# نعیم المولی و نعیم النصیر

باہتمام [illegible] ۱۲۷۵

در مطبع ہندو پریس دہلی بحلیۂ طبع پوشید

بسم الله الرحمن الرحيم

قال الفقير الى مولاه الغني به عمن سواه الواثق بالمتعالي عن الولد والوالد ابو الفضل محمد بن عمر بن خالد المدعو بجمال
وهو المحمود بكل اللغات وجلها واشكره وهو المشكور على كثر الهبات قلها واصلي على معلي مضمار الرسالة نبينا
محمد الذي تحدت به على الالسن العربية وتذللت له كل صعبة آبية وعلى آله ذوي المناطق الفصاح وصحبه اولي الهوام
بالرواح وسلم تسليما وبعد فان صحاح اللغة دواء لعلة سقام الجهل وشفاء الغلة لذوي النهل بل مصححة من لغات
مستقيم ونعم الله لقد جلى به الجوهري جوهره وابان فيه فضله واظهره فلله دره ثم لله دره ما احسن ترتيبه واتقن
اضعاف ما يكافيه ولقد كنت برهة من الزمان في تطلابه باشتراء ان تيسر او باستكتابه حتى ظفرت منتخبة مصححة بخزانة كتب
بكاشغر دامت معمورة مباينها بسعادة بقاء بانيها في اربع مجلدات ضخام صحاح كاسمها غير سقام فحلي استنقالها على
بالانجاز شعر فطالما قام رجائي وقعد حتى اني انجاز دهري او وعد فاتى لي بعدما استخرت الله تعالى هذا الطرز
المعاني فتحريت الايجاز فيه لا الانتخاب وتجنبت الاطالة والاطناب معرضا عن الاستشهادات بالاشعار دون الامثال
منها الا ابياتا قلائل حيث اضطررت فيه الى الدلائل لما ان صاحب الكتاب رحمه الله اطنب غاية الاطناب في اشعار الشواهد
بالفارسية مفردات اللغة من انواعها الثلث لتشترك في استفادتها الاوساط والاحداث وحذفت عن الاسم و
ورمزت عن اختلاف ابواب ثلاثيات المصادر بعينين غيث بها يعني فعل الماضي والمضارع اذ الاختلاف فيهما واقع
اولا ثم فسرت انواع تلك الحركة بحسب حال انهما ثانيا لان مجرد الرقم ربما يترك في الكتابة ويهم واصطلحت ايضا رقمين بهذه
من بعينين مع بيان ان المصدر من باب احد وبابين حيث منطقه بعضا في المترادفة معنى آخر من الشاهية الصاد
في ترتيبه احسن المباني ونفيت تكرير اللفظ عند تقرير المعاني ليصغر حجم الكتاب وتخف النقل والاستكتاب [illegible]

فيها للطلبة على وفق جهدهم في ابتغار طلباتهم وقدر بيانهم في استكشاف جهالتهم وهم ابناء زماننا الايتامى في اكتساب الفضائل قاصرة وان كانوا من كبار الاكاسرة والقياصرة وسميته بالصراح من الصحاح وسألت الله الخير للطالب والصلاح والفوز لي والفلاح ولمن يلحقني بالصلحاء العابرين وبرزقني ذكرا حسنا كما في الغابرين ويجعل لي لسان صدق في الآخرين راجيا من الفضلاء الناظرين عليه عفوتي فيه والعثرة في الغلة منها والكثرة واصلاح ما فسد وترويح الكسد وان لا يرشقوني بسهام الطعن واللوم وتيذاكروني بما عندهم من التحرير من القوم ويتأملوا فيها يأملوه من غيرهم للغد بعد اليوم تحقيقا لحسن الظن بكرمهم وقصد بقاؤه لما يليق بي من محاسن شيمهم ان اريد الا الاصلاح ما استطعت وما توفيقي الا بالله عليه توكلت واليه انيب وما قلت شعر

لقد صنف الجوهري فائق * بعلي ذري التصنيف حسن مرتق * على الصحاح وجاز في ترتيبه * فقصب سباق لما لم يسبق * هذا الصراح من الصحاح مروق * يصفو لشاربه وما برنق * يسقي بالقرشي ندمان النقي * كاسي فوائد مطرف ومعتق * فاشرب تحقق كاسه اذ كيس * تخطي بها الا خط منه الاحمق *

## باب الالف المهموزة

قال صاحب الصحاح ابو نصر اسمعيل بن حماد الجوهري رحمه الله نذكر في هذا الباب الهمزة الاصلية التي هي لام الفعل فاما الهمزة المبدلة من الواو نحو الغزاء الذي اصله غزاو لانه من غزوت او المبدلة من الياء نحو الاباء الذي اصله اباي لانه من ابيت فنذكرها في باب الواو والياء ونذكر فيه ان همزة الاشياء والآلاء غير اصلية ان شاء الله تعالى

### فصل الالف

اجا على وزن فعل بفتحتين كوهي از طي اجيون مثل اجيبون منسوبون اليه **آء** على وزن عاع درختي آره يكي وآواز

### فصل الباء

**بوء** اصل يقال هو من بوء الكرم وباءت الحصى اي قلت ابائي انت وامي **بدء** آغاز كردن **ع بفتحهما** يقال بدأت بالشيء اي ابتدأت به وبدأته اي فعلته ابتداء او آفريدن وبدأ الله الخلق وابدأهم بمعنى ويقال فعل ذلك عودا وبدء او في عوده وبدئه وعودته وبدأته ويقال رجع عوده على بدئه اي رجع في الطريق الذي جاء منه وهو ما يبدئ وما يعيد اي ما يتكلم ببادئة ولا عائدة وهتر نخستين مهتري شبان صدوبيني در مهتري ونجشش از خرد وقمار بدأة مثله بدأ بدو بضمتين جماعت مثل حقن وحقان وحقيق بدى كار نو ونخستين ابداء كار بديع دنو آوردن بدر بدى ايضا چاه كه بوقت اسلام كنده باشند ونخستين از هر چيز وفي الحديث حريم البئر البدي خمسون ذراعا ويقال افعله بادي بدء وبادي بدي اي اول كل شيء والياء من بادي ساكنة في موضع النصب هكذا يتكلمون ويقال افعله بدأة ذي بدء اي اول اول وكك البداءة بالضم والفتح مقصورة وممدودة اي لك ان تبدأ قبل غيرك في الرمي غيره وبدى بدر هو مبدوء اذا اخذه الجدري او الحصبة **بذء** بالمعجمة ناخوش ديدن حال كسي وكراهيت داشتن ونكوهيدن جاي وچراگاه را **ع بفتحهما** ارض بذيئة زميني كه در وي چراگاه نباشد وامرأة بذية بلا همز يذكر في باب المعتل **براءة** بيزار شدن از عيب ووام مانند آن **ع** بكسر الاول وفتح الثاني برء بالضم شفا شدن از بيماري **ع بفتحهما** واهل الحجاز يقولون برأت من المرض برءا بالفتح وهو بارئ من مرضه **برء** آفريدن **ع بفتحهما** وهو البارئ برية آفريدگان وقد تركت العرب الهمزة وهي ايضا جاز ان تكون من البرى وهو التراب غير مهموز برآء بفتحتين ممدودة نخستين شب از ماه ابراء بيزار گردانيدن يقال ابرأه الله من المرض تبرئة كذلك تبري بيزار شدن يقال تبرأت من كذا وانا براء منه وخلاء بفتحتين لا يثنى ولا يجمع لانه مصدر في الاصل وانا بريء وخلي منه ونحن برآء بالضم مثل فقهاء وبراء بالكسر مثل كرام وابراء واكرام مثل انصباء وهم بريؤن وهي بريئة وهما بريئتان من بريات وبرايا وخلق بريء وبراء بالضم مثل عجيب وعجاب وبارأت شريكي اي فارقته وبارأ الرجل امرأته واستبرأت الجارية واستبرأت ما عندك **بسأ** بفتحتين بسوء بضمتين آرام يافتن بچيزي وانس گرفتن **ع بالكسر وفتحهما** بسئت به وناقة بسوء التي لا تمنع الحالب وبسأني فلان خبثت به **بطء** بالضم درنگ كردن **ع بضمهما** وآهستگي نقيض عجلت وكك هو بطيء ويقال ابطأت ولا يقال ابطأت واستبطأتك وتقول في التعجب ما ابطأك وما ابطأك وتباطأ الرجل في مسيره وخرج مبطئا بالفتح والضم اي ابطؤ في خروجها وابطأ القوم اذا كانت دوابهم بطاء **بكء** كم شير شدن ناقه **ع بفتحهما** ناقة بكئ وبكيئة ونوق بكاء بالكسر والمد **هبارة** جاي باش ومقام گاو دشتي كه در شتر وتبوأت منزلا اي نزلته

وتبوأت للرجل منزلا وبوأته اي هيأته ومكنت له فيه استبارة جاي ساختن وهو هياة سور مثال شيعة اي بجاه سود وانه لحسن البياة تبوة راست
كردن نبرد سوي كسي ابارة باز كرويدن شتر بخوابگاه وابأت عليه ماله اي رددت عليه ابله وغنمه بارة مثل باعة لغة في المباءة ومنه سمي كلاج
بارة وبارة لان الرجل يتبوأ من ابله اي يمكن منها بوار برابر يقال دم فلان بواء بدم فلان اذا كان كفوا له وفي الحديث امرهم ان يتباءوا ويقال جاءني
عن بواء وجداي جاءني جوابا وجدا وابأت القاتل بالقتيل اذا قتلته به وباء لصاحبه اذا قتل به ومنه قولهم باءت عرار بكحل وهما بقرتان قتلت
احديهما بالاخرى ويقال بوء به اي كن ممن يقتل به وقوله تعالى وباءوا بغضب من الله اي رجعوا اي صار عليهم وباء باثمه وباء بحقه تبوء بوءا اي
اقر وذا يكون ابدا بما عليه لا له ويقال في ارض كذا فلاة تبي في فلاة اي تذهب بهاء وبهو بضمتين انس گرفتن بكسي ما قد بهاء بالمد اذا انست
بالحالب واما البهاء من الحسن فهي من بهي الرجل غير مهموزة ويقال ما بهأت له وما بأبهت له اي ما فطنت له **فصل**
**التاء** رجل **تاتاء** علي فعلال كفلاج وفيه تاتاة اي تردد في الكلام بالتاء **تنوء** بضمتين مقيم شدن بجاي **ع بفتحهما**
وهم تناء البلد اي قطانه والاسم تناءة بالكسر والمد **فصل الثاء** **ثأثأت** الابل ذا ارويتها ثأثاة دفع
كردن از كسي يقال ثأثأت عن القوم اي دفعت عنهم ولقيته فتثأثأت منه اي هبته وثأثأته بسهم اثارة اي رميته **ثندؤة**
بالضم بن پستان مرد اذا ضممت اوله همزت وان فتحت لم تهمز **ثفاء** بالضم مشدد ممدود اسپندان دانه **ثمء** چرب
خورانيدن وثريد كردن نان و در شكستن **فصل الجيم** **جوجؤ** سينه مرغ وكشتي جاجي جماعت جأجأة خواندن شتر را يعني جي جي
گفتن صلته بالباء والاسم جيء مثال جيع ليّنت الهمزة الاولى **خبء** سماروغ سرخ جباة جماعة على غير قياس جبات الارض
اي كثر كمأتها وارض مجباة سماروغ ناك اجبأت الزرع اي بعته قبل ان يبدو صلاحه وفي الحديث من اجبى فقد اربى بالهمز وصله
الهمز جباة لنده كفش ونعلين ودور جيب جيوء بضمتين سر دركشيدن از كسي **ع بفتحهما** جبأت عيني عنه اي نبت عنه جباء بالضم والتشديد
بدل جبار عليه الاسود اي خرج عليه الحية من جحره ومنه الجابي وهو الجراد **جرأة** بالضم دليري و بترك الهمزة فيقال جرة مثال كرة كما
قالوا للمرأة مرة جراء بالفتح والمد دلير شدن **ع بضمهما** يقال هو جري المقدم اي جري عند الاقدام وجرأتك على فلان
حتي جرأت عليه **جزء** بالمعجمة والضم پاره اجزاء جماعت جزء جماعت جزء بالفتح نام مردي وبخش كردن وپاره پاره كردن تجزئة
كذلك و بسنده كردن بچيزي يقال جزأت بالشيء اي اكتفيت به جزوء بضمتين بسنده كردن شتر از آب بعلف **ع بفتحهما** اجزاء تجزئة
بسنده نمانيدن طبقه جازئة واجزأني الشيء اي كفاني واجزأت عنك شاة اي قضت وهي لغة في جزت واجزأت
بالشيء وتجزأت به اي اكتفيت به واجزأت عنك مجزأ فلان ومجزأة فلان اي اغنيت عنك مغناه جزأة بالضم
دسته دروش وجزأته اي جعلت له نصابا **جسء** درشت وسخت شدن دست از كار **ع بفتحهما** جساة مثال
جرعة اسم فيه وهي في الدواب يبس المعطف **تجشؤ** آروغ دادن تجشئة مثله جشاة مثال همزة اسم فيه جشاء بالضم
والمد مثله وجشوء بضمتين برآمدن دل واجتشأتني البلدة واجتشأتها اي لم توافقني ولم توافقها وجشأ القوم
من بلد الى بلد اي خرجوا جشء كمان سبك و چوب سبك **جفاء** بالضم والمد خاشاك آب آورد ويقال ذهب
الزبد جفاء اي باطلا قوله تعالى فاما الزبد فيذهب جفاء واجفأ الوادي اذا رمي بالقذر والزبد وكذلك القدر اذا
رمت بالزبد في الغليان واجفأته فيه وجفأت القدر ايضا اذا كفأتها وامتتها فصببت ما فيها ولا
يقال اجفأتها وجفأت الرجل اي صرعته واجتفأت الشيء اقتلعته ودميت به **جناء** الرجل على الشيء
وجنا ناعليه وتجانأ عليه اذا اكب عليه رجل اجنأ مرد كوژ پشت مجنأ بالضم سپر **مجني** جيأة آمدن و **المجيأ** هو من

هو من بناء المرة الواحدة الا انه وضع موضع المصدر مثل الرجفة والرحمة حياة بالكسر على فعلة اسم منه ويقال حبت مجيا حشاء هو خشاء ذلان المصدر من فعل
يفعل بفتح الاولى وكسر الثانية مفعل بفتح العين وقد شذ منه حروف فجارت على مفعل كالمجئ هذا والمحيض والمصير والمكيل اجاءة آوردن وجاء بي على فاعني مجيئة
اي غابني بكثرة المجئ عليكه وتقول الحمد لله الذي جاء بك والحمد لله اذ جئت لا تقل الحمد لله الذي جئت ويقال اجاءه الى كذا اي الجاءه واضطره اليه
وفي المثل شر ما يجئك الى مخة عرقوب قال الاصمعي وذلك ان العرقوب لا مخ فيه وانما يحوج اليه من لا يقدر على شئ وتوهم لو كان ذلك في البئ والجئ بالفعه
قال ابو عمرو فالبئ بالطعام والجئ للشرب قال الاموي هما من قولهم جأجأت بالابل اي دعوتها للشرب وهأهأت بها دعوتها للعلف فصل
الحاء حبار بفتحتين مبنيين خاصة باك ره حبأ جماعت حت ريشة تافتن كليم عع بفتح او كسر بهمز ولا بهمز واحتأت الثوب اي فتلته
شاد شدن عع بفتحها وبفتح او كسر صلته بالباء حجار بفتحتين بهمز وبخيل شدن عع بكسر او فتح بهمز ولا حجت به وتحجات بمعنى
حداة بفتحات تبرتيشه حداء جماعت حداة بكسر الاول حداء حدا برگردانيدن عع بفتحها حدار بفتحتين حفيد برجاي عع بكسر
او فتح ويقال حدئت به ازفت به حدئت اليه اي لجأت اليه وحدئت عليه اي حدبت عليه ونصرته ومنعته حرئ بالضم خرء برداشتن براب جيز برا عع بفتحها
يقال منه خراء السرب التفضيل حزرده اي فعله في خراه بجزده بلا همز وخرات الابل جمعتها وسقتها حسئ تير برشكم زدن عع بفتحها وحشات المرأة
بالكسر كليم درشت نگاي جماعت حضأ سير شدن يقال حصأ من الماء اي رويت منه واحصأته ارويته وحصأ بها اي حبق وحضأت النار بالهمز سعرتها
بهمز ولا محضار بالكسر آتش كاو وبالمد ايضا على مفعال حطئ افگندن يقال منه حطأت بالارض اي صرعته وتيز دادن وجماع كردن ودرپشت زدن كسي را
بكف دست عع بفتحها قال ابن عباس رضي الله عنهما اخذ رسول الله صلى الله عليه وسلم بقفائي فحطأني حطأة وقال اذهب فادع لي فلانا وكفك
برآوردن ديگ صلته بالماء حطئ على فعيل مرد فرومايه يقال حطئ بطئ اتباع حطيئة مرد كوتاه وزشت ونام مردي غرحنطئة بالضم وفتح الثاني وكسر الثالث
مثال علبطة اي عريضة ضخمة حنبطار حنطارة حنبطي بلا همز ايضا كوتاه فربه كلان شكم حنبطي كذلك بهمز ولا وخشم آلود وحنبطأ الرجل اي انتفخ
بطنه حفأ ابح بردي سپيد كه تا زه بخورند احكأت انعقده اي شدته حلور على فعول بغش سودن سنگ برسنگ حلأ الجلد اي اقشره حلأة
بالضم والمد پوست تنك كه برخيزد از پوست بوقت دباغت وفي المثل حلأت حالئة من كوعها ان المرأة الصناع ربما استعجلت فقشرت كوعها
تحلئ بالكسر پوست كارد رسيده ور زخم شده حلار بفتحتين زخم رسيده شدن پوست عع كافه ريتحاله دميدن يقال منه حلئت شفتي اي بثرت حل
بتازيانه زدن وشتر زدن وراندن حلأ الابل عن الماء تحلئة وتحليا اذا طردتها عنه ومنعتها ان ترده وحلأت السويق حلاوة من الحلاوة قال الفراء قد همزوا السير
بهمز ولا من الحلواء حمأ بفتحتين گل سياه وتيره قوله تعالى من حمأ مسنون حمأة بالتسكين كذلك يقال منه حمأت البير حمأ اي نزعت حمأتها
حمأ بفتحتين لا مي ناك شدن چاه عع كافه حمأ لاي در اندر اختن وحمئت عليه اي غضبت حمأ بالكسر خويشا وند شوي چون پدر وبرادر وي مثل قفا وحم
مثل ابوم مثل آب كذلك حما وحمة حناء بالكسر والمد مشدد حنا حناءة خضب منه تحنئة تحنيا رنگ كردن خانه نان دو رنگ توده فصل الخاء
خبء پنهان كردن عع بفتحها وپنهان كرده وپنهاني خبئ على فعيل مثله خبء السموات باران خبء الارض نبات خابئة خم وهو بلا همز ايضا
وخبأت اي استترت جارية مخبأة اي مستترة خبأة مثال همزه زن بسيار پنهان شونده طلعة بسيار در وي نماينده وقال ابن بعض تامي
الى العبارة بطلعة اختبأ بمعنى خبأ واخبأت منه اسي اختبأت هو حنأ لو حياء اقال ابو عبيد خنأت له اي خلقت حجة نكاح
كردن رجل جثأة اي ملحمة مثال همزة ومحل جثأ كثير التراب وكثير اللحم الثقيل تكاجوى في المشي تباطؤ خذو فروتني كردن عع بكسر
وفتحها ايضا صلته باللام استخذأ كذلك اخذأه اي ذلله خري بالضم پليدي جستن وسبعلے فعول جماعت مثل جند وجنود حزارة
بالفتح دماء كراهيت داشتن عع كافه ويقال المخرج مخروءة وخسرة خسء راندن سگ را ودر مثل سگ لازم ومتعدد عع
بفتحها الخسار تشن سگ خسوء بضمتين خيره شدن چشم ومنه قوله تعالى خاسئا وهو حسير خساءه القوم بالحجارة اي تراموا بها وكانت

بینهم تخا سأة **خطا** بفتحتین نا راست و هو نقیض صواب قد یمد و قری بهما قوله تعالی و من قتل مؤمنا خطأ مدوداً او مقصوراً اخطأت و
تخطأت بمعنی و لا تقل اخطیت و بعضهم یقوله خطر بالکسر و سکون گناه قوله تعالی ان قتلهم کان خطأ کبیرا ای اثما خطأ خطأ بالفتح الاول و
کسر الثانی گناه کردن **ع کافه** خطیئة علی فعیلة اسم فیه و لک ان تشدد الیاء لان کل یاء ساکنة قبلها کسرة او واو ساکنة قبلها ضمة
زائدتان للمد لا للالحاق و لا هما من نفس الکلمة فانک تقلب الهمزة بعد الواو واواً و بعد الیاء یاء مدغم منقول فی مفرده مقروء فی خطیئة
و جمعها خطایا و الاصل فیها خطائی علی فعائل فلما اجتمعت همزتان قلبت الثانیة یاء لان الکسرة ما قبلها ثم قلبت الیاء الفا لاستثقال الحرکة علیها ثم قلبت
الهمزة الاولی یاء لخفائها بین الالفین و فی المثل مع الخواطی سهم صائب یضرب للذی یکثر الخطأ و یاتی الاحیان بالصواب قال الاموی المخطی من اراد
الصواب فصار الی غیره و الخاطی من تعمد لما لا ینبغی تخطیئة بتخطی بخطا منسوب کردن و یقال اخطأت فخطأنی و تخطأت له فی المسألة ای
اخطأت و تخطأته ای خطأته **خلا** مقصور خلاء بالکسر مد و حرونی کردن اسپ و ضتن ناقه بی علتی **ع بفتحهما** یقال خلأت الناقة
کما یقال فی الجمل الح و فی الفرس حرن و فی حدیث سراقة ما خلأت و لا حرنت و لکن حبسها حابس الفیل **فصل الدال** درداء بالکسر المدداة
سخت دویدن شتر و آدی سه شب آخر ماه پیش از شبهای محاق و قال ابو عمرو درداء آخر ماه **درء** دور کردن و دفع کردن **ع**
**بفتحهما** و فی الحدیث ادرؤا الحدود بالشبهات و درو بضمتین ناگاه بر آمدن **ع بفتحهما** و منه کوکب دری علی فعیل بالکسر و التشدید مثاله سکین
لشدة توقده و تلالؤه قال ابو عبید ان ضممت الدال قلت دری علی فعلی غیر مهموز فیکون منسوبا الی الدر لانه لیس فی کلامهم فعیل و من همزه من
القراء اراد فعولا مثل سبوح فاستثقل فرد بعضه الی الکسر و حکی الاخفش عن بعضهم دری بالفتح علی فعیل من درأته مهموز دراری ستارگان یعنی تندرا
علیه ای تتطاول و یقال السلطان ذو تدرأ بالضم تاء ای ذو عدة و قوة علی دفع اعدائه و هو اسم موضوع للدفع و التاء زائدة کما زیدت فی
ترتب و تنضب تفعل و تدارأتم ای اختلفتم و تدافعتم و کذلک ادارأتم و اصله تدارأتم ادغمت التاء فی الدال و اجتلبت الالف لیصح الابتداء بها
مداراة یکدیگر را دفع کردن و خلاف کردن و یقال هو لا یداری و لا یماری و اما المداراة فی حسن الخلق و المعاشرة فان الاحمر یقول فیه یهمز و لا
یهمز و یقال دارأته و داریته اذا اتقیته و لاینته و یقال جاء السیل درأ بالضم ای من بعید درء بالفتح کژی یقال اقمت درء فلان ای عوجه
بیبر ذات درء و هو الجید و طریق ذو دروء علی فعول ای ذو کسور و جرفة و دریئة ستور یا جز آن که در پس آن تیر انداز پنهان شود بجهت زدن صید
و حلقه که آنرا به نیزه بربایند و ادرأت للصید علی افتعلت ای اتخذت له دریئة درو بضمتین غدود ناک شدن پشت شتر و آماسیدن **ع بفتحهما**
بعیر داری نعت منه و ناقة داری ایضا و ادرأت الناقة بضرعها ای انزلت اللبن و ترخت ضرعها عند النتاج فهی مدری **دف** بالکسر
پشم و زه ستور و هر آن که ازوی نفع گیرند قوله تعالی و الانعام خلقها لکم فیها دفء و گرمی و ناخوشی ادفاء جماعت دفاءة دفاء مصدر منه
یقال ما علیه دفء فی هذا ای ما یدفئه ای فی کتبه رجل دفی علی فعل جامه گرم پوشیده دفان کذلک و هی دفای و ادفاه الثوب و تدفأ هو
بالثوب و استدفأ و ادفأ به و هو افتعل منه ای لبس ما یدفئه و دفؤت لیلتنا و یوم دفی علی فعیل و لیلة دفیئة و کذلک الثوب و البیت فیه مثل
بسیار و پشید و ایضا ناقة مدفاة بسیار پشم و به دفائی مثال عجمی باران آخر بهار دثائی بالثاء کذلک و کل میرة و نتاج قبل الصیف
دفائیة و دثائیة قال الیرفائی و قوع الجبهة و آخره الصرفة مداکاة انبوهی کردن و زحمت دادن و گرد آمدن قوم بر کسی تداکأ القوم ای
ازدحموا **دفی** علی فعیل مرد فرومایه و افعل منه علی **ع بفتحهما** فهو دانی و دناءة و دنوءة فرومایه شدن مثل **ع بضمهما** و فتح الاول و دنیئة
نقصت و دنأ بفتحتین کوزی اذنأ کوز پشت و آن جاری ادأ جماعت و منه یقال دار الرجل یدأ فهو دار و و دنت یا رجل او دات ایضا فانه
هی و دادنات ای حبشه بدار متعید و لازم و داورث ادارة و ادورث اودار اذا اتهمته و قولهم به داء طبی معناه لیس له داء کما العلماء
**فصل الذال** ذرء آفریدن **ع بفتحهما** منه الذریة بالضم و التشدید و هی نسل الثقلین ترک الهمزة فذاری و الاثاث و

في الحديث ذرء النار اي انهم خلقوا لها وذرا لعجين سپيدی موی پيری **ع كافه** مواذرا وهي ذرآء وذري بحمرة وذر لعنان ذراة بالضم
اسم فيه وفرس اذرا جدي اَذْرا اي ابرقش الاذنين وسائره اسود وعناق ذرآء وهو من شيات المعز ودون العنان وملح ذراني وذرآنى
بتحريك الراء وتسكينها نمك سخت سپيد وذرأت الارض اي بذرتها وزرع ذرئ وترك الهمزة اصح فيه ذرأت اللحم فتذرأ اي نضجته حتى يسقط
عن عظمه وتذرأت القرحة فسدت وتقطعت **فصل الراء رأرأ** السراب لمع ورأرأت المرأة بعينها برقت ورأرأت عيناه اذا كان
يديرهما وهو رأرأ العين على فعلل **ربأ** چشم داشتن وديدباني كردن وبر بلندي برآمدن يقال منه ربأت القوم وارتبأتهم بأمراة من
جاي ديدبان يقال ربأت المرباة اي علوتها ربيئة طليعة ربايا جماعت ويقال في لا ربأ ربك عن هذا الامر اي ارفعك عنه وما ربأت ربأ فلان
ما علمت به لم اكترث له ورابأته اي حذرته واتقيته **رثأ** دوشيدن شير بسيار وسطبر شدن آن ارتثار ماست شدن شير رثيئة ماست
ويقال الرثيئة تفثأ الغضب وارتثأ عليهم امرهم اي اختلط وهم يرتئون رأيهم اي يخلطون وارتثأ فلان في رأيه اي خلط ارجأت الامر اخرته
قوله تعالى وآخرون مرجون لامر الله ومرجؤن لامر الله بغير همز رجل مرجی مثال مرجع ورجل مرجی بلا همز ايضا وهم مرجئة والنسبة اليه مرجئی هذا اذا
همزت فاذا لم تهمز قلت رجل مرج مثل معط وهم المرجية بالتشديد وارجأت الناقة اي دنا نتاجها يهمز ولا وعند ابي عمرو هو مهموز لا غير
**ردأة** بالفتح ودة تباه شدن **ع بفتحهما** فهو ردئ اي تباه اردأ متعدٍ منه وياري كردن يا كشيدن يقال منه اردأته تقويته بالكسر قوله تعالى
ارسله معي ردأ يصدقني **رزء** بالضم مصيبت ارزا جماعت رزأت الرجل ارزاه رزءا ومرزئة اذا اصبت منه خيرا ما كان يقال ما رزأته وما رزئته
ماله اي ما نقصته وارتزأ الشيء اي انتقص رزيئة مصيبت كلي رزايا جماعت رجل مرزأ كريم يصيب الناس خيره ورزأته رزيئة اي اصابته مصيبة
**رشأ** آهو بره **رطئ** على فعيل گول **رفأ** پيوستن ونيكو كردن بريدگي ودريدگي جامه بغير همز ايضا يقال من اغتاب خرق ومن استغفر رفا رفأ
بالكسر والمد سازوار آمدن بر چيزي شدن يقال للمتزوج بالرفاء والبنين ترفئة بالرفاء والبنين گفتن وجه دعاء در زناشوي وبنده وبلا همز ايضا ومعناه السكون والطمأنينة
من هدوء تامي ساكن وارفأت السفينة اي قربتها من الشط مرفأ بالضم جاي بلب امدن كشتي وارفأت اليه اي لجأت اليه ورافأته في البيع اي حابيته و
ترافؤا اي تواطؤا وتظاهروا **رقأ** رقوء بضمتين ستادن آب چشم وخون **ع بفتحهما** يقال رقأ الله دمعه اي سكنه رقوء على فعول بالفتح ما
بر جراحت نهند تا خون بازايستد وفي الحديث لا تسبوا الابل فان فيها رقوء الدم اي انها تعطى في الديات فتحقن بها الدماء ويقال ارقأ على ظلعك
اي ارفق بنفسك لا تحمل عليها اكثر ما تطيق **رمأ** رمؤ بضمتين بيك جاي بودن شتر **ع بفتحهما** ويقال رماء **رمياث** رأى اذا لم
تحكم ورثيات السحابة وترهيات اذا تحفشت للمطر قال المرأة ترهيات في مشيها اي تكفأت وترهيا الرجل في امره اذا هم به ثم امسك وهو
يريد ان يفعله **ريأ** درختي رأة يكي تروئة تروي انديشه كردن در كار روية اسم فيه غير مهموز **فصل الزاء ترزأت** من الرجل تزأزؤا
شديدا اذا تصاغرت له وفرقت منه رجل **زكاة** مثال همزة مرد بسيار سيم نقد وفقد ومنه يقال زكاته زكا اي عجلت نقده ما زكا نقد ذكا
الناقة بولدها تزكا زكا رمت به عند رجلها **زنأ** زنوء بر او برآمدن ونزديك شدن يقال زنأت الخمسين اي دنوت وكوتاه شدن يقال زنأ الظل اي قصر
بتتاب گرفتن بول وغائط يقال زنأ بوله وزنا ه گرفتن يقال زنأت اليه **ع بفتحهما** وازنأته غيري الجأته زناء بالفتح والمد كوتاه يقال رجل زناء تنگ بقصبا
حابت وفي الحديث نهي ان يصلي الرجل وهو زناء اي حاقن ظل زناء بهاية تنگ ترزئته تنگ گردانيدن **فصل السين سبأ سبأ** بالكسر سبا تمر خريدن آن خرمن و
وي وفي المثل تفرقوا ايدي سبا من التذبذب ولا تقل لها سبأ ساء **سبأ** مثال خرمن خريدن نجيب از فروختن **ع بفتحهما** يقال سبأت الخمر سبأ وسباء يقال ذلك في
الخمر ولا يقال سبأ على فعال بالكسر الغار والمد سبيئة خمر سباء خمار فاذا اشتريت الخمر لتحملها الى بلد آخر قلت سبيتها بلا همز سباء بالفتح والمد نام ذي كرمان الطبل اين سبل
يصرف ولا يصرف وهو سبأ بن يشجب بن يعرب بن قحطان سبأ تبعات ناكردن بسوگند بدروغ ودر گير نمودن بران تازيانه زدن وتاتش سوختن كسي سباءت بوياش ملك
سبارا وكرده سبائية منسوب بعبد الله بن سبا سبرا تحمها دادن ملح ومبرأت تحراده اي حلت قيشو وتوك سهاسيا بالكسر تحم سهوه كوك والعقاه نامي سهونة في

ذات سَحَرَة سَلّ رندو من کشیدن از مسکه سئلت السمن و استلاته بمعنی سِلار بالکسر والمدّ اسم فیه و خار و در کردن سُتار بالضم شدید مهموز مثل قرار خار خرما کمر
یکی و تازیانه زدن یقال سلاه مائة سوط و نقد کردن یقال سلاه مائة درهم **سوء** مساءة و مسائیة اندوهگین کردن **ع قا** سوء بالضم اسم منه و قوله
تعالی دائرة السوء یعنی الهزیمة والشر یقال هذا رجل سوء علی الاضافة ثم تدخل علیه الالف واللام فتقول هذا رجل السوء قال الاخفش ولا یقال الرجل السوء
ویقال الحق الیقین وحق الیقین جمیعا لان السوء لیس بالرجل والیقین هو الحق قال ولا یقال هذا رجل السوء بضم السین سیّأة بدی کردن جمله بلی بسوء نقیض حسنی
سیّئة بدی و اصلها سیوئة فقلبت الواو یاء وادغمت وفلان سیّئ الاختیار وقد یخفف یقال سیّ الاختیار امرأة سوأ قبیحة ویقال عندی سیّئة و نار مّا
یسوءه و ینوءه قال ابن السکیت سُؤت به ظنا واسأت به الظن بالالف واللام اذا جاء فعله بالالف قوله تعالی تخرج بیضاء من غیر سوء ای من غیر برص سوأة عورت
و رسوای و خوی زشت سوآء مثله تسوئة تسوی عیب کردن بر چیزی یقال سوّأت علیه ما صنع ای عبته و قلت له اسأت و یقال ان اساء فسوّئ علیه ویقال
سُؤت الرجل سوائیة و مسایة بحذف الهمزة ای سئه ما راه منی و اصلها سوائیة و مسائیة اصلها مساوئة علی القلب قلبوا الواو مع الهمزة و قولهم الخیل
تجری علی مساویها ای انها وان کانت بها اوصاب و عیوب فان کرمها یحملها علی الجری و سُئی الرجل من السوء کما تقول الغم من الغم سُئی بالفتح شیر گرد آمده
در اطراف پستان و تسیأت الناقة اذا ارسلت لبنها من غیر حلب هو السئی قد انسا اللبن **فصل الشین شأ** شأت بالحمار شؤ تشو گفتن خر را بوقت
ایستاده کردن و خواندنش **شطء** الزرع والنبات خوشه و برگ کشت و شطأ الزرع ای خرج شطؤه قال الاخفش فی قوله تعالی اخرج شطأه ای طرفه و شط
پستن حل بر شتر شاطئ الوادی کرانه رود ای شطه ویقال شاطئ الاودیة فلا یجمع و شاطأت الرجل اذا مشیت علی شاطئ و مشی هو علی الشاطئ الاخر **شقأ** شقوء بالضم
دندان شتر و شانه کردن موی مشقأ فرق سر مشقاء بالکسر شانه و مشقاة بالعصا شنقا اصبت مشقاه ای مفرقه **شنأة** مثال شناعة دشمنی شنئ ثلث لغات
شنآن ان تحریک النون وتسکینها مصادر ومنه شنان بلا همز مثله **ع کافه** و قرئ بهما قوله تعالی شنآن قوم وهما شاذان فی المعنی واللفظ لان فعلان بالتحریک
انما هو من بناء ما کان معناه الحرکة والاضطراب کالضربان والخفقان و بالتسکین شاذ فی اللفظ لانه لم یجئ شیء من المصادر علیه ویقال شنئ فلان فلانا ای ابغضه شنأ
و شنآنا و یقال شنئ الرجل فهو مشنوء ای مبغض وان کان جمیلا رجل مشنأ علی مفعل ای قبیح المنظر وهما مشنأ وهم مشنأ سواء فیه الواحد والمثنی والمجموع مشنأ بالمد
علی مفعال مثله و تشانؤا ای تباغضوا شنئ به ای اقر شنوءة بالفتح علی فعولة دوری داشتن از آلایش یقال فیه شنوءة و منه ازد شنوءة وهم حی من الیمن
ویقال بالتشدید غیر مهموز ایضا ویقال شنائی مهموز و شنوی غیر مهموز فی النسبة الیها **شیء** چیز تصغیره شُیَیء بکسر وضمها والجمع اشیاء غیر مصروف قال الخلیل
انما ترک صرفه لان اصله فعلاء جمع علی غیر واحده کما ان الشعراء جمع علی غیر واحده لان الفاعل لا یجمع علی فعلاء ثم استثقلوا الهمزتین فی آخره فنقلوا الاولی الی اول
الکلمة فقالوا اشیاء کما قالوا عقاب بعقاة و اینق وقسی فصار تقدیره لفعاء یدل علی صحة ذلک انه لا یصرف وانه یصغر علی اشیاء و یجمع
علی اشاوی بفتح الواو و کسرها مثل صحاری و اصله اشائی افاعیل قلبت الهمزة یاء فاجتمعت ثلاث یاءات فحذفت
الوسطی وقلبت الاخیرة الفا و ابدلت من الاولی واو کما قالوا اتیته اتوة و یجمع ایضا علی اشایا و اشیاوات و قال الاخفش هو افعلاء و ان اصله اشیئاء فحذفت
الهمزة التی بین الیاء والالف للتخفیف فلهذا لم یصرف قال المازنی کیف یصغر العرب اشیاء فقال اشیّاء فقال له ترکت قولک لان کل جمع کسر علی غیر واحده
وهو من ابنیة الجمع فانه یرد فی التصغیر الی واحده کما قالوا شویعرون فی تصغیر الشعراء و فیما لا یعقل بالالف والتاء فکان یجب ان یقولوا شییئات وهذا القول یلزم
الخلیل لان فعلاء لیس من ابنیة الجمع و قال الکسائی اشیاء افعال من مثل فرخ و افراخ وانما ترکوا صرفها لکثرة استعمالهم بها لانها شبهت بفعلاء وهذا
القول یدخل علیه ان لا یصرف ابناء و اسماء و قال الفراء اصل شیء شیّئ مثل شیّع فجمع علی افعلاء مثل هیّن واهیناء ثم خفف فقیل شیء کما قالوا هین قالوا
اشیاء فحذفوا الهمزة الاولی و هذا القول یدخل علیه ان لا یجمع علی اشاوی مشیئة خواستن **ع نحوهما** و قولهم کل شیء
باشیاء الله مثال شیعه ای بمشیئة الله شیّأت الرجل علی الامر حملته علیه و اشاءه لغة فی اجاءه ای الجاءه و تمیم تقول شرّ ما یشیئک
الی مخة عرقوب یعنی مخ کوک **فصل الصاد صأصأ** صأصأ بچه سگ پیش از چشم گشادن یقال صأصأ الجرو اذا لم یفتح

بفتح حبیبه او ابی قحیفه فی الحدیث فتحنا و صامتا صائم ای تبصرنا امرنا و لم نتبصره و تیر رسیدن از کسی نصلحو مثله و لشی ناپذیرفتن نخله و دانه سخت ناکردن
خرما صئب صئوب بضمتین برآمدن دندان کودک از دهن شیر کرم عع بفتحها و از کیشی بکیشی شدن صابی نعت منه و جمعه صابون و هم جنس من اهل
الکتاب و صبا النجم ای طلع الثریا و صبأ علی القوم ای اطلعت علیهم صدء زنگ گرفتن آهن و مس و خران عع کافه دیدی صدیة من الحدید ای سهکة
و فلان صاغر صدئ ایضا اذا الزمه العار و اللوم جدئ صدا اعناق صدا نیز غاله سرخ که بسیاهی زند صداه بالضم رنگ سرخ سیر و هی من آیات
المعز و الجمل یقال الکمیت اصدا اصدار بالضم و المد حی از یمن صارة مثل صلعة یا یخرج من رحم الشاة بعد الولادة من القذی یقال القت الشاة صارتها
تصفیته در شور انیدن سر را شستن چنانکه ریم از و پاک نشود **فصل الضاد** ضنضی بالکسر اصل ضب ضبوء بضمتین پنهان شدن مضبأ نهان
جای و ضبأ ای لصق بالارض ضابئ نام مردی ضبأت به الارض ای لصقته بها فهو مضبوء به و ضبأت الیه ای لجأت و اضبأ الرجل علی الشئ اذا سکت
علیه و کتمه فهو مضبئ علیه و منه اضبأ فلان علی داهیته مثل ضبث ضنء ضنوء بسیار بچه شدن زن فهی ضانئ و ضانئة و بسیار شدن مال عع
بفتحها اضناء بسیار مال و فرزند شدن یقال اضنأت المرأة ای کثر ولدها و ضنأ القوم کثرت ماشیتهم ضنء بالکسر اصل جایگاه یقال فلان فی ضن صدق
ضن بالکسر و بالفتح فرزند ضوء بالضم و الفتح روشنائی ضیاء بالکسر و المد مثله ضوء ضواء بالمد و الضم مصدر کنه منه عع فاضه اضاءة روشن
شدن و کردن لازم و متعد مضاءة مانند شدن یقال ضاهات ضاهیت یهمز و لا و قری بهما قوله تعالی یضاهون و یضاهئون قول الذین کفروا
**فصل الطاء** طأطأة سر پست کردن تطأطؤ مثله یقال تطاطات لهم تطاطو للدلاة ای خفضت لهم نفسی کتطامن الدلاة و هو جمع دال
الذی ینزع بالدلو طأطاء زمین پست طرء طرء بضمتین ناگهانی و شهری برآمدن یقال طرأت علی القوم طسأ بالسکون و التحریک ناگوار شدن
و دل گرفتن از روغن و جز بش عع کافه طفوء بضمتین فرو مردن آتش عع کافه انطفاء مثله اطفاء متعد منه مطفئ الجمر یعنی سوی
عجوز الطلیفاء بر زمین چسبید جل مطفئ الشرف ای لاق السنام طنء بالکسر باقی جان یقال ترکته بطنئه ای بحشاشته نفسه و بزه حیته لا تطئی ای لا یحنش بلد
ساطها ای [illegible] و لا یهمز و صله مهموز طارة مثل طاعة دور کردن اسپ بچراگاه فرس بعید الطارة و لای گل طئ مثال سید قبیله از یمن طائی
منسوب الی غیر قیاس و اصله طیئی مثال طیعی فقلبوا الیاء الاولی الفا و فتحه بعد را د خذ فوا الثانیة **فصل الظاء** ظمء بالکسر میان دو نوبت آب خوردن
ستور و تشنگی ظماء بفتحتین تشنه شدن عع کافه قوم ظماء علی افعال بالکسر یقال للفرس ان فصوصه لظماء ای لیست برهلة کثیرة اللحم اظماء تظمئة تشنه کردن
ظمآن علی فعلان تشنه ظمای بوشته و ظمء الحیوة من حین الولادة الی وقت الموت و یقال ما بقی منه الا قدر ظمء الحمار ای لم یبق من عمره الا الیسیر لان من
الدواب لیس اقصر ظماء من الحمار **فصل العین** عبء تهیتن عطر و ساختن و آماده کردن و بار گذاشتن یقال ما عبأت به ای ما بالیت به قوله تعالی
قل ما یعبؤا بکم ربی عع بفتحها تعبئة تعبیة آماده و ساخته کردن اسبان عبء بالکسر بار اعباء جمع و مانند اعباء و عبء الشی نظیره اعتباء و ذا اندوختن
تعبئة تحقیق ما مر **فصل الغین** غرقئ بالکسر پوست تنک بیضه مرغ قال الفراء همزته زائدة لانه من الغرق و کذلک همزة گرفته هلکته زائدتان
**فصل الفاء** فأفأ علی فعلال سخن فا فا گوینده و یقال ما افتأت اذکره ای ما زلت اذکره و لا یتکلم بالا بالجحد قوله تعالی تالله تفتؤ تذکر
یوسف ای ما تفتؤ فثء دیگ را بار استادن از جوش باب و شکستن خشم را سخن فرو نشاندن خشم کسی را عع بفتحها افثاء ماندن و بد کلو
و شکستن گرما و من امثالهم فی الیسیر من البر ان الرثیئة تفثأ الغضب و اصله ان رجلا کان غضب علی قوم و کان مع غضبه جائعا فسقوه رثیئة فسکن
غضبه و کف عنهم فجاءة بالضم ناگاه فجاءة بالضم و المد ناگاه گرفتن عع بکسر الاولی و بفتحها فجاء مفاجاة کذلک یقال فجأه الامر و فاجأه
یعنی فجاءة الماز فی نام مردی فرأ خر گوره فراء بالکسر جماء و فی المثل کل الصید فی جوف الفراء و یقال انحما الفرا فری با بدال الهمزة الفا
تفشئة [illegible] شدن و دریدن جامه و کذلک تفشؤ تفقئ شکافیدن و در هندوانه جامه در ا تفشؤ پراکنده و فاش شدن بیار
یقال تفشأ بالقوم المرض فطأة بر پشت زدن یقال منه فطأه و فطأ ای جامعها و فطأ به الارض صرعه و فطاء مسلاخه [illegible]

وجار بالنار ايضاً فطاة بفتحات كحي بيني فطا نعت منه اي فطس وفطي البعير اذا اتاها من ظهره خلقته تفقأت السحابة عن مائها اي تشققت تفقأت

البهمي اي تشققت لفائفها عن ثمرها وتفقأ الدمل والقرح ايضاً **فق** تفقئة كور كردن فق ايضاً پوست كه با بچه بيرون آيد از رحم تفقأت

شحمها تنصبه على التمييز **في** بازگشتن ع فاكه يقال هو سريع الفيء من غضبه وهو حسن الفيئة مثال الفيقة اي حسن الرجوع وايضاً خراج وغنيمت

وسايه زوال كه بعد از گشتن آفتاب باشد وما لم يكن عليه الشمس فهو ظل افياء وفيوء بضمتين جماعت افاءة بازگردانيدن غنيمت دادن يقال افاء الله على المسلمين

مال الكافرين ومنه قوله تعالى وما افاء الله على رسوله من اهل القرى واستفأت هذا المال اي اخذته فيئاً فئة مثال فعة گروه والهاء عوض من الياء التي

نقصت من وسطه واصله في مثال فيع فئون وفئات جماعت تفيئة سايه انداختن يقال فيأت الشجرة وتفيأت انا في فيئها وتفيأت الظلال

تقلبت مفيوءة جاي كه آفتاب نرسد **فصل القاف** **قثاء** بالكسر والتشديد خيار قثاءة يكي مقثاة خيار زار مقثوءة كذلك واقثأ القوم اي كثر عندهم

واقثأت الارض كذلك **قرء** بالفتح حيض اقراء وقروء بضمتين جماعت اقرؤ وكذلك في القلة وفي الحديث دعي الصلوة ايام اقرائك وايضاً پاكي وهو من الاضداد

وميان دو حيض وبسر شدن حيض ووقت حيض ووقت پاكي زن اقرأت المراة اي حاضت وطهرت ايضاً قال الاخفش اي صارت صاحبة حيض فاذا حاضت

قلت قرأت بلا الف اقراء نزديك آمدن حاجت وبوقت وزيدن باد وقاري وقت آن يقال منه اقرأت الريح اذا دخلت في وقتها قال الهذلي ع

اذا هبت لقاريها الرياح اي لوقتها استقراء ماندن محل قراء را تا ببيند كه آبستن شده است يا نه قال ابو عمرو ويقال دفع فلان جاريته الى فلانة تقرئها اي

تمسكها عندها حتى تحيض للاستبراء واقرأت النجوم اذا تأخر مطرها قرآن جمع كردن وفي يقال ما قرأت الناقة سلا قط اي ما جمعت وما قرأت جنيناً اي لم

تضم رحمها على ولد وايضاً خواندن قراءة مثله قاري نعت منه قراءة جماعة مثل كافر وكفرة ومنه سمي القرآن وقال ابو عبيدة سمي به القرآن

لانه يجمع السور ويضمها وقوله تعالى ان علينا جمعه وقرآنه فاذا قرأناه فاتبع قرآنه قال ابن عباس فاذا بيناه فاعمل بما بيناه لك وفلان قرأ عليك

السلام واقرأك السلام بمعنى اقراء خوانانيدن مقري نعت منه قرأ مرد پارسا وقد تقرأ اي تنسك والجمع قرأون وقراء ايضاً جمع قاري مثل كافر

وكفار قراءة بالكسر مثل قرعة وباء يقال ذهبت قراءة البلاد واهل الحجاز يقولون قرة البلاد بلا همز ومعناه انه اذا مرض بها بعد ذلك فليس من وباء

البلد **قضأ** خوردن قضا بوي گرفتن مشك ع كافه يقال قربة قضئة وثوب قضئ من طول الطي قضاءة بضم القاف عار يقال

في حسبه قضاءة اي عار ويقال في عينه قضاءة اي فساد **قمؤ** قموءة بضمتين فربه شدن ستور قمء قماءة بالفتح خوار شدن ع بالضمهما

قمئ نعت منه وهو الصغير الذليل اقماء خوار گردانيدن اقمأته اي صغرته وذللته وخداوند ستور فربه شدن شگفت آوردن تقمؤ جمع كردن

چيزي را اندك قمئة على مثيلة نام مردي **تقنئة** تقنو بجا رنگ كردن ريش را وسخت سرخ شدن احمر قاني سخت سرخ مقناة مقنوءة جاي

كه آفتاب نرسد وبغير همز ايضاً **قي** قئ برانداختن از گلو ع فاكه وفي الحديث الراجع في هبته كالراجع في قيئه واستقاء وتقيأ اي

تكلف القي اقاءة تقيئة بقي آوردن ثوب يقي الصبغ اذا كان مشبعاً قيوء داروي بقي آرنده على فعول بالفتح قياء بالضم والمد كذلك

**فصل الكاف** **كأكأ** تكأكأ اي جبن نكص مثل كأكأ كوتاه تكأكؤ گرد آمدن يقال ما لكم تكأكأتم عليه اي تجمعتم **كثء** برسر آب

آمدن شير وكفك برآوردن ديگ ع بفتحهما يقال خذ كثأة قدرك ورستن معي البسيم سترلكثة برآمدن شير وروغن برسر آب وبرسر شير

وسرا اي علف خوردن ستور **كلأ** وبضمتين سرا خوردن گياه وبي آب ماندن وناگواليدن آن ع بفتحهما كلأة دير برآوردن

زمين نبات در آسيب خوردگي ارض كأدة اي بطيئة النبات **كرفئ** بالكسر ابر برهم نشسته گرفته پاره از وي وپوست بيرون بيضه كرفاءة

القشرة التي تحت القشر للغلي **كسأ** نزديك آمدن يقال مر فلان يكسأ القوم اي يطردهم ويتبعهم ويكسعهم مثله ومنه قولهم كسئ الشتاء بقية غبراء

**كشأ** بريان كردن گوشت فهو كشيء كشأة وكشاءة بمعنى وهو تيك اللحم اي يأكله وهو يابس وكشأت الغذاء اكله كمأة

قال ابو عبيدة كمأة الادبم اي تقشر **كفأ** بازگردانيدن كسي را از چيزي كه روي آورده باشد يقال كفأته فانكفأ اي صرفته

فانصرف عما توجه وتكفأت المرأة في مشيتها اي تحركت يعني تا و خم آوردن رفت وتكفأت الآثار اي لبسته وقلبته فهو مكفو كفاء بالكسر والمد شقة او
شقتان تضح احداهما بالاخرى ثم تخيل به مؤخر الخباء يقال منه اكفأت البيت اكفاء نوعى از عيوب قافيه كه بعضى ابيات را حرف روى ديگر باشد
وبعضى را ديگر و تفاوت حركات روى نيز گفته اند و ايضا خم دادن و كثر كردن خوردن را تا آنچه در وى باشد بريزد وخم دادن كمان از كفي تا دستها او
بضمتين وسكون الوسط كذلك والمصدر كفاءة بالمد وتوهم والكفاء له بالكسر اي لا نظير له وهو في الاصل مصدر وفي الحديث شاتان مكافئتان اي متساويتان
وهذا الكافي له اي مساو والمكافاة پاداش دادن يقال ما لي به قبل ولا كفاء اي طاقة المكافأة تكافو برابر ايستادن كتفا بر گردانيدن خوردن را
و نگونسار كردن و بند كردن بحري استكفاء يك ساله نتاج ستور خواستن از كسي يقال استكفأت ابله فاكفأنيها اي اعطاني لبنها ووبرها واولادها سنة
كفأة بالفتح والضم اسم فيه يقال اعطني كفأة ناقتك يقال اكفأت ابلي كفأتين اذا جعلتها نصفين تنتج كل عام نصفها وتترك نصفها كما يصنع بالارض
في الزراعة **كلا** گياه ومنه كلئت الارض واكلأت وهي ارض كلئة ومكلئة سواء يابسه ورطبه كلأ علف خوردن ستور از كلأ مثله كلاءة بالكسر والمد نگهباني كردن
عح **كالفه** ويقال اذهب في كلاءة الله و اكتلأت منهم اي احترست و اكتلأت عيني اي لم تنم و سهرت وحذرت مكلأ بالتشديد كرانه رود و جايي
لب آب ملك كشتي تخلته بجلى بستن كشتي كلاء ممدود مشدد موضعي در بصره كه كشتيگاه آنجاست نيز گرد و پوشد و يقال كلأت تكلئة اذا اتيت مكانا فيه
مستتر من الريح والموضع مكلأ و كلاء و يقال بلغ الله بك اكلأ العمر اي آخره وابعده و كلأ الدين اي تأخر كالئ نسيه يقال عينه كالكالئ اي نقده كالنسيئة
وفي الحديث انه صلعم نهى عن الكالئ بالكالئ والاصمعي لا يهمزه قال ابو عبيدة تكلأت اي استنسأت نسيئة وكذلك استكلأت كلأة بالضم هوتن
التاخير و كلأت في الطعام واكلأت فيه اي سلفت فيه وما اعطيت فيه نسيئة من الدراهم فهي الكلأة بالضم واكلأت بصري فيه اذا رددته
فيه **كماة** سماروغ واحدها كم على غير قياس وهو من النوادر كمأت القوم اي اطعمتهم الكمأة واكمأت الارض اي كثرت كمأتها واكمأت فلانا بسن
اي شجته وكنت رجله تشققت **كى** وكا وكياة اي ضعيف جان مثل كاع وكيع **فصل اللام لؤلؤة** بالضم دانه مرواريد لؤلؤ لآلي
جماعت ويقال لا افعله ما لألأت الفور اي بصبصت باذنابها وتلألأ البرق اي لمع قال الفراء سمعت العرب يقول صاحب اللؤلؤ لآل مثال لعال
والقياس لأاء مثل لعاع **لبا** فذ يعني شير بكسر اللام وفتح العين يقال منه لبأت لبأ ولبأته اي اطعمته لبأ ولبأت فلانا اي كثر لبأه والبأت
الجدي فلم خور هندوم نبر غاله را و استلبأ هو بنفسه والبأت الشاة ولدها اي ارضعته اللبأ و التبأ هو ولدها اعشار لباي اوله نا نتاجها بورة ماده ستر لباة
ساكنه الباء لغة فيها لبيه لبيك گفتن در حج وصله بلا همز قال الفراء ربما خرجت بهم فصاحتهم الى ان يهمزوا ما ليس بمهموز قالوا لبأت بالحج وحلأت
السويق ورثأت الميت **لجا** بفتحتين ملجأ پناه گرفتن صلته بالى يقال لجأت اليه والتجأت اليه بمعنى تلجئة ستم فرمودن الجا مضطر كردن كسى را
بكاري والجأت امري الى الله اي اسندته اليه عمرو بن لجأ التيمي شاعري **لطا** برزمين چفسيدن عح بفتحتيهما لطوء بضمتين كذلك عح **كالفه**
**لفا** پوست باز كردن چوب را و باز كشادن باد ابر را از هوا و باز كردن گوشت از استخوان و بعضا زدن لفيئة گوشت پاره بي استخوان
**لكا** يقال لكأت به الارض اي ضربت به الارض وتلكأ اي تباطأ وتوقف **لم** يقال التمأ الشي اي اشتمل عليه يقال ذهب في لماء ادري
من الماء ولمأ اللص على الشي قد ذهب به والمأت الذهب المرعى اي تركته صعيدا ليس به شي و تلمأت الارض عليه اي استترت عليه ووارته و التمأ لون
الرجل اي تغير مثل التمع **فصل الميم مت** بعصا زدن وكشيدن رسن **مراءة** گوارا شدن طعام عح بضمهما طعام مرئ گوارنده عح
**كالفه** ايضا هو كما يقال فقه وفقه تفقهون التعافت وكسيرونها ومرأني الطعام و امرأني قال الفراء يقال في اتباع هنأني الطعام ومرأني
بغير الالف فاذا افردوها قالوا امرأني بالالف وهذا طعام مرئ ومرئت الطعام اي استمرأته مروءة بضمتين مردمي و ليكن تشدد فيه مرو
الرجل اي صار ذا مروءة فهو مرئ على فعيل و تمرأ اي تكلف المروءة و فلان تمرأ بنا اي يطلب المروءة بنقصنا وعيبنا مرئ گلو سرخ گو سپند جمع امرئ
مري بضمتين جماعت كسره و تشديد مع مرد و ضم الميم لغة فيه و هما مرآن صالحان ولا يجمع على لفظه وبعضهم يقولون امرؤ و هذه امرأة صالحة و مرأة

تترک الہمزة ایضاً وان دخل علیه الف الوصل کان فیه ثلث لغات فتح الراء علی کل حال وضمها علی کل حال واعرابها علی کل حال تقول هذا امرء
ورأیت امرءاً ومررت بامرء وهذه امرأة مفتوحة الراء علی کل حال وتسقط الالف فی التصغیر قلت مُرَیٌّ ومُرَیئة وسمّی الذئب امرأ ایضاً امرئی منسوب مرئی
نام شاعر وکذلک منسوب الی امرئ القیس وامرئ الشمس امرئی مرئی بهیای ماسی میباک ملء پر کردن ملأه یملأه ملأ علی فعل وکوزه ملآن ماءً والعامة تقول ملا ماءً
ملء بالکسر پری و ... تثنیه ملآن ملأة وثلثة املاء وامتلاء الشیء وتملّأ یقال تملّأ من طعام وشراب وتملّأ غیظاً وملأت النزع
فی القوس ای شددت النزع فیها ملاءة بالضم مثال ... زکام ملیء الرجل وملأه الله تعالی ای ازکمه فهو مملوء علی غیر قیاس وهو رجل ملیء ای ثقة
فهو غنی ملیء ... مدره ملاء ملاءة ... چادر ملاء جماعت ممالأة یارمندی کردن برکاری وتمالؤا علی الامر ای اجتمعوا علیه وتعاونوا ملأ
جماعت مردم ... یقال ما احسن ملأ بنی فلان ای عشیرتهم واخلاقهم املاء جماعت وفی الحدیث احسنوا املاءکم میئة پوست تر نهاده که بیت دباغت
ورسوا و با یدنهم ... ثم ادیم یقال منه مأت الاهاب مأتاً اذا ... فی الدباغ مینة بغیر ... فصل النون نأنأ فی الرأی ای
خلطه ... فیه تخلیطاً ولم تبرمه نأنأة سستی وفی الحدیث طوبی لمن مات فی النأنأة یعنی اول الاسلام ای قبل ان یقوی فهو رجل نأنأ ای ضعیف
ونأنأ ای ... عاجز ... وتنأنأ ای ضعف ... نبأة آواز نرم یقال رمی فانبأ ای لم ... ولم ... سیل نابئ
ورجل نابئ ای جاء من بلد آخر ... بیرون آمدن از جای بجای ... بقوله یا نبیء الله ای یا من خرج من مکة الی المدینة
فانکر علیه الهمز ... نبأ آگاهی وخبر یقال منه نبأ وانباء ... ای اخبر ... النبی ترک الهمزة کما ترکت فی ذریة ... وخابیة
الا اهل المدینة فانهم یهمزون هذه الاحرف ولا یهمزون ... ومعنی ... نبیئ مثال تبیع وتصغیر نبوة نبیئة مثال نبیعة وجمع
نبیء نبآء ... علی فعلاء ... ویجمع علی انبیاء ... مثال افعلاء ... برآمدن و بیرون ... کردن ... مطلع شدن برکسی وگوائیدن
ورسیده شدن ... خبر ... بچشم کردن ... تحاته رجل ... العین ... فعیل وفعول ای صیب العین وکذلک
نجیء العین ونجوء العین علی فعل وفعل وفی الحدیث ... ای ... ندأ کوماج نهادن در ... خاکستر و ...
بر آتش افگندن ندی ... مثل طبیخ ... نداة ... مثال ... فرس ... 
دانداکمان ... نزء ... نزأ الشیطان بینهم ای ... وحمله کردن ...
تنزیه علیه ... یقال ما نزأک ... نسء ... بانگ ... 
وتأخیر کردن نساء کذلک یقال نسأة البیع ونسأته استنسأ ... وزمان خواستن یقال استنسأ فانسأ ... زمان دادن
در اجل یقال نسأ الله تعالی فی اجله ونسأه ... نسأة بالضم ... تأخیر ... فیه کذلک ... نساء ... بالمد تاخیر
در عمر ... فلیخفف الرداء ولیباکر الغداء ولیقل غشیان النساء ونسأت فی ظمء الابل اذا زدت
فی ظمئها یوما او یومین او اکثر واخرتها عن الحوض ونسئت المرأة ... اذا کانت عند اول حملها وذلک حین تتأخر حیضها عن وقتها وهی امرأة
نسیء ونساء ... نسأها ... حین ... بعد ... وتیقال جری النسیء فی الدواب ... السمن فیها والاقرار ... نسیء
... آب ... قوله تعالی انما النسیء زیادة فی الکفر هو فعیل بمعنی مفعول من نسأته فهو منسوء ای اخرته ثم حول ... نسی کقتول
ای قتیل ... نسأة مثال فاسق ... النسأة ... ای ... انتسأت عنه ای تأخرت عنه وتباعدت
و ... الابل ای تباعدت ... نشأة آفریدن ... یقال ان لی عنک منتشأ ای منتأی ...
... الاحادیث ... الناشئ الحدث الذی جاوز حد الصغر ... ناشئ وهی ناشئة ... نشأ ...
... نشو کذلک مثل ... وایضاً اول ... من السحاب ... نشو ... کو ... نشأ ... بر ...

مقرهی بودن منسوب الی الحلبة بالتخفیف و التشدید برآمدگی نشسته الابل سماک خسین حلب یقال ما ینشطنی الابل من الحلب و تنشأت السحابة ای ارتفعت و النشأ التر
نیشت عوض نوکنده یقال … اذ جفت عنه الماء و ظهرت ارضه و یقال هو محرکین السفن فی قوله تعالی و له الجوار المنشآت قال مجاهد هی
السفن التی رفع قلعها قال فاذا لم یرفع قلعها فلیست منشأة و قال ابن السکیت انه یستنشی الریح بالهمز ای یشمها قال و انما هو من نشیت الریح بالهمز
ای شممتها **ملص** بدواشتن وهی لغة فی لمصه بانگ بر زدن شتر را **نفا** بالضم پاره از علف برگ نهمه شکسته نفاة یکی مثال صبرة و صبر **نک**
پوست باز کردن از ریش یقال نکئت … ولا اشکاک ای هنأک الله بما نلت ولا اصابک بوجع و یقال … با بدال الهاء من الهمز مثل اراق و هراق سنه
و سناة و هو … شدن گوشت **عع کافه** و فی المثل ما ابالی ما نهی من ضبک … فهو الاسم بضم العین فهو نهی علی فعیل … اذا لم تنضجه
فهو منهأ **نوء** بگرانی برخاستن و افتادن نیز هو من الاضداد و یقال ناء بالحمل اذا نهض به مثقلا و ناء به الحمل اذا اثقله و ناءه الحمل مثال ناعه اذا اثقله و اماله
کذلک … قوله تعالی ما ان مفاتحه لتنوء بالعصبة ای لتنیء العصبة تثقلها و النوء سقوط نجم من المنازل فی المغرب مع الفجر و طلوع رقیبه من المشرق تقابله
من ساعته فی کل لیلة الی ثلثة عشر یوما و کذا کل نجم الی انقضاء السنة ما خلا الجبهة فان لها اربعة عشر یوما و العرب تضیف الامطار و الریاح و الحر و البرد
الی الساقط منها و قال الاصمعی الی الطالع منها فیقول مطرنا بنوء کذا و الجمع انواء و نوآن ایضا مثال بطن و بطنان مناواة نواء دشمنی کردن با هم و ربما
لم یهمز و اصله الهمز لانه من ناء الیک ای نهض و یقال عندی ما ساءه و ناءه ای اثقله ما ساءه و ناءه للاتباع و لا یجیء … متفردا و جاء هذا به لازدواج الکلام
… بغدایا و عشایا و بغداة لا تجمع علی غدایا … اللحم نیوة اذا لم ینضجه … و هو نیء بالکسر مثال نیع بین النیوء و النیاءة …
… **فصل الواو و الیاء** الوباء یقصر و یمد بیماری عام … جمع المقصور … و جمع الممدود … یقال … الارض توبأ
… فهی موبوءة … وبئت توبأ … فهی وبئة … علی فعلة و فعیلة … الارض فهی موبوءة … الارض ای وجدتها وبئة …
… الیه ای اشار الیه **وث** معیوب کردن … استخوان شکسته یقال … فهی موثوءة … و یقال … و … و فی
بالیاء **وجیئة** علی فعیلة طعام از مغز و روغن ساخته … یا از پسته و خرما … و خصی کردن … بالکسر و المد نوعی از خصی کردن و هو الخصاء
و فی الحدیث علیکم بالباءة فمن لم یستطع فعلیه بالصوم فانه له وجاء و منه وجأت الکبش ایضا و فی الحدیث انه ضحی بکبشین موجوئین … وجأت عنقه ضربته …
… علیه … قال ابو عبیدة … ای مهلکة و مفازة قال … ودأت علیه الارض ای سویت علیه الارض
**وذأ** عیب کردن و بانگ بر زدن و تحقیر کردن و باز ایستادن یقال … فاتذأ ای زجرته فانزجر **وزأ** خشک کردن گوشت …
… ناقة سوار خود را … و برکردن … **وضاءة** خوبی و پاکیزگی **عع** … فهو وضیء علی فعیل …
… بدست کردن وضوء بالفتح آب دستی … هو المصدر ایضا مثل ولوع و قبول … الاخفش … قوله … الناس و الحجارة قال
… بالضم الا … و قال … ذلک فی الوضوء بالفتح هو الماء و بالضم هو الفعل و یقال انهما لغتان بمعنی و الولوع و القبول مفتوحان … مصدران
شاذان و ما سواهما من المصادر فمبنی علی الضم و یقال توضأت للصلوة و لا یقال توضیت و بعضهم یقوله و یقال وضاءة فوضاءته وضاءه اذا فاخرته بالوضاءة
… وضاء بالضم و المد مشددا خوب و پاکیزه **وطأ** سپردن زیر پای جماع کردن یقال … و طأ الرجل … سقوط الواو کما سقطت من یسع
… یفعل مما … فاء … الا انها … خولف … توطئة …
… **عع** … فهو وطیء … توطئة … المرکب …
… الوطاة … مثال … فالهاء عوض من الواو فیهما وطأة موضع قدم … و فی الحدیث اللهم اشدد وطأتک علی مضر
… بالفتح … و فی الحدیث اخرج … [illegible]
… و یقال اوطأته الشیء فوطئه و یقال من اوطاک عشوة بالفتح و الکسر … مواطأة موافقت کردن … تواطوا علیه … قال الاخفش

فی قوله تعالی لیبواطئوا عدة ما حرم الله یعنی والطأت قال وتشفله قری فی قوله تعالی هی اشد وطأ ای المداهی موطأة وهی المواتاة ای بوطأة السمع
والبصر ایاه وقری هی اشد وطاءای یقال اوهن واسوطئی قدمک ای موضع قدمک یطأ تکار توافق کردن در شعر رجل تکأة مثال همزة کثیر الاتکاء
تکأة ایضا تکیه جای و تکأ متکأ انکار تکیه کردن ویقال طعنه حتی اتکأه ای القاه علی هیأة المتکئ و توکأت علی العصا و جل تکأ فی جمیع ذلک
واو و توکأت تکأ تکأ واتکاء واو نصبت و تکأ اوماًت الیه ای اشرت الیه ولا یقال اومیت و وماًت الیه وما ومأته فیه ویقال ع فی و شی فی
الحوتیة و داهیة **فصل الهاء ها أة** خواندن شتر علف یعنی هی هی گفتن و حاجاة خواندن تا و الاسم الهی والحی وقد قد کرهتحاء غرافی
سکن ع اتیحا طعامکم غرفی فرونشاند طعام شما گرسنگی مرا هدء و و و بفتحتین کم امیدن اهداء آرام دادن و دست زدن کودک را تا بخواب شود و یقال
ترکت فلانا علی هیئته ای علی حالته التی کان علیها رجل اهدأ ای احدب یعنی کوژ پشت ویقال اتانا فلان و قد هدأت الرجل ای بعد ما سکن الناس فی
اللیل و بعد ما هدأت العیون و اتانا بعد و هدءا ای بعد نومة و بعد هدء من اللیل و بعد ما هدأة و بعد ما هدأ الناس ای ناموا و سکنوا **هذء** بریدن و تهذأت القرحة ای
فسدت و تقطعت **هرء** یقال هرء قرة لحما بریه علی فعیلا ای برد اشدة و هرء البرد یهرأ ای اشتد علیه حتی کاد یقتله و هرأه البرد کذلک و هرأ
فی الروع ای برد ما هرت تهرئة نیک پختن گوشت و جزآن یقال هرأ اللحم فهو هرئ مهرأ و هرأ فی منطقه اذا قال الخنا و القبیح و منطق هراء بالضم والمد کلام
قبیح هزء و هزأ مثقل و مخفف فسوس کردن یقال هزیت منه و به و استهزأت و تهزأت و هزأت به بفتح الزاء هزأ و هزأة و رجل هزأة بالتخفیف آنکه
بر روی فسوس و ریش خند کنند هزأة بالتحریک آنکه وی بر مردم فسوس و خنده کند **تهما** ای شب ای بی قطع ویقال تهیأ بالتاء ایضا هنأ گوارا
شدن طعام و شراب **ع بفتحهما و بضمهما و ع کافه** ایضا ببخشی گوارنده و هنائی الطعام یهنئنی ایضا والمصدر هنئ بهنء **ع فاکه**
یقال هنئت الطعام ای تهنأت به و منه قوله تعالی فکلوه هنیئا مریئا و کل امر یاتیک من غیر تعب فهو هنئ ویقال الکسر هنأ و هنأت الماشیة اذا
اصابت خطا من البقل من غیر ان تشبع منه هنا بالکسر و المد قطران و الهیء آن بر شتر یقال منه هنأت البعیر هنأ عطا دادن **ع بفتحهما و فاکه
و کافه و ضمهما** ایضا هنء بالکسر عطا و هنائة شهر ای عشة در عیال خود داشتم بود ااکی نام در و هی تهنئة مبارکباد دادن خلاف تعزیه هنأ
نام مردی یقال فلان بعید الهوء ای بعید الهمة ویقال منه ان الرجل یهوء بنفسه ای یسمو بها الی المعالی والعامة تقول یهوی بنفسه فیقال هوءت
بخیر ای ارسته یعنی الهمة به هوآن بضم المیم و تحریک الهمزة و تشدید النون دشت فراخ یا رجل بکسر الهمزة بیار مثل هات و هی للمؤنث بالمثات
ایبار مثل تی ها بیا ائتوا و ها ائتم و ها ئین ائتین تقدیم الهمزة فی جمیع هذه مقام التاء فی هات و ها یا رجل بفتح الهمزة معناه انک و ها وما و دم مثل
الکما و الکم و ها یا بالکسر ها ایا المراة مثل هاک و ها و ها ون مثل الکما و الکن تقدیم الهمزة فی هذه الکلمة مقام الکاف و ها یا دجل بهمزة ساکنة مثال هع
ای خذ و اصله ها فحذفت الالف لاجتماع الساکنین و آکی مثال هاعی للمؤنث و ها مثال هاعا للتثنیة او اوان مثال هاعن و اذا قیل لک قلت
ما اها ای ما آخذ و قوی ما هی کلمة تاسف و تلهف هیأ و یکره و نها و ویقال فلان حسن الهیأة و الهیأة و یقال هئت للامر ای تهیأت و تهیأت
له یعنی آماده شدم قال الاخفش قرأ بعضهم فقالت هئت لک بکسر الهاء وضم التاء بالهمزة مثال هعت بمعنی تهیأت لک و هیأت الشیء اصلحته ++
**فصل الیاء یؤیؤ** بالضم نوعی از پرندگان شکاری جای جاء **یرنا** بفتحین و تشدید النون مقصورة رنگی است حنا باب الباء
**فصل الالف آب** چراگاه قوله تعالی و فاکهة وابا و گشش کردن بوطن خود **ع فاضه** اباب آمادگی رفتن کردن یقال هو فی
ابابه ای فی جهازه **اتب** بالکسر شانجه اتوب جماعت تامیث اتیجه پوشانیدن یقال اتبتها فانتبت ویقال تأتب قوسه علی ظهره **ادب**
بفتحتین فرهنگ و نسل شگفت و نگاهداشت حد هر چیز و دانش یقال منه ادب الرجل بالضم فهو ادیب و ادبته فتادب مهمانی خواندن **ع فاکه**
مودب مهمانی خواننده ویقال منه آدب القوم یؤدبهم ایدابا ادبة بفتح الدال و ضمها مهمانی مأدب جماعة **ارب** بالکسر الهزام ایضا یقال
السجود علی سبعة آراب و اراب بکسر الهمزة و فتح الراء زیرک شدن ارابة کذلک **ع بضمهما** مثال صغر یصغر صغرا آریب خردمند

ارب بالکسر وسکون الراء و تجمع آراب و ارآب وفی المثل اربة لاحقا و ذلک غالب... تعجیل ما شستن عع کافه جمعه تعالی بجز و ارب
من الرجال قال سعید بن جبیر هو المعتوه وسخت شدن روزگار یقال اَرِبَ الدهر ای اشتد ورقا ... اقتادن ... ایضا یقال ارب عن ... ایلک
من البدین خاصه آشنا شدن بکاری یقال اَرِبَ به و بصار بصیر فهو اَرِب و اُربة بالضم گره تاریب استوار کردن گره و یقال ارّب عقده محکم و تمام کردن
یقال ارّبه الله تعالی عضوا موفرا ای تاما و کل عضو موفر ... تارب بستی کردن در کار ... بالعضو بالقتن بر قوم یقال اربت علیهم ای فرست علیهم
مارب حاجت ... بالضم الهمزه و فتح الدال ... میزاب ناودان و هو معرب ... بالمکسر جای اسب الکسری کون
و ... بالواو ... قلبت همزه کما قالوا الارث و ورث اشب بالفتح عیب ... شکردن و ... ستیختن بعضی را ببعضی
بالضم مردم ... آمیخته اشائب جماعت ... القوم ... ای اختلطوا و جار ... الیه ای انضم الیه وانتقب ... تاشیب سرزنش کردن ... نسب ...
... بغیر صریح فی نسبه البب گرد کردن ... شرع عع فاضرکه ... و ... ای جمعته ... ابواب ...
البب بالفتح والکسر ای محبوب ... تالیب تحریص کردن ... شال ... تانیب سرزنش کردن ... نعت ... باشها
ندارد اوب کرانه یقال جاؤا من کل اوب ای من کل ناحیة ... وپای زود ... ناقه ... ناقه اوب علی فعول و
باز گشتن ... کذلک عع فاضه تواب ... ماب بازگشت تاب ... و یقال فلان سریع الاوبة والایبة ... تاویب ... فی ...
ماوب ... فرضتن ... تسبیح گفتن و قوله تعالی یا جبال اوبی معه ای سبحی لانه قال انا سخرنا الجبال معه ... لی فلان ... اذا اتیته لیلا ... تاوب
... اهل اللیل ... متاوب ... تاهب ساختگی کردن اهبة ساز ... جماعت ... اهب بوست ناپیراسته ... بفتحتین ... علی غیر قیاس مثل
... ادم ... جمع ... فصل الباء ... ببة ... احمق ... مرد و نام کنیزکی ... و یقال هم ببان واحد ... یقال ... و
... قال عمر رضی الله عنه ان عشت فساجعل الناس ببانا ... ای ... التسویه فی القسم باب ... ابواب ... جماعت ... تبوب ... ابوابا ... 
... بصلح لک ... نام مردی فصل التاء توابان ... دو ... تعلق بها ... 
... تباب زیان و هلاک شدن یقال تبا له و تبت یداه و تبابا له منصوب علی اضمار فعل ای الزمه الله خسرانا و هلاکا عع فاکه تتبیب هلاک
کردن ... استقام ... تراب بالضم خاک ... تربان جماعت توراب ... تورب ... تربة بضم ... ایضا خاک ... 
خاک زمین ... بالکسر خاک آلود ... ترب الرجل افتقر کانه لصق بالتراب علی الدعاء یقال تربت یداک ای لا اصبت خیرا ترب ...
... کردن اتراب خاک ... برخیری ... فی الحدیث اتربوا الکتاب فانه انجح للحاجة ... نیاز شدن اترب الرجل استغنی کانه صار له من المال
بقدر التراب ... درویشی ... بکسر ... تربات جماعت ... جماعت ... تربته ... تربوت
ناقه تربوت ای ذلول ... فیه المذکر والمونث ... بکسر ... یقال ... اسکیبه ... سینه اتراب جماعت ...
موضعی ... تعب ... ماندگی شدن عع کا ... تعاب ... متعب ... یقال ... تغب هلاک شدن عع کافه توب
... و یقال ... التلمیذ ... شدن کار ... تعالب ... 
... باز گشتن از گناه توب ... و هو جمع توبة ایضا مثل عزمة و عزم ... عع فاضه یقال تاب الی الله توبة ... و ...
علیه ... تابوت م ... تابوة ... ترقوة ... تابوت ... 
... قریش والانصار فی شیء من القرآن الا فی التابوت فلغة قریش بالتاء و لغة الانصار بالهاء فصل الثاء اثابة ... درخت ... جماعت ...
... فی المثل ... وثابت ... التقاعد ... ثرب بیه شکنبه ... تثریب سرزنش ... کردن ...
... قوله تعالی لا تثریب علیکم الیوم ... علیه ... اذا ... علیه مثل یثرب مدینه رسول الله صلی الله علیه واله وسلم ... یثربی ...

وازری بفتح الراء منها ثعب الیه ترقیته بالضم نوعی از جامها سپید چون کتان و ثعاثی منسوب است بدان ترقی بر وزن ایضا نوع من ثیاب **ثعب** سوراخ
کردن آب ثعب بالتحریک آبراه وادی ثعبان جمع و ایضا نوعی از مار درازو وثعابین جمع ثعبة نوعی از کرتبه مثعب بالفتح ناودان و ثعبا للهو الهم
من الانف قال الاصمعی هو یجری ثعابیب سعابیب یعنی روان یجری منه ما، ثعابه فیتمدد **ثعلب** روباه ثعلبة نر یست نام مرد ثعلبان بالضم ویا ن و نر الثعلب
نوعی از بهار و نحو ریزه انداز حوض ثعلبة بکسر اللام اذ رت تعالب ارض مثعلبة فهو من ثعالبه و یجوز ان یکون من ثعلب کما قالوا معقرة للارض کثیرة العقارب
ثعلب ایضا زبانه نیزه که در سنان باشد و منفذ آب باران ثعلبان دو قبیله ثعلبیة بالتشدید موضعی در راه مکه **ثغب** بالسکون والحرکة حوض در سایه
که آب خنک وی ابدا در ان ماند و گویند ثغبان بالکسر جمع المحرک منه ثغاب اثغاب جمع ساکن **ثقب** سوراخ وسوراخ کردن ثقبة بالضم سوراخ ثقب
بالسکون والحرکة جمعت مثقب بالکسر سکنه و برمه تثقیب سوراخ کردن تثقب لازم منه یقال تثقب الجلد لو ثقبه الحلم و هو ثوع من فساد الجلد و افروختن
آتش یقال ثقب عود دیر فیجر اذا مطر و لان عوده فاذا اسود شیئا قیل قد قمل فاذا زاد قلیلا قیل قد ادبی فهو حینئذ یصلح ان یوکل فاذا التم خوشه
قیل قد احوص مثقب لقب شاعری بکسر القاف مشدد ا ثقوب افروخته شدن آتش **عع ضخ** یقال ذلک **ثلب** عیب کردن **عع فاحمه** ثلبا
عیبها و نقیضها مثلبة یکی اثلب سنگ و خاک ریزه یقال بفیه الاثلب والاثلب بکسر الهمزة ایضا ثلب بالکسر شتر پیر دندان ریخته ثلبة بفتح اللام جمع
مثل قرد و قردة یقال منه ثلب البعیر تثلیبا رمح ثلب ای متثلم وامراة ثالبة الشعری ای متشققة القدمین ثلبوت نام وادی **ثوب** جامه اثواب ثیاب
جماعت اثوب جمع قلة منه و بالهمزة ایضا لانهم استثقلوا الضمة علی الواو و کذلک دار وادؤر و ساق واسوق در جمع ما جاء علی هذا المثال ثواب جامه دار
ثوب ثوبان بازگشتن بعد از آنکه رفته باشد و گرد آمدن مردم و آب در حوض مثاب الحوض میانه حوض که آب مثابه در وی گرد آید مثابة گرد آمدن جای
انبوه مردم ابیة عن عین ابن الفضل کما هو صوابی قرونهم اقام المثابة و اصله قوام مثابة جای گرد آمدن آب و بازگشتن مردم منه قوله تعالی اذ جعلنا البیت
مثابة للناس مثاب جمعت جا و ایضا پایهای صیاد و جای آب گرفتن از چاه ثواب پاداش مثوبة کذلک استثابه ای سأله ان یثیبه قوله تعالی هل ثوب الکفار
ای جوزوا تثویب الصلوة خیر من النوم گفتن در اذان فجر ثواب ایضا نام مردی و فی المثل هو اطوع من ثواب هو رجل کان یوصف بالطاعة ثائب باد سخت که اول بارت
ثیب زن و مرد ثیب عرب و یبوه یقال هو ثیب و هی ثیب یستوی فیه المذکر والمونث و ذلک اذا کانت المراة مدخولة و الرجل متزوج جانم ترکا **فصل الجیم جاب**
خر نره سطبر هیمز ولا و کسب کردن جابة المدری ای شاخ برآورده و یقال فلان یختال جاب الصبر ای دقیق الشخص غلیظ الصبر فی الامور **جب** بریدن
و غلبه کردن یقال فلان جب القوم ای غلبهم جباب بالکسر بریدن نره یقال خصی مجبوب و بیر جب بئر آب مقطوع السنام جباب ایضا جمع جبة والغیفن
و دون حاجبة **قم** و کعبتان که سر نیزه در وی رود و پیوند سر ترست تجبیب ارزانو در گذشتن سپیدی دست و پا ستور و الجب فرس مجبب الاسم الجبب پیشید
یقال جبب فلان فذهب مجبه جاده راه جباب بالضم کفک شیر شتر جبجبة بالضم سکنجه که در وی روغن گوسپند و جزآن کنند و زنبیل جبجبة بن جباجب
جماعت و تجبیب الرجل اذا افشق ای خند الوشیقة زاد و هی لحم یغلی ثم یقدد و هو ابقی ما یکون جب بالضم چاه سر بناورده جباب جبتة المکیر فیها جماعت
جبوب بالفتح روی زمین و زمین درشت ولا یجمع جنانة احمق مثل سحابة و هو الذی لا خیر فیه و یقال انه لجنانة بلباجة **جخدب** بالضم نوعی از ملخ و هو الاخضر
الطویل الرجلین جخادب جمعت و ایضا یقال رابو جخادب و هو اسم له معرفة کما یقال للاسد ابو الحارث و شتر ضخم خادب جمعت **جدب** تنگ
سال نقیض خصب مکان جدب و جدیب بین الجدوبة و ارض جدبة و جدوب بالفتح خشک بی نبات هو جدیب الجناب ای جدیب ما حوله اجدب
القوم ای صاروا فی الجدب اجدبت ارضهم ای جدبتها جدبته عیب کردن و فی الحدیث انه جدب السمر بعد العشاء ای عابه مجادبت الابل العام اذا کان
العام محلا **جندب** نوعی از ملخ و نام مردی و النون زائدة فیه و فی الظلم یقال وقع فلان فی ام جندب ای فی شدة و داهیة **جلعه**
سعید بن علیع **فاکه** یقال جنذبة بمجبذة سبب نقلا و جذب ایضا از شیر باز کردن سبب کردو خشک شدن شیر پستان و **مجر** یقال
جذبت الناقة فهی جاذب الجمع جواذب جذاب ایضا و جذب شهر ای مضی عامته و یقال بینی و بین المنزل جذبة ای قطعة جذبته گرد شتر یک بناغ از

ازرسیان مجاذبه منازعه تجاذب تنازع انجذاب کشیده شدن جذب بالتحریک بیرحم النحل جذبه واحد منه جرب بالتحریک گر گرگین شدن جمع
کافه اجرب انثی منه جرباء جمعه ... انوثت منه جربی مقعصما جماعه قوم جرب اقوام جربات اجراب خداوند شتران گرگین شدن جرباء آسمان
الارض جرباء زمین قحط رسیده جراب بالفتح والکسر انبان اجربه جماعت جرب بالضم والسکون کذلک جراب البیر دهان چاه جریب من الطعام
ومن الارض مقدار معلوم اجربه جربان جماعت مجرب بفتح الراء آزموده جربته بالکسر کشت زار جربیاء بالکسر والمد باد شمال که میان شمال و دبور وزد
جراب بالضم آتی بمکه سربه [illegible] جربان السیف نیام شمشیر جربان القمیص گریبان و خشک پیراهن اجربان بالضم
بفتح الراء [illegible] قبیله معروف جورب [illegible] معرب جوراب جماعت والهاء المعجمة ... ویقال منه جوربته فتجورب ای البسته الجورب جلبیه ... جاجب
الطعام من الابل جرد بان گرده بان وهو معرب ای الذی یحفظ الرغیف وهو الذی یقع شماله علی شیء یکون علی الخوان کیلا ... ویقال
منه جردب فی الطعام و جردم حرشب الرجل وجرشم اذا انهزل بعد المرض والهزال خسرب درد از طعام جشب و مجشوب ای غلیظ خشن
ویقال هو الذی لا ادم معه مجشاب بالکسر سطبر جشیب جامه درشت جعب فکندن ویقال جعبیه جعبا ... اجعبه ترکش جعاب بالکسر
جماعت جعبوب بالضم مرد حقیر ... اجلعباب ... رفتن ... مجلعب ای کثیر ... جلعبی العین علی وزن ... ای شدید البصر ناقه
جلعباة استوار جلعب ایضا ... جلجاث جلجاثه ... جلب کشیدن عع ... که جلبت الشیء الی نفسی واجتلبته بمعنی جلوبه الجه
بجهت فروختن ... گرد ... جلیب ... از شهر به شهر برند بفروختن ومنه الجلاب جلبه بالضم پوست جراحت که خشک شده ... ویقال
جلب الجرح واجلب بمعنی و سختی روزگار یقال اصابتنا جلبة الزمان و کلبة الزمان ایضا ای شدته و پوست خام که بر پالان و زین ... جلب
بالضم والکسر ... بی باران ... پالان جلب بالتحریک بانگ بر زدن اسپ وقت دوانیدن تا درگذرد ویقال جلب علی فرسه
یجلب بالضم واجلب علیه مثله واجلب قتبه ای غشاه بالجلبة واجلبه ای اعانه واجلبوا علیه ای تجمعوا وتالبوا واجلب الرجل ای نتجت ابله
ذکورا ... اذا انتجت اناثا جلباب بالکسر چادر جلابیب جماعت جلبة مصدر منه ولم یدغم لانها ملحقة ... جلب جلبیه ... آواز ... ویقال
منه جلبو بالتشدید والجلب الذی جاء النهی منه هو ان لا یاتی المصدق القوم فی میاههم لاخذ الصدقات ولکن یامرهم بجلب نعمهم الیه ویقال بل
هو الجلب فی الرهان وهو ان یرکب فرسه رجلا فاذا قرب من الغایة تبع فرسه فجلب علیه وصاح به لیکون هو السابق وهو ضرب من الخدیعة جلب
وجلاب ایضا کسانیکه ستوران از شهر به شهر کشانند بفروختن جلبان بالضم نوعی از حبوب ... ویقال له الخلر جنب پهلو یقال قعدت الی جنب
فلان والی جانب فلان بمعنی و قبیله از یمن و کرانه و اصاحب بالجنب صاحبک فی السفر ... الجنب ... جاءک من قوم آخرین جانب کرانه جنبه بالتحریک
کذلک ویقال فلان لا یطور بجنبنا جانبه و تجانبه و تجنبه و اجتنبه کله بمعنی اجنبی بتشدید الیاء بیگانه وکذلک جنب و جنب و جانب کله بمعنی ویقال ضربه
ای کسر جنبه و جنبت الدابة اذا قدتها الی جنبک و کذلک جنبت الاسیر جنبا بالتحریک ومنه خیل مجنبة شدد للکثرة جنبت الشیء وجنبته بمعنی ای نحیته عنه قال الله
تعالی واجنبنی وبنی ... جناب بالفتح درگاه اجنبة جماعت یقال خصیب جناب القوم وهو خصیب الجناب وجدیب الجناب ویقال مر ... جنابیه ای
ناحیته و فرس طوع الجناب بکسر الجیم ای سلس القیاد ویقال ... فلان فی جناب ... بالکسر ... فی مجانبة اهله وجنب القوم اذا قلت البان ابلهم جنب
ایضا ... ویقال ... جلی الفرس ... قال فی مجمل اللغة جنیبه شتر و اسب ... ای تقاد ...
جماعت و کل طالع منقاد جنیب اجنب الذی لا ینقاد جنیبه ایضا هی العلیقة وهی الناقة تعطیها القوم لیمتار ولک علیها جنیب ای غریب ...
... ان یقال نعم القوم هم لجار الجنابة ای لجار الغریبة جنب بضمتین ام من الجنابة یستوی فیه الواحد والجمع المونث وربما قالوا فی جمعه جناب و
جنبون ومنه یقال اجنب الرجل و جنب بالضم جنبة پوست پهلوی شتر یقال اعطنی جنبة اتخذ منها علبة و کرانه یقال نزل فلان جنبة ای ناحیة ایضا
... فی الصیف یقال مطرنا مطرا کثرت منه الجنبة جنوب بالفتح باد دست راست جنبت الریح اذا تحولت جنوبا و سحابة مجنوبة اذا هبت بها

مجنوب آنکه بیمار شود از ذات الجنب و اشد و قد جنب الرجل یستعمل مجهولا و جنب القوم اذا دخلوا فی ریح الجنوب فهم مجنوبون و کذلک القول فی الصبا و الدبور
و اشتمال مجنب بالکسر و کرانه زمین عجم که بزمین عرب پیوسته مجنب بالفتح خیری بسیار یقال ان عنده لخیرا مجنبا و لشرا مجنبا ای کثیرا جنب بالتحریک
الذی نهی عنه و هو ان یجنب الرجل مع فرسه عند الرهان فرسا آخر لکی یتحول علیه ان خاف ان یسبق علی الاول و کشیدن کشتی و تور یقال جنب البعیر بالکسر
اذا ظلع من جنبه و هو ان یلتصق ریته بجنبه من شدة العطش و ان یلتوی من العطش **جواب** پاسخ اجابة پاسخ دادن یقال اجابه و اجاب
عن سؤاله و المصدر الاجابة و الاسم الجابة بمنزلة الطاعة و الطاقة یقال اساء سمعا فاساء جابة هکذا یتکلم بهذا الحرف اجاب الله دعاءه و استجاب بمعنی
مجاوبة و تجاوب سخن گفتن با هم یقال انه لحسن الجیبة بالکسر ای الجواب جیب گریبان یقال جبت القمیص اجوبه و جیبا اذا قورت جیبه و یقال هو ناصح
الجیب ای سلیم الصدر مجوب بالکسر دوکاره گریبان کاوجوب بریدن یجوب بریدن ع **فاضه** و منه قوله تعالی و ثمود الذین جابوا الصخر بالواد
و یقال جبت البلاد و جبتها جوبا و جیابا اذا قطعتها و یقال هل جاءک جائبة خبر تجوب الارض من بلد الی بلد تجیب گریبان کردن پیراهن اجتیاب
پیراهن پوشیدن و مسافت بریدن و منه اجتبت المسافة قطعتها و اجتبت القمیص لبستها جوبة کشادگی ابرو کوه و ایضا موضع ینجاب
فیه الحرة جوب جماعت جوب سپر و دستارانچه زنان تجوب قبیله از حمیر تجیب بطنی از کنده **فصل الحاء** حبة دانه حب حبوب
جماعت حبة القلب دانه دل حبة نیم دانگ سدس نصف طسوج و قطعة من شئ حب الغمام تگرگ حب المزن ای حب قر کذلک جابر بن حبة نام
و هو اسم لمعرفة حبة بالکسر تخمهای دشتی که از وی قوت شود و فی الحدیث فینبتون کما تنبت الحبة فی حمیل السیل حب جماعت
حبة بالضم دوستی یقال نعم و حبة و کرامة حب ایضا دوستی و خم معرب جباب جبة جماعت محبة دوستی حب بالکسر کذلک
و ایضا دوست حبیب کذلک یقال احبه فهو محب و حبه یحبه بالکسر فهو محبوب و هذا شاذ لانه لا یاتی فی المضاعف یفعل بالکسر الا و یشرکه
یفعل بالضم اذا کان متعدیا ما خلا هذا الحرف و یقال حببت بالکسر ای صرت حبیبا و حبب بفلان ای ما احبه الی قال الفراء معناه حبب
بفلان بضم الباء الموحدة ثم سکنت و ادغمت فی الثانیة و حبذا زید دوست وی است زید یا دوست این زید حب فعل ماض و صله حبب علی
ما قال الفراء و ذا فاعله و هو اسم مبهم جعلا شیئا واحدا فصار بمنزلة اسم یرفع ما بعده و موضعه رفع بالابتداء و زید خبره تحبب دوستی نمودن و سیر
شدن خر یقال تحبب الیه ای تودد و تحبب الحمار ای امتلأ من الماء و شربت الابل حتی تحببت ای تملأت ریا استحباب نکو شمردن تحابب یکدیگر را
دوست گرفتن حباب مثله ای با هم دوستی گرفتن حباب بالضم دوستی و مار و دیو و نام مردی حباب الماء بالفتح معظمه و غوزه آب و یقال حبابک ان
تفعل کذا ای غایتک احباب بفر و خفتن شتر و هو کالحران فی الخیل یقال منه حب البعیر و هو محب و هو ان یصیبه مرض او کسر فلا یبرح مکانه حتی یبرأ او یموت
و مانده شدن شتر و وانده گرفتن کشت یقال منه حب الزرع و الثب حبحب بفتحین عوذه آب سیر ابی و نذان حباحب بالضم نام مردی بخیل بود که
لا یوقد الا نارا ضعیفة مخافة الضیفان فضرب بها المثل حتی قالوا نار الحباحب لما یقدحه الخیل بحوافرها و قالوا نار ابی حباحب و هو ذباب یطیر باللیل یتوقد
کانه نار و ربما جعلوا الحباحب اسما لتلک النار حبان نام مردی حجاب خرد و ریزه حجاب بالفتح جماعت حجبی بالضم علی فعلی نام زنی حجاب بالکسر پرده
حجب باز داشتن ع **فاضه** محجوب مثلا حاجب باز دارنده و پرده دار حجاب بالضم جماعت و نام مردی و ابرو حواجب جماعت کانه جمع حاجبة حجبة
بالکسر حاجبی حجابة مصدر منه احتجاب حجابت خواستن حج حاجب الشمس کرانهای آفتاب قوس حاجب نام مردی ابرو احتجاب در پرده شدن و هو ملک
المحتجب حجبة بالتحریک سر سرین **حدب** بالتحریک زمین بلند حداب بالکسر جماعت و منه قوله تعالی و هم من کل حدب ینسلون حدبة بفتحین کوژی پشت
و حدب ظهره و احدودب بمعنی فهو حدب و حدبه الله فهو رجل احدب و ناقة حدباء و حدب علیه و تحدب علیه ای تعطف علیه **حرب** کارزار
مؤنث یقال وقعت بینهم حرب قال الخلیل تصغیرها حریب بلا هاء قال المازنی لانه فی الاصل مصدر و قال المبرد الحرب قد تذکر و یقال انا حرب لمن حاربنی
ای عدو و تحاربوا و احتربوا بمعنی محرب بکسر المیم و فتح الراء صاحب حروب و اسم محربة حربة چوبی نیزه ماند حراب بالکسر جماعت حرب بفتحین خشمگین شدن حرب نعت منه

واسد حَرِبَ ایضا بالتحریک برغاغا شیدن وخشم گرفتن وخشم آوردن وتیز گردیدن سنان بالحربة الرجل الذی یعیش حرب بالتحریک ایضا گرفتن مال
کسی بی چیز ماندن و قد حَرَبَ ماله ای سلبه فهو محروب وحریب وحربتای الشئ علی بالغیمة من سعید محاریب پیشگاه ای المجلس ومنه محراب
المسجد وهو ایضا غرفة وقوله تعالی فخرج علی قومه من المحراب قالوا من المسجد محارب بالضم قبیله از قیس حِربا بالکسر والمد آفتاب پرست
یدور مع الشمس کیف دارت وتیلون بجرا وهو ذکر ام حُبَین حرابی جمع حرباة مؤنث منه ویقال حِرباء تنضب کما یقال ذئب غضا ارض
محربئة زمین حربا ناک حربا ایضا میخهای زره حرابی المتن گوشتهای پشت مازه وحربی ای ترباره والیاء للالحاق بالمثل حرب
بالکسر گروه مردیاران ونوبت آب تحزبوا ای صاروا احزابا گروه گروه برجنگ آماده گردیدن خرابی بکسر بلا تشدید درشت کوتاه
یقال رجل حزاب وحزابیة ایضا اذا کان غلیظا مائلا الی القصیر والیاء للالحاق کالعلانیة من الفهم خربا بالکسر المدر من
درشت حزباة خص منها خرابی جمع وجمله مشدد کما قلنا فی الصحاری خزاب بالکسر زردشتی و ایضا مثل الحزابی ای الغلیظ القصیر قسط گرز
دریای حزبه امر ای جابه چیزی گنده پیر حَسَبَ حسبان بالضم والکسر حسابة شمردن عع فاضبه محسوب شمرده حسب بالتحریک مثله وهو
فعل بمعنی مفعول ونظیره یقال ما الحسب ذلک ای بقدر ذلک عدده وبزرگی مرد از روی نسب یقال حسبه دینه وماله حسابة مصدر منه
عع بضمها حسیب نعت منه قال ابن السکیت الحسب والکرم یکونان فی رجل وان لم یکن له آباء اشراف والشرف والمجد لا یکونان
الا بالآباء احتساب نهی منکر کردن یقال احتسبت علیه کذا اذا انکرته علیه فهو محتسب البلد و[illegible] جستن از خدای عز وجل یقال
احتسب بکذا اجرا عند الله تعالی والاسم الحسبة بالکسر وهی الاجر والجمع حسب بکسر الحاء وهی التدبیر ایضا یقال فلان حسن الحسبة ای التدبیر قریبی
الحساب ایضا کالرکبة والجلسة من الرکوب والجلوس یقال احتسب فلان ابناله وبنتاله اذا مات وهو کبیر وان مات صغیرا یقال افرطه حساب
بسنده من چیزی یقال احسبنی الشیء ای کفانی ودادن آنچه بدان خشنود شود یقال احسبته وحسبته بالتشدید ای اعطیته ما یرضیه ویقال حسبک درهم
ای کفاک وشیء حساب ای کاف ومنه قوله تعالی عطاء حسابا ویقال اعطی فاحسب ای اکثر وهذا رجل حسبک من رجل وهو مدح للنکرة کانه
قال محسب لک ای کاف لک من غیره ویستوی فیه الواحد والجمع والتثنیة لانه مصدر وتقول فی المعرفة هذا عبد الله حسبک من رجل فتنصب
حسبک علی الحال وتقول اذا اردت الفعل مررت برجل احسبک من رجل وبرجلین احسباک وبرجال احسبوک حسب بس تقول منه رایت زیدا
حسب فکانک قلت حسبی او حسبک لم تنونه لانک اردت الاضافة کما تقول جاءنی زید لیس غیر ترید لیس غیره عندی حسیبک الله
ای انتقم الله تعالی منک حسبان بالضم عذاب وبلا و تیرهای ناوک حسبانة یکی وشمار قوله تعالی الشمس والقمر بحسبان ای بحساب
قال الاخفش الحسبان جمع الحساب مثل شهاب وشهبان حسبانة ایضا بالضم [illegible] تقول منه حسبته اذا وسدته ویقال تحسبت الاخبار ای
تجسسته احسب هو البعیر الذی فیه بیاض وحمرة احساب سرخ موی شدن شتر ومردم احسب نعت منه ایضا محسبة بالکسر والفتح حسبان بالکسر پنداشتن عع
کافه وکه بضمها والثانی شاذ لان کل فعل کان ماضیه مکسورا فمستقبله مفتوح العین نحو علم یعلم الا اربعة احرف جاءت نوادر قالوا حسب یحسب ویئس ییأس
ویبس ییبس ونعم ینعم وهذا فی الصحیح من الباب فی المعتل کلها بالکسر مثل ومق یمق ووفق یفق ووثق یثق وورع یرع وورم یرم وورث یرث ووری یری وولی یلی
حوشب پیوند سر دست ستور [illegible] براید حصبا سنگ ریزه ارض حصبة ومحصبة زمین سنگریزه ناک تحصیب سنگریزه گستردن بر زمین
حصب [illegible] سنگ انداختن یعنی حصب سنگریزه انداختن عع فاکه یقال حصبته ای رمیته بالحصباء [illegible] فروزینه [illegible] حصبة
بالکسر [illegible] سنگریزه برداره حصاب سنگریزه انداختن [illegible] حصبة [illegible] برانداختن مردم [illegible] حصب بالتحریک مصدر منه یقال حصب [illegible] بالکسر العین
عع کافه وفروزینه آتش از هر چه باشد قوله تعالی انکم وما تعبدون من دون الله حصب جهنم محصب [illegible] تحصیبی بفتح الصاد منسوب بهی مثل تغلب وتغلبی
[illegible] حضاب [illegible] حضب بالتحریک مثل حصب ومنه قرأ ابن عباس حضب جهنم بالضاد المعجمة قال الفراء کل ما [illegible] تحت النار فهو حضب بالمعجمة

سخت یا لکسر التین گا و حطب بالتحریک هیزم حطب بالسکون هیزم جمع کردن حطاب مثله یقال حطبنی فلان اذا اتاک بالحطب و حاطب اللیل
هو الذی یتکلم بالغث والسمین کانه یخبط بالحبل حطابة الذین یحطبون و حطب الکرم اذا احتاج الی ان یقطع منه الحطب و ناقة محاطبة التی تاکل الشوک الیابس
مکان حطیب جای هیزم ناک حطب بالکسر مرد خشک لاغر و احتطب مثله حاطب نام مردی حظوب بالمعجمه فربه شدن ع ج ف ا یقال ما حظب شی
وکل مره بعد مره حتی یا سمن حنظب بالضم المطار و خنافس نر و خبزد و کل حنظار کذلک حناظب بالفتح جماعت حطرب تیر سای شد تو تیر یا مخرب
سخت نافه و مرد استوار خلقت حقب بالضم هشتاد سال یقال بالکسر و کذلک حقاب بالکسر جماعت مثل عنب و عنبات حقبة بالکسر سالها حقب جماعت
بضمتین سو گاه احقاب جماعت جمع و منه قوله تعالی او امضی حقبا و قوله تعالی لابثین فیها احقابا حقب بفتحتین تنگ بالان شتر یقال حقب البعیر تنگ
البسم شتر را و حقب البعیر بکسر العین اذا اصابه حقبه بالدما حتبس له و حقب العام ای احتبس مطره حقب مرکره حقابو تته و یقال للقارة الطویلة فی السماء
حقباء حقاب میان بند زنان و کودی سعر و حقیبة یارد ان احقاب جماعت و حقبه احتقبه و استحقبه ای احتمل حقیبه و یقال احتقب فلان الاثم کانه جمعه و احتقبه من خلفه محقب
که سپس سوار نشیند حلب بالتحریک شیر دوشیده شیر شهر شام و مراح و بلاد با معین و دوشیدن ع ج ف ا یقال حلبت الناقة و حلبها فهو حالب و قوم حلبة و فی المثل شتی حلبا و
الحلبة و لا یقال الحلمة لانهم اذا اجتمعوا لحلب النوق اشتغل کل منهم بحلب ناقته ثم تو عاقبت و فعل حلوب بالفتح شتر دوشیدنی حلو کذلک حلائب [illegible] حلب شیر
دوشیده و حلبت الرجل ای حلبت له و احلبنی ای اعنی الحلب و اعنی علیه و احلب حلبة لی و حلب الرجل و انتجت ابله اناثا و جلب بالجیم اذا انتجت ذکورا
احلابه شیر دوشیده که از چراگاه بخانه فرستند یقال حلبت اهلی محلب بادی گر محالبه یکدیگر را یاری کردن و یقال هم یحلبون علیک ای یجتمعون و
تالبون من کل وجه محلب بالکسر جو دوشه حب المحلب نوعی از دارو ای افاویه محلبیه موضعه ناقة حلبانه ای ذات لبن حالبان دو رگ
ات ناف و تحلب العرق و انحلب ای سال و یقال غنم تحلبه بکسر التاء و اللام مع سکون الحاء و تحلبه بضمها و فتح اللام البقا التی تحلب
ان تحمل حلبه سپان که بجهت دویدن جمع کنند از هر جای و یقال احلبوا اذا جاؤوا للنصرة من کل اوب حلاب بالتشدید نام اسپی حلبه بالضم
شلیث و انه الیست معروف حلب بالضم و التشدید گیاهی که آهو آنرا خورد و آنرا اتش نیز گویند و یقال تیس حلب لاعتلافه منه و حلب جلباء
بکسرتین [illegible] سیاه حلبوب بالضم رنگ سیاه تحنیب کوزی پشت و ساقهای اسب [illegible] فی الان ان محنب اسب تراخ کام تحنب فلان
ای القوس و انحنی حوب بالضم گناه و وبره حاب مثله حوب بعد منع ع ف ا یقال حبت بکذا ای اثمت حوبة حیابة مصدران منه یقال
احوب یقال لی حوبة اعولها ای صنفه و عیال قال ابن السکیت ان لی فی بنی فلان حوبة و حیثه و هی کل حرمة تضیع من ام او اخت او بنت
او غیر ذلک من کل ذات رحم قال و هی فی موضع آخر الهم و الحاجة یقال الحق الله تعالی به الحوبة ای المسکنة و الحاجة و یقال فلان حوبه ای لیس عنده
خیر و لا شر حوبة الضاهر ری ضعیف حوب جماعت و منه فی دعائه اللهم اغفر حوبی [illegible] حوب ثلث لغات بانگ بر زدن شتر را
یقال حوب بالابل و تحوب فلان من کذا ای تاثم و الحوب [illegible] التوجع و التحزن [illegible] تحوب ابن آوی ای صوت لان صوته کذلک
حواب نام آبی در راه بصره فصل الخاء خب بالفتح و الکسر فریبنده و گریز [illegible] ع ع کافه و خبب غلامی فلان ای خدعه خبة ثلث
لغات [illegible] و ابر و سرپند خبیبة مثله [illegible] کرده و سالوی [illegible] من الجوع و گوشت شرحه نوب خبائب
متقطع مثل جبائب و خبخبه [illegible] تخبب [illegible] خب خبیب [illegible] ع ف ا یقال [illegible] الفرس و اخبه صاحبه و جاء
مجنبین و خب البحر ای اضطرب [illegible] جماعت [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

اى طويل رجل خدب ومتخدب وامراة خدباء وطعنة خدباء اذا هجمت على الجوف خدباء ايضا درع لشيخ خدب راه فراخ يقال اخذ على جديد تنك اى على امرك الاول
رجل خدب بالكسر مشدد الباء وجارية خدبة اى ضخمة خرب بالضم منقطع الجمهور من الرمل ومغاكچه سرين خربة خرابة خرابة بالتخفيف والتشديد كذلك
خربة ايضا گوشه توشه دان وكل ثقبة مستديرة فهى خربة مخروب اى مثقوب ورجل اخرب مرد گوش شگافته وسوراخ كرده خراب ويران شدن ع كافه
اخرب الموضع فهو خرب ودار خربة اخراب وتخريب ويران كردن خارب دزد قال الاصمعى هو سارق البعران خاصة خراب جماعت خربة
بالكسر دروى نشتر ع فا ضمه مثل كتب كتابة خرب بفتحتين شلوات سرخربان جماعت مصدر التخريب خرذب خرنوب بالضم گياهى ولا تقل بالفتح جارية
خرعوبة خرعبة بكسر العين باريك استخوان نازك اندام غصن خرعوب شاخ خميده جمل خرعوب اى طويل فى حسن الخلق خزنب بالمعجمة المفتوح الزاء
گماسيدن پستان ناقه وتنگ شدن سوراخهاى آن وكذلك فى الشاة ثم خزنب اذا كان رخصا وكل لحمة خزنبة اذا كانت خرعبة خزنبة بفتحين حوب
خشب خشبان بالضم جماعت خشب بالفتح آميختن چيزى بچيزى زدودن روى تيغ وجز آن چندانكه تا ازوى دور شود ودرشتى كردن تيغ خشيب شمشير
زدوده وزنگ گرفته وهو من الاضداد وتير تراشيدن تخشين جمل خشيب غليظ ويقال خشبت الشعر اذا قلته كما يجىء لم تتنوق فيه اخشب كوه درشت اخشبان
دو كوه مكه وفى الحديث لا تزول مكة حتى تزول اخشباها جبهة خشباء اى كريهة يابسة اكمة خشباء وظليم خشب اى خشن واخشوشب صار خشنا اى خشنا قال
ابو عمرو كل غليظ خشن فهو اخشب وخشب وتخشبت الابل اذا اكلت اليبيس من المرعى رجل قشب خشب تباع اى لا خير فيه خشاب بالكسر اسم لبنى رزام
بن مالك خصب بالكسر فراخى سال وحال نقيض جدب يقال بلد خصاب كما قالوا رمح اقصاد وبلد سبسب وسباسب وبرمة اعشار وثوب
اسمال واخلاق ليكون الواحد يراد به الجمع واخصبت الارض ومكان مخصب وخصيب واخصب القوم اى صاروا الى الخصب واخصب جناب القوم وهو خصيب
الجناب اى خصيب الناحية خصاب نخل بسيار خصبة يكى خضاب بالكسر وبالمعجمة رنگ خضب رنگ كردن ع كافه خضاب
كف خضيب دست رنگين والكف الخضيب ستاره خضبة مثال همزة زن بسيار خضاب بنان مخضب شدد للمبالغة والمخضب المركن يعنى لگن وتغاره
خضب النخل اى اخضر خاضب شترمرغ نر كه ساقهاى وى زرد يا سرخ شده باشد از رنگ گياه ولا يقال ذلك الا للظليم دون النعامة خطب كار
يقال ما خطبك مخاطبة خطاب سخن در روى گفتن خطبة بالضم يقال منه خطب الخطيب على المنبر خطبة بالكسر زن خواستن يقال خطبت واختطبت ايضا
خطيب خاطب مثنى خطيبى بالكسر وتشديد الطاء وفتح الباء زن خواستن خطب بالكسر مرد زن خواهنده يقال هى خطبه وخطبته وهو خطبها ايضا خطا
خطيبى كردن ع بضمها ويقال خطب نكح وخطب نكح وهى كلمة تتزوج العرب بها واختطب القوم فلانا اذا دعوه الى تزويج صاحبتهم خطب على ازمرغان
وخرمن قال الفراء خطباء اى اتان عليها خط اسود على متنها واخطب مذكر منها ناقة خطباء نبتة اخطب واخطبك الصيد اى امكنك ع ناسك واخطب الحنظل
اى صار خطبانا وهو ان يصفر ويصير فيه خطوط خضر خطبا بيه قومى از ازد فص خلابة فريفتن بزبان ع فا ضمه اختلاب مثله وفى المثل اذا لم تغلب فاخلب
اى فاخدع خلبة بكسر اللام زن مكر فريبنده رجل خلاب وخلبوت اى خداع كذاب برق خلب بالضم بضم البعض وتشديد اللام الذى لا غيث معه وخلب ايضا ابر بى
باران ويقال برق خلب بالاضافة ايضا مخلب چنگال خلب بالكسر پرده دل ويقال للرجل الذى تحبه النساء انه لخلب نساء خلب بفتحتين لاى
وگل ومنه يقال ماء مخلب واخلب الماء اى صار كدر ودرس تافته خلبة بسكون اللام وضمها كذلك مخلب بالكسر چنگال جوارح ودرس بى دندانه
درودن گياه ع فا ضمه استخلاب كذلك وفى الحديث تستخلب الخبير اى نقطع النبات وناكله خلبن زن گول نونه زائدة للالحاق وليس من
الخلابة خنبت رجله اى وهنت واخنبتها انا خناب بالكسر وتشديد النون مرد دراز بينى اما جاء على صلة مثل الاكل ما جاء على فعال من الاسماء ابدل من احد حرفى تضعيفه
ياء مثل دينار وقيراط كراهية ان يلتبس بالمصادر الا ان يكون بالهاء فيخرج على اصله مثل دنابة وصنارة ودنامة وخناية لانه امن من التباسه
بالمصادر خناتبان دوسوى بينى خوبة زمين خشك مانده ميان دو پاره زمين باران زده ويقال نزلنا بخوبة من الارض اى بموضع
سوء لا رعى فيها واصابتنا خوبة اى مجاعة وذا بالجاء حاجة وخيبة نوميدى ع فا كه تخييب نوميد گردانيدن وفى المثل الهيبة خيبة ويقال سعيه فى وادى تخيب

بضم التاء والخاء غیر مصروف معناه الباطل **فصل الدال** دأب دأب رنج دیدن در کار **ع بفتحتها** فهو دائب ج دأبة وادأبه انا دهبان فرد وب
دأب عادت وکار و قد تحرک **دبیب** نرم رفتن **ع فاکه** و کل ماش علی الارض دابة و هی ایضا ستور بر نشست و دابة الارض من اشراط الساعة
ویقال هو اکذب من دب ودرج ای اکذب الاحیاء والاموات وادببت الصبی ای حملته علی الدبیب ویقال ما بالدار دبی بالضم والکسر ای لیس بها من
یدب وکذلک ما بها دعوی ودوری وطوری لایتکلم بها الا فی الجحد ودبب الوجه زغبه دب بالضم خرس ج ادباب مؤنثه ارض مدبة ذات دببة مدب
السیل بفتح الدال وکسرها موضع جریه مدب النمل ایضا فالاسم مکسور والمصدر مفتوح وکذلک المفعل من کل ما کان علی فعل یفعل **فاکه** دبة خنور
روغن ج دبب دبة بالضم راه و طریقه و دبوب لاتکاد تمشی من کثرة لحمها ویقال مغلث کذا من شب الی دب و بالتنوین ایضا ای من لدن شباب الی وقت
الدبیب بالعصا دبدبة ضرب من الصوت **دربة** بالضم عادت و خو و دلیری بر حرب و بهر کاری و درب بالشیء وتدرب ودرب ای اعتاده وضری
به ویقال زلت عنه عن فلان حتی اتخذها دربة و فی المثل درب لما عضه الثقاف ای خضع وذل والثقاف خشبة تسوی بها الرماح ورجل
مدرب مثل مجرب بالفتح والکسر فیهما ودربته الشدائد حتی قوی ومرن علیها ودربت البازی علی الصید ای ضریته درب دروازه و اصله المضیق فی
الجبال وادرب القوم ای دخلوا ارض العدو من بلاد الروم **دعابة** بالضم فراخ کردن و قد دعب فهو داعب مداعبة ممازحة دعبوب بالضم راه
کوفته و مرد ضعیف دلب بالضم درخت چنار دلبة یکی مدلبة چنارستان دولاب م دوالیب ج دیابة بالکسر و دببة کما **فصل الذال**
**ذئب** بالکسر گرگ بیمرو لا ذئبة مونث اذؤب جمع قلة ذئاب ذؤبان جمع کثرة مثنه وذؤبان العرب صعالیکها الذین یتلصصون ارض مذأبة
ذات ذئاب ذؤبان بقیة الشعر علی عنق البعیر و مشفره و بقیة الوبر ایضا ذئبة گشادگی میان جل و زین ابو ذؤیب الشاعر هو ابن خویلد بن خالد الهذلی
و ذ… ای طرده و حقره وذئبت الابل سقفها ذئاب الرجل ای فزع ذأبة همچو گرگ شدن درخت و دها **ع بضمهما** و ذئب الرجل مجهولا اذا
وقع الذئب فی غنمه وتذءبت الریح وتذاءبت ای اختلفت وجاءت مرة کذا و مرة کذا و تذاءبت للناقة ای ظأرتها علی ولدها و ذلک ان
تلبس لها ثوبا تشبه بالذئب و تهول لها لتکون ارأم علیه ذؤابة بالضم گیسو ذوائب جماعت و کان الاصل ذآئب لان الالف التی فی الذؤابة
کالالف التی فی رسالة حقها ان تبدل منها همزة فی الجمع ولکنهم استثقلوا ان تقع الف الجمع بین الهمزتین فابدلوا من الاولی واوا الذؤابة ایضا الجلدة التی
تعلق علی آخرة الرحل یقال هبط مذأب وغلام مذأب له ذؤابة **ذب** دفع کردن و باز داشتن یقال ذب عنه و ذبب ای اکثر الذب یقال
ظمآن غیر مذبب اذا لم یوقع فیه وذببنا لیلتنا ای اتعبنا فی السیر ولا ینالون الماء الا بقرب مذبب ای مسرع و رکب مذبب ای مسرع [illegible] منفرد وظمء مذبب ای
طویل یسار الی الماء من بعید فیعجل بالسیر ذباب مگس ذبابة یکی اذبة زبان بالکسر ج مثل غراب اغربة وغربان ارض مذبة زمین مگس ناک بعیر مذبوب
شتر مگس گزیده و مالزی ما به مرض الابل و یقال ارض مذبوبة کما یقال موحوشة من الوحش مذبة بالکسر مگس ران ذباب الاسنان حدها و کذلک ذباب
السیف و ذباب العین انسانها ذبابة بقیة دام و جز آن و ذبب النهار ای لم یبق منه الا بقیة تذبذب جنبیدن ذبذبة نادیدن چیزی آونگان
و تذبذب تره و فی الحدیث من وقی شر ذبذبه ذبا ذب آونزها ای همو ذبذب مذبذب دو دله در کاری قوله تعالی مذبذبین بین ذلک ذب گاو دشتی و هی
ذب الریاد لانه یرود ای یجی و یذهب ولایثبت فی موضع و ذبت شفته ای ذبلت من العطش و ذب جسمه ای هزل و ذبب نبتت ای ذوی **ذرب**
بکسر الوسط تیز از هر چیزی و فیه ذرابة ای حدة ولسان ذرب وسیف ذرب ای حدید و امرأة ذربة ای صخابة ذربة بالکسر ایضا ذرب بفتحتین تباه شدن
معده **ع کافه** وذرب الجرح اذا لم یقبل الدواء و منه الذربیا تولی الفحات علی فحلیا وهی الداهیة قال ابو زید فی لسانه ذرب وهو الفحش ولیس
من ذرب اللسان تذریب تیز کردن یقال سنان مذرب و کذلک **ذعلب** بکسر الذال واللام ذعلبة ناقه تیز رو تذعلب پنهانی رفتن ذعالیب
پارهای خرقه و جدها ذعلوب اولعاب نوعی از رفتار شتر **ذنب** بفتحتین دنب اذناب جماعت دنباله چشم ذنابی دم مرغ و سیل و دنبالگان کاغذی
شتر فرو دآید ذناب بالکسر پس هر چیزی ذنابة الوادی الذی ینتهی الیه سیله وکذلک ذنبه و ذنابه اکثر من ذنبه مذنب بالکسر کفلیز آب راه در سنتی دکا به

باقم

بالضم والکسر کذلک ذوابه سپس رو مستذنب الذی یکون عند اذناب الابل ذنائب موضعی تذنوب ع . خرمای نیم رس که از دنباله رسیدن
آغاز کرده باشد و منه ذنبت البسرة فهی مذنبة و تذنّب المعتمّ ای ذنب عمامته ذنوب اسپ دراز دم و بهره و گوشت پشت تازه و دلو پر آب ذنابه ذنبا
جماعت مثل قلوص و قلائص یذکر و یونث ذنب گناه و اذنب الرجل فهو مذنب ذنبان نعتین گیاهی ع ذوب ذوبان گداختن اذابه و ذوّبته ذوابه
ذهبت الشمس اشتد حرها ذوب ایضا عسل آذواب اذوابه مسکه در دیگ کردن بجهت روغن شدن آن اذابه ایضا غارت کردن یقال اذابوا علیهم بنو
فلان ای اغاروا و یقال ذُب لی علیه من الحق ای وجب و ثبت ذاب عیب کردن مثل ذام و ذیم و ذان ذهب زر و بجای اشتو هبه قرعه و پیمانه زر
و یجمع علی اذهاب و ذهوب و پیمانه اهل یمن اذهاب جماعت اذاهب جمع الجمع ذَهَب خیره شدن چشم از بسیار دیدن زر در کان یقال منه ذهب الرجل بالکسر اذا
برق بصره مذهب زر اندود و ذهبها و الیاء زراندود و کرده مذهب زراندود اذهاب تذهیب زراندود کردن کمیت مذهب الذی یعلو حمرته صفرة و اذا اشتدت
حمرته فهو المدمّی ذَهاب رفتن و گذشتن ذهوب کذلک ع بفتحتیهما اذهاب بردن و یقال ذهب فلان مذهبا حسنا و قولهم به مذهب بضم المیم
الوسوسة فی الماء و کثرة استعماله فی الوضوء ذهبة بالکسر باران ذهاب جماعت **فصل الراء** رأب پیوند کردن کاسه و کفشگر کردن و فعل منه
فهو مرأب بینهم ای اصلح ع بفتحتیهما رؤبة بالضم کفشیر چوب پاره که پیوند کنند بر خنور شکسته رئاب بالکسر جماعت و نام مردی رئاب ایضا نام و شکاف نهادن
خنور رب پروردگار و خداوند و هو اسم من اسماء الله تعالی و لا یقال فی غیره الا بالاضافة او بالالف و اللام و یقال اللهمّ رب الصباح و لا یکبر
قوله تعالی یا موسی انا لن ندخلها ابدا ما داموا فیها فاذهب انت و ربک فقاتلا ای انت و هارون دلیل قوله تعالی قال رب انی لا املک الا نفسی
و اخی و قد قالوا فی الجاهلیة للملک الرب پرورش ع فاضمه قال صفوان لان یربنی رجل من قریش خیر من ان یربنی رجل من هوازن و بیگوکر دن
و تمام کردن یقال رب ضیعته ای اصلحها و ربّبه و تربّبه مثلی ای ربّاه و المربوب المربی ربانی مرد خدای قوله تعالی کونوا ربانیین یقال ربیت القوم
ای سستهم و کنت فوقهم قال ابو نصر هو من الربوبیة ترببب گرد آمدن ربی بالضم و فتح المشدد علی فعلی میش نو زاده و چهارپا باب بالضم و ربّ بالکسر
ضد ربا و هو قریب العهد بالولادة یقال شاة ربّی و عتر رباب قال ابو زید الربی من المعز و قال غیره من المعز و الضأن جمیعا و ربما جاء فی الابل
ایضا آب شوی مادر را بدان پدر بیته ربیب خشر پسر زن ربّه در خانه پرورده ربائب جماعت ربیبة ایضا حاضنه یعنی دایه و پرورنده و یقال
افحل برّبانه بضم الراء ای بجدّتانه و حدّته و طراوته و منه قیل شاة ربی و خذه برباّنه ای بجدته رب بالضم طلا آب هر چیزی که آن آب خائز باشد
مربیات دارو های پرورده یقال مربی و مربب رب ربّما و هو حرف خافض لا یقع الا علی النکرة یشدد و یخفف و تدخل علیه التاء فیقال ربّت و تدخل علیه ما لیمکن
بتکلم بعده بالفعل کقوله تعالی ربما یود الذین کفروا مشدد و لو مخففا و قد تدخل علیه الها فیقول ربّه رجلا قد ضربت فلما اضفته الی الهاء و هی مجهولة
نصبت رجلا علی التمییز و هذه الهاء علی لفظ واحد فی کل حال و حکی الکوفیون ربّه رجلا قد رایت و ربهما رجلین و ربهم رجالا و ربهن نساء فمن وحّد قال انه
کنایة عن مجهول و من لم یوحد قال رد کلام کانه قیل له مالک جوار فقال ربهن قد ملکت رب جوب عند النحویین ربة بالکسر نوعی از گیاه ربب جماعت
ربب بفتحتین آب بسیار و خوش و فلان مرب بالفتح ای مجمع و یرب الناس ای یجمعهم و مکان مرب ای مجمع و ارببت الابل بمکان کذا ای لزمته و اقامت فی ابل
و اربت الناقة ای لزمت الفحل و احبته و اربت الجنوب و السحابة ای دامت ارباب نزدیک آمدن بجیزی ربّی و احد ربیین و هم الالوف من الناس قال الله تعالی
او کایّن من نبی قاتل معه ربّیون کثیر ربّه پاره گکاه دشتی رباب بالکسر قبیله از عرب که یکی شده اند و هم ضبّة و ثور و عکل و تیم و عدی و انما سموا بذلک لانهم
غمسوا ایدیهم فی رب و تحالفوا علیه و نسبته الیهم ربی بالضم لان الواحد منهم ربة لانک اذا نسبت الشیء الی الجمع رددته الی الواحد کما تقول فی المساجد مسجدی الا ان
تکون سمیت به رجلا فلا ترده الی الواحد کما یقال فی انمار انماری و فی کلاب کلابی ربابة بالکسر جعبة تیر ای قمار و عهد و پیمان و منه قیل للشعور رب اثرة اهل عهد
ربالک بالفتح ابر سپید و قد تکون اسود و احدها ربابة و نام هند فی ام ربیبة یا به مرتبه کذلک و ایضا جای دیدبان بر سر کوه و بلندی و قال الخلیل الربة فی الجبل
و الصحاری بلای کلام الکل ترتب فیها عیون الرقباء ترتیب راست کردن در جای هر چیزی جزان تبب بر جای استاده و درد آن بر بودن و یقال ترابتی ای تقدیم و قعد ابراهیم به

قار ثابت و امر ترتب علی تفعل بالضم التاء و فتح العین ای ثابت رتب بفتحتین سختی یقال ما فی هذا الامر رتب و لا عتب ای شدة و میانه دو انگشت سبابه و وسطی و قد
بیکس و زمین بلند و برآمده رتبة کذلک کغولک و درج و درجه **رجب** شهر الله الحرام و یقال له رجب مضر لانهم کانوا اشد تعظیما له ارجاب جمع و شکوه داشتن
و بزرگ داشتن یقال رجبه بالکسر ای هابه و عظمه رجبان ماه رجب و شعبان ترجیب تعظیم کردن و منه ترجیب العتیرة و هی ذبحها و یقال هذه ایام ترجیب
و تعتار و ستون نهادن درخت بار را قال الحباب بن المنذر انا عذیقها المرجب و هی ان تبنی للشجرة جدار تعتمد علیه لضعفها و کثرة حملها و الاسم الرجبة
بالضم و الجمع رجب مثال رکبة و رکب رجبیة من النخل منسوبة بها رجبة ایضا دام گرگ و پیوند نزدیک انگشت راجبة مثله رواجب جمع ثم البراجم ثم الرواجب ثم
الاشاجع و هی اللاتی تلین الکف ارجاب روده گانی و لم یعرف الاصمعی واحدها **رحب** بالضم فراخی ع بضمها رحابة مثله رحب بالفتح نعت منه تقول
بلد رحب و ارض رحبة و قولهم مرحبا و اهلا ای اصبت سعة و اهلا فاستانس و لا تستوحش ترحیب مرحبا گفتن قد رحب بالضم ای وسعه رحبی علی فعلی
پهن ترین استخوانهای پهلو رحیب بسیار خوار و یقال هو رحیب الصدر ای واسع الصدر رحائب النجوم سعة اقطارها الارض رحبت البلاد و ارحبت ای
اتسعت قال الخلیل قال نصر بن سیار ارحبکم الدخول فی طاعة الکرمانی ای اوسعکم قال و هی شاذة و لم یجئ فی الصحیح فعل بضم العین متعدیا غیره و اما المعتل
فقد اختلفوا فیه قال الکسائی اصل قلته قوله و قال سیبویه لا یجوز ذلک لانه لا یتعدی و لا کذلک طلت الا تری انک تقول طویل و ارحبه ای وسعه و قال
فی زجر البعیر و الفرس ارحب و ارحبی ای توسعی و تباعدی رحبة المسجد بفتحات ساحته رحب جمع رحبات رحاب جمع نیز رحب بطن من همدان و ارحب قبیلة
من همدان تنسب الیها الارحبیات من الابل **اردب** بالکسر مشدد الباء پیمانه بزرگ اهل مصر اردبة خشت پخته بزرگ **مرزاب** بالکسر لغة فی
میزاب و لیست بفصیحة و کشتی دراز مرازیب جمع ازرب بالکسر کوتاه و هو ملحق بجردحل برکب لندب ای ضخم ازربة کلوخ کوب مرزبة بتخفیف الباء
کذلک مرازب جمع مرزبان بضم الزاء و هی معربة فارسیة و منهم قولهم الاسد مرزبان الزارة و یقال له مرزبة کذا کما یقال له دهقنة کذا رسوب تک
نشستن چیزی در آب و فرو رفتن چشم مغاکی و سیف رسوب بالفتح ای ماض فی الضریبة نیز رسب حی از عرب **رضاب** بالضم آب دهن
رضب نوعی از سدر و باران بیکبار فرو ریخته **رطب** تر و هو خلاف یابس رطوبة تری ع بضمها رطب و رطبت منه غصن رطیب و ریش رطیب ای ناعم
ترطیب تر گردانیدن و رطب خورانیدن مرطوب صاحب رطوبة رطب ایضا گیاه تر رطبة سست تر رطاب جمع رطب رطوب بسبب تر خورانیدن ستور را یقال
منه رطبت الفرس رطب بالضم و فتح الطاء خرمای تر ارطاب جمع رطبة یکی رطاب ارطب جمع ارطاب رسیدن غوره خرما یقال منه ارطب البسر و رطب
شدن رسیده بر نخل است یقال منه ارطب النخل ارض مرطبة کثیرة الکلاء **رعب** بالضم ترسانیدن یقال منه رعبه فهو مرعوب ای افزعه و لا تقل ارعبه
ترعابة بالکسر ترسنده سنام مرعب ای مقطع و رعب الذی یقطر و سنام رعیب بالکسر پاره از کوهان رعبت الحوض ای ملاته و سیل راعب مملو الوادی سنام مرعب
ای ممتلی رعبوب بالضم بددل و ترسنده رعبوبة مونث و زن سپید دراز بالا راعبی نوعی از کبوتر راعبیة مونث **رغب** بالتحریک خواهانی نمودن رغبة کذلک
یقال رغبت و ارتغبت فیه ع **کافه** و رغبت عنه ای لم ارده و زهدت فیه و ارغبنی و رغبنی فیه بمعنی رجل رغبوت بالتحریک من الرغبة رغیبة عطای بسیار
رغائب جمع و فراخ شکم حوض رغیب و سقاء رغیب و فرس رغیب الشحوة ای واسع الخطو رغب بضمه و آز نمودن ع بضمها یقال الرغب شوم فهو رغب
ای حریص و نرم شدن هر چیزی رغاب بالفتح زمین نرم **رقیب** نگهبان و چشم دارنده و هو کل یعقوب رقبة رقبان بالکسر رقبا چشم داشتن ع فی … و رقیب
النجم الذی یغیب بطلوعه ما یقابله مثل الثریا رقیبه الاکلیل اذا طلعت هی غابت تلک و رقیب ایضا تیر سوم از قمار مرقب و مرقبة جای دیدبان بر بلندی مراقبة
یکدیگر را نگاه بین کردن و ارقب الله فی امره ای خافه ترقب چشم داشتن ارتقاب کذلک و ارقبته دارا ای اعمرته و هو ان تقول هی لک ان مت قبلک فهی لک و ان مت
قبلی فهی لی و الاسم منه الرقبی بالضم و هی من المراقبة لان کل واحد منهما یرقب موت صاحبه رقبة بفتحتین پس گردن رقب و رقبات رقاب جمع … رقبان
کذلک علی غیر القیاس و العرب تلقب العجم رقاب المزاود لانهم حمر و ذو الرقیبة لقب مردی … زنی که او را بچه نزاید و کذلک الرجل و زنیکه چشم بر … شوهر …
با سبه خورد و حوض نزدیک … بوشکیه از جا بر کردن بار … کنند رقابة بالفتح المه نگهبانی رخت و بار کاروان کنند و غایب ایشان رکوب بالضم بر نشستن ع **کافه** …

نوعی از برنشست یقال فرس بهار المکب اذا کان علی بعیر خاصة واذا کان علی فرس وحمار یقال فارس او فارس علی حمار وقیل لا یقال لراکب الحمار
فارس بل یقال حمّار رکب شتر سواران ده عدد وافزون ارکب جماعت تیز انو زدن عع فاصله رکبة بفتحین اقل من الرکب الرکوب اکثر من الرکب رکبان
جمع من الرکب رکاب بالضم والتشدید جمع راکب مثل کافر وکفار وهم رکاب السفینة مرکب بالفتح برنشستی از ستور وکشتی رکاب السرج تم رکاب اشیاء
شتران که بدان سفر کرده شود لا واحد لها من لفظها والجمع رکب بضمتین مثل کتاب وکتب زیت رکابی لانه یحمل من الشام علی الابل رکوب رکوبة بالفتح فیهما
برنشستی یقال ماله رکوبة ولا حمولة ولا حلوبة وقرأت عائشة رضی الله عنها فمنها رکوبتهم ورکوبة ایضاً ثنیة بین المکة والمدینة عند العرج طریق رکوب ای
مرکوب وناقة رکبانة بالفتح ای تصلح للرکوب وارکب المهر ای حان ان یرکب ارکبت الرجل عطیته رکوبا رکاب انچه بر تنه نخل بر آید از شاخ راکوب لغة فیه
ارتکاب گناه کردن رکبة بالضم زانو رکبات بسکون الکاف وضمها وفتحها ثلث لغات جمع القلة رکب جمع الکثرة منها وکذلک کل ما کان علی فعلة
الا فی ذوات الیاء فانهم لا یحرکون موضع العین منه بالضم وکذلک فی الفعالة عف ارکب بزرگ زانو یقال رکبه برکبة ای ضربه برکبته رکب بفتحین ما روی منبت العانة
للمرأة خاصة عند الخلیل وقال الفراء هو لهما جمیعا ترکیب برنشاندن یقال ترکب الفص فی الخاتم والنصل فی السهم فترکب فهو مترکب ومرکب وارکب
ایضا الاصل والمنبت یقال فلان کریم المرکب ای کریم اصل منصبه فی قومه ارنب خرگوش ارانب عت جا کساء مورنب الذی خلط غزله بوبر الارانب
ارض مؤرنبة بکسر النون ذات الارانب ارنبة خرگوش ماده وبکسر بینی رهب بفتحین رهبة بالسکون رهب بالضم ترسیدن عع کافه رجل رهبوت بفتح
الهاء مرد ترسنده یقال رهبوت خیر من رحموت ای لان ترهب خیر من ان ترحم ارهبه واسترهبه خافه راهب پارسا ترسایان رهبان جماعت رهبنة
رهبانیة مصدره ترهب پرستش قال السجاوندی فی عین المعانی الرهب بالضم الکم فی قوله تعالی واضمم الیک جناحک من الرهب ای من الکم هی
لغة حمیر وحنیفة قال الاصمعی رهب بالفتح وسکون الهاء ناقة لاغر و پیکان تنگ رهاب جا ارهاب عت جا رهابة بالفتح استخوان سر سینه روبة حاجت یقال
فلان لا یقوم بروبة اهله ای بحاجتهم وعقل یقال انا اذ ذاک غلام لیس لی روبة ای عقل روبة اللبن مایه شیر وفی المثل شب شوبا لک روبة کما یقال
احلب حلبا لک شطره وروبة اللیل طایفة منه روبة الفرس مادة فی جمامه یقال اعرنی روبة فرسک روب خفتن شیر و حیرت شدن روب حیرت
وروب اللبن سروب خفته حیرت خوابانیدن وراب الرجل اذا اختلط عقله ورایه ورایت فلانا رائبا عطیة قوم روبی ای خثراء الانفس المختلطون ومنهم
الذی اثخنهم السیر فاستثقلوا نوما وشربوا من الرائب فسکروا ورادبان و حدربی قال الاصمعی واحده رائب مثل هالک وهلکی ریب شک ریبة گمان ریبه انچه شک
افگند و تهمت و یقال رابنی فلان اذا رایت منه ما یریبک وتکرهه وهذیل تقول ارابنی فلان واراب الرجل صار ذا ریبة فهو مریب وارتاب فیه
شک فیه و استراب به اذا رایت منه ما یریبک ریب المنون حوادث روزگار ریب حاجت فصل الزاء زاب الرجل وازداب اذا حمل
ما یطیق واسرع المشی وشرب ایضاً شربا شدید زب بالضم نره و ریش بلغة یمن زبب بفتحین دراز موی بسیاری آن بعیر ازب ورجل ازب
وامرأة زباء نعت منه ونام ملکه جزیره ولا یکون الازب الانفور لانه ینبت علی حاجبیه شعیرات فاذا ضربته الریح نفر عام ازب سال فراخی بسیار علف
زبابة موش کر وفی المثل اسرق من زبابة زباب بالضم جا عت وازبت الشمس ای دنت للغروب زبیب مویز زبیبة یکی یقال زبب فلان عنبه مویز ساخت
ایضا قرحة تخرج فی الید زبیبتان کفک دو کنج دهن یقال تکلم فلان حتی زببت شدقاه ذو الزبیبتین نوعی مار زبزب نوعی از کشتی زخرب بالضم و تشدید الباء
سطر و منه صار ولد الناقة زخربا اذا غلظ جسمه واکتنز لحمه زرب زریبة کازه صیاد وانزرب الصائد اذا دخل فیه زرب بالفتح والکسر زریبة آغل
گوسپند یقال منه زربت للغنم ازرب زربیة السبع الموضع الذی یکمن فیه زرابی بالنجمال زرب نوعی از زاد و هو مثل زعبة بالضم پاره از مال زعب
مصدر منه یقال زعبة زعبة من المال ای دفعت له قطعة منه ودور کردن یقال زعبته غنی زعبا ای دفعته وزعبت الشیء اذا حملته یقال مر به فازدعبه
وجار ناسیل زعب زعبا ای تیدفع فی الوادی زاعبیة نیزها و منه سنان زاعبی از زعاب السیل کثرته وتدافعه سیل مزعب یزعبه الاوام زعبان بکسر
الزاء نام مردی زغب موی باریک زرد چوزه و جز آن فراخ زغب چوزه های زرد موی و یقال زغب الفرخ وازغب الکرم و ذلک بعد

جری الماء فیه والزغب الشعر اذا نبت بعد الحلق و الزغب الفرخ طلع ریشه بزیادة اللام **زغرب** آب بسیار و بول بسیار **زقبت** الجرذ فی حجره فازقب
ای دخلته فدخل طریق زقب بفتحتین ای ضیق **ازیب** علی افعل نشاط و یقال مر فلان وله ازیب منکرة یوصف بالتانیث ای مر اسریعا من النشاط
و بسر خوانده و دشمنی و نکبا که میان صبا و جنوب وزد و ترس یقال اخذنی من فلان الازیب ای الفزع و آب بسیار **فصل السین سباب** خیمه کردن
چندانکه بمیرد **عع بفتحهما** و خیک سئوب جماعت مساب بالکسر مثله و هو سقاء العسل سب الستار ای سُتُعته **سب** دشنام دادن **عع فا** و بریدن
سبة روزگار یقال ما رأیته منذ سبة ای برهة من الدهر کقولک منذ سنبة دعنت سبة من الدهر یقال سبه ای طعنه فی استه ای فی استه و دبره تساب یکدیگر را
دشنام دادن و بریدن ازهم رجل مسب بالکسر بسیار دشنام سبة بالضم عار و آنکه مردم او را دشنام دهند سببة انکه مردم او را دشنام بسیار دهد سب بالکسر
دستار و معجر و جامه کتان تنک سبیبة مثله سبوب سبائب جمع و درین بلغت هذیل سبوب جمع و مرد بسیار دشنام و هم دشنام مرد ابل مسببة شتران فربه لانه یقال
لها عند الاعجاب قاتلها الله سبوبة بالضم دشنام متعاد یقال بینهم سبوبة یتسابون بها سبب رسن هرچه بدان بدیگری پیوسته شود و پیوند و خویشی اسباب
جماعت اسباب السموات نواحیها ای آسمانها تسبیب سبب ساختن مسبب الاسباب هو الله تعالی سبیب ای پیشانی و دم فرس سبسب بیابان یقال بلد سبسب و بلد
سباسب یوم السباسب روز عید جاهلیت سبابة انگشت شهادت و آنرا مسبحة نیز گویند **سحابة** ابر سحاب بضمتین سحائب جمع سحب کشیدن یقال سحبت
ذیلی فانسحب ای جررته فانجر و سخت خوردن و سخت نباشیدن رجل سحوب بالضم ای اکول و شروب تسحب ناز کردن و تسحب علیه ای دل سحبان نام مردی
م بفصاحت **سخاب** بالکسر گردن بند که بی جواهر باشد سخب بضمتین جمع **سارب** یک جهت رونده سرب سرب مصدره و سرب الفحل بالفتح یرعی
**عع فاضه** منه قوله تعالی و سارب بالنهار ای ظاهر سرب بالفتح شتران و چرندگان یقال اذهب فلا انده سربک ای لا ارد ابلک تذهب حیث شاءت
الا حاجة لی فیک کانوا یقولون فی الجاهلیة بالطلاق هکذا اذهبی فلا انده سربک و راه یقال خل له سربه ای طریقه سرب بالکسر نفس یقال هو آمن فی سربه
ای نفسه دل و هو واسع السرب ای رخی البال و گروه آهو و سنگ خوار و زنان یقال مر بی سرب من ظباء و قطاء و نساء و خیل و حمر ای قطیع منها و سربة
قطا بالضم کذلک و یقال فلان بعید السربة ای بعید المذهب سرب بفتحتین و کسر الضاد آب که از مشک روان شود و هو المصدر ایضا سربت القربة تسرب
سربا فهی سربة اذا سالت و گیاهی و یقال انسرب الوحشی فی سربه و انسرب الثعلب فی جحره و تسرب ای دخل و سرّب علی الابل ای ارسلها قطعة قطعة و سرب
القربة ای صبت فیها الماء لیبتل عیون الخرز فتنسد مسربة بضم الراء موی باریک ریزه میان سینه و ناف و بفتح الراء چراگاه مسارب جمع سراب
نمایش آب فرس **سرحوب** اسپ دراز خانه و یوصف بها الاناث دون الذکور یقال فوه یجری **سعابیب** ای یسیل لعابه ممتدا **سغب** گرسنگی
**عع کافه** فهو ساغب و سغبان ای گرسنه و یتیم ذو مسغبة ای ذو مجاعة **سقب** بفتحتین نزدیکی و منه الحدیث الجار احق بسقبه و سقبت داره تسقب ای قربت
و تقرب و اسقبتها انا سقب بسکون القاف کره نر و درازه هر چیزی با فربهی و ستون خیمه صقب مثله سقبة مثله و لا یقال للانثی سقبة و لکن یقال حائل سقبة
کره ماده ناقه مسقاب بالکسر نر زاینده **سکب** نوعی از جامه و ریختن آب ماء مسکوب یجری علی وجه الارض من غیر حفر سکوب ریخته شدن آب انسکاب
انسکاب کذلک ماء اسکوب بالضم ریزان و ماء سکب ای مسکوب وصف بالمصدر کقولهم ماء صب و ماء غور فرس سکب ای دریغ سکب بفتحتین نوعی از درخت خوشبوی
سکبة یکی سکاب مثل قطام نام اسپی **سلب** ربودن **عع فاضه** استلاب کذلک سلاب بالکسر جامه ماتم سلب بضمتین جمع یقال سلبت المرأة اذا
احدت ای لبست الحداد و یقال الاحداد علی الزوج و التسلب قد یکون علی الزوج و غیره و اسلبت الناقة ای اشترفی مشیها سلب که دراز شجر سلب بضمتین
ای لا ورق علیه و هو جمع سلیب علی معنی مفعول اسلوب بالضم گونه و روش و راه یقال هو فی اسالیب من القول ای فنون منه سلب بفتحتین پوست
درختی همین که از وی رسن تابند سلیب مثله و منه قولهم اسلب الثمام سلوب بالفتح ناقه که بچه ناتمام افکند سلب بضمتین جماعت و منه اسلبت
الناقة فرس سلب القوائم بکسر اللام ای خفیف و رجل سلب الیدین بالطعن مرد سبک دست و ثور سلب الطعن بالقرن سلحب بتشدید الباء راست طریق سلحب
ای ممتد و قد اسلحب سلحبا سلهب اسپ دراز خانه و بالصاد کذلک وصف اعرابی فرسه فقال اذا عدا اسلهب و اذا قید اجلعب و اذا

انتصب اثلاث سنب سنبة من الدهر پاره از روزگار سنبتة بزيادة التاء كذلك و هذه التاء زيدت في التصغير يقال سُنيبة و في الجمع سنابت و فرس
سنب بكسر النون كثير الجري سنوب جماعت سهب دشت و سهب فراخ روى شبهة منها كشبهة ايضا و حفر و البير فاسهبوا و اسهب الفرس في الجري اي اتسع
في سبق و اسهب الرجل فاكثر من الكلام فهو مسهب بفتح الهاء و لا يقال بكسرها و هو من النوادر و اسهب الرجل مجهولا اذا ذهب عقله من لدغ الحية سيب
دهش سيوب جماعت و رفتن آب عع فالكه سيب بالكسر رودبار آب و نساب اي رجع و نسابت الحية اي جرت سيبت الدابة اي تركتها تسيب حيث شاءت
سائبة و هي ناقة كانت تسيب في الجاهلية لنذر و نحوه و قيل هي ام البحيرة و كانت الناقة اذا ولدت عشرة ابطن كلهن اناث سيبت فلم تركب و لم يشرب
لبنها الا ولدها او الضيف حتى تموت فاذا ماتت اكلها الرجال و النساء جميعا و بحرت اذن بنتها الاخيرة فتسمى البحيرة و هي بمنزلة امها في انها سائبة و الجمع
مثل نائحة و نوح سائبة ايضا العبد الذي يقول مولاه انت سائبة فقد عتق و لا يكون ولاءه لمعتقه و يضع ماله حيث يشاء و قد ورد النهي عنه سيابة
خرما سيابة يكي و بها سمي الرجل فان شددته ضممته و قلت سياب سيابة شوبان نام وادي **فصل الشين** شؤبوب يكدفعه باران شآبيب جماعت شاب
مرد جوان شباب شبان جماعت شباب ايضا جواني شبيبة كذلك و هو خلاف شيب و منه شب الشيب فالكه و اشبه الله و اشب الله قرنه بمعنى و القرن زيادة
في الكلام و امرأة شببة و شابة بمعنى بنو شبابة قومي از طائف و اشب الرجل بنين اذا اشب اولاده و اشب لي كذا مجهولا اي انتج لي كذا و اشبه ايضا
كذلك و يقال اعييتني من شب الى دب اي من لدن شببت الى ان دببت على العصا كما قيل نهى رسول الله صلى الله عليه و آله و سلم عن قيل و قال و يقال من شب الى
دب و قد مر في باب الدال يجعل بمنزلة الاسم بادخال من عليه و ان كان في الاصل فعلا شبيب لقب و هو ابو النسيب ايضا شباب بالكسر نشاط الفرس و رفع
يديه جميعا عع فاضه كه شبيب كذلك شبشبة ايا اي هيجته للنشاط و كذلك اذا احزن يقال برئت من شبابه و شبيبه عضاضه و عضيضه شبب
بفتحتين بيرگاو دشتي و هو الذي انتهى اسنانه شبوب بالفتح كذلك يقال منه شب الثور فهو شبب و مشب بكسر الميم و فتح الشين ايضا و قال ابوعبيدة و شب الذي
انتهى شبابا ابو عمرو و يقول مررت برجال شببة اي شبان شب نوعي از زاك برافروختن آتش و حرب شبوب كذلك عع فاضه شبوب بالفتح هيمه بوي آتش
افروزند و يقال هذا شبوب لكذا اي يزيد فيه و يقويه و يقال شعرها الغيب لونها اي يظهره و يحسنه و يقال للحمل المذرب شجب بفتحتين اندوهگين شدن
عع كافه و هلاك شدن فهو شجب شجوب هلاك شدن عع فاضه و هلاك كردن لازم و متعد آمده و مكين كردن مشغول كردن عع اشجب شجب بالكسر و شجبه شجاب
اي سداه بستداد مشجب بالكسر دار چوب كه جامه بر او اندازند شجوب ستونهاي خانه شجب نام مردي و هو شجب يعرب بن قحطان شحوب لاغر شدن عع و اند
و ديگرگون شدن و بضمها لغة فيه حكاها الفراء شخب بالضم الخ بانگ شيدن پستان فرود آيد از شير وقت دوشيدن و في المثل شخب في الاناء و شخب في الارض
اي يصيب مرة و يخطئ مرة اخرى شخب بالفتح مصدر منه عع لفتحها ضه شخوب بالضم بانگ شير دوشيدن و يقال انها لا شخوب الا حايل و قوائم عرقه شخب
دما اي تفجر شخوب شخوبه بضم اولها سر كوه شناخيب جماعت شذبه بفتحتين شاخهاي بريده درخت كه آنرا بيرند شذب جماعت يقال شذبت الشجرة
حشاوه كردم خدع عع مشذب بعث منه و فرس مشذب اسپ دراز خانه شوذب مثله تشذب راندن يقال شذب عنه اي نحا شذب شاذب رشوزه ذنجابي حرم و
و يقال للشذب المشناة يعني نبوا شذب العروق ظاهر العروق انداب الكلا و غيره تقاياه شرب مثلث نغات شاميدن خوردن آب و نحو آن
عع كافه و قرئ فشاربون شرب الهيم مثلث لغات قال ابو عبيدة بالفتح للمصدر و بالضم و الكسر للاسم تشرب آب خوردن رتبه [illegible]
و يكبار خوردن شرب بالكسر ايضا بهره آب و في المثل آخرها اقلها شربا و صله في سقي الابل شرب بالفتح ايضا جمع شارب مثل صحب و صحاب الجمع شروب على
شروب مشربة بالكسر خنور آب و بالفتح يك مشت آب و بضم الراء كذلك و آبخور و في الحديث ملعون من احاط على مشربة مشارب آبخورها شريب مثال سكيت
نيك شراب خوار مشرب جاي آب خوردن و يكون ايضا مصدرا اما شروب و شريب آب نه شور و نه خوش شراب شليمذي خوردني از مانعات شربة
گوسپندان كه آب خورده باز گردند و در پي ديگري در آيد شريب هم آبخور تو كه ستوران بر دو به يك نوبت آبخور زنند و هو فعيل بمعنى مفاعل مثل نديم اكيل و
يقال تشربت ماء و اكله اي طعمه تباشر طعل مالي بوكل و تشرب اي يرعى كيف يشاء و در سعه تقربه اي حلبت منها ما تو طينا ليطيب طعمها و سمى جديدة

شربة بفتحات حوضهای گرداگرد نخلستان شُرُب شاربات جمع شارب آشامنده و سبلت شوارب رگهای آب در حلق و شارب صحب الشوارب اشد بالنفیق
وهو ایضاً جمع شارب الغلام ویقال طرشارب الغلام وهما شاربان ویقال اشربت الابل حتی شربت و شربتنی ما لم اشرب ای ادعیت علی ما لم افعل
ابرث درخوردن درنگ کردن رخورنیدن لازم و متعدی یقال اشربّ او یبیض حمرة ای علاه ذلک و فیه شربة من حمرة بالضم ای اشراب اعنده شربة من ماء
ای مقدار الری ومثله الحسوة و الغرفة و اللقمة و شرب فی قلبه حبه ای خالطه ومنه قوله تعالی او اشربوا فی قلوبهم العجل کعزبم ارادحب العجل فحذف المضاف
واقام المضاف الیه مقامه شاربة قومی که بر جوی منسوب باشند که آب از وی خورند رجل اکلة شربة مثال همزة بسیار خوار تشرب در خود فرو کشیدن جامه
اشرئباب گردن افراشتن گردن در نگریستن شرابیة مثال طمانینة اسم من اشرأب شربة مشدد بسیار موضعی ویقال ما زال علی شربة وجمة ای علی امر واحد
شرب بالضم موضعی بالباء ایضاً شرجب شرعب دراز شرعبت الادیم ای قطعته طولا شرعبی نوعی از جامها برد شزوب باریک شدن اسپ
فربه شازب حیل شزب اطوار مکان شازب خشن قال ابن السکیت شاسب باریک خشک شاسف کذلک شسب کمان شطب
بالکسر سختی شصائب جمع و شصب الامر بالکسر اشتد عیش شاصب سخت شدید شصوب سخت شدن عیش عع فاصنه ویقال اشصب الله عیشه
شیصبان دو قبیله از پریان شطبة شاخهای سبز تر شطب جمع و شطبت المراة الجرید او شققته لتعمل منه الحصر قال ابو عبید ثم تلقیه الشاطبة الی المقتبة
جاریة شطبة ای طویلة شطیبة پاره از چوب که بدرازا بریده و کذلک ای من الادیم و چوب بدرازا بریده جهت کمان انشطاب رفتن آب طریق شاطب
ای مایل شطب السیف طرائقه التی فی متنه الواحد شطبة مثل صبرة و صبر وکذلک شطب السیف بضمتین سیف مشطب و ثوب مشطب ای فیه طرائق شطیب
کوهی شعب قبیلة بزرگ بو ما شعب من قبائل العرب العجم شعوب جمع و هو ابو القبائل الذین ینسبون الیه ای یجمعهم و یضمهم حکی ابو عبید عن ابن الکلبی الشعب اکبر من
القبیلة ثم الفصیلة ثم العمارة ثم البطن ثم الفخذ شکاف و در روفراهم آوردن درز شکاف شعاب کاسه قد شعب بالکسر الذی کار شعوبیة گروهی که
عرب را بر عجم تفضیل کنند شعب الراس شانه الذی یضم قبائله و فی الراس اربع قبائل و یقال هما شعبان ای مثلان شعب ایضاً جدا کردن لازم و هم پیوستن
و هو من الاضداد قال ابتام شعبهم اذا اجتمعوا بعد التفرق و تفرق شعبهم اذا تفرقوا بعد الاجتماع و کوهی بمن از ازدد شعبین جواهد شعبی نام مردی منسوب بشعبان
و هو حسان بن عمرو الحمیری فمن کان منهم فی الکوفة یقال لهم شعبیون و من کان منهم بالشام یقال لهم شعبانیون و من کان منهم بالیمن یقال لهم آل ذی شعبین و من
کان منهم بمصر و المغرب یقال لهم الشعب انشعاب پراکنده شدن و شعب الرجل ای مات او فارق فراقا لا یرجع شعب نام پیغامبری شعوب تو شه دان
راویه سطیحه مزاده کذلک تیس اشعب اذا کان ما بین قرنیه بعیداً جداً شعب جماعت شعب بالکسر راه در کوه شعاب جمع و فی المثل شغلت شعابی جدوای ای شغلت
کثرة المؤنة عطائی ونشانی و در کش بنی منقر شعب بالفتح راه انشعاب شاخ شاخ شدن راه و درخت شعبة بالضم شاخ و پیوند کاسه و جز آن یقال قصعة مشعبة ای
شعب فی مواضع منها شد للکثرة و گروهی از هر چیز شعب جمع و شعب الفرس ما اشرف منه کالعنق و المنسج و آن را خرد و یقال شعبة حافل ای ممتلئة سیلا فی
جدی ایقال شعبتهم المنیة ای فرقتهم شعوب بالفتح مرگ و هی معرفة لا تدخلها الالف و اللام شعبان نام ماه شعبانات جمع اشعب نام مردی طماع یقال هو اطمع
من اشعب شعبی بالضم و فتحتین موضعی شعیب الصفا موضعی و شعب الامیر رسولا ای ارسله شغب بالمعجمة بالتحریک فتنه و تباهی عع بلغتهما و شغب الجند و بقال
بالتحریک و شغبت علیهم و شغبت بهم و شغبتهم کله بمعنی و شغبت علیهم بالکسر شغب شغبا بالتحریک لغة فیه ضعیفة و شاغبة فهو شغاب مشغب شغوب مشغب الکل بالکسر کلها لغات
شغب بالتحریک نام زنی لا تنصرف فی المعرفة شغربیة ای پیچیدن در کشتی یقال شغر به شغر بیة ای اخذته بالشغربیة فصرعته شقب بالکسر غار و شکاف
کوه شقبة شقاب بالکسر فیها شقوب بالضم جمع شقب بالفتح و الکسر مکان بطین شوقب دراز کش شقحطب دو قرنین منکرین شلخب تیز و شاب فی الغلام
یقال امراة شنباء قال الاصمعی ما اشنب لا برد الفم و الاسنان شوب آمیختن عع فاصه شابه فهو مشوب یقال ما عنده شوب و لا روب ای لا مرق و لا لبن و فی
المثل هو یشوب و یروب یضرب لمن یخلط فی القول و العمل شیاب نام آبی که بجزیره السخة مشو و شبابة نام کوهی بنجد شائبة امیزش آلودگی شوائب جمع
شهب بالضم سپیدی بر سیاهی غالب آمده شهب مصدر منه عع کافه و شهب الراس ای شاب فرس اشهب شیر خشک شهبا اشهباب مصدر منه یقال شهبا

اشهب الفرس شهوباً وشهابا غرة شهباء وجوان يكون في غرة الفرس شعر يخالف البياض وشهابات النوع اذا ابيج وبقي في خلاله شيء اخضر ويوم اشهب

بارد وسرد وليلة شهباء كذلك كتيبة شهباء لبياض الحديد نصل اشهب النوى بردقد سواده يعني زرد و شهبا بالكسر خشن الفرو وتعالى شهبا

خرج اذا كان ماضيا فيها شهب جماعت شهبان كذلك شهاب بالفتح اللبن الضياح يعني شير تنك آميخته شوب عارشيت شهر مثل شهرة كننده بير

شيب سفيد شدن موي سر عع فاكه قال الاصمعي شيب بياض الشعر شيب خوال الرجل في الحديث شيب سفيد شدن شيبا شيبة

على غير قياس يقال في جارية بكر بنت فلانة بليلة شيباء ولا طافة اذا افتضت وباتت بليلة حرة لو لم تفتض واشتعل الرأس شيبا نصبا على التميز وقال الاخفش

على المصدر لانه حين قال اشتعل الرأس فكانه قال شاب شيبا شيب جمع اشيب ومنه ضيا كوهها بارف و آواز شنود سترموقت الجوزن و قولهم شيب شاب يعلم

بيل الليل بهت قال الكسائي شيب الحزن راسه و براسه وشيبه الحزن راسه وبراسه كلها بمعنى وشاب الرجل اي شابت لولاده شيبان حي از بكر

وهما شيبانان شيبان بن ثعلبة وشيبان بن ذهل شيبة نام مردي ومفتاح اللغة في ولده شيبان وملحان دو ماه سرما سخت زمستان و كسر اشين واللام

فيهما **فصل الصاد** صوابة بيضه شپش صوب جماعت صيان بالكسر كذلك يقال صئب راسه و صئب راسه شپش ناك شد وصئب الرجل اذا اكثر من شرب الماء

فهو رجل مصئاب بالكسر على مثال **صب** ريختن آب **عع فاضه** انصباب ريخته شدن و تصبب الماء من الجبل اي تحدر ما صب بزاج هو كقولك ما غور

و سنگ صب عاشق صب بكسر بمعني مصدر منه صبابة گرمي و سوزش عشق وتنگ دلي از عشق صبابة بالضم باقي آب در خور تصابت الماء اذا شربت صبابته

بالضم قطعة من خيل وصرمة من ابل و ايضا من المعز ما بين العشرة الى الاربعين وباقي آب در خور و پاره از هر چيز يقال مضت صبة من الليل اي طائفة

منه وفي الحديث لتعودن فيها اساود صبا يضرب بعضكم رقاب بعض صبيب آب برگ كه خيد و يقال عصارة ورق الحناء و خون و آب عصفر صبيب بمعني تصبب

زمين اصباب جماعت تصبصب اي انمحق وذهب تصبصب مثل الصباحي **صحبة** بالضم صحابة يار و ياري نمودن **عع كافه** و هما في الاصل

مصدران اصحاب يار و جمعه صحب بالفتح مثل ركب و كرم صحبة مثل فاره و فرهة و صحاب مثل جائع و جياع و صحبان مثل شاب و شبان اصحاب جمع صحب مثل فرخ و افراخ و جمع

الاصحاب اصاحيب يقال في النداء يا صاح مرخما معناه يا صاحبي ولا يجوز ترخيم المضاف الا في هذا وحده سمع منهم فهو امر نادر واصحبته اي جعلت له صاحبا واستصحبه الكتاب

وغيره وكل شيء لازم شيئا فقد استصحبه واصطحب القوم صحب بعضهم بعضا واصله اصتحب تاء الافتعال تتغير عند الصاد مثل نحو وعند الضاد مثل اضطرب والطاء مثل اطلب

والظاء مثل اظلم وعند الدال مثل ادعى والذال مثل اذخر والزاء مثل ازدجر لان التاء لان مخرجها لم توافق هذه الحروف لشدة مخارجها فابدل منها ما يوافقها

ليخف على اللسان ويعذب اللفظ واصحب البعير والدابة اذا انقاد بعد صعوبة واصحب الرجل اذا بلغ ابنه واصحبت الزق اذا تركت صوفه وشعره عليه ولم يعزف

مصحب والحميت ما ليس عليه الشعر واصحب الماء اي علاه الطحلب حمار صحب اي احمر يضرب لونه الى الحمرة **صحب** بفتحتين بالكسر زياد **عع كافه** صخاب

منه صخبان منه واصطخب افتعل منه وماء صخب الآذي اذا كان له صوت **صرب** شير ترش باسكون و الحركة يقال جاء بالصرب ينزو في الوجه و هو ايضا

صمغ احمر من الطلح وواحده صربة وهي ايضا شيء مثل راس انگور وفيها شيء كالنواة والدبس بمعني فهو كل مصرب بالكسر خوردن شير كه در مشك ببندد يقال صربت

اللبن في الوطب واصطربته اذا جمعته فيه شيئا فشيئا فتركته يحمض وصرب بول اي حقنه ومنه قولهم للبحيرة صربي على فعلي لانهم كانوا لا يحلبونها الا للضيف فيجتمع

اللبن في ضرعها وصرب الصبي ليسمن اذا احتبس بطنه فيكث يوما لا يحدث وذلك اذا ارادوا ان يسمن **ضعب** تند شدن و دشوار ولد امراة صعبة نشاء صعبت

بالتسكين مصعب گشن ونام مردي هم وهما مصعبان مصعب بن الزبير وابنه عيسى بن مصعب ومصعب بن عمير صاحب لواء رسول الله

عليه السلام صعوبة دشوار شدن **عع بالضمها** واصعبت الامر وجدته صعبا واصعبت الجمل اذا تركته حتى صار صعبا واستصعب

عليه الامر دشوار شد **صعبب** خروس يقال صعب الشديدة اذا رفع وسطها وقور راسها **صقبت** داره بالكسر اي قربت في الحديث

الجار احق بصقبه والصقبة ضقعب اي قربه قرب مقعب بالكون كه تر ميان خانه معوب جماعت و زدن هر چيزي خشك صلب **عع فاكه** دو

از هر چيزي صاقب نام كوهي متعب دراز **صلب** سخت وسخت و سخت وستخوان پشت وهر چيز پست وقد صلبت صلابة بالكسر وفتح الثاني و بفتحتين مثالي قلب و قلبة

بو صمي ويقال خشب **صلب** بتحتين صليب سخت وچربش استخوان وچليپاي ترسايان وخشاره چهارگانه سپس نشسوانيدن صلابه سخت شدن ع ع
**بضمها** وصلبته ايا وصلب الرطب اذا بلغ اليبس فهو مصلب وصلبي اي منسوب صلاب برون بيرون كردن از استخوان صلب بسيار كردن تصليب
شدّه ومبالغه ع ع **فاخمه** قوله تعالى ولاصلبنكم في جذوع النخل ثوب مصلّب جامه بانقش چليپا صالب تب گرم خلاف نافض وصلبت عليه حماء تغلب
بالكسر اي دمت واشتدت فهو مصلوب عليه صلبي نشتر ستوار والبيار للالحاق صلبباة مونث **صناب** بالكسر نوعي از رنگ صنابي بو الفرس الذي خالط
شقرته شعرة بيضا يعني سپ گلگون كه باموبها سپيد آميخته باشد **صوب** فرود كردن باران صيّب ابر باران صاب اي نزل الصوب كذلك و
صوبت الفرس اذا ارسلته في الجري ويقال صابه المطر اي مطره وصاب السهم يصوب صيبوبة اي قصد ولم يحد وصاب السهم القرطاس يصيبه صيبا لغة في
اصابه وفي المثل مع الخواطي سهم صائب ويقال وقع في الحق على خطائه وصبي اي صوابي صواب بر رفتن نقيض خطا واصابه اي جدّه واصابته مصيبة فهو مصاب وقد اصاب
في قوله واصاب القرطاس اصابة ومصابا ويقال في عقله صابة اي طرف من الجنون تصويب برست گوي داشتن واستصوب فعله واستصابه بمعنى صوب
اسه اي خفضه صوبة خرمادان ويقال خلعت عليها ذا الدنانير صوبة بين يديه اي ممتلة مصيبة نفرين وسختي واندوه رسيده بكسي مصائب جمع مصوبة
كذلك واجمعت العرب على همز المصائب واصله الواو كانهم شبهوا الاصلي بالزايد ويجمع ايضا على مصاوب هو الاصل قوم صيّابة اي خيار وهم في صيابة قومهم
وصوابة قومه اي في صميمهم وصيابة ايضا گزيدگان وگزيده از هر چيز صاب عصارة شجر مر ويقال للشدة اذا نزلت صابت بقر اي صارت الشدة في قرارها
صهبة اي شقرة في شعر الراس صهوبة كذلك صهب نعت منه ويقال للابل الذي يخالط بياضه حمرة وهو ان تحمر اعلى الوبر وتبيض اجوافه جمل صهابي
صهب اللون وهو منسوب الى صهاب اسم فحل او موضع صهبا مي قال الاصمعي يقال للاعداء صهب سبال وسود الاكباد وان لم يكونوا كذلك يقال
اصله الروم وصهيب بالضم نام اسپي وصهيب الرومي من الصحابة رضي الله تعالى عنهم **فصل الضاد** **ضب** سوسمار بزرمين چسپيدن بارو المقيد
اصل فيه وحدها ضبة ضباب ضبّ جمع وفي المثل اعق من ضب ويقال اخدع من ضب وضبة ايضا نام مردي وابن سمار ضبيب سوان شدن آب
دخون اضباب متعدي منه وفلان يضب ناقته اي يحلبها بالخمس الاصابع ويقال لا افعله حتى يحن الضب في اثر الابل الصادرة ولا افعله حتى يرد الضب لانه
لا يشرب ماء واضب البلد وضبب اي كثرت ضبابه وارض ضببة نعت منه وهذا احد ما جاء على اصله ويقال ام فعاني مضابّ منكرة وهي قطع من الارض
كثيرة الضباب الحدها مضبة مضب آنكه در سوراخ سوسمار آب ريزد تا بيرون آرد ضب ايضا كينه يقال اضب فلان على غل في قلبه اي اضمره واضب
على ما في نفسه اذا سكت مثل اضباء ضباء اي تكلم به وانّا سيل نشسو ويقال منه ضب البعير يضب بالفتح ضبا بعير اضب وناقة ضباء وبماري در لب كه خون رود
از وي ومنه يقال ضبت لثته دما اذا سالت واضبّها انا واضبوا عليه اذا اكثروا عليه وجاء فلان تضب لثاته بالكسر اذا اشتد حرصه على الشي قال ابو عبيدة
قلب تبغض اي تسيل وتقطر ضبّ ايضا شكوفه خرما ضباب جماعت وآگنده وبرگوشت شدن نخل وتضبب الصبي اي سمن وانفتقت آباطه وقصر عنقه رجل
ضباضب بالضم وكوتاه بالا فربه تضبيب سكه وانچه ازوي سيازند تحبيت خوردني كودك خرد يقال ضببوا لصبيكم ورجل خب ضب مكار گر ضبابة منع ضباب
جماعت يقال منه اضبّ يومنا **ضرب** زدن ع ع **فاكه** ومثل آوردن قوله تعالى وضرب الله مثلا اي وصف وبين ورايشك وگوشت گوشه
وتنك از هر چيز وتيز رفتن ويقال ضرب في الماء اي سبح فيه وضرب على اذنه اي انامه قال الله تعالى فضربنا على آذانهم اي انمناهم ويقال هم ضرب
وصف بالمصدر اي مضروب كقوله ماء غور ورفتن در زمين بطلب روزي قوله تعالى واذا ضربتم في الارض مضرب بفتح الراء كذلك ضراب جستن گشن بر ماده
ضربان جستن رگ وحرحت برشدن از ريم ويقال ضرب على يده اذا حجر عليه ضوارب اي تطلب الرزق ويقال ضرب البعير في جهازه اي نفر وضرب
فيه فلان بعرق ذي اشب اي التباس ضرب مجنبين عسل سطبر سپيد گرديدن واستضرب العسل صار ضربا وهم الغوغاء اسنوق الجمل واستنيس
التمر معني التحول من حال الى حال ويقال اتت الناقة على مضربها بالكسر الراء اي الوقت الذي ضربها الفحل فيه مرارا جعلوا الزمان كالمكان فيه
ويقال للفلان مضرب عشيرته وما عرف له مضرب عسلة اي من النسب والمال العرق مضرب سيف زخمگاه شمشير وكذلك مضربة السيف مضرب

ایضا استخوان بالنصر مضراب زخمه رباب و مرد سخت زننده ضارب زننده و رونده و جای درخت ناک ناقه لگد زننده بوقت دوشیدن سخت گرداری و جمع
اطراف پرشود و زننده تیر قداح ضریب قداح زننده قمار باز جماعت و الضریب ایضا الناقص الصقیع تقول منه ضربت الارض کما تقول طلّت من الطّل
و ضریب الشیء شبیه و شکله ضرائب ای اشکال ضریب الشول لبن یحلب بعضه علی بعض ضریبة طبیعت و خو یقال فلان کریم الضریبة و لئیم الضریبة و کذلک تقول فی
الخلیقة والسلیقة والنحیزة و البوس و السوس و الغریزة و النحاس و الخیم و مزد غلام و دخل سرای زر و خراج و مانند آن و زده شده بشمشیر و انما دخلته الهاء و ان کان
بمعنی مفعول لانه صار فی عداد الاسماء کالنطیحة و الاکیلة ضریبة ایضا پلیته دسته کرده از پشم و باغنده که بر ریسند ضرائب جمع اضراب مقیم بودن بر یکجای و سر فرو
افگندن جنبه مضرب ای مطرق ساکنة لا تتحرک و برگشتن از کسی یقال اضرب عنه ای اعرض عنه و بر افگندن کشتی را بر باد و تضریب برانگیختن ضرب انجا و اضربة
از اخاجا و ضاربه ای جالده و تضارب و اضطراب بالمعنی الموج یضطرب ای یضرب بعضه بعضا اضطراب جنبیدن فی اضطرب امره ای اختل و فی الحدیث فاضطرب
السند مضاربة انبازی کردن دو کس بمال و تن **ضغاب** بالضم ضغب آواز خرگوش **عع بفتحهما** امرأة ضغبة ای مع لغة تحت بضغابیس و هی صغار القثاء
**ضوبان** بالضم شتر قوی ضخم و احدة و جمعه و ان یکم **مضهب** بریان نیم پخته تضهیب بر آتش داشتن کمان و نیزه وقت راست کردن **فصل الطاء**
**طبیب** پزشک اطبّة اطباء جمع یقال لقد طببت بالکسر ما کنت طبیبا متطبب علم طب خواننده و بر کار دارنده طب ثلث لغات پزشکی و کل حاذق
عند العرب طبیب یقال فلان یستطب لوجعه ای یستوصف الدواء ایها یصلح لدائه طب بالکسر ایضا جادوئی کردن تقول منه طُبّ الرجل فهو مطبوب ای مسحور و
یقال ذاک طبّی ای دهری و عادتی طب بالفتح داما فحل طب ای ماهر بالضراب طبابة دوال که در راه های مشک یکی بر دیگر دوزند طباب جمع یقال منه طببت
السقاء الطبّة بالضم و طبّبته شدد للکثرة و نورد ابر و ریک طبة کذلک ایضا جامه پیش کشاده دراز درمن طبیب بالکسر جمع و کذلک الطبب و هی شعاع الشمس الذی
الطرائق التی تری فیه اذا طلعت تطبیب او تعیین مشک اندر خانه و وزدن طبطبة آواز آب یقال منه تطبطب الماء طبطاب تخته گوی بازی طحربة لمث
لغات لثه پاره و ابر پاره یقال علیه طحربة و ما فی السماء طحربة ای شیء من غیم **طحلب** بالضم و ضم اللام و فتحها خزه و منه یقال طحلب الماء و عین طحلبة
**طرب** بفتحتین سبکی نشاط و شادی **عع کافه** و اطربه غیره و تطربه ایضا ابل طراب تنزع الی اوطانها و مطاربة طرق متفرقه و احدها مطربة و مطرب تطریب کشیدن
و نیکو کردن آواز طرطب الحالب بالمعز پوزدار و شیر دوشنده ماده بزان الطرطب بالضم و تشدید الباء پستان دراز طرطبة زن دراز پستان قال ابو زید یقال للرجل نهره
و طرطبتین **طلب** بفتحتین جستن **عع فاضه** اطلاب کذلک علی افتعال و منه عبد المطلب طلبة جوینده کان منه طلبه تحلم مطالبة باز جست کردن تطلب
بیابی جستن طلبة بکسر اللام خواسته طلاب محتاج طلب گردانیدن دو آوردن جسته جوینده را و هو من الاضداد و طلب الماء اذا بعد و لم ینل الا بطلب یقال منه ماء
مطلب و کلا مطلب و غیره مطلوب جسته شده و نام موضع **طنب** بضمتین طناب خیمه و خران اطناب جمع خار مطنب و رواق مطنب بطناب استوار کرده
طنب ایضا بیخ رگ خستن پی طنب کردن و کتف طنب بفتحتین کتری نیزه و طنب بالمکان اقام به و طنب الفرس اطال متنه و طنب فی الکلام ای بالغ فیه اطنابة
بیابان و ال که بر سر جبهای کمان بندند ابن الاطنابة نام شاعری و اطنبت الابل ای اتبع بعضها بعضا فی السیر و اطنبت الریح اذا اشتدت فی غبار **طیب**
پاک و حلال خلاف خبیث طیبة بالکسر تطیاب مصدر منه **عع فاکه** اطابه و طیبه غیره و استطابه ای جده طیبا استطابة پاکی جستن و پاک یافتن و یقال
ما اطیبه مقلوب فلت ذاک لیطیب نفسی بطیبة نفسی ذالم یکره کت صد علیه تقول به من الطیب بی العطر و لا تقل من الطیبة و اطعمنا فلان من اطایبه
و لا تقل من مطایبه طیب ایضا بوی خوش اطیبان الاکل و النکاح مطایبة خوش کردن با هم طاب پاک و بوی خوش طابة غمره و خرما یقال له رطب ابن طاب
و عذق ابن طاب یعنی طیاب بالضم و تشدید ای طیب جدا شربت مطیبة للنفس ای النفس تطیب اذا شربته طوبی فعلی من الطیب قلبوا الیاء واوا لضمة ما قبلها
یقال طوبی لک و طوباک بالاضافة قال یعقوب و لا تقل طوبیک بالیاء و طوبی نام درختی در بهشت طیبة بکسر الطاء و فتح الیاء صحیح الیاء لم
یکن عن مقدر و ابن مقصر عبد طیبة علی وزن شیبة نام مدینه رسول علیه السلام طوب بالضم خشت پخته بلغة اهل مصر و یقال طبت به نفسا ای طابت نفسی
**فصل الظاء** **ظاب** بالهمز سلف و یقال هو ظابه و ظامه و مظائبه و مظامه یعنی خواهر زن دو کس خواستن یقال منه ظاءبنی فلان ای تزوج اخت زوجتی

ظأب ایضاً بانگ و فریاد و یقال بابه ظبظاب کما یقال لقیته ای غشی بن وجع و ظباظب الغنم لبالبها و هی اصواتها و جلبتها ظرب لیشه بلب البر اطراب جهات
و نام مردی ظراب بینهای نیز ان ظربان مثال قطران جانوری چون گربه که بوی گنده دارد و فی المثل فسا بینهما ظربان اذا تقاطع القوم و جمعها ظرابی بالکسر
و ربما جمع علی ظرابی کانه جمع ظربا رجل ظرب مثال عتل مرد کوتاه پر گوشت ظنبوب استخوان خشک ساق **فصل العين** **عبب** پر دهان خوردن آب
و فی الحدیث الکباد من العب و الحمام یشرب الماء عباً کما تعب الدواب و قولهم لا عباب مثل قطام ای لا تعب فی الماء و لا له ایضه من الماء عباب بالضم موج
آب و بسیاری آن و بر آمدن آن عبب بضمتین آبهای مندفق یعنی جهجهان عبعب جامه درشت و نیک فراخ که بوی و تازگی جوانی و عب النبت ای طال عبعاب
بالضم مرد دراز و فیه عبیة بالضم و الکسر ای کبر و تجبر و منه عبیة الجاهلیة ای نخوتها عبیة شیر عرفط و عصاره زیر یعبوب اسب بسیار دو و جوی که آب سخت تیز رود
**عتب** عتب خشم گرفتن یقال عتب علیه ای وجد علیه عع فاضة و لکه معتبة بفتح التاء و کسرها خشم عتاب بالکسر ناز کردن و خشمگینی پیدا کردن
یقال بینهم اعتوبة یتعاتبون بها و اعتبنی فلان ای عاد الی مسرتی راجعاً عن الاساءة و الاسم العتبی و فی المثل لک العتبی بان لا رضیت هذا اذا لم ترد الا
عتاب تقول اعتبتک بخلاف ما تهوی و عتب و استعتب بمعنی و یقال ایضاً استعتبته فاعتبنی ای استرضیته فارضانی معتب بدر جی از زمین اعتتاب بر گشتن
از چیزی اعتتبت الطریق اذا ترکت سهله و اخذت فی وعره و اعتتب ای قصد عتب بالتحریک پایه نردبان و کل مرقاة منه عتبة و الجمع عتب و عتبات
عتبة ایضاً آستانه در و الجمع عتب و حمل فلان علی عتبة ای امر کریه من البلاء و یقال ما فی هذا الامر رتب و لا عتب ای شدة عتب ایضاً میان انگشت وسطی و بنصر
عتبان رفتن شتر بر سه پای و بر یک جای جستن مردم عع فاضة و لکه عتبان بکسر العین مع السکون نام مردی توی معتلب ای مهدوم و ام معتلب اذا لم یحکم
عتلب الرجل بنده اذا لم یدر الوری هذا العود و ام اعنی اخذه من شجر مجهول عجیب کار شگفت عجاب کذلک عجاب بالتشدید ابلغ منه اعجوبة کذلک و قولهم عجب عجاب
تاکید است تعاجیب شگفتها لا واحد لها من لفظها و لا یجمع عجب و عجیب و یقال جمع عجیب عجائب مثل افیل و افائل و تبیع و تبابع و قولهم اعاجیب
کانه جمع اعجوبة مثل احدوثة و احادیث یقال عجبت من کذا و تعجبت و استعجبت منه بمعنی و عجبت غیری و اعجبنی هذا الشیء لحسنه و اعجب فلان بنفسه فهو معجب برأیه
و بنفسه و الاسم العجب بالضم یعنی خویشتن بینی و قولهم ما اعجبه برأیه شاذ لا یقاس علیه عجب بالفتح و السکون بن دم و بایان ریگ عجوب جماعت **عداب**
بالفتح ریگ تنک عدابة با مجه عدابة بالضم نام مردی فی ازاوس **عذب** آب پاکیزه عذوبة مصدر منه عع بضمهما اعذبنا آب خوش شد ما را و استعذب
القوم ماءهم اذا استقوه عذباً و یستعذب لفلان من بئر کذا ای یستقی له و استعذب ای عده عذباً عذبة اللسان تیزی زبان عذبة السوط تازیانه
عذبة المیزان الخیط الذی یرفع به عذبة الشجر غصنه عذبة ایضاً خاشاک و ماروه عذب کثیر القذی و یقال اعذب حوضک ای انزع ما فیه القذی و اعذبه
من الامر اذا منعته عنه و اعذب نفسک عن کذا ای خلها عنه عذوب ستور ایستاده که آب و علف نخورد عاذب کذلک عذاب شکنجه تعذیب شکنجه کردن عذیب
نام آبی مر بنی تمیم را عاذب جای عذبی مرد کریم خلق **عرب** مردم تازی شهری باشد یا بادیه منسوب الیهم من العربیة اعراب تازیان بادیه باشند و هم
سکان البادیة خاصة اعاریب کذلک و النسبة الیهم اعرابی و لا واحد له و لیس الاعراب جمعاً لعرب کما کان الانباط جمعاً لنبط و انما العرب اسم جنس العرب
العاربة هم الخلص منهم و اخذ من لفظه فاکد به کقولک لیل لائل و ربما قالوا العرب العرباء تعرب خویشتن بعرب مانند کردن تعرب بعد هجرته ای صار اعرابیاً و العرب
المستعربة هم الذین لیسوا بخلص و کذلک المتعربة عربیة لغت تازی یعرب بن قحطان مردی که زبان تازی او بیرون آورد و هو ابو الیمن کلهم عرب و عرب
بالضم و سکون را و بفتحتین یعنی مثل عجم و عجم عریب تصغیر عرب عروبة تازی زبان شدن عع بضمهما و عرب کلامه اذا لم یلحن فی الاعراب و اعرب بحجته ای
افصح بها و لم یتق احداً و فی الحدیث الثیب تعرب عن نفسها ای تفصح عرب خداوند اسبان تازی و کسی که بوی اصل بنا شد معربة مونث اعرب الرجل ای ولد له
ولد عربی اللون اهل عراب خیل عراب شتران و اسبان تازی خلاف البخاتی و البراذین و عرب ای تکلم بالفحش و الاسم العرابة بالکسر و اعرب سقی القوم اذا کان
مرة غباً و مرة خمساً ثم قام علی حد واحد و عرب علیه قوله ای قبح و فی الحدیث عربوا علیه ای ردوا علیه بالانکار و عرب منطقه ای هذبه من اللحن عربت عن القوم ای
تکلمت عنهم تعریب برید کشاخهای خرما و هو التشذیب و سخن عجمی عربی کردن یقال عربته العرب و اعربته ایضاً عربة بفتحتین جوبیکه در وی آب تیز رود و تن عرب

و اعرابة ایضا عربة بالتحریک جوئی که در وی آب تیز رود و تن عرب ایضا تباه شدن معده عع کافه یقال عربت معدته فهی عربة و تباه شدن جراحت و ریش
یقال با بالذال عرب آمد عروب زن شوی دوست عرب بضمتین جماعت قوله تعالی عربا اترابا و یوم العروبة روز آدینه و ابن ابی العروبة بالالف واللام علامة
نام مردی از انصار عرب بالکسر و سکون گیاه خشک عرتمة تیزی بینی مثل عرنمة عرطبة نوعی از رود جامها و یقال هو الطبل عرقوب بالضم پی پاشنه عرقوب
الدابة پی پای ستور قال الاصمعی کل ذی اربع عرقوباه فی رجلیه و رکبتاه فی یدیه و عرقبت الدابة ای قطعت عرقوبها و عرقوب ایضا من الوادی موضع فیه
انحناء شدید قال الفراء یقال ما اکثر عراقیب هذا الجبل و هی الطرق الضیقة فی متنه و تعرقبت اذا اخذت فی تلک الطرق عرقوب القطا ساقها و عرقوب
نام مردی و عرقبها عظامها و صعابها عرقوب ایضا نام مردی از عمالقه ضرب المثل فی الخلف و یقال مواعید عرقوب و ذلک انه اتاه اخ له یسأله شیئا فقال
عرقوب اذا اطلع نخلی فلما اطلع قال اذا ابلح فلما ابلح قال اذا ازهی فلما ازهی قال اذا ارطب قال اذا صار تمرا فلما صار تمرا اخذه من اللیل و لم یعطه شیئا **غرب**
بفتحتین مرد زن غربة زن بی شوی غراب بالضم جمعها غروبة بالضم فیهما بی زنی و بی شوی یقال تغرب فلان ثم تاهل دور شدن عع فاضطکه یقال غرب عنی
فلان ای بعد و غاب و دور رفتن ستور در چراگاه یقال غربت الابل ای بعدت فی المرعی لا تروح اغراب دور گردانیدن یقال اغربه الله و اغرب القوم ای غربت ابلهم
فی المرعی فهم مغربون مغرابة بالکسر دور برنده ستوران خود را از مردم و بسیار غریب باشد عازب و گیاه دور دست و اعزبناه ای صنعناه ابل عزیب جمع عازب و هو
الذی لا یروح علی الحی مثال غاز و غزی سوام معزب بالتشدید یراد اعزب عن الدار و فی الحدیث من قرأ القرآن فی اربعین لیلة فقد عزب ای بعد عهده بما
ابتدأ منه و عزب طهر المرأة اذا غاب عنها زوجها و عزبت الارض ای لم یکن بها احد مخصبة کانت او مجدبة **عسیب** شاخ خرما که برگ نا دیده باشد
و هو فریق الکرب لم ینبت علیه الخوص فهو سعف عسیب الذنب بن دم عسیب ایضا نام مردی عسب بالکسر و دن فحل گشنی عع فاکه یقال عسب فحله ای
اکراه و بر جستن فحل بر ماده عسب ایضا آب گشن و استعسب الفرس ای استودق یعسوب امیر زنبوران منه قیل للسید کذلک و نوعی از بزرگان بزرگتر از ملخ با بال
؛ نامده ثمانیة لیس فی کلامهم فعلول غیر صعفوق **عشب** گیاه تر بلد عاشب گیاه ناک بعیر عاشب یرعی العشب عشاب گیاه ناک شدن یقال
اعشبت الارض ای انبتت العشب و بگیاه رسیدن یقال اعشب القوم ای اصابوا عشبا ارض معشبة و عشیبة مکان عشیب بین العشابة و اعشوشبت
الارض ای کثر عشبها و هو للمبالغة که گوئی خشن و اخشوشن لا یقص فیها تعاشیب ای فیها عشب لا واحد لها عشبة بالتحریک عشبر کلان سال عشمة کذلک
یقال عانه فاعشبنی ای اعطانی ناقة مسنة و یقال شیخ عشبة و عجوز عشبة ای هم دمة و یقال عشب ای یبس منهم صغیر **عصبة** بفتحتین پی عصب عصاب
جماعت پسر ای خویشان پدری از جانب پدر عصبات جماعت وی ناک شدن گوشت عع کافه و تعصب اغتند معصوب سخت گوشت عصب با سکون
عصابه بر سر بستن یقال عصب رأسه بالعصابة عصبا و نوعی از برد ای یمنی و نوعی از ابر و گیرنده یقال هو من عصب قومهم و عصب القوم بالتحریک ای من خیارهم
و نورد سخت پیچیده رجل معصوب الخلق و جاریة معصوبة حسنة العصب ای مجدولة الخلق عصابه بالکسر سر بند و گروهی از مردم و اسب و مرغ معصوب ایضا
گرسنه بلغت هذیل تعصیب عصابه بستن بر سر عصب الکمه میان بسته باشد از گرسنگی قال ابو عبیدة هو الذی عصبته السنون ای کلت ماله عصبة بالضم از ده
تا چهل عدد از مرد اعصاب رسیدن برد و بسته و عصوصب القوم ای اجتمعوا و صاروا اعصابا و عصوصب الیوم ای اشتد و منه یوم عصیب و عصبصب ایضا شدید
ایضا شستن با زود بالم پیچیده و بر پا کرده و یقال عصبت فخذ الناقة لتدر ای شددت و ناقة عصوب لا تدر حتی تعصب و لام الجبل عصاب عصب الشجرة اذا جمعت
اغصانها ثم ضربتها لیسقط ورقها قال الحجاج لاعصبنکم عصب السلم و عصب القوم بفلان ای استکفوا حوله و عصبت الابل بالماء اذا دارت قال الفراء عصبت الابل
بالفتح و بالکسر اذا اجتمعت و عصب الریق بفیه ای یبس علیه و عصب الریق فاه ایضا و عصب الافق اذا احمر و عصبت الکبش اذا شددت خصییه حتی تسقطا
من غیر ان تنزعهما عصب ایضا نوعی از تصرفات عروض و هو تسکین اللام من مفاعلتن و نقله الی مفاعیلن عصلبی مرد سخت اندام زاده عضب
بریدن و ضعیف کردن و شمشیر بران و دشنام دادن رجل عضاب بین العضوبة بالضم تیز زبان شدن عع بحبها عضباء گوسفند شاخ شکسته
عضب بفتحتین مصدر منه عع کافه ایضا شاخ شکستن گبش عضب بین العضب عضب ایضا مردی بی یار مند معضوب ضعیف ناقة عضباء گوش شکافته و

نام ناقهٔ رسول علیه السلام و لم تکن مشقوقة الاذن آعضب ایضا نوعی از تصرفات عروض در مفاعلتن که آنرا خرم کنند تا فاعلتن شود و نقل کنند بمفتعلن عطب
بفتحتین هلاکی **عع کافه** اعطبه اهلکه معاطب مهالک احدها معطب عطب بضمتین و بالسکون مثل عسر و یسر عطبه پارهٔ از وی یقال اجد ریح عُطبة ای قطنة محرقة عظب
بالضم و الطاء المعجمة ثم نون مفتوح الطاء لغة فیه قال الکسائی هو بضم الطاء الا غیر عنظاب عنظوب کذلک عنظوبة مونث عناظب جماعت عنظبا مثله عنظبة موضعی **عاقبة**
پایان کار و فرزند یقال لیس له عاقبة ای ولد و تا مل فی الآخر الامر عاقب آنکه بنیابت سیددار د بعد از وی و قول النبی صلی الله علیه و سلم انا العاقب یعنی آخر الانبیاء
و کل شیء خلف بعد شیء فهو عاقبة عقب بکسر الوسط پاشنه و هی مونثة و عقب الرجل ایضا ولده و ولد ولده و فیها لغتان کسر القاف و تسکینها و عقب فلان
مکان ابیه عاقبة ای خلفه فهو اسم جاء بمعنی المصدر کقوله تعالی لیس لوقعتها کاذبة و عقبت الرجل فی اهله اذا بغیته بشر او خلفته و عقبته ایضا اذا ضربت
عقبه بالسکون روش سپور که بعد از رفتار نخستین آرد یقال لهذا الفرس عقب حسن و مصدر لما تقدم من الافعال عقب بضمتین و بالسکون پایان
کار و منه قوله تعالی هو خیر ثوابا و خیر عقبا و یقال جئت فی عقب الشهر و عقبانه ای بعد ما یمضی کله و جئت فی عقبه بکسر القاف ای اذا بقی منه شیء حکاه ابن
السکیت عقبة بالضم نوبت یقال تمت عقبتک و هما یتعاقبان کاللیل و النهار و بدل و عوض اسیر یقال اخذت عقبة ای بدلا و نوعی از خوردنی که درین
دیگ عاریتی بجا او ند و یک فرستند و عاقبت الرجل فی الراحلة اذا رکبت انت مرة و رکب هو مرة و المعاقبة نوع تصرف فی العروض عقبة الطائر مسافة
ما بین ارتفاعه و انحطاطه معقاب زنیکه بعد از هر دختری پسری زاید عقبة بالکسر اثر و هیات یقال علیه عقبة الجمال و یقال ما یفعل ذلک الا عقبة القمر
اذا کان یفعله فی کل شهر مرة عقب بفتحتین پی که از وی زه و ریسمان تابند عقبة یکی و ایضا پی عقبات جماعت عقب بالسکون زه تافتن از پی پی چیدن
بر چیزی یقال منه عقبت القوس و القدح و السهم از نوبت شیا منه علیه یعقوب نام پیغمبر علیه السلام و هو اسرائیل الله و هو غیر منصرف للعجمة و التعریف و کبک نر و هو
منصرف یعاقیب جماعت و الیاء زائدة ابل معاقبة التی ترعی مرة فی حمض و مرة فی خلة و التی تشرب الماء مرة ثم تعود الی المعطن ثم تعود الی الماء فهی العواقب
و اعقبت الرجل بنوبت بر نشستم بادی و آمد و العرب تعقب و تعاقب بین الفاء و الثاء مثل جدف و جدث عقاب بالکسر شکنجه کردن یقال عاقبه بذنبه و قوله تعالی
فعاقبتم ای فغنمتم و در پی کردن فهو معاقبة و عقیبة ایضا تعقیب مثله معقبات فرشتگان شب و روز و انما انث لکثرة ذلک منهم ای التعاقب نحو نسابة و علامة
و شتران سپس یکدیگر ایستاده بر حوض تا بنوبت آب خورند و هی الناظرات العقب عقب العرفج اذا اصفرت ثمرته و حان یبسه و عقب فی الامر اذا تردد فی طلبه مجدا
و قوله تعالی و لی مدبرا و لم یعقب ای لم یعقب و لم ینتظر تعقیب الصلوة الجلوس بعد ان تقضیها لدعاء او مسألة و فی الحدیث من عقب فی صلوة فهو فی
الصلوة و یقال تصدق فلان بصدقة لیس فیها تعقیب ای استثناء و اعقبه بطاعة ای جازاه و عقبی لامر جزاء و آه و اعقب الرجل اذا مات و خلف عقبا
ای ولدا و اعقبه الطائف اذا کان الجنون یعاوده فی اوقات معقب ستارهٔ که پس ستاره برآید و یقال اکل اکلة اعقبته سقما ای اورثته و ذهب
فلان فاعقبه ابنه اذا خلفه و هو مثل عقبه و اعقب مستعیر القدر ای ردها و فیها العقبة بالضم و تعقبت الرجل اذا اخذته بذنب کان منه و تعقبت عن
الخبر اذا شککت فیه و عدت للسؤال عنه و تعقب فلان رایه ای وجد عاقبته الی خیر و اعقب البائع السلعة ای حبسها حتی یقبض الثمن و فی الحدیث المعقب
ضامن یعنی اذا تلف عنده و اعتقبت الرجل حبسته و یقال فعلت کذا و اعتقبت منه ندامة ای وجدت فی عاقبته ندامة عقاب بالضم مرغ جمع قلتها اعقب لانها
مونثة و افعل بناء یختص جمع الاناث مثل عناق و اعنق فی القلة و جمع الکثرة عقبان بالضم و الکسر عقاب عقنباة و عبنقاة و بعنقاة ای ذات مخالب
حداد و عقاب بالرایه و سنگ در میان چاه که دیوار آورند و سنگ بیرون جسته از کوه **عقرب** کژدم عقارب جماعت و تونث عقربة مونث ایضا عقربا کذلک و هی
غیر مصروفة عقربان بالضم و تشدید الباء و تخفیفها کژدم نر مکان معقرب بکسر الراء جای کژدم ناک ارض معقربة و معقرة کانه رد العقرب الی ثلثة احرف ثم بنی علیه
صدغ معقرب معطوف نام برجی **عکاشه** بالضم مرد و از بکر عکاشه و دو یقال للابل عکوب علی الحوض ای ازدحام جالک جمع انبوه عکوب بالضم گرد عنکبوت تنتاه مونث
عناکب جماعت عنکباة مثله رجل عکب مثال خجب قصیر ضخم و نام مردی زندان ابن نعمان بن المنذر **علب** ن علوب جماعت و جای درشت و نقشان که در **عع**
**فاضه** علبة اقداح ضخمة از چوب کنند و تر فرو کنند کذلک التعلیب لیل علوب لاجب علباء بالفتح و الکسر پی گردن بها علباوان بینهما نبت العرف علبا آن مثله لانها همزة

ملحقة علابي جماعت وايضا نوعي از زير ويقال للشيخ علباء الرجل اذا اسن علب بالتحريك نوعي از بيماري شتر بجانب گردن ع بفتحهما وكذ علبت السيف علبا
اذا حزمت قائمه بعلباء البعير فهو سيف معلوب نعت منه وعلب اللحم اي اشتد صفت علب وتيس علب بكسر اللام اي مسن علباء بالكسر نام مردي علبة بالضم والكسر شير دوشه
از چرم ملب علاب جماعت معلب آنكه علبه مي سازد علنبا ان تشرف الرجل وتشخيص نفسه كما يفعل عند الخصومة والشتم يقال علنبى الديك والكلب وغيرهما اذا انفش شعره
واصله من علباء العنق وهو ملحق بافعنلل بيار علكيب مثال فعيل بضم الفاء وتسكين العين نام وادي ولم يجئ على هذا الوزن مثله عنبة بالكسر يكدانه انگور مثال
ثولة بمعجزة وطيبة وطيرة وخيرة وهو بنار نادر لان الاغلب على هذا البناء الجمع نحو قرد وقردة وفيل وفيلة وثور وثورة الا انه قد جاء للواحد وهو قليل و
جمعه في القلة عنبات بالتاء وفي الكثرة عنب واعناب عنبا لغة في عنب عنبة ايضا بثرة تخرج في الانسان عناب بالفتح نام مردي از طي عناب بالضم سنجد جيلان
عنابة يكي عناب بالتخفيف كلان بيني دو وادي وستكي فرج عنبان بالتحريك تكه كوهي عندليب هزار دستان عنادل جماعت لانك ترده الى الرباعي
ثم تبني منه الجمع والتصغير والبلبل يعندل اذا صوت قال سيبويه اذا كانت النون ثانية فلا تجعل زائدة عيهب مرد گران سنگ كما عيهب بسيار
پشم عيهبي الشباب بكسرتين وفتح الباء وعهباؤه بالقصر والمد اي شرخه عيبة عيب عاب هو ضد فرهنگ يقال عاب المتاع اي صار ذا عيب وعبته انا لازم و
متعد فهو معيب ومعيوب على النقص والتمام ويقال ما فيه معابة ومعاب اي عيب وموضع عيب ايضا لان المفعل من المعتل العين نحو كال يكيل ان
اريد به الاسم مكسور والمصدر مفتوح ولو فتحهما او كسرتهما فيهما جميعا لجاز لان العرب تقول مسار ومسير معاش ومعيش ومعاب ومعيب معايب عيوب بمعني ا
عيبة اي نسبه الى العيب جعله ذا عيب ايضا وتعيبة مثله عيبة جامه دان وفي الحديث الانصار كرشي وعيبتي عيب جماعت مثال بدرة وبدر عياب عيبات
كذلك **فصل الغين** غب درميان آب آمدن شتر وآمدن تپ ع فالكه يقال غبت الابل ابل غابة وغوابّ اغباب يك روز درميان
رفتن بجائي قال الكسائي اغببت القوم وغببت عنهم اي جئت يوما وتركت يوما وغببت عنهم بالتشديد اي دفعت عنهم شاة مغببة التي تحلب يوما
وتترك يوما ويقال غبب فلان في الحاجة اذا لم يبالغ فيها والغب في الزيارة قال الحسن اي في كل اسبوع ويقال زر غبا تزدد حبا وغب
كل شيء عاقبته وغبت الامور صارت الى اواخرها وغب اللحم اي انتن وغب فلان عندنا اي بات ومنه اللحم البائت والخبز البائت غاب وغبنا
فلان اي اتانا غبا وفي الحديث اغبوا في عيادة المريض واربعوا يقول عد يوما ودع يوما او دع يومين وعد اليوم الثالث واغببت الابل من غب الورد
واغببت الحمى وغببت بمعني وفلان لا يغبنا عطاؤه اي لا يأتينا يوما دون يوم بل يأتينا كل يوم غبة بالضم جوزه عقاب غبيبة شير دوباره بركشيده
دوشيده وهي من البان الغنم ما تحلب غدوة ثم تحلب عليه من الليل ثم تمخض من الغد غبب بفتحتين طوق زير گلوي خروس وگاو وغبغب كذلك ومن الانسان
ايضا وغبغب ايضا المنحر بمعني وهو جبل غربة بالضم دوري از جاي خود ع بضمهما اغتراب كذلك غرب اغترب تغرب بمعني فهو غريب غرباء جماعت وايضا
الاباعد واغترب فلان اذا تزوج الى غير اقاربه تغرب سوي مغرب شونده ويقال هل جاءكم مغربة خبر يعني الخبر الذي طرأ عليهم من بلد سوى بلدهم شاو
مغرب بالكسر والفتح اي بعيد تغريب از شهر بيرون كردن دور كردن غرب بالضم وتشديد الراء فتحا نام كوهي غربة بكسر آبي نزديك آن كوه اغرابيه نبود
غريب آوردن وتيز كردن مشك را وغريب شدن مغرب بفتح الراء سپيد وسپيد لبها وكرانها از هر چيز ومنه اغرب الفرس محجولا اي ابيضت اشفار عينيه
اغرب الرجل اذا اشتد وجعه غراب زاغ غربان بالكسر جماعت اغربة جمع القلة غراب القاس تيزي تبر وتندي سرين شتر واسب هما غربان غربان جماعت
رجل الغراب هو ضرب من الصرار شديد اسود غربيب سخت سياه واذا قلت غرابيب سود تجعل السود بدلا من غرابيب لان توكيد الالوان لا تتقدم غرب
مغرب سجايا فرو شدن آفتاب وقولهم لقيته مغيربان الشمس صغروه على غير تكبيره كانهم صغروا مغربانا والجمع مغيربانات مغرب بعد واغرب عني اي تباعد
غروب فرو شدن آفتاب وماه بجز آن ومجاري آب اشك چشم وتيزيهاي دندان و آب واري آن غرب ايضا دلو بزرگ وتيزي تيغ وزبان وتيزي هر چيز
وتيزي رفتار اسب والعلي رفتار واسب تيز رو ورگ آب چشم كه هميشه روان باشد چون ناسور نوي غربة دوري دور غربة النوى وتعبدها غارب ميان كوهان
شتر وگردن شتر ومنه قولهم حبلك على غاربك اي اذهبي حيث شئت غوارب الماء عالي موج شبهت بغوارب الابل غرب بفتحتين نقره وجام از نقره خمر ونوعي از درخت سپيد يقال

منه غربت الشاة بالكسر و آب که از دو جلد و تغیر شود و بوی آن تو و خشیده و یقال صابته سهم غرب بالاضافة و لا بالاضافة و هو مشکل الارد بحرکت تیری که ندانند

ری معلوم نباشد **غصب** بستم ستدن **عع فاکه** غصبه علیه بمعنی اغتصاب مثله و غصب و مغصوب بمعنی **غضب** بالمعجمة و تحتین خشم گرفتن **عع**

**کافه** غضب علیه و غضبته انا مغضب و هو غضبان و هی غضبی و غضبانة فی لغة بنی اسد و کذا ملآنة و اشباههما و هم غضبی و غضابی رجل سکری و سکاری

رجل غضبة مشدد الباء ای یغضب سریعا و غضبی ایضا مائة من الابل و هی معرفة لا تنون و لا یدخلها الالف و اللام قال الاصمعی غضب لفلان اذا کان حیا

و غضب بفلان اذا کان میتا و قول الامر مثله و غاضبه ای راغمه قوله تعالی و ذا النون اذ ذهب مغاضبا یعنی مراغما لقومه امراة غضوب ای عبوس قال

ابن السکیت غضب بالتسکین ایضا احمر شدید الحمرة یقال احمر غضب **غلب** غلبه چیره شدن **عع فاکه** قوله تعالی و هم من بعد غلبهم سیغلبون و هو من المصادر

المبتدعة یعنی مثل طلب قال الفراء یحتمل ان یکون غلبة فحذفت الهاء عند الاضافة و غالبه مغالبة و غلابا غلاب مثل قطام اسم ای تغلب علیه ای استعلی علیه قهرا تغلیب چیره

کردن غلب ای مغلوب مرارا مغلب کمعظم الاسلام نام شاعری علاء بها علیه تغلب بن قبیلة و هو تغلب بن وائل و قولهم تغلب بنت وائل انما یذهبون بالتانیث الی القبیلة کما قالوا تمیم بنت مر تغلبی بفتح

اللام منسوب الیها استیحاشا لتوالی الکسرتین مع یاء النسبة و ربما قالوه بالکسر و رجل اغلب چیره سطبر گردن و هضبة غلباء و عزة غلباء و اغلب نام مردی و حدیقة غلباء ملتفة و حدائق غلب

المعشب یع و اتنف ملتفة بعضها بعض شدیدة ایضا چیرگی و رجل غلبة ایضا الذی یغلب سریعا **غیهب** تاریکی غیاهب جمع فرس ادهم غیهب اذا اشتد سواده غیهبة تحتین بی

آگاهی **عع کافه** و فی الحدیث سل عطاء عن رجل اصاب صیدا غیهبا قال علیه الجزاء یعنی غفلة من غیر تعمد **غیب** ناپدید شدن **عع فاکه** یقال

غاب عنه غیبا و غیبة و غیابا و غیوبة و مغیبا غائب نعت منه و الجمع غیب و غیاب مثل غیب محرک الیاء فیه لانه شبه بصید و هو مصدر صید لانه یجوز ان یوصف

به المصدر و ان کان جمعا غیبة انا غیابة الجب تلک چاه غیابة الوادی کذلک یقال وقعنا فی غیبة و غیابة ای فی هبطة من الارض قولهم غیبة غیابا ای من

قعره و یقال بنو فلان یشهدون احیانا و تغایبون احیانا و غابت الشمس ای غربت و المغایبة خلاف المخاطبة و اغابت المراة اذا غاب عنها زوجها فهی

مغیبة بالهاء و شهد بلا هاء غیب ایضا زمین پست و هو ما اطمأن من الارض الغیابات در گفتن کسی پس وی غیبة بالکسر اسم فیه ان کان صدقا و ان

کان کذبا سمی بهتانا مات به بینه یقال لیث غابة غاب جمع و غابة ایضا نام جای بحجاز و تغیب عن فلان و تغیبنی ایضا فی ضرورة الشعر **فصل القاف**

**قابت** الطعام و قابت الماء ای اکلت و شربت کلها و قئب الرجل بالکسر اذا اکثر من شرب الماء مثل صئب فهو مقاب علی مفعل **قبوب** بالضم

آسوده شدن گوشت و پوست و خرما و خشک شدن آن **عع فاکه** قب بفتحتین باریکی میان قب نعت منه قباء مونث خیل قب ای ضوامر قبیب

آواز کردن دندان شیر که بر هم زند **عع فاکه** قبقبة آواز شکم اسپ و شیر و بانگ کردن شیر قبقاب شتر غرنده قبقب شکم قاتة آواز تند یقال

ما اصابتنا العام قطرة و قاتة ای صوت الرعد قب چوبی که در میان بکره دو باشد و یقال علیک بالقب الاکبر ای بالراس الاکبر رئیس **عع فاضه** اقتاب

کذلک و پاره جیب پیراهن قب بالکسر استخوان بیرون آمده سرین یقال الزق قبک بالارض و یقال للشیخ هو قب القوم قبقبة الشاة بالفتح و الکسر ذات

الاطباق و هو الحفث یعنی سرار خانه شکنبه و ربما خففت قبة بالضم بنای گرد بر آورده قبب قباب جماعت بیت مقبب الذی فوقه قبة قباقب العام الذی

بعد العام المقبل یقال لا آتیک العام و لا المقبل و لا القباقب حماز قبان نوعی از ملخ گیاهی و العرب لا تعرفه و هی معرفة عند بعضهم

و لانه من فعلان و لو کان فعالا یصرف **قتب** بالتحریک پالان خرد قتب الاسار زوخت آب کشش و رروده اقتاب جمع و هی مونث عند الکسائی قال الاصمعی

و احدها قتبة بالهاء و تصغیرها قتیبة و بها سمی رجل قتبی منسوب الیه و قال ابو عبیدة القتب ما تحوی من البطن یعنی

استدار و هی الحوایا و اما الامعاء فهی الاقصاب و اقتبت البعیر ای شددت علیه قتبا قتوبة من الابل التی تقتبها

بالقتب و جارت الیاء لانها اسم لشیء ما یقتب کالحلوبة و الرکوبة **قحاب** بالضم سرفه اسپ و شتر و مردم **عع فاضه**

قحبة کلمة مولدة **قحطبة** نام مردی و ملخ زدن و شمشیر زدن از بالا **قرب** بالضم نزدیکی **عع** بعضها قریب نعت منه قوله تعالی ان رحمة الله

قریب من المحسنین قرینة لانه اراد بالرحمة الاحسان و لان ما لا یکون تانیثه حقیقیا جاز تذکیره قال الفراء اذا کان القریب فی معنی المسافة یذکر و +

یونث واذا کان بمعنی النسب یونث بلا اختلاف یقال هذه المرأة قریبتی ای ذات قرابتی قربان بالکسر نزدیک شدن و بعیر عن الجماع ایضا عع کافه قرابة
خویشی و نزدیکی و نزدیک شدن عع قاضه قربی نزدیکی و خویشی یقال بینی و بینه قرابة و قربی و قرب و مقربة و قربة و قربة بضمتین و هو قریبی و ذو قرابتی
و هم قراباتی و اقاربی و العامة تقول هو قرابتی و هم قراباتی ایضا و یقال قربت قرابة مثل کتبت کتابة اذا سرت الی الماء و بینک و بینه لیلة و الاسم
القرب بفتحتین و هو سیر اللیل لورد الغد قال الاصمعی قلت لاعرابی ما القرب قال سیر اللیل لورد الغد و قلت ما الطلق قال سیر اللیل لورد الغب و یقال قرب
بصباص و ذلک ان القوم یسیمون الابل و هم فی ذلک یسیرون نحو الماء فاذا بقیت بینهم و بین الماء عشیة عجلوا نحوه فتلک اللیلة لیلة القرب و اقرب القوم اذا
کانت ابلهم قوارب و هم قاربون و لا یقال مقربون قال ابو عبید هذا الحرف شاذ قارب کشتی خورد که در پهلوی کشتی بزرگ دارند جهت انواع و قال
الخلیل القارب طالب الماء لیلا و لا یقال ذلک لطالبه نهارا و قربت السیف اذا جعلته فی القراب و هو جفنه یعنی وعاء یکون السیف فیه بغمده و حمائله و القراب
بمعنی المقاربة ایضا قربان بالضم و هو ما یتقرب به الی الله تعالی یقال قربت لله قربانا و همنشین و خاصه ملک یقال فلان من قربان الملک و من بعدانه
قرابین جمع عت و تقرب الی الله تعالی بشیء ای طلب به القربة عنده و قربته تقریبا ای ادنیته قرب بالحرکة و السکون ضد البعد من شاکلة ایضا الی
مراق البطن قراب عت جما تقریب نزدیک گردانیدن و نوعی از دویدن هم بود و دون الحضر و هو ان یرفع الفرس یدیه معا و یضعهما معا العدو و اقرب تقارب
بمعنی و قاربته فی البیع مقاربة و شیء مقارب بالکسر ای وسط بین الجید و الردی و کذلک اذا کان رخیصا و تقارب ضد تباعد و اقربت المرأة ای قرب ولادها
فهی مقرب بلا ها و کذلک الفرس و الشاة و لا یقال للناقة و جمعها مقاریب و اقربت السیف جعلت له قرابا و اقربت القدح من قولهم قدح قربان
بالفتح اذا قارب ان یمتلی و جمجمة قربی و قد جاء قربانان قراب عت جما مقرب بفتح الراء اسپی که پیوسته نزدیک خود دارند از عزت مقربة مونث قربة
بالکسر مشک قرب جما و قربات بکسرتین و فتح را و سکونها جمع القلة منها و کذلک جمع کل ما کان علی فعلة لک ان تفتح العین فیه و تکسر و تسکن و یقال
ما هو بقرابة من ذلک بالضم ای بقریب منه قرنبی بفتحتین مع النون جانوری دراز پای مانند خبزدوک قرشب بالکسر مشدد الباء سالخورده قرضب
بالضاد المعجمة ای قطعه قرضوب قرضاب بالضم و الکسر شمشیر بران که استخوان بر دو درزد قراضبة جماعت دزدان سموا الفقیر قرضوبا و قرضب الرجل
اذا اکل شیئا یابسا فهو قرضاب حکاه ثعلب قرطب ای صرعه علی قفاه قرطبی بکسرتین و تشدید الباء فحا نوعی از بازی و یقال ما عنده
قرطعبة و لا قذعملة و لا سعنة و لا معنة ای شیء قرنب گاو کلان سال قسب چیزی زشت سخت و خرمای خشک که در دهان ریزه شود قسیب
بالکسر و فتح الباء و تشدید الباء دراز سخت قسیب فتار آب عع فاکه قشب آمیختن شر قشیب ذا خلط لک فی طعام سم فاذا اکله قتله فهو حذر لیسنه قشیب
سیف قشیب حدیث العهد بالجلاء رجل قشب خشب بالکسر الذی لا خیر فیه قشب نصبا زهرا قشاب جما عت قشب بالفتح زهر دادن یقال قشبه ای سقاه
و قشب طعامه ای سمه و بدی یاد کردن یقال قشبه بفتح ای لطخه به و درزیدن بیگنامی و بدنامی خوردن یقال قشب الرجل و اقتشب ای کسب حمدا
او ذما حکی ابو عبید عن الفراء قشبنی ریحه بالتشدید ای اذانی کانه قال سمنی ریحه و حبل مشقب الحسب ای مخلط الحسب قصب بالتحریک کلک
قصباء مثله قصبة یکی قال سیبویه قصباء واحد و جمع و کذلک الحلفاء و الطرفاء قصب ایضا ماشوره و هر چیز که ما تندوی باشد میانه کاواک چون
استخوان و اینچه از نقره و برنج باشد و غیر آن و آب راههای اشک و آب در چشم و چشمها و رگهای شش که شان تنک و بیخهای گره گره نی و نابتب
من جوهر و فی الحدیث بشر خدیجة ببیت فی الجنة من قصب قال الاصمعی قصب البطحاء میاه تجری الی عیون الرکایا تقول اقامت بین قصب
الرکایا و ما مذنب قصبة الانف عظمه و قصبة القریة وسطها و قصبة السواد مدینتها قصب بالضم و سکون روده گانی یقال هو یجر قصبه اقصاب جما عت
مقصب ای مجعد و قصب الزرع و ذلک بعد التفریخ قصابة ای ذوائب مقصبة تلوی لیا حتی تضفر ضفرا و احدها مقصبة قصابة بالضم و تشدید
نای و نیز نی قصاب جما عت قصاب بالفتح نای زن قاصب کذلک و برنده گوشت و روده و مانند آن قصابة بالکسر نای زدن قصب هر من لسمان
عع فاکه قصب القصاب الشاة قطعها عضوا عضوا و قصبت البعیر اذا قطعت علیه شربه قبل ان یروی و قصب البعیر شربه لو امتنع منه قبل ان یروی فهو قاصب

المنازی ای دنت انطفاء وکربت الناقة ادورتها کرب النخل بالتحریک صول السعف وکرب الغضا رسن و یقال منه اکربت الدلو فهی مکربة کرنة جای فرن آب

کراب بالکسر عت جا ابوکرب بکسر الراء نام مردی معدی کرب بلا اسمان جعلا اسما واحدا وفیه ثلث لغات فتح الباء غیر معروف وهو فیها ایضا غیر منون وکسر الا

مصروفا منونا وبیاء من معدی ساکنة علی کل حال والنسبة الیه معدی وکذلک النسبة فی کل اسمین جعلا واحدا مثل بعلبک وخمسة عشر منسوب الی الاسم الاول

یقال بعلی وخمسی تابلی وبصیغر الاول ایضا مکرب بضم المیم وفتح الراء الشدید الاسر من الدواب ویقال ما بالدار کراب ای احد واکرب ای اسرع یقال خذ

رجلیک باکراب اذا امرته ان یسرع السعی کرابة بالضم ما یلتقط من التمر فی صول السعف بعد ما یصرم **کسب** ورزیدن وگرد آوردن **عع فا که** یقال کسبت

الشئ وکسبته بمعنی وصله بالجمع وفلان طیب الکسب والمکسبة بکسر السین مثال المغفرة والکسبة بالکسر مثال الجلسة وهذا مما جاء علی مفعلة بفعل یقال کسبت اهلی خیرا

وکسبته مالا فکسبته والکواسب الجوارح وتکسب ای تکلف الکسب کسب بالضم کنجاره روغن کساب مثال قطام نام سگی **کعب** شتالنگ و پاره از چوب

الرمح تندیهای سرنیهای نیزه کعاب بالفتح نارپستان کاعب کذلک کعوب بالضم مصدر منه **عع فاضه** یقال کعبت الجاریة وکعبت بمعنی برد کعب مکعوب

شدید الادراج کعبان کعب بن کلاب وکعب ابن ربیعة کعبة **م** ویقال سمی بذلک لتربیعه ذو الکعبات بیت کان لربیعة وکانوا یطوفون به **کعثب**

ای ضخم یعنی زهار گوشت ناک کعنب ایضا فرج زن قال شاعر شعر اوبحث فی کعثبها اذا فا مثل ذراع بکری انحطا فاذالا ادف الذکر وصله الوقف بالواو

**کلب** سگ ورمه وصف یقال امرأة کلبة الکلب کلاب کلیب مثال عبد وعبید جا عت وهذا الثالث جمع عزیز وفی المثل الکلاب علی البقر بضم الباء وفتحها

ای ارسلها وخلها وقدم فی الکرب وبکی دانه جو وبند شمشیر و چنگال آهنین که مسافر توشه دان را در آن آویزد و دربان دستاره دوال و دم توشه دان

رحی از قضاعة کلاب سگ بان مکلب صید آموزنده سگ و یقال سر مکلب ای مکبل و هو مقلوب منه کلب الفرس خط اره لبنت سب رجل کالب

[illegible] وکلاب مثل [illegible] نام مرکلبة بالضم سختی سرما کلب بالتحریک کذلک ثقال منه کلب الشتاء بالکسر دعت عنک کلب فلان ای شره واذاه کلب ایضا نوعی از

جنون کردستور یقال منه کلب الرجل اذا کلبت ابله کلب کلب سگ گزنده و دیوانه و الفعل منه کلب بکسر اللام وهو رجل کلب ورجال کلبی وارض کلبة اذا لم یجد

نباتها ریا فیبس کلبتان ابزار آهنگر کلوب کلاب بالفتح والضم اره کلالیب جماعت کلاب بالضم ایضا آهن که بر پاشنه موزه رائض باشد که بر تهیگاه ستور

می زند بوقت راندن ویسمی المهماز ایضا کلاب بالتخفیف نام آبی مکالبة جنگ و بدی کردن باهم تکالب کذلک یقال هم یتکالبون علی کذا ای

یتواثبون کلاب بالکسر نام مردی وقبیله از قریش و هو کلاب بن مرة ومن هوازن وهو کلاب بن ربیعة کلیب تصغیر کلب نام مرد وهو کلیب بن وائل

**کناب** بالکسر خوشه خرما کنب بالتحریک شوخگین شدن دست یقال اکنبت یداه ولا یقال کنبت وکنابی **م** کنیب موضعی **کوب** کوزه

بی دسته اکواب جماعت کوتبة طبلک **کوکب** ستاره بزرگ کوکبة کذلک کما یقال بیاض وبیاضة وعجوز وعجوزة و بزرگ هر چیزی و گل گزار

و درخشیدن یقال کوکب ای برق قال ابو عبیدة ذهب القوم تحت کل کوکب ای تفرقوا کوکب بالضم کوهی معروف **کهبة** بالضم لونی من

الالوان مثل غبرة یقال بعیر اکهب کهب بالتحریک مصدر منه **عع کافه** قال ابو عمرو هو لون لیس بخالص وهو فی الحمرة خاصة **فصل اللام**

**لب** بالمکان ای اقام به ولزمه ومعنی لبیک انا مقیم علی طاعتک ونصب علی المصدر کقولک حمدا لله وشکرا وکان حقه ان یقال لبا لک وثنی

علی معنی التاکید ای البابک بعد الباب واقامة بعد اقامة وقال الخلیل هو من قولهم دار فلان تلب داری ای

تحاذیها ای انا مواجهک بما تحب اجابة لک والیاء للتثنیة وفیها دلیل علی النصب للمصدر و سخن تدرحجبة علی یونس فی

باب المنقل لب بالضم خرد الباب جماعت و لب و ایضا مثل بوس و ابوس و نعیم و انعم و میانه هر چیز و دل و دماغ

بادام و جوز و مانند آن لبوب جماعت لبیب خردمند الباء جماعت و لب النخل قلبها و بنات البعروق فی القلب تکون منها

الرقة ربع لب الابب والضیغ ولیب لبابة بالضم خردمند شدن **عع کافه** وحکی یونس لببت بالضم وهو نادر لا نظیر له فی المضاعف

ویقال لب الزرع اذا دخل فیه الاکل و طیب الحبا جمالب لبیبه شا ما کجه تلبیب گریبان گرفتن و کشیدن در خصومت حسب لباب ای خالص لباب کل شئ خالصه

لبابة نام زنی لبة سر سینه لبب سکندتنگ لباب جمع لبب ایضاً میش بند رجل یقال منه البیت الدابة فهو ملبب کهذا رواه ابن السکیت وغیره بإظهار التضعیف
قال ابن کیسان هو غلط وقیاسه ملب کما یقال محب من حببته منه قولهم فلان فی لبب رخی ای فی حال واسعة لبب ایضاً ریگ تنگ و معظم الرمل
عشقل فاذا نقص قیل کثیب فاذا انقص قیل عوکل فاذا انقص قیل سقط فاذا انقص قیل عدب فاذا انقص قیل لبب لبلا کنایة پیچک سبنه خکدی و مهربانی
کردن بر فرزند یقال تلبلبت الشاة علی ولدها اذا لحسته و تلبلبت علیه حین یقصعه لباب شنیع آواز و فریاد گوسپند رجل لب ای لازم لامر وامرأة لبة ای قریبة من
الناس لطیفة و تلبب ایضاً مثل لب لب ایضاً بر سر سینه زدن و تلبب ای تحزم و تشمر لاتب استوار و پا برجای تلتوب مصدر منه عع فاضمه و بر
چفسیده مثل لاتق ولبیت کی تحجز اناقة ای طعنت مثل لبت لجب بانگ و سرنیا و عع کافه جیش لجب عرمرم ای حجیج و جلبة و کثرة زجرة دجلت اذا اسمع
اضطراب امواجه لجبة ثلث نعاج گوسفند کم چهار ماه بر نتاج وی گذشته تا شیر پستان خشک کرده لجاب جمع لجبات ایضاً و هو شاذ لان حقه التسکین قال الاصمعی
لیلکة لجبة میش کم شیر شده و لا یقال للعنز و یقال منه لجبت الشاة بضم الجیم و کذلک لجبت بالتشدید لحب راه فراخ لاحب مثله و هو فاعل بمعنی
مفعول ای لحوب یقال منه لحبه یلحبه لحبا اذا وطیه و مر فیه و لحب ای مر مستقیما و لحبت اللحم و هو ای قشرته لحب و با تعقیر به و بقطع و مر بر دشنام دهنده
بلیمه زبان لحب پاره پاره لحیب ای کم گوشت پشت وی و لحب الرجل الغرا النخلة الکبر لحوب هو ضمی لازب چفسیده لزوب مصدر منه عع فاضمه
لازب ایضاً ثابت یقال صار الشیء ضربة لازب و هو افصح من لازم و صار ابتهم لزبة ای شدة و قحط لزبات جمع لزاب بالکسر سخت بخیل لسب بسکون
السین عسل عع کافه و چفسیدن بر چیزی صلیته بالباء و گزیدن کژدم و زدن تازیانه عع فاکه یقال لسبه سبعة اطواء ای ضربه و لسبته العقرب لسبا
لصب استوار شدن شمشیر در نیام چنانکه نتوان بر کشید عع کافه و بر چفسیدن پوست از لاغری باستخوان لصب بالکسر شکی جای کوه لصاب جمع
کذلک یقال فلان لحز لصب لا یکاد یعطی شیئاً و لصب الخاتم فی الاصبع و هو ضد قلق لوصب جاهای تنگ لعب بازی مثال کبد و کبد بازیدن عع
کافه و یقال تلعب مرة بعد اخری رجل لعابة بالکسر کثیر اللعب ملعب بالفتح مصدر منه و جاریة لعوب و لعبة مثال اعجوبة زن بازی کننده لعبة بازی جای لعبة بالضم
بازیچه یقال القعد حتی افرغ من هذه اللعبة بضم اللام و فتحها قال ثعلب بفتح اللام اجود لانه اراد المرة الواحدة من اللعب لعبة بالکسر نوعی از بازی مثال رکبة
و جلسة ملاعبة بازی کردن با هم و یقال لابی براء عامر بن مالک ملاعب الاسنة ملاعب ظله نام مرغی و رجل تلعابة تلعاب لعب بالضم آب دهن لعاب کردن بالفتح
لعاب النحل عسل لعب بفتحتین آب رفتن از دهان کودک عع لفتحتها یقال لعب الصبی یلعب لعابا و لعب الصبی ای سال لعابه بیسیل من فیه لعز موب ای فرو تعاب
و لعاب الشمس ما تراه فی شدة الحر مثل نسج العنکبوت و هو السراب لعبار نام جای لغوب مانده شدن عع فاضمه و کافه لغته ضعیفة فیه
و لبئیة التعب رجل لغب بالتسکین ای ضعیف قال ابو عمرو سمعت اعرابیا من القوب بالفتح قال الاصمعی لغب بر تم زره و بره عرمرع لغاب بالضم مثله و هو
خلاف اللوام رشین لغیب لغت منه و تباهی افگندن میان مردم یقال لغبت علی القوم ابی علیهم تمغب دور داز زراندن لقب بفتحتین
بازنامه القاب جمعت یقال لقبته بکذا فتلقب به لوبة لابة سنگستان لوب لاب لابات جمعت و فی الحدیث انه حرم ما بین لابتی المدینة
و هما حرتان تکتنفانها قال ابو عبیدة لوبة و نوبة بالضم منها الحرة و هی الارض التی البستها حجارة سود و منه قیل للاسود نوبی و نوبی لوب لاب لوب
بالضم فمن تشنه شدن لائب تشنه منه لوب جماعت مثل شاهد و شهود و یقال ترکنا لوبا علی الحوض ملاب نوعی از طیب شبیه خوش بای مطلع بکوب
بیل شسری تحمل لهب زبانه آتش و کنی ابو لهب بجمال و جهه و النهاب و جبده اللهب البنار ای توقدت تقدت و لبتها و قدتها لبة بالتسکین
تشنگی لهب ایضاً مصدر منه رجل لهبان و امرأة لهبی ایسی عطشان و عطشی لهبان بالتحریک آتش رفتن تفشن کلک الهبب الالهاب
بالضم و لهب الفرس اذا اضطرم جریه الهوب بالضم نوعی از رفتار اسب لهب بکسر الهاء کشادگی میان دو کوه لهوب لهاب جمعت نزلیب قرمی
از ازد فصل النون نبب بانگ کردن نکند وقت ور عع فاکه انبوبة میان دو پیوند نی و هی افرزنا انبوب انابیب جمعت نثوب
برآمدن پستان دختر نحب بانگ تکیه بود و بنیاد شکین بوت باز کردن از رفتن عع فاضمه منوب بوسی بحسبه بو است و درخت سنبل و منوب

والنجیبة مثال الهمزة والنجابة فضله بین النجابة نجیب بالضم ها ع ع شدن گرامی شدن نجابة مشهور است بر عرب زبانی به زبون نی بی نجب فرخ بیهم فرخ ع ع کذلک ونجبی
ایضا انجاب جماعت یقال هو نجیبة القوم ای هو النجیب منهم وانجب الرجل ای ولد نجیبا وامراة منجبة ومنجاب ای گرزندان گرامی گرزند لسبلند نراید ونشو ق
مناجیب منجاب ایضا تیر بی پر وبی پیکان مرد ضعیف انتجاب بگزیدن نجیب ایضا شتر گزیده نجب نجاب جماعت نخب ضم کردن وانتجاب ایضا گزیدن
ع ع فاضه یقال سار فلان على نحب اذا سار فاجد السیر ومدت وهنگام یقال قضى فلان نحبه ای مات تحیب آواز برداشتن بگریه ع ع فاکه
انتحاب مثله نحاب بالضم سرفیدن شتر ع ع فاکه تحیب کوشیدن در کار وسخت راندن شتر نحیب نوبت آب ناحبت الرجل الی فلان مثل حاکمه قال
طلحة لابن عباس هل لک ان اناحبک وترفع النبی صلعم نخب بر کشیدن ع ع بفتحهما جماع کردن استنخبت المراة اذا ارادت ذلک انتخاب بیرون
کشیدن وبرگزیدن نخبة بالضم گزیده نخب جماعت یقال جاء فی نخب اصحابه ای فی خیارهم رجل نخب بکسر الخاء ای جبان لا فواد له وکذلک نخیب ومنخوب
کانه منتزع الفواد نخروب بالضم شکاف تنگ نخاریب جماعت وخانه زنبور کذا فی الشامی ندب مرده گریستن وبرشمردن محاسن او ع ع فاضه
ندبة بالضم اسم فیه وخواندن بکاری یقال ندبه لامر فانتدب له ای دعاه فاجابه مندوب نام اسب ابی طلحه رجل ندب مرد سبک در حاجت فرس
ندب اسپ سبک وان ندبة نام زنی ندب بالتحریک گرد قمار و نشان جراحت نیرب بدی وسخن چینی نیرب آواز ناکه بوقت کشتی یقال ذئب الحطیئة نیرب بوجیا
نسب نژاد انساب جماعت نسبة بالضم والکسر کذلک وانتسب الی ابیه ای اعتزی او تنسب ای ادعى انه نسیبک فی المثل القریب من تقرب لا من تنسب
نسابة مرد نیک دانا بانساب الهاء للمبالغة فی المدح کعلامة تقول عندی ثلثة نسابات وعلامات ای ثلثة رجال ثم تصفهم بنسابات وتنعتهم وفلان
یناسب فلانا فهو نسیبه ای قریبه ویقال بین منهما مناسبة ای مشاکلة نسبة بالکسر نسب بفتحتین نژاد کسی را یاد کردن ع ع فاضه نسب
نقول گفتن یقال نسب بالمراة نسیبا تشبیب قصار سرود وهو فعیل نشاب آب زمین نشوب جماعت ودر آویختن ازچیزی یقال نشب الشی فی
الشی ونشبته انا فیه ای علقته فانتشب والنشب الضیاع ای علق ویقال نشبت الحرب بینهم وناشبه الحرب ای نابذه نشاب بالضم مشدد تیر نشابة
یکی تیر انداز وتام مردی وهم ناشبة نشبة بالضم نام مردی نصب بپای کردن ودشمن داشتن انتصاب برپا خاستن یقال نصب فلان لفلان ای عاداه
وهمه ور نج وهستکی فتن ع ع فاکه نصب بالتحریک رنج وبرنج دیدن ع ع کافه انصاب برنج رسانیدن ثم ناصب ای غم ناصب فاعل بمعنى مفعول لانه ینصب
فیه کقولک لیل نائم ای ینام فیه ویوم عاصف ای تعصف فیه الریح عیش ناصب وکذلک نصیب بمعنى ناصب ای انتصب ناقة نصباء مرتفعة الصدر
دنصب الاذن علم البصر وغبار النصب ضرب من الحدی فی الحدیث لو نصبت لنا نصب العرب ای لو غنیت غناء العرب وهو غناء تشبه الحدا الا انه
ارق منه نصاب عرب بمعنى الاصل کالنصب فی النساء واجیة برسالة نصب فتحتین وکذلک نصب مضمتین بسکون الثانی انصاب جماعت نصیب بالضم سکون جاید ویلاه
ومنه قوله تعالى انی مسنی الشیطان بنصب وعذاب نصیبة سنگ گرد اگرد دیوار خانه نصیب بهره وحوض ودام برپا کرده نصیب بالتصغیر نام شاعری نصیبین
نام شهری وفیه للعرب مذهبان منهم من یجعله اسما واحدا ویلزمه الاعراب کما یلزم الاسماء المفردة التی لا تنصرف فیقول هذه نصیبین ومررت بنصیبین ورایت
نصیبین والنسبة الیه نصیبینی ومنهم من یجریه مجرى الجمع فیقول هذه نصیبون ومررت بنصیبین ورایت نصیبین وکذلک القول فی یبرین وفلسطین
وسیلحین وباسمین وقنسرین والنسبة الیه على هذا القول نصیبی ویبری وکذلک اخواتها نصوب فرو شدن آب بزمین ع ع فاضه ونضوب
القوم بعدهم ناضب ای بعید والنضبة وتر القوس مثل النضبة وهو مقلوب منه نضب بضم العناد وفتح القاف ایده فیه انه لیس فی الکلام فعل فعلة
یکی قال ابن سکیت انه شجر القسی وتتخذ منه السهام نعب ونعیب نعبان نعاب بانگ کردن زاغ ع ع بفتحهما وکذا ایضا یقال نعب الغراب کو بجا
تانه النعب الذیک على الاستعارة نعاب الغیار وفارسک فرس منعب بالکسر ای جواد وناقة نعابة ونعوب اسرع عند الجمع نعب بضمتین نغبة بالفتح والضم جرعه
قال ابن السکیت نغبت من الاناء نغبا ای جرعت منه جرعة وقولهم ما ذقت عنده نغبة فطا ای فعلة قبیحة نقب راه در کوه منقب مثله کذلک بالفتح فیهما سوراخ
کردن دیوار وجز آن سوراخ ونقب الیبطار سرة الدابة یخرج منها الماء الاصفر منقب بالکسر نشتر بیطار منقب بالفتح جای سوراخ ناقبه ریش که بر پهلو برآید نقبة بالضم آغاز گرنقب

جماعت متعدد وی و دننگ و میزبی نیفه یقال منه نقبت الثوب نقبا ای جعلته نقبة نقب الخف تنگ شدن سپل و سم ستور عع کافه و دریدن موزه و نقب الرجل
اذا انقب بعیره نقبة نقاب مهتر و تنشوع کی مردم ضد خلبة نقیب مهتر و دانند قوم نقباء ج نقابة نقیبی کردن عع فاضه یقال نقب علی قومه قال الفراء
اذا اردت انه لم یکن نقیبا ففعل قلت نقب نقابة بالضم العین فیهما قال سیبویه نقابة بالکسر الاسم و بالفتح المصدر مثل الولایة و الولایة قال ابو عبیدة النقیبة
النفس و منه یقال فلان میمون النقیبة اذا کان مبارک النفس قال ابن السکیت اذا کان میمون الامر ینجح فیما حاول و یظفر و قال ثعلب اذا کان میمون
المشورة و کلب نقیب نقبت غلصمته لیضعف صوته یفعله اللئیم لئلا یسمع صوته الاضیاف نقاب بالکسر زیرک تیز شده و مرد دننگ دانا و ناگاه دیدار کردن با کسی
یقال لقیت فلانا ای لقیته فجاءة و لقیته نقابا و وردت الماء نقابا اذا هجمت علیه من غیر طلب تنقیب شتافتن گریزان قوله تعالی فنقبوا فی البلاد
نکوب بالضم برگشتن از راه عع فاضه نکابة بالکسر عریف شدن و مهتر قوم گشتن عع فاضه یقال نکب علی قومه اذا صار منکبا لهم یعتمدون علیه
نکبة الحجارة نکبا ای لثمته و نکب کنانته ای کبها نکیب دایره سپل سم تنکیب برگشتن و یکسو شدن یقال نکبه ای عدل عنه و اعتزله و تنکبه ای تجنبه و تنکب القوس
ای القاها علی منکبه نکبة بالفتح رنج و رنج رسانیدن نکبات نکب جماعت یقال اصابته نکبة الدهر و نکب فلان فهو منکوب منکب کمسجد سر بن بازو و کتف و
زمین بلند مناکب جماعت و ایضا چهار پر مرغ بعد از قوادم نکباء ای الریح الناکبة التی تنکب القوم عن مهاب الریاح نکب جماعت هی اربع فنکباء الصبا و الجنوب تسمی الازیب
و نکباء الصبا و الدبور تسمی الصابیة و تسمی النکیباء ایضا و نکباء الشمال و الدبور تسمی الجربیاء و هی نیحة الازیب و نکباء الجنوب و الدبور حارة تسمی الهیف و هی نیحة
النکیباء لان العرب تناوح بین هذه النکب تقابل کما تناوح و هو آن یتقابل القوم من البلیع نکب تعجبین بحری ... بیماری ستور که در منکب پدید آید و بلنگ دار آنرا
گویند تری یقال نکب البعیر بالکسر نکب کفعه فهو المائل و انکب المائل الی جانب الکتف و انکب ایضا المتطاول الجائر و الذی لا قوس معه نوب مناب
بجای کسی ایستادن یقال ناب عنه انتیاب بیابی آمدن یقال فلان ینتاب القوم ای یاتیهم مرة بعد اخری و هو افتعال من النوبة انابة بخدای تعالی
بازگشتن یقال اناب الی الله ای اقبل و تاب نوبة بس نوب جماعت یقال جاءت نوبتک و نیابتک و هم یتناوبون النوبة فیما بینهم فی الماء و غیره و النوبة
الاسم من قولهم نابه امر و انتابه ای اصابه نائبة مصیبت نوائب الدهر ج مصائبه نوب بالضم فیهما گروهی از سیاهان مردم نوبی یکی از ایشان نوب ایضا
زنبور جمع نائب مثل عائط و عوط و فاره و فره نوب بالفتح نزدیکی خلاف البعد یقال نوب کان منک مسیرة یوم و لیلة و قرب یا کان منک مسیرة
لیلة و اصلها فی الورد و النحل النابة ... نهب بالکسر جماعت و غارت کردن انتهاب کذلک یقال انهب الرجل ماله فانتهبوه و نهبوه
و ناهبوه کله بمعنی نهبی غارتی مناهبة برابری کردن و اسب جراز و نهب الناس فلانا اذا تناولوه بکلامهم و کذلک الکلب اذا اخذ بعرقوب الانسان
و یقال ... کلبک ینهب ناب دندان شتر انیاب نیوب جماعت و الثانی علی غیر قیاس و نابه نیبه ای اصاب نابه و نیب سهمه ای عجم عوده و اثر فیه نابه
ناب ایضا مهتر و ماده شتر کلان سال نیب جماعت و فی المثل لا افعل ذلک ما حنت النیب تصغیره نییب یقال سمیت بذلک لطول نابها فهو کالصفة فلذلک
لم تلحقه الهاء لان الهاء لا تلحق تصغیر الصفات و نیبت الناقة ای صارت هرمة و لا یقال للجمل ناب قال سیبویه تصغیر ناب نویب ایضا بالواو و لان
الالف کثیر انقلابها من الواوات قال ابن السراج ... **فصل الواو** واب شتر ... بزرگ شدن از شرم ... کذلک مثال ...
وصلة و الهاء عوض من الواو عع فاکه یقال اتّأم فلان فی ائبة و هو العار و هی ... بالضم ... الهمزة قال ابو عمرو یقال ...
... بطعام تؤبة ای ... او بت ... منه مؤبات ...
... ای ... یقال ... البعیر العظیم و ... جمع ...
وثوب ... عع فاکه و ... و توثب فلان فی ضیعة لی استولی علیها ظلما ... یقال ...
... العقد و یقال للملک منهم اذا قعد و لم یغز موثبان توثیب ... نشانیدن ... وجوب لازم شدن عع فاکه
ایجاب ... لازم کردن ... یقال ... استجاب

سزاوار شدن وجیب طپیدن دل ویقال اوجب الرجل اذا عمل عملا یوجب له الجنة او النار وجبة بالسکون مثله دل وجوبه بمدل شدن عع بضمهما وجبة
یکبار رفتادن قوله تعالی فاذا وجبت جنوبها ویقال خرج القوم الی مواجبهم ای مصارعهم ویقال للقتیل واجب توجیب بزمین زدن ماندہ شدن
ستور وعادت دادن نفس را بیکبار خوردن در شبانروزی یقال وجّب نفسه ای عودها الوجبة ورب بالتحریک تباه شدن اهل عع کافه
یقال هو عرق وربه میزاب بالمعجمة ناودان فارسی معرب یهمز ولا یهمز مآزیب جماعة ومیازیب بترک الهمزة ایضا وسبت الارض واوسبت اکثر عشبها
وسب بالکسر نبات انبوه اوشاب بالمعجمة قلب اوباش ومنهم الخوب المتفرقون وصب بفتحتین بیماری عع کالنصب واوصبه الله فهو موصب وصب بیمار
رنجوری ودرد وصوب همیشه بودن عع فاکه وضب علی الامر او ظب علیه قوله تعالی ولهم عذاب واصب وقوله تعالی وله الدین واصبا ای دائما
مفازة واصبة ای بعیدة لا غایة لها واوصب علیه ای ثابر علیه وطب بالسکون مشک شیر خاصة وهو جلد الجذع فما فوقه اوطب وطاب بکسرهما
جماعت ویقال لجلد الرضیع شکوة وبجلد الفطیم مزرة ویقال الشکوة التی فیها السمن عکة وللبدرة مشاد وطب بعینا مرد سخت دل مرعبد وطباء
زن بزرگ پستان وطوب پیوسته بودن برکاری مواظبة کذلک ارض موطوبة التی لا نبات بها دولت بالرعی فلم یبق فیها کلاء ورجل موطوب نوذ دولت
ماله النوائب موطب بالفتح نام جای وعب القوم ای حشدوا یعنی جمله شدند وجاؤا موعبین یعنی بجملگی فراز آمدند واوعب بنو فلان جلاء ای لم یبق ببلدهم
احد وجاء الفرس برکض وعیب ای باقصی ما عنده ویقال جدعه فاوعب انفه ای استاصله وفی الشتم جدعه الله جدعا موعبا وفی الحدیث فی الانف اذا
استوعب جدعه الدیة ای اذا لم یترک منه شیء استیعاب استیصال وفراز گرفتن وعب بالسکون مردم گول ومتاع سقط وکثیر ضخم وعوبة مصدر منه
عع بضمهما اوغاب البیت خنذ ها ی خانه وقب بالسکون مغاکی در سنگ که آب گرد آید در وی وگول وفرود آمدن فرو شدن آفتاب وجز آن
یقال وقب الشمس اذا غابت ودخلت موضعها ووقب الظلام ای دخل علی الناس ومنه قوله تعالی ومن شر غاسق اذا وقب وقبا وقبة ای دخلت فی القربة
واوقب القوم ای جاعوا وقیب آواز غلاف نره اسب وقبی بالسکون والحرکة نام آب موکب بکسر الکاف نوعی از رفتار وجمع سواران واوکب البعیر
اذا لزم الموکب ووکبت القوم اذا رکبت معهم وکذلک اذا سایقتهم وکب علیه ووکب او ظب علیه وکب ایضا بجای خاستن وکبة ای قایمة وکبان مشیة فی
درجان یعنی رفتار فراخ طیبه وکوب بالفتح وناقة مواکبة فراخ گام وهی التی تعتق فی سیرها واوکب الطائر ای تهیأ للطیران والبه گشت وباد برآورده
والبه الابل نسلها الولب الذهب فی الشیء الداخل فیه ولوب بالضم پیوستن ورسیدن عع فاکه ذکر فی نوادر الفعل والبه نام مردی وهب بالسکون
وهبة بالکسر بخشیدن عع بفتحهما موهب موهبة بخشش بکسر الهاء فیهما اتهاب بخشش گرفتن استیهاب بخشیده خواستن وتواهب القوم ای وهب
بعضهم بعضا هب انکار بمعنی حسب تیعدی الی مفعولین تقول هب زیدا منطلقا ولا یستعمل منه ماض ولا مستقبل بهذا المعنی موهبة بفتح الهاء مغاکی در کوه
که آب گرد آید در وی مواهب جماعة موهب نام مردی وهاب ووهابة بسیار بخشنده والهاء للمبالغة ووهب له الشیء ای دام له موهب بضم المیم وفتح الهاء
اتاده یقال طعام موهب وفلان اصبح موهبا بکسر الهاء ای معدا قادرا وهب بالسکون نام مردی ومیمن موضعی ویب وای مثل ویل یقال ویبک
وویلک وویب زید معناه الزمک الله ویلا فان جئت باللام قلت ویب لزید فالرفع مع اللام علی الابتداء اجود والنصب مع الاضافة
اجود فصل الهاء هب بیدار شد عع فاضمه هبوب بالضم هبیب وزیدن باد وهیوب بالفتح هبوه هبیبة باد گرد انگیز ویقال من این هبت
کانک قلت من این جئت وهب التیس یهب هبیبا کذلک یقال طفق یفعل کذا هباب بالکسر نشاط رفتن شتر یقال هب البعیر فی السیر والمنقطعة الرمح
والسیف هزتها ومضاؤها سیف ذو هبة ای مضاء فی الضریبة ویقال عشنا هبة من الدهر ای حقبة کما یقال سبتة ایضا ساعتیکه از عمر ما نده باشد [illegible]
شدن گشن عع فاکه هب هباب کذلک یقال هب التیس [illegible] هبهبی بالکسر [illegible] هبهب [illegible] وکان
منقطعا وتهبب الثوب ای بلی هبیب بفتح [illegible] جامه دریده [illegible] بالضم [illegible]
آبه مرد دراز شره وبسیار شره هب بالتحریک [illegible] عع فاله

يقال هدب الناقة وهدب الثمرة اذا احتلبها واجتناها **هيدب** گران زبان وابر دامن فروهشته **هندب** بالكسر وفتح الدال هندبا وهندباة گندنا
قال ابوزيد هو بكسر الدال يمد ويقصر **تهذيب** پاكيزه كردن رجل مهذب اى مطهر الاخلاق **هذب** شتافتن در پريدن و دويدن و سخن اهذب كذلك هذب فى الدوى از
رفتار اسب **هرب** بفتحتين گريختن ع ض فاضه تهريب گريزانيدن هرب الرجل اذا جد فى الذهاب مذعورا ويقال ماله هارب ولا قارب اى صادر ولا وارد
**هرجاب** بالكسر شتر دراز ضخم ونام موضعى **هردبة** بتشديد الباء گنده پير و مرد كلان شكم بددل **هوزب** شتر قوى **هضبة** باران بزرگ قطره وهضبتهم
السماء اى مطرتهم هضب جماعت مثال بدرة وبدر وهضب بفتحتين ايضا وهو جمع هاضب مثال تابع وتبع وخادم وخدم وباعد وبعد هضاب جمع هضب هى
حلبات القطر بعد القطر وجمعها اهاضيب وهضب القوم فى الحديث اى افاضوا فيه وارتفعت اصواتهم واهضبوا يا قوم اى تكلموا هضب مثال [illegible] اسب بسيار خوى
كننده **هلبة** كاسموى دم و موى سطبر دم اسب هلب جماعت اهلب اسپ انبوه دم وهلبة اى نتفت هلبه فهو مهلوب تحلب با مهردى عالم اهل سال فراخى مثال ازب
وهو على التشبيه بلبة الزمان سختى روزگار مثال كلبة وحلبة ثلاثة باد سرد با باران يوم هلاب روز با دو باران ناك **هنب** بالتحريك گولى مرأة هنباء اى
بهار هنب بالكسر نام مردى **هوب** دورى يقال تركته فى هوب دابر وهوب دابر بحيث لا يدرى اين هو ومرد احمق بسيار گوى فروغ آتش **هيبة** مهابة
بزرگى وترس قد تشديد ع كافه يقال هابه يهابه والامر هب بفتح الهاء سقطت الالف لاجتماع الساكنين وحكاية النفس منه هبت واصله هيبت فسكنت الياء
وسقطت لاجتماع الساكنين ونقلت كسرتها الى ما قبلها وهذا الشىء مهيبة لك وتهيبنى الشىء اى خفته وخوفنى وهيبت اليه الشىء اى جعلته مهيبا عنده ورجل
مهيب الذى يهابه الناس ومهوب كذلك وكذا مكان مهوب مهاب هيوب مرد بددل ترسنده وفى الحديث الايمان هيوب اى ان صاحبه يهاب المعاصى رجل
هيوبة وهيابة وهياب بالتشديد وهيبان بكسر الياء اى جبان هيبت واهاب بغنمه اى صاح الراعى بها لتقف او لترجع واهاب بالبعير كذلك وازب جرجل
وهى اى قبلى **فصل الياء يباب** ارض يباب اى خراب وليس هو باتباع للخراب **يلب** بالتحريك سپرهاى چرمين يلبة يكى وهو كل ما كان من جنن
الجلود ولم يكن من الحديد وقيل اليلب فى الاصل اسم ذلك الجلد **باب التاء فصل الالف ابت** يوما بالكسر گرم شد يابت فهو
يوم آبت وابت بالمد والقصر وابت بالسكون كله بمعنى **است** غلبه كردن بحجت ع ض فاضه متة مفعلة منه قال ابوزيد ما زال على است الدهر
مجنونا اى لم يزل يعرف بالجنون وهو مثل است الدهر فابدلوا من احدى السينين تاء كما قالوا الطست هست **الت** كم كردن حق كسى را ع ض فاكه يقال الته
حقه اى نقصه وبازداشتن از آنچه روى آورده باشد وباز گردانيدن مثل لات يقال الته ولاته بليته بمعنى وبهما [illegible] حكاهما اليزيدى عن ابى عمرو بن
العلاء قوله تعالى لا يالتكم من اعمالكم من الليت ولا يالتكم من الالت ويقال الته يمينا اى حلفه بها **امت** فرز قوله تعالى لا ترى فيها عوجا ولا امتا
اى لا انخفاض فيها ولا ارتفاع ويقال امتلا السقاء فما به امت وامت الشىء اى قدرته ويقال الى اجل مامت اى موقوت **انيت** ناليدن ع ض
فاكه يقال انت الرجل مثل نات وحسد كردن فهو مانوت اى محسود **فصل الباء بت** طيلسان خز وصوف و [illegible] بتات مثله و بريدن ع
فاضه وكسر المستقبل شاذ لان باب المضاعف اذا كان يفعل مكسور العين من المستقبل لا يجى متعديا الا احرف معدودة وهى بته يبته وشده يشده وعله يعله ونمه ويحبه
وهذه وحدها على لغة واحدة وانما سهل تعدى هذه الاحرف الى المفعول اشتراك الضم والكسر فيهن وبته بشدد وله لغة انبتات انقطاع رجل منبت
اى منقطع به ويقال لا افعله بتة ولا افعله البتة لكل امر لا رجعة فيه ونصبه على المصدر ويقال سكران لا يبت قال الاصمعى
لا يقطع امرا ولا يقال يبت من الافعال وقال الفراء هما لغتان يقال ابتت عليه القضاء وبتته اى قطعته ويقال تصدق صدقة
بتاتا وبتة بتلة اى منقطعة من صاحبها بائنة وطلقها ثلاثا بتة وفى الحديث لا صيام لمن لم يبت الصيام من الليل قال وذلك من العزم
والقطع بالنية بات گول ولاغر بتات توشه ورخت خانه البتة جماعت وفى الحديث لا يحظر عليكم النبات ولا يوخذ منكم عشر البتات
ويقال فلان على بتات امر اذا اشرف عليه بحت بالرحى تبا اذا ابتدأت الادارة من يسارك **بحت** ساده وخالص از هر چيزى شراب
بحت اسب صرف خبز بحت اى ليس معه غيره عربى بحت اى محض ويستوى المذكر والمونث والتثنية والجمع فيه وان شئت قلت عربية

بخته فشیئت وحبت وبخت الشیء بالضم ای صار بختا وباحته الود ای خالصه **بخت** قم وهو معرب بختوت بخنیا بخت بالضم شتران بختی وجدها
بختی مونثه بختیته وجمعها بخاتی غیر مصروف لانه بزنته جمع الجمع ولک ان تخفف الیاء کالاثافی والمهاری واما مساجدی ومدائنی فمصروفان لان الیاء فیها
غیر ثابتة فی الواحد کما تصرف المهالبة والمسامعة اذا ادخل علیها الیاء النسب **برت** بالضم مرد خوارز وتبرتبرت بالفتح المیم مشدد والراء شکر طرز وتبرت
نام موضعی قال ابو زید ابرنشت للامر ابرنشاتا اذا استعدت له ملحق بافعلل بیاء **بغت** بغتة ناگاه یقال لقیته بغتة ای فجاءة ومباغتة مفاجاة یقال
لست من بغتات العدو **تبلیت** درشتی وسرزنش کردن غلبه کردن بحجت **بلت** بالسکون بریدن عع فاکه بلت بالتحریک بریده شدن عع
کافه یقال البت ای انقطع **بهت** بالسکون ناگاه گرفتن قال الله تعالی بل تأتیهم بغتة فتبهتهم ودروغ بستن بر کسی بهت بالتحریک وبهتان بالضم مثله فهو بهات
وذاک مبهوت بهیتة بهتان بعینی ویقال للبهیتة بکسر اللام وهو استغاثة وبهت الرجل بالکسر اذا دهش وتحیر وبهت بالضم مثله وافصح منهما مجهولا کما قال الله تعالی فبهت
الذی کفر لانه یقال رجل مبهوت ولا یقال باهت ولا بهیت قاله الکسائی **بیت** خانه بیوت ابیات اباییت جمع الجمع عن سیبویه مثال قول واقوال واقاویل
بییت بضم الباء وکسرها تصغیره وعامة تقول بویت بالواو وکذا القول فی شیخ وغیر ونحو ذلک ونسبها بها وعیال وخانگیان مرد ودو مصراع از شعر ابیات جمع ویقال
فلان جاری بیت بیت ای ملاصقا بنیا علی الفتح لانهما اسمان جعلا اسما واحدا بات فعاب یعنی شب یاند یقال خیر بائت بیوت غائب کاری که شب در
اندیشه آن گذاشته شود وبیتوتة شب گذاشتن عع فاکه یقال اباتک الله بخیر وبات یفعل کذا اذا فعله لیلا کما یقال ظل یفعل کذا اذا فعله بالنهار وبیت
العدو ای اوقع بهم لیلا ابیات شبخون وبیت امرا ای دبره لیلا ومنه قوله تعالی اذ یبیتون ما لا یرضی من القول وبیت الشیء مجهولا ای قدر وما له بیت لیلة بالکسر
ای قوت لیلة **فصل التاء توت** توت ولا تقل توث بالثاء توتیاء سنگ سرمه معرب **فصل الثاء ثبوت** ثبات برجا بودن عع
فاضه اثبات متعدیه اثبته وثبته بمعنی واثبته السقم اذا لم یفارقه وقوله تعالی لیثبتوک او یقتلوک ای یحبسوک جراحة لا تقوم معها واثبت واستثبت
الرجل فی الامر بمعنی ورجل ثبت بالسکون ای ثابت القلب وفلان ثبت الغدر اذا کان لا یزل لسانه عند الخصومات ویقال له ثبت بالتحریک عند
الحملة ای ثبات ولا احکم بهذا الا بثبت ای بحجة ثبیت مرد عقل برجای ثبیت مرد بیدل وترسنده ثبت بالضم ای صار ثبیتا ثبتت اللحم وثبتت
علی القلب ای انتن **فصل الجیم جبت** بالکسر بت وفال گوی وجادو وفی الحدیث الطیرة والعیافة والطرق من الجبت ولیس من محض
العربیة لاجتماع الجیم والتاء فی کلمة واحدة من غیر حرف ذولقی ویقال جوت جوت للابل اذا دعوتها الی الماء **فصل الحاء حتت** تراشیدن
منی خشک از جامه وبرگ از درخت وحتة مائة سوط ای عجلها له وفرس حت ای سریع احتات جمع وتحات الشیء ای تناثر حتات بالضم تراشه
از هر چیز ونام مردی حتی تا وهی حرف تکون جارة بمنزلة الی فی الانتهاء والغایة وتکون عاطفة بمنزلة الواو وتکون حرف ابتداء یستانف
بها الکلام بعدها فان ادخلتها علی الفعل المستقبل نصبته باضمار ان تقول سرت الی الکوفة حتی ادخلها ای الی ان ادخلها فان کنت فی حال
دخول رفعت کقوله تعالی وزلزلوا حتی یقول الرسول فمن رفع یقول جعله حالا بمعنی حتی الرسول هذه حاله ومن نصبه جعله غایة حتام ای حتی ما حذفت
الف ما الاستفهام وکذا کل حرف جارة تضاف فی الاستفهام الی ما فان الف ما تحذف فیه کما فی قوله تعالی فبم تبشرون وقوله
تعالی وفیم کنتم وقوله تعالی لم تقولون ونحوها بیشمار بون **حرت** مالیدن سخت عع فاضه حرتة مثال همزة مرد بسیار خوار محروت بیخ انگدان
**حفتیار** مهموز غیر ممدود مرد کوتاه فربه حفت بالسکون کوفتن **حلیت** بالکسر انگزه وهو صمغ الانجذان وحلتیت بتشدید اللام
کذلک ویقال حلت رأسه ای حلقه وحلت دینه قضیته وحلت الصوف مرقته ای معطت شعره وحلت فلانا اعطیته وحلته مائة سوط
جلدته **حمت** یومنا بالضم اذا اشتد حره فهو یوم حمت بالسکون وغضب حمیت ای شدید حمیت ایضا خیک بی
موی بجهت روغن وحمت الجوز ونحوه ای فسد وتغیر **حوت** ماهی ونام برجی حیتان جماعت حات الشیء یحوت
ای حام حوله وحاوتنی فلان اذا راوغک **فصل الخاء خبت** زمین پست ریگناک وآب نبی کلب [illegible]

فروتنی کردن یقال اخبت لله وفیه خبتة ای تواضع و **اخت** الله خطه ای اخسه فهو خبیت ای خسیس واخت فلان ای استحیا خرت
بالضم سوفار سوزن و تیر و مانند آن خروت اخرات جماعت مخروت لب کفته اخرابت چیزهای تنگ خریت بالکسر و التشدید دلیل و زدانا خرات
جماعت یقال منه خرتنا الارض **خفوت** آرمیدن آواز ع فاکه یقال خفت المیت و اذا انقطع کلامه و سکت فهو خافت خفات
بالضم مفاجات مردن مخافته تخافت نهانی گفتن خفت مثله **خات** الهاری اختات ای انقض علی الصید یا خذه خائته عقاب فرود آینده
خوات بالفتح آواز پر عقاب بوقت فرود آمدن از هوا ع فاضه یقال خاتت العقاب تخوت خوتا خوات بالتشدید مرد دلیر و نام مردی و تخوت ماله
ای تخونه و تنقصه والذئب یختات الشاة بعد الشاة ای یختلها فیسرقها و فلان یختات حدیث القوم و تخوت اذا اخذ منه و تحفظه و انهم یختاتون اللیل ای
یسیرون و یقطعون الطریق و خات الرجل ای خلف وعده و من ایضا **فصل الدال** **دخت** م و هو فارسی او نعاق وقع بین اللغتین **فصل الذال**
**ذات** خفه کردن ع بفتحهما یقال ذاته ای خنقه اشد الخنق و ذعته و ذعطه و ذاطه کذلک و یقال ما کان من ذات مرذوئیت و ذیت معناه کیت
و کیت **فصل الراء** **ربیت** پروردن ربته یعنی ربیتا ای رباه **رت** مهتر و خوک یقال هولاء رتوت البلد ای رؤساء ه رته بالضم
درماندن در سخن ارت گنگلاج و فی لسانه رته و هو رتة البید قرت **رفات** بالضم ریزه قوله تعالی اذا کنا عظاما و رفاتا قال الاخفش یقال
منه رفت الشیء یرفت بالضم و الکسر رفتا فهو مرفوت **فصل الزاء** **زت** آراستن عروس ع فاضه یقال زتت العروس فتزتت
ای تزینت **زفت** بالکسر قیر که در خنور و کشتی مالند تا آب نم از وی نچکد مزفته ای مطلیه بالزفت قربه **مزکوته** ای مملوة ترکیب کردن
مشک زکتت المرأة بغلام ای ولدته **زمیت** آهسته زمت مثال فستق نیک آهسته و فلان زمت الناس ای اوقرهم و یقال ما اشد تزمته عن الفرا
**زیتون** درختی م زیتونه یکی زیت روغن آن زخت و زیت کردن در طعام ع فاکه و طعام مزیت علی النقص و زیت علی تمام زات القوم
ای جعلته ماء ادمهم الزیت و زیتت القوم ای زودتهم الزیت و هم یستزیتون ای یستوهبون الزیت **فصل السین** **سات** خفه کردن ع بفتحهما
قال ابو عمرو ساته ای خنقه حتی یموت مثل سابه و ابو زید مثله الا انه لم یقل حتی یموت **سبت** آسایش و روزگار و روز شنبه سبت سبوت جماعت
موی ستردن و موی گشاده رها کردن و نوعی از رفتار شتر و شنبه کردن جهودان و منه قوله تعالی و یوم لا یسبتون ع فاکه و گردن زدن
یقال سبت علاوته ای ضرب عنقه اسبات بشنبه در آمدن جهودان و آرامیدن مار اسبت الحیة فهو مسبت سبات بالضم خواب و اصله الراحة و منه قوله تعالی
و جعلنا نومکم سباتا و یقال منه سبت یسبت نیز و جدا بالضم روزگار مسبوت مرده و بیهوش و بیمارستان خفته چشم فراز کرده سبت بالکسر
چرم گاو [illegible] دباغت شده نعل و منه النعال السبتیه فی الحدیث یا صاحب السبتیتین اخلع نعلیک رطب منسبت خرما که بیشتر از وی پخته باشد
سبتنی و سبندی مرد دلیر و پیش در آینده در حرب و الیاء للالحاق لا للتانیث الا تری ان تمامه الملحقه یقال سبنتاة و سبنداة و ملنک یجوز ان
یسمی بذلک لجرأته **سبروت** بالضم زمین خشک بی نبات سباریت جماعت و چیزی اندک و مرد درویش یقال رجل سبروت و سبریت
بالضم و الکسر و امرأة سبروته و سبریته و جمعها سباریت و هم المساکین و المحتاجون **ستة** مشتق یقال ستة رجال و ست نسوة و اصله سدس فابدل من
السین الاخیرة تاء و ادغمت الدال فیها لانک تقول فی تصغیرها سدیسة و فی الجمع اسداس قال ابن السکیت یقال عندی ستة رجال و نسوة بالکسر
و کذلک کل عدد یحتمل ان یفرد منه جمعان مثل الست و السبع فلک فیه الوجهان فاما اذا کان عددا لا یحتمل ان یفرد منه جمعان مثل الخمس و الاربع
و الثلث فالرفع لا غیر تقول عندی خمسة رجال و نسوة و یقال جاء فلان سادسا و سادیا و ساتا فمن قال سادسا بناه علی السدس و من قال
ساتا بناه علی لفظ ستة و ست و من قال سادیا بناه بالیاء ابدل السین یاء و قد یبدلون بعض الحروف یاء کقولهم فی اما ایما و فی تسنن تسنی و فی تقضض تقضی
و فی تسرر تسری و اما است فهو من باب الهاء ان اصله سته **سحت** بالضم و بضمتین حرام و اسحت الرجل فی تجارته اذا اکتسب الحرام و سحته و اسحته
ای استاصله و منه قوله تعالی فیسحتکم بعذاب علی القراءتین و مال سحت و مسحت ای مذهب سحت بالفتح گوشت از استخوان رنده بدن و رجل

سموت الجوف اذا کان لا یشبع سخت صم وهو الشدید یقال هذا سخت یستعمل فی کلام العرب والعجم بمعنی سخیت بالکسر مثله و بسیار و سست نا پخته و گرد
بلند رفته سخیتات فرو شستن آماس سعفت بسیار شراب خوردن که تشنگی نشکند ع سکت کافه سکت و سکوت و سکات خاموش شدن ع
فاضمه یقال ساکتنی فسکت و اسکته و سکته بمعنی سکت الغضب ای سکن و منه قوله تعالی و لما سکت عن موسی الغضب و یقال تکلم الرجل ثم سکت بغیر الف
فاذا انقطع کلامه فلم یتکلم قلت اسکت سکته بالضم آنچه بوی باندازند بچه را و خاموش کنندش سکیت بالکسر صیغه خاموش ساکوت کذلک حیة
سکات بالضم اذا لم یشعر به حتی یلدغ و یقال کنت علی سکات هذه الحاجة ای علی شرف من قضائها و سکیة سکاته ای بالحته سکان بکسر الهمزة
و دیگر آنکه فرج زن او احد سکت اسکت بالضم و تخفیف الکاف و تشدید ها اسب باز پسین در دوان و آنرا فاشور و فسکل نیز خوانند سلت بالضم جو برهنه
یعنی بی پوست سلاته ما یوخذ من جوانب القصعة لتنظف سلت بالفتح آب کاسه انگشت پاک کردن و بینی از بن بریدن اسلت نعت منه و نام مردی
و دست بند حنا از دست دور کردن و ستردن و تازیانه زدن المرأة سلتاء زنی که حنا نبسته باشد راس مسلوت و محلوت و مسبوت و محلوق
سترده سمت راه و روش نیکو و کدمن کمان زدن و براستی و میانه راه رفتن ع فاضمه یقال ما احسن سمته ای هدیه و تسمته ای
قصیده تسمیت نام خدا گفتن بر چیزی یرحمک الله گفتن عطسه دهنده را و بالشین المعجمة ایضا قال ثعلب الاختیار بالسین المهملة لانه ماخوذ من السمت
وهو القصد و المحجة و قال ابو عبید الشین المعجمة اعلی فی کلامهم و اکثر اسنات بقحط افتادن یقال اسنت القوم و هم مسنتون و اصله من السنة قلبوا
الواو تاء لیفرقوا بینه و بین قولهم اسنی القوم اذا قاموا فی موضع سنة قال الفراء توهموا ان الهاء اصلیة اذا وجدوها ثالثة فقلبوها تاء تقول منه اصابتهم سنت و رجل
سنت بکسر النون قلیل الخیر سنتو بالفتح و التشدید زیره یقال منه سنت القدر ای طرحت فیه الکمون و عسل و یقال هو سنوت ایضا مثل سنور تسنت
خواستن مرد دنیم زن کریمه را لقوت توانگری خود و درویشی زن فصل الشین شبت اسپ شکوخنده و بیل ... شت شتا پراکنده
شت الامر و شتت و تشتت بمعنی امر شت کار پراکنده شتیت کذلک تشتیت پراکنده کردن ثغر شتیت دندان کشاده قوم شتی و اشیاء شتی و جاؤا
اشتاتا ای متفرقین و قولهم الحمد لله الذی جمعنا من شت و یقال شتان ما هما و شتان ما عمرو و اخوه ای بعد ما بینهما قال الاصمعی لا یقال شتان ما بینهما قال و قول الشاعر
لشتان ما بین الیزیدین فی الندی یزید سلیم و الاغر بن حاتم + لیس بحجة انما هو مولد و الحجة قول الاعشی شعر شتان ما یومی علی کورها + و یوم حیان اخی جابر
و شتان مصروف عن شتت فالفتحة التی فی النون هی الفتحة التی کانت فی التاء لتدل علی انه مصروف عن الماضی و کذلک سرعان و وشکان مصروفان
من وشک و سرع تقول وشکان ذا خروجا و سرعان ذا خروجا و یقال فی المجلس شتوت من الناس ای لیسوا من قبیلة واحدة شخت باریک
شخات جماعة و قد شخت الرجل بالضم فهو شخت و شخیت شماتة شاد شدن بغم دشمن ع کافه یقال شمت به و بات فلان بلیلة الشوامت
ای بلیلة تشمت الشوامت تشمیت دعای عطسه گفتن و یقال کل داع لاحد بخیر مسمت و مشمت بالسین و الشین المهملة و المعجمة و یقال رجع القوم شماتا ای
خائبین شوامت قوائم الدواب و هی اسم لها قال ابو عمرو لا ترک الله له شامتة ای قائمة فصل الصاد صت کوفتن صتیت بانگ و فریاد
و گروهی از مردم و فی الحدیث فقاموا صتیتین ای جماعتین صتات مخاصمت کردن یقال ما زلت اصات فلانا ای اخاصمه صنتیت بالکسر
مهتر گرامی ای صندید صنفیت صنفات مرد توانا تن آور صلت پیشانی کشاده صلوتة مصدر منه ع بضمها و نام مردی صلت بالضم
کارد بزرگ اصلات جماعة سیف صلیت بالکسر شمشیر زدوده و یجوز ان یکون بمعنی مصلت صلت بالفتح و الضم ایضا بشمشیر
زدن یقال صلته بالسیف ای ضربه به و هو مصلت و ریختن آنچه در جام باشد و تاختن اسپ اصلات شمشیر آختن سیف مصلت آخته
و رجل مصلت بالکسر ای ماض فی الامور و کذلک اصلتی و منصلت و مصلات بالکسر یقال جاء فلان بمرق یصلت ای قلیل الدسم
کثیر الماء و انصلت فی سیره ای مضی و سبق صلتان ... صمت خاموش بودن ع فا ...
کرده ... خاموش شدن رجل صمیت بالکسر ای سکیت صمته بالضم ای سکته و یقال رمیته بصماته و سکاته ای بما صمت به و سکت و فلان علی صمات الامر بالکسر ای

[illegible]

[illegible] فصل الطا [illegible]

[illegible] فصل [illegible]

عنت [illegible] بارکرده بیدن ع فاصله یقال عنتها المسافر [illegible] ملا ناعقا [illegible]

[illegible] ع فاکه برق عرات [illegible]

[illegible] ع فاکه وشکسته [illegible] عمت [illegible]

[illegible] یقال [illegible] فسیق هو الرقیب [illegible] ویقال [illegible]

الضعیف عنت نیره مند شدن ع کا [illegible] ومنه قوله تعالی عزیز علیه ما عنتم وقوله تعالی ذلک لمن خشی العنت منکم یعنی الفجور والزنا [illegible]

ودشوار افتادن [illegible] یقال [illegible]

[illegible] فصل الغین عنت غوطه دادن [illegible] یقال [illegible] ای غطه [illegible] پنهان [illegible] یقال [illegible]

[illegible] غلت وغلط [illegible] ناسزا ودشنام [illegible]

عمت [illegible] یقال [illegible] فصل الفا فات [illegible] یقال [illegible]

ای [illegible] فت ریزه ریزه کردن ع فاصله یقال فته [illegible] ویقال [illegible]

انفتات ریزه شدن [illegible] فتحت [illegible]

[illegible]

و تمره و مردن خرن و در جهت عع فاضه له قلت مغاکی در کوه که آب در وی گرد آید قلات جماعت و قلت عین نقره بها و قلت الابهام
النقرة التی فی السلبا و قلت الصوغ و قلت الثرید ة الوقبة بالتحریک هلاک شدن عع کاف یقال قلت اذا اهلکه اى قتله و یقال ان المسافر و ماله على
قلت الا ما وقى الله تعالى مقلتة مهلكة مقلات بالكسر ناقه كه يكبار نزايد و ديگر بار نزايد و زنى كه فرزندش نزيد قنوت فرمان بردارى كردن لله الاصل و منه
قوله تعالى و القانتين و القانتات و قيام نماز و فى الحديث افضل الصلوة طول القنوت و منه قنوت نماز قوت خوردنى كه بدان زنده مانند عع فاضه يقال
قات اهله الامام قوت بالضم و هو ما يقوم به بدن الانسان من الطعام يقال ما عنده قوت ليلة و قيت ليلة و قيتة ليلة فاقتات كما يقال ارزقه
فارتزق و هو فى قاتت من عيش اى فى كفاية و استقاته اى سأله القوت و فلان يتقوت بكذا و اقتت لنارك قيتتها اى اطعمها الحطب مقيت
توانا بقوت داد و منه قوله تعالى و كان الله على كل شى مقيتا و نگاه دارنده و گواه و حاضر **فصل الكاف** كبت باز گردانيدن و خوار كردن و برو در
افگندن يقال كبت الله العدو اى صرفه و اذله و صرعه لوجهه عع فاله كتيت آواز شتر جوانه و هو فوق الكشيش يقال كت البعير اى صاح
صياحا لينا و كت الرجل من الغضب و كتت القدر اى غلت و كذلك الجرة الجديدة اذا صب فيها الماء و يقال انا به جيش ما يكت عدده اى ما يحصى
عع فاله كتكتة خنديدن و هو دون القهقهة سنة كريت اى تامة كعيت مثال التصغير هزار دستان كعتان بالكسر جماعة كعتة اى عصفورة
كفت بهم در آوردن و فراز گرفتن چيزى را عع فاله و فى الحديث اكفتوا صبيانكم بالليل فان للشيطان خطفة و كفته عن وجهه صرفه و تيز راندن يقال
رجل كفت و كفيت اى سريع و كفتا اى اسرع كفت بالكسر ديگ خرد كفات هو الموضع الذى يكفت فيه شى اى يضم و منه قوله تعالى الم نجعل الارض كفاتا
كمتة بالضم رنگ سرخى كه بسياهى زند و اسپ كميت اسپ سرخ قش و دم سياه يستوى فيه المذكر و المؤنث قال سيبويه سالت الخليل عن كميت
فقال انما هو مصغر لانه بين السواد و الحمرة و الفرق بين الكميت و الاشقر العرف و الذنب فانهما اذا كانا احمرين فهو اشقر و اذا كانا اسودين فهو كميت
و كميت الشاعر و هو زيد بن الاخنس الكتيات الكمات مصدران منه يقال كمات الفرس و كمت و يقال بعير كميت كما يقال فرس كميت و الكميت
ايضا من اسماء الخمر كيت بفتح التاء و الكسر فيها حين و حين لتتا ريه ها فى الاصل فصارت تا فى الوصل گوبى كوتاه بالا **فصل اللام**
لت در آشوردن پست و استوار كردن و خفيانيدن يقال لت السويق اى بجسه و لته اى اوثقه و لت فلان بفلان مجهولا اى قرن
لصت دزد و لغت طى كما يقولون للطس طست لصوت جماعت لفت در نوشتن و پيچيدن عع فاله و فى حديث حذيفة ان من
اقرا الناس للقران منافقا لا يدع منه واوا و لا الفا الا يلفته بلسانه كما تلفت البقرة الخلى بلسانها و گردانيدن از كسى روى بر گردانيدن كسى يقال
لفت عنه نتبس لفت چهار شاخ بهم در پيچيده و گنكلاج بلغت تيم و گول بلغت قيس لفات بالفتح و گول معوج زبكار سوى ديگر بچد دارد لفيفه عصيده
سطر التفات بر گشته نگريستن لغت بالكسر شلغم و نيز خيرى ديار يقال لفته اى شقه مو لفاه اى تنقاه و يقال لا تلتقت لغت فلان
اى لا تنظر اليه ليت كاشكى و هى كلمة تمن تنصب الاسم و ترفع الخبر تقول ليت زيدا ذاهب و بعض العرب يستعملها بمعنى وجدت فيعديها الى مفعولين يجريها
مجرى الافعال فيقول ليت زيدا شاخصا و يقال ليتى و ليتنى كما يقال لعلى و لعلنى ليت بالكسر يك سوى گردن و هما ليتان ليت باز داشتن و باز گردانيدن
عع فاضه كه يقال لاته عن وجهه اى صرفه و حبسه عن وجهه و الاته كذلك و منه قوله تعالى لا يلتكم من اعمالكم شيئا و يقال ما الاته من عمله
شيئا اى ما نقصه مثل التة و قوله تعالى و لات حين مناص قال الاخفش شبهوا لات بليس و اضمروا فيها اسم الفاعل قال و لا يكون لات الا مع حين قد جاء
فى الشعر و قال بعضهم و لات حين مناص فرفع حين و اضمر الخبر و قال ابو عبيدة هى لا و التاء انما زيدت فى حين و كذلك فى تلان انما هى لا مفردة
كقول الشاعر شعر العاطفون تحين ما من عاطف * و المطعمون زمان ما من مطعم و قال المؤرخ زيدت التاء فى لات كما زيدت فى ثمت
و ربت **فصل الميم** مت كشيدن و پيوند خويشى جستن عع فاضه باشه پيوند و وسيلت يقال فلان يمت
اليك بقرابة اى يتوسل مماتة مثل معنى وسائل محت سخت و صلب از هر چيزى يقال يوم محت اى شديد الحر مثل

مت و مرحت یوماً بالضم **مَرْت** بیابان بی علف و نبات مکان مرت بین المروتة و مروت الحاجب اذا لم یکن علی حاجبه شعر و مرت و مشدد الکلام
و لوی و هذا یوم المردت بین تجاشیر و شیم **مقت** دشمن گرفتن **ع فاطمه** یقال مقته فهو مقیت و ممقوت و نکاح المقت فی الجاهلیة ان
تزوج الرجل امرأة ابیه **موت** مرگ و مردن مات یموت و یمات ایضاً فهو میت و میّت و هم موتی و اموات و میتون و اصل میت میوت علی فیعل ثم
خفف یقال میت و یستوی فیه المذکر و المؤنث قوله تعالی لنحیی به بلدة میتا قال الفراء یقال لمن لم یمت انه مائت عن قلیل و میت و میتة معاً و میتة بالکسر نوعی
از مردن کالرکبة و الجلسة یقال مات میتة حسنة و قولهم اموت به انما یراد به اموت مثله لان کل حمل لا یحرزه و لا یتجنب **موت** بالضم مرگی بالفتح زمین بی مردم
و استفتح و بر جیه خانه ندارد رجل موتان الفؤاد و امرأة موتانة الفؤاد و موتان بالتحریک خلاف حیوان یقال اشتر الموتان و لا تشتر الحیوان ای اشتر الارضین و الدور
و لا تشتر الرقیق و الدواب و فی الحدیث موتان الارض لله و لرسوله فمن احیا منها شیئا فهو له یعنی الموات من الارض موتان بالضم مرگی که در ستور افتد یقال وقع
فی المال موتان و موتان و اماتة هتد و موتة شده للمبالغة اماته مرگ بیفتی فرزند مرده شدن زن و ناقه یقال اماتت فلانة و اماتت الناقة اذا مات ولدها و اماتت فلان
ایضاً اذا مات له ابن او بنون فهو ممیت و ممیتة و ما ریت جماعة **متماوت** مردیار سامرائی و موت مائت کقولهم لیل لائل یؤخذ من لفظه ما یؤکد به و مستمیت
الذی مستمیت له و مستقبل فی الحرب لا یبالی من الموت موتة بالضم صرع و جنونی از جنون و موتة بالفتح نام زمینی که مقتل جعفر طیار است رضی الله عنه

**فصل النون** **نبت** بکسر الثانی نا لیدن **ع فاکه** یقال نات فهو نائت مثل نئات **نبت** گیاه و رستن گیاه **ع فاطمه**
انبات لازم و متعد منه نبت و انبت البقل و انبته الله فهو منبوت علی غیر قیاس و انبت الغلام اذا انبت عانته تنبیت درخت نشاندن یقال
نبت الشجر ای غرسه و پروردن کودک را و یقال نبت اجلک بین عینیک نبت جای رستن گیاه و یقال ما احسن نابتة فلان ای ما ینبت علیه اموالهم
و اولادهم و نبتت لهم نابتة ای نشأ لهم نشؤ صغار و ان بنی فلان لنابتة شر و نوابت و هی من الاحداث الاغمار نبیث خیری زمین منبوت درخت **نحت** تراشیدن
**ع فاکه** نحاتة بالضم تراشه منحت بالکسر نحیتة سرشت و طبیعت و نحیت هو دخیل فی القوم حار نحیت سم کرباسوده **نصات** خاموش
بودن و گوش داشتن یقال نصت و انصت له **نعت** صفت یقال نعته و نعتة ای صفته ناعتون نام جائی **نفیت** تیر کردن دیگ جوشان
**ع فاکه** یقال القدر تنفت تنافطا و رجل نفوث غلان ینفت غضبا و نفطا ای یغلی نفتیة اسم آرد و اجزاء **نقت** مغز برون کردن
**ع فاطمه** یقال نقت المخ و نقوت ای استخرجته کانهم بدلوا الواو تاء **نکت** بسر در افگندن یقال طعنه فنکته ای القاه علی رأسه فانتکت هو
و مر الفرس ینکت و مواضع من الارض نکتة همچو نقطه ای کالنقطة رطبة منکتة اذا بدا فیها الارطاب نکت دو دمن نیکت البعیر بالخرق مرفقه حتی یقع علی الجنب
فیخرقه نوکی تشدید الیاء کشتبان نواتی جمع **نهت** بانگ کردن شیر **ع فاکه** و صدا دن اثر یقال نهت الاسد و اسد نهات و کذا حمار نهات ای نهاق
و رجل نهات ای نحار **فصل الواو** **وکت** نجگ کالنقطة یقال فی عینه و کتة و وکتت البسرة توکیتا اذا بدا فیها من الارطاب **وقت** هنگام
میقات هنگام کاری و جای آن موضع احرام بستن حج و غیره و یقال وقته فهو موقوت اذا بین للفعل وقتا یفعل فیه قوله تعالی ان الصلوة کانت علی المؤمنین کتابا موقوتا
ای مفروضا فی الاوقات توقیت بید اکردن یقال وقته بیوم کذا مثل اجلته و قرئ اذا الرسل وقتت مشددة و مخففة و قتت لغة فی وقتت
کما فی وجوه اجوه موقت بکسر القاف مفعل من الوقت **هیهات** بوی گرفتن گوشت یقال وهت اللحم و هیت **فصل الهاء** **هبیت**
مرد بی عقل هبیت ضدم هبت الرجل ای تحبب و رجل مهبوت الفؤاد و فی عقله هبتة ای ضعف و هیته ای ضربه رجل هبت بالکسر و هبات
ای خفیف بغیر الکلام قال الاصمعی یقال للرجل اذا کان جید السیاق للحدیث هو یسرده سردا و یهته هتا **هرت** گوشت پختن و مهر اکردن و جامه
دریدن و قصد کردن و عرض کسی یقال هرت عرضه ای طعن فیه هریت فراخ کنج دهن و نیز شیر دو مهرج که هرت بالتحریک مصدر منه **ع کاف**
اسد هرت و هو هریت الشدق و کلاب هرت الاشداق **هفت** سقوط بالضم نرمک ریزان کل شیء خفیف و انقطع فقد هفت و هفت تهافتا ای تساقط
تو به تو افتادن یقال تهافت الفراش فی النار و هفت مع اهل القری من الناس الیهم ای انتشرت کل شیء فقالت ملتی گیاهی که قدری فی علی هیت مخوای صیاح بود و هائه

و تولیم بیت لک ای بلم کرشیوی فیه اوجه ذا کمیح ذا موث فی المذکر الان بعده فیا بعده تقول بیت لکه و بیت لکم و تولکه بفتح بیت و کرکت با لضم
بیت بالمسر نام شهری بر فرث قال الاصمعی جیه الهاء ة تاء عند الوقف فیقال یا ابت یا رجل بالکسرة و تلی الوقف و اذا تراه فی الجمع الی موت لهما
مجمها دیقال یا ابت لا و ابیت و ابت الکانت بک مهاة و اها ما ایتک کا تقول یا امت و یقال فیه ایت فعل و الحی یا عمل و الحی من عین کی عین الی
فقلبت الالف هاء ا فصل الیا ء یا قوت عم فارسی معرب بهو فاعول یا قوته یکی یو قیت عن باب الثاء فصل الالف ابث با لکسر اثبات
فیزنده بالنشاط اب بفتحتین شیر شتر خوردن ما انگاه کرشکم بر آرد اثاثة انبوه شدن موی گیاه عع فاثبات اثیث و شعر اثیث لسار اثاث کثیرات
المحرم اثاث بالفتح رخت خانه قال الفراء لا واحد لها قال ابو زید لها الاثاث جمع مثل الابل و الغنم و العبید و المتاع و ا واحد اثاثة و اثاث فلان اذا صار
ریاشا اثاثة بالضم نام مردی ارث بالکسر میراث عم و هزته و اوفی الاصل یقال سویی ارث صدق ای فی اصل صدق و هو علی ارث من کذا ای علی
امر قدیم توارثه الاخر من الاول تاریث بر افرا فروختن آتش یعنی آماده کردن برای فروختن یقال تارثت النار اذا اتقدت
الانثی ای ماده انات انث جمع عبث اینات ماده زادن یقال انثت فهی مونث و اذا کان ذلک عادتها فهی مئناث و رجل مئناث اذا کان عادته ان یلد الاناث
فی معقال تانیث الاسم خلاف تذکیره و انثیه خایه انیث نرم آهن اینان دو خصیه و دو گوش فصل الباء بث پراگنده و فاش کردن خبر یقال
بث الخبر و اثبته ای نشره و بثثت الغبار ای هیجته و ابثثتک سری ای اظهرته لک و بثث شدد المبالغة و انبث ای انتشر و حال المنزده یقال اشتکی الهرت
لک مشنی قوله تعالی انما اشکو بثی و حزنی الی الله متربث اذ الم یجد کنیره یعنی نیکوئی و ردده باشد خرما را و جای که مانند او دو پنهو تر ماه غور قال
الاصمعی تمر بث ای منثور متفرق بعضه عن بعض بحث کاویدن عع بفتحها یقال بحثت عن الشی و ابحث عنه ای تفتشت عنه و فی المثل کالباحث
عن الشفرة یقال ترکته بمباحث البقر ای بالمکان القفر برث زمین نرم براث جمع براث برث و برث کذلک برغوث بالضم کیک بیراغیث
جماعة بعث بر انگیختن و فرستادن عع بفتحها بعثه و ابتعثه بمعنی ای ارسله فانبعث و یقال کنت فی بعث فلان ای فی جیشه الذی بعث معه
و السعوث الجیوش و بیدار کردن یقال بعثه ای اهبه و انبعث فی السیر ای اسرع و تبعث منی الشعر ای انبعث کانه سال و منه بعیث نام شاعری از تمیم
یوم بعاث بالضم یوم الاوس و الخزرج بغاث بتثلیث بغاث نوعی از مرغان مردار خوار و فی المثل ان البغاث بارضنا تستنسر ای من جاورنا عزبنا
و قال یونس من جعل البغاث واحدا فجمعه بغثان مثال غزال و غزلان و من قال للذکر و الانثی بغاثة فالجمع بغاث مثل نعامة و نعام و یقال الغواء بغاث
الطیر و الا یصید منها بغث تیره رنگ قریب من الاغبر و جای ریگ ناک بغثاء من الغنم مثل رقطاء یعنی پر فریه و مردم آمیخته یقال و خلنا فی
البغثاء ای فی عامة الناس و جماعتهم بوث کاویدن مثل بحث اسشابه نه بیرون آوردن بهثة بالضم پدری از سلیم و فلان بهثة
ای لزنیة فصل التاء تفث بفتحتین از شرائط حج کالقص و الحلق و النحر و الرمی و ما اشبهها فصل الثاء ثلاثة سه مرد
ثلاث سه زن ثلثاء روز سه شنبه ثلاثاوات جماعت ثمنث بالضم سه یک فاذا فتحت الثاء زدت یاء فقلت ثلیث مثل ثمین و سبیع
و سدیس و خمیس و نصیف و انکر ابو زید منها خمیسا و ثلیثا ثمث بالکسر سه روز یکبار نوبت آب مرو رخت را و لا یستعمل الثلث فی ورود
الابل لقصر المدة و الرقة و هوان تشرب کل یوم ثم الغب و هو ان ترد یوما و تدع یوما فاذا ارتفع من الغب فالظمء الربع ثم الخمس
و کذلک الی العشر قاله الاصمعی و ثلاث بالضم و مثلث غیر مصروفین لانها عدلا من ثلثة الی ثلاث و مثلث و هما صفتان لانک
یقال مررت بقوم مثنی و ثلاث قال الله تعالی اولی اجنحة مثنی و ثلاث و رباع فوصف به و هذا قول سیبویه و قال غیره انما لم یصرف
لتکرار العدل فیه فی اللفظ و المعنی لانه عدل بلفظ اثنین الی لفظ مثنی و ثناء و عن معنی اثنین الی معنی اثنین اثنین یقال جاءت
الخیل مثنی ای اثنین اثنین ای جاوا مزدوجین و کذلک جمیع معدول العدد فان صغرته صرفته و قلت احید و ثنی و ثلیث و ربیع
لانه مثل جمیر فخرج الی مثال ما ینصرف و لیس کذلک احمد و احسن لانه لا یخرج بالتصغیر من وزن الفعل لانهم قالوا فی التعجب ما امیلح زیدا

و ما حیسنه بثلث سه یک مال ستدن ع فاصه سیوم قوم شدن ع فاکه و سه تمام کردن جریر الیقال منه ثلثت القوم اثلثهم وکذلک الی العشرة الا انک
تفتح ربعت القوم اربعهم کذا سبعهم و تسعهم لمکان العین وتقول کانوا تسعة وعشرین فثلثتهم ای صرتهم تمام ثلثین وکذلک کانوا تسعة وثلثین فربعتهم الی المائة قاله ابو سعید
و ثالثة الاثافی بیرون آمدگی کوه که دو سنگ دیگر برو نهاده دیگ نهند تا سه پایه گردد و دیگ بر روی نهند و یقال هذا فیمن تقیدمنه نار الفقتنة والداهیة و ثلث
القوم ای چهارم ثلثة و کذلک اربع القوم الی العشرة و یقال هو ثالث ثلثة بالاضافة مضافا الی العشرة ولا تنون فان اختلف العدد فان شئت ان نونت
و اضفت کما مروان شئت نونت وقلت هو رابع ثلثة او رابع ثلثة کضارب عمرو و ضارب عمرا فاذا اتفقا فالاضافة لا غیر وتقول هذا ثالث اثنین و ثالث
اثنین ای صیرهما ثلثة بنفسه و کذلک هو ثالث عشر بالرفع والنصب الی تسعة عشر ثمن رفع قال اردت ثالث ثلثة عشر فحذف الثلثة وترک الثالث علی اعرابه
ومن نصب اعطی اعراب الثلثة المحذوفة الاول لیعلم ان ههنا شیئا محذوفا وتقول هذا الحادی عشر والثانی عشر الی العشرین مفتوح کله لما ذکرنا وفی المؤنث
هذه الحادیة عشرة کذلک العشرین تدخل الهاء فیهما واهل الحجاز ینصبونها علی کل حال یقولون اتونی ثلثتهم واربعتهم الی العشرة وکذلک اثنتی ثلثین و اربعین
وغیرهم یعربه بالحرکات الثلث یجعله مثل کلهم فاذا جاوزت العشرة لم یکن الا النصب تقول اتونی احد عشرهم وتسعة عشرهم وکذلک اثنتی احدی عشرتهن
وثمانیة عشرتهن ثلوث ناقه که سه خوز شیر دهد و ناقه که سه پستان خشک شده و یکی مانده و مثلوثة توشه دان که از سه توی ساخته باشند حبل مثلوث رسن سه تاه
مثلث سه گوشه و از سه یکی مانده و یقال ثلث بناقته اذا صر منها ثلثة اخلاف فان صر خلفین قیل شطر بناقته وان صر واحدا قیل خلف بناقته واخرج خلافها
جمع ثمیل جمع بناقته و کشش **فصل الجیم جاث** پر بار رفتن ستور ع بفتحهما وجئث الرجل او افزع فهو مجؤوث ای مذعور جثة بالضم شخص
مردم ایستاده و خفته و جثة ای قنعه و جثیة ای قتلیة جثیث کعال خرما جثیثة ای فسیلة والانزال جثیثة حتی تطعم ثم هی نخلة مجثة مجاث تیشه درخت گاد
شعر جثاجث بالضم ونبت جثاجثة ای ملتف بعیر جثاجث ای ضخم جثجث وهم مرکموی و نبور در عسل جثجاث گیاهی تلخ جرمیث بالکسر و تشدید نوعی از
ماهی **جدبث** بفتحتین گور جدث اجداث جمع اجتدث گور ساختن **جنبث** بالکسر اصل هر چیزی یقال هو من جنبک وجنسک ای من اصلک لغة
او لثغة جنثی زره گر **جواثی** نام حصنی بحرین **فصل الحاء حث** بر انگیختن یقال حثه علیه واستحثه بمعنی ای حضه علیه فاحتث وحثثه وحثحثه بمعنی و ولی
حثیثا ای مسرعا حریصا ولا تحاثون علی طعام المسکین ای لا تحاضون حثیثی مثال خصیصی برانگیختن حثحوث کذلک قرب حثحاث ای سریع لیس فیه فتور
وفرس جواد المحثة ای اذا حث جاره جری بعد جری و یقال ما اکتحلت حثاثا بالفتح والکسر ای ما نمت قال الاصمعی بالکسر وقال ابو عبیدة هو بالفتح اصح حث
بالضم کاه ریزه و ریگ درشت و نان خشک سپست ناشورانیده **حدیث** نو نقیض قدیم یقال اخذنی ما قدم وما حدث ولا یضم حدث الا فی
هذا الموضع وذلک لمکان قدم علی الازدواج و خبر رسول الله علیه السلام و خبر احادیث جمع قال الفراء نری ان واحد الاحادیث احدوثة ثم جعلوه
جمعا للحدیث حدوث شدن چیزی که نبوده باشد یقال حدث امر اذا وقع واحدثه الله فحدث حدث بفتحتین حدثی بالضم حادثة حدثان بفتحتین کله بمعنی واحدث
الرجل اذا نقض وضوءه و یقال استحدثت خبرا ای حدث جدیدا ورجل حدث ای شاب فان ذکرت السن قلت حدیث السن بالاضافة و هؤلاء غلمان
حدثان بالضم ای احداث محادثة تحادث تحدث تحدیث سخن گفتن و محادثة السیف زدودن کردن وی رجل حدث بضم الدال وکسرها ای حسن الحدیث ورجل
حدیث مثال فسیق کثیر الحدیث وسمعت حدیثی حسنة مثال خطیبی احدوثة افسانه و هو حدث ملوک بالکسر مضافا ای صاحب حدیثهم و سمرهم وکذا هو حدث نساء
و یقال افعل تحدثه ویحدثنا ای فی اوله وطراءته محدث بفتح الدال مرد درست گمان **حرث** ورزیدن وکشاورزی کردن وفی الحدیث احرث
لدنیاک کانک تعیش ابدا ابو الحارث کنیت شیر حارث سر کرده شام که در اجران خوشنود نام مردی حرث کشاورز حرث و حترث مثل زرع و ازدرع
و یقال بلحارث لبنی الحارث بن کعب وهو من شواذ التخفیف لان النون واللام قریب المخرج فلما لم یمکنهم الادغام لسکون اللام حذفوا النون کما
قالوا مست و ظلت وکذلک یفعلون بکل قبیلة یظهر فیها لام المعرفة مثل بلعنبر وبلهجیم فاذا لم یظهر اللام فلا یکون ذلک حرث بالضم
گیاهی **حفث** بکسر الفاء سرگین شکنبه وهو الفقتة حفاث بالضم و تشدید مار دمنده بی آزار **حنث** بالکسر بزه گناه دخلاف کردن سوگند

ع کافه یقال حنث فی یمینه واحنثه وبلغ الغلام الحنث ای المعصیة والطاعة وتحنث ای تعبد واعتزل الاصنام مثل تحنف وفی الحدیث کان یاتی
غار حرا فیتحنث فیه وفلان یتحنث من کذا ای یتاثم منه **حوث** لغة حیث وحوثا ر الکبد وما یلیها ویقال ترکهم حوث بوث وحوثا و بوثا وحیث
بیث بالفتح کلها وحاث باث بالکسر اذا فرقهم وبددهم استحاثة بیرون آوردن چیزی مثل استباثة یقال استحثت الشیء اذا اضاع فی التراب فطلبته **حیث**
کجا وهی کلمة تدل علی المکان مثل حین علی الزمان وهو اسم مبنی علی الضم مبنی علیه تشبیها بالغایات لانها لم تجی الا مضافة الی جملة کقولک قوم
حیث یقوم زید ولم یقل حیث زید ومن العرب من یبنیها علی الفتح مثل کیف استثقالا للضم مع الیاء وتدخل ما علیه فتصیر للشرط تقول حیثما
تجلس اجلس فی معنی ایناو قوله تعالی ولا یفلح الساحر حیث اتی وفی حرف ابن مسعود این اتی ویقال حیث من این لا تعلم ای من حیث لا تعلم
**فصل الخاء خبیث** پلید وهو ضد طیب خباثة مصدر منه **ع بضمهما** یقال خبث الشیء والرجل خباثة وخبثا بالضم فهو خبیث ای
ردیء وخبثه ای علمه الخبث وافسده واخبث ای اتخذ اصحابا خبثا فهو خبیث مخبث ومخبثان بالفتح یقال یا مخبثان ویقال فلان مخبثة کما یقال
مزننة وفی النداء یا خبث کما یقال یا لکع وللمراة یا خباث بنی علی الکسر وکذا بالکاع خبث الحدید ریم آهن خبثان بول وغائط خرق ؟ حنث خانه
**الخناث** دوتاه وشکسته شدن والخنث الاسم وهو ایضا نام زنی لا ینصرف خنثت الشیء فتخنث ای عطفته فتعطف ومنه سمی المخنث وتخنث فی کلامه خنث
بکسر النون سست ودوتاه وفی المثل اخنث من دلال خنثی المکه او آلت نری وماده کی باشد خناثی مثل حبالی جماعت خنثت السقاء واختنثته اذا ثنیته الی خارج
فشربت منه وان کسرته الی داخل فقد قبعته رجل **اخوث** ای مسترخی البطن خوثا مونثه بین الخوث **فصل الدال** قال الاصمعی **دثیثة** الطعام
ای الکلته داثا کنبرکی قد یحرک لحرف الحلق وهو نادر لان فعلا بالفتح بالعین لم یجی فی الصفات وجاء حرفان فی الاسماء فقط وهما قرما وجفعا وهما ؟
رث دثاث باران ریزه **دعث** اول بیماری دعث الرجل اذا اصابه قشعریرة فتور زانه **دلاث** بالکسر سریعة نوق دلث بضمتین مثله
علینا فلانا بالشتم ای انحرق وانصب والمندلث الذی یمضی ویرکب راسه لا یثنیه شیء من الث اتوا د مدافع سیله **دلهاث** بالکسر شیر رجل دلهاث ولاث
بالضم ای جری مقدم **دمث** بکسر دوم جای نرم ریکناک دمات جمعیت دمث بفتح دوم مصدر منه **ع کافه** دماثة بالفتح نرم خوی یقال ماکان اد
فلانا والینه ادموث بالضم جای کواج نهادن در تشهدان تدمیث نرم کردن یقال دمث مضجعه **تدبیث** رام ونرم کردن طریق مدیث ای مذلل دیوث
بی غیرت بی حمیت وهو مقدع **فصل الراء ربث** باز داشتن از حاجت **ع فاضه** ربثه کار باز دارنده ربیثی مثال حضیضی کذلک وفی
الحدیث اذا کان یوم الجمعة بعث ابلیس جنوده الی الناس فاخذوا علیهم بالربائث ای ذکروهم الحوائج التی تربثهم وتربث فی مسیره اذا ابطا وارتبث امرهم
ای ضعف وابطا حتی تفرقوا **رث** کهنه رثاث بالکسر جمعیت رثاثة بالفتح کهنه وسود شدن **ع** فاکه یقال فلان رث الهیاة وفی هیاته رثاثة
ای بذاذة وارث الثوب ای خلق رثة بالکسر کهنه رخت خانه رثث جمعیت مثال قربة وقرب وکذلک رثاث وارتثاثة القوم ای جمعناها وزن کرل مردم
فرومایه ضعیف ارتثاث کسی را خسته ومجروح برداشتن که هنوز زنده باشد یقال فلان ارتث ای حمل من المعرکة جریحا وبه رمق ویستعمل مجهولا **رعاث**
بالکسر گوشوار رعثة بسکون دوم وحرکته یکی ورعثت المراة ای تقرطت مرعث نام شاعری رعثة الدیک تاج وغبغب خروس شاة رعثاء اذا کانت
تحت الاذنین زنمتان یعنی گوسپند از هر دو کرانه گوش کفاینده ومعلق مانده رعث بضمتین پشمهای رنگین که از هودج علاقه سازند **رغوث**
بالفتح زن ومیش باشیر وجز آن وارغثت المراة اذا ارضعته وولدها وارغثته ورغث الجدی امه ای رضعها رغثاء مثال عشراء رگهای شیر در پستان
قال ابن السکیت پی زیر پستان وتولهم اکل من برذونه رغوث فهی فعول بمعنی مفعول لانها مرغوثة ورغث الرجل مجهولا ای کثر علیه السؤال
حتی ینفد ماله **رفث** بفتحتین جماع وفحش گفتن وسخن زنان در جماع **ع فاضه** ویرفث بالکسر ایضا
رفثا ورفوثا یقال رفث الرجل وارفث بمعنی **رمث** بالکسر چراگاه شتر از شور گیاه رمث بفتحتین جرب
که بر سیم شتر ن شند وعد ساز ند خوردن شتر شور گیاه را ونخوردن شدن ازوی **ع کافه** فی ابل منه ورمثی قال الاصمعی رمث

باقی شیر در پستان یقال رمثت وارمثت فی الضرع ای ابقیت بها شیئا ورمثت الشی اصلحته ومسحته بیدی وحبل رماث ای اثام روثة سرقین روث جماعت وقد راث الفرس وفی المثل خشک وترو شی ای عطیک الخشیش وطرف منی یقال فلان یضرب بلسانه روثة انفه ریث درنگ کردن یقال راث علی خبرک ای ابطا وفی المثل رب عجلة وهبت ریثا وما اراثک علینا ای ابطاک وما اراثک ایضا بدرجی از قیس استراثه درنگ جستن رجل ریث ای بطی رجل مریث العینین اذا کان بطی النظر **فصل الشین** **شبث** چنگ در زدن و در آویختن اندر چیزی رجل شبث بکسر دوم نعت منه شبث بالفتح جانوری که پاها بسیار دارد و شبثان بالکسر جماعة مثال خرب وخربان شبثة بزیادة النون علاقه یقال شبنث الهوی قلبه ای علق به **شث** گیاهی خوشبوی تلخ مزه که دباغت کنند بوی **شرنبث** سطبر و درشت کف دست و پای و ربما وصف به الاسد وکذلک شرابث بالضم الشین **شعث** بفتحین پراگندگی کار یقال لم الله شعثک ای جمع امرک المنتشر و ژولیده موی شدن اشعث نعت منه وهو المغبر الراس ایضا و نام مردی ومنه الاشاعثة والیاء للنسب وخیل شعث ای غیر مفرخته یعنی اسپان پشت ناخاریده ویقال شعثة فتشعث ای فرقه فتفرق **شنث** قلب شثن یقال شنثت مشافر الابل ای غلظت من اکل الشوک **فصل الضاد** **ضبث** به پنجه گرفتن یقال ضبثت به وضبطت به اذا قبضت علیه بکفک ناقة ضبوث یشک فی سمنها فتضبث ای تجس بالید مضابث الاسد مخالبه وفی الحدیث الخطایا بین ضبائثهم ای فی قبضاتهم **ضغث** دسته گیاه آمیخته خشک و تر اضغاث احلام خوابهای شوریده ضغث الحدیث درآمیختن سخن ضغاث آنکه پنهان شود در پوشش و کودکان را بآواز ترساند ضغث السنام مالیدن کوهان ناقه ضغوث مثل ضبوث **فصل الطاء** **طث** نوعی از بازی کودکان مطثة الة ان بازی **طرثوث** بالضم گیاهی یقال خرجوا یتطرثون ای یجتنونه **طمث** دختری بردن عع فاضه دحائض شدن زن عع فاضه وبکسر دوم لغة فیه فهی طامث قال ابو عمرو والطمث المس وذلک فی کل شی یمس یقال وما طمث ذا المرتع قبلنا احد وما طمث هذه الناقة حبل قط ای ما مسها عقال **فصل العین** **عبث** بفتحتین بازی عع کافه عبثة للمرة منه عبث بالتسکین آمیختن عع فاکه و پنیر ساختن یقال عبثت المراة ویقال الکلبی والعبثی ای الحبلی بکلبة وعبثیة وان طعامی با شرکه در وی ملح کنند و آمیزش نسب یقال فلان عبیثة ای مؤتشب یعنی فی نسبه خلط وهو مغموز وعبیثة من الناس اخلاطهم وجاء فلان بعبیثة فی دعائه ای بردشعیر قد خلطنا وخلت الغنم عبیثة وعکلیة وجده وهو ان الغنم اذ القیت غنما اخری فد خلت فیها وخلطتها وهذا مثل وصله من الاقط والسویق یؤکل بالسمن فهو کل **عثة** بالضم بیّنة المشم عث جماعت عث بیته در افتادن در صوف عع فاضه یقال عثت الصوف وفی المثل عثیثة تقرم جلدا املسا یضرب للذی یجتهد ان یوثر فی الشی فلا یقدر علیه ربما قیل للعجوز عثة وفلان عث مال ای مصلحه کما یقال ازار مال القیم المال **عثعث** بالای ریگ توده که بروی نبات نباشد عثعثة زمین نرم **عفث** هو الرجل الکشف فی السیمة تنبیه کالزبیر اعفث **عکث** گیاهی **علث** بفتحتین عع فاکه یقال علثت البر بالشعیر وعلث ما کل علیث بالعین والغین ای خبز من حنطة وشعیر علاثة بالضم سیر ومسکه آمیخته وکل شیئین خلطتهما فهی علاثة والعیاثام مردی وعلثت الزند اذا لم یورد علیثت زند من الشجر اخذه لم یدر ایوری ام یصلد وفلان یتعلث الزناد اذا لم یتخیر منکحه علاثات قطع الشجر المختلطه مما یقدح به من المرخ والعفار علث بفتحتین سختی جنگ و همیشه بودن بر خرج وهو بالعین والغین **عیث** زیان و تباهی رسانیدن گرگ در رمه یقال عاث الذئب فی الغنم تعیث جستن چیزی جستن بدست در تاریکی **فصل الغین** **غبیثة** مسکه و پنیر بهم آمیخته غبث مصدر منه غبث لون الی الغبرة وهو قلب الغبث غیاث مصدر منه عثاثة عثوثة لاغر شدن عع بفتحها وکه ونعت غث غثة وغث اللحم فهو غث ونعمت وغث وغث حدیثهم ای فسد ورد او یقال الرجل فی منطقه واغثت الشاة ای هزلت واغث الرجل اللحم ای اشتراه غثا غثیثة الجرح یم وخون جراحت وگوشت مرده جراحت غثیث رفتن ریم وخون از جراحت عع فاکه واستغثه صاحبه اذا اخرجه ودواه واغث الجرح ای سال فیه غثیثه ای فساد و مدة و فساد عقل ایضا وفلان لا یغث علیه شی ای لا یقول شی انه ردی فیترکه **غرث** بفتحین گرسنگی عع کافه فهو غرثان وهم غرثی وغراثی وغرث ومراة غرثی ونساء غرث ویقال امراة غرثی الوشاح ای دقیقة الخصر

تغریث گرسنه گردانیدن یقال غرث کلابه ای جوعها **غلث** آمیختن عع فا که غلثت البر بالشعیر فهو مغلوث وغلیث وهو ما کل الغلیث مغلوث طعام فیه
المدر والزوان یعنی خاک و بر گیری آمیخته سقها مغلوث ای مدبوغ بالتراب والبسر غلث بفتحتین سخت جنگ و کذلک بالعین عع **کا فه** یقه فلان غلث بفلان
ای لزمه ویقاتل ایضا وهو غلث ومعالث ای شدید القتال وغلث الذئب بالغنم فلان اذا الزمها یفترسها **غوث** غواث بالفتح والضم فریاد و فریاد رس قال
الفرا اجاب الله غواثه قال ولم یأت فی الاصوات شئ بالفتح غیره وانما یأتی بالضم مثل بکار و دعار او بالکسر مثل نداء و صیاح تغویث واغوثا گفتن واغاثة
فریاد رسیدن استغاثة فریاد خواستن غیاث بالکسر اسم فیه صارت الواو یاء لکسرة ما قبلها غوث قبیلة از یمن **غیث** باران و باریدن یقال غاث الغیث
الارض ای اصابها و باران رسیدن یقال غاث الله البلاد وغیثت الارض تغاث فهی مغیثة ومغوثة علی النقص والتمام **فصل الفاء فث** گیاهی که از آن در
تنگی بپزند و بخورند **فحث** بکسر الحاء لغة فی حفث وهی قبة الکرش **فرث** سرگین در شکنبه فروث جمع قال ابن السکیت فرثت القوم جلة
اذا شققتها ونثرت ما فیها وفرثت کبده ای ضربته وهو حی فانفرثت کبده ای انتثرت وافرثت الکرش ای شققتها ونثرت ما فیها افرثت اصحابی اذا عرضتهم للائمة الناس
**فصل القاف قث** گسیدن یقه فلان یقث مالا ای یجر **قرثیا** و سر قرثیا مدونا منونین نوعی از خرما نیز بن شم قاله الکسائی وقال ابو الجراح تمر قرثی بلا هاء قریثاء مثل
شیق لغة فی حریث وهو ضرب من السمک **قعث** الرجل بالی ای اسرف وقعث له عطیة ای جرلها قعیث بالضم بسیار وسیل بسیار وعطای بسیار وقعثت له قعثة ای حفنت له حفنة اذا
اعطیته فجعله من الاضداد ویقال ضربه فانقعث ای سقط وتقعث ای انعای سقط من صلبه مثل تقعف **فصل الکاف کباث** بالفتح نیک پخته از میوه
اراک مادام یرتع منه فهو بریر کبث اللحم اذا تغیر واروح **کثاثة** انبوه شدن عع فا لحیة کثة وکثاء ورجل کث اللحیة وقوم کث بالضم ای
ستبر کثکث بفتحتین و کسرتین سنگ ریزه و خاک یقه بفیه الکثکث **کراث** نوعی از تره و گندنا و کرثه الغم یکرثه بالضم ای اشتد علیه وکذا اکرثه قال
الاصمعی لایقال کرثه بل اکرثه ویقال لااکترث له ای ما ابالی به **کشوث** بالفتح گیاهی که بر درخت رود بی بیخ **فصل اللام لبث** لباث درنگ
کردن عع **کا فه** علی غیر قیاس لان المصدر من فعل بالکسر قیاسه التحریک اذا لم یتعد مثل تعب تعبا فهو لابث ولبث وقری قوله تعالی لبثین فیها احقابا تلبث
اللباث درنگ فرمودن **الثاث** ستهیدن یقال الث علیه ای الح علیه ومقیم بودن بجای وفی الحدیث ولاتلثوا بدار معجزة وتلثلث تلدد وتلثلث
وتلثلت فی الامر اذا تردد وتلثلثه عن حاجته ای حبسته وتلثلث فی الدقعاء ای مرغ والث المطر ای دام **لوثة** بالضم سستی و آهستگی و نوعی از جنون
و بر آمیختن و ناقة ذات لوثة ای کثیرة اللحم والشحم ویقال ذات لوث لوث بالفتح نیرو و قوت و دستار پیچیدن عع **فا ضمه** لاث العمامة علی رأسه ای
عصبها و پناه گرفتن یقال هو یلوث بی ای یلوذ بی و گرد گشتن لاث الرجل ای دار التیاث در آمیختن و انعات کردن یقال التاث خطوب
والتاث برأس القلم شعرة والتاث فی عمله ای ابطأ وما لاث فلان ان احتبس تلویث آلوده کردن و تیره کردن آب را لوثیة علی فعیلة جماعتی از
قبیله ملیث مرد آهسته رود از غربی لوث بفتحتین سستی ودیمة لوثاء یعنت منه یعنی باران آهسته لیث بالکسر گیاه انبوه ویقال للاشراف انهم لملاوث
ای الطعامون یاث ملاث واحده ملاوثة ایضا جمع ملاوثة کذلک **لهثان** بالتحریک تشنگی و بالتسکین تشنه لهث لهاث مصدر منه
عع **کا فه** امرأة لهثی لهاث بالضم حرارت تشنگی وزبان بیرون آوردن سگ و جز آن از تشنگی و ماندگی عع
بفتحها لهث کذلک قوله تعالی ان تحمل علیه یلهث **لیث** شیر و نوعی عنکبوت که بجستن بگیرد مگس را ملایثة خویشتن را
بشیر مانند کردن و مفاخرت کردن بدلیری یقال هو اشجع من لیث عفرین قال ابو عمرو هو الاسد وقال الاصمعی هو دابة
مثل الحرباء تعرض للراکب نسبت الی عفرین بالکسر و فتح الفاء مشددة الراء وهو اسم بلد **فصل المیم مث** مالیدن
دست بمندیل یا گیاه و مث لغة فی نس یقال مث شاربه یعنی سبلت مالید و مث النحی ای نتح و ترشح ولایقال
فیه نضح منشنة آمیختن و شوریدن مثمث امرهم ای خلطه مثمثة ای مرمزة عن الاصمعی یقال
اخذه بمثمثه و مرمزة اذا اخذه و اهبل به وهو بر مثاث بکسر المیم المصدر وبالفتح الاسم **مرث**

مغثت الدواء ای مرثه و مغثوا لاکما ای صبوا و مرث الصبی صبوا ای جماعت مرث الخصام علی صبور ای مرث رجل در گداز تا آب در چیزی سودن و مالیدن
فلانا ای ضربه ضربا لیس بالشدید و رجل مغث بالکسر ای مریس مصارع شدید العلاج و مغثوا عرض فلان ای شانوه و مغثوه کلا مغث و ممغوث اذا
اصابه المطر نصرعه **مکث** درنگ کردن و انتظار کردن **ع فاضه** و بضمها مکث بکسر المیم و ضمها درنگ و تمکث ای تلبث رجل مکیث ای
رزین تمکینی امثال خصیص درنگ کردن صار شمکثا ای متلوما **ملث** بچرب سخنی کسی را از کاری باز داشتن و وعده زبانی دادن که وفا نکند و یقال
اتیته ملث الظلام ای حین اختلط الظلام عند المغرب **موث** سودن چیزی در آب موثانا بالتحریک کذلک **ع فاضه** یقال مثت الشئ
فی الماء اموثه فانماث هو فیه ایثانا و مثته **امیثه** لغة فیه میثا زمین نرم میث جماعت مثل میفا و میفه و نام دختری و تمیثت الارض اذا امطرت فلانت
و بردت **فصل النون** **نبث** کاویدن زمین بدست **ع فاضه** مثل نبش نبیثة خاک جز برچاه و خبیث نبیث اتباع **نث** فاش کردن
خبر **ع فاضه** تمثیت تر شدن خیک **ع فاله** و فی الحدیث و لا تنث نثیث الحمیت **نجیثه** مثل نبیثه و نجیثه الخبر ما ظهر من قبیحه و یقال ابدی نجیث
القوم ای ظهر سرهم و فلان ینجث فلانا ای یستغیث به و یستعوی به و یستغویه بالغین ایضا قاله ابو عبید نجیث نشانه خاگین نجث بالضم غلاف دل نجاث جماعت
مثل طنب اطناب استنجاث بحث آمدن بخبری **نفث** در دمیدن و هو اقل من التفل **ع فاضه** و قوله تعالی النفاثات فی العقد و هن السواحر
و الحیة تنفث السم اذا نکزت و فی المثل لا بد للمصدور ان ینفث نفاثة بالضم ما نفثته من فیک یقال لو سالتنی نفاثة سواک ما اعطیتکها و هو ما بقی فی فیک
فنفثته و بنو نفاثة قومی از عرب دم نفیث اذا نفثه الجرح **نفث** شتافتن تنفیث تفاث کذلک **نکث** بالکسر باز کردن ریسمان کسانه را تا دوباره رشته
شود و تاب باز گردانیدن از رسن و شکستن عهد و نام مردی نکیثة کار دشوار و فلان شدید النکیثة ای النفس و بلغ فلان نکیثة بعیره اذا اقصی مجهوده فی السیر یقال
لا تکیثة فی قوله الا خلف و طلب فلان حاجة ثم انتکث لا جرای انصرف الیها **فصل الواو** **میراث** الی که از مرده ربکسی رسد اصله موراث انقلبت الواو یا الکسر ما قبلها تراث اصل التاء فیه واو و ورثه ارث الف المنقلبة من الواو ورثة بالهاء المبدلة من الواو میراث گرفتن **ع بکسرها** تقول ورثت ابی و ورثت الشئ من ابی و انما سقطت الواو من المستقبل
لوقوعها بین یاء و کسرة و هما متجانسان و الواو مضادهما فحذفت لاکتنافهما ایاها ثم جعل حکمها مع الالف و التاء و النون فی ذلک حکمها مع الیاء فان قیل لم تسقط الیاء من یسیر و مسیر
لتقوی احدی الیاءین بالاخری و اما سقوطها من یطأ و یسع فلعلة اخری ذکرناها فی باب الهمز و ذلک لا یوجب فساد ما قلناه لانه یجوز تماثل الحکمین مع اختلاف
العلتین اورثه الشئ ابوه و هم ورثة فلان و ورثه ای ادخله شریکا علی ورثته و توارثوه کابرا عن کابر **وعث** جای نرم که پای فرو رود و با سانی نتوان
رفتن بر وی و استخوان شکسته گران سنگ و اوعث القوم ای وقعوا فی الوعث و امرأة وعثة کثیرة اللحم و وعثاء السفر مشقته رجل موعوث ناقص الحسب و اوعث فی ماله
ای افسد **وطث** پای بر زمین سخت زدن لغة فی وطس **ولث** باران اندک و عهد فی اختیار و قصد و یا استوار یقال ولث له عقدا و منه قول
عمر رضی الله عنه یحالیفون لولا ولث عقد لضربت عنقک و ولثه بالعصا یلثه ای ضربه **فصل الهاء** **هبثه** شوریدگی کار و سخن **هثهثه** ثنابت
باریدن باران یقال هثهثت السحابة بقطرها ارسلته بسرعة و ذهب الکواهی ظلم **هلبوث** مثال فردوس احمق و یقال قدم **هیث** هیثان چیزی
اندک دادن و جنبیدن مثل هیش هیثة گروهی از مردم مثل هیشه **باب الجیم** **فصل الالف** قال ابو عمرو بن العلاء العرب تبدل الجیم من الیاء المشددة
کما فی تمیمی و مری و علی و عشی و برنی قالوا تمیمج و مرج و علج و عشج و برنج و من الیاء المخففة فی مثل حتی و بی و دمیت و مسی فی اشعارهم حجتج و بج و دمجت
و امسجا فهذه الکلمة **اجیج** قال ابو عمر و الجرمی لو رده انسان لکان مذهبا **اجیج** زبانه زدن آتش **ع فاضه** یقال اججت النار فتاججت
و اتججت ایضا علی افتعلت اججه ربکش آچج دو بدن شترمرغ چنانکه آوازی آید از وی **ع فاضه** یقال سماج الظلیم و یقال القوم فی اججه
ای فی اختلاط اججه بمعنی گرما و سوزش آن اجاج بالکسر تا مثل جفنه و جفان یقال ایج النهار ایجا جاما ارا جاج بالضم آب
شور اجوج بالضم مضیئ و منه یاجوج و ماجوج نوعی از خلق قال الاخفش هو یفعول و مفعول من اجیج النار عند من همزهما و جعل
الالف اصلیة فیهما و من لم یهمزه جعل الالفین زائدتین یقول یاجج من یجبت و ماجج من مجبت و هما غیر منصرفین **ارج**

اریج دمیدن بوی خوش عع کافه تاریج برغالیدن موریج نام مردی که میان بکر و تغلب حرب انگیخت ارجان شهری بفارس و هو معرب اران وجاء
فی الشعر مخففة الراء ایضا ازج نوعی از بناها آزج آزاج جماعت امج بفتحتین گرما و تشنگی یقال صیف امج سخت گرم انوج آواز تاسه که از فربهی گرانی
آید و هو صوت یسمع مع النفس هو یعتری السمین من الناس عع فاکه والنعت انوج بالفتح فصل الباء باجة نوعی از طعامها باجات جماعت
و هو معرب باجه کفانیدن ریش و به نیزه درخستن عع فاضه و یقال ابتجت ما شئنک من السمن و قد بجها اهکلا از رجل
بجج مرد فراخ چشم عین بجاء بجة نام بتی بجبجة بانگی که بوقت خوابانیدن کودک کنند بجباج و بجباجة مرد فربه و لرزان گوشت
بخزج گوساله بذج بره و هو من اولاد الضان بمنزلة العتود من اولاد المعز وجمعه بذجان بالکسر برج بفتحتین سپیدی سخت
سپیدی و سیاهی سخت سیاه شدن چشم برجاء نعت منه برج بالضم کوشک یکی از دوازده بخش فلک ثوب مبرج نوعی از حلها که صورت
برج باشد بر وی تبرج خود را آراستن زن در نظر مرد ابریج بالکسر شیر زنه برذج برده و هو معرب بعج شکم کفانیدن بکارد عع
بفتحهما فهو مبعوج و رجل بعج بکسر العین سست رفتار کانه مبعوج البطن انبعاج لازم منه و تبعج السحاب ای انفرج عن الودق و یقال بعج مطر الارض
باحجة فراخی وادی بلوج روشن شدن صبح عع فاضه یقال بلج الصبح و ابتلج و تبلج بمعنی و تبلج ایضا ضحک و هش و صبح
ابلج بین البلج ای مشرق مضیء و کذلک الحق اذا اتضح و یقال الحق ابلج و الباطل لجلج ابلیجاج گشاده و روشن شدن بلجة
بالفتح و الضم روشنی آخر شب و گشادگی میان ابروان بلج بفتحتین مصدر منه ابلج نعت منه و فی حدیث ام معبد فی صفة النبی
علیه السلام ابلج الوجه ای مشرقه بهجة خوبی یقال هو ذو بهجة بهاجة مصدر منه عع بضمهما بهیج نعت منه قوله تعالی من کل
زوج بهیج و شادمانه شدن عع کافه بهج نعت منه و بهیج ایضا و یقال بهجنی و ابهجنی ای سرنی و ابهجت الارض ای بهج
نباتها ابتهاج شادمانه شدن بهرج ناسره معرب یقال درهم بهرج باجة سختی یقال باجتهم باجة ای اصابتهم داهیة و یقال
انباجت علیهم بوائج منکرة ای انفتقت علیهم دواه و تبوج البرق ای لمع و انکشف فصل التاء اترجة به ضمتین
واترج ترنج و حکی ابو زید ترنجة و ترنج ترج بالفتح نام موضعی و فی المثل هو اجرأ من الماشی بترج و هی ماسدة تاج افسر یقال
توجه فتتوج ای البسه التاج فلبسه و یقال العمائم تیجان العرب فصل الثاء ثواج بانگ و فریاد گوسفند ثبج میان
کتف و پشت و میانه هر چیزی و بلندی ریگ و ثبج الراعی بالعصا اذا جعلها علی ظهره و جعل یدیه من ورائها و ثبج الکتاب
و الکلام لم یبینه اثبج پهن پشت و ایضا بیرون آمده پشت و ثبج الرجل ای اقعی علی اطراف قدمیه ثج روان کردن آب و خون
قربانی عع فاضه و فی الحدیث افضل الحج العج و الثج ثجیج الوادی سیله مطر ثجاج باران ریزان قوله تعالی انزلنا من المعصرات
ماء ثجاجا ثلج برف و باریدن وی عع فاضه ارض مثلوجة التی اصابها ثلج و اثلج یومنا و ثلجتنا السماء کما یقال مطرتنا و ثلجت نفسی ای
اطمانت ثلوج مصدر منه ثلج به فتحتین خنک شدن دل و آرامیدن از کسی عع کافه رجل مثلوج الفواد اذا کان بلیدا و حفر حتی اثلج
ای بلغ الطین فصل الجیم جرج به فتحتین زمین پشته درسنگناک و جنبان شدن انگشتری در انگشت عع کافه و شاح جرج ای
جائل قلق جرجة به فتحتین جاده و میانه راه جرجة بالضم خرجینه جرج جماعت جریج مصغر نام مردی جلجة به فتحتین سر و کاسه سر یقال
علی کل جلجة کذا و کذا اجلج جماعت جباجة مهره فصل الحاء حجج در دشکم گرفتن شتر را از خوردن عرفج عع کافه بعیر
حجج و ابل حجی او حباجی مثال حمقی و حماقی حجج تیز دادن بدهان و بغل حجج الرجل ای حمق و حجحجة بالعصا حجحجات ای ضربه بها ضربات
حج آهنگ کردن رجل محجوج ای مقصود و حج بنو فلان فلانا اذا اطالوا الاختلاف الیه و هذا هو الاصل ثم تعورف استعماله
فی القصد الی مکة للنسک و حج کردن عع فاضه یقال حججت البیت فانا حاج و یجمع علی حج مثال بازل و بزل و حجاج و حجج

كذلك كما يقال للغزاة غزى وللعادين على اقدامهم عدى حج بالكسر اسم فيه حجة بالكسر يكبار حج كردن هو من الشواذ لان القياس بالفتح
وسال ونرمه گوش حجج جماعت ذو الحجة ماه حج ذوات الحجة جماعت و ذوات القعدة كذلك و امرأة حاجة ونسوة حاج بيت
الله بالاضافة اذا كن حججن و ان لم يحججن فهن حواج بيت الله فتنصب البيت لانك تريد التنوين فى حواج الا انه لا ينصرف كما تقول
هذا ضارب زيد امس و ضارب زيدا غدا فيدل بحذف التنوين على انه قد ضرب و باثباته على انه لم يضربه و حججت فلانا اذا اعتبته وحج
وحجة الله يمين للعرب حجة بالضم ج حجج غلبه كردن به حجت تقول حاجه فحجه اى غلبه بالحجة وفى المثل لج فحج فهو رجل محجاج اى جدل
وميل فرو بردن بجراحت بجهت علاج فهو حجيج محجاج بالكسر ميل جراحت مرد حجت گوى تحاج اى تخاصم حجاج بالفتح والكسر استخوان
ابرو محجة ميانه راه تحجة سپاسگى باز رفتن يقال حملوا عليهم ثم محجوا او قصد سخن كردن و باز ايستادن حدج بفتحتين حنظل كه صلب
وسخت شده باشد حدجة يكى ومنه احدجت شجرة الحنظل حدج بالكسر كژاوه و محفة زنان و بار حدوج بالضم و احداج جماعت
وحدجت البعير اى شددت عليه الحدج حداجة لغة فى حدج حدائج جماعت حدج چشم انداختن بر چيزى يقال حدجه ببصره
اى رماه به وحدجه بسهم وحدجه بذنب غيره اى رماه به تحديج نگريستن حذنج بالضم نام مردى محذرج تابان و روشن و يقال
حذرجه اى فتله واحكمه رجل حذرجان بكسر الراء قصير مكان حرج بفتح الراء وكسرها اى ضيق كثير الشجر وفى قوله تعالى يجعل
صدره ضيقا حرجا بالفتح والكسر وهو بمنزلة وحد وفرد ودنف حرج بفتحتين تنگى و تنگ شدن ع كافه و يزه و ناقه دراز باريك
وچهار چوب بسته كه مرده بر وى نهند و سياه شدن چشم و سرگشتن و حرام شدن يقال حرج على اى حرم حرجة گروهى از اشتران و درختان
حرج حرجات جماعت حراج بالكسر كذلك و يقال احرجه اى آثمه تحريج تنگ كردن و تحرج اى تاثم و احرجه اليه اى الجاه حرج بالكسر زه و گوش
ماهى و مهره سنگ از شكار و كلب محرج اى مقلد بالحرج حرجج بالضم حرجوج ناقه دراز خانه حراجيج جماعت حشرجة غرغره گلو وقت
مرگ و تردد آواز دران حال و تردد آواز خرد در حلق قال ابن السكيت حشرج هو حسى يعنى آشام حضج بالكسر باقى مانده آب در حوض
احضاج جماعت وحضجت به الارض اى ضربت وحضجت النار او قدتها و انحضج الرجل اى التهب غضبا وفى الحديث من شاء ان
ينحضج فلينحضج اى فليتقد من الغيظ وليتشقق حفلج بتشديد اللام لنگ زن و اگر باشناس باهم نسايد حلج پنبه بيرون كردن از تخم
ع فاضنه كه قطن حليج و محلوج نعت منه حلاج پنبه بيرون كننده محلج محلجة بالكسر تخت حلاجى محالج اهن و يقال حلج
القوم ليلتهم اى ساروها و يقال بيننا و بينهم حلجة بعيدة حليجة باقيمانده وفشارده خيك شتر كه در وى خرما تر كرده باشد تحميج تيز نگريستن و چيزى
خرد نگريستن حملج الحبل اى فتله فتلا شديدا احملاج بالكسر نايى دم زرگر حنجة واحنجه اى بلله واحنج كلامه اى لواه كما يلويه المخنث حنج بالكسر
اصل يقال عاد الى حنجه وبنجه و دل و ميانه هر چيز حنج الليل دل شب و حنج الظلام كذلك حاجة نياز حاج حاجات جماعت حوائج
كذلك على غير قياس كانهم جمعوا حائجة والاصمعى ينكره بخروجه عن القياس الا فهو كثير الاستعمال حوجاء حاجة يقال ما فى صدره حوجاء ولا
لوجاء ولا شك ولا مرية بمعنى واحد و يقال ليس فى امرك حويجاء ولا لويجاء ولا رويغة و يقال كلمة فما رد على حوجاء ولا لوجاء اى
فما رد على سوداء ولا بيضاء اى لا قبيحة ولا حسنة حوج نياز مند شدن ع ذ ا ضه احتياج كذلك و احوجه اليه غيره و احوج اليه اى احتاج
متعد لازم حاج نوعى از خار فصل الخاء خبجه بالعصا اى ضربه بها و خبج بها اى حبق خبرنجة گوارندگى عيش م خبرنج اى
تام ريح خجوج باد سخت در پيچان خجج سخت گذشتن با دوسر و ركش شدن و گرفته حال گشتن و اخج الجبل فى سيره اى اسرع مع التواء
خداج زادن شتر پيش از مدت وضع ع فاكه خدجت الناقة اذا جارت بولدها قبل الوقت فهى خادج والولد خديج وان كان تام الخلق وفى الحديث
كل صلوة لا يقرء فيها بام الكتاب فهى خداج اى نقصان و اخدجت الناقة اذا جارت بولدها ناقص الخلق وان كانت ايامها تامة والناقة مخدج

الدال وله مدحج بفتحهما ومنه في حديث علي مدحج اليد اي ناقص اليد و خدجت الصحيفة اذا قل سطرها **خدنجة** بفتحتين وتشديد اللام زن سطبر بازو و ساق

**خروج** مخرج بيرون شدن **ع** **فاطمه** مخرج ايضا جاي بيرون شدن يقال خرج مخرجا حسنا وهذا مخرجه اخراج مخرج مشتدفيه والمخرج المعقول والموضع

والوقت ايضا يقال اخرجني مخرج صدق وهذا مخرجه وهو مخرج استخراج از خود بيرون آوردن و بيرون آوردن خواستن تخرج خراج بفتحتين باج خراج

خايج اخرجته مما استخرج بالسكون بيرون شدن خلاف دخل و تمام جاي بجامه و ابركه برآيد يقال خرج لراخراج حسن تخريج بيرون آوردن برساختن فقال

خرجه في الادب فتخرج وهو خريج فلان مثال فسيق بمعنى مفعول ناقة مخترجة وهي التي خرجت على خلقة الجمل خرج بالضم بار دان ومنه بالفارسية خرجينه

خرجة بالكسر بفتحتين جماعت مثال جحر وجحرة خراج بالضم ريش دميدگي بر روي پوست رجل خرجة ولجة مثال همزة اي كثير الخروج والولوج خارجي آنكه بغير

خود مهتر شود في اصالت ويكي از گروهي كه ايشان را بنو الخارجية گويند وقولهم اسرع من نكاح ام خارجة وهي امراة ولدت كثيرا من قبائل العرب كانوا يقولون

لها خطب فتقول نكح وخارجة اسمها ولا يعلم ابو خرج بفتحتين ايضا سيد شدن يقال كبش اخرج وظليم اخرج بين الخرج اخريجاج مثل خرج وخرجاء من

النساء التي لبست رجلاها مع انحاء زمين تخريج الراعية المرتع آن تاكل بعضه وتترك بعضا ارض مخرجة التي نبتها في مكان دون مكان عام فيه تخريج

اي خصب وجدب خريج بازيچه وهي لعبة للعرب يقال لها خراج مبنيا على الكسر مثال قطام مخارجة انكشتان فدر روي كسي زدن بوقت جنگ تخارج

دو گروه ديار روي جنگ كردن عيش **مخرفج** بكسر الفاء عيش فراخ وفي الحديث انه كره السراويل المخرفجة قالوا هي التي تقع على ظهر القدمين

**خزرج** باد جنوب وقبيله انصار وهي الاوس والخزرج ابنا قيلة وهي امهما نسبا اليها **خفنج** نوعي از بيماري شتر **ع** **كافه** بعرج تعب نشبه

وخفاجة نام حيي از بني عامر غلام خفنج وخنافج بعضها كودك باگوشت **خلج** كشيدن و بيرون كردن **ع** **فاله** خلجه واختلجه يعني ملوج طحمان چشم بريدن **ع**

**فانمه** كه يقال خلجت عينه واختلجت اي حلت و اشارت كردن بچشم و ابرو ومنه يقال خلجه بعينه و مشغول كردن يقال منه خلجته امور الدنيا اي شغلته وخلجت

الناقة اي فطمت ولدها فهي خلوج وهي التي اختلج عنها ولدها فقل لذلك لبنها وخلجة اي طعنة والملوجة الطعنة ذات اليمين وذات الشمال والرأي المضطرب خليج

بفتحتين درد دست از ماندگي و كوفتگي **ع** **كافه** و بريدن چشم فهي عين خلجة بكسر اللام وتخلج المفلوج في مشيه اي تفكك وتمايل وتخالج في صدري

شيء اي اشكلت خلج بفتحتين گروهي از عرب وشنهاي خرد خليج شاخي از دريا وجوي وكرانه جوي و رسن و كاسه بزرگ خلج بفتحتين جماعت **خلنج** بالنون

درختي وهي معربة خدنك خلانج جماعت **خمج** بفتحتين سستي واصبح فلان خمجا اي فاترا **فصل الدال** **ديباج** بالكسر ديباه فارسي معرب والجمع على دبابيج

او دبابيج على ان تجعل اصله مشددا كما قلنا في الدنانير ديباجتان دو رخسار ديباجة روكار قال ابن السكيت ما بالدار دبيج بالكسر مشددا اي احد

ابو عبيدة في الميم والحاء قال الجوهري سألت عنه في البادية جماعة من الاعراب فقالوا ما بالدار دبي وما زادوا على ذلك **دجنة** بالضم تيرگي و تاريكي ليلة

ديجوج وليل دجوجي وناقة دجوجية وبعير دجوجي اي شديد السواد وناقة دجوجاة اي منبسطة على الارض و رجل مدجج بفتح الجيم وكسرها اي شاك في السلاح

و تدجج في شكته اي دخل في سلاحه و دججت السماء اي تغيمت دجيج دجاج نرم رفتن **ع** **فائمه** يقال مر القوم يدجون على الارض اي يدبون في السير قال ابن السكيت

ولا يقال لهم الدجاج حتى يكون لهم الدجاجة وقولهم هم الحاج والداج قالوا الداج الاعوان والمكارون ويقال ما تركت من حاجة ولا داجة الاتيت اتباع على حجة ويقال

هو ر لما رالعلاج وليسوا بالحجاج بالفتح والكسر والاولى افصح ماكيان حاجة يكي للمذكر والانثي بالهاء على انه واحد من جنس مثل حمامة وبطة دجاجة ايضا كلك عونه ريسمان

دجدجة تاريك شدن شب بانگ كردن مر غان را **دحرجة** گرد كردانيدن چيزي را دحراج بالكسر كذلك يقال دحرجة فتدحرج مدحرج چيزي گرد دحروجة بالضم گويك

سرگين جعل **درج** در جا رفتن **ع** **فاضه** درج الرجل والضب اي مشي ودرج اي مضي لسبيله و درج القوم وانقرضوا اي انقرضوا و في المثل اكذب من دب ودرج

اي اكذب الاحياء والاموات قال الاصمعي درج الرجل اي لم يخلف نسلا ودرجت الناقة وادرجت اذا جازت السنة ولم تنتج فهي مدراج بالكسر اذا كانت تلك عادتها

وادرجت الكتاب طويته ودرجه الي كذا واستدرجه اي ادناه منه على التدريج فتدرج هو درج بالفتح باد تيز يقال ريح درج وتفتح و مدرجة جايي رفتن و گذشتن و قولهم

خل درج الضب اي طريقه وحتى اذا وجي اي الي الطريق الذي جيت منه ادراج اي طريق درجة پايه درج نجابت و پايگاه درجات جماعت درجة بالضم

ننه فی درجه وهی المرقاة نوعی از سنگ خوار درج بالسکون والحرکة کاغذ نبشته ونوشته نامه یقال انفذته فی درج الکتاب ای فی طیه ویقال ذهب دمه
ادراج الریاح ای هدرا دَرج بالضم دوک دان وجبله زنان که پیرایه وجواهر در وی نهند دُرجة بالضم خرقة او شیء یدخل فی حیاء الناقة ثم تشد وتترک ایاما فتراه
قال ابو زید اذا ارادوا ان یقدم الناقة ولد غیرها شدوا انفها وعینیها وحشوا حیاءها مشاقا وخرقا فیتر کونها ایاما فیاخذها الذلک غم مثل المخاض ثم یحلون الرباط
عنها فیخرج ذلک الخرق وهی تری انه ولدها فاذا القته حلوا عینیها وقد هیئوا الحوار فیدنونه الیها فتحسبه ولدها فترامه ویقال للذی یشد به عینیها الغمامة والذی
یشد به انفها الصقاع وهو الذی یحشی به الدرجة والجمع دُرَج دُرّاج دُرّاجة نوعی از مرغان رنگین چون تدرو وهذان للذکر والانثی سواء وتخص حیقطان للذکر منها
ارض مدرجة زمین دراج ناک دَرّاجة بالفتح حالت برفتن آمدن کودک خرد دراج ایضا نام جائی **دعج** بالتحریک فراخ وسیاه و تیک شدن سیاهی چشم عین دعجاء
نعت منه ورجل ادعج ای اسود والعرب تسمی ولی المحاق الدعجاء وهی لیلة ثمانیة وعشرین وثمانیة لسرار والثالثة الفلتة وهی لیلة ثلثین **دعلجة** رفتن
وآمدن دعلج نام اسپی **ادلاج** باول شب رفتن دلاج بآخر شب رفتن وهو افتعال والاسم من الاول دلج بالتحریک ومن الثانی دلجة بالفتح والضم دالج
دلو تهی کننده دلوج مصدر منه **ع فاضه** مدلج مدلجة موضع دلوتهی کردن چون حوض خرمن مدلج بالضم قبیلة از کنانه دولج خانه وحش ومنهج مثل تولج
**دمج** در آمدن واستوار شدن کاری یقال دمج الشیء واندمج وادمج قال ابو عبید کل هذا اذا دخل فی الشیء واستتر فیه نصل مندمج ای ملس ودترا مجوا
علیه ای تعاونوا ولیل دامج ای مظلم مدمجة مدار اکردن بکسی ومنه الصلح الدماج بالضم وهو کانه فی خفاء ویقال هو التام المحکم وادمجت الشیء ای لففته
فی ثوب والمدمج المدرج مع ملاسته وایضا القدح **دملوج** بالضم بازوبند دملج کذلک المدمج المدرج الاملس **دمحجة** گام نزدیک نهادن
**دهانج** شتر دکوهانه فارسی معرب دهنج بالضم وفتح الهاء وکسر النون نوعی از جواهر که آنرا دهنج خوانند **فصل الذال ذاج** بدم کشیدن
آب را سخت **ع** بفتحها و پاره کردن مشک را ودمیدن در وی وانه اجتب القربة ای تخرقت **فصل الراء رباجة** بالفتح کولی وهی بلادة **رتاج**
بالکسر بند ودمیه تاج کلیدان ارتجت الباب اغلقته وارتجت الناقة اذا اغلقت رحمها علی الماء وارتجت الدجاجة اذا امتلأ بطنها بیضا وارتج علی القاری
مجهولا اذا لم یقدر علی القراءة وکذلک ارتتج علیه ولا تقل ارتج علیه بالتشدید ورتج الرجل فی منطقه بالکسر اذا استغلق علیه الکلام رتج بفتحتین در بزرگ
وکذلک الرتاج ومنه رتاج الکعبة مراتج راهها تنگ **رج** جنبانیدن **ع فاضه** رجاء ناقة بزرگ کوهان رجرجة جنبیدن ولرزیدن وارتج
البحر ای اضطرب وفی الحدیث من رکب البحر حین یرتج فلا ذمة له یعنی اذا اضطربت امواجه ترجرج الشیء اذا جاء وذهب رجرج ورجراج ومترجرج جنبان ولرزان
یقال کتیبة رجراجة وامرأة رجراجة التی یترجرج علیها لحمها رجرجة بکسر الراءین باقی آب بر روی لای وهی الثریدة الملبقة ایضا رجرج گیاهی رجاج بالفتح شتران
وگوسپندان لاغر ومردم ضعیف حال نعجة رجاجة ای مهزولة **رخج** بفتحتین ما یخرج من بطن النخلة اول الثمر قیل ان یاکل وهو بمنزلة البعی من الصبی
ینبلج والرنج پوست سیاه قال ابو عبیدة اصله بالفارسیة رنده **ارتعاج** لرزیدن وهو الارتعاد ورعج البرق وارتعج اذا تتابع لمعانه ویقال
ارتعج ماله وعدده اذا کثر ورعج الوادی اذا امتلأ **رنج** گوز هندی **رواج** روا شدن **ع فاضه** ترویج روا کردن متاع ودرم را **ریج**
بفتحتین گرد وریج الغبار ای اثاره رهوجة بالفتح رهوار **فارسی معرب فصل الزا زبرج** بالکسر آرایش وزر وابر تنک
سرخ یقال زبرج مزبرج ای مزین **زج** بالضم تیزی آریخ وآهن بن نیزه زججة جاج جماعت وازججت الرمح فهو مزجج
اذا عملت له زجا وزججت الرجل زججة اسپ طعنته بالزج مزج بالکسر نیزه کوتاه زجج باریکی ودرازی ابرو ازج نعت منه وزججت المرأة حاجبها
ای دققته وطولته ظلیم ازج بعید الخطو ونعامة زجاء زجاجة آبگینه زجاج ثلث لغات جماعت **ازعاج** از جای بر کندن یقال ازعجه عن
مکانه فانزعج مزعاج بالکسر زنیکه بر یک جای قرار نگیرد **زلج** بالحرکة والسکون جای لغزان تزلج لغزیدن زلج سبک رفتن زلج کذلک **ع فالکه** سهم
تیز زلج عن القوس عطاء مزلج ای قلیل موتح مزلج ایضا الذی خویشتن را بقومی چسپانیده باشد که نه از ایشان باشد مزلاج بالکسر کلیدان که بی کلید کشاده
شود وزن لاغر رین وازلجت الباب اغلقته زلقت القربة ای ملأتها زلج بفتحتین خشم گرفتن **ع کافه** ویقال مالی الیک مزلج ای غضبان زنجی زنگی

بالكاف ايضا بكسر اولهما و فتح ثانيهما مع تشديد ثالثهما و مغزه مرغ زمج مثال خرد بالضم مشدد نوعي از مرغان جارحي القوم بزابجهم بالهمز اي جمعهم
واخذت الشئ بزابجه و زابجه اي كله و لم ادع منه شيئا زنج زنگ بخي دنگي و هم الزنوج قال ابو عمرو زنج بفتح الزاء و كسرها زنفليجة بكسر الزاء زنبيله فارسي معرب
زنفليجة بتقديم اللام على الياء و فتح الزاء ايضا كذلك زوج جفت خلاف فرد يقال زوج او فرد يعني جفت يا طاق كما يقال خسا او زكا و يقال هما زوج و
هما زوجان كما يقال هما سواء و هما سيان اشتريت زوجي حمام يعني ذكرا و انثى او عندي زوجا نعل و قال الله تعالى من كل زوجين اثنين و شوي و زن
يقال هو زوجها و هي زوجه و زوجته قال الله تعالى اسكن انت و زوجك الجنة و يقال زوجة امراة و زوجتها بعلا و تزوج امراة و تزوجت رجلا و بر
قال الله تعالى و زوجناهم بحور عين اي قرناهم بهن و قوله تعالى احشروا الذين ظلموا و ازواجهم اي و قرناءهم امراة مزواج كثيرة التزوج مزاوجة
ازدواج جفت و قرين شدن با هم زوج ايضا پوششي كه بر هودج افكنند زاج زاك فارسي معرب زيج رشته بناء و هو المطر و اصل حساب نجوم

## فصل السين

سبجة بالضم كليم سياه و تسبج الرجل اي لبس سبجة سبج شبه فارسي معرب سبيج سبيجة شاماكچه و هو نوع من اللبس سابجة قومي از سند كه در بصره زندان
بان گر بودي والهاء للعجمة و النسب سبح بطنه تسبيح اي رق بالجيء منه من الغائط و سبح الحائط اي طلينه مسبحة بالكسر اداة سبحة سبحة نام دو بت سجاج
بالفتح شير بسيار آب ارض سجسج زمين هموار نه درشت و نه نرم و يوم سجسج نه گرم و نه سرد و في حديث الجنة سجسج سحج خراشيدن و كوفتن بار بر و
يقال سحجت جلده فانسحج اي قشرته فانقشر و يقال اصابه شيء فسحج وجهه و به سحج و هو نوع من العلل في الامعاء و سحجة فسحج عقد الكثرة جلد منسحج اي
معصفص مكنج بعير سحاج يسحج الارض بخفه سداج اي كذاب و تسدج اي تكذب و تخلق سرج زين و اسرجت الدابة زين نهادم ستور را سريج نام آهنگر
سريجيات شمشيرهاي منسوب بوي سراج زين فروش سراج بالكسر چراغ و آفتاب مسرجة چراغدان سرجوجة بالضم سرشت و روش يقال هم على سرجوجة واحدة اي
اخلاق واحدة سفنج شترمرغ نر سبك رو و هو ملحق بالخماسي بتشديد الحرف الثالث منه سلج سلجان فرو بردن لقمه بگلو و قولهم الاكل سلجان و القضاء
لي اي اذا اخذ الرجل الدين اكل فاذا طولب به ابطأه سلج بالضم مشدد اللام گياهي و سلجت الابل تسلج بالضم اذا استطلقت بطونها عن اكل
السلج سماجة زشتي و زشت شدن ع بضمهما فهو سمج و سميج مثال ضخم و فخم و خشن و هم سماج بالكسر و استسمجه اي عده سمجا سمج سميج ايضا شير چرب
و مزه برگشته سمهج و سملج بزيادة الهاء و اللام كذلك سمحج ماده خر دراز پشت و لا يقال للذكر سمحج و سمرجة بالتشديد سه باره خراج گرفتن فارسي
معرب سمنلج سبك هو ملحق بالخماسي بتشديد الحرف الثالث منه سنامنج جزيرة در بحر كه آنرا ماهيان خوانند ساج نوعي از درخت و طيلسان سيجان جمع
سواج بالضم جايي ريح سيهج و سيهوج باد سخت مسهج گذرگاه باد و سهجت الريح الارض اي قشرتها و سهج القوم ليلتهم اي ساروا و سهجت الطيب اي سحقته

## فصل الشين

شجة بالفتح سر شكستگي شجاج بالكسر جماعة شج سر شكستن ع فاضكم شجيج و شجوج نعت منه و تشجيج و مشجوج و مشجج شدد للمبالغة رجل اشج اي
بر پيشاني اثر شكستگي دارد و يقال شجت السفينة البحر اي شقته و شجت المفازة اي قطعتها شحاج بالضم بانگ كردن زاغ و شتر مرغ و استر ع بفتحهما و نهاق
للبغال بنات شحاج و للحمار الوحشي مشحج و شحاج شرج العيبة بفتحتين گوشه جامه دان و اشرجت العيبة اذا ادخلت بين اشراجها شرج بفتحتين ايضا
راه كهكشان و هو المجرة شرج الوادي منفسحه اشراج جماعة ذاته اشرج ستور كه يك خصيه وي كلان باشد شرج ايضا مصدر منه ع كافه و كفتگي
كمان و انشرجت القوس اي انشقت شريج نوعي از چوب شريجة كمان كه از وي سازند و لحك و آن بار دانستن كه از گياه بافند يعني بار خربزه و خزان
شرج بالسكون آب راه از سنگستان بزمين نرم شراج شروج جماعة و نام جايي و نام آبي و خره نهادن خشت مانند گونه يقال هذا شرج هذا اي مثله و
هما شرجان واحد اي ضرب واحد شرجان فرقتان و لونان مختلفان من كل لون تشريج بخيه دور دور زدن جامه را يعني بگنده كردن و المختلطين گوشت
بجنة با خام شفارج مثال علابط پيشاره فارسي معرب يقال ما ذقت شماجا بالفتح اي شيئا و اصلها يرمي من العشب با يوكل شمج بگنده كردن و
جامه ناقة شمجى بفتحات اي سريعة بنو شمج دو قبيله مردم از قضاعة و فزاره شمرجة دور ادور دستباده دوختن جامه را شمج بفتحتين و سكون الوسط جل نكسا يا
شنج درگشيدن درهجيد كے ع كافه يقال شنج جلده و تشنج و تشنج بمعنى شنجية اسبي كه لسانه هو مع الانه اذا شنج نسانكم تستر جحلا و يوصف الغراب بذلك ايضا

فصل الصاد صاروج آهک ایخته با خاکستر وغیر آن فارسی معرب وکذا کل کلمة فیها صاد وجیم لانهما لا یجتمعان فی کلمة واحدة من کلام العرب صلّج
بالضم والتشدید پیله الواحد صلّجة معرب ایضا صولجان چوگان معرب صوالجة جماعت والهاء للعجمة صهج بفتحتین قندیلها صمجة یکی معرب صنج چنگ وسنج معرب
صنجة المیزان سنگ ترازو ولا تقل بالسین صهریج بالکسر حوض آب صهاریج جماعت برکه مصهرجة حوض صیجة بصاروج برآورده فصل الضاد ضجّ ضجیج بانگ وفریاد
کردن ضجّة بانگ عع فاکة اضجّ القوم اضجاجا اذا اجلبوا وصلوا فاذا جزعوا من شیء وغلبوا قیل ضجّوا ضجیجا ضجوج ناقه فریاد کننده وقت دوشیدن وبار
کردن مضاجعة ضجاج بانگ وفریاد کردن باهم والاسم ضجاج بالفتح ضرج شکافتن ضرج ای شقة عین مضرجة ای واسعة الشق انضراج انشقاق والساع انضرج ما بین
القوم ای تباعد ما بینهم وتضرّج بالدم تلطخ به وتضرّجت لفائف البقل اذا انفتحت وتضرّج البرق ای تشقق تضریج رنگ سرخ کردن جامه را وهو دون المشبع وفوق المورد وخون
آلوده کردن یقال ضرّج انفه ای ادماه اضریج بالکسر نوعی از جامهای زرد رنگ وسپید ونده عدو ضریج ای شدید مضارج بالفتح جامهای خلقان عاریتی مضرج بالکسر احدها
ضارج موضعی ضمعج زن تمام اندام پرگوشت وکذلک ناقة ضمعج ضوج خم وادی اضواج جماعت وضاج السهم عند الهدف ای مال عنه فصل الطاء طرّوج
بالضم مورچه طسوج بالفتح مثقال دانگ ودو حبه معرب طساسیج جماعت فصل العین عثج عثج بالفتح شتر لگن عجّ عجیج آواز برداشتن عع فاضة فی الحدیث
افضل الحج العجّ والثجّ وهو گرفتن گرد وعجیج ای صوت مزار عجّة بالضم خاکینه عجاج بالفتح گرد ودود عجاجة اخص منه وایضا شتران بسیار وعجّت الریح وعجیت
ای اشتدت واثارت الغبار یوم معجّ روز گرد وباد ریاح معاجیج ضد مهاوین وعجّجت البیت دخانا فتعجّج ای ملأت البیت فامتلأ عجاج بن رؤبة نام شاعری فم نهر عجّاج
وفحل عجاج ای ذو صوت وصیاح وکذلک کل ذی صوت من فرس وریح عجعجة بانگ وفریاد کردن ودیار اعجیم کردن بصفت قضاعة کما یقولون هذا راعج خرج معج ای راعی
خرج معی رجل عجعاج ای صیاح طریق عاج ای ممتلی وعاج بکسر الجیم زجر للناقة وقد عجعجت بها وفلان یلف عجاجته علی بنی فلان ای یغیر علیهم علهج فلان
ولده ای احسن غذاءه مفلج ای ممتلی عروج برآمدن عع فاضة عرج ای اصابه شیء فی رجله فخمع ومشی مشیة العرجان ولیست بخلقة فاذا کان
خلقة قلت عرج بالکسر فهو اعرج وهم عرج وعرجان ومصدره عرج بالتحریک وهو ایضا دلوک الشمس والعراج نحو المغرب ای میلانها یقال عرجت الشمس بمعنی
ای بمغیب یقال ما اعرجه الدیدما اشد عرجه ولا تقل ما اعرجه فی التعجب لان ما کان لونا وخلقة فی الجسد لا یقال منه ما افعله الا مع اشدّ عرجان بفتحتین
لنگان رفتن امر عریج کار نا استوار وعرّج البناء ای میّله فتعرّج وعرّج علیه ای اقام وعرّج علی المنزل ای حبس مطیته علیه واقام وکذلک التعریج یقال
منه مالی علیه عرجة بالضم ولا تعریج ولا تعرّج ای توقف انعراج میل کردن منعرج الوادی منعطفه یمنة ویسرة معراج بالکسر نردبان ومنه لیلة المعراج
معارج معاریج جماعت معارج ایضا برآمدن جایها قال الاخفش ان شئت جعلت واحد المعارج معرجا بالفتح والکسر مثل مرقاة عرجا کفنار
قال الاصمعی العریجاء بالضم والفتح بعده فی الورد ان ترد الابل یوما نصف النهار ویوما غدوة عرج بالسکون منزلی بر راه مکه عرجی نام شاعری
منسوب بدان منزل وگله از شتر وذلک نحو من الثمانین وقال ابو عبیدة مائة وخمسون وفویق ذلک قال الاصمعی خمسمائة الی الالف عرج بالکسر مثله
اعراج جماعت واعرج جنگ ای وهبتک عرجا من الابل عرفج نام عمیر بن سبا عرفج درختی عوسجة یکی بن ازدی ونام مردی عسج مدّ العنق
فی المشی ومنه بعیر معساج عوسج نوعی از خار عوسجة یکی ونام مردی عسلج بالضم ما لان واخضر من قضبان الشجر والکرم داول ما ینبت وعسلجت
الشجرة اخرجت عسالیجها اعفاج روده های مردم واسب وسباع وهو مثل المصارین لذوات الخف والظلف عفج بفتحتین علج بالکسر عفج بکسر الوسط
یکی عفج زدن عفجه بالعصا اضربه بها وکنی به ایضا عن الجماع معفاج الت زدن وتعفج البعیر فی مشیه ای تعرّج عفنج احمق ضخم عفضاج ستبر شکم ست
عفاضج بالضم کذلک علج بالکسر کوره خر وگبر که هیچ دین ندارد علوج اعلاج معلوجاء بالکسر وفتح اللام ممدود اعلجة بالکسر فتحتین جماعت ویقال فلان علج مال ای یقال
ازار مال معالجة علاج مرد سیدن به بیمار وجز آن وتیمار کردن بعلاج یقال عالجه فعلجه ای غلبه بالعلاج واستعلج جلد فلان ای غلظ فهو مستعلج الخلق ورجل
علج بکسر اللام ای شدید عالج موضعی ببادیه وشتریکه علجان خورد وآن گیاهی است علج بفتحتین خرمابنان خرد واعتلجت الارض ای
طال نباتها واعتلجت الامواج ای التطمت علجن بزیادة النون ناقه آگنده گوشت علهج بفتح الهاء بی اصل عمج شناه

رقص و تقلب معج عغ فاکه تعمج پیچ پیچان رفتن سهم عموج ای ملتوی فی ذهابه و تعمجت الحیة ای تلوت فی مرها عوج مار عمج بالضم والتشدید کذلک قال قطرب هو العمج
مخففا عنج نوعی از ریاضت شتر و منه عنجت البعیر اعنجه بالضم والاسم العنج بالتحریک و هو ان یجذب الراکب خطامه فیرده علی رجلیه عناج بالکسر یکی از رسنهای
دلو و هو حبل او بطان یشد فی اسفلها الی العراقی یقال منه عنجت الدلو اعنجها عنجا عنوج بالضم اسپ نیک عناجیج جماعت عنجج بزرگ عوج بفتحتین کژ شدن عغ کافه
و کژی در بالای چیزی ایستاده چون دیوار و درخت و مانند آن عوج بالکسر کژی در دین و در معیشت و در رای قال ابن السکیت یقال فی دینه عوج بالکسر و فی
عوده و حائطه عوج بالفتح اعوج نام اسپی قم اعوجیات منسوب بدو و لیس فی العرب فحل اشهر ولا اکثر نسلا منه عوجا شتر لاغر باریک و کمان و جمل اعوج و هم
عوج مقیم بودن بجای و مقیم کردن کسی را عغ فاضمه لازم متعد یقال عجت بالمکان و عجته بالمکان و کشیدن مهار شتر سبائکی و خم دادن و گردن شتر را کشیدن
مهار و انعاج علیه ای انعطف علیه عائج ایستاده یقال فلان ما یعوج عنه ای ما یرجع عنه اعوجاج کژ شدن عصا متعوجة و عوجت الشی فتعوج عاج استخوان
پیل عاجة یکی عواج عاج فروشنده عاج بکسر الجیم زجر للناقة عوهج درازگردن از آهو و شترمرغ و شتر و ما اعیج من کلامه شیئا ای ما اعبابه و ما اعوج به کذلک
ملحة نبی اسد و یقال ما عجت به ای لم ارض و یقال شربت مارا فما عجت به ای لم ارد منه و تداویت فما عجت به ای لم انتفع به فصل الغین فرس معلج
بالکسر اسپ هموار و یکسان رونده غلج مصدر منه عغ فاکه تغلج ستم کردن غمج فرو خوردن آب عغ فاکه و علی العکس ایضا لغة غمجة بالفتح و بالضم یک خورده
و جرعه غنج بضمتین و سکون ناز و کرشمه غنجت الجاریة و تغنجت فهی غنجة غنج بالتحریک مصدر منه و تغنج فی لغة هذیل یقال فلان غنج القوم ای یشخهم فرس غوج
اللبان ای واسع جلد الصدر و غاج یغوج ای تثنی و تعطف فصل الفاء فاتج فاتحة شتر جوانه الستر یقال عدا حتی افتج ای اعیا و انبهر و قولهم هو بر لا یفتج
ای لا ینزع فج راه کشاده میان دو کوه فجاج بالکسر جماعت و فججت ما بین رجلی افجهما بالضم فجا اذا فتحت و یقال مشی مفاجا و قد تفاج و قوس
فجار و فجواء بینة الفجج اذا بان وترها عن کبدها و فججت القوس اذا رفعت وترها عن کبدها و کذا افجوتها و رجل افج نعت منه و افجت النعامة ای القت صومها یعنی
سرگین انگند و افج الرجل اسرع و حافر مفج ای مقبب و هو محمود فج بالکسر خربزه شامی یعنی هندوانه و کل شی من البطیخ والفواکه لم ینضج فهو فج رجل فجفاج
کثیر الکلام فحج آنکه میانهای پای نزدیک بهند و پاشنها دور فحج رفتار وی عغ بفتحهما و تفحج فی مشیته مثله و هو ایضا مثل التفشج و هو ان یفرج بین
رجلیه اذا جلس تفحیج کذلک و افحج الرجل حلوبته اذا فحج ما بین رجلیها لیحلبها فرج بفتحتین کشایش عغ فاکه یقال فرج الله غمک تفریجا و فرج الله بمعنی فرج
بالسکون عورت و جای ترسناک قال ابو عبیدة الفرجان فرجات سند و خراسان و قال الاصمعی سجستان و خراسان فرجة بالفتح از تنگی و دشواری بیرون آمدن
فرجة بالضم و السکون شکاف یقال بینهما فرجة ای انفراج فرج بالکسر آنکه راز نهان ندارد فرج بضمتین مثله و هو ایضا القوس البائنة عن الوتر فارج فریج
کذلک رجل افرج الذی لا یلتقی الیتاه لعظمهما و هی فرجاء فرج بالتحریک مصدر منه و همیشه کشاده عورت بودن عغ کافه فهو فرج نعت منه و فی الحدیث
لا یترک فی الاسلام مفرج فهو القتیل یوجد فی ارض لا یکون عند قریة فانه یودی من بیت المال و قال ابو عبیدة هو الذی یسلم و لا یوالی احدا فاذا
جنی جنایة کان ذلک علی بیت المال لا عاقلة له و یروی بالجیم و الحاء حاجة مفرج ماکیان باجوزه فروجة بالفتح و التشدید جوزه فراریج جماعت افریج
جلد الحمل اذا استوی و بین عالیه فرتاج بالکسر یکی از نشانهای شتر فشج پایها از هم دور نهادن در رفتن عغ فاکه یقال فشج فبال و کذلک
فشج و تفشج مثل تفحج و قد مر تفضج بن موی خوی کردن فلج نام موضعی و جوی خرد و پیروزی و رستگاری یافتن عغ فاضمه یقال فلج علی خصمه و فی المثل
من یاتی الحکم وحده یفلج و افلجه الله علیه والاسم الفلج بالضم و افلج الله حجته ای قومها و اظهرها و قسمت کردن دیبا کسیع و نیم کردن یقال فلجته فلجین ای الفلوج الواحد
فلج بالفتح و الکسر و کرند و فلجراج برید کردن و زمین شکافتن تکبت زراعت و کل ما شققته فقد فلجته فلوجة بالتشدید زمین صالح مر زراعت را فلالیج جماعت و منه سمی موضع
فی الفرات فلوجة فلیج بالکسر پیمانه قم فلج بفتحتین جوی خرد افلاج جماعت و کشادگی در دندانها میش رجل افلج الاسنان و امراة فلجاء الاسنان نعت منه قال ابن درید لا یکون الفلج
من دراز الاسنانهم فالج ای فائز و قفیز مثالیمثل فلیج و هو المکیال و علت بر جای ماندگی و منه فلج الرجل مجهولا فهو مفلوج و منه قیل للشقة لیست فلیجة فالج شتر ضخم دو کوهانه
و هو فالج بن خلاوة الاشجعی و منه قولهم انا من هذا الامر فالج بن خلاوة ای بری فلیجة یک تخته از دو تخته خیمه و تفلجت قدمه ای تشققت فنزج نوعی از رقص عجم که از پنجه

گویند بجستن مانند ایک از زمین برگرفته رقص کنند **فوج** گروه مردم فوج فوج افواج جمع آن **فالوج** فالوذج معرب جمع فالجة فراخی میان دو منبری فالجة در دیباج رفتن **فیج** پیک فارسی معرب فیوج جمع **قبح** بیاضی در سیاهی **فصل القاف** **قبج** کبک فارسی معرب القاف و الجیم لا یجتمعان فی کلمة من کلام العرب قبجة یکی تقع علی الذکر و الانثی کالحمامة و نحوه یختص بالذکر منه کالیعقوب من الحجل و الیعسوب من النحل و حیقطان من الدراجة و صدی او فیاد من البومة و غرب من الحباری و مثله کثیر **فصل الکاف** **کرج** بالضم و تشدید کره فارسی معرب کرج الخبز و تکرج که برآورده نان **کوسج** کوسه فارسی معرب نوعی از ماهی **کیلجة** پیمانه کیالج کیالجة جماعت و الهاء للعجمة **فصل اللام** **لبجت** به الارض مثل لبطت ای جلدت به الارض ملبوج به اذا صرع و سقط و برک لبیج و هو ابل الحی کلهم اذا اقامت حول البیوت بارکة کالمضروب بالارض **لجاجة** ستیهیدن **عع فا** کم و بعکسها لجاج کذلک لجوج نعت منه و کذا لجوجة و الهاء للمبالغة لاجه در ستیهیدن خصومت رجل لججة مثال همزة ای لجوج لجلجة گردانیدن سخن در دهان تلجلج فی الکلام تردد و یقال الحق ابلج و الباطل لجلج و سمعت لجة القوم ای اصواتهم و التجت الاصوات ای اختلطت لجة الماء بالضم معظمه و لج کذلک و منه بحر لجی و اللج ایضا شمشیر و لججت السفینة ای خاضت اللجة و التج البحر التجاجا اذا اختلطت امواجه **لمیوج** ... لبلج جوبی خوشبوی **لحج** استوار شدن چیزی در چیزی **عع کافه** مکان لحج ای ضیق ملاحج مضایق ملتج بنا و مثل تلجد و التحجة ای الجاه الیه و الحجته الیه و لحجت علیه الخبر اذا خلطته و ظهرت خبرا فی نفسک و لحجت علیه الخبر کذلک **لزج** الشیء ای تمطط و تمدد فهو لزج لزج بسیار غراء لزوجة لغوانی و صمغ لزج و تلزج ... **لعج** سوختن درد و زن ای آلمه و حرق جلده و منه هوی لاعج لعج فی صدره شیء مثل خلج ... **لفج** الملس فهو ملفج بفتح الفاء مثل احصن فهو محصن و اسهب فهو مسهب فهذه ثلثة جاءت بالفتح نوادر **لمج** بلنهای دهان خوردن **عع فاضه** ملامج گرد اگرد دهان تلمج لب لیسیدن مثل تمطق و هو ما ذقت شیئا حاد الماجا ای شیئا فا التمجت عنده بملاج و هو ما فی ما یؤکل و المجوا صبیتهم شیئا ای ما یمجوا صبیتهم شیئا یعنی ناشتا شکستند بهار اولین چیزی که شی سمیج لمیج بالکسر و السکون سمیج لمیج اتباع **لهج** بفتحتین شیفتگی کردن و حریص نمودن **عع کافه** یقال لهج به ای اغری به فثابر علیه و الهج الرجل اذا الهجت فصاله برضاع امهاتها فیعمل عند ذلک خلة یشدها فی انوفها خلاف لئلا یرتضع **الفصیل اللهجة** بالتحریک و تسکین زبان یقال فلان فصیح اللهجة تلهیج نهاری دن یعنی ناشتا شکستن المحاج نیم خفته شدن شیر و کذلک کل مختلط و در بیت امر فلان ملهاجا ای مختلطا و الهاجت عینه ای اختلط بها النعاس ملهوجة ناتمام و خامکاری یقال شواء ملهوج اذا لم ینضج و قد لهوجت اللحم و تلهوجته اذا لم تتم طبخه و یقال لهوج امره ناتمام کرد کار خود را **فصل المیم** **مائج** آب شور و تلخ موجة مصدر منه **عع** بفتحتین **مج** ماترد از دهن شراب خدواز دهن **عع فاضه** و انجت نقطة من القلم ای ترشست شیخ ماج الذی یسیل ریقه و لا یستطیع حبسه من کبره احمق ماج کذلک ناقة ماج ایضا مجاج مجاجة خدوی انداخته یقال مجاج المزن و مجاج النحل و مجاج العنب المطر و العسل و الشراب و مجاج الشیء عصارته مجمجة سخن ناپیدا گفتن حروف را بی نقطه و اعراب نبشتن و امج الفرس تعوا ابدا بالجری قبل ان یضطرم و امج الرجل اذا ذهب فی البلاد **مرج** جنبانیدن لو در چاه تا پر شود و جماع کردن یقال منه مجها ماء و جامعها **مذحج** کمسجد پدر قبیله از یمن **مرج** چراگاه و بچرا گذاشتن ستور را **عع فاضه** و قوله تعالی مرج البحرین یلتقیان ای خلاهما لا یلتبس احدهما بالاخر و امرج مرج ... مرج بخطا موضعی بخراسان مرج راهط موضعی بشام یوم المرج روز حرب مروان بن حکم مراج القلعة بفتح اللام لی باد مرج بالتحریک جنبیدن خاتم در انگشت **عع کافه** یقال مرج الخاتم ای قلق و مرج الدین و الامر ای اختلط و اضطرب و مرجت امانات الناس ای فسدت و منه الهرج و المرج و هما الاضطراب و انما سکن المرج لازدواج الهرج امر مریج ای مختلط و امرجت الناقة ای القت ولدها بعد ما صار غرسا و دما مارج من نار ای نار بلا دخان مرجان مروارید خرد **مزج** عسل **عع** بفتحتین مزاج الشراب آنچه بوی آمیزند شراب را مزاج البدن ما رکب علیه من طبایع موزج موزه فارسی معرب موازجة جماعت و ان شئت تحذف الهاء **مشج** بفتحتین **عع فاکه** مشج بالکسر و مشیج آمیخته امشاج جماعت مثال یتیم و ایتام نطفة امشاج آب مرد و زن بهم آمیخته **معج** شتاب رفتن یقال معج الحمار و الریح و فرس معوج علی فعول و فرس ممعج بالفتح ای مر سهلا و معج الفصیل ضرع امه لغة فی معکه ...

پستر دپستان مادر ملج ملبها گرفتن کودک پستان مادر لعبتی امه ای رضعها و املج الفصیل ای امتص ملاج غیر و ادن کودک و فی الحدیث لا تحرم
الاملاجة والاملاجتان منه قیل ملجان مصان للرجل اللئیم الذی یرضع الابل لئلا [illegible] ملج بفتح اللام ماله فارسی معرب مولج گرد کردن ع فاضه
ولنا سمج جسمن ایضا بطریون مهجة بالضم خون جان و جان شحم المهج بالضم تنک بن ناسح امهجان شیر تنک **فصل النون** نوج جنبیدن شاخ باد
یقال ناج فی الارض ای ذهب و نجمع البیع و نهایته ای [illegible] مع صوت ناج الی الله تعالی فی الدعاء ای تضرع نآجات الهوام صوتها نباج جسک سخت آواز و هو
ہست ایضا یقال کذب نباجة اذا حمق و ضرط نباج بالضم الضراط و نباج الکلب و کذلک نبیج الکلب بمعنی نباج الکلب و نبیجة کلب نباجی سگ سخت آواز نباج بالکسر هی در
انبجات بکسر الباء دارو ها پرورده منبج بکسر الباء موضع و المنسوب منبجانی بفتح الباء محمین انبجان خمیر خاسنه و لم یات علی هذا البناء الا حرفان یوم ارونان عجین انبجان
و فی بعض الکتب بالخاء المعجمة نتاج بالکسر یقال نتجت الناقة نتاجا یستعمل مجهولا و نتجها اهلها نتجا و نتجت الفرس اذا حان نتاجها آستیان حملها و کذلک الناقة فهی
نتوج و لا یقال نتج و اتت الناقة علی منتجها ای الوقت الذی تنتج فیه و یقال للشاتین اذا کانتا سنا واحدة فهما نتیجة و یقال غنم فلان نتائج ای فی سن واحدة نحج
نحج ره کردن رسن و جز آن ع فاکه و نحجت الرجل حرکته و نحج لحمه ای کثر و استرخی و نحج الماء اذا ارده علی الحوض تحجته تردد کردن در رای و عزیمت و نحج امره اذا لم
یعزم علیه و گرد برگشتن فنت کو نرس نحج جنبانیدن یقال نحجت الدلو و نحجتها ای خضخضتها و نحج الرجل امرأته ای باضعها نحجة مسکه دوباره و تقدم الجیم علی الخاء
ایضا نسج بافتن جامه ع فاضه که نساجة جامه بافی منسج بفتح السین و کسرها سکار منسج بکسر المیم کارچوب بروی افگند منسج الفرس فرود سر کتف اسپ و نسجت الریح
الربع اتعاور علیه ریحان طولا و عرضا و فلان نسیج وحده ای لا نظیر له و لم ینسج علی منواله غیره نشج بالتحریک راه کذا به آشاج جماع نشیج گریستن ع فاکه یقال
نشج الباکی و نشج الحمار بصوته ای ردده و کذلک نشج الزق و الحب و القدر اذا غلا ما فیه حتی یسمع له صوت نضج رسیدن میوه و پختن هر چیز چون گوشت
و ریش و مانند آن فهو نضیج و ناضج و نضجة انا و رجل نضیج الرأی ای محکمه و نضجت الناقة بولدها بالتشدید اذا جاوزت مستوهم [illegible] فی منضجه منضجات کعب سال
[illegible] من پدید شدن ع فاضه مثل طلب یطلب طلبا ناعجة ناقه سپید و زمین نرم نواعج شتران تیز رو نعجت فی سیرها ای سبقت نعجة میش نعاج نعجات جماعت نعاج
گاو دشتی و لا یقال لغیر البقر من الوحش نعاج ایضا [illegible] تشتر ع کافه دل گرفتن از گوشت میش انعج القوم ای سمنت ابلهم منعج بالفتح موضع نفج
الارنب جست خرگوش دوان [illegible] و النفجة انا و نفجت الفروجة من بیضتها ای خرجت نفج بر داشتن پستان نو بر آمده بیرون رجل نفاج متکبر نافجة
نافه مشک معرب ناف و بقوت راول زیدن نوافج جماعت ایضا [illegible] الواحدة نافجة و کانت العرب تقول فی الجاهلیة اذا ولد لاحدهم بنت هنیئا لک
النافجة ای المعظمة لمالک لانک تاخذ مهرها فتضمه الی ابلک فتنفج [illegible] نفیجة کمان انفج جنباه ای ارتفعا نهج راه پیدا و کشاده منهج منهاج بالکسر کذلک نهج الطریق
ای استبان نهجت الطریق اذا ابنته و اوضحته و سلکته و هو یستنهج سبیل فلان ای یسلک مسلکه نهج بالتحریک دمه و تاسه ع کافه فلان ینهج فی النفس و ما ادری
ما انهجه و انهجت الدابة ای سرت علیها حتی انبهرت و انهج الثوب ای بلی **فصل الواو** وبج درخت فرنک از هر چیزی و تاجة مصدر منه ع نصیها
فرس و شیج ای مکثر قال ابو زید و تاجة بسیار گوشت تاره بسیار شدن [illegible] الفخامة فی الحرفین استوثج نبت الارض ای التف بعضها ببعض و تم و تجة زمین
علف ناک و استوثج المال ای کثر و استوثج الرجل من المال اذا استکثر منه وج فریر و هو نوع من الادویة و نام شهر طائف ودج بفتحتین و داج بالکسر رگ دل بهاد و دهان
یقال و دج و ابتک ای اقطع و و دجها هو لها کالفصد للانسان و و دجان و براد ر و دج بالتسکین صلح افگندن میان دو تن وسیج نوعی از رفتار شتر ع کافه
و اوسجته ای حملته علی الوسیج وشیجة بالمعجمة [illegible] و شجت العروق و الاغصان ای اشتبکت اشتجة رحم بهم در پیوسته و شجت بک قرابة
فلان و شجها الله و الاسم الوشیج و هو ایضا شجر الرماح و لیف یفتل ثم یشد بین خشبتین ینقل بها البر المحصود
و غیره ولوج و لجة بالتحریک در آمدن ع فاکه و لجا ادخلا و قوله تعالی یولج اللیل فی النهار و یولج النهار فی اللیل ای
یزید من هذا فی ذاک و من ذاک فی هذا و اتلج مولج ای دخل مدخل و لجة بفتحتین باران گریز ولج بالسکون جماعت اولاج کذلک خرجة ولجة مثال
همزة کثیر الخروج و الولوج و لیجة الرجل خاصته و بطانته مرد و الجة در دیگر که بدان اندرون حادث شود تولج بسکون الواو و فتح جانبیها خانه وحش

قال سیبویه التاء مبدلة من الواو وهو فوعل فی الاصل الفصل فی الیاء الهیج بفتحتین سوز پای آتش هیج وهیجان افروخته شدن آتش عع فاکه وتهیجت النار توقدت
واهجتها انا ولها هایج ای توقد وتوهجت رائحة الطیب ای توقدت توهج الجوهر تلالأ فصل الهاء هیج بالتحریک آماس شتر یقال ابل بها هیج فهیج ای ورمه
فتورم رجل مهیج ثقیل النفس مهجه بالعصا مثل ججه ای ضربه تهجیف علیه ای غارت عین هجة جشم مغاکی فرو رفته هیج وادی مغاک هیج الذی اجهما ابدا
مثل البقع وبراق ویقال کب فلان هجاج بفتح الجیم وکسر غیر منصرفین اذا رکب رأسه یقال هجاجیک ای اردت ان تکف المخاطب عن شیء وکذا اذ ذکر علی
تقدیر الاثنین رجل هجاجة ای احمق هجهج زجر للغنم مبنی علی الفتح وهجهجت بالسبع ای صحت به وزجرته وهجهج الفحل فی هدیره والهجاج النفور هیج بالسکون واللسان
منو او زجر للکلب کما یقال هج وهج هدجان فتار پیرین عع فاکه وهدج الظلیم اذا مشی فی ارتعاش فهو هداج وهدج هدج اینها نام اسپی وهجة بالتحریک نام
شتر وهو مهداج بالکسر کذا الریح التی لها صوت حنین وتهدجت الناقة ای تعطفت علی ولدها تهدج الصوت تقطعه فی ارتعاش هوج بارگیر هرج الفتو
وقتنه عع فاکه فی حدیث اشراط الساعة قیل ما الهرج یا رسول الله قال القتل واصل الهرج الکثرة فی الشیء ومنه قولهم فی الجماع بات یهرجها لیلته جمعا
فرس هرج بالکسر ومهراج کثیر الجری مر یهرج هرج بالتحریک کفتگی شتر از گرما وفطر ان سر ما الیده باشند در دی عع کافه وهرجت البعیر اذا احملته السیر فی
الهاجرة حتی اسدر وهرج النبیذ فلانا اذا بلغ منه فهرج واشکت وهرجت بالسبع اذا صحت به وزجرته همرجه ناهموار رفتن وخبر اشوریده کردن یقال
هرجت علیه الخبر ای خلطته هزج بالتحریک آواز تار ونوعی از سرود وترانه ونام بحری از عروض قد هزج وتهزج ای ترنم وتهزجت القوس ای صوتت عند
انباض الرامی عنها هزج بالضم آواز سیاهی بزیادة المیم هزلاج بالکسر گرگ سبک اهلیلج اهلیلجة بالکسر اهلیلة معرب قال ابن الاعرابی هو بفتح اللام الاخیرة
لانه لیس فی الکلام افعیلل بالکسر ولکن بالفتح نحو ابریسم واطریفل هلباجة بالکسر گول گر بن جان همجه گمسک ریزه همج جماعت وگو سپندان لاغر ومردم فرومایه
گول همج هامج توکید له من لفظه کلیل لائل هجیج بالسکون یک جرعه آب خوردن شتر خداانی که تشنگی نشکند هملجة الفرس نیک رفتن اسپ آهملاج نیک رو
هملج جماعت هوج بالتحریک درازی وگول وشتاب وگی اهوج نعت منه هوجار ناقه تیز رو باد سخت که خانه را از بن برگیرد هوج جماعت هیج هیجان
هیاج اهتیاج تهیج برانگیخته شدن برانگیختن هاج بنفسه هاجه غیره متعد لازم تهییج مهایجه برانگیختن هاج فحل تر شده بکشتی هیاج بالکسر جنگ شدن
گیاه ارض هائجة التی یبس بقلها او اصفر واهاجت الریح النبت یبسته واهیجنا الارض ای وجدنا هائجة النبات وتاج هائجه ای ثار غضبه وهذا هائجه
ای سکن غضبه وفورته هیجا کارزار بمد وبقصر یوم الهیاج روز کشش وتهایج الفریقان آی توا ثبا للقتال ناقة مهیاج ای تروع الی وطنها باب
الحاء فصل الالف اح سرفیدن عع فاضیه اجاح بالضم تشنگی وخشم وتندی اندوه اجیجة مثله اجیحة بالتصغیر نام مردی ازوح
مد کشیده وبرچیده شدن عع فاکه قال ابو عمرو ازح ای تخلف ازوج علی فعول ای متخلف عن المکارم انوح مثله ابخ انوخ رخیدن عع
فاکه فهو ابخ وهم انخ مثل راکع ورکع قال ابو عمرو رجل انوح وانخ علی فاعل فعول الذی اذا سئل الشیء تنخنح وذلک من البخل وکذلک انخ بالتشدید فصل
الباء بجح بالتحریک شادمانه شدن عع کافه وبفتحها لغة ضعیفة تبجحة فتبجح ای فرحته ففرح بجح گلو گرفتگی عع کافه فهو ابح فی صوته بحة بالضم
بحاد ولغة فیه امراة بحة لغت منه وبح بالضم جمع ابح وبحار وربما ضعفوا به القداح تبجیح جای گرفتن بحبوحة الدار بالضم وسطها بدح زدن
بعصا وناگاه پیش آوردن کاری را یقال بدحه بالعصا وبدحه بامر ای بدهه وتبدح به ای باح به وبدحت المرأة وتبدحت ای مشت مشیة حسنة بداح
بالفتح زمین فراخ بدح بضمتین جمع بداح عتبة الدار ساحتها بدح بالکسر گشادگی فراخ وبداح بالکسر جماعت وفرو ماندن ستور از گرانی بار عع فتحهما
یقال بدح البعیر عن الحمل یبدح بدحا ای عجز وبدحنی الامر مثل فدحنی بدح شکافتن وبدحت لسان الفصیل لئلا یرتضع ای شقفته یقال
فی رجله بدوح ای شقوق برح سختی وگزند برح بارح تاکید یقال لقیت منه بنات برح وبنی برح والبرحین بالضم البا وکسر با
الدواهی والشدائد ویقال هذه برحة من البرح بالضم البا للناقة اذا کانت من خیار الابل بارح باد گرم بوارح بادهای شمالی گرم بارحة
شب گذشته البارحة الاولی دی شب برحا بالضم والمد سختی وهی برحاء الحمی اسمی شب برح به الامر ای جهده وضربه ضربا مبرحا ای مولما تباریح الشوق

سوز شبابی آرزو و هذا ابرح منه ای اشد منه و برحی لبی بمعنی یقال یا ابرحی ای التعجب یا ابرح هذا الامر و ابرحه اکرمه و عظمه براح بالفتح زمین گشاده و نیز گشتن و در

وجهار تا بالامر براحا ای ظهر و هویدا شدن یقال برح مکانه بالکسر ای زال عنه و قوله لا ابراح منصوب کقولهم لا ریب و یجوز رفعه فیکون لا بمنزلة لیس ای گشتن شدن

سمار یقال برح الخفاء ای وضح الامر و لا ابرح افعل ای لا ازال براح بالکسر شمال قطام یکی از نامهای آفتاب بروج ها سوی راست کبوتر چپ و فتن

آهو و العرب تتطیر بالبارح و یقال بالسانح لا یکنک آن تر میه حتی تنحرف فی الحل انما هو کبارح الاروی لانها لا تری سانحة و لا بارحة الا فی الدهر مرة ام

بریح مصغر نام زن برحی کلمه یقال عند الخطا فی الرمی و مرحی عند الاصابة علی زنة فعلی بطح بروی در افکندن یقال بطحه فانبطح ابطح آب روان مسیل فراخ

اباطح البطاح جماعت و ثانی علی غیر قیاس و یقال بطاح بطح کما یقال عوام عوم البطیحة البطحا مثله و منه بطحا مکة و بطائح النبط بین بو اسط بین العراقین تبطح السیل ای

اتسع فی البطحا بلح بالتحریک غوره خرما فاول التمر طلع ثم خلال ثم بلح ثم بسر ثم رطب ثم تمر الواحد بلحة و ابلح النخل اذا صار فاولح و بلح الرجل بلوحا

ای اعیا و بلح الشری ای بیس بلدح الرجل اذا ضرب بنفسه الارض و ربما قالوا البطح و بلدح اسم موضع و الندح المکان اذا اتسع و المندح الحوض اذا انهدم

بلندح فربه کوتاه باحة الدار ساحتها اباحة مباح کردن خلاف محظور و استباحوهم ای استاصلوهم و بلح صره اهله بیدی بابا بوح جماع بوذکر

و نفس یقال منه انک ابن بوحک تشرب من صبوحک و یقال وقعوا فی دوکة و بوح ای فی اختلاط من امرهم بیاح بکسر الباء مخففا نوعی از ماهی و ربما

فتح و شدد فصل التاء ترح بالتحریک اندوه ضد فرح ترحه ای حزنه متراح ناقه که زود شیر کم کند تفاح بالضم و التشدید سیب تفاحیکی

تاح له الشی و اتیح له ای قدر له رجل متیح بالکسر آنکه بیش آید بکار یکه نباید تیحان بتشدید الیاء مکسورة مثله و تاح فی مشیته ای تمایل فرس متیح تیحان

تیاح اذا اعترض فی مشیته نشاطا فصل الجیم الجاح ابستن شدن یقال اجحت المراة و اکثر استعماله للسباع و کل سبعة حملت فاقربت و عظم بطنها

فقد اجحت و النعت مجح مجاجح مثل مجاجح جماعت مجاحة مجاجح جمع الجمع و الیاء عوض من الیاء المحذوفة و لا بد منها لا من الیاء و لا یجمع جدح جدح

بست شور بنیدن و جدحته و اجتدحته ای لسته شراب مجدوح آمیخته مجدح کچچه بست شور و نام ستاره و یقال هو الدبران و هو بضم المیم

ایضا مجادیح اسما انواء المجدوح خون فصد کرده جرح خسته کردن و دریدن عع بفتحهما جرح بالضم خستگی جروح جماعت جراحة بالکسر مثله جراح جماعت

و هو بی جریح و هم و هن جرحی و جرحه شدد للمبالغة و جرح و اجترح ای اکتسب جوارح شکاریان از مرغ و دد و دانه‌های مردم که بدان کار کنند استجراح عیب و فساد

بیرون آوردن یقال استجرحت هذه الاحادیث و دعظکم فلم تزدادوا الا استجراحا جرح و نیز جرحت من المال خرجه ای قطعت له منه قطعة جلح سر

و درخت خوردن ستور و پوست باز کردن از درخت جوالح آنچه از سر آب برنی بر مرغ هوا گیرد چون ذره هها آن مجالحة با هم سختی و ترشی کردن مجالح ناقه که در

زمستان شیر دهد مجالیح جماعت و هی ایضا سال مر کامر کی ستور ناقه مجلاح بالکسر ناقه که در قحط سال شیر دهد و شیر بجا ماند جلح بالتحریک موی شدن

پیش سر عع کافه فاوله انزع ثم اجلح ثم اصلع اجلح نعت منه و هو درج بست جلحة جای بی رفتگی از سر بقر جلح بالضم گاو که شاخ ندارد و ملح بکسر

اللام مرد بسیار خوار و بالفتح خوردنی و درخت خورده شده تجلیح پیش آمدن و تقوت گذشتن از کاری جلاح بالضم سیل و نام مردی مجالحة اسکار کردن

کاری از کسی جنگ رویاروی کردن و دشمنی نمودن مجالح خصم رویاروی جلحاء مهره و موضعی نزدیک بصره و جلیح رسنی که حلقه میم زائده جموح جماح سرکشی

و توسنی کردن اسپ و زن با شوهر رشتافتن قال ابو عبیدة قوله تعالی لولوا الیه و هم یجمحون ای یسرعون جموح بالفتح علی فعول انکه از بهر خود نتواند باز

جماح بالضم و التشدید تیر بی پیکان جنح میل کردن و میل دادن کسی را لازم متعد عع بفتحهما و ضمخ و جنح بمعنی و جنحه ای الدخوح

اللیل فمال جوانح شبها و پهلوها نزدیک سینه و هی الی الصدر کالضلوع بی الی الظهر جانحة یکی و جنح البعیر جنوحا ای کسرت جوانحه من الحمل الثقیل

جناح بالفتح بال اجنحة جماعت و جنحه ای اصبت جناحه بالضم تیره جنح اللیل بالضم و الکسر بهره از شب جنح الطریق بالکسر جانب جنح القوم ناحیتهم و کنفهم

جوح از بیخ برکندن عع فاضه و منه الجائحة و هی الشدة التی تحتاج المال من سنة او فتنة و یقال جاحتهم الجائحة و اجتاحتهم و جاح

الله ماله و اجاحه ای اهلکه بالجائحة فصل الحاء حرح مخففه و صله حر فرج زن جمعه احراح و حرون ایضا لما قالوا فی المنقوص لدون و متون

و گسسته شدن یعنی و ان شبت حرحی فتح عین الفعل کما فتحوا فی الحسب الی حبه و جمعه و قعده و ان شبت قلت حرح کما قلت رجل ستة **فصل الدال** دبیح

سرین فرود توردن و فرو کوع و خیزان و فی الحدیث انه نهی ان یدبح الرجل تدبیح الحمار قدح نهان کردن چیزی در زمین صلاح دحجد بست

شکم بلند راند حاجای النسج قال اعرابی مطرنا بیلیتین بقتنا فاذا حبت الارض کان رجل **درجایه** بالکسر قطیبر سمین ضخم البطن و هو فعلایه مخطارة

دسیم **دیح** بالکسر لی کبیر و لوح زد علی بارگران بر بشت ستاره دلوح بالفتح کثیرة الماء سحاب دلوح ج دلح سحاب ولح و سحاب دلح مقد احمل الشی فیما

ینهما فاذا کلاه علی حورو فی الحدیث ان سلمان و ابا الدرداء اشتریا لحما فتدالحاه بینهما و دلح نام زنی **وراح** نقش ملوح یصیحا بیلون به یقال الدنیا دراح

و دروح خت بزرنگ و تیره و خت **فصل الدال** ذبح شکافتن یقال ذبحت الدن ای بزلته یعنی شکافتم خم را و گلو بریدن **عع** بفتحها ذبح بالکسر ما

یذبح قوله تعالی و فدیناه بذبح عظیم ذبیح مذبوح نعت ذبیحه مونث و انما جاءت بالها لغلبة الاسم علیها ذبیح ایضا قربانی و اذبحت ای اتخذت ذبیحا و تذابح

القوم ای ذبح بعضهم بعضا یقال التمادح التذابح مذبح بالفتح شکاف در زمین و جای قربان کردن مذابح جمع و ایضا محاریب سمیت بذلک للقربین

و یقال غادر السیل فی الارض خادید و مذابح ذباح بالضم و التشدید گفیلیهای در بن انگشتان پای و منه قولهم ما دونه شوکة و لا ذباح ذباح بالتخفیف که یک

و بشت ایسموم ایضا سعد الذابح منزلی از منازل قمر و هما کوکبان نیران بینهما مقدار ذراع و فی نحر واحد منهما نجم صغیر کانه یذبحه ذبح مثال صبح گیاهی که زمین

کابد ذبحه درد گلو و عند العامة تسکین الباء **ذرّاح** ذروح بالضم فیهما و التشدید جانور زهردار و برنده با خالهای سیاه و سرخ ذرا بیح جمع و قال

سیبویه واحد الذراریح ذرحرح فعلعل بضم الفاء و تسکین اللام مفتوح العینین و لیس عنده فی الکلام فعول بواحدة و کان یقول سبوح و قدوس بالفتح و احد

اللام الاولی فی التصغیر فقلت ذریرح کانه لیس فی التصغیر فقلت ذریرح کانه لیس فی کلام فعلع الا حدرد و تذریح زعفران در آب تر کردن و ذرح طعامه

اذا جعل فیه الذراریح و قولهم احمر ذریحی ای شدید الحمرة ذریح نام فحلی **مم** زریحات شتران منسوب بوی ذریحه پشته تل ذرایح جمع **ذوح** رفتار درشت **فصل**

**الراء** ربح بضمتین و بالکسر مع السکون سود مثل شبه و شبه رباح بالفتح مثله و نام ساقی و جانوری چون گربه که کافور از وی گیرند و یقال ربح فی تجارته

ای استشف تجارة را بحة خرید و فروخت با سود و یقال اربحته علی سلعته ای اعطیته ربحا و بعت الشی مرابحة رباح بالضم و التشدید کفته تربح شتر بچه و مرغی کا دنبعه

فی ربع **رجحان** چربیدن ترازو و جز آن **عع** بفتحها و ضمه رجح المیزان ای مال و ارجحت لفلان و رجحت اذا اعطیته راجحا رجاح بالفتح زن بزرگ سرین

رجح بتفضیل عع **جما** ارجوحة بالضم تاب ترجحت الارجوحة بالغلام ای مالت و راجحته فرجحته ای کنت ارزن منه قوم مراجیح فی الحلم **رحح** بفتحتین فراخی سم و

هو ممدوح لانه خلاف المصطر حسل ارح الذی لا اخمص لقدمیه کارجل الزنج و هی قدم رحاء ارح ایضا آهوی پهن سم و ترحرحت الفرس فراخ نهادن پای تا بول

کند شی رحرح فیه سعة و رفه عیش رحراح و واسع رحرحی رحرحان نام کوهی و منه یوم رحرحان لبنی عامر **ردحه** بالضم پاره که در در من خیمه دسبس خرگاه

در آرند ردح مصدر منه و گرد اگرد خانه را در گل گرفتن رداح بالفتح زن گران سرین کتیبه رداح ثقیلة السیر لکثرتها و کانت بزرگ و ح **جما** ردایح شتر

افتاده از لاغری رزیح بالضم مصدر منه رزاح بالفتح کذلک **عع** بفتحها ارزاح متعدد منه و یقال ابل رزحی و رزاحی مرازیح و مرزح مرتع ای مقطع یعنی مرزح

سخت آغاز مرزح بالکسر چوب شاخه که تا ک زر را بوی بر گیرند از زمین **رسح** لاغری سرین رسحاء مونث منه و ذئب ارسح کذلک **رشح** خوی کردن تراویدن

**عع** بفتحها یقال لم یرشح له شی ای لم یعطه شیا رشح بالکسر خوی جامه که در زیر پوشند نجیب و خوی یعنی تر بلیک رشح خوی ترشیح اندک اندک شیر دادن مادر فرزند را با دل اتگاه

کرد مکیدن شیا بد پروردن یقال هو یرشح للوزارة و یؤهل لها ای پرورده و ترشح الفصیل اذا قوی علی المشی قال الاصمعی اذا قوی و مشی مع امه فهو راشح و امه مرشح **رضخ** ریزه

کردن سنگ و مانند آن رضاخ بالضم رحم چیده بود یعنی ارضاخ و یقال رضخت الحصی فترضخ مرضاخ بالکسر سنگی که بری کوبند ... ماذ زمینه یعنی ...

تقاحه بالفتح کسب کرد و دهانی ... عع ... المال ... یقال فلان رقاحی مال ... ارزانح

بالضم ... گروه ... و رکوح ... **جما** ... ارکح ... شلة ... تربده ... کلمة ... ایله ای ... استندت الیه رکح

رکحه بالضم ... بجزی و رکح ... ای رکن ... رمح ... مرکاح ... السماک الرامح ... بالضم نیزه رماح جمع ... **جما** ... رامح طاعن

و دو برع ایضاً و اهمل المثل الابن رجا مرو و ثور رائح لقرنان سماک رامح ستاره و رحمه الفرس المقبل فانه کما اذا اخرجه برجله و ربع بجذبت اذ اضرب الحصی

برجلها باح نیزه کرفتن نام مردی و راحه بالکسر نیزه کری یقال البیهی ذوا مقتت من الرعیه خذرت یا حماده کذ یقال فی الابل اذ مشت عمد زلت الی ما جبا

یمتنع من کجرا **تریح** نا دیدن ارستی مجزات و یقال ربح علیه مجهولا اذا غشی علیه او اعتراه و هن فی عظامه فقابل فهو کریح **روح** بالضم جان الموذ

جماعت بنگر دیوث و قرآن قوله تعالی و کذلک اوحینا الیک روحا من امرنا و جبریل قوله تعالی نزل به الروح الامین و عیسی قوله تعالی و کلمته القاها الی مریم

و روح منه روحانی بالضم فرشته و پری و یقال لکل شئ فیه روح بهما روحانیون جماعت مسکان روحانا بالفتح ای طیب **ریح** بوی ال حقه وریح

و باد و ریاح ارواح جمع و ریح ایضا جمع ریح و جمعها ابواب و انما جاءت بالیاء لانکسار ما قبلها فاذا رجعوا الی الفتح عادت الی الواو کقولک اروح

ریح و ریحه کما قالوا و مرة دوله و ریح ایضا قوت و غلبه قوله تعالی و تذهب ریحکم و یقال الریح لال ای الغلبه له و رحمت بالکسر او دین که ریح بالفتح جمع مرحی

بیا بان مراوح جمع ای المواضع التی تخترق فیها الریاح مراح خر ریاح بالفتح و شکسته شدن بمعنی الارتیاح یقال فقد که مراحی و حالی ای ارتیاحی

و جمع الرحه و هی الکف ترویح آسایش و نسیم خوش یقال یوم روح ای طیب قوله تعالی فروح و ریحان ای رحمه و رزق مراح بالضم شبانگاه و هو نقیض مساء

و هو اسم للوقت من زوال الشمس الی اللیل و شبانگاه و هو نقیض غدو **عع فاضه** کما یقال غد امید رود و یقال خرجوا بروح من العشی و بروح

و سرحت الماشیه بالغداه و رحت بالعشی ای رجعت و یقال افعل ذلک فی سراح و رواح ای فی سهوله مراح بالضم شب جای ستور و بالفتح جای شب آمدن

کردن نقیض مغدی و یقال ترکته فی مراح و مغدی و لا امرحا انو اشبه فی جوله کلها و یقال راح الیوم مراح اذا شدت ریحه و یوم راح ای شدید الریح

و مکان ریح و شئ ریح ای طیب الریح و مراح الشجر ای تفطر بورق قبل الشتاء و تروح فلان للمعروف ای ارتاح له اخذته له خفه و اریحیه و هو الارتیاح للندی و اریحت

خفت و راح الفرس مراح رحا اذا تحصن ای صار فحلا و راح الشئ یراحه و یریحه ای وجد ریحه و منه الحدیث من قتل نفسا معاهده لم یرح رائحه الجنه بالفتح

مرن کلا البابین و لم یرح ایضا من الارحه و المعنی و وجد و قولهم ما لسارحه و لا رائحه ای شئ و ریح الغدیر مجهولا اذا ضربته الریح فهو مریح و مریح مثل

مشوب و مشیب بنی علی شیب یقال نهار روض مریح ای ممطر و تروح ریح خوش بوی کرد سپید آن و شن مروح و فی الحدیث انه امر بالاثمد المروح عند النوم و

بجو ایگاه باز آوردن ستور را شبانگاه از جهت شبانگاه باز آوردن ستور را بجانه و بوی گرفتن گوشت و جز آن و مردن یقال منه اراح الابل ای ردها

الی المراح و اراح اللحم ای نتن و اراح الرجل ای مات و اراح علیه حقه ای رده علیه و الراحه الله ای عطاه الله رحمه یعنی آسایش و اراح الرجل ای رجعت

الیه نفسه بعد الاعیاء و اراح ای تنفس قال راحوا ای دخلوا فی الریح و اراح الشئ ای وجد ریحه و اراح الصید ای وجد ریحی و کذلک اروح الصید علی الاصل

فی خلک کما استرحه آسایش یافتن و آسایش جستن و بوی برکرفتن استروح علی الاصل کذلک استروح العلیل ای استنام و استراح المرح

مراوحه گاه این و گاه آن کار کردن و یقال راوح بین رجلیه اذا قام علی احدهما مره و علی الاخری مره و کذا یقال تراوحان بالمعروف

تروح با هم کمیزه اخی و تسرح تعاد و یح تشیای پی یکدیگر در کام زدن چنانکه با تیها نزدیک شد با هم بخلاف التیح و کل نعاده تعاد و انعقت

اروح و صفته نه حار قریه بالقصر و طیر تروح ای متفرقه تروح دو باره برکشیدن آوردن درخت و تروح النبت ای طال و تروح الماء ای اخذ ریح غیره تروح

بالمروحه تروح ای مراح من تروح و الارتیاح النشاط و ارتاح الله لفلان ای رحمه اریحی فراخ خو و فراخ خوئی ریحان معاده سپرغم و روزی یقال خرجت ابتغی

ریحان الله ای رزق الله تعالی و فی الحدیث الولد من ریحان الله و قولهم سبحان الله و ریحانه نصبوهما علی المصدر یریدون تنزیها و استرزاقا منه قوله تعالی

ذو الحب ذو العصف و الریحان فالعصف ساق الزرع و الریحان ورقه عن الفراء و ها محدوده شهری منسوب الیه روحانی **فصل الزای** **زرح** جهیدن

رخت عن موضعی بجاه **عع فاضه** زخره عنه ای باعده عنه فزحزح ای تنحی **زروح** مثال جلمود پشته خرد زروح جماعت **عع** **زلحلحه** بالحاء ای

مشتسطح قربته بقصر **زمح** بالضم و التشدید فرومایه و سست بالا و زشت روی **زیح** دور شدن **عع فاکه** زاح ای بعد ... الفاء ای ابعد

فصل السین سباحه بالفتح و الکسر شناوری کردن **عع نفحتها** بتفتح تصرف کردن در معاش قوله تعالی ان لک فی النهار سبحا طویلا ای فراغا طویلا

ابو عبیدة متقلبا طویلا وقیل هو الفراغ و البحثه والذهاب ورفتار اسپ فرس سابح سبحه بالضم مهره که بدان تسبیح گویند و نماز نوافل و تهلیل و تعظیم سبحان اللّٰه ای تنزیهی

وروی ان عمر رضی اللّٰه تعالی عنه جلد رجلین سبحا بعد العصر ای صلیا تسبیحا ای بپاکی یاد کردن و صفت کردن خدا را سبحان اللّٰه معناه التنزیه للّٰه نصب علی المصدر

کانه قال ابرئ اللّٰه من السوء براءة والعرب تقول سبحان من کذا اذا تعجبت منه و انما لم ینون لانه معرفة عندهم وفیه شبه التانیث و قولهم سبحانه و بحمده

سبحان ربی العظیم سبحات وجه اللّٰه ای جلالته و سبوح بالضم و التشدید من صفات اللّٰه تعالی قال ثعلب کل اسم علی فعول فهو مفتوح الاول الا السبوح والقدوس فان الضم فیهما

اکثر وکذلک الذروح وقد یفتح الکلام فیه قال سیبویه لیس من کلامهم فعول بالضم و احدة سبوحة بالفتح و التخفیف البلد الحرام ویقال وادی بعرفات

**سجلح** آسان داشتن و درگذاشتن یقال ذا ملکت فاسجح ای سهل العفو سرشت و خوی اسجح ای احسن معتدل سجاح نام زنی و یقال خل عن سجح

الطریق بالضم ای عن وسطه و بنی تمیم یقوم هم علی سجح واحد و علی سجیحة واحدة ای علی قدر واحد و شبیه سجح بضمتین ای سهله **مسیح** ریختن آب ع **فاضح**

ور وان شدن آب بالاستعدا لازم یقال سحح الماء ای سال من فوق و سحه ای صبه لازم الشح المطر والدمع و سحه ما ته سوط ای جلده سحابة سحوح ابر ریزان و سحسح

الماء ای سال مطر سحاح ای سحسح شدید الدفعه مسحسحة ای شدیدة مسبلة للدم سحوح سحوحة فربه شدن گوسپند ع **فاضحه** غنم سحاح بالضم و التشدید ای

سمان و لحم ساح سمین فرس مسیح بالکسر ای منصب بالجری سحح سخوحة تات ای **سلح** افگندن بر زوبا بقفا یقال سدحه فانسدح فهو مسدح و سدیح

و فلان ساذح ای مخصب **سرح** ستور چرانیدن و بچرا گذاشتن یقال سرحت الماشیة سرحا و سرحت هی بنفسها سروحا یقال سرحت بالغداة و روحت بالعشی

و سرحت فلانا ای ارسلته تسریح فرا ره کطلیقها الاسم السراح مثل تبلیغ و بلاغ و فی المثل السراح من النجاح و تسریح الشعر ارساله و حله قبل المشط والتسریح التسهیل سرح

سریح ای سهل و خیل سرح و ناقة سرح بضمتین مسرحة ای سریعة و شیئ سرح مثل سرح بضمتین ای سهل مشتق برهنه و نام بحری از عروض و انسرح الرجل ای

استلقی و فرج بین رجلیه سرح درختان فرورک بلند سرحة یکی و نام موضعی سریاح دراز از هر چیز و لمح آنرا سلاح نام زنی سریحة دوال که نعل را بدو بندند

سریح سرائح جماعت سرحان بالکسر گرگ و شیر لغت هذیل و فی المثل سقط العشاء به علی سرحان قال سیبویه النون زایدة و هو فعلان والجمع سراحین

والانثی سرحانة **سردح** جای نرم که گیاه روید بر وی و ناقه پر گوشت و فربه **سطح** بام و رباه ای هر چیز و گستردن ع **بفتحهما** سطح اللّٰه

الارض ای بسطها تسطیح پهن کردن و تسطیح القبر خلاف تسنیمه انف مسطح ای منبسط جدا سطیحة مشک توشه دان سطیح نیفاستان خفته و نام کاهن نبی

ذئب یقال کان لا عظم فیه و انسطح الرجل ای امتد علی قفاه و لم یتحرک سطاح بالضم و التشدید گیاهی سطاحة واحد مسطح بالکسر و الفتح سنگ گرد اگرد

بر آورده و هی صفاة یحاط علیها بالحجارة فیجتمع فیها الماء و ستون خرگاه و جای خرما خشک کردن **انسطاح** دراز و پهن شدن **سفح** پهلوی کوه

سفح نام جایی و ریختن اشک و خون ع **بفتحهما** رجل سفاح ای قادر علی الکلام و نام اول خلیفه از بنی عباس و هو عبد اللّٰه بن محمد سفاح بالکسر زنا مسافحة

کنک شعمان و جوال کم هر دو ایم و در رند و حربه سازند سلیح شتر قارکبی نصیب نشد **سلاح** بالکسر ساز حرب مذکر لانه یجمع علی اسلحة و یجمع مذکر و مؤنث تسلیح

ای الرمح **ساخ** ... مسلح و رجل سالح ای مسلح جای که دو حرف باید که سلاح باید پوشیدو جاده با آن فوم سلاح و فی الحدیث کان ادنی مسالح فارس

العرب ... سلاح بالضم پلیدی ستور سلح بالفتح مصدر منه ع **بفتحهما** اسلاح هستند فیه ناقة سالح ای سلحت من بقل و غیره اسلح بالکسر گیاهی ستور خوردن

شیرناک شود قالت امرأة من العرب ... سلیح نام قبیله از یمن سلحون نام دیهی و تجانه تقول سالحون فی ذکر اعرابی ... سلاح بالضم

... مثل اشلک ... والجمع سلحان بالکسر **سماح** سیاحة جوانمردی یقال سمح ای جاد و سمح لی ای عطانی و رجل سمح بالفتح و السکون ...

ع **بضمتین** ... سماحة ... اسمحوا ای تساهلوا و قوم سمحاء ... سمح ... گردن ...

**سنح** ... ع **بفتحهما** ... سانح ... بارح ... و فی المثل من لی بالسانح بعد البارح

... السانح ... فقال السانح ... و لسانح ... **ساحة** ...

سانحا ... ع **فاکة** ...

حنیفیاً کان ای ملون سیاحة سیوح سیح سیحان رفتن در زمین فی الحدیث لا سیاحة فی الاسلام وساح الظل ای فاء سیاح بالکسر سخن چینی و فتنه رفتند وفی الحدیث

سیحوا ابالسیاح ولا البذر بسیح البذر و ساح باکسی التسبیح سیح نام ابی سیحان جوی در شام سیحان جوی بابصره سیحون جوی بهند و میان ما در النهر و خراسان

## فصل الشین

شج بالتحریک لیتکین کالسیحان دراز رجل اسمع الیدین ای اضیاشیج الذراعین مخله وشیج الجسم ای صلب شیج الذقن والذقن و بالتحریک شیح علی العود

ای قیده شیح بها در گرهیدن شیح زفتی وحریصی عع کالضم و بکسره ایضاً رجل شیح وقوم شحاح و شحة و تشاح الرجلان علی الامر لا یرید ان

یفوتهما و هو شابح علی فلان ای بخیل شحاح بالفتح بخیل و زفت و برس ای شحاح لا یسیل الا من مطر کثیر زند شحاح النبی لا یوری شحیح

والقدمین یوطیب علی الغشی و یقال الماضی فیه حتی یقال للماضی فی خطبه شحشح شتاب بریدن قطاۀ شحشح ای سریع بلدمه گوشت سیری فی گر سرو لم

یکن خالصا شرح گشاده و پیدا کردن شرحت الغامض ای فسرته تشریح اللحم گشاییدن و پیدا کردن فربی گر نشریح شریحه پاره گوشت

فربه دراز ابریده شریح گشاله کشرح الله صدره فانشرح شراحیل نام و یقال شراحین بالنون بدلاً عن اللام شرمح درامح شلمح طمین والتشدید

فراخ بینی و بزرگ بهلا زن فسراخ و سطبر پهلو فرج شقاح تشقیح غوره کردن نخل و نهی عن بیعه قبل ان یشقح و قولهم قبحا له و شقحا اتباع و قیل شقحا بما

واحد و یقال قبح الرجل و شقح قباحة شقاحة فهو قبیح وشقیح شقاح بالضم والتشدید گیاهی شاحی درازی رجل شناح ای طویل و کذلک شناحی بوزن بکرة

شناحیه بالتخفیف شیح بالکسر گیاهی مرو حدود بکاره انشاح الرجل و شایح ای جد فی الامر و قیل بالمعنی حذر شیحان ای غیور ناقه شیحانه سریعه

و اشاح بوجهه اعرض و اشاح الفرس بذنبه ای ارخاه کشیو حاء زمینی که شیح رویاند و المشوحاء ان یکون القوم فی امر یتبدرونه یقال بمنی مشوحاء

من امرهم

## فصل الصاد

صبح بالضم سپیده دم صباح بالفتح بامداد شدن نقیض مساء صبیحة بامداد اصباح بامداد کردن یقال صبح الرجل و صبحه الله

و صبحته ای فالت له انعم صباحا و اتیته صباحا و لا یراد بالتشدید ههنا التکثیر و اصبح ای صار و اتیته لصبح خامسه کما یقال الممسی خامسه بکسر الصاد بعفیانحو فی اتیته

اصبحه یوم بالضم کاتیه ولقیته صباح وذا صباح و هو ظرف غیر متمکن و یقال فلان ینام الصبحه بالفتح و الضم ای ینام حین یصبح تقول منه تصبح الرجل مصبح بالفتح

جای و وقت بامداد صبوح بالفتح شراب بامدادی خلاف غبوق صبح اصطباح صبوحی کردن فهو صبحان و مصطبح و هی صبحی مثال سکران و سکری و فی المثل انه لاکذب

من الاخیذ الصبحان مصباح بالکسر چراغ و استصبحت بهای استسرجت و الشمع ما یستصبح به ای یسرج و ناقه که تا آفتاب بلند تر نشود بر نخیزد نجرید قال الاصمعی و ذا مما

یستحب من الابل مصابیح قدحها که صبوح کنند بآن یوم الصباح روز غارت صباحه خوبی عع نصیحها صبح صباح بالضم نعت اصبح نورمی و هو قریب من

اصهب یقال رجل اصبح و اسد اصبح بین الصبح اصبحی تازیانه ذو اصبح ملکی از ملوک یمن و الیه ینسب السیاط الاصبحیه صحة بالکسر تندرستی خلاف سقم و صح

و استصح من علته بمعنی تصحیح درست کردن یقال صححه الله فهو صحیح و صحاح بالفتح و کذلک صحیح الادیم و صحاح الادیم ای غیر مقطوع و یقال اصح القوم فهم مصحون

اذا اکانت ابلهم قد اصابتها عاهة ثم ذهبت عنهم و فی الحدیث لا یورد ذو عاهة علی مصح و یقال السفر مصحة بالفتح صحصح صحصاح صحصحان جایی هموار ترهات صحاصح

ای الباطل و کذا ترهات البسابس و بلا اضافه اجود صدح بانگ کردن زاغ و خروس صیداح سخت آواز و ام ناقه صدحه مخنثین بهره که فسون

بدان گنسند زنان صرح کوشک و بنایی بلند صرح جا صرحه زمین استوار صرحه الدار عرصتها صراح بالکسر خالص صرح بالتحریک کرده از هر چیز

صریح شیر روغن بر گرفته یقال جاء بنو تمیم صرحیه اذا لم یخالطهم غیرهم و هو ما کیزه و فی انسب صراح جاء شتمه قلبی زه یارگی کل خالص صراحه

بالفتح صروحه بالضم خالص و فی انسب شدن عع بعضها نصراح الحق ای بان و شتمته مصارحه و صراحا ای کفاحا یعنی رویاروی و الاسم الصراح

بالضم و هو نقیض ابن کل شیء کاس صراح ای لم تشب بمزاج تصریح گشاده و روشن گفتن خلاف تعریض و یوم مصرح ای لیس فیه سحاب صرح بمانی نفسه ای اظهره و صرح

صرح الحق عن محضه ای انکشف و تمام... جهت کل ای حببت و صارت صرحه ای خالصة فی الشدة صارح بالضم خالص از هر چیز نیم از شه و یری عن ابی عمرو

صرح صراح بالکسر جا هموار صفح صفحه کرانه هر چیز صفح الانسان جنبه صفح الجبل مضطجعه صفاح بالکسر جا وتنظر الیه صفح وجهه بالفتح والضم ای

بعرضه و جهه و ضربه بصفح السیف بالضم و العامه تقول بالفتح صفیحة الوجه بشرة جلده صفایح الباب الواحها صفیحة شمشیر پهن و سنگ پهن و هر چیز

پهن باشد صفح نام مردی و در گذاشتن گناه و روی گردانیدن یقال صفحت عن جرمه و ضربت عنه صفحا ای اعرضت عنه و ترکته و صفحت الابل علی الحوض اذا
امررتها علیه و صفحت فلانا و صافحته اذا سألک فرددته و صفحته ای ضربته بالسیف مصفحا ای بعرضه و تصفحت الشیء ای نظرت فی صفحاته مصافحة تصافح دست
یکدیگر گرفتن اصفاح پهن گردانیدن و منه سیف مصفح و ذلک مصفح ای ممال و فی الحدیث قلب المؤمن مصفح علی الحق مصفح ایضا تیر شمشیر عارویة الی الحبل
ایضا تصفیح پهن گردانیدن و منه مصفح الراس ای عریض الراس و دو دست بر هم زدن مثل تصفیق و فی الحدیث التسبیح للرجال و التصفیح للنساء و یروی بالقاف
ایضا صفاح بالضم و التشدید سنگ پهن و ار صلاح بالفتح نیکی ضد فساد صلوح بالضم مصدر منه عع فاضمه و بضمها و بفتحها ایضا و هذا الصلح لک
ای هو خیر لک صلاح بالکسر المصالحة و الاسم الصلح یذکر و یونث و اصطلحا و تصالحا و اصّالحا بمعنی صلاح بالکسر مثال قطام نام مکه و قد یصرف اصلاح
نیکو کردن خلاف افساد مصلحة و جمع مصالح استصلاح نیکو کردن خواستن نقیض استفساد صمحمح سخت درشت و کوتاه کرس صمحمح ای اصلع الیه شدید
و هو فعلل کرر فیه العین و اللام کالصمحاح بالکسر و المدزمین درشت صماره اخص منه تصوح کفیدگی موی و تصوح البقل اذا یبس اعلاه و فیه ندوة
و تصیح لغة فیه و صوحته الریح و صیحته ای ایبسته صوح بالضم دیوار کوه و صوحان روی کوه التبیح و فی الحدیث القوه بین الصوحین ای بین الجبلین بنو
صوحان قبیله صواح بالضم خوی اسپ صاحتته نام کوبی صحت الشیء فانصاح ای شققته فانشق و انصاح القمر ای استنار صیاح بالکسر آواز
صیحة صیح صیاح بالضم و بالکسر صیحات آواز کردن عع فاکه مصایحة تصایح یکدیگر را آواز دادن صیحة عذاب و یقال لقیته قبل کل صیح و نفر فالصیح الصیاح
و النفر التفرق و ذلک اذا لقیته قبل طلوع الفجر قال ابن السکیت غضب من غیر صیح و لا نفر ای من غیر قلیل و لا کثیر صیحانی نوعی از خرما بمدینه فصل الضاد
ضبح رفتار اسپ عند ابی عبیدة و قال غیره هو صوت انفاس الخیل فی العدو و خاکستر یقال ضبحته النار ای غیرته و لم تبالغ فیه و انضبح لونه ای
تغیر الی السواد قلیلا ضباح بالضم آواز روباه مضبوحة سنگ آتش زنه مضبوح نام مردی ضحضاح پایاب ضحضح السراب و تضحضح الصبا اذا
ترقرق ضح بالکسر آفتاب و فی الحدیث لا یقعدن احدکم بین الضح و الظل فانه مقعد الشیطان جاء بالضح و الریح ای بما طلعت علیه الشمس
و ما جرت علیه الریح یعنی من الکثرة و العامة تقول بالضیح و الریح و لیس بشیء ضرح دور کردن و ضرحت عنی شهادة القوم اذا جرحتها و القیتها
شیء ضرح ای متباعد مضطرح ای مرمی فی ناحیته و ضرحه ای ابعده ضریح دور و هو الشق ایضا فی وسط القبر و اللحد الشق فی جانبه و قد ضرحت ضرحا
اذا حفرته ضروح بالفتح اسپ دست و پای زننده یقال منه ضرحت الدابة برجلها و فیها ضراح بالکسر ضراح بالضم نام بیت المعمور عن ابن عباس [illegible]
کمان سخت جهاننده تیر [illegible] ضیح دراز بال و مهتر ضیاح بالفتح شیر تنک آمیخته و ضیحت اللبن ای مزجته حتی صار ضیحا و ضیحت الرجل ای سقیته ضیحا
فصل الطاء طح بپا شنه پامال کردن و کوفتن چیزی را عع فاخته طحطحه شکستن طحطاح کذلک و پریشان کردن یقال طحطح بهم ای فرقهم طریح
انداخته [illegible] طرحته و طرحت به و طرّحته للمبالغة و طرحه ای ابعده طرح بالتحریک جای دور طروح بالفتح مثله قوس طروح شدیدة الدفع و الحفز للسهم مثل ضروح
طرح ای طریقته ابعد حین یسیر طرح بالضم [illegible] طارحته الکلام [illegible] سخن در افگندن [illegible] طریح بالکسر طویل و طرح بنا [illegible]
[illegible] طرماح بالکسر و تشدید المیم نام مردی طفوح لب باشدن خور عع بفتحها طفاح [illegible] طفاحة بالضم [illegible] چون کفک [illegible]
[illegible] طفح السکران [illegible] اذا ملأه بالشراب [illegible] طلنفح بالضم [illegible]
[illegible] طلح طلاح بالکسر [illegible] درخت بزرگ [illegible] طلحه یکی نام مردی [illegible] طلیح [illegible]
[illegible] طلیح [illegible] طلاح [illegible] بالکسر [illegible]
[illegible] ابی عمرو نام [illegible] طلحه [illegible] طلحة بن عبید الله [illegible] طلاح [illegible]
[illegible] الصالحون [illegible] طموح [illegible]
[illegible] طماح [illegible]

ای زمه دمع ای لیس فی الغیث تلمحات الدهر شدائده و فتح ہو لا ذرۃ فی البلد ایما لطمان نام شاعری طوح با لکسر شدن ع
فاضه و کسر ایضاً المباح من بیات و فی بعض نخیر طوحه ای حیرہ و ذہب بہا و سباک للفرح فی اسیلہ اذا رمی غیسہ سباک
وتطاوحت بہم النوی ای ترامت بہم طاوحہ الشیء تطوحاً جا بجا و طوحۃ الملوک ای تعرفۃ القواذف و لا یقال المطروحات و هو من النوادر کقوله
تعالی و ارسلنا الریاح لواقح ای عوالق بعد اللقاح و لمین **فصل الفاء فتح** گشایش و نصرت و آب روان از چشمه و جز آن ای گشاد
ع بفتحها فتحت الباب فانفتح و فتحت الابواب للکثرۃ فتفتحت ہی و باب فتح بضمتین ای واسع مفتوح و قارورۃ
فتح و استعاله السن بسین بیا صمام و لا غلاف و هو فعل بمعنی مفعول ما استفتح ما فتح بمعنی استفتاح ایضاً یاری جستن
خواستن و نصرت جستن مفتاح بالکسر کلید مفاتح مفاتیح جماعت قال الاخفش هو مثل اماني و اماني بتخفیف و تشدید فاتحة
الشیء اول چیزی فتاح حواد و فتاحه بالضم و تخفیف حکم یقال الفتح بینا ای احکم فتوح بالفتح ناقه فراخ سوراخ پستان یقال منه
فتحت الناقة فتحت **فتیح** آواز رامی که از دهان شتر آید که کشش بی‌آواز که از پوست وی آید چون یکای بساد ع فاضه که هر کلام که من
منفعلا اذ ا ما لمستقبل منہ یجی علی یفعل بالکسر الاسبقه آخر جازت بالضم و الکسر معاً ہی یعلل و الفتح و تحدد و تقیدای بضیح و یحیم من الحام و یشب العرس
و یقع الامنی و ما کان متعدیا فالمستقبل منہ یجی بالضم الا خمسة احرف جازت بالضم و الکسر معاً ہی یشدہ و یعلہ و یبته و یحم الحدیث و یرم الشی
تحماح نام جوی بهشت **فدح** گران بار کردن وام کسی را و فی حدیث ابن جریح ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال و علی
المسلمین ان لا یترکوا مفدحا فی فداء او عقل امر فادح اذا عاله و بہظه **فرح** بالتحریک شاد مانی و غرہ شکی فرح بالکسر نعت منہ
و منه قوله تعالی ان الله لا یحب الفرحین ای البطرین یقال یای شرو افرحه ای سرہ و یقال ما یسرنی بهذا الامر مفرح و یقال هو مفروح
به و لا یقال مفرح ایضاً تفریح شاد مانه کردن و مفرحه الدین وای یثقله و فی الحدیث لا یترک فی الاسلام مفرح قال الزهری
المفرح المفدوح یقضی عنه دینه من بیت المال و لا یترک مدینا فرحه بالفتح و الضم مژدگانی یقال لک عندی فرحة
ان بشرتنی مفراح بالکسر الذی یفرح کلما سره الدهر مفرح بالکسر دارو مقوی دل **فرشاح** بالکسر سم مناک و فرشحت
الناقة اذا تفحجت لتحلب فی ذلک بالنیبی ای فراخ نهاد و الفرشحة و الفرشطة الجلسة المفتوحه ما بین الرجلین قال الکسائی فرشح
الرجل فی صلوته و هو ان یفتح بین رجلیه جدا و هو قائم و کان ابن عمرو لا یفرشح بین رجلیه فی الصلوة و لا یلصقهما و لکن بین ذلک و المس
مفرشح بطاء ای عریض فسحت بالضم فراخی مکان فسیح و فسح مثل فسیح بضمتین ای واسع و فسح له فی المجالس ای وسع له و فسح صدره
ای شرح و تفسحوا و تفاسحوا فی المجلس ای توسعوا فیسم بضمتین جمع ساکون فراخ سینه میم زاید **فسحت** الناقة ای
تفاجت لتبول و انفسحت اذا اعیت گذلک یوح رجل **فصیح** ای بلیغ و لسان فصیح ای طلق و یقال کل ناطق فصیح
و ما لا ینطق فهو اعجم فصاحت گشاده سخن و درست گفتار شدن ع بضمها یقال فصح الاعجمی و الفصیح فی کلامه و تفاصح
ای تکلف الفصاحة و فصح اللبن ای حذرت عنه الرغوۃ لبن فصیح نعت منه و فصح الاعجمی اذا تکلم بالعربیة
و افصحت الشاة اذا انقطع لباها و خلص لبنها و فصح اللبن اذا ذہب اللبا عنه و فصح الصبح اذا بدا ضوءه
و کل ما وضح فقد فصح و فصح الرجل عن کذا اذا صرح عنه فصیح بالکسر عید ترسایان و افصح النصاری ای جاء فصحهم
و فصیحة فصوح و سوء ای یقال فصحت فانفصح اذا انکشفت مساویه و فصح الصبح و افصح اذا بدا و فصح الشیء اذا بین عنه
حمزة افصح سپید شد بغایت و شیر و شتر گردان لون باشد و قیل الفصح بالتحریک عبرة فیه مقطع **فطح** پهن کردن فطحه فطحا بمعنی
رجل افطح و راس مفطح ای عریض فطحت الورقة ای نفحت و علیه حلة افطاحیه ای لون الحمرة فطاح بالضم بتشدید

کل ادهم فتحه حلقه سوراخ دبر فقاح بالکسر جمع وهم یتفاقحون اذا اجلوا ظهورهم الی ظهورهم کما تقول یتقابلون ویتظاهرون تفقیح چشم باز
کردن سگ بچه و فی الحدیث فقحنا وصأصأتم فلاح رستگاری و پیروزی و بقا و طعام سحری یقال حتی خشینا ان یفوتنا الفلاح یعنی
السحور و حی علی الفلاح ای اقبل علی النجاة ولیس فی الدنیا فلاح ای بقاء و یقول الرجل لامرأته استفلحی بامرک ای فوزی به فلح بالتحریک
لغة فی فلاح و فلحت الارض شققتها للحرث فلاحة بالکسر کشاورزی فلاح کشاورز و قولهم الحدید بالحدید یفلح ای یشق و یقطع و یقال
فی رجل فلاح فلوح ای شقوق و ربما سمی الضبیب کذلک افلح کفته شکافته لب زیرین و سوفلحه بالتحریک کفتگی لب بالا فلحار لقب مردی لفلحة
کانت له و انما ذهبوا به الی تانیث الشفة فنح الفرس من الماء ای شرب دون الری فوح دمیدن بوی خوش فاحه
تفوح فیحان کذلک یقال فاح الطیب فاحت ریح المسک ولا یقال فاحت ریح جیفة و فاحت القدر ای غلت و افحتها انا و کذلک
فاحت الشجة ای نفحت بالدم و افاح دمه ای هراقه بحر افیح و فیاح ای واسع و کذلک انه جواد فیاح ای فیاض و فاحت
الغارة تفیح ای اتسعت فیاح بکسر الهاء اسم للغارة و کان اهل الجاهلیة یقولون یا صباحاه فیاح ای اتسعی فسیح بالتحریک فسراح شدن
فراخ فراخ و ایضا آشام

## فصل القاف

قبح بالضم زشتی نقیض حسن قباحة زشت شدن قبح بضمهما قبیح
نعت منه و کرانه آرنج و قبحه الله ای نحاه عن الخیر فهو من المقبوحین ای المبعدین و یقال قبحا له بالضم و الفتح واقبح فلان ای اتی بقبیح
استقباح ضد استحسان یعنی زشت شمردن و قبح علیه فعله قح بالضم ساده و بی آمیغ از هر چیز یقال رجل قح و عربی
قح ای محض خالص عربیة قحة اعراب اقحاح و عبد قح ای خالص قحاحة قحوحة مصدر منه تقحقح بالضم استخوان گرد اگرد دبر و
فوق الفقب شیئا قدح بالکسر تیر تمام ناتراشیده و پیکان نانهاده و تیر قمار قداح بالکسر اقداح اقادیح جمع قدح بالتحریک
ثم اقداح جماعت مقدح بالکسر کفلیز مقدحة آهن چقماق قداح قداحة سنگ یا چوب آتش زنه و قدحت المرق ای غرفته یعنی بکفلیز بیرون کردم
شوربا را قدحة بالضم یک کفلیز از هر چیز یقال اعطانی قدحة من مرقة قدح آتش زدن و طعن زدن در نسب کسی خوردن کرم دندان و چوب را
و آب تباه شده از چشم بیرون کردن و فرو خوردن آب چشمه و چشم و بکفلیز برگرفتن خوردنی و نهنده آن قادحة کرم دندان و چوب خوار قادح سیاهی
و کبودی خوردگی دندان قدیح آنچه در بن دیگ ماند از خوردنی اندک قدوح چاه که بدست آب از وی برگرفته شود تقدیح بار یک کردن میان اسپ
اقتداح چقماق زدن و بکفلیز برگرفتن قرح قروح ریش قرحة بالفتح و الضم یکی از وی قروح لقب امرء القیس قرح بالفتح و الضم ریش کرد و کردن
عج بفتحهما یقال قرحه فهو قریح ای جریح و هم قرحی قرح بالتحریک ریش بر آمدن تمام کافه یقال قرح جلده فهو قرح و اقرحه الله تعالی و قریح
بالضم نام وادی قرحانة و جمعه قرحان یعنی نوعی از سمارغ و بعیر قرحان اذا لم یصبه الجرب قط و صبی قرحان کودکی که او را آبله بر نیامده باشد و یستوی فیه الواحد
و الاثنان و الجمع و الاسم القرح بالتحریک و فی الحدیث ان اصحاب النبی علیه السلام قدموا المدینة و هم قرحان ای لم یکن اصابهم قبل ذلک و اقرح
القوم اذا اصابهم القرح بالفتح قرح بالفتح الضیاع بیش آمدن یقال قرحه بالحق اذا استقبله به و بقیة بقارحة ای مواجهة قروح بیش آمدن حق از قوم
عج بفتحهما و معارضه یقال قرحت ناقة فهی قارح و تمام شدن دندان شیشکی تورچون اسب رسد تمام یقال قرح کافر ای انجبت هنانه
و نمامتین نشانه فی حس بطن ثانه فی السنة الاولی حولی ثم جذع ثم ثنی ثم رباع ثم قارح و الجمع قرح و یقال جذع المهر و اثنی و اربع و قرح فهذه الحدها
بلا الف تفی الانسان بعد الثنایا و الرباعیات رتبه قوارح و کل ذی حافر یقرح و کل ذی خف یبزل و کل ذی ظلف یصلغ قراح بالفتح خالص از هر چیز
قریحة اول آبی که بر آید از چاه و منه یقال لفلان قریحة جیدة یراد استنباط العلم بجودة الطبع و اقترحت علیه شیئا اذا سألته ایاه من غیر رویة
و اقتراح الکلام ارتجاله و اقترحت الجمل اذا رکبته قبل ان یرکب قراح بالکسر زمین گشاده آفتاب رویه ناقة قرواح هناک قوائم قال
الاصمعی قلت لاعرابی ما القرواح قال التی کانها تمشی علی ارماح و نخلة قرواح ایضا قرازیح جمع قرزح بالضم درختی قرزح بالکسر

دیگر قزاز مقرحة او ورد ان تقایح افزار باد و منه قرحت القدر ای طرحت فیها الابزار قرح بالفتح بول الذ خین سگ قح بالضم و التحریک نام کوهی بمزدلفه
قوس قزح غیر مصروفة او نیدة یعنی انچه پیدا شود بر هوا مرتج و سبز بشکل کمان و آنرا کمان رستم نیز خوانند قلح بالتحریک زردی دندان و زرد شدن آن
ع کافة اقلح نعت منه فی المثل عود یقلح پاک کردن دندان از زردی و شبیه آن و منه مثل [illegible] یعنی بیمار گردانیدم مرد او گشتم
پاک کردم قمح کلان سال ای هر چیز و هو لحی [illegible] نیز بزیادة المیم قمح گندم و پست خشک خوردن اقتماح کذلک قمیحة گوارش و پست خوران قمحة بالضم
یک شاه ان پست و حران قمحان بالضم و التشدید ورس یعنی زنگ زرد و شبیه که در شراب افگنند قمح سر بر آوردن شتر بعد از آب خوردن بعیر قامح نعت منه قمح جماعت
یقال شرب فتقمح و انقمح ای رفع رأسه و ترک الشرب و قامحت ابله اذا وردت و لم تشرب و ترفع رؤسها من داء یکون بها او برد و هی ابل مقامحة و بعیر مقامح و ناقة
مقامح ایضا و الجمع قماح علی غیر قیاس اقماح سر بر داشتن و چشم فرو خوابانیدن یقال اقمحه الغل اذا ترک رأسه مرفوعا من ضیقه و شهرا قماح [illegible]
سمیا به [illegible] برد الماء مقامحت قنح [illegible] چیزی را چون چوگان [illegible] قناحة بالضم و التشدید نوعی از کلید فتحت الباب کلید
رست کردم [illegible] قنیح [illegible] آب [illegible] و منه تقاح الجمع [illegible] یعنی قاحة الدار ساحتها فصل الکاف کبح لگام باز کشیدن ستور را تا باز استد
[illegible] یقال اکبحته و اکفحته و کبحته بمعنی واحد [illegible] کبحة بالضم لغة فی قبح [illegible] نام زنی [illegible] کنده [illegible] ناقه فرتوت کدح ورزیدن
و کار کردن و کوشش نمودن و روی خراشیدن یقال یکدح و کدح ای خدوش و قبل الکدح اکثر من الخدش و فی الحدیث و فی وجهه کدوح و هو مکدح ای حال له
و یکدح ای یکسب بهم [illegible] خراشیدن حمار مکدح [illegible] و هو الذی کدحته الحمر ای عضضته و تکدح الجلد ای تخدش [illegible] کوتاه بالا [illegible]
و قد سقط من سطح فتکرح ای تدحرج کسح خانه روفتن مکسحة [illegible] کسح ایضا [illegible] روفتن باد زمین را اکتساح [illegible] بردن کساحة
خاک و برف روفته الکسح بر جای مانده [illegible] فی الحدیث الصدقة قال الکسحان العرجان کشح تهیگاه [illegible] قطع عنه و طوی کشحه علی الامر اذا
اضمره و ستره کشح بالتحریک [illegible] و منه کشح الرجل [illegible] فهو مکشوح نعت منه و نام مردی کشاح بالکسر داغ پهلو کاشح دشمنی پنهان دارنده کشح بالعداوة
[illegible] و کشح القوم من الماء [illegible] ای تفرقوا عنه کفح رویاروی شمشیر زدن و بوسه زدن فی الحدیث انی لا کفحها و انا صائم ای اواجهها بالقبلة و فلان
یکافح الامور اذا باشرها بنفسه و اکفحت الدابة اذا ضربت باللجام [illegible] کلوح روی ترش کردن کلاح بالضم کذلک ع [illegible] و منه قوله تعالی تلفح
وجوههم النار و هم فیها کالحون یقال ما اقبح کلحته یراد به الفم و ما حوالیه کلاح ایضا قحط سال [illegible] ای شدید مکالحة [illegible] کردن با هم و تکلح البرق ای تتابع
الکماح لگام کشیده [illegible] ستور [illegible] نزدیک شدن [illegible] کوح [illegible] کره کموح غلبه کردن
مکاوحة [illegible] دشنام دادن و جنگ کردن با هم و تکاوحا ای تمارسا و تعالجا الشر بینهما فصل اللام لبح بالتحریک [illegible] ع [illegible]
لبح بالضم [illegible] لحاح [illegible] یقال لحح علیه بالمسألة و لحح السحاب ای دام مطره [illegible] لحاح بالکسر [illegible]
ملحاح ای التی دامت علی [illegible] کما تقول فی الناقة حلاء و لحح القوم [illegible]
احدهما جار علی الاصل مثل ضبب البلد باظهار التضعیف [illegible] هو ابن عمی لحا ای لاصق النسب و نصب علی الحال [illegible] معرفة و تقول فی النکرة
هو ابن عم لح بالکسر لانه نعت لعم و کذلک المؤنث و الاثنان و الجمع فان لم یکن لحا و کان من عشیرة قلت هو ابن عم الکلالة و ابن عم کلالة
و مکان لاح ای ضیق لطح [illegible] پشت کسی [illegible] یقال لطحه [illegible] الارض ای ضرب به الارض لفح سوختن [illegible]
[illegible] قال الاصمعی ما کان من الریح لفح فهو حر و ما کان نفح فهو برد [illegible] یقال لفحه بالسیف لفحة ای ضربه ضربة خفیفة لفاح بالضم
و التشدید نوعی از بوئیدنی چون بادنجان که زرد شود لقح [illegible] لقاح بالتحریک آبستن شدن ع کافة لاقح نعت منه [illegible]
نخل [illegible] لقاح [illegible] الذین لم یدینوا للملوک [illegible] فی الجاهلیة [illegible] لقاح بالکسر [illegible]
و هی الحلوب مثل قلوص و قلاص قال ابو عمرو اذا نتجت [illegible] ثلاثة [illegible] ثم هی لبون بعد ذلک [illegible]

قالوا لقحت لانهم يقولون لقاح و جهد كما يقولون قطيع و جهد لقحة بالكسر اى لقوح لقح جماعت مثال قربة و قرب لقاح آبستن گردانيدن يقال لقح الفحل الناقة
والريح السحاب و رياح لواقح ولا يقال ملاقح و هى من النوادر و قيل الاصل فيه ريح ملقحة و لكنها لا تلقح الا و هى فى نفسها لاقح كان الرياح لقحت بخير فاذا انشأت
السحاب فيها خير وصل ذلك اليه تلقيح گشن دادن خرما يقال منه لقح النخل و التلقح و تلقحت النخيل و لقحت مخففة فى وحدة و تلقحت الناقة اذا ارت انها لاقح
و لا تكون ملاقح جمع ملقح و هو الفحل ملاقح ايضاً اشتران آبستن و حدها ملقحة بالفتح و ملاقيح الامات التى فى بطونها من الاجنة من لقحت كالمهموم من حيث
و المجنون من جن مفتوحه يكى لمح نگريستن و ديدن لمحه و المحه اذا ابصره بنظر خفيف و الاسم اللمحة و درخشيدن ستاره و برق يقال رأيته لمحة برق و يقال
ايضا فيه لمحة من ابيه ثم يقال فيه ملامح من ابيه اى مشابه تجمعوا على غير لفظه و هو من النوادر و يقال لاريتك لمحا باصرا اى امرا واضحا لوح كتف و هر چه
پهن باشد از استخوان و چوب و تخته و ديدن عع فاضه گونه گردانيدن سفر مردم را يقال لاحه السفر و تشنه شدن لواح بالضم مثله التياح تشنه شدن
و درخشيدن برق و پيدا شدن ستاره و لاح النجم و الاح و تلاح بمعنى قال ابن السكيت لاح سهيل اذا بدا و الاح اى تلألأ و الاح تحفظ اى ذهبت و الاح منه اى
اشفق و حاذر و الاح بسيفه اى لمع به و لالاحه اهلكه ملواح بالكسر ستور زود تشنه شونده ابل لوحى اى عطشى تلويح سوختن آفتاب تابستان كسى را و بر نگ دادن جامه را
و كرم گردانيدن تا بتش الواح السلاح ما يلوح كالسيف و السنان لوح بالضم هوا ميان زمين و آسمان يقال لا افعل ذاك و لو نزوت فى اللوح اى لو نزوت
فى السكاك لغتى لياح بالكسر سپيد و گاو دشتى مسمى ببياضه فصل الميم متح آب كشيدن از چاه و جز آن عع فاضه ماتح متوح نعت منه بر متوح
چاه كه آرد و بدست آب توان كشيد بى دلو و يقال بئر ما عقبة متوح اى بعيدة و متح النهار لغة فى متع اى ارتفع ليل متاح اى طويل و متح بها اى حثق
و متح بسلحه اى رمى به مخ جامه كهنه مح الثوب و امح اى بلى مح بالضم زرده بيضه مخاخ انگشتين و دروغ گوى كند كسى را و هو الكذاب مدح ستودن
عع بفتحها تمدح كذلك مدحة بالكسر مدح و مدحه بالضم ستايش مدحه و امتدحه بمعنى تمدح تكلف كردن بستايش خود و امدح لغة فى اندح اى اتسع و مدحت
خواص الماشية مثل تندحت اى اتسعت مدخ بالتحريك بهم سودن دو ران در رفتن عع كافه امدح نعت منه مرح بالتحريك نيك شاد شدن
عع كافه فهو مرح بالكسر و مريح بالكسر و التشديد مثله و امرحه غيره مراح بالكسر شادى و مرحت عينه مرحانا فسدت و هاجت فرس ممراح بالكسر و مروح بالفتح اى نشيط و مرحه
المكاكوك مرحه و عقار مروح اى كان لها مراحا عين ممراح غزيرة الدمع و مرحت القربة اى سربت و سالت مرتها ملأها ما ء تشد عيون الخرز و يقال للرامى اذا
اصاب مرحى و اذا اخطا برحى مرخ لاغ كردن عع بفتحها و الاسم المزاح بالضم و بالكسر المصدر يقال منه مازحه و هما يتمازحان مسح ماليد و مسح كرد
عع بفتحها يقال مسح برأسه و جماع كرد و مسح المرأة اى جامعها و مسح بالسيف اى قطعه و مسح بالارض مساحة بالكسر زمين پيمودن الماسح البعير الذى صار مرفقه حرف كره
فى تعدم بر مسخ فادا رماه قيل له حار مسحاء زمين هموار سنگريزه ناك و زن لا عرين مكان امسح كذلك يقال عرت بحزيق من الارض بين مسحاوين و يقال عليه
مسحة من جمال مسحت الابل يومها اى سارت مسيحة يك گيسو مساح جماعت و كمان مسيح پاره نقره زرد و نقره سوده و نام عيسى عليه السلام و نام دجال كذاب
و مخرى و الماسح الماشط مسح بالكسر پلاس امساح مسوح جماعت امسح آنكه ران وى بهم بسايد و يقال منه مسح الرجل مسحا تماسح تمسك مطح مصوح فرق
و منقطع شدن و كهنه شدن جامه و سپيد شدن شير در نگ گردانيدن شكوفه نبات و كوتاه شدن سايه صحت به آن ذهبت به ملح عيب كردن يقال
ملح فلان عرضه و ملحته اى شاتمه ملح بالكسر نمك شير خوارگى ملح بالفتح شير خورانيدن يقال ملحنا لفلان اى ارضعناه و نمك كردن ديگ را باندازه
و شغده خورانيدن شور را عع بفتحها الملح تمليح شور كردن طعام را و امحت الابل اى وردت ملوح ملوحة بالضم شور شدن عع فاضه و بفتحها
ايضا ما لم نعت منه و لا يقال مالح الا فى لغة رديه ملحة بالكسر نمكدان بنت ملح و مالح شور گياه ملوحه ملاحة نمكين شدن عع بفتحها مليح نعت منه
ملاح بالضم كذلك و الجمع ملاح و املاح قليب مليح چاه شور و كذا اسكليس مليح مملوح و لا يقال مالح و ملحت الجزور اى سمنت قليلا و ملح اشعار اذا ابى الشى
مع يقولون ما اميلح زيدا لوم ميسور و من النحل ممره و غير قولهم ما حسنه قال الشاعر عع يا ما مليح غزلانا عطون لنا من هو ليكن و مملحة همشيرگى و همسفرگى كردن ملح بالتحريك
اهاس ياشتمه سپيد بعدون الجزر فان اشتد فهو الحرد ملحة بالضم سخن خوش و نمكين ملح بالضم و التحريك جماعت ستارگى امالح مصدر منه كبش املح مخلط كمود رنگ

ملحان بالفتح بعضی از ماههای زمستان لبیاض ثلجه والزرقه اذا اشتدت حتی تضرب الی البیاض قیل هو املح العین ومنه تسمیة ملحا، ملاحی بالضم نوعی از انگور سپید
وتشدید اللام ایضاً ملحا، میان پشت، نام لشکری، ملاح کشتیبان، ملاحه شورستان و نمکستان، ملّاح بالضم والتشدید شوره گیاه، مُلَیح بالتصغیر جای از خزاعه ملحی منسو
بوی، ملاح، موضعی **منح** داون **ع فاضله** که منحه بالکسر دهش منیحه ستور که بجهت شیر انعام کنند کسی را قال ابو عبیدة وللعرب اربعة اسماء تضعها موضع العاریة
منیحه وعریه وافقار واخبال استمناح عطا طلب کردن منیح تیر قمار که نصیب ندارد و منوح و مانح ناقه که در زمستان شیر دهد مثل مجالیح منحت الناقة اذا دام لبنها حتی فنی
ممنح **میح** بتک چاه فرو شدن بجهت آب **ع فائه** مائح نعت منه ماحه جماعت وفی الحدیث ترنا ستة ماحه وخرامان رفتن و مسواک کردن دندان و یقال ماح
فاه ای استاک مخته ای عطیته امتاحه اتاه عطا جستن و یقال محته عند السلطان ای شفعت له وامتحته مائی سألته ان یشفع لی امتیاح مثل المیح وتمایح ای تمایل +

**فصل النون** **نبح** نباح بالکسر والضم بانگ کردن سگ و آهو **ع بفتحهما** و که ونبحت الکلب واستنبحته ای طلبت نباحه نُبُوح بالضم فریاد و آواز قبیله
وسکان ایشان ثم یوضع موضع الکثرة والعزة **نتح** تراویدن نتوح کنالکس **ع فاکه** وبیرون آوردن خوی نتائح العرق مخارجه نتوح ثم ذرن امتناح
مثل نتح **نجح** بالضم نجاح بالفتح پیروزی و بر آمدن حاجت. وانجح الرجل ای صار ذا نجح فهو منجح وهم مناجح ومناجیح ویقال افلح فلان وانجح وانجحت حاجته
ای قضیتها وتنجحت الحاجة واستنجحتها ای تنجزتها ونجحت هی ونجح امر فلان ای تیسّر وسهل فهو ناجح وسار فلان سیراً نجیحاً ای وشیکاً ورای نجیح ای صواب
وتناجحت احلامه ای تتابعت بصدق **نحح** بانگ و آواز شکم **ع فاله** نحیح نحنح اتباع له نحنحه گلو درشت کردن نحنحه مثله **ندح** بالضم زمین فراخ
انداح جماعت منادیح بابان منتدح جای فراخ ویقال لی عنها مندحه ومتندح ای سعة ویقال ان فی المعاریض لمندوحة عن الکذب وتندحت الغنم من
مرابضها ای تبددت واندح بطن فلان اندحاحاً واندأح بطنه اندیاحاً اذا اتسع وانتفخ وتدلی من البطنة او من سمن کان او علة وفی حدیث ام سلمة انها
قالت لعائشة رضی الله تعالی عنهما قد جمع القرآن ذیلک فلا تندحیه ای لا توسعیه بالخروج الی البصرة ویروی لا تبدحیه بالباء ای لا تفتحیه من البدح وهو العلانیة
**نزح** همه آب چاه کشیدن بیر نزوح چاه کم آب ر کالنزح جماعت نزح بالتحریک چاه که بیشتر آب او کشیده باشند ونزحت الدار ای بعدت وبلد نازح
وقوم منازیح ای بعداء ویقال نزح بفلان مجهولا اذا بعد عن دیاره غیبة بعیدة انت بمنتزح ای بعید **نشح** نشوح کم از سیری خوردن آب، النشوح
بالفتح آب اندک **نصح** بالضم نصاحه بالفتح نصیحت کردن یقال نصحته ونصحت له وهو باللام افصح قال الله تعالی وانصح لکم والاسم النصیحة نصیح ناصح
نصیحت کننده قوم نصحاء ورجل ناصح الجیب ای نقی القلب قال الاصمعی ناصح عسل خالص غیر ان مثل ناصع وکل شئ خلص فقد نصح انتصاح نصیحت پذیرفتن
وتنصح فلان ای تشبه بالنصحاء واستنصحه ای عدّه نصیحا ونصحت الابل الشرب تنصح نصوحا ای صدقته وانصحتها ای ارویتها ومنه التوبة النصوح بالفتح
والضم وهی الصادقة نصح جامه دوختن وقد یقال منه التوبة النصوح اعتبارا بقوله علیه السلام من اغتاب خرق ومن استغفر رفا ناصح درزی توبت متنصح
ای مخیط بالتوکید نصاح بالکسر رشته و نام مردی از قراء وهو شیبة بن نصاح نصاحات پوستها **نضح** آب پاشیدن **ع فاله** و کم از سیرابی خوردن
نضح عطشه ینضح جو تمی جوض نضح نضحتین جماعت نضح بالتحریک حوض نضاح جماعت ناضح شتر آب کش ناضحه مونثه وهی سانیة نضاح آب پاشنده با خترنه
نخل تنضح ای تسقی بالنضح ونضحهم بالنبال ای رماهم ونضح عن نفسه ای دفع عنها بحجة وهو ینضح عنه ای یذب عنه ویدفع وهو ینضح بالعرق ای یتفصد منه
نضوح بالفتح نوعی از طیب وانتضح علیه الماء ای ترشش تنضح الشجر ای تفطر بالنحنح ورقه تنضح تضاح تراویدن خیک و خیک را **نطح** **ع بفتحهما**
سرون زدن **ع بفتحهما** و که نطیحه منطوحه الذی مات بالنطح وانما جارت بالهاء لغلبة الاسمیة علیها وکذلک الفریسة والاکیلة والرمیة لانه لیس
هو علی نطحتها فهی منطوحة وانما هو الشئ فی نفسه مما ینطح ومما یفترس ومما یوکل نطیح ناطح هر چه از پیش آید از مرغ و وحش وهو خلاف قعید و
توهیم الهاء ناطح ولا خابط یراد منها الکبش والبعیر نطیح ایضاً اسب که بر پیشانی او دو دائره باشد ویکره ذلک فان کانت دائرة واحدة فهی
دائرة اللطاة ولیست تکره ویقال للشر مین نطح ونامح دهما قرنا الحمل وصاحبه ناطح ای امر شدید ونوائح الدهر شدائده انتطاح تناطح سرون زدن مثل کبشی
نطاح نعت منه **نفح** دمیدن بوی خوش و پای زدن ناقه و بشمشیر زدن مرو زمین بادادن نفح الشئ اعطاه وجستن خون از رگ **ع بفتحهما** و یقال له

نفحة طيبة ولفلان نفحات من المعروف قال الاصمعي ما كان من الرياح نفح فهو برد وما كان نفخ فهو حر ونفحة من العذاب اي قطعة منه نفوح بالفتح ناقه كه بی دوشیدن
شیر از وی روان شود وقوس نفوح کمان دور اندازنده تیر را ونافحت عن فلان خاصمت عنه ونافحوهم مثل کافحوهم انفحة بالکسر وفتح الفاء شکنبه بره وبزغاله که هنوز علف
نخورده باشد عن ابي زيد وكذلك منفحة بالكسر انافح جماعت تنقیح پاکیزه کردن درخت از شاخ ریزه وشعر از کلام رکیک ومغز بیرون کردن از استخوان ونقحت
العظم وانتقحته بمعنی وتنقح شحم الناقة اي قل نکاح مجامعت کردن وعقد زناشوئی يقال نكحها ونكحت هي اي تزوجت وهي ناكح اي ذات زوج وانكحها
استنكحها بمعنى وانكحها اي زوجها رجل نكحة مثال همزة كثير النكاح نُكح بالضم والكسر لغتان وهي كلمة كانت العرب تتزوج بها وكان يقال لام خارجة عند الخطبة
خطب فتقالت نكح حتى قالوا اسرع من نكاح ام خارجة تناوح اي تقابل يقال الجبلان تتناوحان اي يتقابلان ومنه سميت النوائح لان بعضهن يقابل بعضا
وكل ريح استطالت اثرا فهبت عليه ريح طولا فهي نيحته فان اعترضته فهي نسيحته نوح نياح نوحه کردن و ماتم ع فاحشه نياحة اسم فيه نوح نام پیغمبری وهو شيخ
المرسلين عم ويقال هن نوح وهن نوح هو النواح ونوّح ونوائح ونائحات وكنا في مناحة فلان وتنوح اي تحرك وهو متدل فصل الواو في وتح بالسكون
والكسر اي قليل تافه وتاحة مصدر منه ع بعضهما وشيء وتح وهو اتباع له اي نزر ورجل وتح بالكسر خسيس واوتح فلان عطيته اي قللها ووتح لذلك وتوتحت من
الشراب اي شربت شيئا قليلا منه جاح ثلث لغات پرده و گوشش جاح بالضم على ثلث لغات مثله وجاح ايضا آب اندک که در تک حوض یا آوند بقیه ادری
وجاح لاول شيء يرى واوجحه الجول ضيق عليه وثوب موجح سخت تخته بافته وصحته باب موجوح اي مردود اليه واوجحت النار اي وضحت وبدت واوجح لنا
الطريق ويقال خرج حتى اوجح اي بلغ ايضا وحوحة آواز گلو گرفته ويقال وحوح الرجل اذا نفخ في يده من شدة البرد ورجل وحواح اي خفيف وحوح مثله +
اودحت الابل سمنت وحسنت حالها واودح الرجل اذعن وخضع ولودح الكبش اذا توقف ولم ينز وذح بالتحريک سرگین و بول گوسفند بند در اطراف
وی خشکیدن خشک شدن آن وذحة یکی وذح جماعت يقال منه وذحت الشاة توذح وذحا وتوذخ ايضا وشاح بالضم والكسر حمایل وبالفتح مثله وشح واوشحة
جماعت توشیح حمایل افکندن وتوشحت هي اي لبسته وتوشح الرجل بثوبه وسيفه وشحا ماده بز گردن وسینه سفید وشح قبیله از یمن وضوح ایضاح پیدا
شدن ایضاح پیدا کردن و فرزندان سپید شدن مرد را ومنه اوضح الرجل ويقال من اين اوضحت اي طلعت ومن اين بدا وضحک واستوضحته الامر او الكلام اذا سألته
ان يوضحه لك واستوضحت الشيء اذا وضعت يدك على عينيك تنظر شيئا هل تراه ومنه يقال استوضح عنه يا فلان وتوضح اي استبان متوضح الذي يظهر في الطريق
ولا يدخل النخر وضح الطريق کشادگی و میانه راه وضح ايضا بالتحریک درم سره و پیسی نیز از درم درست و روشنی و سفیدی يقال بالفرس وضح ويكنى به ايضا
عن البرص ومنه قيل جذيمة الابرش الوضاح وهو الرجل الابيض اللون الحسنه موضحة شکستگی سر که استخوان ظاهر کند واضحة دندان که بخنده پیدا آید فلح بالتحریک
پلیدی و گل که بر سم و چنگال ستور و مرغ خشکیده باشد تواقح القوم اي تداولوا الشر فيما بينهم وقح بضمتين وسكون القاف شوخی وقحة بالفتح والكسر وقوحة
بالضم وقاحة بالفتح شوخ گرفتن دست و پای و سخت شدن و بی شرم شدن فهو وقح ووقاح اي قليل الحيا وامرأة وقاح الوجه وحافر وقاح اي صلب
وقح بضمتين جماعت واوقح الحافر واستوقح ووقح كلها بمعنى توقيح الحافر تصليبه بالشحم المذاب رجل موقح مثل موقع وهو الذي اصابه البلايا فصار مجربا استوقحت
القرحة اي غلظت وليحة غرارة وليح ولائح جماعت ويح واي وهي كلمة ترحم وويل وهي كلمة العذاب قال اليزيدي هما بمعنى يقال
ويح لزيد وويل لزيد ترفعهما على الابتداء وتنصبهما ايضا باضمار فعل تقول ويحا وويلا لزيد كانك قلت الزمه الله ويحا وويلا ويقال ايضا
ويحك وويح زيد وويلك وويل زيد على الاضافة فتنصبهما باضمار فعل واما قولهم فتعسا لهم وبعدا لثمود وما اشبه ذلك فهو منصوب ابدا لانه لا يصح اضافته
بغير لام فلا يصح اذا قلت فتعسهم وبعدهم فلذلك افترقا باب الخاء فصل الالف اتلاخ اختلاط يقال اتلخ عليهم امرهم
اي خلط ويقال هم في اتلاخ اي تخليط تاريخ توريخ وقت پیدا کردن وهو تعريف الوقت يقال ارخت الكتاب وورخته بمعنى
ارخ بالكسر گاو دشتی اضاخ بالضم موضعی نذکر و مؤنث يافوخ نرمه سر کودک وهو يفعول يافيخ جماعت وافتخت اي
ضربت يافوخه ويافوخ الليل معظمه فصل الباء بخ كلمة يقال عند المدح والرضا بالشيء و خوب بفارسیه بمنزلته

ویکرر للمبالغة فیقال بخ بخ بالسکون فان وصلت خففت و نونت فقلت بخٍ بخٍ و ربما شددت کالاسم و بخبخت الرجل ای قلت له ذلک و بخبخ الحرامی
سکن فورته یقال بخبخوا عنکم من الظهیرة ای بردوا و اخبخوا کذلک هو مقلوب بخبخ البعیر اذا هدر و ملأت شقشقته فمه و هو بخباخ الهدر بذخ گردنکشی کردن عع
کافه و تبذخ ای تکبر و علا و شرف باذخ عال جبال بواذخ شوامخ امراة بیذخ زن تن آور برلخ بی خرف الکتف او حبل من سطح الی الارض برزخ حائل
میان دو چیز و یقال ما بین الدنیا و الآخرة من وقت الموت الی البعث فمن مات فقد دخل البرزخ بزخ بیرون آمدگی سینه رجل ابزخ و امراة بزخاء و کذلک
الفرس او الطمأنت فطانه و صلبته و تبازخت المراة اذا اخرجت عجزها و تبازخ فلان عن الامر ای تقاعس بزاخة بالضم موضعی بطیخ بالکسر و تشدید الطاء خربزه و بطیخة
یکی ابطخ الرجل ای کثر له البطیخ مبطخة بالفتح خیار زار و ضم الطاء لغة فیه بلخ بالتحریک بزرگ منشی کردن بلخ و تبلخ ای تکبر فهو ابلخ باخ الحر و النار ای سکن و الغضب و الحمی
ای سکن و فتر و هدا اخمی باخ ای عیا و هم فی بوخ ای اختلاط من امرهم فصل التاء تخ خمیر ترش تخوخة مصدر منه و التخة صاحبه تخه حکایة صوت
فصل الثاء ثوخ فرو شدن قدم در وحل و جز آن عع فاکه و ضحه فصل الجیم جخ جخ بول ای باه و جخجخت الرجل صرعته و جخ و تجخجخ ای اضطجع و استرخی
جنفخ مثل جخف ای تکبر و فخر جنخ کذلک فهو جفاخ و جماخ و هو ذو جخ و ذو جنخ و جافخه و جافحه جلخ بر کردن سیل وادی را عع بفتحهما سیل جلاخ و جلاح بالحاء
والحاء فهو انجراف یعنی سیل که همه چیز را ببرد جلواخ بالکسر وادی فراخ پر و جاخ السیل الوادی ای اقتلع اجرافه و تجوخت البئر انهارت جوخان هو الجرین بلغة
اهل البصرة جای خرما خشک کردن فصل الخاء خوخ شفتالو خوخة یکی و ایضا روزن بر دیوار خوخیه ینخی فصل الدال دبخ پشت خم دادن
و سرین بر آوردن و بالحاء کذلک عن ابی عمرو و ابن الاعرابی دخدخته مانده شدن و دخدخنا هم ای ذللنا هم دخ بالضم لغة فی دخان دربخت
الحمامة لذکرها ای خضعت له و طاوعته و دربخ الرجل اذا طأطأ راسه و بسط ظهره دمخ نام کوهی دلخ البلاد ای قهرها و استولی علیها و کذلک دوخ البلاد
و دوخ الرجل ای ذل و دوخته انا قال الاصمعی دیخه دو نشه ای ذلله قال العدبس الدیخ القنو و الجمع دیخة مثال دیک و دیکة فصل الذال ذبخ گفتار نر
... موضعها ذیوخ و اذیاخ ذیخة بفتح الیاء ... فصل الراء ربخ مرد شکرف سست ربوخ من النساء التی تغشی علیها عند الجماع و قد ربخت
و مشی حتی ربخ ای استرخی مربخ رتله بالبادیة رخ تنک شدن خمیر عجین راخ و طین راخ ای رقیق ارض رخاخ بالفتح ای رخوة عیش رخاخ ای
واسع و رخت الشراب ای مزجته رخ بالضم نبات تازه رسوخ استوار و پای بر جا شدن و کل ثابت فهو راسخ و منه الراسخون فی العلم
رضخ مثل رضح بالحاء و رضخت النوی و الحصی ای کسرته و رضخت راس الحیة بالحجارة و رضخت له رضخا ای اعطیته قلیلا و فی الحدیث
امرت له برضخ و رضخة و راضخته اذا رامیته بالحجارة و تراضخنا ای ترامینا فصل الزاء زخ سیر تند منه ما حکی فی حدیث ابی موسی من تبع القرآن
یهبط به علی ریاض الجنة و من تبعه القرآن یزخ فی قفاه حتی یقذف به فی نار جهنم زخة زن زخة خشم و کینه یقال
زخ الرجل اذا اغتاظ زخیخ سخت درخشیدن آتش عع فاکه زرخ الجمر درخشید زرنخ جای تغیر یدان بای مقام زلخ ای دحض
و غلوة بسهم الضیا زلخة مثال قبرة زحلوقة تیز یزلخ منها الصبیان زلخ ای شامخ و زمخ ای تکبر و تاه انوف زمخ ای شمخ
زنخ متغیر شدن مزه گردیدن روغن و دهن زنخ فصل السین سبخة شوره سباخ جماعت ارض سبخة زمین شوره ناک
و حفروا فاسبخوا ای بلغوا السباخ سبیخ پر افتاده از مرغ و باغنده پیچیده سبیخة یک نواله از وی و کذلک من الصوف و الوبر و خواب سخت
سبخ خواب و فراغ و فری قوله تعالی ان لک فی النهار سبخا طویلا بالخاء ای فراغا و یقال سبخ الله عنک الحمی ای خففها و فی الحدیث انه علیه
السلام قال لعائشة حین دعت علی سارق سرقها لا تسبخی عنه بدعائک علیه ای لا تخففی علیه اثمه و سبخ الحر ای فتر و خف سخاخ
بالفتح زمین نرم سخت الجرادة ای دم بر زمین فرو برده تا تخم نهد سرخ زمین فراخ سلخ پوست باز کردن عع بفتحهما
و ضمه و سلخت المراة درعها ای نزعته مسلاخ بالکسر پوست بر و نخله که غوره وی نارسیده بریزد سلوخ گوسپند پوست باز کرده
مسلاخ الحیة پوست مار سلخ الشهر آخره و سلخت الشهر اذا امضیته و صرت فی آخره و انسلخ الشهر من سنته و الرجل

من ثیابه والحیة من جلدها او هنار من اللیل سالخ اسود نوعی از مار اسود سالخ غیر مضاف لانه یسلخ جلده کل عام والانثی اسودة ولا توصف بسالخة سیلحیة
الرث والعرفج الذی یبس فیه مرعی انما هو خشب یابس **سنخ** بالکسر بیخ هناخ الاسنان بیخهای دندان سنوخ پای برجای شدن در علم یقال سنخ فی
العلم ای رسخ فیه وسنخ الدهن بالکسر لغة فی زنخ ای فسد وتغیر جماعة **سوخ** فرو رفتن تسوخ وتسیخ فی الارض ای دخلت فیها وغابت مثل ساخت مطرا حتی صار
الارض سوخی علی فعالی بفتح اللام وذلک اذا کثرت زرع المطر ای الاوحال **فصل الشین شدخ** سرشکستن و هرچه میانه کاواک باشد یقال شدخت
راسه فانشدخ وشدخته للمبالغة منشدخ و هو بسر یغمز حتی ینشدخ شادخة سپیدی فراخ روی وشدخت الغرة اذا انتشرت فی الوجه **شرخ** جوان
جمع شارخ مثل صاحب وصحب وفی الحدیث اقتلوا شیوخ المشرکین واستحیوا شرخهم واول جوانی واول کار و نتاج هر ساله شتر و دندان کفاید شتر و تیغ که نخورد
بند دسته نکرده باشند و آب نداده شروخ جماعة و ایضا جوان شدن کودک شرخان ای مثلان شروخ امثال و هم الاتراب شرخا الفوق حرفا بینهما
موقع الوتر و شرخا الرحل آخرته و واسطته **شرداخ** القدم کلان و پهن پای **شموخ** بلند شدن و تکبر کردن یقال شمخ الجبل و شمخ بانفه ای
تکبر جبال شامخات و شوامخ ای شواهق الوف شمخ شماخ نام مردی شاعر **شمراخ** بالکسر شمروخ بالضم شاخ خرما و خوشه انگور شمراخ ایضا سرکوه
و سپیدی پیشانی اسب که تا بغوز رسد فرس شمراخ نعت منه شمراخیة گروهی از خوارج از اصحاب عبد الله بن شمراخ **شیخ** پیر و خواجه شیوخ اشیاخ
شیخة بالکسر وفتح الیاء شیخان مشیخة مشایخ مشیوخاء جماعة شیخة مونث شیخ بالتحریک شیخوخة مصدر منه و اصل الیاء متحرکة فسکنت لانه لیس فی کلام
معلول وما جاء علی هذا من الواو مثل کینونة و قیدودة و دیمومة و میموعة فاصله کینونة بالتشدید فخفف ولولا ذلک لقالوا کونونة و قوودة ولا یجب ذلک
فی ذوات الیاء مثل حیدودة وطیرورة و شیخوخة تشییخ خواجه و پیر شدن و خواجه و پیر خواندن کسی را شیخ تصغیر شیخ بضم الشین وکسرها ولا تقل
شویخ **فصل الصاد صاخة** آواز سخت که گوش را کر کند و قیامت صخ کر کردن آواز گوش را **ع فاضخة** ضربت الصخرة فسمعت لها صخة
ای صوتا **صراخ** بالضم آواز و فریاد صرخ و صرخة مصدر منه و صرخ و اصطرخ بمعنی تصرخ تکلف کردن در فریاد یقال التصرخ بالعطاس حمق صریخ بالتخفیف
فریاد رس مستصرخ فریاد خواه یقال استصرخنی فاصرخته صریخ آواز فریاد خواه و فریاد کننده و فریاد رس و هو من الاضداد **اصلیخ** کر که هیچ نشنود صلخ بالتحریک
مصدر منه **صماخ** بالکسر گوش و سوراخ گوش و بالسین لغة فیه و صمخته ای اصبت صماخه **صملاخ** صملوخ ریم گوش صامغ سیر خفته **اصاخة** گوش
داشتن و صاخ له ای استمع **فصل الضاد نضخ** آلوده شدن ببوی خوش تضمیخ متعدی فیه **فصل الطاء طبخ** پختن یقال طبخته فانطبخ
مطبخ بالفتح موضع پختن طباخ پختنی ساختن و بریان کردن و دیگ بر نهادن یقال هذه خبزة جیدة الطبخ و کذا آجرة و اطبخوا لنا قرصا و هم اطبخ القوم
و مشتوا هم طباخة بالضم سر جوش دیگ طابخة لقب مردی طبیخ شراب نیم جوشیده مطبخ بکسر الباء و التشدید بچه سوسمار طاوله حسل ثم غیداق ثم مطبخ ثم
خضرم بالضم و تشدید الضاد ثم ضب طبخ الحسل ای کبر طابخة گرمای نیمروزی و طبایخ الحر سمائمه طابخ تب گرم سخت و بیس به طباخ ای قوة و سمن و امرأة طباخیة
مثل علانیة ای مکتنزة اللحم **طخیخ** دل گرفتن از جرش و طعام **ع کافة** و ناگوار شدن **طلخ** ای لطخ بالفتح و لطاخة یلطخه متعدی فیه و کذا
طلیخة فطلخ ای لطخ و طلاخ ای الکبر ایضا **فصل الفاء فتخ** سست کردن انگشتان پای بوقت نشستن رجل افتخ اذا کان عریض الکف و القدم مع
اللین قال الاصمعی اصل الفتخ اللین عقاب فتخاء و هی ذات مخلب کسرت جناحیها و غمزتهما و هم الا یکون الا من اللین لتجخة بالفتحات انگشتری نقره بی نگینه
فاذا کان فیه فصه فهو خاتم فتخ فتخات جماعة **فخ** م آ فخاخ جماعة **فخیخ** خرخر کردن **کلو ع فائله** یقال فخ النائم فخة اسم منه النوم **فرخ**
چوزه فرخة مونث افرخ افراخ جماعة افراخ چوزه بیرون آوردن مرغ یقال افرخ الطائر و فرخ و پیدا کردن نهانی و دراز و پیدا شدن متعد لازم
یقال افرخ بیضته ای ابدی سره و افرخ الامر ای استبان و بیرون شدن ترس و بیم از دل یقال فلیفرخ روعک عن روعک ای
یخرج فزعک عن قلبک و انسخ روعک ای سکن جاشک استفراخ بچه بیرون آوردن داشتن فرخ ایضا
بخوشه تر و یک بشدن کشت یقال فرسخ و فرسخ النزع ای تهیا للانشقاق و فرسخ نام مردی و تصغیر فرسخ **فرسخ**

فرسنگ فارسی معرب فراسخ جماعت فرخ خرفه ویقال لها الفرفین ایضا فشیخ بلند اخفتن بیخ ومانند آن و ویران کردن ع بفتحهما فسخت
البیع والعزم والنکاح فانفسخ ای انتقض وتفسخت الفارة فی الماء ای تقطعت وتفشّع تفسخ الربع تحت الحمل الثقیل ای لم یطقه وفسخت یده وفسخت ثوبی
عنی ای طرحته منفسخ مردی که بحاجت خود بیرون نشود و وافسخ القران ای نسیه فضخ سر شکستن ومنه فضخت البسر وانفضخ مفضخه شراب عوده خام وانفضخ سنام
البعیر ای انشدخ فضخه الامیر ای قهره وذلله وکذا فنخه مفنخ بالکسر من نذیل عداره وتفنّخ راسهم کثیرا فوخ فیخ باد بیرون شدن از مردم وستور بابانگ و
دمیدن بوی مثل فوح بالحاء الغیر المعجمة وقیل فاخ الریح اذا کان لها صوت وفاخ باصوت وفی الحدیث کل بائلة تفوخ فصل القاف قحقخ
ففاخ بهر چه کاواک باشد زدن ولا یکون هو الاعلی الرأس او علی شیء اجوف قلخ قلیخ بانگ کردن گشن قال الفراء اکثر الاصوات بنی علی فعیل مثل
هدیر وصهیل صهیلا وزئیر ز[illegible] برآوردن شتر قلیخ قلاخ بالضم نام شاعری فصل الکاف کلخ بفتح المیم بکامه هو الذی یوتدم به فارسی معرب کخ توست
بیرون کردن وتکبر کردن یقال کمخ بانفه ای تکبر الکماخ متکبر کنشستن کوخ بالضم کازه از نی ونکلک کواخ جماعت فصل اللام لبلخیة بالضم زن تمام
اندام لخخت عینه ای کثر رمصها والتخ العشب والامر ای التف وخلط سکران ملتخ ای مختلط عقله وعامة تقول ملطخ لطخ آلودن ع بفتحهما لطیخ بای لوثه
ملوث ولطخ نسیر کهولا ای کنعی وفی السماء لطخ من سحاب ای قلیل فصل المیم مخ بالضم مغز استخوان مخة خص منه وفی المثل بمخک لا بمخة عروق ودماغ
وخالص ومیانه هر چیز وامخ العظم ای جری فیه المخ وامخت الابل ای سمنت وامخت العظم وتمخخته اخرجت مخه مرخ درخت چوب آتش زنه وفی المثل فی کل شجر نار
واستمجد المرخ والعفار فالعفار الزند وهو الاعلی والمرخ الزندة وهی الاسفل وروغن مالیدن برخود ومرخ الدین [illegible] مرخت العجین ای اکثرت ماءه حتی رق
وذو المرخ موضع مریخ بالکسر ستاره [illegible] دو تیر چارپره مسخ صورت برگردانیدن و بدتر کردن مسیخ زشت بی نمک گوشت بی مزه ومسیخ [illegible]
المثل هو امسخ من لحم الحوار ای لا طعم له ویکره فی الفرس مناسخ حماته ای ضموره ماسخی کمان گر ماسخة کمان گری ماسخیات کمانها ای منسوب بود مصوخة
[illegible] بر وی مصوخ الاصیخ جماعت ومصختها وامتصختها ای انتزعتها منه ملخ رفتار سخت وملخ القوم ملخة صالحة ای بعدوا فی الارض وملخ فی الباطل
ای تیر دو فیه و [illegible] وامتلخت السیف [illegible] وامتلخ فلان ضرسه ای نزعه وتملخ العقاب عینه ای انتزعها [illegible] ملتخ العقل ای منتزعه ملیخ گوشت بی مزه [illegible]
کالمسیخ و [illegible] فصل النون نبخ ابله وحیدر ویقال للرجل المتحیر انه ناجخ من نوابخ [illegible] نتخ برکشیدن واز بیخ برافکندن نتخ البازی
اللحم بمنسره ونتخ ضرسه والشوک من جلده منتاخ بالکسر آهن موی کن نخ رفتار درشت و شتر اینکه پیش مصدق خوابانند تا صدقه بیرون آرد نخة بنده
ویقال البقر العوامل قال ثعلب هذا هو الصواب لانه من النخ وهو السوق الشدید وفی الحدیث لیس فی النخة صدقة وتنخنخت الناقة ای برکت وانخت ای بر
نسخ زایل کردن یقال نسخت الشمس الظل وانتسخته ای ازالته ونسخت الریح آثار الدیار ای غیرتها ونسخت الکتاب وانتسخته واستنسخته کله بمعنی ونسخة بالضم اسم
منتسخ منه ونسخ الآیة بالآیة ازالة مثل حکمها فالثانیة ناسخة والاولی منسوخة تناسخ مردن بعضی وارث پیش از قسمت میراث نضخ نم بیرون تراویدن
یقال منه فعل ولا یفعل ویقال اصابه نضخ عند الاصمعی قال ابو عمرو النضخ الاثر یبقی فی الثوب وغیره بالخاء غیر المعجمة یفعل قال ابو زید نضخ رش مثل نضح
وهما سواء یقال نضخت انضخ نضاخ مناضخة آب پاشیدن با هم ویقال انتضخوا بالنبل ای فرقوا فیهم وانتضخ الماء ای ترشش عین نضاخة ای کثیرة
الماء قوله تعالی فیهما عینان نضاختان قال ابو عبیدة ای فوارتان نضخة یک بار بریدن نفخ دمیدن نفخ فیه ونفخة لغة ونفخ بها ای ضرط منفاخ دم آهنگر
وقولهم ما بالدار نافخ ضرمة ای احد وانتفخ الشیء ای تورم یعنی برآماسید وانتفخ النهار ای ارتفع وهو ذو نفخ بالخاء والجیم ای ذو کبر وفخر ویقال اجد نفخة نافخ
والضم انتفخ بطنه انتفخ الماسیده خصیة نفخة من الارض مثل نجار نقاخ بالضم آب خوش خنک نقخ شکستن سر را نا خته [illegible] شتر نقا
نخت بحمل [illegible] وتوخ بحمل الناقة ای [illegible] وقولهم توخ [illegible] الارض [illegible] فصل الواو توخ حتی زمین
توبیخ بیم وتهدید کردن و سرزنش کردن وخواخ سست ورخیة خمیر سست ورخ بالتحریک مصدر منه یقال ورخ العجین ای
استرخی واورخته انا وورخت الکتاب بیوم کذا مثل ارخته وسخ ریم و ریمناک شدن وواند و جران ع کاقه وسخ الثوب

وتوخ و التخ کلمة یمنی و بدغسته ام مو اصخته بربری نقیق و بر آب دوند و بهبیاری مستغیین ثم اتی کل بشیار من یشتغل بهذا اللفظ و اوتخت له ای
بشقیقت تفعیلا و تخوخ بالفتح نیم طاب **فصل الهاء** هبیخة بالفتح دختر گنده گوشت غلام هبیخ ضخیم و شدید الثالث **باب الدال**
**فصل الالف** ابد همیشه و روزگار ابا د ابود جماعت یقال ابد الابید کما یقال دهر الداهر ولا افعله ابد الابید و ابد الآبدین کما یقال دهر الداهرین
و عوض العائضین ابود مقیم بودن بجائی عع فاکه و رمیدن و ناآمیختن ستور با مردم عع فاضه و که اوابد وحشیگان و حوش و قافیه‌های غریب
در اشعار تابید جاودانه کردن تأبد ای توحش و تأبد المنزل ای اقفر و الفته الوحوش و یقال جاء فلان بآبدة ای بداهیة یبقی ذکرها علی الابد و ابد الرجل
ای غضب و توحش فهو آبد و ابد بکسرتین کنیزک و ماده خر بسیار زاینده ناقة اجد بضمتین ای قویة موثقة الخلق ولا یقال للبعیر و یقال آجدها الله و هی
موجدة الفقار ای موثقة الظهر و بناء موجد ای موثق و یقال الحمد لله الذی اجدنی بعد ضعف ای قوانی و جد بالکسر زجر للابل احد یکی و یکم و هو
اول العدد و احد عشر للمذکر و احدی عشرة للمؤنث و قوله تعالی قل هو الله احد فهو بدل من الله لان النکرة تبدل من المعرفة کقوله تعالی لنسفعا
بالناصیة ناصیة و تقول لا احد فی الدار و لا تقول لا احد بالرفع و التنوین و یجمع علی آحاد و هو اسم لمن یصلح ان یخاطب و یستوی فیه الواحد و الجمع و المؤنث
قال الله تعالی لستن کاحد من النساء و قوله تعالی فما منکم من احد عنه حاجزین و استاحد الرجل ای انفرد و جاؤا احاد احاد غیر منصرفین لانها
معدولان فی اللفظ و المعنی جمیعا احد بضمتین نام کوهی بمدینه و حکی الفراء عن بعض الاعراب معی عشرة فاحدهن ای صیرهن احد عشر و فی الحدیث انه
قال علیه السلام لرجل اشار بسبابتیه فی التشهد احد احد ای بیک واحد اد نالیدن شتر و گردنیدن آواز و بد فریاد شدید و اد بد اتباع له و ادة
بالکسر فیهما سختی و کار زشت و منه قوله تعالی لقد جئتم شیئا ادا و کذلک آد مثال فاعل و اد جمع ادة اد بالفتح رسیدن سختی عع فاضه یقال
ادت فلانا داهیة و نیز ود بالضم پدر قبیله از یمن و کذلک اد ابو قبیلة ازد پدر حی از یمن و یقال ازد شنوءة و ازد عمان و ازد السراة
اسد شیر اسود و اسد بضمتین و سکون الثانی جماعت اساد کذلک آسد کذلک مثال اجبال و اجبل قال ابو زید الانثی اسدة بدد قبیلة از مضر و قبیلة از ربیعه
و تیر سیدن از شیر و مدهوش شدن کاو شیری بودن عع کافه و فی الحدیث اذا دخل فهد و ان خرج اسد و استاسد علیه ای اجترا و استاسد
النبت ای قوی و التف ارض ماسدة زمین شیرناک و آسدت الکلب و اوسدته ای اغریته بالصید الواو منقلبة عن الهمزة و آسد بین القوم ای افسدت
منهم و آسد لغة فی ازد یقال هم الاسد اسد شنوءة اسدی نوعی از جامها اسادة بالکسر بالش لغة فی وسادة اصد بالضم شالا کچه و یقال
اصدته تاصیدا اصید درگاه لغة فی وصید آصیدة خطیرة لغة فی وصیدة و آصدت الباب و اوصدته ای اطبقته و قرأ ابو عمرو انها
علیهم موصدة بالهمزة ذات الاصاد موضع کانت مجری داحس و الغبراء من ذات الاصاد و کانت الغایة مائة غلوة و الاصاد ردهة من جبل
افد شتافتن عع کافه افد نعت منه و نزدیک شدن یقال افد ای دنا و ازف تاکید تولید استوار کردن یقال اکدت الشیء و وکدته
امد غایت کالمدی یقال ما امدک ای منتهی عمرک و خشم یقال امد علیه ای غضب و آمد علیه کذلک بالمیم و الباء آمد شهری اود بالتحریک کژی
عع کافه تاود ای تعوج آود بالسکون نام مردی گرانبار کردن عع فاضه یقال آدنی الشیء فانا مؤد مثال معول و کژ و خمیده گردانیدن
آوده ای عطفه و حناه و ضلعاه و احداهما بالمعنی و الظلال ای مالا آود بالضم موضعی در بادیه اید توانائی و توانا شدن عع فاکه اد و نیز آید
فاعلة فهو مؤید و ایدته علی افعلته فهو مؤید و ایدته تأییدا ای قویته و الفاعل منه مؤید و مصغره الغنا مؤید من الافعال و التفعیل و تأیید ای تقوی رجل اید ای دی ابادحا
گرد گرد حوض دیوار چه گرد خرگاه و حجی از نعد و تمنه دسیره لشکر مؤید مثال مجمن کار بزرگ و دشواری **فصل الباء** بجود مقیم بودن یقال هو عالم
بجدة امرک بالفتح و الضم و بجدة امرک بضمتین ای مرخلة امرک و بطانته و عنده بجدة ذلک بالفتح ای علم ذلک و منه قیل للعالم المتقن للشیء هو ابن بجدته
بجاد بالکسر گلیم مخطط و ذو البجادین نام مردی بخنداة جنداة زن تمام ساق و کذلک بخندی و خبندی و الیاء للالحاق بسفرجل
پریشان کردن عع فاضه تبدید کذلک یقال شمل مبدد و تبدد و بددی تفرق عبدة بالکسر توانی بهره و فی الحدیث اللهم احصهم عددا و اقتلهم بددا و یقال انه منیر فطار ای

اعطی کل واحد منهم برته ای نصیبه ویقال فی المثلین ابدهما بتحتین ای اجعل لکل واحد منهما بحته ترضعه اذا لم تکفهما بحته وابدیده الی الارض مدّها واستبد
فلان بکذا ای تفرد به واستقل براد بالفتح یک یک بیرون آمدن بحرب یقال لو کان البداد لما طاقونا وقولهم فی الحرب یا قوم براد براد ای لیاخذ
کل رجل قرنه وبنی هذا علی الکسر لانه اسم لفعل الامر ویقال انما کسر لاجتماع الساکنین لانه واقع موقع الامر ویقال تبادوا القوم تبادون اذا اخذوا
اقرانهم ویقال لقوا بدادهم ای اعدادهم لکل رجل رجل وجاءت الخیل براد ای متبددة وبنی ایضا علی الکسر لانه معدول عن المصدر وهو البدد وتفرق
القوم براد فبنی هذا للعدل والتانیث والصفة فلما منع بعلتین من الصرف بنی بثلاث لانه لیس بعد المنع من الصرف الا منع الاعراب وشیجان تبدان
الرجل تبدادا اذا اتیاه من جانبیه وکذلک الرضیعان تبدیان امهما ولا تقل تبدهما ولکن تبدیا ابناها ولقی الرجلان زیدا فابتداه بالضرب ای اخذه
من ناحیته وبابیته بداد ای معارضة مبادة بداد معارضه وقولهم مالک به بدّ وبدّة بالفتح والکسر ای طاقة بدد الصبا دوری میان دوران از گوشت
ناکی وفی ذوات الاربع تباعد ما بین الیدین ویقال منه بددت یا رجل فانت ابدّ وبقرة بدّاء ابد ایضا مرد نیکو بزرگ اندام وامرأة بدّاء بادن دراز بنا
وکل من فرج بین رجلیه فقد بدّهما ومنه اشتقاق بداد السرج والقتب بالکسر وهما بدودان و بدیدان الجمع ابدّة وابدة یقال بدّ جه بیده یعنی قوم سازین [illegible]
بدیدان بحت خرج بدید بیابان فراخ وقولهم لابد منه بالضم کانه قال لا فراق منه بدّ بالضم چاره وعوض وبت فارسی معرب بدده بالکسر خاطر اما ویدتا ویدید
ای متفرقة بَرَد سرما نقیض حر وسرد گردن ع فاضه فهو مبرود وخراب منه قوله تعالی لا یذوقون فیها بردا ولا شرابا بردة خنکی بردی نقیض
حرارة ع بضمهما وبردتها انا ویقال بردته وهی لغة ردیة وسقیته شربة برد فواده وقولهم لا تبرد عن فلان ای لا تشتمه فانک تنقص من اثمه وابتردت ای اغتسلت
بالماء البارد وکذا اذا شربته للتبرید وهذا مبرد بالفتح ومبردة للبدن قال الاصمعی قلت لاعرابی ما یحملکم علی نومة الضحی قال انها مبردة فی الصیف مسخنة فی الشتاء مبرد بالکسر
سوهان یقال منه بردت الحدید بالمبرد ای حددته برادة بالضم سونش آهن برود بالفتح خنک هرچه خنک کند چیزیرا او دارو که در چشم یقال برد عینه بالبرود ای کحلها
ویقال ما برد لک علی فلان ای ما ذهب لک علیه ای ما ثبت ووجب یقال لی علیه الف بارد ای ثابت وسموم بارد ای ثابت لا یزول وبرد ای ثابت ابوارد
السیوف بردان عصران والبردان الغداة والمساء وطلعها بردة بتحتین ناگوار ودفی الحدیث اصل کل داء البردة ابردة بالکسر نوعی از بیماری که از سردی وتری
زاید برد بتحتین تگرگ ویقال منه بردت الارض مجهولا وبرد بنو فلان وسحاب برد وابرد ای ذو برد وسحابة بردة ابیرد بالتصغیر لقب شاعری تقول هو بردة
عینی اذا کان لک معلوما ای لک بردة نفسها ای خالصا برد بالضم جامه ج ابرد وابراد برود ابراد ع برد الخندب دو بال نخ بردة گلیم سیاه چهار سو که عرب
ازار خود پیچند برد بفتح ۲ جا ع ثور ابرد ای فیه لمع بیاض وسواد بردی نوعی از خرمای نیکو بردی بفتح الباء شاخ و برگ نی بریده هر خبری بر ترتیب
یقال حمل فلان علی البرید دوازده میل رسول صاحب البرید فرستنده رسول یقال منه برد صاحب البرید الی الامیر فهو مبرد ویقال للفرانق برید یعنی پروانه جو
الذی ینذر قدام الاسد ویقال سقیته فابرد له ابراد ای سقیته باردا ویقال جئناک مبردین اذا جاؤا وقد باخ الحر بردان بالتحریک موضعی بر جلد بتحتین
والسکون فیها گلیم سطبر بُعد بالضم وهو دوری شی ضد قرب ع بضمهما بعید نعت منه بعدان بالضم ج ا یقال فلان من قربان الامیر ومن بعدانه بعد دور تر
ابعد ج ا ع وهی خلاف اقارب اباعد وبعد بتحتین ج ا مثال خادم وخدم ویقال تنح غیر باعد وغیر بعید ای غیر صاغر وتنح غیر بعید ای کن قریبا وما انت
منا ببعید وما انتم منا ببعید یستوی الواحد والجمع وکذلک ما انت منا ببعد وما انتم منا ببعد وفیها بعدة من الارض والقرابة تباعد دور شدن ابعاد ومباعدة تبعید دور
کردن استبعاد دور شدن ودور شمردن البعد خیانت گر یقال کب الله الابعد لفیه ای الغائب بوجه ولا یقال لا شی منه شی بعد بیس نقیض قبل وهما اسمان یکونان ظرفین
اذا اضیفا واصلها الاضافة فمتی حذفت المضاف الیه لعلم المخاطب بنیتهما علی الضم وسمی رفعا علی الغایة ویقال رأیته بعیدات بین ای بعید فراق وذلک اذا
کان الرجل یمسک عن اتیان صاحبه الزمان ثم یاتیه ثم یمسک عنه ثم یاتیه وقولهم اما بعد فهو فصل الخطاب بلادة سستی کندی خاطر ضد ذکا ع بضمهما
فهو بلید وبلد بالمکان ای قام به فهو بالد بلدة بالفتح شهر بلاد بالکسر ج ا ع وزمین یقال هذه بلدتنا کما یقال بحرتنا یکی از منازل ماه و هی ستة انجم من القوس ویقال
فلان واسع البلدة ای واسع الصدر فراخ سینه کشادگی میان دو ابرو بلدة بالضم کذلک رجل ابلد نعت منه ای ابلج و بلد ایضا بزرگ خلقت بلد شهر بلدان ج ا وکشتان البلود ج ا دستور منع

يقال هو اذل من بيضة البلد اى النعام وتبلد اى تردد متحيرا وتكلف البلادة وتبلد اى ضرب بنفسه الارض والبد بالارض اى لصق والبد الرجل اذا كانت فى رئته بليدة
مبالغة بشمشير زدن يكديگر را مثل مبالطة بلندى هين مبلندى شتر استوار سخت **بند** علم بزرگ فارسى معرب بنود جماعت **بيداء** بيابان بيد جماعت بيد بود
بلاك شدن **عع فاكه** والابادهم اقتدارى اهلكهم بيداته مادة خربيد يعنى غير بقال هو كثير المال بيد انه بخيل **فصل التاء تقدة** بالكسر گشنيز **تالد** مال كهنه
دستور كه پيش تو زاده باشد وهو نقيض طارف وكذلك تلاد بالكسر والاتلاد والطون من عبد القيس واصل التاء فيه الواو **وتلود** كهنه شدن وقديمى شدن مال
**عع فاطمه** وكسرا واتلد الرجل اذا اتخذ مالا قديما وفى الحديث هن من تلادى يعنى السور التى اخذتها من القرآن قديما تليد آنكه در عجم زاده باشد ودر عرب
پرورده شده ومنه حديث شريح فى رجل اشترى جارية على انها مولدة فوجدها تليدة فردها والمولدة بمنزلة التلاد وهو الذى ولد عندك تلد فلان اى قام
**فصل الثاء ثأد** نم وسرما مكان ثئد اى ندو رجل ثئد على فعل اى مقرور ثأداء كنيزك وهى مثل دأثاء على القلب كان الفراء يقول ثأداء وسحناء
بالتحريك لمكان حرف الحلق وقال ابو عبيد ولم اسمع احدا يحركها غيره وقال ابن السكيت ليس فى الكلام فعلاء الاحرف واحد فى الصفات وهو الثاداء وقد
يسكن فاما الاسماء ففيه حرفان قرماء وجنفاء وهما موضعان **ثرد** نان شكستن در كاسه فهو ثريد ومثرود والاسم ثردة بالضم وثردت الخبز واثردته بمعنى
على افتعلت فلما اجتمع حرفان متقاربا المخرج فى كلمة وجب الادغام الا ان الثاء لما كان مهموسة والتاء مجهورة لم يصح ذلك فابدلوا من التاء ثاء
وادغموه فى مثله وبعضهم يبدلون منهم ايضا من الثاء تاء اتفيقولون اترد فيقلبون الحرف الاصلى هو الظاهر تثريد فى الذبح هو كسر العنق قبل ان يبرد وهو منهى عنه ترد تقطيع كفتن
لب **ثعد** غوره خرما نرم شده وآب گرفته ويقال ما له ثعد ولا معد اذا كان له خصا فهضا فالمعد اتباع لا يفرد وبعضهم يفرده وثرى ثعد جعد اذا كان
لينا **ثمد** بالتحريك وتسكين آب اندك اثمد الرجل واثمد بالاظهار والادغام اى ورد الثمد اثمد وثمود اذا كثر عليه الناس حتى نفد ماؤه الا اقله ورجل مثمود اذا كثر
عليه السؤال حتى نفد ما عنده وثمدته النساء اى نزفن ماءه من كثرة الجماع حتى انقطع مادة ثماد من الماء حين قرما اى كل ثمود قبيلة از عرب وهم قوم صالح عليه السلام يصرف
ولا يصرف وهو موضع اثمد بالكسر سرمه **ثهمد** فوها كودك فربه تمام خلق مراهق شده ثوهدة مونث **ثهمد** موضعى **فصل الجيم جحود**
منكر شدن با علم يقال جحده حقه وبحقه جحد كذلك ايضا كم خيرى جحد بالضم وبفتحتين مثله يقال نكدا له وجحدا له جحد الرجل فهو جحد اذا كان ضيقا قليل
الخير واجحد مثله عام جحد خشك سال وجحد النبت اذا قل ولم يطل جحادة بالضم نام مردى **جد** پدر كلان جدود واجداد جماعت وبهره وبخت جدود جماعت
يقال جددت يا فلان اى صرت ذا جد وحظ فانت جديد ومجدود وجد بى نيا نسى وتوانگرى وفى الدعاء ولا ينفع ذا الجد منك الجد اى لا ينفع ذا الغنى
عندك غناه وانما ينفعه العمل بطاعتك ومنك معناه عندك وبزرگى قوله تعالى جد ربنا اى عظمة ربنا ويقال غناه وبزرگ شدن در چشم كسى
**عع فاكه** وفى حديث انس كان الرجل منا اذا قرأ البقرة وآل عمران جد فينا اى عظم فى اعيننا وبريدن جامه درختان **عع فاضه** ثوب جديد
بمعنى مجدود بريده حين جذه الحائك اى قطعه ومنه ملحفة جديد بلاها لانه بمعنى مفعولة وثياب جدد مثل سرير وسرر جدد بفتحتين زمين رست فى المثل من
سلك الجدد امن العثار واجد القوم اى ساروا الى الجدد واجد الطريق اى صار جددا جادة شاه راه جواد جماعت جد بالكسر كوشيدن نقيض هزل
**عع فاكه** يقال جد فى الامر جدا وكوشيدن در كار **عع فاضه** وكسرا ومنه جد فى الامر واجد فيه ويقال ان فلانا لجاد مجد باللغتين جميعا وتوهم
جد بهاء امرا واجد امره بها نصب الامر على التمييز كقولك قرت به عينا اى قرت عينى به وجادة فى الامر اى حاقه وهو محسن جدا وهو على جد امر اى عجلة
امر وفى هذا خطر جد عظيم جدا وقولهم اجدك بالفتح والكسر قال الاصمعى لا تيكلم به الا مضافا معناه ابجد منك هذا ونصبها على حذف الباء وقال
ابو عمرو نصبها على المصدر يعنى مالك جدا منك قال ثعلب ما اتاك فى الشعر اجدك فهو بكسر الجيم وما اتاك بالواو وجدك فهو مفتوح جد بالضم جاه
دريان علف زار جدة نام شهرى جدة بنت خركه مخالف لون او باشد سوراه جدد جماعت ومنه قوله تعالى ومن الجبال جدد بيض وحمر اى طرائق تخالف
لون الجبل وركب فلان جدة من الامر نوارى فيه رايا وكساء مجدد فيه خطوط مختلفة جداد بالتشديد جامها كهنه معرب كرد دو كل شئ تعقد بعضه فى بعض من
الخيوط واغصان الشجر فهو جداد ويقال لصغار الشجر جد جد بالضم كرك عسياه كه شب بلبك كند بانگ جداجد جماعت جدجد بالفتح زمين سست هموار جدة بالكسر

والتشدید نوی و نوشدن و هو نقیض خلق عع کافه جدید نعت منه و تجدد ای صار جدیدا و جِدّه و جَدّده و استجده ای صیّره جدیدا و یقال
لمن لبس الجدید ابل و جَدِّد و احمد الکاسی جدید ایضا روی زمین جدیدان شب و روز جدیدة الشیء قوم تنگ زین و بها جدیدتان نحو امر لد
هو العرب تقول جدیة الشیء بسکون الدال و جِدیته جداد بالفتح و الکسر بریدن خرما از نخل مثال صرام و قطاف فکان الفعال و الفعال مطردان
فی کل ما کان فیه معنی وقت الفعل مشبهان فی معاقبتهما بالاوان والاوان والمصدر من ذلک کله علی الفعل مثل الجد بالفتح و الصرم و القطف یقال
جدّ النخل ای صرمه و جدّ النخل ای حان له الصرام و جُدّت خلاف الناقة اذا اضرّ بها الصرار و قطعها فهی ناقة مجدودة الاخلاف و امرأة جدّاء صغیرة
الثدی و فلاة جدّاء لا ماء بها و تجدّد الضرع ذهب لبنه جدود بالفتح میش کم شیر بعلتی جداید جماعت و یقال للعنز مصور علی مفعاه و جدّاء ایضا
التی ذهب لبنها من علة و جدود ایضا موضعی که در وی آبیست که آنرا گلاب خوانند جرد بفتحتین صحرای بی نبات و موضعی در بلاد تمیم
ارض جرِدة بکسر الراء و فضاء اجرد ای لا نبات فیه اجارد جماعت اجارد بضم الهمزة موضعی رجل اجرد بی موی فرس اجرد اسب کوتاه و تنک موی
و هو مدح للفرس جرید درخت شاخ و پوست و برگ دور کرده مجرود ای مقشور جرادة بالضم پوست و برگ دور کرده رجل جارود مرد شوم قال
سنة جارود شدیدة المحل جارود ایضا نام مردی از صحابه رض جارودیة گروهی از زیدیان جریدة گروهی از سپاهیان جدا کرده و نبشته روشن کرده
عام جرید ای تام قال الکسائی ما رایته مذ اجردان و مذ جریدان یعنی یومین او شهرین جُردة بالضم زمین هموار بی گیاه و یقال فلان حسن
الجردة و المجرد و المتجرد کقولک حسن العریة و المعری و بهایه یعنی جرد بالفتح جامه کهنه سوده متجرده نام زن نعمان بن منذر تجرید برهنه کردن زمین
از نبات و جز آن و برکشیدن شمشیر و برآستن درخت تجرد برهنه شدن و تجرد للامر ای جد فیه و انجرد بنا السیر ای امتد و طال و انجرد الثوب ای
انسحق و لان جُرُدان بالضم قضیب اسپ و جز آن جراد بالفتح ملخ جرادة یقع علی الذکر و الانثی و لیس الجراد بمذکر للجرادة و انما هی تانیث له
ما هو اسم جنس کالبقر و البقرة و التمر و التمرة و الحمام و الحمامة و ما اشبه ذلک فحق مذکره ان یکون مونثه من لفظه لئلا یلتبس الواحد المذکر
بالجمع یقال ما ادری ای اجراد عاره ای ای الناس ذهب به جُردت الارض فهی مجرودة اذا اکلها الجراد و جرد الرجل مجهولا اذا اکل الجراد
فاشتکی بطنه فهو مجرود و جرد بالکسر اذا شری جلده من اکل الجراد جرادتان نام دو مطربه که در مکه بودند و بجاهلیت مجرهد بالضم و فتح الراء
و تشدید الدال شتاب رفتار **جسد** بالتحریک تن و خون و زعفران و آنچه بدان رنگ باشد و بر چفسیدن خون بر جامه **عع کافه**
فهو جاسد و جسد بالکسر تجسد تن آور شدن مجسد سرخ و یقال هو مشبع صبغه من الثیاب مجاسد جماعت جساد بالکسر زعفران
مجسد بالکسر پیراهن و جز آن که از جامها بر تن باشد و قال الفراء جلة بالضم لانه من جسد ای لصق بالجسد و قال بعضهم فی
قوله تعالی عجلا جسدا له خوار ای احمر من ذهب **جلسد** بزیادة اللام نام بتی **شعر جعد** موی مرغول و رجل جعد مرد گرد اندام و المراة
جعدة یقال للکریم ایضا جعد فاما اذا قیل جعد الیدین و جعد الانامل فهو البخیل ابو جعدة ابو جعادة کنیت گرگ جعدة گیاهی
دشتی و برد رحتی از ضرب جعد الثعام کنعک و هان شتر ترتی جعدای لین مثل ثعد تعبر جعدای جعد الوبر و کثیره **جلد** بالکسر پوست جلدة اخص
منه جلود جماعت قال ابن الاعرابی جلد جلد لغتان مثل شبه و شبه و مثل و مثل قال ابن السکیت و هذا لا یعرف تجلید پوست باز کردن یقال
جلد جزوره کما قال سلخ الشاة و قلما یقال سلخ جزوره فرس مجلد اذا کان لا یجزع من الضرب جلد بالفتح تازیانه زدن بر پوست یقال
جلده ای ضربه و اصاب جلده کقولک رأسه و بطنه و جابک از هر چیزی مجلد بالکسر پوست پاره که زن نوحه گر بر روی زند بدان جلد
بالتحریک پوست شتر بچه که در کشیده باشد بر چیزی و ماده شتران که بچه ندارند جلدة یکی و زمین سخت جلد زمین سخت ر جلاد و اجلاد جماعت جلدة ایضا
راستی و جای بی مردم و غیر وی جلادة جلودة مجلود کذلک و هو مصدر مثل محلوف و معقول **عع بضمهما** یقال جلد فهو جلد و جلید و قوم جلدة
و جلداء و اجلاد تجلد جلدی نمودن مجالدة تجالد اجتلاد بشمشیر زدن یکدیگر را مثل مجالطة اجتلاد الرجل جسمه و بدنه تجا کید مثله جلدة

بالتسکین شتر حرب شیر جلاد و جماد ع ت و ایضاً شتران بزرگ شاة جلدة میش بی بچه و بی شیر جلود بالفتح نام دهی از افریقیه جلودی منسوب بوی جلید ینک
جلدت الارض فهی مجلودة زمین پشک زده **جلندی** بضم الجیم نام ملک عمان **تجلخد** بالخاء المکسورة وتشدید الدال مردن و دراز خفتن **جلعد**
بالفتح درشت استوار و نام موضعی جلاعد شتران استوار و حدها جلاعد بالضم **جلمد** جلمود خرسنگ جلمد ایضاً شتران بسیار نزدیک الجلامید نام موضعی **جحمد** مح و قربان ب
جمود کذلک عغ فاضه جمد الدم ای یبس جمد بفتحتین جمع جامد مثل خادم و خدم و جمادی الاولی و الاخرة بالضم و فتح الدال نام دو ماه و هو فعالی بفتح اللام جمد بفتحتین
و سکون ثانی جای بلند صلب جماد و جماد ع ت مثل رمح و ارماح و رماح جماد بالفتح زمین که باران بو نرسیده باشد و هر چه جان ندارد و ناقة جماد لا لبن لها و سنة جماد لا مطر
فیها و یقال للبخیل جماد له ای لازال جامد الحال و انما بنی علی الکسر لانه معدول عن الجمود کقولهم فجار ای الفجرة و هو نقیض قولهم حماد بالحاء فی المدح عین جمود بالفتح بی آب
**جند** بالضم حشم و یاری گران و فلان جند الجنود و فی الحدیث الارواح جنود مجندة و الشام خمسة اجناد دمشق و حمص و قنسرین و اردن و فلسطین یقال لکل
مدینة منها جند جند بالتحریک شهری بیمن **جهد** بالفتح و الضم توانائی و کوشش بهاقری و الذین لا یجدون الا جهدهم قال الفراء الجهد بالضم الطاقة و بالفتح من قولک اجهد جهدک
فی هذا الامر ای ابلغ غایتک و رنج یقال جهد دابته و اجهدها اذا حمل علیها فی السیر فوق طاقتها و جهد فیه اذا اجتهد و بالغ و جهد اللبن اذا اخرج زبده کله و جهدت
الطعام اشتهیته جاهد شهوان و جهد الطعام اشتهی و جهدت الطعام اکثرت من اکله مرعی جهید ای جهده المال و رجل مجهود ای متعب قد جهد و جهد عیشهم بالکسر
ای نکد و اشتد جهاد بالفتح زمین سخت جهاد بالکسر مجاهدة بمعنی اجتهاد و تجاهد توانائی و توشه کار بستن **جید** علی فعیل نیکو جیاد و جماعت جیاد جائد بالهمزة علی غیر
قیاس کذلک جود باران نیکو و بسیار آمدن باران عغ فاضه و جمع جائد مثل صاحب و صحب یقال جاد المطر فهو جائد و جیدت الارض فهی مجودة جود
بالضم جوانمردی کردن و الجواد اسم فیه و جمع جواد ایضاً مثل قذال و قذل و انما سکنت الواو فیه لانها حرف علة و اجواد و اجاود و کذلک جود ایضاً و یقال رجل جواد
و امرأة جواد ایضاً یستوی فیه المذکر و المونث و نسا جود مثل نوار و نور و یقال هذا عقبة جواد ای بعیدة و عقبتین جوادین و عقبا جیاد و اجودة بالضم نیکو شدن
اسب عغ فاضه جواد للمذکر و الانثی من خیل جیاد و اجیاد و اجاوید و اجیاد ایضاً کوهی بمکه و نیز نام موضع خیل تبع [illegible] لموضع سلاحه جیاد و
الشیء جودة بالضم و الفتح ای صار جیداً و جاد بنفسه یجود جوداً و جووداً ای مات جواد بالضم تشنگی یقال منه جید الرجل یجاد فهو مجود و جودة ای عطشه
جودی کوهی در زمین جزیره و هی التی استوت علیه سفینة نوح علیه السلام جودی باسکان الیاء ایضاً قراءة الاعمش فیه و ذلک جائز للتخفیف او
یکون سمی بفعل الانثی مثل حطی ثم ادخل علیه الالف و اللام عن الفراء اجدت الشیء فجاد و جودة و قالوا اجودت کما یقال اطال و اطول
علی الاصل و الابدال و اجدته النقد ای اعطیته جیاداً و اجاد ای صار صاحب فرس جواد و استجدت الشیء ای عددته جیداً و جاود الرجل
من الجود کما یقال ماجدته من المجد **جید** بالکسر گردن اجیاد و جماعت جید بالتحریک درازی و نیکوی گردن و هو اجید و هی جیدا
و هم و هن جود جادی زعفران **فصل الحاء حتد** بالمکان یحتد بالکسر اقام به و ثبت محتد اصل یقال فلان من محتد صدق و محفد
صدق عین حتد بفتحتین ای لا ینقطع ماؤها **حد** بازدارنده و باز داشتن و نهایت هر چیزی و اندازه کرده خدای
تعالی و حد زدن و اندازه کردن عغ فاضه و حرام کردن و تیز کردن یقال حددت الدار احدها حداً و هو حدید فلان اذا کان
ارضه الی جنب ارضه و حددت الرجل ای اقمت علیه الحد و حد الله ذلک عنا ای منعه عنا حداد آهنگر و دربان و زندانبان محدود
حد زده کرده و باز داشته شده از بخت و نیکی و حرمان و هذا امر حدد بفتحتین ای منیع حرام و دعوة حدد ای باطلة و دونه حدد
ای منع و مالی عنه حدد ای بد و احدت المرأة ای امتنعت من الزینة و الخضاب بعد وفات زوجها حداد بالکسر جامهای سوگ سیاه
و کبود و جامه سوگ پوشیدن فهی حاد عغ فاضه و لم یعرف الاصمعی الا احدت فهی محد محادة مخالفت کردن و باز داشتن حق و تحاد
کذلک قوله تعالی ان الذین یحادون الله و رسوله ای یخالفون حدید آهن حدیدة پاره آهن حداید جماعت و قد جاء فی الشعر حدائدات حدة بالکسر
تیزی آهن و تیزی مردم از غضب یقال منه حددت علیه تیز شدن خشم گرفتن عغ فا که حد الرجل [illegible] حد کل شیء

کذلک سیف حاد و حدید نعت منه سیوف حداد و بسته حد، و حکی هو عمرو سیف حداد بالضم و التشدید مثل الحر کبار و حددت الشفرة و حددتها و استحددتها
بمعنی استحد او ایضا موی زهار ستردن و یقال احد و النظر الیه تیز نگریستم بوی و حتد فلان من الغضب فهو محتد و یقال ما احد منه محتدا و لا ملتدا ای امدن
بالضم جای ز غرب **حدرد** نام مردی و لم یجی علی فعلع تکریر العین غیره و لو کان فعللا لکان من المضاعف لان العین و اللام متکارران فیه **حرد** شتاب
کردن **عع فاکه** یقال حردت حردک ای قصدت قصدک و قوله تعالی و غدوا علی حرد قادرین ای علی قصد و قیل علی منع حرده و ترشدن و تنها
منزل کردن **عع فاضیه** فهو حرید و هم حرداد و کوکب حرید ای منفرد معتزل عن الکواکب و رجل حرید ای فرید وحید منفرد ای منفرد فی لغته هذیل حرد بحرک
و بسکن خشم کردن **عع کافه** فهو حارد و حردان و منه قیل اسد حارد و لیوث حوارد و حرد البعیر حردا بالتحریک لا غیر اذا استرخی عصب احدی یدیه من
عقال او یکون خلقة فهو احرد و ناقة حرداء التحرید طاق خمانیدن بیت محرد ای مسنم و حبل محرد اذا ضفر فصارت له حروف لا عوجاج حرّدی نوعی از عصب عزقه
محردة ای فیها حرادی القصب قال الاصمعی البیت المحرد هو المسنم الذی یقال له بالفارسیة کوخ المحرد من کل شیء المعوج حرد بالکسر حی من بجیلة حردود جماعت و حارد الابل ذات
الیس لبنها حرد و بالفتح ناقه کم شیر و حارد السنة ای قل مطرها **حرقدة** بالکسر خشکنای **حسد** گل سیاه **حسد** بر خواستن حسود بالضم مثل **عع فاضیه**
و هوان یتمنی زوال نعمة المحسود الیک جاسد و حسود بالفتح نعت منه قال الاخفش بعضهم یقول یحسده بالکسر و المصدر منه الحسد بالتحریک و حسده علی الشیء و حسده الشیء
بمعنی و تحاسد القوم و هم حسدة مثل حامل و حملة **حشد** ای جماعت و هو فی الاصل مصدر **عع فاکه** **ضیه** و حشدوا ای اجتمعوا و احتشدوا و تحشدوا
لذلک جاء فلان حشدا ای حافلا او محتشدا ای محتفلا ای مستعد اهبتها رجل محشود ای مطاع فی الناس ارض حشاد بالفتح لا تسیل الا من مطر کثیر
**حصد** حصاد بالفتح و درودن **عع فاضیه** و کسرا زرع محصود و حصید و حصیدة و حصد بالتحریک کلها بمعنی و فی الحدیث حصاید السنتهم هو
ما قیل فی الانسان باللسان و قطع به علیهم محصد بالکسر داس حصاد بدرو رسیدن کشت و حصد الزرع و استحصد ای حان له ان یحصد و ازمن حصاد
و تخت ... ما محکم رسن رجل محصد و حصد ای محکم مفتول و رجل محصد الرای سدیده استحصاد بدرو رسیدن کشت و استوار شدن و تافته شدن رسن و در
تافته شدن با هم و جمع آمدن قوم **حفد** خدمت شتاب کردن بخدمت و شتاب رفتن شتر مرغ **عع فاکه** و منه فی الدعاء و الیک نسعی
و نحفد و بعیر حفاد ای مسرع و حفدة ای کلمة علی الحفد و الاسراع حفد و احفد بمعنی حفدة یاری گران و خدمتگاران و نبیرگان حافد یکی رجل محفود ای
مخدوم و سیف محتفد سریع القطع محفد بالکسر یا نه محفد بالفتح و کسر الفا اصل و بن کوهان شتر محفد الثوب نقش و نگار جامه کافد جمع **حقد** بالکسر کینه
احقاد جمعیت و کینه گرفتن **عع فاکه** یقال حقد علیه و کذلک حقد علیه بالکسر و مصدره حقد بالتحریک رجل حقود کینه ور حقده بکینه آورد او را احقد
القوم اذ اطلبوا من المعدن شیئا فلم یجدوا. **حقلد** بفتحتین و تشدید اللام بخیل بدخوی **حمد** ستایش و ستودن **عع کافه** محمدة بفتح العین کذلک
حمید محمود نعت منه و التحمید ابلغ من الحمد و الحمد اعم من الشکر محمد هو الذی کثرت خصاله المحمودة محمدة بکسر العین خلاف مذمت حماد بستایش رسیدن
و احمد الرجل ای صار امره الی الحمد و احمدته ای وجدته محمودا و فی المثل العود احمد ای اکثر حمدا و حماد له ای حمدا له و شکرا له بنی علی الکسر لانه معدول عن المصدر
و فلان یتحمد علی ای یمتن یقال من انفق ماله علی نفسه فلا یتحمد به علی الناس حمدة مثال همزة بسیار ستاینده و غلو کننده در ستایش حمدة النار آواز
آتش و احتمد الحر ای احتدم و هو قلیه یعنی افروختن آتش و حماداک بالضم ان تفعل کذا ای قصاراک و غایتک تحمد بمعنی از بی از محمود و هم الفعل المذکور
فی القرآن **حیود** حید جدر و ده میل کردن **عع فاکه** و صله بتحریک سا فسکنت لانه یعین فی الکلام مفعول بالتحریک غیر معروف یقال حاد عنه
ای مال و عدل عنه و قولهم حیدی حیاد تقویم منحی فیاح محایدة حیاد یکسو شدن یقال حاید ای جانبه حمار حیدی بفتحتین ای یحید عن ظله لنشاطه و لا یقال
لشیء الحیود عن الشیء و لم یجی فی نعوت المذکر شیء علی فعلی غیره حید آشکین بیرون جستگی کوه حیده کره شاخ گوزن شاخ زنگ حیود حیدة جمع مثل بدرة بدر تقعد الحیل
ستوهی الجبل و العرض منه حیدة فهو حید حیدة اسنگیستر ستور هکو جد در رفتن **فصل الخاء** **خدر** رخسار و هما خدان و شکافتن زمین را **عع فاضیه** یقال خد
الارض محدة بالکسر بارتن و انین کنه زمین را ابد اسکافه خدود و بعضهم شکاف زمین بدراز فرته اخدود و مغاک خد فی کلمه خدرة بالضم گذره خدادی و انواع بر خسار بعیر مخدود و مسبب محدد

لاغر وخذه ومجمه و تحدد ای شیخ خریدة زن شرمگین خرامد جماعت خرد خرد کذلک جاریة خرود ای خفرة کوکوده خریدة ای غیر مثقوبة وکل عذراء خریدة قال ابن الاعرابی اخرود الرجل اذا قل کلامه یقال مالک مخرد کذا فی مجمل اللغة **خضد** بالفتح شکستن چوب یقال خضدت العود فانخضد ای ثنیته فانثنی من غیر کسر و سخت خوردن و خاییدن چیزی را تر چون خیار و باد رنگ و جز آن و بریدن تخضید کذلک و خار درخت خشودن فهو خضید و مخضود و خضد بالتحریک آنچه از درخت تر شکسته باشد خضاد بالفتح درخت نرم بسیار **اخضاد** آستی نمودن ناقه بی حمل خضود بالفتح ناقه که بچه افکند پیش از آنکه صورت بیدا شود خضید درخت نرم بسیار **خلد** بالضم و بسکون همیشگی و نوعی از کلاکموش نابینا خلود همیشه بودن **ع** خلد الله و خلده و قیل الا انی فی ضحو خوالده و خلد بالمکان ای قام به و اخلدت الی فلان ای رکنت الیه و خلد بصاحبه ای لزمه رجل مخلد مرد دیر سپید شده خلد بالتحریک دل یقال وقع ذلک فی خلدی ای فی روعی و قلبی خالد نام دو کس از بنی اسد خالد بن نضلة و خالد بن قیس **خمود** فرو مردن آتش **ع** فاصغه خمدت النار ای سکن لهبها و لم یطفا جمرها و همدت اذا طفی جمرها و اخمدت النار اطفاتها خمدت الحمی سکن فورتها و خمد الرجل اغمی علیه و مات خمود بالفتح و التشدید جایگیر آتش که بیه خوابانند **خود** زن نازک خرد جماعت مثل رکع لغة و رباح جلدن تحوید شتابانیدن **فصل الدال دد** بازی باتخفیف و فی الحدیث ما انا من دد و لا الدد منی و فیه ثلاث لغات تقول هذا دد و ددا مثل قفا و ددن **درد** بالتحریک بی دندان شدن رجل ادرد و امراة دردا و فی الحدیث امر بالسواک حتی خفت لادردن دارد بالتحریک الطن دردم مکسرتن میاساکن ناقه کلان سال ای المسنة و المیم زائدة لما قالوا للمهرم للفارد قبیم علی مثل فعلم دردی بالضم انجه در تک نشیند از مایع چون روغن و غیر آن خلاف صافی دوید نام مردی تصغیر دود مرغا **دعد** نام زنی معروف و لا دعد و مدت جماعت **دودة** کرم دود جماعت دید ان جمع الجمع دوید تصغیره در القیاس دوید و منه یقال داد الطعام یداد و اداوقع فیه السوس و الدود و دد و مثله دون به رقبیلة از بنی اسد ابو دواد بالضم نام شاعری داود نام پیغمبری علیه السلام و هو اسم اعجمی لا یهمز **فصل الذال** **ذود** بالکسر نام بوی **ذود** من الابل ما بین الثلاث الی العشرة و هی مونثة لا واحد لها من لفظها اذواد و کثیرة و فی المثل الذود الی الذود ابل ای ها هنا بمعنی مع ای اذا جمعت القلیل مع القلیل صار کثیرا ذیاد بالکسر راندن یقال ذدته عن کذا و ذدت الابل ای سقتها و طردتها ذود براندن مذود تاسیه حتنه علی زیادا ابله رجل ذائد و ذواد ای حامی الحقیقة و فاع مذود بالکسر زبان و اندنام آن هم از نسل جروان **فصل الراء** **راد** رود بالضم زن جوان ریاد راید ریش ارآد جماعت رودة مانا کذلک راد بمعنی غایت جماعت ترده شادمانی نمودن از نعمت ترآد دارنا دبمعنی به تند بالکسر تراد در بالم **جزر بود** اقامت کردن بجای و بابدرا مربد بالکسر جای که باز دارند شتر و غیر آن و منه سمی مربد البصرة و اهل المدینة یسمون الموضع الذی یجفف فیه التمر مربدا هو المسطح و البحرین فی نحو اهل نجد ثمر ربید و هو الذی نضد فی الجب و نضح علیه الماء ربده بالضم خاکستر گونی و منه ظلیم ارمد اربد خاکسترگون شدن نعامه ربداء و نعائم رید و دواهیة ربداء ای منکرة و غیر ربداء ای سود او مستقطة بحمرة و هی من شبابات المعوجاء صفة اربد بن ربیعة برادر لبید بن ربیعة الشاعر و تربدت السماء ای تغیمت و تربد وجه فلان ای تغیر من الغضب و تجسس ربد بالضم و فتح بر بر نک چیزی سیف خورده شمشیر با بنگ فربدت الشاة تغنی ربدت و ذلک اذا اخرعت فزری فی ضرعها لمع سواد و بیاض **رشد** بر برهم نهادن رخت متاع رشید مرثود بمعنی نضید و منضود رشد بالتحریک کذلک و ایضا ضعفة الناس یقال ترکنا شی الدار رشدا ای یطبقون کلا و لا یرسی عندهم و تحیلون جلیه فهم مرتشدون و لیسوا برشد یقال ترکت بنی فلان مرتشدین ما تحملوا بعد ای ناضدین متاعهم قال ابن السکیت و منه اشتق مرثد اسم رجل و هو ایضا اسم من اسماء الاسد رشدة بالکسر جماعت مردم که مقیم باشند بجائی قال الکسائی ارشد القوم ای اقاموا و احتفر القوم حتی اثردوا ای انتهوا الی الثری **ارجاد** لرزانیدن ارجید و ارعد بمعنی **رخود** بالکسر و تشدید الدال نرم استخوان بسیار گوشت رجل رخود شباب و المراة رخودة الشباب ای ناعمة **رد** ردة بالکسر مرد باز گردانیدن رده عن وجهه ای صرفه قوله تعالی فلا مرد له و رد علیه الشی ای لم یقبله و کذلک اذا خطاه ورده الی منزله و رد الیه جوابا ای رجع مردودة زن طلاق کرده و اسیر و سمی الحربی مردودة لا بنا ترد فی نصابها مرتد باز گردانیدن مثل المحلوف و المعقول و سینی مند ای تکلف لسانه رد ای صعبة و فی توجیه ردة ای متتبع مع شی من الجمال تردید ترداد رده و له گردانیدن یقال ردده فرد و رجل مردود ای سحابه اگر تراد بر کشتن از دین و جز آن و منه المرتد استرداد طلب الرد یقال استرده الشی و ترید بر شی

وهي الردود في الحديث لا رديدي في الصدقة وارتداد الشيء اي رده عليه وهما يترادان البيع من الرد والفسخ وهذا الامر لا رد عليه اي لا نفع فيه وهذا الامر لا رادة له اي لا فائدة
له ولا رجوع ردة بالكسر اسم من الارتداد و برشدن پستان از شیر پیش از زادن یقال اردت الشاة وغیرها فهی مرد ای ضرعت یعنی پستان کرد وجاء فلان ردة الوجه
ای غضبان ویستعمل مردان ای شبق ورجل مرد اکثیر الموج رشاد سبانان وبره بودن خلاف غی رشد برشدن عع فاضه رشد بفتحین نیز عع کاضه
ارشده الله فهو رشید ومرشد میان راههای الطریق الارشد نحو الاقصد یقال هو لرشدة خلاف زنیة واین رشده حلال زاده ام راشد کنیت موش نیز رشدان
بطنی از عرب رصد بحرکه دیکین چشم داشتن عع فاضه الرصد للشیء الرقیب له ترصد ای ترقب رصید سگ درنده که خوابد برجهد سوی شکاری رصود بالفتح
شتر کرسنه منتظر نوبت آب شد رصد بفتحین گیاه و باران اندک یقال بها رصد من حیا ارصاد جماعت دگروهی چشم دارندگان یستوی فیه الواحد والجمع والمؤنث
والمذکر وربما قالوا ارصاد بلفظ الجمع مرصد بالفتح جای نگاهداشت ارصدت له اعددت له مرصاد بالکسر راه رصدة بالضم کاره صیاد و بالفتح یکدفعه باران رصاد
بالکسر جماعت ویقال رصدت الارض فهی مرصودة رعد تندر وغریدن عع فاضه یقال رعدت السماء وبرقت ورعدت المرأة وبرقت ای تزینت ورعد
الرجل وبرق ای تهدد واوعد ویقال صلف تحت الراعدة للرجل یکثر الکلام ولا خیر عنده بنو راعدة بطنی از عرب قال ابو عبیدة وابو عمرو ارعدت السماء وابرقت
فارعد القوم وابرقوا ای اصابهم رعد وبرق وارعد الرجل وابرق ای تهدد واوعد وانکره الاصمعی ارتعاد لرزیدن یقال ارعده فارتعد رعدة بالکسر لرزه وارعد
ای اخذته الرعدة وارعدت فرائصه عند الفزع رعدید بالکسر ترسنده وزن لرزان گوشت یقال هو یتقعدد ای یتحف فی السؤال رعادة نوعی از ماهی که بسودن او دست
وبازو لرزد چندانکه ماهی زنده باشد رجل رعاد بسیار گوی و قولهم جاء بذات الرعد والصلیل یعنون بها الحرب ذات الرواعد کنی مکننة رغد بالتحریک ای سعة
طیبة ورغد عیشهم بضم الغین والکسر ای جاءب واتسع وارغد القوم اخصبوا وارغدوا مواشیهم ای ترکوها وسومها رغیدة نوعی از طعام با شیر وآرد ارغیداد برشدن
شیر و تمام ناخفتن آن وبسنگ شدن ودکاری وود متحیر شدن مرغاد ای نشاک مختلط بی رای رفد بالکسر دهش و بالفتح مصدر و یاری دادن
عع فاکه رفدته ای اعنته رفد بالفتح والکسر ایضا قدح بزرگ مرفد کذلک وایضا بالشیخان که بربرین بندد تا کلان نماید مرافید ستخدان که شیر خشک نکنند در تابستان
و زمستان ارفاد ای اعطاء واعانت مرافدة معاونت ترافد تعاون استرفاد استعانت ارتفاد ور زیدن ترفید مهتر و بزرگ گردانیدن یقال رفد فلان ای سود وعظم
رفود بالفتح ناقه که بیک دوشیدن یک قدح شیر برکند رفادة رگ بند وجراحت بند ومالی که قریش بجهت حاجیان بیرون دروندی کانت الرفادة والسقایة لبنی هاشم
والسدانة واللواء لبنی عبد الدار قال ابو زید رفدت علی البعیر ارفد رفدا اذا عملت له رفادة وهی مثل جدیة السرج رفدان دجله وفرات روافد رهابین
سقف بنو ارفدة گروهی از حبشه رفیدة بالضم حی از عرب یقال هم الرفیدات رقاد بالضم خواب وخواب شدن رقد رقود وکذلک قوم رقود ورقد
رقدة منه مرقد بالفتح خوابگاه ارقده ای انامه وارقد بالمکان ای اقام به مرقد بالکسر داروکه خواب آرد رقدان برجستن بره و بزغاله از نشاط ارقداد شتافتن
رجل مرقدی بکسرتین میانه ساکن مشددة الدال مفتوحة مثال مرعزی الذی یرقد فی اموره راقود نوعی از پیمانه خم قار اندوده کرده معرب مرد ففید جاء رقد نام مردی
که سنگ سیاه اوگیرد رکود استادن آب و باد وکشتی وآفتاب بنصف نهار ورست استادن رود وترازو وآرام گرفتن مردم و کل ثابت فی مکان فهو
راکد مراکد ایستادن جایها مردم وغیره جفنة رکود بالفتح کاسه بزرگ رماد بالفتح خاکستر رمددار بکسرتین بالمد والارمداء کالاربعاء مثله ویقال رماد رمدد بکسرتین
ای هالک ارمد خاکسترگون نعامة رمداء ویقال للبعوض رمد بالضم وبسکون ارماد وریش شدن وپستان کردن ناقه وگاو و گوسپند ترمید در خاکستر کردن وفی
المثل شوی اخوک حتی اذا انضج رمد رمد برمد ریان در خاکستر پخته ترمید پستان کردن میش یقال رمدت المعزی فرنق رنق ای تنی الا رباق رمدا بسکون لغة بهلاک شدن
عع فاکه یقال رمد القوم ای هلکوا من البرد والصقیع قال ابن السکیت قد رمدنا القوم نرمدهم رمدا ای اتینا علیهم عام الرمادة سال هلاک شدن مردم لبی مدام جدب تتابع
علی الناس فی ایام عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه رمد بالتحریک درد چشم رمد رمدا فهو ارمد ورمد وارمد الله عینه فهی رمدة ارمداد بشور رند نوعی از درخت
خوشبو یقال العود عندهم رود آب طلب جستن عع فاضه فهو رائد یقال لا یکذب الرائد اهله ورفتن وآمدن اوالشی بعلاده اجامعه [illegible] مشتال [illegible]
الواو لقولک رده الالف الواو لسکنت فنقلت حرکتها الی ما قبلها فانقلبت فی الماضی الفا وفی المستقبل یاء او سقطت فی المصدر لمجاورتها الالف الساکنة وعوض منها

منها البهار فی آخره راد و درزه مراودة ورواد آرده ارتیاد جستن ومنه فی الحدیث اذا بال احدکم فلیرتد لبوله ای یطلب مکاناً لیّنا او منحدرا رائد الابل بالکسر برگشتن شتر
پیش و پس در چراگاه مَراد بالفتح موضع منه و مَراد الریح المکان الذی یذهب فیه ویجیء ... بلا حرزن طواف کننده بهمسایگان رودان مصدر منه تقول رادت
المرأة ترود فهی رادة و رجل راد بمعنی رائد و هو فعل بالتحریک بمعنی فاعل کالفرط بمعنی الفارط رائد بعین عرارها الذی یرود فیها ارواد و ساده ای لم یستقر ... بالکسر
میل سرمه ... حلقه لکام وجمع ... ویقال یمشی فلان علی رود بالضم ای علی مهل و تصغیره رُوَید ارواد مروَد بالفتح و بالضم نرم رفتن و راندن یقال ارود فی
السیر رفق ... الدهر ... وغیر ای یعمل عمله فی سکون لا یشعر به ویقال رویدک عمراً فالکاف للخطاب لا موضع لها من الاعراب و رویدک غیر مضاف الیها
و هو متعدّ الی عمر و لانه اسم سمی به الفعل و یعمل عمل الافعال و تفسیره رُوَید مهلا و تفسیر رویدک امهل لان الکاف انما تدخله اذا کان بمعنی افعل دون غیره و حرکت الدال لالتقاء
الساکنین و نصبت نصب المصادر و هو مصغر مأمور به لانه تصغیر الترخیم من ارواد و هو مصدر ارود یرود و له اربعة اوجه اسم للفعل کقولک رویدک عمرا ای ارود عمرا بمعنی
امهله و صفة کقولک سار رویدا ای سیرا رویدا و حال کقولک سار القوم رویدا لما اتصل بالمعرفة صار حالا لها و مصدر نحو قولک روید عمرو علی الاضافة کقوله تعالی فضرب
الرقاب رَید کرانه بیرون جسته از کوه رُیُود جماعت ریح ریدة رَیْدة و ریدانة ای لیّنة الهبوب **فصل الزاء** زاد ترسانیدن **عع بفتحهما** مَزُود ای
مذعور زَبَد بالتحریک کفک ... و شتر و سیم و جز آن زُبدة بالضم اخص منه زبد الشراب و البحر مزبد ای مائج یقذف بالزبد و ازبد السدر ای نوّر زُبد بالضم کفک و
سرشیر زُبدة مسکه زَبد بالفتح اندک دادن **عع فاکه** و فی الحدیث انا لا نقبل زبد المشرکین ای رفدهم و زبدت المرأة سقاءها ای مخضته حتی یخرج زبده و زبدته
زبْدة بالضم ای اطعمته الزبد تزبید مسکه زدن و کفک بر آوردن دهان زبد شدق فلان و تزبد بمعنی و تزبد البیل ذو السرع الیها زباد اللبن بالضم و تشدید المال
خیر فیه و فی المثل اختلط الخاثر بالزباد و الزباد ایضا نبت زباد کذلک و زبد نام مردی زبید بطنی از مذحج زبید بالفتح الزاد مدینة بالیمن زبیدة بالضم نام معروفه
زبرجد نام ... زرد بالسکون و الحرکة فرو بردن بگلو **عع کافه** و خبه کردن **عع فاضه** یقال زرد اللقمة فرو بردو زرده خفقه و زرد باقن و درسم
انگشتن ملتهما زرد ... زرد ... فرو خوردن مزرد گلو و حلق زراد بالکسر ریسمان که بوی گلوی شتر بندند زرد بالتحریک ایضا زره بافته زراد زره گر ... بالکسر
نام مردی زرد بالفتح موضعی زرغد سخت بانگ کردن شتر **عع بفتحهما** و فشردن گلو را و شکستن تا مسکه از وی بیرون آید زغد مسکه بیرون گرفته از مشک
زند بند دست ... چوب با آتش زنه زند ... زنان ... لا یقال زندمان زنادو جمع ازناد کذلک و قیل لمن عالی ...
و الکبد ... نادی فرند بخیل تنگخوی ... تنگ بهار زنید تنگ کردن و هو ایضا ان تحمل الشاع الناقة باخلة صغار ثم تشد تشعر و ذلک اذا ... رحمها
الولادة ... تزنید فلان لو اضاق بالجواب و غضب زهد بالضم ناخواهانی خلاف رغبت زهادة ناخواهانی نمودن **عع کافه** یقال زهد فیه و عنه
و بفتحهما لغة فیه و فلان یتزهد ای یتعبد تزهید خلاف ترغیب زهد فیه و عنه مزهد اندک مال و فی الحدیث افضل الناس مؤمن مزهد زهید اندک یقال هو زهید الاکل ای قلیله
و واد زهید ای قلیل الاخذ للماء و یقال خذ زهد ... الکفیک بالفتح ای قدر ما یکفیک فلان یزهد عطاء فلان ای یعده زهیدا ارض زهاد بالفتح ای لا تسیل الا من مطر
کثیر زهاد بالسکون زهیدن چیزی در خوار **عع بفتحهما** زهدت ای تحمل حزرته و خرصته زاد توشه تزود توشه ... ویقال زودته فتزود مزود بالکسر توشه دان و العرب تلقب العجم
بزراعب المزاود زیاده بالکسر مزید بالفتح افزونی و کذلک زیادة بالضم حکاه یعقوب عن الکسائی عن البکری زید نام مردی و افزودن و فزون شدن و فزون کردن لازم متعدی و کذا المکسر
و زاد و ازداد بمعنی یقال زاده الله خیرا و زاد فیما عنده و یقال امثل ذلک زیادة و لحاجة تقول زائده و استزاده استقصره تزید تسعر ... علا ...
نوعی از رفتن در دروغ گفتن زائدة الکبد پاره از جگر جدا از وی زائدة لقب سعید بن عثمان یقال له ثلث بیضا دو زوائد ای ... زیادیه ... زیادیه
وصولة زبید ... قبیله و الیه تنسب البرود الزبیدیة مزادة توشه دان و ابدست دان مزاد و مزائد جماعت **فصل السین** الاساد همه شب رفتن قال ابو عبید و هو ...
سیر اللیل مع النهار و قال المبرد هو سیر اللیل لا تعریس فیه و تساد سیر النهار لا تعریج فیه سودة بالضم بانی جو و قوت زن ... یقال ...
سودة ای بقیة ساد ... بالسکون و الحرکة خبه کردن مساد ... مفعل ... فعال خیک روغن و عسل ... فاذا ... فهو مفعل ... الم
... **سنبد** اندک یقال السنبد لا یبدای قلیل و کثیر و یقال السبد من الشعر و اللبد من الصوف تسبید از بیخ بر کندن موی و چرب

ناکردن بسر و فی الحدیث قدم ابن عباس مکة مسبدا راسه و سبد الشعر بعد الحلق ای نبت و اسود و سبد الفرخ ای بدا ریشه و سبدٌ کصرد باسم مرغی نرم پر یا
و اسعد بتشبه الفرس اذا عرق سبدات بالکسر جمع سبد بالکسر مثنی یقال سبد اسباد اذا کان دایبا فی اللصوصیة قال ابو عمرو سبندی و سبنتی بالدال و التاء
الجری من کل شئ و قال الاصمعی بها النمر **سجود** سر بر زمین نهادن فروتنی کردن و الاسم السجدة بالکسر و سورة السجدة بالفتح السجدة ای عطاء سجادة جای
نماز و نشان سجده در پیشانی اسجاد چشم بر یکجای داشتن و سست کردن چشم را و ام الاسجاد فهی دراهم کانت علیها صور یسجدون لها مسجد بکسر الجیم
و فتحها ایضا مساجد جمع قال الفراء کل ما کان **عع فاضه** فالمفعل فیه بالفتح اسما کان او مصدرا و لا یقع فیه الفرق مثل دخل یدخل مدخلا و هذا مدخله
الا احرفا من الاسماء الزموها کسر العین من ذلک المسجد و المطلع و المغرب و المشرق و المسقط و المفرق و المجزر و المسکن و المرفق من رفق یرفق و المنبت و المنسک من
نسک ینسک فجعلوا الکسر علامة للاسم و ربما فتحه بعض العرب فی الاسم فقد روی مسکن و قد سمعنا المسجد و المطلع قال و الفتح فی کله جائز و ان لم نسمعه و ما کان من باب
**عع فاکه** فالموضع بالکسر و المصدر بالفتح للفرق بینهما تقول نزل منزلا بالفتح ای نزولا و هذا منزله بالکسر و هو مذهب تفرد به هذا الباب من بین اخواته و
الموضع و المصادر فی غیر هذا الباب بفتح العین لا یقع فیها الفرق و لم یکسر شئ فیما سوی المکسور الا الاحرف التی ذکرناها و المسجدان هما مسجد مکة و مسجد المدینة
مسجد بالفتح الجیم پیشانی مساجد هفت گانه کما فی الحدیث امرت ان اسجد علی سبعة آراب **سخد** بالضم زرد آب که با بچه از رحم بیرون آید و اصبح فلان
مسخدا ای مصفرا ثقیلا مورما و فی الحدیث فیصبح مسخدا علی وجهه **سد** عیب چون کری و گنگی و مانند آن اسدة جمع و هو جمع علی غیر قیاس و القیاس سدد
و منه قولهم لا تجعلن بجنبیک الاسدة ای لا تضیقن صدرک فتسکت عن الجواب کمن به صمم و بکم و باز داشتن و کوه میان دو موضع و بالضم کذلک و برآوردن و استوار
کردن رخنه **عع فاضه** و سد ایضا شئ یتخذ من قضبان له اطباق سد بالضم و ای سنگی که بر آب و بر اسبیند سدده جمع مثل حجر و حجرة و ملخ بسیار که روی
هوا را ببندد بقال جاء نا جراد سد ای سد الافق من کثرته و ابر سیاه سدود جمع سنة بالضم بیماری که یعنی استواری شود و نفس بر آن زد سداد بالضم کذلک
شل بطاس و صداع و دروده گاه یقال رأیته قاعدا بالسدة باب و فی الحدیث الشعث الرؤس الذین لا تفتح لهم السدد ای ابواب و منه سمی اسماعیل السدی لانه کان یبیع المقانع
و الخمر فی سدة مسجد الکوفة سداد بالفتح درستی و راستی در کردار و گفتار و کذلک سدد و مقصور منه **عع فاکه** تسدید توفیق سواد یافتن رجل مسدد ای کان یعمل بالسداد
و القصد و المسدد المقوم و سدد رمحه و هو خلاف قولک عرضه و مثد سید بالکسر ای صار سدیدا و هو سدید فی القول فهو سد ای یصیب السداد و القصد ام سدید و اسد
ای قاصد و استد ای استقام و سدت عیون الخرز و انسدت بمعنی اما سداد القارورة و سداد الثغر فبالکسر لا غیر و اما قولهم فیه سداد من عوز و اصبت سدادا
من عیش ای ما تسد به الخلة بفتح السین و کسرها و الکسر افصح مستدا بالفتح بستان لابن معمر و ذلک البستان ما سدة **سرد** در زدن و دوختن ادیم تسرید مثله و زره
بافتن و سدراع کردن و بخرز مسرود و مسرد و کذلک الدرع و المسرود ایضا الدرع المثقوبة و المسرد اسم جامع للدروع و سائر الحلق و هو یسرد الحدیث سردا
اذا کان جید السیاق له و سرد الصوم تابعه و قیل فی الاشهر الحرم ثلثة سرد و هو ذو القعدة و ذو الحجة و المحرم و واحد فرد و هو رجب سرندی کسمندی
مونث سرندی الذی یعلوک و یغلبک و اسرند ای علاه و الاسرنداء و الاغرنداء و هذه ایا ء للالحاق با فعنلل سرهد همیشه سرهدة نیکو پرورش
دادن کودک را سرهد به کوهان سنام مسرهد ای سمین **سعد** نام مرد و نیک بختی سعود مصدر منه و جمع **عع بفتحها** سعودة خلاف نحوست و
استسعد به تیمن به و استسعد ای آ عده سعید سعادة نیکبخت شدن خلاف شقاوت **عع کافه** فهو سعید و سعد مسعود و قرأ الکسائی و اما الذین سعدوا و اسعده
الله فهو مسعود و لا تقول سعد کما تقول استنو اعنه مسعود و سعاد ایضا یاری کردن مساعدة یاری کردن نیز بمعنی معاونت و قولهم لبیک و سعدیک ای اسعاد الک
بعد اسعاد و سعود و عشرة اربعة منها فی برج الجدی و الدلو ینزلها القمر و هی سعد الذابح و سعد بلع و سعد الاخبیة و سعد السعود و اما الستة التی لیست من المنازل
فسعد ناشرة و سعد الملک و سعد البهام و سعد الهمام و سعد البارع و سعد مطر و فی العرب سعود و قبائل شتی منها سعد تمیم و سعد هذیل و سعد قیس و سعد بکر و سعد فی
عرب تهم تذکیر سعدی اسم امرأة و قولهم فی المثل سعد او سعید مصغرا اذ ابحل عن الشئ هو ما یحب او یکره و یقال جملها ابنا ضبة بن اد خرجا فرجع سعد و فقد سعید
فصار مثلا یتشاءم به سعیدة نوعی از برد هامی من سعدی کیا یعنی پسر فضل ای الابل و فی المثل مرعی و لا کا لسعدان و نسون زائد لانه لیس فی الکلام

ضلال غیر خزعال و قبقار الا من المضاعف و بنا ابنت شوکت تعالی الیه

وگره بند نعل و گره گشته ترازو و سعدانات ناخنان زیر خرده گاه شتر ساعد بازوی مردم و بال مرغ ساعدة یکی از نامهای شیر و نام مرد و سواعد مجاری بها

بسوی جوی یا دریا و جا بیاراستن مغز در استخوان سُغد بالضم مشک زمین سمانی و بالضم مثله بنو ساعدة قومی از خزرج و سقیفه بنی ساعدة جای و سرای ایشان سعاد

بالکسر جستن نر بر ماده ع کافه و ذلک یقال فی التیس و البعیر و الثور و السباع و الطیر ع فاکه لغة فیه حکاه ابو عبیدة سفاد برجهانیدن نر ماده مسافدت

اسباع ایضا سفود و تشدید الفا سیخ مرغ بریان کن و آنرا بابزن خوانند سلغد بالکسر و تشدید الدال گول و گرگ سمود سرور و داشتن از تکبر ع صحاح

و کل رافع رأسه فهو سامد و بر شدن یقال سمد ای علوت و کهنه شدن ستور و رفتن سمد الابل فی سیرها ای جدت و بازی کردن ساند ای لاه و یقال للقینة اسمدینا ای

الهینا بالغناء تسمید بار دادن زمین را و هموار کردن تسمید و بر آماسیدن از خشم سمغد اماسیده یقال سمغدت انامله و سمغد ای امتلاء غضبا سند

بالتحریک آنچه پشت بدو باز نهند و بلندی دکوه و تکیه گاه ستور پشت باز نهادن ع فاضه سندت الیه و استندت بمعنی اسناد باز خواندن بکسی و تکیه دادن چیزی را

بچیزی و بر داشتن سخن بگوینده وی و خشب مسندة شد للکثرة و تساندت و استندت بمعنی خرج القوم متساندین ای علی رایات شتی و لم یکونوا تحت رایة امیر واحد

سند بالضم سوگند روز [illegible] و حلی مر حمیر را [illegible] خط ما سناد بالکسر شتر قوی بیکر و اختلاف ردفین در شعر یقال انه سناد الشاعر و ساندت الرجل ای عاضدته

و کافیته سنداد بالکسر نام جوی سندان بالکسر نام شهری مردم آن شهر و جد [illegible] سندی مثل زنجی و زنج سیادة سوددد و سید در ده مهتر شدن یقال ساد قومه [illegible] سید هم سادة

و تقدیره فعلة بالتحریک لان تقدیر سید فیعل و هو مثل سری و سراة لا نظیر لهما یدل علی ذلک انه یجمع علی سیائد بالهمز مثل افیل و افائل و تبیع و تبائع و قال اهل البصرة ان

تقدیر سید فیعل و جمع علی سادة و زن فعلة بالتحریک کانهم جمعوا سائدا مثل قائد و قادة و ذائد و ذادة و قالوا انما جمعت العرب الجید و السید علی فیائل بالهمز علی غیر

قیاس لان جمع فیعل فیاعل بلا همز و الدال فی سودد زایدة للالحاق ببنا فعلل مثل جندب و برقع تسوید مهتر گردانیدن و سیاه کردن یقال سوده قومه و هو اسود من فلان ای

اجل منه قال الفراء یقول هذا اسید منه بیوم فاذا اخبرت انه عن قلیل یکون سیدهم قلت هو سائد قومه عن قلیل و سیاد الرجل ای اسود ای ولد غلاما سیدا و کذلک اذا ولد غلاما

اسود اللون و استاد القوم بنی فلان ای قتلوا سیدهم و اسروه و خطبوا الیه سواد بالفتح سیاهی لون اسوداد اسویداد مصدران فیه و یجوز فی الشعر اسواد بتحریک الالف

لالتقاء الساکنین و اراد منه اسوادوان شئت ادغمت اسود سیاه تصغیره اسید و اسیود و اسیدی بحذف الیاء المتحرکة منسوب الیه و تصغیر الترخیم سوید و یقال سود الرجل

کما تقول عورت عینه و یقال کلمت فلانا فما رد علی سوداء و لا بیضاء ای کلمة لا قبیحة و لا حسنة اسودان خرما و آب و طاة سوداء [illegible] و عطاه حمراء [illegible]

اسود مار بزرگ سیاه اساود جماعت علی انه اسم و لو کان صفة لجمع علی فعل و یقال اسود سالخ غیر مضاف لانه یسلخ جلده کل سنة و الانثی اسودة و لا توصف بسالخة

مساودة برابری کردن بزرگی و سیاهی یقال ساودنی فلان فسدته من سواد اللون و السودد جمیعا سودت الابل [illegible] من الشعر البالی ادبارها [illegible] قال الکسائی

سید مرکلان سال و فی الحدیث ثنی الضأن خیر من السید من المعز [illegible] جاره فلان بجنه سود البطون جاء بها حمر الکلی [illegible] سواد بالفتح سیاهی اشخاص

سوده جماعت بسیار جمع الجمع سواد الامیر ثقله و یقال لفلان سواد ای مال کثیر سواد الکوفة و البصرة قراها سواد لقب حبشه و کذلک اسوده و سوده

سواد الناس عوامهم و کل عدد کثیر سعد بفتح السین جبال قیس سرور بالکسر پنهانی گفتن و بر آسترار و ساعدته ای ساررته و حلله [illegible] سواد کسی [illegible]

شخصه و قیل لانه لم یفارقه [illegible] و دنت سیدة [illegible] قالت قرب الوساد و طول السواد سید بالکسر گرگ سیدان جماعت سیدة مونث [illegible]

الاسد [illegible] قبیله از بنی ضبه سیدان نام پشته سهاد بالضم بیدار شدن بفتحین بیدار ع کا سهدتین کم خواب تسهید بیدار کردن یقال [illegible]

من فلان سهدة ای امرا اعتمد علیه من کلام او خبر فصل الشین شدة بالکسر سختی شدید سخت شدة بالفتح یکبار حمله کردن ع فاضه شد علیه ای حمل علیه

و بلند بر آمدن روز و استوار کردن شد عضده ای قواه و اشتد استوار شد [illegible] شادة سختی نمودن [illegible] و کذلک تشدد مرد بخیل شده بالضم و الکسر [illegible]

[illegible] قال الفراء ما کان علی فعلت من ذوات التضعیف غیر واقع فمستقبله مکسور العین مثل عففت اعف [illegible] مضموم [illegible]

[illegible] شده [illegible] و صله [illegible] قال [illegible] هما ایضا [illegible] بکسر [illegible]

وهو جبه بجبه و تقول شد الله ملکه و شعدده ای قواه تشدید گران کردن خلاف تخفیف و قوله تعالی حتی یبلغ اشده ای قوته و هو ما بین ثمانی عشرة الی ثلثین و هو واحد جاء
علی بناء الجمع مثل آنک و هو الاسرب لا نظیر لهما و یقال هو جمع لا واحد له من لفظه مثل آسال و ابابیل و عبادید و مذاکیر قال سیبویه واحده شدة و هو حسن فی المعنی لانه
یقال بلغ الغلام شدته و لکن لا یجمع فعلة علی افعل و اما انعم فانما هو جمع نعم من قولهم یوم بؤس و یوم نعم و یقال هو جمع لا جمع تقول نعمة و نعم و انعم و اما قول من قال
واحده شد مثل کلب و اکلب او شد بالکسر مثل ذئب و اذؤب فهو قیاس کما یقال فی واحد الابابیل ابول قیاسا علی عجول و لیس هو شیئا سمع من العرب قال ابو زید
یقولون ما ابنی شدتی علی فعلی ای شدة و اشد الرجل اذا صار ذا دابة شدید **شرود** شراد رمیدن ستور **ع فا که** فهو شارد و شرود و الجمع شرد بضمتین مشقوق
و شرد بفتحتین تشارد مثل زبور و زبر و مثل خادم و خدم و غائب و غیب قافیة شرود ای سائرة فی البلاد و تشرید پراندن و منه قوله تعالی فشرد بهم من خلفهم ای فرق
و بدد جمعهم شرید طرید بمعنی و هو الشرید یعنی ارسلیم **شکد** بالضم عطا و بالفتح المصدر منه **ع فاضه** **شهادة** خبر درست و گواهی قاطع یقال شهد الرجل علی
کذا و ربما سکنوا الهاء قالوا شهد الرجل عن الاخفش و معنی شهد کذا احلف مشاهدة معاینه دیدن شهود بالضم گواهان و حاضر شدن فهو شاهد و شهود ای حضور
و هو فی الاصل مصدر و شهد ایضا مثل راکع و رکع و شهد له بکذا شهادة ای ادی ما عنده من الشهادة فهو شاهد و الجمع شهد مثل صاحب و صحب و بعضهم ینکره و جمع الشهد شهود
و اشهاد و شهید حاضر و گواه و کشته شده بی قصاص و دیت و الشهادة الاسم فیه ایضا و قد استشهد و هم شهداء اشهاد گواه گردانیدن و شهده فشهد علیه ای صار
شاهدا علیه و امراة مشهد بلا ها التی حضر زوجها و مغیبة بالها التی غاب زوجها استشهاد گواهی خواستن و اشهدنی ای حضرنی و جعلنی شاهدا ایضا تشهد بمعنی
تشهد اشهد ان لا اله الا الله گفتن در نماز و نشستن بآنکه شاهد آب سطبر که با بچه بیرون آید از رحم و زبان و فرشته شهود الناقة آثار موضع منتجها من دم او سلی شهد
بالفتح و بالضم انگبین با موم شهدة اخص منه و الجمع شهاد و اشهد الرجل ای ادرک و المذی عسیلة **شید** بالکسر و مرچه دیوار را بدان اندایند چون آهک و گچ و غیر آن و بالفتح مصدر
**ع فاکه** مشید ای معمول بالشید تشیید بر افراشتن بنا و شید اشاده مثله و ایضا آواز برداشتن و بدکردن رفع من قدره قال ابو عمرو اشدت بالشیء ای عرفته مشید بالضم
و التشدید بر افراشته قال الکسائی المشید بالفتح و کسر الشین للواحد من قوله تعالی و قصر مشید و المشید بالضم للجمع من قوله تعالی فی بروج مشیدة **فصل الصاد** **صخد**
سوختن آفتاب **ع بفتحها** و بانگ کلاکموش صخد بالتحریک نیک گرم شدن آتش **ع کافه** یوم صخدان بالتحریک سخت گرم در زنیکرم صخرة صیخود ای شدیده
و اصخد الحرباء ای تصلی بحر الشمس **صدود** روی برگردانیدن **ع فاضه** صد بازداشتن و صدة و صدة بمعنی ای منعه عنه صدید زرداب و بانگ کردن
**ع فاضه** و کسرها صدد نزدیکی یقال داری صدد داره ای قبالتها نصب علی الظرف صداد بالضم و تشدید نوعی از کلاکموش قال ابو زید هو فی کلام قیس
سام ابرص و الجمع صدائد علی غیر قیاس و راه سوی آب صدار بالمد نام جامه چون پوست بی آستین و الاصدار و بعضهم یقول هو صدار مثال صدغار و صدار الجرح
ای صار فیه المدة و الصدید صد بالضم کوه قال ابو عمرو یقال للکل جبل صد و سد **صرد** ساده یقال اخبة جاء صردا و مینة صردا و کذب صرد ای خالص و قوم صرد
و هو عرب سرد صرد من البلاد خلاف حرور یعنی سردسیر و گرمسیر صرد بالتحریک سرما یافتن **ع کافه** فهو صرد و مصراد و صرد قلبه عنه ای نبی عنه و صرد السهم عن
الرمیة ای نفذ و صرده نفذه و سهم مصراد و صارد ای نافذ و هو بصار و قومی از عرب صردان بالضم و التحریک رگ زیر زبان صرد طائری یعنی مرکاکیسه یشبه
سعد از رشش شده ای صراد ابر تنک بی باران تصریر کم از سیرآبی آب دادن و کم کردن عطا و شراب مصرد ای مقلل و کذلک الذی یسقی قلیلا و یعطی قلیلا صمرد کمر بن
و ساکن الوسط ناقه کم شیر و مسیم زاده **صرخد** موضعی **صعود** برآمدن تصعید کذلک یقال صعد فی السلم و صعد الجبل و علی الجبل و صعد فی الارض ای مضی
و سار و اصعد فی الوادی و صعد فیه ای انحدر و تصعد فی الشیء ای شق علی عذاب صعد بالتحریک ای شدید قوله تعالی یسلکه عذابا صعدا صعود بالفتح بلندی خلاف هبوط و صعود
و الجمع صعائد و صعد مثل عجوز و عجائز و عجز و عقبه دشوار و ناقه که بچه ناقص خلقت زاید یقال اصعدت الناقة و صعدتها انا کلتاهما بالالف عن الفراء صعید خاک قال ثعلب وجه
الارض صعد و صعدات جمع مثل طریق و طرق و طرقات و یقال هما البنات نبی صعد الحنیل ای نبی طوال صعید مصر موضعی در وی صعدة نیزه کوتاه راست رسته نبات
خران گور صاعدی منسوب الیها علی غیر قیاس صعدد بالضم والمد کم سعد در **صفد** بند کردن **ع فاکه** و بالتحریک بند و عطا صفد و صفده ای نقه و شد
اصفاد و بند بخشیدن صفاد و بالتسهید ل بند و غل اصفاد جماعت **صفرد** بکسر تین بهما ساکن جکاوک و هو طائر تسمی العامة ابا المیح فی المثل اجبن من صفرد **صلد** ست با بجمع

صلد الارض صلد و جبین صلد ای صلب الملمس صلود بالضم آواز آوردن چقماق یعنی جستن آتش عع فاکه و صلد الرجل ای بخل زند صلد بخیل صلود دیگ
دیر بجوش آینده و اسپ عرق ناکننده ناقه صلود و مصلاد کم شیر صلخدی توی سخت صلخدم کذلک بزیادة المیم فیهما و یقال جمل صلخدی و صلخدم ای
قوی طویل ناقه صلخداة و جمل صلاخد بالضم والجمع صلاخد بالفتح و صلخداً انتصب قائماً صمد جای بلند درشت مصمد است از هر چیز لغة فی مصمت
لا جوف له صماد بالضم — بند شیشه صمد ایضاً آهنگ کردن عع فاضنه صمد بفتحتین مهتر و آنکه آهنگ بوی کنند در حوائج بی نیاز است مصمد ای مصمود
بشتاب بفتحتین صندید بالکسر مهتر برد دل غیث صندید باران بزرگ قطره صنادید مهتران و سختیها و منه قول الحسن نعوذ بالله من صنادید القدر صهید بفتحتین
بیشه ... وازرده صهدته الشمس لغة فی صخدته صید شکار کردن عع فاکه و فتحتا یقال منه صاده یصیده صیدا و صیدا و صطاده کذلک
و فلان یتصید صیده و مصیده بالکسر منها بچه بوی صید کنند کلب صیود و کلاب صید بضمتین و صید فی لغة من یخفف الرسل و یکسر الصاد و بتسلم الیا صید بفتحتین بر بلند
داشتن از کبر فهو صید عع کافه و صید و صید بمعنی مثل عور و عور و انما صحت الیاء فیه لصحتها فی اصله لتدل علی ... و خففت
الزواید للتخفیف و لولا ذلک لقلت صاد و عار و قلبت الیاء و الواو الفا کما قلبتها فی خاف و باع و الدلیل علی انه افعل مجی اخواته علی هذا فی الالوان و العیوب نحو
اسود و احمر و انما قالوا اعور و عوج للتخفیف و کذلک قیاس علی ان لم یسمع و لهذا لا یقال من هذا الباب ما افعله فی التعجب لان اصله یزید علی الثلاثی و لا یمکن بناء
الرباعی من الرباعی انما یبنی بعضه للاکثر من الاقل صاد مس و قد و صادی منسوب الیه و هر نی از خرزه نی جا صیدان بالفتح دیگهای سنگین صیدا بالفتح و المد سنگ کرای که
دیگ سازند و زمین درشت و نام شهری منه صیداوی و صید العطنی از بنی اسد صیدانة غول و زن بد خوی بسیار گوی فصل الضاد ضود و ضود بالضم فریاد کام
ضود مصدر منه یقال ضید الرجل فهو مضود و ضباده الله ای از کمه الله ضاد خصومت کردن ضد بالکسر همتا اضداد جماعت ضدید مثله و قد یکون الضد
جماعة قال الله تعالی و یکونون علیهم ضدا و قد ضاده و هما متضادان یقال لا ضد له و لا ند له و لا ضدید له ضد بالفتح پر کردن عع فل ضد القربة ای ملأها
و اضد الرجل ای غضب ضمغد کوهی یقال هو بقرة یعرف من الاول و لا یعرف من الثانی ضفند مرد کلان احمق و هو ملحق بالخماسی بتکریر آخره ضمد تر
خشک یقال شبعت الابل من ضمد الارض ای من رطبها و یابسها آدفر به و لاغر و برابر کردن در چیزی و دو معشوق گرفتن زن قال ابو ذویب شعر تریدین کیما
تضمدینی و خالدا و هل یجمع السیفان و یحک فی غمد ضماد بالکسر چیزی که بر جراحت بندند و بستن بر جراحت ضماد ایضاً کذلک عع فاکه ضمادة عصابه که بالضماد
بندند و یقال ضمده بالعصا ای ضربه بها علی الرأس و یقال ما علی ضمادة من الامر ای ... علیه ضمد بالتحریک کینه گرفتن عع کافه و ضمد علیه ای حقد علیه و حق
و ... یقال لنا ضمد عند فلان ای غائر حق من عقل او دین ضماد غنچه بر آوردن عرفج و آن درختی است و ضمد سر آشده بعصابة و قد ضمدته فتضمد ای جعلت له ضمادا
علی جرحه ضهد قهر کردن فهو مضهود و مضطهد ای مقهور مضطر و فلان ضهدة للکل ای من شاء ان یقهره فعل فصل الطاء طرد راندن و دور کردن عع
فاضنه طرد بفتحتین که رانک و ایضاً مزاولة الصید لا یقال منه انفعل و افتعل الا فی لغة ردیة مطرود و طرید یعنی مرد فلان یطردهم ای یشلهم و طرد الابل طردا ای ضمها من
نواحیها و طردتها ای امرت بطردها و اطرده السلطان ای امر باخراجه عن بلده قال ابن السکیت اطردته اذا صیرته طریدا و طردته اذا انفیته عنک و قلت له اذهب عنا
و یقال هو طریده للذی و کد بعده فالثانی طرید الاول و طردت القوم ای اتیت علیهم و جزتهم طریدة شکاری و کاردان شتر و چوب که بر دو ک و تیر قمار نهند
و تراشند اندر زند و طرید ایضاً تنه درخت کز شده و بی شاخ و برگ مانده و هو العرجون مطاردة حمله آوردن بر یکدیگر یقال هم فرسان الطراد و استطرد له
و ذلک ضرب من المکیدة اطرد الامر استقام و الانهار تطرد ای تجری مطرد بالکسر نیزه کوتاه که بدان صید کنند طود کوه بزرگ
و طود فی الجبال ای طوف و طوح مطاد و ای مطاوح فصل العین عبد بنده خلاف حر عبید و اعبد و عباد مثل کلب و کلیب و اکلب و کلاب
جماعت و عبدان مثل تمر و تمران بالضم و عبدان بکسرتین و تشدید و بالکسر و تسکین الباء و عبداء بکسرتین و بالمد و بالقصر مع التشدید و معبودا بالمد
و عبد بضمتین عند الاخفش مثل سقف و سقف قال و منه قرأ بعضهم و عبد الطاغوت و بعضهم قرأ و عبد بالفتح و کلاهما بالاضافة و ...
فیما یقال خدم الطاغوت قال و لیس هذا بجمع لان فعلا لا یجمع علی فعل و هو اسم بنی علی فعل مثل حذر و ندس یقال عبد بین

العبودة والعبودية واصلها الخضوع والذل والتعبيد التذليل يقال منه طريق معبد اي مذلل وكذلك البعير المعبد وهو المهنوء بالقطران المذلل والمعبدة السفينة
المقيرة والتعبيد ايضا بندگی گرفتن والاستعباد والاعتباد كذلك وفي الحديث ورجل اعتبد محررا وكذلك الاعباد والتعبد يقال تعبده اي اتخذه عبدا وتعبدي
تنسك وهو لازم ويقال اعبد فلان ان فعل ذلك اي انف وحكى ابن السكيت عبد بفلان بمعنى ابدع به اذا كلت راحلته او عطبت عبد بالتحريك خشم عارو الاسم
العبدة مثل الانفة وعبد اي انف قال ابو عمرو وقوله تعالى فانا اول العابدين من الانف والغضب وناقة ذات عبدة اي ذات قوة وسمن والثوب له عبدة اي قوة
عبدة بن الطبيب بالتسكين وعلقمة بن عبدة بالتحريك اسما رجلين عبابيد گروهی از مردم دونده بهر سو وكذلك عبابيد يقال صار القوم عبابيد وعباديد والنسبة
اليهم عبادي قال سيبويه لانه لا واحد له والواحد في القياس على فعلول او فعليل او فعلال عباد بالفتح قبيلهاي پراگنده والنسبة اليهم عبادي وعبدان
بالضم نام وادي عبيد تصغير عبد ونام اسپي **عم** ونام مردي وقوله تعالى فادخلي في عبادي اي في حزبي والعبدي منسوب الى عبد القيس وربما قيل عبقسي وعبدي
وعبشمي منسوب الى عبد الدار وعبد شمس ايضا والعبدي منسوب الى بطن يقال لهم بنو العبيد كما قالوا في النسبة الى بني الهذيل والعبدان في بني قشير عبد الله بن قشير
وهو الاعور وعبد الله بن سلمة بن قشير والعبيدتان عبيدة بن معاوية بن قشير وعبيدة بن عمرو بن معاوية والعبادلة عبد الله بن عباس وعبد الله بن عمر
وبن العاص ويقال عبد الله بن مسعود **عتيد** آماده قوله تعالى هذا ما لدي عتيد تعتيد آماده كردن اعتاد كذلك ومنه قوله تعالى واعتدت لهن متكأ و
عتد بفتح التاء وكسرها آماده جهت راندن قال ابن السكيت هو الشديد التام الخلق عتاد بالفتح ساخت وآمادگی يقال اخذ عدته وعتاده اي اهبته وآلته وربما
سموا القدح الضخم عتادا اعتد وبرخاله بكسا له عتده عدان جمع وجمع عتدان فادغم عتود بالكسر وفتح الواو نام وادي وليس في الكلام فعول غيره وغير خروع
**عنجد** بالضم نوعي از مويز **عجرد** بالفتح سبك قال الفراء المعجرد العريان قال وكان اسم عجرد ماخوذ منه عجاردة گروهي از خوارج عجرد زن سليطة **عجالد** عملد
شير جهنده **عد** بالفتح شمردن **عع فاضمه** عدد وعديد شمار يقال هم عديد الحصى وفلان عديد بني فلان اي يعد فيهم وعدده فاعتد اي صار معدودا
واعتد به الايام المعدودات ايام التشريق واعده لامر كذا اي هياه له استعداد آمادگي كردن ويقال هم يتعادون ويتعيدون على عشرة آلاف اي يزيدون
على ذلك في العدد وعدة المراة ايام حيضها وقد اعتدت وانقضت عدتها ويقال انفذت عدة كتب اي جماعة كتب عدة بالضم ساز وسامان جنگ ويقال هو ذو عدة
عدة برا آمادگي بتشديد قال الاخفش ومنه قوله تعالى جمع مالا وعدده ويقال جعله ذا عدد معد بن عدنان معد موضع ومنه زين معد بر عرب وهو معد بن عدنان وعند
سيبويه الميم من نفس الكلمة لقولهم تمعدد لقلة تمفعل في الكلام وتمعدد الرجل اي تزيا بزيهم وانتسب اليهم وتصبر على عيش معد وقال عمر بن الخطاب رضي الله تعالى عنه
اخشوشنوا وتمعددوا قال ابو عبيدة فيه قولان يقال هو بمعنى الخلظ ومنه قيل للغلام اذا شب وغلظ قد تمعدد ويقال تمعددوا اي تشبهوا بعيش معد وكانوا
اهل قشف وغلظ في المعاش اي كونوا مثلهم ودعوا التنعم وزي العجم وهكذا هو في حديث اخر عليكم باللبسة المعدية قال الكسائي وفي المثل ان تسمع بالمعيدي خير من
ان تراه وهو تصغير معدي وانما خففت الدال استثقالا للجمع بين التشديدين مع ياء التصغير يضرب للذي له صيت وذكر في الناس فاذا رايته ازدريت مراته عد
بالكسر آبي كه هميشه روان بود چون چشمه وماننده آن اعداد جمع وبسيار از هر چيز يقال انه لذو عد ومنص يعني عداد جمع بسيار عدا وبالكسر درد مار گزيدگي عداد تمام
مدة وعداد مقصور منه يقال عادته اللسعة اذا تته لعداد وفي الحديث ما زالت اكلة خيبر تعادني فهذا اوان قطعت ابهري وذلك كل من يتوجع اذا تمت له سنة
از سال ويا . الالم وكذلك عداد الاثير اي مرة في الشهر ويوم العداد ويوم العطاء ويقال به عداد من جنون ويقال منه في عدادهم اي يعد معهم عداد القوس نغماتها وصوت
الوتر وفلان عداده في بني فلان اي ديوانه معهم ويعد منهم في الديوان وقولهم كان ذلك في عدان فلان بالفتح والكسر اي على عهده وزمانه **عرود** برآمدن وبلند
شدن نبات ودندان **عع فاضمه** وسختي عرد بالفتح اي صلب عراد نوعي گياه بود ولخ نامه نوعي عرادة جراد حي في حال خير عرادة ايضا نام اسپي عرادة بالتشديد آلت
خنك خرد تر از منجنيق تعريد گريختن عرند درست وهو ملحق بسفرجل وحكى سيبويه ترعند بالضم اي غليظ ونظيره من الكلام ترنج عربدة بدخوئي وجنگجوئي فهو معربد
عرمتال سلعد ماء عراد بالفتح كه درد ... **عسجد** زر وهو جد جامن الرباعي بغير حرف ذولقي عسجدية نام موضعي ويا نشستني ملوك دختران كه كبت نعمان بن منذر
ري كار استندي **عصد** بحيدن **عع فاكه** حاصد شتر كه بوقت مرد كردن بجيد عسود ومرد ان عصيدة بتابه هو نوع من الطعام قولهم وقوا في عصوا بالكسر اي

نی مرعظیم وجارت الابل عصادا اذا رکب بعضها بعضا **عضد** بازو وفیه اربع لغات بالفتح مع ضم الضاد وکسرها مثال حذر وسکون الضاد مع الفتح وبضم ثنیه
ضعف عضد یاری دادن **ع فا ضه** وبر بازو زدن وعضدت الشجر اعضده بالکسر ای قطعته بالمعضد فهو معضود وعضد معاضدة ای معاونة واعتضدت به
ای استعنت به واعتضدت الشئ ای جعلته فی عضدی معضد بالکسر داس درخت بروباد هره بازو بند عاضدان دو رسته خرمابنان برد وجوی عاضد شتر که بازو
ناقه گیرد وخواباند عضید خرما بن که دست بوی رسد جبارة آنکه دست بوی نرسد عضد باریک بازو عضادی بالضم سطبر بازو ید عضدة دست که بازو کوتاه دارد
اعضاد الحوض سنگهای گرداگرد حوض عضادتا الباب دو بازوی در اعضاد کل شئ ما یشد حوالیه من البناء وغیره عضد بالتحریک دو بازوی ستور ومنه عضد البعیر
بالکسر معضد جای که علم بر بازوی دارد ابل معضدة شتران بازو داغ کرده عضاد بالکسر داغ بازو ومعضدة بکسر الضاد غوره خرما که برسیدن نزدیک شد یعضید با تقلیبه
که از ام خشنوق خورند **عطرد** بفتحتین مشددة الراء دراز یقال یوم عطرد وشاء عطرد عطارد بالضم نام کوکبی **آم** وبطنی از تمیم عطود بالفتح وتشدید الواو درلغت شتابی ورع
**عقد** بستن یقال عقدت البیع والعهد والنکاح والحبل فانعقد وسطبر شدن رب یقال عقد الرب اغلظ فهو عقید وعقدته بمعنی قال الکسائی یقال القطران
والرب ونحوه عقدته حتی نعقد عقدة بالضم گره عقد جمع یقال جزیره علی عقدة ای علی عزم وآب وزمین وجای درخت ناک وگلستان وفی المثل الف من عراعقدة لانه
لا یطیر ویقال لکل عقدة اذا سکن غضبه عقد بالکسر حمیل ورشته مروارید عقد بالتحریک گره گرفتن زبان **ع کا ف** عاقد نعت منه عقد بکسر الوسط کذلک وانقیاد
ریگ توده برهم نشسته وحدها عقدة وعقد ابی عمرو عقد وعقدة کلاهما بالفتح وتعقد الرمل والخیط وغیرهما خیوط معقدة شدد للکثرة کلام معقد ای مغمض
واعتقد مالا وضیعة ای اقتناها واعتقد الشئ ای اشتد وصلب واعتقد کذا ای تیقن بقلبه یقال لیس له معقود ای عقد رای معاقدة ومعاهدة وتعاقد القوم فیما بینهم
الکلاب اذا تعاظلت معاقد جایهای بستن ویقال فلان منی معقد الازار یراد به قرب المنزلة عقید ای معاقد وفلان عقید الکرم وعقید اللؤم عقدا گوسپند که دنبه او کوی گره
بسته بیت الاعقد الکلب جلوه اسماله معروفا لانعقاد ذنبه معقود خوشه تمر رعنا قید جمع اعتقاد بالکسر لغة فیه عاقد ناقه که دم خود را گره کند وآن علامت آبستنی باشد
از وی وگرداگرد چاه ناقة معقودة بقرا ناقه استوار پشت جمل عقد کذلک **عکدة** بفتحتین بن زبان وعکد بعضب ای سمن ناقة عکدة ای سمینة لبن عکالد بالضم ملبد ای
خاثر بزیادة اللام شئ **علد** ای صلب علد ایضا ای گردن علندی سطبر از هر چیز علاند جمع جمل علندی بضم اللام کذلک قال ابو سمیدع علندی الجمل الکند ای
اذا غلظ واستد علود بالکسر وتشدید الدال دراز وبزرگ یقال هو علود العنق علیت الصبی ای حسنت غذاءه **عمود** ستون خانه اعمدة جمع قلة عمد بفتحتین
وبضمتین جمع الکثرة قوله تعالی فی عمد ممددة یقال خباء معمد وسطع عمود الصبح عماد بالکسر بناهای بلند بیا گرد ونیز ستون عمادة واحدها وهو طویل العماد اذا کان منزله معلما
لزایره عمد آهنگ کردن **ع فا له** وهو نقیض الخطاء یقال عمدت له وتعمدت له وفعلت ذلک عمدا علی عین عمدین ای بجد ویقین وستون نهادن عمدت الشئ
فانعمد ای اقمته بعماد یعتمد فقام واعمدته جعلت تحته عمدا وگران کردن بیمار کسی را یقال عمده المرض ای فدحه رجل معمود وعمید ای هده العشق ویقال انا اعمد
من هذا ای اعجب منه قول ابی جهل اعمد من سید قتله قومه العرب تقول اعمد من کیل محق ای هل زاد علی هذا وقولهم حمله علی عمود بطنه ای علی ظهره عمید القوم
سیدهم عمدة بالضم تکیه بر وی عماد کنند عمدت علیه ای اتکأت واعتمدت علیه فی کذا ای اتکلت علیه فیه عمد بفتحتین تر شدن خاک **ع کا فه** وذلک اذا اقتحت
علی شئ من الثری تعقد وتجمع من ندوته ثری عمد بکسر الوسط نعت منه وبعیر عمد وعمد البعیر اذا انفضخ داخل سنامه من الرکوب وظاهره صحیح **عمرد** بفتحتین مشددة الراء
یقال فرس عمرد وشاء عمرد **عنود** از راه برگشتن **ع فا ضه** یقال عند عن الطریق ای عدل عنه فهو عنود ناقة عنود التی ترعی ناحیة عند بفتحتین
جانب عند بعرقه ای سال ولم یرقا وهو عرق عاند وعند فی قیئه ای اتبع بعضه بعضا عند بفتحتین کرانه یقال امشی وسطا لا عندا عنود بالضم ایضا برخلاف حق
کاری کردن ورد کردن حق وستیهیدن بباطل **ع فا که** عاند وعنید نعت منه والجمع عند وعند مثل راکع ورکع وعنیف وعنف معاندة عنادا ستیهیدن وعاندة ای
عارضه وطعن عند بالکسر نیزه زدن از چپ وراست قال ابو عمرو اخف الطعن الولق والعاند مثله عند بالکسر والفتح والضم ثلث لغات نزد وهی ظرف فی المکان والزمان ما
یقال عند الحائط وعند اللیل الا انها ظرف غیر متمکن ولا یقال عندک واسع بالرفع وقد دخل علیه من حروف الجر من وحدها کما دخلت علی لدن قال الله تعالی
الا رحمة من عندنا وقال تعالی من لدنا ولا یقال مضیت الی عندک ولا الی لدنک وقد یغری بها تقول عندک زیدا ای خذه ویقال لی عنه عند

و معلندد بالضم فیهما ای بردما وجدت الی کذا معلندد ای سبیلا **عود** عودة بازگشتن **ع فا عطشه** فی المثل العود احمد یقال عاد له بعد ما کان اعرض عنه معاد
بالفتح بازگشت و آن جهان عیادة بالکسر بیمار پرسی کردن **ع فاضعه عادة** **ع** عاد عادات جماعت مثال ساعة و ساع و ساعات یقال عاده و اعتاده
و تعوده یعنی عادت کرد او را عود کلبه الصید عادت کنانید فتعوده و استعدته الشئ فاعاده ای سألته ان یفعله ثانیا و هو معید لهذا الامر ای مطیق له و ایضا هو الفحل
الذی قد ضرب مرات معاودة بازگشتن باول کار و یقال للشجاع معاود لانه لا یمل المراس و عاودته الحمی و عاوده بالمسألة ای سأله مرة بعد اخری و تعاودوا القوم
فی الحرب و غیرها اذا عاد کل فریق الی صاحبه عوادة بالضم طعام یکبار خورده باز آورده عواد بالکسر الدال بمعنی عد مثل نزال و تراک و یقال عد فان لک عندنا عوادا حسنا
ای ما تحب عائدة بازگردنده و سود یقال هذا اعود علیک ای انفع و فلان ذو صفح و عائدة ای ذو عفو و تعطف عود ایضا اداه دیرینه و مهتر قدیم یقال سودد
عود ای قدیم و شتر کلان سال البجه از بازل و مخلف در گذشته باشد عودة بالکسر و فتح ۲ جماعت و قد عود البعیر و فی المثل ان جرجر العود فزده و یقال عودة مؤنث عود
بالضم چوب عیدان بالکسر جماعت و رباب و بوی خوش عاد قبیله قوم هود علیه السلام عادی ای قدیم و یقال ما ادری ای عاد هو ای ای الناس هو و هو غیر منصرف عید
بالکسر هر چه باز آید از اندیشه و غم آن و جشن اهل اسلام اعیاد جماعت جمع بالیاء و اصله الواو و للزومها فی الواحد و یقال للفرق بینه و بین اعواد الخشب و قد
عیدوا ای شهدوا العید عاد بار علی فا علا هجده و نام مردی و هو من باب المعتل نذکره هناک ایضا عیدان بالفتح خرما بنان دراز عیدانة یکی هذا اذا کان فعلان و اذا
کان فیعالا فهو من باب النون **عهد** زمان یقال کان فی عهد فلان ای فی زمانه و زنهار و سوگند علی عهد الله تعالی لافعلن کذا و پیمان و امان نگاهداشت و اندر ز و کیم
همیشه نوبنو باز گردند از هر کجا که رفته باشند معهد کذلک و باران پس باران دیگر عهاد و عهود جماعت و قد عهدت الارض فهی معهودة ای مطرت فهی ممطورة و عهد الیه اوصیه
و منه اشتق العهد الذی یکتب للولاة عهدة بالضم نشبه بیع و شرا و یقال العهدة علیه ای ما ادرک فیه من درک فاصلاحه علیه و تاوان یقال فی الامر عهدة و سستی یقال
فی عقله عهدة ای ضعف یقال لا عهدة ای لا رجعة و ابیعک الملسی لا عهدة ای تتملس و تنقلت فلا ترجع الی معهود دیده و شناخته و عهدته بمکان کذا ای لقیته و عهدی
به قریب ای علمی بموافقتی به و فی الحدیث ان کرم العهد من الایمان ای رعایة المودة تعهد بیمار داشتن و تازه کردن یقال تعهدت فلانا و تعهدت ضیعتی و هو افصح
من قولک تعاهدته لان التعاهد انما یکون بین اثنین و فلان یتعهده صرع ای یجدده و التعهدان بالکسر التعهد معاهد گرز کرنیمی ذمی عهید هم پیمان و هم زمان
قریة عهیدة ای قدیمة اتی علیها عهد طویل رجل عهد بکسر الوسط آنکه نگاهدار ولایت و کارها کند

## فصل الغین

**غدة** غدده بضمها کوشت غدد جماعت
غدة البعیر طاعون شتر و اغد البعیر فهو مغد ای به غدة و اغد ای به غدة و اغد ای غضب مغد ای غضبان و اغد القوم ای صابت ابلهم الغدة مغداد کثیر الغضب
**غرد** بفتحتین گردانیدن آواز در گلو و طرب انگیز کردن آواز را **ع کافه** غرد الطائر و غرد و تغرد بمعنی غرد بالکسر نوعی از سماروغ غردة بفتح الثانی جماعت
مثل قرد و قردة و قال الکسائی واحد الغردة غرد و قال الفراء هو بالفتح غردة و غرد مثل تمرة و تمر و بالکسر مثال تبنة و تبن و الجمع منهما اغراد بالکسر مثل کلاب
و ذباب مغرود مثل غرد مغارید جماعت مغرندی بکسر الدال الذی یعلو و یغلب اغرندا بر دن و قهر و دشنام فرا گرفتن یقال اغرندوا علیه و کذا اغلنتوا **عرقد**
درختی بقیع الغرقد مرقده بمدینه **غمد** بالکسر نیام شمشیر و کارد غمد بالفتح مصدر منه **ع فاضله و بالکسر** ما غمدت السیف و اغمدته ای جعلته فی غمده
فهو مغمود و مغمد قال ابو عبیدة هما لغتان فصیحتان و تغمده الله برحمته ای غمره بها و تغمدت فلانا ای سترت ما کان منه و غطیته غامد حیی از یمن و اغمد فلان
اللیل ای دخل فیه کانه صار کالغمد له کما یقال ادرع اللیل غمدان بالضم کوشکی بیمن **غید** بفتحتین نازکی و نعومت یقال منه امرأة غیداء و غادة ای
ناعمة اغید خواب آلوده کردن کژ کرده

## فصل الفاء

**فؤاد** بالضم دل افئدة جماعت فادته فهو مفؤود ای اصبت فؤاده و کذلک اذا اصابه داء فی فؤاده
قال الکسائی مفؤود و فئید بدل فأدت الخبزة کوماج کردم و فأدت للخبزة جای کردم کماج را در خاکستر افؤود بالضم علی افعول جای کوماج در خاکستر مفاد علی
مفعل بالکسر آتش گاه و سیخ بریان که آنرا بآن خوانند مفادة کذلک فأدت اللحم و افتادته ای شویته لحم فئید گوشت بریان **فدید** آواز کردن **ع فاکه** فدد
آواز و فی الحدیث ان الجفاء و القسوة فی الفدادین هم الذین تعلو اصواتهم فی حروثهم و مواشیهم فاما الفدادین بالتخفیف فهی البقرة التی تحرث واحدها فدان بالتشدید
عن ابی عمرو فدفد زمین هموار **فرد** تنها و طاق افراد جماعت فرادی کذلک علی غیر قیاس کانه جمع فردان و فرد بتسکین الوسط و فتحه و کسره فارد و فرید منفرد

كلها بمعنى طبية فارد والتي انقطعت عن القطيع وكذلك سدرة فاردة فريد يگانه ودر وفرائد الدر كبارها افراد النجوم ستارگان روشن ويقال جاؤا فرادا وفرادى
بالتنوين وبلا تنوين اي واحدا واحدا وافردته اي عزلته وافردت اليه رسولا وافردت الانثى اي وضعت واحدا فهي مفرد وموحد ومفذ لا يقال مفرد
اي ناقة لانها لا تلد الا واحدا وفرد وانفرد بمعنى ويقال لقيت زيدا فردين اي لم يكن معنا احد وتفردت بكذا واستفردته اذا انفردت به فرزند
افرند بكسرتين پرنگ معرب فرند واسم موضع ويقال اسم رملة فرصاد بالكسر توت سرخ فرقد گوساله فرقدان دو ستاره نزديك قطب فرهد بالضم
ودرشت شاب شده فرهود حي از يحمد وهو بطن من الازد ويقال هم الفراهيد منهم الخليل بن احمد العروضي ويقال رجل فراهيدي ويونس يقول فرهودي فساد
تباهي وتباه شدن عع فا ضمه خلاف صلاح هو فاسد وهم فسدى كما يقال ساقط وسقطى وفسد الشي بالضم كذلك فهو فسيد ولا تقل انفسد وافسده
انا والافساد والاستفساد خلاف الاصلاح والاستصلاح مفسدة خلاف مصلحت فصد رگ زدن عع فا كه فصدت وافتصدت بمعنى وافتصد الشي
اي سال فصيد خون در روده بريان كرده وآنرا از براي مهمان داشتندي در جاهليت وفي المثل لم يحرم من فصد له البعير بسكون الصاد بمعنى كسورها للتخفيف
ويسكنت الصاد منه فينقلب زاء فيقال فزد وكل صاد وقعت قبل الدال فانه يجوز ان يشمها رائحة الزاء اذا تحركت وان تقلبها زاء محضا اذا سكنت بعضهم
يقول من فصد له بالقاف اي اعطي له قصدا اي قليلا وكلام العرب بالفاء فقد فقدان بالضم والكسر گم كردن عع فا كه افتقاد وكذلك تفقد گم شده جستن
فاقد زني كه شوي يا پسر گم كرده باشد طبية فاقد وتفاقد القوم اي فقد بعضهم بعضا فند بفتحتين دروغ وسستي راي از پيري فند دروغ گفتن وسست راي
شدن ولا يقال عجوز مفندة لانها لا راي لها تفنيد نكوهيدن وبضعف راي نسبت كردن فند بالكسر پاره از كوه بزرگ ونام شاعري فند ام فندد مستي
فود الراس وكرانه سر يقال بدا الشيب بفوديه وله فودان اذا كان له ضفيرتان وقعد بين الفودين اي بين العدلين فود مردن عع فا ضمه فهد يوز
جماعت فهد فهدي اي شبيه بالفهود في كثرة نومه وتمدده وفي الحديث ان دخل فهد وان خرج اسد بكسر اوسط فهدتان دو پاره گوشت برآمده بر دو جانب زير سينه
فو بدكرد كه فربه در ابن فهدة سرشته منه فيد خراميدن عع فاكه رجل فياد وفيادة ايضا للمبالغة كالعلام والعلامة وفياد ايضا بوم فائدة آنچه گرفته
يا داده شود از دانش ومال ويقال فادت له فائدة وافدته اي ... وافدت مالا اي اعطيته غيري وفاد المال لفلان اي ثبت له وفاد يفيد ...
فيد ايضا زعفران سوده ومويي دراز كه بر يعفوب برآيد ... فصل القاف قتد بفتحتين چوب پالان اقتاد وقتود جمع قتادة درختي خاردار كقتادة
في المثل ومن دونه خرط القتاد ابل قتدة وقتادى شتراني كه از خوردن قتاد بدرد شكم شده باشد كما يقال رمثة ورماثى قتامة بالضم نام عقبه رجل قترد قتار ومقترد
مرد بسيار گوسفند وبز وغيران قثد خيار بادرنگ قحدة بفتحتين بن كوهان قحاد بالكسر جمع مثل ثمرة وثمار ناقة مقحاد بزرگ كوهان واقحدت الناقة ...
كردن قمحدة والاصل كسر الحاء سكنت تخفيفا مثل عشرة وعشرة قمحدوة بفتحتين وسكون الحاء وضم الدال وفتح الواو پس سر قماحد جمع قد بريدن از درازا شكافتن
عع فا ضمه يقال قددت السير وغيره وقد المسافر المسافة والمفازة انقداد اي انشقاق تقدد ايضا بالا وتقطع يقال قد فلان قد السيف اي جعل حسن التقطيع
و پوست بزغاله اقد جمع القلة قداد بالكسر جمع الكثرة منه وفي المثل ما يجعل قدك الى اديمك معناه اي شيء يحملك على ان تحمل امرك الصغير عظيما قد بالكسر دوال وآنرا
دوال بزرگ نيز گويند قدة ... قدد جمع قدة ايضا روش وگروهي از مردم كه هر يك برأي ديگر در روش غريبي باشد ... كنا طرائق قددا ويقال ماله قد ولا قحف اي ماله
اناء من جلد ولا من خشب قديد گوشت خشك كرده وجامه كهنه وتقدد القوم اي تفرقوا وقد قد فلان الامور اي دبره ... قدير بالتصغير ... قداد بالضم درد شكم
مقداد بالكسر نام مردي از صحابه رضي مقد بالفتح بيابان هموار قد بالتخفيف بمعنى بس ... وهو حرف لا يدخل الا على الافعال ... قال الخليل ...
يقول قد فعلت فلان ... لم يقل قدهات ... في قول الشاعر شعر قد ترك القرن مصفرا انامله ...
وقلت كتبت قد حسنة وكذلك كي ... لا دليل على ما نقص منها فيجب ان تزاد في آخرها ما هو من جنسها فتدغم الا في الالف فانك تهمزها ولو سميت رجلا بلا ...
... لانك تحرك الثانية والالف اذا تحركت صارت همزة ...
... فراد بالضم ... بالكسر جمع يقال فرد بعير ...

ان یاخذ البعیر الصعب قردة اولا حتی یطمئن ثم اخذه ام القردان موضع میان ازان و سم ستور قرد بفتحتین پشم برهم چسبیده و فرو شده پشم و موی برهم چسبیده ازان پشم ع
**کافه** قردة پاره ازوی و فی المثل عکرت علی الغزل باخرة فلم تدع بنجد قردة و عکرت ای عطفت و قرد الصوف و تقرد ای تلبد و سحاب قرد پاره پاره برهم نشسته و قرد
الادیم ای حلم و قرد الرجل ای سکت من عیّ و اقرد ای سکن و تماوت قرد کردن روغن در مشک **ع فاکه** قرد بالکسر کپی قرود و قردة جع مثل فیل و فیول و فیلة
قردة سوزنه قرد جع مثل قربة و قرب و فی المثل انه لازنی من قرد قال ابو عبیدة هو رجل من هذیل یقال له قرد بن معاویة قردد جای درشت بلند و اما جعله لانه
ملحق بفعلل و الملحق لا یدغم قرادد و قرادید جع قردد بالضم مثل قردد قرددة الظهر تیغی پشت **قرمد** نوعی از سنگها قرمود بالضم بز کوهی قرامید
جع قرمید بالکسر خشت پخته بنای مقرمد خشت پخته بر آورده **قشدة** بالکسر دُردی مسکه **قصد** آهنگ کردن یقال قصدته و قصدت له و قصدت الیه و یقال قصد قصده
ای نحوت نحوه و شکستن چوب یقال قصدت العود و قصدة بالکسر پاره از شکسته قصد جع یقال ایضا قصد و قد انقصد الرمح و تقصدت الرماح ای تکسرت و رمح قصد
قال الاخفش هذا احد ما جاء علی بناء الجمع و تقصد الکلب و غیره ای مات و اقصد السهم ای اصاب الرمیة فقتله مکانه و اقصدته حیة قتلته قصید جمع قصیدة پاره از شعر
مثل سفین و سفینة و گوشت خشک قاصد نزدیک یقال بیننا و بین الماء لیلة قاصدة ای هیّنة السیر لا تعب فیه و لا بطؤ قصد ایضا میانه رفتن در هر چیز ع
**فاکه** اقتصاد مثله یقال فلان مقتصد فی النفقة لا اسراف و لا تقتیر و قصد فی مشیک و اقصد بذرعک ای اربع علی نفسک و راستی یقال هو یقصد فی الحکم
یعدل **قعود** و مقعد نشستن **ع فاضه** اقعاد مثله منه قعدة للمرة منه قعدة بالکسر للحالة منه کالجلسة و الرکبة یعنی نوعی از نشست مقعدة نشستگاه ذو القعدة
یکی از ماههای حرام ذوات القعدة جع قعدت المرأة ای حبضت قعدت الفسیلة ای صار لها جذع قاعد نخلی که دست بوی رسد و بنگ از حیض و زه باز ایستاده باشد
قواعد جع قوله تعالی و القواعد من النساء اللاتی لا یرجون نکاحا و گروهی از خوارج قعد بفتحتین جع مثل حارس و حرس و ایضا آن جماعتی که دیوان ثیاب ایشان را
سستی و گرانی در پیوند دست و پای ستور قواعد البیت بنیادهای خانه قواعد الهودج چهار چوب بر پهای هودج و تقعد فلان عن الامر اذا لم یطلبه و تقاعد به فلان
اذا لم یخرج الیه من حقه و تقعدته ای رثیته عن حاجته و عقته یقال ما یقعدک عنی الا شغل ای ما حبسنی عنک رجل قعدة ضجعة مثال همزة ای کثیر القعود و الاضطجاع
قعود بالفتح شتر جوانه که تخت در بار نشست آمده باشد و لا یکون البکرة قعودا و تکون هی قلوصا قال ابو عبیدة قعود هو الذی یقتعده الراعی فی کل حاجة و تصغیر
جاء المثل یقال اتخذه قعید الحاجات اذا امتهنوا الرجل فی حوائجهم و یقال للقعود ایضا قعدة بالضم یقال نعم القعدة هذا ای نعم المقتعد مقاعد جایهای نشستن
مردم و یقال هو منی مقعد القابلة ای فی القرب و ذلک اذا لصق به من بین یدیه قعیدة بالا نهاوه زیرها قعید همنشین قوله تعالی عن الیمین و عن الشمال قعید و هما قعیدان
و فعیل و فعول مما یستوی فیه الواحد و الاثنان و الجمع کقوله تعالی انا رسول رب العالمین و قوله تعالی و الملائکة بعد ذلک ظهیر و ملخ که پر راست نکرده باشد
و از وحشی انچه از پس پشت در آید و هو خلاف النطیح قعیدة غرارة و ریگ توده کرده و قعیدة الرجل امرأته قعادة بالضم کذلک و قولهم قعیدک لا آتیک
و قعدک لا آتیک و قعیدک الله لا آتیک و قعدک الله لا آتیک یمین للعرب و هی مصادر استعملت منصوبة بفعل مضمر و المعنی بصاحبک الذی هو صاحب کل نجوی کما یقال نشدتک الله اقعاد و قعاد
بالضم بیماری ستور که در اسپان آید و ... سبب مقعد بالضم لنگ نشستن فرو نشسته و یقال من العرج اقعد الرجل فهو مقعد و فتی ... اصابه الاقعاد ای العرج مقعد بضم
الدال و فتحها الذی کان قریب الآباء الی الجد الاکبر و کان یقال لعبد الصمد بن علی بن عبد الله بن عباس مقعد بنی هاشم و یمدح به من وجه لان الولاء للکبر و یذم من وجه لانه من
اولاد الهرمی و ینسب الی الضعف **اقعد** آنکه سبز انگشتان پاره رو و ستور که میل به سم دارد و در رفتن یقال فرس اقعد و هو عیب فیه قال ابو عبیدة القعد
لا یکون الا فی الارجل و قال الاصمعی القعدان میل خف البعیر من الید و الرجل الی الجانب الانسی و قد قعد فهو اقعد فان مال الی الوحشی فهو احنف مقعد ایضا نوعی
دستار بستن یقال اعتم القفداء اذا لم یسدل قعد بفتحتین خریطه عطار فارسی معرب **قلادة** بالکسر گردن بند و حمیل تقلید در گردن افگندن حمیل سیغون کسی را
یقال قلدت المرأة فتقلدت هی و کار در عهدة کسی کردن یقال قلده العمل و چیزی در گردن ستور قربانی در آویختن جهت نشان که هدی است شمشیر حمایل کردن تقلد الرجل
سیفه و نجاد سیفه علی منکبیه مقلد ... علامت ساق برزن ... قلد بافتن رسن و پیچیدن ... تاب **ع فاصحه** تقلید مقلود رسن و دستیانه تافته قلد بالکسر نوبت آب و در روز تب
و منه حمیت قلد ... یقال سقتنا السماء قلدا فی کل سبوع ای امطرتنا وقت قلدة دردی مسکه اقلیدة کلید مقلد مثله مقالید جع و اقلید البحر

علی ظنون کثیرای عرفهم کانه اعلق علیهم **قمد** بضمتین و تشدید امال قوی وستوار قمده مونث منه اقهد البعیر قهدا ادا ارتفع راسه بزیاده لها **قفد** مثل قمده وسویق مقفد ومقنود وقندید بالکسر خمر قال الاصمعی هو مثل شغنط وهو عصیر یطبخ ویجعل فیه افواه من الطیب وفیه خمر قال الکسائی رجل قنداوه بالهمز علی فعلاوه مرد سبک
قال الفراء وهی ایضا من النوق الجریه وقال ابو مالک ناقه قنداوه وجمل قنداو ای سریع وقدوم قنداوه ای حاده وغیره یقول قنداوه بالفاء **فهد** مثل قهب وهو الابیض الاکدر قهاد بالکسر نام موضعی **قود** مقاده قیدوده کشیدن ستور وخران **عغ فاضه** فرس قود علی فعول اسب رام شده بکشیدن وقاده وقیاده
وقود شد وتکثره قود ایضا اسپ را یقال مرنا قود واقتدتک خیلا تقوده ای اعطیتک خیلا تقیادا گردن دادن یقال تدته فانقاد لی واستقاد لی ای اعطانی مقاده
قود بالتحریک کشنده را باز کشتن یقال قدت القاتل بالقتیل ای قتلته به والقاده السلطان من خیلی امره ان یقتل قاتل اخیه واستقدت الحاکم ای سالته ان یقید
القاتل بالقتیل مقود بالکسر رسن مهار وگام معاید کشنده قواد وقاده جمعت فرس قود اسب دراز پشت وگردن وناقه قود اقود ایضا طول العنق ثنیه قود اطی بینه فی سماحل
تب قود وقیدود ماده خر دراز پشت وگردن قیادیده جماعت قود من الجبال الطویل العنق سمی بذلک لتقدم تقاده ومنه قیل للجبل علی افراد اقود لانه لا یلتفت عند الاکل **قید**
بند قیود جمعت تقیید بند کردن ونقطه زدن کتاب را جمال مقاید ای مقیدت قید الاوابد یعنی که وحش را بند دید در یا بد قید نام بستی آم وود ال کسر که بالان را بهم فراز کرد وقید
الفرس داغی برگردن اسپ سنیه معقید جای بند نهادن از ستور و جای پای برنجن از زنان یقال هینا قیدرمح و قادرمح ای قدر رمح قید ستور که کشیدن گردن دوقیاد رسن که ستور را
بدوی کشند **فصل الکاف** عقبه **کود** بر دشوار و تکادفی الشی وتکاودنی ای شق علی **کبد** بالفتح وکسر الاوسط وبالکسر وسکون الاوسط مثال کذب وکذب جگر اکباد
جماعت وبالفتح والسکون ایضا التخفیف مثل فخذ وفخذ کبد السما میانه آسمان وکبد النجم السماء ای توسطها وکبدت الشمس کبد لک وکبد اللبن ای اغلظ وخثر وازداد الدم کبدات
السما جمع کبیده بالتصغیر کبد القوس قبضتها وکبدت الرجل ای اصبت کبده فهو مکبود واکبد سطر میانه ودولا یکون الا بعض السیر وهم تکابدوا رو قوس کبدا سطر شبه کبد
بضمتین سختی قوله تعالی لقد خلقنا الانسان فی کبد وکابدت الامر ای قاسیت شدته کباد بالضم والتخفیف درد جگر وفی الحدیث الکباد من العب یقال
للاعداء سود الاکباد وکما یقال لهم صهب السبال وان لم یکونوا کذلک ویقال فلان یضرب الیه اکباد الابل ای یرحل الیه فی طلب العلم وغیره **کتد** بفتح الاوسط
وکسره میان کتف و پشت وستاره وهو بفتح الوسط **کد** سخ وسختی کار وجوار کدو روی حیزی را گویند وانشارت کردن بانکشت **عغ فاضه** کددت الشی اکده
تعبته کدیه زمین کون بر کندد چاه دشوار آب کداده بالضم دوده دیگ انچه در دیگ بماند از طعام چرب کرکده مانند خاسک بندان جراح **کعبه** الدم
تو وم اکدادی سراع کدو بالضم نام محلی **کرد** گردن فارسی معرب و بدان برکارده ای مطارده کرد بالضم گروهی اند وهم الاکراد کردیده انچه در آسیای حلبه ماند از طعام
کراد بیه جماعت **کساد** ناروائی متاع وخیرن کسید کاسد متاع ناروان سلعه کاسده وسوق کاسد بلا هره واکسد الرجل ای کسدت سوقه **کلد** بضمتین جای ریگ
کلده پاره از زمین سخت کلندی شل مکلند دای صلب الکلندی البیری غلظ و اشتد مثل اعلندی کلاه بضمتین نام کردی **کمد** اندوه نهانی **عغ کافه** کمد
کمیده نعت منه کمده بالضم سرشکی کونه واکمد القصار الثوب اذا لم ینقه کمید گرم کردن عضوی بستن چیزی بروی کماد بالکسر کذلک وفی الحدیث الکماد احب الی من الکی **کنود**
ناسپاس کردن **عغ فاضه** کنود بالفتح نعت منه للمذکر والمونث کند بضمتین مثله ارض کنود زمین که از روی چیزی نروید کنده ای قطعه کنده بالکسر برجی از زمین کنعد
نوعی از ماهی دریا **کود** مکاده نزدیک آمدن کاری که شود **عغ کافه** وکاد یفعل کذا ای قارب ولم یفعل وعن سیبویه عن بعض العرب کدت افعل کذا بالضم قال ان
ناسا من العرب یقولون کید زید یفعل کذا ازیل یفعل کذا یرید وکاد وزال ینقلوا الکسر الی الکاف فی فعل کما نقلوا فی فعلت وزعم الاصمعی انه سمع من العرب من یقول لا افعل
ذلک ولا کود اجعلها من الواو وقد یدخلون علیها ان تشبیها بعسی توهم عمر فلان یکاد منه ای یراد منه یقال لا همته لی ولا مکاده ای ولا هم ولا کاد ویقول المتطلب
منک الشی فلا ترید عطاءه لا ولا مکاده کاد وضعت للمقاربه الشی فعل او لم یفعل فمجرده ینبئ عن نفی الفعل ومقرونه بالجحد ینبئ عن وقوع الفعل قال الله تعالی
لم یکد یریها قال بعضهم فی قوله تعالی اکاد اخفیها ای ارید اخفیها قال لما جاز ان یوضع اریدموضع یکاد فکذلک کاد موضع ارید فی قوله تعالی
فوجدا فیها جدارا یرید ان ینقض ای یکاد **کهدان** بالتحریک دویدن وبلنگ [illegible] **عغ کافه** واکهدته انا واکوهد الفرخ
ای ارتعد الی امه لترقه **کید** مکر بد سگالیدن **عغ فاکه** وکاده مکیده ومکیدا وکید الحرب [illegible]

يقال هو يکيد نفسه اي يجود بها وسمي اجتهاد الغراب في صياحه کيدا وکذلک الثقي **فصل اللام لبد** بالکسر نمد لبدة اخص منه
بود جماعت وقيل لزبرة الاسد لبدة وهو الشعر المتراکب بين کتفيه والاسد ذو لبدة وفي المثل هو امنع من لبدة الاسد والجمع لبد بکسر اللام مثل قربة وقرب
لباده بالضم بارانی نمدين ويقال له سبد ولا لبد بفتحتين اي ما له شعر وصوف اي له شئ والبدت الفرس فهو ملبد اي شددت عليه اللبد والبدت القربة کما
جعلتها في لبيد وهو الجوالق الصغير ولبد البعير اذا ابل وتلطخ فضرب على عجزه فيصير لبدة من ثلطه وبوله ولبد بالمکان اي اقام به والبدت الابل اذا
اخرج الربيع اوبارها وبارها وتهيأت للسمن لبود بالضم چفسيدن بزمين **عع فاضه** يقال لبد الشئ بالارض لبد بفتحتين چلق وسينه کرهن شتر از بسياري
خوردن صليان يقال منه ابل لباد وناقة لبدة والتبد الورق اي تلبد بعضه على بعض والتبدت الشجرة اي کثرت اوراقها وتلبد الطائر بالارض جثم عليها تلبد
الارض بالمطر اي شدد ولبد الندى الارض اي اشتد ها تلبيد سر شيم کردن برکو وهو ان يجعل المحرم في راسه شيئا من الصمغ ليتلبد شعره ولا يشعث في الاحرام
لبد بالضم بسيار قال الله تعالى مالا لبدا اي جما ويقال الناس لبد اي مجتمعون وآنکه بسفر نرود وازجاي خود دور نشود ولبد ايضا آخر نسور لقمان وهو معروف
لانه لبث معه طول وتزعم العرب ان لقمان هو الذي بعثته عاد في وفدها الى الحرم يستسقى لها فلما اهلکوا خير لقمان بين بقاء سبع بعرات سمر من اظب عفر في جبل وعر
لا يمسها القطر وبقاء سبعة انسر کلما هلک نسر اخر فاختار النسور فکان اخر نسوره لبد والبيد جوال خرد ونام شاعري **لحد** بالتسکين شکاف در گور شکافتن
يک رانه گور لحد بالضم لغة فيه **عع بفتحها** والحدت للقبر اي شقه مثل لحد اي کاد از دين برگشتن يقال لحد في دين الله اي حاد عنه وعدل ولحد لغة فيه وقرئ
لسان الذي يلحدون اليه وستم کردن در حرم واصله من قوله تعالى ومن يرد فيه بالحاد بظلم اي الحادا والباء زائدة التحاد از دين برگشتن ملتحد پناه لان اللاجي
يميل اليه **لدد** بفتحتين بحث خصومت شدن **عع کافه** الدنعت منه لدجمات وايضا موضعي بشام لد بالفتح جوال خصومت کردن **عع فاضه**
لده اي خصمه فهو لاد ولدود لديدان دو کرانه وادي وکرانهای گردن جمعه الدة ومنه قولهم تيلدد اي تلفت يمينا وشمالا الدود دوای بدو داده که درکرانه دهان
ريزند في المثل جري منه مجرى اللدود وجمعه الدة وقد لد فهو ملدود والددته انا والتد هو ويقال ما زلت الادعنک اي ادفع رجل الند واللدود بيهوده خصم يعني
سخت خصومت وتصغير الد اليد لان اصله الدد ادغم فيه لسلمجوه لسفر جل فلما ذهبت النون عادالى اصله ويقال لي منه محتد ولا ملتد اي بد
**لسد** بالتسکين شير مکيدن بچه نخجير از مادر **عع فاکه** ولسد الجمل لعقه لسد بالتحريک لغة فيه ويقال لسد الطلا امه بالفتح والکسر **لغدود لغد** بالضم
فيها گوشت کرانه گردن لغاديد جماعت الغاد جمع الثاني ولغدت الابل اي ردها الى القصد والطريق وجاء فلان ملتغدا اي متغيظا حنقا **لکد** بفتحتين بيم
چفسيدن بجاي **عع کافه** يقال لکد الوسخ عليه اي لصق به وتلکد الشئ اي لزم بعضه بعضا ملکد بالکسر کوبه **کهد** گراني بار قال الاصمعي لهد القوم دواهم
جهدوها واخرتوها لبيد ستور مانده شد ولهد ايضا سوختن نجرار فهو ملهود ولهده يعني قال ابو زيد البدت به اي زريت به قال ابو عمرو البدت به اذا امسکت الحبل
دخليت الآخر عليه وهو يقاتله ويلهده عليه اي يعينه على الهيئة عصيده سست **فصل الميم ماد** گياه نرم ونازک ويقال غصن مياد ماد اي دا اي شيخ
نازک وغصن مياد اي ناعم وشاب مياد وشابة ميادة اي ناعم وناعمة وميود ايضا نام جاي وامتاد خير اي کسب **مجد** بزرگي مجيد بزرگوار گرامي قال ابن السکيت
الشرف والمجد يکونان بالآباء يقال رجل شريف ماجد له آباء متقدمون في الشرف قال والحسب والکرم يکونان في الرجل وان لم يکن له آباء لهم شرف
وتماجد القوم فيما بينهم وماجدته فمجدته اي غلبته بالمجد مجود بالضم سيري فراخي رسيدن شتر يقال مجدت الابل اي نالت من الکلاء قريبا من
الشبع قال ابو عبيدة اهل العالية يقولون مجدت الدابة امجدها مجدا اي علفتها ملء بطنها واهل نجد يقولون مجدتها تمجيدا اي علفتها نصف بطنها تمجيد
بزرگي نسبت کردن في المثل في کل شجر نار واستمجد المرخ والعفار اي استکثرا منها کانهما اخذا من النار ما هو حسبهما فهو مجد قبيلة وهم اولاد ربيعة بن عامر وهو مجدا
امهم نسبوا اليها **مد** آب خير ويقال مد النهر ومده نهر آخر ومد النهار ارتفاعه ومد البصر اي مدى البصر کشيدن **عع فاضه** يقال مده فامتد
ماده فزوني سوسنه يقال مد الله في عمره ومده في غيه اي امهله وطول له ورجل مديد القامة اي طويل القامة وطراف ممدود اي ممدود بالاطناب
شد للمبالغة وتمدد الرجل اي تمطى مد بالضم پيمانه دو رطل وثلث عند اهل الحجاز ورطلان عند اهل العراق والصاع اربعة امداد ومده پاره از زرگار

وایضاً اسم ما استمددت به من المداد علی القلم مدة بالفتح ای مرة من قولک مددت الشیء مدة بالکسر ریم گرد آمده در جراحت ما و سیاهی یقال مددت الدواة وامددتها
وامددت الرجل اذا اعطیته مدة بقلم وامددت الجیش بمدد استمداد مدد خواستن ویقال مددنا القوم ای صرنا لهم مددا وامددناهم بغیرنا قوله تعالی وامددناهم
بفاکهة وامد الجرح ای صارت فیه مدة وامد العرفج اذا جری الماء فی عوده ومدت الابل وامددتها اذا سقیتها مدیدا وهو الحسا من دقیق الشعیر او بذر الکتان
وهو العلفان آب سخت شور مَرَد میوهٔ اراک تر و تر کردن نان را تا نرم شود ویقال مرد الخبز ومرد الصبی ثدی امه رضعه مرداء رملة لا نبت فیها غصن امرد لا ورق
علیه فرس امرد آنکه گرد الکم درسم وی موی نباشد غلام امرد ساده زنخ جاریة مرداء نابان ردی قال الاصمعی یقال تمرد فلان زمانا ثم خرج وجهه وذلک ان
یبقی امرد حینا ثم پدید آید تمرید نابان کردن خستوان کردن بنا را و خستوان برگ و ورکردن از درخت تمرید خرما در شیر تر نهاده مارد مثله مراد گستینه شدن میثال فسیق ای
شدید المرودة مراد بالضم پدر قبیلهٔ از یمن مراد بالفتح گردن مارد ایضاً نام حصنی مَسَد لیف سخت تافته قوله تعالی حبل من مسد ای من لیف خوص وقد
یکون من جلود الابل ومن اوبارها مسد مصدر منه عع فاضه رجل ممسود ای مجدول الخلق جاریة حسنة المسد والعصب والجدل والارم وهی ممسودة ومعصوبة
ومجدولة ومارومة مساد بالکسر علی فعال لغة فی مساد وهی نحی السمن وسقاء العسل یعنی خیک روغن ومشک عسل مصاد بالفتح بالای کوه مصدة معدن حاجت
مصیدن آب دهان و پستان شیر و جماع کردن یقال مصدها ومصد فمها ای رشفها وترشف من فمها وما وجدنا لهذا العام مصدة ای برد قال ابن السکیت
وقد تبدل الصاد زاء فیقال مزدة مَعَد فی الارض ای ذهب ومعدت الشیء ومعدته اجتذبته بسرعة بعیر معد ای سریع معد تره و میوه تر بسر معد مَعَد رحصر
ویقال هو اتباع لا یفرد معدة مثال کذبة وکذبة ... وهو للانسان بمنزلة الکرش لکل مجتر مَعَد جایگاه سینه بر پهلوی اسب نازکی ونازک
گردانیدن یقال شب شبابا مغدا قال ابوزید وابن الاعرابی یقال مغد الرجل عیشه ناعم مغده ای غذاه وقال الفراء مغد عیش ناعم مغد مغاد بسیار
خوردن آب را مانند آن و شیر خوردن کودک را و شیر بچه را تقول المرأة امغدت هذا الصبی فیمغدنی ای ارضعته فرضعنی وامغدت ... امغدها ویقال
وجد ضربة فمغدت جوفها ای ... وهو صمغ الطلح وتسمی البصرة مغدا وکذلک صمغ سدر البادیة مَقَد قریة بشام مقدی شراب من عسل منسوب الیها مکود
مقیم بودن بجائی و ناقة مکود بالفتح و مکدار ناقه که شیر وی کم نشود درکیة ماکدة ای ثابت ماؤها علی قرن واحد لا یتغیر القرن قرن القلعة وهی بکرة لدلو ملد
بالتحریک نازکی و خشندگی روی رجل املود وامرأة املودة وشباب املد وشابة ملداء وغصن املود وتملید الادیم ترمیه مِهَد بالکسر هو من الصحاری مثل ملیس مهد گاهوارهٔ
وگستردن عع بفتحتها مهاد بالکسر بستر یقال مهدت الفراش ای بسطته ووطاته تمهید گستراندن عذر وهموار و نیکو کردن کار امتهاد السنام ارتفاعه وانبساطه
تمهد ای تمکن مَهْد بالفتح یکی از نامهای زنان وهو فعلل قال سیبویه المیم من نفس الکلمة ولو کانت زائدة لادغم الحرف مثل مقر ومرد فثبات الدال ملحقة وملحق
لا یدغم میدی جنبیدن وتاب دیدن وماد الاغصان ای تمایلت وخرامیدن ماد الرجل ای تبختر وطعام دادن ویقال ماد هم ای مارهم من المیرة تماد مفتعل منه وهو المعطی
المسؤل ومنه المائدة وهی خوان علیه طعام سنی خوان ... فاذا لم یکن علیه طعام فهی خوان قال ابو عبیدة مائدة فاعلة بمعنی مفعولة مثل عیشة راضیة ای مرضیة مائد نام
کوهی میادة نام زنی میدان بالفتح معروف ویقال هو بکسر المیم وهو مفعال من الود بنا فعلان بالفتح وعیش فراخ وخوش میاد بن جبار میدی بمعنی بید بمعنی غیر
وفی الحدیث انا افصح العرب میدای من قریش ونشأت فی بنی سعد بن بکر وفسره بعضهم من اجل انی من قریش فصل النون ناد مثال فعال
مثل فعالی سختی ورنج نجد زمین بلند نجاد بالکسر جماعت نجود النجد کذلک ویقال فلان طلاع النجد وطلاع الثنایا اذا کان ساعیا لمعالی الامور بالاد رخت خانه نجد بالضم جماعت
تنجید آراستن خانه و آزمودن منجد بالدال والذال مرد آزمایش دیده ونجده الدهر ای جربه نجاد فرش مرکه بستر وبالین دوزد نجد بالضم ایضا ملاو بعرب ... خلاف الغور
وکل ما ارتفع من تهامة الی ارض العراق فهو نجد وهو مذکر یقال منه انجد ما ای حذنا فی بلاد نجد وفی المثل انجد من رای حضنا وذلک اذا علا من الغور حضن اسم جبل ونجد
فلان الدعوة ای رفع الصوت فیها استنجاد یاری خواستن مدد یاری کردن یقال استنجدنی فانجدته ای استعان بی فاعنته واستنجد فلان ای قوی بعد ضعف واستنجد علی فلان اجترا علیه
بعد هیبة رجل نجد فی الحاجة اذا کان ناجیا فیها ای سریعا نجده وبری مردانگی عع بضمهما فهو نجد بضم الوسط وکسره نجاد جماعت نجید مثله نجد بالضم ... نجد جماعت
رجل ذو نجدة ای ذو باس وشجاعة وقد نجد فلان نجدة ای شدة نجد بالضم کرب و شجاعت عع فاضه انجاد یاری کردن نجد شدن و بلند خود این منجدة یاری کردن

ضرب کردن ناصیه ای مقاتل بجد بفتحتین خوی خوی کردن از ماندگی و برنج دیدن ع کافه فهو نجود ای مکروب بجید مثله بجود خرگوره کهباز گیرد و یقال
ای الظهر یا مشد فهو بجید بفتحتین جماعت عاصم بن ابی النجود من قراء الکوفه من السبعة نجاد بالکسر حمایل شمشیر ناجود کاسه بزرگ و خنور شراب نجدات گروهی از خوارج
از اصحاب نجدة بن عامر الحنفی ندد نوعی از بوی خوش بوی بلیس نجری و تل بلند و زمین درفتن ستور پراگنده نادن و دو وکذلک ع فاکه و منه قرا بعضهم
یوم التناد بتشدید الدال فر بالکسر همتا و مانند ند برید نریده و کذلک تندید اشکارا و فاش کردن یقال ندد به ای شهره و سمع به نشدة نشدان بالکسر گم شده
جستن ع ناصه نشد نشد تک الله گفتن کسی را ای سئلت بالله کانک ذکرته ایاه فنشد ای تذکر انشاد تعریف کردن گم شده و شعر خواندن و قوله موشد
ای نشد یعنی الی استشاد روایت شعر خواستن نشد هو الشعر المتناشد بین القوم نضد برهم نهادن رخت ع فاکه تنضید کذلک و هو المبالغة فی وضعه مترا صفا
نضد محرکة رخت برهم نهاده منضود کذلک انضاد جماعت و تخت جامه و رخت انضاد الجبال سنگها بر یک دیگر و کذلک انضاد السحاب ما تراکب منه و انضاد الرجل
اعمامه و اخواله المتقدمون فی الشرف نفاد بسر رسیدن انفاد متعد منه و انفضا بی توشه و بی ستور شدن استنفاد کوشش و توان خود را در باختن
خصم نافذ الذی یستفرغ جهده فی الخصومة و فی الحدیث ان نافدتهم نافذوک یروی بالقاف نقد آماده کردن و دادن یقال نقدته الدراهم و نقدت
له فانتقدها ای قبضها و نقدته الدراهم و انتقدتها ای اخرجت منها الزیف والدرهم نقد ای وازن جید و ناقدت فلانا ای ناقشته فی الامر نقد بفتحتین نوعی
از گوسفند کوتاه دست و پا زشت روی نقدة یکی یقال له اذل من النقد قال الاصمعی اجود الصوف صوف النقد و بیماری سم ستور و خوردگی دندان
یقال نقدت اسنانه و نقد بکسر الاوسط کودک حقیر که اثر جوانی و برنائی در وی پدید نیاید نقدة بالضم نوعی از درخت و نام جائی نقد خاریشت بچه
کما یقال لها بچها ومنه قیل بات فلان بلیل النقد ای بلیل السلیم ... اللیل کله ... یزل ... نکد بفتحتین سختی و تنگی خوی
ع کافه و گم شدن آب چاه یقال نکد عیشهم و نکدت الرکیة و رجل نکد ای عسر و قوم انکاد و مناکید و ناکده فلان ای شاره ... المنکود ... نکد
ای مقلات الکة بچه دی ... شیر ... بسیار شود انکدان بفتح الکاف دو قبیله و هما مازن بن مالک و یربوع بن حنظلة نهود بسوی دشمن برخاستن ع
بفتحهما یقال نهد الی العدو و برآمدن پستان دختر ع فاصه و نهد ثدی الجاریة ای اشرف و کعب فهی ناهدة و ناهد فرس نهد ای جسیم مشرف نهود
منه ع بضمها و رجل نهد کریم ینهد الی معالی الامور و نهد ایضا قبیله از یمن نهداء ریگ توده بلند مناهدة بسوی یکدیگر آهنگ کردن در حرب و قتال و نهد
بالکسر ... نفقه بیرون آوردن برابر یکدیگر ... برکردن حوض و جز آن حوض نهدان و قدح نهدان اذا امتلاء و لم یفض ... خوید
... کنند ... فصل الواو وأد زنده بگور کردن ع فاکه یقال وأد ابنته فهی موؤدة ... کننده
... یقال مشی ... علی تؤدة ... فیه و هما افتعل و تفعل من التؤدة ... و یقال اتئد فی
امرک ای تثبت و بد بفتحتین خشمگین کردن ع کافه و بد علیه ای غضب علیه ... صیف ... یقال رجل ...
یستوی فیه الواحد والجمع ... فیقال ... بالکسر الاوسط ... بفتح
التاء ... یقال ... ع فاکه یقال ... یعنی ...
... قال الاصمعی یقال ... وجود ... ع فاکه و
بعضهم ... یقال وجد یجد بالکسر و بالضم وجدا بالکسر ... وجدانا ... بالفتح اندوهگین شدن
وجد بالکسر و بالضم توانگر شدن جدة کذلک ع فاکه و اوجده الله مطلوبه ای اظفره به و اغناه یقال الحمد لله الذی اوجدنی بعد فقر و اجبرنی بعد ضعف
ای قوانی و وجد الشیء عن عدم فهو موجود مثل حم فهو محموم و اوجده الله ایضا و لا یقال وجده کما لا یقال حمه ... ای ... وحدة یکانگی
یقال رایته وحده و هو منصوب عند اهل الکوفة علی الظرف و عند اهل البصرة علی المصدر فی کل حال کانک قلت اوحدته برؤیتی ایحادا ای لم ار غیره ثم
وضعت وحده هذا الموضع و قال ابو العباس یحتمل وجها آخر و هو ان یکون الرجل فی نفسه منفردا کانک قلت رایت رجلا منفردا انفرادا ثم وضعت وحده موضعه

ولا یضاف الا فی قولهم فلان نسیج وحده وهو مدح وجحیش وحده وعُییر وحده وهما ذم کأنک قلت نسیج افراد فلما وضعت وحده موضع مصدر مجرور جریته
وربما قالوا رجیل وحده واحد یکی وهو اول العدد وحدان بالضم جماعة احدان کذلک مثل شاب وشبان وراع ورعیان قال الفراء انتم حی واحد وحی
واحد کما یقال شرذمة قلیلون ویقال وحده واحده کما یقال ثناه وثلثه ورجل وحد بفتح الوسط وکسره ووحید ای منفرد وتوحد ای تفرد وهو الوحید لفظی باز
کلاب وتوحده الله بعصمته ای عصمه ولم یکله الی غیره واوحدت الشاة فهی موحد ای وضعت واحدا مثل افذت وهو وحید دهره ای لا نظیر له وفلان لا واحد له ای لا نظیر له
واوحده اقتدا ای جعله واحد زمانه وهو واحد اهل زمانه والجمع وحدان مثل اسود وسودان واحاد وحدان ویقال لست فی هذا الامر بواحد ولا یقال للمؤنث
وحدا ویقال اعطوا کل واحد منهم علی حدة ای علی حیاله والهاء عوض من الواو وادخلوا موحد موحد افرادی وقولهم احاد وحاد وموحد غیر مصروفات لما ذکر
فی ثلاث ومثاه من الواحد کالمعشار من العشرة وخد نوعی از رفتار شتر دهقان کذلک مع فاکه فهو واحد وهو خاد دود بالضم والفتح وود دوازده آهو بردن
عم کافه یقال وددت ان تفعل کذا وددت لو انک تفعل ذاک ودا بالضم والفتح وبالکسر موده دوست داشتن یقال ود ای ان یکون کذا عموما للکسر معنی ودید
او دو جماعه مثل قدح واقداح وذئب واذوب وهو یقال هما یتوادان وهم اوداء دود دوست وددا ای دوست ودود ای تعینی یستوی فیه المذکر والمؤنث لکونه وصفا داخلا علی
وصف للمبالغة ود بالضم صنم وقد بعر ذکره ونام بت قوم نوح علیه السلام ونام کوهی **ورود** درآمدن ای ابتدا منه ورد بالکسر آرازجو انه فی
وجزان یقال قرات وردی ورآب آمدن ویاب آیندگان از مردم وشتر ونوبت آب ونوبت تپ یقال وردته الحمی فهو مورود
ویقال استورده ای احضره وتوردت الخیل البلدة ای دخلتها قلیلا قلیلا قطعة قطعة وفلان وارد الارنبة ای فیها طول حبل الورید رگ گردن وهما وریدان
بالفتح گل ورده یکی وقیل الاسد ورد للونه وللفرس الضا وهو بین الکمیت والاشقر والانثی وردة والجمع ورد مثل جون وجون ووراد ایضا وورده گلگون
شدن شعر بعضها یقال ورد الفرس یورد وردة بالضم گلگون مثال غبسة وشقرة وزرقة وهو یقال ایراد الفرس کما یقال ادهام والکمات واصله اوراد وصارت
الواو یاء لکسرة ما قبلها وثوب مورد ای مصبوغ علی لونه وهو شعار المنتج واردراه وکذلک مورد یقال اصدرته تا جنبه فی طریق وارد ها در زمان وردم معرب العمامة
تقول بزانا وردوسانا وساد بالکسر بالین وسائد وسد بضمتین جماعة ووسدته الشیء فتوسده واوسدت الکلب ای اغریته بالصید مثل اسدته وصید
استان ونبات که بعربی اذخر دیک ملک کریا شد اوصدت الباب واصدته اغلقته واوصد الباب مجهول فهو موصد وقوله تعالی انها علیهم موصدة قالوا مطبقة وصیدة حظیرة سنگ
بجهت ستور وخطیرة آنرا گویند که از شاخ وچوب باشد ومستوصد فی الجبل ای اتخذته وصیدا **وطد** استوار کردن پای برجا کردن وگران سنگ گردانیدن مع فاکه
توطید مثله ووطد شا علی ما بال الغار الصحرای شدد ته به فتضدنه علیه ووطده علی الارض مثل وهصه وغمزه الی الارض وتوطد ای ثبت میطدة چوب اسکنه ما یدقوا به البنیان
والطاوی ثابت طادی مقلوب منه **وعد** نوید دادن که مستعمل فی الخیر والشر مع فاکه یقال وعدته خیرا وشرا فاذا اسقطوا الخیر والشر قالوا فی الخیر الوعد والعدة
والموعد فی الشر الایعاد والوعید والهاء فی العدة بدل من الواو والنسبة الیه عدی کی زنة زنی ولا ترد الواو کما ترد فی شیة والفراء یقول عدوی زنوی کما یقال
شیوی میعاد وعده جای وعده گاه ووعده دادن وکذلک الموعد لان ما کان فاء الفعل منه واوا او یاء ثم سقطتا فی المستقبل نحو یعد ویزن ویهب ویضع ویسل
فان المفعل منه مکسور فی الاسم والمصدر جمیعا ولا تبالی منصوبا کان یفعل منه او مکسورا بعد ان ذهبت الواو منه الا احرفا جاءت نوادر قالوا ادخلوا موحد موحد وفلان ابن مورق
وهو کل اسم موضع او رجل وموهب اسم رجل وموزن موضع هذه اسماء والقیاس فیه الکسر فان کانت الواو من یفعل ثابتة نحو یوجل ویوجع ویسن ففیه الوجهان فان اردت به المکان
والاسم کسرته وان اردت به المصدر نصبت فقلت موجل فان کان من غیر ذلک مثل الاحرف الفعل منه منصوب ذهبت الواو فی یفعل او ثبتت کقولک المولی والموفی والموعی موسطی
ویقی ویتی ویقال تواعد القوم ای وعد بعضهم بعضا هذا فی الخیر واما فی الشر فیقال اتعدوا والاتعاد ایضا قبول الوعد واصله اوتعاد قلبوا الواو تاء ثم ادغموا
وناس یقولون ایتعد یاتعد فهو موتعد بالهمز کما قالوا یاتسر فی الیسار الجزور وتوعد ای تهدد یوم واعد اذا وعدا وله مراد برعد وارض ذکرت وعده
اذا رجی خیرها من النبت وعید الفحل هدیره اذا اهتم ان یصول **وعذ** ناکس وزنان جامه یکی از سهام قمار که آنرا نصیب نباشد وخدمت کردن بکجعیت
کلو مع فاکه مواعدة برابری کردن قال الاصمعی وهو ان یکون المواعدة الی نیة الواحدة **وفاق** بالکسر بیو سمی آمدن مع فاکه یقال ضو فلان علی الامیر

وافد والجمع وفد وجمع الجمع اوفاد ووفود ایفاد در رسولی فرستادن وفد تفادی الامیر ای ارسلته الیه برآمدن بر چیزی یقال اوفد علیه ای اشرف ویقال للفرس
ما احسن ما اوفد حارکه ای اشرف وبرداشتن وفد ایضا بالای کوه وریگ توده فدان تندی دو رخسار فاذا ابرم للانسان غاب وافداه واستوفد فی قعدته لغة
فی استوفز ایفاد قومی از عرب **وقد** بتسکین الوسط وفتحها هیزم آتش وقدة بالکسر ووقود بالضم فروخته شدن آتش **عع فاک** ایقاد واستیقاد وتوقد فروزیدن آتش والتقاد وتوقد
افروخته شدن آتش وقود بالفتح هیزم قال یعقوب وقرئ النار ذات الوقود بالضم موقد جای فروختن قدة بمعنی کرما وبی عشرة ایام واضعف شهر **توکید** استوار کردن
عهد وزین ویالان بر اشتر استوار کردن یقال وکده توکیدا واکده تاکیدا بالواو افصح وکذلک اوکده ایکادا ومنها ای شده توکد الامر واکد تنبیه قوم کرد وکده ای
قصد قصده وکاد ما بالکسر رسن که بوقت دوشیدن بر پای گاو بندند **ولد** فرزند هم قد یکون واحدا وجمعا ولد کذلک بالضم وسکون الوسط ایضا مثال
بنی اسد وذکر من فی عقبیک قد یکون الولد بالضم جمع الولد مثل اسد واسد وولد بالکسر لغة فی ولد ویقال ما ادری ای ولد الرجل هو ای ای الناس هو
ولید کودک وبنده ونیز ان ولدة بالکسر جماعت ونام مردی ولیدة کودک وبنده وپرستار ولائد جماعت ولاد وولادة بالکسر زادن **عع فاکه** ولدت المرأة
فهی والدة وولید فهو مولود واولدت المرأة ای حان ولادها ویقال هم فی امر لا ینادی ولیده یقال اصله من جری الخیل لان الفرس اذا کان جوادا اعطی من
غیر ان یصاح به لاستزاده ثم قیل ذلک فی کل امر عظیم ولکل شیء کبیر وتوالد والدة ای کثروا والده ما درو هما الوالدان وشاة والد ای حامل
عن ابن السکیت ولد الشیء من الشیء میلاد وقت زادن مولد جای زادن ویقال ولّد الرجل غنمه تولیدا کما یقال نتج ابله نتاجا عربیة مولدة ورجل مولد
اذا کان عربیا غیر محض لدة الرجل همزاد ومرد والهاء عوض من الواو فی اوله لانه من الولادة وهما لدان والجمع لدات ولدون **ومد** ومدة بالتحریک
سختی گرمای شب یقال قد ومدت لیلتنا بالکسر وومد الرجل لغة فی ومد به بالکسر ای غضب وحمی **وهدة** زمین پست وهموار وهد ووهاد بالکسر جماعت

**فصل الهاء** **هبید** دانه حنظل تهبد گرفتن وشکستن آن وتهبد الظلیم اذا استخرج ذلک لیاکله اهتباد تر نهادن دانه حنظل تا تلخی از وی بیرون رود
هبود بالفتح وتشدید الباء نام جایی در بلاد بنی نمیر **تهجود** هجد شب خفتن وشب بیدار گشتن وهو من الاضداد ومنه قیل لصلوة اللیل التهجد تهجید ای
تنویم یقال هجّدنی فقد طال السری ای نوّمنی قال ابن السکیت هجد البعیر اذا القی جرانه بالارض **هد** شکستن وویران کردن **عع فا** هدّته
المصیبة ای اوهنت رکنه قال الاصمعی یقال فلان یهدّ مجهولا اذا اثنی علیه بالجلد والقوة ویقال مررت برجل هدّک من رجل معناه اثقلک وصف محاسنه
وفیه لغتان منهم من یجریه مجری المصدر ولا یؤنثه ولا یثنیه ولا یجمعه ومنهم من یجعله فعلا فیثنی ویجمع فیقول مررت برجل هدّک من رجل وبامرأة هدّتک وبرجلین
هدّاک وبرجال هدّوک وبامرأتین هدّتاک وبنسوة هددنک وهدّ ایضا الجبل ای الکسر قال الاصمعی هدّ الرجل الضعیف ویقول اذا اوعد الرجل عره ای نغرّ بی غیر ضعیف
قال ابن الاعرابی الهدّ الجواد الکریم وبالکسر فهو الجبان الضعیف هدّة آواز دیوار فرو رفتن وماننده آن هدید مصدر منه **عع فاکه** والهاد صوت یسمعه
اهل الساحل یاتیهم من قبل البحر له دوی فی الارض وربما کانت منه زلزلة ودوی هدیدة وهدهدة الحمام دو هدیره والفحل یهدهد فی هدیره هدهدة وجمع
هداهد هدهدة المرأة ولدها ای حرکته لینام تهدید ترسانیدن تهدّد کذلک تهدّد بالضم پوپک هداهد مثله والجمع هداهد بالفتح هداهد بالضم
حی از یمن **هدابد** شیر خفته وخثرات شده هدبد مقصور منه ویقال بعینه هدبد ای عمش **هرد** گوشت پختن وشهرا کردن **عع فاکه** تهرّد مثله
شدد للمبالغة وطعن کردن در عرض کسی وشگافتن جامه هردی بالکسر علی فعلی گیاهی که بوی هرود زرد رنگ **همود** فرو مردن آتش **عع فا** خمده
وکهنه شدن جامه والهمدة السکتة اهمد فی المکان ای اقام واهمد فی السیر ای اسرع وهذا الحرف من الاضداد ارض هامدة لا نبات فیها نبات هامد ای
یابس هم آن قبیلة از یمن **هند** نام زنی یصرف ولا یصرف هنود وهندات جمعها ویقال هند تتهند فلانة ای تتمنی بالمغازلة ونام بلاد هندوان ونسبته الیها
هندی وهنود وسیف هندوانی وان شئت ضممت الهاء اتباعا للدال مهند شمشیر که از آهن هندی کرده باشد هنیدة بالتصغیر صد شتر وهندان قال ابو
عبیدة هنیدة اسم لکل مائة **هود** توبه کردن وحق باز گشتن **عع فا نصر** هود قوم هود مثل حائل وحول وبازل وبزل قال ابو عبیدة التهود التوبة والعمل
الصالح تهود جهود شدن ومنها هود وهود بمعنی تهود جهود شدن یهود بالیاء کذلک الهود وابا الیهود ... الا الاضافة کما قال الوازع ... علی هذا الحرف جمع علی

فعلی

قیاس شعیرة و شعیر ثم عرف الجمع بالالف واللام ولولا ذلک لم یجز دخول الالف واللام علیه لانه معرفة مونث فجری فی کلامهم مجری القبیلة ولم یجعل کالحی هود ایضاً
نام پیغمبری علیه السلام ینصرف یقال هذه هود اذا اردت سورة هود وان جعلت هودا اسم السورة لم تصرفه وکذلک نوح و نون تهوید نرم و آهسته رفتن
و اصله من الهوادة وفی الحدیث اسرعوا المشی فی الجنازة ولا تهودوا کما تهود الیهود والنصاری وکذلک فی المنطق وهو الساکن یقال غناء مهود و جنبش شدن
و سست کردن شراب و خواب کردن و سکون کسی را و فی الحدیث فابواه یهودانه و ینصرانه هوادة بالفتح صلح کردن و میل کردن و رخصت دادن صلح و مایل هودة بفتحتین
کوهان شتر و جماعت هید جنبانیدن ع فائه فی الحدیث هده یعنون المسجد ای هده ثم اصلحه ما یهیدنی ذلک ای ما یزعجنی قال یعقوب لا یستعمل هذا
الحرف الا فی الجحد هید بالکسر هید بالفتح و بالکسر او بانگ بر زدن شتر را یقال ماله هید ولا هاد ای ما یقال له هید لکنه اول یمنع ولا یزجر عن یعقوب یقال منه هید
الرجل هیدة ای زجرته باب الذال فصل الالف اخذ گرفتن ع فاضه اخذ بالکسر گرفتاری والامر منه خذ و اصله اؤخذ الا انهم استثقلوا
الهمزتین فحذفوهما تخفیفا وکذلک القول فی الامر من اکل و امر و اشباه ذلک وقولهم خذ عنک ای خذ ما اقول ودع عنک الشک والمراء و یقال خذ الخطام
و خذ بالخطام نجوم الاخذ منازل القمر لان القمر یاخذ کل لیلة فی منزل منها اخذه بذنبه و اخذه و العامة تقول و اخذه و یقال ائتخذوا فی القتال بهمزتین
ای اخذ بعضهم بعضا اتخاذ گرفتن و هو افتعال من الاخذ الا انه ادغم بعد تلیین الهمزة فابدلت الیاء تاء ثم لما کثر استعماله علی لفظ الافتعال توهموا ان
التاء اصلیة فبنوا منه فعل یفعل و قالوا تخذ یتخذ وقری لتخذت علیه اجرا وفی قولهم اخذت یبدلون الذال تاء فیدغمونها فی التاء و بعضهم یظهر الذال و هو قلیل
اخیذ گرفتار و بندی اخیذة مونث منه اخذة بالضم فسون و مهره که بدان فسون کنند زنان عرب مشتقة من تاخیذ یقال توخذ بها النساء اخذ بفتحتین ناگوار شدن
شتر کره از شیر یقال اخذ الفصیل اذا اتخم من اللبن رجل اخذ بالکسر [illegible] اخذ بفتحتین ای ارمد و بعضهم قال تخذ فلان ارضا اراد اتخذ فابدل من
احدی التائین سینا کما ابدلوا التاء من السین فی قولهم ست و یجوز ان یکون اراد استفعل من تخذ یتخذ فحذف احدی التائین تخفیفا کما قالوا ظلت من
ظللت و المستاخذ المطاطی راسه من وجع او رمد تأخاذ تفعال من اخاذة بالکسر شمر یعنی حوض الجمع اخاذ و جمع الجمع اخذ بضمتین مثل کتاب و کتب
وقد یخفف فی الشعر فیصیر اخذا و فی حدیث مسروق بن الاجدع قال ما شبهت باصحاب محمد صلی الله علیه وسلم الا الاخاذ تکفی الاخاذة
الراکب و تکفی الاخاذة الراکبین و تکفی الاخاذة الفئام من الناس اخاذ و اخاذة ایضاً ارض یحوزها السلطان او الرجل لنفسه یقال ذهب
بنو فلان و من اخذ اخذهم بالفتح ای و من سار بسیرتهم و حکی ابن السکیت و من اخذ اخذهم برفع الذال و اخذهم بکسر الهمزة مع رفع الذال ای من اخذه
اخذهم ای سیرتهم و حکی ابو عمرو استعمل فلان علی الشام و ما اخذ اخذه بالکسر ای لم یاخذ ما وجب علیه من حسن السیرة و یقال لو کنت منا لاخذت
باخذنا ای بخلائقنا و شکلنا اذ چون و هی کلمة تدل علی ما مضی من الزمان و هو اسم مبنی علی السکون و حقه ان یکون مضافا الی جملة تقول جئتک
اذ قام زید و اذ زید قائم و اذ یقوم زید فاذا لم تضف نونت تقول جئتک بعد اذ [illegible] فلان عن کذا و [illegible] یومئذ اراد حینئذ و هو من حروف الشرط الا انه لا یجازی
به الا مع ما تقول اذ ما تاتنی آتک کما تقول ان ما تاتنی آتک و قد تکون للشیء توافقه فی حال انت فیها و لا یلیها الا الفعل الواجب تقول بینا انا
کذا اذ جاء زید فصل الباء بذ غلبه کردن ع فاضه و نام شهری و یقال حال فلان بذة ای سیئة و قد بذذت بعدی فانت باذ الهیئة و بذ
الهیئة ای رثها بین البذاذة و البذوذة بغداذ و بغداد بالمهملة و بغدین و بغدان بالنون شهری م و مدینة السلام لقبه فصل الجیم جبذ کشیدن مقلوب
جذب جنبذة بضم الجیم والباء گنبد و العامة تقول جنبذة بفتح الباء معرب جذ بریدن و شکستن جذاذ بالضم و الکسر پاره و ریزه از هر چیزی و الضم افصح عطاء
غیر مجذوذ ای غیر مقطوع قال الکسائی یقال لحجارة الذهب جذاذ لانها تکسر جذاذا و ضمها اجود انجذاذ انقطاع قال الفراء رحم جذاء بالجیم و الکسر ممدود و ذلک اذا لم
توصل یقال ما علیه جذة بالضم ای شیء من الثیاب جذبه بدیست جرذ بفتحتین علتی است پی سم ستور چون آماس ترکیدن که جرذ بالضم گلاموش جرذان بالکسر جمع ارض
جرذة بکسر الراء الوسطی ای ذات جرذان رجل مجرذ ای مجرب جلذاء بالکسر زمین درشت جلذاة و جمع منها جلاذی [illegible] جلذة بالضم [illegible]
استوار درشت و مغاک سنک مستبر و منه جلوذ فی السیر ای اسرع جلذیة مونث منه فصل الخاء خذ بفتحتین [illegible] [illegible] خذا و خذاه [illegible]

خدت یش ذنبها رجل اخدای خفیف الید ویقال الیمین الخدار وهی التی یحلف صاحبها بسرعة ورجم خدار وبالجیم ایضا اذا لم توصل وقد مر ذکره خند د
ایضا گوسپند از قصر فات عروض وهو اسقاط الوتد من متفاعلن فیبقی متفا فینقل بفعلن فی القصیدة خدار وهذا من بحر الکامل قم ببخذحاذ ای برهم مثل
خنخات حنذ بریان کردن گوسپند جز آن در مغاکی تفسان عن فاکه فهی حنیذ قوله تعالی ان جاء بعجل حنیذ ودوانیدن اسپ یک دو تک وجل
بر افکندن بر اسپ در گرما تا خوی کند فرس حنیذ محنوذ لعت منه فان لم یعرق ذلک الفرس قیل کبا ومنه قولهم اذا حنذت فاخنذ ای عرق شیر الکب ای صب
فیه قلیل ما، وسختی گرما و سوزانیدن گرما چیزی را یقال حنذته الشمس ای احرقته حنذ بالتحریک نام جای نزدیک مدینه حوذ سخت راندن عن فاضه
حذت الابل واحوذ تها بمعنی احوذی مرد سبک فهم و تیز خاطر عن ابی عمرو وقال الاصمعی هو المشمر فی الامور القاهر لها الذی لا یشذ علیه منها شیء حاذ متنه
وحال متنه ای موضع اللبد من ظهر الفرس وفی الحدیث مؤمن خفیف الحاذ ای خفیف الظهر والحاذ نبت واحدة حاذة والحاذان ما وقع علیه الذنب من ادبار
الفخذین حوذان گیاهی که گل زرد دارد استحواذ چیره شدن بر چیزی قوله تعالی استحوذ علیهم الشیطان ای غالب وهذا جاء بالواو علی اصله کما جاء استحوذ
واستصوب قال ابو زید هذا الباب کله یجوز ان یتکلم به علی الاصل یقال استصاب واستصوب واستجاب واستجوب وهو قیاس مطرد عندهم وقوله تعالی
الم نستحوذ علیکم ای الم نغلب علی امورکم ونستولی علی مودتکم **فصل الخاء** خنذید بالکسر کوه بلند وفحل وخصی وهو من الاضداد وعن ابی عبیدة خناذید
جیاد الخیل مخاوذة آمد و شد کردن یقال بنو فلان خاوذوا الی الماء اخواذ الحمی ان تاتی لوقت غیر معلوم **فصل الدال** دابوذ نوعی از جامها
کامیهم وهو فاعول قال ابو عبیدة اصله فارسی دو بوذ در بافته بوده بدال غیر منقوطة **فصل الراء** ربذة بالکسر یاره که قطران کوی
مالند بر شتر در گری که زرگر بیرایه را بوی مالد تا روشن شود ربذة بفتحتین لغة فیها ونام جای که خاک ابو ذر غفاری آنجاست ونسیم یاره زنگین
که از گردن شتر در آویزند ربذ جماعت وایضا مصدر قولهم ربذت یده بالقداح تربذ ربذا ای خفت عن ابی عبیدة ربذ بکسر الوسط خفیف القوائم فی مشیه
ویقال فلان ذو ربذات ای کثیر السقط فی کلامه ویقال ما بین القوم رباذیة بالفتح ای شر رذاذ بالفتح باران نرم ریزه او هو فوق الطش ویقال
ارض مرذة اسماء الارض مرذة وقال ابو عبیدة ارض مرذ علیها ولا یقال مرذة ولا مرذوذة قال الاموی یوم مرذ ای ذو رذاذ **فصل الزاء**
زمرذ بضمتین زمرد وهو معرب **فصل الشین** شجذة باران ضعیف وهو فوق البغشة وشجذت السماء ای ضعف مطرها شحذ تیز کردن کارد وماننده آن
عن یعقوب اشحذ فسان شحذان بفتحتین گرسنه شذ وذ پراگنده ویک یک شدن و پراگندگان عن فاضه که یقال شذ عنه ای انفرد عن الجمهور وندر
فهو شاذ واشذذته غیر شذاذ الناس الذین یکونون فی القوم ولیسوا من قبائلهم شذان الحصی المتفرق منه شذان الناس متفرقوهم شقذ بکسر الوسط
آنکه خواب نکند و بچشم کننده مردم و هر چیزی را شقذ بفتح الوسط مصدره شقید شقذان لغة منه وایضا دور شدن ورفتن ویقال اشقذه فشقذ
ای طرده فذهب و بعد قال ابن الاعرابی یقال ما به شقذ ولا نقذ ای ما به حراک وهو شاقذ لی ای یعادینی شقذ بالکسر ولد الحرباء شقذان
جماعت مثل صنو و صنوان شقذا عقاب سخت گرسنه شماذ بالکسر آبستن شدن ناقه و دم در هوا داشتن او عن فاکه قال ابو الجراح من
الکباش ما لشمذ ومنها ما یخل فالاشماذ ان یضرب الالیة حتی ترتفع فیسفد والخل ان یسفد من غیر ان یفعل ذلک مشوذ بالکسر عمامه
وفی الحدیث امرهم ان یمسحوا علی المشاوذ والتساخین وتشوذ واشتاذ ای تعمم **فصل الطاء** طبرزذ وطبرزل وطبرزن نوعی از شکر قال الاصمعی
یقال سکر طبرزذ علی الصفة طرمذة لاف زدن و نازکردن و هذا لیس من کلام اهل البادیة مطرمذ لغت منه **فصل العین** عوذ عیاذ معاذ معاذة
پناه گرفتن عن فاضه وعذت به واستعذت به ای لجأت الیه وهو عیاذی ای ملجأی وعذت غیری به و عوذته به بمعنی وقولهم معاذ
الله ای اعوذ بالله معاذا تجعله بدلا من اللفظ بالفعل لانه مصدر وان کان غیر مستعمل مثل سبحان الله ویقال ایضا معاذة الله
ومعاذ وجه الله ومعاذة وجه الله ویقال عوذ بالله منک ای اعوذ بالله عوذة بالضم معاذة تعویذ کله بمعنی معوذ
الفرس موضع القلادة ودائرة المعوذ تستحب معوذتین بکسر الواو دو سوره آخرین از قرآن [illegible] نوزاینده از اسب و شتر و گوسپند

و ابو عوذ و بالضم عیّت جماعت مثل حائل و حول و عوذان ایضا مثل راع و رعیان و حلئه جدان یقال هی عائذ بینة العوذ و ذلک اذا ولدت عشرة ایام او خمسة عشر یوما ثم هی مطفل بعد و یقال هی فی عیاذها ای بحدثان نتاجها عوذ بالضم و التشدید گیاه در بن خار رسته یا بجای دشوار که ستور بوی نرسد و گوشت که بر استخوان چسبیده باشد یقال اطیب اللحم عوّذه و هو ما لزم بالعظم و عاذ به و ما ترکت فلانا الا عوذا منه بمعنی عیاذا ای کراهیة و اهلت منه فلان عوذا او ای خوفه در زبان عوذ و عوذه و هو بریه فلیه غلام نعیله عبد الله بکسر الیاء و تشدید ها نام قبیله یقال هو من بنی عبد الله و یقال العوذی ایضا عیذ ما نیر رجلی از بنی ضبه **فصل الغین**

**غذیذة** الجرح و غشیغه ریم جراحت غذ ریم کردن جراحت **عع فاکه** و غذ الجرح ای سال ما یکت منه و یقال میرا ذا کانت ذبره قرات دی یتندی قبل ان عاذ و ترکت جرعه یعد منها و شتر که از آب کراهیت دارد و اغذ او شتافتن در رفتار **فصل الفاء فخذ** بکسر الوسط و بسکونه مع فتح الاول و کسر ان فخذ بالفتح و سکون الوسط مصدر منه یقال رمیته فخذته ای اصبت فخذه و الفخذ فی العشائر اقل من البطن یقال دونها الشعب ثم القبیلة ثم الفصیلة ثم العمارة ثم البطن ثم الفخذ تفخیذ ای مفاخذة و اما فی الحدیث بات یفخذ عشیرته ای یدعوهم فخذا فخذا **فذ** تنها و یکانه و اول سهام قمار و هی عشرة اولها الفذ ثم التوام ثم الرقیب ثم الحلس ثم النافس ثم المسبل ثم المعلی و ثلثه لا انصباء لها و هی السفیح و المنیح و الوغد تو مرد فذ متفرق و افذت الشاة ای ولدت واحدا فهی مفذ فان کان ذلک عادة لها فهی مفذاذ و لا یقال ناقة مفذ لانها لا تلد الا واحدا **فلذ** بالکسر جگر شتر افلاذ جماعت فلذة پاره جگر و گوشت و مال و جز آن فلذ بفتح الوسط جماعت یقال فلذت له من مالی ای قطعت له منه و افلذته المال ای خذت من ماله فلذة فالوذ فالوذق یالوده بما مر انا قال یعقوب لا تقل الفالوذج **فصل القاف قذة** بالضم پر تیر قذذ جماعت و یکی از دو گوش اسپ قذان جماعت قذمان دو کرانه فرج زن و قذذت الریش ای قطعت اطرافها اذن مقذوذة کانها بریت بری القذاذ است الخ از برین بر قسد و قذذت السهم قذا ای جعلت له القذذ اقذ تیر بی پر قذ جماعت قذاذ جمع الجمع قال یعقوب رجل مقذذ و قرطم اذا کان خفیف الهیاة و امرأة مقذذة و فرملته ای لیست بطویلة مقذ بالفتح پس دو گوش مقذ الشعر پس رسته موی قنفذ بضم و فتح الفاء خارپشت قنفذه موئث قنافذ جماعت و جای خوی پس دو گوش ستور و جای که در وی گیاه انبوه روید قنفذ الدراج موضع

**فصل الکاف کذ** [illegible] **لذن** بالفتح تنک نرم **کاذتان** گوشت بالای دو ران **فصل اللام لجذ** خوستن چیزی بعد از آنکه یکبار داده باشند یقال لجذنی فلان ای سالنی بعد ما اعطیته مرة و اکثر و لیسیدت سگ خور را لحاذ بو حاتم و خوردن تر گیاه را شتر فی بعینه قال الاصمعی لحذره ای لسه کما قال ابو عبید **لذة** مزه لذات جماعت لذاذ لذاذة خوش مزه یافتن **عع کافه** یقال لذذته ای وجدته لذیذا و التذذت به تلذذت بمعنی و شراب لذ و لذیذ لذت منه و سلکه ای عده لذیذا الذ ایضا خراب فلذ و الذی و لذ بسکون الذال و کسرها لغة فی الذی و اللذا بحذف النون تخفیفه و الذی للجمع و ربما قالوا فی الرفع اللذون **لوذ** بالکسر پناه گرفتن یقال لاذ به ای عاذ به لوذ ایضا کرانه کوه الواذ جماعت لواذة لواذ بکدیگر پناه گرفتن و منه قوله تعالی قد یعلم الله الذین یتسللون منکم لواذا و لو کان من لاذ یقال لیاذا الوذان بالفتح نام مردی **فصل المیم ملاذ** بالفتح مع تشدید اللام ای مطرد یعنی دروغ گوی که گوید و نکند ملذ نیزه زدن یقال ملذه بالرمح ای طعنه و ختفه و دوید ستور ملذان بالفتح آلکه نصیحت بکند از سعد و پنهان دارد **منذ** بالضم از گاه بابوه بو مبنی علی الضم من معناه و هو مبنی علی السکون و کل واحد منها یصلح ان یکون حرف جر فتجر ما بعدها و تجرها بمجری فی و لا تدخلها حینئذ الاعلی زمان انت فیه و تقول ما رایته منذ اللیلة و یصلح ان یکونا اسمین فترفع ما بعدهما علی التاریخ او علی التوقیت تقول فی التاریخ ما رایته منذ یوم الجمعة ای اول انقطاع الرویة یوم الجمعة و تقول فی التوقیت ما رایته منذ سنة ای امد ذلک سنة و لا یقع ههنا الا نکرة لانک لا تقول منذ سنة کذا و تقول منذ سنة قال سیبویه منذ للزمان نظیره من للمکان و ناس یقولون ان منذ فی الاصل کلمتان من و اذ جعلتا واحدة علی دلیل صحة هذا القول **ماذی** عسل سپید اذ یته نده نرم و تر **فصل النون نبذ** انداختن از دست **عع فاکه** نبذته و نبذته یعنی نبذ و للکثرة منبوذ کودک که بر راه انداخته باشند تجعل ذهب الدین نبذ منه و نابذه بالحرب ای کاشفه و جلس فلان نبذة بالضم و الفتح ای ناحیة و انبذته فلان ای ذهب ناحیه بنبذ یکی دانه جو و چیزی گرد قیقال نبذت نبیذا اذا اتخذته تم تقول نبیذ

نبذان بالتحريک جنبيدن رگ يقال نبذ العرق ونبض ومنه صبغة بالكسر باليمين **ناجذ** دندان پسين همه وللانسان اربعة نواجذ في اقصى الاسنان بعد الارحاء
ويسمى ضرس الحلم لانه ينبت بعد البلوغ وكمال العقل يقال ضحك حتى بدت نواجذه اذا استغرب فيه وتكون النواجذ للفرس ايضا وهي الانياب التي تلي الرباعيات ذوات الخف و
الصواهل من بعلف ورجل منجذ اي مجرب احكمته الامور **نفاذ** بالفتح نفوذ درگذشتن تير از جائي كه رسد و رفتن نامه و فرمان **عع فاضه** نفاذ تنفيذ متعدي
منه رجل نافذ في امره اي ماض وامره نافذ اي مطاع وقولهم انى ينفذنا قال اي بالمخرج منه وطعنة بها نفذ اي نافذة **انفاذ** استنفاذ متعدي رهانيدن كسي را
از كسي يقال انقذه واستنقذه وتنقذه منه اي نجاه نقذه تخليص رهانيده وهو فعل بمعنى مفعول مثل نفض وقبض نقاذ آنچه رهانيده باشند از ميان از دست
دشمن نقيذة يكي منقذ نام مردي **فصل الواو وخذ** بالجيم مغاكي در كوه كه آب گرد آيد در وي وجاذ بالكسر جماعت **وقذ** زدن وكشتن بعدن وسست كردن اين
**عع فاكه** شاة موقوذة اي قتلت بالخشب وغلبه كردن خواب كسي را وقذه النعاس اي غلبه وقيذ نيك لاغر رجل وقيذ بطرق ناقة موقذة ناقه كه گيدن
و دوشيدن بسيار و دستان مي اي تركند يقال وقذت الناقة اي درت على كره فقل لبنها وقال الحدس هي التي يرغبها الولد ولا يخرج لبنها الاثر العظم العرع فيوقذاذا
ويا خذ بالدا، ودرم **فصل الهاء هذ** سبک بريدن سبک خواندن **عع فاضه** يقال يهذ القرآن والحديث اي يسرده سكين هذاذ هذوذ اي قطاع قال
الاصمعي تقول للناس فاردت ان كفوا عنك بجاجيک هذاذيک على تقدير الاثنين واهذذت الشي اي قطعته بسرعة **هربذ** بالكسر خادم آتش كده معرب فارسي معرب
هرابذة جماعت هرابذة هربذه سپردن الخبب قال الاصمعي هربذي بالكسر مشية تشبه مشي الهرابذة **هماذي** بالفتح شتر سبک رفتار وكذا الكسا ناقة بلا او هماذي المطر شدة حكاه
ابو عبيدة **هوذة** نگک خوار يعني القطاة ومنه سمي الرجل هوذة **باب الراء فصل الالف ابرة** بالكسر سوزن بر جماعت ابار ربالكسر شدن خرما را
ابر نخله وابره بالتشديد اي لقحه واصلحه ومنه سكة مابورة وتأبير التلقيح اي قبل الابار ائتبرت منه اي سالته ان يابر نخلي والمئبر اي المصلحة وسوزن فادن سگ را ادر زنان منه
كلب مابور في الحديث المؤمن كالكلب المابور و نيش زدن كژدم يقال ابرته العقرب بر تابان تندي با شنسبتا براي نمائم وجد با ميكروه اي النميمة وفساد وناشنين **اثر**
بالفتح كه هر مشير را ماثور سيف الذي يقال انه من عمل الجن قال الاصمعي وليس من الاثر الذي هو الفرند ونقل كردن سخن ومنه حديث ماثور اي ينقله خلف عن سلف
وفي الحديث انه عليه السلام سمع عمر رضي الله عنه يحلف بابيه فنهاه عن ذلك قال عمر ما حلفت به ذاكرا ولا آثرا اي مخبرا عن غيري انه حلف به وقوله ذاكرا اي متكلما به ابتداء
اثر بفتحتين وسكون الوسط ايضا نشان خستگي بعد از نيكو شدن اثرة ريزيدن سپل شتر با بن منه اثرت البعير فهو ماثور وتلك الحديدة مئثرة وتوثور ايضا على وزن
تفعول بالضم ومئثرة الشيخ بلا همز يعني ميثرة زين اثر بالكسر خلاصة مسكه وهي يقال خرجت في اثره واثره اثر بفتحتين نشان زخم وسنت رسول عليه السلام آثار جماعت
استيثار بخودي خود بكاري بر داختن يقال استأثر به اي استبد به واستأثر الله بفلان اذا مات ورجي له الغفران وعن ابن السكيت رجل اثر على فعل بضم العين آنكه
اخلاق وافعال پسنديده گزيند خود را مأثرة بضم الثاء وفتحها بزرگواري مكرمت ايثار بر گزيدن يقال آثرت فلانا على نفسي وقولهم افعل هذا آثرا ما واثر ذي
اثير اي اول كل شي ويقال هو اثيري اي خلصاني وشي كثير اثير اتباع له مثل بثير قال ابو زيد الاثيرة من الدواب العظيمة الاثر في الارض بخفها او حافرها وقوله
تعالى او اثارة من علم اي بقية منه ويقال سمنت الابل على اثارة اي بقية شحم كان قبل ذلك وكذلك الاثرة وهو مقصورة تاثير نشان مانند در چيزي
**اجر** بادافراه و پاداش دادن **عع فاضه** اجره الله اجرا وآجره الله ايجارا بمعنى واجر فلان خمسة من ولده اي ماتوا فصاروا اجره اجرة بالضم مزد
اجير مزدور استاجرته فهو يأجرني ثماني حجج اي يصير اجيري وآتجر عليه بكذا من الاجرة اجر اجور ريزه پيوستن استخوان شكسته واجرت يده اي جبرت وآجرها الله اي
جبرها على عثم وآجرت الدار فهو آجرة اي اكريتها والعامة تقول واجرت الدار اجار على فعال بام خانه بلغت شام وحجاز اجاجير جماعت اجاجرة كذلك
آجر بالمد وكذا آجور خشت پخته آجر بالمد نام برادر اسماعيل عليه السلام و بابا كذلك **آخر** بكسر الخا اخير سپس وهو صفة مونثه
آخرة واواخر جماعت تاخير سپس گذاشتن تاخر سپس ماندن يقال اخرته فتاخر واستاخر بمعنى آخر بالمد وفتح
الخا ديگر وهو اسم على افعل مونثه اخرى وقولهم جاء في اخريات الناس اي في اواخرهم وقولهم لا افعله اخرى الليالي اي
ابدا واخرى المنون اي آخر الدهر ويقال في الشتم ابعد الله الآخر بكسر الخاء وقصر الالف ويقال ايضا بعته باخرة وبنظرة

ای نسیئة وجاء باخرة بفتح الخاء وجاء نا آخراً بضمتین ای جاء اخیراً وشق ثوبه آخراً بضمتین ومن آخر ای من مؤخره مؤخر العین بالتخفیف دنبال چشم
مقدم العین کنج چشم مؤخرة الرحل بفتح الخاء لغة قلیلة فی آخرة الرحل وهی التی یستند الیها الراکب مؤخر الشیء نقیض مقدمه مئخار نخله که بروی تا آخر خرما بار
مانده باشد اُخَر بالضم وفتح الخاء جمع اخری وهی تانیث آخر وهو غیر منصرف قال الله تعالی فعدة من ایام اُخَر لان افعل الذی معه من لا یجمع ولا یؤنث ما دام نکرة
تقول مررت برجل افضل منک وبرجال افضل منک وبامرأة افضل منک فان ادخلت علیه الالف واللام او اضفته ثنیت وجمعت وانثت تقول مررت بالرجل
الافضل وبالرجال الافضلین وبالمرأة الفضلی وبالنساء الفضل ومررت بافضلهم وافضلیهم وبفضلاهن وفضلهن ولا یجوز مررت برجل افضل وبرجال افاضل
وبامرأة فضلی حتی تصله بمن او تدخل علیه الالف واللام وهما یتعاقبان علیه ولیس کذلک آخر لانه یؤنث ویجمع بغیر من وبغیر الاضافة والالف واللام تقول
مررت برجل آخر وبرجال اُخَر وآخرین وبامرأة اخری ونسوة اُخَر فلما جاء معدولا وهو صفة منع الصرف وهو مع ذلک جمع فان سمیت به رجلا صرفته فی النکرة
عند الاخفش ولم تصرفه عند سیبویه **ادرة** بالضم فتق یقال رجل آدر بیّن الادرة والادرة بفتحات **أزر** جماع کردن عع فاضه ورجل ممن نعت منه
لکثرة **ازر** نیرو وپشت قوله تعالی اشدد به ازری ای ظهری وجای بستن ازار از دو سرین یقال آزرت فلانا ای عاونته وعامة تقول وازرت بالواو
ازار معروف شلوار وتهبند آن مثل لحاف وملحف یذکر ویؤنث ازارة کذلک کوساد ووسادة آزرة جمع القلة ازر بضمتین جمع الکثرة مثل احمرة وحمر ویقال ازرته
فتأزر وتأزر ازرة حسنة مثل جلسة ورکبة وتازر النبت اشتد والتف آزر بالمد نام پدر ابراهیم علیه السلام وهو اعجمی **اسر** بستن پالان عع فاکه
یقال اسر قتبه بالاسار ای شده بالقد اسار بالکسر دوال اسر اسار ایضا برده کردن اسیر برده شود کذلک والجمع اسری واساری وهذه سمی الاسیر لانهم کانوا یشدونه
بالقد فسمی لذلک کل اخیذ اسیرا وان لم یشد به ویقال استاسر ای کن اسیرا لی اسر ایضا همه یقال هو لک باسره ای بقده یعنی بجمیعه کما یقال برمته وآفرینش
یقال اسره الله ای خلقه وقوله تعالی وشددنا اسرهم ای خلقهم اُسر بالضم گرفتگی مثانه مثل حصر فی الغائط یقال اسر فهو ماسور ویقال عود اسر للذی یوضع
علی بطن الماسور الذی احتبس بوله ولا تقل عود یسر اسرة الرجل رهطه لانه یتقوی بهم **اشر** بفتحتین فربهی عع کافه فهو اشر واشران وهم اشاری مثل
سکران وسکاری ومنه ناقة مئشیر وجواد مئشیر یستوی فیه المذکر والمؤنث وتاشیر الاسنان تحزیزها وتحدید اطرافها مؤتشر العضدین الحجل یعنی کوه غلطان قی یقال
باسنانه اشر بضم الشین وفتحها واشور ای حدة وفی المثل ابنی ابنی اشر فکیف بدرّ ودرّ واشرت الخشبة بالمئشار یعنی بریدم چوب را باره **اصر** باز داشت کردن
عع فاکه ماصر وماصر جای باز داشت آصر جماعت وعامة تقول معاصر وشکستن آصرة پیوند خویشی وما عطفک علی رجل من رحم وقرابة او صهر او
جماعت یقال ما تأصرنی علی فلان آصرة ای ما تعطفنی علیه قرابة والآصر والاصر بالکسر پیمان وگناه وگرانی صار اصیر رسن کوتاه که بیخ استوار کنند خرگاه را وگیاه خشک
ویقال لفلان محشش لا یجز اصیره ای لا یقطع صرایام جماعت حی متآصرون ای متجاورون وهو جاری مواصری ای صاقبی ای جنب جاری متی الاصیر
المتقارب **اطر** خم دادن کمان را عع فاکه وپی پیچیدن بر سوفار تیر اطرة بالضم پی که بر پیچند بر سوفار تیر ودائره دیگ شکسته بنگلین تا طرف نشستن سنان
وخم گرفتن نیزه اطار المنخل چنبر پرویزن وکذلک اطار الدف واطار الشفة وکل شیء احاط بالشیء فهو اطار له اطیر گناه یقال ذنبی باطیر غیری **افر** بفتحتین گرمی سخت
بسیار ماندگی ولاغری عع کافه اشران افران ای بطر وهو تابع افور سخت دویدن آهو وسبکی وجلدی نمودن در خدمت عع فاکه مئفر خادم سبکروح **اکر**
بضمتین نام جای **اکرة** بفتحتین بشاورزان کانه جمع آکر فی التقدیر وحفره ما آکار اکرة بالضم کنکی یقال تاکرت اکرای حفرت حفرة واکرة **امر** کار
جماعت یقال امره مستقیم وفرمان دادن امر جا وفرمودن عع فاضه یقال امرته بکذا فائتمر ومنه قوله تعالی امرنا مترفیها ای امرناهم بالطاعة فعصوا وقد یکون من
الامارة ایضا ائتمار فرمان بردار نمودن ومشاورت کردن ائتمر به ایضا وامر به امره کذلک یقال ائتمرتنی امری ای شاورته وعامة یقول مرته ایتمار تامر کنند
قوم بکذا علی ... ای امرة علیک منها وهی حرة من الامر قال ابو عبیدة امرته بالمد لغتان بمعنی کثرته ومنه الحدیث خیر المال مهرة مامورة او سکة مابورة
ای کثیرة النتاج والنسل امر کوچ کثر قال ابو الحسن امر بالکسر ای کثروا وامر الله ماله بالمد ای کثره وانما قیل مهرة مامورة لازدواج مابورة والاصل
مؤمرة کما قال للنساء ارجعن مأزورات غیر ماجورات وانما هو موزورات بالواو ومن المناسارة بالکسر قرن امر منه مهیره منه فلان یقال

فلان امر وامر علیه اذا کان امیرا و کان سوقه ای شد مجرب فی الامور امر بالکسر کار شگفت و سخت قوله تعالی لقد جئت شیئا امرا ای منکرا و یقال عجبا و یقال فی قولهم لن
تعرف امرته ای نماره وکثرت امرۃ بالتحریک سخت شدن کار عع کافه امرۃ بفتحتین نشان که براه کنند از سنگ و چوب و جز آن تامیرا مارت دادن کسی را امیر مومر و تامر
علیهم ای تسلط علیهم قال الاصمعی امامارته بالفتح هنگام امر بالمد فرماینده نام روزی از روزهای عجوز مؤتمر مومان کننده و مشورت کننده و نام روزی
از ایام عجوز رجل امر و امرۃ بالکسر و تشدید المیم مرد ضعیف دل فرمان بردار مثال امع و امعة امرا ایضا بره خرد امرة مونث منه و یقال ما له امر و لا امرة ای شئی اور
بالضم گرمی آتش و آفتاب و تشنگی اوارۃ نام آبی اهرۃ بفتحتین قماش خانه اهرات جمع ایر بره ایر و ایور و ایار علی فعل و فعل و افعال جمع ایار بیسی
بالضم و تشدید الاخیر بزرگ نره وار یا سیر ای جامعها قال الفراء ایر و ایر و هیر و هیر بالفتح و الکسر مثالها باد شمال و یقال ایر بالکسر یا کرم من الاوار صات و اده یا الکسر
ما قبلها فصل الباء بئر بالکسر چاه ابور و آبار و ابار بقلب الهمزة جمع و بئار جمع الکثرة منه بار چاه کندن و پنهان نهادن بورة گلندی و چیزی فی الارة ایضا
یعنی الادار و قلو ابیرۃ پنهانی و باورت آتش ای و نبارة او خرته ببر نوعی از ددد و الفراء بیور جمع بتر بریدن با تر شمشیر برنده بتار لازم منه تبر بفتحتین
بریده دم و بی فرزند شدن و بی خیری عع کافه ابتر نعت منه و فی الحدیث هذه ابترا خطبة بترا آنکه در وی حمد خدای عز و جل و نعت رسول علیه السلام نباشد
ابتران گور خر و بنده اباتر بالضم مرد قطع رحم کننده تبرته بالضم و الیاء گردنی از زیر بان بثر بسیار کثیر بثر اتباع له قد بعزد و دمید لیهای از ام بثور لک
بترة یکی بثر ایضا ریگ چکیده بر زمین و موالجسی و آبله دمیدن بر اندام عع فاتحه و بعضهما ایضا تبر جلده ای تنفط بجر بالضم بر فی کار بزرگ قال الفراء
کثیر بجیر اتباع له قال ابو زید البجاری بی الدواهی و احدها بجری مثال قمری و قماری بجر بفتحتین بیرون آمدگی ناف و سطبری بن ناف الجر بجرا نعت منه بجر جماعت
و قوم ایضا فضیت الیک بجری و بجری ای امری کله و فی المثل عیر بجیر بجره نسی بجیر خبره یعنی عیوبه و یقال بها اسمان للرجلین فی ابن بجرة اسم خارکان بالقاف بحر دریا
و جوی بزرگ خلاف بر البحر بحار بحور جمع و اسپ فراخ گام و منه قول النبی علیه السلام فی مندوب فرس ابی طلحه ان وجدناه بحرا و تنگ رحم و کفاتیدن
البحر ناقه گوش کفاینده قال الفراء هی ابنه السائبة و حکمها حکم امها و تبحر فی العلم و غیره ای تعمق و توسع فیه ما بحر آب شور و ابحر الماء ای ملح و عن یعقوب
ابحر فلان ای رکب البحر بحرانی بالضم خون سرخ خالص با حر مثله و ایضا مرد گول حکاه ابو عبیدة بحرین نام شهری بحرانی منسوب الیه بحری منسوب الی البحر بنات
بحر و بحر بالحاء و الخاء ابرهای تنگ پیشتر در تابستان بحرة شهری یقال هذه بحرتنا ای ارضنا و بقعته صحرة بحرة ای ارز ابها جمع قال الاصمعی بحر بفتحتین سیرابیه
شدن از بیم عع کافه و سیراب نا شدن از غایت تشنگی و نوعی از بیماری شتر یقال منه بحرت الابل بحران بالضم تغیری که بیمار را پیدا آید در تپ مطبقه
یقال یوم بحران علی الاضافة و یوم باحوری علی غیر قیاس کانه منسوب الی باحور و باحورا مثل عاشور و عاشورا و هو شدة الحر فی تموز و جمیع ذلک مولد
بحتر کوتاه کرد اندام حبتر بالفتح کذلک و بی مقلوب منه و بیدحی از علی بحثر التاع و بعثرة ای بدده قال الفراء فرقه و قلب بعضه علی بعض و بحثر اللبن ای
تقطع و تحبب و بحثرة و بعثرة ای استخرجه و کشفته بخار بالضم تف بخور بالفتح ما تبخر به بخر بفتحتین گندگی دهان و قد بخر فهو ابخر بنات بخر ابرهای سپید تنگ قد فی
البحار بختر خرامیدن یقال فلان یمشی البختریة بدور شتافتن سوی چیزی عع فاتحه یقال بدرت الیه و بادرت الیه و تبادر القوم تسارعوا و ابتدروا
الی السلاح استبارعوا الی خنده بدر ماه تمام لیلة البدر شب چهاردهم از ماه سمی بدرا لمبادرته الشمس بالطلوع کانه یعجلها المغیب و یقال سمی لتمامه و یقال ابدرنا
ای طلع لنا البدر فنحن مبدرون و نام جائی بذر روینت و هو اسم ماء قال الشعبی بدر کانت لرجل یدعی بدرا و منه یوم بدر نسب الی ذلک الموضع او البدرة بدرة همیان
ده هزار درم و پوست بره غاله نرکه از وی خیک سازند بحبت شیر و روغن خیک شیر را ادوی شکوه گویند و خیک روغن را عکه بالضم و چون از شیر باز شود پوست
ویرا اگر خیک شیر باشد بدره خوانند و روغن را مساد گویند و از پوست بره غاله رسیده خیک شیر را وطب و روغن را نحی گویند بالکسر عین بدرة چشم سگ نگر و یقال
نامه کالبدرة بادرة تیزی و شتاب زدگی و گوشت میان کتف و گردن و دمعه بره و هی البدرة ایضا و یقال اخشی علیک بادرته و بدرت منه بوادر غضب ای خطأ سقطات عند ما احتد بیدر
خرمنگاه بذر تخم و کاشتن عع فاتحه و تفرقت ابذر و بذر بالکسر و الفتح معا اتباع یعنی پریشان و پراکنده قال الفراء کثیر بذیر اتباع مثل بثیر رجل بذر و بذیر لکردن
با حمق رجل بذارة بکسر التاء پر اکننده بذور بالفتح فاش کننده از قوم بذر بتشدید الذال نام ابی انه عراز پراکنده شدن و شتاب یا طلب چیزی

خلاف عقوق مبرة مثله يقال برت والدي بالكسر فانا بر به بالفتح وبار وجمع البر الابرار وجمع البار البررة وفلان يبر خالقه ويتبرره اي يطيعه وبر فلان في
يمينه اي صدق وبر حجه وبر حجه لا اي تقبل وبر الله حجه بر بالكسر في كله ويقال الام برة بولدها يعني مهربان مع ننا روا اي تفاعلوا من البر وفي المثل لا يعرف هرا من برا اي
لا يعرف من يكرهه ممن يبره ويقال الهر دعاء الغنم والبر سوقها قال في الجمل بسر كريه سكجه ويقال البر الفؤاد بر بالفتح دشت برية بتشديد الراء والياء مثله بريه
جماعت بريت مثال فعليت صحرائي ثم فلما سكنت الياء صارت الهاء تاء مثل عفريت وعفرية برة اسم معرفة بمعنى بر وهم امراة ثم بربرة آواز كردن بخشم
بربار منه بربر گروهي از مردم بلاد بربرة جماعت والهاء للعجمة والنسبة وغيرها ايضا جابربر بريره ميوه درخت اراك ونام زني بربر جماعت برة بالضم گياه
گندم برجماعت بربور گندم ما يخشك ابرار است كردن سوگند را وابر الله حجه لغة في بر الله حجه اي قبله وابر عليهم اقرانه اي علاهم قال ابن السكيت يقال فلان اذا
ركب البر تير بالفتح والكسر تخم دهن البزر بالكسر فصيح بزر بالفتح ايضا بعصار دن عـع فاضه ابزار ابازير تابل ويك بزر سكرنگ كاز بيا زد جماعت وبضاية
عت ماها اي ظلمه بزر بازيار ومؤعب بيازره جماعت بسر بالفتح آب باران تازه باريده وغوره خرما اول ما يبدار من النخل طلع ثم خلال ثم بلح بالتحريك
ثم بسر ثم رطب ثم تمر واول ما يبدا من النبات بارض ثم جميم ثم بسر ثم صمعاء ثم حشيش بسرة واحد البسر والجمع بسرت ايضا وآفتاب بوقت بر آمدن وتبسر اي طلب البسر بالفتح عتاب
بنا جايگاه آسمن وغرا شيده شدن بسر رسيدن پيش از هنگام ودر زنبيد بسر آميختن وفي الحديث لا تبسروا بالضم ولا تجروا كشتي كردن نخل بنا خواست ماده ويقال بسر او بسر اي
ضربها من غير ضبعه وابسر ايضا ظلم السقا وهو ان يسقي اللبن قبل ان يكب في السقاء وقبل ان يخرج زبده بسور روي ترش كردن ابسار ايستادن كشتي ميان آب
وابسر النخل اي صار ما عليه بسرا باسور نوعي از بيماري معقد وبيني بواسير جماعت بشر بشره بفتحتين روي پوست مردم وبشرة الارض ما ظهر من نباتها يقال ابشرت
بشرتها البشر ايضا مردم بشر بالكسر نام مردي ورو مردم يقال فلان حسن البشر اي طلق الوجه ونام كوهي بجزيره ونام آبي در بني تغلب وروي پوست بر داشتن
عـع فاضه مباشرة مجامعت كردن وبسودن مباشر باديان كسي خواه ويقال فلان مودم مبشراي مجرب كامل البشر بالضم خوردن ملخ گياه را ومباشرت
كردن مژده دادن عـع فالهنه تبشير وابشار كذلك ابشار ايضا شاد شدن يقال بشر به ممولود فالبشر اي سر ويقال البشر بخير ومنه قوله تعالى وابشروا بالجنة
وبنات ناك شدن زمين يقال ابشرت الارض وابشر بكذا ابشر عـع كافه اي استبشرت به وسررت به وبشرى فلان بوجه حسن اي تعني بشارة بالضم والكسر
مژده دبالضم مژده شدن عـع كافه وبالكسر المطلقة لا تكون الا بالخير وانما تكون بالشر اذا كانت مقيدة كقوله تعالى فبشرهم بعذاب اليم بشري نام مرد لا تنصرف
معرفة ولا نكرة للتانيث ولزوم حرف التانيث وان لم تكن صفة لان هذه الالف يبني الاسم لها فصارت كانها من نفس الكلمة ليست كالهاء التي تدخل في الاسم بعد
التذكير وقوله تعالى يا بشراي هذا غلام مثل عصاي وفي التثنية بابشريين تبشير مژده دادن استعمل في الخير والشر قوله تعالى يبشرهم ربهم برحمة منه وقوله تعالى فبشرهم بعذاب بشاشه
مژده دادن كسي ديگر را تباشير مژده واول صبح واول هر چيزي تبشير مژده ووروي خوب وابشرة مونث يقال امراة بشيرة اي حسنا وناقة بشيرة ايضا بشر بضم الدال وفتح
الثاني وكسر الشين مشدد دانا نام مردي ويقال هو الصفارية استبشار شاد شدن بصر بفتحتين بينايي ودانايي بصرت به اي علمته قوله تعالى بصرت بما لم يبصروا به
بصر ايضا نايي داع عـع صبتها بصير بينا ودانا الصار ديدن مبصرة روشن وپيداومنه قوله تعالى فلما جاءتهم آياتنا مبصرة اي مضيئة بصرة بالفتح حجت بيامره
ازدر به فراشته تبصر بسين تبصر شناسا شدن وتامل كردن تبصير شناسا وبينا گردانيدن وبصره شدن بصره سنگ سفيد ونرم ونام شهري فاذا اسقطت منه الهاء
قلت بصر بالكسر بصران بصرة وكوفه بصيرة حجت واستبصار در چيزي قوله تعالى بل الانسان على نفسه بصيرة قال الاخفش جعله هو البصيرة كما تقول للرجل انت
حجة على نفسك قال ابو زيد البصيرة من الدم ما كان على وجه الارض والجدية ما لزق بالجسد قال الاصمعي هو شيء من الدم يستدل به على الرمية وابو عمرو مثله وقال
وجوبا من شعر البيت ايضا ويعني البصيرة الترس والدرع في شعر الجعفي بصائر جماعت بصر بالفتح دو كرانه چرم وهر آن بهم باز نهادن بوقت دوختن وقولهم ابصره
لمحا باصرا اي نظرا بتحديق شديد وهو كلابن وتامر اي ذو لبن وتمر وبصره وهو من ابصرت مثل موت مائت من مت يعني اريه امرا شديدا ابصره بصر بالضم كرانه
از هر چيز وفي الحديث بصر كل سماء مسيرة كذا يريد غلظها بصري بالضم موضعي بشام بنصر بالكسر انگشت دوميين ناصر جماعت بطر بفتحتين سركشي
ودهشت فريدگي وسخت شادي نمودن عـع كافه ويقال بطر المال الكسرة والبطرت فلانا دره بسا كلفته والبطرة اي ادهشته بطر كفانيدن بشير

وجرحت **ع فاضه** ومنه البيطار والبيطر نعت وبيطر بكسر الباء وفتح الياء مثال هزبر هو الذي يعالج المواشي وهو المذاب بيطرة مصدر منه ويقال
ذهب فيه بطرا بالكسر اي هدرا **بظر** بظارة بالضم تعدى ميان دو ذنب فرج بظر بالتحريك مصدر منه ابظر بظر نعت منه وكذا بظارة الشاة وبظارة الشفة التي تا
في الشفة العليا وهي الخنعبة ما لم تطل فاذا طالت قليلا فالرجل ابظر ومنه قول علي بن ابي طالب رضي الله تعالى عنه لشريح ما تقول انت ايها العبد الابظر **بعير**
مستتر سيده وهو من الابل بمنزلة الانسان من الناس يقال للجمل بعير وللناقة بعير بعيرة ابا عر بعران جماعت بعيرة پشک شتر وگوسپند بعر ابعار جماعت بعر ايضا
پشک افگندن قال الفراء بعر الرجل وبحر بمعناه اذا اشتد وفرق وبعثر الشيء بحثره اي استخرجه وكشفه وهو في بحثرة قال ابو عبيدة في قوله تعالى بعثر ما في القبور اي
اثير واخرج ويقال بعثرت حوضي اي هدمته وجعلت اسفله اعلاه **بعور** امقادن بر دين وآسيل ابن بعيران **ع بفتحها** يقال بعكر لحكم بعكرة دفعة از باران
يقال بعكرت الارض مجهولا تبعر بالتحريك بسيار تشنگي شتر كه وران سيراب نگردد **ع كافه** ويقال بعرقت ابله اشتعرى بعراي في كل حد تركت القوم في بعزة اي في هيج
واختلاط وبعثرت نفسه اي غثت يعني بشور بيد دل ويقال اصبح فلان مبعثرا اي متغثا ذربا يقال بالعين ولا يرويه الجوهري عن احد **بقر** بالتحريك گاو دشوم
جنس بقرة يكي وهي تقع على الذكر والانثى بقور مثله وانما دخلته الهاء على انه واحد من جنس بقرات جماعت باقر جماعة بقر مع رعاتها واهل اليمن يسمون البقرة
باقورة وكتب النبي صلى الله عليه وآله وسلم في كتاب الصدقة لاهل اليمن في ثلثين باقورة بقرة بقار نام وادي بقر بسكون الوسط شكافتن وفراخ كشادن **ع**
**فاضه** وتوهم البقرها عن جنينها اي شق بطنها عن ولدها تبقر فراخي ودانش وعلم كان محمد بن علي زين العابدين رضي الله تعالى عنه يسمي باقر لتبقره في العلم
بقير بقيرة شامانچه ناقة بقرا اي شق بطنها عن ولدها بقير ايضا جماعة بقر بقيري مثال سميي بازيچه كودكان عرب قد بقروا اي جو انداك بقر بالتحريك ايضا مانده
شدن **ع كافه** وشگفت داشتن سگ بر ديدار گاو ويقال بقر الرجل وبقر اي حسر واعيا وبقر الكلب بقرا اي ابقر تحير كما يقال غزل اذا راي الغزال
وبيقر الرجل اي قام بالحضر وترك اهله بالبادية بيقرة ايضا رفتن وشتاب رفتن **بكر** بالكسر دوشيزه وزن وناقه كه يك شكم بيش نزاده باشد وبچه نخستين كس
ازو پدر ودگر نزاده باشد يستوي فيه المذكر والمونث ابكار جماعت بكارة بالفتح دوشيزگي بكر بالفتح شتر جوانه بكرة مونث منه والجمع بكار بالكسر مثل فرخ وفراخ بكارة
مثل فحل وفحالة وفي بقلة على اكبر قال ابو عبيدة البكر من الابل بمنزلة الفتي من الناس والبكرة بمنزلة الفتاة والقلوص بمنزلة الجارية والبعير بمنزلة الانسان والجمل بمنزلة
الرجل والناقة بمنزلة المراة وبكر قبيلة وهو بكر بن وائل واذا نسبت اليه قلت بكري وكذا الى ابي بكر تحذف الاسم الاول وكذلك في كل كنية بكرة البئر چرخ
چاه وجمعها بكر بالتحريك وهو من شواذ الجمع لان فعلة لا يجمع على فعل الا احرفا مثل حلقة وحلق وحماة وحما وبكرة وبكر وبكرات ايضا ويقال جاؤا على
بكرة ابيهم للجماعة اذا جاؤا معا ولم يتخلف منهم احد بكرة بالضم بامداد وبگاه تقول اتيته بكرة اي باكرا فان اتيته بكرة يوم بعينه قلت بكرة غير مصروف
وهي من الظروف التي لا تتمكن ويقال بكر على فرسك تكرة وبكرا كما تقول سحرا گمورنگاه برخاستن وبامداد كردن وبامداد رفتن **ع فاضه** يقال بكرت
ابكرت وبكرت وابتكرت وباكرت كله بمعنى ويقال ابكرت على الورد وابكرت الغداء وبكرت على الحاجة وابكرت غيري ايضا وابكر الرجل اذا وردت
ابله بكرة وكل من بادر الى الشيء فقد ابكر وبكر اي وقت كان يقال بكروا بصلوة المغرب اي صلوها عند سقوط القرص قوله تعالى بالعشي والابكار جعل الابكار
وهو فعل يدل على الوقت وهو البكرة كما قال تعالى بالغدو والاصال جعل الغدو وهو مصدر يدل على الغداة ورجل بكر في حاجته بضم الكاف وكسرها مثال حذر
يعني مرد بگاه خيزنده بحاجت خود يا گوينده بوباده وابتكرت الشيء اذا استوليت على باكورته وفي حديث الجمعة من بكر وابتكر قالوا بكر تسرع وابتكر ادرك الخطبة
من اولها بكور باكورة بالفتح ميوه رس اول النخل وهجنة بكر ضربة بكر بالكسر اي قاطعة وفي الحديث كانت ضربات علي رضي الله تعالى عنه ابكارا اذا اعتلى قد
واذا اعترض قط رجل **بور** بالضم اي هالك قال لا خير فيه قال ابو عبيدة وامراة بور كذلك قوم بور اي هلكى قوله تعالى وكنتم قوما بورا وهو جمع بائر
مثل حائل وحول وحكى الاخفش عن بعضهم انه لغة وليس بجمع لبائر كما يقال انت بشر وانتم بشر بار فلان اي هلك اباره الله اهلكه الله بوار بالفتح هلاكي ويقال
نزلت بوار على الكفار مثل قطام وكاسد شدن متاع وزن بيوه يقال بار المتاع اي كسد ونعوذ بالله من بوار الايم اي كسادها بار عمله اي بطل ومنه
قوله تعالى ومكر اولئك هو يبور ونيز آزمودن **ع فاضه** ايتار شدن ويقال بر الناقة هي ختبر تهاد هو ان تعرضها على الفحل تنظر الاقح هي ام لا

فاذا كانت لاقحا بالت في رجبها الفحل ومنه قولهم بُربي ما عند فلان اي اَعلمه وامتحن لي ما في نفسه وبار الفحل الناقة واستبارها
اذا تشمّمها ليعرف لقاحها من حيالها والبَوار ايضا الارض التي لم تزرع عن ابي عبيدة ورجل حائر بائر اذا لم يتّجه لشئ
وهو اتباع لحائر وبور يارم قال الاصمعي هذا فارسي وهو بالعربية باريّ وبوريّ وبارية كذلك **بهر** هلاكي
وكمونساري يقال بهراً له اي تعساً له وشگفت وغلبه كردن **ع بفتحهما** يقال بهر القمر وقمر باهر اذا
غلب ضوؤه ضوء النجوم وبهر الرجل اي برع وبهرت فلانة النساء اي غلبتهن حسنا يقال الازواج ثلثة زوج بهر اي
تبهر العيون بحسنه اي يغلبها ويعجبها وزوج دهر اي يعدّ لنوائب الدهر وزوج مهر اي يوخذ منه المهر وتاسه برافگندن
يقال بَهَره الحمل اي اوقع عليه البهر فانبهر اي تتابع نفسه بُهر بالضم دمه وتاسه بُهرة الليل والوادي والفرس ميانه آن
بهران دو رگ دل ابهر القوس ميانه كمان اباهر پرهاي مرغ واول آنرا قوادم گويند پس مناكب پس خوافي پس اباهر پس كُلى
بَهرا قبيله از قضاعه بهراني منسوب بدان مثل بحراني على غير قياس لان قياسه بهراوي ما بوا وبهار گلي است كه آن
را نرگس چشم خوانند بُهار بالضم سه صد رطل ابتهار دعوي دروغ كردن ابهيرار نيمه شدن شب ويقال ابهارّ الليل اي ذهب
معظمه وگذشته وابهارّ علينا الليل اي طال **بهتر** بالضم لغة في بحتر وهو القصير **بهزرة** ناقه بزرگ بهازر جماعت **فصل**
**التاء** تارا تارة بصري اي اتبعته اياه يعني در پي نگران بازم **تبر** بالكسر زر خالص بي مهر وضرب فاذا ضرب دنانير
فهو عين ويقال مفضة تبر ايضا عند بعضهم تبرية لغة في هبرية يعني سبوس سر تبار بالفتح هلاك تبّره اي كسره واهلكه قوله تعالى
هولاء متبّر ما هم فيه اي مكسّر مهلك **تجر** تجارة بازرگاني كردن **ع فاضه** اتجار كذلك تاجر بازرگان
وخمرفروش والجمع تجر مثل صاحب وصحب وتُجّار بالضم والتشديد وتِجار بالكسر ناقه تاجرة ناقه كه خريدار گير باشد كاسد ضداد متجرة
سوداجاي **ترور** بيرون افتادن دانه خرما از پوست ودور افتادن كسي از جاي خود ترارة فربه وبا گوشت شدن **ع**
**كافه** يقال ترّرت اي صرت تارّا اي ممتلئا اترار انداختن دست را بزخم شمشير وغوك چوب زدن كودك ودور انداختن كسي از جاي
خود يقال اتره القضاء اي ابعده واتر الغلام القلة بالمقلاء ترّ بالضم بسته معمار وزادو يقال عند الغضب لاقيمنّك على الترّ ترتره جنبانيدن
وفي الحديث ترتروه ومزمزوه ترارتر كاراي بزرگ اترد بالضم ماكش **تعور** جوشيدن ديگ يقال تعرت
القدر **ع بفتحهما** وهي لغة في تغرت القدر تغر **ع كافه** اي غلت **تفرة** بكسر الفاء غنچه كه ميان
لب زيرين باشد **تمر** خرما وهو اسم جنس الواحد تمرة والجمع تمرات بالتحريك وجمع التمر تمور وتمران بالضم يراد به الانواع
لان الجنس لا يجمع في الحقيقة تامر خداوند خرما مثل لابن اي ذو لبن ويقال تمرتهم فانا تامر اي اطعمتهم التمر تمّار
خرما فروش مثل خمار تمري خرما دوست متمر آنكه خرما بسيار دارد يقال اتمر الرجل اذا كثر عنده تمر تمّور آنكه اورا
توشه داده باشند از خرما تامورة صومعه وغلاف دل وابريق ونيشه شير يقال هو اسد في تامورته اي في عرينه
تامور كسي يقال ما بالدار تامور اي احد وخون يقال هرقت تامورة اي دمه وچيزي يقال ما بالركية تامور اي
شئ من الماء واكل الذئب الشاة فما بقي منها تامور ويقال ما بالدار تومري بضم التاء والميم اي احد
وما رايت تومريا احسن منه وهما يستوي فيه المذكر والمؤنث تتمير خشك كردن خرما وگوشت واتمار الشئ اي طال
واشتد **تنور** آتم وقوله تعالى وفار التنور قال علي رضي الله تعالى عنه هو وجه الارض
**تور** آب جامه وميانجي ميان قوم **تيار** موج ويقال قطع عنقه تيارا اي موجا بسريع

الجرية تاره یکبار تارات ستیم جماعت و حد مقصور تیا کما قالوا اقامات وقیم مغیر لا من حرف العلة ولولاها لما غیر کما قالوا حبة و حباب ولم یقولوا حوب قال ابو عمرو یقال
فلان تیار بالضم علی ان یوخذ ای بلاد علی ان یوخذ و تاره ای اعاده مرة بعد اخری تیهور بالفتح ریگ توده تیاهیر و تیاهر جماعت و بزرگ منشی یقال انه
تیهور اذا کان تائها **فصل الثاء** ثار ثؤره کینه و کینه کشیدن **ع فاضه** یقال ثأرت القتیل بالقتیل ای قتلت قاتله والثائر الذی لا یبقی علی شیء حتی
یدرک ثاره و یقال هو ثأره ای قاتل حمیمه و قولهم یا لثارات فلان ای یا قتلة فلان و یقال ثأرتک بکذا ای ادرکت به ثاری منک و اثأرت من فلان ای ادرکت
ثاری منه و اصله اثتأرت فادغم والثأر المنیم الذی اذا اصابه الطالب رضی به فنام بعده و استثأر فلان ای استغاث لیثأر بمقتوله انجم ای ارتدع عنه
ثبر باز داشتن از حاجت **ع فاضه** مثابره پیوسته برکاری بودن ثبرة زمین نرم و گند و نام جای ثبیر نام کوهی بمکه یقال اشرق ثبیر کیما نغیر ثبور هلاکی
و زیان مثبر بکسر الباء مثال المجلس الموضع الذی تلد فیه المراة من الارض و کذلک حیث تلد الناقة و ربما قیل لمجلس الرجل مثبر ثجرة بالضم میان وادی و فراخی آن
و میانه سینه و رق ثجر بالتحریک ای عریض ثجر الدم لغة فی ثجر بحجر کنجارة والعامة تقول بالثاء و فی الحدیث لا تثجروا ای لا تخلطوا الثجیر التمر بغیره فی النبیذ ثر بسیار
و بسیار شدن **ع فاضه** کسحاب ثرور عین ثرة بسیار آب و ناقة ثرة و عنز ثرة فراخ سوراخ پستان و منه یقال طعنة ثرة ناقة ثرور بسیار شیر الثرثار
ثرة کثرة الکلام و ترديده يقال ثرثر الرجل فهو ثرثار ای مهذار مکثار و ثرثار ایضا نام جوئی و ثرثرت المکان ثرثرة ای ثریته مثل ندیته ثعرور
بالضم آژخ علاف جنیب سیر تعارير جماعت و بار درخت طرثوث ثعجر ويقال ثعجرت الدم و غيره فاثعجر ای صببته فانصب تصغیر مثعنجر مثیعجر ثغر دندان
پیشین و در بند میان دو حرب جای و بستن رخنه و دندان پیش شکستن یقال ثغرته ای کسرت ثغره فاذا سقطت رواضع الصبی قیل ثغر ثغرا مجهولا فهو مثغور فاذا نبتت
قیل اثغر و اصله اثتغر قلبت التاء ثاء او ادغمت و قیل اتغر باظهار الحرف الاصلی و قال فی الحمل اثغر اذا نبتت و اتغر بالتاء و بالثاء اذا سقطت ثغرة
بالضم مغاکی در حنجر گردن و رخنه یقال ثغرناهم ای سددنا علیهم ثلم الجبل و هذه مدینة فیها ثغر و ثلم ثفر فرج دده و مرغان شکاری و ربما استعیر لغیرها ثفر بالتحریک
پاردم و اثفرتها ای شددت علیها الثفر مثفار ستور که زین پس اندازد استثفار در میان پای گرفتن بردم و دم در میان گرفتن سگ ثمرة بالتحریک میوه ثمرات
جماعت و ثمار بالکسر جمع ثمر مثال جبل و جبال و ثمر بضمتین جمع ثمار مثل کتاب و کتب و اثمار جمع ثمر مثل عنق و اعناق و ثمر بضمتین ایضا المال المثمر یخفف و یثقل و قرأ ابو عمرو
و کان له ثمر و فسره بانواع الاموال و اثمر الشجر ای طلع ثمره شجرة ثمراء درخت میوه ناک شجر تامر بسیار میوه ثمیرة غوزره مسکه و هو ما یظهر من الزبد و اثمر الرجل ای کثر
ماله و ثمر الله ماله ای کثره ابن ثمیر شب ماهتاب و ثمر السیاط گرههای تازیانه ثور نر گاو و الانثی ثورة و الجمع ثورة و ثیرة بالکسر و فتح ما بعده فیهما و ثیران مثل
جیران و ثیرة بسکون الیاء ایضا مثل خیرة قال سیبویه قلبوا الواو یاء حیث کانت بعد کسرة قال و لیس هذا بمطرد و قال المبرد انما قالوا ثیرة لیفرقوا بینه و بین ثورة الاقط
و بنوه علی فعلة ثم حرکوه و پدر قبیله از مضر و هم رهط سفیان الثوری و کوهی بمکه و فیه الغار المذکور فی القرآن و هو ثور اطحل و یقال اطحل اسم ذلک الجبل ثورة پاره پنیر ثورة
جماعت یقال اعطاه ثورة عظاما من الاقط و نام برجی از بروج و اما قولهم سقط ثور الشفق فهذا انتشاره و ثورانه و یقال مظلمة ثور الماء جعل لاده حکاه
ابو زید ثوران برآمدن گرد و حصبه بر اندام **ع فاضه** یقال ثارت بفلان الحصبة و برجستن ملخ و جز آن یقال کیف الدبا یعنی الجراد فیقال ثائر و نافر
فالثائر ساعة ما یخرج من التراب و النافر حین نفر ای شب و ثار به الناس ای وثبوا علیه و کذا ثاور فلان فلانا و ثارت نفسه ای جشأت و ثار ثائره ای
هاج غضبه و رأیته ثائر الراس ای اشعث یعنی ژولیده موی ثورة سورش تثویر برانگیختن یقال ثور علیهم الشر ای هیجه و ثور القرآن ای بحث عن علمه و ثور البرک و
استثارها ای ازعجها و انهضها یعنی بر انگیخت شتر بسیار خسپنده را **فصل الجیم** جوار بالفتح و قرا بعضهم عجلا جسدا له جوار بالجیم عن الاخفش و جار الی الله
تعالی ای تضرع بالدعاء بخیث جور مثل نغر بسیار یاران جبر شکسته بستن و نیکو کردن حال کسی را **ع فاضه** یقال جبرت العظم و جبر الله فلانا فاجتبر
ای سد مفاقره جبور درست شدن شکسته یقال جبر العظم بنفسه ای انجبر و قد جمع العجاج بین متعدیه و لازمه فی قوله قد جبر الدین الاله فجبر جبارة بالکسر جبیرة
چوبها که بر شکسته بندند و پاره یعنی دست برنجن جابر نام کسی و یسمی الخبز جابرا و هو جابر بن حبة و کنیته ابو جابر اجبار ستم بر کاری داشتن و بمذهب
جبر منسوب کردن یقال اجبرته کما تقول اکفرته اذا نسبته الی الجبر و الکفر جبار بالضم اسیر تذرّ یقال ذهب دمه جبارا ای هدرا و فی

الحدیث المعدن جبار ای اذا انهار علی من یعمل فیه فهلک لم یؤخذ به مستاجره و نام روز سه شنبه در عهد جاهلیت جبار بالضم والتشدید درختی که دست بر او نرسد یقال نخلة
جبارة ای عظیمة و ناقة جبارة سمینة مجبر شکسته بند جبار ایضا اسم من اسماء الله تعالی یعنی شکننده کامها و آنکه کشد بخشم تجبر تکبر کردن و رستن گیاه بعد از خوردن
والجبر خلاف القدر قال ابو عبیدة هو کلام مولد والجبرية بالتحريك خلاف القدرية ويقال فيه جبرية وجبروة وجبروت وجبورة مثال فروجة ای کبر جبیر مثال فسیق سخت متکبر جبرئیل
نام فرشته وحی یقال هو جبر مضیف الی ایل وفیه لغات جبرئیل مثال جبرعیل وجبرئل مقصور منه وجبریل بکسر الجیم والراء وجبرین بالفتح والکسر بالنون جحر بالضم سوراخ
جحرة احجار جماعت جحران مثله و نظیره جبت فی عقب الشهر و عقبانه و فی الحدیث اذا حاضت المرأة حرم الجحران جحرة بالضم سال سخت جحرة تنگی و بدخوئی میم زائده یقال
جحرت عینه ای غارت و جحر فلان ای تاخر و اجحرته ای الجأته الی ان دخل جحره فانجحر و احتجر لنفسه حجرا ای اتخذه مجامر نهان جایها جواحر در آیندگان بسوراخ و نهان
جای جحدر کوتاه و نام مردی جحز بالتحریک فراخ شدن درون چاه کافر متعد فیه جدر گیاهی اجدر المکان گیاه ناک شد و دیوار جدران جماعت جدار بالکسر
مثله جدر بضمتین جماعت جدر بالتحریک نشان گزیدگی بر گردن خر شاه جدرا گوسپند آبله زده جدری بالضم و فتحها آبله و کذلک لغتهما یقال منه جدر الرجل مجهولا فهو مجدر
مجدرة زمین که در وی علة آبله باشد و یقال هذا الامر مجدرة لذلک ای محراة و هو جدیر بکذا ای خلیق به یعنی سزاوار والجمع جدراء و جدیرون جدیر ایضا حصار دیوار
جدیرة حظیرة از سنگ بر آورد و جدر بالتحریک نام دهی بشام منسوب الیها الخمر جدارة سلعة و خراج که بر اندام ظاهر شود جدار جماعت و فعیله از بنی از جندرة تازه کردن
نبشته پاک شده و برنگ باز آوردن جامه را معرب جذر بضم ذال و فتحها گوزن بچه جاذر جماعت جذر اصل هر چیز بالفتح عن الاصمعی و بالکسر عن ابی عمرو و فی الحدیث ان
الامانة نزلت فی جذر قلوب الرجال و عشرة فی حساب الضرب جذر مائة و از بیخ بر کندن مجذر و جیذر کوتاه جذمور بالضم جذمار بالکسر پاره از شاخ درخت که بر تنه مانده
باشد بعد از بریدن بزیادة المیم فیها و یقال اخذت بجذامیره ای بجملة عن الکسائی جرة بالفتح سبو جر جرار جماعت جرة بالکسر آنچه شتر از گلو بر آرد و بخاید نشخوار و منه قولهم
لا افعل ما اختلفت الجرة والدرة سفل جرة بالضم دام آهو و فی المثل ناوص الجرة ثم سالمها و ذلک ان الظبی اذا نشب فیها ناوصها ساعة ثم استقر بالاضطراب
کانه سالمها یضرب لمن خالف ثم اضطر الی الوفاق جری مثال فسیق ضرب من السمک والجریة الحوصلة فرس جر و رمح منع القیاد و بئر جرور بعیدة القعر یسنی
علیها والجار رد نهر السیل کتیبة جرارة ای ثقیلة السیر لکثرتها جیش جرار کذلک جرارة ایضا عقرب تجر ذنبها والجریر حبل یجعل للبعیر بمنزلة العذار للدابة غیر
الزمام و به سمی الرجل جریرا جربن کوه یقال طلعت الیک وادیا و جرار کشیدن مهار رسن و جزآن عمر فاضمه و یقال جرت الناقة اذا اتت علی
مضربها ثم جاوزته بایام و لم تنتج جریرة گناه یقال جر علیه جریرة ای جنی علیه جنایة والجارة الابل التی تجر بازمتها فاعلة بمعنی مفعولة مثل امنیة و دافق
بمعنی مرضیة و مدفوق و فی الحدیث لا صدقة فی الابل الجارة و هی رکائب القوم لان الصدقة فی السوائم و جار جار اتباع و اکثر کلامهم جار یا بالیاء و یقال کان
ذلک عام کذا و هلم جرا الی الیوم من جراک از بهر تو و لا یقال بجراک و کذلک من جراک مخففا و من جرائک ممدودا مجرة راه در آسمان و آن را راه کهکشان گویند
اجرار شکافانیدن زبان شتر بچه تا شیر نخورد و اجره اذا طعنه و ترک الرمح فیه و اجره رسنه اذا ترکه یصنع ما شاء و اجررته الدین اذا اخرته علیه و اجرنی فلان اغانی
اذا تابعها و فلان یجار فلانا ای یطاوله یعنی برابری میکند با وی اجترار کشیدن و جرة بر آوردن شتر از گلو و کل ذی کرش یجتر تجرجر بسیار کشیدن و به یک کشیدن
و انجر ای انجذب جرجرة آواز کردن گلوی شتر جرجار لغت منه و گیاهی خوشبو جراجر شتران بزرگ هیکل جرجور بالضم کذلک جرجر بکسرتین نخود جرجیرة
جرخد بالفتح شتر شکسته یستوی فیه علی الذکر والانثی و هی تو نثت والجمع جزر بضمتین جزارة مرد کشنده شتر و آن اطراف جزور باشد چون دست و پای و سر و جزارة
لما تقول العالم العامل عالم الستر فرس عبل الجزارة اسپ که دستها و پایهاش سطبر نباشد ولا یدخل الراس فی هذا لان عظم الراس هجنة فی الخیل ای عیب و جزر
سباع اللحم الذی تاکله یقال ترکوهم جزرا بالتحریک اذا قتلوهم جزر بالفتح والکسر و بالضم گوسپند فربه جزرة یکی قال ابن السکیت یقال اجزرت القوم
اذا اعطیتهم شاة یذبحونها نعجة او کبشا او عنزا قال و لا یکون الجزرة الا من الغنم و لا یقال اجزرتهم ناقة لانها قد تصلح لغیر الذبح جزیرة آبداک سمیت لانقطاعها
عن معظم الارض و موضعی میان دجله و فرات و اما جزیرة العرب قال ابو عبیدة هی ما بین حفر ابی موسی الاشعری الی اقصی الیمن فی الطول و بین رمل یبرین
الی منقطع السماوة فی العرض جزر میوه باز کردن از درخت خرما و شتر کشتن و پوست باز کردن از ذبیحه فلضمه یقال اجزرت الجزور و اجتزرتها نحرتها

خوردن آب بریا ع فاضه گذ بازگشتن آب بهاخلاف المد اجزار رسیده شدن میوه بباز کردن و گشنی شدن شتر یقال اجزر النخل والبعیر وکان شباب
من العرب یقولون لشیخ اجزرت یا شیخ ای حان لک ان تموت فیقول ای بنی وتحتضرون ای تموتون شبابا ویروی اجزرت بالزای المعجمتین من اجز البر ای حان
له ان یجز مجزر جای شتر کشتن وفی حدیث عمر رضی الله تعالی عنه ایاکم وهذه المجازر فان لها ضراوة کضراوة الخمر قال الاصمعی یعنی ندی القوم لان الجزور انما تنحر
عند جمیع الناس جسر بالفتح والکسر پل جسور جماعت و بالفتح شتر بزرگ هیکل وغیر آن جسرة مونث وهی جسارة دلیری کردن ع فاضه یقال جسر و
تجاسر علیه ای اقدم جسور بالفتح دلیر جشور دمیدن صبح ع فاضه جاشریة شراب صبوحی و قبیله قال الاصمعی یقال اصبح بنو فلان جشرا بالتحریک اذا
یبیتون مکانهم فی الابل لا یرجعون الی بیوتهم قال وکذلک مال جشر یرعی فی مکانه لا یرجع الی اهله جشر بالتسکین مصدر منه خیل مجشرة بالحمی ای مرعیة جشر
بالضم سرفه خشک سرفیدن یقال جشر فهو مجشور مهمولا المجشور ایضا شتر سرفنده جشیر جوال سطبر و تیردان جرمین جشر بفتحتین درشت شدن گل و خشک شدن
ان جشر الساحل اذا خشن طینه و یبس کالجر و آلودگی شیر در شیر دوشه یقال منه وطب جشر بکسر الوسط جعار بخال مرغ شکاری بخال الارض ع جمهما
مجعر بالفتح کون مرغ جعار نام کفتار بنی علی الکسر وانما بنیت لانه حصل فیها العدل والتانیث والصفة الغالبة ومعنی الغالبة انها غلبت علی الموصوف
حتی صار یعرف بها کما یعرف باسمه وهی معدولة عن جاعرة فاذا منع من الصرف بعلتین وجب البناء بثلاث لانه لیس بعد منع الصرف الا منع الاعراب کذلک القول
فی حلاق وهو اسم للمنیة جاعرتان دو کرانه ران ستور و یقال موضع الرقمتین من است الحمار وهو مضرب الفرس بذنبه علی فخذیه جاعرة حلقه بن ستور جعار بالکسر
رسن که انگشت بر میان بندد بوقت چاه فرو شدن تجعر بر میان بستن آن جعر و بالضم خرمای خشک ریزه جعبر کوتاه سطبر جعبرة مونثه جعظری درشت
خوی جعظارة بالکسر کوتاه سطبر جعفر جوی خرد و پدر قبیله از بنی عامر وهم الجعافرة نام مرد جعفر بزغاله چهار ماهه جفرة مونث چاه نابرآورده فراخ جفر الهبا
باکینی قم در بلاد غطفان جفرة بالضم جای گرد میان سب فرس مجفر و ناقة مجفرة ای عظیمة الجفرة وهی وسطه جفار بالکسر آبی در بنی تمیم ومنه قیل یوم الجفار جفیر
نوعی از تیردان و کمالکنانة جفور بالضم از گشنی باز آمدن فحل از بسیار ضراب ع فاضه یقال جفر الفحل و بعض الکبش ومنه قیل الصوم مجفرة ای مقطعة
للنکاح و فراخ شدن تهیگاه بزغاله و از شیر باز ماندن او اجفار ماندن کاری که در وباشی و ماندن پرسش زیارت کسی جمرة تف زمین و خدرک آتش جمر جمرات غلبة تجمار و هزار سوار
در هر گروهی که دست یکی کنند و باگروهی دیگر نیامیزند و یک سنگ یک بار انداختن در حج و آن سه جمرات است تجمر بالکسر بوی سوز قمجر بالضم بوی سوختنی یقال اجمرت النار مجمرا بالضم
جمار بالضم والتشدید میانه درخت خرما و اکثر الشحم النخل خوانند تجمیر بریدن جمار و انداختن جمار و باز داشتن لشکر بدار الحرب و باز ناگردانیدن گره دادن گیسو از ابن قضا یقال
جمرت المراة شعرها اذا عقدته و لم ترسله فی الحدیث ایضا فروا الملبد والمجمر علیهم الحلق اجمار شتاب رفتن شتر و گرد آمدن قوم بر چیزی جمیر القوم مجتمعهم ابنا جمیر
دو روز آبن جمیر شب تاریک استجمار استجا کردن به سنگ ها و مجمر سم سخت یجیمر نام جایی جمران کذلک کذا فی المجمل جمعرة گرد آمدن خرگوش خود را وقت گریزیدن
جمهور بالضم ریگ توده بلند و همه مردم جماهیر جمع الجمع جمهرة توده و توده کردن و بلند کردن و فی حدیث موسی بن طلحة انه شهد دفن رجل فقال جمهروا قبره
ای اجمعوا علیه التراب و لا تطینوه و خبر دادن از چیزی به یک طرف و نهان داشتن مقصود از آن خبر جور میل کردن از راستی و راه یقال جار عن الطریق و ستم کردن
در حکم بر کسی یقال جار علیه فی الحکم ع فاضه بالضم نام شهری بلد کرد و یونث تجویر نسبت کردن بجور و افکندن کسی را بر زدن جار همسایه و زنهار داده از ظلم مجاور
جوار بالکسر والضم والکسر افصح همسایگی کردن تجاور اجتوار کذلک و باعتکاف نشستن در مسجد و فی الحدیث کان علیه السلام یجاور فی العشر الاواخر جارة زن و زن همسایه الجار
زنهار دادن و رهاندن و نبرد دادن خانه و جز آن استجاره من فلان فاجاره منه غیث جور بکسر فتح الواو و تشدید الراء باران سخت رعد و ابل جور سخت بانگ
جهرة آشکار جهر آشکارا کردن و جلوه را پاک کردن قال الاخفش یقال جهرت الرکیة وهی بئر مجهورة و قوله تعالی ارنا الله جهرة ای عیانا یکشف ما بیننا و بینه
و آواز بلند کردن و خواندن و نا دانسته در راهی شدن بامدادی آگاهی نزدیک کسی شدن و دو غم کردن و مشک نماینده و دیدار یافتن کسی را ع جمهما
یقال جهرت الرجل و الجهیرة ای وجدته عظیم المراة و کذلک الجیش اذا کثر و فی عینک لبن جهیر شیرزن آب جهورة سخن بلند گفتن جهور الصوت بلند آواز مجهر بالکسر من
کان من عادته ان یجهر بکلامه جهارة بالفتح بلند سخن شدن و نماینده شدن در چشم ع فضهما رجل جهیر ای ذو منظر بهی و امراة جهیرة و یقال ما احسن جهره بالضم

ویقال کیف جبرا ذکم ای عینکم جاکلم اجهار اشکار اکردن سخن مجزتن المجاهرة بالعداوة المبادأة بها **جوهر** گوهر احدها جوهرة والحروف المجهورة وهی تسعة عشر
جرفا یجمعها قولک ظل قو ربض اذ غزا جند مطیع **جیر** بالفتح وکسر الراء سوگند است بمعنی حقا یقال جیر لا آتیک ای حقا جیار جیارح گرمی آن از خشم وگرسنگی
جار مثله **فصل الحاء** **حبر** بالکسر سیاهی دوات ونشان حبور جماعت وخوبی دانشمند حبور دان قال الفراء هو بالکسر وهو العالم وقیل کعب الحبر لمکان الذی
یکتب لانه کان صاحب کتب وقال ابو عبیدة هو بالفتح ومعناه العالم بتحبیر الکلام والعلم وتحسینه احبار جماعت قال الاصمعی لا ادری للعالم هو بالفتح ام بالکسر ویقال
به حبور آثار محبرة بالکسر سیاهی دان فلان حسن الحبر والسبر الجمیل حسن البیاة وفی الحدیث یخرج رجل من النار قد ذهب حبره وسبره قال الفراء ای لونه
وهیاته وقال الاصمعی الجمال والبهار واثر النعمة وبفتح الحاء والسین ایضا کانه مصدر قولک حبرته ای حسنته وبالکسر الاسم حبر بالفتح دانشمند قال صاحب الصحاح
هو بالکسر افصح لانه یجمع علی فعال دون فعال از استن سخن وجامه وحبر آن وسیاهی کردن در دوات **عع فاضه** دشاد کردن **کو عع فاضه** که حبور حبرة
کذلک قوله تعالی فهم فی روضة یحبرون ای ینعمون ای یکرمون وینشرون رجل یحبور مرد شادان حبار بالفتح نشان حبیر کفک دهان شتر وابر وجامه نو ارض محبار
بالکسر زمین نیکو وبانده حبرة مثل عنبة بردیمانی حبر حبرات جماعت حبرة بکسرتین زردی دندان حبر بفتحتین زرد شدن دندان و تازه شدن جراحت **عع کافه**
یقال حبر الجرح ای نکس قال الکسائی ای بری وبقیت له آثار وحبرنی بالفتح هذا الامر حبرا بالتسکین ای سرنی وجار فی شعر العجاج بالتحریک وهو قوله
الحمد لله الذی اعطی الحبر احابور مجلس فسق یعنی خرابات حباری بالضم شوات وهو نوع من الطیر مذکرها ومونثها واحدها وجمعها سوار وان شئت قلت
فی الجمع حباریات وفی المثل کل شیء یحب ولده حتی الحباری وانما خصوا الحباری لانه یضرب بها المثل فی الموق فهی علی موقها تحب ولدها وتعلمه الطیران
ولا تنصرف الفها لیست للتانیث ولا للالحاق وانما بنی الاسم لها فصارت کانها هی من نفس الکلمة ویقال ما اصاب منه حبربرا وما فی حدیثک حبربر ای
شیئا وکذلک تبربر و حورور حبنطر بالفتح کوتاه سطبر **حبحبر** بکسر الحاء وفتح الباء سطبر … دمیده شدن از خشم **حبوکر** ریگستان و سختی حبوکری مثله ام حبوکری
سختی بلاها ویقال جمل حبوکری والالف زائدة بنی الاسم علیها ولیست للتانیث لانک تقول للانثی حبوکرات فکل الف للتانیث لا یصح دخول الها للتانیث علیها
ولیست ایضا للالحاق لانه لیس له مثال من الاصول یلحق به **حتر** بالکسر عطای اندک حتر بالفتح مصدر منه **عع فاله** قال الاصمعی فاذا اقلوا قیل احتروا قالوه بالالف حتار اندک
وابن سوار استن گرده حتار بالکسر غلاف قضیب چینن جامه سر خریطه وهرچه فرا گیرد چیزی را گرد حتر بفتحتین عیب حجاحر ایضا مهمانی کردن بجهت ختانه نو و پیوند در آوردن … من خیمه
و چیستن حجاو ختان **عع فاکه** حترة بالضم مهمانی بنای نو حترة بالفتح یکبار شیر دادن **حثر** بفتحتین بر آمدن در چشم جوش آوردن و شاده شیره دیدن … **عع کافه**
حجره هردو امرو البطنی از قبیله عبد القیس حجازه بالضم کامه یزه اشارکفیدن خرما پیش از رسیدن اینه ابو **حجر** بفتحتین سنگ احجار جمع اقله حجار وحجارة جمع الکثرة ونام مرد
حجران دنفره حجر بالسکون … حجور جماعت و باز داشتن قاضی کسی را از تصرف یقال حجر علیه القاضی **عع فاضه** که حجر بالکسر حرام بالضم والفتح مثله
والکسر افصح وهو بالللغتین فی قوله تعالی حرث حجر ومنه قوله تعالی حجرا محجورا ای حراما محرما وکنار مردم و عقل منه قوله تعالی هل فی ذلک قسم لذی حجر و گرداگرد کعبه
اندرون حطیم از سوی شمال و منزلهای ثمود در نواحی شام قال الله تعالی کذب اصحاب الحجر المرسلین و حائط و مادیان حجرة ناحیه سرای یقال للرجل اذا اکثر الانتشار
حجرة حجر بالضم حرام و باز داشت یقال حجرا له ای دفعا له وهو استعاذة من الامر المنکر و نام مرد کاو را حجر کندی گفتندی حجر بضمتین نام مردی وهو حجر بن
النعمان حجرة حظیره شتر و خانه خرد والجمع حجر مثل غرفة وغرف وحجرات بضم الجیم احتجار حجره ساختن حاجر حاجور مغاکی و وادی که آب
از وی بیرون نرود و حجران بالضم جماعت مثل شاب وشبان محجر بالفتح وکسر الجیم بوستان وحیثم خانه محجر بفتح الجیم گرداگرد ویه ومنه محاجر قال
الیمن وهی الاحماء کان لکل واحد منهم حمی لا یرعاه غیره و حصار محجر خرمن کردن ماه و داغ کردن گرداگرد چشم شتر محجر بالضم وفتح
الجیم وکسرها مشددة موضعی حجارة بالفتح والتشدید نام مردی **حنجرة** بفتح الجیم والحاء حنجور بالضم نای گلو نون زائده **حدر** گرد اندام
شدن وبر گوشت شدن چشم خانه **عع بکضهما** حادر مرد گرد اندام عین حدرة یعنی چشم بر گوشت صلب وقد حادرة العین … حادر
گوشواره حدرة بالضم گله شتر … حدار بفتحتین نشیب … وبالفتح … نشیب … فرود آمدن … از نشیب … بالضم …

کشتن و خواندن ع فاصحه حبب بالتسکین رها کردن کشتی بسوی لبنی و بر تافتن تنگ سال کسی را به فرود تنی جدار آماسیدن اندام را بزدن و درخمیدن جامه حباب
حیر تافتن ازرشته یا نحلا آماسیدن پوست و فرود و فرود آمدن نیز شب تحدر فرود آمدن آب از چشم حی ذو حدوره قبیله حجم و ابنو حدر حدرة و بالضم فیها سیاهی دیده یقال
هو علی حدر عینه و حدروة عینه اذا کان مشتغلة و لا یقدر ان ینظر الیه بغضا قال الفراء یقال جعلته علی حدیرة عینی اذا جعلته نصب عینک حیدرا نام زنی حیدرة شیر و
نام مادر زاد امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب کرم الله تعالی وجهه فاطمه بنت اسد که مادر او بود داو را آن نام نهاده بود وقتیکه ابوطالب غایب بود چنانکه گفت رضی
الله تعالی عنه انا الذی سمتنی امی حیدرة چون ابوطالب رسید آن نام را نه پسندید و علی نام نهاد حدبار رحا بیر بالکسر فیهما شتر لاغر پوست بر استخوان چسپیده حذار
بفتحتین و بالکسر مع سکون الوسط پرهیز کردن ع کافه رجل حذر بضم الوسط و کسر آن مرد بیدار با پرهیز حذرون حذاری جماعت تحذیر ترسانیدن و یقال انه
لابن حذار ای ابن حزم و حذره حذار مثل قطام ای احذر و قوله تعالی و انا لجمیع حذرون ای متاهبون و بغیر الالف بضم الذال و کسرها عن الاخفش ای خائفون محذورة
ترس خدریة علی فعلیة بالکسر مخففة پاره زمین درشت خذاری جماعت و موی گردن خروس یقال نفش الدیک حذریة رجل خذریان سخت با ترس و پرهیز حذافیر
الشیء ای اعالیه و نواحیه و عطاه الدنیا بحذافیرها ای بجمیعها الواحدة حذفار و حذفور حر گرما و گرم شدن حرارت حرور گرم شدن و ع فاکه و بالعکس و فاصحه
جامن ثلثة ابواب یقال حررت یا یوم بالفتح والکسر و حر ثلث لغات حرار بالفتح آزاد شدن بنده حریة بالضم آزادی و آزاد مردی و عالی شدن حرة بالفتح تشنه شدن وهذه
الثلاث من باب ع کافه حرة ایضا زمین سنگلاخ سوخته حرار حرارت حرون جماعت مثل رضون بالواو والنون و حرون بضاجرة بالکسر تشنگی و منه قولهم اشد العطش حرة
علی قرة اذا عطش فی یوم بارد و یقال انما کسروا الحرة لمکان القرة حران تشنه و نام مردی و نام شهری ان کان فعلان فهو من هذا الباب و ان کان فعالا فهو من باب النون حری
مؤنث حران تشنگان حر بالضم آزاد و آزاده و کبوتر بچه و آهو بره و مار بچه حر الرمل و حر الوجه رخساره حران دو برادر که حر و ابی نام ایشان بود ساق حر
قمری نر احرار البقول ترهائیکه خام خورده شود و مانند آن حر منک آن بحسن و جمیل حرة زن آزاده و ناقه حرة و سحابة حرة ای غزیرة کثیرة الدر والمطر حرة الذفری جای کشتن
از پشت گوش حر ... ریگ ملمه حرة ریگ بی گل لیلة حرة بالاضافه شبی که بکارت زایل نتوان کرد یقال باتت فلانة بلیلة حرة ای لم یقتضها بعلها
و لیلة شیباء التی اقتضها حریرة نوعی جامه ابریشمین و نوعی از طعام بیمار حریرات جماعت و ایضا آنکه گرمی خشم و جز آن در دل اثر کرده باشد محرور یعنی مثله و یقال فی حورة
بالفتح یعنی در دهان من سوزش است حرور بالفتح باد و نیز یعقوب نام دیهی که بعضی از خوارج منسوب اند بوی که حروریه خوانند ایشان را حرور بالضم باد گرم که بشب وزد چون
سموم بروز احرار خداوندان شتران تشنه شدن یقال منه حر الرجل لکی صارت ابله حرارا فهو محر تحریر نقش خط برگرفتن و بنده آزاد کردن و فرزند را نامزد مسجد و طاعت
خدای عزوجل گردانیدن و استحر القتل ای اشتد حرز اندازه کردن گشت و میوه و زبان گزشدن شیر و نبیذ ع فاصحه و کاه حارز شیر ترش حرزة المال
و حرزة النفس مع سست داشته از مال و نفس حزرات بالتحریک جماعت فی الحدیث لا تاخذ من حزرات انفس الناس یعنی فی الصدقة حزورة بتشدید حزور و جماعت حزور کودک
رسیده و زورمند شده و بتشدید الواو کذلک و الجمع الحزاورة حزیران ماهی است رومیان از ایشان حسر برهنه کردن و مانده کردن حسور مانده شدن و فرو ماندن
بینائی از دیدن و ع فاکه حاسر برهنه و مبارز بی زره و خود محسرة بالکسر جاروب انحسار برهنه شدن استحسار تحسر مانده شدن چهار مانده کردن حسیر
محسور مانده و دریغ خورنده حسری جماعت مثل قتیل و قتلی محسور حسیر البصر حسیر چشم حسرة دریغ و پشیمانی حسر بالتحریک حسرة دریغ خوردن ع کافه تحسیر مانده کردن
و دریغ خورانیدن و دیگر پر او افتادن پر مرغ تحسر دریغ خوردن و حد بحقین بشیم شتر محسر مردی آزرده و حقیر لطن محسر کمیسر السین جائی است در منی حشر لطیف که
کر بر تیر نهند و سنان حشر و اذن حشر و آذان حشر لطیف و باریک لا یثنی ولا یجمع لانه مصدر فی الاصل مثال ماء غور و ماء سکب اذن حشرة مشرة اتباع و عن الاخفش سهم
حشر دقیق سهام حشر بالضم کما یقال جون و جون ورد و ورد و در التکعیت حراندن گرد کردن و منه یوم الحشر روز قیامت و باریک کردن سنان و نیزه
و جز آن ع فاصحه و نوک و تیز و لطیف شدن گوش ستور و یستعمل مجهولا و هلاک کردن تنگ سال ستور و مال مردم را حشرة بالتحریک جانور ریزه زمینی حشرات
جماعت محشر بالکسر گرد آمدن جای حاشر یکی از نامهای رسول صلعم قال علیه السلام لی خمسة اسماء انا محمد و احمد و الماحی یمحو الله بی الکفر و الحاشر احشر الناس علی قدمی والعاقب
حشور بسکون الشین ایضا اسپ تنی گاه برآمده و الانثی حشورة مثال جرولة حصر تنگ گرفتن بر کسی یقال حصره ای ضیق علیه و احاط به و بازداشتن کسی ع فاصحه

حصر بعضی بسته شدن سخن و تنگدل شدن حصر کافر قوله تعالی او جاؤکم حصرت صدورهم فاجاز الاخفش و الکوفیون ان یکون الماضی حالا و ما جوزه سیبویه
الا مع قد و جعل حصرت صدورهم علی جهة الدعاء علیهم یقال حصر علیه ای بخل و حصر فی القراءة و حصر عن اهله و کل من امتنع عن شیء لا یقدر علیه فقد حصر عنه
حصیر تنگدل و بخیل و بوریا و پهلو و پادشاه لانه محجوب قال لبید لدی باب الحصیر قیام ای جماعة کثیرة من الناس و باز داشت قوله تعالی و جعلنا جهنم للکافرین
حصیرا حصیرة جای نهادن خرما حصار بالکسر معروف و نهی باز پالان شتر و منه احصرت البعیر و کسی حصاری کردن بجنگ محاصرة مثله حصر بکسر الوسط الکوم
للسر مو از دا حصور ماده شتر که تنگ باشد سوراخ پستانهای وی و منه حصرت الناقة بالفتح و مرد که گرد زنان نگردد و تنگدل و بخیل حصر بالضم قبض شدن و بستن شکم
یقال منه حصر الرجل و احصر یستعمل مجهولا احصار باز داشتن بیماری کسی را از سفر عن ابن سکیت و منه قوله تعالی فان احصرتم فما استیسر من الهدی و قال الاخفش حصرت الرجل
جلسته و احصرنی بولی و مرضی ای جعلنی احصر نفسی و قال ابو عمرو الشیبانی حصرنی الشیء ای حبسنی حضرة نزدیکی و درگاه یقال کلمته بحضرة فلان و بمحضر
من فلان ای بمشهد منه حضر نام شهری حضر بالتحریک شهر خلاف بدو و حضر باب آمدن حاضر شدن و یقال فلان حسن المحضر اذا کان ممن یذکر الغائب بخیر حضر بالضم
دویدن احضار دویدن اسب حاضر آوردن احتضار شهری شدن مردم و حاضر شدن و دویدن اسب استحضار دوانیدن و بخود باز آمدن تحضر حاضر گشتن
فرس محضیر بالکسر اسب دونده یقال فرس محضیر و محضار و محضیرة ای کثیر العدو و لا یقال محضار و هو من النوادر حاضر قبیله بزرگ از حی و جمع کما یقال
سامر للسمار و حاج للحجاج و فلان حاضر بموضع کذا ای مقیم به و هو خلاف البادی ایضا و یقال هو علی الماء حاضر ای وارد و الجمع حضار اذا حضروا
المیاه محاضر باشندگان و الحاضرة خلاف البادیة و هی المدن و القری و الریف یقال فلان من اهل الحاضرة و من اهل البادیة و هو حضری و بدوی
حضار مثل قطام نام ستاره یقال حضار و الوزن محلفان و هما نجمان یطلعان قبل سهیل حضیرة جماعتی از نه تن که بغزا روند و نیز جراحت
و زرداب که با بچه بیرون آید از رحم محاضرة سوال و جواب کردن باهم و نزدیک شدن با خصم و برابری کردن بدو و یلان باهم حضار بالکسر
شتر سپید یستوی فیه الواحد و الجمع و المونث یقال ناقة حضار اذا جمعت قوة و رحلة ای جودة سیر حضارة مقیم شدن بشهری بالکسر عن ابی زید و بالفتح عن الاصمعی
حضور حاضر شدن نقیض الغیبة فاحضره یقال حضر الرجل و حضر غیره و حکی الفراء حضر بالکسر لغة فیه یقال حضر القاضی امراة حضر مرد که سفر از اصل او نباشد
بکسر الضاد الذی یاتی الحضر و هو خلاف البادی و اللبن محتضر بالفتح محضور یقال اللبن محتضر فغط اناءک ای کثیر الآفة و ان الجن تحضره و الکنف محضورة و قوله تعالی
و اعوذ بک رب ان یحضرون ای اصابنی الشیاطین بسوء قوم حضور بالضم ای حاضرون و هو مصدر فی الاصل حضور بالفتح شهری بیمن حضرموت نام شهری و قبیله
حضرمی و تصغیره حضیرموت یقال فلان من الحضارمة فی الجمع حضاجر تقالها هی سرقة غیر مسروقة فی
المعرفة و النکرة لانه اسم لواحد علی بنیة الجمع لانهم یقولون وطب حضجر بالکسر او وطب حضاجر حظر باز داشتن از چیزی و حرام کردن خلاف الاباحة
حرام حظار حظیرة جای شتر و گوسپند که از شاخ درخت و چوب سازند احتظار حظیره ساختن قوله تعالی کهشیم المحتظر قری بکسر الظاء و الفتح علی الفاعل و المفعول
ای جلیل الخطر قال ابو عبیدة اراه سمی بذلک لانه حظر بها عنه و منعها و هی فعیلة بمعنی مفعول احتفار زمین کندن حفرة بالضم حفر بفتح الوسط
التراب حفر بالتحریک خاک که از کنده بیرون آید حافر سم ستور حافرة اول هر چیزی یقال رجع علی حافرته بازگشت بهمان جا که آمده بود و قوله تعالی انا لمردودون
فی الحافرة ای فی اول امرنا و فی المثل النقد عند الحافرة قال یعقوب ای عند اول کلمة و یقال التقی القوم فاقتتلوا عند الحافرة ای عند اول ما التقوا و یقال احفر المهر للاثناء
و الارباع اذا ذهبت حفوة و طلع غیرها حفیر گور کنده حفر لاغر کردن یقال ما حال الاول و الجمل یحفر بها الناقة فانها السمن علیه زمین کندن عن غالیه و تباه شدن بن دندان
قال یعقوب هو سلاق فی اصول اللسان یقال اصبح فم فلان محفورا حفر بالتحریک حفر گی بن دندان یقال فی اسنانه حفر و قد حفر بالکسر و هو ازدواد اللغة
بالکسر ای ... خوار و حقارة مصدر حقیر هما حقر خرد شمردن احتقار استحقار کذلک تحاقر خوار نمودن نفس خود و یقال تحقرت الیه نفسه ای تصاغرت تحقیر
خرد داشتن حقرات صغیر با محقرة ای احقار ستیقال هذا الامر محقرة بک ای احتقار حکر احتکار غله نگهداشتن تا بگرانی فروشد حکرة بالضم انبار داری
بالضم حمار ... شدن احمار سیخ سرخی ... احمار لانه یلتبس بالملحق و لو کان له فی المرابع مثال لما جاز ادغامه کما لا یجوز ادغام ...

الا کان ملحقا باحمر نجم احمر سرخ تر احامر جمع حجاب و سرخ موسنه حمراء و جمعها و عجم احامرة قومی از عجم که بکوفه بودند احمران گوشت و می موت احمر دسته حمر اسپ سخت طارد
حمراء جلیدة و طاة و بهار و آراسته و فی الحدیث کنا اذا احمر الباس احمر ثمود لقب مردی از ثمود و اسمه قدار و هو عاقر ناقة صالح ع حمار بالکسر خر و کوره خر حمر بضمتین حمرات
حمیر احمر قمجاعات حمارة ماده خر و سنگ کرد اگر حوض و سنگ گرد خانه صیا و حمار قبان ملخ سرخ بجور گور خر حماران و سنگ پایی کرده که عرب بر وی نبیذ و
نور خشک کنند و فی المثل اکفر من حمار و این مردی بود از عاد که کافر شد و هر که بروی بگذشتی او را بکفر دعوت کردی و اگر اجابت نکردی بکشتی تو به بن الحمیر باسم مصغر
نام مردی ابن السان الحمرة احد خطباء العرب حمرة ژور که تخفیف نشد و حمر حمرات جمع حمار خربنده حمارة جماعت مثل بغال و بغالة و جمال و جمالة حمرة مکردی از دم و قف
منیضه یعنی سپید حمارة القیظ سختی گرما و قد یخفف فی الشعر الجمع حمار علی فعائل حمر بالکسر ابالاتی احامر نام شهری حمیر و حمرة و ملک بن زین حمر و ال حمیر و سفن و یوسف بازگری لکه
کو شنید ع فاضه حمیر بالکسر و سکون المیم پدر قبیلهٔ از یمن قولهم من دخل ظفار حمر ای تکلم بکلام حمیر فانج مخرج الخز هو امر اعلیه حمر بفتحتین بگوار شدن شیر از خوردن ع کاف
غیث حمر بکسر میم مشدده الراء باران سخت درشت حنیرة کنگره طاق کمانچه پنبه زدن نان حنزقر حزقرة بالکسر فیهما کوتاه نکوهیده و قال سیبویه النون اذا کانت ثانیة ساکنة
لا تجعل زائدة الا بثبت الحجة حور حؤور بالضم بازگشتن و کم شدن ع فاضه یقال حار بعد ما کار و یقال نعوذ بالله من الحور بعد الکور ای من النقصان بعد الزیادة
حور بالضم جمع حور او فی المثل حور فی محارة ای نقصان فی نقصان یضرب للرجل اذا کان امره یدبر و هلاکی بهابر باثر هلاک کاسد و الحور ایضا اسم من قولک طحنت الطاحنة
فما احارت شیئا ما ردت شیئا من الدقیق محارة صدف و خم استخوانی کام ستور و هو محارة الحنک و هو فویق موضع التحنیک و بازگشت یقال محارنا القبور ای مرجعنا یوم
لتف حور بفتحتین پوستها که سلها ادوی اگیرند حورة یکی و سپیدی سخت سپیدی و سیاهی سخت سیاه شدن چشم را حورت حور ار نعت منه احور از مصدر منه و سپید کردن
خبزی قال ابو عمرو الحوران تسود العین کلها مثل اعین الظباء و البقر و لیس فی بنی آدم حور و انما قیل للنساء حور العین تشبیها بالظباء و البقر تحویر سپید
کردن جامه و داغ کردن گرد اگرد چشم شتر و برگردانیدن خمیر نان تا در خاکستر نهند حواری کازر و یاری دهنده کما قال النبی صلی الله علیه و سلم زبیر بن
عمتی و حواری من امتی حواریون اصحاب عیسی علیه السلام و قیل للنساء الحواریات لبیاضهن احور نام ستاره و گویند مشتری قال ابن السکیت قیل للعیش بالجمادی
ماهنه من حل حوری سپید ماننده حواری بالضم مشدده الواو آرد سپید و هو ایضا ما بیض من الطعام یقال حورته فاحوار ای بیضته فابیض الحفنة المحورة
المبیضة و یقال محور عین بعیرک ای حجر حولها بکی و حور الخبزة بالمحور اذا اوارها و هیاها لیضعها فی الملة محور بالکسر سوره و چرخه و لوله که بر وی کرده و حوار
بالضم شتر کره که از شیر باز نشده باشد و فصیل آنچه از شیر باز شده احورة جمع القلة حیران جمع الکثرة حوران بالفتح جایی بشام محاورة بایکدیگر
را احاره جواب باز دادن یقال کلمته فما رجع الی حویرا و لا حویرة و لا محورة و لا حوارا ای ما رد جوابا تحاور بایکدیگر تحاور استحارة گفتن خواستن حیر حیرة سرگشته
شدن ع کافه یقال منه حار یحار حیران سرگشته حیاری جماعت تحیر سرگشته کردن تحیر سرگشته شدن و گرد بر گشتن آب حائر گرداب حیران حوران
بالکسر و الضم جماعت رجل حائر بائر آنکه هیچ بیرون شد کار خود نداند استحارة گوار یدن شراب یقال استحیر الشراب یستعمل مجهولا استحار المکان بالماء و تحیر اذا امتلاء و استحیر
سحاب ثقیل متردد و لیس له ریح تسوقه حیر مانند حظیره و منه الحیر بکربلا حیرة بالکسر شهری نزدیک کوفه حیری منسوب بوی و حاری کذلک علی غیر قیاس کانهم قلبوا الیاء الفا و
یقال لا آتیک حیری دهر ای ابدا فصل الخاء خبر نوشته دان بزرگ و ماده شتر شیرناک خبر بالتحریک یعنی آگاهی اخبار تخبیر آگاه کردن استخبار خبر رسیدن تخبر
مثله و تا خبر شدن مخبر بالفتح جای خبر دادن و هو خلاف المنظر مخبرة بضم الباء نعتان منه خبار بالفتح زمین نهوار که در وی سدر روید خباری جماعت بفتح الراء و کسرها
مثل صحاری خبراوات کذلک خبر بفتحتین ایضا سدر ناک شدن زمین ع کافه خبر اخبار نعتان منه خبار بالفتح زمین نرم سوراخ ناک خبر بالضم دانستن ع کافه
یقال من این خبرت هذا الامر ای من این علمتا و الاسم الخبر و آزمودن ع فاضه خبیر آگاه و دانا و کشاورز و منه المخابرة ای المزارعة و نبات و سیم یقال
تحضب الخبیر ای تقطع النبات و تاکله و قال ابو النجم حتی اذا کان حال من خبیرها ای من وبرها و کفک دهان شتر خبرة بالکسر آزمایش اختبار آزمودن
یقال صدق الخبر الخبر و یقال جدت الناس اخبر تقلهم یعنی آزمای تا دشمن گیری خابور جایی بشام خیبر جایی بحجاز خبرة بالضم بهره از گوشت
یا ماهی قال ابو عبیدة یقال تخبروا اخبرة اذا اشتروا شاة و ذبحوها و تقسموا لحمها خبر خبر بضمتین ع فاکه خبار فریبنده خیتعور آنچه بیک

حال منشا چون آب جزان و غول کرگ خثار بالضم باقی مانده خثارة مثله خنثیر بکسر الثاء بعد النون باقی مانده زخب قوم خوش رو فرگ شلن شیر
شیر جیرات کشتن ایکن و هی نقیض الرقة یقال خثر اللبن یخثر قال الفراء خثر بالضم لغة فیه قلیلة فی کلامهم سمع الکسائی بالکسر ایضا و بفتحتین مقیم بودن بجای
عع فاضه یقال خثر فلان ای اقام فی الحی و لم یخرج مع القوم الی المیرة یقال خثرت نفسه ای اختلطت و قوم خثار الانفس خثری الانفس ای مختلطو
انخثرت الزمرة فسبرا ندم مسکرا یعنی ناکه اخته کدا شتم فی المثل ما یدری ایخثر ام یذیب خدر بالکسر پرده و بیشه شیر مخدره زن پرده نشین لیث خادر شیر در بیشه اخدار
مقیم بودن مرد در اهل خود و شیر در بیشه خود و باز داشتن خود خدرة بالضم قبیلة از انصار منهم ابو سعید الخدری خدار تاریک و ابر سیاه و عقاب خدر بفتحتین باران
دخوابیدگی و پای و سستی اندام عع فاکه خادر مرد سست و کاهل یوم خدر روز نمناک و لیلة خدرة کذلک منه اخدر الیوم ای اظلمه المطر اخدری گورخر و حلاء الظبی
ای تخلف عن القطیع خریر آواز کردن ب عع فاکه جای هموار میان و بلندی اخرة جماعت خر و ربر دور افتادن و آواز کردن در خواب عع فاکه
انطوا انفتن دست بشمشیر خرخرة آواز گلوی نهمنة و خفة کرده و یقال خر عند النوم و خرخر یعنی و تخرخر لیطه اذا اضطرب مع بعظم خر بالضم گلوی آب خزر بفتحتین
تنگی خردی چشم اخزر نعت منه و یقال هو ان یکون الانسان کانه ینظر بموخرها و گردی نزد مردم تخازر الرجل اذا ضیق جفنه لیحد النظر کقولک تعامی تجاهل خزر
بالضم و تشدید ها خزیر خزیرة نوعی از طعام خنزیر بالکسر خوک نام جائی خنازیر جماعت و ایضا ریشی که بر گردن و گلو بر آید مردم را خیزران درخت نی و هیچ نی که از وی بن
نیزه سازند خنازیر جماعت و الخیزرانة السکان خیزری نوعی از رفتار خسر خسران بالضم فیهما زیان کردن و هو مثل فرق و فرقان عع کافه خسری جماعت
خسر به قوله تعالی قد خسر الذین کذبوا بلقاء الله و خسرت الشی بالفتح و اخسرته نقصته قوله تعالی بالاخسرین اعمالا تخسیر هلاک کردن خناسیر بالنون هلاکها لا واحد له خسار
خسارة بالفتح فیهما هلاکی و گمراهی خشیر کذلک خشارة بالضم باقی مانده طعام بر خوان هر چه از هر چیز که آن بکار نیاید و مردم فرومایه خشر مشدد منه عع فاکه خصر
میان سر دم لغة فی خصر میان باریک مخصر القدمین آنکه اخمص او بر زمین نرسد از باریکی پای نعل مخصرة کذلک خاصرة تهیگاه خصر بفتحتین سرما و سرما یافتن و سرد شدن
بند عع کافه خصر آب سرد خصرت یده ای خصر بوم ماای باشد برده خنصر انگشت خرد خناصر جماعت خاصرة بالضم نام شهری بشام مخصرة بالکسر تازیانه و عصا خصرا
مخاصرة دوکس در راه رفتن با هم زیرش آیند تخاصر دستهای یکدیگر گرفتن اختصار کوتاه کردن سخن و نزدیکتر راه در آمدن خضرة سبزی اخضرار اخضیضار سبز شدن
تخضیر سبز کردن خضرة ایضا تیره رنگی ستور یقال فرس اخضر و هو الدیزج و در مردم گندم گونی و ربما سموا الاسود اخضر و قوله تعالی مدهامتان ای خضراوان لانهما تضربان
الی السواد من شدة الری و سمیت قری العراق سواد الکثرة شجرها خضراء آسمان کتیبة خضراء لشکری که در آهن گم گشته باشد خود در از سلاح و فی الحدیث ایاکم و خضراء
الدمن یعنی زن با جمال که بی اصل بد نژاد باشد که هرچه در خاک و به برآید از نبات و گل آن بر رسد خضیرة خرمایی که غوره او سبز بریزد اختضار علف سبز درودن یقال اختضر
الکلاء و جوان مردن یقال اختضر فلان اذا مات شابا غضا و کان فتیان یقولون لشیخ اجززت یا شیخ فیقول ای بنی و تختضرون ای تموتون شبابا و قد مر فی
فصل الجیم خضارة بالضم دریا و هی معرفة لاتجری تقول هذا خضارة اما خضاری مرغیست که او را اخیل نیز گویند خضار بالفتح شیر با آب تره و نوش مخاضرة میوه سبز
نارسیده و درخت فروختن و هو منهی عنه خضاری بالضم و التشدید کشت سبز خضر سبز و نام نبی یا ولی آنکه خضر بالکسر و سکون الوسط کذلک مثال کبد و کبد الا ان الاول افصح و قوله
تعالی فاخرجنا منه خضرا قال الاخفش اراد الاخضر کقول العرب ارنیها نمرة اركها مطرة و یقال هب دمه خضرا مضرا ای هدرا خطر بفتحتین هلاک نزدیک شدن
عع فاکه و الخطر گرو بدان بندد و هو السبق الذی یترامی علیه و یقال لاخطر لهذا و خطیر ای لامثل له بقدر و قدر و منزلت مخاطرة در خطر افتادن و هر آن خود
گرو بستن یقال خاطر بنفسه و خاطر بکذا و علی کذا اخطار خطورة بلند قدر و منزلت شدن عع بضمها خطر بالکسر گیاهی که بدان خضاب کنند و شیر بسیار و شتران
بسیار خطر خطران دم زدن شتر وقتیکه مست باشد و جنبیدن نیزه یقال رمح خطار و اهتزاز کردن رجل خطار بالرمح ای طعان خطران الرمح ارتفاعه و انخفاضه
للطعن و خطر الدهر خطرانه کما یقال ضرب ضربانه خطور گذشتن اندیشه بدل یقال خطر الشی ببالی عع فاضه اخطار اندیشه در دل گذرانیدن و قدر و گرو
در میان نهادن خطیر مرد با قدر و منزلت خطار ایضا نام اسپی ام خفر بدرقه و نگاهبان شدن یقال خفر به خفیر نعت منه تخفیر نگاه داشتن کسی را و شرمنده کردن اخفار
شرمگین شدن و بدرقه خواستن اخفار عهد شکستن و غدر کردن با کسی و بدرقه فرستادن خفرة بالضم عهد و پیمان خفارة بالضم و الکسر کذلک تعهد نگاهداشتن خفر بالتحریک شرم و شرمگین شدن

خمر کافه خمرة بفتحتین زن نیک شیر مکین جانور کیانی حاکر مثال سکر بخود و کشتن خمری و خمیر کردن و مایه کردن و خمیر و پنهان داشتن جای سر
و پوشیدن یقال خمرت الرجل ای استحییته و خمر فلان شهادته ای کتمها ع خ فاضیه خمرة معروف خالص خمرة و خمر و خمور مثال تمرة و تمر و تمور انگور و هذه الحبه یقال
ما عند فلان خمر ولا خل ای لا شر ولا خیر خمیر مثال فسیق به من خمر خمار بالضم باقی مستی در سر و انبوهی مردم مخمور آنکه بخمار و رجل خمر بکسر المیم الذی خامره الداء خمار
دخل فی خمار الناس بالضم والفتح ای فی غمارهم خمره بالضم سجاده از برگ خرما بافته و کلفونه و نافه خمیره و خمیر که در وی خمر باخن ران بینه خمار بالکسر مقنعه زنان اختمار سر پوشیدن زن یقال
انها لحسنة الخمرة و فی المثل ان العوان لا تعلم الخمرة تخمیر بتخفیف پوشیدن از خمر چون ستعفا لکو یا ولد و دوریک ده مانند آن انبوهی مردم و پنهان شدن ع خمر کافه یقال خمر
عنی الخبر ای خفی و خمر عنی فلان ای توارى و مکان خمر اذا کان کثیر الخمر و فی المثل هو یدب له الضراء و یمشی له الخمر یضرب لمن یاتش مر صاحبه بغدر و خدیعه اخمار پنهان داشتن
و پوشش باک شدن من خمرة بالتحریک بوی یقال وجدت خمرة الطیب ای ریحه تخمیر پوشانیدن چیزی تا هم خمیره گوسپند سیاه سفید سر خامره آمیختن با هم و پیوسته در جای
بودن و پنهان بودن یقال للضبع خامری ام عامر ای استتری استخمار ببندگی گرفتن یقال استخمر فلان فلانا ای استعبده و منه حدیث معاذ من استخمر قوما اولهم احرار ای
جارهم قهرا و تملک علیهم یقال الخمری کذا و کذا ای اعطیته هبته و ملکنی ایاه و باخمری جایست در بادیه که ابراهیم بن عبد الله بن الحسن بن علی بن ابی طالب در وی
خفته ست ام خنور مثال تنور گفتار و ستخی خنجر دشنه کارد خنجور ناقه بسیار شیر خناجر جماعت خنور زمین پست و در وی ستور زدن یقال خنع عنه عنی
ای صاح خوار به خوران رود و ستور خوار بالضم بانگ گاو و منه قوله تعالی عجلا جسدا له خوار خوار خورة شکستن گرما و ضعیف شکسته و آوردن ع خ فاضیه استخار
نیکو جستن و بانگ کنانیدن صیاد آهو بره را تا مادر نزدیک بیاید و صید کند اخاره برگردانیدن ستور را از راهی که میرود براه دیگر خور تعجیز تعجیل خوار
ربع خوار ارض خوار سست نرم ناقه خواره بسیار شیر خوار جماعت خیر نیکو و نیکوئی و نیکوتر و مال قوله تعالی ان ترک خیرا ای مالا رجل خیر و امرأة خیرة
ولیشد و نیکوکار خیار گزیدگان بخلاف شرار گزین و خیار تره و این معرب ست خیرات جمع خیرة و هی الفاضلة من کل شیء قوله تعالی اولئک لهم الخیرات و قال الله تعالی
فیهن خیرات حسان و قال الاخفش لما وصف و قیل فلان خیرة اشبه الصفات فادخلوا فیه الهاء للمؤنث لم یریدوا به افعل فان اردت معنی التفضیل قلت فلانة
خیر الناس ثم تقل اخیر و فلانة خیر الناس و لم تقل خیرة ولا تثنی ولا یجمع لانه فی معنی افعل خیر بالکسر کرم و بزرگواری خیرة نیکوئی و هو اسم من قولک خار الله
فی هذا الامر خیرة بتحریک الیاء گزیده و هو اسم من اختار الله ای اصطفاه و یقال اختار الله محمد خیرة الله بسکون الیاء و تحریکها اختیار برگزیدن تخیر مثل
مختار گزینند و گزیده و تصغیره مخیر آمده بحذف التاء و نیکوئی جستن تخیر خیار یکی دادن خیری بکسرتین خیر معرب ست فصل الدال دبر گروه گشت
انگبین لا واحد له و بور جماعت و یقال للزنابیر الضاد بر و منه قیل عاصم بن ثابت الانصاری حمی الدبر و ذلک ان المشرکین لما قتلوا اراد و ان یمثلوا به فسلط
الله علیهم الزنابیر الکبار یحام الدارع فارتدعوا عنه حتی اخذه المسلمون ثم دفنوه و یقال جعلت کلامه دبر اذنی ای تصاممت عنه دبرة و بارة یک کرد زمین
و جماعت ذات الدبر و داجم قال ابن الاعرابی و قد صحفه الاصمعی فقال ذات الدبر بالیاء هو بفتحتین بسکون اوسط الضاد پس پشت خلاف قبل قوله تعالی
و یولون الادبر الظهر جعله للجماعت کما قال الله تعالی سیهزم الجمع و یولون الدبر آخر شب و بر قبیله از بنی اسد و دبر بالکسر مال بسیار یقال مال دبر و اموال دبر یستوی
فیه الواحد والجمع والتثنیة رجل ذو دبر بسیار مال بسیار آب خلاف قبله یقال لیس لهذا الامر قبلة ولا دبرة کار بی پشت در دبرة بفتحتین
و جنگ بی الضاد و احداد دبرة و بارد مثل شجرة و شجار و بر پشت ستور یقال منه دبر البعیر بالکسر و بعیر الدبر بتخفیف و بفتحتین آیند ...
کار یقال فلان لا یصلی الصلوة الا دبرا ای آخر وقتها دبران یکی از منازل قمر و آن پنج ستاره است در ثور دائم پس ثریا بیرون جسته از کارها
فائز از قمار ... دابر ... قطع الله دابرهم آخر من بقی منهم دابرة آخر ریگ و پاشنه مردم و پنجم انگشت که بر پای ... بر آمد ... دیگر
با و ناخن که بر باز و ستور بر آید و نوعی از بند با کشتی رجل دابر ... سخن که تشود دبیر ریسمان که بر کند بوقت رشتن ... و قیل انکه
وقت ... یقال فلان ... قبیلا من دبیر ... مدابر اذا کان ... من ... الاصمعی ... من الاقبال ... و ... فی الاذن ...
... فهو ... الادبارة ... المعلقة من الاذن ... و مقابلة و ناقة ... مدابر ... بالضم ...

که در قدیم می گفته اند دبار بالفتح هلاک مثل الدمار و دبار بالکسر جمع دبارة یعنی یک کرد زمین و هی دبرة ایضا ای المشارة فی المزرعة و یقال ایضا فلان لا یاتی الصلوة
دبارا یعنی بعد مضی الوقت دبور بالفتح باد پس پشت دبور خواجه و پیر شدن و بریدن تیر از کمان و بردن یقال دبر بای ذهب به و یقال ابهات تهب مهب کما
ذهب امس الدابر و پس رفتن قوله تعالی واللیل اذ ادبر و قری دبر ای تبع النهار قد دبر یقال قطع الله دابرهم اقبل منه و ادبر و روایت کردن از کسی بعد از مرگ وی یقال دبرت
الحدیث عن فلان ای حدثت به عنه بعد موته و سپس شدن باد عع فاضه دباد و بوزیده شدن کسی یقال دبر القوم فهم مدبورون و تستعمل مهمولا و بمعنی
موضعی نمر ع و دبری منسوب بدو و پس رفتن و در دور آمدن نقیض اقبال و ادبر الرجل اذا دبر بعیره ادبر لقب حجر بن عدی مدابره دشمنی کردن با کسی تشدید خلاف
استقبال تدبیر پایان کار نگریستن و بنده را از پس مرگ خود آزاد کردن و حدیث روایت کردن تدبر اندیشه کردن تدابر برگشتن قومی از یکدیگر دثر مال بسیار یستوی
فیه الواحد و الجمع یقال مال دثر و اموال دثر و عکر دثر بالتحریک ای بل کثیر دثار جامه بر تن و هو ما فوق الشعار تدثر پوشیدن دثار برآمدن گشن بر ماده و جستن بر پشت
اسب بوقت برنشستن دثور ناپدید شدن نشان تا اثر ماند دثور بالفتح مرد بی نام و خوابناک دثر بطار ای اصلح عشه دجر ان مرد نشاط طلی فریده و یقال موجران
دجر بالتحریک حیران شدن عع کافه قوم دجاری ای حیاری دجو تاریکی لیله دجوه شب تاریک دحور راندن و دور کردن عع فتحها قوله تعالی دحورا
ای مقصی دخور خوار شدن عع فتحها مدحور خوار کرده دخدار جامه سپید و تخت بسته معرب تخت دار در شیر و غنیمت و نیکوی و کار نیکو دار یدباران
و جز اینها یقال فی الذم لا در دره ای لا کثر خیره و یقال فی المدح لله دره ای عمله خیره و للشدد که من جلبا قته در بالفتح ددار بسیار شیر نوق و در از مثل کاذ فرد نغار دس دریر
اسب تیز رو دره بالضم مروارید بزرگ در درر درست جمع کوکب دری بالضم والکسر ستاره روشن دره بالکسر آلت زدن و بسیار شیر و روانی و گرمی و روانی بازار و تیز گی ادرار یقال
التماس دره ای مقدار المجری و الجمع درر مکسر سیاه مدرار و دستها مدرار ریزان و یقال ها علی درو جد بالفتح ای علی قصد و جهد و هم علی درر الطریق ای علی قصده
و درر الریح ایضا مهبها درور بالضم بسیار آمدن شیر از پستان عع فاضه و یقال درت حلوبة المسلمین ای فیهم ادرار روان شدن شیر یقال ادرت الناقة فهی مدرة اذا در لبنها
و الریح مدرستی و تسدر رعدای تحلبه قال الاموی استدرت المعزی ارادت الفحل و یقال ایضا استدرت المعزی استدرارا من الفحل بالدال المعجمة و در تضمین تیر بهادمن کودک
و مدار و تحمی به دور گرد یه که غرق یکند و توهم ده دریس سعد تعقیب من اسماء الکذب و باطل یقال لعله کان سعد القین جلا من العجم یدور فی مخالیف الیمن یعمل لهم فاذا
کسد قال بالفارسیه ده برود کانه یودع القریه ای انا خارج غدا و یقول ذلک یستعمل فمرتبه تحرب و ضربوا به المثل فی الکذب فقالوا اذا سمعت بسری القین فانه مصبح
دسار ریسمان کشتی و دسر جمع بالسکون و الحرکه مثل عسر قوله تعالی علی ذات الواح و دسر دسر کوفتن نیزه و دور کردن دمنه رجل مسعد دسر شتر بزرگ مشکل دوده
کونه منه فمام شکر نسا بن المنذر یقال جمل دوسر و دوسر که منسوب الیه دعر مقیمین تباهی و دود کردن چوب عع کافه دمنه عود دعر بالفتح
والکسر ای ردی کثیر الدخان و حکی النحوی عود دعر مثال صود و زنوا دعر الذی لا یوری و منه حدیث الدعارة و هی الفسق و الخبث یقال بوصفیت دعرو دعره
دعر ایضا کشتن بسیار نتاج منسب الیه الدعریه من الابل دعثره ویران کردن دعثرو یران شده و فی الحدیث لاتقتلوا اولادکم سرا فانه لیدرک الفارس
فیدعثره ای یهدمه و یطحطه یعنی بعد ما صار رجلا دعثور بالضم حوض کوزا کرد برآورده دعره ربوده گرفتن چیزی و فی الحدیث لا قطع فی الدعره دعر سوسمن
و فی الحدیث علام تعذبن اولادکن بالدغرة بوایت ترفع لهاة المعذور و قوله دغری لا صفی ای دغروا علیهم و لا تصافوهم و یقال دغر ولا صفا مثل عقری حلقی
و جعفا دغمره درهمتین خلق دغمری دغمری تفتمتین و مکنین چیزهای آمیخته سرخ غریبان دفر گند یقال فرالا ای منقدام دفر نام دنیا و یقال نحو دلمار
دفر نام بنگر که نسگان گویند یعنی بر کسوه یعنی باد فره دفترم دقاریر تخته ها ادر دغباء و هذه قرارة بالکسر و یقال یا ابن بعزی العقار ای یا کاذب
و المخش در رجل دقراره ای مام ذو فکاهة قرار قراره از از کشتی بابان دقری نام سرخه دماره هلاکی تدمیر هلاک کردن و هلاکی فلکستان برکسی بیشم و لوازدن
صیاد در کاثره تا شکاری بوی او را نشاسد و بوی دمهدی بجای در آمدن عع فاضه در نام شهری و شام بنویع تدری سگ المرش مخرسود کوتاه
دنیارم و جمله دینار بالتشدید فابدل من احد حرفی مضعفیا ثلا یلتبس بالمصادر التی تجی علی فعال بالکسر کقوله تعالی و کذبوا بایاتنا کذابا الا ان یکون
بالها فیخرج علی اصله مثل صنارة و دنامة لانه امن من الالتباس مدرسی با غابا دار سرای قال الله تعالی دشم دار المتقین و ذکر مع معنی المشری

المضجع کما قال تعالی نعم الثواب وحسنت مرتفقا قانت علی المعنی ادوُر بالضم جمع القلة دیار و دور جمع الکثرة والدارة قم وهی اخص من الدار وایضا خرمن
ماه و دارة القمر هالته دیار و دوری کسی یقال مابها دیار و دوری ای احد واصله دیوار فالواو اذا وقعت بعد یاء ساکنة قبلها فتحة قلبت
یاء وادغمت مثل ایام وقیام دوَر و دوران گردیدن ع فاضه دارة متعدمنه تدویر کذلک یقال دوّر به وادار به گردانیدن چیز را یقال
دوّره مداورة معالجت کردن دَوّاری روزگار داری بوی فروش وهو منسوب الی دارین موضع بالبحرین فیها سوق کان یحمل الیها مسک من
ناحیة الهند وفی الحدیث مثل الجلیس الصالح مثل الداری ان لم یحذک من عطره علقک من ریحه وخداوند نعمت دائرة خط گرد یقال فی الفرس ثمانی
عشرة دائرة وهزیمت قوله تعالی علیهم دائرة السوء دوائر جماعت مدارة نوعی از دلوها دُوّار بالضم نام بت وقد یفتح گشتن سر علتی یقال دیر بالرجل
ای اصیب بالدوار دیر کلیسای ترسایان واصله الواو ادیار جماعت دیرانی صاحب دیر قال ابن الاعرابی یقال للرجل اذا راس اصحابه هو راس الدیر
دهر روزگار دهور جماعت وهمیشه فرود آمدن یقال دهر به ع بفتحها دهر دهاریر روزگار سخت و دهر داهر کقولهم لیل لائل و ابد آبد و یقال
ویقال لا آتیک دهر الداهرین یعنی همیشه وفی الحدیث لا تسبوا الدهر فان الله هو الدهر لانهم کانوا یضیفون النوازل الیه فقیل لهم لا تسبوا
فاعل ذلک بکم فان ذلک هو الله تعالی او یقال ما ذاک بدهری ای عادتی وما دهری بکذا ای ما همتی کذا دهری بالضم سال خورده
دهری بالفتح آنکه عالم را قدیم گوید دهورة گرد کردن یقال دهورت الشیء اذا جمعته ثم قذفته ویقال هو یدهور اللقم اذا کبرها **فصل**
**الذال** ذ آر بر آغالانیدن کسی را بر کسی و دلیری کردن یقال ذئرت علیه و رمیدن وکراهت داشتن چیزی را و عادت کردن
بچیزی یقال ذئر به ای اعتاده ع کافه وفی الحدیث ذئر النساء علی ازواجهن یعنی نفرن واجترأن ونشزن امرأة ذائر بلا ها ای
ناشزة ذئرة ای کریهة ناقة مذائر ناقه که چون بچه بزاید از و بگریزد و نفرت آیدش ذبر نبشتن مثل زبر ع فاضه که ذخیرة نهی ذخر بالضم
نهی نهادن ع بفتحها اذخار مثله اذخر گیاهیست که آنرا کوم خوانند ذرّة مورچه ذر جماعت و ایضا نام مردی ابو ذر کنیت صحابی و پراگندن ع فاضه ذریّة
بالضم فرزندان ذراری ذریات جماعت ذرور ذریرة داروی پراگندنی اذرّة جماعت ذرور بالضم بر آمدن آفتاب و نبات ع فاضه مذارة ذرار بدخو شدن
ناقه یقال ناقة مذار بلا ها ویقال فی فلان ذرار ای اعراض غضبا ذعر ترسانیدن ع بفتحها ذعر بالضم بیم فیه وقد ذعر فهو مذعور وامرأة ذعور بالفتح
زن ترسنده از تهمت فی تمتاذعور آنکه بر پستان او دست نهند خویشتن را در کشد ذو الاذعار نام ملکی از ملوک یمن ذفر بوی تیز خوش یا ناخوش بوی آمدن
ع کافه رجل ذفر ای له صنان وخبث ریح مسک اذفر مشک تیز بوی روضة ذفرة مرغزار ریویا ذفری بالکسر پس گردن و پس گوش شتر که خوی
کند یقال هذه ذفری اسیلة بلا تنوین لان الفها للتانیث وبعضهم ینونه فی النکرة ویجعل الفه للالحاق بدرهم والجمع ذفریات وذفار بفتح الراء وذم
الالف فی تقدیر الانقلاب عن الیاء ومن ثمه قال بعضهم ذفار مثل صحار قال ابو زید بعیر ذفر بالکسر مشددة الراء ای عظیم الذفری ناقة ذفرة
والذفر الشاب الطویل التام الجلد والذفراء عشبة خبیثة الرائحة لا یکاد المال یاکلها عن یعقوب قال کتیبة ذفراء ای سهکة من الحدید وصدئة
ذکر نره مذاکیر جماعت علی غیر قیاس فرقا بین الفحل والعضو نر ذکور ذکران ذکارة جماعت علی غیر قیاس مثل حجر و حجارة و آهن کم لاد
وپارکو مانند آن خلاف الانیث ذکور البقل تره که دراز و سطبر شود سیف ذکر و مذکر شمشیر آبدار مذکرة ماده شتر مانند نر در خلق و خلق
ذکرة للرجل والسیف بالضم تیزی مرد و شمشیر وفی الحدیث انه یطوف فی لیلة علی نسائه ویغتسل من کل واحدة منهن
غسلا فسئل عن ذلک فقال انه اذکر یعنی احد رجل ذکیر و ذکور نیکو یاد گیرنده تذکیر بزی منسوب کردن خلاف التانیث
ذکر ذکری اذکرة یاد کردن ع فاضه ذکر ایضا آوازه وثنا قوله تعالی ص والقرآن ذی الذکر ای
ذی الشرف ویقال کم الذکرة من ولدک ای الذکور ویقال اجعله منک علی ذکر بالضم ای لا تنسه
تذکر یاد آوردن اذکار یاد دادن و پسر زادن مذکر زن پسر زاینده مذکار آن زن که همه پسر زاید تذکیر یاد دادن

دبنیدوادن اذکار یا دآوردن تذکرة یاد کنانیدگر بطنی از قبیلهٔ ربیعه **ذمر** ذمر مثال گنبد گنبد ذمیر ذمر مثل ظلم دلیر و جمع ذمر اذمار ذمر الحقن
به جنگ بانگ کردن شیر **ع ع فاضه** تذامر یکدیگر را برانگیختن به حرب یقال فلان حامی الذمار ای اذا ذمر و غضب حمی ذمار بالکسر آنچه بسپرد از بود
نگاه داشت آن بر مرد و یقال اقبل فلان یتذمر کانه یلوم نفسه علی فائت و قیل یتذمر علی فلان اذا تنکر له و اوعده تذمیر درست و رفع شتر
انبستن کردن تا بداند که بچه وی نر است یا ماده مذمّر بالفتح کتف تا بن گوش **تدبیر** بستان شتر بسرگین آلودن تا بچه شیر نخورد و سیاه کردن
علت دندان را یقال ذیر فوه مجهولا **فصل الراء** ریر ریر رار مغز استخوان تباه شده و گداخته از لاغری ارار تنگ گردانیدن مغز را
**فصل الزاء** زئیر بانگ شیر و غریدن وی زار زأر بسکون الهمز و تحریکه کذلک **ع ع فاکه** بالعکس ایضا و النعت منه زائر و زئیر شتر آن غریدن
شیر زار بسکون الهمزة بیشه **زبرة** بالضم آهن پاره زبر به ضمتین و فتح دوم جماعت و کتف مرد و شیر و دو ستاره روشن از برج اسد از بر مرد و غیر
کتف و کذلک منه مزبر و زبراء نام کنیزک احنف بن قیس و فی المثل قد هاجت زبراء و هی کلما غضبت قال الاحنف کذلک فصارت مثلا زبر با
برزدن و باز داشتن و برآوردن گرد اگرد چاه بسنگ **ع ع فاضه** و نبشتن **ع ع فاضه** یقال ماله زبر ای عقل زبر بالکسر نبشته بلور
بالضم جماعت و بالفتح نبشته و هو فعول بمعنی مفعول و کتاب داود علیه السلام و یقال انا اعرف تزبرتی ای خطی و کتابتی زبیر نام کوهی
که کلیم تشریف تکلیم بروی یافت از حق عز و جل زبر بکسرتین و تشدید الراء قوی و توانا و یقال اخذت بزوبره و بزابره و بزعبره ای
بجمیعه قال ابن احمر عدت علی بزوبرا ای نسبت الی بکلها و کمالها زبرجة نوعی از کشتی زنبور زنبار کبت انگبین ارض مزبرة زمین زنبور ناک
حذفوا الزیادات کما قالوا ارض معقرة و مثعلة ای ذات عقارب و ثعالب ازبئرار برپای خاستن موی بر اندام و **ع ع** برآوردن
ستن پشم و نبات زئر بالکسر پرزه جامه **زبطرة** ثغری است از ثغور روم **زبعری** بدخو و اگر بر روی موی بسیار دارد
و آن ابو شیر سید جمیل زبعری کذلک **زجر** باز داشتن و نهی کردن یقال زجره و ازدجره فانزجر و ازدجر و فال گوی یقال زجرت انه
یکون کذا و کذا و راندن شتر **ع ع فاضه** ازدجار بلند داشتن و باز ایستادن متعد لازم انزجار باز ایستادن زنجرة انگشت زدن زنجیر
بالکسر اسم فیه زجور بالفتح من الابل التی تعرف بعینها و تنکر بانفها **زحیر** پیچاک شکم زحار بالضم کذلک و باد سرد برآوردن **ع ع بفتحهما**
و که زحر نام مردی **زخر** بر شدن رود و دریا از آب و منه بحر زاخر و یقال زخر اذا کان کریما کوالیدان نبات **ع ع بفتحهما** یقال زخر النبات
و اتخذ زخاریه بالضم اذا التف و خرج زهره و هکان زخاری النبات جائیکه علف بهم و پیچیده باشد زر بالکسر گوی گریبان جزران زر را جماعت زرة
قریبی شتر زر بن حبیش یکی از فقهای تابعین زر بالفتح گوی بستن پیراهن را بر خود **ع ع فاضه** یقال انه زر تحلیک میتمسک زرة ثلث لغات و الجمع
یقال بزر الکتائب بالسیف گزیدن حمار مزر بالکسر گزنده مزارة یکدیگر را گزیدن زریر افروخته و سرخ شدن چشم **ع ع فاکه** زرزرة بانگ
کردن مرغ زرزر زرزور نوعی از مرغان زرارة بالضم نام مردی **زعر** کم موی شدن **ع ع کافه** ازعر نعت منه و زعرین کم علف زعارة بالفتح و
تشدید الراء بدخوی و تندی لا یتصرف منه فعل زعر و تند خود العامة تقول رجل زعر و فیه زعارة بالتخفیف نوعی از میوه که آن را هلیج گویند
**زعفران** آم زعافر جماعت مثل ترجمان تراجم زعفرة رنگ زعفران دادن مزعفر شیر سرخ **زفر** بار بر داشتن **ع ع فاکه**
از دفار مثله زفر بالکسر بار و مشک زوافر کنیزکان که در مشک آب کشند زافرة الرجل یاران و خویشان مرد زافرة تیر سهم
نزدیک پیکان از تیر زفیر به گلو فرو رفتن آواز از سختی و هو تردید النفس حتی تنتفخ الضلوع و اول بانگ خر و شهیق آخر آن زفرة بانگ
کردن **ع ع فاکه** زفیر ایضا یعنی زفرة بالضم میان اسب زفر مهة و نام یکی از اصحاب ابو حنیفه رحمه الله زکرة بالضم خیک
شراب خرد بر شدن شکم کودک زکریا نام پیغمبری علیه السلام مقصورة و ممدودة و یخذف الالف ایضا فان مددت او قصرت
لم تصرف و ان حذفت الالف صرفت مثنی الممدود زکریاوان و زکریاوان والجمع زکریاوون و زکریاون و منسوب الیه زکریائی معناف

زکریا وهی مضاف مثنی زکریاوی مضاف مجموع یستوی فیه الرفع والخفض والنصب وتثنیة المقصور زکریان زکریین کسرت العین فی الرفع وابدلت بالیاء لاجتماع
الساکنین وفی الجمع زکریون تحذفت بهنا الالف لاجتماع الساکنین ولم تحرک لانک لو حرکتها ضممتها ولا یکون الیاء مضمومة ولا مکسورة وما قبلها متحرک فلذلک
خالف التثنیة **زمرة** بالضم گروه مردم زمر جمع زمر بفتحتین کم موی کم مروت شدن زمر بکسر اوسط نعت منه **ع کافه** زمار بالکسر بانگ کردن شتر مرغ
**ع فاکه** یقال زمر النعام ولا یقال فی الظلیم الا عار یعار زمر نای زدن **ع فاضه** زمار نعت منه ولا یقال زامر ومونثه زمرة ولا یقال زمارة
زمارة بالکسر نای هم زمیر جمع وفی الحدیث نهی عن کسب الزمارة قال ابو عبیدة تفسیره فی الحدیث انها الزانیة **زمجرة** آواز یقال سمعت لفلان زمجرة و
زمخرة و فلان ذو زماجر و زماجیر **زمخر** تیر از نی و کلک و از رعایت الزمخرة الزمارة وهی الزانیة ظلیم زمخری السوق شتر مرغ باریک ساق **زمهریر** سختی
سرما زمهرة سرخ شدن چشم از غضب مزمهر مرد سخت خشم و ازمهرت الکواکب لمعت **زنار** آنچه ترسایان بر میان بندند زنانیر جمع و بعضی [illegible]
**زور** دروغ و هر چه بجز خدای گیرند آنرا مشرکان و یقال ماله زور ولا صبور ای رای یرجع الیه زویر بالتصغیر یاریگر قوم زور بالفتح بر سوی سینه و زیارت کننده
یستوی فیه المونث والمذکر یقال رجل زائر و قوم زوار و زور و نسوة زور و زور مثل نوم و زائرات ایضا زور بالتحریک یک رویه نگریستن و از دو تندی سینه
یکی بیرون و یکی درون آمدن زوراء چاه مغاک و زمین دور و قدح و کمان و دجله بغداد والزوراء اسم مال کان لاحیحة بن الجلاح الانصاری ازورار برگشتن از
چیزی ازویرار نیز او رمثله و قری تزاور عن کهفهم و سوده تم تنزاور و یقال للحبیس از ور زیارة زوارة زیارت کردن **ع فاضه** زورة یکبار زیارت
کردن ازدیار انعوا ر زیارت کردن تزویر دروغ آراستن و درست و نیکو کردن چیزی گرامی داشتن زایر را مزار جای زیارت و زیارت کردن زیر مردی که
سخن گفتن و هم نشینی با زنان دوست دارد و در بغنیم باریکتر رود و جامه زبا ربیئه ستور زوار رسن که میان بار و دم و سینه بندند شتر کشند از وره جمع زور مثال
سجف رفتار سخت **زهرق** الدنیا تازگی و خوبی دنیا زهرة بضم و فتح ها و سکون ها از زهرة باسکون سپیدی و حی از قریش و این نام زن کلاب بن مرة است
نسبت ولده الیها و هم اخوال النبی علیه السلام زهرة بتحریک اوسط ستاره تم زهور روشن شدن آتش و بالا گرفتن آن **ع فتحها** ازهر سپید روی از کرم و
جوانمردی و روشن و ماه و گاو دشتی زهراء مونث منه و نعت لفاطمة رضی الله تعالی عنها لکرمها و صفائها الازهران آفتاب و ماه ازهار شگوفه بیرون آوردن نبات
و المزهر العود الذی یضرب به ازدهار نگاه داشتن وفی الحدیث ان النبی صلی الله علیه وسلم اوصی اباقتادة بالاناء الذی توضأ منه و قال ازدهر بهذا فان لهذا شأنا ای احفظه
و لا تضیعه **فصل السین** **سور** بس خورده اسآر جمع اسار باکسر بس خورده گذاشتن سآر نعت منه علی غیر قیاس لان قیاسه مسئر کما یقال جابر من الاجبار
**سبر** میل جراحت فرو بردن تا غور آن معلوم شود و آزمودن **ع فاضه** اسبار مثله مسبار میل جراح سبر بالکسر مثله و کل الهیئة فقد سبرة و سبرة و یقال
حسن السبر و الحبرة سبرة بامداد خنک و فی الحدیث اسباغ الوضوء فی السبرات سبر بالکسر نیک و بیات مردم یقال فلان حسن الحبر و السبر یعنی خوب هیئات سابری و عی الخ
گرانمایه و فی المثل عرض سابری یقول من عرض علیه الشیء عرضا لا یبالغ فیه لان السابری من اجود الثیاب یرغب فیه بادنی عرض و بهترین خرماها **سبطر** از هیچ
خفته با زیدن و باز زیدن شیر وقت جستن اسبطر و جمال سبطرات ای طوال و اتیا لیست للتانیث وانما هی کقولهم حمامات و رجالات فی جمع المذکر **سبطر** مرغی دراز گردن
که دائم در جستجوی شعبهای گیرد و اورا ابو نجیب از کنیت گفته‌اند **سکرار** تمام با آن موقر سینه و بر پهلو خفتن و باز زیدن سگ جوی تنتام با عتدال رسیده دکو فرو نشسته
ستر بالکسر پرده استار جمع ستار ره جمع ستره بالضم پوشش تاره بالکسر مثله ستار جمع ستار نام کوه ستر بالفتح پوشیدن **ع فاضه** استتار تستر پوشیده شدن جاریة مستورة
دختر در پرده و قوله تعالی حجابا مستورا ای حجابا علی حجاب فی الاول مستور بالثانی و قیل هو مفعول بمعنی الفاعل کقوله تعالی انه کان وعده ماتیا ای آتیا رجل مستور و ستیر ای
عفیف و جاریة ستیرة عفیفه ستار چهار مثقال و نیم در سنگ داده و بعضی موضع گشش و نیم درم سنگ دارند با اختلاف مواضع اساتیر جمع **سجر** تافتن تنور و پر آب
و پر شدن آب از رگ بعد بار **ع فاضه** یقال سجر الجاریة ابار الجرة خوانند بالضم سجر جمع و منه بحر المسجور چه تنور را انبار نفت یا سجر یا دو و بحرا جمع تجویز مسجری ابر دی
عالیه با ساجر جایی که آب سیل در برگرده و باساجر نام جاده چوب که بر گردن سگ بندند تا از سوراخ ندزد و تو اند جستن و انگور خرد که کلب مسجور سگ با چوب و ساجر تسجیر بیابان آماده
کردن بجهت مسجور و لؤلؤ مسجور مروارید بر رشته کشیده و عین سجرا چشم سرخ شده سجر حوض کوچکی یا کرد با شد انسجار فرو رفتن آب و شعر ای تیر سیل و پیوسته رفتن

نشتر سجار بالکسر نام جائی **سجهر** مثال مسطر سپید **سحر** بفتحتین پیشک از صبح یقال لقیته سحر بغیر تنوین دیدم من او را این سحر لم تصرفه لانه معدول فیها عن
الالف واللام وقد غلب علیه التعریف بلا اضافة ولا الف ولا لام کما غلب ابن الزبیر علی واحد من بنیه ویقال سر علی فرسک سحرا فی فلا ترفعه لانه ظرف غیر متمکن وان اردت
بسحر نکرة صرفته کما قال الله تعالی نجیناهم بسحر وان صغرته سمی به رجل انصرف ایضا لانه لیس علی وزن المعدول کآخر سحرة بالضم سحر پیشین یقال اتیته بسحرة سحرة
اسحار و سحر شدن و بوقت سحر رفتن استحار بانگ کردن مرغ سحر سحور بالفتح طعام سحری سحر بالضم و بتسکین شش اسحار جما مثل برد و ابراد و بالفتح و التسکین ایضا
و الجمع سحور مثل فلس و فلوس و قد یحرک لمکان حرف الحلق مثل نهر و نهر و یقال للجبان قد انتفخ سحره و السحر ایضا ما لصق بالحلقوم والمری من اعلی البطن و منه حدیث عائشة
توفی رسول الله صلی الله علیه وسلم بین سحری و نحری الحدیث و یقال للارنب المقطعة الاسحار و السحور و المنباط و هو علی التفاول ای سحره یتقطع و بعضهم یقول المقطعة
بالکسر الطار ای من سرعتها و شدة عدوها کانها تقطع سحرها و نیاطها سحر بالکسر افسون و جادوئی کردن و کل ما لطف مأخذه و دق فهو سحر و بستن فرقین و باطل
گردن **ع ع بفتحهما** تسحیر مثله مسحر هو الذی خلق ذا سحر و یقال هو من المعللین و منه قوله تعالی انما انت من المسحرین **استحفار** ردن و شتابیدن در خطبه و فراخی
یافتن و سخن بلند **مسحفر** شهر فراخ **سخر** بفتحتین و ضمتین و سخر فسوس کردن **ع کا فیقال** سخر منه و به و ضحکت منه و به و هزئت منه و به سخریة سخری بالضم و الکسر
فسوس قری یتخذ بعضهم بعضا سخریا تسخیر فرمان بردار کردن و دیگری را بی مزد کار فرمودن تسخر مثله سخرة بالضم آنکه بروی فسوس کنند سخرة مثال همزة آنکه او
بر دیگران فسوس کند و یقال سفن سواخر اذا اطاعت و طابت لها الریح سخبر بفتح السین و الباء نوعی از درخت و یقال رکب فلان السخبر اذا غدر **سدر** بالکسر درخت
کنار سدرة یکی سیدرات سدر جما سدیر نام جوئی و نام کوشکی سدران صدران از دران و کرانه گوش وگردن سادر سرسیمه و آنکه باک ندارد از چیزی سدیم
وخیره و سدد بفتحتین خیرگی چشم از گرما و سرما **ع کافه** سدر بعت منه و نامی از نامهای دریا سندرة پیمانه بزرگ سندری نوعی از تیرها و نام شاعری در عرب انسدار
مثال انسدال فرود آمدن و گردیدن موی و شتابیدن سمادیر سستی و خواب آلودگی چشم از مستی میم زائده اسمدرار مثله **سر** بالکسر راز اسرار جما و فی المثل ما یوم حلیمة بسر
یضرب لکل امر مشهور و جماع و نزه مرد سریرة راز سرائر جما سر النسب خالص و گرامی ترین نسب سرارة بالفتح مصدر منه یقال هو فی سر قومه ای فی اوسطهم سر الوادی
بهترین جائی در وی اسرة جما مانند سرارة الوادی بالفتح سرر جما سر بالضم سرر بضمتین و سر الا ولی آنچه بریده شود از ناف کودک یقال عرفت ذاک قبل
ان یقطع سرک لاتقل سرتک لان السرة لاتقطع و هی الموضع الذی قطع منه السر و یقال قطع سرر الصبی و جمعه اسرة و جمع السرة سرر بالضم و سرات بالاد غام سرة
ناف و میان وادی سر بالفتح بریدن ناف **ع فاضه** و نیزه زدن بر ناف یقال سره ای طعنه فی سرته و جوب نهادن در میان آتش زنه و ذلک ان
تجعل فی طرف الزند عویدا ثم تدخله فی ثقبة تقدح به یقال سر زندک فانه اسر ای اجوف و یعیر سر اذا کانت بکرکرته دبرة سرر بفتحتین کاواک ای اجوف کاواک خوانده
در هندیه قناة سرا نیزه میان کاواک سرر بالکسر جائی است نزدیک مکه و در وی درختی است که هفتاد نبی را زیر آن درخت ناف بریده اند سریة بالضم علی فعلیة
کنیزک فرشی مسوبة الی السر و هو الجماع و انما ضمت سینه لان الابنیة تغیر فی النسبة که هری و سهلی بالضم منسوبة الی دهر و سهل قال الاخفش هی مشتقة من
السرور لانه یسر بها سراری جما و یقال منه تسررت الجاریة و تسریتها کما یقال تظننت و تظنیت سرور شادی مسرة شادی شاد کردن یقال سرنی فلان سرا و هو مستعمل مع الاول
سریر تخت اسرة سرر بضمتین و فتح الراء جما و منه قوله تعالی علی سرر متقابلین و بعضهم یستثقل اجتماع الضمتین مع التضعیف فیرد الثانیة منهما الی الفتح لخفته
فیقول سرر و کذلک ما اشبهه من الجمع مثل ذلیل و ذلل و نحوه سریر ایضا قرار گاه سر از کردن و قد یعبر به عن الملک و النعمة ایضا سرر سرار بالفتح و الکسر
آخرین شب از ماه مشتق من استسرار القمر ای خفی سرر بالکسر پوست سایرع و گل و خاک سبدی چسپیده باشد و شکنهای کف دست و پیشانی اسرار جما اسارير
جمع الجمع و فی الحدیث تبرق اسارير وجهه و اسرار ربته فی السر و جمعه اسرة مثل حمار و احمرة سر بزمی تعظیم مراز رجل بر تر مرد نیکو نیکی کننده شادان کنند اسرار
پنهان کردن و آشکار اکردن و هو من الاضداد و در تفسیر قوله تعالی و اسروا الندامة لما راوا العذاب هر دو معنی را گفته اند و یقال اسر الیه حدیثا ای افضی قوله
کذا اسر النبی الی بعض ازواجه حدیثا و اسررت الیه المودة و بالمودة مسارة تسارر راز گفتن و سرة بالکسر آلت رازو آن پاره سوره باشد که یک سر وی در دهن گوینده بود
سر در گوش شنونده باشد سرور بالضم دانائی بزرگ **سطر** رشته از هر چیز یقال بنی سطرا و غرس سطرا و خط سطر سطور جما اسطر جما سطر بفتحتین مثله اسطار جما مثل سبب اسباب اساطیر جمع

جمع ایضا افسانها دهمه واحدها اسطوره بالضم اسطاره بالکسر نبشتن عع فاضه یقال سطر الکتاب ای کتب واستطر مثله وسطره دینا سرعه مسیطر

برماسته وبالصاد ایضا کذلک مشروب مسطار بکسر المیم بالصاد ایضا شرار آتش سعر افروختن آتش و حرب یقال سعرت النار والحرب ای هیجتها والهبتها واذا

الجحیم سعرت بالتخفیف والتشدید للمبالغه ویقال سعر الرجل نهولا اذا اصابه السموم تسعیر نیک گیرانیدن نرخ نهادن یقال ضرب سعر وطعن نثر و رمی سعر مسعار

مسعر بالکسر فروزینه آتش و برانگیزنده حرب رازو نام مردی جعله اصحاب الحدیث مسعرا بالفتح للتفاؤل مساعر الابل بغلها وتنگ جایهای شتران استعار

برافروخته شدن آتش و گر گرد افتادن میان شتران یقال استعر الجرب فی البعیر اذا ابتدأ مساعره تسعر افروخته شدن آتش سعیر آتش افروخته و سوزان و نام

بت سعار بالضم گرمی آتش و سختی گرسنگی قوله تعالی فی ضلال وسعر ای فی عناء و عذاب و دیوانگی ناقه مسعوره المجنونه قال الاخفش قوله تعالی وکفی بجهنم سعیرا هو مثل دهین

وصریع ای مسعور او سعرت الیوم فی حاجتی سعرة ای طفت قال ابن السکیت یقال سعرهم شرا ای وسعهم اسعر نام مردی سعر بالکسر نرخ تسعیر مصدره سعراره بالکسر گرد

آفتاب یعنی ذره سعره بالضم اون یضرب الی السواد سعرز بوده بالصاد ایضا یستعور اسم موضع و شجر سفر بفتحتین بریدن مسافت اسفار جماعت و سپیده سفره نویسندگان

سفر بالکسر نبشته اسفار جماعت قوله تعالی کمثل الحمار یحمل اسفارا سفره بالضم طعام و توشه دان مسافر سفیر برگ از درخت افتاده و خشک شده و رسول و میانجی میان قوم

سفار جماعت سفر بسکون الوسط جمع سافر وکذلک اسفار کرا کرای رکاب و نبشتن و در گشادن زن خانه روفتن عع فاکه سفره بالکسر جاروب

سفاره بالضم خاکروبه سفارت بالکسر میانجی و صلح کردن میان قومی سافر زن گشاده رو مسافر الوجه آنچه پیدا شود از رو مسفوره سفر بیرون شدن سپیده

منه مسافره سفر کردن سفار مثله یقال سافر الیه ایضا آهن که بر پشت بینی اشتر نهند چنانکه لگام را سپ سفر بضمتین جماعت ناقه مسفره و بعیر مسفر بالکسر اشتر قوی در سفر

اسفار روشن شدن صبح و روشن و تابان شدن روی و روشنایی روز در آمدن فی الحدیث اسفروا بالفجر فانه اعظم للاجر ای صلوا صلوة الفجر مسفرین یقال ضربوا الی الا

انسفار برهنه شدن از موی سفار مثل قطام نام چاهی سفسیر بکسرتین سمسار و نیک سیاس و سقر دوزخ سقر بالسکون سوختن آفتاب روز الیوم مسمقر و مصمقر روز گرم

سکر بالضم مستی سکران مست و مونثه سکری و هی ایضا جمع و فی لغة بنی اسد سکرانه للمونث سکاری بالفتح والضم جمع سکران سکر بفتحتین مست شدن عع کافه

و نبیذ قوله تعالی تتخذون منه سکرا و رزقا حسنا اسکار مست کردن مسکیر بالکسر بسیار مست شرعه سکیر همیشه مست تساکر مستی نمودن از خود بی مستی سکار نبیذ فروش

سکر بسکون الوسط بستن آب عع فاضه سکر بالکسر بستن آب سکور ایستادن باد عع فاضه لیله ساکره ای ساکنة تسکیر خبه کردن البعیر آخر

بذراعه حتی یکاد یقتله مسکر محمور و قوله تعالی انما سکرت ابصارنا ای حبست عن النظر و حیرت و غطیت و غشیت و قری بالتخفیف و تفسیر سمرت سکر بالضم

والتشدید شکر معرب واحدها سکره سمر بفتحتین افسانه و افسانه گفتن عع فاضه سامر افسانه گوینده و گویندگان چون حاج بمعنی حجاج ابنا سمیر شب و روز

یقال لا افعله ما سمر ابنا سمیر ای ابدا ولا افعله سمیر اللیالی و یقال سمیر هو الدهر و ابناه اللیل والنهار و یقال لا افعله السمر والقمر ای ما دام الناس

یسمرون فی لیلة قمراء سمار بالفتح شیر تنک و نام جائی تسمیر تنک کردن شیر بآب و میخ دور کردن و فی حدیث عمر رضی الله تعالی عنه ما یقر رجل انه کان

یطأ جاریته الا الحقت به ولدها فمن شاء فلیمسکها و من شاء فلیسمرها ای فلیرسلها قال الاصمعی اراد التسمیر بالشین المعجمة فحوله الی السین هو الارسال سمره بالضم گندم

گونی و گندم گون شدن عع بضمهما و کافه اسمر مثله اسمر و سمراء نعتان منه للمذکر والمؤنث اسمران گندم و آب و یقال الماء والرمح سمره بالفتح وضم

المیم درخت طلح سمر و سمرات اسم جماعت الثالث جمع القلة و تصغیره اسیمر و فی المثل اشبه شرج شرجا لو ان اسیمرا نام مردی مسمار بالکسر میخ و بند آهن سمیریه نوعی

از کشتیها اسمهرار سخت و صلب شدن خار و تاریکی یقال اسمهر الشوک ای یبس و صلب و اسمهر الظلام اشتد و اسمهر الرجل فی القتال سمهریة نیزه میان سخت و یقال هو منسوب

برجل اسمه سمهر غلام سمهدر کودک فربه سنور بالفتح و تشدید الواو و فتحتان از دوال فته سنور بالکسر گربه سنمار بکسرتین آنکه خورنق را بنا کرده نزدیک کوفه از

جهت نعمان بن امرء القیس چون تمام شد او را از بالای کوشک بر انداخت و هلاک کرد تا مثل آن کسی دیگر بنا نکند و این مثل شد در عرب یقال جزاء سنمار سور بالضم

باره شهر سوار سیر اسوار جماعت و هر درجه از بنا جمع سوره و یعنی سورتها قرآن مثل بسر و بسره و یعبر بها عن الشرف و المنزلة ایضا کقول النابغة شعر الم تر ان الله اعطاک سورة تری کل

ملک دونها یتذبذب یرید شرفا و منزلة سور بفتح الوسط جماعت و جمع جمع علی سورات بسکون الواو و حرکتها ایضا سوری مثل بشری نام موضعی در عراق سوار بالکسر یاره اسوره

جماعت اساوره جمع الجمع وفي قوله فلولا القي عليه اسورة من ذهب ودساورة قد يكون الجمع اساور من قوله تعالى يحلون فيها من اساور من ذهب قال ابو عمرو احدها اسوار تسوير

باره بر دیوار نهادن ودیگری را تسور رسید خود نهادن بر دیوار برآمدن قوله تعالى اذ تسوروا المحراب الشسلقة سور بالضم سو بضمتین حسن جستن عع فاضة يقال سنار

الیه سوره بالفتح تیزی وجستن شراب سوی دماغ وتیزی تب وخشم سلطان سوار عربده گر مساوره برکید دیگر جستن اسوار بالضم والکسر احد من ساورة الفرس قال

ابو علیا هم الفرسان الهاء عوض عن الیاء واصله اساویر وکذلک الزنادقة اصله زنادیق اساورة ایضا قومی از عجم که در بصره ساکن شدند چون احامرة بکوفه

بفتحتین بیدار بیدار بودن عع کافه اسهار بیدار داشتن شهره مرد نیک بیدار ساهور سایه زمین ساهره روی زمین او منه قوله تعالى فاذا هم بالساهرة سهران دور

بینی ستور سیر روان رفتن وراندن لازم متعد عع فاکه تسیار سیر رفتن وهوشا دلان قیاس المسدر من عع فاکه مفعل بفتح العین وفي المثل سر عنک ای تغافل

واحتمل فیه اضمار کانه قال سر ودع عنک المراء والشک سیره روش خواربار استیار خواربار داشتن کالامتیار مسایره برابری رفتن سایره اجاره فتسایر و منها میسره

یوم تسییر از شهر بیرون کردن سیره من بلده ای اخرجه واجلاه وجل از پشت ستور برگرفتن مسیر جامه با خطها سیاره قافله ابو سیاره کنیت مردی سیر بالکسر والمد و فتح جامه

با خطهای زرد سائر الناس جمیعهم سار الشیء لغة فی سائره وفی المثل سائر الیوم قد زال الظهر یعنی هنوز امید واری از روز نمانده است گفتن شعر این در نومیدی استعمال کنند و فصل

الشین شبر بالکسر یک بدست اشبار جماعت شبر بالفتح مصدر منه عع فاضة و که بکرادادن کشن جهت کشی را ومال کسبی دادن و شمشیر دادن قال ابن السکیت مصدره بالتسکین

الا ان العجاج حرکه فقال عع الحمد لله الذی اعطی الشبر ویروی الحبر کانه قال اعطی العطیة واعطیت المراة شبرها ای حق النکاح شبر بفتحتین عطیه اشبار عطا دادن

تشابر نزدیک شدن دو گروه در حرب با یکدیگر گویی میان ایشان اندازه شبری مانده است شبور بالفتح والتشدید مثال تنور بوق معرب شتر شتر گشتگی بالضم یقال شتر فلان

مجهولا وشتر ایضا معلوما اشتران مالک الاشتر ونسله واشتار متعد فیه اشتار لازم فیه تشتیر عیب کردن و تنقیص کردن کسی را شتیره پاره کردن جامه برخود شناتر

انگشتان و شواره احدها شنتره بضمتین و شناتر نام ملکی از ملوک یمن و معناه ذو القرطة شجر بالتحریک درخت شجره یکی وهر چه ساق دار از نبات او شجیر وارض

شجیره و شجراء درخت ناک واحد الشجراء شجرة ولم یات من الجمع علی هذا المثال الا احرف یسیره شجره و شجراء وقصبة وقصباء وطرفة وطرفاء وحلفة وحلفاء قال

الاصمعی واحد الحلفاء حلفه بکسر اللام مخالفة لاخواتها وقال سیبویه الشجراء واحد وجمع وکذلک القصباء والطرفاء والحلفاء مشجره درختستان ارض شجره من هذه ای

اکثر شجرا منها مشجر بالکسر پایه گاز مشاجر کثرابها شجر بالضم کذلک واحدها شجار بالکسر ایضا فدرنگ رو منیج پایه تخت چوب جامه وداغ اشتر شجیر مردم دشمن بیگانه و تیر قد لحی بیگانه

درآورده شجر بالسکون شکاف دهن هو ما بین اللحیین باز گردانیدن یقال ما شجرک عنه ای ما صرفک عنه شجرته عن الشیء ای صرفته الصوارف به نیزه زدن شجره بالرمح

ای طعنه و خانه را استون نهادن یقال شجر بیته و خلاف افتادن میان قوم و افکندن چیزی برای یه اشجار تشاجر منازعت کردن دو گروه با هم مشاجره کذلک تشاجروا بالرماح تطاعنوا

و جیدان ستور تمام گیاه را بخوردن رسیدن درخت اشجار درست استون کج کردن انراندیشه مشجر جامه منقش بشاخ وبرگ وجز آن شحر بالفتح والکسر الساحل ما بین عمان و عدن شحیر بانگ کردن

خر از بینی عع فاکه شخیر بالکسر نام مردی شذر زر ساو شذره پاره از وی بد مروارید ریزه و یقال تفرقوا شذر مذر بفتحتین و کسر الاول تشذر من بیابان با گرفتن مردم و دم

در گرفتن سنگ ساده شدن خنک را واسب را از پس نشستن بر تن بهم کردن یقال تشذر القوم فی الحرب ای تطاولوا و قول سلیمان بن صرد بلغنی عن امیر المؤمنین ذرو من قول تشذر لی

به من شتم وایعاد فسرت الیه جوادا قال ابو عبیده هلست اشک فیها بالذال و قال بعضهم تشزر بالزاء شوذ جادر معرب شر بدی نقیض خیر و بد یقال هو شر و شیر و هم اشرار و

اشراء و یقال فلان شر الناس لا یقال اشر الناس الا فی لغة ردیة و منها قول امراة اعیذک بالله من نفس حری و عین شری بالضم مثل اصغر و صغری ای عین خبیثة

بد شدن شر شراره شره بالکسر مثله یقال شررت یا رجل و شررت بالفتح والکسر و گستردن جامه با فتاب و نیز گوشت تا خشک شود عع فاضة کذلک شررت الملح اشرة شرا

اشرار اخرة بروی بهن کنند نیز یا گوشت گوشت پاره قدید اشار بر جماعت شره بالکسر حرص شره الشباب نشاط شرره بالفتح پاره آتش که جهد شرار شرر جماعت

شرران انکس نیزه که در شبانگاه پیدا آید شر بالضم عیب یقال ما قلت فیک شرا ای العیب شریر بالکسر سخت بد تشریر با فتاب نهادن چیزی را تا خشک شود مشاره حصو ستدن

با هم شرارت بد منسوب کی من پیدا کردن شر شره کفانیدن پاره کردن چوب جز آن شواره شر بر این خون چکان شر اشرکز انها احدها شره و یقال القی علیه شره

ای نفسه حرصا و محبة و شراشر نشتا ناده بسر شکسته تر و غنیه گیاهی قبل للاسته با شجره ایک قال لغیر ای انز و طعه خیر و غلام اقرشر شره سال حشم نگریستن از غضب یقال نظر

نیزه زدن و ریست و جیب و رسن منتشر رابت و غدائر منتشر و یقال حبل منتشر رسن تافتن رسن شکوفه شزرا و بعض ای نظر بعضهم الی بعض شزرا القوم ای نظر بعضهم الی بعض شزر بالتحریک شزرا و فی لحظه شزر ایة
نیرتو از چشم جستن و درخشن و درخشن و درخشن دور او ورود شصر بالفتح شهری بیمیک شیز ر عن ادرک یدرک اذا شرزا بالرحی المحت یقال سیست سوی بر سبیا است گوسفندی و
ثم خشف طلا بو عزه د عبیده ابو قال کذلک شاهر بره ابو تحقیق آ شعر ای کمهای زده ستر اشفاعلی تحیت ناقه فرج کرانهای آزردن و فاضه ع
و منه ثم تحی شطره عند قال یقال سوی شطر یموت حتی ثنیا علی یدعی بازل و لا ثنی ثم جذع ثم منه موتث شعره و تحرک قوی و اذا و شصر ثم قرباه طلع اذا ون شاد
ماند و بدان دو بستان شدید دو دو شطر حبا و شطر عت گاو ستر و بستان چهار از پس یا پس بستان دو نصف ای شطره الک حلب احلب یقال خیر و نیمه الحرام المسجد شطر جهت و فول تعالی نور
را ببل بستان شدید دو دو بستان نیمه یک شاطره مناخر آ الی و الیک نیظر کانه شطو شطر بصره شطر یقال و و شر خیر من ضروبه ای شطره هر دهر حلب فلان وهم قو دیگر و د و د
شطره فلان ولد یقال و بود شیر با یک و خشک ار یک یا دیگری از شد تر از دو بستان یک انکه شطور شاة و شطور ناقه که لنکه شطیر کسی با کردن نیمه و بد
بیباک بالفتح شطارة نبید بی عضین شطر ای نومی فلان ای خبث علی شطر بیباک و شوخ شاطر فاضه ع کردن شوخی شطور ماده نیمه و نر نیمه یعنی بالکسر
بها ما شذیرة یقال و شنظرة خولمراة بدزبان بالکسر شنظیرة و شنظیر جل عرب دورو شطیر انصفان ای شطران قدح و ضمهما فاضه ع ستان
و شعری بوی است زمین پیبلغ در حتا شاعر و اشعر ستور سم دو گرد او کر دو موی نرم بوی بسیار شعر حمات و عت شعور و شعار اشعر شعره هر بیچ سوی شعر لغته و ادمغه المعمة
حماد شعر و کاریده دو سالا نه یک شعیره شعیر ضاصه بن زهار موی بالکسری شعره ناقه فرج گردا گرد موی بسیار ناقه اشاعر التب یا حذف دون الشعرک جان یقال
بکسر و حج از ای مشاعر الحرام المشعر و س حو بیح و کنند قربانی تا که مشاعر بالکسر شعارة هما و قبل حمات شعائر و عات حج علامت ار شد شانی با بردی بدیه و حج قربانی
شعار بس زمین از الشعار رشیرة کش ارض درخت بالفتح شعار شناسد بدان را یکدیگر که حرب اهل نشانی و ان زیر بر دارد بن پیرتن بر جامه که بالکسر شعار فیه لغة ابیم
بتحیه یاب الثیاب من الشعار مکان از امی تناهی فلان اشعر یقال و ازمده بن صقیبد جای بر و البدن شعر یقال قربانی شتر کوهان کردن الود خون اشعار درخت
حمات شعرا بدنده و د بیده یا و دقیق کوی شعر شاعر ستمی و کاشکی شعری لیت وهم و منه له فطنت به ای شعرت یقال فاضه ع دانستن جمات شعار ستم بالکسر
مشاعر مها جعل شعر قصیده است ام ان یقال و جمعها شعر لیشعر و قد شاعر کان و ما لفظنه شاعر سمی و بشعر حسب صامرای بن لابن مثل الشاعر الاخفش قال فیاس غیر علی
مشاعر بشعر یا غلبته ای شعرته فشعرة شاعره یقال فتحهما ع دیگری بر شعور شان حره شعر جامه یک در خفتن با هم و با هم الشعر کردن نبرد مشاعره شنده شعر
یقال بیماری به کسی عشق گرفتن و فرو پوشانیدن جامه دامن کاه و او کار ساختن نماله شعار دل بر پوشتن و پنهان استشعار و جدا شعار و من فی ای نادمته
بمقوتهم شعروه اذا امه ذکاة الجنین ذکاة فی الحدیث و فی ایضا شکمبه بچه آوردن موی برآوردن به غنیه ای فلان شعره و اشعره مرضا تجنب فدری ادریته فشعری اشعرته
آید بر آید بدرخشد ذراع آنکه الغمیصاء شعری و دوم بدرخشد او و آن عبور شعری که سته یکی از شعریان آید بر جوزا از بعد که روشن ستاره بالکسر شعری عاتبة بنت اذ اعلام بنت
مردم از جه هر برا و هیئة و دو از شعرار کس غور بمد و ذات شعرار بها حیث علیه بانیکر تکلم ذا الرجل یقال و سواء وحده و جده و اشعا نوعی شعرار
یقال ما لفظها من لها واحد لا زیچه با ایضا و حماعت شعارین نره سرگ با د بالضم شعرورة درخت بسیار اصل کوهی نام شعران خستان الضعاه شعرار سد بلا رسعه و
یقال مردم از شهر ماندن جای و مهمان مینر بت فت سنگ بر داشتن برای شغوری شغر مسرد بعب تو شغر تو تعر برای شعار القوم ذهب تعال و الشعاریر لعب بها ریرو الشعا
در الشعارا المنهل حیثم خر ای کذا موضع من فلان بنی شغرت یقال فتحهما ع از جای را کسی کردن بیرون جد عمارة من تمتنع الم وافو جهلک و برجها شاعرة بلیة
حامت کاح شین بالکسر شغار مکان و جد غایت شتر افتن منتشر المفازة فی تشغر یقال بیابان در شدن دور و دوری ابن و مفرد عدد بسیار اشغار العدد و زاده الجملة
الیه تعزر شغر و اتفرقوا و الکلام فی اشغار لا الحدیث فی عنه نهی و الاخری بضع منهما واحدة کل صداق ان علی حتی جفت از دو جفت انیک بجه دختر ... و ابول العقل
شغرة مادار الی یقال مجموع بها خلو نهم ای شغر القوم فی المثل دو خادم شتیر تیزی ترده سکد بزرگ کارد شغرة الفتح البیاض علی و جدا جلالاه الم جماعت بها پیموعه
اثبل فی شتر بالفتح شعرت شعری بجد بو به تکبر یحیی که موضعی شفارای بی بعی ایامی کامی و شعفر ان دختران و زنو اناد کرد شعیر شغر ماجت شعار بدید بر و بر مزه که چشم نام گیاهی بالضم الشغر احد
شدن سپاه بر اشعارا ... الشغر بعد ابن الاعدین الشنفری ... اثبل فی مشاعر تشعر مستعار شفری نام شاعر ... مشاعر ... فی ... ای عثال الطاهر ... اشعار سفر ای ...

شقرة سرخ سپیدی اشقر نعت منه و اسپ سرخ فش و دم و آنرا که فش و دم سیاه باشد و دیگر جا سرخ کمیت خوانند بعیر اشقر شتر سخت سرخ موی شقرا نهاد و نام زن کوبچه خود را گشت شقر بکسر الوسط لاله شقرة قبیله از بنی ضبه شقری بفتح القاف منسوب بوی شاقر قبیله از یمن مشقر بالفتح اقها حصار در بحرین شقور بالضم حاجت و هو بغد الاصمعی بالفتح قال ابو عبیدة الاول اصح لان بالضم بمعنی الامور اللاصقة بالقلب المهمة له الواحدة شقر و بالفتح بمعنی البعث شنقاری بالضم والتشدید وفتح الراء گیاهی شکر بالضم سپاس داشتن و ثنا گفتن منعم را سبب نعمت **ع فاضه** یقال شکره و شکر له و باللام افصح و قوله تعالی لا نرید منکم جزاء و لا شکورا یحتمل ان یکون مصدرا وان یکون جمعا برد و برود و کفر و کفور شکران سپاس داشتن خلاف کفران تشکر شکر ستور را ماندک علف فربه گردنده و اندک پذیر سطبر فرج زن شکر سخت افتادن باران و شکرت السماء ای اشتد وقعها و پر شدن پستان از شیر شکر بالتحریک پر شیر شدن **ع کافه** ناقة شکرة نعت منه و از بن درخت بر دمیدن شاخ یقال شکرت الشجرة شکر شکرا ای خرج منه الشکیر و هو ما نبت من اصل الشجرة یعنی شاخهای ریزه که از بن روید و کنوز را ای شکار رخلة نمود و بغنده شستن شیر شدن هذا زمن شکرة وقت پر شیر شدن ستور ابل شکاری و غنم شکاری و ضرة شکرة اذا کانت ملأی من اللبن شکران گیاهی شمر بالفتح خرامیدن و رفتن **ع فاضه** تشمیر دامن بر زدن یقال شمر ازاره و شمر عن ساقه و شمر فی مره ای خف شمری بالفتح والکسر در کار خود چست و چابک و چیره شمار تشمر آماده شدن کار و ساز رفتن اسپ ناقة شمیر و شمریة سریعة شاة شامر پستان بر شکم چسبیده شمر بدی سخت **مشمخر** کوه بلند **شمیذ** بالذال المعجمة اشتر تیز رو شمیذة مؤنث منه **شنار** بالفتح عیب و عار **شفارة** بدست باز نمودن یقال شار الیه و فرمودن یقال شار علیه بشورة اشتیار انگبین چیدن مشار خانه زنبور که از وی انگبین گیرند مشور آلت انگبین گرفتن شوار بالفتح رخت خانه و رخت بار و فرج مرد و زن و هیأت و لباس شارة مثله تشور خجل کردن شارات کردن و برهنه کردن عورت یقال ابدی شواره ای عورته مشارة یک کرد زمین شور ایضا عرضه کردن ستور بفروختن مشوار بالکسر جای عرضه ستور یقال ایاک والخطب فانها مشوار کثیر العثار مقعاع ریش شور نام مردی اشتیار فربه شدن ستور یقال جاءت الابل شیارا ای سمانا و شار الفرس ای سمن و حسن فرس شیر سمین و خیل شیار ای سمان مثل جید و جیاد شیار نام روز شنبه مشورة بسکون الشین و ضمها شوری کنگاش کردن مشاورة همچنان استشارة کنگاش خواستن و فربه شدن استشر گشنی که بستن را از دیگری باز شناسد تشور خجل شدن یقال الحسن الصورة والشارة و هی الهیأة و فلان خیر شیری ای صالح المخبر والمشورة **شهیرة** سغره گندم بزرگ سال شهر مرتفع ماه و یک ماه سی شبانه روز و یکماه یکجای بودن یقال شهرنا ای اتی علینا شهر قال ثعلب شهر ما ای دخلنا فی شهر مشاهرة ماهیانه کردن شهرة بالضم آشکارا کردن **ع** **فتحها** و شهیر شیبیدن از نیام شهار آشکارا کردن شهیر خیله رجل شهدارة بالکسر پلید کار **فصل الصاد** **صبر** شکیبائی کردن و بازداشتن کسی را از جهت کشتن یا بجهت سوگند دادن **ع فاکه** قوله تعالی واصبر نفسک مع الذین الآیة و قال رسول الله صلی الله علیه وسلم فی رجل امسک رجلا و قتله آخر اقتلوا القاتل واصبروا الصابر ای احبسوا الذی حبسه للموت حتی یموت یقال قتل فلان صبرا و حلف صبرا اذا حبس علی القتل حتی یقتل و علی الیمین حتی یحلف صابر بازداشتن مصبورة سوگند و بازداشت بجهت کشتن تصبر خود را استم باز داشتن اصطبار مثله صبیر ابر فار و ابر سپید بر هم نشسته که نبارد صبر بالضم کرانه صبر صبارة نیز کرانه کردن و بهر فارسی دادن **ع فاضه** صبر بکسر الوسط دارو تلخ یعقوب عن الفرا الاصبار السحاب الابیض الواحد صبر و صبر بالکسر والضم یقال اخذها باصبارها ای بجمیعها اصبار الاناء کرانهای آب جامه و جدها صبر بالضم یصنم و یقال املأت الکاس الی اصبارها و صمارها الاصمعی اذا لقی الرجل الشدة یقال لقیها باصبارها یعنی بسختی و پیدا آمدن صبر بالضم بطنی از قبیله غسان و کرانه و سطبری بر چیزی و زمین سنگ ریزه ناک ام صبار بالفتح والتشدید زمین سنگناک سوخته و یقال فلان وقع فی ام صبور ای فی امر شدید صبارة الشتاء سختی سرمای زمستان صبرة جائی صبارة سنگها صنبور خرما بن تنها که نه پوست رفته باشد مرد فرد بی برادر و فرزند و ناودان حوض و ناشوره که بر دهان نهند و بدان آب بر کشند از خود صنابر الشتاء سختی های سرما صنبر بکسرتین و سکون الباء مع تشدید النون گذلک وقد یسکن النون گذلک و فتح سرمدی از روزهای عجوز و فتح النون ایضا و هو افصح و **ع صحراء** بالفتح ممدود دشت و کشادگی و هی غیر منصرف و قد لم یکن صفة وانما لم ینصرف للزوم حرف التأنیث له و کذلک فی بشری تقول صحراء واسعة ولا تقول صحراة فتدخل تأنیثا علی تأنیث صحاری بفتح الراء و کسرها جماعت صحراوات کذلک و همچنین هر فعلاء ممدود که مونث افعل نباشد چون عذراء و خبراء و رقاء نام مرد بیست جمع و هی بمعنی صحاری بفتح و کسر لام

و فعالاوات آید و هی فی الاصل صحاریّ بالتشدید لانک اذا جمعت صحراء ادخلت بین الحاء والراء الفا و کسرت الراء کما یکسر بعد الالف فی الجمع کمساجد و جعافر ثم
همّا فتنقلب الالف الاولی التی بعد الراء یاء للکسرة التی قبلها و تنقلب الالف الثانیة التی للتانیث ایضا یاء فتدغم ثم حذفوا الیاء الاولی و ابدلوا الثانیة بالالف
لزم منه فتح الراء ضرورة ابدال الیاء بالالف لتسلم الالف من الحذف عند التنوین و بار بعضی یای دوم را حذف کنند و را را همچنان مکسور مانند صحارٍ ما نند
و در حالت رفع و جری با تنوین را گویند هذه صحارٍ و مررت بصحارٍ مثل جوارٍ اصحار بصحرا بیرون شدن صُحرة بالضم کشادگی زمینی میان سنگستان صحر جماعت
و سرخی میانه سر یقال حمار اصحر و اتان صحراء صحیر بر آمدن نبات و یقال لقیته صحرةً بحرةً دیدم او را بی حجاب و کشاده مصاحرة آنکه آشکارا جرب کند نبرد صحیرة
ضامی که از شیر دارد سازند و منه صحرت اللبن صحرة ع بفتحها قال ابو الغوث هی الصحیرة بالخاء المنقوطة صحار بالضم شهری بر لب عمان و نام مردی قتل
مالی ذئب الاذنب صَحر و هی اسم امرأة عوقبت علی الاحسان صخر بالفتح و بفتحتین ایضا سنگ بزرگ صخور جماعت صخرة یکی صخر بن عمرو نام برادر خنساء مصاخرة آب
جامة بیتا این صدر سینه صدور جماعت هو مذکر و انما قال الاعشی ع کما شرقت صدر القناة من الدم فانثه علی المعنی لان صدر القناة من القناة و هذا
کقولهم ذهبت بعض اصابعه لانهم یؤنثون الاسم المضاف الی المؤنث و اول هر چیزی و پیشگاه گروهی از هر چیزی و طرف بر یک تیر و بازگشت و بازگشتن ع
قاضیه یقال صدر عنه صدرة بالضم سر سینه و شانه یا که مصدور سینه درد مند طریق صادر راه بازگشت از آب صدار الکسر پیر هنچه و داغ که بر سینه اشتر نهند بجهت
نشان و پیش بند ستور و فی المثل کل ذات صدار خالة ای من حق الرجل ان یغار علی کل امرأة صدر بفتحتین بازگشت آب نچ فی المثل تمکنه علی مثال الیه التصدیر
حین صدر الناس من حجهم اصدار بازگردانیدن مصدر جای بازگشت و اسمی که صفات و افعال از وی پیدا شود مصادر جماعت تصادر خون کسی را بهائی فرختن یقال صادره علی
کذا تصدیر در گذشتن سبب بر دیدن از اسپان دیگر و صدر نامه نبشتن و در پیشگاه نشاندن صدره فی المجلس تصدر پیش نشستن و ستور بستن مصدر مرد سخت سینه و شیر صرّة
بانگ و فریاد و جماعت مردم و سختی اندوه و گرما صرار بالکسر جایهای بلند و نام کوهی و بند پستان شتر صرة بالضم همیان صر بستن صرة در گوش است کردن اسپ و
بستن سر پستان ناقه ع قاضیه جاذر مصرور سم سنگ که در صر بالکسر را که کشت و نبات را بسوزد صرورة آنکه حج نکرده باشد و گرد زن نگرد و مذکر و مونث یکسان یقال رجل صرورة
و امرأة صرورة و الصرورة فی شعر النابغة الذی لم یأت النساء کانه اصر علی ترکهن و فی الحدیث لا صرورة فی الاسلام صار و زن صروری آنکه حج نکرده است صرار کشتیبان صار مثله
قاضی مثل صارة حاجة و تشنگی یقال قضع الحمار صارته اذا شرب الماء فذهب عطشه صرار جماعت من ابی عمرو و عیب ذلک علیه و قیل صرار جمع صریرة الاصارة و جمعها مصایر
مصارة اکراه کردن کسی را بر چیزی صرار اللیل ملخ سیاه که شب بانگ کند و بعضیهم یسمیه الصدی و هذا طائر اللیل ایضا صریر بانگ کردن قلم و در و ملخ یقال صر الجندب
و صر الاخطب قد روا فی صوت الجندب المد و فی صوت الاخطب الترجیع فحکوه علی ذلک و بانگ محمل مانند آن ع قافیه درهم صری بالفتح والکسر درم بانگ آور که بر هم
زنند و یقال الله انها منی صری مثال شعری ای عزیمة و جد و هی مشتقة من الاصرار ای الاقامة والدوام علی الشیء قال ابو سماک الاسدی و قد ضلت
ناقته ایمنک لئن لم تردها علی لاعبدتک فاصاب ناقته فاخذها و قال علم ربی انها منی صری و حکی یعقوب اصری و امری و صری و صری بفتح الراء و کسرها
صرصرة بانگ کردن در کاک و باز و چرغ و مانند آن صرصر نام جوئی بعراق ریح صرصر باد سخت صرصرانی نوعی از شتر و ماهی جراصرة ترکمانان شام صر صور
اشتران بزرگ صعر بفتحتین خسار کژ کردن از کبر و هذا فی الخد خاصة تصعیر کذلک قوله تعالی ولا تصعر خدک للناس و فی الحدیث لیس فیه الا الصعر
و ابتر ای لیس فیه الا ذاهب بنفسه و ذلیل صمعر سخت میم زائدة یقال رجل صمعری صمعرة زمین درشت صعیر نام مردی صیعریة نوعی از رفتن و نشان بر
گردن شتر صعرور بالضم پاره از صمغ صعارير فلکه فسرده صعررة مدور کردن تصعر لازم فیه صعبر صنعبر درختی مانند کنار اصعنفار زمین خزانه
ترس صعقرة رمانیدن صغر بالکسر خردی خلاف کبر و قد صغر الشیء فهو صغیر و صغار بالضم و اصغره و صغره غیره و اصغرت القربة ای خرزتها صغیرة
استصغار خرد شمردن تصاغر خرد نمودن خویشتن تصاغرت الیه نفسه الیه صغری بالضم مؤنث اصغر صغر بفتح الغین جماعت قال سیبویه لا یقال نسوة صغر و لا قوم اصاغر
الا بالالف واللام و کذا الاصغرون ایضا صغار بالفتح صغر بالضم خواری و ستم صغر بفتحتین خوار شدن ع کافیه صاغر آنکه بستم راضی شود مصغورا خرد
ارض مصفرة زمین کوتاه گیاه صفرة بالضم زردی اصفرار زرد شدن اصفر زرد و سیاه اصفر زر زرد اصفر زنبور زرد عفران یقال المال ما لک بنا ساء ابو الاصفر ای مو یقال

انه یعنی صفرة للذی یعتریه الجنون صفر بالضم والکسر وی صفر بالکسر خالی یقال بیت صفر ای خلو وفی الحدیث ان اصفر البیوت من الخیر البیت الصفر من کتاب الله تعالی اصفار
تهی دست ودرویش شدن مصفر نعت منه صفریت بالکسر کذلک تا زاند ه صفاریت عیست چنا صفر بفتحتین جا شدن عع کافه یقال نعوذ بالله من صفر الاناء یعنون به هلاک المواشی
وماه پس از محرم صفران نام محرم وصفر در جاهلیت الصفری فی النتاج بعد القیظ والصفریة نبات یکون فی اول الخریف والصفری المطر یاتی فی ذلک الوقت ویقال فیما یزعم العرب
صفر ایضا مار در شکم مردم وفی الحدیث لا صفر ولا هامة ویقال للیتاط بصفر انی لا یلزق بنفسی الا یقبله قلبی صفیر بانگ کردن مرغان وخولیدن عع فاکیقال
فلان اجبن من صافر واصفر من بلبل یقال ما بها صافر ای احد یقال فلان فی کلامه صفار بالضم ای صفیر صفاریة مرغی صفار بالفتح گیاهی خشک صفار بالضم زرد آب
شکم فلان مصفر استه ای ضراط مشتق من الصفیر صفر آزرده وکمان گیاهی صفار بالفتح والتشدید رویگر صفریة بالضم والکسر طائفه از خوارج منسوب بعبد الله بن صفار
صقع چرغ وشیر ترش ودوشاب وسنگ شکستن به تبر وگرم تافتن آفتاب عع قاضه رطب صقر بکسر القاف خرما که ازوی دوشاب سازند مصقر رطب بدوشاب
در فرغانیدن ودر بما جاء بالسین لان العرب کثیرا ما یقلبون الصاد سینا اذا کان فی الکلمة قاف او تاء او خاء او غین مثل البصاق والصراط والصماخ والصدغ صاقور تبر بزرگ
ومتین صمر بفتحتین گنده بو گوشت یقال یدی من اللحم صمرة بوی ماهی گرفته صمار بالضم گنج پس صمر بضم لب جنور وسطر ای ان صماریت یقال [illegible] الکاس علی اصابه
واصمار بر کردم جام را تا بالصاص رجل صمیر در خشک تاج که ازوی بوی خوی آید صنارة بالکسر والتشدید سر دو گوش بلغت یمن صنارة الجفة مقبضها صور
بالضم شاخ وبچه اسرافیل درو دمید وبدو جهت میرانیدن وزنده کردن خلق قوله تعالی یوم ینفخ فی الصور قال الکلبی لا ادری ما الصور ویقال هو جمع صورة مثل بسرة
وبسر ای ینفخ فی صور الموتی الارواح وقرا الحسن یوم ینفخ فی الصور بالتحریک والصور بکسر الصاد لغة فی الصور وصوار بالکسر دو گاو وشیر جماعت ونافه مشک صیار بالکسر
لغة فیه صور خرما بنان انبوه صورة خارش سر صارة نام کوهی ودرختستان صور بفتحتین کثری الصور کثر اصارة کثر کردن صورة بالضم پیکر تصویر صورت کردن
وآفریدن تصور را خود صورت کردن چیزی را وصورت بستن ونزدیک شدن قیادن یقال تصورت الشیء ای توهمت صورته فتصور لی وطعنه فتصور ای
الی السقوط رجل صیر شیر ای حسن الصورة والشارة تصاویر صورتها بر انگیخته از چوب وگل وجز آن صور کثر کردن ومیل دادن چیزی را دروی [illegible] گردانیدن و
بریدن وجدا کردن عع فاضه کقوله تعالی فخذ اربعة من الطیر فصرهن الیک قرئ بکسر الصاد ویقال صرت الی وصر وجهک الی ای اقبل علی وصره ای قطعه وفصلهن فن
هو اصعق فی الایة بتقدیما وتاخیرا کانه قال فخذ الیک اربعة من الطیر فصرهن یقال عصفور صواء للذی یجیب اذا دعی صهر بالکسر صهره خش اصهار اهل بیت ان جانکه
احماء اهل بیت مرد واختان هر دو جهت صهر نیز گویند مصاهرة دامادی خسری کردن یقال صاهر الیه اصهار پیوستن بحرمت یا دامادی یا نسب یقال فلان اصهر بفلان صهر
گداختن پیه عع بفتحها اصهیر گداخته الصهار گداخته شدن لازم فیه اصهیر کذلک صهارة بالضم چربش وچیره یقال ما به صهارة ای [illegible] صهری بالکسر صهریج حوض و
مغاکی آب صیر صیرورة گشتن ومیل دادن صاره یصوره ویصیره لغة فیه ای قطعه واماله ومصیر باز گشت وهو شاذ والقیاس مصار مثل معاش قوله تعالی
والی المصیر تصییر گردانیدن صیور الامر بتشدید آخر باز گشت کار یقال صیور [illegible] ای عقل صیر الامر بالکسر پایان وباز گشت کار صیر ایضا ماهیانه وهو نوع من الطعام شکاف
در وفی الحدیث من نظر من صیر باب فقد دمرت عینه فهی هدر صیرة خطیره گوسپند وگاو وصیر جماعت مثل سیرة وسیر فصل الضاد ضبر جار مغز وانار ودشتی
گروه غازیان وگرد آوردن آبداستوار بهم را با بچه بر بهم نشاندن سنگ وجز آن یقال ضبر علیه الصخرة ای نضده عع فاکه ضبارة بالفتح نام مرد وفلان
ذو ضبارة استوار خلق ناقة مضبرة استوار بهیکل فرس ضبر بکسرتین تشدید الرا مثال طمر اسب جهنده اضبارة بشتواره کتاب وکاغذ وجز آن
یقال جاء فلان باضبارة من کتب اضابیر جماعت ضبیر ایضا بشتواره کردن کتاب را ضبط بالکسر سخت ضجر بفتحتین تنگی وبیقراری کردن از غم وبانگ
کردن وطپیدن شتر عع کافه ضجر بالکسر الوسط نعت منه ضجور بالفتح مثله اضجار متعدی منه مضجر نعت منه قوم مضاجر ومضاجیر ضر گزند رسانیدن خلاف
النفع عع فاضه مضارة گزند ضرر بفتحتین گزند ضرة گوشت پستان یقال ضرة شکری ای ملای من اللبن وآلی بسیار گوشت بن انگشت [illegible]
زنان کاروانکه بسیار مال وزینه هر روز ضران دو سنگ آسیا ضر بالضم والکسر خواستن بمرد زن شین ضر بالضم سختی وگزند ولاغری ودرجایی آثار مضر لونی سختی
موشان الامر لما قال الفرا لو جمعا علی [illegible] ضرار مضارة گزند رسانیدن یکدیگر

ذو ضرر جای تنگ لا اضر علیک لا ضاروره ولا تضره تنکی نیست بر تو رجل ذو ضارورة وضرورة ذو حاجة اضطرار بیچاره کردن کسی یقال اضطرفلان ای الجئ الیه مستعمل مجهولا ضریر نابینا وکرانه وادی ونفس باقی تن وصبر یقال انه لذو ضریر علی الشیء اذا کان ذو صبر علیه ومقاساة له وستور صبور ساکن و شنک یقال ناشند ضریرة علیها ای غیرته والضرائر المحاویج ضرار گزند رسانیدن و نیک نزدیک شدن یقال اضر فلان منی ای قرب منی وگزیدن اسب لگام یقال اضر بغوص علی اللجام ای عضه وعودیند و بر زن دیگری خواستن رجل مضر مرد با دو زن امرأة مضرة زن با نایخ ضیطر وضوطر وضوطری مرد درشت گوشت بی خیر ضیطار کذلک
ضفر دو دیدن و تنگ ستور و موی بافتن تضفیر مثله ع فاکه ضفیرة رسن بافته و ریگ تود والضفیرة تکسیر الفاء الرمل المعقد بعضه علی بعض والجمع ضفر وتضافروا علی الشیء ای تعاونوا علیه تضافر بهم درپیچیدن دو کوه ضمر بضمتین وسکون لاغری و سبکی گوشت ضمور لاغر و سبک شدن ع بضمهما وفتح ایضا تضمیر لاغر گردن اسب فربه اضمار بالکسر برانع شدن و جا بجمع شدن اسب اضطمار لاغر شدن او مضطمر انکه میانه او باریک باشد ضمر بالفتح مرد بوام لطیف اندام ناقه ضامرة ضمار باریک اندام ضمار دل پنهان داشتن چیزی مضمر نهان داشته وجای نهان داشتن ضمیر نهانی ضمائر جماعت ضمار بالکسر مال پنهان خام و وعده که از وی امید نتوان داشت سو ضمره کردی باکمان ضمیر با تصغیره نوعی شام ضومران بالضم المیم نوعی از گلها ضمران بالفتح گیاهی ضمران بالضم نام ماده سگی ضور گزند رسانیدن ع فاکه تضور غربا کردن و در پیچیدن از گرسنگی و از زدن ضورة بالضم مرد حقیر بیقدر ضیر گزند کردن ع فاکه

فصل الطاء طرة

لای آب و نرگ سر چرخ را فراخی عیش بین حائر شیئ حقیقه ظفر بطنی از قبیله از دهطرة نام زنی که پسر او شاعر بود طیشا رایشه عنبر طحر بیرون انداختن چشم و چشمه خاشاک را از خود یقال طحرت العین قذا ها طحور بالفتح چشم و چشمه بیرون و اندازنده خاشاک را و اشتابنده و کمان تیر دور انداز مطحر بالکسر تیر که دور رود حر طحرة ای بون نخی و دو ستغه دفع کننده از نیکدیگر طحیر طحار بالضم زخیدن و سخت دم زدن ع فاکه طحر و بالضم با لجاء و بخار پاره ابر تنک طحر طحرة کذلک و قد یحرک لمکان حرف الحلق یقال ما فی السماء طحرة و طحرورة ای قطعة من سحاب ما بقیت علی الابل طحرة ای برة وما علی فلان طحرة ای لباس طحریة بالکسر والیاء لباسها ایضا کذلک طخمرة بر کردن مشک وبزه کردن کمان طخریرة بالحاء والخاء ابر طخرور بالضم مردی که جلد نباشد و نیک گران سنگ و در نباشد طخاریر مردم وگروه پراکنده طرة بالضم موی پیشانی و کرانه جامه و دیگر کرانه هر چیز طرر جماعت طرار ایضا طرا همه طرمان دو خط بر پشت خر وگاو وحشی جلد اطرا آمدن طرور رمیدن نبات و سبلت کودک ع فا ها نو خط طر بالفتح تیز کردن یقال طررت السنان ای حددته فهو مطرور و طریر و کفانیدن و بریدن یقال طر کیسه ای شقه و هو الطرار یعنی کیسه بر طل افزودن حوض را و راندن شتر و گرد آوردن ستور بوقت راندن آمده و چیپ و لغادن دست و برخم شمشیر یقال طرید ضربة فاطرته و دراز کردن برغالا یند ذی المثل اطری فانک ناعلة فاجمعی ابن السکیت ای ادلی فان علیک نعلین یضرب للمذکر والمؤنث والاثنین والجمع علی لفظ التانیث ملان اصل المثل خوطبت به امرأة فجری علی ذلک غضب مطر خشم سباجا نیکاه جا فلان مطرا ای مستعجلا طریر مرد با منظر و دیدار طرطور بالضم دراز باریک نوعی کلاه عرب طربین سیاطفرة طفور جستن ع فاکه طمور جستن ع فاکه طمار بفتح الراء و کسر ها جای بلند بلند یقال انصب علیه من طمار مثال قطام طمر بالکسر عن الاصمعی و بالفتح و الکسر عن الکسائی طمر بالکسر جامه کهنه طمار جماعت طمر بالکسر نیز ناطمورة نیز طمر مارحلو امیر جماعت مطمورت نقاهای هلاک کنند و مطمورة نهان خانه که در ری طعام نهند طمر پرکردن مطموره از طعام طحام طعام نیک طامر بن طامر کسی را گویند که نه نهد کرا او کیست فرس طمر کسیر من اسپ اماده جستن دو جید و دیگر بهام طنبور بالضم طنبار بالکسر نوعی از رود و جا ها سعر طور بکبار و نزدیک شدن بچیزی یقال طاره ای قرب منه ع فاکه طور با وار و قوله تعالی خلقکم اطوارا قال الاخفش ای طورا نطفة و طورا علقة و طورا مضغة طور الدار یاغ وجا و دراز بری و عد طورة ای جاوز حده و بلغ فلان فی العلم اطوریه ای حد به اول و آخره و گفت ابو زید بقوله بکسر الراء ای بلغ اقصاه طور بالضم نام کوهی طوری طوراتی مردم و مرغ که در سرو جستی یقال ما بها طوری ای احد طهر بالضم پاکی از حیض و خراج طهارة بالفتح پاک شدن ع فاضه و بضمهما تطهیر متعدد منه تطهر لازم منه یقال تطهر و ثیاب طهار جمع علی غیر قیاس امرأة طاهر من الحیض طاهرة من النجاسة و العیوب طهور بالفتح آب پاک و پاک کننده مطهرة بالفتح والکسر والفتح اعلی آبدست و من مطاهر جماعت یقال السواک مطهرة للفم یعنی طهارت طائر پرنده و گردار طیر جماعت مثل صاحب و صحب قوله تعالی الزمناه طائره فی عنقه ای عمله ایضا قال ومنه یوم الاطیر الله طیره و یطیار جمع الجمع مثل فرخ و فروخ و افراخ و تعریفها طیر علی الواحد کقوله تعالی فیکون طیرا باذن الله قال ابن السکیت یقال طائر الله لا طائرک و لا تقل

طیر الله ارض مطارة کثیرة الطیر و المطارة کوی بئر مطارة چاه فراخ دهن طیران بالتحریک وطیرورة بریدن عع فا که اطارة تطییر مطایرة برانیدن م و فی المثل انجم
شی بالا یطیر غرابه یضرب فی الخصب و کثرة الخیر و یقال فی فلان طیرة و طیرورة ای طیش و خفة تطایر پراگنده شدن و دراز شدن و فی الحدیث خذ ما تطایر من شعرک
استطارة الفجر پراگنده شدن صبح و استطیر الشئ ای طیر فالطیر گرفتن یقال تطیر منه و به طیرة بالکسر و فتح ۲ فال بد و فی الحدیث انه کان یحب الفال و یکره الطیرة و
قوله تعالی قالوا اطیرنا بک اصله تطیرنا فادغمت التاء فی الطاء فاجتلبت الالف لیصح الابتداء بها مطیر چوب تر مقلوب مطری **فصل الظاء** ظئر بالکسر دایه
ظؤور اظآر جماعت مظاررة دایه گرفتن اظآر کذلک ظئار بالفتح دایه گرفتن شتر بچه را و دایگی کردن و مهربان شدن عع فا که یقال ظارت الناقة ای عطفتها علی
ولد غیرها فهی مظؤورة و ظارت ای عطفت علی البو فهی ظئور علی فعول ای عطوف متعدلا زم ظوار و یک تا ینظار بالکسر بینی ماده شتر لبستن بنعامه و آن خرقه است بجهت
این کار تا بوی بچه دیگر رانند **ظرر** سنگ تیز ظرار بالکسر ظران جماعت مثل رطب و رطاب و صرد و صردان مظرة بفتح المیم و الظاء زمین بسیار سنگ ظرر زمین درشت
اظرة بالکسر ظران بالضم جماعت **ظفر** بالضم ناخن اظفار اظفور اظافیر جماعت و سوک کمان برتر از سوفار و ناخنه چشم اظفر دراز ناخن کلیل الاظفار سست ظفار کنهای بزرگ
و ستارگان خرد ظفرة بفتحتین ناخنه ظفر بالتحریک زمین هموار علف ناک و ناخنه شدن در چشم عم کا فه و پیروز شدن یقال ظفره و ظفر به فهو ظفر و ظفر علیه عند الاخفش بمعنی
ظفر به و ما ظفرتک عینی منذ زمان ای ما رأتک و اظفر الرجل ای اعلق ظفره و هو مفتعل فادغم و ظفر الصبی مبنی ظفر اظفار تظفیر پیروزی دادن رجل مظفر صاحب دولت
الحرب تظفیر ایضا ناخن فرو بردن بچیزی و اندازه ناخن بر آمدن بنات اظفار مثل طعام تهری بمن یقال من دخل ظفار حمر عود ظفاری منسوب الیه **ظهر** پشت ستور و آن
برنشست و جانب کوتاهی موی از پر مرغ و راه دشت و یقال الا تجعل حاجتی بظهر یعنی فراموش مکن و یقال بنو فلان مظهرون خداوندان ستور برنشست اندا قران الظهار
بس پشت آیندگان در حرب نزل بین ظهریهم و ظهرانیهم فرود آمد در پشت ایشان و بقیته من الظهرین و الظهرین ای فی الیومین او الایام ظهر بالضم پس از زوال
صلوة الظهر نماز پیشین ظهیرة گرمگاه ظهیر هم پشت و یاری گر قوله تعالی و الملائکة بعد ذلک ظهیر و انما لم یجمعه لان فعیلا و فعولا قد یستوی فیهما المذکر و المونث
و الجمع کما فی قوله تعالی انا رسول رب العالمین بعیر ظهیر و ناقة ظهیرة قوی پشت بعیر ظهری بالکسر شتر آماده بجهت حاجت جمعه ظهاری غیر مصروف لان یاء النسبة ثابتة
فی الواحد ظهری بالکسر پس پشت انداخته و فراموش و منه قوله تعالی و اتخذتموه وراءکم ظهریا و فلان ظهری علی هذا یعنی اویاری گر من ست و انا ظهر تک ظاهر پیدا
ظاهرة چشم بیرون روشنده و منهل کا آب او بنیم روز خورند و یقال هذا ظاهر عنک عاره ای زائل ظواهر الارض بلندیهای زمین و بلندیها قریش الظواهر آنها که نظاهر
مکه فرود آمدند ظهرة بفتحتین رخت خانه و قوم خانه ظهر در دست عم کا فه ظهر بکسر الوسط لغت منه ظهور بالضم پیدا شدن و چیره شدن یقال ظهر علیه ای غلب علیه و بیام بر آمدن
اظهار پیدا کردن و چیره گردانیدن و بوقت نماز پیشین رفتن مظاهرة یاری دادن یاری کردن تظاهر یار مند شدن با هم استظهار یاری خواستن و قوی پشت شدن یقال
استظهر به ای قوی و یاد گرفتن و از بر خواندن تظاهر پشت بر پشت در آوردن ظهران بالضم جانب کوتاهی موی از پر مرغ بطنان جانب درازی وی یقال
ریش سهمک بظهران و لا ترشه ببطنان الواحد ظهر و بطن مثل عبد و عبدان قال ابو عبیدة فی ریش السهام الظهار بالضم ظهارة بالکسر ابره جامه مظاهرة و ظهار مرد مر زن
خود را انت علی کظهر امی گفتن یعنی حرام تظهیر تظهر کذلک قوله تعالی و الذین یظاهرون من نسائهم مظهر مرد قوی پشت ظهاهم مردی و درترز ظهیر آینده و بالتصغیر کذلک
**فصل العین** عبرة بالکسر پند عبرة بالفتح اشک ریز عبر عبرة عم کا فه یقال عبر الرجل فهو عابر و عبران و عبرى و عابر ایضا عبر بفتحتین گرمی چشم و بالضم مثل عبر النهر بالفتح
و الضم کرانه جوی جمل عبر اسفار بالضم و الکسر شتر که پیوسته در سفر باشد و کذلک جمال عبر اسفار یستوی فیه الذکر و الانثی و الجمع عبر بالضم لباری از هر چیزی عبری آنچه از
سدر بر آید بر لب جوی و بلند شود عبری عبرانی بالکسر فیهما لغت جهودان الشعری العبور بالفتح نام ستاره که بعد از جوزا بر آید معبر بالکسر پل و کشتی و گذرگاه عبور گذشتن
از آب عم فاضه عابر سبیل راه گذری عبر القوم ای ماتوا عبارة بیان و تفسیر کردن سخن را و تعبیر کردن خواب الحفاضه قوله تعالی ان کنتم للرؤیا تعبرون لام در صله
الفعل لام تاکید و اصله ان کنتم تعبرون الرؤیا معنی عبر باندیشه خواندن کتاب را بی آواز عم فاضه لغة عابرة ای جائزة اعبار یکسال فریز ناکرده ماندن گوسپند را شاة معبرة
منه غلام معبر ناکرده الاعبار یة معبر نهم تعبیر سه تعبیر تفسیر خواب گفتن پیش از کسی از دل خود گفتن معبر بیکبار سخنیدن و بعد از آنکه یتعاریق یجیزه باشد یعبا [illegible]
سهم معبر گردن موی و سهک باریدن عبیر گوی خوش با زعفران آمیخته عن الاصمعی بوی خوش زعفران بنهاعن ابی عبیدة و فی الحدیث اتعجز احداکن ان تتخذ تومتین ثم تلطخهما بعبیر او ورس او زعفران [illegible]

عبقر زمین بریان عرب برخیزی از مردم و ستور عیر از عفران **عبوثر** ان جبیثران بضم اشار و فتحها ابریع نبات گیاه خوشبوی **عبسور** بالضم ناقه تیز رو
و جامه فرش و خزان راکه در غایت قوت و حسن و لطافت باشد بوی نسبت کنند یقال ثوب عبقری و هو واحد و جمع والانثی عبقریة یقال ثیاب عبقریة و فی الحدیث
انه کان یسجد علی عبقری ای البسط المصبوغة المنقشة و یقال هو عبقری القوم ای سید قوی و فی الحدیث فلم ار عبقریا یفری فریه حتی قالوا ظلم عبقری ای شدید ام خاطبهم
بما تعارفوه فقال عز و جل متکئین علی رفرف خضر و عبقری حسان و قری عباقری علی الجمع و هو خطاء لان المنسوب لا یجمع علی نسبته عبقرة درخشیدن سراب و نوعی از بردن عبقر بضم
سندة و یقال عبقر و بها کلمتان جعلتا واحدة مرکب من عبّ و هو اسم للبرد بالتحریک و هو حب الغمام و قر و هو البرد فالعین مبدلة من الحاء و اصله ایضا **عبهر** بوستان
افروز و عود الگنده گوشت امراة عبهرة و عبهر ایضا قوس عبهر کمان آگنده قبضه **عتر** بالکسر اصل و فی المثل عادت لعترها لمیس لمن رجع الی خلق کان قد ترکه و گیاهی از
ادویه و فی الحدیث لا باس للمحرم ان یتداوی بالسنا و العتر و ایضا عتیرة یعنی گوسپند قربانی جاهلیت که در ماه رجب کردندی عتر قربانی کردن عتیرة جنبیدن نیزه **ع**
**فاکه** عتران جنبیدن نیزه عترة بالکسر درختی خرد و حمیل که به بسکه عنبر عود و خزان معجون کرده باشند و خویشان و نزدیکان مرد و تیزی دندان و چوب که بر سال امین
دو زمکه پای بر وی نهند بوقت زمین کندن **عثرة** شکوفه غنار شکوفیدن **ع فاضه** عثر عثور دیده و ر شدن بر چیزی یقال عثر علیه عثارا اطلاع دادن کسی را
و منه قوله تعالی و کذلک اعثرنا علیهم تعثر شکوفیدن و زبان در سخن عاثور سختی و جای که از جهت هلاکت غیره و جزان کنند و فی المثل وقع فی عاثور شر و ما فر شر بالفا ایضا
لغة او لثغة عثیر بالکسر گرد و لا تفتح العین لانه لیس فی کلامهم فعیل الا ضهیدا هو مصنوع بمعناه الصلب الشدید عثیر بالفتح مثال خبب نشان عثر بالتعب کذلک یقال
ما رایت لهم اثرا و لا عثیرا و لا عثیرا عثر شهری بشام عثر بتشدید الثاء نام جائی عثری کشت زمین که بباران کارند **عجرة** بالضم گره چوب و گره رگ و نام مردی عجرة
بالکسر است و شلوار یقال فلان حسن العجرة عجر بفتحتین معتنکی و بیرون آمدگی هر چیز رجل اعجر بزرگ شکم بمیان اعجر فحل اعجر ضخم و کلیف عجر بکسر الجیم و ضمها غلیظ عجر بفتحتین
مصدر **ع کافه** تعجر بور دگرفتن شکم ازو بی معجر بسر افکندنی زبان اعتجار معجر افکندن بر سر و دستار بستن عجر بسکون الوسط دم بردن و پیچیدن ساق و دویدن
و شتاب رفتن اسب و شمشیر آهنگ کردن بکسی یقال عجر علیه بالسیف ای شد علیه و گردن تافتن **ع فاکه** عجران بالتحریک بازگردیدن ستور بسوی پس عجر بعد از برتن
**ع فاکه** یقال عجره بعیره کانه اراد به ان یرکب جها فرج به قبل الاوه و ابده و عجر الرجل ای امر شففته و قیبا عجیر نام مردی بار بر دو ازار المعجبة ایضا عجورة بالضم علافته
**عذر** بالضم و سکون بهانه و سعد و در داشتن مبلاده کسر الذال و عذری و عذرة بالکسر ام فی العذر یعنی بهانه قوله تعالی و لو القی معاذیره ای حجج و جاد عنها
اعتذار عذر خواستن یاعذر شدن و ناپیدا شدن اثر عمارت و جزان و بکارت زایل کردن یقال من عذیری من فلان ای کیست عذر خواه من از فلان یقال عذیرک
من فلان یعنی بیابکسی که ترا معذور دارد و او را ملامت کند عذرة بالضم درد گلو از غلبه خون و ذلک الموضع ایضا سمی عذرة و هو قریب من اللهاة و موی پیشانی
اسب دعب و اوسط جها قال الاصمعی هی الخصلة من الشعر یعنی یک موی قبیله از زمین و ارکان ریزه در مجره و دوشیزگی عذار او دوشیزه عذرا بالفتح و الکسر عذراوات جماعت چنانکه در صحاح گفته
شد یقال هو ابو عذرها و ابو عذرتها ای هو الذی افتضها و دوشیزگی برنده وی است و یقال ما انت بذی عذر هذا الکلام تو بکارت برنده این سخن نیستی عذرة بکسر الذال
درگاه و پلیدی مردم و ستور و جزان عذار بالکسر فسار ستور عذار جماعت و خطاریش و نشان فسار بر روی ستور عذر بالضم فسار نهادن یقال عذرت الفرس بالعذار
ای شددت عذاره و هو خلیع العذار یعنی فسار گسسته و ختنه کردن کودک را و بسیار عیب شدن **ع فاضه** که و عذارین فی قول ذی الرمة جبلان مستطیلان من
الرمل و یقال طریقان اعذار فسار نهادن و ختنه کردن و بسیار عیب شدن و فی الحدیث لن یهلک الناس حتی یعذروا من انفسهم ای تکثر ذنوبهم و عیوبهم و یا جراحت
کردن و بهانه ساخت کردن و در کار و پیلاک نزدیک شدن یقال اعذر به ای ترک به عاذرا و هو اثر الجرح و یقال ضرب فلان و اعذر ای اشرف به علی الهلاک و مبالغه
کردن و هو فی الاصل معنی تعذیره مثله و عذر ناکس شدن جا یقال اعذرت الدار ای کثرت فیها العذرة و با عذر شدن و منه المثل اعذر من انذر و صاحب عذر
شدن زن معذور ختنه کرده و درد و درمند گلو عاذر نشان خشکی عذیرة شلغه و رگ خون استحاضه و یقال بقیت منه عاذور ای اثر تعذر دشوار شدن کار یقال
تعذر علیه نها و عذیرة آلوده شدن عذر و حجت آوردن و ناپدید شدن نشان تعذیر تقصیر کردن در کار و بعذرة آلودن کسی را و در دش کردن جسم و شتر را عاقور
و در دش یقال عذر غیر فی تحریک ای سمة بغیر سمة بعیری لیتعارف من الطباء و الجمع العواذیر و قوله تعالی و جاء المعذرون من الاعراب یقرا بالتشدید

يقرأ بالتشديد و بالتخفيف فاما المشدد فقد يكون محقا وقد يكون غير محق فاما المحق فهو في معنى المعتذر لان المعذر ولكن التاء قلبت ذالا فادغمت فيها وجعلت
حركتها على ما قبلها كما قرئ يخصمون بفتح الخاء و يجوز كسر العين لاجتماع الساكنين و يجوز ضمها اتباعا للميم واما الذي ليس بمحق فهو المعذر لانه الممرض المقصر يعتذر بغير عذر
وكان ابن عباس رضي يقرأ وجاء المعذرون بالتخفيف من اعذر ويقول والله لكذا انزلت وكان يقول لعن الله المعذرين كان الامر عنده ان المعذر بالتشديد
المظهر للعذر اعتلالا ولا عذر له والمعذر الذي له عذر و المعذر بفتح الذال موضع العذار ين عذير حالتي كه مردار بران معذور دارند عذر بضمتين جمع عذير مثل سرير
وسرر بضمتين و تشديد الواو مرد بدخو وخر فراخ شكم جمل غدافر بالضم ناقه غدافرة شكرف استوار غدافر ايضا نام مردي و شعر عر گرو گرگين
ع فاكه جمل اعر و عارت منه عر بالضم گنش معروره شتران گنش ناک عرة نوعي از جنون يغشك سرگين گوسفند و شتر مرغ و سرگين انداختن ع فاضه
ويقال فلان عرة و عارور و عارورة اي نجس معترة بالفتح گناه و فلان معتر قومه اي مطلخهم مكروه استوار بهمه رسيدن گر عرار بالفتح گياهي خوشبوي حدها عرارة عرار
مثل قطام گاوي تم وفي المثل باءت عرار بكحل اي بارت ثم ه بهنده عرار و كحل نام دو گاو است كه يكديگر را شاخ زدند چندان كه بمردند و اين مثل در ميان
دو حريف برابر گويند عرارة بالفتح بدخوئي و نام پسري ام و سمحي وقهري و اصل تعال بن في عرارة خيرا ای في اصل خير عرار بالكسر بانگ كردن شتر مرغ نر
ع فاكه و نام مردي تعار از خواب بيدار شدن با بانگ و اواز عرعر درخت سرو نام جائي عرعرة بازيچه كودكان عرعار مبني بر كسره معدول از عرعرة چون قرقار از قرقرة
اين لفظ كودكان با بانگ كنند ديگران از خانه ببازي بيرون شيد عرعرة الجبل بضمتين اعلاه و عرعرة السنام و عرعرة الانف و عرعرت راس القارورة اذا استخرجت
صمامها عرعر ايضا از بيخ بر كندن كمي و بار افكندن زمين را تعور هلاك و تعور حائط بر داشتن بكسي يقال عور بك حاجتي اي انزلتها بك آوردن كسي را ببدي يقال عرة
بشر و لتنز و مكين كردن ع فاضه نخلة معرار بالكسر خرماي ريزه تباه بار آرنده و تعر في الحديث العريب تعيراء شتر بي كوهان تقول منه اعر الله بعيرك
و ناقة عراء معتر محتاج كه بدكسي حريبي بخواهد عر اعر بالضم شتر فر به و نام جائي و نهبر عرا عر بالفتح جماعت عرا عر الاقوام مهتران قوم عرا عر ايضا كرانهاي كوهان
تعزير بزرگ داشتن و ادب كردن و گران باركردن عسور را عزار در حتي ابو الغيزار كنيت مرغي دراز گردن كه هميشه در آب ايستاده باشد عزير بالضم نام پيغمبري
عسر بضمتين و سكون دشواري و دشوار شدن ع بضمهما قال عيسى بن عمر كل اسم ثلاثي اذا كان مضموم الفاء جاز السكون والضم في عينه
مثل عسر و رحم و حلم عسير دشوار عسر بفتحتين در پيچان شدن كار ع كافه عسر بكسر الوسط صفت منه عسر ان بفتحتين دم بر داشتن شتر عسر خواستن وام از غريم بوقت دست
تنگي او ع فاضه كه و دشوار زادن بچه و از سوي چپ آمدن يقال عسرت المرأة اذا اعسر ولادها و عسر في فلان اي جاء على يساره اعسر چپه دست و اعسر يسير
آنكه بهر دو دست كار كند بر بر عسرا يسيرة مونث ولا يقال العسرى اليسير عقاب عسرا عقاب كه بر هي جانب چپ او بيشتر از راست باشد حمام عسر آنكه در بال چپ
وي سپيدي باشد اعسار تنگدست شدن معاسرة تعاسر دشواري كردن باهم معسور ضد ميسور و اين هر دو مصدر است يقال دعه الى ميسوره والى معسوره و
نزد سيبويه صفت است و گويد مصدر بر وزن مفعول نيامده است و تيادل قولهم دعه الى ميسوره والى معسوره اي الى امر يوسر فيه والى امر يعسر فيه و تيادل
المعقول ايضا گذلك عسرى دشواري نقيض يسرى عسرة پرهاي نوك بال كه سپيد باشد عيسرة ماده شتر كه بسال نخست بار گيرد عسير ماده كه رام نشده باشد اعتسار سفر
رام ناشده نشستن و ستم كردن و قهر كردن حمل عوسراني و ناقه عوسرانية شتر كه پيش از رام شدن اورا بر نشيند عسارة بالكسر گفتار بچه از كرك غرمان بالضم گفتار بچه بكم نر
گفتار عيسجور شتر استوار عسكر لشكر عسكران عرفه و مني عسكرة سختي و بد حالي شد ن مرد معسكر بفتح الكاف لشكرگاه عشر ده زن عشرة ده مرد و مه ديه
عشرة مكسورة الشين و سكونها الى تسع عشرة بتسكين لاهل الحجاز و الكسر لاهل نجد و احد عشر بالفتح و دگر عشرة و بالكسر و سكون ا بت عشر بالضم عشير عشار بالكسر دلكم و جمع عشر اعشار
بالضم ايضا مصدر منه يعني يك ازده ع فاضه و بالفتح عشرين نجع فاكه عشارده يك گيرنده عاشور ديسا وعم عشر بالكسر ميان دو ورت اب شتر و ان نه روز باشد
باشد چون روز اول و روز آب بنهند اين اين الا در روز منست و روز بنهند رک زلک الاظماء كلها بالكسر و ليس لها عشر اسم الا في العشرين فاذا اورد يوم العشرين قيل ورد عشرين بالحمر اعشرين ليس عشر زما
فاذا جاوزت العشرين فليس لها تسمية وانما هي جوازا اعشار صله و ده تعشير زنده يك عشر شدن ده تن شدن قوم آبل عشراي شتر ان كه يكد عشره خورده با شد معاشرة آميزش كردن با هم
تعاشر شدن عشرة خويشان عترة بالضم و فتح دال جمع عشير عشرت جاء يقال لقيت ليلة من عشرة عشر وي بعد الفتح وكان بعيدة سطل الفتح عشار الابتياء

منه معروف ويحكى ذلك عنه ابو عبيدة عاشورا و عشورا ممدودان روز دهم محرم معشر گروه مردم معاشر جماعت عشيرة قبيله و تبار مردم سعد العشيرة پدر قبيلة از يمن عشير شوهر
و في الحديث انكن تكثرن اللعن و تكفرن العشير يعني الزوج لانه يعاشرها و تعاشره قال الله تعالى لبئس المولى و لبئس العشير عشار بالضم معدول من عشرة يقال جاؤا عشار عشار آمدند
ده گان ده گان عشاري ده گزي عشار شتر ده ماهه آبستن و هي الناقة التي اتت عليها من يوم ارسل فيها الفحل عشرة اشهر و زال عنها اسم المخاض ثم لا يزال ذلك
اسمها حتى تضع حملها و بعد ما تضع ايضا و يقال ناقتان عشراوان و نوق عشار و عشراوات يبدلون من همزة التانيث واوا التعشير ده ماهه برآمدن بر آبستني شتر و ده آيت
كردن مصحف را و بده آواز بانگ كردن خر يكبار دم بنو عشراء قومي از بني فزارة عشارة ده آيتها و نصيبهاي قمار و جزور و قوادم پر مرغ و يقال برمة اعشار اذا انكسرت قطعا
و قطع اعشار جاء على بناء الجمع كما قالوا رمح اقصاد و المعاشر بالكسر جاي عشير و عشيرة سخت عصر ثلث لغات بالفتح و سكون الثاني و بالضم كذلك و بضمتين روزگار
عصور جماعت عصران شب و روز و بامداد و شبانگاه عصر ايضا نازد گير و فشاردن انگور و جز آن و پناه گرفتن و رستن و باران دادن كسي را عطا كه قال الكسائي
يقال جاء فلان عصرا اي بطيئا حكاه عنه ابو عبيد عصر بفتحتين پناه جاي و گرد و في الحديث مرت امرأة متطيبة لذيلها عصر بنو عصر گروهي از عبد القيس منهم مرحوم العصري
عصرة بالضم پناه و يقال هؤلاء موالينا عصرة اي دنية يعني نزديكان ما اعتصار تعصر پناه گرفتن بكسي قوله تعالى فيه يغاث الناس و فيه يعصرون اي ينجون و هو من
العصرة و هي المنجاة و قيل يستغلون و هو من عصر العنب و قرئ يعصرون اي يمطرون اعتصار بيرون كردن مال از دست كسي و باز داشتن مال از كسي منه الحديث يعتصر الوالد
على ولده في ماله اي منعه اياه و سبحه عنه و فشاردن انگور و جز آن و بر سر طعام كه در گلو ماند اندك اندك آب خوردن تا گوارا شود و فرو برد طعام را تعصر انعصار
افشارده شدن يقال عصرت العنب و عصرته فانعصر و تعصر و اعتصرت عصيره اي اتخذته و قول ابي النجم لو عصر منه البان و المسك انعصر يريد عصر فخفف عصارة آنچه افشارده
بيرون آيد از آب مايع و جز آن و آنچه ماند از ثقل معصر بالكسر خشت و يقال فلان كريم المعصر بالفتح يعني كريم ست بوقت خواستن از و معصر بالضم و كسر الصاد دختري
كه بسيدگي حيض نزديك شده معاصر جماعة و معاصير جديده شدن دختر و هي الجارية كالمراهقة للغلام و گرد باد و بادي كه ابر و رعد و برق آرد يعصر و عصر پدر قبيله باهلة بن يعصر و بفتح
الصاد ايضا اصل و صبغ عصفر جماعة عصفر رنگ سرخ معصفر آغشته عصفور گنجشك و پاره از مغز سر عصفوران دو استخوان از دو طرف روي اسپ فيما بين القتب ميخهاي پالان شتر و هي
عصافيرها على العلب و عصافير الاكاف معروفة كذلك و آن چوبي باشد كه ميان پيش الكنده بندند عصافير المنذر شتران نجيب و نيكو نعمان بن المنذر را بود عطر بالكسر بوي خوش
عطار بوي فروش عطر خوشبوي شدن عجز كافه عطر عطرة لغة منه تعطر خوشبوي شدن معطر بالكسر زن و مرد بسيار عطر شونده معطار زن بسيار عطر ناقة معطرة
و معطار كريمة ابل معطرات شتران روشن موي نيكو عفر بفتحتين خاك و اول آب كشت را دادن عفر بالتسكين خاك آلوده كردن و در خاك غلطانيدن تعفير كذلك و
ايضا آبستان بگل و خاك آلوده كردن بار بچه بجهت فطام و خشك كردن گوشت بآفتاب بر ريگ تفسان و سپيد كردن و في الحديث ان امرأة شكت اليه ان مالها لا يزكو
فقال ما الوانها فقال سود فقال عفري اي استبدلي غنما بيضا فان البركة فيها و يقال ما القيت فلانا عن عفر بالضم اي بعد شهر اعتفار خاك آلوده شدن و شكار را بر خاك
افكندن شير انعفار خاك آلوده شدن عفير گوشت بآفتاب خشك كرده و زني كه همسايه را چيزي ندهد و پشت شورانيده و في شعر في عفر رنگ سرخ و سپيد كه بسرخي باز زند شاة عفراء
گوسفندي كه از سپيدي بيستم او سرخي غالب باشد و آهو بدين صفة عفر جماعة عفراء ايضا شب سيزدهم از ماه يعفور زمين كه علف او را خورانيده باشند يعفور آهو بره و گوزن
بچه گاو و بره كوهي از آهو يعفير بالضم نام شلوي اذ اقلته بفتح الياء لم تصرفه لانه على وزن الفعل و بالضم صرفته لانه قد زال عنه شبه الفعل عفار بالفتح درختي كه از وي آتش
انگيزند و في المثل في كل شجر نار و استمجد المرخ و العفار و كشن دادن و بپيراستن خرما بنان و نان بي نان خورش مثل القفار عفر بالكسر خوك نر و مرد خبيث
گربز عفرة مونث عفريت ديو ستنبه و بغايت رساننده از هر چيزي يقال فلان عفريت نفريت اتباع و عفرية نفرية بفتح الياء اين مخففتين اسم مبالغ في كل شيء
و في الحديث ان الله تعالى يبغض العفرية النفرية الذي لا يرزأ في اهل و لا مال و يقال عفارية و احد مثل عفريت قال الخليل شيطان عفريت و عفرية و هم
العفاريت و العفارية فاذا اسكنت الياء صيرت الهاء تاء و اذا حركتها فالتاء هاء في الوقف عفرية ايضا موي قفاي شير و خروس عفرة بالضم و عفرة
بالكسر كذلك يقال جاء فلان نافشا عفريته اذا جاء غضبان معافر بالفتح حيي از همدان لا ينصرف معرفة و نكرة ثوب معافري منسوب
اليها معافر بضم الميم آنكه با كاروانيان رود و زياده مانده ايشان خورد و عفرني شير و هو فعلني سمي بذلك لشدته و النون و الالف

للالحاق ولبوة عفرنى ماده شير ستوار خلقت ناقة عفرناة اى قوية ويقال وقع القوم فى عافور شر وعاثور شر يعنى در بدى افتادند عفرة الحر بضمتين ... فى فورة
الحر يعنى سختى گرما ويقال جاء فلان فى عفرة الحر اى فى اوله عفرين بكسرتين بيشه شير وشير بيشه ويقال لكل ضابط قوى ليث عفرين نام شهرى عقفر كوشك و
بناى بلند ونام جائى ببابل بنياد واصل هر چيز ومنه عقر الدار بالفتح والضم وخسته كردن عقير نعت منه وقوم عقرى مثل جريح وجرحى ويقال فى الدعاء على الانسان
عقرا له وحلقا وعقرى وحلقى بلا تنوين اى عقر الله جسده واصابه بوجع فى حلقه ومنه كلب عقور اى جارح وپشت ريش كردن ستور را ومنه سرج عقر بالضم وفتح القاف
وعقرة اى معقر غير واق ولا يقال عقور بالفتح الا فى ذى الروح وپى زدن ستور عقير نعت منه ونخيل عقرى بهر دو خشك بريدن وباز داشتن از رفتن عع فاكه
يقال عقرنى اى اطلت حبسى كانك عقرت بعيرى فلا اقدر على السير تعقير نيك خشك كردن عقاقير اصول دارها وجدها عقار بالفتح والتشديد معقر نام شاعرى تعاقر پى كردن شتر را
بمباراة معاقرة دشنام دادن وبجا كردن يكديگر را وپيوسته بودن شراب دو هر چيزى وكارى ومنه عقار وهى الخمر لانها عاقرت الدن اعتقار انعقار ريش شدن ستور
عقرة بالضم وفتح ۲ شيكنند تا با خود دارند تا آبستن نشوند ومنه توهم عقرة العلم النسيان عقار بالفتح آب وزمين ودرخت خرما ودرخت واسباب خانه عقار ممدوده موضعى
عقار بالضم نوعى از جامه سرخ رنگين عقيرة ساق پى زده وآواز بلند يقال رفع فلان عقيرته اى صوته كانه عقر احدى رجليه فصرخ ويقال ايضا مارايت كاليوم
عقيرة وسط قوم الرجل الشريف يقتل عقر بفتحتين برزيدن يا بيا از دهشت عع كافه ۲ ومنه قول عمر رضى الله تعالى عنه فعقرت حتى خررت الى الارض عاقر ريگ توده
بلند وزن نازاينده ومرد كه بدو فرزند نشود عقر بالضم كابين الشبهة وطى واجب شود ونازاينده شدن زن عع ضمها بيضة العقر خاية خروس واين لفظ را در هر چه يكبار بود
وعطيه تحفه كه يكبار اتفاق افتد از جائى كه اميد نباشد ونادر باشد استعمال كنند عقر النار وعقر الدار ميانه ومعظم آن عقر الحوض وعقرة جاى آب خوردن ستور از حوض عقار
جماعت عقار يا آب وزمين بسيار كسى وبند دادن كسى ناقة عقرة شتر كه از عقر آب خورد ويقال نخلت الناقة عن عقر يعنى پس از نازايندگى آبستن شد عقر بفتحتين
اصل هر چيزى يقال عنقر القصب اى اصله عنقر الرجل اى اصله وعنفرة عنقفير بلا وسختى عقفرة هلاك كردن عكر ميل كردن بجائى عع فاكه ۲ وبازگشتن
بحرب ومنه عكرة الكرة ومنه فى الحديث يعنى يا رسول الله نحن الفرارون فقال عليه السلام انتم العكارون وانا فئة المسلمين بازگردنده بسوى جنگ وخداوند از السواد ... عكا
دردى روغن تا بماند يقال اعتكر الظلام اى اختلط كانه كر بعضه على بعض من بطء انجلائه وبسيار شدن باران ويقال تعاكر القوم اى اختلطوا عكر بفتحتين درد زيت وشراب
وتيرگى آب كه در تك حوض ماند ودرد روغن ناك شدن روغن وجز آن عع كافه ۲ شراب عكر نعت اى كدر تعكير درد ناك شدن دردى شراب وروغن دنهم آن عكرة بفتحتين شتر كله از
پنجاه تا صد قال الاصمعى الخمسون الى الستين والسبعين بن زبان عكر جماعت عكار دردى ناك كردن خداوند كله شتر شدن عكر بالكسر اصل هر چيزى مثل عتر يقال رجع فلان
الى عكره اى اصله وباع عكره اى اصل ارضه وفى الحديث ما نزل قوله تعالى اقترب للناس حسابهم تناهى اهل الضلالة قليلا ثم عادوا الى عكرهم اى الى اصل مذهبهم
الردى عمر بالفتح والضم زندگانى زيستن عع كافه ۲ وهما مصدران على غير قياس وقياس مصدره التحريك ويستعمل فى القسم بعد نحو المفتوح فاذا ادخلت
عليه اللام رفعته بالابتداء فقلت لعمر الله واللام لتوكيد الابتداء والخبر محذوف والتقدير لعمر الله قسمى ولعمر الله ما اقسم به فان لم تات باللام نصبته نصب المصادر
وقلت عمر الله ما فعلت كذا وعمرك الله ما فعلت ومعنى لعمر الله وعمر الله احلف ببقاء الله تعالى ودوامه واذا قلت عمرك الله فكانك قلت بتعميرك الله اى
باقرارك له بالبقاء ... كقولك عمرك الله اى سالت الله ان يطيل عمرك عمر ايضا گوشت ميان دو دندان عمور جماعت ونام مردى تازه با واو نويسند فرقا بين
عمر وعمرو حالتى الرفع والجر وبغير واو فى النصب لان الفارق ثابت بينهما وهو عدم الالف فى عمرو وثبوته فى عمر اعمرويه نام كسى چون سيبويه ونفطويه
معرفة مركب من كلمتين مبنى على الكسر لان آخره اعجمى مضارع للاصوات فشبه بغاق وينون فى النكرة يقال مررت بعمرويه وعمرويه
آخر فذكر المبرد فى تثنيته وجمعه العمرويهان والعمرويهون وذكر غيره ان من قال هذا عمرويه ورايت عمرويه ومررت بعمرويه ثناه وجمعه
ولم يشترطه المبرد عمرة بالضم يكى از اركان حج وجمعها من الزيارة وزفاف زن هم بدخانه زن واهل وى كه عرس آنرا گويند كه زن در خانه خويش آرد
عمير جماعت نام مرد وهو معدول عن عامر ولا ينصرف فى المعرفة عمارة بالكسر آباد آنچه وآباد كردن عع فاضه ۲ عامر آباد ضد خراب مثل دافق اى
مدفوق عمارة ايضا قبيلة عمير جماعت عمور جامه تخته بافته عومرة بانگ وفرياد ويقال تركت القوم فى عومرة اى فى جلبة وصياح اعتمار قصد كردن بچيزى كسى چون بسراى آيد

زمین و جز آن و آن جایست که گویند این سرا آباد باشد تا من زنده ام یا تو زنده و معمور یافتن و دعا گویند اعمر الله بک منزلک و عمر الله بک الفضاء یعنی معمور دارد خدای تعالی جای ترا بتو و گویند اعمر الرجل منزله اعمار زیارت کردن عمره آوردن عمامه بستن عمارة بالفتح هرچه بر سر نهند چون دستار و کلاه و تاج و جز آن عمار بالفتح ریحان

و زینت مجلس الشراب عمارة بالضم نام مردی عمار البیت باشندگان خانه تعمیر زندگانی دراز دادن به بقای دراز موصوف کردن کسی را و قوله تعالی واستعمرکم فیها

ای جعلکم عمارها معتمر جای فراخ آب و حلف وی تعمر بفتح المیم نام مردی عمران ابوبکر و عمر قال قتادة العمران عمر بن الخطاب و عمر بن عبد العزیز و زعم الاصمعی

عن ابی هلال الراسبی عن قتادة انه سئل عن عتق امهات الاولاد فقال عتق العمران فما بینهما من الخلفاء امهات الاولاد ففی قول قتادة ان عمر

بن الخطاب و عمر بن عبد العزیز لانه لم یکن بین ابی بکر و عمر خلیفة و قال الفراء لقد قیل سیرة العمرین قبل عمر بن عبد العزیز لانهم قالوا العثمان یحیم الدار

نسالک سیرة العمرین یعنی ابابکر و عمر رضی الله تعالی عنهما عمران آباد انی عمران عمرو بن جوثیة الفزاری و عمرو بن جابر بن هلال الفزاری لعامیر بن عامر

یعمور بکی عامرید رقبیله ام عامر کفتار عامران عامر بن مالک بن جعفر بن کلاب و عامر بن الطفیل بن مالک بن جعفر بن کلاب **عنبر** مرد کوچش پدر

قبیله از بنی تمیم بلعنبر فرزندان او یعنی بنو العنبر بحذف النون چنانکه بلحارث عنترخرمکس عنترة نام مردی **عورة** اندام شرم مردم هرچه از نمودن و دیدن

آن شرم آید عورات جماعت و بحرک الثانی من فعلة فی جمیع الاسماء اذا لم یکن یاء او واوا و قرا بعضهم علی عورات النساء بالتحریک و رخنه در صف لشکر

و در حصار که از آن بیم باشد عورات الجبال شقوقها اعور زاغ و یک چشم و آنکه مطلوب خود نرسد عوران بالضم جماعت فی المثل یقال بدل اعور للمذموم

یخلف بعد المحمود یعنی بئس البدل ربما قالوا اخلف اعور عور بفتحتین یک چشم شدن عورة یک چشمی **ع کافة** یقال منه عار یعار بالاعلال و عورت عینه بالتصحیح

وانما صحت الواو فیها لصحتها فی اصلها و هو اعوررت لسکون ما قبلها ثم حذفت الزوائد یعنی الالف و اللام و التشدید فبقی عور و یدل علی ان ذلک اصله

مجیئی اخواته علی هذا المثل اسود یسود و احمر یحمر و ابیض یبیض لا یقال فی الالوان غیره و کذلک قیاسه فی العیوب اعرج و اعمی فی عرج و عمی و ان لم یسمع

یقال عورت عینه و عارة تعوره و یعیره ای اخذه و ذهب به و یقال ما ادری ای الجراد عاره ای ای الناس ذهب به و یقال عنده من المال

عائرة عین ای ما یحار فیه البصر من کثرته فلاة عوراء دشت بی آب عائر تیر یا سنگ که رسنده انداز نده وی را نداند و در چشم و خاشاک عوائر گروه ملخ از

هر گونه عوار سخن زشت و زن یک چشم عویر بالتصغیر نام جائی و خصلت نکوهیده عوار بالفتح و الضم عیب عوار بالضم و التشدید فرستوک و خاشاک در چشم و بددل

عواور جماعت عاریة بالتشدید عارة عاریتی کانها منسوبة الی العار لان طلبها عار و عیب عوار جماعت متعاره بعاریت خواستن و دست بدست

گردانیدن عوار با ترس شدن مکان معور جای با ترس از دزد و قطاع و یقال عورک الصفا ای امکنک و اعور الفارس اذا بدا فیه موضع خلل للضرب

دیات چشم شدن تعویر یک چشم کردن از کسی دروغ گفتن و باز گشتن از آن و باز گردانیدن یقال عوره عن فلان کذب عنه و عورته عن الامر ای صرفته

و عورت عین الرکیة ای کبستها یعنی اگندم چشمهای او را معاورة عیار پدید کردن و سنجیدن معایرة مثله و هرچه دیگری کند با او همان کردن

اعتوار دست بدست گردانیدن چیزی را تعاور مثله **عهر** بالتحریک و الاسکان زنا کردن **ع بفتحتها** عهر بالکسر زنا و فی الحدیث الولد للفراش و للعاهر الحجر مرد

عاهرة و معاهرة و عیهرة یعنی ای زانیة **عیر** گورخر و اهلی را نیز گویند عیرة مونث اعیار معیوراء بالمد عیورة جماعت و میخ و مهتر قوم و قولهم عیر بعیر زاد و عشرة کالتحلیقة

من بنی امیة اذا مات و قام آخر زاد و لا زاد فهم عشرة و راهم و نام کوهی بمدینة و فی الحدیث انه حرم ما بین عیر الی ثور و تندی میان پیکان و تیری

و تندی پشت پای و تندی اندرون گوش مردم و خط سپید میان برگ مرغی چون کبوتر و اعدا عیر السراة نیز گویند و رفتن و یک گوشه بیرون شدن ناقه بطلب فحل

و هر سو رفتن اسب بجز اکردن **ع فاکه** فرس عیار نعت منه و یقال للموضع الذی لا خیر فیه و هو کجوف عیر یعنی در وی هیچ چیزی نیست لا نه لا شیئ فی جوفه

به و عیر العین جفنها و منه قولهم فعلت فلاک قبل عیر ای قبل لحظ العین قال ابو عبید لا یقال افعل ذاک و یقال فلان عییر وحده للمعجب و المنکبر الذی لا یری الا

نفسه و آن شمت کسرت له علا یقال عویر بالواو اعاره بعلف ارشتن اسب فرس معاد لغت منه و یقال اسد عیار و رجل عیار لما کان کثیر التطواف و الحرکة و

یقال عار فی الارض یعیر اذ هب و عار الرجل فی القوم یضربهم مثل عاث و منه العیار تعار بکسر التاء نام کوهی تعییر سرزنش کردن عار دشنام و عیب معایر ای معایب معایرة سنجیدن

ترازو و پیمانه تعایر یکدیگر العیب کردن معیار بالکسر اندازه و پیمانه و چاشنی کردن زر و سیم تنها معیر بالکسر محتبها عیرانه بالفتح اشتر تیز رو که بگور خر ماند در شتر عیر بالکسر کاروان
شتر که غله کشانند عیرات جماعت **فصل العین** غبار بالضم غبره بفتحتین گرد غبره بالضم تیرگی اغبرار تیره رنگ شدن غبرا زمین و نوعی از نبات و نام اسب
قیس بن زهیر بنو غبرا درویشان و حالة غبرا و سودا اثر ماند غبیرا بالمد آب زرن که مست کند غبر بالضم باقی شیر در پستان اغبار جماعت غبر الحیض بقایاه و
یقال غبر المرض کذلک غبر اللیل غبورا باقی ماندن و گذشتن و هو من الاضداد **ع غ فاضه** الغبر بالتحریک اندمال الجرح علی فساد ثم ینتقض بعد ذلک و منه سمی
العرق الغبر لانه لا یزال ینتقض و منه الغبر بلای بزرگ اغبار گرد برانگیختن و جد کردن در طلب حاجت سخت افتادن باران بر زمین یقال اغبرت السماء تغبیر گرد انگیختن
تغبر گرد آلودن باقی مانده چیزیرا غبر مثل عمر نام مرد غثره بالضم تیرگی که بسبزی باز زند اغثر نعت منه و خیره او و فرومایه غثرا مونث منه غثر بالضم جماعت مثل احمر و حمر
و حمر غثره کذلک فی الحدیث رعاع غثره بفتحتین کذا یروی و نری اصله غثیرة حذفت منه الیاء و قولهم کانت بین القوم غثیرة شدیدة قال ابن الاعرابی ای مداوسة
القوم بعضهم بعضا فی القتال مغثور بالضم لغة فی مغفور و هو شی یسیل من العرفط و الرمث مثل الصمغ حلو کالعسل یؤکل و له ریح کریهة مغثر بالکسر لغة فیه مغثر جامه درشت
بافته غدر بیوفائی کردن و قد غدره فهو غادر و غدر بالضم ایضا و اکثر ما یستعمل هذا بالنداء فی الشتم یقال یا غدر و فی الحدیث یا غدر الست اسعی فی
غدرتک یقال فی الجمع یا آل غدر غدر بفتحتین جای درشت سنگناک و سوراخها که در زمین و تاریک شدن شب **ع کافه** اغدار مثله یقال غدرت اللیلة فهی
غدرة و اغدرت فهی مغدرة و پس ماندن شتر از گله و گوسپند از رمه اغدار متعد منه غدیره شتر و گوسپند پس مانده و گیسوی بافته غدائر جماعت رجل ثبت الغدر ای
ثابت فی قتال او کلام یقال ما اثبت غدره ای ما اثبته فی الغدر یقال ان لک للفرس و الرجل اذا کان لسانه یثبت فی موضع الزلل و الخصومة مغادرة ماندن و گذاشتن غدیر
آبگیر سیل فعیل بمعنی مفعول من غادره السیل او مفعل من اغدره و یقال هو بمعنی فاعل لانه یغدر باهله ای ینقطع عند شدة الحاجة الیه غدران غدر بفتحتین
جماعت غندر بضم الدال و فتحها نام مردی **غذمرة** بالذال المعجمة خشم و بانگ کردن فریاد یقال سمعت لفلان غذمرة ای صخبا و صیاحا مثل زمجرة
تغذمر کذلک یقال فلان یغذامیر و الغذمرة ایضا مثل الغشمرة و منه قیل للرئیس الذی یسوس عشیرته بما شاء من ظلم و عدل متغذمر غذمرة و هی
ایضا التغذر منه و هو بیع الشئ جزافا و الغذامیر فی الغذارم و هو الکثیر من الماء حکاها ابو عبید غر شکن جامه و نورد و پوست یقال طویت الثوب علی غره ای علی
کسره الاول غرور بالضم جماعت و ایضا فریفتن **ع فاضه** یقال ما غرک ای کیف اجترات علیه ما غرک منه ای من اطاک غرور بالفتح فریبنده و منه قوله تعالی و لا یغرنکم بالله
الغرور و آنچه بدان غرغره کنند از دارو و جزآن و هو مثل لعوق و سعوط غره بالضم سپیدی پیشانی اسب کمتر از درمی یقال فرس اغر و رجل اغر ای شریف و الاغر
الابیض ایضا و قوم غران بالضم و غرا ابیض هو غرة قومه ای سیدهم و هم غرر قومهم ای ساداتهم غرة الشهر اوله غرر الشهر ثلث لیال من اوله و غرة کل شئ اوله و اکرمه
و الغرة ایضا العبد او الامة و فی الحدیث قضی رسول الله صلی الله علیه و سلم فی الجنین بغرة فکانه عبر عن الجسم کله بالغرة غر بالکسر ناآزموده رجل غر و غریر جاریة غرة و غریرة
و الجمع اغرار و للغریر اغرا غرارة بالفتح مصدر منه **ع فاکه** غرة کار ناآزمودگی و غفلت یقال کان ذلک فی غرارتی و غرتی ای فی حداثتی غرار
بغفلت افتادن یقال اغتررت بالرجل و بر غفلت کسی آمدن یقال اغره ای اتاه علی غرة منه و فریفته شدن یقال اغتر به غریر خوی نیکو یقال للرجل اذا شاخ ادبر
غریره و اقبل هریره ای ساء خلقه و قولهم انا غریرک من فلان ای انا آتیک منه ما تغتر به غرر بفتحتین خطر و نهی رسول الله صلی الله علیه و سلم عن بیع الغرر و هو
مثل بیع السمک فی الماء و الطیر فی الهواء غرار بالکسر کمی در هر چیز یقال غرار اللبن و غرار النوم ای نقصانهما و قلتهما و فی الحدیث لا غرار فی صلوة و هو ان لا یتم
رکوعها و سجودها و روش یقال بنیت ثلثة اسهم علی غرار واحد ای علی مجری واحد و یک تیر یقال ضرب بضا علی غرار واحد ای امثال واحد یقال اتانا علی غرار
علی عجلة و شیر چیز و مقدار یقال هذا الیوم غرار شهر ای طوله شهر و کم شدن شیر عن الاصمعی قال ابن السکیت غارت الناقة ای نقص لبنها و فی المثل سبق درة غراره یقال
ناقة مغار بالضم و نوق مغار بالفتح غیر مصروف و ابو زید غارت السوق غرارا ای کسدت و درت السوق درة ای نفقت خورد دادن مرغ چوزه را **ع فاضه** یقال غر الطائر فرخه غرا
ای زقه غرارة بالکسر جوالق غرائر جماعت و اظنه معرب تغریر خود را در خطر افگندن یقال غرر بنفسه تغریرا و تغرة کما یقال حلل تحلیلا و تحلة و علل تعلیلا و تعلة دیر آمدن یقال غررت ثنیته
الغلام اذا طلعت مغارة غرار کاسد شدن و کم شیر شدن تغرغر غرغره کردن و آواز کردن گلو در جان کندن یقال الرعی یتغرغر صوته ای یردده فی حلقه غرغر بالکسر گیاهی و شئ غرغرة بالضم سپیدی

پیشانی اسب و رجل اغر غرّة ایضا شریف غزریات منسوب الی النحل غزارة بسیاری و بسیار شدن ع بضمهما غزر مثال عزب بسیار و الجمع غزر بالضم مثال
جون و جمون و یقال مسروف غزیر ای کثیر و ناقة غزیرة کثیرة اللبن و نوق غزار اغزار رغدا و دو شتران بسیار شیر شدن تغزیر بهر دو نوبت یکبار دوشیدن شیر را
غشمرة تکبر کار کردن و غشمر السیل ای اقبل و تشمره ای خذه قهرا و راتیه متغشمرا ای غضبان غضار گل خوشبوی بر جفیان غضارة العیش خوشی زندگانی
و بنو فلان مغضورون و هم فی غضارة و غضرا من العیش ای فی خصب و خیر و یقال اباد الله غضراءهم یعنی اهلک الله طیب عیشهم غضرا گل سبز یقال انبط فلان
بره فی غضرا غضر برگشتن از چیزی ع فاکه و باز داشتن غاضر پوست نیکو پیراسته غاضرة قبیله از بنی اسد و حیی از بنی صعصعة و بطنی از بنی ثقیف
غضور متسکین الضاد نبات نام آبی غضنفر بفتحات بینه نون ساکنه شیر مرد درشت غطر پوشیدن و آمرزیدن غفران بالضم مغفرة کذلک
و یقال غفرت المتاع ای جعلته فی الوعاء و تازه شدن جراحت و باز گردانیدن بیماری ع فاکه غفر بفتحتین لغة فیه ع کافه و یکی از منازل ماه و آن سه ستاره
است در میزان و موی زه ساق و پیشانی زن و بفتحتین مثله و ایضا پرزه بر آوردن جامه یقال غفر ثوبک بالکسر و غفار ثوبک و یقال اصبغ ثوبک فانه اغفر
للوسخ ای احمل له غفر بالضم بزغاله کوهی و امه مغفرة و الجمع مغفرات غفر بالضم پوشش چیزی یقال اغفروا هذا الامر بغفرته ای اصلحوه بما ینبغی غفار بالضم موی زرد
ساق و پیشانی مغفر زره خود و یلبس تحت القلنسوة عن الاصمعی استغفار آمرزش خواستن یقال استغفر الله لذنبه و من ذنبه بمعنی فغفر له ذنبه و غفرا ذنبه فهو غفور و الجمع غفر
بضمتین و قولهم جاؤا جماء غفیرا و الجماء الغفیر ای جاؤا بجمعهم الشریف و الوضیع و فیهم کثرة و الجماء الغفیر منصوب کما تنصب المصادر التی فی معناه کقولهم جاؤنی جمیعا و
قاطبة و ادخلوا فیها الالف و اللام کما فی قولهم اوردها العراک ای اوردها عراکا و یقال ما فیه غفیرة ای لا یغفرون ذنبا لاحد غفارة بالکسر خرقه که زیر مقنعه
افکنند بجهت و غایت مقنعه اندیم و چرم پاره که گوی بر پاره دیگر نشسته است و ایضا رقعة تکون علی الحز الذی یجری علیه الوتر و بنو غفار من کنانة رهط ابی
ذر الغفاری مغفور بالضم مثل مغثور نوعی از دمت سلم و طلح و جز آن مغفر بالکسر مغثر کذلک عن الکسائی یقال قد اغفر الرمث و یقال ما احسن مغافیر هذا الرمث و
یقال خرجنا نتمغفر مغفورا و نتمغفر مغفورا اذا خرجوا یجتنونه من غمرة غمر آب بسیار و فرو گرفتن چیزی و بسیاری و انبوهی چیزی یقال غمرة لما یغمره ای علاه غمرة القوم
اذ... موه شرفا و اسب نیک دو دریای بسیار آب یقال فرس غمر و بحر غمر و کار غمار بالکسر غمور بالضم و رجل غمر الخلق مرد فراخ خوی جوانمرد و قوم غمار و غمور غمورة مصدر
هذه الاسماء یقال ما اشد غمورة هذا النهر و هذا رجل غمر بین الغمورة غمرة سختی غمر مثال غمر جماعت مثل نوبة و نوب و ایضا قدح خرد و تغمر ای شرب دون الری غمرات الموت
بفتحات شدائده و غمرة ایضا انبوهی مردم و بسیاری آب غمار بالکسر جماعت و یقال دخلت فی غمار الناس بالکسر و الضم ای فی زحمتهم و کثرتهم غمر بفتحتین و سکون ۲
گول مغمر مثله اغمار جماعت غمارة بالفتح مصدره ع بضمهما غمرة زن گول و نوعی از طلا که زنان بر روی مالند یقال منه غمرت المرأة وجهها و تغمرت ای طلت
به یصفو لونها مغامرة بیکدیگر در آویختن بیباک و هم رجل مغامر ای مقتحم للمهالک غمر بالکسر تشنگی و کینه غمر بالتسکین و التحریک مصدر منه ع کافه یقال غمر
صدره علی غمر بفتحتین ایضا بوی گوشت و چربش گرفتن دست ع کافه و منه مندیل الغمر یعنی دستمال و یقال غمرت یدی من اللحم فهی غمرة ای زهمة غامر زمین
که زیر آب مانده باشد و هو خلاف عامر و هو فاعل بمعنی مفعول کما یقال سر کاتم و ماء دافق ای مکتوم و مدفوق و انما بنی علی فاعل لتقابل به عامر و ما لا یبلغه
الماء من الموات لا یقال له غامر غمیر گیاه سبز که در زیر گیاه خشک بر آمده باشد غمار فرو شدن آب غور زمین پست و زمین تهامه و ترددیک قعر آب
فرو خورده یقال ماء غور ای غائر وصف بالمصدر کدرهم ضرب و ماء سکب و تک ع قعر هر چیزی و فرو خوردن آب و فرو شدن چشم مثالی غور بالضم مثله و بغور شدن
و فرو شدن آفتاب و گرم شدن روز و تخت سایدن یقال غاره یغوره یغیره بخیر ای نفعه و یقال اللهم غرنا منک بغیث ای اغثنا به غار مغامغارة بفتحتین مثله و اما
مکانس الظباء مغار تصغیره غویر و فی المثل عسی الغویر ابؤسا قال الاصمعی اصله انه کان غار فیه ناس فانهار علیهم ... مثلا لکل شیء یخاف ان یأتی منه
شر و قال ابن الکلبی هو ماء لکلب و یقال التقی الغاران ای الجیشان و الغاران البطن و الفرج ایضا و نوعی از درخت و منه ...
انجار در شکم غیرة مثله غارة اسبان غارت کننده و هو الاسم من الاغارة ایضا بمعنی غارت و یقال حبل شدید الغارة ای شدید الفتل
اغارة مغار تاراج کردن یقال اغار علیه یغیر اغارة و مغارا مغاورة غور او لذلک یقال ابن غاویرهم فهو مغوار و مغاویر مقاتل و یقال جیش مغیر و خیل

مغيرة ورسن تافتن يقال اغرت الحبل فهو مغار ويقال اغار فلان اهله اي تزوج عليها يعني بر رشک آورد او را وسخت دويدن ومنه قولهم اغار اغارة الثعلب اذا اسرع
ويقولون اشرق ثبير كيما نغير اي نسرع للنحر وبغور شدن وناس يقولون اغار وانجد فاذا افردوا قالوا غار بغير الف كما قالوا انجد واستبانوا في الصحاح ... فقالوا
اعرابي قال الاصمعي اغار اي اسرع والجذب اي ارتفع ولم يرد اتى الغور ولا نجدا وليس عنده في اتيان الغور الا غار بلا الف تغوير بغور شدن تغوير تا ذهرنا بعضي نيمروز خفتن
يقال غوروا اي انزلوا للقائلة قال ابو عبيد يقال للقائلة الغائرة استغارة پيه گرفتن و فربه شدن و آماس گرفتن جراحت و ريش تغاور يكديگر را غارتيدن تغايرة غيرة
بالكسر بمعني ميرة يعني بار گندم غيار مصدر منه يقال غار اهله ويغيرهم اي يميرهم وديت ومنه يقال غارني الرجل يغيرني ويغورني اي وداني بر بيتي من الدية غير بالكسر وفتح
الياء جماعت وقيل انه واحد وجمعه اغيار غير ايضا اسم من غيرت الشيء فتغير غيرة بالفتح رشك خوردن غير وغار كذلك يقال غار الرجل على اهله يغار وهو غيور وغيران
مجمع غيور غير بضمتين وجمع غيران غياري بالفتح والضم ورجل مغيار بالكسر قوم مغاير وامرأة غيور ونسوة غير بضمتين وامرأة غيري ونسوة غياري بالفتح غير ايضا منفعت
رسانيدن وباران دادن عع فاكه ضه يقال غارهم الله بمطر يغيرهم ويغورهم وغار الغيث الارض اي سقاها ويقال اللهم غرنا بخير بالضم والكسر ارض مغيرة ومغورة
بالفتح فيهما اي مسقية وغير ايضا بمعني سوي يعني جز وي كلمة يوصف بها ويستثني فان وصفت بها اتبعتها اعراب ما قبلها وان استثنيت بها اعربتها بالاعراب الذي
يجب للاسم الواقع بعد الا وهي في الاصل للصفة والاستثناء عارض قال الفراء بعض بني اسد وقضاعة ينصبونها اذا كان في معني الا تم الكلام قبلها او لم يتم
يقولون ما جاءني غيرك وما جاءني احد غيرك وبمعني لا نيز آيد كقوله تعالى فمن اضطر غير باغ ولا عاد اي جائعا لا باغيا نصب على الحال وكذلك قوله تعالى غير ناظرين
اناه وقوله تعالى غير محلي الصيد مغايرة غيار بمعني مبادلة وبدال يعني معارضه كردن وبيع تغاير ديگرگون شدن **فصل الفاء** **فارة** موش فار جمع وبادي
كه در بازوي ستور گردد و ستور را لنگ كند و نافه مشک و بوي خوش كه از شتر برآيد چون گل خوش بوي خورده باشد يقال لها فارة الابل مكان فرجاي موشناك
مفارة زمين موشان **فتور** سستي آوردن **عع فاضه** فترة سستي وزمان ميان دو پيغامبر فتر بالكسر ميان دو انگشت سبابه و ابهام و نام زني و يقال بعثت
منه الفتكرين بالفتح والكسر ديدم از وي سختيها و رنجها فاثور خوان از سنگ رخام و نيا و شيلان يقال هم على فاثور واحدة اي على مائدة واحدة ومنزلة واحدة و نام
جائي **فجر** آب راندن يقال فجرت الماء فانفجر وفجرته للمبالغة فتفجر ايضا سپيده صبح اخر شب فجرة بالضم موضع آب رسيدن مفاجر الوادي مرافضه منفجر الرمل
طريق يكون فيه فجور بالضم ميل كردن و دروغ گفتن و بي فرماني نمودن و تباهي كردن فجر بضمتين جوانمردي و كرم فجار بالكسر روزي از روزها كه ميان قريش
وقيس بن عيلان حرب افتاده بود فجار بالفتح اسم للفجور مبني على الكسر مثل قطام يا فجار اي يا فاجرة **فخر** بالسكون والحركة افتخار فخور فاخرين **عع**
**فاضه** تفاخر دو گروه باهم نازيدن فخير مثل خصيم آنكه با تو فخر كند تفخر بزرگي نمودن تفخر اي متكبر مفاخرة برابر كردن در فخر يقال فاخره ففخره افخار تفخير فزون دادن
يكي را بر ديگري در فخر يقال لي الفخرة عليه اي فضلته عليه في الفخر وفخرة كذلك مفخرة بالفتح والضم بزرگي نخلة فخور بزرگ منه الاصمعي ناقة فخور ناقه بزرگ پستان تنگ
سوراخ فاخر گران مايه وعورة خرماي بي دانه فاخور نوعي از گل فخور نازنده فرس فخور اي عظيم الجردان فخار بالتشديد مبالغة فخر مثال فسيق بسيار نازنده **فادر**
فدور بالفتح نخجير پير و بزرگ فدور بضمتين و سكون جمع مفدرة موضعه فدور بالضم باز ايستادن نخجير گشتن از گشني فدر بالكسر گول فندير فندورة بالكسر پاره سنگ بزرگ
بيرون جسته از سر كوه **فرار** بالكسر بسفر گريختن **عع فاله** افر استعد منه ودندان شعير افگندن ستور فرو رزان گريزنده از مرد و پير فرهنگ ستور نگريستن
دندان كاويدن از كاري **عع فاضه** قال الحجاج فررت عن ذكاء وجمع فار مثل راكب وركب گريزنده يقال رجل فر وكذلك الاثنان والجمع والمرأة وفي الحديث
نهزان فرقريش اغلار وعلى قريش فرة تفار از گريختن دو گروه ازهم افترار لب شيرين كردن بخنده فرة الحر بالضم اول گرما وحكي فرة بضمتين وبفتح الهمزة
مثله فرس مفر بالكسر اسپ نرد و گريز مفر جاي گريز فرير فرار بالضم گوساله دشتي قيل فرار جمع فرير قال ابو عبيدة لم يات على فعال بالضم شيء من الجمع الا احرف
وهذا احدها وفي المثل ان الجواد عينه فراره بالفتح والضم اي نعتك شخصه عن ان تفر اسنانه فرفرة جنبانيدن و سبكي و نشاط فرفور بالضم مرغي **فرز** بالكسر
رمه گوسپند از ده تا چهل و قيس بن فرزدي كه بيد قبيله بود از بني تميم فرز بوسيدن و گنده شدن جامه و شكافتن تفرز پاره شدن جامه طريق فايز راه فراخ فرز
بالتحريك كوز پشت شدن **عع كافه** احرز مفرور نعت منه فرازة بالفتح نام مردي كه پدر حيي بود از غطفان فزاري منسوب بوي

بیان کردن معنی سخن را عع فاکه تفسیر مشکله و بر بیل ابتکار شدن طلب تفسره کذلک تستفسار بیان خواستن فطر بالضم سارق بسید بزرگ فطره یعنی فطور فطوری

بالفتح روزه کشائی افطار روزه کشادن فطر اسم منه بالکسر و یقال رجل فطر و قوم فطر ای مفطرون و هو مصدر فی الاصل و یقال رجل مفطر و قوم مفاطیر مثل موسر و

میاسیر تفطیر روزه کشائیدن فطره بالکسر و منش فطر بالفتح آفریدن و آغاز کردن و منه فاطر السموات والارض شکافتن یقال فطرته فانفطر ای شققته فانشق

و فطاب البعیر طلع فهو بعیر فاطر و تفطر ای تشقق و سیف فطار بالضم ای فیه تشقق و شیر دوشیدن با انگشت سبابه و ابهام و فطر کردن خمیر را عع فاضه

یقال عندی خبز خمیر و حیس فطیر ای طری فطیر خلاف خمیر یعنی خاسته و یقال ایاک والرای الفطیر فکل شئی اعجلته عن ادراکه فهو فطیر فغر بالفتح کشاده شدن دهان و کشادن

لازم و متعد یقال فغر فاه فتحه و فغر فوه انفتح فاغره بیخ نیلوفر انفغار شکفتن غنچه مفغره زمین سوراخ فقره بالکسر استخوان پشت فقرات بالحرکه و سکون فقرات

بکسرتین و فقر بالفتح او بوسط جمع فقاره بالفتح کذلک و جمعه فقار و بهر بیت از قصیده تشبیها بالفقره الظهر فاقره سختی یقال فقرته الفاقره ای کسرت فقار ظهره

فقر بیرون معنی شتر ناآرام شود و منه توهم قد عمل به الفاقره و درویشی فقیر درویش که اندک چیزی دارد و مسکین آنکه هیچ ندارد و یقال کلا فقیر ایضا شکسته پشت

و آب راه کاریز و جوی که گرداگرد خرما نهال کنند و سوراخ کردن مهره و مهره خرمان مفقر بفتح قاف شمشیر درشت افقار پشت داشتن صید سوی تا انداخت و

مباح کردن پشت ستور جهت برنشستن دیگری و تفقیر بالضم اسم منه و درویش گردانیدن و تو هم فسلان با الفقره و ما اغناه شاذ لانه لا یقال فی فعلهما

افتقر و استغنی فلا یصح التعجب منه و سد الله مفاقره ای وجوه فقره فکر بالکسر اندیشه تفکر و کار تفکیر اندیشه کردن یقال لیس لی فی هذا الامر فکر بالفتح والکسر فی

هذا الامر والفتح فصیح و هو مصدر ایضا ای حاجة لی فیه فکیر بسیار اندیشه فواره مناکچه سرین فواره بالضم و تخفیف سر جوش دیک فوران جوش زدن دیگ و جوشیدن

و خیزان عع فاضه و منه ذهب و جئت علی الفور من فوری ای قبل ان اسکن فور بالضم ابو بر کان لانه لا وجدلها من لفظها فوره بالفتح سختی گرما و جوش زدن

فوره العشاء بعد از نماز خفتن تا رفاره نفه فی ثاره بیخ جرید بیدانه فهر بالکسر سنگ که مذکر و مونث و الجمع افهار و پدر قبیله از قریش

عام ... فهیره نام مرد فهیره نوعی از طعام ... دوشیدن فهر ... مذکر و صلها بهر دی عرانیه فهر ... الجمع ... جاع کردن لی انزال با

دیگری انزال کردن و فی الحدیث انه علیه السلام نهی عن الفهر تقهقر ... نقصان جعفر الفرس ... و ثم التقهقر التقهقری ای التسعیر منه

# فصل القاف

قبر گور و در گور کردن عع فاضه له مقبره بالفتح و بالضم گورستان و جاء فی الشعر مقبر بلاها مقابر جمع مقبری بالفتح و الضم گورستان

اقبار بگور کردن فرمودن و از اهل دفن گردانیدن قوله تعالی ثم اماته فاقبره ای جعله ممن یقبر ولم یجعله ممن یلقی للکلاب و کان یقبرها اکرم و قبره بالضم قره بالضم

چکاوک قبیره بضمتین مثله تقوله العامه قبراتة فیها فنا بر جمع قبری منی قبر بالفتح نام مردی قبطریه بالضم نوعی از جامها قبعثر قبعثری بزرگ خلقت قال

المبرد الالف فیه لیست للتانیث وانما زیدت لتلحق بنات الخمسة بنات الستة لانک تقول قبعثراة فلو کانت الالف للتانیث لما لحقته تانیث آخر فهو ادا شبیه

لا ینصرف فی المعرفه و ینصرف فی النکره و الجمع قباعث لان مازاد علی اربعة احرف لا یبنی منه الجمع ولا التصغیر حتی یرد الی الرباعی الا ان یکون الحرف الرابع احد حروف

المد و اللین نحو اسطوانه و حانوت قتره بفتحتین گرد و قتر جمع قوله تعالی ترهقها قتره و قتر بالضم کرانه لغة فی قطر و کاره صیاد و قتر بالکسر نوعی از پیکان تیر و قتیره

ابن قتره مار ریزه و هم رجل فاتر ای لا یغیر ظهر البعیر و جوب قاتر سیر نیکو انداخته قتیر سرهای میخ زره و سری شیر قتر اماده شدن جنگ قتار بالضم بوی بریان

یقال قتر اللحم بالفتح والکسر ایضا ای ارتفع قتاره و بوی عود و قتور نفقه بر عیال تنگ کردن عع فاضه له تقتیر مقتار کذلک و الا بی بر تنا برانگیختن و جمع

کردن زن و دوریش شدن مرد قحر پیرفرتوت و اشتر کلان سال قحره مونثه عند بعضهم عند الاکثر بتا شاذ و رف قدر الشئ اندازه چیزی قدر بالسکون

والحرکه اندازه کرده خدای عز و جل بر بنده از حکم و قوله تعالی و ما قدروا الله حق قدره ای ما عظموه حق تعظیمه قدرة بالضم مقدرة مثلث الدال توانستن و توانائی

عع فاکه و منه قولهم المقدرة تذهب الحفیظه و قادر شدن بر چیزی قدر ان کذلک یقال قدرت علیه و قدرت بالفتح و الکسر فهو قدره مقدرة توانگر و المصدر

بمعنی القضاء القدر منه لیس الا الفتح الدال قدر اندازه کردن و فی الحدیث اذا غم علیکم الهلال فاقدروا له ای تمام ثلثین یوما و قدرت علیه الثوب فانقدر ای جار علی

المقدار و یقال بین ارضک و ارض فلان لیله قاصده ای لینه السیر مثل قاصده در قیقه و در دیگ پختن چیزی را عع فاضه یقال اقدر ام نشوی ... المقدر

قدر بالکسر دیگ هی مونث وتصغیر ها قدیر بغیر ها علی خلاف قیاس قدیر توانا و بخته قوله تعالی فقدر علیه رزقه ای ضیق علیه اقتدار تقدیر کردن خواستن یقال
استقدر الله خیرا وتقدر له الشیء ای تهیأ والاقتدار علی الشیء القدرة علیه قدار بالضم شتر کشنده و خوان سالار و نام مردی که ناقه صالح را پی کرد اقدر مرد کوتاه بالا و کسی
که در رفتن پای از دست در گذرد **قذر** بالتحریک پلیدی هو ضد نظافت قذر بکسر اوسط نعت منه قذر بالتحریک قذارة بالفتح کراهت داشتن **عع کافه** تقذر
و استقذار مثله یقال منه قذرت الشیء وتقذرته واستقذرته ای کرهته لقذور بالفتح زنی که از پلیدی بیا دور باشد و ناقه که بگوشه خسپد جدا از شتران رجل قاذورة مثال همزة
مردی دور از ملامت رجل مقاذورة و ذو قاذورة مردی نا آمیزنده با مردم از بدخوئی رجل مقذر بالفتح آنکه دور باشد از وی مردم مقذحر بالزاء آماده بدی و دشنام بر براکه همیشه
بینی پر باد و خشمگین باشد مقذعر مثله **قرار** آرام جای قراری و زندی قرار قرارة گوسپند خرد قرارة زمین پست و هموار قر سود جوجوجوزه و آب سرد کردن و منه یقال
قررت علی راس من ملء بارد و قر الحدیث فی اذنه یقره کانه صبه فیها یوم القر روز یازدهم ذی الحجه قرتان بامداد و شبانگاه یوم قر وقار و لیلة قرة و قارة روز و شب
سرد قر بالضم سرما یقال منه قر یومنا و آرام جای قرارة بالضم آبی که در دیگ بریزند بعد از طعام تا دیگ بسوزد و منه قررت القدر اقرها ای صببت فیها القرارة لئلا تحترق
قرة بضمتین و بفتح ١٢ آنچه در بن دیگ چسپیده باشد از طعام قر قور کشتی دراز قرة بالکسر سرما یقال اشد العطش حرة علی قرة و یقال ایضا ذهبت قرتها ای الوقت
الذی یاتی فیه المرض والبارالعلة قرتة بکسرتین مشدده حوصله و نام مردی قارورة شیشه قوارير جمع قرور بالفتح آب خنک قر قر زمین هموار تابان قر قرة نوعی از
خنده و بانگ کردن کبوتر و شتر و شکم و ریختن قرارة در دیگ لقب مردی تعبیر قرقار البدبر شتر روشن آواز قرقری علی فعللی نام جای قرقار مبنی علی الکسر معدول من
قرقری صوت والیحی من الرابعی معدو لا غیر مذهبین للفظین بها قرقار رو عرعار قرار بالفتح قرور بالضم آرام گرفتن **عع فاتحه** و بالکسر ایضا قرة بالضم روشنی و خنک
شدن **عع کافه** و بالعکس قریر العین نعت منه قد قررت عینه و قرت عینه یعنی خنک کرداناد چشم او را یعنی اشک او را و اشک خنک دلیل شادیست و اشک گرم
دلیل غم و یقال عطاه حتی تقر فلا تطمع الی من هو فوقه مقاودة آرام گرفتن با هم وقار و وای قر معه و سکن و فی الحدیث قار و الصلوة و هو من القرار لا من الوقار
قوله تعالی وقرن فی بیوتکن بفتح القاف من القرار کانه یرید اقررن فتحذف الراء الاولی للتخفیف و بقی فتحها علی القاف فیستغنی عن الالف لحرکة ما بعدها و بکسر
القاف من الوقار من وقر یقر و یحتمل ان یکون بالکسر ایضا من القرار من قر یقر اقررن علی ما مر کما قری فظلتم تفکهون بالفتح والکسر و هو من شواذ التخفیف قرار آرام
دادن و بگفت برخود ثابت کردن چیزی را و خنک گردانیدن و یقال اقره الله فهو مقرور علی غیر قیاس کانه بنی علی قر و بقرار آوردن کار را یقال قررت
هذا الامر مقاره و تقرره و اقرت الناقة ای ثبت حملها عن ابن السکیت تقریر با قرار آوردن و بقرار باز بردن یقال قررت عنده الخبر حتی استقر و قرار دادن قرار آرام گرفتن
یقال قر ما را الحمل فی الرحم ای استقر و تمام خورش کردن بقراره دگرفتن قراره از بن دیگ و عسل آوردن تا آب خنک فرو شدن استقرور و یقال فلان یتقار فی مکانه ای
قسر ستم بر کار داشتن و بعضی از قبیله قیس اسیم بر کار داشتن قسره علی الامر و اقتسره بمعنی قیاسرة قیاسرة شتران بزرگ واحدها قیسری هو ایضا الشیخ الکبیر و بروی قنسری بالنون والفتح قسور شیر و
قسورة شیر قسرین بالکسر و تشدید النون شهریست از شام قنسری منسوب بکو قنسرینی مثله **قشر** بالکسر قشرة پوست درخت و جز آن قشر بالفتح پوست باز کردن از
چوب **عع فاضیه** تقشیر مثله انقشار لازم منه تقشر کذلک و القاشرة اول الشجاج لانها تقشر الجلد و مطر قاشرة باران که سخت فشده زمین را تراشد و یابس رجل قشرة
مرد قشر بکسر اوسط بسیار پوست اشترین یا القشر آنکه پوست و رنگین سرخ باشد قاشور مرد فالی و شومی و سپه که در میدان از پس همه آید منه قاشورة سال قحط قشیرة قبیله از هوازن
قاشر نام کشتی گاو را الشومی مثل زد و دی یقال شام من قاشر **قشبار** عصای درشت **اقشعرار** لرزه خنده مقشعر نعت منه قشاعر بحذف المیم جمع لانها زایدة یقال
اخذته قشعریرة لرزه گرفت و ر انیمی قسرة گرفت و اقشعر بنفسا **قصر** کوتاه شدن قصور جمع قصر الظلام اول تاریکی دروشنائی شبانگاه و کذلک المقصرة والجمع المقاصیر قصور
عاجز شدن **عع فاضه** یقال هبته قصر ای عشیا و یقال قصر اه یفعل کذا و قصارک بالضم و قصارک بالفتح یعنی غایت کار تو است که چنان کنی یقال رضی فلان بمقصر
مما کان یحاول بالکسر ای رضی بدون ما کان یطلب یقال هو ابن عمه قصرو بالضم و قصورة یعنی نزدیک قصری و قصیری کوتاه ترین استخوان پهلو قصیری ایضا فی قوصرة بتشدید الراء
ای تخفیفها زنبیل خرما قصرة بفتحتین بن گردن قصر جمع و به قرأ ابن عباس انها ترمی بشرر کالقصر و قصرة قصر النخل یعنی الاعناق و در بن گردن **عع کافه** قصارة بالضم
کذلک قصری بالکسر و هو منسوب الیه و آنکه در کفه ماند بعد از کوفتن قصر بالفتح باز داشتن و منه مقصورة بجامع و شبانگاه آمدن یقال قصرنا ای امسینا و بوده فرودستن و کوتاه کردن

د بالكسر مثله كافر شب تاريك وكشاورز كفار نسله حوى قدرنا واكه جامه بالاى زره پوشيده باشد ونام كروه وموضع موسى فيما ياس تعار بالضم مشدد الكفرة جمع
وكفار بالكسر جماعت مثل جائع وجياع كافرة مونث كافر جماعت مكفر خاكستر زير خاك پوشيده ومتكفر درسلاح پوشيده والكفار كافر خواندن كسى يقال اكفره اذا دعاه كافرا
وتبلك اى لا تنسبهم الى الكفر تكفير فروتنى نمودن كسى ودست بر سينه نهادن پيش كسى وكفاره سوگند وجز آن دادن وناچيز كردن گناه را الكفارة اسم فيه ومنسوب كردن
بكفر كافور شكوفه درخت ويقال هو غلاف زهره نام مردى كفرى بالضم شكوفه درياغلاف وهى الكفر الوسط كوه بزرگ اكفهرار روى ترش كردن تيره رنگ شدن
روى مكفهر ترش روى وابر سياه توبرتو كمرة بفتحتين سر زكر جماعت كمور بريده سر زكرى كمبرى بزرگ سر زكر غلبه كردن به بزرگى تره يقال كامرته فكمرته اى
غلبته بعظم الكمرة كمترة نوعى از رفتار قمطرة مثله كنتر كما از مثل كند روكناه زمبدأ كنترى بالضم مشددة الميم مرد وواحد الكمثراة كوير كشتن وافزونى پيچ ودستار پيچيدن
آن ودوسنا [illegible] عع فاجه ودشتر وگاو بسيار يقال لفلان كور من الابل والبقر ويقال نعوذ بالله من الحور بعد الكور يعنى من النقصان بعد الكمال او من نقلة بعد الكثرة
كور بالضم پالان با خلق آن اكوار كيران جماعت كوره آهنگرى خانه زنبور كوره شهرستان ناحيه كور جماعت كوارة النحل نكين با موم كارة پشتواره جامه كور گرد كردن
ودرپيچيدن چيزى وانداختن يقال طعنه فكوره اى القاه وزيادت كردن ومنه قوله تعالى يكور الليل على النهار ويقال تكوير الليل على النهار تغشية اياه وقوله تعالى
اذا الشمس كورت قال ابن عباس غورت وقال قتادة اى ذهب ضوءها قال ابوعبيدة كورت مثل تكوير العمامة تلف فتمحى ودستار پيچيدن ورنگ گردانيدن
وپوشانيدن تكور درپيچيده شدن وافتادن جليين انبار دم بر سر [illegible] رجل كورى بالفتح والتشديد اى الرأس معقوحة مرد ياكس تكور مثله كهر برابر
عع بفتحتهما وبانگ بر زدن ورفته كردن كتهور بفتحتين بر بزرگ كير بالكسر وبالا مالة ومنه آهنگرى ونام كوهى فصل الميم مترة بالكسر كينه ودشمنى متر
جماعت مار ممارة مفاخرت كردن متر كاسخت متر كشيدن وجماع كردن وانداختن وبريدن مجر لشكر گران وخرد يقال ما به مجر اى عقل وبيع بچه
ستور در شكم مجر بفتحتين تشنگى وگران بار گوسفند ار بچه در شكم امجار گران بار شدن ستور از بچه چنانكه نتواند خاست مجر ومجرة نعت منه ومجر بالتحريك حتى الحرو هو
العطش قال ابن السكيت العرب تبدل النون من الميم مثل نجنث المداوى نجنها مخر مخر شكافتن كشتى آب را وبانگ كردن آن عع بفتحتهما ومنه قوله تعالى
مواخر فيه اى جوارى فيه وبر زمين آب رها كردن تبات مخر ابرهاى بهار امتخار برابر باد استادن امتخار بگزيدن از هر چيزى يقال المخرة بالضم والكسر گزيده
ماخور خرابات مجور مرد دراز مدرة بفتحتين كلوخ ومدية مدر جماعت ونام دهى بمن اهل المدر والوبر اهل ده وصحرا ومنه فلان المدرى مدرية سرزنا كه
سنان تيز نخوان باشد ويقال مدر الحوض اى اصلحه بالمدر مادر نام مردى بخيل وفى المثل اكلى من مادر ممدرة جاى كلوخ گرفتن امدرتى گاه برآمده و
كفار تيره رنگ مذر بفتحتين گنده شدن بيضه مذار ستمدنه وتباه شدن معده اندر حاجت گاه بسيار شونده وخبيث النفس شدن عع كافه منه
كذلك ويقال اطرقت ابله شذر مذر اتباع اى تفرقت اندر قرار برشدن [illegible] حديث ابن خباب حين قتله الخوارج على شاطى نهر فسال دمه فى الماء فما
ابذقر اى ما اختلط بالماء مر بالضم تلخ وپدر قبيله از تميم امرار جماعت مرارة تلخى وتلخ شدن عع كافه امرآن در دشتى وبرى آورده مرباء بالضم تلخه در گندم باشد
مرة پدر قبيله از قريش وهو مرة بن كعب وپدر قبيله از قيس عيلان وهو مرة بن عوف مرى مشددة الراء والكاف وعند سامة مخفف ابو مرة كنية ابليس مرار بالضم درخت
تلخ وجدها مرارة مرار بالفتح رسن كنده وگذشتن يقال مر به وعليه ورفتن مرور مثله عع فاضه بطن مر موضعى نزديك مكه مرة يكبار ومرارا مرات بارها ومرورا جامع
مخرمارة مرمورة زن نرم ونازك اندام وجنبان از نشاط تمرمر جنبيدن از نشاط مرة بالكسر زهره وقوت وتيزى خرد مرير مرد توانا دباز هره درسن دراز سخت تافته
مراير جماعت ممر وزرانكه زردى ابرو غالب باشد مرير مريرة عزيمت وآهنگ امر تلخ تر وتلخ سوده ويقال لقيت منه الامرين بنون الجمع ديدم از وى سختيها ودليها امر نام
بنده از طى كه خط نبشتن او بيرون آورده است واين هشت كلمه كه ابجد هوز است نامهاى فرزندان اوست ونبشان ترا آل مرامر گويند استمرار استوار شدن يقال
استمر مريره اى استحكم ودر رفتن پيوسته مر گذشتن وگذشتن امرار تلخ شدن وتلخ كردن لازم ومتعدى سخت تافتن رسن راوسخن تلخ گفتن يقال ما امر فلان وما
احلى اى ما قال مرا ولا حلوا تمرير تلخ كردن مرار ممارة كاويدن ودر پيچيدن بكسى ما املكيدا وراويقال فلان ان عقد عقد منه يعنى محكم كار است لذ دست مران ودر هم آن
وهو الرمح وتسنكو فى باب النون مزير سخت دل امزر جماعت مزارة سخت دل شدن عع بفتحهما مزر بالكسر نبيذ زرده مزگول وذكر ابو عبيد ابن عمر وفسر

الابنة و یقال البتع نبیذ العسل و المخیخ نبیذ الشعیر و المزر من الذرة و السکر من التمر و الخمر من العنب و السکرکة بسکون الراء خمر الحبشة و هی من الذرة ایضا و یقال لها السقرقع
ایضا مزر بالفتح آشامیدن بمکیدن چاشنی تمر اندک شاشیدن شراب شبرة الارض بسکون الشین و فتحها روی زمین و نبات آن مثل گیاه و دیدن زمین
و برگ و شاخ بیرون آوردن طلاق تمشیر انتصاف کند تمشیر جدا کردن آوردن حشرة مشرة ای لطیفة و هی ابنة ثمة و نشرة فی الانسان مصر بالکسر
شهر کوفه و بو نصر مصری ام و حد میان دو چیز امصار جمع مصران کوفه و بصره و یقال اشتری الدار بمصورها ای بحدودها مصیر روده مصران و هو مثل رغیف
و رغفان مصارین جمع الجمع و قال سیبویه مصیر علی مفعل من صار الیه الطعام و انما قالوا امصران کما قالوا فی جمع المسیل مسلان شبهوا مفعلا بفعیل مصر بفاحرة
خرمای تباه و مصر بالفتح بسیار انگشتان دوشیدن و کشیدن بچه در پستان ماده از شیر تمصر باقی شیر را دوشیدن مصور ماده ناقه که اندک شیر باشد قال الاصمعی
هو من المعز خاصة دون الضان قال و مثلها من الضان الجدود و جمعها مصار مثل قلوص و قلائص و قال العدبس جمعها مصار مثل قلاص مصیر اندک شیر شدن
ماده و بز یقال تمجه ماصر و بجه و جدود و غرور کلها بمعنی بیشی اندک شیر و اللامصر الحاجز و قلان مصر الامصار کما یقال مدن المدن ماضر شیر ترش زبان گز
مصور زبان گز شدن از شیر عع فاضه مضر بفتح نام مرد و هو مضر بن نزار و انما قیل لمضر الحمراء و لاخیه ربیعة الفرس لانه اعطی فی المیراث الذهب و اخوه
الخیل و فی الحدیث مضر مضر الله فی البلد کان صلة من مضر اللبن و هو قرصه للسان و حذیه لد یقال ذهب دمه خضرا مضرا بالکسر هدرا اتباع و یقال
خضر مضر الاتباع جما ایضا مضیرة طعام از شیر ترش متضر خویشتن مضریان مانند کردن مطر بفتحتین باران امطار جمع مطر بالسکون باریدن
عع فاضه مطار کند تک و باریدن لازم متعدی مطیر مطر در زمین شدن و شتاب رفتن یقال ذهب البعیر فما ادری من مطر به استمطار باران
خواستن مطر بالکسر بارانی معر بفتحتین ملتون موی عع کافه معر مرد کم موی کم نبات منار من معرة تمعر افتادن موی برگشتن رنگ سی امعار
درویش شدن معرة بالتحریک و تسکین گلسنج و آزار سود مند معز مرد سنج موی اشقر بیرون آمدن شیر بالخون از پستان گوسپند علتی
مغار بیش کرا در این علت باشد مغر شتاب رفتن عع فاضه مقر بسکون و کسره جزیی تلخ و صبر و کوفتن یقال مقر عنقه بمقرها عن ابن السکیت مقر
بفتحتین تلخ شدن عع کافه مقار کند تک و ترش شدن شیر سک ممقور ماهی شور مکر حیله و بدسگالیدن فریفتن و نیست مکار و مکار رد و خت و الجمع مکور
و فراخ المکر نمرة و تکل سرخ رنگ کردن یقال مکره فامتکر ای خضبه فاختضب مکورة زن آگنده ساق گرد و ندام مور راه موج و جنبیدن گشتن و دیلن
و موج زدن عع فاضه قوله تعالی یوم تمور السماء مورا قال الضحاک ای تموج موجا و قال ابو عبیدة تکفا و الاخفش مثله و یقال مار الدم علی وجه الارض و ماره
غیره و المائرات الدماء مور نادیدن مور بالضم باد بگرد مواره نسیم ریخته دراز گوش مور امیار رحلتین نشیم قطاة مارتة باشد بد شکل و از نرم تا مارسن
از نامهای ستو ماهر حیس بالیاء ایضا مهر کابین کردن عع بفتحتین مهار کابین کردن فی المثل کالمهورة احدی خدمتیها مهیرة زن
آزاد مهارة استادی و استادی کردن عع بفتحتین مهرة بن حیدان پدر قبیلة اهل مهرة منسوب بو مهر بالضم عظم فی زور الفرس و اسپ کره امهار مهار
مهارة جمع کره ماده مهر مهرات جمع اسپ بامیرة بالکسر خوار بار انبار خوار بار آوردن عع فاکه خوار بار آرنده میارة و میار
جماعت مثال معالة و کفار فصل النون نبر برداشتن منه المنبر عع فاکه و بانگ کردن نحر آنبرة همرة و آواز برداشتن سرود گوی نبر بالکسر
که پوست ورم کند انبار جمع و جای علف انبار جمع مثل نفس و انفاس انبار ایضا نام شهری یقال انبرت استقفت تتر سبزه لبن
بور و کشیدن آن نیشتر ... فی الحمد ... ثلث ... یعنی ... من تتر ... کمالکه نره را پاره کند ... تباه شدن ... ضایع شدن ...
... افشاندن عع فاضه واند ختن زره از تن ... نثار بالضم آنچه بر ریزد ... فی الحدیث
اذا استنفت ... عطسه ستور و سر فیدن ... دلشادگی ... منازل و در برج ... نثار خون ... بزدن
... نجر ... گرم کردن آب ... عع فاضه ... نجرة بالکسر ... گرم کنند نجرة
... بالکسر ... نجار ... اصل و حسب ... فی المثل کل نجار ابل نجارها ... لا اخلاق ... کسی ... رنگ

ای عنا استعمال کنند بحران نام شهری از زمین جوبی که با تشنه در روی گردد مردتشنه بحر بفتحتین تشنگی و تشنه شدن شتر از خوردن آب ع کافه و منه شهر
ناجر ماهی که در گرما آید بوقت تشنگی شتر بحر شتر کشتن بریدن سینه و به سینه زدن و سینه شدن نحر و منحر بالفتح پیش سینه منحر ایضا قربان جای نحر النهار اول و منحر اسباب
کشنده شتران و من کلام العرب یقال لمن یوصف بالجود انه لمنحار بوائکها یعنی بسیار کشنده شتران فربه را نحیرة بالسین و زا بلهما بسین ب از وی
نحریر بالکسر نیکو داننده ماهر ان و رگ سینه سبب انتحار خویشتن را کشتن و بر چیزی بخیلی کردن یقال انتحر الرجل ای نحر نفسه و فی المثل سرق السارق فانتحر و تنحر القوم علی
الشی ای تشاحوا علیه حرصا و تناحروا ای نحر بعضهم بعضا نخر بوسیده و ریزه ریزه شدن ع کافه عظام نخرة بکسر الخاء نخرات انها بوسیده کاواک
که باد بر وی برسد آواز آید از وی نخرة الریح سختی وزیدن باد نخرة ایضا و نخرة مثال همزه پیش بینی اسب و خر و خوک منخر بکسر میم و تا اتباعا للخاء و بفتح المیم ایضا
سوراخ بینی و مثله منتخر بکسرتین و هما نادران لان مفعلا لیس من الابنیة منخور کذلک نخر بالفتح ماده شتری که با انگشت در بینی وی کنند شیر دهد نخوری فراخ سوراخ
بستان نخیر بانگ در بینی ع فاضه که ناخر استخوان کاواک که بوزیدن باد از وی آواز آید و یقال ما بها ناخر ای احد ندر افتادن ع فاضه و تنها
و غریب شدن اندار از شمار افکندن یقال اندر من الحساب کذا و شمشیر افکندن یقال ضرب یده بالسیف فاندرها و لقیته فی الندرة بالسکون ای فی الحین بعد الحین و لقیته
فی الندری و فی ندری بالالف و اللام و بغیرهما مثله اندر خرمن کاه نادر جمع انادر و نام دهی بشام الاندریون منسوبون الیها و تخفیف فی الشعر لاجتماع ثلث یاءات فی الجر ای
کقول عمرو بن کلثوم ع ولا تبقی خمور الاندرینا انذار بیم کردن نذر بضمتین هم و یقال انها جمع نذیر کرهین و رهن یقال جمع نذیر بمعنی منذر و نذیر بیان
و منه نذرت بعکذا انذر بالضم و الکسر قال الاخفش تقول نذرت علی نفسه را نذرت با نذرا منذور و نذیر بیم رساننده ابن مناذر شاعری فمن فتح المیم لم یصرفه و یقول انه جمع
منذور و من ضمها صرفه و هم المناذرة یرید ال المنذر او جماعة الی مثل المهالبة و المسامعة و نذر القوم بالعدو بالکسر ای اعلموا منذر نام مردی تناذر یکدیگر را بیم کردن نزر
اندک و بیهوده نزاره اندک شدن ع بضمهما عطا نزیر و منزور قلیل تنزیر الحاح کردن و خوار داشتن نزار بالکسر پدر قبیله و نزاری منسوب الیهم و خلق فیهم نزر و بالفتح لاغر
کم زر نسر کرکس جمع القلة انسر و الکثیر نسور و نام بت و عدد و میان سم گوسفند نسور جمع و برکندن بانگشت منقار ع فاضه منسر بالکسر منقار و پاره از لشکر که مقدمه لشکر بود
باشد منسر مثال مجلس مثله ناسور بیماری رباها و ایضا هو معرب نسرین و ستاره نسر طائر و نسر واقع ستاره گرکسی گردان و فی المثل ان البغاث بارضنا یستنسر و این بجائی
استعمال کنند که ضعیف در وی قوی شود نسار بالکسر نام جوی بنی عامر نشر بوی خوش گیاه خشک دیگر بار سبز شده و دیگر باره سبز شدن بر بدن آب تو باره ع فاضه
گستردن و فاش کردن خبر نشارة نرمه ریزهای چوب که باره بریده شود منشار بالکسر اره نشر بفتحتین پراگنده و پراگندگان احد و جمع یکسان پراگنده شدن گوسفند
بشب بجهت چرا نشوار بقیة الدابة من العلف فارسی معرب نشخوار و هموار نشر بضمتین جماعت قری قوله تعالی الله الذی یرسل الریاح نشرا بضمتین و باسکان الثانی ایضا بالشین
رگ بازو نواشر جماعت و نام مردی نشور زنده شدن یوم النشور روز رستخیز انشار زنده گردانیدن یقال انشرهم الله ای احیاهم و منه قرا ابن عباس کیف ننشرها و قرا الحسن
ذهب الی النشر و الطی قال الفراء و الوجه ان یقول انشرهم الله فنشروا تنشیر افسون کردن و نشتن و فی الحدیث فلعل طبا اصابه یعنی سحرا ثم نشره بقل اعوذ برب الناس
ای قانشره بالضم تعویذ انتشار پراگنده شدن و روی آماس شدن تره و باد گرفتن پی ستور از ماندگی نصر یاری دادن ع فاضه و یاری هندکان احدها ناصر مثل صاحب
و صحب و پدر قبیله از بنی اسد باریدن باران عطا دادن نصیر یار یکدیگر انصار جماعت مثل شریف و اشراف استنصار یاری خواستن تناصر یکدیگر را یاری کردن نصاری سلدان استادن نصران نام
دهی بشام که نصاری منسوب بوی یقال رجل نصران و امراة نصرانیة و نصاری جمع نصران و نصرانة مثل ندامی ای من ندمان و ندمانة تنصر ترسا شدن تنصیر ترسا گردانیدن و
فی الحدیث فابواه یهودانه و ینصرانه نضر زر انضر جماعت پدر قبیله از قریش نضار بالضم زر و خالص از هر چیز نضیر زر و پدر قبیله ای یهود خیبر و چیز تازه قدح نضار قدح از چوب
گز نضرة تازه روی و تازه و باب شدن و کردن لازم متعد ع فاضه یقال نضر وجهه و نضر الله وجهه نضارة تازه روی شدن ع بضمها و کافه ایضا حکاه
ابو عبید تنضیر انضار تازه روی گردانیدن و فی الحدیث نضر الله امرء سمع مقالتی فوعاها ای نعمه الله و قولهم اخضر ناضر کقولهم اصفر فاقع و ابیض ناصع و احمر قانی یعنی سخت
ناطر ناطور باغبان نواطیر جماعت ناطرون نام موضعی نظر بفتحتین نظران نگریستن در چیزی تأمل یقال نظرت الی الشی یقال حی حلال و نظر ای متجاورون یری بعضهم
بعضا چشم داشتن انتظار مثله نظرة چشم زخم و زیان داشت یقال نظر الدهر علیهم فاهلکهم نظرة چشم ناظران دو رگ از دو جانب بینی که اشک چشم از وی کشاید ناظر السواد الاصغر الذی فی

انسان العین و دیدبان و نگاهبان نظرة بکسر الوسط تاخیر کردن و زمان دادن قوله تعالی فنظرة الی میسرة انظار مثله استنظار زمان خواستن منظر چشم
داشتن نظار اسم لامر منه مثل تراک و تراک ای انظر مناظرة هم منظر منظرة جای نگریستن و یقال منظره خیر من مخبره و رجل منظرانی و مخبرانی و امراة حسنة المنظرة بعیدا
نظاره جمع نگرندگان بنو انظار قومی اند بل نظارية منسوبة الیهم نظیر مانند نظر الشیء بالکسر مثله نحو ندید و ند و یقال فلان نظيرة قومه و نظورة قومه ای منظور الیه فی کل
شیء نظائر جماعت منظور بن سیار نام مردی نعرة آواز و آواز کردن ع فاکه نعیر مثله و فلان نعار فی الفتن ای ساع فیها نعرة مثال همزة نعور
مگس نعر بفتحتین در زیر مگستن منی ستور ع کافه حمار نعر و اتان نعرة و نعر ایضا اندیجای آرام نگیرد و یقال للمراة و کل انثی ما حملت نعرة قط ای ما حملت
ملقوحا فی رحمه نعرة ای کبر نعر بر جوشیدن خون ع بفتحها و که عرق نعار ای فوار نعور مثله و رفتن در شهرها یقال نعر فلان فی البلاد ای ذهب فیها
ناعورة کوزه دولاب نواعیر جماعت و فلان نعیر الهم ای بعید الفکر انعار بر کردن درخت اراک نغر بر خشم شدن ع کافه و بر جوشیدن دیگ قال ابن السکیت
فلان یتنغر علی فلان ای یتذمر علیه و انغرت الشاة لغة فی امغرت و شاة منغار ای ممغار نغرة مثال همزة مرغکی ریزه نغر نغران جماعت و فی الحدیث یا ابا عمیر
ما فعل النغیر نفر الرجل و نفرته گروه مردم از سه تا ده و کذلک النفر و النفرة بالسکون و النفیر ایضا نفر بالسکون گروه گروه بازگشتن حاجیان از منی و غلبه
کردن و آماسیدن یقال نفر جلده ای ورم و فی الحدیث تخلل رجل بالقصب فنفر فمه ای ورم نفار بالکسر نفور رمیدن ع فاضه و همه یکبار پیش آمدن
بکاری نفیر نفرة قوم که بکاری پیش روند انفار تنفیر استنفار رمانیدن استنفار ایضا رمیدن قوله تعالی حمر مستنفرة ای نافرة مستنفرة بفتح الفاء رسیده یوم النفر
روز بازگشتن حاجیان از منی و آن روز دوازدهم ذی الحجه است یوم النفر بالتحریک و یوم النفور و النفیر مثله منافرة داوری کردن در حسب و نسب یقال
نافره فنفره ینفره بالضم لا غیر ای غلبه و نفره علیه ای قضی بالغلبة له و کذلک انفره و قولهم نفر عنه ای لقبه لقبا کانه عندهم تنفیر للجن و العین عنه قال اعرابی
لما ولدت قیل لابی نفر عنه فسمانی قنفذا و کنانی ابا العداء نافر ای غالب منفور ای مغلوب و بقیته قبل کل صبیح و نفر و قدم فی باب الحاء یعنی بحث دیدم
نفرت بتباعه نفریت نقر دانه چیدن مرغ و گنده گری کردن در چوب و صور در دمیدن و عیب کردن منه قالت امراة لزوجها مر بی علی بنی نظری
و لا تمر بی علی بنات نقری ای مر بی علی الرجال الذین ینظرون الی لا تمر بی علی النساء اللواتی یعبن و ستور راندن به بانگ قال الشاعر ع انا ابن ماویة اذ جد النقر
اراد النقر بالخیل فلما وقف نقل حرکة الراء الی القاف اذا کانت ساکنة لیعلم انها حرکة الحرف فی الوصل کما تقول هذا بکر و مررت ببکر و لا یکون ذلک فی النصب
و ان شئت لم تنقل و وقفت علی السکون ان کان قبله ساکنا و انگشت زدن و یقال ما اثابه نقرة یعنی پاداش نداد ترا چیزی این را جز بنفی استعمال نکنند ناقور
برنشانه رسید ناقور صور قوله تعالی فاذا نقر فی الناقور ای فی الصور و دعوتهم النقری ای دعوتهم خاصة و یقال نقرت به ای دعوتهم خاصة من بین الجماعة و نقرة
بمعنی نقرة بالضم سیم گداخته و جای گودی زمین نقرة القفا مغاک پس قفا نقیر جای گود که نه خرما دانه و اصل خشبة ینقر فینبذ فیه فیشتد نبیذه و الذی ورد النهی عنه حقیر نقیر التاع
و هو لئیم النقیر ای کریم الاصل نقرة مثال همزة نوعی از بیاری گوسفند نقر بالتحریک مصدر منه ع کافه شاة نقرة نعت منه و خشمناک شدن ع کافه
نقر نعت منه منقر بضمتین چاه سرتنگ مناقر جماعت منقر بالکسر ... پدر قبیله از تمیم منقار نول مرغ و اسکنه مناقر جماعت تنقیر باز کاویدن از چیزی بانگ کردن مرغ نقار با استاد
چیزی نقرة مثال همزة قلعه ایست در یمن و ایضا جمع نقر مثل غیف ... ای حفرة فی الارض نکرة بکسر الوسط ناشناسی ضد معرفة نکر بضمتین سکون الوسط نکوهیدن
انکار استنکار ناشناختن کذلک تنکیر دیگرگون کردن تنکر لازم منه منکر بفتح العین ناشناخته و کار زشت نکر بضمتین سکون الکاف مثله و شگفت نکیر انکار تغییر المنکر نکارة زیرکی نکر بکسر الثانی
و بضمه زیرک یقال ما اشد نکرة بالضم و الفتح و نکراء بالضم الثانی ای شتد مناکرة کارزار کردن قال ابو سفیان ان محمدا لم یناکر احدا الا کانت معه الاهوال تناکر ناشناخته
آوردن و طریق ینکور بالیاء الذی علی غیر قصد یعنی راه بیره منکر نکیر دو فرشته پرسنده در گور نمر بکسر الوسط پلنگ نمور جماعت نمر بضمتین کذلک و هو شاذ و جمله مقصور
منه نمرة مونث و پدر قبیله نمری بفتح منسوب بوی نمر بالکسر و سکون نام مردی و نمیر پدر قبیله از قیس نمر بضمتین پلنگ رنگ شدن ع کافه سحاب انمر ای منسوبة و قوم
ازیها نمرة ای کبا معطرة قال الاخفش هذا کقوله تعالی فاخرجنا منه خضرا ای بید الاخضر نمر ایضا اسب چهار نعم الغز ای التی فیها سواد و بیاض نمر و دگرگون شدن و بیم کردن
و پلنگی نمودن نمرة جامه صوف و فی حدیث سعد نبطی فی جبوته اعرابی فی نمرته اسد فی تاموره نمار میزاب ساده حسب نمر ای طاهر و خالص مناره

یا بضم نام مردی نور روشنی آنچه روان مند و زنان و درازتهمت هو علی فعل بضمتین مثل قذال و قذل الا انهم کرهوا الضمة علی الواو فسکنت احدها نوار وهی المرأة
النافرة عن الرجل و عن الریبة نور بالفتح نوار بالکسر رمیدن و گریختن و گریزانیدن لازم متعد ع فاضه انارة تنویر روشن کردن و روشن شدن لازم متعد
و کحل کردن وقد تنویر ایضا روشن شدن صبح و دست بسوزن آزدن و نیل بر آن پاشیدن تا نشان ماند استنارة روشن شدن تا آتش و نشان [illegible] و
من الواو لان تصغیرها نویرة نور انوار انورة نیران [illegible] ویقال ما نار نوره الناقة ای ما [illegible] فی المثل [illegible] تنور دیدن آتش از دور یقال تنورت النار ای
تبصرتها و آهک [illegible] نورة [illegible] نور بالفتح دو دیگر نگار بدان سیاه کنند قلبت الواو المضمومة همزة نور شکوفه انوار جماعت نوارة [illegible] مشددا نوار جماعت
منار بالفتح نشانها که در راه برپا کنند منارة قم و چراغ پایه منابر جماعت بالواو علی الاصل [illegible] ایضا مناور مثل مصایب و هی ایضا فی الاصل مصاوب یقال منارة
مفعلة من الاستنارة وهی المیقدة و بالکسر المیذنة ذو المنار ملکی از ملوک یمن که وضع منارة او کرده است متنور ذو بجار نام دو کوه است در بنی سلیم **نهار** روز ضد لیل
ولا یجمع کما لا یجمع العذاب و الشراب فان جمعته علی القلة فانهر و علی الکثرة فنهر بضمتین و بچه حباری و آن نوعی از مرغ است نام شاعری و هو نهار بن توسعة الیشکری من تمیم
رجل نهر کبیر بر روز غارت کننده نهر بالحرکة و السکون جو انهار جماعت قوله تعالی فی جنات و نهر ای انهار و قد یعبر بالواحد عن الجمیع کما قال تعالی و یولون
الدبر و یقال فی ضیاء و سعة و رفتن آب بر زمین استنهار مثله انهار آب راندن و خون جر آن و زخم فراخ زدن به نیزه استنهار فراخ شدن انهار روز کردن
نهر انتهار بانگ بر کردن قوله تعالی و اما السائل فلا تنهر ای لا تزجر نهروان نام شهری منهرة جای خاک روبه انداختن **منهابر** مواضع هلاک و فی الحدیث
من جمع مالا من نهاوش اذهبه الله فی نهابر نهابیر کوهها از ریگ احدها نهبرة بفتحتین **نیر** علم جامه و تو دو جامه و یوغ آماج و نام کوهی نیران انیار
جماعت و یقال نرت الثوب انیره و کذلک انرت الثوب و نیرته مثل اراق و هراق رجل ذو نیرین ای قوت او دو چند قوت یار او باشد نیر الطریق نشان راه
نیار بالکسر نام مردی از قضاعه **فصل الواو** **وار** ترسانیدن ع فا که استیار [illegible] دیگر میدان الاصمعی عن ابی عبیدة استولدت الابل ای
تتابعت علی نفارها قال ابو زید هذا اذا تفرقت فصعد الجبل و اذا کان نفارها فی السهل قیل استورت قال هذا کلام بنی عقیل [illegible] زمین سخت خشک و هو
مقلوب من الاوار **وبرة** جانوریست خرد تر از گربه [illegible] پارسی [illegible] سعور و بر و بار جماعت و نام مردی و روزی از ایام عجوز و دیار مثل قطام
زمین عاد و بر بفتحتین پشم شتر و پشم آب شدن **ع کافه** و بر بکسر نعت منه [illegible] پشم ناک شدن و یقال ما بها وابر ای احد بنات الاوبر [illegible] زنبیره توبیر رفتن
خرگوش در زمین درشت و اقامت کردن بجای **وتر** بالکسر تنها و طاق و تر بالفتح کینه و این نعت اهل عالیه است و بالکسر لاهل الحجاز فی الثانی و بالفتح
فی الاول و بنی تمیم بالکسر فیهما و تر بفتحتین زه کمان و ترا بسکون چ تره کینه ناستدن کم کردن از حق کسی **ع فاکه** یقال و تره حقه ای نقصه منه قوله تعالی
و لن یترکم اعمالکم ای لن ینقصکم موتور آنکه کینه کشته خویش در نیابد و تیرة رگ پشت [illegible] خشکی [illegible] حلقه تیر اندازی و تیرة روش و نهاد و یقال ما زال علی تیرة
واحدة ای طریقة و سستی در کار یقال لیس فی عمله [illegible] و تیرة ای فتور ایتار طاق کردن و زه کردن کمان را و تیر مثله مواترة دنبی یکدیگر شدن
گسسته و در میان وزه داشتن ضد مدارکت و مواصلت و نامه پی یکدیگر فرستادن یکان یکان ناقه مواترة آنکه یکی از دو زانو خواباند آنگاه زانوی دیگر نه هر دو را
یکبار نهد تتری یک پس یکدیگر تنون و لا تنون و هی فی الاصل و تری ان کان الفها للتانیث لا تنون و ان کانت للالحاق تنون **وثر** بالکسر [illegible] و ثار
بالفتح و الکسر نرم آمرأة و ثیرة پر گوشت و ثارة بالفتح نرم و سیرده شدن **ع بضمهما** قال ابو زید و ثارة بسیار پیه شدن چنانکه [illegible] و ناحیه بسیار گوشت شدن
و ثر بالفتح آب گشن در رحم که تا قرار و آبستن نشود و بسیار گشنی کردن **ع فاکه** استیثار بسیار خواستن چیزی را و بسیار آمدن و ثیرة اسب [illegible] و مواثر
جماعت **وجور** بالفتح دار روی نان و جر ایجار دارو در دهن ریختن ایجار ایضا [illegible] سینه [illegible] آنجا را [illegible] و جر هو افتعال منه وجیر
بفتحتین ترسیدن و جر وجرة نعت منه وجار بالفتح و الکسر کفتار و جرة نام صحرایی میان مکه و بصره **وحرة** بفتحتین کلی سرخ [illegible] جاری کینه آشتی **ع کا** و حر بالسکون کینه
و هو اسم مثل غرو دره [illegible] گوشت و یقال فی اسم الابن [illegible] الاصل [illegible] ذره
مثل سعة [illegible] یقال منه ذره [illegible] وزر [illegible] وزر جماعت [illegible] قوله تعالی لا تزر وازرة وزر

اخری ای لا تحمل حاملة حمل اخری وقال الاخفش ای لا تأثم آثمة باثم اخری و غلبه کردن ع فاکه بالکسر ایضا وزیر هم موازره هم پشتی و دوری کردن وازره
بالفتح والکسر اسم فیه استیزار وزارت خواستن ... وزارت کردن توزر وزیری نمودن اتزار گناه کردن فی الحدیث ... مکان باجورات آمد وافتعل موزورات ازوزر بناه
استوار کردن و شر روشن کردن و تنگ کردن ... زندان بریدن جوبار ... فی الحدیث لعن الله الواشرة والموتشرة ... وصر بالکسر عهد و چک عهدنامه و فی
الحدیث ... هذا اشتری منی ارضا قبض منی وصرها فلا هو یرد علی الوصر ولا یعطینی الثمن هو لغة فی اصر کقولک ارث و ورث وضر بفتحتین ریم و چرک و بوی ناخوش
و ... شدن ع کافه وطر بفتحتین حاجت ... لا یبنی منه فعل والجمع الاوطار وعر دشوار وعورة مصدر منه ع بضمهما توعر ... توعر متعدد منه استیعار دشوار
یافتن یقال فلان عن المعروف ای قلیله ایعار کم کردن یقال قلیل ... وغر و وغرة سختی گرما و خشم و کینه وغر بفتحتین برشدن سینه از خشم و کینه ع
ایغار گرم کردن ... از خشم کسی را و جوشانیدن آب ... شیر و تمام رسیدن عامل خراج زمین را و یقال الایغار ان یجعل مالک الارض للرجل من غیر خراج وقد
یسمی ضمان الخراج ایغارا هی لفظة مولدة وغیر غیرة شیر ... گرم کرده توغیر گرم کردن شیر و آب و جز آن وغر الجیش بانگ لشکر وفر ...
و تمام کردن و فور لازم منه ع فاکه موفور تمام وفرة موی تا نرمه گوش ... جمة آنگاه لمة که بکتف فرود آید و فی المثل توفر وتحمد این مثل آنجا گویند
که کسی ... باز دهد ... از وی ... شود وفرا زمین تمام نبات و یقال ... التی لم ینقص من ... توفیر تمام کردن حق کسی یقال
وفر علیه حقه استیفار تمام ستدن یقال استوفر حقه ای استوفاه توفر حرمت نگاه داشتن توفر علیه ای رعی حرماته و هم متوافرون ای کثیر وقر گرانی گوش و گردن شدن
ع کافه و قیاس مصدره التحریک لانه جاء بالتسکین یقال وقرت اذنه توقر وقرا گران کردن گوش را یقال وقر الله اذنه ... وقرت اذنه فهو موقور ... اللهم
قر اذنه ... شکافتن استخوان وقر بالکسر بار خر و استر چنانکه وسق بار شتر ایقار بار کردن و گران بار شدن مراة موقرة بفتح القاف و نخلة موقرة بالفتح والکسر موقر بالکسر گران بار
... بالفتح و هو علی غیر القیاس وقرة شکوخیدن یقال وقرت الدابة ایقار متعدد منه یقال وقرا الله و فی المثل کانت وقرة فی صخرة ... این بجائی استعمال کنند که کسی
... مصیبت ... اثر کند وقار آهستگی کردن اسم و مصدر ع بضمهما و فاکه یقال وقر یقر وقارا ... وقر یقر قرة و توقر ...
قال الله تعالی وقرن فی بیوتکن بکسر القاف من الوقار وقد مر بیانه فی القرار توقیر بزرگ داشتن و حلیم شمردن ... رجل متوقر ... یتفور و تعار معنی
... و هو فی الاصل یتقور فابدلت الواو بالتاء کما فی ... تراث وقیر وقیرة مغاکی در کوه ... قیرة رمه گوسپند وکر خانه مرغ و ... عف
... ع فاکه ... دیدن ... استر و اسپ ... برکردن مشک کری بوزن فعلی نوعی ... دیدن ... اشتر ناقة و کری ناقة کوتاه توکیر برکردن مشک
و شکم و جز آن ... دادن ... نواکار کردن توکر برشدن ... فصل الهاء هبر بفتحتین گوشت گرفتن شتر ع کافه
هبر ... بعیر هبر ... پرگوشت ... هبر زمین هموار ... جماعت و ایضا سنگهای نزدیک ... هبرة پاره گوشت ... پاره کردن ع فاکه
... گوشت ... بسیار موی ... و ایضا نام مردی از قریش هبیرة بن سعد نام مردی که مفقود شد و فی المثل لا آتیک هبیرة بن سعد یعنی
هرگز ... سبوسه ... بچه ... ام الهنبر ... سخن بی فائده و شگفت ... یقال انه لهتر اهتار شگفتها
... را گویند اهتار خرف شدن از پیری استهتار شیفته شدن بر شراب و جز آن تهاتر بر یکدیگر دعوی باطل کردن هجر نیم روز و جدائی و جدائی
کردن هجران کذلک هجرة بالکسر اسم منه هجران هجرة الحبشة و هجرة المدینة هجر ایضا پریشان گفتن بیمار و ... ع فاضه هجر بضم سخن پریشان و
منه قوله تعالی ان قومی اتخذوا هذا القرآن مهجورا ای قالوا فیه غیر الحق ... در بن شتر که گردن او برابر پای بسته باشد ... جمع مهاجرة ...
... بضم سخن بیهوده هجار فحش بیهوده گفتن یقال ... مهاجرات ... نیم روز ... یقال
... موصلین ای فی وقت الهاجرة والاصیل ... شدن شتر ... هاجرة ... نیمروز ... ایضا ای
بالمهاجرین فی الحدیث هاجروا ولا تهجروا ... مهجرة ... بعیر مهجر ... فربهی ... باشد و یقال هو الذی ...
... ای الکرم منه تهجیر شور گیاه خشک شکسته ... نیمروز ... تمام شهری که ... نسبت کنند ... معروف

فی المثل کیف تری الی بحیر ونسبته الیه ہاجری علی غیر قیاس ہاجری ابن المبارہ بحیر بجری بالکسر والتشدید فیہما خور مات و الہجیری بالضم کذلک ہجار بالکسر رسن بالای شتر وزہ

کمان ہدر بالسکون والحرکة باطل شدن حق وخون وہدر آن جوشیدن شتراب تہدر کذلک عع فاکہ ہدار مباح کردہ شدن خون رجل ہدرة مثال ہمزة

مردی ساقط قوم ہدرة بالتحریک ہے ساقطون ویقال ضربہ فہدرت رئیتہ تہدیر والاریٰ سقطت ہدیر بانگ و بانگ کردن کبوتر وشتر ومنہ ابل ہو لور عع

فاکہ تہدیر مثلہ وفی المثل کالمہدر فی العنة وآن گشنی باشد کہ او را بستہ باشند تا گشنی نکند و او فریاد میکند واین در حق کسی گویند کہ فریاد میکند بر کاری بنا

او دست برکہ بالای وی حرارت شدہ باشد وزیدی زرد آب بود جوف او در شکم برآمدہ ویقال ہدر الرجع اذا عظم بنا تہا ہذر بفتحتین بیہودہ ہذر بالسکون

بیہودہ گفتن عع فاضہ ہذر بکسر ہا ہدرة مثال ہمزة ہذار ہیدار بالکسر بیہودہ گوی اندر بسیار گفتن بحل ہذریان باب نصر و بکسر ابہا روالاد فرود سخن سبک

خدمت ہر بالکسر گربہ ہرة جماعت مثال قرد وقردة ونام زنی ومکروہ ہرة مونث ہرر جماعت مثل قربہ وقرب راس ہر نام موضعی ہر کراہت داشتن عع

فاکہ فی المثل ہو لا یعرف الہر من البر ای لا یعرف من یکرہہ ممن یبرہ ویقال البر دعاء الغنم والہر زجرہا ای لا یعرف الدعاء من الزجر ہرار بالضم بیماری کہ پوست شتر را

بریزاند وبیمار کند شتر یقال ہرت الابل فہی مہرورة و ناقہ مہرورة وہریر بانگ سگ از سرما عع فاکہ ونا باستین کسی از شراب خنک یقال ہر فلان

الکاس والحرب ہی کرہہا ویقال ہر الشبرق وابہمی لنوامیس وتنفش مہارة وہر روی بانگ کردن ہزاران ودستارہ ہرة خواندن گوسپند وہرت الشی لغة فی فرفرتہ

ای حرکہ ہر ہور آب بسیار کہ از وی بانگ ہر ہر آید وہو حکایة جریہ ہزر بعصا زدن ودرخشیدن مہزر بالکسر زبان زدہ در ہمہ چیز ذو ہزرات وذو کسرات کذلک ہزبر

مثال سبطر شیر رجل ہزبران ہزبر بالفتح فیہما مرد بدخو ہشیر ہشور درستی قیل نبات ہصر شاخ درخت شکستن وخم کردن الغصن وجہرت ایبی الیت ہصار

مثلہ ہصر ہصور ہصار ہصر شیر درندہ ہقور بالفتح وتشدید الواو دراز ہکر بفتحتین وبالکسر وسکون سخت شگفت داشتن عع کافہ ہکرت منہ ہمر ہمرة بینن

وانگک عع فاضہ وودشیدن ہمہ شیر ودادن چیزی بکسی تمار ہمہار بسیار گوی انہار تیز رفتن سیب انہار رفتن آب ہور ہور فرو دریدن تہمت کردن ہورة ہم

عع فاضہ ہائر ہاری علی التغلب بغت منہ مثل سایک ونسائی السلاح تہور افکندن دیوار وجز آن تہور فرو ریدوافتادن در چیزی بہ بیباکی و کاہلی کردن ہمیر شب

وبیشتر زمستان وشکستن ہر با انہوار ہلاک شدن تہور ریگ تودہ بلند تہیر ہیر مثل تہویر وتہور ہیر بالکسر وبالفتح مثال پرایر لغتان فیہما بابدال الہمزة ہیر تشدید الراء صمغ طلح ہیری

بالالف مثلہ ہیر سنگ سخت وسپید وفی المثل اکذب من الہیری من لیرب فصل الیاء یبرین نام جای در ریگ یرر بفتحین صلب شدن حجر یرر سنگ صلب وفی حدیث

لقمان انہ لیصر فتر الذر فی الحجر الایر ویقال حار یار روحرن یران اتباع یسر بضمتین وسکون دوم آسانی نقیض عسر تیسیر آسانی کردن توفیق دادن وبسیار شیر دادن

گوسپند ومنہ توہم رجل میسر وہو خلاف المجنب یسر بالفتح فرو رویہ تافتن وبخش بخش کردن شتر قمار را ایسرت قسمت وسوی چپ آمدن یقال تعد یسرة ای شاملة تیسیر

استبار آمادہ شدن الیسر چپ میسر وسوی چپ وتونگری کذلک بضم السین فراخی وقرا بعضہم فنظرة الی میسرة بالاضافة قال الاخفش وہو غیر جائز لانہ لیس

فی الکلام مفعل بغیر الہاء واما مکرم ومعون فہما جمع مکرمة ومعونة میسر بکسر السین قمار کردن عع فاکہ یسر میسر بلا حذف یاء المضارع وکذلک یسعر ومنع بخلاف

یعد ویصل اخوانہ لتستوی احد الیاءین بالاخری فہذا قالوا فی لغتنی سید یحیل وہم لا یقولون ویعلم لاستثقالہم الکسرة علی الیاء فان قال قائل فکیف لم

یجدونہا مع التاء والالف والنون قلنا ہذہ الثلثة مبدلة من الیاء وہی الاصل ودلیلہ ان فعلت وافعل وفعلنا مبنیات علی فعل یسرة بفتحتین خطہای کف

دست از ہم گشادہ وداع بر دوران الیسار جماعت یسرت دستہا و پایہاے سبک دابة استیسور ستور نیکو بردارندہ قوائم او ستور

فربہ یاسر یسیر بالتحریک مقامر الیسار جماعت یاسر نقیض یامن یسر القوم الجزور ای اجتزروہا و اقتسموا اعضارہا یاسر شتر کش

کہ گوشت را بہرہ بہرہ کند ویقال یاسر باصحابک ای خذہم بالیسار وکذلک تیاسر وبعضہم یسرہ یاسرہ ای ساہلہ رجل اعسر

یسر انکہ بہر دو دست برابر عمل کند اتسار ایتسار بالہمز وبغیر الہمز بہرہ کردن گوشت جزور الیسار بالفتح دست چپ وتوانگری و

نام مردی یسارة توانگری ایسار بی نیاز شدن ویقال انظرنی حتی یسار بنی علی الکسر لانہ معدول عن میسرة یسری دست چپ وبہشت

یسیر اندک وآسان یستعور نام جائی ودرختی علی مفعول یعر یعرة بزغالہ کہ نواح شیر سازند آزاد فی المثل نہا ذل من البعیرة یعار بالضم بانگ کردن

بزیاده عع فاکه یعوریش که وقت دوشیدن بول کند ویقال هو ابول من البعیر والبول بعاره کشتن دیگری را برباد دهی عوض کردن تا الرکش را قبول کند
باشد والافلا وذلک کرمها باب الزاء فصل الالف آبوز برجستن آهو بره شده بدان آباز لغت منه ابوز بالفتح کذلک ارز بضمتین و فتح الاول
وتشدید الاخر ارز بضمتین وسکون الراء بالضم بلا همزه رنز بالنون الساکنة وهی ست لغات برنج ارزه بفتحات درخت ارزن ارزه بالتسکین جنس صنوبر
جماعت ارز استوار شدن درخت و جز آن در زمین عع فاضه ومنه ناقة آرزة ای محکمة لیلة آرزة شب سرد ویقال ان فلانا اذا سئل ارز ای تشنج وتقبض
واذا دعی اهتز یعنی الی الطعام ارز وز بالفتح ای منقبض من البخل وفی الحدیث ان الاسلام لیارز الی المدینة کما تارز الحیة الی جحرها ای تنضم وتجتمع بارز پناه جا آریز بانگ کردن
رعد و آواز جوش دیگ بجوش شدن عع فاضه وفی الحدیث انه کان یصلی ولجوفه ازیز کازیز المرجل من البکاء ازز سخت جوشیدن دیگ از برانگیختن و برانگانیدن
ومنه قوله تعالی تؤزهم ازا ای تغریهم علی المعاصی در آمیختن یقال ازرت الشئ اذا ضممت بعضه الی بعض اوزة اوز بالکسر وتشدید الزاء بط و مرغابی اوزون جماعت بالواو
والنون کجمع العقلاء فصل الباء بروز بیرون آمدن براز بیرون کردن براز مبارزه از میان صف بیرون شدن بحرب براز الغنا کنایه عن ثقل الغذا
وهو الغائط مبرز حاجت جای براز بالفتح کشادگی فراخ و جای بی درخت کشاده تبرز بحاجت گاه بیرون شدن تبرز پیدا وکشاده کردن و فیروز شدن
برا قران خود رجل برز مرد با ریا و زیرک وامرأة برزة وکتاب مبروز ای منشور وهو علی غیر قیاس وانکره ابوحاتم وقال لعله مزبور ولا وجه لانکاره لان الرواة
کلهم علی انه لغة بربعز گوزن بچه بزز سلاح و متاع بزاز جامه و متاع فروش و ربودن عع فاضه وفی المثل من عز بز ای من غلب اخذ السلب بزی اسم منه بزاز
کذلک بزة بالکسر هیات و سلاح بعز نشاط و بازی کردن شتر باعزیة نوعی از جامها بلز بکسرتین ای ضخم قال ثعلب لیس من الصفات علی فعل الا خنز فان امرأة بلز ای
ضخمة وآنان ابهز راندن بدرشتی و نام مردی بیارز تم انواز بیزان جماعت بازی مثل آلاعنی مثله بزاة جماعت فصل التاء تروز سخت شدن گوشت تارز
سخت وصلب باشد تارز سخت کردن عیر را خشک کردن و دوندگی گوشت اسب را تیارز مرد کوتاه جفیده گوشت تبرز زمین تیر که در نشانه زده باشد عع
فاکه فصل الجیم جائز بالتحریک آب بگلو جستن عع کافه یقال جئزت بالماء ای غصصت به جاز بالتسکین اسم فیه جیز بالکسر مثل جیز ناحیه
یقال ... جیزة ای بالساحر جرز بضمتین و بالسکون اربع لغات زمین بی نبات جمع الجرز جرزة مثل جحر وجحرة وجمع الجراز اجراز مثل سبب
واسباب ارض مجروزة زمین که علف او را خورانیده باشد جرز بفتحتین تنگ سال و سطبری جرز بالضم گرز معرب جرزة جماعت جرز
بالفتح بریدن عع فاضه سیف جراز بالضم والتخفیف شمشیر بران ناقة جراز بسیار خوار رجل جروز وامرأة جروز آنکه تمام خوان بخورد
و هیچ نگذارد جبرزة اسم للاستیعمال جارز سرفه سخت و زن نازاینده جارزة زمین خشک که رنگ فرو گرفته باشد جبرز
بالکسر پوستین زنان جبر بز قربز بفتحتین گرز و سمان مهربان جرموز بالضم حوضچه جرامیز جماعت و ایضا اعضا یقال جمع
جرامیزه اذا تقبض لیثب ابن جرموز نام مردی که کشنده زبیر بود جرمزة اجرنماز گرد آمدن بجای تنجز مزگذشتن شب
جز فریز کردن پشم و درودن گندم و خرما و جز آن عع فاضه مجزه اس و دو کارد فریزز من الجواز بالفتح والکسر وقت
درو و فریز اجزاز بدرو رسیدن کشت و خرما و جز آن یقال اجز الزرع ای حان جزازه واجز الرجل ای صار ذا زرع وغنم مجزة اجزان
بدرو رسید کشت یقال استجز البر ای استحصد جبرا اجدزاز بریدن یقال اجتزرت الشیم واجدنززته جزوز خشک شدن
عع فاکه اجزاز مثله تمغیه جزوز ای یبس جزة بالکسر پشم یک ساله جزوزة بالفتح گوسفند فریز کردنی مثل الحلوبة و
الرکوبة والعلوفة جزازة بالضم ریزهای ادیم وجرم و جز آن جزیزة پاره از پشم جزجزة بکسرتین گوی رنگین از پشم که بر هودج
آویزند جلز بالفتح من السنان اغلظه ومن السوط مقبضه و پی بر سر تازیانه و دسته شمشیر و جز آن پیچیدن عع فاکه جلیز کذلک
جلاز بالکسر پی پیچیده مجلوز بالکار و دامن بردار جلاوزة جماعت جلواز بالکسر وتشدید اللام جلبوز جلغز بالضم گسسته پیر در
ترنجیده کارکن او العجوز التی فیها بقیة جمز نوعی از رفتار بشتاب عع فاکه جمازة جماز

شتر تیز بسیار رو جحادر تیزی نجنات خر تیز رو جنازة بالضم و تشدید مقدار اعة از صوف جُرة مخفف بُرد از خرما جر جماعت جران نوعی از خرما جمیّة تشدید المیم
میوه چون انجیر جنازة تخت که مرده را بر وی بردارند و آنچه مرده بر وی نباشد نعش و سریر خوانند جهاز بالفتح والکسر رخت عروس و مسافر و مرده و آنچه
خسته را کشتن یقال اجهز علیه فرس جهیز اسپ سخت دونده و فی المثل ضرب فی جهازه بالفتح یعنی سپیده و جهاز آن از ستوری گرفته اند که بار او بشکم ایند بروی
صحرا گیرد جهاز بالفتح فرج زن تجهیز ساختن عروس و لشکر و مرده و مسافر و درین سبب بر کسی یقال جهز علیه الفرس تجهز آماده شدن کار یقال تجهز لامر
جهیزة نام زنی گول و فی المثل فلان احمق من جهیزة و هی امرأة دع ضبعها فحملت و تحرک الولد فی بطنها فقالت فی بطنی شی ینقز جواز بالفتح روایی و روا شدن
و آب که ستور و کشت را دهند و آب دادن و گذشتن از جائی و راهی ع فاضه اجازة بریدن مسافت و پیش افکندن جائی بریدن از وی و
کند هیدن و اجازت دادن بر نام کسی و صله دادن و دستوری دادن و در شعر مصراع دیگری را تمام کردن و یکی روی آل و دیگر روی طا آوردن و یقال
استجزته فلانا فاجازنی اذا استقاک ماء لارضک او ماشیتک مجاوزة درگذشتن از جائی بجائی تجاوز درگذشتن و درگذاشتن گناه و المجاز
نام موضعی بمنی تجویز روا داشتن جوز به و روا گردانیدن تجوز عفو کردن یقال اللهم تجوز عنی و تجاوز عنی و سبک گزاردن نماز و سخن بمجاز گفتن مجاز راه
گذر و گذشتن و رفتن و ضد حقیقت جوزة گوز جوز جوزات جماعت معرب و یکبار آب دادن ستور را و کشت را مجازة گورستان و جوز الشی وسطه
اجواز جماعت جوزا گوسپند میان سپید و نام برجی جائز و آور و ان و گذرنده و بالا را جوزة جوزان جماعت جیزة کرانه وادی جیز جماعت جائزة
صله عطا جوائز جماعت و شهرتی آب تجاویز نوعی از بردها و جامها فصل الحاء الحجز بازداشتن ع فاضه بستن دست و پای شتر بغلطن او را
برداشتن انحجاز باز ایستادن و تحاجز شدن محاجزة یکدیگر را منع کردن و فی المثل ان اردت المحاجزة فقبل المناجزة و یقال کانت بین القوم رمیّا ثم
صارت حجیزی ای تراموا ثم تحاجزوا احجاز یک مثل خانیک ای احتجز بین القوم حجزة تعجیلین تاریکی حجاز بالکسر بلاد عرب لانها حجزت بین نجد و غور
و رسن که دست و پای شتر بدان بندند احتجاز ازار بر میان بستن و بحجاز آمدن محجوز شتر دست و پای بسته حجزة بالضم نیفه ازار حرز بالکسر جای
استوار و تعوید حرز حریز جای نیک استوار احتراز تحرز پرهیز کردن و خویشتن نگاه داشتن حرز بفتحتین گوز کوچک که کودکان بازی کنند و هو الجوز المحکوک
یلعب به الصبیان و من امثالهم فمن طمع فی الربح حتی فاته رأس المال قولهم و احرزا و ابتغی النوافل یرید و حرزاه فحذفت الهاء حماز بالکسر
قبیله از تمیم حزة رخنه حزة یکی حز ایضا وقت و هنگام و بریدن و رخنه در چوب افکندن احتزاز بریدن تحزز بریده شدن تحزیز تنگ کردن و بریدن
سودن دندان را و اندازه کردن و البعیر الذی یصیب مرفقه طرف کرکرته و داء ماده قیل له حاز فاذا لم یدمه فهو الماسح حزة بالضم نیفه ازار
و پاره گوشت بدراز بریده حزاز سبوس سر حزازة سوزش دل از خشم و حزان و کذلک حزاز بالفتح والضم مشدد احزیز جای درشت
و حِزان بالکسر احزة جماعت حفز سپوختن از پس پشت ع فاکه و یقال اللیل یحفز النهار ای یسوقه و حفزه بالرمح ای طعنه
احتفاز بر سر پای نشستن و خویشتن در چیدن و فی الحدیث عن علی رضی الله تعالی عنه اذا صلت المرأة فلتحتفز ای تتضام اذا جلست و اذا
سجدت و لا تخوی کما یخوی الرجل حوفزان لقب حارث بن شریک شیبانی تحلز دامن بر زدن بکاری تهیه کذلک حلزة بکسرتین
مشددة اللام زن کوتاه و بخیل و نام مردی و کذا رجل حلز حمز زبان گزیدن شراب و گیاه حمزة تره تیزک و نام عم رسول صلی الله
علیه و سلم ابو حمزة کنیت انس بن مالک رضی الله تعالی عنه بسبب تره چیدن رسول او را این کنیت فرمود حمازة بالفتح سختی و سخت شدن
ع بصیمها حمیز الفؤاد سخت دل حامز مثله و فی حدیث ابن عباس رضی الله تعالی عنه افضل الاعمال احمزها ای امتنها و اقویها
محموز البنان سخت سرهای انگشت حوز حیازة بالکسر گرد آوردن ع فاضه و کذلک حوز حیز ران نرم ع فاضه حوذی
سبک رننده احوذی بالذال کذلک تحویز بنرمی و سبکی راندن ستور سوی آب محاوزة بهم در آمیختن تحوز تحیز در پیچیدن یقال مالک تحوز تحوز الحیة
و تحیز تحیزا و بگوشه رفتن حیز کرانه هر چیز و اصله من الواو و کذلک حیز بالتخفیف مثل هین و هین انحیاز کنار آمدن حوزة ناحیه حوزة الملک بیضه انحیاز

برگشتن از چیزی و از خلق و مان بجای دیگر رفتن تجاوز دو گروه از هم بگزانه شدن **فصل الخاء** خبز بالضم نان و بالفتح نان پختن و نان دادن **عع فاکه**
خابز برد بانان مثل لابن و تامر خبز ایضا خواندن و دست بزمین زدن شتر خبزة بالضم کواج خباز خبازی بالضم مشددة آب سنجاب و بالفتح نان پز خرز
و ز موزه دوختن **عع فاضه که** خراز دوزنده خرزة بالضم و ز موزه و مشک و خزان خرز بالکسر و فرش خرزة بفتحتین مهره خرزات الملک جواهر تاجه
خرز الظهر مهره پشت خرزم و خار بر سر دیوار نهادن و به نیزه و تیر دوختن **عع فاضه** اختراز کذلک خزز بالضم خرگوش نر خزان بالکسر جماعت
مثل صرد و صردان خزاز خزازی بالفتح فیها نام کوهی که بر سر او آتش افروختندی خزخز مثال هدهد توانا خنز بالتحریک بوی گرفتن گوشت **عع کافه**
خزوانه بضمتین تکبر و تبرک غشی خاز باز مبنی علی الکسر مگس نیزه و بانگ مگس و گیاهی و گربه و درد گلو خرباز بالکسر لغة فیه خوز بالضم طایفه از مردم **فصل**
**الدال** درز اثوب آم و هو معرب بنات الدروز سپش و بیضه آن اولاد درزة فرومایگان مردم درزی و دوزنده **دلامز** بالضم توانا
و دو ربین و دلمز مقصوره دلامز بالفتح جماعت **دهلیز** بالکسر آم دهالیز جماعت **فصل الراء** کنش بیز چقار اکنده گوشت تبریز بر کردن مشک
و جزان رجز بالکسر پلیدی و عذاب و بت قوله تعالی والرجز فاهجر و قری بالضم ایضا قال مجاهد هو الصنم و اما قوله تعالی رجزا من السماء فهو العذاب رجز بفتحتین
نوعی از بحور شعر و شعر و منه رجز الراجز و ارتجز دیکی از بیمار بیک شتر بعیر ارجز بعت منه و ناقة رجزا کذلک مرتجز نام یکی از اسپ رسول علیه السلام رجازة بالکسر
مرکب اصغر من الهودج و آنچه بر یک طرف بار آویزند که سبک باشد تا برابر شود **رز** در زمین خستن و استوار کردن چیزی در زمین بر در نهادن قدم
بزمین فرو بردن ملخ بجهت بیضه نهادن **عع فاضه** ارزاز مثله ترزیز استان و بر باد کردن کار رد ایقال رززت ذلک الامر کترزیز ای ثبته
و رزه زرة ای طعنه طعنة و ترزیز البیاض صقله و هو بیاض مرزز ای مصقول ارتزاز در نشستن تیر به نشانه و بخیلی کردن زرة الباب رزدین قدر رز
بالضم برنج رز بالکسر رززی مثال خصیصی آواز پست آهسته رزیز گیاهی که بوی چیزی رنگ کنند ارزیز ارزه بیخ ریزه مرغزی بکسر المیم والعین مقصور امر غزا
ممدود امو بهای ریزه بن پشم اذا شددت قصرت و اذا خففت مددته و ان شئت فتحت المیم مرعز بحذف الالف کذلک **رکز** در زمین زدن نیزه
**عع فاضه که** ارتکاز تکیه کردن بر کمان مرکز میانه دائره و جای باش مرد رکز بالکسر آواز نرم رکاز مال پنهان کرده در زمین و فی الحدیث فی
الرکاز الخمس ارکاز یافتن مال پنهان در زمین **رمز** بلب و ابرو اشارت کردن **عع فاضه که** ارتماز اضطراب کردن ترمز مثله رمیز ارجمندان
لشکر رمازة لشکر انبوه که گوئی اطراف و نواحی می جنبد بحرکت ایشان و سوراخ مقعد و زن بلایه کار را موزد ریا **رنز** بالضم بلغة فی الارزیز
**روز** آزمودن **عع فاضه** رهز جنبیدن بوقت مباضعت رهزان کذلک **عع** بفتحهما **فصل الزاء** زیزا زمین درشت و کرانه پر مرغ
زیزاة پشته زیازی بالفتح جماعت قدر زوازیه دیگ بزرگ رجل زوازیه کوتاه ضخم قوم زوازیه کذلک رجل زوتری بالفتح والنون
وزوزی مرد ستم زیرک و ستم ظریف زوزاة حقیر داشتن و راندن زوزیت به ای استحقرته و طردته **فصل الشین** شاز در درشت
شدن جای و ربی از آسیب **عع کافه** اشاز بی آرام گردانیدن **شخز** بی آرام کردن **شرز** درستی مشارزه
منازعت کردن مشارز بدخو **شرازة** سخت خشک شدن شستی شزنت منه اشمزاز منقبض و گرفته شدن شمازیزه گرفتگی **شهریز**
بالشین و السین و بالضم والکسر نوعی از خرما و آن شئت صفت مثل ثوب خز و ثوب خز **شیز** سفیدی چوب سیاه که از وی
کاسها سازند **فصل الضاد** ضرز بکسرتین مثل فلز بخیل ضرزة زن پست بالا ناکس ناقة ضمرز بکسرتین کم شیر و قوی رجل
اضرز کام بر هم چفسیده اضراز خائیدن اسب لگام را **ضمز** سخن ناگفتن و خاموش بودن **عع فاضه که** در چفسیدن بچیزی بعیر
ضامز شتری که دبه از دهان بیرون نیارد ضموز ضامز خاموش **ضوز** خائیدن خرما جور کردن در حکم **عع فاضه** ضیز کم کردن حق
کسی **عع فاکه** ضاز بالهمز کذلک **عع** بفتحهما و قوله تعالی قسمة ضیزی ای جائرة و هی فعلی مثل طوبی و حبلی و انما کسر الضاد لیسلم فیه
الیاء لانه لیس فی الکلام فعلی بالکسر صفة انما هو من بناء الاسماء کالشعری و الدفلی **فصل الطاء** طراز بالکسر علم جامه نقطر نیز علم کردن مطرز با علم مطرز

بکسر الراء علم ... خشم افسوس کردن عمع فاضه طنازی منه **فصل العین** **عجز** بالفتح وضم ۲ سرین و بن هر چیز
یونث ویذکر وهو للرجل والمرأة جمیعا اعجاز جماعت عجیزة سرین زن عجز ناتوانی عمع فاکه معجز معجزة بفتح الاوسط وکسره کذلک و
فی الحدیث لاتلتّوا بدار معجزة ای لاتقیموا ببلدة تعجزون فیها عن التعیش عجوز بالضم گنده پیر شدن عمع فاضه وبالفتح گنده پیر قال ابن السکیت بالعامة
تقول لها بالتاء یعنی العجوزة مجاز عجز جماعت وفی الحدیث ان الجنة لاتدخلها العجز وریگ توده عجز بتحتین عجز بالضم بزرگ شدن سرین عمع کافه عجزاء زن
بزرگ سرین وعقاب کوتاه دم وریگ توده بلند اعجاز ناتوان گردانیدن وعاجز یافتن کسی را ودر گذشتن چیزی از کسی یقال اعجزه الشیء ای فاته عجائز
باشیه که زنان بر سرین بندند تا کلان نماید تعجیز گنده پیر شدن وبعجز منسوب کردن کسی را و آهسته وبادرنگ کردن معاجزة رفتن کسی چنانکه نتوان
بوی رسیدن قوله تعالی والذین سعوا فی آیاتنا معاجزین ویقال انه لیعاجز الی ثقة اذا مال الیه معجزة الانبیاء ع م معجزات جماعت ایام
العجوز سرمای پس از زمهریر وآن پنج روزست نزدیک عرب یقال صن وصنبر واخیها وبرد ومطفی الجمر ومکفی الظعن ویقال هی
سبعة صن وصنبر و وبر وآمر ومؤتمر ومعلل ومطفی الجمر اعجاز النخل بیخهای خرما بن تعجز بر عجز ستور نشستن عجزة بالکسر پسین فرزند یقال فلان
عجزة ولد ابویه یستوی فیه المذکر والمؤنث والجمع عجز بالزاء والراء ایضا نام مرد **عجلزة** بتحتین وکسر زین ای قویة شدیدة و ریگ توده در بادیه
**معازرة** ستیهیدن باهم و دور بودن ع **طرزة** . دور شدن **عز** بالکسر ارجمندی خلاف ذل عز کم باب وارجمند عزاز جماعت قوم اعزة
واعزاء عز عزازة عزیز شدن وگرامی شدن یقال عز علیه فلان ومکیاب شدن ودشوار شدن یقال عز علی ان تفعل کذا ای اشتد ودرست شدن یقال
عز علی ذلک ای حق وفی المثل اذا عز اخوک فهن وقوی کردن تعزیز کذلک وقوله تعالی فعززنا بثالث بتخفیف ویشدد ای قوینا وشددنا
معززا ایضا وبهم نشاندن باران زمین را مطر عزاز باران سخت وارض معزوزة زمین سخت عزوز عزاز تنگ پستان شدن ناقه عمع فاضه
عزوز ... منه اعزاز گرامی داشتن وبزرگ آمدن غم بر کسی یقال اعزز علی بما اصبت به واعززت بما اصابک ای عظم علی
وتنگ پستان شدن ناقه ودشوار برداشتن گاو بار را بر زمین سخت رسیدن عز بالفتح غلبه کردن عمع فاضه وفی المثل من عز بز وقوله
تعالی وعزنی فی الخطاب ای غلبنی وغالبنی تعزز تنگ پستان شدن ناقه وعزیز شدن اعتزاز عزیز شدن ویعدی بالباء عزة عزیزی
وقوة وچیرگی عزة بالفتح نام زنی ... وآهو بره ماده عزاز زمین سخت عزاز سال سخت استعزاز سخت شدن ریگ وغلبه کردن بجز کسی
یقال استعز فلان بحقی ای غلبنی واستعز بفلان ای غلب فی کل شیء واستعز بالعلیل ای اشتد مرضه وغلب علی عقله وفی
الحدیث استعز بکلثوم وفلان معزاز المرض ای شدیده عزی بالضم نام بت ومؤنث اعز وقد یکون الاعز بمعنی العزیز والعزی بمعنی
العزیزة عزیزی عزیزا سرین اسب یقصر ویمد تثنیة المقصور عزیزیان والممدود عزیزاوان **عشنزر** ان بالتحریک رفتار بریده مانند عمع فاکه
**عکازة** بالضم مشددة عصا با سنان عکاکیز جماعت **علز** بی آرامی وسبکی وتنگی کردن مردم عمع کافه علز بکسر الوسط لغت منه یقال بات
فلان علزا علوز درد مرگ **علهز** بکسرتین نوعی از طعام عرب که در تنگ سال خورند لحم معلهز گوشت که به پختن نرم نشود **عنز** ماده بز
وآهو ماده ... نام ... وقبیله از هوازن ونام زنی وماده عقاب عنزة بالتحریک نوعی از سنان ... از ربیعه عنیزة نام دختری عنتاز دور شدن از ...
**عنقز** مرزنگوش **معوز** معوزة بالکسر جامه خلق معاوز جماعت اعواز دشوار شدن کار ... درویش شدن وحاجتمند گردانیدن عوز درویش عوز بتحتین درویشی ... یافت
شدن عمع کافه **فصل الغین** **غرزة** رکاب چرمین که بر پالان نهند یقال غرز رجله فی الغرز وکم شدن شیر ناقه عمع فاضه ... سوزن ... دوختن
عمع فاکه ... شیر ... نزدیک آمدن سفر ورفتن ... فرو بردن ... تغارز ... غرز ... بالفتح زمینی ...
نام ... هاشم ... غمز بالضم گروهی ... نشاندن ... دست نهادن بر دنبه وپهلوی گوسپند تا فربهی ولاغری معلوم شود واشارت کردن بچشم
... وقوله تعالی واذا مروا بهم یتغامزون وغمازی کردن ... المغامز المعایب یقال ... فاغتمزه فلان ... ای طعن ... ذلک والغمز

ني الدابة ان تنغمز من رحله غمز بجنين ستوران دهي الغمز رجل غمز مرد ضعيف غميزة عيب مغموز متهم غماز عيب كردن يقال ان الفرس فيه غمز حركت كردن وخلستن كرما
ناقة غموز ناقة كه بر كوهان وي بنست دهند كه فربه است يا ني وهي مثل العروك بشكوك **فصل الفاء** فلان **متفخز** اي متعظم متكبر **فرز** زمين هموار وجدا
كردن چيزي از چيزي **عع فاكه** فرزة بالكسر پاره جدا كرده از چيزي فراز جدا كردن ودست دادن بازمين مفازة فرزة جعفر شدن بي وفني يكبانه يكديگر
افرز بالكسر ورزد زنده مفرور زده خته **فرميز** برشدن عدد آن شدن حرث **عع فاكه** استفزاز سبك كردانيدن وترسكين او قوله تعالى واستفزز من
استطعت منهم بصوتك فرز تر ساييدن ورانيدن عدل ازكسي رجل فرزم وسبك وكوساله فرز ربابت **فلز** نكسيتن وتغديد ابرار بر چه گدازد مدار
جواهر كان **فوز** رستن وپيروزي يافتن بنيكي وهلاك شدن **عع فاضه** تفويز كذلك بيابان قطع كردن وشتر يقال فوز الرجل بابله اذا ركب
بها المفازة افازة پيروز كردن يقال فازه الله بكذا وقوله تعالى فلا تحسبنهم بمفازة من العذاب اي منجاة منه مفازة جاي رستن وهلاكي وبيابان
مفاوز جماعت فازة ساية بان **فصل القاف** **قحز** برجستن وبي آرامي قحاز بالضم بيماري گوسپند تقحيز برجهانيدن رجل **قرميز** مردكريز معرب
[illegible] نيك پاك بود دار الاثنين قرمشت [illegible] نعت منه فرفيضا جامه ازرسيما بيلة معرب قارور قارورة قرح فاقرة مثله يقال فلان جليس **القعفزى**
خونشستن دريحينة بنشست قعفقاز مصدر منه **قفز** قفزان برجستن قفزى نوعي ازرفتار اسب وشتر يقال جاءت الخيل تعدو القفزى قفيز پيمانه اقفزة قفزان
جماعت قفاز بالضم وبالتشديد نكاب جانور وغلاف دست زنان قفازان مثنى منه تقفز مصدر منه وقفازه كردن وبدد دست نجيا يقفز مقفز اسپ دستها سپيد **قمز**
بالتحريك چيزي ردي كه هيچ قيمت ندارد قمزة بالضم پارة خرما برهم چفسيده **قوز** ريگ تودة خرد قواز قيزان جماعت **قهز** بالكسر جامها ازرسيما وقربيه
**فصل الكاف** **كرز** بالضم خرچينه كرزة بالكسر جماعت كراز بالتشديد نجحار كه خرچينه شبان بردار دكرز بالضم وبالتشديد ناكس ويقال الحاذق ومابزه
باشند تا پيرا برپراند وباز كه بسال دوم در آمده باشد گريز بيز مكارزة شتافتن بجاي وپنهان شدن در وي گريختن از كسي **كرازة** تندمزه شدن وخشك شدن نان
رجل كرز مرد تند وقوم كرز بالضم ورجل كز اليدين مرد بخيل مثل جعد اليدين بكرة كرزة وتنك آوانساك قوس كزة اذا كان في عودها يبس عن الانعطاف
كز تنك كردن وترنجيدن از سرما يقال كز الرجل فهو مكزوز يستعمل مجهولا كزاز بالضم ترنجيدگي از سرما كليز از حد ترنجيده شدن لام زائده **كنز** گنج وگنج نهادن
**عع فاكه** وفي الحديث كل مال لا تودي زكوته فهو كنز اكتناز گرد آمدن مال وپرشدن كنز كناز بالكسر وبالفتح در دون خرما يقال هذا زمن الكناز ناقة مكتنز بالكسر
گوشت **كوز** بالضم كوزة كيزان اكواز كوزة جماعت اكتياز آب گرفتن بكوزة كوز الغيابانام مردي **فصل اللام** **لبز** لكد زدن بشتر **لبخز** مقلوب لرزنجي
**لنجز** مرد بخيل تنك خوي ملاحز نكيهاه ناخرد شواري كردن با يكديگر در سخن **لز** لزاز سخت كردن وبرچفسانيدن **عع فاضه** كزز اتباع بخيل رجل
ملز بالكسر سخت خصومت گر يقال فلان لزاز خصم يعني سرشن خصم ستلذاز الباب بشيتوان دراز از استخوانهاي سينه ملزز گرد اندام استوار خلقت ملزز استوار كرده ملازة
برچفسيدن **الغاز** چيستان گفتن لغز بالضم چيستان وسوراخ كلاكموش الغاز جماعت لغزي مثل اللغز **لكز** لكد زدن بر سينه وفي المثل [illegible] يعني لكز ذهابها
افصي بن عبد القيس **لمز** عيب كردن وقوله تعالى ومنهم من يلمزك في الصدقات بالضم والكسر رجل لماز ولمزة اي عياب غماز كردن بچشم **عع فاضه** كه
وزدن وسوختن **عع فاكه** **لهز** در آميختن وبعد بنيان قوم شدن وآميختن سپيدي موي بسياهي يقال لهزه القتير اي خالطه الشيب فهو ملهوز ثم هو اشمط ثم [illegible]
بر سينه زدن قال ابوزيد هو بالجمع في اللهازم والرقبة لهز نعت منه ونيزه بر سينه زدن وبر زدن شتر بچه بر پستان مادر ابوقت مكيدن **عع** [illegible]
اللهازم از رباي سپيان برنا گوشتهاي اين منحوس ست **لوز** بادام لوزة يكي ملازة بادامستان **فصل الميم** **مرز** سكنجيدن با انگشتان وپاره كنيدن از خمير
**عع فاضه** امتزاز بحنه زدن **مز** مكيدن **عع فاضه** مزة يكبار رفقي الحديث لا تحرم المزة ولا المزتان يعني في الرضاع تمزز مزان خوردن شراب را
دركرب مز ورمان فر بالضم ترش شيرين فرد مي ترش مزة بالفتح مي خوش مزه مزار نوعي از شراب ها وهو فعلا بفتح العين فادغم لان فعلا بالسكون ليس من ابنيتهم
ويقال هو فعال من المهموز وليس كذلك لان الاشتقاق ليس يدل على الهمز كما دل في القراء والسلاء فز بالكسر [illegible] يقال له على هذا مزاي فضل مزمزة جنبانيدن
**معز** بز وهو اسم جنس معز معيز معزي كه ذلك امعوز بالضم گله ازو از [illegible] تا چهل وزبرا غرد حد المعز مثل صاحب وصحب پز ديوست برماغره موئث ومهي

عز وجل نوح جماعت قال سیبویه معزی بالکسر منون مصروف الفه للالحاق لا للتانیث لان الملحقة تجری مجری ما هو من نفس الکلمة وقال الفراء المعزی مونثة و بعضهم
ذکرها قال ابو عبیدة ان المعزی کلهم ینونونها فی النکرة تمعار دارنده بز معز بفتحتین زمین درشت امعز مکان سخت سنگ کی از بن معز آمثله امملاز رسیدن کار
تملیز رسانیدن تملز رستن موز موزه یکی میز جدا کردن تمیز مثله امتیاز انمیاز تمیز استاره جدا شدن قوله تعالی تکاد تمیز من الغیظ ای تنقطع فصل
النون نبز بفتحتین شهرنامه یعنی لقب انباز جماعت نبز بالسکون لقب دادن عع فاکه تنبیز مثله و للمبالغة ایضا تنابز یکدیگر را لقبها دادن نجز
بالتحریک سپری شدن عع کافه و بالسکون روا کردن حاجت عع فاضه انجاز کذلک فی المثل انجز حر ما وعد مناجزه کشش کردن فی المثل المحاجزة
قبل المناجزة وانت علی نجز من حاجتک بالضم والفتح یعنی نزدیک روائی حاجت خودی استنجاز تنجز روائی خواستن ناجز نقد و آماده یقال ناجزا بناجز کقولک
یدا بید نحز سپوختن و درخستن سپت و پای و کوفتن در هاون و مشت بر سینه زدن منحاز بالکسر هاون نحاز بالضم سرفه شتر بعیر ناحز نعت منه نحزان سرفه
وریش که در شتر پدید آید انحاز نهاد و نر شتران ناحز شدن نحیزه سرشت و نوار کرد اگرد خرگاه ورا و باریک که از راهای بزرگ شکافته شود و بصحرا درآید
نخز زدن در دماک ساختن پسیخن نشز بالفتح والکسر ناشز بالفتح ایضا مرد تیز فهم زیرک و شتر مرغ که به یک جا قرار نگیرد و انزاز زمین ناک شدن زمین نز نیز
دویدن آهو و بانگ کردن او عع فاکه نازه نزه ای خفیفه نشز بفتحتین جای بلند انشاز نشاز جماعت نشز بالسکون مثله و بلند نشستن عع
فاضه که قوله تعالی واذا قیل لهم انشزوا فانشزوا ای بالضم والکسر نشوز جمع نشز و ناسازواری کردن زن با شوی و زدن شوی مرزن را وهو
عع فاضه که قوله تعالی وان امرأة خافت من بعلها نشوزا او اعراضا انشاز برداشتن استخوانهای مرده را بسوی محلهای آنها و ترکیب دادن
بعضی از آنها ببعضی نفز نفزان برجستن آهو و بز غاله عع فاکه تنفیز برجهانیدن کودک را و برکردانیدن تیر را انفاز کذلک یقال انفز بسهم و نفرته
علی ظهری اذا ادرته نقز نقزان برجستن آهو در دویدن عع فاضه تنقیز متعد منه نقاز بالضم بیماری گوسپند و بالتشدید گنجشک نیزه نقز بالتحریک
ستوران نیزه و را لاغر نقر بالکسر مثله نکز بالفتح والکسر آب صافی خوش نکز سپری شدن آب چاه عع فاضه و بالتحریک کذلک عع کافه انکاز سپری
کردن آب را منز ناکز چاه کم آب نکز در خستن بجیری تیز و زدن و سپوختن و گزیدن مار به تنقوز نشط گزیدن او بدندان عع فاضه نخز سپوختن
و جنبانیدن سر و برخاستن ستور برفتن و سرزدن گوساله و شتر بچه پستان مادر را و دلو در آب زدن تا پر شود عع فاضه نهز بالضم
فرصت غنیمت انتهاز فرصت یافتن و غنیمت شمردن مناهزة کذلک و نزدیک آوردن کودک بلوغ را مناهز شتافتن و کسی با مارت برنگیرد
فصل الواو وجز و جیز موجز سخن کوتاه ایجاز کوتاه کردن سخن ابو وجزة نام مردی توجز روائی حاجت خواستن وخز بنیزه خستن و امعین حیز جای جی
اندک وز مرغ آبی لغة فی الاوز وزر وار مردسک سر و شز بفتحتین جای بلند و سختی یقال اصابتهم اوشاز الامور ای شدائدها العاز توعز پیش آمدن
بکاری یقال اوعزت الیه فی الامر ای تقدمت کذلک وفز بالتحریک و بالسکون شتاب اوفاز جماعت نحن علی اوفاز ای علی سفر استیفاز بر سر پای در دراستن وکز مشت زدن
و سپوختن وهز همه دست زدن یقال و هزه واذا ضربته ثقل پای که تو هز سپردن شتر کران بار فصل الهاء هبزری بالکسر دستبند و هر چیزی خوب و لایق
را هبرزی گویند هرز هرزه مرزدن هز جنبانیدن عع فاضه اهتزاز جنبیدن و درخشیدن ستاره بوقت فرو شدن و جنبیدن مرکب و شتر با واز حداء هزة بالکسر
نشاط و شادمانی آواز جوشیدن دیگ هزیز الریح وزیدن باد و جنبانیدن درخت هزاهز جنبانیدن هزاهز فتنهاء سیف هزاز جنبان و هزهز بالضم کذلک اسان
بالکسر قبیله همز بچشم اشارت کردن فشردن بپنجه و همزه آوردن در کلمه قیل للاعرابی اتهمز الفار فقال السنور یهمزها ای یضغطها و زدن و سپوختن و عیب کردن
رجل همزة وامراة همزة نعت منه یستوی المذکر والمونث همازکذلک همزات الشیاطین ای خطراتها التی یخطر بالقلب الانسان قوس همزی بفتحتین کمان سخت
اندازنده تیر را مهمز بالکسر مهمان میخ آهنین که بر پاشنه موزه زنند مثل که بر تهیگاه اسب توسن می زنند هنداز بالکسر اندازه معرب یقال اعطاه بلا حساب و لا هنداز
مهندز اندازه گیرنده درین قد مین مجعله الزاء سینا لانه لایجی فی کلامهم بعد الدال زاء فصار مهندسا باب السین فصل الالف ابس جای درشت و شکستن و خوار
و حقیر کردن عع فاضه بسی تابیس دیگر گون شدن ابس بالضم بنیاد و داش بالکسر جماعت مثل عنس و عساس اس بفتحتین هم مثله اسس جمع امثل قذال و قذل اساس بفتحة مثله اساس بالفتح و الهمد

جماعت مثل سبب و اسباب تأبیس بنا د نهادن و الف که در قافیه میان او و حرف روی یک حرف باشد آنس آمدن گوسپند بهمن لغة اس بالفتح و الکسر و قولهم کان ذلک علی اس الدهر
ای علی قدم الدهر الس خیانت کردن و شوریده شدن عع فاکه الوس پروانه تألس دردمند شدن یقال ضربه فما تألس ای ما توجع یقال ما د
الوسا ای شیئا الیاس بالکسر نام پیغمبری اعجمی امس شی و هو مبنی علی الکسر عند بعضهم و معربة و معرب عند بعضهم و معرفة و اذا اضیف و دخله الالف و اللام
او نکر صار معربا بالاتفاق یقال معنی امسنا و مضی بالامس المبارک و کل غد صار امسا و لا یصغر کما لا یصغر الغد و البارحة و کیف و این و متی و ای و ما و
عند کما لا یصغر اسماء الشهور و الاسبوع غیر جمعة انس انسان بالکسر مردم انثی انسی بعضیین یکی اناسی جماعت قوله تعالی و اناسی کثیرا اناسیة کذلک
مثل صیاقلة انسان العین مردم چشم اناسی جماعت قیل اصله فعلان و زید فی تصغیره یاء کما زید فی تصغیر رجل فقیل رویجل و قال قوم اصله انسیان فحذفت
الیاء تخفیفا و لهذا ردوها فی التصغیر فقالوا انیسیان انس بالضم بی ترمانی و آرام یافتن بچیزی عع فاکه قال ابن عباس انما سمی انسانا لانه عهد الیه
فنسی و الاناس لغة فی الناس هو الاصل یقال کیف ابن انسک و انسک یعنی نفسه ای کیف ترانی فی مصاحبتی ایاک و فلان ابن انس فلان ای صفیه
و خاصته و هذا حدثی و انسی و خلصی و جلسی کله بالکسر یعنی هم سخن و مونس گزیده و همنشین من بیت استیناس آرام یافتن بچیزی یقال استانست بکذا ای حس
یافتن وحشی از مردم تأنس آرام یافتن انیس مونس انس و هنده مونس مثله و روز پنجشنبه و ما بالدار انیس ای احد ایناس انس دادن و دیدن و دانستن یقال
آنست منه رشدا ای علمته و شنیدن تانیس انس دادن یونس بفتح النون و کسرها و ضمها نام پیغامبری و هم ایضا انسی ضد وحشی قال ابو زید هو الایسر من
کل شیء و قال الاصمعی هو الایمن و قال کل اثنین من الانسان کالساعدین و الزندین و القدمین فما اقبل منهما علی الانسان فهو انسی و ما ادبر عنه وحشی
انس بفتحتین مردم و قبیله که بیکجای مقیم باشند و نام خادم رسول صلی الله علیه و سلم و بی ترمان شدن عع کافه یقال انست انسا و انسا و س ع ک
مرد و قبیله ای من عطا دادن عوض دادن از چیزی عع فاضه ادیس تصغیره و نام مردی استیاسه عوض خواستن مستاس آنکه از وی عطا خواهند
اس سخت مرد و باقی جا گستردن آتش و آن نشانهای سرای یأس نومید شدن عع کافه و الفعل الثیث منه ایئس یأسا لغة فی یئست ایاس ساد
مصدر بها و احد ای منه فلان یا یسی تأییس نومید کردن فصل الباء باس عذاب و سختی و سخت حرب شدن مرد و الضم بهما بئیس علی فعیل ای شجاع
عذاب بئیس عذاب سخت بوس و بئیس سخت حاجتمند شدن عع کافه بائس نعت منه بئس بالکسر و هی کلمة الذم خلاف نعم و هی کلمة المدح یقال بئس الرجل
زید و بئست المرأة هند و هما فعلان ماضیان لا یتصرفان لانهما ازیلا عن موضعهما فنعم و بئس منقولان عن نعم و بئس ای اصاب نعمة و صار بؤسا فنقلا الی المدح
و الذم فشابها الحروف فلم یتصرفا ابؤس جمع بؤس و سختی و فی المثل عسی الغویر ابؤسا و یقال یوم بؤس و یوم نعم بالاضافة روز سختی و راحت اباس سختی
رسیدن ابتئاس اندوهگین شدن و کراهت داشتن قوله تعالی و لا تبتئس بما کانوا یفعلون ای لا تحزن و لا تشتکی مبتئس اندوهگین باسختی بؤسی خلاف نعمی
بجس روان شدن آب متعدی لازم عع فاضه انبجاس تبجس روان شدن سحاب بجس و بجس ابرهای ریزان بخس کم و اندک و زمین که بی آب دادن
برویاند قوله تعالی و شروه بثمن بخس ای قلیل و کم کردن حق کسی عع نفعها و فی المثل تحسبها حمقاء و هی باخس یضرب اجری المثل قال الثعلب ان شئت قلت
باخسة و بخس الم بخیسا ای نقص برس بالکسر [illegible] برنس بالضم کلاه که در صدر اسلام می پوشیدند تبرنس پوشیدن آن کلاه [illegible]
یقال ما ادری ای برنساء هو [illegible] برجیس بالکسر عزیز نام کوکبی که آنرا مشتری نیز گویند یقال ناقة برجیس ای عزیزة برجاس [illegible]
نشانه که در هوا نهند ناقه برعیس مثل برعیس عبس [illegible] نرم راندن و پریشان راکردن ستور را عع فاضه بسیسه ساختن آن نوعی از طعام [illegible]
و سخن چینی کردن یقال بس عقاربه ای ارسل نمائمه و اذا بساس [illegible] راندن ستور و بس بس گفتن مر ناقه را بوقت دوشیدن ناقه بسوس آنکه بی بساس شیر ندهد و فی
الحدیث یخرج قوم من المدینة الی الشام یبسون و المدینة خیر لهم لو کانوا یعلمون انبساس [illegible] راندن ستور بسوس نام زنی و فی المثل اشأم من البسوس [illegible] البسوس
منسوب بود و سختی و شوی [illegible] بسابس بیابان خشک بسابس جا [illegible] ترهات قال الکسائی یقال جئ به من حسک و بسک ای جئ به علی کل حال و من این شئت قال ابو
عمرو جئ به من حسه و بسه [illegible] ابلاس نومید شدن [illegible] اندوهگین و شکسته گردیدن و آواز نکردن ناقه از غایت شهوای گشن

بلسن بالتحریک میوه مانند انجیر بلاس گلیم و هو معرب پلاس منه قولهم یقال ازتک اللّه علی البلس یعنی شتر تو را بر پلاس بنشانند و این دعا باشد که کسی را که عقوبت کنند بروی
استشهار کنند و ندا فرمایند **بلعس** ماده شتر ضخم سست گوشت **بلتیس** پس ماندن از کسی و چیزی **بوس** بوسه دادن معرب **عع فاضه**
بهنشته **بهنس** خرامیدن **بهس** یکی از نامهای شیر بیسه گروهی از خوارج **بیسان** نام جائی **فصل التاء** **ترس** بالضم سپر ترسه ترس بالکسر
فیها تروس و اتراس جمع تارس مرد با سپر تراس مرد سپردار خداوند سپر تترس و ترتس سپر پیش داشتن متترس بالکسر قلعه **تعس** هلاک شدن بروی
در افتادن و هو ضد الانتعاش **عع بفتحهما** اتعاس هلاک کردن تعساله هلاکی باد او را **تنوس** طبیعت و اصل یقال هو من تنوس صدق ای من
اصل صدق **تیس** نگه تیوس و اتیاس جمع متیوساء بالمد کذلک تیاس نگهبان استتیاس نگه خواهشدن ماده بز و یقال فی فلان تیسیّة ای بکبر و تعدد
**فصل الجیم** **جبس** بالکسر بد دل و گول **جبجس** خرامیدن **جحاس** زحمت دادن خصم بها در جمیع کوشش نمودن و شاید کذلک **جدیس**
قبیله جادسته زمین بی عمارت و زراعت نامزد و فی الحدیث من کانت له ارض جادسة قد عرفت فی الجاهلیة حتی اسلم فهی لربها **جرس** بالفتح خوردن
زنبور گل را و نرم کردن و سخن گفتن **عع فاکه** بجرو مثلوا و از نرم و بالکسر کذلک یقال سمعت جرس الطیر نغمه منقاره اجراس آواز کردن مرغ بوقت
تیز گذشتن وی و آواز آمدن از پرایه و آواز کردن حادی به حداو آواز پای کسی شنیدن یقول قد اجرسنی السبع اذا سمع جرسک جوارس زنبوران
ویقال مضی جرس من اللیل ای طایفة منه جرس بالتحریک آنچه و فی الحدیث لا تصحب الملائکة رفقة فیها کلب او جرس تجرس محکم ای کرده و جرس بفتح
اهدا مرد کار آزموده **جرجس** بکسرتین پشه ریزه لغة فی قرقس جرجیس نام پیغمبری **جرفاس** سطبر و درشت **جسّ** بسودن و بر رسیدن احتساس
بسودن مجسّه جای انگشت نهادن طبیب از دست بیمار و فی المثل افرهها مجسّ امهات الابل اذا حسنت الاکل یکتفی الناظر بذلک فی معرفة سمنها جسیس
خبر بر رسید جاسوس آنچه جواسیس نام مردی **جعسوس** بالسین ناکس اینها مرد کوتاه زشت روی جعس بالفتح جموس بالضم و زیاده ایم بلیدی مردم یقال
رمی جامیس بطنه جفاسته ناگوار و جفس بالتحریک ناگوار شدن **عع کافه** **جلوس** نشستن و نشستگان **عع فاکه** مجلس بکسر اوسط جای نشستن
و بفتحها مصدر و کذا الموضع بالکسر و الفتح جلسة مثال همزة بسیار نشیننده جلسة بالکسر نوعی از نشست کما یقال همنشینی کردن یقال هو جلیسی و جلیسی همنشین نست
و تجالس القوم جلس بالجمع زمین درشت و کذلک جمل جلس ای ضخم محکم و شجرة جلس و شهد جلس ای ضخم غلیظ امرأة جلس انکه دائم بر در خانه نشیند جلس
ایضا زمین بجد و بنجد شدن جلسان گلستان معرب **جاموس** گاومیش معرب جوامیس جمع آن فسردن روغن و پیه و آب مار جامس ای جامد جمسه بالضم
غوره خرمائیم رسی **جلنس** بالکسر یک گونه از خرمای کرده و کوه نها باشد ازوی مجانسة هم جنسی کردن تجنیس جنیس فراهم آوردن **جوس** در میان سرای
و جای گشتن و بر رسیدن از آنچه در دست **عع فاضه** قوله تعالی فجاسوا خلال الدیار ای تخللوها فطلبوا ما فیها جیاس مثله جوسان بالتحریک گشتن به شب
**فصل الحاء** **حبس** باز داشتن کردن ضد تخلیت **عع فاکه** احتباس باز ایستادن و باز داشتن لازم متعد حبسة بالضم اسم منه و یقال الحمت الحبسة جحبس
و بند داشتن حباس قبض کردن خیریة الحبس حبیس نعت منه حبس بالضم هم و بالکسر سنگ یا چوب که بر آب راه نهند تحبیس گردانیدن آب ما ستود خند حبالس
جماعت و سمی مصنعة الماء حبسا حابس نام مرد **حدس** گمان و سخن گفتن **عع فاکه** و دوشتن دبال و اهسر برای رفتن و بکار رود در سینه شتر زدن یقال حدست
فی بیته العیرای و جانهاد حدس ای رسیت به و حدسته بر جلی ای وطئته و حدسته ای صرعته و تحدس الاخبار و عن الاخبار ای استخبر **حندس** بالکسر شب
تاریک **حندلس** شتر گران رفتار حراسة بالکسر نگاهبانی کردن **عع فاضه** احتراس خود را پاس داشتن و فی المثل محترس من مثله و هو حارس
و گوسپند دزدیدن در شب حارس پاسبان حرس بفتحتین نگاهبان درگاه سلطان احراس جماعت حرسی یکی از ایشان حریسة گوسپند لب فندره ائس
جماعت و منه حریسة الجبل و الحرس الدهر و الاحرس بالجمع قال امرؤ القیس **شعر** لمن طلل دارس آیه + تقادم فی سالف الاحرس + یقال عشلد ساهی
دهر احرس مقیم بودن بجای یقال احرس فلان بالمکان اذا اقام به حرسا ای دهر **حسّ** حس دار زرم قوله تعالی لا یسمعون حسیسها حس نعصا در ده بعد از و لاد
شود زنا اراوجیرة الحق الحس البس ای الشیء التی منا اذا جارک الشئ بر ناحیة فعل مثله و داشتن آگاه شدن در یافتن نگرگی حس حسّنت بفتح الستیر

ظهر ما ای رحمتاله و سرما گیاه و نبات را بسوزاند حس بالفتح سوختن سرما نبات را **مع فاضه** و گوشت بر آتش انداختن تا بپزد و یقال حسست اللحم و حسحسته و منه جراد محسوس ای آتش بر بالای کوماج گستردن و از خان وان برکندن کسی را حسناهم ای استاصلناهم قتلا قوله تعالی اذ تحسونهم باذنه و کشتن سرمالمح را و منه جراد الحسیس ستور را خاریدن بشانه محسه بالکسر شانه ستور خاریدن و بالفتح دبا الانسان و کذلک بالشین بیابها حواس خمسه پنج حس **کلمه سمع** ذوق و لمس حاسه یکی از پنج و سرمای سوزنده حواس الارض پنج آفت سرما و یخچه و باد و ملخ و ستور جزنده سنه حسوس قحط سال سخت احساس دانستن و یقال احسست بالخبر و حسیت به با بدال الیاء و کذلک حست بالخبر و حسیت و حسیت به ای ایقنت به و ربما خذف و احد السینین تخففا و هو من شواذ التخفیف و قال ابو ما احسست بهم من احد ما وجدت و احست ای شیئا ای وجدته قال الاخفش حست معناه ظننت و وجدت و منه قوله تعالی فلما احس عیسی منهم الکفر انحساس کنده شدن دندان وران تحسس خبر پرسیدن حساس جماعت مردم بنو الحساس گروهی از عرب حساس بالضم ماهی ریزه و بدخوی یقال ضربته فما قال حس یعنی بزدم و هیچ نکرد و یقال اتق الله... من جسک و لبسک الحس حیث شئت و مات فلان بحسه سورای بحال نو حسان نام شاعر رسول الله صلعم و وزن او فعلان با شدار حس با بغال از حس **حلیفس** مثال سرکوتاه سطر جفیسا هم غیر محدود بسنگ فربه و بالنار موضعی هستین کذلک **حلس** بالکسر سطر جلس بفتحتین مثاجلاس جماعت ام جلس کنیت اتان حلاس البیت گلیمی که زیر فرشها بر خانه افگنند و فی الحدیث کن حلس بیتک ای لا تبرح و چارم تیر قمار احلاس گلیم بر شتر افگندن و یقال احبلها اذا امر بها علیه و حلست السماء ای مطرت مطرا رقیقا دائما احلاس پوشیدن نبات زمین را حلس بکسر اللام مرد حریص و ابل حلسیم بالکسر و فتحتین و زیاده الیم کذلک حلاس سرخی که بسیاهی زند **حلبس** ملابس لیر و ملازم چیزی که از وی جدا نشود حلبس کذلک و البار زائد **حمس** جای سخت زشت و مرد درشت دردین و دلیر در حرب و انا سمی قریش و کنانه حمسا لتشددهم فی دینهم حمس بالتحریک مصدر منه **مع کافه** حمس بکسر لغت منه حماسه دلیری عام احمس سال سخت اضوند احامس زمینهای غلظ ناک تحمس سخت شدن حامس بالکسر نام مردی **حمارس** بالضم سخت و شیر ام الحمارس نام زنی **احوس** آنکه از هیچ کس نترسد حوس گرسنگی کشتن بطلب چیزی بشب جاسو خلال الدیار مثل جاسو و المطلوب الحوس هی الامور التی تنزل بالقوم و تغشاهم تحوس دلیری نمودن و بودن بجای بر عزیمت سفر **حیس** در آمیختن و طعامی از خرما و روغن و ماست و ساختن آن طعام **مع فاکه** حواسه بالضم مردم در آمیخته حواسات شتران گرد آمده **فصل الخاء** **تخبنس** غنیمت یافتن خباس غنیمت یابنده خباس بغلبه گرفتن چیزی را و منه اسد خبوس خباس بالضم بالفتح شوداز غنیمت و جای غنیمت خنابس بالنون زشت دیدار و منه اسد خنابس و الانثی خنابسه سخت تاریک **مع** خنابس ای قدیم تابت **خندریس** می کهنه و حنطه خندریس گندم کهنه **خرس** بالفتح مهم خراس خم گر خرس بالضم مهمانی ولادت و جمع الخرس صفة خرسته طعام زان زچه تخریس طعام دادن او را یقال خرست علی المراة ای اطعمتها سفی ولادتها و خرسته ساختن خرس بالتحریک گنگی و گنگ شدن **مع کافه** اخرس لغت منه خرساء مؤنث معدمه کتیبه خرساء لشکر آرامیده لبن اخرس شیر خفته سحابه خرساء بلا رعد و برق خیل اخرس ای بلا صدی اخرناس خاموش بودن خرسی و خراسی و خراسانی منسوب بخراسان و یقال هم خراسان کما یقال سودان و بیضان فی الجمع **خسیس** فرومایه خساس فرومایگی کردن خسیس با فتح کسر و خساسه خسیسان **مع کافه** خس بالضم کم کردن **مع فاضه** و تره که او را کوک خوانند خس بالضم نام مردی استخساس خسیس شمردن یقال فرجه مر خسیسه بر خسیسه و او را از فرومایگی اخسیسه الناقه دندان و یقال جاوزت الناقه خسیسها و ذلک فی السنه السادسه اذا القت ثنیتها و هی التی تجوز فی الضحایا و الهدی **خنافس** زشت و فغن بی اندازه شل با خنفس و درست کنند خنفساء جانوری گنده بو و خبزدوک خنفساءه مؤنث خنفس خنفسه لغتان فیهما کلاهما بالفتح انتهی و الفاء **خلس** اختلاس ربودن خلس کذلک تخالس القوم خلسه بهم فیه یقال الفرصه خلسه خلاس بهم آمیختن گیاه خشک و تر و موی سیاه و سپید خلیس گیاه خشک و تر و سپید سیاه و سپید بهم آمیخته خلابس بهم انداختن و دروغ مخلط جمله بر دن از کسی یقال خلبس قلبه ای فتنه و ذهب به کما یقال خلبه و لیس بعدان یکون به الاصل الا ان السین من حروف الزیادات خلابیس پراکنده **خمس** پنج زن خمسه پنج مرد و خامس پنجم یقال جاء فلان خامسا و خامیا بالیاء خمس بالکسر یکمشب روزی نوبت آب خوردن تا پنجم اخماس پنجم شدن خمسه او ندشتر ان خمس شدن رجل مخمس و الا هم خوامس خمیس لشکر با پنج رکن مقدمه قلب میمنه میسره ساقه و جامه پنج گزی مخموس مثله و روز پنجشنبه احمسا از خمسه

پنج ماه شی مخمس پنج گوشه خمس پنج یک مال ستدن عع فاضه و پنجم قوم شدن عع فاکه یقال خمست القوم ای اخذت خمس اموالهم و خمستهم اذا کنت
خامسهم و تکملتهم بنفسک خمسة و یقال خمسة دراهم و عندی خمسة الدراهم و تقول هذه الخمسة الدراهم بالنصب و ان شئت رفعت و تجریها مجری النعت و کذلک الی
العشرة و فی المونث تقول عندی خمس القعود و قولهم فلان یضرب اخماسا لاسداس ای یسعی فی المکر و الخدیعة و اصله فی اظماء الابل و یقال غلام رباعی
و خماسی و لا یقال سداسی و سباعی لانه اذا بلغ ستة اشبار صار رجلا **خنوس** سپس ماندن و سپس خزیدن و پنهان شدن عع فاضه خناس متعد فیه
خنس بینی پس نشستگی اخنس خنساء نعت منه خنس بالضم جمعها و البقر کلها خنس خنساء نام زنی شاعره خناس دیو سرکشنده خنس ستارگان و یا سیاره از ان
و قال الفراء فی قوله تعالی فلا اقسم بالخنس انها النجوم الخمسة زحل و المشتری و المریخ و الزهرة و عطارد **خلیس** بالکسر درخت انبوه و بیشه شیر خنیس بالفتح بوی گرفتن
مردار عع فاکه و کاسد شدن چیزی و عذر کردن بکسی عع فاضه یقال خاس ای غدر به و خاس بالعهد ای نکث و خیسه ای ذلله و منه المخیس زندان
عراق ای هو موضع ابتذال **فصل الدال** **دبس** بالکسر دوشاب ادبس اسپ سرخ سیاه رنگ شدن ظهر او تبس و فرس ادبس نعت منه دبسی بالضم مرغی که با
بالفتح و المد ملح ماده و ادبست الارض اذا ابدت خضرتها من النبت و هی ارض مدبسة دبوس مشدد آمم موت دابس عت جا **دحس** ...
در میان توم و دستها در پوست گوسپند کردن وقت سلخ دحاس کرمی که در زیرهای دیوار و در خاک نرم مغاکها سازد دحاحیس عت جا داحس اسپی
و هو لقیس بن زهیر العبسی و منه حرب داحس وقعت الحرب لاجله بین عبس و ذبیان اربعین سنة **دحمس** دحمسان سخت تن سیاه و گندم گون درحس ...
الماس ... تورد خلیس پیوند دست و پا ستور و گوشت فربه گیرنده و ریگ توده و عدد بسیار از هر چیز یقال عدد داخس بالکسر و ... داخس الکثیر ...
دخاس ای متقاربة الخلق دخس مثال صرد جانوریست دریائی **دروس** ناپدید شدن نشان و ناپدید گردانیدن لازم متعد درس حایض شدن زن ...
گیست فرج زن و گذشتن راه پنهانی و کهنه شدن جامه دراس کوفتن خرمن گندم درس درسته مدارسة تدارس تدریس ادراس سبق گفتن و درس کتاب کردن
مدرسة جای درس درواس بالکسر سطبر گردن و بلکوه از مردم و سگ و شتر درس بالکسر دریس جامه کهنه درسان عت جا ادریس نام پیغمبری ... **دربیس** سختی
و پیر خرف و گندپیر و مهره و تدربس ای تقدم بعیر **درفس** مثال هزبر ناقه درفسه بزرگ درفاس مثله دردفس بالضم مثال علابط استخوان میان کله
و گردن **دس** قطران الجیدین اشتر را بعیر مدسوس نعت منه و فی المثل لیس الهناء بالدس و زیر خاک پنهان کردن دسیس پوشیده داشتن مکر و حیله عع فاضه
و ساسته مار که در زیر خاک پنهان شود اندساس پنهان شدن در خاک دسته بالضم بازیچه کودکان **دعس** نشان نیزه در زدن بجای و دعکی ...
بجماع و پر کردن خنور را طریق دعس راه بسیار نشانه مدعاس راه نرم مدعسة نیزه زدن با هم مداعس بالکسر نیزه مداعس نیزه‌های میانه ... مدعس جای ...
در مادیه و تنور بریانی **دعکسه** ست نبده و هو اللعب بالمجوس **دفنس** بالکسر زن گول و دفناس و احمق **دکاس** بالضم خواب که غلبه کند بر مردم داس فالی ...
هر جانوری ما آن گیرند و هی لغة فی کادس کدس عدد بسیار و یکی از آنها ... **تدلیس** پنهان کردن عیب متاع بر خریدار ... دلس بالتحریک تاریکی رونده
که در آخر روز ... عت جا مدلس تاریکی فرود آمدن **دعس** شتر ضخم **دلمس** بفتحتین شیر دلیر شب **دموس** سخت و تاریک شدن ... و پنهان
کردن چیزی در خاک و پوشیده داشتن خبر و دمست میله النحری کمه البته عع فاضه لیل دامس و دموس سخت تاریک اسد دموس کار ها بزرگ کانه جمع دامس مثال نازل و
نزل تدمیس پنهان کردن در خاک دیماس بالکسر زندان حجاج بن یوسف و گلخن و سمج دیامس عت جا مثل قراط و قراریط و ان فتحت الدال محمود دیامس مثل شیطان و شیاطین
**دمقس** مثال هزبر قز و ابریشم **دنقسه** تباهی افگندن میان قوم **دنس** بالتحریک ریمناکی و ریمناک شدن عع کا تدنس مثله تدنیس متعدی منه
**دوس** کوفتن بپای عع فاضه و قبیله از یمن و درشت کردن شمشیر دیاسه کوفتن خرمن ... خرمن جامه دیس ... مصقله **دهس** دهاس بالفتح جای که
نه ریگ باشد و نه خاک دهسة بالضم بودن آن زمین ادهس نعت منه رنگ ادهس ... بسیار سرخ رنگ **دهاریس** سختیها **فصل الراء** **راس** سر و روز ... ارؤس رؤوس ...
و بر سر زدن ... راس عت جا ... راسی ... رئاسة سروری کردن عع ... مرئوس ... سر کسی را بر قومی ... و عند العامة رواس
... سر ... سیاه ... بزرگ سر ... بالضم مثله شاه ... شعر که خرد ... [illegible] ... نمانده باشد ...

رأس مین نام جانی و یقال هو رأس الکلاب یعنی هو فی الکلاب منزلة الرئیس من القوم و یقال رمی فلان منه فی الرأس ای اعرض عنه ولم یرجع به رأسا و کرهه
و استثقله و یقال رئیت منکم فی الرأس ای اعرضت عنی و یقال ابعد کلامک من رأس ای ابدا کرری و نبت علی رأس برگ و رأس کبیر کاریغی رأس السیف دسته شمشیر
رمیس دلیر و سختی و داهیه رئیسا و هو رئیس ای شد ارتباس گوشت اگنده شدن گیش منیس مختار اگنده گوشت رمیس و رأس کندن و خشک
و خران رئیس بیت زدن ارتباس ضعیف شدن کار رجس بالکسر پلیدی و عقوبت و خشم قوله تعالی و یجعل الرجس علی الذین لا یعقلون قال الفراء
انه العقاب و الغضب رجس بالفتح آواز بلند رعد و بانگ شتر و بلند کردن ع فاضه ارتجاس مثله سحاب رجاس بعیر رجاس نعت منه و یقال هو فی
مرجوسة من امره ای فی اختلاط مرجاس سنگی که بر دلو بندند و لای چاه را بدان بشورانند و آن آب را بر کشند تا لای ها بدان طریق بر آید رجس بالکسر الجیم
نرگس معرب و النون زائدة لانه لیس فی الکلام نفعل و فی الکلام تفعل ردس سنگ انداختن ع فاضه مرداسة کذلک ردیس مثال فسیق سنگ انداز
مرداس بالکسر سنگی که در چاه اندازند تا معلوم شود که آب هست در وی یا نی و نام مردی و یقال ما ادری این ردس ای این ذهب رس الحی و سیسها اول و تکفی
رس من خبر ای شیء منه رس البئر چاه بسنگ بر آورده و نام چاه بقیه ثمود و نام وادی و نام آبی و چاه کندن و در گور کردن مرده و اصلاح کردن میان قوم و فساد
کردن و هو من الاضداد و دانستن خبری و دیدن کسی را و یقال فلان یرس الحدیث فی نفسه ای یحدث به نفسه رسیس شیء ثابت رسته جنبیدن شتر تا بر خیزد رعس
لرزیدن و رفتن آهسته از ماندگی و ضعف ع بفتحها ناقه رعوس انکه سر او لرزد از پیری رعسان جنبانیدن سر از کبر ارتعاس لرزیدن و شتابان المعجمه کذلک ارعاس
لرزانیدن و باشین مثله رعس گوالیدن و نیکوئی و فی الحدیث ان حلل رغسه الله تعالی مالا ای اکثره ما لا مبارک رغیده یقال انه نصاب رغس یعنی حسب نیزه و بابرکت مرغوس ای
مبارک و میمون یقال رأیت وجهک المرغوس ای المبارک رفس بپای زدن ع فاکه رکس بسپاسی بر گردانیدن ارکاس کذلک قوله تعالی والله ارکسهم بما کسبوا
ای ردهم الی کفرهم ارتکاس باز گشتن بچیزی که از وی خلاص یافته باشد رکس بالکسر پلیدی و مردم بسیار ارکس گاو بکه در گرم ... بند بوقت کوفتن و نام وادی
و الکوسة فرقة من النصاری و الصابئین رمس خاک گور و پوشیده داشتن خبر و دفن کردن مرده ارماس کذلک مرمس تیضا هموار و نا پدید گردانیدن شد بر گور و سنگ انداختن
مرمس جای گور رمس باد که راه می را ناپدید کند رمیس زیان خبر هید فصل السین سحبس بالتحریک آب رنگ گردیده و گردن نیز رنگ آب ع کافه و یقال
لا آتیک سحیس عجیس الا و جبس سحیس اللیالی یعنی هرگز سدس بالضم و بضمتین شش یک ستیس بالکسر شش و زیکبار زوبت آب شتر اسداس حب سدس شتران شدن
و هو من اشتر هشت سالگی و شش تن شدن قوم مسدس شش یک آلا تیک سدیس عجیس هرگز شاه سدیس شش سالگی در آمده سدس بالتحریک دندان هشت سالگی
شتر یستوی فیه المذکر و المونث لان السنان الالان کلها بالهاء الا السدس و السدیس البازل و جمع سدیس سدس مثال رغیف و رغف و جمع سدس سدس مثال اسد و اسد و ازا سیدی
و سدیس نیز سدس شش یک مال شدن ع فاضه شش و ششم قوم شدن ع فاکه سدوس بالفتح پدر قبیله سدوس بالضم طیلسان سبز قال الاصمعی و سدوس
بالفتح الطیلسان و بالضم اسم رجل ششد سن بالضم بیاه سرلیس سرس نام مرد سلس نرم و آسان سلاسة مصدر منه و سلس البول و سلس لقباد سلس بالسکون رشته و کشیده
سلاس بالضم یسویی مسلوس ای عقل سلعوس بفتح اللام نام شهری سنبس بالکسر رحی ازملی سیاسة بالکسر رعیت داری کردن ع فاضه اساسته سوس
سیاد کردن کسی افگندن سوس بالضم مثلبعت و اصل و دو حیه و منه سوس بالفتح ورت دانه در خری ع کافه اساسته تسویس کذلک رشته شدن گوسپند اساسته
کذلک سیاسا بالکسر المد کنف سار بیت مهره پشت خرسیاسی جا عیب فصل الشین شکاشاس حای ادشت و بالتحریک مصدره ع کافه امکنه شوس مثل حبن و جوب
شاس نام مردی شخس اضطراب و اختلاف کردن ع بفتحها تشاخس اختلاف افتادن میان قوم و یقال تشاخست اسنانه اذا اختلفت فمال بعضها
و سقط البعض من الهرم شرس شرس خوشر شرسه مصدره تشارس دشمنانگی کردن با هم مکان شرس با سکون درشت فرس بالکسر
شوریده گیاه مشرسة نعت منه یقال بنو فلان شرسون ای ترعی ابلهم الشرس رجل شکس بالسکون و دشوار خو یقال هم شکس بالضم
مثال رجل صدق و قوم صدق شکاسه مصدره ع کافه تشاکس نعت منه علی القیاس شمس آفتاب و تجمع علی شموس کانهم جعلوا
کل ناحیة منها شمسا کما قالوا للمفرق مفارق و تصغیرها شمیسة و جمیل و آفتاب ناک شدن روز اشماس کذلک شمس

بمعنی دشمنی پدید کردن ع فاتحه شماس بالکسر مثله یقال شمس لی فلان ای ابدی لی عداوته فرس شموس شماس مصدران منه رجل شموس ای عسر الخلق شمس
بآفتاب استادن تشمیس بآفتاب خشک کردن عبدشمس پدر قبیله عبشمی منسوب بوی در نسبت اسم مضاف مرجه گویند یا نسبت بمضاف کنند چون عبدری از
عبدالقیس و یا بمضاف الیه چون مطلبی از عبد المطلب و یا ببعضی از هر یک چون عبشمی از عبدشمس و عبدری از عبد الدار و عبقسی از عبد القیس و یقال تعبشم فلان و تعبقس و اما
عبشمس بن زید بن مناة بن تمیم قال ابو عمرو واصله عب شمس ای حب شمس و هو ضوءها والعین مبدلة من الحاء کما یقال عب ثرو هو البرد و قال ابن
الاعرابی اصله عب شمس مهموزا بالکسر والفتح و هو العدل والنظیر شوس بالتحریک نگریستن بگوشه چشم از تکبر ع کافه اشوس نعت منه شوس جماعت مثلها
بگوشه چشم نگریستن و رخساره گژ کردن در ان حال **فصل الضاد** ضبس بالتحریک پلید و دشوار خو شدن ع کافه ضبس ضبیس نعت منه ضرس
بالکسر دندان و هو مذکر ما دام له هذا الاسم لان الاسنان کلها اناث الا الاضراس والانیاب ضروس و اضراس جماعت ضرس ایضا پشته درشت
و باران اندک ضروس جماعت ضرس بالفتح گزیدن سخت و بدندان آزمودن چوب را بنرمی و سختی و سخت شدن روزگار بر کسی ناقه ضروس گزنده
و آن ماده شتر که در نوزادن بگزد و یقال هی بجن ضراسها ای بحدثان نتاجها ضروس بالضم سنگها گرداگرد سر چاه مضروسة و ضریس نعت منه
اضراس نفسه کردن کسی را التضریس مجرب و محکم گردانیدن حرب و سفر مرد را رجل مضرس نعت منه ای مهذب مجرب ربط مضرس چاه درموش دندان
حرة مضرسة و مضروسة آنکه در وی سنگ ریزه ها باشد تضارس ناهموار آمدن بنا رجل اضرس اضرس اتباع ضرس بالتحریک کندی و کند شدن دندان از ترشی
ع کافه ضرش ضرس [illegible] شوار خو ضغبس بالضم خیار و یا در زنگ ریزه و مرد ضعیف ضغابیس جماعت و فی الحدیث اهدی لرسول الله صلعم ضغابیس مراد
صغبة ای مولعة بحب الضغابیس و قد مر فی باب الباء **فصل الطاء** طحس بالکسر اصل و بیخ هر چیزی طرس کاغذ صحیفه و کاغذی که محو کرده باشند
از وی و باز نبشته طلس مثله اطراس طروس جماعت طرسوس بالتحریک نام شهری و لا یخفف الا فی الشعر لان فعلولا لیس من ابنیتهم طرفسان پاره از ریگ
طرمسا ممدود تاریکی طرمسة گرفته شدن و بسیار یکی رفتن طرموس بالضم کوماج طس طسة طست تشت طساس طسوس طسات جماعت مطستر
رونده در شهر ها طفس بالتحریک ریم و ریمناک شدن طفاسة کذلک ع کافه ثوب طفس و رجل طفس نعت منه و طفس البرذون ای مات طفوس مصدر
ع کافه طنفسة بالفتح والکسر پارچه گستردنی طنافس جماعت طلس پاک کردن نبشته ع فاکه تطلس لازم منه طلس بالکسر مثله اطلاس جماعت اطلس
کذلک یقال رجل اطلس الثوب و ذئب اطلس و هو الذی فی لونه غبرة الی السواد و کل ما کان علی لونه فهو اطلس طیلسان ج طیالسة جماعت والهاء فیها
للعجمة لانه فارسی معرب و العامة تقول بکسر اللام فلو صحت هذا فی النداء لم یجز لانه لیس فی کلامهم فیعل بکسر العین الا معتلا نحو سید و میت طمس بالکسر مرد
بالضم دروغ گوی طموس ناپدید شدن طمس متعد منه ع فاضله انطماس تطمس پاک شدن و ناپدید گشتن کمنحط قوله تعالی ربنا اطمس علی اموالهم ای غیرها و قوله
تعالی من قبل ان نطمس وجوها ع نیف طملس بتشدید اللام گرده خشک طیس آب و دیگ بسیار جز آن طیسل مثله لام زائدة طاس [illegible] طاوس و مردم
خوب بلغت شام تصغیره طویس فی الامثال اشأم من طویس و این مخنثی بود در مدینه و کان اسمه طاوسا فلما تخنث جعلوه طویسا و کان یقول یا اهل
المدینة توقعوا خروج الدجال ما دمت بین ظهرانیکم فاذا مت فقد امنتم لانی ولدت فی اللیلة التی مات فیها رسول الله علیه السلام و فطمت فی الیوم
الذی مات فیه ابو بکر و بلغت الحلم فی الذی قتل فیه عمر و تزوجت فی الیوم الذی قتل فیه عثمان و ولد لی فی یوم قتل علی و سمی بعبد النعیم و قال لنفسه انه عبد
النعیم انا طاوس الجحیم و انا اشأم من یمشی علی ظهر الحطیم طوس بالفتح ماه و خوب وی شدن ع فاضله **فصل العین** عبوس ترش روی کردن ع
فاکه تعبیس مبالغة فیه تعبس لازم منه عبس سرگین و پشک خشک شده بر دم ستور و خشک شدن ریم بر دست و اندام ع کافه
اعباس عبس ناک شدن ستور یوم عبوس ای شدید عبس بالسکون پدر قبیله از قیس عیلان عنبس شیر عنابس اولاد امیة بن عبد شمس
و ایشان شش تن بودند حرب و ابو حرب و سفیان و ابو سفیان و عمرو و ابو عمرو و جز این شش را اعیاص خوانند ع عترسة سخت گرفتن
عتریس بالکسر مرد خشمناک عتریس ناقه صلب نون زائدة عجس بتثلیث حرکات قبضه کمان معجس مثال مجلس کذلک عجس پاره از شب

بچه ساده کار بزرگ از شتران دنباله بچه جنس شتر عجالس جماعت عجمین باز داشتن از حاجت و گرفتن بچه چیزی را عجم فاکه محس چیزی را در جه کار زدی شدن
و دیر بیکدیگر آمدن باران سطر عجوس باران بپای بجل عجیس مثل عجیر شتن که نتواند کشتی کردن عجیبی عجیسا تفضلو ممدود و نوعی از رفتار آهسته
عدس رفتن و ز من طلعه فی الحدس و سخت سپردن و جاده و مستقیم عدوس الکسری نیز سخت رفتار عدس بالتحریک سنگ عدسه سرخکان که بر اندام بر آید
عدس بالوضع وبانگ راندن استر و ربما سمی البغل کذلک و عدس نام مرد عدبس بالفتح والتشدید بر نام دو شتر محکم اندام عدالبس جماعت عرس بالفتح زن
و مرد نو خواسته بیکدیگر از اتفاق عروس مرد عروس فی نساء عرائس و فی المثل کاد العروس ان یکون امیرا عرس بالکسر زن با شوهر و ماده شیر باز اعراس
جماعت و ربما سمی الذکر و الانثی عرسین ابن عرس راسو بنات عرس جماعت و حکی الاخفش بنو عرس عرس بالفتح دیوار که میان دو دیوار خانه سر آن نهند و بنا
نهاند و سقف سازند تا آن خانه گرم تر شود و از الفارسی بچه گویند بیت معرس خانه با بچه عرس بالضم مهمان عروسی اعراس عراسات جماعت اعراس و عرس
کردن و جماع کردن عرس الصبا بستن گردن شتر بر بازو بای وی عم و هما عراس بالکسر کسی بند بوی عرس بالتحریک دهشت داشتن عم کاغ و ملازم
چیزی بودن یقال عرس ای لازمه عرس عنت منها تعرلیس در آخر شب فرود آمدن مسافران اعراس مثله معرس و معرس منزل فرود آمدن عریس عریسه
بالکسر جای بیشه و جای شیر ذات العرائس نام جای عرندس شتر سخت با قوت ناقه عرندسه توانا و دراز قامت عشنبل عطرة دور شدن و بیکسو رفتن
از جنگ و منازعت قوم عکس گرد آمدن سیاه شدن موی عکسته گرد آوردن بیکدیگر عوس بالکسر سنگ ناقه استوار عسس شب گشتن پاسبان و دیر آمدن
ناقه و شیر دادن او و بیشتر فعل عاس شب گردنده و گرد شهر عسس جماعت مثل خادم و خدم فی المثل کلب عس خیر من کلب ربض عسعس
شب گشتن و تاریکی در آوردن شب قوله تعالی واللیل اذا عسعس عسیلا الضم قدح بزرگ عساس بالکسر جماعت و یقال جی من عسک و بسک ای من حیث
شئت او من جهدک و جدک عسوس بالفتح ناقه که تنها چرا کند و ناقه که پیش مردم شیر ندهد و جوینده صید و گشت کننده اعتساس شب گشتن و زدن
و طلب کردن عسن جای تطلب عسعس عسوس عساس کرک جماعت و الضا خار پشتها تعس عسیدن بوی و صید جستن عسعس نام جای در مادیه نام
مردی عسطوس درختی عفرس بچه فی المثل اسرد من عفرس و کذلک العضارین بالضم عضارس بالفتح جماعت مثل جوالق و جوالق و گیاهی عطاس بالضم
عطسه دادن عطرفانه که و دمیدن صبح عاطس آنکه پیش آید عطس بکسر الطا و فتح یا بینی عطموس زن تمام اندام و شتر قوی هیکل عطامیس جماعت و قد جاء فی الحدیث
الشعر عطامس عقس باز داشتن و آمدن و زدن سپاس بر سر زن کسی عقوس مرد بد و املاح مثال اعقاس کشتی گرفتن و معاقسه مرد سیله فی الحدیث
و عافسنا النسا عفاس بالکسر روع نام دو شتر عفنقاس و عفنقس بدخوی از خوشیدن خلق عفنقس بد شو عکس باژگونه کردن مهار شتر بر دست او بستن و شیر بچین جمود
علیس که بر خوردنی ریزند و نوعی از طعام که از شیر و آرد سازند و العلیس العضیب من الجبال عکس تحت الارض الی موضع آخر عکس شاخ بزرگ او را بیخ باشند تا رد ند
عکاس بالکسر آن پر مهار شتر بند و بوی دست او بندند تا آرام شود عکمسه تاریک شدن شب لیل عکامس شتران بسیار عکلس بالتحریک گنبد بزرگ و نام مردی و کوهی
از گندم دو گانه در یک غلاف که از آن نام مکه گویند جمل و رحل علیسی استوار خلقت و سخت علوس چیزی از طعام یقال ما ذقت علوسا و لا الوسا ای شیئا و یقال
الضا ما علیه علوسا علس اشامید علیح فاکه تعلیس خوراندن و سخت علیس بچاری علس ای محرج علیس پایی با پوست بچه علکاس سخت پیشدن که
و شتر درشت علکس و معلنکک موی تنبو و ناقه علطوس مثال فردوس شتر گزیده علطلیس بالفتح روشن و تر آن عماس بالفتح حرب سخت
و بلا لیل عماس شب تاریک لوم عماس الضا عماسته تاریک شدن عمیص ها امر عموس عمارس کاری بی سر و پا رجل عموس آنکه متعسف تعامس تغافل
کردن یقال تعامس علیه ای تعامی علیه و ترکه فی شبهة من امره عمس خولیشتن را در کار نادان ساختن و عمس الکتاب ا
درس و عفا طاعون عمواس بالفتح والکسر اول طاعون که پیدا شد در اسلام بشام عمرس بالفتح والتشدید مرد قوی سخت عملس
مثله و توانا و سبک بتقن عمروس گوسفند بچه و کودک سبک عملس الضا مرد جلد و گرگ و نام مردی که تا در رابرشت کرده بچه مردی
یقال هذا امر من النطس ناقه سخت عم دراز عنو و بر آمدن و حسر رفتن عنسی عناس بالکسر مثله عنس عانس و یقال للرجل ایضا

قیس بن رفاعة شعر منا الذی هو ما ان طر شاربه والعانسون ومنا المرد والشیب وقال الکسائی العانس فوق المعصر عنش عنس عجت مثل انل ونزول
نزل وتغیر گردیدن کلان سالی چهره مردم را عع فاضه یقال فلان لم تعنس السن وجهه ای لم تغیره والی الکبر تعنیس دیر ماندن دختر در خانه بی شوهر
قال الاصمعی لا یقال عنست ولکن عنست علی مالم یسم فاعله وعنسها اهلها عوس شب پرسه زدن گرد چیزی گشتن گرگ در پی خوردنی و نگاهبانی مال
کردن عیاسة کذلک یقال هو عائس مال عوس نوعی از گوسپند یقال کبش عوسی عوساء بالفتح ممدود خبزدوک با بچه علیس آب گوشت و کشتی کردن
عع فاکه عیس بالکسر شتران سپید سرخ موی عیس میاء وجدها عیساء ایضا مع ماده عیسی نام پیغمبری علم عبرانی او سریانی والجمع عیسون و عیسین
واجاز الکوفیون بضم السین قبل الواو وکسرها قبل الیاء مثل عیسون وعیسین ولم یجزه البصریون والکسائی یفتح ما قبل الواو فی الالف الاصلیة مثل معطون
ویضم فی غیر الاصلیة مثل عیسون وکذلک القول فی موسی وان نسبته الیهما عیسوی وموسوی قلبت الیاء واوا وان شئت حذفت الیاء فقلت عیسی
وموسی بکسر السین **فصل الغین** غبس بفتحتین خاکستر گون شدن ذئب اغبس مرد اغبس اسب سمند ویقال لا آتیک ما غبا غبیس هرگز همیشه وهذا
ظرف من الزمان وقال بعضهم صلة الذئب وغبیس تصغیر اغبس مرخم وغبا صلة غبس قابل بن جدی الباقین بالالف مثل تقصی بن تقصقص ومعناه لا آتیک
مادام الذئب یاتی الغنم غبا غرس بالکسر آب که با بچه بیرون آید از رحم و پوست که بر روی بچه باشد غرس بالفتح نشاندن درخت عع فاکه غراس
بالکسر نهال و وقت نهال نشاندن غریسة خرمای نورسته غسس بالضم مرد ناکس ضعیف وهو جمع [illegible] لذلک غلس بالفتح عیب کردن
غسغسة مبالغه کردن در راندن گربه و او راعس غس گفتن غسان قبیله از یمن ونام ابی [illegible] هو ام فعال بمعنی هو ام [illegible] غطس آب فرو بردن
عع فاکه مغنطیس سنگ آهن ربا معرب غطریس ستمگار و متکبر تغطرس تکبر کردن غلس بالتحریک تاریکی آخر شب تغلیس در تاریکی رفتن
یقال غلسنا الماء ای وردناه بغلس وکذلک اذا فعلنا الصلوة بغلس ویقال وقع فلان فی وادی تغلس غیر مصروف یعنی ای فی داهیة باطل غمس
در آب فرو بردن انغماس اغتماس لازم منه مغامسة فرو بردن در آب یکدیگر را و در میان حرب افکندن خود را امر غموس کار سخت الیمین الغموس سوگند
دروغ گناه فرو برنده طعنة غموس زخم گذاره ناقة غموس آنکه حمل وی دیده نشود تا بوقت زادن غمیس گیاه سبز که در زیر گیاه خشک بر آمده باشد
و آبراه خرد میان تره زار غیسان جوانی **فصل الفاء** فأس تبر فؤس جمع و زدن به تبر فأس اللجام کام لگام فأس الراس تندی قفا
فجحس بزرگ منشی کردن عع فاضه فدوس شتر مثل دکس و گردهی فرس بالتحریک اسب نر و ماده ولا یقال فرسة افراس جمع
وتصغیر الفرس فریس وان اردت الانثی خاصة لم تقل الا فریسة بالهاء فارس سوار فوارس جمع وهو شاذ لان فواعل جمع فاعلة او جمع فاعل
اذا کان صفة للمونث نحو حائض وحوائض او ما کان لغیر الادمیین مثل جمل بازل وجمال بوازل وحائط وحوائط فاما مذکر ما یعقل فلم یجمع علیه الا فوارس
ونواکس وهوالک قال ابن السکیت اذا کان الرجل علی ذی حافر برذونا کان او فرسا او بغلا او حمارا قلت مر بنا فارس علی بغل وفارس علی حمار
فرسته باد که در گردن نشیند فرنیس حیز فریسة شکاری فرس افکند شیر شکاری را عع فاکه و فرو کوفتن و شکستن استخوان گردن افترس کذلک
واصل الفرس هذا ثم کثر واستعمل حتی صیر کل قتل فرسا وقد نهی عن الفرس فی الذبح وهو کسر عظم الرقبة قبل ان یبرد فراس غفلت کردن راعی تا گرگ گوسپند را
از رمه شکار برد و فرس الرجل الاسد حمارا اذا ترکه لیفترسه وینجو هو وقیل لا یقال فرس الا فی الاسد ویقال اکل الذئب الشاة ابو فراس کنیت شیر فارس
الفرس و بلادهم فارسی منسوب بکو فرسان بالضم جمع فارس فرسان بالفتح قبیلة فراسة بالکسر دانائی به نشان متفرس تفرس دانستن یقال فی الحدیث اتقوا فراسة
المومن رجل فارس النظر نعت منه فراسة بالفتح سوار شدن حاذق گردن فرو داشتن عع لطمها فروسة بالضم فروسیة سواری و اسب شناسی فرس بالکسر گیاهی فرس
بالکسر پیل شتر نون زائدة قرناس بالکسر سر کوه [illegible] فردوس بستان بهشت [illegible] فرادیس جمع و موضعی بشام فرطوسة
بالضم بینی خوک فطس بالتحریک پهن بینی شدن عع کافه افطس نعت منه فطسة بینی [illegible] فطسة بالتسکین خرزة یوخذ بها یقال اخذته بالفطسة [illegible]
فطوس بالضم مردن عع فاکه فطیس بالکسر مثال فسیق پتک فطیسة [illegible] خوک فطیسة مثله فقوس بالضم مردن مبلغه کردن [illegible] فقعس پدر قبیله

از بنی اسند فلحس حریص و سگ و نام مردی و فیه المثل اسأل من فلحس یعنی از و خواهنده تر **فلس** پشیز فلس فلوس جماعت افلاس بی چیز شدن یا بجائی رسیدن
که گویند فلسی ندارد کما یقال قهر الرجل ای صار الی حال یقهر علیها واذل الرجل ای صار الی حال ذل فیها تفلیس با فلاس منسوب کردن و حکم کردن قاضی بر افلاس
کسی **فلتقس** آنکه پدرش مولی و مادرش عربیه یا آنکه هر دو مولی بوده باشند یعنی آنکه پدر آزاد و مادر مولات بوده باشد معرف آنکه پدر مولی و مادر حره بوده
باشد **فصل القاف قبس** بالتحریک پاره آتش مقباس بالکسر کذلک قبس با سکون آتش گرفتن **عع فاکه** و فائده گرفتن و دادن منه اقتباس العلم
یقال قد اقتبس منه اقتباس ایضا فائده دادن کسی را اقتباس آتش گرفتن و در آتش فائده گرفتن قبیس بالفتح سنگ کشتی کشنده و فی المثل اعقوه صاحب قبیسا و تعوه
ناقه زود حمل گیرنده باشد و هی بالفتح والکسر قبس بالتحریک نیز کشتی شدن **عع فاکه** قبس قبیس بالتصغیر والتمام نعت منه ابو قبیس نام کوهی بمکه ابو قابوس کنیت نعمان
بن المنذر و در شعر ابو قبیس آمده است قابوس نام مردی **م** غیر منصرف **قدس** بضمتین و اسکون پاک و پاک شدن حظیرة القدس بهشت روح القدس
نام جبرئیل علیه السلام قدس با سکون کوهی بزرگ بزمین نجد تقدیس پاکیزه کردن و بپاکی منسوب کردن تقدس پاک شدن الارض المقدسة زمین پاک شده بیت المقدس
و بیت القدس بمثال المجلس مشدد و مخفف نام مسجد شام مقدسی مقدسی منسوب قادسیه موضعی **م** بشام قدوس بالضم و التشدید نامی از نامهای خدای عز و جل
و هو فعول من القدس کسبوح من التسبیح و قد تفتحان ایضا و ماسواهما غیر هذا المثال من الاسماء مفتوح مثل سفود و سمود و تنور و شباهها قدس بالتحریک سطل مثل حجاز
قداس بالضم عوزنه نقره **قداحس** شجاع **قدموس** دیرینه قدامس جماعت **قرس** سرمای سخت و سخت شدن سرمای **عع فاکه** و بمعنی فسردن آب قریس فارس
فسرده افراس تقریس خنک کردن آب فسردن قراسیة بالضم شتر شگرف و استوار یا زمده کمانی رباعیه ثمانیه آل و این هر دو بمعنی سرما ماند و قرین نام دو کوه است بمکه **قربوس**
بتحریک الراء کوهه زین **قرطاس** بالضم والکسر کاغذ قرطس مثله قرطاس با کسر نیز نشانه **قرقوس** بیابان فراخ **قرقس** بکسرتین پشه ریزه قرقسه سگ را خواندن متعدد
بابیار **قرناس** بالضم بینی کوه **قس** بالفتح جستن چیزی و در پی آن شدن و سخن چینی کردن **عع فاضمه** و تنها چرا کردن شتر و نام شهری قس قسیس مهتر ترسایان
قسی بالفتح نوعی از جامهای مصری قس نام حکیم عرب قسوس ناقه که تنها چرا کند قساس بالضم کوهی قساسی شمشیر منسوب بوی قسقاس بیرون رنها و بمعنی ذکر سکی و سرم
اصطرعه می تسمعها قسقسه همه شب رفتن و سگ را خواندن مسیر قسقس تیز رفتن **قسطاس** بالضم والکسر کمان و ترازو **قعس** بالتحریک سینه بیرون آمدن
و در آمدن پشت ضد حدب اقعس و قعس متقاعس نعت از وی و فرس اقعس اسپی که سبل او بلندتر از منتل و باشد جمل اقعس شتری که گردن و سوی پشت مایل باشد
لیل اقعس شب دور از عزه قعسا پایدار رجل قعس اس کوهی اقعسان دو برادر اقعس سپیره و قعوس بالفتح پیر کلان سال تقعوس کلان سال شدن و ویران شدن خانه تقاعس
باز پس شدن و خوشتن کشیدن از کاری اقعنساس سیاهی باز گشتن قعاس توانگر و بسیار چیز شدن قعس خاک بر بو مقعنس سخت تصغیره مقیعس و ان شئت عوضت من النون
قلت مقیعیس و کان المبرد یختار فی التصغیر حذف المیم و ابقاء السین الاخیرة فیقول مقیعس والاول قول سیبویه مقاعس بفتح المیم جمع المقعنس بعد حذف الزیادة النون والسین
الاخرة وانما لم تحذف المیم وان کانت زائدة لانها وجلت لمعنی اسم الفاعل وانت فی التعویض بالخیار و التعویض ان تدخل یاء ساکنة بین الحرفین الذین بعد الالف
تقول فی مقاعس مقاعیس وانما یکون التعویض لازما اذا کانت الزیادة رابعة نحو قندیل و قنادیل مقاعس بالضم میدرحی **قعناس** بالکسر شتر شگرف قماعس
بالضم مرد شگرف قماعس بالفتح جماعت **قلس** رسن کشتی و آنچه از گلو بر آید از طعام یکدفعه یا هر چیز یادت بر آید از آنکه توشیدر و گر آنه بیرون آمدن چیزی آب را
و جام سفر را از بری **عع فائه** قلنسوة قلنسیه کلاه و النون والواو زائدتان فجمعهما اما قلانس بحذف الواو و اما قلاس بحذف النون والواو و اما قلانیس
و قلاسی بعوض الیاء منهما او قلنس بحذف الهاء و رفض الواو واصله قلنسو فرفضت الواو لانه لیس فی الاسماء اسم آخره حرف علة و قبلها ضمة فاذا ادی الی ذلک
قیاس وجب ان یرفض و یبدل من الضمة کسرة فیصیر آخر الاسم یاء مکسورا ما قبلها فیصیر بمنزلة قاض منادی التنوین و کذلک القول فی احق و ادل جمع حقو و دلو
و اشباهها و تصغیر قلنسوة اما قلیسة او قلینسیة و ان عوضت فیهما قلت قلیسیة و قلینسیة بتشدید الیاء الاخرة و یقال قلیسیه فتقلسی و تقلنس و تقلس ای البسه
القلنسوة فلبسها تقلیس دف زدن و استقبال کردن ملوک و ولات را ببازی و مطرب و قیل قدوم مقلس بازی گر وقت قدوم بحجر قلاس مرد یا کف اندر از
قلیس مثل قتیل بالتشدید کلیسا که ابرهه بر بوده بود بصنعا **غمس** غوطه خوردن در آب **عع فاضمه** و غوطه دادن لازم متعد و اضطراب کردن

بچه در شکم تماس غواص اقماس غوطه دادن انغماس لازم منه وفرو رفتن تر یا مقامسه باکسی سر در کردن بغواصی فلان یتقامس خوتا کسی را گویند
که با دانا تر از خود مناظره کند خاموس البحر میانه دریا وفی الحدیث انه قال لملک من الجن کلا صغیر رجله فاص ما دار فیها غاص تحریک خلس تشدید
المیم دریای پر و قعر بزرگ قنفس بالکسر اصل بزرگی قونس بالفتح وفتح النون استخوان سر خود و تندی میانه دو گوش اسب قوس کمان مؤنث و من انث قال فی
تصغیرها قویسة و من ذکر قال قویس و فی المثل هو من خیر قویس قسی اقواس قیاس جماعت قوس ایضا باقی مانده خرما و نام برجی از بروج آسمان و کان
اصل قسی قووس علی فعول فقدموا اللام و صیروه قسو و علی فلوع ثم قلبوا الواو یاءاو کسروا القاف کما کسروا عین عصی فصارت قسی علی فلیع کانت اجوفا فصارت
ناقصا و اذا نسبت الیها قلت قسوی لانها فلوع مغیر من فعول فترد الی الاصل و ربما سموا الذراع قوسا قوس قیاس اندازه کردن چیزی بچیزی مانندی در حکم
یقال قاسه و قاس علیه فغاضه که مقیاس اندازه مقایسه قیاس اندازه گرفتن میان دو چیز و برابری کردن با کسی فی قیاس کذلک و بوشی رفتن که دیگری بران رفته
باشد یقال هو یقتاس الشیء بغیره ای یقیسه و تقاس با جاری نیسک سیلیه و یقتدی به قوس بالضم صومعه ترسا قوس نام موضعی تقویس کوژ شدن با زیری مستقوس
کذلک قمس کوژ پشت تقوس با کمان بودن یقال هو متقوس ای معه قوس مقوس بالکسر کمان دان الصنا حبل یصف علیه الخیل عند السباق قلس سر تره و ام فی قلنس
لقب پدر قبیله از بنی مضر و نام او الناس بن مضر با لهون فرا قیس عیلان خوانند برادر او را الیاس بن مضر بن نزار بالیا القیسان بالالف واللام دو قیس یکی قیس بن عتاب
بن ابی حارثه و یکی قیس بن هذمه بن عتاب ابی حارثه عبد القیس قبیله از بنی اسد منسوب بوی عبقی او عبدی تعقیس فلان او تقیس خویشتن را بعبد القیس و بقیس منسوب کردن چنانکه گوی
تعبشم و تعبد خویشتن را بعبد الشمس و عبد الدار منسوب کرد و یقال قست الشی بالشی ای قدرته علی مثاله و بینها قیس رمح و قاس رمح اقتیس رمح کما یقال قید رمح و قاد رمح فصل
الکاف کاس جام با شراب مؤنث و قوله تعالی بکاس من معین بیضاء کوس جماعت کبس بخاک انباشتن چاه و جوی تعبیه فعلا واسم ذلک التراب کبس بالکسر کبس الضا
سر بگریبان فرو کشیدن جبل اکبس مرد دبیت سختی فرو رفته کباس بالضم بزرگ سر کبیسه بالکسر خوشه خرما کبیس نوعی از خرما کبیسه کم آمد سال کابوس آنچه نشب
مردم خفته را فرو گیرد و آن مقدمه صرع است کدس شتاب رفتن گران بار تکدس رفتن اسب چنانکه گویی گران بار است کدس بالضم خرمن کداس جماعت
کداس علسه ستور عطسه دادن آن کدس فال گرفتن بعطسه دادن گیرند و آهو که از کوه فرود آید و از آن شوم دارند چنانکه شوم دارند بارح را کوادس جماعت کرس
بالکسر جایها مردم در هم پیوسته کرس کاریس جماعت کرس ایضا سرگین بر هم نشسته و اصل هر چیز اکراس سرگین بر شدن خانه انکرس روی در فناد
و بر روی در آمدن کرسی بالضم والکسر تخت کراسی جماعت کردس بتشدید الواو بزرگ سر و نام مرد کراسته بالضم مشد و الم کراسه الیس جماعت کرباس بالکسر
فرناق بربام کرابس جماعت کلمس بالکسر و الکباسة عض منه کرابیس جماعت کردوس بزرگ از اسپان و استخوانهای مفاصل که دو گانه باشد
چون دو کتف و دو زانو و جز آن کرادیس گروهی از اسپان کردسه رفتار بندی و گروه گروه کردن گله را و بند کردن جبل بکر دیس مرد دستها و پاها
بهم جفیسه و تکردس فراهم آمدن اندامها الکردوسان قیس و معاویه پسران مالک بن حنظله کرفس کرفس گرسته باز گردانیدن چیزی مکرکس بفتح الکاف
تنکا در ان و مطولات بوده باشد کسیس نبید خرما و گوشت که بر سنگ تفسان خشک کنند و بکوبند از جهت زاد سفر کسکس کوتاهی دندان نعت ازوی
اکسکس بالکسر ایک جا مین آن و آن را صاروج گویند ذئب اکلس گرگ سیه بیسه کناس بالکسر خواب جای آهو و پنهان شدن او در انجا
و فاعله کنس مثله کانس آهو کناس جز آینده کنس خانه رفتن وعلی فاضیه مکنسه جاروب کناسه بالضم خاک روبه و خانه روبه و نام
جای بکوفه کنیسه کلیسای ترسایان کنس کواکب یا سیاره از ان کنوس نگونسار کردن و فی الحدیث و هم بعد فعلت کذلک
نکوس الله تعالی فی النار کوس سر زیر کردن و فی فاضیه برسه بار رفتن ستور کاوس بر یکدیگر نشستن علف عشب متکاوس
کیاده بر هم نشسته کوس بالضم طبل معرب کوبی باسب کوتاه دستها کوس مثال مغل نام جیزی کهمس کوتاه و پدر قبیله از عرب کیس
زیرکی خلاف حمق و زیرک شدن کیاسته مثله و هو فاکیس فعت منه مکیس ظریف کیسی لغت المراة تانیث الاکیس کوسی مثل الکیاس و عز و زلل
زیرک شدن مکیس ظرافت نمودن مکایسه بزیرکی با هم نبرد کردن تکایس گردن و رهبه کیسان مکالش و حیله کیسانیه گروهی از زیدیه افضل اصحاب

مختار بن ابی عبید که لقب او کیسان بود کیس بالکسر کیسه اکیاس ملعب فصل اللام لبس بالضم پوشیدن جامه عم کافه لباس بالکسر جامه و پوشش
ملبس لبس کذلک لبس الکعبة و الهودج پوشش کعبه و هودج لباس الرجل امراته و لباس المرأة زوجها قال الله تعالی هن لباس لکم و انتم لباس لهن لباس
التقوی شرم و جامه درشت و سطبر لبوس زره و پوشش قوله تعالی و علمناه صنعة لبوس لکم ای الدرع لبس پوشانیدن کار بر کسی مشتبه کردن
عم کافه و آمیختن تاریکی بروشنائی قوله تعالی و للبسنا علیهم ما یلبسون و یقال فی الامر لبسة بالضم ای شبهة ملابسة در هم آمیختن کار و دانستن آنچه در
باطن کسی ست التباس پوشیدن کار بر کسی مشتبه شدن تلبیس در آمیختن و پنهان داشتن مکر و عیب از کسی رجل لباس لغت منه و لا تقل ملبس لحس
لحسه بلیسیدن بزبان عم کافه و فی المثل اسرع من لحس الکلب انفه الحاس لیسانیدن زمین نبات را و یقال ترکته بملاحس البقر ای بالمکان القفر
بجهت لا یدری این هو و یقال بحث ملحس البقر الوحش اولادها فیه لاحوس شوم داشته تلدس نعل بستن ستور را و پاره زدن موزه را لغت ملدس موزه
پاره زده ناقه لدیس ناقه آگنده گوشت ملدس سنگ که بوی دانه خرما گویند و دانه زردالو و جز آن شکنند و گوشت سخت ملس خوردن و برکندن
ستور گیاه را به بن دندان عم فاضه یقال لست الدابة الکلاء اذا نتفته بجحفلها الساس نغز رستن گیاه السباس بالضم علف نورسته ملطس معاول
بالکسر سنگ که دانه خرما گویند ملاطس جماعت لطس کوفتن و سپردن سخت لعس بالتحریک سرخی لب که بسیاهی زند عم کافه یقال شفة لعساء
و نسوة لعس نبات العس گیاه که بسیاهی زند از انبوهی و بسیاری لعوس بسکون العین مرد سبک خوار و حریص و گرگ لعق عیب کردن لامر لغت ازوی
عم فاضه که لعس بکسر القاف مردم را لقب نهند و فسوس کننده و بدی کاندازنده میان مردم لقس بالتحریک شوریدن دل و تباه شدن عم کافه
لمس بسودن دست جماع کردن عم فاضه ملامسة مجامعت کردن التماس جستن چیزی تلمس در پی یکدیگر جستن متلمس نام شاعری ام لیس نام دختری لمامسه
بالضم حاجت و بیع الملامسة آنکه گویند اگر دست بر مبیع بسائی بخریدن بها خریده باشی و این منهی است لوس چشیدن لوس لغت منه یقال ما لاس لواسا بالفتح
ای ما ذاق ذواقا و اللواسة بالضم طعام کمتر از لقمه لحس لیسیدن مثل لحس و یقال مالک عندی لحسة بالضم ای شئ لیس نیست و این فعل ماضی است بمعنی نفی
بود و اصل لیس بکسر یا بوده بجهت ثقل تسکین کردند و ابدال نکردند بالف لانها لم تتصرف من جمیع وجوه الافعال الا من الماضی و هی من عوامل الافعال نحو کان و اخواتها
التی ترفع الاسم و تنصب الخبر الا ان الباء تدخل فی خبرها دون اخواتها تقول لیس زید بمنطلق و لا یجوز تقدیم خبرها علیها کما یجاز فی اخواتها تقول محسنا کان زید و لا
یجوز ان تقول محسنا لیس زید و قد یستثنی بها تقول جاءنی القوم لیس زیدا کما تقول الا زیدا تضمر اسمها فیها کانک قلت لیس الجائی زیدا و تقول جاءنی القوم لیسک
الا ان المضمر المنفصل ههنا احسن کما قیل عم لیس ایای و ایاک و لا تخشی بغیا و لم یقل لیسنی و لیسک مع انه جائز غیر ان المنفصل احسن و هو رجل الیس مرد شجاع کلیس
جماعت و اشتر که هر چند بار کنند بردارد فصل المیم ماس بدی افگندن میان قوم عم سغ فتا مجوسی منسوب مجوس جماعت مجوسیه معنی تمجس مجوسی شدن
[illegible]
و یقول ... الی ... و ذلک ... الشبه بین البکر ... القعود ... [illegible]
... رجل مرس بالتحریک مرد سخت مرد سند مرس نهادن خرما در آب و جز آن و کذالک بالتاء مرهاتگشت خویش بخائیدن کودک و دست بمندیل پاک کردن تمرس
سو دستمان ستعد بالیا یقال تمرس و امترس به آمیختن امتراس ایضا در ماندن زبان در سخن بوقت خصومت یقال امترست الالسن فی الخصومات ای ... الاب
مرمریس سختی و بلا علی فعفعیل بکسر الفاء و العین مریس ... مریس جیره نغزان ... مارستان بفتح الراء بیمارستان معرب مس سودن عم کافه
و فاضه الاول لهم و کذلک مسیس و مسیسی مثال خصیصی و ربما قالوا مست ... یحذفون منه السین الاولی و یحولون کسرتها الی المیم و منهم من ترک المیم
علی حالها مفتوحه مثل قوله تعالی فظلتم تفکهون بکسر الظاء و فتحها و اصله ظللتم و هو من شواذ التخفیف امساس بساویدن ممسوس دیوانه مماسه تماس
مجامعت قوله تعالی من قبل ان یتماسا و قوله تعالی ان تقول لا مساس ای لا امس و لا امس ... لا مساس مبنی علی الکسر لانه معدول
عن المس و یقال بینهما قرابة ماسة ای قریبة و حاجة ماسة ای مهمة ... [illegible]

وکنایه از جماع مماسّه پیش آید و در حرب معقّش شوریدن دل عع کافه مکس مکاس کردن در بیع یعنی تشویش کردن و کاسته کند ازو خراج
گرفتن و فی الحدیث لا یدخل صاحب مکس فی الجنة ماکس ده یک گیرنده مکس ایضا خراج و عشر ملاسة تابانی و نرمی ضد خشونت املس نعت منه
املیساس نرم و تابان شدن تملیس متعدی منه انملاس بالنون مثال انفعال تابان و نرم شدن و بازگشتن از کاری و فی المثل هان علی الاملس مالاقی الدبر
قال الملس الصحیح الظهر ههنا والدبر الذی دبر ظهره و یقال اتیته ملس الظلام ای حین اختلط الظلام ابلیس بالکسر بیابان خشک ملیس ع عت حمار ملیسی
ما منسوب بجو ملسی بثلث فتحات شتر که تیز گند رود و چیزی بوی چند از عشرت ع ت ویقال فی البیع الملسی ای لاعهدة علی یعنی اذا دمی فروشم ملس
خایه بچهار کشیدن عع کافه صبی ملوس ایضا راندن سخت ماسة بالتشدید ماله که زمین هموار کنند بوی جل ماس آرمد یک بیک بر موسی
نام پیغمبر معروف علیه السلام و هو فعلی عند الکسائی و مفعل عند ابی عمرو میس خرامیدن عع فائه میسان بالتحریک کمیس تمامک میاس نعت منه و در
میسان بالسکون نام دیهی بعراق فصل النون نبس سخن گفتن عع فائه و در نفی استعمال کنند یقال ما نبس بکلمة ای ما تکلم و ما نبس بالتشدید
کذلک نبراس بالکسر چراغ نجس پلید شدن عع کافه نجس بالفتح والکسر نعت منه قوله تعالی انما المشرکون نجس انجاس نجس متعدی منه
دارا حسن نجس بیماری که روی بهی ندارد تنجیس تخیه بجهت دفع چشم زخم کنند از تعویذ و مهره و مانند آن نحس برآختر و بد اختر شدن عع کافه
نحس بالکسر نعت منه قوله تعالی فی ایام نحسات و قوله تعالی فی یوم نحس مستمر قری علی الصفة ایضا و الاضافة اکثر و اجود نحاس بالضم مس و دودی سر
بالکسر سرشت و اصل یقال فلان کریم النحاس تنحس خبر پرسید یقال تنحسته و تنحس عنه استنحاس مثله نخس در خستن بچوب عع بفتحهما و ضمه
نخاس م ناخس گر شتر منحوس شتر گرگین دایرة الناخس حلقه که زیر بر و دران سب باشد تخنیس بکره چاه که سوراخ فراخ باشد نخاس بالکسر
چوب که در سوراخ بکره کنند تا تنگ شود نخس نخاس در آوردن چوب بکره عع بفتحهما نخیسة شیر نر و شیر بهم آمیخته رجل ندس بسکون الدال
وضم الدال زیرک ندس بالتحریک مصدر منه عع کافه و نیزه زدن ندس بالکسر زن سبک منادسة نیزه زدن باهم رباح نوادس نعت منه
تندس پرسیدن خبر از جایی که ترا اندهند صلة بالبا و بعن نس راندن شتر عع فاضه و خشک شدن عع فاضه که خرفه ناسته ماث
خشک ناسته یکی از نامهای مکة المنسنه شتاب بریدن مرغ نسناس نوعی مردم منسأة عصا نسیس بقیه جان نسانس سخن چینیها نشناس بوزن
تفعال سخت رفتن تنطس نیک پاکیزه شدن و نیکو دانستن و باریک رفتن در دانش نطس تعمق کذلک عع کافه نطس بضم الطاء وکسرها نعت منه نطاس
ایضا تجسس کردن از خبرها طس نعت منه و هو الجاسوس نطیس نطاسی بالکسر والفتح طبیب نعاس بالضم خواب نخواب شدن عع فاضه و فی المثل
مطل کنعاس الکلب ای دائم ناعس نعت منه ناقه نعوس شیر ناک نفس جان یقال خرجت نفسه و جوهر و فی الحدیث ما لیس نفس سائلة و تن و چشم
زخم یقال اصابته نفس ای عین و عین هر چیزی یقال رأیت فلانا نفسه ای عینه و الجنه پوست دباغ و بیرا نیداز بیخ درخت و برگ سلم و خران یقال عب
لی نفسا من دباغ ای ماقی من چشم و بیچم تیر از قداح نفس بالتحریک دم انفاس ع ت و جرعه یقال اکرع فی الاناء نفسا او نفسین ای جرعة او جرعتین انفاس
جماعت مثل سبب و اسباب و فراخی یقال انت فی نفس من امرک ای فی سعة تنفس دم زدن و دمیدن صبح قوله تعالی و الصبح اذا تنفس و شکافتن کمان و بر آمدن
روز و آب دریا بموج نفیس گرانمایه انفس المال گرانمایه ترین مال انفاس ترغیب کردن در چیزی کسی را و یقال لفلان منفس و نفیس ای مال کثیر یقال ما نیسر فی
بهذا الامر منفس و تنفیس نفاسة گرانمایه شدن عع بضمهما و بخیلی کردن بچیزی از عزیزی ی عع کافه یقال نفست ای حسد و دریغ داشتن چیزی را بر کسی
بر کسی حسد بیسمی یقال نفست علیه الشیء ای لم اره یستاهله و تنفس علی بخیر قلیل ای حسد علی منافسة نفاس رغبت کردن در چیزی بطریق مسابقه و هم چشمی و تقال
تک فی هذا الامر نفسة ای مهلة تنفیس ستانیدن و ریبش دادن غم نفاس بالکسر رستکی زن و زیبان زچه شدن نفاسة بالفتح کذلک عع کافه و منفست منه
نفساء و نسوة نفاس و لیس فی الکلام فعلاء یجمع علی فعال غیر نفساء و عشراء و یجمع ایضا علی نفساوات و امرأتان نفساوان منفوس بچه زاده و فی الحدیث ما من
نفس منفوسة الا وقد کتب مکانها من الجنة او النار ناقوس چوب ترسایان که بوقت نماز خوانش زنند نقس مصدر منه عع فاضه و فی الحدیث یکادون

**نقرس** بالکسر درد پای و گردن تنقیس سیاهی و دروات گردن عیب تنقیس جامه النقس القاس بدوات نقس بالکسر سیاهی و عیب و غمس کردن نقس کردن فی بنام و عیب الاذان بن زید عبدالله رای عمی

و مردم حاذق طبیب نقرس و نقریس ای حاذق **نکس** نگونسار کردن تنکیس مثله عع **فاضه** انتکاس نگونسار شدن نکس فرود فکننده منکوس بچه

سر نگون آمده و نام شکلی از اشکال رمل منکس سر فرود فکنده نکس بالضم باز گردیدن بیماری و یقال التعس و النکس ساله او دعا بفتح بها لا زواج نکس بالکسر تیر

سوفار شکسته که اسفل او را اعلی سازند و مرد ضعیف **ناموس** صاحب سر و نام جبرئیل علیه السلام و کاره صیاد و مکر و حیله و نهانی منش نهان داشتن راز عع

**فاکه** و راز نگفتن مناسب از نقس و ناموس نشستن صیاد و مناسب ناموس در آینده انماس پوشیده شدن نمس بالکسر جانور که مردها را کشد نمس

بالتحریک تباه شدن روغن عع **کافه** **نوش** جنبیدن پیرایه و گیسو و جز آن عع **فاضه** و رامدن آماسه جنبانیدن ذو نواس بالضم نام یکی از

ملک یمن که ایشان را اذوا یمن خوانند بسبب آنکه همه بلفظ ذو موصوفند چون ذو یزن و ذو جدن و ذو نواس نواس بالفتح و التشدید آنچه اضطراب کند

و سست شود الناس مردمان از آدمی و پری صله اناس خفف ولم یجعلوا الالف واللام فیه عوضا من الهمزة المحذوفة لانه لو کان کذلک لما اجتمع مع العوض

منه فی قول الشاعر **شعر** ان المنایا یطلعن علی الاناس الامنینا و ایضاً نام قیس عیلان و هو الناس بن مضر بن نزار و اخوه الیاس بن مضر بالیاء

**نهس** بدندان پیش گزیدن عع **بفتحها** انتهاس کذلک و گزیدن مار و مانند آن کذلک منهوس مرد کم گوشت نهس بضم النا و فتح الهاء نوعی از

مرغان **فصل الواو** **وجس** آواز نرم و ترسیدن دل یجاوز دل افکندن ترس را قوله تعالی فاوجس فی نفسه خیفة ای اضمر توجس نهان داشتن ترس

و گوش داشتن با واز نرم اوجس مر کار یقال لا افعله سجیس الاوجس و بضم الجیم ایضاً یعنی هرگز در همیشه و یقال ما ذقت عنده اوجس ای شیئاً **ودس**

اول نبات که روید یقال ما احسن ودسها و پوشیده شدن بر کسی و پوشانیدن یقال ودس علی ای خفی و یقال این ودست به ای خبأته و ما ادری این ودس انا

ذهب و او دست الارض و تودست ای انبتت ما غطی وجهها **ورس** اسپرک اسپرک ناک شدن جای و زرد شدن برگ یقال اورس الرمث اذا اصفر

ورقه و ارس غیث و لا یقال مورس و هو من النوادر تورس رنگ کردن جامه بورس ثوب وریس جامه رنگین بورس **فسوسته** دستواس بالکسر دل

افکندن قوله تعالی فوسوس لهما الشیطان ای الیها و سواس بالفتح اندیشه بد و آواز نرم سنگ و صیاد و آواز پیرایه و نام دیو قوله تعالی من شر الوسواس

**وطیس** تنور آهنین یقال حمی الوطیس عبارت از سخت شدن حرب و طس سخت زدن بموزه او طاس نام جائی **وعسا** ر زمین نرم ریگناک اوعس

عساس مثله و ایضاً زمین که سپرده نشده باشد مواعسة نوعی از رفتار شتر و شب رفتن **وقش** بوست باز کردن از سر ریش عع **فاکه** هر دو بن نرگین

**وکس** کم شدن و کم کردن لازم متعدی عع **فاکه** و فی الحدیث لها مهر مثلها لا وکس و لا شطط ای لا نقصان و لا زیادة و برت الشجرة علی وکس ای تقیئ فی حوضها

شیئ و وکس فلان فی تجارته و اوکس ایضاً علی ما لم یسم فاعله فیهما ای خسر **ولسان** نوعی از رفتن شتر ولاس گرگ **موسسته** زن بلا به کار و ولس کو فتن

و سپردن و سخن چینی کردن و راز مواهسته راز گفتن و وهس رفتار گران بار وهیسة ملخ بریان کرده کوفته در روغن آنچه **فصل الهاء** **هجس** گذشتن اندیشه در دل عع

**فاکه** و آواز نرم که شنوده شود و فهم کرده نشود **هجرس** بالکسر روباه و نام مردی هجارس همه آنچه شب بر گرد و مانند جانوران خرد فرود روباه و بزر از کلاکوش

**هرس** کوفتن هریسه **قسم** مهراس جای که گندم در وی کوبند هراس عت هماتره اشتران سخت هراس بالفتح درخت با خار و هراس ای شدید سرجاس تن ای

**هماس** بالکسر شیر **ستهسته** آواز کردن زره و پیرایه و حرکت مرد بشب **همس** مثله عع هماس شبانی که بهر شب با من دل رو بماهس ای او جن **مقلس** گرگ

**هلاس** بالضم بیماری سل **هلس** مسلول شدن عع **فاکه** مهلوس العقل ای مسلوب العقل و قد هلس و هو مهلس العقل و یقال اسکاهس فی العقل و الهلاس فی البدن هلاس سست شدن قد از

گفتن یقال الهلیس الهمد حدیثا ای ساره مهاهسته راز گفتن و یقال ما علیها **هلبسیسة** و لا آخر بصیصة ای شیئ من الحلی و یتکلم به الا بالنفی **هملقس** تشدید اللام سخت هو ملق بحدل **همس**

آواز نرم قوله تعالی فلا تسمع الا همسا اسد هموس نام گریزنده خرد مهموسه ده حرف است مجموع در این کلمه حثه شخص فسکت **مهندس** اندازه گیرنده و مشتق من الهنداز و هی فارسیه فصیر الزای سینا

بشدد به اسم حسنه **هوس** کو فتن عع **فاضه** و گشتن بشب بجست خورش و نوعی از رفتار و نرم راندن شتر هو ایش یر بهبسته ناقه تحت آرزومند شده **هیل** هوس بالتحریک نوعی از جنون

**هیس** رفتن و فی المثل **شعر** احدی لیالیک فهیسی هیسی لا تنعمی اللیلة بالتعریس نغز لمن تمیل به الامر شدید الکدیجاج الی ان ینصب و تنبغی به و پامال کردن و شکار کردن یقال

حمل فلان علی عسکر هم فیها سهم ای داهیم مثل فزع کسابید زنگری تاختن گاو وجز آن بنام مهیب دلیر **فصل الیاء** یاس نومید شدن ع‌ع یلس یلما یبسا و هو
شاذ و لغة یایس یابس لغة منه و قوله تعالی افلم ییاس الذین آمنوا ای افلم یعلم ما ستیر نومید کردن استیاس یتاس نومید شدن **یبس** خشک
شدن پیوسته خشکی ع‌ع یحسب یبسا و هو شاذ و لغة یبس بالضم خشک و جمع یابس یقال حطب یبس یبس بالتحریک جای تر که خشک شود و قوله تعالی فاضرب لهم
طریقا فی البحر یبسا امرأة یبس فی که هیچ چیز نیاید از وی و شاة یبس نیست بی شیر یبیس گیاه خشک یاباس علف خشک رسیدن ایبسان ساق پی گو
ایابس جماعت تیبیس خشک کردن اتباس علی فیقال خشک شدن یبس الماخوی **باب الشین فصل الالف** **ارش** دیت جراحات تارش بدی
افگندن میان قوم و برافروختن آتش و برانگیختن جرب **اشاش** مثل الهشاش و هو النشاط والارتیاح و فی الحدیث ان علقمة بن عبس کان اذا رای
من اصحابه بعض الاشاش وعظهم **فصل الباء** **برش** بالتحریک جکهای سپید یا سیاه بر اسب بخلاف لون او فرس ابرش اسب آنکه او ابرش گویند لقب
جذیمة بن مالک کان ابرص فکنوا عنه ابرش تبارش جیار شدن اسب و یقال دخلنا فی البرشاء ای فی جماعة الناس و یقال ما ادری ای البرشاء هو یعنی
کیست او **برقشة** رنگ برنگ کردن ابو براقش مرغی است ملون براقش نام ماده سگی و فی المثل علی اهلها دلت براقش لان اعادیهم اهتدوا بنباحها علی
القبیلة فاستباحوهم برقش مرغی خرد و او را شیرشو نیز گویند **بشاشة** تازه رویی شدن ع‌ع کافرح هش بش خندان روی بشبشة شادمان کردن و
روی شدن تبشبش کذلک فابدلوا من الشین الوسطی باء **بطشة** حمله کردن بسخت گرفتن ع‌ع کاضربه که مباطشة بیکدیگر حمله آوردن و گرفتن +
**بغشة** باران نرم ضعیف باریدن ع‌ع بغشتها مطر باغش لغة منه **بوش** جماعتی از مردم مختلط اوباش جمع منه مقلوب بوشی مرد درویش
عیالمند بسیار عیال **بهش** شادمان شدن بچیزی و بشره نمودن کسی متعد بالی و مقل تر و خشک او را اخشل گویند و فی حدیث عمر رضی الله تعالی عنه و قد
بلغه ان ابا موسی یقرء حرفا بلغته قال ان ابا موسی لم یکن من اهل البهش ای من الحجاز لان المقل ینبت بالحجاز و وجوه الهش روبهای سیاه زشت
بهش بالکسر نوعی از زهر بیشة نام جایی یقال ابیشة خوشمة بهمزنان و بهار رضان **فصل الجیم** **جارش** برآمدن دل از اضطراب و ترس یقال آقلان
رابط الجاش یعنی دل از جای نبرد جوشش سینه **جحش** بالفتح در ترنجیدن پوست و خراش جحاش مجحشان جماعت جحشة مونث دنیم که شتی
که بر وست بهند و یقال فلان جحیش وحده و عمیر وحده یعنی خودرای و متکبر جحاش پدر قبیله از غطفان مجاحشة یکدیگر را سپوختن جحش و رباشنده
جحوش کودک شیر خوار ناشد **جحمرش** کنده پیر کلان سال جحامر جماعت و التصغیر جحیمر و جحیمیر لانه من الاسماء الخماسی را از آخر حذف کنند در تصغیر و جمع واگر در دوی
زاید باشد آن زائد را حذف کردن اولی بود و یقال الفی مجمرش ای خشنا **جرش** بیضی از شب یقال مضی جرش من اللیل ای هوی منه جرش بالضم و فتح
الراء موضعی بمن ادیم جرشی و ناقة جرشیة منسوب بوی جرش اعنا نیم کوفته کردن حبوب و جز آن و سر بشانه خاریدن جریش حبوب کوفته ملح
[illegible]
جبش بلوزن و ملسن ع‌ع قاصده و وزدن لبصا لبیده کردن لند مرویا کردن تباه جشیش سپید سبیتة لبیده مجش و ستاب اخش مرد
درشت آواز یقال سحاب اجش الرعد و فرس اجش الصوت جشة بالضم جماعتی از مردم رجل **جشوش** بالشین و السین دلستاک و زشت روی **جمش** ستردن
موی ع‌ع فاضه رکب جمیش زهار سترده جمیش زمین بی نبات و فی الحدیث تحت جمیش و هی المفازة القفر سنة جموش سالی که نبات را بسوزاند جموش
سترنده و سوزنده **جوش** سینه لغة فی الجوشوش و هو زره و هی لغة فی الجوشن و نام جای و اول شب یقال مضی جوش من اللیل مثل جرش **جهش** زاریدن
کسی متعد بالی و آماده شدن گریستن را ع‌ع منعها و فی الحدیث اصابنا عطش فجهشنا الی رسول الله علیه السلام اجهاش کذلک **جیش** جوشیدن دیگ
و شوریدن دل و پر آب شدن رو ع‌ع فاله و لشکر جیوش جماعت تجییش گرد آوردن لشکر استجاشة طلب کردن لشکر **فصل الحاء**
**حبش** بالتحریک حبشة گروهی از سیاهان غیر هند حبشان بالضم جماعت مثل حمل و حملان احابش بچه سیاه زادن تحبیش گرد آوردن حباشة
حبوش احابیش جماعت مردم از هر جنس و قبیله حبش گرد آمدن حبشی مرغی کوچک حبشیة مرغی گویست و منه سمی الاحابیش **حروش** بالضم

ویقال ما به جارش الصبی ای حرکاته و سمعت للجراد خرشة ای صوت اکله تخرخش مثال تفعلل گرد آمدن قوم خرش نگار و سوما کردن ع فاکه و نشان جرح

جماعت در اشیدن بانگار و القی حارش بغت منه خیه خرشا درشت پوست و لقبه خرشا و هی الباثرة التی لم تطل و بلا خرش شبت مهر خرش سوما

نوعی از نبات خرتش برآغالانیدن قوم و سگ بیکدیگر خرشون بالضم خانه گوسفند خرش قبیله از بنی عامر و نوعیست از ماهی و گردن و آن جانوریست بزرگ

هیل احرنفاش آماده شدن غضب و بدبرا بالحا و الخاحش افروختن آتش و درودن حشیش و برجهانیدن پر تیر و شل شدن بچه در شکم و فی الحدیث

حش ولده فی بطنها ای القاه بعید ... بالضم ایضا حشیش افکندن ... و المثل احنک و ترونی و لو قیل بالسین ایضا لم یجز ع فاضه و یقال المعبر قد حش ظهره

بجنبین و السعین فهو محشوش ای انه محفر الجنبه حشیش گیاه خشک حش بالفتح و الضم بستان حشان جماعت مثل ضیف و ضیفان و حاجت جای حشوش جماعت

محشة بالفتح و فی الحدیث نهی عن اتیان النساء فی محاشهن بالسین ایضا محش جای ... حشیش و یقال انک بمحش صدق فلا تبرحه ای بموضع کثیر الخیر محش بالکسر

داس علف ... گاو ... محشة کذلک ... حشیش ... حاملکی شدن دست و بچه شکم ... حسیش

آوردن ... حشاشة بقیة جان ... بالضم و الملتمة ... گرد آمدن حفش گرد آمدن سیل از هر جهت ... حافشة

آمدن ... دیگر آوردن ... یقال حفش ... حفش بالکسر ... و فی الحدیث ... ام ... الصغار عند

حفشها احمش ... حمش الساقین کذلک حمش بالتحریک مصدر منه ع کافه احماش ... دیگر ... و حشم آوردن کسی را التحمیش کذلک

حشمة مقلوب منه غضب ... احماش ... حنش بالتحریک ... ربنده ... حنش

جماعت و مار و افعی ... ع فاکه حوش ... گرد آمدن ... احاشه ... حوش ... کذلک

آوردن ... احتواش ... صید ... حوش القوم الصید اذا نفره بعضهم علی بعض ... حوش القوم

علیه ای جعلوه فی وسطهم ... حوش ... حائش ... حاش ... حاش لک

حوشة بالضم ... حاش لله تنزیها لله ... حاشا لک ... الحوشی ... الکلام

غریبه و نادره و رجل حوشی ... حوش ... و حوش الفواد ... فصل الخا خدش خراشیدن

ع فاکه خداش ... خرش خراشیدن ع فاکه ... خراشیدن ... بکسب کردن ... و یقال الکلب خراش

مثل ... یعنی سگ ... خراش ... خرش ... خراشة بالتحریک ... نام مردی ابو خراشه

بالکسر ... ابو خراشة ... هر شتاء و پوست مار ... ملعم یقال ... خراشی صدره ... یقال طلعت

الشمس ... خرشاء ... خستیک بالکسر ... زمین ... خشاشه

یکی ... خشاش بالفتح و الضم ... خشاش ... و یقال ... بالتحریک و الواو ... علی الهاء

لان ... خش ... زمین ... خشخشه ... آواز سلاح و آواز کردن ... خشاش

و ... خشخاش ... خفاش بالضم ... خفش بالتحریک خوردی چشم و ضعف

بصر ... خلقت ... خمش خراشیدن ع فاضه خماشة خراشیدگی ... ارش

و اجب ... خموش ... خماشات ... خوش

تهیگاه مردم ... خوشان ... خنش ... فصل الدال ارش ... زمین ... نبات ... اورا

دارش پوست ... دهش ... ع کافه ... دهش

ادهاش ... افگندن کسی را دیش ... فصل الرا رش چکیدن آب و خون و اشک

رشس کذلک و آب بستن جای را و بازان اندک رشاش جمع و باریدن آن ع فاضه رشاش باران ریزه باریدن رشاش بالفتح جلیدهای ریزه و سنگ ریزه
رعش بالتحریک لرزیدن ع کافه ارتعاش کذلک ارعاش لرزانیدن رجل رعش مقدم رسنده ناقه رعوش بالضم کرزن ماده لغتان زکبر رعوش بالفتح نام شهری
و نوعی از کبوتر رجل رعشن و جمل رعشن با هتزاز روینده نون زائده رعشا شتر مرغ شتاب رو رفش نفش کردن ترفیش سخن آراستن و سخن بیخی کردن جهه
رفشا مار رمیه رفشارد شتر کماز گلو بر آرد و مرفش بالتشدید نام شاعری و بسام رقشان الاکبر والاصغر رقاش نام زنی علی الکسره همچنین بر فعال که معدول
از فاعله باشند نزد اهل حجاز بروی بعد وام در بنا و جمع کرده نشود چون قطام و حذام و غلاب اهل نجد آنرا حکم لا ینصرف دهند چون عمر زفر و هو القیاس
لانه اسم علم و لیس فیه الا العدل و التانیث غیر ان الاشعار جارت علی لغة اهل الحجاز فاذا کانت فی آخره رامثل جعار و حضار اسماء ضبع و کوکب و سفار و ربلر
اسما بر و ارض فیوافقون اهل الحجاز فی البناء ارتهاش سم بر یکدیگر زدن ستور و مجروح شدن آن در رفتن و یقال ارتهشت القوس فهی مرتهشة و هی التی
اذا رمیت عنها اهتزت فضربت وترها طائفها رهشان نام دو رگ باز و رواهش رگهای درون بازو رهشوش ناقه شیر ناک رهیش ناقه که پیت لوگم گوشت باشد
و ضعیف و پیکان دشیم تیر تنک و کمان سرها هم فدر سانیده بکشیدن دست رشیش بر مرغ ریخته یکی آن ریاش جماعت و جامه ریاش کذلک مثل لبس و لباس مال و معاش
وقولهم اعطاه مائة بریشها قال ابو عبیدة کانت الملوک اذا حبت حباء جعلوا فی اسنمة الابل التامة لیعرف انه حباء الملک وقال الاصمعی یعنی بمالها و کسوتها
ریشیدن بر نهادن تیر را یقال رشت السهم فهو مریش و منه فولهم ما له اقذ و لا مریش ای لعینی و نیکو کردن حال کسی را ارتیاش نیکو شدن حال الحارث الرائش
یکی از ملوک یمن ترمح رایش ناقه رائشه سست ضعیف فصل الشین ششیش ششیشا لغة فی الششص و الششصیا یعنی خرما دانه سخت نا کرده تشویش
شوریده کردن کار تشوش لازم منه فصل الطاء طرش بالتحریک کری اطروش کر اطرغشاش نیکو شدن بیمار طش طشیش باران ریزه
و باریدن آن ع فاضه اطشاش کذلک ارض مطشوشة زمین باران زده طمش کسی یقال ما ادری ای الطمش هو ای الناس هو طیش
سبکی رجل طیاش بعت منه و خطا کردن تیر از نشانه اطاشه ازهدف بیکسو انداختن تیر را فصل العین عرش تخت و جاه یقال ثل عرشه ای هی
امره و ذهب عزه و سقف خانه عرش عریش هر پوششی که سایه افکند عرش القدم پشت پای عرش السماک چهار ستاره خرد عرش البئر نوردن سر چاه از چوب
بعد انکه بن او را از سنگ نورده باشند و ذلک الخشب ایضا عرش عروش جماعة عرشین وادی بیچ زرد گرا به دکاره عرش جماعة و منه قیل لبیوت مکة العرش
لانها عیدان تنصب و یظلل علیها و فی الحدیث متعتنا مع رسول الله علیه السلام و فلان کافر بالعرش و من قال عرش فهو جمع عرش مثل فلس و فلوس و منه الحدیث
ان ابن عمر کان یقطع التلبیة اذا نظر الی عروش مکة عرش ایضا بنا کردن از چوب در رز و لعیح بستن ع فاضه که تعریش کذلک یقال الضا عرش
الکار تعانته اذا احمل علیها و رفع ر سه و شحا فاه عرش بالضم گوشت یکسوی گردن عرشان از دو سو اعتراش بر عریش بر آمدن تاک عشاش غزل
دیگران فرود آمدن تا جای بر شاین تنگ شود و از انجا کوچ کنند عشه درخت کم شاخ و باریک تنه عش مصدر منه ع فاضه تعشیش کذلک
و زن کم گوشت عشش نذکر منه عشیش عشاشه عشوشه لاغر و باریک شدن یقال عش الرجل معروفه ای اقل خیره و یقال سقاه سجلا عشا
ای قلیلا عش بالضم خانه مرغ که بر درخت باشد و کن و کر خانه مرغ که در دیوار باد یا کوه باشد الخوص و الحی خانه مرغ که در زمین باشد عششه
عشاش عشاش جماعة اعتشاش ایضا نام جای تعشیش ایضا خانه ساختن مرغ و گره بستن نان و خشک شدن آن و یقال هذا معشش یطور خانه
جای مرغان اعتشاش خوار بار اندک آوردن عمش بعضمین خانه مرغ زیر یکدیگر عطش تشنگی و تشنه شدن ع کافه یقال هو عطشان و هی
عطشی و هم عطشی و عطاشی عطاش من عطاش اعطاش تشنه یافتن مرد و ستور را معاطش وقتهای تشنگی عطشان نطشان اتباع و محل عطشان
عطشا رمثل صحرا و النون بدل من الف التانیث لانه یجمع علی عطاشی مثل صحاری مکان عطش بضم الطاء و کسرها جای کم آب عکاش بالضم ملیت
تشنگی عکاش بالضم نام یکی عکاشه خانه عنکبوت و نام صحابه و هو عکاشة بن محصن الاسدی و قد یخفف و تعکش الشعر و تعکش ای التوی و تلبد عکرش
کمبیرین حرکوش ماده عکر ش هم مردی عمش ضعف بصر و دو دیدا شک از چشم همیشه بعتی ع کافه اعمش اعمشا رتقان منه والاول نام مردم عمش

بالفتح خم دادن چیزیرا معانقه اعتناس کردن یکدیگر گرفتن در حرب عنقش برا زعیش **عیش** زندگانی معاش معیشه زندگانی و زیستن **ع فاکه** عائشه
سعدمنه عیشه راضیه رسیتی پسندیده معایش بلا همز جمع معیشه تقدیر ها مفعله فالیاء اصلیه متحرکه فلا تنقلب فی الجمع همزه و کذلک مکایل و مبایع و منهم من یجعلها علی فعیلة
و یهمزها تشبیها بفعیله کما همزت مصائب لان الیاء ساکنه و فی النحویین من یری الهمزه لحنا تعیش تکلف اسباب معیشت ساختن بد معاشه بهمزه و بنو عایش قوم من العرب
**فصل الغین غبش** بالتحریک تاریکی آخر شب اغباش جماعت جمع **غتش** بالکسر خیانت کردن **ع فاضه** مغشوش نا سره استغشاش خائن شمردن کسی را مقابل
نقیضه غشاشا بالکسر ای علی عجله **اغطاش** تاریک گردن شب و تاریک شدن متعدد لازم یقال اغطش الله اللیل و غطش اللیل غطش بالتحریک ضعیفی بصر
اغطش غطشا تعامی منه تغاطش خویشتن را کور سازنده فلاة غطشی بیابان بی راه و رو **عطمش** بتشدید المیم ضعیف بینائی
**فصل الفاء فتش** کاویدن **ع فاکه** تفتیش مثله **فحش** بالضم از حد گذشتن بدی **ع بضمها** تفاحش مثله یقال فحش الامر و تفاحش فحشاء
فاحشه زنا فاحش بسیار بخیل و هر چه زبدی که از حد در گذرد افحاش فحش گفتن بر کسی متعد بعلی یقال افحش علیه فی المنطق ای قال الفحش فهو مفحاش تفحش
بیهوده گفتن **فراش** بالکسر فگندنی فرش جماعت و زن و فگندن **ع فاضه** و کار فراخ کردن کسی را یقال فرشه امرا ای اوسعه ایاه و فلان
کریم المفارش ای تزوج کرام النساء فرش بالفتح بساط افگنده و کشت برگ گسترده و گشادگی فراخ و شتران خرد منه قوله تعالی و من الانعام حموله و فرشا
قال الفراء و لم اسمع له بجمع و یحتمل ان یکون مصدر سمی به من قولهم فرشها فرشا ای بنبا بنبا و فراخ شدن آبگیل شتر باندازه و همواری قدم و گسترده ن +
**ع** افتراش بستر گسترده شدن و دو بازو بر زمین گستردن یقال افترش لسانه اذا تکلم کیف شاء تفرش سنگ گستردن بعضی خانه و برگ گستردن
کشت **مفرش** گسترده مفرشته تنکی که بر سر استخوان کفت باشد بی آنکه ریزه شود فراشه پره قفل یقال اقفل فافرش و استخوان تنک بر پروانه چراغ
و فی المثل اطیش من فراشه فراش جمع از دی گل تختک شده بر روی زمین و غوزه ای شراب و نبیذ و قطره ای عرق فرش ستور نتاج گرفته فراش
جماعت افرتش باز ایستادن از چیزی تعرض مال باز کردن منع و گستردن **فشش** بیرون کردن باد از مشک شتاب و دوشیدن شیر و رفع دادن باد
درخت فشوش ناقه فشوش پراگنده پستان انفشاش بیرون آمدن باد از خیک سست و کاهل شدن از کاری متعد بعن و فرو نشستن آماس **فیاش**
مفاخرت کردن فیش فیشه سرذکر **فصل القاف قرش** کسب کردن و گرد آوردن **ع فاکه** قریش قبیله و پدر قبیله النضر بن کنانه بود فمن اراد به القبیله
لم یصرفه و من اراد به الحی یصرفه قریشی و قرشی بالیاء و بغیر الیاء منسوب و کل من کان من ولد النضر فهو قرشی دون ولد کنانه و من فوقه قال ابن عباس
رضی الله تعالی عنه انما سمیت قریش قریشا لان فی البحر حوتا یسمی القرش یاکل الحیتان و لا یوکل و یعلو ها و لا یعلی فیه سمیت بذلک قریش قریشا ثم استشهد
بقول الشاعر **شعر** و قریش هی التی تسکن البحر بها سمیت قریش قریشا سلطت بالعلو فی لجه علی سلکی البحور جیوشا تاکل الغث و السمین و لا تترک فیها
لذی الجناحین ریشا هکذا فی الکتاب حی قریش یاکلون البلاد اکلا کشیشا و لهم آخر الزمان نبی یکثر القتل فیهم و الخموشا تملا الارض خیله و رجاله یحشرون
المطی حشرا کمیشا تقرش و زریدن و گرد آمدن تقریش بر اغالانیدن مقرشه سال قحط تقارش نیزه با هم در پیچیدن در حرب قراش عیب کردن یقال
اقرش به ای سعی به **ع فیه قشش** بعد از لاغری فربه و نیکو شدن تقشقش نیکو شدن بیمار و خشک شدن گردریش قال ابن السکیت یقال تقشع
و الجدری اذا یبس و تقرف و للجرب فی الابل اذا اقفل قد توسف جلده و تقشر و تقشقش جلده مقشقشتان سوره الکافرون و سوره الاخلاص
انقشاش رفتن و شتافتن گروه و هم مقشوشون قشه بالکسر فی المثل اکبس من قشه و کودک ریزه اندام **معقش** بستم گرفتن و بیرون کشیدن
**قمش** گرد کردن چیزی از هر جای تقمیش کذلک قماش بالضم متاع از هر جنس و از هر جای درخت خانه **قنفرش** گنده پیر کلان سال میل
**قوش** مرد خرد اندام معرب کوچک **فصل الکاف کبش** قچقار کباش اکبش جماعت و مهتر قوم **کدش** خراشیدن
و برنج کسب کردن جهت عیال **ع فاله** یقال یکدش لعیاله ای یکدح و عطا یافتن از کسی اکتداش کذلک تکدیش راندن ستور کدیش بعضی گفته
کدیش اسپ نه نژاد **کرش** و کرش فحال گنبد و گنبد و شکنبه ستور نشخوار زننده چون معده مردم را و یقال شکر شته لا افعل کان الکرش سمی بذلک لانه یاکل الجمیع و الکرش کرشا

کرش فرزندان خرد و عیال مردم یقال اهم کرش منثورة ای صبیان صغار و جماعت مردم و منه الحدیث الانصار کرشی و عیبتی الکرش ان الصبیان
الازد و عبد القیس تکرّش درهم شدن روی کرشاء زن بزرگ شکم و ماده خوک بزرگ سرین و پا گوشت ناک خرد انگشت کشیش الافعی آواز پوست افعی گشته
مثله و بانگ کردن گاو و آواز جوشیدن شراب و آواز جماع و بغت الکشیش بمعنی جستن از وی ع فاکه و بدل کردن شین را از کاف در خطاب مؤنث بلغت
بنی اسد چون علیش و بنش و علیک بک کشکش اول هر شیر بعیر کشاش لغت منه ع فاکه فاذا هم تقم صوته قلیلا قیل کت فاذا افصح قیل [illegible] اصفاه صوته
و جمع قیل [illegible] کمش مرد سبک و کافی کماشة مصدر منه ع بعضها کمیش لغت منه تکمیش شتابانیدن انکماش تکمش شتابیدن کمشة ناقه خرد پستان
و فرس کمش و کمیش صغیر الجردان یعنی خرد ذکر اکماش همه پستان ناقه را البستن فصل المیم محش سوختن آتش پوست را و سوزش امحاش سوختن [illegible]
چیز رسته محشة خشک سال امتحاش سوخته شدن محاش بالضم سوخته و بریان محاش بالکسر متاع و رخت محاش بالکسر قومی که از هر قبیله گرد آیند و نزدیک آتش
بایکدیگر سوگند خورند و عهد کنند محش ایضا رشیدن پوست را و مجروح کردن یقال محشه الشیء ای سحجه والعرب تقول مرّبی عزاة فمحشتنی ای سحجتنی مدش بالتحریک
سست شدن و کم گوشت شدن دست ع کافه امدش الید و مدشاء الید لغتان منه مرش خراشیدن زمین که روی او را باران خراشیده باشد مروش
خراشیدگیها یقال اتهینا الی مرش من الامرش امتراش کشیدن چیزی را از کسی مردقوش مرزنگوش مش دست بچیزی درمالیدن تا پاک شود ع فاضه
و دوشیدن شیر از پستان نیم کاره مشوش دستارچه دست امتشاش بهره یافتن از چیزی یقال امتش فلان من مال فلان ای اصاب منه مشاشة بالضم سر استخوان
نرم که بتوان خائیدن تا آنرا مشاش جماعت ایضا زمین نرم و یقال فلان طیب المشاش ای کریم النفس تمشش استخوان خائیدن متمشش مکیدن [illegible]
ملش آمیختن پشم با موی و شیر نر با شیر گوسپند و پنهان داشتن بعضی را و پیدا کردن بعضی را از خبر [illegible] شیر پستان دوشیدن [illegible] فصل النون ناش
تاخیر کردن [illegible] ع [illegible] تناوش پس ماندن و دور شدن انتاش پس ماندن و یقال فعله نئیشا ای اخیرا نبش کفن [illegible] کردن و تره برکندن
ع فاضه نباش کفن [illegible] انبوش [illegible] برکنده انابیش جماعت نتش بیرون آوردن چیزی چون خار و مانند آن که بجای درخسته باشد
منتاش بالکسر آهنی که موی بینی و غیر آن برکنند بوی و یقال ما نتشت من فلان شیئا چیزی برنکندم از وی نجش برانگیختن صید ع فاضه ناجش آنکه
بها صید را و چیز را که بخری بر بالا خواستن تا دیگری در افتد و فی الحدیث لا تناجشوا و گرد آوردن ستور پریشان شده را و شتاب رفتن ع فاضه نجاشی لقب نام ملک
حبشه نشیش فرو خوردن آب در زمین ع فاکه و آواز جوشیدن آب و غیر آن نش بیست درم سنگ و آن نیم اوقیه باشد که چهل درم را اوقیه گویند و پنج درم را نواة گویند
نشنشة شتاب کردن در پوست باز کردن چیز و یقال ما به نطیش ای حراک انعشنا [illegible] عطشان والامعنی له نعش برداشتن ع بغمها و جنازه با مرده و بیمرده را سریر خوانند
انتعاش در روا شدن از افتاده تنعیش دعا کردن کسی را بلفظ نعشک الله منعوش بر نعش نهاده بنات نعش و بنات الکبری و الصغری هفت ستارگان در شمال چهار
از و نعش و سه را بنات گویند و اتفق سیبویه و الفراء علی ترک صرف نعش للمعرفة و التانیث نغش پنبه و پشم زدن ع فاضه تنغیش مثله [illegible] منغوش پشم [illegible]
زده نفوش [illegible] شتر و گوسپند [illegible] ع فاضه و منه قوله تعالی اذ نفشت فیه غنم القوم نفاش شب بچرا ماندن ستور را بی نفش و نفاش و نفوش
و لا یکون النفش الا باللیل و الهمل یکون لیلا و نهارا انتفاش تنفش موی برافراشتن گربه نقش نگاشتن ع فاضه تنقیش کذلک و خار از پای بیرون کردن انتقاش
کذلک و برکندن موی منقاش و آن آهنی است که موی بوی برکنند چون منقاش و بجا زدن خوشه خرما تا زود رطب شود و یقال نقش العذق اذا ضربه بشوکة [illegible]
منقوش نگاشته منقوشة شتر [illegible] که استخوانهای ریزه از وی بیرون کشند مناقشة باریکی کردن در حساب و فی الحدیث من نوقش فی الحساب عذب انتقاش [illegible]
دست بر زمین زدن شتر که در پای او خار در آمده باشد نکش بقعر رسانیدن چاه را ع فاکه یقال فلان بحر لا ینکش و سپری کردن چیز را یقال اتوا [illegible]
عشب فنکشوه ای افنوه نمش بالتحریک نقطهای سپید و سیاه ثور نمش بکسر المیم لغت منه نوش گرفتن کسی را و نکوی رسانیدن بکسی ع فاضه یقال ناشه اخذه و تناول
حلالا باخذ بلحیته و ناشه خیرا ای ناله و منه المناوشة فی القتال اذا تدانی الفریقان نوش [illegible] سخت گیرنده تناوش انتیاش دست ناویدن [illegible] گرفتن چیزی را قوله تعالی و انی
لهم التناوش من مکان بعید ای انی لهم تناول الایمان فی الآخرة و قد کفروا به فی الدنیا و کان تهمز الواو کما یقال قتت و قتت [illegible] جمیعا [illegible] گزیدن [illegible] بدندان [illegible] گرفتن

**عع بعجتها** رجل تهوش مرد رنج کشیده هش الیدین ستور سبک **فصل الواو واوباش** مردم درآمیخته مثل اوشاب یقال هو جمع وقلوبهم
ومنه الحدیث قد وبشت قریش اوباشا لها **وبش** اندکی از چیزی یقال ما بقی منه الا وبش **وحش** دوش جانوری وحشی وحشی یکی ویقال
حمار وحش بالاضافة وحمار وحشی بالصفة ارض موحوشة ذات وحش وجانب راست را از هر چیزی وحشی گویند هذا قول ابی زید وابی عمرو قال الراعی **شعر**
فمالت علی شق وحشیها وقد ریع جانبها الایسر یقال لیس من شیء یفزع الا مال الی جانبه الایمن لان الدابة لا توتی من جانبها الایمن وانما توتی فی الاحتلاب والرکوب
من جانبها الایسر جوده تمنه والخائف انما یفر من موضع المخافة الی موضع الامن وعند الاصمعی الوحشی الجانب الایسر من کل شیء ووحشی القوس ظهرها وانسیها ما اقبل علیک
منها وکذلک وحشی الید والرجل وانسیها وحشة بی‌انسی واندوه کردن استیحاش اندوهگین شدن ارض وحشة وبلد وحش بالتسکین خشک یقال لقیته بوحش اصمت
ای ببلد قفر توحش برهنه شدن وخشک شدن زمین وخالی شدن شکم از طعام ایحاش تهیلان واندوهگین کردن ویی نبات ومردم یافتن زمین وشهر را وگرسنه
شدن یقال بات فلان وحشا ای جائعا وبتنا اوحاشا ای جیاعا وقد اوحشنا منذ لیلتان ای نفد زادنا توحیش سلاح جهاد انداختن در گریختن وفی
الحدیث فوحشوا برماحهم **حوش** الناس رذالهم وخاش الناس سقاطهم وخوشة وخاشة تباه وزنده شدن حوش الشیء بالضم ای صار ردیا قال الراجز
**شعر** جاریة لیست من الوخش کان مجرد مهبا المشتی فلقة من جو دنا لقطن ارادا الوحش القطن عزاد فیها نونا ثقیلة ایحاش بازگردانیدن سهام برایه
وآن تیرها ان سهام قد اخ است چون کنا نه **وریش** گرفتن طعام **عع فاکه** وارش ناخوانده بطعام کسی در آینده توریش برانگیختن ورشته ستور
که باز نتوان داشت او را از رفتن ورشات شتران سبک ورشان مرغی واو را ساق حر نیز گویند وفی المثل علة الورشان یاکل رطب المشان مرشین رستان
جماعت ورش لعب مرد از رواة قراء **وشواش** سبک وشوشته سخن شوریده **وطیش** آماده کردن وجه پاسخ وراء پی کل یقال ضربوه فما وطش الیهم ای
لم یعد ولم یدفع عن نفسه سالوه فما وطش الیهم بشیء ای لم یعطهم شیئا ویقال وطش لی شیئا حتی اذکره ای فتح **وقش** نام مردی جنبیدن **عع فاکه**
یقال سمعت وقشة ای حسه بنو وقیش قومی از عرب والالف فی الاصل واو مثال افتت توقش جنبیدن **فصل الهاء هبش** کسب کردن وگرد آوردن
**عع فاکه** تهبیش مثله یقال هو یهبش لعیاله فهو هباش هباشة مثل حباشة آنچه گرد آورده شود از مال ومردم **هراش** مهارشة برانگیختن
سگان را بر یکدیگر تهریش کذلک هرشی وادی است در راه مکه **هرس** مثل حرس کنده پیر کلان سال و ناقة شیرناک ونام مادکی **هش** برگ زدن از
درخت **عع فاضه** قوله تعالی واهش بها علی غنمی هشاشة شادمانی و سبکی نمودن **عع کافه** یقال هششت برای خفقت الیه وارتحت له رجل هش
بش مرد شادمان وسبک روح یقال للرجل اذا دعی هو هش المکسر ای سهل الشان فیما یطلب عنده من الحوائج شی هش ای هش من هش الخبز هشیش بالکسر ای
صار هشا فرس هش و هو خلاف الصلو وشاة هشوش بهار شیر **هشته** زیر و زبر شدن لحم وپیش وپس رفتن مردم یقال لهم هشیشة اذا اقبلوا وادبروا واختلطوا
اهتماش کذلک ونرم رفتن ستور ویقال امراة هیشی الحدیث یعتمین بی بسیار سخن وبسیار بانگ **هوشة** فتنه وبرانگیختن واضطراب وفی الحدیث
ایاکم وهوشات اللیل وهوشات الاسواق هوش درآمیخته شدن **عع فاضه** تهویش مثله ویقال هوشت بطونها بالکسر ای اضطربت
من الهزال تهویش درآمیختن مردم وسخن وجز آن وفی الحدیث من اصاب مالا من مهاوش اذهبه الله فی نهابر والمهاوش کل مال
اصیب من غیر حلة کالنصب والسرقة ونحو ذلک **هبش** بد و بسیار از هر چیز هواشات بالضم الجماعات من الناس والابل اذا جمعوا فاختلط
بعضها ببعض **هیشة** جماعتی از مردم وفتنه واضطراب هیش جنبیدن وبرانگیخته شدن **عع فاکه باب الصاد فصل الالف اجاص**
بالکسر آلو اجاصة یکی **اص** بالکسر اصل اصیص لنده و خم و سبوی نیم شکسته که در وی گل کارند و پیش آفتاب نهند ناقة صوص بالفتح شدیدة
من مصدر منه **عع فاضه فصل الباء بخص** گوشت بن انگشتان و گوشت پیش پای و دست شتر و گوشت پاره که در چشم خانه بود در ستن
آن **عع کافه** یقال بخص الرجل اذا اتاه اذا کان اللحم منه ابخص لست منه بخص برکندن چشم **عع بعجتها برص** پیسی و پیس اندام شدن **عع کافه**
ابرص لعت منه سام ابرص کرپشه وبها اسمان جعلا اسما واحدا ان شئت اعربت الاول واضفته الی الثانی وان شئت بنیت الاول علی الفتح

واعرب الثانی باعراب ما لا ینصرف واعلم ان کل اسمین جعلا اسما واحدا فهو علی ضربین احدهما ان یبنیا جمیعا علی الفتح نحو خمسة عشر وهو جاری بیت بیت ای بیننا وهمزة
بین بین ای بین الهمزة وحرف اللین وتفرق القوم اخول اخول وشغر بغر وشذر مذر واشباههما والضرب الثانی ان یبنی آخر الاسم الاول علی الفتح ویعرب الثانی
باعراب ما لا ینصرف نحو حضرموت وبعلبک وسام ابرص ان شئت اضفت الاول الی الثانی فقلت هذا حضرموت اعربتهما جمیعا وتقول فی ان سام ابرص
وهولاء سوام ابرص وان شئت قلت هولاء السوام ولا تذکر ابرص وهولاء البرصة والا بارص ولا تذکر سام **بصیص** درخش ودرخشیدن **ع فاکه** بصاصة
مشدد چشم **تبصبص** چاپلوسی کردن وچشم باز کردن سگ بچه نوزاد **بصبصة** **تبصبص** دم جنبانیدن و چاپلوسی کردن سگ گربه و جز آن **بصبصن** بصاص ای بر
فیه فتور **تبعصص** اضطراب کردن و تکود و پیچیدن مار زخم خورده **بعصوصة** بالضم جانوری **بلصوص** بالتحریک علی منتهی الجموع جانوری است ای ابن نون زادة
بلاصة گریختن **بوص** پیشی گرفتن وتقدم نمودن و جستن با ایض شتران به الحور شتابنده **بوص** بالضم گونه یقال حال بوصه ای تغیر لونه نوعی از زورق بوصاء
بطلی از بنی اسد **بوص** بالفتح وبالضم سرین زن ویقال وقعوا فی حیص بیص ای فی اختلاط لا محیص لهم منه وکذا حیص بیص بکسرتین ویقال جعلت الارض علیه
حیص بیص ای ضیقت **فصل التاء** **تراص** محکم کردن **ترییص** کذلک **ترص** **تربص** بفتحتین فیهما مثل ما منحن و سخین میزان **تریص** ترازوی راست و محکم
تراصة مصدر منه **ع** بضمها **فصل الجیم** **جص** بالفتح والکسر گچ **جصاص** گچ گر **تجصیص** خانه گچ اندودن و چشم باز کردن سگ بچه
نوزاده **فصل الحاء** **حرص** بالکسر آزوار مند شدن منه یعلی **ع فاکه** **حریص** نعت منه **حرص** بالفتح کفانیدن وپاره کردن گازر جامه را
بکوفتن **حارصة** شجه که پوست سر را بشکافد **حرصة** مثله **حریصة** **حارصة** ابری که روی زمین را باران وی بخراشد ویقال ما علیها **حربصیصة** بالکاف والحاء
ای شیء من الحلی **حرقوص** بالضم جانوری چون کیک جهنده ورباب لرخها خان فطار **احص** موی رفته از سر **حصص** مصدر منه یقال حصت البیضة
راسه ویقال سنة حصاء سال بی نفع وبی خیر **حاء** که موی سر بریز اندر **حصاص** گذشتن موی **حصان** بنده دختر **حصة** بالکسر بهره **حصاص** بهره دادن **محاصة** **تحاصص** بهره
کردن باهم **حص** بالضم سبرک و زعفران **حصحص** بالکسر خاک و سنگ **حصحصة** پیدا شدن حق از باطل قوله تعالی الان حصحص الحق و جنبانیدن چیزی در چیزی تا استوار گردد
وجنبیدن شتر با بار گران وقت برخاستن و شتافتن در رفتن الاصمعی قرب خمس **حصحاص** ای سریع لیس فیه فتور و **الحصاص** نام موضعی **حصاص** بالضم تنگی دویدن
وتیزی آن **حصن** شتاب و سخت دویدن **ع فاضه** وفی حدیث ابی هریرة ان الشیطان اذا سمع الاذان فر وله حصاص قال حماد بن سلمة قلت لعاصم ابی
النجود ما الحصاص قال اما رایت الحمار اذا صر باذنیه ومصع بذنبه وعدا فذلک حصاصه وقال ابو عبید هو الضراط **حفص** زبیل از چرم و بچه شیر و جمع کردن
**ع فاکه** ام حفصة ماکیان **حموص** فرو نشستن آماس جراحت **ع فاضه** **انحماص** کذلک یقال انحمصت الجراحة اذا سکنت فورتها **حمص**
بالکسر بالشهری **حمص** بفتح المیم مشددة نخود وهو اختیار ثعلب و قال المبرد هو **حمص** بکسر المیم ولم یات علی فعل بکسرتین من الاسماء الا حلز وهو القصیر وجلق وهو موضع بناحیة
الشام **حوص** درزی گری کردن و فراهم آوردن میان دو چیز و چشم باز دوختن **ع فاضه** ویوم لا ملتن فی حوصهم ای خرقهم یا فاطمو فسدن
ما اصلحوا **احوص** تنگ چشم **حوصاء** که دنباله چشم **ع کافه** **احوص** **حوصاء** نعت منه **حاوصة** بدنباله چشم نگریستن پنهانی و ریحان ابنا عه ای لا یجوز منا فقبیح الحمل
وقال الفراء ای ناحیة مثل الرتقاء فی النساء احوصان احوص بن جعفر وعمرو بن الاحوص **حیص** **حیوص** **محیص** **محاص** **حیصان** برگشتن و بیک سو شدن از راه **ع فاکه**
یقال ما عنه محیص جای گریز نیست از وی **انحیاص** کذلک یقال للاولیاء حاصوا عن العدو وللاعداء انهزموا ویقال اوقعوا فی حیص بیص ای فی اختلاط من امر
بنیان علی الفتح وقد مر ذکره فی **حبص** الرواغ و **اختلاط** **البوص** سبق والفرار ابدلت الواو منه یا برای و حاء المعنی وقعوا فی امر یتخلف عنه ولیفر منه وحکی ابو عمرو
وقع فلان فی حیص بیص بالفتح والکسر فیهما وحیص بیص علی اصرف منها قال الراجز شعر صارت علیه الارض حیص بیص حتی یلف عیصه
بعیصی ویقال انک تحسب علی الارض حیصا بیصا **فصل الخاء** **خبیص** افروشه **مخبصة** کفچه افروشه **خرص** حزر کردن میوه
بر درخت و کشت بر زمین و دروغ گفتن **ع فاضه** **خراص** دروغ گوی **تخرص** دروغ گفتن قوله تعالی قتل
الخراصون **خرص** بالکسر نصیب از حرز یقال کم خرص ارضک **خرص** بالتحریک گرسنه شدن **ع کافه** **خرص** **خریص** نعت منه **خرص** منسر در

کرسنه سیا خورده ولا یقال للجوع بلا برد خرص ویقال للبرد بلا جوع خصر خرص بالضم والکسر حلقه از زر ونقره ونخل بر آراسته خرصان جماعت خرص بالحرکات الثلث
سنان ونیزه خرص بالضم حباب کمو بسر مشک بر بیناو خلند وبر سبه بند ویقال ما یملک فلان خرصا ای شیا خریص سنان با خریص آب سرد مثل ما خصر مخارص
عسنانها **خص** بالضم تواره وکازه خصوص خصوصیة بالفتح والضم والفتح افصح وخصیصی خاصه کردن یقال خصه بکذا واختصه خاصة خلاف
عامه خصک ان الناس طرا اصبهم خصاصة بالفتح درویشی وسوراخ وچشمهای پرده وفرجهای میان پایه **خلوص** ساده شدن خالص ساده ومنه قوله تعالی فی ابیع دیوتن
بچیزی شعر بالی ع فاضه خلاصة بالضم گزیده هر چیزی خلاص بالکسر مثله خلوص وخلة وفشرده وکداد وانچه در تک ماند از نقل خلاص اتبع کردن
بی دیار وسمه … مر خدا برا خلته باللام فی الصه دوستی کردن هذا خالصة لک ای خاصة ویقال فلان خلصی خلصانی بالکسر والضم وهم خلصان دوستان گزیده
من وحد وجمع یکسان استخلاص خالصه کردن در رهایی جستن خلاص بالفتح رهای درستن تخلیص رهانیدن خلصاء زمینی در بادیه خلصة بالتحریک نام بت ذو الخلصة خانه
آن بت خلبصة گرختن **خموص** فرو نشستن آماس جراحت ع فاطمه اخمص … کف پای … خمصان بالضم نعت خمیص الحشی باریک شکم وهی
خمیصة وخمصانة وهم خماص وبین خمائص خمصة گرسنگی یقال لیس للبطنة خیر من خمصة تتبعها مخمصة گرسنه شدن خمص بالفتح مخمصة ایضا باریک کرد
گرسنگی کسی را ع فاطمه خمیصة گلیم سیاه چهارسو بهر دو سر علم **خنوص** بالکسر وابند خوک بچه خنانیص جماعت **خوص** فرو رفتن چشم در خانه
بمعای ع کافه اخوص نعت منه خوص برگ خرما وجز آن یک خوصة یکی خوص خواص فروشند اخواص برگ بیرون آوردن نخل تخویص گرفتن
چیزی بعد از چیزی تخویص کنلاک **خبیص** اندک چیزی از عطا واندک شدن یقال نلت منه خبیصا خایصا ای شیا یسیرا **فصل الدال**
**دحص** پای زدن گوسپند مذبوح ع بفتحهما **دخریص** بالکسر تریز جامه **درص** بالکسر بچه موش وگربه وجز آن وفی المثل ضل دریص
نفقه ای حجره کسی را گویند که تدارک کار نداند درصة ادراص جماعت ام ادراص کلا کموش … **دعص** بالکسر ریگ توده مدور ادعاص دعصة جماعت ادعاص
کشتن گردانیدن کسی را دعصا زمین نرم نفسیده **دعموص** بالضم کفچلیز دعاعیص دعامص جماعت دعمیص الرمل نام مردی راهی بعرب به المثل یقال هو دعیمیص هذا الامر
ای عالم به **دغص** بالتحریک امتلاء آوردن شتر را چنانکه نشخوار نتواند دیگر دغصة آیینه زانو **دلیص** دلاص تابان درع دلاص وادرع دلاص جمع
یکسان دلوص درخشان شدن زره وجز آن ع فاطمه تدلیص … دلامص دلمص بالضم درخشان وکذلک دلماص ودملص علی القلب اندلاص از دست فرو لغزیدن
چیزی وافتادن دلوص حرکت کننده **دمص** بالکسر عرق باچینه دیوار هر چه برتر از عرق بنیاد باشد وعرق بنیاد را رهص گویند دمص باریک دنباله
… دمص خود آهنین **دیصان** میل کردن از راه وبهر سو رفتن با غره وزیر انگشت ع فاکه رجل دیاص مرد که بروی نتوان دست دریافت ونقص
… جماعت … قاید وقادة اندیاص فتادن چیزی از دست ویقال اندیاص علینا فلان بشره وانه لمندیاص بالخیر **فصل الراء** **ربص** چشم
داشتن تربص نعت منه … استعمال کنند ربصة بالضم اسم فی التربص **رخص** بالضم ارزانی وارزان شدن ع بفتحهما رخیص نعت منه ارخاص
ارزان خریدن وارزان شمردن چیز را استرخاص کذلک رخصة آسانی وفراخی در کاری ترخیص رخصت دادن رخص لبانی گرفتن … بعضی
رخص نازک یقال هو رخص الجسد نازک اندام رخوصة رخاصة مصدر ان منه ع بفتحهما **رص** استوار کردن وبر هم چسبانیدن دو چیز را ع
فاضه بنیان مرصوص بنیاد استوار رصیص استوار کردن … وبند نهادن زن … وریز در گرفتن چیزی را تراص بر یکدیگر چسبیدن مردم در صف رصاص
بفتح ارزیز … بالکسر رصص … **ارتعاص** اضطراب کردن ودر پیچیدن مار زخم خورده **رعصة** بالضم نوبت آب بقول … ترفص
نوبت گرفتن آب را با هم ارتفاص گران شدن نرخ **رقص** پای کوفتن ع فاطمه رقاص نعت منه ودر غلغیدن شراب چو شیدن … ترقیص ارقاص جنبانیدن
وبازی داشتن کودک را ارقاص … پویه دو آن شتر را رقص گفتن … دوید **رمص** … دست کردن شکسته را ع فاضه … در مصیبت … صلح کردن میان
قومی وسرگین … رمص بالتحریک … چشم که در گوشه چشم گرد آید رمص گویند انچه تر بود … ع کافه رمص نعت منه **رهص** بالکسر بنیاد دیوار
سنگهای بر هم نشسته استوار رهصة بالفتح پایگاه در … سودگی کف پای شتر از سنگ وجز آن رهص مصدر سنه ع کافه ارهاص … بالفتح سخت فشاردن

وسخت گرفتن بعلفها فصل الشین شحص بالفتح شحص و شاة شحص و نوق شحص یستوی فیه الواحد والجمع آنکه از شیر باز ایستد و بالتحریک ایضا مثل نهر و نهر و جبل
الشحص التی لم ینزل علیها قط والعائط التی انزی علیها فلم تحمل شخص کالبذ مرزم دجز آن شخوص اشخاص شخص جماعت و تنا ور شدن عم
بعضها تشخیص لغت منه شخوص بلند برآمدن و چشم باز ماندن و از شهری بشهری رفتن عم بعنها اشخاص بر دن و رسیدن وقت سفر و گذشتن تیر از
بالا انشانه سهم شاخص لغت منه و غیبة کردن کسی را متعد بالبا یقال شخص به اغتابه و کذلک اشخص به بالسین ایضا شقص بالضم والکسر دام ماهی دزدی
که هر چه بیند بدزد د شقوص جماعت و ایضا کم شیر شدن ناقه و گوسپند عم فا که اشقاص کذلک و دشوار شدن معیشت شقوص بالضم تا قه کم شیر شقاص
جماعت و ایضا سختیها و یقال شاة شقص و شاة شقص یستوی فیه الواحد والجمع گوسپندان شیر خشک شده و یقال هم فی شقاص ای فی شدة و هو
علی شقاصها ای علی عجلة شقص پاره از زمین و از هر چیزی شقیص شریک یقال هو شقیصی ای شریکی فی شقص من الارض ای قطعة منها مشقص
پیکان پهن دراز فرس شناص و شناصی اسب دراز شوص شستن و نیک پاکیزه کردن عم فاضه شوصة باد که در پهلو نشیند مردم را و درم پهلو
اشوص چشم لیسار برهم زننده شیص شیصا خرما که دانه وی سخت نشود فصل الصاد صیص بالکسر خرمای بلا یه صیصا مثل شیصا و حنا
حنظل بهنر صیصة نخو و اسه بافنده صیاصی جماعت صیصة الدیک شاخ که بر پا خروس باشد صیاصی شاخهای گاو و صیاصی ا قوله تعالی وانزل
الذین ظاهروهم من اهل الکتاب من صیاصیهم فصل العین عرصة کشادگی میان سرا اسرا عرصات جماعت لحم معرص گوشت که میان
سرا نهند بجهت خشک شدن و بالعنا دکذلک عراص ابر با برق و رعد و نیزه لرزان و شمشیر عرص بچاره با رعد و برق بودن عم فا که عرص
بالتحریک شادمانی نمودن و بوی تم گرفتن جامه عم کافه عرفاص تازیانه که بدان ادب کنند عصعص بنفتین استخوان بن دنبه عفاص
پوست یا ماده که سر خنور بدان بندند عفص عم فا که و ایضا الذی یتخذ منه الحبر مولد ولیس من کلام اهل البادیة عفص بکسر الوسط تند مزه
عفوصة تندی مزه عفاص سر بند ساختن خنور را عفص بکسر بن زن پلید زبان بی شرم عقص موی بافتن و تاب دادن آن عقصة
عقصة بالکسر موی بافته و تاب داده عقص عقاص جماعت مثل رهمة و رهم و رهام و یقال العقاص هی التی تتخذ المرأة من شعرها مثل الرمانة
وکل خصلة منه عقیصة والجمع عقاص و عقائص تیس اعقص تکه که شاخ او گرد گوش در آمده باشد عقص بکسر الوسط ریگ بسته و سخت و مرد بخیل
بد خو عقص بد خو شدن عم کافه معقص تیر کژ علوص بالکسر والتشدید درد شکم مثل العلوز عناص بالفتح و حذف الیا گیاه اندک جای
جای برآمده و موی پراگنده و مال اندک مانده یقال ما بقی من ماله و من النبت الا عناص و بقیت فی رأسه عناص عنصوة بالضم واحد العناصی و هی
فعلوة بالضم و بعضهم یقول عنصوة و عنصوة بالفتح والکان الحرف الثانی منها نونا الحاقا ببرقوة و ترقوة و قرنوة اعتیاص دشوار شدن
و در پیچان شدن کار بر کسی متعد بعلی و بار نا گرفتن میش و ناقه و جز آن عوص در پیچان کردن کار بر خصم متعد بالبا اعوص سخن و شعر دشوار
معنی عوص تعقید شدن دشوار شدن چیزی عم کافه کلمة عوصا سخن غریب و شعر عوصا سختی و سخت و دشوار یقال فلان یرکب العوصا ارا
یرکب صعب الامور عیص بالکسر درخت انبوه در هم در آمده اعیاص جماعت و اعیاص پسران امیة بن عبد شمس چهار تن العاص و ابو العاص و العیص و ابو العیص
فصل الغین غصة بالضم اندوه گلو گیر غصص جماعت غصص بالتحریک بگلو در ماندن طعام و جز آن عم کافه غاص غصان لغت منه غصاص
متعد منه منزل غاص باهله مغافصة ناگاه فرو گرفتن غمص خوار شمردن و بر هیچ نا داشتن چیزی را اغتماص کذلک و شکر نا کردن نعمت را و عیب گرفتن بر کسی سخن را
صلته بعلی عم فا که یقال غمصت علیه قولا قاله ای عبته علیه مغموص علیه کسیکه مطعون باشد در دین غمص بالتحریک وان شوخ چشم عم کافه غمیصا احدی الشعریین
و یقال لها الغموص ایضا و هی التی فی الذراع تزعم العرب ان الشعرین اختا سهیل فالعبور تراه اذا طلع کانها تستعبر و الغمیصا لا تراه فقد بکت حتی غمصت غمیصا
ایضا نام جای غوص در آب فرو شدن و ناگاه بر چیزی فرو آمدن عم فاضه غائص لغت منه غواص ربا فرو شونده بطلب مروارید غیاصة غواصی کردن
عم فاضه فصل الفا فحص بازکاو بدن از چیزی صد افحص تفحص افتحاص کذلک و یقال فحص المطر التراب ای قلبه افحوص مفحص خانه سنگخوارة فی الارض

مخصوص اعنی بوسیم کانهم جملوا و سمنا و ترکوا ناشل افاحیص القطا و فحصه بزدای کار یقال وجدوحصة ای بهرة و نوبت آب یقال جاءت فرصتک
الورد و الفحصة کوزپی ارد و بیشت تفارص بنوبت داشتن آب و یقال انتهز الفرصة ای اغتنمها و از دست دادن فرصت افتراص غنیمت شمردن
و فصیص بیمرک شعر تیرک موص بریدن مفرص مفراص کاردو گاوفتن یقال فرصت النعل شققت اذنیها للشرک ع فراکه فرافقه الاس و سمی الرجل فرا
فرصة بالکسر پیم و نیم پاره که بدان حیض خود در امیدان پاک کند فریصة گوشت شانه ستور و رگ و برج که برگلو باشد فریص فرایص جماعت تقول فرصة الخفت
فریصیه یعنی او واجبه و فی الحدیث ان النبی صلی الله علیه و سلم قال انی لاکره ان اری الرجل ثائرا فریص رقبته قائما علی مرته یضربها فقال ابو عبید اراد عصبة الرقبة
و عروقها لانها هی التی تثور ...... فی الغضب فصر بالفتح ثالثه و بیوند بستخوان و پیوند کار و بالکسر عند العامة فصوص جماعت فصوصة پلیترین بیت ...
جماعت فصیص روان شدن جریدن و جدا کردن چیزی از چیز و بیرون کشیدن ع فاکه افتصاص انفصاص جدا شدن منفصاص تنقصا بیرون گرفتن چیزرا
یقال افصصت الیه من حقه شیئا ای اخرجت و ما استفص منه شیئا ای ما استخرج مغاو صیمان کردن سخن و اصله سخن گفتن بهر سوی و در بایان سخن
جزآن و ما لفتح استعمال کنند بیشتر چون ما افاص بکلمة ای ما تکلم و ما بان و یقال فصفت علیه ماخرت فاض بن هدی حتی غلص ذمة فصیص بیاندن
سخن و دو رشدن یقال ما فصیت ای ما برحت و یقال ما عنه المحیص لا محیص و لا محید و ما فصت و ما فصیت ای ما برحت و ما احید و فیه ...
ای مطر و دفصل القاف قبص بسر انگشتان گرفتن ع فاکه و منه قرا الحسن فقبضت قبصة من اثر الرسول قبص بالتحریک در دشکم و درد گرفتن ...
خرما و شادمانی نمودن ع کافه قبص بکسر الوسط لغت منه و بزرگ و دراز شدن تار سر یا منه قبصا ای تحرم تقفیة قبص بالکسر عدد و بسیار از
مردم مقبص ریسمان یا کشیده دارند تا رستا ایستند تا دل اسباق قبیصة آنچه بسر انگشتان گرفته شود و نام مرد است قرص بشکمیدن
با نگشتان و گزیدن کیک و زوال برکندن از جسیم ع فاکه تا رسیه سخن مناین کار روزار از شد و فی الحدیث ان امراة سالته عن دم الحیض فقال اقرصیه بما برا
اصلیها باطراف اصابعک بر وی قرصیه بالتشدید کقطعیه قرص و قرصه بالضم کلیچه فرصة و اقرص و قرص جماعت تقریص ریزه برکندن قرص الشمس عینها قارس
شیر زبان گز و فی المثل عند الفارص تحمد ای جاوز الی ان حمص انجا گویند که کار از حد در گذرد قراص بابونه قراصیة قرصه دست و پای کسی با هم بستن قرفصا
بالضم نوعی از نشستن مدود و مقصور یقال قعد القرفصا ای قعد قعود المحتبی علی هیاة معینة کما فسر با قرموص خانه زمین کند قرامیص جماعت یا معرفه بیاز
در گریز گشاده و قد قرنصة ای ستثنیة الاصطیاد قص قصص بر پی کسی رفتن و منه قوله تعالی فارتدا علی آثارهما قصصا و قال الله تعالی و قالت لاخته قصیه تنفص
گوسپند و جز آن موی و جز آن گزردن آن ع فاضه قصه بالکسر حال و خبر و کار و سخن قصص جماعت یقال قص علیه و قال الله تعالی و قص علیه القصص مردن سانیدن کرده
و بر دن سپیدن بر بدان موی کتیم و پیطار مقص من الجناح و المقص المراض و هما مقصان و القصص بمعنی القصة و منه موضع المصة حتی صار اغلب علیه و بالکسر القاف ... القصة
الی تکلت و تحکی القصاص روایت کردن سخن و در پی قصاص شدن تقصیص در پی رفتن قصاص کشنده را باز کشتن و جراحت کردن عوض جراحت را قصاص قصاص
کردن و مردن نزدیک آمدن و مهمردن نزدیک آمدن یقال ضرب حتی قصه الموت قال الغزاء قصه الموت و اقصه بمعنی ادنا منه و قصیصه بعد نامیدن من وان کسابی
کبا سیار و یغ روید قصیص جماعت و پیدا شدن آبستنی گوسپند قصه بالفتح گچ و فی الحدیث الی لغض لا تعنسا حتی ترا القصة البیضا ای حتی تخرج الخرقة التی تحتشی بها
کانها قصة لا یخالطها صفرة و لا ترته قصه بالضم موی پیشانی قصاص ثلث لغات مثلة و الضم اعلی قصیصه ناقه که بر وی طعام و متاع خانه بار کنند تقصیص
گچ اندود کردن جای قصقصه بالضم مرد پست درست اندام جمل قصاقص شتر بزرگ اسد قصقاص بالفتح شیر که دندان بر هم زند چنانکه آواز آید و هی حیة قصقاص
ما تباه اقتصاص کبی علی القوز کشتن بر جای خود یقال ضربه فاقعصه قتله علی مکانه قعص در دی جای بی نقل و حرکت یقال مات قعصا اذا اصابته ضربة
و رمیة فمات مکانه و فی الحدیث من قتل معصا فقد استوجب الماب قعاص بالضم بیماری گوسپند که در حال کشد و فی الحدیث موتان یکون فی الناس کقعاص الغنم
قعصص قعص مصدر منه یقال قعفص الطائر ... دست و پای بستن انبوه اقلو برآمدن مایه برجستن آب و جامه یعبار نشستن و برآمدن آب چاه ع فاکه یا قالص قلاص قلص
نعت منه قلصه تقلیص ... قلصات جماعت تقلیص ...

متلاص نعت منه فرس متقلص سپ ا بلند و دراز دست و پای قلوص بالفتح شتر جوان و هی اول ما یرکب من اناث الابل الی ان تثنی فاذا اثنت فهی ناقة والقعود اول ما یرکب
من ذکورها الی ان تثنی فاذا اثنی فهو جمل و ربما سموا الناقة الطویلة القوائم قلوصا و یقال القلوص من النوق بمنزلة الجاریة من النساء قلص للانیص جا قلاص جمع و جمع و شتر
منع بچاده قمص قماص برجستن سپ و جزان ع فاضه و در کشیده شدن پی اسپ در جهانیدن و دریا سی الموج متعدد بالبا قماص بالکسر جنبکی و فی مثل یا بحرت
قماص سهو کار نضرب لمن ذل بعد عز قمیص پیراهن قمصان بالضم قمصة جماعت تقمیص پیراهن پوشانیدن تقمص پوشیدن قنص شکار کردن ع فاکه قناص
مثله قانص قناص قنیص صیاد قنیص ایضا شکار قنص بالتحریک مثله بنو قنص گروهی از عرب تقنص صید جستن قانصة سنگدانه ابو زن منع قوانص جا قیص
افتادن دندان از بن و بیخ و بالضاد ایضا انقیاص فرود ریدن چاه قال الاموی المقاصبة الرای بکفارت و قال الاصمعی المنقاص المنقعر صلبه بالصاد غیر معجمة و بالضاد
المعجمة المنشق طولا و قال ابو عمرو هما بمعنی مقیص بن صبابة بکسر المیم رجل من قریش قتله النبی علیه السلام یوم الفتح فصل الکاف کریص بیر خمیص
لرزه و پیچیدن بر خود کصیصة رسن دام آهو فصل اللام التحاص مضطر و بیچاره کردن کسی بکاری صلته بالی و منه یقال الحصته الی ذلک الامر ای
الجاه و ضطره لحاص علی فعال مبنی علی الکسر نحی و داهیة و اندر آویختن بچیزی یقال التحصته ای تشبث فیه و بسته شدن سوراخ یقال التحصت الابرة ای استد
سمها لحیص تنگ لخنیص گوشت گرفتن بام چشم ع کافه الحص نعت منه ضرع لخص بکسر الخا پستان بسیار گوشت که شیر از وی بدشواری بیرون آید
لخیص سیدا کردن لص بالفتح و الضم دزد لصوص جا لصوصیة بالیاء و بدو نهادن دزدی تلصص دزد شدن ارض ملصة زمین دزدناک الص فروز انها و کتف
سار ها بهم نزدیک یقال فیه لصص تلصیص استوار کردن مثل الترصیص ملاوصة نگریستن دزدیده که چگونه برکند و در الاصة گردیدن بر چیزی که بخواهد و فی الحدیث
هی الکلمة التی الاص علیها النبی صلی الله علیه و سلم عمه یعنی ابا طالب فصل المیم محص دویدن آهو و پای زدن مربوح دخاص کردن زر گداختن تمحیصا
تمحیص آزمودن ممحوص محیص شتر استوار خلقت مص مکیدن ع کافه امتصاص کذلک تمصص نیک مکیدن مصاص مکانیدن یقال مصان و مصانة در در
رجل مصان آنکه گوسپند را مکد از ناکسی مصمصة مثل المضمضة الا انه بطرف اللسان و ذاک بالفم کله و مبینا لما بین قبصة و قبضة تفاوت و مصمصة الاناء غسله ماصة بیماری
کودک مصوص بالفتح و الضم طعام که با مرغ چوزه و کبوتر بچه سازند مصاص بالضم خالص هر چیزی تباتی یقال فلان مصاص قومه و هم مصاص الاقوام یستوی فیه الواحد
والجمع فرس در مصاص ذکان خالص الصافی ذاک مصیصة شهری بشام معص برگشتن پی پا ع کافه و فی الحدیث شکا عمرو بن معدیکرب
الی عمر رضی الله تعالی عنه المعص فقال کذب علیک العسل اعلیک بسرعة المشی و هو من عسلان الذئب قال ابن درید المعاص بالعین المعجمة اذا کانت
خیار الابل و احدها من لفظها و قال ابن السکیت المعصة و احد المعص و هی خیار الابل معص بالتسکین بستن رده بالتحریک عند العامة یقال معص الرجل مهولا
فهو ممغوص ملص بالتحریک تو ریدن چیزی از دست ع کافه رشا ملص رسن دلو که لغزان باشد املاص بازعام النون فی المیم رستن املاص
بچه افکندن زن تملص رستن مثل الملص بالکسر رفتن بشتاب موص شستن موصة بالضم ای غسالة فصل النون نخوص مادۀ
عیر آبستن نخص بالضم بن کوه و فی الحدیث یا لیتنی غودرت مع اصحاب نخص الجبل و هم قتلی احد نخوص لاغر شدن از پیری ع فاضه عجوز ناخص
نعت منه انتخاص نا ماندن گوشت نشوص در شدن چیزی از جای و برکنده شدن از شهری و مسکن و ناسازداری کردن زن با شوی ناشص
بمعنی ناشز ع فاطه که نشاص کشیدن از جای نشاص بالفتح ابر بر آمده نص نیک راندن و رفتن شتر و بر داشتن و منه منصة العروس و
نیک بازکی کردن در پرسیدن تا غایت آنرا ابد انی و برداشتن حدیث و خبر بکسی صلته بالی یقال نصصت الحدیث الی فلان ای رفعته الیه ع فاضه
و نهایت هر چیزی و فی حدیث علی رضی الله تعالی عنه اذا بلغ النساء نص الحقاق یعنی منتهی بلوغ العقل نصنصة زانو در زمین استوار
کردن شتر تا برخیزد با بار گران و جنبانیدن چیزی و فی حدیث ابی بکر حین دخل علیه عمر رضی الله تعالی عنهما و هو
ینصنص لسانه و یقول هذا اوردنی الموارد قال ابو عبید هو بالصاد لا غیر و بالضاد المعجمة کذلک و لکن لیست فی الحدیث
ناغص بغین معجمه تمام مرو سپی نغص بالتحریک مراد تمام نارسیدن و سیراب ناشدن شتر ع کافه تنغیص تیره

گردانیدن عیش را تنغص لازم منه انفاص وفعه دفعه انداختن گوسپند بول را علتی نفاص بالضم نام آن علت و بسیار خندیدن یقال انفص بالضحک ای اکثر منه نقصه یک بحث خون **تنقص** کم گردن نقصان کمی و کم شدن عع فاضه انتقاص کذلک لازم متعدد استنقاص کم خواستن مشتری در بها منقصه کمی نقیصه عیب یقال فلان یتنقص فلانا ای یقع فیه و ثلبه **نلوص** بسیاری رفتن عع فاضه که نمص موی برچیدن بالکسه زن موی فرق و پیشانی چینیده تنمص خود را بموی چیدن دادن تنمیص مبنی نمص فی المبالغه منمص منماص آلتی که موی بدان چیننند نمص بالکسر نوعی از نبات منیص نباتیکه بعد از خوردن باز روید **نوص** مناص باز پس شدن و گریختن و خویشتن باز کشیدن قوله تعالی ولات حین مناص ای لیس وقت تاخر و فرار مناص ایضاً گریزجای نوص ایضا گورخر استناصه سبس باندن و یقال ما به نویص قوة و حراک **فصل الواو وبص** درخشیدن ابیاص درخشیدن زمین به پیدا شدن نبات و درخشیدن آتش توبیص بچشم گشادن سگ بچه انه وابصه سمع یعنی ای استوار دارنده است هر چه را شنود وابصه نام مردی **وحصه** سرما بالحاء غیر المعجمه **وصوص** وصواص سوراخ مرد بمقدار چشم که بنگرد ازدی وصواص روبند خرد و صاواص جمع و سنگها در میانه زمین توصیص روبستن بندن چنانکه جز چشم وی نتوان دید **وقص** گردن شکستن عع فاکه موقوص نعت مفعول یقال وقصت به راحلته و هو کقولک خذ الخطام و خذ بالخطام وقص العیس الاکام ای تدقها وقص بالتحریک کوتاهی گردن و کوتاه شدن آن عع کافه وقص نعت منه و جوب ریزهای شکسته و مال فرض یعنی بر نصاب که از آن مال زکوة واجب نشود اوقاص جمع عشق بالنون مثله و بعضهم یستعمل الوقص فی البقر والشنق فی الابل و بها جمیعا ما بین الفریضتین تقاص کوتاه گردانیدن گردن توقص بنرم ریزه برش انداختن توقص جهیدن به رفتن اسب یقال مر فلان یتوقص به فرسه اذا نزا و یقارب الخطو و قیصه منزلیست در راه مکه **وهص** شکستن چیزی سست و سخت سپردن رجل موهوص الخلق گوئی استخوانهاش در یکدیگر آمده است موهص الخلق مثله و فی الحدیث ان آدم حین اهبط من الجنة و هصه الله کانه رمی به دفعه الی الارض **فصل الهاء هبص** شادمانی نمودن عع کافه هبص بکسر الوسط نعت منه **هیص** درنشاندن چیزی هیصیص معرب بطنی از قریش **فصل الیاء یصیص** بحرکت یعنی چشم باز کردن سگ بچه و هی لغة فی جصص لان بعض العرب یجعل الجیم یاء فیقول للشجرة شیرة و للجیاث شیاث

## باب الضاد فصل الالف ابض

بالضم روزگار اباض جماعت ابض بالفتح بستن سرد شتر بر بازو عع فاکه اباض بالکسر رسن که بدان سرد شتر با بازو بندند بابض شکم زانو مابض ج ما بض بستن شتر را الازم متعدد و در کشیده شدن عرق النسا را باصیفه گردی از خوارج اباض بالضم نام جای **ارض** زمین و هی اسم جنس مؤنث و کان حق الواحده منها ان یقال ارضة لکنهم لم یقولوا والجمع ارضات لانهم یجمعون المونث التی لیست فیها تاء التانیث بالالف والتاء کقولهم عرسات ثم قالوا ارضون فجمعوا بالواو والنون والمونث لا یجمع کذلک الا ان یکون منقوصا کثبة و ظبة و جعلوا الواو والنون عوضا من حذفهم الالف والتاء و ترکوا فتحة الراء علی حالها و ربما سکنت و قد تجمع علی اروض و زعم ابو الخطاب انهم یقولون ارض و آراض کما قالوا اهل و آهال و الاراضی ایضا علی غیر قیاس کانهم جمعوا آراضا و کل ما سفل فهو ارض والارض النفضة والرعدة قال ابن عباس ازلزلت الارض ام بی ارض ای رعدة و زکام و فرود قوائم ستور و یقال لا ارض لک کما یقال لا ام لک یرض باز کام گردانیدن مأروض مزکوم و ایضا الذی به خبل من الجن و اهل الارض و هو الذی یحرک راسه و جسده علی غیر عمد ارض اریضة زمین پاکیزه و قد ارضت بالضم ای زکت و نبل متأرض دو دیه متارضه بکسر الراء که زمین را گردد و آنچه از بیخ درخت رو دیدار را اگویند ارض بالکسر بساط سطبر از پشم و صوف و رجل اریض مرد متواضع با خیر شیء عریض اریض اتباع و بعضهم یفرده و یقول جدی اریض ای سمین اروضه کرمک چوب خوار ارض ایضا در افتادن آن کرمک بچوب یقال ارضت الخشبة فهو ارضة فهی خشبة مأروضة ارض بالتحریک تباه شدن و ریم گرفتن جراحت یقال ارضت القرحة تارض ارضا مثل تعب یتعب تعبا تارض بر دو رسیدن گیاه و درخیش آمدن کسی را و تکیه کردن بر زمین **اضاض** بالکسر پناه **اضض** مضطر کردن عع فاضه که چسلتی تا انتفاض مضطر شدن مؤتض مضطر **ایض** گوشت نیم پخته و متغیر شدن آن عع فاکه ائتیاض نیم جوش کردن گوشت را اناض بالکسر خرمای نم رسیده اناضت بید بخل خرما **ایض** باز گشتن بحال خود عع فاکه و جملها نی نهایه تیر

بهرض بالفتح براهن بالضم اندک براهن بالکسر بعض و براهن جماعت برص بروص کم بیرون آمدن آب از چشمه ع فالضحه بیض الضبا اندک دادن ع فاکهیه بارص
اول گیاهی که بروید از زمین ابراض رویانیدن زمین نبات بسیار بیکبار و تبرض رسیدن باندک معیشت و اندک اندک گرفتن براض بالتشدید نام مرد از کنده
بضن ابریشم رود جامه ساز کردن تا بتوان ع فاکه هم دستنگ پوست آگنده گوشت بضعة بضع منه بضوعة بضاعة مصدر منه ع فاک و بالعکس
بضیع الدلاک اندک رفتن آب اندک رکیه لبضوص جا وکم آب فی المثل ما بض حجره ای ما تندی صفاته لیشرب الهل بعض بهره تبعیض بهره بهره کردن تبعض لازم منه
بوصفة لیشة اعوص حسن و بغض بالضم دشمنی ضد حب بغاضة بالفتح دشمن روی شدن ع بغضهما البغاض دشمن دشمن گرداند کسی را بکسی یقال
بغضه الیه بغضا البغضة بالکسر سخت دشمنانگی و یقال ما ابغضه لی و هو شاذ لا یقاس علیه تباغض ضد التحابّ دشمنی کردن با یکدیگر تبغیض پدر قبیله از قیس یا ضمیر سپید
بیاتمه متابیض سپید کردن ابیضاض ابیضاض سپید شدن و یقال یا بیض الحرای اشتد و مابیضت البیمی ای سقط الصابها و جمع الابیض واصله بیض فابدل
من الضمة کسرة لتسلم الیاء و یقال هذا اشد بیاضا من کذا و یقال ابیض منه و اهل الکوفة یقولونه و یجوزونه لقول الراجز شعر جاریة فی درعها الفضفاض
ابیض من اخت بنی اباض قال المبرد لیس البیت الشاذ بحجة علی الاصل المجمع علیه و اما قول الآخر شعر اذا الرجال شتوا و اشتد اکلهم فانت ابیضهم سربال طباخ
فیحتمل ان لا یکون بمعنی افعل الذی تصحبه من للمفاضلة و انما هو بمنزلة قولک هو احسنهم وجها و اکرمهم ابا ترید حسنهم وجها و کریمهم ابا فکانه قال فانت مبیضهم سربالا
فلما اضافه انتصب ما بعده علی التمییز بالغیثة سپیدی بیضه ذکر دن با هم یقال باضیه فباضه ای فاقه فی البیاض و الانقل بیوضه بیض مرد سپید و شمشیر بیض جماعت البیض
من الناس خلاف السودان جنبان کشیر و امث و برگ بستان شتر بیضه خود و تخم مرغ بیض جماعت و البیضاء الماس دست سپ و اما سپیدان و خایه نهادن مرغ
و جاجه بائض بیض و سخت شدن گرما ع فاکه آبیاض خود بوشیدن بیضة ایضا بیضة مبایضه جای قوم و شهر و منه بیضة البلد مدح اذ المنفرد فی الامور
و ذم اذ وصف بالذل و قلة الناصر بیضة البلد ایضا تخم مرغ و فی المثل هو اذل من بیضة البلد ای بیضة النعام التی تترکها و جاجة بیوض ماکیان بسیار خایه بیض بضیر
با عث بیض لذلک لسکون البلهر بیض نام مرد قال الاصمعی هو رجل کان فی الزمن الاول عقر ناقته علی ثنیة فسد بها الطریق و منع الناس من سلوکها ابیضة
بکسر الیا سپید جامکان و ایشان اصحاب مقنع اند بیضة بکسر الیا نام شهری فصل الجیم جرض بالتحریک جلودی ناخشنا و فرو خوردن خدع ع فاکه یقال
حرض بریقه و جرض بالکسر ایضا لغة فیه و مردن رسیدن جرایض غصه و فی المثل حال الجریض دون القریض اجراض بگلو در جهانیدن صد و داس را صفته
بالسیا یقال اجرضه بریقه جریاض جراض ناکه سر چم بزرگ شکم قال الاصمعی قلت الا عابی ما الجریاض قال الذی بطنه کالمیاض جرائض جریض کد ملک
جهاز بچه افکندن ناقه مجهض نعت منه مجهاض کذلک بالمبالغه جهیض مجهض بچه افتاده جبضه جیره شدن بر کسی برای تخلیص دیگری و رمانیدن صید را از جنس
باز و صیاد ع فتحها جهاض رمانیدن بنیا رمانیدن جهیض نیز و مسک جوصنة جهاضة تیزی جهیض برگشتن از چیزی مستعد بعن ع فاکه جبیض
نوعی از رفتار مثال حجب فصل الحا حبض بالتحریک حبض سپید آواز زه کمان و افتادن تیر پیش انداز مده و کم شدن آب جایه و باطل شدن حق
کسی و یقال ما به حبیض و لا نبض احباض باطل کردن حق کسی را و باک کاویدن چاه که در وی هیچ آب نماند و نا گذرانیدن تیر از نشانه محبض بالکسر
کمان نداف محابض جماعت و چوبها که عسل بوسیدن بیرون کنند حرض بیمار بارسی روان و بیماری قال ابو عبید
الکه از عشق و اندوه گداخته باشد بمعنی محرض و جدره و جمعه سواء ع کافه احراض گدازانیدن عشق کسی را و پدر فرزند ناخلف شدن و یقال
احرض الرجل اذا ولد ولد سوء تحریض بر اغالانیدن و گرم کردن کسی را بر چیزی صلة بعلی حرض بضمتین و بسکون الوسط اشنان محرضة بالکسر شانان
و ان حرض اشنان سوزند و بجهت شنخار و کج و اینک خرمته انکه در قمار داد و بنیایدا حراض حرضان ضعیفان که حرب نتوانند کرد حریض بالکسر کل صغیر حرض بر انگیختن
جنگ تحضیض بر نالانیدن حضیضی اسم فیه تحاض بر انگیخته شدن گروهی مر صاحبه یکدیگر را بر انگیختن بر چیزی حضیض پستی زمین در دامن کوه حضیض
بالضم سنگ که در زمین کوه فتاده باشد و هو منسوب الی الدهری و السهلی حضض بضمتین و بالفتح درو یثاثلم که آن را عوام حضد لی گویند حفض بالتحریک قماش
خانه و شتر ناکه قماش خانه بروی بار کنند احفاض جماعت حفض حمض دادن چو برا و انداختن از دست تحفیض بر اگندن تخم را و انداختن از دست حمضه مرتع

مزه شدن عع بضمهما و مج حمض کذلک فلان حامض الرئتین ای مر النفس حمض الخبز تلخ و شور مزه باشد از نبات خلة بالخاء المعجمة ضده و کقول العرب
الخلة خبز الابل و الحمض فاکهتها حموض جمع و منه قولهم للرجل اذا جاء متهددا انت مختل فتحمض تحمضة آرزو آمدن بحدیثی فی حدیث الزهری الاذن مجاجة
و للنفس حمضة حموض شور گیاه خوردن شتر عع فاضه عند الاصمعی احماض حمض ناک شدن زمین و شور و ترش شدن و خوابانیدن ستور را و مزاح کردن
تحمیض اندک کردن چیزی ابل حامضة و حوامض شتران شور گیاه خورنده و ابل حمضیة شتران ناشنده و حمض محمض بالفتح موضعی که در وی شور خورد ستور و حمضة +
بطنی غربی کنانه حماض گیاهی هست که گلش سرخ دارد **حوض** م احواض حیاض جمع و حوض ساختن عع فاجمه استحواض گرد آمدن آب تحویض بالتشدید معنی
گرد اگرد درخت و منه قولهم انا احوض حول ذلک الامر ای ادور حوله حوضی نام جای **حیض** محیض بی نمازی شدن زن عع فاکه حائض نعت منه
حائضة ایضا حیض حوائض جمع حائضة حیضة یکبار حیضة بالکسر اسم فیه حیض جمع حیضة ایضا لته حیض محیضة کذلک محائض جمع استحاضة خون که از ایام عادت فزون
یا کم آید و آمدن آن یقال استحیضت المرأة مجهولا فهی مستحاضة تحیض بازماندن از نماز در ایام حیض و فی الحدیث تحیضی فی علم الله ستا او سبعا و یقال حاضت السمرة حیضا
و هی شجرة تسیل منها شی کالدم **فصل الخاء خضخضة** جنبانیدن آب تخضخض لازم منه خضاض بالفتح اندک بر ایه یقال ما علیها خضاض ای شی من
الحلی رجل خضاض خضاضة مرد گول خضاض بالفتح و الکسر مداد و نفس خضخض مهره و شبه سپید مثل خضاخض جای بسیار آب و درخت خفخاض نوعی از قطران
که بشتر دهند **خفض** تن آسانی عیش خافض نعت منه و هم فی خفض من العیش و رفتن نرم و منه یقال بینی و بینک لیلة خافضة ای هینة السیر ختنه کردن دختر
انخفاض فروشدن ختنه کردن زن خافضة ای خاتنة و فرو داشتن آواز و آسان کردن کار صلة بعلی و جر کردن اعراب در کلمه عع فاکه انخفاض
انحطاط **خوض** با آب و سخن در آمدن و بکاری در شدن و جنبانیدن مغیره جای که زده باشد یقال خاضه بالسیف ای حرک سیفه فی المضروب و شراب آمیختن
عع فاضه و خوض فی ذمه شد للمبالغة مخاضة جای در شدن و آب که از وی پیاده دشوار تواند گذشت مخاض مخاوض جمع مخاضة آب
در آوردن ستور را مخوض کچه یا چیزی که شراب بدان زنند تا آمیزد تخاوض سخن پیوستن گروهی با هم **فصل الدال دحض** بالتحریک لغزیدن پای
و در گذشتن آفتاب یقال دحضت الشمس عن کبد السماء عع بفتحهما دحوض باطل شدن حجت ادحاض متعد منه و لغزانیدن
مکان دحض بالتحریک و سکون جای لغزان **دحرض** بالضم نام جای دحرضان و سیع و دحرض و هما ماءان ثنیا بلفظ احدهما کالقمرین
**فصل الراء ربض** بالتحریک رسن پالان و روده و دیوار گرد شهر و خوابگاه گوسپند و ربض الرجل امرأته و کل ما یأوی الیه من بیت و غیره
و قوت که بسنده و رسنده باشد و فی المثل منک ربضک و ان کان سمارا ای منک اهلک و خدمک و من تاوی الیه و ان کانوا مقصرین و منه قولهم
انک منک و ان کان اجدع ربض بالضم میانه چیزی ربض بفتحتین کرانهای چیز ربوض برانو در آمدن گوسپند و گاو و اسپ و سگ مثل برو ک
الابل و جثوم الطیر و بازماندن فحل از گشنی عع فاکه ارباض خوابانیدن ستور و سخت شدن گرمای آفتاب و مرابض الغنم کمعاطن الابل واحدها
مربض مثال مجلس تربیض گوسپندان با غل گرد آورده با شبانان و شجرة ربوض بالفتح درخت بزرگ و دشت و سلسلة ربوض ای ضخمة و یقال
فلان ما یقوم رابضة یعنی انداخته وی یا بچشم کرده و بیخیزد یعنی در حال میرد و این لفظ در چشم کردگی بیشتر مستعمل است و ربیضة مرد زبون
و حقیر و اهر ربیضة بقیة ملة الحجة لا تخلو منه الارض و هو فی الحدیث **رحض** شستن دست و جز آن عع بفتحهما ثوب رحیض مرحوض نعت منه مرحاض
بالکسر جامه کوب و جای دست و روی شستن رحضاء بالضم و المد عرق که در پی تب آید مرحوض خوی کرده **رض** کوفتن و ریزه کردن عع فاضه رضم ذرما
که کوبند و تر نهند رضیض مرضوض حبوب کوفته رضراض سنگ ریزه که زیر پای کوفته شود و زمین کوفته شده سنگها رضاض بالضم ریزه چیزی و کل شی
کسرته فقد رضرضته و الحجارة ترضرض علی وجه الارض ای تکسر المرأة رضراضة زن بسیار گوشت رجل رضرض و بعیر رضراض کذلک ابل رضارض شتران بچرا
مرضاض برنده شیر گرد آمده و گرم شیر مرضعة شیر بریده و آب جدا شده از وی **رفض** بالتحریک آنچه از چیزی براکنده بگذاشتن ستور را عع فاضه رفیض
مرفوض ای متروک و رفض گروهی که زبیر خود را بماندند و بگذاشتند آنرا و جماعتی از شیعیان قال الاصمعی سموا بذلک لانهم ترکوا زید بن علی بن الحسین رضی الله تعالی عنهم و بچرا شدن

رفاض کطلب بالضم قلیل ای بقیه من الماء رفض من الغربة و یقال فی فرق ای بالتحریک رفض نعام جماعت رفاض منتشر بیت و التحریک بالفتح رفض و رفضة ابل را
جزیرا منها بالضم رفضه قبضه رجل بعض من بعضه بعید متفرق ای کلاء من رفوض جمی کان عهدان بالترک رفوض الارض فهم رفوض الناس دو رفوض ریزه هیزم
تنک شدن و شناشیده بر عقاص ریشک آب در هشتن کذ باتی رفض ترد میکند پریشان بر باز و را دستور آرد کی که رفضة قبضه را یقال و ماند دو میکرد
را من رفض کر قوی مشدد رفاضه پریشان اهمارا رفاض درد سیل شدن پریشان بر جابهای الوادی رفض مر بند کو امرض آنرا شود پریشان و شناشیده
و یقال منه فی تعطیان شیطان من رکضة رکضهای الحدیث فی برجلک ارکض تعالی قوله منه و تاختن اسب **رکض عع فاصه** زدن بنیان پای **رکض** هند چز می
و ضیاء کذلک رکاض ان را زدن لکد پایان شکم در بچه شدن بزرگ رکاض آرمحه لایعال و برجله اخر اذا البعیر و رکضه الطیران فی جناحیه حرک اذا الطائر رکض
گفتان خیلهم الیه ارکضوا تر یقال بالی صلة جنبی بسوی ایشان از اسپ دو اسپ دو پیدن بالکیگر ترکض دوانیدن اسپ رکضه من در کاری کسی کردن اضطراب
کما پهلو قد سوختن جزان و برریک آفتاب گرمای تافتن سخت بالتحریک **رمض** المعجمة تمکض السهم مرمیه ای السریعه رکوض کمان توس و بار دو بارنی القوس
الفصال رمضت اذا الاوابین صلوة الحدیث و فی تقسیده زمین رمضا ارض **عع کافه** ازان ای دری شدن ناک علت و درون در سوختن و سوپسند گو جرمیدن
سیت باسکین رمض گرمگاه وقت صید کردن رمض رماپای من رنگین شدن سوزنیده رماض ارساعه ملک التضحی فصلوة یعنی رمضا من الشمس حر تفصیل اواجد ای الضحی من
و بریان پیکل پخته شفره رمیض گوشت موضوع من آن جای **رمض عع فاکه** است بریانی از بوعی و آن تقنیده ای شنگریزه در مغالی کفانیده شکم را گوسپند پختن
جهت شد زمین اذا اراهی رمق ثم دقیته المسن حجرین بین جعله الکسر و بالضم ارمضته ارمضة یقال السکیت ابن عن خوانند رمیص ازان شد تیز هرچه و تیز رمیض نصل
ربما نقلوا انهم یقال جماعت ارمضا رمضانات **رمضان** ماه کسی را کردن تافته دل جگر و شدن تباه له ای خرفت ارمضت یقال باللام متعد کسی
روضتان آب منک نیم روض جما عت ریاض از روض از مرغزار **روضة** گان بذلک اسمی فسمی الحر ایام الشهور فوافق منها وقعت التی الازمنة سموها القدیمة اللغة عن
روض تر شدن رام ریاض داده کرد رام روض فرس روضه ناقه **عع فاضه** دادن ریاضت و کردن رام ریاضه ریاض جما عت ریاض و تکبر افزا حوض ریک مقدار
المذکر فیه یستوی کلما معنی قضیب و عسیر روض ناقه آمده ریاضت در سخت ریض ناقه ابض جمع روضه و روض رو قوم و رام زمین کردن مرغزار و مبالغه دادن ریاضت
شدن سیراب صفه مستر حوض و وادی شدن سیراب و حای شدن مرغزار ناک ارضته و ریاح اواو فعلت ریوض اصله و ریض غلام و کذلک و الموئث
جمل **فصل الشین** علیه فلان یراوضه علی یقال صلته کار در او تا کاری در دیگر بایکدیگر کردن نرمی مراوضته آن شدن خوش و فراخ جای
شبیه و کوه روی در جما عرض عرض باشد سیم و زر جز چه هر و درخت متاع و بهاد **فصل العین عرض** جما عت شراویض مخم ای بالکسر **شرواض**
عرض یقال ایضا باللام و بعلی صلته کردن پیدا و باللام صلته شدن پدید و دبیار بسیار دلخ دراق دارگر و ابر الاعراض من العرض و ابو یقال و العظیم الجیش به
حتی نا برز ای الفراء قال عرضا للکافرین یومئذ جهنم عرضنا و تعالی قوله منه و الیه برزه و له اظهره ای الشی له عرض و الشی علیه عرض و اظهر ای له
یعقوب قال عرضک لفلان تقول و بالحیاة چیدتان بعنان کس و **عع فاکه** له عرضت لما فلان و اتی منقول عرضته یقال ابن پیش و الکفار الیها نظر
الناقة عرضت یقال بستور آن افتی رسیدن و حقه امکان بر تو له عرضت یقال دادن چیزی کسی حق عوض و دو بد باشد لفلان عرضک ما یقال و لا
داشتن و پیش و فیه بایع لا و عرض بادل شتری جبه ثوب و سابری عرض بالمثل فی یقال و عرضن بغروض کسی بر چیزی کردن عرضه و اقه بها اصابها ای
شکرد سالار الجند عارض حاتم ما نظرت و علیک عرضتم اذا العین عرض الجند عرضت یقال لشکر دادن عرض عراق و سخن داشتن و عرضه و نشته نامه
بمنه قحدة علی السیف و اناء علی العود عرض یقال دادن بها بها و قتلا السیف علی عرضهم و الحمی من عارض عرضه یقال و پ ناخوشی آمدن پیش
**شعر** الشاعر قال احولها و ما المدینة و مکة بین عرض فی ای اذا الرجل عرض یقال رفتن مدینه و مکه به و حدها ابوزید هو المفتین علی الکسر و بالضم
یجوز ولا یوسف علی اسفی یا تعالی کقوله الهاء بحذف للندبة راکبا فیا ارادوا عبیدة ابو قال ✤ تلاقیا لا ان نجران من ندامای ✤ فبلغن عرضت اما راکبا فیا
رجلا نادیت فان الاسم هذا له ممن واحدا وردت و بعینه رجلا تقصد لم اذا رجلا یا تقول ان جاز انما و بعینه راکبا بالنداء قصد لانه بالتنوین راکبا یا

بعینه قلت یا رجل کما تقول یا زید لانه تعرف بحرف النداء و بالقصد و ایضا نشان کردن بر سرین ستور معرض بالکسر جامه که بر و ملفر دختر را بدان عرضه کنند معرض
تیر بی پیه آنرا گر خوانند عرض بالکسر و فتح الراء عرضه بالفتح پهنا ور شدن **عرض بضمهما** یقال عرض الشیء یعرض عرضا مثال صغر یصغر صغرا عریض عراض
بالضم نعت منه و فلان عریض البطان یعنی توانگر عریض ایضا بزغاله کمیاله بجست کشتی در بانگ و حرکت آمده عرضان بالضم و الکسر جمع و مال دنیا یقال
الدنیا عرض حاضر یاکل منها البر و الفاجر و لشکر یقال قد فاقه العرض و یقال اصابه سهم عرض علی الاضافة و حجر عرض تیر یا سنگ که بدیگری انداخته باشد
و بروی آید و یقال علقتها عرضا یعنی بی قصد بهوا و عشق او در او یخته شدم اعتراض روی گردانیدن از چیزی و پهنا در رفتن و پهنا در کردن و خصی
کردن بزغاله را و بچه در از و پس زادن زن و پیدا شدن یقال عرضت الشیء فاعرض ای اظهرته فظهر کما یقال کببته فاکب و هو من النوادر و دست دادن
نیکوئی و راست ایستادن آهو و شکاری تیر انداختن را و یقال [illegible] معرضا حیث شئت ای ضع رجلیک حیث شئت و لا تبال شیئا فقد امکنک ذلک و اذن
فلان معرضا ای استدان ممن امکنه و لم یبال ان یکون من التبعة اعتراض پهنا ایستادن چیزی و حائل شدن پیش چیزی و سرکشی کردن اسپ و کشیدن از شتر
توسن سوار شدن و پیش آمدن کسی را بقصد و یقال اعترض له بسهم ای اقبل قبله فرماه و قتله و عرض دادن لشکریان خود را یقال عرض العارض الجند و اعترضوا
هم و اعترضت علی الدابة اذا کنت وقت العرض راکبا و از میانهای ماه آغاز کردن کار برا و غیبت و عیب کردن در کسی معارضه عراض دور شدن از کسی
و برگشتن و مکافات کردن بد آنچه دیگری کند و مقابله کردن کتاب با کتاب دیگر از پهنا و بنواحی شدن و پهنا پیش آمدن کسی در راه و پیش آوردن ناقه را
بفحل از جهت گشنی یقال ضرب الفحل الناقة عراضا عراض بالکسر داغ بر پهنای سرین ستور و یقال بعیر ذو عراض عارض الشجر ذا الشوک بعینه ناقة عرضنة بکسر العین
و فتح الراء مع النون الزائدة بنشاط راه رونده یک سو و یقال هو یمشی العرضنة و یمشی العرضنی اذا مشی مشیة فی شق فیها بغی من نشاطه و نظرت الیه عرضنة ای
نگریستم بدنبال چشم و یقال فی تصغیر عرضنی عریضین تثبت النون لانها ملحقة و تحذف الیاء لانها غیر ملحقة عارض ابر برکنده در افق و منه قوله تعالی هذا عارض
ممطرنا ای ممطر لنا لانه معرفة لا یجوز ان یکون صفة لعارض و هو نکرة و العرب انما تفعل مثل هذا فی الاسماء المشتقة من الافعال دون غیرها یجوز ان تقول هذا
رجل غلامنا و قال اعرابی بعد الفطر رب صائمه لن یصومه و قائمه لن یقومه فجعله نعتا للنکرة و اضافة الی المعرفة و کرانه رخسار مردم یقال فلان خفیف العارضین
سبک موی بود و امراة نقیة العارض ای نقیة عرض الفم و هی ما بعد الثنایا من الاسنان و کوه بلند بسیار و عطا عارضة جمع عوارض جماعت و بالای شبستان
در و طبقه عوارض جمع عارض و ناقه که او را آفتی رسیده باشد کسب آن او را بکشند و یقولون بنو فلان لا یاکلون الا العوارض ای لا ینحرون الابل الا من داء
یصیبها یعیبونهم بذلک و یقال فی اللحم عبیط هذا ام عارض فالعبیط الذی ینحر من غیر علة عوارض بالضم کوهی و دیار طی که گور حاتم در آنجاست تعریض خلاف
تصریح یعنی بکنایت سخن گفتن متعد بالباء و اللام یقال عرضت بفلان و لفلان اذا قلت قولا و انت تعنیه و منه المعاریض فی الکلام و هی التوریة بالشیء
عن الشیء و فی المثل ان فی المعاریض لمندوحة عن الکذب ای سعة و پیش آوردن کسی را بر کاری یقال عرض فلان فلانا لکذا فتعرض هو له و هو رجل
عریض ای متعرض للناس بالشر و عرض الکاتب اذا کتب مثبجا و لم یبین الحروف و لحم معرض گوشت نیم جوش بالصاد غیر المعجمة کذلک و پهنا در کردن چیزی را عرضه بالضم
را و آوردن از طعام و جز آن عرض پهنا در کار الکبار الکبیر قرس عرضة ای عرضة معرض چهارپایان تعرض پیش آمدن کسی را و گرد شدن و چپ و دست رفتن
ستور بر کوه از دشواری عرضی ناقه که ریاضت نیافته باشد و جزو آخر مصرع اول از شعر اعاریض جماعت و هو جمع علی غیر قیاس کانه جمع اعریض
اعارض کذلک و میزان شعر و نوشت است و راه در کوه و نام مکه و مدینه و نواحی آن و شتر که خار خورد از بی علفی و معنی سخن یقال عرفت فی عروض کلامه
ای فی فحواه و معناه و میراثه چیزی و جائی که پیش آید کسی را عرض بالضم کرانه از هر سوی یقال نظر الیه بعرض وجهه ای بصفح وجهه و فلان فی عرض ناس
ای فیما بینهم و هو من عرض الناس ای من العامة و فلانة عرضة للتزوج و ناقة عرضة للحجارة ای قویة علیها و فلان عرضة للشر ای قوی علیه و عرضة هذا البعیر
السفر و الحجر ای یقوی علیه و فلان عرضة ذلک و عرضة لذلک ای مقرن له و قوی علیه عرضة ایضا همت یقال عرضته لغاوتی و هو
عرضة للناس ای لا یزالون یقعون فیه و جعلته عرضة لکذا ای نصبته له و قوله تعالی و لا تجعلوا الله عرضة لایمانکم ای

نصبا ویقال هو له عرضة ای قرن له و لها عرضة یصرع بها الناس ای حیلة فی المصارعة ویقال خرجوا یضربون عن عرض بضم و بضمتین ای عن شق و ناحیة کیف
ما اتفق ویقال اضرب به عرض الحائط یعنی بر بنای دیوار بعیر عرضی و ناقة عرضیة ای فیها صعوبة استعراض عرضه کردن خواستن ویقال فلان یستعرض الناس ای
یقتلهم واستعرضت اعطی من اقبل وادبر واستعرض الخوارج ای سئل من شئت منهم عن ذلک اعراض بکسر بوی اندام خوش و ناخوش یقال فلان طیب العرض ای منتن الجرم
و اندام مردم و فی الحدیث فی صفة اهل الجنة انما هو عرق یسیل من اعراضهم ای اجسادهم و نفس یقال فلان نقی العرض ای بری من ان یشتم و یعاب و حسب مردم
و نام وادی یمامه و هر وادی که در وی درخت باشد از اعراض خوانند اعراض المدینة و بهای میان حجاز و یمن و درخت گز و اراک عُرّاض شتر درشت
عَرَنضی مثال هبر برکندانک عَرَمْرَض چغزلاوه و سیمی ایضا ثور العمار مار معرمض آب با چغزلاوه عضّ گزیدن ب ع کافه و بالکسر یقال عضه و عض به و عض
علیه و صلته بالباء و الباء و عجلی تو زیرک و داهی شدن معاضة عضاض تعاض یکدیگر را گزیدن عضاض گزانیدن و الحدیث فاعضوه بهن ابیه و شمشیر زدن و خار
ناک شدن زمین و خداوندان شتران خارخوار شدن عضیض ملازم شدن کسی را ع کافه و یقال الثانی هذا الامر معض ای مستمسک و ما عنها عضوض و عضاض
بالفتح چیزی که گزیده شود و خوردنی فرس عضوض گزنده عضاض بالکسر گزیدگی یقال برئت الیک من العضاض و العضیض و یقال عاض القوم العیش منذ العام
فاشتد عضاضهم ای علیهم و یقال فلان عضاض عیش ای صبور علی الشدة بئر عضوض بعیدة القعر ضیقة یقال ما کانت البئر عضوضا و لقد عضت و ما کانت
جرورا و لقد اجرت یعنی چاه مغاک نبود و شد و زمن عضوض ای کلب تعضیض بسیار گزیدن لب از غضب تعضوض خرمای شیرین که بهجر منسوب است عض بالضم
نوعی از علف ستور چون دانه خرما کوفته و کنجاره و جز آن تقول منه عض القوم اذا اکلت ابلهم العض بعیر عضاضی شتر علف خورده قریة عضه بالکسر مرد
زیرک و درخت خار عضاض ج و یقال فلان عض مال و عض سفر یعنی سخت دارنده و توانا بر سفر علق عضّ کلیدان که گشاده نشود بعیر عاض شتری که خار
خورد هو فلان معضون خداوندان شتران عض خوارنده عوض بالکسر و فتح ۲ تم اعواض ج عوض معدر منه مستعد لازم ع فاضه اعاضة و عوضه
معاوضة عوض دادن معوضة چیزی عوضی اعتیاض تعوض عوض گرفتن استعاضة عوض خواستن عوض بضم ایضا و بفتح و با تنوین هرگز و هو فی تأکید النفی للمستقبل
من الزمان کما ان قط للماضی من الزمان یقال عوض لا افارقک هرگز جدا نشوم از تو کما تقول قط ما فارقتک هرگز جدا نشدم و عوض در ماضی و قط در مستقبل
استعمال نکنند و یقال و لا اتیک عوض العائضین مثل دهر الداهرین عوض ایضا نام بت **فصل الغین** غرض بالتحریک نشانه تیر و خواست و قصد
یقال فهمت غرضک ای ارادتک و قصدک و ستوه آمدن و تنگی کردن ع کافه صلته بالباء اغراض متعد منه و آرزومند شدن یقال غرضت
الیه ای اشتقت الیه غریض بکسر و فتح الراء تازه شدن چیزی ع بضمهما غریض تازه یقال لحم غریض و ماء غریض آب باران معروض که نیک غریض
اغریض نوباده شکوفه و هر چه رسیده و تازه باشد و یقال وردت الماء غارضا ای مبکرا غرضة بالضم پیش بند شتر غرض بالضم و بضمتین ج و یقال
للغرضة ایضا غرض و الجمع غروض و اغراض غرض مصدر منه ع فاضه و پر کردن آب جامه را از آب و پر ناکردن آن و هو من الاضداد
ع فاضه و آب جامه که در وی چیزی نکرده باشند و دوغ زدن و از شیر باز کردن بزغاله را پیش از وقت مغرض فرود سینه شتر تغریض نیمه کردن
خنور یقال غرض فی سقائک ای لا تملأه و هو بحر لا یغرض ای لا ینزح غضّ چشم فرو خوابانیدن و فرو داشتن آواز متعد من ع فاضه قوله تعالی و اغضض
من صوتک و جز آن و چیزی تازه انغضاض الطرف انغاضه و غضیض الطرف احتمال المکروه غضاضة غضوضة تازگی و تازه شدن ع کافه و بفتحهما غضیض تازه غضاضة
نقصان شدن از قدر کسی صلته بمن ع فاضه یقال غضّ منه ای وضع و نقص من قدره یقال لیس علیک فی هذا الامر غضاضة ای ذلة و منقصة غضغضة کم کردن
آب تغضغض کم شدن غموض پست و مغاک شدن جا غموضة و غماضة کذلک ع فاضه و بضمهما مکان غامض نعت منه غمض مثله غموض ج غمض جا سخت مغاک منه غمض
جا عت کلام غامض سخن پوشیده و دور از فهم غموضة مصدر منه ع بضمهما تغمیض در باریک معنی کردن سخن را و چشم فرو خوابانیدن و آسان گذاشتن از کسی
در بیع و شراء صلته بعن و چشم فرو خوابانیدن ستور تشنه وقت حمله کردن بر کسی که او را از آبخور براند اغماض چشم فرو خوابانیدن و مدارا کردن
در بیع و شراء قوله تعالی و لستم باخذیه الا ان تغمضوا فیه انغماض فراز شدن چشم اغتماض غنودن یقال ما اغتمضت عینای و لا اکتحلت غماضا و غماضا د

غمضا و تغمیضا و تغامضا ای اغمضت تغیضه عیب و ظلم نامی و خواری **غمیض** کم شدن آب و نبز بین فرو خوردن و فرو خوردن شدن لازم و متعدد **ع فائده** قوله تعالی
و غیض الماء و کم بها شدن آخر زمان انغیاض کم شدن و فرو خوردن آب غاضه کم کردن و قوله تعالی و ما تغیض الارحام ای ما تنقص و یقال غاض الکرام و فاض
اللئام ای کم شد آن هم قلوا و هو لا کثروا و یقال اعطی غیضا من فیض ای قلیلا من کثیر غیضه بالفتح بیشه و جنگل غیاض اغیاض جمع تغییض کم کردن و باز داشتن
اشک در جنگل قرار گرفتن شیر **فصل الفاء فرض** فرموده خدای عز و جل و نوعی از خرما و سوفار کمان و جای زدن از آتش زنه و سپر و تیر قدح و عطای
مرسوم یقال ما اصبت منه فرضا و لا قرضا مرسوم کردن و عطا دادن یقال فرضت له فی الدیوان و فریضه کردن و رخنه کردن و بریده کردن فرض پیر شدن گاو
و جز آن **ع فائده** فرهنة لذلک **ع بضمها** و منه قوله تعالی لا فارض و لا بکر فراض جمع فرض بمعنی سوفار کمان و آتش زنه و جوی یقال ما علیه فرض
ای شیء من اللباس مفروض فریضه کرده شده و سوفار کرده و رخنه کرده شده از هر چیزی و بریده کرده قوله تعالی لاتخذن من عبادک نصیبا مفروضا ای مقتطعا محدودا
مفرض بکسر آهن که بوی رخنه کنند و برند فریض تیر و کمان سوفار کرده فارض پیر و هر چه ضخم باشد یقال لحیة فارضة ای کثة عظیمة فریضة فرموده خدای تعالی
از نماز و روزه و زکوة مال و دستور فرائض جمع و ایضا قسمت میراث و فی الحدیث افرضکم زید فارض فرضی عالم علم فرائض فرضة بالضم دهانه جوی و جای
در آمدن کشتی از آب دریا و دهان دوات و سوراخ پاشنه در افراض عطا دادن و بجد فریضه یعنی زکوة رسیدن مواشی در عدد افتراض فریضه کردن فریضان خدعه از
گوسفند و خدعه از شتر **فضض** شکستن چیزی چنانکه از هم جدا شود و شکستن مهرها و منه فی الحدیث لا یفضض الله فاک مفضه بالکسر کلوخ کوب فضاض بالضم فضض بفتحتین
شکسته و ریزه و فی الحدیث انت فضض من لعنة الله یعنی ما انفض من نطفة الرجل و تردد فی صلبه انفضاض شکسته شدن فاضه سختی فضیض آب تر اش و روان
انفضاض آب روان رسیدن تفضض پراکنده شدن فضه بالکسر سیم تفضیض سیم کوفت و سیم اندود کردن فضفضة فراخی جامه و زره و عیش یقال ثوب و عیش
فضفاض و درع فضفاضة **تفویض** باز گذاشتن کاری بکسی و زن دادن بی دست پیمان قوم فوضی برابر که در میان ایشان رئیس و بزرگتر نباشد نعام فوضی و قوم
فوضی ای مختلط بعضهم ببعض و یقال امرهم فوضی بینهم ای هم شرکاء فیها و کذلک فیضوضی بقصر و مد تفاوض انبازی کردن شرکت مفاوضة انبازی برابر و برابری
کردن در کار و سخن پیوسته با هم تفاوض القوم کذلک **فیض** رود نیل قال الاصمعی نهر البصرة دفاش شدن خبر و بسیار شدن و لبالب گشتن رود فیضوضة کذلک
و روان شدن اشک و آشکار کردن راز متعدد با باء یقال فاض صدره بالسر ای باح به و بسیار شدن مردم ناکس و مردن فیوض کذلک یقال فاض الرجل اذا مات
و فی صفة نفسه ای خرجت روحه عن ابی عبیدة و الفراء و ابی زید قالوا ای لغة تمیم و انکره الاصمعی و ارض ذات فیوض اذا کانت فیها میاه تفیض افاضه
پر کردن خنور یقال فاض اناءه ای ملاءه حتی فاض و ریختن اشک و آب بر خود و ریختن یقال افاض الماء علی نفسه و بیکبار روان شدن مردم از عرفات
بسوی منی و رجع و منه قوله تعالی فاذا افضتم من عرفات و افاض الناس ای دفعوا و کل دفعة افاضة و افاضوا فی الحدیث ای اندفعوا فیه و افاض البعیر ای
دفع جرته من کرشه فاخرجها و افاض بالقداح ای ضرب بها و درع مفاضة ای واسعة و مراة مفاضة اذا کانت ضخمة البطن استفاضه فاش شدن خبر و سخن
و هو حدیث مستفیض ای منتشر و لا تقل مستفاض و قل مستفاض فیه و بعضهم یقول استفاضوه فهو مستفاض و استفاض الوادی شجرا ای اتسع و کثر شجره مستفیض
طلب کردن خواهنده نهر فیاض جوی پر آب رجل فیاض جوانمرد بسیار بخشنده و فرس فیض سبب بسیار رو و قولهم عطاه غیضا من فیض ای عطاء قلیلا من کثیر
**فصل القاف قبض** گرفتن بپنجه **ع فائده** دیگر فتن خلاف بسط و شتاب رفتن مرغ و قوله تعالی او لم یروا الی الطیر فوقهم صافات و یقبضن
و شتاب راندن یقال حاد قابض و قباض و قباضة ای سریع السوق و فرس قبیض الشد ای سریع نقل القوائم و یقال صار الشیء فی قبضک و فی قبضتک ای فی
ملکک و دخل مال فلان فی القبض بالتحریک و هو ما قبض من اموال الناس و قبض فلان مجهولا ای مات فهو مقبوض قبضة بالضم یک مشت و از هر چیز و دیما
جاء بالفتح مقبض بالفتح و کسر الباء قبضه شمشیر و کمان و جز آن اقباض قبضه ساختن شمشیر و کارد و از رجل قبضة رفضة مثال همزة انکه می گیرد و رها می کند
راع قبضة ای منقبض لا یتفسح فی رعی غنمه انقباض گرفته شدن تقبض در ترنجیده شدن پوست و در کشیده شدن یقال تقبض عنه ای اشمأز
تقبیض فراهم آوردن و گرد کردن و بصاحب قبض دادن مال را رجل قابض و قبیض ای سریع من القابضه قبضته بضمتین قبالنون راعی زن کوتاه

بالرجل فنبض مثله **قرض** وام و هر چه بیش فرستاده آید از نیکی و بدی و هو اعلی وجه التشبیه و پاداش دادن و وام دادن و بکسر القاف لغة فیه عن الکسائی
و بریدن و منه المقراض بکسر المیم یعنی گاز و دو کارد و شعر گفتن **عع ناکه** قریض شعر یقال حال الجریض دون القریض و شعر گفتن و گاز گلو بر آوردن و تقروض
مثله و قرض فلان ای مات و انقرض القوم اذا درجوا و لم یبق منهم احد و قوله تعالی و اذا غربت تقرضهم ذات الشمال قال ابو عبیدة ای تخلفهم شمالا و تجاوزهم
و تقطعهم و تترکهم عن شمالها و یقول الرجل لصاحبه هل مررت بمکان کذا و کذا فیقول المسئول قرضته ذات الیمین لیلا ای جزته قراضة ریزهای زر و سیم و جز آن
اقراض وام دادن و بیش فرستادن نیکی و بدی و منه قوله تعالی و اقرضوا الله قرضا حسنا تقریض شعر گفتن کسی را مدح یا ذم و بالظاء مثله تقارض یکدیگر را
مدح و ذم گفتن بشعر و بیکدیگر نگریستن بدنبال چشم مقارضة گشتی مضاربت کردن ابن معرض بالکسر و له **انقضاض** افتادن دیوار و فرود آمدن
مرغ از هوا و ستاره و لم یستعملوا منه الا مبدلا قالوا انقضی البازی فاستثقلوا ثلث ضادات فابدلوا من احداهن یاء کما قالوا تظنی من تظن قض فرود آمدن
اسب بر کسی سد یعلی **عع فاصه** قضض سنگریزه ای خرد قضض سنگریزه ناک شدن طعام و طعام قضض بکسر الضاد بیت منه و سنگریزه در کام و ای
دندان ماندن **عع کافه** و بکارت زایل کردن و سوراخ کردن مروارید **عع فاضه** قضة بالکسر درشتی و سنگریزها و زمین سنگریزه ناک اقضاض خاک
آلوده و درشت شدن جای خواب صلة بعلی یقال اقض علیه المضجع ای خشن و تترب و درشت کردن آن متعدی لازم و در بی طمع خسیس شدن استقضاض درشت یافتن
جای خواب درع قضاء زره درشت و یقال جاؤا بقضهم ای باجمعهم انقضاض بکارت زایل کردن قضقضة شکستن استخوان اسد قضقاض
شیر شکننده صید را قضاقض مثله **قعض** خمانیدن چوب را چوب خم داده وصف بالمصدر کقولک ماء غور **تقویض** باز کردن بنا و ویران کردن تقوض
برکندن حلقه و برشکستن هنگامه **انقیاض** گفتن چاه و دندان از روزن عن الاصمعی و شکافتن دیوار بی افتادن نقیض المبادلة یقال قیضنی به و قایضنی
تقایضته معارضه کردن متاع با یکدیگر **تقییض** تقدیر کردن صلته باللام قوله تعالی لو قیضنا لهم قرناء ای قدرنا لهم **فصل الکاف** کرض آب مخل که ماده از
رحم بیرون اندازد چیزها و نور دیای رحم واحدها کرضة بالضم **فصل اللام** و بیل **الضاض** رهبر زیرک لضلضة بسیار نگریستن رهبر نجیب درایت
**فصل المیم** **محض** شیر خالص بی آب خورانیدن آن و هو لبن شیر خالص شدن رجل ماحض ای ذو محض کتام و لابن و دوستی خالص کردن **عع نصحها**
محوضة خالص شدن **عع نصمها** محاض شیر خالص خورانیدن و خالص کردن دوستی را امتحاض شیر خالص خوردن و فلان عربی محض ای خالص سوی
فیه الذکر و الانثی و الجمع و الاثنین و المؤنث و تثنیت و جمعت مثل قلب و رکبت **مخض** دو غ زدن و جنبانیدن دلو در چاه متعدی با باء **عع** بفتح الاول مع ثلث
فی ثانی مخضة بالکسر شیرزنه مخیض دوغ مسکه برگرفته تمخاض مرغ زدن رسیدن شیر تمخض امتخاض جنبیدن شیر در مخضه و بچه در شکم ما در مخاض درد زه گرفتن
**عع کافه** حامل با خص درد زه گرفته مخض عت جامخاض شتران آبستن لا واحد لها من لفظها و واحدها خلفة ابن مخاض شتر بچه یکساله و دوم بر آمده و بنت
مخاض مؤنث منه لانه فصل عن امه و الحقت امه بالمخاض سواء لقحت ام لم تلقح و لا یقال فی الجمع الاناث مخاض و بنات لبون **مرض** بالتحریک بیماری
و بیمار شدن **عع کافه** امراض بیمار کردن و خداوند مال آفت رسیده شدن یقال امرض الرجل و بصوا سبزو نزدیک شدن بی را امراض بالکسر و بیمار غیر تمرض
بیمار داری کردن و تقصیر نمودن در کار تمارض بیمار نمودن خود را بی علت شمس مریضة اذا لم تکن صافیة و گشاده نباشد عین مریضة چشم خمارناک **امضاض** سوزانیدن
جراحت مثل کذلک و سوختن سرمه چشم را و یقال کحله بملمول امض ای حار مضض سوختن از مصیبت مضیض مضاضة کذلک **عع کافه** مضمضة آب
در دهان جنبانیدن و یقال ما مضمضت عینی بنوم ای ما نمت تمضمض در آمدن آب در دهان بوقت وضو و خواب در چشم مض بکسر المیم
و الضاد کلمة یستعمل بمعنی لا و هی مع ذلک مطمعة فی الاجابة قال الراجز **شعر** سألتها الوصل فقالت
مض و یقال ان فی مض لمطمعا **معض** بالتسکین و التحریک خشم ناک شدن و دشوار آمدن کار بر کسی
امتعاض کذلک **فصل النون** **نبض** جنبیدن رگ نبضان کذلک **عع فاکه** و یقال ما به حبض و لا نبض ای
حراک انباض بیانگ آوردن زه و کمان و فی المثل انباض بغیر توتیر منبض کمان

کمان نداف نحض نحضه گوشت آگنده و گوشت آگنده شدن عع بضمهما نحیض و نحیضه لغت منه و رندیدن گوشت از استخوان عع بفتحتهما انحاض
مثله و نحض فهو منحوض گوشت رفته و لاغر سنان نحیض باریک نضیض اندک اندک رفتن آب عع فاکه و آب اندک نضاض عت جما نضاضه باقی
مانده آب و آخرین فرزند مرد یستوی فیه الذکر والمونث والتثنیه والجمع مثل العجزه والکبره نض ناض درم و دینار نقد شده و یقال خذ ما نض لک من
دین یعنی بگیر آنچه نقد شده قال ابو عبیده انما یسمونه ناضا اذا تحول عینا بعد ان کان متاعا یقال ما نض بیدی منه شی استنضاض نقد کردن دین خواستن
نضیضه باران اندک و آواز گوشت بوقت بریان کردن نضائض النضة جما عت و یقال ابل ذات نضیضه و ذات نضایض ای ذات عطش لم ترو انضاض
اندک اندک شیر خورانیدن راعی بره و بزغاله را النضنضه زبان جنبانیدن مار نضناض و نضناضه نعت منه نغض بالضم درخت مسواک و رجل نغض
نغوض سر جنبانیدن و جنبیدن آن متعد لازم و جنبیدن پالان شتر و دندان کودک که خواهد افتاد نغضان کذلک و حرکت ابر که رشته رشته باشد عع فاضه که
انغاض سر جنبانیدن تعجب و منه قوله تعالی فسینغضون الیک رؤسهم نغض شترمرغ محال نغض جرجهای چاه که بزرگ باشد ناغض کرانک و هو نغرض نفض فشاندن
جامه و درخت تنفیض مبالغه فیه و بسیار ریخته آوردن زن و ناقه امراة نفوض و ناقه نفوض نعت منه و فشاندن تپ لرزه کسی را حمی نافض نعت منه عع فاضه نفض بالتحریک
برگ و میوه از درخت افتاده نفاض نفاضه بالضم فیها برگ و میوه که بفشاندن افتد منفض بادبیزن و هر چه بوی افشانده شود منفوض تپ گرفته نفضه نفضاء
لرزه تپ و باران که بجایی رسد و بجایی نرسد انفاض نتاج دادن شتر و باران زده شدن مردم و سپری شدن توشه نفاض بالضم بی توشگی و تنگدستی و فی المثل النفاض
یقطر الجلب یعنی اذا جاء الجدب جلبت الابل قطارا قطارا للبیع نفاض بالکسر ازار کودکان یقال ما علی الصبی نفاض نفضه بالتحریک جماعتی که بجهت تجسس دشمن
و خوف فرستند بهر جانبی نفیضه کذلک نفض استنفاض تنفض دیدن آنچه باشد در جای یقال نفضت المکان و استنفضته و تنفضته ای نظرت جمیع ما فیه استنفاض
ایضا نفیضه فرستادن بجایی و یقال اذا تکلمت لیلا فاخفض و اذا تکلمت نهارا فانفض ای التفت یمینا و شمالا نقض بازکردن بنا و ریسمان و شکستن
عهد نقاضه بالضم آنچه تاب باز داده شود از ریسمان نقیضه با شکونه جواب گفتن شعر کسی را مناقضه سخن برخلاف یکدیگر گفتن انتقاض تاب باز دادن نقض بالکسر شتر لاغر
شده از بسیاری سفر انقاض عت جما و زمین که در آن شده باشد بوقت برآمدن سماروغ از وی تنقض شکافتن زمین از سماروغ انقاض بانگ کردن عقاب و مرغ
و آواز علک خاییدن و گران کردن بار پشت را و منه قوله تعالی الذی انقض ظهرک انقاض کتیت و آواز شتران خردسال قرقرة هدیر آواز شتران کلان سال نقیض بانگ
چیزی و آواز محمل و پالان نهض نهوض برخاستن انتهاض کذلک و درست و تمام شدن بالا گیاه و در آمدن مرغ بوقت پریدن عع بفتحتهما ناهض بچه
مرغ بال تمام رست کرده و گوشت بازوی اسب استنهاض برخاستن خواستن بکاری مناهضه مقاومت کردن باهم تناهض بسوی یکدیگر در آمدن در جهم و در حرب
نهض میان منکب و کتف شتر انهض عت جما مثل فلس و افلس ناهضه الرجل برادران پدر و کسانی که بجهت وی غضب کنند بر کسی و قیام نمایند در کار وی نوض
رفتن در شهرها و برکندن شاخ و بیخ و جران عع فاضه و پیوند میان سر شتر انواض جما انوص انویض جا بهای بلند افراشته فصل الواو وحض خسته
بنیرو و حیض خسته توریض ابرص بیکبار افکندن مردم غایط از خود و ماکیان برخاستن سرگین را وفض شتاب و شتافتن یقال القیته علی وفاض ای
عجله ایفاض و استیفاض شتافتن و منه قوله تعالی کانهم الی نصب یوفضون استیفاض راندن و شتابانیدن ناقه میفاض ای مسرعه وفضه تیردان جرمین قاص
جماعت اوفاض گروه گروه مردم و درآمیخته از هر جایی فی الحدیث انه امر بصدقه ان توضع فی الاوفاض ومض ومیض و ومضان درخشیدن برق بی آنکه
پراگنده شود در ابر عع فاکه ایماض کذلک و در دیده نگرستن زن و آنچه از برق در نواحی ابر پراگنده شود آنرا خفو گویند و آنچه در ابر آمد درخشد و ابر شکافد
آنرا عقیقه خوانند فصل الهاء هیض کوفتن و شکستن انهیاض لازم منه مهتاض متعد منه مهیض مهیوض منهیض شکسته کوفته فیل هیاض متجاملین شکسته
فعلان هضار عت جا مردم هیطب شکستن استخوان بعد از جمعی هیض و هیاض مناهض نعت منه و باز گردان کردن بیماری یقال اهیض الشی اذا ارد فی
و شکر یقال اکل و جع حتی و جع بیض هیضه ناگوار رواماندن طعام یقال به هیضه ای بیمار و قیام حیا باب الطا فصل الف ابط کمترین و ستعمل
و بغل زیر کردن نیز آباط عت جا و منقطع توده ریگ مابط دربغل گرفتن چیزی برادر و الازیر بغل دست ابر کنف جب فلکندن و هیتاط بر کندن چاه که سر تو تنگ شده و تیک صاحو

فراخ تابط شرا نام ثابت بن جابر الفهمی تقول جاءنی تابط شرا فی الاحوال الثلث بلا تغییر علی لفظه وکذلک کل جملة یسمی بها مثل برق نحره وذری حبا وان اردت
التثنیة او الجمع قلت جاءنی ذوا تابط شرا وذوو تابط شرا وتقول کلاهما وکلهم والنسبة الیه تابطی فینسب الی الصدر وهو لا یصغر ولا یرخم ارطی درخت
ریگ وهو فعلی والالف للالحاق لا للتانیث والواحدة ارطاة وفیه قول آخر انه افعل لانه یقال ادیم مرطی وهذا یذکر فی المعتل فان جعلت الفه اصلیا نونته
فی المعرفة والنکرة جمیعا وان جعلته للالحاق نونته فی النکرة دون المعرفة ادیم ماروط پوست که از آن درخت دباغت کرده باشند بعیر ارطاوی اشتری که
ارطی خورده اربط آنکه او را فرزند نشود اطیط آواز پالان وزین آواز شکم تهی وبانگ کردن شتر از گرانی بار یقال لا آتیک ما اطت الابل
نالیدن شتر کره اقط بکسر القاف وبالکسر وسکون القاف پنیر ماست اقط باشد در طعام کردن عع فا کالطعام ماقوط نعت منه تیقاط ماست ساختن
ماقط کارزار جای فصل الباء برقطة گام نزدیک زدن و سپس نگرستن بسط بالسین وبالصاد ایضا گستردن و عذر پذیرفتن عع فا ضمه
بسطة فراخی ودسترس انبساط گسترده شدن چیزی وگستاخی کردن تبسط در طول وعرض شهرها رفتن بساط بالکسر گستردنی وبالفتح زمین فراخ مکان بساط
بسیط جای فراخ بسیط ایضا گسترده ونام بحری از عروض ویقال فرش لی فرشا لا یبسطنی ای ضیق لا یسعنی وهذا فرش یبسطک ای واسع یسعک وفلان
بسیط الجسم والباع ویقال بینهما عقبة بسطة ای بعیدة بسط بالکسر ناقه که بچه او را با او بگذارند و باز ندارند بساط بالضم بساط جمع عت ظ
بساط با بچه گذاشته شدن ناقه یسط بالکسر گشاده وفی قراءة عبد الله بل یداه بسطان بط آنچه بطة یکی لیستوی فیه المذکر والمؤنث کحمامة ودجاجة
ولیست الهاء للتانیث وانما هی لواحد من جنس وکفانیدن ریش عع فا بطیط شگفت ودروغ بعاط بحراده رفتن ستور بخط بخوط بالضم میانه
داد ویقال هو ابن بجدتها العالم بالشئ کما یقال هو ابن بجدتها بالطة شمشیر زدن یکدیگر را تبالط با یکدیگر شمشیر کشیدن ابلاط بی چیز ودرویش شدن
وکردن لازم متعد ونعت منها مبلط بکسر اللام وفتحها والحاح کردن در سوال برکسی تبلیط مانده شدن در رفتن بلاط سنگها که در صحن سرای گسترده باشند بلوط ام
بلطة بالضم وبتخفیف ناگاه ونام بیشه بهطة بالفتح وتشدید الطاء نبات که از برنج ودروغ وپیه سازند فصل الثاء المثلثة ثاط لای ثاطة جماعت وفی المثل
ثاطة مدت بماء یضرب للرجل یشتد موقه وجهله لان الثاطة اذا اصابها الماء ازدادت فسادا ورطوبة تثبیط مشغول کردن انباط دور ناشدن بیماری
ثرط ریح زدن ثلط کذلک لغة او لثغة ثرط ایضا سرزنش ثرطة بکسر مرد احمق سست بیهوده زاده سرطة بضمتین گل ترمیم زاده ثطط کوسه
شدن عع فا ضمه ثط اثط نعت منه وقوم ثطاط وامراة ثطة الحاجبین زن کوتاه ابرو ثعط بالتحریک بوگرفتن آب وگوشت عع کا فه ثلط
مثل ثرط عع فا که وفی الحدیث انهم کانوا یبعرون بعرا وانتم تثلطون ثلطا فصل الجیم جلط شمشیر برکشیدن از نیام جلطة سرستردن میم زاید فصل الحاء حبط
حبوط باطل شدن ثواب عمل عع کا فه حبط بالتحریک تازه شدن جراحت وشکم برآمدن ستور از خوردن خندقوق عع کا فه یقال حبطت الشاة وفی
الحدیث ان مما ینبت الربیع ما یقتل حبطا او یلم ونام حارث بن عمرو دو پسران او را حبطات خوانند در بنی تمیم والنسبة الیهم حبطی حنبطا حنبطی مهموز وغیر مهموز کوتاه
بزرگ شکم الالف والنون للالحاق ویقال رجل حنبطی بالتنوین وامراة حنبطاة احبنطا بزرگ شکم شدن فان صغرته فانت بالخیار ان
شئت حذفت النون وابدلت من الالف یاء او قلت حبیط بکسر الطاء منونا لان الالف لیست للتانیث فیفتح ما قبلها کما تفتح فی تصغیر حبلی و
بشری وان شئت ابقیت النون وحذفت الالف فقلت حبینط وکذلک کل اسم فیه زیادتان للالحاق فاحذف ایتهما شئت وان شئت
ایضا عوضت من المحذوف فی الموضعین وان شئت لم تعوض فان عوضت فی الاول قلت حبیط بتشدید الیاء والطاء المکسورة وقلت
فی الثانی حبینیط وکذلک القول فی عفرنی حط فرو گرفتن بار ودر زه برگرفتن از کمان وفرود آمدن در منزل عع فا ضمه و
آوردن حطاط کشیدن بها سوی نشیب رفتن حطوط بالفتح نشیب وشتر گزیده تیز رو محط منزل انحطاط کم شدن بها وجز آن
واستشتاب رفتن شتر استحطاط از بها کم کردن خواستن حطیطة مقدار کم شده از بها وقوله تعالی وقولوا حطة ای حط عنا اوزارنا وهی کلمة امر
بها بنو اسرائیل لو قالوها لحطت اوزارهم رجل حطائط مرد ریزه ونام مردی حطاط بالفتح دمیدگیها که بر روی حطاطة یکی وکفک

تیر چنانکه از آهن چرم و وزنی که از آنک ال گویند و بدان خط کشند و نقش کنند خطاطان بالکسر نام مردی **حیقطان** بضم القاف تذرو نر **حلاط** ستم کردن
و ۱ فتنی کردن حلاط جهاد کردن و سوگند **حماط** گیاهی خشک که در وی مار باشد یقال شیطان حماط کما یقال ذئب غضا و تیس حلب حماطه یکی و دانه
دل یقال اصبت حماطه قلبه ای حبته قلبه و سوزش و درشتی حلق **حنطة** گندم ج حنط بکسر النون و فتح النون جماعت حناط گندم فروش و بوی فروش حنط برآلند
از بوی خوش تحنیط برآکندن حنوط مرده را تحنط خوش بوی شدن بحنوط حناطه گندم فروشی و حنوط فروشی کردن و حنط الادیم ای احمر حانط پوست رنگین
و حنط الرمث ای ابیض و ابیض و حنطله الحائط دیوار حیطان جماعت حیاط الواو یاء لانکسار ما قبلها تحویط دیوار ساختن گرداگرد رز فهو
محوط و گرداگرد چیزی بر آمدن حواله حوه انبار غله حیطه حیاطه حوط نگاه داشتن و گرد آوردن خیر ز بار خود را **اعع فاضة** و یقال امر فلان حیطه لک
ای تحنن و تعطف احتیاط بهوش کاری کردن یقال احتاط لنفسه ای اخذ بالثقة و حاطت به الخیل ای احدقت به احاطه فرا گرفتن چیزی را و دانستن همه را
متعد بالباء یقال احاط به علماً و احاط به علما و احاطت به الخیل **فصل الخاء خبط** دست و پای زدن ستور و منه قیل خبط عشواء و هی الناقة التی فی
بصرها ضعف و بیچا اندازی خود را تا بجواب رود و بعصا برگ درخت زدن و انعام کردن بر کسی بی شناختگی و داغ نهادن بر سرین ستور **اعع فاکه** تخبط برکرانه
و بی راه رفتن و دیوانگی داشتن و یو مرم را و منه قوله تعالی الذی یتخبطه الشیطان من المس ای یفسده خباط بالضم علتی مانند دیوانگی خباط بالکسر داغ بر سرین ستور
و قولهم ما ادری ای الخابط اللیل هو ای ای الناس هو خبطة بالکسر اندک خبطه مشک را آب و یقال فی القربة خبطة من ماء خبطة ایضا پاره از شب و پاره
از جانه و بعضی از مردم خبط بالکسر و نیم احجاز خبط الانعام حیث بی سابقه معرفتی از کسی خرط چوب تراشیدن **اعع فاضة** خراط لغت منه و دست فرو مالیدن بر شاخ
تا برگ او فرو ریزد و منه قیل الخرط و منه خرط القتاد و راندن دارو شکم را و دراز کردن آهن را چون عمود و مخروط الوجه و اللحیة مکشیده روی و ریش تحرط اندن
مسهل شکم را خرط بالتحریک علتی که شیر از پستان بمیده بیرون آید اخراط بدین علت شدن ناقه مخراط لغت منه مخراط ناقه که عادت شیر او چنان بود و ناز ملت
و ما رکه هر سال پوست افکند خراط سستی کردن اسپ خروط لغت منه یقال فی البیع برئت الیک من الخراط ای الجماح انخراط شتابیدن اسپ در رفتن و در آمدن
بر کسی بداد گویان متعدی بعلی و باریک لاغر شدن تن و دراز کشیده شدن و دراز کشته اخریط بالکسر نوعی از شوره گیاه **خرط** اشتر را زیر کشیدن از نیام خریطه نیز خراط
بالضم والتشدید گیاهی اخرمط دراز کشیدن فرمان متعدی بالباء یقال اخرمط بهم السیر ای امتد انخراط گوشه فرو ختن خریطه **خط** م و احد الخطوط و نام جزیره بنامه نیزه
و خطی منسوب بوی و خط کشیدن بر رنگ از جهت فال و نشستن و نگاه کردن گیر **اعع فاضة** کیا مخطط قلیم با خطها خطوط بالفتح کالوحشی خطه بالکسر زمینی که بجهت
بنا گرداگرد او خط کشیده باشند و حدید اکرده تصغیر خطط الکوفة والبصرة مخطا چوب خط کش مخطاط تخته که بر وی خط کشند خطیر را اخطاط عذار بر آوردن کودک خطه بالضم
کار و حال امر یقال جاء وفی رأسه خطة ای حاجة قد عزم علیها و تقول العامة خطبة و فی حدیث قیلة ایلام ابن هذان تفصل الخطة و تنتصر من وراء الحجرة ای انه
یفصل کل امر ملتبس و الیعاد به خطة نائیة ای مقصد بعید و خطة اسم من الخط کالنقطة من النقط و یقال خط خطة الانصاف ای انصف خطیطه زمین خشک مانده
میان دو پاره زمین باران زده خطائط جماعت و منه قول ابن عباس رضی الله تعالی عنهما حین سئل عن رجل جعل امر امرأته بیدها فطلقت زوجها ثلثا خطا الله
نوا رها الا طلقت نفسها ثلثا و یروی خطا الله نوا رها بالهمز ای خطاها المطر **خلط** آمیختن چیزی را اختلاط آمیخته شدن و تباه شدن عقل مخالطه آمیزش
کردن باهم تخلیط فساد افگندن در کار و یقال و قعوا فی الخلیطی امثال فعیلی ای اختلاط امرهم خلیط آمیزش کار و شریک و هو المخالط کالندیم للنادم والجلیس للمجالس
و هو واحد و جمع خلطاء و خلاط ایضا جمعه خلطه بالضم انبازی خلطه بالکسر عشرت کردن خلط یکی از اخلاط بدن و تیر که چوب وی کژ بوده باشد و رجل مخلط
بهر کاری در آمیزنده و یقال فلان مخلط مزیل کما یقال هو راتق فاتق استخلاط شستن فحل بر پشت ناقه خلاط ضیبغل را در فرج ناقه نهادن خلیط
و سیست بهم در آمیخته بجهت علف و نبیذ از خرما و زبیب یا انگور و رطب بهم آمیخته و قد نهی عنه خلاط شوریدن عقل المستعمل مجهولا یقال خولط الرجل فی عقله
و فی الحدیث لا خلاط ولا وراط فیقال هو کقوله لا یجمع بین متفرق ولا یفرق بین مجتمع خشیة الصدقة **خمط** نوعی از اراک که میوه دارد و گویند درخت
ام خمط بالاضافه میوه او تیز ترش و بریان کردن گوسپند مسلوخ را **اعع فاکه** خمیط بریان بی پوست سمیط بریان با پوست و ذکر ابو عبیدان العرب ....

عنقها وة الحلب واشتعمه ساخط فان خذ شيئا من الريح فهو خامط ومخيط فان خذ شيئا من طعم فهو ممحل فلذا كان فيه طعم الحلاوة فهو قوته نخفط مانك كردن
مخل وغضب تكبر كردن كسى مى موج زدن دريا خمطه شراب كه بوى رسيدگى گيرد از وى و نرسيده باشد و شراب ترش خمط شاخ نازك خوطه يكى خيط در كشيدن رشته
خيوط خيوطه جماعت مثل فحل و فحوله مخيط سوزن خياط مثله ومنه قوله تعالى في سم الخياط الخيط الابيض صبح صادق والخيط الاسود صبح كاذب تاريكى شب
خيط الرقبة حرام مغز يقال جاش فلان عن خيط رقبته اى دافع عن دمه خيط باطل سراب وكذلك لعاب الشيطان وكان مروان بن الحكم يلقب بذلك لانه كان طويلا
مضطربا كالسراب قال الشاعر فيه شعر لحى الله قوما ملكوا خيط باطل * على الناس يعطي من يشاء ويمنع * وهو لعاب الشمس ايضا خيط بالفتح گله شترمرغ
خيطى كذلك خياطة درزى گرى كردن ع فاكه مخيوط مخيط دوخته فمن قال مخيوط اخرجه على التمام ومن قال مخيط بناه على النقص لنقصان الياء في خطت
والياء في مخيط هى واو مفعول انقلبت ياء لسكونها وانكسار ما قبلها وانما حرك ما قبلها لسكونها وسكون الواو بعد سقوط الياء وانما كسر ليعلم ان الساقطة ياء وهى اية
والواو مزيدة للبناء فلا ينبغى ان يحذف والاصل احق بالحذف لاجتماع الساكنين لعلة توجب الحذف وكذلك القول في كل مفعول من المعتل العين اذا كان من
بنات الياء فانه يجى بالنقصان والتمام واما من بنات الواو فلم يجى على التمام الا حرفان مسك مدووف وثوب مصوون فان هذين جاءا نادرين وفي النحويين
من يقيس على ذلك فيقول قول مقوول وفرس مقوود قياسا مطردا خيطة منخ ورسن از پوست و جز آن تخييط آميختن سپيدى با سياهى يقال خيط الشيب في راسه
مثل وخط **فصل الذال** ذاط خبه كردن گلو را چنانكه زبان بيرون افتد و با تار كذلك يقال ذاطه اى خنقه شد ع بفتحهما ذعط
سبك بريدن گلو ع بفتحهما ذعمطه بزيادة الميم كذلك ذقط سفاد كردن مرغ ماده را ع فاكه **فصل الراء** ربط بربستن چيزى ع
فاخته كرم مربط بفتح ها وكسره جاى بستن يقال ليس له مربط عنز رتاد بستن ربيط ستور كه او را ببندند ولقب مردى غوره خرما نهاده در آب رباط انچه بوى
ببندند ستور را و مشك و جز آن را ربط بضمتين جماعت و يقال جاء فلان وقد قرض رباطه اذا انصرف مجهودا رباط نم رباطات جماعت و نگاه داشتن ثغر دشمن
وملازمت ان ومنه المرابطة رباط الخيل پنج عدد ورباط از اسبان بسته ويقال لفلان رباط من الخيل كما تقول تلاد وهو اصل خيله وفلان رابط الجاش مرد دلير كه نگريزد
ولفلان بالتحريك جنبين الطبة ما ستر الطفل آن كه بسر نشود رطيط بالكسر فرياد و احمق رطائط جماعت ارطاط فرياد كردن رقطة بالضم سياهى سپيدى آميخته
يقال دجاجة رقطاء والارقط من الغنم مثل الابغث يعنى تو ز مهيه ارقطاط توز مى شدن گوسپند ونقطها كه بيرون آورون شور طاق ارقط ارقيط نام مرى رهط
گروه كم از ده مردان و قوم و قبيله مرد و هو جمع ليس له واحد من لفظه ج ارهط وارهاط وجمع ارهط كانه جمع الرهط وارهط و پوست پاره چون ميرز
كه زنان حائض بر ميان ببندند و پوست كه از وى دوال كنند رهاط ارهاط جماعت رهطاء سوراخ كلاكموش رهطه كه لك منج ج رهاط موضعى بشام
ريطة نام زنى رچادر يك تخته كه ندنان سر افكنند ريط رياط جماعت **فصل الزاء** زخرط بكسرتين آب بينى شتر و گوسپند زط
گروهى از مردم زطى يكى از ايشان **فصل السين** سبط بالتحريك فرو هشته شدن موى ع كافه سبط بالتسكين والكسر
نعت منه ويقال سبط الجسم اذا كان حسن القد والاستواء وگياهى سبطه يكى و آن گياهى است كه بيخ و مى غرو رشته باشد كه كان سازند
سباطه بردار و بنا كوليدن و فرو افكندن سر را و سبطه ناگستردن زمين سبيط باطل كردن ناقه آبستنى خود را و بره افكندن
پيش سبط بالكسر فرزند فرزند اسباط جماعت و فرزندان يعقوب عليه السلام و اسباط از بنى اسرائيل چون قبايل از عرب
وقوله تعالى وقطعناهم اثنتى عشرة اسباطا امما وانما انث لانه اراد اثنتى عشرة فرقة ثم اخبر ان الفرق اسباط وليس الاسباط تفسير ولكنه بدل من اثنى عشرة
لان التفسير لا يكون الا واحدا منكورا كقولك اثنى عشر درهما ولا يجوز دراهم ساباط پوشش رهگذر سوابط ساباطات جماعت وفي المثل افرغ من حجام
ساباط سباطه خاك روبه سباط نام ماهى بروى سنجلاط بكسرتين جائى و بوئى از گلها سحط گلو بريدن ع بفتحهما سخط بالضم
و بفتحتين خشم گرفتن وهو خلاف الرضا ع كافه اسخاط خشم آوردن تسخط ناخشنودى نمودن و نا چايكاه دادن سرط فرو خوردن طعام و جز آن
استرط كذلك ع كافه وفي المثل لا تكن حلوا فتسترط ولا مرا فتعقى من قولهم اعقيت الشى اذا ازلته من فيك لمرارته كما يقال اشكيت

انحبست الرجل اذا ازلته عما يشکوه و ترم لا خذ سريطي و القضا سريطي ای بسترط يا يا حذ من الدين فادا تقاضاه صاحبه ضرطه و يقال سريط و ضريط ايضا با
الالف سرطراط بکسرتين با لؤ و سيف سراطي شمشير بران سراط لغة في صراط سرطان پنج يا لث نام برجي بر فلک و نيز بيش بد و علتي کبير بويند کم ستور پيدا آيد سرمط
بفتحات مع سکون الواو شتر دراز و بکل و جنران سعط بالفتح و کده و يکي ريختن اسعاط دارو ريختن در بيني و تيزه بر سينه زدن استعاط خود را خود در ريختن
دارو مسعط بضم الميم و العين دارو دان سعيط دردي خمر سفط جامه دان اسفاط جمع سفيط جوانمرد خوش نفس اسفنط بکسرتين نوعي از شراب سقوط
افتادن چيزي و افتادن بچه نا تمام از شکم و يقال سقط في يده يعني پشيمان شد يستعمل مجهولا و منه قوله تعالی و لما سقط في ايديهم اي ندموا قال الاخفش قرأ
بعضهم سقط معلوما کانه اضمر الندم و جوز سقط بالالف علی ما لم يسم فاعله و قال ابو عمرو لا يقال اسقط و قال الخليل سقط الولد من بطن امه و لا يقال وقع اسقاط
بچه افکندن زن و جز آن و غلط کردن در سخن يقال اسقط في کلامه و تکلم فما سقط بحرف مسقط بفتح القاف افتادن و هذا الفعل مسقطه للانسان من اعين
الناس مسقط بالکسر موضع افتادن مسقط بالکسر موضع افتادن مسقط الراس جای زاد مساقطه افکندن ساقط ساقطه ناکسی سقط سقاط جماعت تساقط خود را افکندن
بر چيزي افکندن سقطه سقاط شکوخيدن و خطا کردن سقاط ايضا بوقت سخن گفتن يکي و ديگري خاموش بودن و سست شدن اسب از دويدن سقط الرمل با تثليث
تمامي ريگ توده سقط الولد بچه نا تمام افتاده سقط الزند آتش که بجهد از چقماق نيز گرد يونث سقطان دو بال شترمرغ سقط السحاب گوشه ابر که بر زمين افتاده
نمايد سقط الخباء دامن خرگاه سقط بفتحتين متاع بيهوده و سهو و غلط در نبشتن و حساب سقيط برف و ژاله امراة سقيطة اي دنية تسقط خطأها و زلل جستن بر کسي سقاط
شمشير گذاره برنده که پيش از مقطوع بر زمين افتد و سقط فروش و في الحديث کان لا يمر بسقاط و لا صاحب بيعة الا سلم عليه البيعة من البيع کالرکبة والجلسة
من الرکوب و الجلوس سلاطة دراز دستي و دراز زباني سلوطة کذلک قهر تسليط برگماشتن سلطه بالضم برگماشتگي سلطان قهر بر يذکر و يونث سلاطين
جماعت و حجت و لا يجمع لان مجراه مجری المصدر سليطة زن دراز زبان سليط مرد فصيح يقال هو اسلطهم لسانا اي افصحهم و روغن زيت و روغن کنجد ايضا سلطه بالکسر
تير دراز سلاط جماعت مسلاط دندان کليد مساليط جماعت و ستابک سلطات سمهاي تير سمط رشته مرواريد يا شبه و جز آن و دوال فتراک سموط جماعت تسميط فتراک
بستن چيزي را مسمط نوعي از شعر يقال قصيدة مسمطة و سمطية و فرستاده که باز نگردد و حکمي که روا نشود و يقال خذ حقک مسمطا اي مجوزا نافذا سماط بالکسر رسته سماطان
دو رسته از درخت و مردم يقال مشي بين السماطين سمط بالکسر پاک کردن موی بره و بزغاله از حيث بريان کردن عع فاضه که سميط مسموط لغت سميط نعل يک لخت
و ازاربي حشو سماط جماعت سمط سميط مرد سبک حال و درخت بخته سامط شير که حلاوت تازگي از وي رفته باشد و هنوز نرم نگرديده باشد عن الاصمعي
سموط مصدر سنط عع فاضه سناط سنوط سنطي کوسه که هيچ ريش ندارد سوط تازيانه اسواط سياط جماعت و زدن تازيانه و آميختن چيزي بچيزي
عع قاموس تسويط کذلک و قوله تعالی فصب عليهم ربک سوط عذاب اي شدته و يقال الصبة اموالهم سويطة بينهم اي مختلطه فصل الشين شبوط بالفتح
و التشديد نوعي از ماهي شباذ نام ماهي است بزبان يوم شحط شحوط دور شدن عع بفتحتين اشحاط دور کردن تشحط طپيدن کشته در خون متلطخا بالدم يقال
تشحط المقتول بدمه تشحيط طپانيدن در خون شوحط نوعي از درختان کوهي که از چوب وي کمان سازند شحوط نمود اشبه يا کلاه دراز ميرانده شرط شريطة
قرار و پيمان شروط شرائط جماعت و تعليق کردن چيزي بچيزي عع فاضه که اشتراط مثله و نشتر زدن مشرط مشراط نشتر شرط با حرکت نشان ديگر ريزه مال شرط باسناء
نشانهاي قيامت اشراط المال ارذاله و اشراط القوم اشرافهم و هو من الاضداد اشراط نشان کردن نشتر کرو سيند بخت فروختن و آماده کردن چيزي براي کار
يقال اشرط نفسه للهلکة اي جعلها علما للهلاک و منه سمي الشرط لانهم جعلوا لانفسهم علامة يعرفون بها و قال الاصمعي واحدهم شرطة و شرطي يعني سرهنگ شحنه شرط جماعت شريط
رسن از پوست خرما مانند سرطان دو ستاره از برج حمل گويند سه ستاره است آن را اشراط نيز گويند رجل شرواط و جمل شرواط بالکسر دراز ستوي فيلمد گرد المکوث
شط کرانه رود و جوي و کرانه کوه و دو رسن عع فاضه که شطوط و دور شدن جمع شط شطوط بالفتح ناقه شتر فربه شطاط بالفتح و الکسر درازي و راستي قامت
جارية شاطة است قامت شطط بالتحريک از اندازه گذشتن در هر چيزي و في الحديث لها مهر مثلها لا وکس و لا شطط اي لا نقصان و لا زيادة و جور کردن بر کسي متعدي بعلي
عع فاکه و في حديث تميم الداري انک لتشاطي اي جاير علي في الحکم اشطاط جور کردن در حکم و دور رفتن ستور بکرا استشطاط شدن و تيغ رفتن و در طلب چيزي

شمط سپیدی موی سیاهی در آمیخته عم کافه اشمط شمطاء لغت منه شمط در آمیختن چیزی با چیزی عم فا که شمیط آمیخته و هیج الاختلاط بیافتن
وگیاه خشک و تر با هم آمیخته ویقال غدر تسمع شاة شمطها بالحرکة و نهکون آ... سوالها شماطیط رمهای متفرقه شمطیط بالکسر کذلک ویقال فرق القوم
شماطیط ای متفرقة و صار الثوب شماطیط اذا انشق شماطاط گفتگی جامه شوط تک شوطه یک تک طواف بالبیت سبعة اشواط طوف گرد خانه سبعت
شوط براح شغال شوط باطل گرد آفتاب که از روزن نماید شیط هلاک شدن عم فا که و تمام قسمت کرده شدن شتر که بکشند در قمار و نصیبی نا ماندن از وی
یقال شاطت الجزور ای تنفقت و آمیختن خون یقال شاط فلان الدماء ای خلطها کانه سفک دم القاتل علی دم المقتول و باطل شدن خون یقال شاط فلان
ای ذهب دمه هدرا و شتافتن و سوختن روغن و زیت بجوشانیدن و سوختن دیگ چسپیدن آنچه در دیگ است بر دیگ اشاطة هلاک کردن و صاحب سهم شدن
جزور و بکشتن پیش آوردن کسی را یقال اشاطه واشاط بدمه و اشاط دمه و سوزانیدن بن دیگ را استشاط بوی الشم و پنبه سوخته تشییط سر پاچه گوسپند
سوختن و پاک کردن آن و گوشت بر آتش انداختن تا بسوزد و گند و بوی کند استشاطة برافروختن از خشم و فربه شدن ستور ناقة مشیاط بالکسر زود فربه
شونده مشائیط جماعت **فصل الصاد** صراط راه راست لغت فی السراط **فصل الضاد** ضبط نگاه داشتن چیزی بهوش عم فا که ضابط هشیار اضبط آنکه هر دو
دست عمل برابر کند ضبطاء مؤنث عم کافه ضبنطی قبل الالف والنون زائدتان للالحاق ضبغطی چیزیکه کودکان را بدان ترسانند الالف للالحاق ضرط خضراط
تیز ضرطا بکسر الراء تیز دادن مثل حبق عم فا که وفی المثل اودی العیر الاضرطا ای لم یبق من جلده وقوته الا هذا اضراط فضرلیطا متعد فیه و بدهان حکایت آن فعل کردن
صلبة بالبارد یقال الاکل سرطی والقضاء ضریطی وقد مر فی فصل السین المهملة ضغاطا بالغین المعجمة بر دمیدن بر جوز از خشم ضغط فشاردن بر دیوار
و جز آن عم بفتحهما ومنه ضغطة القبر ضغطة بالضم سختی و تنگی و فشارش یقال اخذت فلانا ضغطة اذا ضیقت علیه لتکرهه ضاغط نگاهبان و مشرف بر چیزی و
کشادگی ابط شتر و بسیاری گوشت آن و سوسمار ضغیط چاه که در پهلوی چاه خوش که آنرا هم بوی ناک گرداند ضفاطة سست رای و ضعیف عمل شدن عم ضفاطة
ضفیط لغت منه قال ابن عباس فی صفطة وهذا الحد ضفطات و شهد ابن سیرین نکاحا فقال این ضفاطتکن یعنی الدف قال ابو عبید وانما اراه سماه ضفاطة
لهذا المعنی ای انه لهو و لعب وهو راجع الی ضعف الرای والجمل ضفاطة بالتشدید گروه خر ضویطة خمیر سست و گل و لای تنک حوض ضیاط مرد درشت
**فصل الطاء** اطط طی ابرو بالضاد المعجمة کذلک طیوط بانگ کردن شتر عم فا که جمل طاط طاط لغت طاة مرد سخت خصومت و دراز و بنیه
**فصل العین** عبط دروغ گفتن بی سبب و بهانه و خود را در حرب انداختن بی سبب و شکافتن جامه عم فا که معبوط عبیط لغت منه عبط جماعت و بی سیلان
سختی و بی علت کشتن شتر را عبیطة لغت عبیط گوشت و خون تازه و یقال مات فلان عبطة ای صحیحا شابا اعتباط کشتن شتر را بی علت لبن عثلط و
عجلط و علابط شیر سطبر خفته عثالط عجالط عکالط کذلک غدیطة بوقت جماع حدث کردن عذیوط عذیوط بالکسر وفتح الیا النعمان عرفط بالضم نوعی
از درخت طاح عم عرنقیطة عرنقطان بالقاف چنینة عضرط عضروط بدنبال کسی دونده عضاریط جماعت عضرط الفتحتین میان در خصیه وفقحه فلان الکلب
العفط ای اکثر الشعر بها عضفوط کرینه بز عضفوط عفر لیف لصغیرة عفط بدر از شکافتن جامه عم فاضه تعفیط کذلک امعطاط لازم منه عطعطة آواز
کردن وتعیط اعیط گفتن و آن صوتی است که بازیان بوقت بازی با هم کنند ای مغلوب عطاط بالضم شیر و مرد دلیر عفط تیز دادن بز عم فا که و بینی فشاندن
و راندن شبان گوسپند را بهمان شکل که او عطسه دهد ویقال ما له عافطة ولا نافطة یعنی نیست میش و ماده بز و هذا قولهم ما له ثاغیة ولا راغیة ای
لا شاة تیعو ولا ناقة ترغو عافطة عفاطة کنیزک شبانی کننده علط داغ کردن بر گردن شتر عم فاضه و بیدی یاد کردن کسی را و به تیر زدن
علاط بکسر داغ بر پهنای گردن و رسن گردن شتر علاطان دو کرانه گردن تعلیط کشادن علاط از گردن شتر ناقة علط بضمتین بی مهار و بی بند
گردن عن الاصمعی علاط جماعت علطة بالضم گردن بند حبیل اعلواط گردن شتر نشستن بر پشت او و در چفسیدن بر کسی تعلیط ایضا بسیار داغ کردن شتر را اعلیط
بالکسر برگ مرخ و آن درخت است که بآن آتش گیرانند وفی المثل فی کل شجرة نار و استمجد المرخ والعفار و برگ و علبط علابط بالضم سطبر علبط علابط علابطة رمه
گوسپند عمروط دزد عماریط عمارطة جماعت عمرط بتحتین مع تشدید الراء اسک عملط بتشدید اللام سخت عشنط بر خود دراز عشنط کذلک عمال اسحل عشنط

عائط تعیط عع فاصنه سال نخست و تا بار گرفتن بار عوط جوانی اول سال نیت با لکسر غطیان از عظنط و عشانقه و عشانطه و الجمع عشانط و کذلک عشنق و عشنط و جمل
عوط عیط عوطط عوطط عحمات عائط عیط و عوط و عوطط آنکه تسیده هم بار نگیرد اعتیاط تعوط تعیط سالها باز گرفتن ماده گوسفند اعتیاط دشوار آمدن کار و فی الحدیث
انه بعث مصدقا فاتی الشاة شافع یعنی التی معها ولدها فلم یاخذها فقال ائتنی معتاطا عیط بالتحریک درازی گردن اعیط نعت منه عیطاء کذلک و ربما قالوا
قارة عیطاء اذا استطالت فی السماء والقصر الاعیط المنیف **فصل الغین غبط** دست بودن بتهی گاه گوسپند تا دریابد که فربه است یا لاغر عع فاکه غبط بالکسر
نیکوئی احوال آرزو بردن به حال کسی بی آنکه زوال آن خواهد ازوی عع فاکه غبطة بالفتح کذلک و یقال فی الدعاء اللهم غبطا لا هبطا ای نسالک الغبطة و نعوذ
بک من ان نهبط عن حالنا اغتباط به آرزو آمدن یقال غبطته فاغتبط کقولک منعته فامتنع و حبسته فاحتبس غبیط زین هموار و پالان و وادی و پالان شتر که بروی هودج
بندند غبط جماعت اغباط همیشه داشتن پالان بر پشت شتر و همیشه بودن تب و پیوسته باریدن باران **غطط** غوطه دادن بآب عع فاصنه و غریدن شتر
عع فاکه غطیط کذلک و خرخر کردن در خواب غطاط بالفتح نوعی از سنگ خوار غطاطة یکی غطاط بالضم اول صبح غطغطة آواز کردن قدر مغطغطة دیگ شتابان جوش
تغطغط آواز شتابنده مانند غطاغط بالضم آواز جوشش دیگ و دریا ممتلی شده **غلط** غلط کردن در سخن و غلت بالتاء در حساب عع کافه یقال غلط فی امره
و غلت فی الحساب و بعض العرب یجعلهما لغتین بمعنی اغلاط بغلط افگندن کسی را مغالطة یکدیگر را بغلط دادن تغلیط بغلط منسوب کردن اغلوطة سخنی که بدان
کسی را بغلط اندازد و نهی رسول الله صلی الله علیه وسلم عن الاغلوطات و یقال حدثته حدیثا لیس بالاغالیط **غمط** بالفتح خوار داشتن نعمت را عع کافه و فرید ن
عع فاکه و فی الحدیث انما ذلک من سفه الحق و غمط الناس ای یری الحق سفها و جهلا و یحتقر الناس اغماط دایم بودن تب مثل الاغباط **غوط** فرو شدن در چیزی
عع فاصنه یقال تی فلان الغائط یعنی بزمین پست و مغاکی و کنی به عن العذرة لان الانسان عند قضاء الحاجة الیه غوط اغواط غیطان جماعت تغوط تغوط
کردن غوطه دمشق **فصل الفاء فرط** درگذشتن در کاری عع فاصنه و یقال یاک و الفرط و یقال لقیته فی الفرط بعد الفرط ای الحین بعد الحین و لا یکون الا فی
فرط یوم او یومین قال ابو عبیدة لا یکون الفرط اکثر من خمس عشرة لیلة و تقصیر کردن در کاری و فوت کردن آن جمله یعنی و شتاب کردن صلة یعنی منه قوله تعالی ان یفرط علینا و بیشی
کردن در سخن یقال فرط الیه منی قول ای سبق و پیشدستی کردن با آب آمدن بر قومی عع فاکه فارط نعت منه فراط جماعت فرط القطا پیش روندگان سنگ خوار
سوی آب دواب فرط فراط شتابانیدن و پیش فرستادن و برکردن توشه دان و حوض از آب غدیر مفرط بفتح الراء حوض پر و فراموش گذاشته و منه قوله تعالی انهم مفرطون
ای متروکون منسیون فی النار و از حد درگذشتن در کاری فرطة بالضم اسم للخروج و التقدم فرطة بالفتح مرة منه مثل غرفة و غرفة و حسوة و حسوة و منه قول ام سلمة لعائشة
رضی الله تعالی عنهما ان رسول الله صلی الله علیه وسلم نهاک عن الفرطة فی البلاد فرط بالتحریک آنکه پیش رود تا آب بجوید و دلو و رسن پاک کردن حیاض و پیشتر آن
راست کند و هو فعل بمعنی فاعل مثل تبع بمعنی تابع یقال رجل فرط و قوم فرط ایضا یستوی فیه الواحد و الجمع و فی الحدیث انا فرطکم علی الحوض و منه قیل للطفل المیت
اللهم اجعله لنا فرطا ای اجرا یتقدمنا حتی نرد علیه فارطان دو ستاره مفارطة فراط پیشدستی کردن تفارط کذلک و تکلم فلان فراطا ای سبقت منه کلمة ما فراط
بالکسر آنکه هر که پیش آید و راه الوده قبیله افرط العضمتین کاری که در و از حد گذر رسیده باشند و کار گذشته و مانده و منه قوله تعالی و کان امره فرطا ای متیه و لمنبی
افراط جماعت یقال السوم تنوح علی الافراط و اسپ تیز گذرنده از اسپان افراط الصبح اوائل بنا شیره تفریط در گذشتن از کسی گذشتن و دور کردن نا ماستیان کسی و قلما
یستعمل الا فی الشعر و تقصیر کردن و ضایع کردن و فراموش کردن افراط فوت شدن یکی و فرط فرستادن یعنی فرزند نارسیده مردن کسی را **فرشطة** پاها را بزیای
گشاده دو دو بنهادن و هو مثل الفرشحة **فسطاط** بالضم شهرستان مصر فسطاط فستاط فستاط فسات بضم الفاء و کسرها خیمه و خرگاه بزرگ جماعت ایشوه **فسیط**
دیچه خرما و چیده ناخن **فلط** بفتحتین فلاط بالکسر ناگاه یقال لقیته فلطا و فلاطا و تکلم فلان فلاطا فاحسن اذا فاجاء بالکلام احسن افلاط ربهتین بقال
افلطنی الرجل مثل افلتنی **فصل القاف قبط** بالکسر اهل مصر و نیکان یعنی اصل آن قبطی نسب قبطیة جامه و کتان باریک سپید که در مصر خیزد و قد
یضم لانهم یغیرون فی النسبة کما قالوا سهلی و دهری قباطی بالفتح جماعت قباط بالضم و التشدید حلوا ساکر قبیط و قبیطی مثله قبیطا ایضا اذا خففت
مدد ت و ان شددت قصرت قبیط کرم **قحط** خشک سال قحوط باز ایستادن باران و تری از هوا عع بفتحتیهما

بفتحهما و کافه اقحاط قحط رسیدن قحطوا ایضا علی مالم یسم فاعله قحطوا قحطا ای بر زمین قرط بالضم گوشواره قرط قراط بالکسر جماعت مثل رمح و
رماح نام مردی قراط ایضا شعله چراغ تقریط گوشواره نهادن بر کسی لکام در سر اسپ فکندن و منه چراغ پاک کردن یعنی سوختگی پلیته را دور کردن و
تقرط با گوشواره شدن قیراط نیم دانگ و اصله قراط بالتشدید لان جمعه قراریط فابدل من احد حرفی تضعیفه یاء کما فی دینار و دنانیر قرطیط و ما به یقال
ما جاد فلان بقرطیطة ای بشیء یسیر قرطاط بالضم جل شتر که پالان بر زبر او نهند قرطان کذلک اقرنطاط جماعت اقرنفاط فراهم آوردن مرد بر لبهای فرج را و
کشتی قرمطة تنگ نبشتن خط و فراهم نهادن گام اقرنماط در ترنجیدن سبت قرمطی احد القرامطة و هم رهط من الناس قسوط بیداد کردن عع فاکه و منه تعالی
واما القاسطون فکانوا لجهنم حطبا قسط بالکسر داد و عدل عع فاضه که و پیمانه که نیم صاع باشد و شش یک فرق و آن شش قسط باشد و بهره اقساط عدل و داد کردن و منه تعالی
ان الله یحب المقسطین بخش کردن قسط بالضم نام داروی قسط بالتحریک راستی استخوانهای ساق ستور و آن عیب است و بران عیب شدن عع کافه فرس اقسط نعت
منه بعیر اقسط مشترکة فی قوایم و خشک شدن در خلقت و ناقة قسطاء قاسط پدر قبیله قط برپهنا بریدن عع فاضه و منه قط القلم و فی الحدیث کان علی رضی الله
تعالی عنه اذا اعتلی قد و اذا اعترض قط و گران شدن نرخ عع فاکه یقال وردنا ارضا قاط غالیا سعرها و هرگز یقال ما رایته قط یعنی ندیدم هرگز و کانت
اصله قطط فلما سکن الحرف الاول للادغام جعل الاخر متحرکا الی اعرابه قط بضمتین ایضا للمجاورة مثل مد یا هذا و قط مخففة ایضا فی اللغتین کقولهم ما زید الا [illegible]
وهی قلیلة و ربما اذا کانت بمعنی الدهر فاما اذا کانت بمعنی حسب و هی مفتوحة ساکنة الطاء تقول ما رایته الا مرة واحدة فقط فاذا اضفت قلت قطک الشیء ای
حسبک و ربما دخلت النون لتسلیم السکون الذی بنی علیه الاسم و هذه النون تسمی النون العماد التی تدخل فی الافعال دون الاسماء اذا دخلته یاء المتکلم کقولک ضربنی لوقایة الفعل
من الجر و انما ادخلوها فی اسماء مخصوصة نحو قطنی و قدنی و لدنی و مثل عنی و منی حرفین لا یقاس علیهما و یقال قطاط مثل قطام ای حسبی جعد قطط بفتحتین سخت مرغول
و هو مصدر منه ایضا عع کافه یقال قطط شعره علی الاصل باظهار التضعیف و هو قط الشعر قطط الشعر بمعنی قط بالکسر تر قطاط عجبت و نامه برات صله یا
ومنه قوله تعالی عجل لنا قطنا قطة گربه ماده قطقط بکسرتین ریزه ترین قطره باران رذاذ و بزرگتر از و باران طش و [illegible] و مجان جلبة سحبة و حفشة
و حشکة قطقطانه بضمتین نام جای قعط سخت و تنگ گرفتن بر غریم قعطة یکبار عع بفتحهما اقتعاط عمامه بستن بر سر بی تحت الحنک و آن زیر زنخ در آوردن و منه فی
الحدیث انه علیه السلام نهی عن الاقتعاط و امر بالتلحی مقعطة دستار بزرگ قفط سفاد کردن مرغ ماده را عع فاضه که و یقال القفط للذات
الظلف قمط سفاد کردن مرغ ماده را عع فاکه و پای گوسپند بستن بجهت کشتن و دست بند و پای بند کودک بستن بگهواره عع فاضه قماط بالکسر
آنچه بدان گوسپند بندی و دست بند و پای بند کودک گهواره کنی و قمط الاسیر اذا جمع بین یدیه و رجلیه بحبل قمط بالکسر بند تواره خرازان و مرد ناحل قمیط ای تام قنوط نا امید
شدن عع فاضه که قنط قناطة کذلک عع کافه قنط بالکسر لغت فیه و قری و لا تکن من القنطین و اما قنط یقنط بالفتح فیهما و قنط یقنط بالکسر فیهما فانما هو علی الجمع
بین اللغتین قاله الاخفش قوط رمه گوسپند اقواط جماعت فصل الکاف کشط برهنه کردن جل از پشت ستور بر گرفتن و قشط لغة فیه و قری اذا السماء
قشطت و پوست شتر باز کردن یقال کشطت البعیر مثل جلدته و لا یقال سلخته انکشاط رفتن بیم و ترس فصل اللام لبط بر زمین زدن دست یا بر زمین
شتر در رفتن عع فاکه التباط کذلک لبطة بفتحتین اسم فیه و رفتار لنگی و نام مردی لحط المکان لحطا رشه لط حمیل یقال لط فی عنقها الطا خشا و لزمها
و عقد حسنا کلها بمعنی لطاط جماعت و چفسید بر چیزی و لازم بودن بکاری عع فاکه صلته بالباب و منکر شدن حق کسی و ربما قالوا الطیت حقه لانهم کرهوا
اجتماع ثلث طاآت فابدلوا من الاخیرة یاء او پرده فرو هشتن و قوم میان این راه و دن ستر عع فاضه الطلط یا داد آن انکار و بر انکار داشتن یقال ما لک تعلیه علی
لطلطة و سخت خصومت شدن لطلطة افتادن دندان خرده شدن آن و ماندن بیخها دندان الط نعت منه و منکر شدن حق کسی لطلط بکسرتین گنده پیر
دندان ناقه کلان سال لطاط بالکسر دستاش کرانه وادی و دریا و قول ابن مسعود رضی الله تعالی عنه هذا الملطاط طریق بقیة المومنین هرابا من الدجال یعنی به
شاطی الفرات ملطاط البعیر حرف وسط راسه لعطاء گوسپند گردن سیاه لعطة بالضم سیاهی گردن و سیاهی روی جرع لغط بفتحتین بانگ و خروش
عع بفتحهما لغط لغاط بالکسر لغاط کذلک لغاط بالضم گوهی لقط از زمین بگرفتن عع فاضه التقاط کذلک [illegible] چیده و سخن چیدن و یقال لکل ساقطة لاقطة ای لکل ما ندر من الکلام

بسمهما و یدیها لا فقطة الحصی سنگیدن مع نقیط آنگنده و جز آنکه بر از زد و ابو اللقیطه قومی از عرب لقط بفتحتین آنچه بر زمین افتاده و بر چیده شود و لقط المعدن پاره‌ای زر که یافته شود و لقط السنبل و لقاط خوشه برچیده یقال لقطنا الیوم لقطا کثیرا السیار و نیه چیدیم و فی هذا المکان لقط من المرتع ای شیء منه قلیل لقاط دم اندکی پراگنده لقط از جایی که فرمن خرما و جز آن و درست شی التقاط آنچه بت علیه بغتة لوط لیط بفتحتین ملصقه باللیاء عع فاضه یقال لوطا و لوط بقلبی و لیط حیسان بعت آلیاط بفتحتین یقال هو الامر لایلیاط بصفری ای لا یلصق بقلبی استلاط بنو دعیا بدن فی الطه و سیلطه دم هذا الرجل استیو جهم لوطا در دانه قال الیس الوطه و لوطیه بچل دیگر زمین اندودن حوض را و عمل قوم لوط کردن ملاطه کد انک عع فاضه لوط نام پیغمبر علیه السلام لوطت المرأة فرجها بلباء او الطه ضربه و لهطت به الارض ضربه بها لیطه پوست نی لیط بها و گونه چیزی و شیطان لیطان اتباع فصل المیم مخط کشیدن کمان و جز آن و بیرون گذشتن تیر از آماج امتخاط بمعنی امتخاط کشیدن کمان تیر را اصلا یعنی دیگر داندن تیر آنچه برون آید صلبه یعنی مجالیط که آب بینی امتخاط بینی فشاندن و از دست بیرون کشیدن چیزی را شمشیر برکشیدن تمخط بینی فشاندن مرط موی برکندن عع فاضه مراطه موی افتاده امراط برکندن شدن موی امرط الکریم از صوف و خز که بر میان بندند مروط جامه مرط افتادن موی امرط سکر آیش و در تیر را افتاده سهم امرط بفتحتین تیر بی سهام امرط جامعت مثل سلب و سلاب مرط باشکین جمع امرط مرطی بفتحتین نوعی از دویدن مرطا میان ناف و زهار و منه قول رضی الله تعالی عنه لرجل ابکی ابن و یشع صوتها خشیت ان یشق مرنطا وی مسط دست در فرج ناقه کردن رحم او را از آب فحل نیم پاک کردن و روده شتر را از علف عع فاضه مسیطا الماء شور الشکم ستور بر اندو آب شوره هر چه شور باشد و شکم را مسیط و ماسط بیتره بوی آک در تک حوض باند و سیل اندک سیطه اندک تر از ان مسط شانه کردن لازم متعد عع فاضه امتشاط انک امشاطه ممشیطه ای ممشوطه ممشطه الکسر نوعی از شانه کردن کالرکبه والجلسه مشاطه موی که بشانه افتد مشط ها و نیم شانه امشاط و مشاط و کلیاه ریزه کردن امشط اندر خم اشد و شتر انهای پشت پا و بنشانه کتف مطط کشیدن چون مرد بر کشیدن ابروان کبر و جز آن عع فاضه تمطط لازم و فیه مطیطه آب سیاه و در تک حوض مطیطا بالضم و المد خرامیدن و دست انداز از رفتن و فی الحدیث اذا مشت امتی المطیطاء و خدمتهم فارس و الروم کان باسهم بینهم معط ای موی شدن اندام معط نعت منه امتعاط تمعط ریختن موی و جز آن امعاط هم انفعال منه ریختن موی برض سوده شدن آن امعط گرگ موی ریخته عع کافه بعص امعط لصوص معطط مغط بالغین المعجمة کشیدن مثل المد و کشیدن کمان و جز آن امتغاط ممتد شدن ز رجل ممغوط مرد کشیده قامت تمغط بازیدن اسب در دویدن مقوط الاغر شدن شتر عع فاقه قط شتر زار د قال سلک تنده یقال فلان ملیط من قط بن لاقه قال ابا قیط عبد لمافقط و هو عبد لاقطه و عبد معتق لقاطه بند گهواره مانند آن ملوط علوط ملط سک ریش شدن عع کافه املط نعت منه مثل امرط الملاط انکه بن نر بچه ملیط بچه انداخته ملط بالکسر که نسب و معلوم نبا غلام ملط خلط المختلط النسب الطیاط بهلو کل و او ابا ملاط دو بازو شتر منطی نوعی از دویدن مثل المرطی و یقال مضی فلان الی موضع کذا فیقال حیله الله مطی الا عمده ای لا رجعه ملیطا نام شهری میط جور کردن رحکم و در و شدن و دور کردن لازم متعدد من رفع کردن و راندن عع فاکه سیاط و رفع و زجر کردن یقال القوم فی ما بط و میاط ای فی دافعه و مراجره و تمایط دور شدن باکیدیگر شدن فم اماطه و شدن و دور کردن لازم متعد فصل النون نوط بر آمدن آب از زمین چاه عع فاضه کد انباط آب بیدن چاه کن استنباط بیرون آوردن چیزی بنطی شدن قوم یقال استنبط القوم نبط نبیط کروی از مردم رجل نبطی نباطی نباط مثل یمنی یمان و فی یماقه بناطی بالضم ایضا بنیط آب که از قعر چاه و بر آید بنبطه سپیدی بغل و شکم اسب امثالیس ابنط نعت منه و شاه نبطا سپید تهیگاه نخیط بانگ و زفیر عع فاکه نخط امتخاط بینی افشاندن مثل مخط و منخاط و یقال لا ادری ای النخط هو یعنی ای الناس هو نشاط شادمانی نمودن عع کافه تنشیط شاد و مان تنشط شاد و مانی نمودن نشاط بتشدید اطلاط جدا از ستور بارشان شدن و فرو کردن علف ستور را و گره کشادن انشوطه ابحیه گره کو در تیز ارغیبت انشط کار و شی تهوا النضاد التساط النساطا تشط نشطا اعنی القوم نشط من بره الی کانما انشط من لعقد بند گشادن و بیشطگی کردن عع فاکه چون از جایی برآید و گشتن آسیاب و هر گره ان بستن عع فاکه نوعه گرهی که سنان گروه آگه زنده آسانی کید از دندانها یقال ما عقال انشوطه ای ما نود و دانشه شاط گشیدن انشط شود بیرون است شل نو اسیش قلا نیلی ساسک شدن و بر تر سرآن بر آید زدی و نشوطا که رو زن ستمار میرسانیدن

نشیط نام مردی بتا و فی المثل لا حتی یرجع نشیط من مرو **نطناط** دراز نطانط جماعت نطنطة بدراز کشیدن **نعط** چیزی از بدن و نام کوهی **نفط** بفتحتین آبله
کردن دست نفیط کذلک **نفطة** بالکسر آبله **عع کافه** تنفط آبله کردن **نفط** بالفتح والکسر روغن و الکسر افصح نفیط تیرک زدن دیگ چون شاوو از خشم جوشیدن
و بینی فشاندن ماده بز **عع فاکه** ویقال ماله عافطة ولا نافطة ای ماله شیء **نقطة** بالضم یکی سیاهی بر سپیدی یا عکس آن نقط نقاط جماعت نقط یکی
زدن حروف را **عع فا** ختنه تنقیط کذلک نقاط نقت منه **نمط** بفتحتین نوعی از افگندنی انماط جماعت و ایضا گروه مردم که بر یک کار باشند و فی الحدیث
خیر هذه الامة النمط الاوسط یلحق بهم التالی و یرجع الیهم الغالی **نوط** میان پشت و سرین هر چه از چیزی درآویخته شود و درآویختن **عع فاضه**
و اماسیدن سینه شتر نیستعمل مجهولا و توشه دان که در وی خرما نهند و از شتر درآویزند نوطة آماس سینه شتر و کینه و فی المثل عاط بغیر انواط ای تمنا دل اسپس
مناک شیء معلق انواط معلاقها ذات انواط نام درختی تنواط آرایش بودج که از وی درآویزند چون علاقها و جزآن ویقال نوطة من طلح یعنی ملتحمان و همچنین
عیص من سدر و ایکة من اثل و فرش من عرفط و وهط من عشر و غال من سلم و سلیل من سمر و قصیمة من غضا و من رمث و صریمة من غضا و من سلم و حرجة من
شجر انیاط دو شریان ویقال فلان منی مناط الثریا ای فی البعد نیاط بیابان دور کشنده نیط نیاط رگ دل ویقال رماه الله بالنیط ای بالموت ویقال للارنب
مقطعة النیاط کما قالو مقطعة الاسحار و نیاط القوس معلقها نطا رگ پشت تنوط بالضم جانوری خرد برابر گنجشک که در ختها خانها او از شاخ باریک آویزان باشد
بر یک تار ضعیف تنوطة یکی از وی یقال اصنع من تنوط **فصل الواو** **وبط** ضعیف ناشدن **عع فاکه** وبط بفتحتین کذلک **عع کافه** والوبط ضعیف
و بد دل و باز داشتن از حاجت کسی را **وخط** در آمیختن سپیدی موی و نیزه گذاره زدن و شتاب رفتن **ورطة** هلاکی و زمین هموار بی راه و نشان ایراط
توریط در هلاکت انداختن تورط لازم منه وراط بالکسر مکر و فریفتن و فی الحدیث لا خلاط و لا وراط **وسط** سطة در میان شدن **عع فاکه** ویقال
فلان وسیط فی قومه ای در نسب میانه و در محل رفیع باشد الاصبع الوسطی انگشت میانگی و الصلوة الوسطی نماز میانگی توسیط در میان آوردن چیزی قوله فوسطن
به جمعا ای بریدن چیزی به دو نیم توسط میانجی کردن وساطة میانجی وسط بفتحتین میانه درست از هر چیز قوله تعالی جعلناکم امة وسطا ای عدلا شیء وسط چیزی میانه
نه زشت نه نیکو واسطة القلادة جوهر میانگی گزیده واسط نام شهری و هو مذکر مصروف لانه اسم البلدان الغالب علیها التأنیث و ترک صرف لا یمنع و نشام
و العراق دو اسطاد فلیجا و حجرا فانهما تذکر و تصرف واسط الکور پیش پالان ویقال جلست وسط القوم بالتسکین و جلست وسط الدار بالتحریک و الصواب جلست فی وسط
الدار لانه اذا لم تحرک کان محذوفا و فیه من فی و کل موضع صلح فیه بین فهو وسط بالتسکین و ان لم یصلح فیه بین فهو وسط بالتحریک **وطواط** فراشتوک و شب پره
و طاوط جماعت و مرد ضعیف بد دل ویقال هو ابصر فی اللیل من الوطواط یعنی الخفاش **وقط** وقیط مغاکی در زمین سخت یا کوه که در وی آب گرد آید وقاط جماعت
توقیط مغاک کردن باران زمین را و آب که از بالا چکد موقوط انداخته وقط ایضا افگندن جملة با بار یوم الوقیط کان فی الاسلام من بنی تمیم و بکر بن
وائل **وهط** شکستن **عع فاکه** و نام مالی که عمرو بن العاص را بود وهطة زمین پست مغاک مثل وهدة وهط و اوهاط جماعت ویقال وهط من عشر یعنی عشرستان
و آن درختیست عرب را از نوع طاق کما یقال عیص من سدر رم مثل هباط انداختن چنانکه بر نخیزد **فصل الهاء** **هبوط** فرود آمدن یقال هبط هبوطا
ای نزل و هبطه هبطا ای انزله لازم متعد یقال اللهم غبطا لا هبطا و قد مر فی فصل الغین اهباط متعد منه هباط لازم منه هبوط ایضا کم شدن بهای متاع و کم
کردن آن و لاغر کردن بیمار مردم را **عع فاکه** هبط بالفتح نشیب هبیط شتر لاغر هرط طعنه کردن و نقیصه گفتن **عع فاکه** تهارط یکدیگر را دشنام
دادن هرطة بالکسر میش بزرگ هرط جماعت **همط** ستم کردن و بی اندازه گرفتن **عع فاکه** اهتاط دشنام و نقیصه گفتن کسی را **هیاط** مهایطة بانگ و فریاد کردن
یقال وقع القوم فی هیاط و میاط تهایط گرد آمدن و اصلاح امر کردن قوم میان خود ها و بر خلاف آن تمایط **فصل الیاء** **یعاط** مثال قطام زجر دزد که
گرگ راندن شبان که بزن گرگ را یقال یعطیت بالذئب اذا قلت له یعاط **باب الظاء** **فصل الباء** **بهظ** گران شدن کار بر کسی **عع فتحها** بانده کار
امر ب دشوار مبهوظ گران بار **فصل الجیم** **جحوظ** بیرون شدن و بزرگ شدن چشم **عع فتحها** جاحظة چشم مردم زاده جاحظ ایضا نام مردی و جاحظتان
دو حدقه چشم **جحمظة** بند کردن کسی **جعظ** مرد فربه و فی الحدیث اهل النار کل جعظ مستکبر **جعظ** ای ضخم جنعاظ بالکسر جنعاظة بد خوی

گوسپند و تجریع بر خود بدی **جفیظاظ** بر آماسیدن مرداریقال جفاظت الجیفه در پنها کا نها تحرکون الف لاجتماع الساکنین و قالوا جفانظت الجیفه **مجلنظی** ستان خفته و پایها دراز کرده **جواظ** مرد ضخم خرامان رفتار جوظ جوظا خرامان رفتن و فی الحدیث اهل النار کل جعظری جواظ **فصل الحاء حظ** بهره و بخت احظ حظوظ جماعت آحاظ کذلک و هو علی غیر قیاس کانه جمع احظ و بابهره و دورتی شدن **عع کافه** هو حظ و حظیظ و محظوظ ای جدید و حظ من الخذق و انت احظ من فلان نو بهره تر و بارونق تری از فلانی حظظ بضمتین و فتح النون فی الحنظل هو من الادویه حفیظ ایضا جمع بین الضاد و الظاء **حفظ** بالکسر نگاه داشتن و یاد گرفتن حفظه فرشتگان نگاهبان و نویسنده اعمال محافظه نگاهبانی کردن و یقال انه لذو حفاظ و محافظه ای ذو عار و حمیه حفیظ نگاهبان منه قوله تعالی و ما انا علیکم بحفیظ احتفاظ خویشتن داری کردن متعدی بالباء و بخشم شدن یقال احتفظ بقبه و حفظه تحفظ هشیار و بیدار بودن و یک یک یاد گرفتن تحفیظ یاد دادن کتاب خبر آن را استحفاظ نگاه داشت خواستن حفیظه حفظه غضب و حمیت یقال ان الحفائظ تنفض الاحقاد ای اذا رایت حمیمک تظلم حمیت لمن کان علیک فی قلبک حقد حفاظ بخشم آوردن **حنظی** ای نم و به بینی شنو هنداور الحنش و الالف للالحاق و حنظی به و عنظی و غنظی به کل یقال رجل حنظیان و خنظیان و خنذیان بالخاء المعجمه و عنظیان بالمعجمتین و المهمله مع المعجمه ای فحاش **فصل الدال داظ** جبه کردن گلو و پر کردن مشک **عع بفتحهما دلظ** زدن و بجفتن **عع ناضه** دلنظی صلب و سخت الف للالحاق و ناقه دلنظاه **فصل الراء رعظ** بالضم جای درشدن پیکان به تیر ارعاظ جماعت رعظ بالتحریک شکستن سوراخ تیر که پیکان در وی کنند **عع کافه** سهم رعظ نعت منه **فصل الشین شظاظ** بالکسر چوبک گوشه جوال فنا ماری ذوذ و فی المثل الیس من شظاظ و هو سرق من الزبانه شظ گوشه بستن جوال را اشظاظ چوب گوشه ساختن و بر پایی خاستن شنظشظه ستیغ شدن ذکر کودک شبت بول **شناظی** الجبل سرهای کوه شنظوه بالضم علی فعلوه یکی شواظ بالضم و الکسر زبانه آتش بی دود **فصل العین عطعطه** چادر چادر رفتن تیر و سیاه یکی زدن بمدال صف معرکه و فی المثل لا تعظینی و تعظعظی ای لا توصنی و اوصی نفسک قال الجوهری هو من الحرف هکذا جاء عنهم فیما ذکره ابو عبیده و انا اظنه تعظعظی بضم التاء یعنی تامرنی بالاستقامه و انت تعوجین **عکاظ** بازار عرب در زمان جاهلیه برقت جاهلیت سالی یکبار آنجا گرد آمدندی و خرید و فروخت کردندی و تفاخر و تناشد اشعار با هم نمودندی و چون اسلام آن را منهدم کرد عکاظی منسوب به **عنظوان** بضمتین مرد فحاش و نوعی از گیاه که در دشکم آورد ستور را العنظوانه منخ ماده **فصل الغین غلظ** ستبری و ستبر شدن **عع بضمهما** غلیظ نعت منه استغلاظ غلیظ شدن و غلیظ شمردن چیزی را و ناخریدن جامه بسبب درشتی یقال استغلظه ای ترکت شراره غلظه غلظه ثلث لغات بالکسر ای فظاظه یعنی درشتی اغلاظ درشت گفتن و جامه درشت خریدن تغلیظ درشت کردن بر کسی چیزی را و منه الدیه المغلظه و الیمین المغلظه **غنظ** اندوه سخت و سخت اندوهگین کردن **عع فاکه** و کان ابو عبیده یقول هو ان یشرف الرجل علی الموت من الکرب ثم یفلت منه و هو سخت اندوهگین و ذکر عمر بن عبد العزیز الموت فقال غنظ لیس کالغنظ و کظ لیس کالکظ عنظطه بحش شنونیدن فعل از وی عنظی به ابدال احد الحائین الفا کما مر فی فصل الحاء **غیظ** خشم پنهان از عجز و بخشم آوردن غیظه نعت منه و نام مردی و هو غیظ بن مره بن عوف مغایظه بخشم آوردن اغتیاظ تغیظ بخشم شدن **فصل الفاء فظ** آب شکنبه و مرد درشت خو فظاظت درشت خو شدن **عع کافه** افتظاظ آب از شکم شتر دادن دراور البتین تا شتر خوار زنده ماند اگر تشنه شود در شکم او آمده و سرگین و ریغ شار دوان آب را بخورد **فیظ** فیوظ فیظان مردن **عع فا ئه** یقال فاظ ای مات و فاظت نفسه ای خرجت روحه عن ابی عبیده و الکسائی و ابی زید قال الکسائی یقال فاظت نفسه و فاظ هو نفسه ای قاءها لازم متعد و قال الاصمعی سمعت ابا عمرو بن العلاء یقول لا یقال فاظت نفسه و لکن یقال فاظ اذا مات **عع فاضه** و لا یقال بالضاد البته فیظ فواظ معدر منه تفیظ نقی جان دادن یقال تفیظوا انفسهم ای تقیئوها افاظه متعدی یقال افاظه الله و افاظ الله نفسه **فصل القاف قرظ** بفتح الراء برگ سلم که بوی پوست پیرایند ادیم مقروظ نعت منه کبش قرظی بفتح القاف و ضمه تخفیف منسوب بیمن کرمنت قرظ است قارظ چیننده برگ سلم فی المثل لا اتیک او یوب القارظ العنزی و هو بن عنزه خرج فی طلب القرظ فلم یرجع و بما

قارظان ایضا من عنزة سعد القرظ موذن رسول الله صلی الله علیه وسلم که در مسجد قبا بود و در عهد عمر رضی الله تعالی عنه بمدینه آمد تا مؤذن مسجد مدینه [illegible]
او دست قریظه و نضیر دو قبیله از یهود خیبر تقریظ ستودن کسی را که زنده باشد تا بین ستودن مرده را و بالضاد ایضا عن ابی زید اذا مدحه بباطل او حق تقارظ مدح گفتن
یکدیگر را قیظ گرمای تابستان و سخت گرم شدن روز و گرما مقیم بودن بجائی عع فاکه تقیظ کذلک صلته بالباء یقال تقیظ بالمکان اذا اقام به فی الصیف
مقیظ موضع تابستان وقت گرما تعیظ بسند آمدن چیزی کسی را بگرما فصل الکاف کظة بالکسر زحمت امتلای طعام کظ زحمت دادن امتلا عع فاضه در بجای
کار کسی را ماند و ممکن نبود از ان مکاظة سخت مرد سید در حرب کظاظ از حد گذرانیدن مردم در دشمنی را با یکدیگر یقال بینهم کظاظ ای عداوة اکتظاظ پر شدن آب از سیل جمل کظ [illegible]
سخت و دشوار خو کنظ دشوار آمدن کار بر کسی عع فاضه که فصل اللام لحظ نگریستن به دنبال چشم صلته بالباء و الی عع بفتحهما لحاظ بالفتح
دنبال چشم لحاظ بالکسر نگاه داشتن بچشم خیر بر الظاظ لازم شدن چیزی صلته بالباء و مداومت کردن بر چیزی و مقیم بودن بجای و پیوسته باریدن باران و الحاح کردن
رجل ملظ ای ملح و ملظاظ ای ملحاح قال ابن مسعود رضی الله تعالی عنه الظوا فی الدعاء بیاذا الجلال و الاکرام ای الزموا ذلک رجل لظ ای عسر لعمظة شره و آرزو و گوشت
بدندان کندن از استخوان لعمظة کذلک مقلوبه رجل لعمظ و لعموظ و لعموظة بالضم کلاهما بمعنی الشره و قوم لعامظة و لعامیظ لفظ بیرون افکندن از دهان
عع فاکه لفاظة بالضم سخن از دهان بیرون فتاده یا جران لفظ سخن و سخن گفتن تلفظ کذلک لفظة یک سخن الفاظ جماعت و یقال اسمح من لافظة و هی العنز لانها
تشلی للحلب و هی تجتر فتلفظ بجرتها و تقبل فرحا بالحلب و الحمامة التی تزق فرخها و یقال هی الرحی و یقال هی الدیک و یقال البحر لانه یلفظ بالجواهر و العنبر
والهاء فیه للمبالغة لمظ زبان گرد دهان بر آوردن بعد از طعام و لب لیسیدن عع فاضه لماظة بالضم آنچه بماند از طعام در دهان تلمظ کذلک
و زبان بیرون آوردن مار و یقال ما ذقت لماظا بالفتح ای شیئا و شرب الماء لماظا اذا ذاقه بطرف لسانه التماظ خوردن لمظة نکته از سپیدی در [illegible]
الایمان یبدو لمظة فی القلب و سپیدی لب زیرین اسب فرس المظ نعت منه المظاظ سپید شدن لب زیرین اسب فصل المیم مشظ بالتحریک خار در چوب
جستن در دست عع کافه مشظ نعت منه مظ انار دشتی و کوهی مظة نام مردی مماظة مظاظ بد گفتن و منازعت کردن با یکدیگر تماظظ کذلک
فصل النون نعظ نعوظ بر خاستن ذکر مرد عع بفتحهما انعاظ خیزانیدن ذکر باز و فراز کردن ناقه فرج را از غایت اشتهای فحل نکظ بالتحریک
شتافتن عع کافه انکاظ تنکیظ شتابانیدن فصل الواو وشظ استخوان شکستن عع فاکه وفانه و میخ در بن دسته تبر و تیشه زدن تا استوار شود
والوشیظ لفیف من الناس لیس اصلهم واحد وعظ پند دادن و نصیحت کردن عظة کذلک عع فاکه اتعاظ پند گرفتن یقال السعید من وعظ بغیره والشقی
من اتعظ به غیره وقظ دفع کردن وکظ دافع مواظبة مداومت کردن بر کاری و قوله تعالی الا مادمت علیه قائما قال مجاهد مواظبا فصل الیاء
یقظ بضم القاف و کسرها مرد بیدار و هشیار ایقاظ بیدار کردن از خواب و گرد بر انگیختن تیقیظ کذلک تیقظ بیدار و هشیار بودن استیقاظ کذلک و بیدار شدن
از خواب یقظان بیدار یقظة بفتحتین بیداری یقظان نام مردی

**قد تم النصف الاول من صراح اللغة ۱۲۶۹ هجری**

---

**بسم الله الرحمن الرحیم**

**باب العین فصل الالف** امع امعة بالکسر مرد بی رای و منه قول ابن مسعود رضی الله تعالی
عنه لا یکونن احدکم امعة و لا یقال للنساء امعة و قد حکی عن ابی عبید فصل الباء بتع دراز گردن شدن اسب عع کافه فرس بتع نعت منه تبعة مونث. بتع
بالکسر و بکسر الاول و فتح الثانی مثال قمع و قمع نبیذ عسل ابتع کلمة تاکیدست یقول جاؤنی اجمعون اکتعون ابتعون همه شگفته کاثعة باثعة لب سطبر رنگین
بخع کشتن خود را از خشم و اندوه و منه قوله تعالی فلعلک باخع نفسک بخوع اقرار کردن و گردن دادن حق را صلته بالباء یقال بخع بالحق عع بفتحهما
بخاعة کذلک عع کافه قال فی الایضاح شرح المقامات بخع الشاة ای بالغ فی ذبحها و بسرد بالقطع عظم رقبتها و یبلغ بالذبح البخاع و هو العرق الذی فی
الصلب و النخع بالنون دون ذلک و هو ان یبلغ بالذبح النخاع و هو الخیط الابیض الذی یجری فی الرقبة ابداع نو بیرون آوردن نه بر مثالی مبدع نعت
منه ای مبدع و هو من صفات الله تعالی ابتداع مثله و طرز نو بنا نهادن شاعر در شعر و مانند آن تبدیع [illegible] نسبت یقال ابدعت راحلته ای کلت و ابدع بالرجل اذا کلت راحلته

مجهولا بدیع بمعنی مبتدع آید دخیک فی الحدیث ان تهامة کبدیع العسل حلو اوله حلو آخره شی بدع بالکسر مبتدع ومنه قوله تعالی قل ما کنت بدعا من الرسل ای بدعا
بدعة نو بیرون آوردن رسمی در دین بعد از کمال وی استبداع بدیع شمردن تبدیع ببدعت منسوب کردن **براعة** تام شدن در فضل وگذشتن از اصحاب در انش
**ع بفتحهما و بضمهما** بارع نعت منه وفعلت کذا متبرعا ای متطوعا بروع نام ناقه م ونام زنی و اصحاب الحدیث بکسر ولبا و الصواب الفتح لانه لیس
فی کلام العرب فعول الا خروع وعتود اسم شجرة و واد **برذعة** گلیم که زیر پالان بر پشت شتر نهند ابرنداع آمادگی کردن کار را **برشاع** بالکسر مرد گول و فربه
نامی **برقع** بضم القاف وفتحها روی بند زنان عرب وستور برقوع که زنگ بر قفه روی بند نهاد ترقع برقع پوشیدن مبرقعه گوسپند سفید سر برقوه بکسر القاف سپیدی روی
که همه تن سیاه گرفته باشد یقال غرة مبرقعه برقع بکسرتین نام آسمان هفتم لا ینصرف **برکعة** بر چهار دست و پای ایستادن در افتادن ترکع بکون افتادن **بزیع** مرد ظریف
بزاع بالضم مثله بزعة ظریف شدن **ع بضمهما** تبزع ظریف خاستن کودک بزرگ شدن فتنه دبری غلام بزیع ای متکلم لا یستحیی امراة بزیعة و ابزعه مایجده به
الانسان بوزع نام ریک توده م ونام زنی شی **بشیع** بدمزه حلق سوز بشاعة بی مزه شدن بشع ناخوش شدن بر دم آبی مزگی طعام **ع کا** استبشاع بمزه
شمردن **بصع** جمع کردن البصع کلمة تاکید است وقیل بضیا بالضاد المعجمة یقال جدت حقی جمع بصع والانثی جمعاء بصعاء وجاء القوم اجمعون ابصعون ورایت
النسوة جمع بصع وهو توکید مرتب لا یقدم علی اجمع ویقال مضی بصع من اللیل بالکسر ای جد منه **بضاعة** بالکسر پاره مال که بدست کسی تجارت فرستند ابضاع استبضاع
بضاعت کردن تا ز او فی المثل کمستبضع تمر الی هجر وهو سعد ابتر باضعه شکستگی که سر که پوست دگوشت کفته باشد چون نزدیک آید آنرا که خون روان باشد دامیه خوانند و مه
بزرگ از گوسپند سقیف با ضع شمشیر که بر هر چه بر آید پاره سازد و برد بضع بالکسر پاره از عدد و بالفتح ایضا و هو ما بین ثلث الی التسع تقول بضع سنین و بضعة عشر رجلا و
وبضع عشرة امراة فاذا جاوزت العشرة ذهب البضع ولا تقول بضع وعشرون بضعة بالفتح پاره گوشت وجز آنها بالکسر مثل القطعة و الفلذة و الغدرة و الکسفة
واشباهها و الجمع بضع مثل تمرة و تمر و بضع مثل بدرة و بدر تبضیع پاره کردن گوشت ولفانیدن جراحت و سیراب شدن و فی المثل حتی متی تکرع ولا تبضع و بضوه آمدن از
کسی **ع بفتحها** منبضع نشتر انضاع سیراب گردیدن و جواب شافی دادن مسئله ابضع بالضم نکاح یقال ملک فلان بضع فلانة مباضعة بضاع ای مجامعة و جماع فی المثل
کمعلمة امها البضاع بضیع سیر خورده شده از آدمی و ستور و جزیره بحر و گوشت یقال دابة کثیر البضع و رجل خاظی البضیع مرد آگنده گوشت تبضع خوی روان
کردن از پیشانی تبضیع مصغر نام جای بیر بضاعة بالضم والکسر فی الحدیث **بعاع** بالفتح رخت و جهاز بعاع السحاب گرانی ابر از باران **بقعة** بالضم جای
بقاع جمع باقعة سختی بقع سخت گفتن و بهتان نهادن کسی یقال بقع الرجل ای رمی بکلام قبیح او بهتان استعمل مجهولا و بجای رفتن یقال لا ادری این بقع
ای این ذهب بقیع موضعی که در وی هر نوع درخت باشد بقیع الغرقد گورستان مدینه بقع بفتحتین سپیکی در مرغ و سگ و جز آن ابلق در ستور **ع کا** غراب ابقع زاغ
پیسه بقعان الشام الذی فی الحدیث خدمهم و عبیدهم لبیاضهم و سوادهم سنة بقعاء سال قحط ویقال فیها خصب و جدب بقعاء نام شهری **بکع** زدن
سخت بر هر جای از اندام و بریدن و پیش آمدن کسی بسبب دنا خوشی و تمیم یقول ما ادری این بکع بمعنی این ذهب **بلع** فرو خوردن **ع کا** ابتلاع کذلک ابلاع
فرو خورانیدن چیز را کسی سعد بلع بالضم منزلی از منازل قمر و ایضا سوراخ بکره تبلیع نخست پیدا شدن سپیدی در سر با لوعة الاتش و جاه است و رد نشستن بلوعة با تشدید
که ذلک بلالیع جا جمعا نام مردی **متبلنع** بلتعانی الکه ظرافت وزیرکی نماید از خود ابو بلتعة کنیت مردی **بلقع** بلقعة زمین خشک یقال منزل بلقع و دار بلقع بلا هاء اذا کان
خالیا و نعامات کا اساملت بلقعة ویقال الیمین الفاجرة تذر الدیار بلاقع **باع** تولاج و عبارت از بزرگی و کرم یقال فلان طویل الباع ای ذو بسطة و کرم بوع فراخ کردن
**ع کا ضم** دگام فراخ نهادن ناقه و اسپ در دویدن **بیع** خرید و فروختن من الاضداد بیع کذلک و قیاسه مباع و ایضا فروخته مبیوع مبیع مثل مخوط علی التمام
والنقص قال الخلیل الذی حذف من مبیع واو مفعول لانها زائدة و هی اولی بالحذف و قال الاخفش المحذوف عین الفعل لانهم لما سکنوا الیاء القوا حرکتها علی ما قبلها فانضمم
ابدلوا من الضمة کسرة للیاء التی بعده ثم حذف الیاء لاجتماع الساکنین و بها الیاء و واو مفعول انقلبت الواو یاء کما انقلبت واو میزان للکسرة قال المازنی کلا القولین حسن وقول
الاخفش اقیس بیاعة حرمان بیاع خرنده و فروشنده و لابعة عرضه کردن بفروختن ابتیاع خریدن ویقال بیع الشی مجهولا فانشئت کسرت الیاء وان شئت ضممتها و منهم من یقلب الیاء واوا فیقول
بوع الشی وکذلک القول فی کیل وقیل تبلیهما بیعتین بابلیکر خرید و فروخت کردن و بیعت کردن تبایع تتلة تتابه تاه فروختن خواستن خرید ابکعت خود بیعة بالکسر کلیسیای نصاری و خود فروخت یقال

انه یحسن البیع **فصل التاء تبع** بفتحتین تابعه پس روی کردن **ع کافه** اتباع درپی رفتن ودرپی فرستادن وتسمیه کسی ودرسخن دولفظ پی یکدیگر آوردن که بریک روی باشد چون حسن بسن وقبیح شقیح اتباع درپی رفتن تبع بفتحتین پس رو وپس روان واحد وجمع یکسان قوله تعالی انا کنا لکم تبعا تباع جماعت متابعه تباع پس روی عمل کسی کردن ودرپی یکدیگر رفتن درعمل تتبع طلب چیزی برفتن درپی وی تتبیع کذلک تتابع بپای شدن تابعه تبیعه عاد بدتبیع آنکه تراابر روی مال باشد وبس روی ومنه قوله تعالی ثم لاتجد ولکم علینا به تبیعا ای ثائرا وطالبا بمعنی تابع وگوساله تبیعه ماده تباع بالکسر تبایع جماعت تبابعه ملوک یمن تبع یکی از ایشان بسایه ونوعی از مرغان **ترع** بفتحتین پرشدن حوض **ع کافه** حوض ترع وکوزه ترع ای ممتلی اتراع پرکردن ترع بدی شتافتن بکسی صلته الی یقال ترع الیه رجل ترع شتابنده بدی وغضبیل تراع مشدد آنکه وادی را پرکند تراع ایضا دربان ترعه بالضم دروفی الحدیث ان منبری هذا علی ترعه من ترع الجنه وپایه نردبان ودرغراروده انه جویها سرترع رفتار سخت ترباع بالکسر موضع **تسعه** نه مرد تسع نه زن ودیدت تشنگی شتران تسع بالضم نه یک تسیع کذلک تسع مثال صرد سه شب از ماه شب هفتم وهشتم ونهم وهی بعده الفعل تاسوعا روز نهم محرم تسع بالفتح نه یک گرفتن ونهم شدن **ع بفتحتها** اتساع نه تن شدن قوم وخداوند شتران نه روز یکبار نوبت آب شدن **تعتعه** درماندن درسخن ودرشکوخیدن ستور دربی آرام وتعتعه کردن کسی را ویقال وقع القوم فی تعاتع ای فی اراجیف **تلع** درازی گردن تلع نعت منه جید تلیع طویل تتلع گردن ستیخ کردن تا برخیزد ویقال قعد فما یتتلع ای مایرفع راسه للنهوض ولایرید البراح رجل تلع بکسر اللام بسیار نگرنده جیب سنه انا تلع بفتحتها لغه فی ترع اولتغه تلعه بالفتح پشته ونشیب وبوهی من الاضداد تلاع آب راهها از بالا سوی نشیب تلعه یکی تلوع بلند برآمدن روز اتلاع گردن برافراشتن اسوارجا خود متالع بالضم کوهی **توع** مسکیا خله نان پاره برگرفتن **ع فاضمتع** بیرون آمدن فی ورد دانش نایع برزمین **ع فالع** اتاع قی کردن متیع نعت منه متاع قی کرده تایع ستیهیدن بهروبه رقتادن بودبرخوشتن رست الف رفتن وناواهیدن باد مرگیاه را وجنبانیدن مشک تتعها خرد رفتن تیعه بالکسر چهل عدد از گوسفند وفی الحدیث فی التیعه شاة **فصل الثاء ثطع** الرجل مجهولا از کوم شد **ثع** قی کردن **ع فالع** انثعاع برآمدن قی از گلو وخون از بینی وجراحت **ثلع** سر شکستن **ع بفتحتها** منثلع عوده خرماخسته وچراغ **فصل الجیم جدع** بینی بریدن وگوش ودست ولب بریدن اجدع جدعا نعت منه جدعه باقی مانده بریدگی وبزندان کردن وحبس کردن بالذال ایضا المجادعه المخاصمه تجادع کذلک یقال ترکت البلاد تجادع افاعیها ای یاکل بعضها بعضا جدع بالتحریک خوار شدن کودک **ع کافه** اجداع مدخوار کردن کودک را وبازداشت کردن جداع مثال قطام سال تنگی وسختی مجدع علف که سر او ستور خورده باشد کلا جداع بالضم علف پژمرده تجدیع جدعا لک گفتن کسی را یعنی بریده باد بینی وگوش تو ودو گوش خر بریدن جنادع حشرات زمین چون ملخ ومار وسوسمار وجزآن ویقال رایت جنادع الشر ای اوائله جندعه بفتحتین یکی از آن هرجانوری کراز وی گزند وحمت رسد وات انجادع سختی وبلا وفی المثل جات جنادعه عبدالله بن جدعان نام مردی **جذع** بالتحریک بچه از هرچیز نبی یا متن وبند عا جذاع جماعات جذعه مونث جذعات جماعات وانجه بسال دوم درآمده باشد از گوسفند وبسال سیوم از گاو واسپ وبال پنجم از شتر اجذع کذلک جذع سالی که درو دیستور دندان شیر بفگند وبرپیارد هنوز الازلم الجذع سدر کار شیر ویقال فلان فی هذاالامر جذع یعنی نو درآمده جذع بالسکون بر بی العلف بازداشتن **ع بفتحها** اجذاع بزندان کردن جذع بالکسر تنه درخت جذوع جماعات ونام مردی وفی المثل خذمن جذع مااعطاک الجذعمه خرد وکودک وفی الحدیث اسلم ابوبکر واسلمه وانا جذعمه میم زائده **جرع** آب باشام خوردن آب **ع بفتحتها وکه** جرعه بالتحریک پای اهموار کم هیچ نروید برد جرعا کذلک جرع جماعت والیضا نافه ترشدن بکنابه ازیاسهباه رسن جرعه بالضم یکبار آشام از آب وشراب وجزآن وفی المثل افلت فلان بحریعه الذقن اذا اشرف علی التلف ثم کان فوق همی از پیش تران اندک شیر تجرع فرو خوردن اندک جشم وجزآن تجریع جرجرع خوردن آب فرو خوردن خشم **جرشع** نعتمهن شتر بزرگ بزرگ سینه وپهلو برآمده **جزع** بریدن وادی را **ع بفتحها** دشته پسته تمام که چشم را بسیاهی وسپیدی بودی تشبیه کنند جزع بالکسر کناره رود وادی جزعه اندکی از مال یقال جزعه لی جزعه من المال ای قطعه ولقلوه منه اندکی از آب وپاره از شب اجزاع جوب خشک بشکند وشکستن جزع بالتحریک ناشکیبائی کردن بانقبض صبر **ع کافه** اجزاع بستوه منجانیدن جوب یخ جزعه درمه گوسفند

همه پخته شدن و رسیده شدن غوزه خرما **جشع** بالتحریک حرص حیره و سخت حریص شدن **ع کافه** تجشع کذلک رجل جشع ذو قوم جشعون نعت منه مجاشع
نام مردی و **جعجعة** آواز آسیا و فی المثل اسمع جعجعة و لا اری طحنا و آواز شتران نر و حبس کردن و تنگ گردن کار بر کسی کتب عبید الله بن زیاد الی عمر بن سعد علیهما
ما یستحقان من اللعن و الطعن ان جعجع بحسین یعنی احبسه و ضیق علیه و تنگ گرفتن بر غریم بمطالبه و شتر را در جای تنگ خوار باندن یقال جعجع بهم ای اناخ بهم و جای بد
شتر را تا بر خیزد بیا بجنبد و یقال جعجع القوم ای اناخوا جعجع جعجاع زمین درشت تنگ فحل جعجاع گشن سخت بانگ تجعجع خود را بر زمین زدن از درد یا کسی رسیده
باشد **جلع** بی شرم و فحاش شدن **ع کافه** جلع جالع جلعة جالعة نعت منه و دندانها پیش گشاده بودن از لب زیرین اجلع نعت منه مجالعة القوم
گفت و گوی کردن قوم با هم در شرب قمار جلع جامه بیرون کردن بمعنی خلع جلوع روی گشاده بودن از هر جای **ع بمعنیهما** جالع زن برهنه روی تکلاع
انکشاف **جلنفعة** ناقه تن ور فراخ شکم اجلنفاع مصدر منه **جمع** همه و گروه مردم جموع جماعات و نخل بسیار بار و فرد لفه و گرد آوردن اسم و حده
جمع کردن **ع بمعنیهما** اجتماع گرد آمدن رجل مجتمع مرد بکمال قوت رسیده و لا یقال ذلک للنساء و یقال لجاریة اذا شبت قد جمعت الثیاب ای لبست الدرع و الخمار
و الملحفة تجمع از هر جای گرد آمدن جماع الناس مردم در آمیخته از هر جایها مختلف مجمع بفتح الوسط و کسره جای گرد آمدن جمع بکف بالضم و تخفیف مشت فراهم آورده
یقال ضربته بجمع کفی و جاء فلان بقبضة ملء جمعه و یقال جذبت فلانا بجمع ثیابه و امر بنی فلان بجمع اذا کان مکتوما لم یعلم به احد و فلانة منه بجمع ای لم یقتضها
و ماتت فلانة بجمع ای ماتت و ولدها فی بطنها و کلها بالضم الجیم و کسرها جمعة من تمر یک مشت از خرما یوم الجمعة بضم المیم و تسکینها روز آدینه و یجمع علی جمعات و جمع مسجد
الجامع مرکب آدینه و ان شئت قلت علی الاضافة مسجد الجامع علی تقدیر مسجد الیوم الجامع کقولک الحق الیقین ای حق الشیء الیقین لان اضافة الشیء الی نفسه لا یجوز
الا علی هذا التقدیر و عند الفراء یضاف الی نفسه لاختلاف اللفظین و انشد قول الشاعر فقلت انجوا عنها نجا الجلد انه سیرضیکما منها سنام و غاربه فاضاف
النجا و هو الجلد الی الجلد لما اختلف اللفظان امر جامع اذا جعلت اول ما تحمل قدر جامعة ای عظیمة جامعة ایضا غل الجوامع الاغلال جمعها ستور جامع
در تن او باشد اجماع گرد آوردن و همه بستانها خشک شدن و عزم کردن بر کاری و فراهم آوردن کار را مجمع نعت منه و قوله تعالی فاجمعوا امرکم
و شرکاءکم ای و ادعوا شرکاءکم لانه لا یقال اجمعت شرکائی و یقال جمعت قال الکسائی یقال اجمعت الامر و علی الامر اذا عزمت علیه و الامر مجمع و
یقال اجمع امرک و لا تدعه منتشرا و جمله کردن چیزی را مجموع گرد آورده از هر جایی فلاة مجمعة بیابان که مردم در آن گرد آیند قوم از پریشانی ترسند تا راه گم نکنند
استجماع از هر جای گرد آمدن سیل و گرد آوردن اسب خویشتن را در رفتن جمع ای جمع جمعة و جمعاء تقول رأیت النسوة جمع بلا تنوین و هو لا ینصرف لانه توکید
للمعرفة و تقول جئت حتی اجمع فی توکید المذکر و هو توکید محض و کذلک اجمعون و جمعاء و جمع و اکتعون و ابتعون و ابصعون لا یکون الا تاکیدا تابعا لما قبله لا یبتدأ
به و لا یخبر به و لا عنه و لا یکون فاعلا و لا مفعولا کما یکون غیره من التوکید اسما مرة و توکیدا اخری مثل نفسه و عینه و کله و اجمعون جمع اجمع و هو واحد فی المعنی
جمع و لیس له مفرد من لفظه و المؤنث جمعاء و یقال جاء القوم باجمعهم بضم المیم و فتحها جمیع ضد متفرق و قد یؤکد به و یقال جاؤوا جمیعا یعنی همه فراهم آمدگان
و لشکر و قبیله گرد آمده جماع الشیء بالکسر جمع چیزی یقال فلان جماع فلان ای جمعه و الجماع المجامعة ایضا و هی المباضعة و یقال الخمر جماع الاثم و قدر
جماع دیگ بزرگ تجمیع نماز جمعه حاضر شدن و مال گرد کردن مجمع لقب قصی بن کلاب لانه جمع قبائل قریش بمکة متمم و بر کاری گرد آمدن با کسی صلته بجعل
**جوع** بالضم نقیض شبع و بالفتح گرسنه شدن **ع فاضه** مجاعة کذلک جوعة ای جائع نعت منه جیاع جوع جمع جماعات جوعان گرسنه جوعی
مؤنث مثل سکران و سکری و عطشان و عطشی عام مجاعة و مجوعة [illegible] سال قحط اجاعت تجویع گرسنه داشتن و گرسنه گردن و فی المثل
اجع کلبک یتبعک تجوع گرسنه بودن و خود را گرسنه داشتن بقصد استجاعة گرسنگی نمودن ربیعة الجوع بطن حی از بنی تمیم **فصل الخاء**
**خبع** خبا فی خبء یعنی پنهان کردن المرأة خنبعة قبعة زن پنهان شونده خنبعة نوعی از چادر زنان خبوع دم گرفتن
بچه از گریستن **خلیعة** انگشتیانه تیرانداز و یقال خبع الدلیل بالقوم ای سار بهم فی الظلمة دلیل خبع مثال
صنبر رهبر استاد خرنبع مثله و بچه خرگوش و توهم اشتام من خرنبة و هو اسم رجل **خدع** بالفتح و الکسر

عطایقال کان فلان یعطی ثم خدع ای امسک **خع بفتحهما** ریستادن و از رفتار باز ایستادن و کاسد شدن بازار و بی آب شدن و خشک شدن سوسمار و رشیدن و نیکو شدن کذلک خداع و الکسر فریفتن و خداع

خادع ای متلون یقال خلق خادع ای متلون و لیاء الله یخادعون الله ای یخادعون اولیاء الله تعالی قوله شدن فریفته نخداع فریفتن مخادعة فریفتن و کمر نمودن نخادع مکر و فریب خدیعة

و رجل خدعة ای خداع کرشتت بها اخدع و من خدع من ضب احرع و فی المثل اخدع خدع کهیجه بضم الکسر خانه خرد مخدع بضم و الکسر فیمی یقال ای ناقص خادع و دینار خادع ای کاسده و عوم خادعة یقال

فلان شدید الاخدع ای شدید موضع الاخدع و کذلک شدید الاهر عن الاصمعی قال و اما قولهم للفرس انه لشدید الانساء فیراد بذلک نفس النسا لان النسا اذا کان قصیرا

کان اشد للرجل و اذا کان طویلا استرخت الرجل مخدوع انکه اخدع او بریده باشد رجل مخدع مثل محرب انکه بارها در حرب فریب خورده باشد و مجرب شده و یقال سنون

خداعة ای قلیل الزکاة و الریع و یقال الحرب خدعة بالفتح و الضم و الفتح افصح و خدعة بالتحریک ایضا رجل خدعة مثال همزة انکه مردم را فریبد رجل خدعة بالتسکین انکه

مردم او را فریبد طریق خیدع ای المخالف للقصد لا یفطن له و غول خیدع فریبنده و یقال للسراب خیدع **خذع** بریدن و ریزه کردن گوشت **خع بفتحهما**

خذیعة نوعی از طعام با گوشت ریزه مخذع پاره پاره کرده **خرع** بالتحریک سستی در خیری و شکستن و جدا شدن شاخهای خرابن **خع کافه** خریع

نهج شتر است و نکاح شاه و یقال الخریع الفاجرة و الا نکره الاصمعی قال هی التی تثنی من اللین خرع شکافتن **خع بفتحهما** اخراع لازم منه اخترع شکافتن

نو پیدا کردن و آفریدن خروع بالکسر بید انجیر و هر چه دو تاه شود از گیاه سستی ساق خراع بالضم دیوانگی شتر ناقه مخروعة نعت منه الخرع بیرون

کتف خراعة لغة فی الخلاعة بیباکی و مهار گسستگی **خرع** بالفتح تخلف کردن از یاران **خع بفتحهما** صلته بعن تخزع مثله و ایضا بخش بخش کردن خزرا

اختزاع بریدن از قوم انخزاع بریده شدن رسن از نیمه و یقال خزعنی ظلع فی رجلی ای قطعنی عن المشی تخزیعا رجل خزعة مثال همزة مرد باز ایستاده از

کارها خزاعة حیّ ست از ازد خزعة یک توده جدا از معظم توده ها **خشوع** فروتنی کردن **خع بفتحهما** و چشم فرو خوابانیدن صلته بالباء اختشاع کذلک

بده خاشعة و مکان خاشع در کرونه شده و منزلی نمانده و روکشعة قشیة هموار و فی الحدیث کانت الارض خشعة علی الماء ثم دحیت تخشع فروتنی نمودن **خضوع**

فروتنی کردن و میل کردن ستاره بفرو شدن **خع بفتحهما** اخضاع کذلک اخضاع فروتن گردانیدن حاکسی با کسی صلته باللام رجل خضعة مثال همزة انکه

همه کس فروتنی کند خضیعة آواز شکم ستور و یقال سمعت للسیاط خضعة و للسیوف بضعة فالخضعة صوت وقع السیاط و البضع القطع خیضعة خود عن الفراء و حکی عنه

ایضا انها الصوت فی الحرب اخضع بست گردن یقال فرس اخضع و ظلیم اخضع و هم خضع الرقاب جمع خضوع ای خاضع **خفع** سر گشتن و افتادن از گرسنگی **خع بفتحهما**

انخفاع ست و تنگدل شدن **خلع** بیرون کردن جامه و موزه و نعل و خلعت دادن صلته بعلی و زن را کردن رها که استاند و معزول کردن از عمل لستعمل مجهولا یقال خلع الوالی

فهو مخلوع و گوشت که آنرا با توابل بزند و در خنوری نهند تا بوقت حاجت خرج رند و شوکت برآوردن خوشه و بزرگ شدن ذکر کودک از رسیدگی **خع بفتحهما** یقال خلع

الغلام الذکر خلعة جامه و جز آن که بپوشاند کسی ازبزرگی خلع بالضم فروختن زن بکابین و جز آن خلعة اسم منه و گزین مال مخالعة تخالع جدا کردن از شوهر از هم بار

اختلاع سر خریدن زن تخالع سوگند شکستن قومی میان یکدیگر تخلع فراخ رفتن تخلیع نوعی از زحافات عروض ست مخلع آن بیت که در وی این تصرف کرده باشد

و ایضا منفک الالیتین خالع رطب نیک پخته و زن بیرون آینده از شوی بغداد و هوشتر که بیرون توان جستن و توسنی کردن چون کسی برو نشیند خلیع صیاد و قمار گر

داد او برنیاید و غول گرگ و مردم پریشان و بی فرمان خلاعة ناسازی و از فرمان در رفتن و پیرون شدن فرزند و یقال خرع و خلیع ای کسی که به یعتبر قواده لانه مستن خلاع بالضم جمیله

درفتار خامعة کفتار جمع بالکسر گرگ و درد **خنوع** نرم گردی و فروتنی اخناع متعد منه خانع بدگمان بلا به کار خنعة بد کاری خنعت حاضنة بد قبیله **خوع** کوی سپید و گردش

خوع کم شدن تخویع کم کردن یقال خوعه منه ای نقص جاسیل مخوع الوادی اذا کسر جنبیه **فصل الدال** **درع** بالکسر زره مؤنثة ادرع و ادراع و دروع جماعت التصغیر دریع علی

غیر قیاس لان قیاسها بالهاء و پیراهن زن مذکر و الجمع ادراع ادرع پیراهن پوشیدن و زره ادرعت پوشیدن تدرع متعد منه مدرع لازم منه و یقال شمر ذیلا و ادرع لیلا ای استعمل التحفظ

بالکسر مدرعة و دراعة بالضم نوعی از درع گوسپند سپید سر و گاو سیاه سر و ماه سه شب سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم و پیر از ماه که اول شب سیاه و باقی سپید باشد و انذع [illegible]

شدن بزرگتی و رقعة کشتاب کر بختن فهو مندفع و مندفع **دسع** و سیعة رفع کردن **خع بفتحهما** و برآمدن شتر از شکم بدهان دسیعة عطیة یقال فلان ضخم الدسیعة

بزرگ عطیه و طبیعت و خوی و فی الحدیث الم اجعلک تربع و تدسع ای تاخذ المرباع و تعطی الجزیل دسع پر کردن **دع** سپوختن و دفع کردن و منه قوله تعالی فذلک الذی یدع الیتیم دعه عنیفا

دفع بجهتی بازداشتن کاسه پر دعدعه مثله جفنة دمّ و دیدن بتشنگی و بجان یعنی بزخیر افتاده کسی که گفتن دع و دع بانگ کردن و خور و بزر را دادن بتاپیده
دفاع کذلک استدفاع دور کردن کسی صلته یعنی دفع ... دور کردن حق کسی از ... سخن دفعة اراده کردن ... خوض ... شتاب رفتن و شدن اندفاع و سوختن و دور کردن
دافع میش یا ناقه که فله بازگیرد در پستان ... تدفع در پوستین ... دفعة بالفتح یکبار آید دفعة بالضم باران که یکبار ... دفعة کردن و رفع کردن یکدیگر را تدافع ... خواستن
دقع بالتحریک ... مثله ... دقعم بکسر العین والدال ... خاک دقعاء ... بزرگ سیل بالضم والتشدید دقاع بالکسر قوع مدفع جای مدافع ... آمدن آب بگرد جای ... دادن
خاک ... از روی ... علف ... شتر ... دقعاء ... قعار ... ملصق ... فقر ... لم ... بنقعتن ای خضعتن ... الحدیث ... فی کافه عع بیشی ... مجنت ... خواری ... افکنیدن
... شتر عع بفتحهما ... بیماری ... بالضم کاع دکاع سخت ... ویقوع ... اللال ... والذال الفقر ... دقعة ... بالدعاء ... فی الدعاء ... ویقال ... اقع ... کیش ... ابکم ... دقع ... بزه ... خوردن
بالتحریک دمع ... عع بفتحهما ... ها ... میان چشم ... شک ... شرشک ... دمع ... متعد منه ... شکم ... آمدن ... لازم منه ... متعد اندلاع ... آن ... بیرون ... دلع بیرون آمدن
... از علتی ... جشم آب ... بالضم ... شتم دامع ... ... کنجهای ... از روی خون ... جانکه ... سرتیکسلک ... دمعة ... سریعة الدمعة ... دمعة ... شرشک ... قطره ... دمعة کافه عع ... اندلاع
بابیخبر ... فراع ... ابی خیر ... بکسر ... دبع ... رجل ... خواری ... شتر ... کش ... شتر ... کند ... طرح ... بالتحریک ... دبع ... رخسار ... چشم ... آب ... اثر ... نشان ... بضمتین ... دمع ... بهاران ... حکیده ... با شد آب که
... معتد جامع ای الذراع ... حبل ... علی ... هو منی ... ویقال ... نیزه و صدر ... شتر ... زبن ... ذراع ... مردو ... ان منازل ... الاسد ... ذراع ... جماعت ... ذرع ... بونث ... یذکر و ... آنچ ... رش بست
... کلفته ... ای ... ذرعه ... فلانا ... البطرت ... ویقال ... عع بفتحهما ... قی ... کردن ... غلبه ... جامه ... کردن ... کز ... ذرع ... پیس ... سک ... زن ... بالفتح ... ذراع ... نوشته ... دار ... نام ... ذراعان
... بعنی ... ربع علی ... ای ... بمکک ... مقصد ... قولهم ... ذراعا ... به ... صفقت ... واقا ... رب ... ولة ... فلم ... الیه ... ید ... مددت ... ید ... انک ... کان ... الید ... المبسوط ... الذرع ... واصل ... نطقه ... الم ... بالا
... شتر ... ذرع ... فقد ... ویقال ... ذرده ... کردن ... اشارت ... بدست ... گفتن ... اندازان ... دست ... کردن ... چه ... ذریع ... کننده ... آگ ... جهاتا ... ذراع ... شراب ... خرد ... خنک ... ذراع ... خود ... سرخ کن ... باش
... اذرع ... یا ... الوحش ... الذرع ... یقود ... وقد ... ع ... الشاع ... قال ... وطمع ... دشتی ... ساله ... گو ... بالتحریک ... ذرع ... باشد ... سیاه ... های ... خالها ... بر ... او ... شهای ... رو ... باز ... که ... گاو ... تدرع ... ثور ... کند ... بدست اشارت
... نام ... رش ... انده ... ند ... بارکه ... باران ... اراد ... بکسر ... تذرع ... اندر ... چیزی ... ساختن ... بهت ... ذریعة ... وز ... شی ... اندر ... چیزی ... مکردان ... ازما ... گفتن ... بر ... تدرع ... سخن ... گفتن ... بدو ... کا ... ماده ... گوساله
... ستور ... قوائم ... شهر ... نزدیک ... خرماستان ... باشد ... دباغ ... کشت ... روی ... شهر ... اگر ... گرد ... دیهها ... مذارع ... شد ... پدر ... نزا ... شریف ... بادرش ... اکمه ... الرا منه ... بفتح ... شد ... زمین ... در
... ذعا ... قوائم ... کاک ... ذراع ... ذریع ... فرس ... صید ... دبن ... بهت ... شود ... نهان ... آن ... پس ... در ... صیاد ... که ... آن ... اسپ ... یا ... شتر ... رسد ... مرادی ... با ... یوند ... پیوند ... بدیگری ... بوی ... آنچه ... ذریعة ... یکی ... مذراع
... اذرعیة ... خمر ... ذرعات ... یمنون ... العرب ... من ... سیبویه ... وقال ... عرفات ... مثل ... منصرفة ... معرفة ... بی ... بشام ... موضعی ... نام ... ذرعات ... قبل ... اذرع ... قبلوهم ... ویقال ... سریع ... ذریع ... ای
... ذعاع ... ذیع ... ذیع ... تفرقوا ... ذعاع ... ایضا ... ویقال ... یکی ... ذعاعة ... ذعا ... کردها ... ذعاع ... منه ... الازم ... تذعذع ... زند ... اکردن ... انکار ... کردن ... پراگنده ... کردن ... جدا ... ذعذعة ... منسوب
فصل الراء ربع ... لهند ... المذیع ... لیسوا ... الحدیث ... وفی ... شت ... نگاه ... نتواند ... رازرا ... انکه ... مذیاع ... خوردن ... مرغ ... آنچه ... بیمه ... خبر ... کردن ... فاش ... اذاعة ... فا که ... عع ... شدن ... خبر ... پراگنده
... چهار یک ... تسکینها ... لبا ... بالتحریک ... بالضم ... ربع ... جهل ... ربعون ... زن ... چهار ... اربع ... مرد ... چهار ... اربعة ... عجمات ... اربع ... ارباع ... ربوع ... رباع ... المحلتهم ... فلان ... بنی ... ربع ... ربع ... وسع ... ... ویقال ... سرای ... محله
... درا ... خود ... دادن ... بایستاد ... و ... نهند ... شتر ... پشت ... بر ... و ... برگیرند ... کس ... دو ... و ... اندازند ... روی ... بار ... بر ... که ... چوب ... بست ... آن ... و ... نهادن ... شتر ... بر ... بار ... یعبر ... و ... آن ... حجر ... و ... زه ... تافتن ... ربع ... جهلم
... احیلک ... الحدیث ... فی ... سنن ... غنیمت ... یک ... چهار ... شدن ... قوم ... چهارم ... کف ... نفسک ... ارفق ... ای ... ظلعک ... علی ... اربع ... و ... نفسک ... علی ... اربع ... قولهم ... و منه ... کار ... از ... باز ایستادن
... فی ... کذلک ... ارتباع ... عع بفتحهما ... قوت ... آزمایش ... بجهت ... برداشتن ... سنگ ... سپاه ... غیر ... فی ... السبع ... ولم ... العشر ... هو ... کالمعشار ... الربع ... وهو ... المرباع ... اخذ ... ای ... ربع
... نزار ... بن ... ربیعة ... وهو ... قبیلة ... پدر ... الفرس ... بیعة ... اثنین ... و ... خود ... ایضا ... ربیعة ... اهل ... آز ... و ... سنگ ... یعنی ... ربیعة ... یسمی ... الحجر ... ذلک ... یتعون ... و ... حجرا ... یربعون ... مربقوم
... المربعة ... ادخلت ... ای ... الجمل ... تبعث ... منه ... ویقال ... شند ... با ... مربع ... چون ... نهادن ... شتر ... بر ... بار ... تنگ ... گرفته ... یکدیگر ... دست ... کس ... دو ... مربعة ... الیه ... منسوب ... بالتحریک ... ربعی ... مزار ... بن
... ربع ... جار ... ایضا ... ربع ... مردی ... نام ... بالکسر ... مربع ... کردن ... فرو ... تابستان ... یعنی ... المصایفة ... و ... المشاهرة ... مثل ... را ... کسی ... کردن ... مزد ... بهار ... و ... صاحبک ... مع ... ربعة ... و ... تحته
... ذیل ... از ... مردی ... نام ... و ... دارد ... نگ ... فرو ... در ... گیر ... وز ... یک ... که ... ایضا ... سبم ... فیه ... سبم ... بالکسر ... ربع ... روابع ... الابل ... جاءت ... یقال ... الکل ... فی ... بفتحهما ... عع ... شتر ... فتن ... آیا ... نوبت ... بیار
... الفصل ... الربیع ... ولی ... ماه ... الربیع ... ربیع ... الاخر ... ربیع ... الاول ... شهر ... ربیع ... الاشهر ... فیه ... یقال ... لا ... شهران ... و ... الشهور ... ربیع ... سبعان ... عند ... ربیع ... بهار ... و ... بهار ... ربیع

الکلاء والربیع الثانی وهو الفصل الذی تدرک فیه الثمار وفی الناس من یسمیه الربیع الاول ویقال ایضاً ان العرب تجعل السنة ستة ازمنة شهران منها الربیع الاول
شهران صیف وشهران قیظ وشهران الربیع الثانی وشهران خریف وشهران شتاء وجمع الربیع اربعاء واربعة مثل نصیب وانصباء وانصبة وجمع ربیع الکلاء
اربعة وربیع الجداول اربعاء ربیع ایضاً باران بهار ومنه ربعت الارض فهی مربوعة وجوی خرد مرتع منزل بهاری مرابع جمع ربعی بالکسر منسوب الی الربیع
یعنی بهاری ربعی بن حراش نام مردی ویقال ماله هبع ولا ربع ای ماله آخر نتاج ولا اوله ربع اول نتاج بهار رباع ارباع جمعت مثل رطب وارطاب
ربعة مونث ربعات جمع هبع آخر نتاج هبعة مونث ویقال الناس علی رباعتهم بفتح الباء وقد تکسر ایضاً ای علی استقامتهم وامرهم الاول ربعة بفتحتین
سخت ترین دویدن شتر ونام حی از بنی اسد ربعة بالتسکین گردم مرد وزن گرد یعنی میانه نه دراز ونه کوتاه وجمعها ربعات بالتحریک وهو شاذ لطابة عطار رتاع
سخت دویدن شتر یقال مر البعیر یرتبع لو ضرب بقوائمه کلها وگرد اندام شدن وبهار جای مقیم بودن وارتبع البعیر اعلف بهاری چرید تربع کذلک
وگرد بالای نشستن تربیع چهار سو کردن چیزی را واز چهارمین خانه نظر کردن کوکب بکدیگر رباع بالضم چهارگان وهو معدول من اربعة اربعة ویقال ما لی من
یعتبط رباعی بالکسر غیر فلان یعنی امر فی وثنائی الذی انا علیه رباعة ایضاً نحو من نمالة رباعیة بالفتح مثل الثمانیة چهار دندان که میان ثنایا وانیاب رباعیات
جماعت رباع مثل ثمان بچه دندان رباعیه فکنده باشد یقال رکب برذون تار رباعیا وبارا فی النصب ربع رباع جماعت مثل قذال وقذل وغزال وغزلان ارباع
بچهارم سال در آمدن گوسپند وپنجم گاو واسپ وششم شتر وهو فرس رباع وهی رباعیة وعلف بهاری را کردن ستور را وحذا وذلک شتران ربع یعنی نوبت
آبستن ودروی برای فرزند شدن کسی را وچهار عدد شدن قوم ومقیم بودن منزل بهاری ویقال من الجمیع اربع الرجل ای ورد ابله ربعا وولد له فی اشبیبه
ولده والولد ربعی بالکسر ربعیته بقوم ایضاً میر نیتهم فی اول الشتاء واربع ابله بمکان کذا ای رعاها فی الربیع واربع القوم ای صاروا فی الربیع او صاروا اربعة او
اقاموا فی المربع عن الارتیاد وبچه دیر بچه گرفتن کسی را اصلته حبلی یقال ارتبعت علیه الحمی تنته فی ربعت وقد اربع سنه فی ربع فهو مربع ومنه فی الحدیث قوله علیه السلام
اغبوا فی عیادة المریض واربعوا الا ان یکون مغلوبا ای عوده یوما واترکوه یوما او دعوه یومین واتوه الیوم الثالث وبها در نتاج آمدن شتر مربع نعت منه فان
کان ذلک عادتها فهی مرباع قال الاصمعی المرباع من النوق التی تلد فی اول النتاج والولد ربع بالضم وفتح الباء وغیث مربع مرتع باران بهاری علف رویاننده
مرابیع جماعت اربعاء چهار شنبه اربعاوات جماعت یربوع کلاکموش ایا زامده یرابیع جماعت وارض مبعة ذات یرابیع یرابیع المتن موشش گوشتها یربوع
ایضا پدر حی از تمیم وهو یربوع بن حنظلة وپدر بطنی از مره وهو یربوع بن غیظ بن مرة ربیعة ایضاً نام مردی وفی عقیل ربیعتان ربیعة بن عقیل وهو ابو الخلعاء وربیعة
بن عامر بن عقیل وفی تمیم ربیعتان الکبری وهو ربیعة بن مالک ویلقب ربیعة الجوع وربیعة الوسطی وهو ربیعة بن حنظلة بن مالک وربیعة الوحی من هوازن وهو ربیعة
بن عامر بن صعصعة **رتوع** … ستور **عع بفتحهما** وقوله تعالی یرتع ویلعب ینعم ویلهو … رتاع جمع راتع مثل نائم ونیام قوم رتعون مرتع
چراگاه ارتاع چرانیدن … علف چریدن **رسع** حرص وطمع سخت **عع کافه** رایع حریص رجاع جمع **رجوع** بازگشتن وبازگردانیدن
لازم متعد **عع کافه** وقوله تعالی یرجع بعضهم الی بعض القول ای یتلاومون رجعی بالضم الرجوع یقال ارسلت الیک فما جاءنی رجعی رسالتی ای جوابها وکذلک المرجع
ومنه قوله تعالی الی ربکم مرجعکم ای رجوعکم وهو شاذ لان المصادر من باب **عع فاکه** تکون بالفتح وفلان یومن بالرجعة ای بالرجوع الی الدنیا بعد الموت
ویقول … کتابک ای جوابه … علی امراته رجعة بالفتح والکسر والفتح افصح ویقال ما کان من مرجوع فلان علیک ای من مردوده … رجع … ترجیع
فروختن ناقه وبهای آن دیگری خریدن … رجیعه ناقه دوم آنان راجع وناقه راجع آنکه دم بردارد وبولی چنان اندازد که آبستن نماید وچنان نباشد
رجاع بالکسر مصدر منه **عع فاکه** ونوق رواجع راجع ایضاً زنی که بعد از مرگ شوی با اهل خویش بازگردد واما المطلقة فهی المردودة ومرغان که از گله خود باز
گردند رجع باران منفعت قوله تعالی والسماء ذات الرجع وحوض رجعان بالضم … رجعان الکتاب جوابه ورجع الدابة یدیها فی السیر خطوها ارجع التوامة خطها … جمع
که از سفری بازگردد وسفری هو الکامل رجیعة مونث رجائع جمع … هر چه بازگردانیده شود … رجاع محافظه کردن … دو
… بازگردانید وباز فروخته شد ستور بعد ان اعور … رجاع … بازگشتن … مصیبت … انا

الیه اجعون گفتن ترجیع مثله و بانگ تار زا در با گفتن چنانکه مدبر شاعی ست و آواز گردانیدن در حلق و باز گردانیدن ستور دستها را در رفتن و کار را باره
تازه کردن رجع الکتف ومرجعه بر کتف در دو بار لیسانیدن چیزی عم بفتحهما یقال ارجعه عن الشئ فارتدع ای کففته فکف چیزی در مالیدن تجاصلته
بالبا، و اثر گرفتن از رنگ و بوی چیزی یقال ترتدع من زعفران او دم ای تلطخ و اثر ویقال القتیل رکب ردعه اذا خر لوجهه علی دمه ارتداع باز ایستادن و گود
شدن بچیزی یقال ارتدعه بالشئ فارتدع ای لطخته فتلطخ ردع بالضم باز گردان کردن بیماری و در دیفت اندام مردم بیماری باز گردان شده ردع بالکسر
نام آبی مرتدع تیر که بر نشانه زند و بگذرد ردیع تیر میکان فتاده رسع بالتحریک دردمندی بیام چشم عع کافه ارسع لغت منه ترسیع کذلک مرسع مرسعه
لغت رصع برشغیدن بچیزی عع کافه صلته بالبا، رصع صیعا لغت وهما لغتان فی الارسع والرسیحا، و ربا سموا فراخ النحل صیعا الواحد رصعه بالتحریک
ترصیع در نشاندن جواهر بچیزی و سخن التجنیس بنیس کردن سه کلمه مقابل خود و وزن از روی یکسان صیعه جواهری که او را نشانده باشند رصائع جماعت رصیعه
اصابه نیزه در نشاندن طعن ارصع آنکه سنان او فرود دد در مطعون ترصع نشاط و خوشدلی کردن رضاع شیر مکیدن بچه از مادر یقال رضع الصبی امه رضیعها
رضاعا مثل سمع یسمع سماعا رضع بالتسکین مثله لغة اهل النجد یقولون رضع یرضع رضعا مثل ضرب یضرب ضربا ارضاع شیر دادن مرضع زنی که بچه شیر خواره
دارد فان وصفتها بالارضاع قلت مرضعه رضوعه میش با شیر اضعاف دو دندان شیر کودک یقال سقطت رواضعه لئیم راضع هو رجل کان یرضع
ابله وغنمه و لا یحلبها لئلا یسمع صوت حلبه رضیع شیر خواره و همشیره یقال هذا رضیعی ای اخی من الرضاعه بالفتح مراضعه بلا یه دادن بچه را ارتضاع شیر
خود را مکیدن ماده بز ترضع گوالیدن کودک رعرعه متعد منه شاب رعرع رعراع حسن الاعتدال رعارع جماعت رعاع مردم نو دیده ناکس رفع
برداشتن وهو خلاف الوضع عم بفتحهما و برفع کردن کلمه را او در اعراب چون ضم است در بنا و قصه بر داشتن بر والی صلته بعلی
رفیعه قصه که بر دارند و فی الحدیث کل رافعه رفعت علینا من البلاغ و بر داشتن غله درود ده و بجرمن کاه آوردن و بنده ایام رفاع
بالفتح و الکسر و مبالغه کردن ستور در رفتن و راندن لازم متعد صلته بفی و یقال دابته لیس لها مرفوع و هو مصدر مثل المجلود و المعقول و هو
عدو دون الحضر و نزدیک گردانیدن کسی را بکسی صلته بالی و من ذلک قولهم رفعه الی السلطان و مصدره الرفعان بالضم و قوله تعالی و فرش مرفوعه ای مقربه
لهم و یقال لنا بکریات نافه را فع آنکه فله برگشت در پستان رفاعه بالضم بلعده که زنان بر سرین بندند تا کلان و فربه نماید و رشته که بندی آن بجیر
و قید خود را البسوی خود کشد و یقال فی صوته رفاعه بالضم والفتح بلندی و بلند آواز شدن عم بضمهما رفیع ای شریف ارتفاع مرافعه بنزدیک
حاکم شدن بخصم رفاعه بالکسر نام مردی رقعه بالضم نوشته موجز و در پیه رقاع جماعت رقع بیجا کردن کسی را یقال ارتعه مترقعا ای موضعا للشتم
والهجا و در پیه نهادن جامه را عم بفتحهما ترقیع در پی بسیار کردن بجامه استرقاع در پی خواه شدن جامه رقیع آسمان دنیا و دیگر ها ایضا و فی الحدیث
من فوق سبعة ارقعه فجاء به علی لفظ التذکیر کانه ذهب به الی السقف و مرد احمق مرقعان مثله رقاعه مصدره عم بضمهما و یقال ارقع ای
جاء برقاعه و حمق مرا قعه بوسعه خوردن خمر و هو قلب معاقره ارتقاع باک داشتن و هو الاکتراث والمبالاة و یستعمل فی النفی
یقال ما ارتقعت له و به ای ما اکترثت له و ما بالیت به جوع برقوع گرسنگی سخت رکوع پشت خم دادن یقال رکع الشیخ ای انحنی من
الکبر و منه رکوع الصلوة رمعان لرزیدن سر بینی از غضب عم بفتحهما ترمع جنبیدن رماعه انجا که از سر کودک سی جنبد و در سر مردم
یقال کذبت رماعتک اذا حمق یرمع سنگهای سپید تابان روع ترسیدن و ترسانیدن لازم متعد و بشگفت آوردن اروع
بشگفت آرنده کسی را از غایت حسن و کمال خود روعاء مونث منه و یقال افرخ روعه ای سکن قرعه و ذهب روع بالضم
عقل و دل یقال وقع ذلک فی روعی ای فی خلدی و بالی و فی الحدیث ان الروح الامین نفث فی روعی ارتیاع ترسیدن تروع مثله
ترویع متعد منه و قولهم لا ترع ای لا تخف و لا یلحقک خوف روعاء ناقه تیز هوش و کذا الفرس و لا یوصف به الذکر ریع گوالیدن و فزون شدن یقال
الحنطه ای زکت و ارض مریعه ای مخصبه و باز گشتن و فزونی آستین زره و نیکو بر آمدن نان از تنور و طعام از دیگ یقال راع الطعام

وارابع اذا صارت له زیادة فی الجن والطبع ویقال ناقة سیاع مرباع مذهب فی المرعی وترجیع نفسها وقول الکمیت وأحیص منه جانب رابع جانب آخر و اربعة
گوالیدن وسیار بچه شدن شتر ربعان کل شیء اوله ومنه ربعان الشباب و ربعان السراب تربیع نمودن و نا پدید شدن سراب و درخشیدن جنبیدن و عرق
طعام و فرس رابع اسپ نیک ربیع بالکسر زمین بلند رابع جماعت ومنه قوله تعالی اتبنون بکل ریع آیة و راه قال الشاعر شعر ربیع یلوح کانه سحل السطر
ثوب ابیض **فصل الزاء** زوبعة دیسی از پریان و گردباد تربیع بخشم شدن متربع عربده کننده زبناع بالکسر نام مردی زوبع مرد حقیر کوتاه
زرع کشت زروع جماعت و کاشتن و رویانیدن **ع بفتحهما** ومنه قوله تعالی أأنتم تزرعونه ام نحن الزارعون مزرعة مزدرع کشت زار و
تقول للصبی زرعه الله ای جبره ازدراع کشت کردن مزارعة با یکدیگر کشاورزی کردن زرعان لقب کعب بن سعد و مالک بن سعد از تمیم
زغزعة جنبانیدن ریح زغزعان و زعزع و زعزاع و زعازع التی تزعزع الاشیاء و سیر زعزع اسرع زلع بالتحریک کفتگی پای و کفتن آن **ع**
**کافه** و کذلک اذا کان فی ظاهر الکف فاما اذا کان فی باطنها فهو الکلع و تباه شدن جراحت تزلع کفتن دست زلع آنکه پوست پا او رفته باشد زمع مردم
فرومایه یقال هو من زمع الناس آمن چیرم و تندی پس سم ستور زمعة یکی زماع جماعت مثل ثمرة و ثمار و دهشت خوردن بیخود شدن **ع کافه**
رجل زمیع زموع شتابنده زمعان آهسته رفتن **ع بفتحهما** زموع خرگوش زماع درستی عزم و شتاب ازماع دویدن خرگوش و جا بجا بر آمدن نبات
و ثابت عزم بودن بر کاری صلته بعلی و عزم کردن کاری زرقال الخلیل یقال ازمعت علی امر فانا مزمع علیه اذا ثبت علیه عزمه و قال الکسائی یقال ازمع
الامر و لا یقال ازمعت علیه و قال الفراء ازمعته و ازمعت علیه بمعنی مثل اجمعته و اجمعت علیه زمیع مرد مبارز دلیر و نیکورای زوع مهار شتر جنبانیدن
دعنان اسب تا تیز رود **ع فاضه** زهنعة آرایش کردن خر را **فصل السین** سبع هفت و هفتم شدن هفت یک ستدن و دشنام
دادن و نقیصه گفتن و افکندن گرگ گوسفند را **ع بفتحهما** و یقال فی العدد سبعة رجال و سبع نسوة سبع بالضم هفت یک و بالکسر نوبت آب هفت
روز یکبار سبع بضم الباء دده سباع جماعت سبعة ماده شیر و قولهم اخذه اخذ سبعة اصلها سبعة مخففة و نام مردی سبیع بالتصغیر نام مردی و از من
سبعة بالفتح ذات سباع آسباع صاحب هر سبع شدن و هفت عدد شدن قوم و صاحب رمه گرگ در آمده شدن و بگرگ دادن گوسفند را و برای دادن
بچه را و بی کار گذاشتن بنده را یقال اسبع عبده ای اهمله و اسبع ولده ای رفعه الی الظؤرة مسبوعة ماده گاو که گوساله او را دده خورده باشد
سباعی البدن با هفت اندام درست تسبیع هفت یک بطنی از همدان اسبوع هفته اسابیع جماعت و طفت بالبیت اسبوعا ای سبع مرات
و ثلثة اسابیع سبعان بضم الباء موضعی و لم یات علی فعلان شیء غیره تسبیع هفت عدد کردن و قولهم وزن سبعة یعنون به سبعة مثاقیل
سجع سخن با قافیه گفتن **ع بفتحهما** و سخن مقفی و اسجوعة مثله و الجمع اسجاع و اساجیع و بانگ کردن کبوتر و نالیدن ناقه ساجع راست رو
تسجیع سخن با سجع گفتن کلام مسجع نعت منه سرعة شتاب نقیض بطء سرع بکسر السین و فتح الراء شتافتن **ع بضمهما** یقال سرع سرعا
مثال صغر صغرا سریع نعت منه و یقال عجیب من سرعة ذاک و سرع ذاک مثال صغر ذاک و یقال السرع اسرع مثال الوحی الوحی اسراع شتافتن
صلته بفی مسارعة و تسارع مثله صلته بالی التسرع کذلک و ابو زید اسرع القوم اذا کانت دوابهم سراعا و سرعان ثلث لغات ذا خره و جای سرع ذا
هو و جا نقلت فتحة العین الی النون لانه معدول من سرع فبنی علیها و تسرعان ما صنعت کذا ای ما اسرع و سرعان الناس بالتحریک اوائلهم و هو معرب
سرع بالتسکین شاخ تر و تر شرع مثله و جوان نرم و نازک اساریع شاخهای ریزه که از بن درخت انگور روید اسروع و سروع بالضم کرمک سرخ که
که در تره باشد و در پوست و چون از پوست بیرون آید پروانه شود و الاصل سروع بالفتح لانه لیس فی الکلام یفعول قال سیبویه و انما ضموا اوله اتباعا
بضمة الراء و قال القتانی الاسروع دود حمر الرؤس بیض الجسد تکون فی الرمل تشبه بها اصابع النساء و ایضا اساریع القوس هی خطوط فیها
و طرائق واحدها اسروع بالضم سطوع بر آمدن گرد و بوی و صبح **ع بفتحهما** سطیع صبح سطع بالتحریک درازی گردن نعت
منه سطاع داغ گردن ستور بدرازا دستون خانه بعیر مسطع شتر با داغ شعشع پیر و حرف شدن مرد و بیشتر از ماه گذشتن و فی

عمر رضی الله تعالی عنه از سافر فی عقب رمضان قال ان الشهر قد تسسع فلو صمنا بقیته و فرو دافتادن حال کسی سعسعة راندن بر بدین لعط کس سع
سفع موی پیشانی گرفتن ع بفتحهما و منه قوله تعالی لنسفعا بالناصیة و یقال به سفعة من الشیطان ای مس و سوختن آتش و سموم روی را
و رنگ گردانیدن سوی فع روی سوختگیها سفعة بالضم سیاهی که بسرخی زند اسفع نعت منه و سیاهی سرخ زن سفعاء کبوتر سبز گردن سفع ایضا
بال زدن کبوتر و مرغ یکدیگر را مسافعة کذلک سقع بالضم ناحیه و هی لغة فی صقع و یقال ما ادری این سقع ای ذهب سقع بالفتح زدن بانگ کردن
خروس ع بفتحهما و بالصاد کذلک خطیب مسقع ای بلیغ مثل مصقع سقاع بالکسر روی بند و خرقه که بر معجر پوشند تا رمیناک نشود و چیزی که بنی امه
را مانند آن استوار کنند و کذلک صقاع سقرقع تعریب شکرکه بضمتین و سکون الراء و فتح القاف هی نبیذ الذرة یعنی نبیذی از زن هی خمر الحبش سلع
رفتن مثل سقع و ما ادرای این سقع و سلع بمعنی تسلع ای تسقع یعنی بگوشه رفتن و بسیار بودن در کار باطل سلعة بالکسر اخریان و اثاث سلعة سر شکستگی
سلع مصدر منه ع بفتحهما و نام کوهی بمدینه و کفتگی پای سلوع جماعت تسلع بالکسر شکاف کوه و بالفتح ایضا اسلاع جماعت سلع بالتحریک درخت تلخ مزه گفید
پای ع کافه انسلاع کذلک سلفع مرد دلیر و زن دراز زبان بیباک و ناقه استوار و نام ماده سگی سلقع جای سخت اتباع بلقع یقال بلقع سلقع زمین
خشک بی نبات و بلاقع و سلاقع سلنقع درخش و یقال للحصی اذا حمیت علیه الشمس اسلنقع بالبرق سمع شنوائی یکون واحدا و جمعا کقوله تعالی ختم
الله علی قلوبهم و علی سمعهم و هو فی الاصل مصدر و قد یجمع علی اسماع و جمع الجمع اسامع و شنودن ع کافه سماع مثله صلته بالی و اللام قوله تعالی لا یسمعون الی الملاء
الاعلی و قوله تعالی لا تسمعوا لهذا القرآن یقال اسمعک لی ای اسمع منی و سماع ای اسمع مثل دراک و مناع بمعنی ادرک و امنع و یقال فعله ریاء و سمعة
ای لیراه الناس و یسمعونه استماع گوش بشنیدن صلته باللام قوله تعالی فاستمعوا له تسمع گوش نهادن سوی کسی صلته بالی فاذا ادغمت قلت سمعت و قری
قوله تعالی لا یسمعون الی الملاء بالادغام تسامع از یکدیگر شنیدن اسماع شنوانیدن سخن و دشنام دادن و گوشه ساختن دلو را و سرود گفتن مسمعة
زن سرودگوی و قوله تعالی و اسمع غیر مسمع ای لا سمعت و قوله تعالی ابصر به و اسمع ای ما ابصره و ما اسمعه علی التعجب سمع بالکسر نام نیکو یقال
ذهب سمعه فی الناس ای صیت نام نیک او میان مردم و بچه گرگ از کفتار و فی المثل سمع من سمع تسمیع تشهیر کردن و فی الحدیث من فعل کذا سمع الله به اسامع
خلقه یوم القیمة و تشنیع کردن و برداشتن گمنامی از کسی منتشر کردن ذکر وی متعد بالباء و شنوانیدن آواز کسی را کسی سامعة مسمع گوش مسمع ایضا گوشه
دلو سمیع شنونده و شنوانده امراة سمعنة نظرنة بضم اول و ثالث و الکسر و فتح ثالث ایضا و هی التی اذا استمعت و تبصرت فلم تر شیئا تظننت تظنیا و کذلک
الاحمر بکسر اول و ثالث و فتح ثالث هما و نشنیدان لغة مغنة مغنة سمعنة نظرنة کالریح حول القنة ان لا تره تظنه الهاء فیهما السکت و قد اجری الوصل مجری
الوقف فی تره سمیع خرد سیر و هو فعلعل سمیدع بفتح السین مهتر سناعة خوب شدن ع بضمهما رجل سنیع و امراة سنیعة خوب و نیکو ساعة
وقت که در وی باشی و قیامت ساع ساعات جماعت ساعة سوعاء زمان سخت مثل لیلة لیلاء مساوعة من الساعة کالمیاومة من الیوم یقال جاء بعد
سوع من اللیل و بعد سواع ای بعد هدء منه یعنی بعد از آرام شب سواع ایضا نام بت قوم نوح علیه السلام ثم صار لهذیل اساعة مهمل گذاشتن ستور را سوع
بیکار ماندن آن ع فاضه و منه ضائع سائع و ناقة مسیاع و رجل مضیاع مسیاع ای هو مضیع و مسیع سیع سبوع رفتن آب و شراب بهر رو انسیاع
مثله سیاع کاهگل و بالکسر ایضا مسیعة بالکسر اندازه **فصل الشین** شبع بالکسر و فتح با سیری از طعام و سیر شدن نقیض جوع شبعت الخبز و اللحم
و من خبز و لحم ع کافه شبع بسکون مقدار سیری از طعام شبعان سیر شبعی نعت منه و امراة شبعی الخلخال اذا املاته من سمنها و تشنوه آمدن زنکه بی
یقال شبعت من هذا الامر و رویت ای سئمته و کرهته اشباع سیر گردانیدن و رنگ سیر گردانیدن جامه را ثوب شبیع الغزل بسیار ریسمان متشبع خود را
بزیادت از وسع نمودن و بازنده بدان و فی الحدیث المتشبع بما لا یملک کلابس ثوبی زور شبعة بالضم مقدار یکبار سیری از طعام و قد شبعت غنمه اذا قاربت الشبع لم تشبع شجع
بالکسر دلیری شجاعة کذلک شجاعة دلیری و دلیر نمودن و مخادعت ع بضمهما شجاع بالضم نعت منه و بالکسر ایضا قوم شجعة بفتحتین و شجعة بالفتح و الکسر و شجعان
مثل غلام و غلمة و غلمان و رجل شجیع و قوم شجعاء مثل جریب و جربان و شجعاء مثل فقیه و فقهاء و امراة شجاعة شجع بالتحریک سبک بر داشتن ستور دست و پای

را در رفتن یقال رجل شجیع القوائم و ناقة شجعة و شجعاء اشجع مرد دلیر و نام قبیله و نوعی از مار شجاع مثله و هو مذ بن گستان اشجعة بالکسر کاصبع مثله اشاجع جماعت
و مرد سبک سر گول شجعم نام شیر تشجیع دلیر کردن و نام دادن کسی را و شجاعت صفت کردن و دلیر نمودن بتکلف شرعة جای آب درآمدن و راه روشن شرع آب
درآمدن و راه پیدا کردن خدای تعالی برای بندگان در بندگی و راست شدن نیزه سوی کسی و راست کردن مندازم و در خانه سوی راه گشاده شدن و گشادن و کفانیدن
پوست را و بکار بری در شدن شروع مثله عن بفتحتین شارع راه بزرگ و پیدا کننده آن اهل شرع شرع شران آب آینده شرعی آب خوردن و فی المثل اهون
السقی التشریع و یقال شرعک هذا بسنده است ترا این و فی المثل شرعک ما بلغک المحل یضرب فی التبلغ بالیسیر و مررت برجل شرعک من رجل ای حسبک و المعنی
انه من النحو الذی تشرع فیه و تطلبه یستوی فیه الواحد والتثنیة والجمع و قولهم الناس فی هذا الامر شرع سواء یحرک و یسکن یستوی فیه الواحد والمونث والجمع شرعة بالکسر
شریعة بمعنی و منه قوله تعالی لکل جعلنا منکم شرعة و منهاجا و یقال هذا شرع هذا و هذه شرعة هذه و هما شرعان ای مثلان شرعة الضبارة کمان شرع شرع جماعت
شراع جمع جمعه و ایضا بادبان کشتی و ربما قالوا اذا رفع البعیر عنقه قد رفع شراعه رمح شراعی نیزه دراز اشراع در گشادن خانه را سوی راه و نیزه بر کسی راست کردن
حیتان شرع ای شارعات من غمرة الماء الی الجد شرجع دراز و جنازه مطرقة من شجعة خانه که دراز شسع بالکسر دوال نعل شسوع جماعت شسع نعل دوال
کردن نعل را عن بفتحتین شسع شساعة کذلک شاسع دور مساعد دور و فلان شسع مال اذا کان حسن القیام علیه شعاع روشنائی آفتاب شعاعة یکی شعع پراگنده
کردن شتر بول را عن کاصبه اشعاع نور گسترانیدن آفتاب و خوشه بیرون آوردن کشت و شوکها بر آوردن خوشه و پراگنده انداختن شتر بول را شعاع بالفتح پراگندن
و در آب پریشان و همت پراگنده نفس شعاع متفرقة الهمم شعاع السنبل شوکهای خوشه ظل شعشع سایه پراگنده تنک مشعشع کذلک شعشعة آب آمیختن شراب را
شعشاع و پریشان و مرد دراز نیکو خلقت شعشعان کذلک و یقال ناقة شعشعانة شعلع دراز لام زائده شعع جهت خلاف و تزوجت کردن و خواهش
کردن و بچه شدن در شکم ناقه و مشتن بر بچه که دارد عن بفتحتین شفیع خواهش گر و صاحب شفعه شفاعت خواهش کردن شفعه بالضم حق همسایگی خانه و زمین ناقة شافع
ناقه با بچه که در شکم او بچه دیگر باشد و فی الحدیث انه بعث مصدقا فاتاه رجل بشاة شافع فلم یاخذها فقال ائتنی بمعتاط و ناقة شفوع و هی التی تجمع بین محلبین فی حلبة
واحدة استشفاع شفاعت خواستن و شفیع خواستن تشفیع شفاعت دادن کسی را و پذیرفتن شفاعت تشفع شفاعت کردن شکاعی گیاهی از دارو و آنرا باب سنجاب
و آفتاب پرست نیز گویند قال سیبویه هو واحد و جمع و قال غیره الواحد منها شکاعاة شکع بالتحریک دردمند شدن و خشم شدن عن کافه یقال بات شکعا
ای وجعا لا ینام اشکاع بخشم آوردن و بستوه آوردن شمع قم موم شمع بالتحریک کذلک و هو ما یستصبح به شمعة یکی اشماع و گسترانیدن چراغ مشمعة
بازی و مزاح کردن شمع شموع کذلک عن بفتحتین و فی الحدیث من تتبع المشمعة اعاره الله ای حاله یعبث به فیها ای من عبث بالناس شموع
بالفتح زن بازی گر و خندنده شناعة زشتی و زشت شدن عن بضمها شنع لغت شنع مثله شنعة بالضم زشتی التشنیع زشت گفتن بر کسی عجلة
بغلی و خویشتن در چیدن بستوه آمدن و زشت شمردن چیزی را اشتنع کوشیدن بستوه در رفتن و غارت پراگنده کردن و بر اسپ سوار شدن و سلاح در پوشیدن شوع
درخت بان شوعة یکی هو یقال هذا شوع هذا بالفتح و شیع هذا بالیاء ایضا بچه دوم که در میان ایشان دیگری نزاده باشد شیوعة آشکارا شدن
خبر عن فاکه و سهم مثله شائع شاع بخش ناکرده اشاعة فاش کردن خبر را و انداختن پاره پاره بول را رجل مشیاع فاش کننده و یقال حیاکم الله و اشاعکم السلام ای
جعله صاحبا و تابعا لکم و شاعکم السلام کما تقول علیکم السلام ای صحبکم السلام و هذا انما یقول للرجل حین یفارق اصحابه شیع بالفتح اندازه یقال اقام فلان شهرا ای
شهر و آیتک غدا او شیعه ای بعده بمقدار روده و بچه شیر تشییع گسیل کردن و سوختن آتش هیزم بالبا و فروزانیدن آتش را بهیزم یقال شیعه بالنار ای
احرقته و شیعت النار ای اذکیها بالحطب مشیع مرد شجاع شیعة الرجل بالکسر اتباع و انصار مرد و هواداران اولاد فاطمه رضی الله تعالی عنهم مشایعة در پی کسی
رفتن و گسیل کردن و بر سیدن کسی را تشیع دعوی شیعت کردن و خود را شیعی نمودن تشایع کذلک و کل قوم تبع بعضهم رای بعض فهم شیع و قوله تعالی کما فعل
باشیاعهم من قبل ای بامثالهم من الشیع الماضیة شیاع بالکسر ریزه آتش فروزینه و بانگ مزمار شبان عو در پی رفتن و خواندن شبان ... مانده را آواز
کرد او مشایعة مثله فصل الصاد صبع بالکسر انگشت و بالضم کذلک و بفتحتین و کسرتین ایضا و بالفتح و کسر الباء ایضا و هو مذکر و یونث صبع اشارت

کردن بانگشت یقال اصبعت بفلان و علی فلان ای دلالت کردن کسی را بانگشت سوی کسی و باثره ساختن انگشت را بر چیزی بوقت ریختن چیزی در روی یا
بخورد کم بفتحهما و یقال الراعی علی ماشیته اصبع ای اثر حسن صنع بفتحتین کردش و سختی نا رسیدن شتر مرغ صنتع بالضم شتر مرغ سخت صدع شکافتن
چیزی را و بریدن بیابان و پیدا کردن و بیان کردن چیزی را و سخن حق گفتن آشکار لو قوله تعالی فاصدع بما تؤمر ای فاصدع بامرک و اظهر دینک ع
بفتحها صدوع میل کردن چیزی صدعته بالی و برگردانیدن از چیزی صدعته عن و دو گروه کردن گوسفندان را صدعة بالکسر فرقة من الابل و فرق من
الغنم رجل صدع بالتسکین و التحریک مرد سبک گوشت الصداع شکافتن صدعته صدع و کله شتر و رمه گوسفند تصدیع جدا جدا کردن و درد سر رسانیدن
صداع بالضم درد سر تصدیع درد سر انگندن و شدن صرع بیماری مرگی و گونه از گونها و هو واحد الصروع ای الفنون و الضروب افگندن ع بفتحهما مصرع
کذلک و جای افگندن مصارعة کشتی گرفتن یقال صارعته فصرعته اصرعه صرعا بالفتح لتمیم و بالکسر لقیس عن یعقوب صرعة بالکسر نوعی فتادن و فی المثل
سوء الاستمساک خیر من حسن الصرعة رجل صرعة مثال همزة نیک اندازنده صریع آنکه همه قران خود را اندازد تصریع افگندن و قافیه آوردن در مصراع اول
از بیت صرعان باب او شبانگاه و دو کلمه شتر که یکی از ان می آید و دیگر میرود صرمان بالکسر دو حریف یقال هما صرعان و مشرعان و عنانان و قبلان کلها بمعنی
و یقال طلبت منه حاجة و ما ادری علی ای صرعی امره هو ای علی الاعطاء او علی الرد صریع افگنده و افتاده و تازیانه و کمان ناتراشیده و چوب درخت
خشک شده صعصعة صعصاع جنبانیدن مثل زعزعة و جدا کردن تصعصع لازم منها و ذهبت الابل صعارصع ای متفرقة و صعصعة پدر قبیله از هوازن صفق
سیلی زدن رجل صفعان سیلی زننده صقع بالضم کرانه و گوشه زمین یقال هو من هذا الصقع ای الناحیة و ما ادری این صقع ای ذهب صقع بالتحریک
فرو بردن جاه و از راه میل کردن ع بفتحهما و اندوه که باشد آرد صقعاء آفتاب یقال اتته الی الاسود الدئلی ابیات ما اشد الحر قال اذا کانت الصقعاء
من فوقک و الرمضاء من تحتک فقالت اردت ان الحر شدید فقال فقولی اذا ما اشد الحر فخیلند و صقع باب الجیم صقلع بالکسر خرقة که زیر معجر افگنند تا ریم نگیرد
و سوی بند و آنچه بینی ناقه را بدان بندند و قد مضی ذکره من باب الجیم اصقع مرغ حاسب و جز آن که میان سر او سپید باشد عقاب صقعاء نعت منه
صقعة بالضم سپیدی میان سر جانور صوقعه جای سپیدی از سر صقع زدن بر صوقعه ع بفتحهما و بانگ کردن خروس بالسین ایضا و بانگ
او دادن بزور صقعة ... که شد ای ... باد ... زمین آرض صقعة زمین ... حطیب ... الکسر بلیغ فصیح و صقعة الصاقعة لغة فی
صاعقة صلع بالتحریک موی ریختگی پیش سر رجل اصلع لعت منه ع کافه صلعة بالتحریک و بالضم و سکون ع جای صلع از سر ع طه و صلعاء ا
کسی که شاخ وی ریخته باشد صلعاء ایضا سختی و ریگ بی درخت و علف اصیلع ماربا ریک کردن صلاعة بالضم شدن صخره ... صلع صلاع ... 
صلم ایضا جا که بروی نبات نروید صلفع بالفاء و القاف ایضا نیست کردن و گردن زدن و مفلس شدن و کذلک بالسین و القاف صلمعة از بن بکندن
و ستردن سر را مفلس شدن اصمع خرد گوش صمعاء مؤنث منه و فی الحدیث عن ابن عباس کان لا یری باسا ان یضحی بالصمعاء و یقال هو صمع القلب یار دل
تیز خاطر اصمعان خاطر تیز داری بر کار صمعاء ایضا گیاه و گوالیده پیش از شکفت غنچه او و یقال حز حز السهم متصمعا تیری که بخون آلوده برآید وی ...
بیرون آید از خسته کلاب صمع الکعوب اصمعا الکعوب و اما ما تبریة مصمعة اذا وقفت وحدد راسها و صومعة النصاری ... و هی فوعلة من هذا لانها دقیقة
الراس صنع بالضم نیکوی کردن بکسی صنعته بالیا و بدی کردن صنعته بالباء ع بفتحهما یقال صنع الیه معروفا و صنع به صنیعا قبیحا ای فعل صناعة بالکسر پیشه
صنعة کار و پیشه کردن صنعة الفرس حسن القیام علیه فرس صنیع داشت نیکو یافته سیف صنیع زده و امراة صناع الیدین و نسوة صنع و رجل صنع الیدین
و صنیع الیدین و صنع الیدین بالکسر حرب دست در پیشه خود صانع پیشه ور صنائع جماعت صنعة نیکوی و نیز اصطناع نیکوی کردن صلة بعد و منه
یقال اصطنعت عند فلان صنیعة و اصطنعت فلانا لنفسی و هو صنیعتی اذا اصطنعته و خرجته و قولهم ما صنعت و اباک تقدیره مع ابیک لان الواو بمعنی مع
الاشتراک و المصاحبة فاقیمت مقامه و النصب بعد العطف علی المضمر المرفوع من غیر تاکید فان اکدته رفعت و قلت ما صنعت انت و ابوک تصنع ... نیکو نمای
از خود و خود را بیاراستن ... مصانعة رشوت دادن و فی المثل من صانع بالمال لم یحتشم من طلب الحاجة مصنعة بضم النون و فتحها جای گرد آمدن آب باران مصانع حصنها ...

الیها تسعا بالنون علی غیر قیاس صوع براگنده کردن ع فاضه انصیاع لازم منه و بسیار بی گشتن و بشتاب گذشتن یقال انصاع القوم سراعا اذا تصدعوا
پراگنده شدن و خشک شدن گیاه تصویع مثله صاع زمین پست و پیمانه اصوع جمع بالهمز و بالواو ایضا صواع بالضم پیمانه و جام بزرگ که در وی شراب خورند فصل
الضاد ضبع بازو اضباع جمع و دراز کردن بازو در راه و قسمت کردن کسی و بازیدن تور بازوها در رفتن ع بفتحهما و الناقة ضابع و تضبیع مثله و
یقال کنا فی ضبع فلان بالضم ای فی کنفه و ناحیته ضبع بضم کفتار و سال قحط ضباع بالکسر کفتار نر ضباعین جمع مثل سرحان و سراحین ضبعانة ماده ضبعانات
جمع ضباع جمع للذکر و الانثی اضطباع ردا از زیر بغل راست بر کتف چپ انداختن ضبع ضبعة بالتحریک سخت آرزومند شدن ناقه بفحل ع کافه انضباع کذلک ضبعة
پیرترین از کمین ان اصل ضباعة نام زنی ضجع بپهلو خفتن ضجوع کذلک ع بفتحهما اضطجاع مثله ضاجع نعت منه و فی افتعل منه لغات قلب التاء طاء کاضطجع و الادغام
کاضّجع فیقال من الاصل لا یقولون اطّجع لانهم لا یدغمون الضاد فی الطاء و قال المازنی و بعضهم یکره الجمع بین حرفین مطبقین فیبدل مکان الضاد اقرب الحروف الیها
و هی اللام فیقول الطجع ضجاع بپهلو خوابانیدن و فتحه اسوی کسر میل دادن فلان حسن الضجعة مثل الجلسة و الرکبة ضجیع همخوابه تضجیع تقصیر کردن در کار و نزدیک شدن آفتاب بغروب
تضجع فرو ایستادن از کاری و مقیم بودن بر جای رجل ضجعة مثال همزة مرد بسیار خسبنده قال الفراء اذا کثرت الغنم فهی الضجعة و الضجعاء ضجوع نام موضعی قال الاصمعی ضجوع
لبنی ابی بکر بن کلاب و بطنی از بنی کلاب ضواجع بنها ضرع پستان شتر و گاو و گوسپند و مانند آن اضراع جمع تضلیر فرو دآوردن گوسپند پیش از نتاج و خوار و زاری کردن
و فی المثل اضرعتنی الحمی ضریع مضرعة بزرگ پستان ضریع ایضا شبرق خشک آن گیاهی است در عرب ضراعة بالفتح خواری و زاری ضرع بالتحریک سست ضارع الجسم ای
نحیف تضرع زاری کردن تضریع نزدیک شدن آفتاب بغروب سپیدن و بخشیدن و یک مضارعة مانند شدن تضرع بالفتح و ضم الراء نام موضعی و تضارع بضم التاء و الراء
نام کوهی به نجد ضعضعة پست و خراب کردن تضعضع فرو نشستن بنا و افتادن و فروتنی کردن و فی الحدیث ما تضعضع امرؤ لآخر یرید به عرض الدنیا
الا ذهب ثلثا دینه ضعفاء متضعضع مرد ضعیف راست در هر چیزی ضفع ریاضت دادن شتر را قال ثعلب ان یقال ضفع لنا دب ضفدع بکسر الضاد و الدال
جمع ضفادع ضفدعة مونث و بفتح الدال ایضا قال الخلیل لیس فی الکلام فعلل الا اربعة احرف درهم هجرع هبلع قلعم ضوکعة مرد بسیار گوشت گران
سنگ و میل ضلع بکسر الضاد و فتح اللام استخوان پهلو و قد تسکن لامه ضلوع اضلاع اضلع جمع ضلع ایضا کوهی خرد تنها کانه ضلع میل کردن و جور کردن
ع بفتحهما ضالع ای مائل جائر و یقال ضلعک مع فلان ای میلک و هواک معه و فی المثل لا تنقش الشوکة بالشوکة فان ضلعها معها ای میلها ضلع
بالتحریک کژ شدن خلقت ع کافه ضلع نعت منه و توانائی و بار گران بر داشتن ضلاعة بازو سخت اضلاع شدن ع بضمهما ضلیع نعت منه فرس
ضلیع تمام خلقت سطبر سرین بسیار عصب پهن میان تضلع شکم پر و سیراب شدن اضطلاع میل دادن گران بار شدن حمل مضلع بار گران و یقال فلان مضطلع
بهذا الامر ای قوی علیه و لا تقل مطلع بالادغام فانه من الاطلاع و قالوا ایضا هو مضطلع بهذا الامر و مطلع له ای قوی و مالک تضلیع الثوب جعل وشیه علی هیئة
الاضلاع ضوع جنبانیدن و دمیدن بوی مشک بی آرام کردن ترسانیدن ع فاضه انضیاع بانگ و فریاد کردن جوجه مرغ ضوع بالضم و فتح الواو
نوعی از جغد و آن را چرلک خوانند که همه شب بانگ کند اضواع ضیعان جمع ضواع بالضم بانگ چکاوک تضوع تضییع جنبیدن او در میان ترآن ضیعة ضیاع بالفتح
هلاک شدن ع فاکه و منه قولهم فلان بدار مضیعة مثال معیشة مضیعة ایضا آب زمین ضیاع ضیع بالکسر جماعت ضیعة تصغیر ضییعة و لا تقل ضویعة تضییع
ضائع و بی تیمار گذاشتن و فی المثل الصیف ضیعت اللبن یضرب لمن یطلب شیئا قد فوته علی نفسه امرأة کانت تحت رجل موسر فکرهته لکبره فطلقها فتزوج جارها رجل مملق فبعثت الی زوجها الاول
تستمیحه فقال لها الصیف ضیعت اللبن و الصیف منصوب علی الظرف رجل مضیاع آمضیع ضایعة بسیار ضعیف شدن مضیع نعت منه و یقال فلان بالکل فی معنی ضائع
ای جائع و قیل النبتة تخرس ما عدیش قالت ناجیة یبقی فی معنی ضائع تضییع المسک لغة فی تضوع فصل الطاء طبع سرشت که مردم بر آن آفریده شده است و هو فی
الاصل مصدر طبیعة طباع کذلک و مهر کردن سیم را و مهر نهادن بر نامه صلته بعلی و ساختن شمشیر و سبو از گل ع بفتحهما یقال طبعت من الطین جرة و طابع بفتح الباء
انگشترین و بکسر الباء لغة فیه طباع مهر ساز طبع بالکسر جوی طبع بالتحریک زنگ گرفتن شمشیر و جز آن و ریمناک شدن مرد و کاهل شدن ع کافه تطبیع پر کردن
مشک تطبع پر شدن نامه مطبعة انا طلوع بر آمدن آفتاب و جز آن ع فاضه مطلع بفتح اللام و بکسر جای بر آمدن مطلع بالتحریک بر آمدن کوه ع کافه اطلاع وقف شدن صلته بعلی

اطلع علیهم ای جاءهم وطلع عنه ای غاب و برآمدن مطالعة چیزی کسی نوشتن تا وقف کرد و یقال طالع لکتبه وطالعت الشیء ای اطلعت علیه تطلع بسوی چیزی نگریستن یقال تطلعت
الی ورود کتابک ای انتظرت اطلاع وقوف دادن کسی را بر سر صلته بعلی و برآوردن چیزی را و شگوفه برآوردن درخت و از بالای نشانه گذرانیدن تیر را دقی کردن
طلعا ضاوقی طاعنه بسکون دیدار طلع شگوفه نخستین بر درخت خرما طلعة یکی نخلة مطلعة آنکه دراز تر و بلندتر باشد از دیگرها استطلاع بر رسیدن طلع بالکسر اسم من الاطلاع
یقال اطلع طلع العدو ای سره و یقال کن بطلع الوادی بالفتح و بالکسر مطلع جای اطلاع یافتن بر چیزی و هو من شرف الی انحدار و فی الحدیث من هول المطلع شبه ما اشرف علیه
من امر الآخرة بذلک طلیعة الجیش طلایه لشکر و هو من یبعث لیطلع طلع العدو و طلاع الشیء بالکسر پر چیزی طلاع الارض ملء زمین مبابری زمین از زر امرأة طلعة خباءة
همه زن بسیار خویشتن نماینده و پنهان شونده طویلع نام آبی در بنی تمیم **طمع** طماعة طماعیة امید و امید داشتن **ع کافه** طمع طامع نعت منه اطماع امیدوار کردن
و یقال فی التعجب طمع الرجل فلان بضم المیم بسیار طمع شد و خرجت المرأة فلانة بسیار بیرون آینده شد و قضو القاضی فلان و کذلک التعجب فی کل شیء الا ما قالوا فی
نعم و بئس روایته تردی عنهم غیر لازمة لقیاس التعجب لان صور التعجب ثلث یقال ما احسن برا و اسمع به و کبرت کلمة و قد شذ منها نعم و بئس طمع ایضا رزق لشکر یقال امر لهم
الامیر باطماعهم ای بارزاقهم و امرأة مطماع زنی که بطمع آرد مردم را و لا یمنعه **طوع** طاعة فرمان بردار گردن **ع فاضه** صلته باللام و فراخ علف شدن
چراگاه و هو طوع یدیک ای منقاد لک فرس طوع العنان ای سلس استطاعة توانستن قوله تعالی فما اسطاعوا ان یظهروه بحذف التاء استثقالا لها مع الطاء و یکره قرن ادغام التاء فیها
فیحرک السین و لا یحرک ابدا و قرأ حمزة فما اسطاعوا بالادغام فجمع بین الساکنین بعض العرب بحذف التاء استثقالا فیقول استاع یستیع و بعض العرب یقول اسطاع یسطیع بقطع
الالف و هو یرید ان یقول اطاع یطیع و یجعل السین عوضا من ذهاب حرکة عین الفعل تطاوع نرم گردنی نمودن تطوع توانائی نمودن از خود و الخیر و فی نفسه باشد
امر عین مطوعة آنها که بطوع جهاد کنند بی آنکه بر ایشان واجب باشد و منه قوله تعالی الذین یلمزون المطوعین و اصله المتطوعین فادغم الثانی التاء تطویع آسان کردن
کاری بر کسی توانا کردن کسی را بر کاری و قوله تعالی فطوعت له نفسه قتل اخیه مثل طوقت ای رخصت و سهلت مطاوعة فرمان بردن و سازواری نمودن کسی مطاوع
و فلان حسن الطاعیة لک ای حسن الطاعة و جاء فلان طائعا غیر مکره خواهان و هم طوع اطاعة فرمان برداری کردن و میوه رسانیدن درخت یقال قد اطاع
النخل و الشجر اذا ادرک ثمره و لکن ان یجتنی و علفناک شدن چراگاه انطیاع فرمان بردن شدن طیع طایع یعنی **فصل الظاء ظلع** خمیدن ستور در رفتن
در رفتار **ع بفتحهما** ظالع نعت منه و تهمت زده و ظلع بالتحریک تنگ آمدن جای و زمین پیاپی مردم صلته بالباء **ع کافه** و یقال ارق علی ظلعک ای ورفق
کن با تن خود و ارقا علی ظلعک و قی علی ظلعک من وقیت ای الزمه و اربع علیه کذا فی محل اللغة **فصل الفاء فجیعة** مصیبت دنبال فجائع جمع فجع رد
کردن و مصیبت زده کردن **ع بفتحهما** تفجیع کذلک و یقال نزلت بفلان فاجعة تفجع دردمند شدن صلته باللام **فدع** کثری مونه دست و پای **ع**
**فاکله** فدع کف دست و پا در رفتن و روی رفته فدعة آن موضع کثری از دست و پا **فرع** از هر چیزی بر سو وی مهتر قوم و موی تمامه و شاخ درخت که از
آن شاخ درخت سازند یقال قوس فرع از شاخ ناکفانیده و قوس فلق از شاخ کفانیده و بعضا بر سر زدن بالقاف ایضا و برتر شدن از قوم خود و سر
باجبال و بلکام زدن اسپ را تا باز بهید و باز داشتن میان دو کس بر کوه شدن **ع بفتحهما** فرعة جای بلند فراع جمع جبل فارع کوه بلند و فارع ایضا نام الحصنی
فارعة زیر کوه و نام زنی و یقال انزل بفارعة الوادی و اخدر اسفله فراع از بالای کوه فرود آمدن یقال فرعت فی الجبل انحدرت لقیت فلانا فارعا ای
ای احدا مصعد و الآخر منحدر و کسی بجای فرود آمدن صلته بالباء یقال فرعنا بفلان ای نزلنا به و یقال بما افرعت ای بما ابتدأت و آب علف شتافتن پیش
از قوم و جولان کردن اسپ بهر جا و خبر باز داشتن و ذبح کردن فرع تفریع فرود آمدن از کوه و بر آمدن بر کوه و هو من الاضداد یقال فرعت فی الجبل ای انحدرت
و فرعت الجبل ای صعدت فروع الجوزاء کرباسی سخت و یقال له نجم الفروع رجل مفرع الکتف مرد پهن کتف تلاع فوارع بلندهای آب ها های وی فرع بالتحریک
اول نتیجه ناقه و مال و حقعت آماده و نام جای و بامری تمام شدن **ع کافه** افرع فرعان نعتان منه فرعت بالتحریک و السکون بیشی فرع جماعت
فریعة نام زنی تفریع بسیار شدن شاخهای درخت و رسیده قبیله را خواستن افتراع دختری ستدن فراعة زکوی که قلم دردی پاک کنند **فرقعة** رهم خانیدن انگشتان
و بانگ آوردن آن و هی التنقع بانگ آمدن از انگشتان افرنقاع برکندن و دور شدن از کسی صلته بعن یقال افرنقعوا عنه ای تفرقوا شعر عن **فرع** بالتحریک ترس

افزاع جماعت و ترسیدن ع ع کافه و پناه جستن بکسی یقال فزع منه وفزع الیه و فریاد رسیدن قال رسول الله صلی الله علیه وسلم للانصار انکم لتکثرون عند
الفزع وتقلون عند الطمع مفزع پناه جای یقال فلان مفزع للناس و هما مفزع و اسم مفزع و هی و هن مفزع لهم سواء فیه جمیعا مفزعة آنچه ازوی ترسید و شود افزاع
ترسانیدن و فریاد رسیدن تفزیع ترسانیدن و بیم گردانیدن و هو من الاضداد و صلة بعن و منه قوله تعالی حتی اذا فزع عن قلوبهم ای کشف عنها الفزع
فصع فشار دادن طب تا از پوست بیرون افتد و فی الحدیث نهی عن فصع الرطبة و غلاف سر نره برگردانیدن کودک ع بفتحهما یقال غلام افصع حلیع الکدکم
از غلاف بیرون آمده باشد تفصیع متعد منه انفصاع لازم منه فقصاع گرفتن چیزی خود را از کسی برجای خود و غلاف سر نره برگردانیدن کودک قطاعه بر
انجامیدن کار ع بضمهما امر قطیع ای شدید شنیع جاوز المقدار اقطاع کذلک امر مقطع ای قطیع و بر شتی رسانیدن و یستعمل مجهولا ایضا و قطیع یافتن کار
استفطاع مثله قعقعة راندن شان گوسپند را بقع قع گفتن لا هو قعقاع و قعقعی قعقانی اذا کان خفیفا فی ذلک فقوع سخت زرد شدن ع بفتحهما و صنه
اصفر فاقع لغت منه و قوله تعالی صفراء فاقع لونها علی التقدیم و التاخیر ای لونها فاقع فاقعة سختی فواقع جماعت فقاع آنچه فقاقیع غوزهای شراب فقع تیز داد
و نوعی از سماروغ و بالکسر مثله فقعه سماروغ تفقیع از انگشتان بانگ بر آوردن تنجسانیدن آن فلع شکافتن چیزی ع بفتحهما تفلیع کذلک انفلاع لازم منه تفلع
ترقیدن پای فلع بالفتح و الکسر نیز شکاف پای فلوع جماعت یقال فی الحرش لعن الله فلعتها قنع بالتحریک غرون بسیار شدن آن ع کافه مسک وقنع خوش بوی تیز بوی قوعة
دمیدن بوی خوش و کذا بالغین فصل القاف قبوع سر در پوست کشیدن خارپشت و سر در گریبان کشیدن مردم ع بفتحهما و در زمین رفتن و تا سر افتادن فالج
با تا سه و بینی فشاندن خوک قباع مثله یقال قبع قباع گفتار الخنزیر و امراة قبعة ای طلعة ای تقبع مرة و تطلع اخری قبعة ایضا علی که نزدیک سر راهنمای موش تا شد بوسته
چون از چیزی ترسد در وی رود و قبیعة بند شمشیر و کار دو سوراخ بینی خوک قبعة مثله قنبعة غلاف شکوفه قنبعه در غلاف غنچه شدن شکوفه درخت قباع بالضم پیمانه بزرگ
و لقب مردی قتاع ...... آبخوردن یا ان القتاع پنهان شدن قدع عنان دن سپ را و بازداشتن کسی از کسی ع بفتحهما انقداع بازایستادن فرس قدوع اسپ حاجت امداد
بعنان دن باز ایستد و فعل الانقداع الی انصار بالغه و هو کریم قدع بالتحریک ضعیف شدن چشم ع کافه و کم سخن و شرمگین شدن تن بد چشم شدن اسپ و نزدیک شدن سال یقال
قدعت لی الخمسین ای دنت امراة قدعة و فرس قدع تقادع شتافتن در چیزی بر یکدیگر و پیشی جستن و تیزه زدن با یکدیگر و فی الحدیث یحل الناس علی الصراط یوم القیمة
فیتقادعون بهم جنبتا الصراط تقادع الفراش فی النار قدع زدن توی بیک ... قذع فحش و پلیدی از زبانی و تحقش و بدی شنام دادن ع بفتحهما اقذعه ای که بملک
و فی الحدیث من قال فی الاسلام شعرا مقذعا فلسانه هدر قذاع سخنان زشت قذع ذلوث وی نیز است قرع کد و قرعة یکی قرعة یکی رفتال زدن قرعه و در کوفتن و بعصا
بر سر زدن و تمام خوردن آنچه در کاسه بود چنانکه لب کاسه برینیانی زند ع بفتحهما یقال قرعه بالاناء جبهته و فی المثل ان العصا قرعت لذی الحلم ای ان الحلیم
اذا نبه انتبه و اصله ان حکما من حکام العرب عاش حتی اهتر فقال لا بنته اذا انکرت من فهمی شیئا عند الحکم فاقرعی لی المجن بالعصا لارتدع قرع قرع کشتی
کردن فحل ع بفتحهما استقراع کس نشیر خواستن ..... خواه شدن ماده گاو اقراع بگشنی دادن گشن را و بهترین مال بکسی دادن قرعة بالضم برگزیده
مال و آنچه بقال زند قرع بالتحریک آبلهای سفید که بر شتر بچه بر آید و بی موی شدن سر علتی ع کافه اقرع کل که بعلتی شده باشد قرع بالضم قرعان
جماعت و ذلک الموضع من الراس القرعة بالتحریک قبول کردن مشورت را و باز ایستادن از آنچه فرمایند قرع لغت منه و خالی شدن درگاه از مردم و خادم ع کافه یقال
نعوذ بالله من قرع الفناء و صفر الاناء و فی الحدیث عن عمر رضی الله تعالی عنه قرع حجکم ای خلت ایام الحج من الناس و مراح قرع اذا لم یکن فیه ابل و قال ثعلب
نعوذ بالله من قرع الفناء بالتسکین علی غیر قیاس اقرعان دو برادر اقرع بن حابس و مرثد بن حابس ج اقرع نوعی از مار شجاع اقرع مثله و یقال هذه الیک
الفاقرعه من الخیل و غیرها ای الفاتاما و هو کنت لکل الف کما ان هنیدة اسم لکل مائة مقرعة کوبه مقارع مثین مقرع ستور گزیده بجهت گشنی را قمیة و لقب
مرد بی قرارع صلب سخت اقارع جماعت القارعه قیامت و سختی روزگار قوارع الدهر سختیهای روزگار یقال قرعتهم قوارع الدهر ای اصابتهم و نعوذ بالله من قوارع
فلان و لواذعه و قوارص لسانه قارعة الدار سرای قارعة الطریق بر سر راه قوارع القرآن آیتها که بوقت مهما و بجهة حرز خوانده شود قرنع شتر که و آید بر آمده
قرعی جامه تنال مریض و شمش یقال استنت الغصال حتی القرعی گرمهیه یقال فلان قرعیه دهره و احلفا یقال فلان قرعة بعنک امعا مک قرعیه اهلبیت بهترین جای خانه بهترین

برو بسیار جهید و گلیم لیرد اقراع برابستی باز داشتن و نرم شدن یقال اقرع فلان اذا ذل و قرعه انداختن میان قوم یقال اقرعت بینهم و عنان بر زدن ستور را
باستد یقال اقرعت الدابة بلجامها ای کبحتها به و قرعه ای کنفعه ای اعطاه خیر ماله و فلان لا یقرع ای لا یقبل المشورة والنصیحة و تقریع ملامت کردن و سرزنش کردن و قریع را دو شتر کردن
و سرزنش کردن و مقارعه یکدیگر را کوفتن و دلیران مر قرعه انداختن با هم یقال قارعه فقرعه اذا اصابته القرعة دونه اقتراع قرعه زدن و قرعه دن تقارع کذلک تقرع برگشتن از پهلو به پهلو یقال
یقال بات القنفذ ای تقلب و قریع بالتصغیر بد ربطی از میم اقرع یا سعد [illegible] زن کمان و آنکه [illegible] و فلان قرثعة مال بالکسر ای انکه مال
نیکو نگاه دارد و درست اذ نیکو شود قرصعة [illegible] شدن [illegible] الرجل [illegible] و رفتار [illegible] قروع سبک شدن و شتاب رفتن
آهو در گریختن عم بفتحها ومنه قولهم قوزع الدیک اذا انغلب [illegible] قزعه [illegible] شتران خرد [illegible] جای ستردن [illegible] تقریع ستردن
[illegible]
[illegible] قشع [illegible] قشعه [illegible]
[illegible]
[illegible] قشعت القوم فاقشعوا وتقشعوا ای فرقتهم فتفرقوا [illegible] بالکسر پاره ابر که بعد ازان
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] قصاعه [illegible] قطع [illegible]
[illegible]
[illegible] بفلان فهو مقطوع به وانقطع به فهو منقطع به اذا عجز عن سفره [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

مقاطعه بریده کردن بر چیزی تقاطع بریدن دو گروه از هم اقتطاع باز ماندن از چیزی جدا کردن و اقتطع فلان طائفة من مال فلان ای اخذ … قعقعه آواز
سلاح و نحو آن در رفتن و در زمین جنبانیدن و فی المثل ما یقعقع له بالشنان قعقاع بالکسر کذلک مقعاع بالفتح … و داریا … بکوفه در راه … و قیل قرب مقعاع
… و خرمای خشک تب لرزه و قعقاع بن شور نام معروف بفضل حمار قعقانی بالضم سخت آواز مقعقع آنکه قداح را میگرداند در میسر قعاقع آواز رعد
بیابانی و مواضع از بلاد عبس تقعقع جنبیدن و یقال تقعقعت عمدهم ای ارتحلوا و فی المثل من یجتمع یتقعقع عمده کما یقال اذا تم امر دنا نقصه قعیقعان نام کوهی بمکه
… قعقع بالضم … دراز منقار قعاع بالضم آب غلیظ مر اقعاع فرود آمدن قوم بر آن آب قفعه زنبیل خردی گویند قفعاء درختی قفع در
تشنیده شدن … و پای … عم کافه اذن قفعاء کانها اصابها … و رجل قفعاء پای انگشتان … رجل اقفع نعت منه و قوم قفع الاصابع
و رجل مقفع الیدین قنفع بالکسر کل خشک شده بر زمین که تر قد بر کنده شود **قلع** … بر کندن عم بفتحهما و نام معدنی که از وی ارزیز خالص
خیزد و قلعی منسوب الیه و فی المثل عجمتی فی قلعی ای فی فرادتی اقتلاع برکندن انقلاع و تقلع لازم منه مقلوع امیر معزول و دائرة القالع دائره تکون تحت اللبد و یکره اقلاع
باز ایستادن قوله تعالی و یا سماء اقلعی و باز ایستادن تب و یقال ترکت فلانا فی قلع بالسکون و الحرکة من حماه ای فی اقلاع منها قلعان دو برادر از بنی نمیر و سمهما
صلاة و … قلعه حصار مرج القلعه بالتحریک موضعی در بادیه سیف قلعی منسوب الیه و پاره بزرگ از ابر قلع جات … ایضا پاست پای نشدن در کشتی عم کافه
رجل قلع القدم نعت منه و هذا منزل قلعه بالضم ای لیس بمستوطن و مجلس قلعه اذا کان صاحبه یحتاج الی ان یقوم مرة بعد مرة و هم علی قلعة ای علی رحلة و فلان
قلعه آنکه بر زمین نتواند بودن و در کشتی زود افتد قلعه ایضا مال عاریت و فی الحدیث بئس المال القلعة مقلاع فلاخن قلاع سر سنگ و فی الحدیث لا یدخل
الجنة قلاع قلاع بالضم و التخفیف … که زیر او … بر آمده باشد و نوعی از بیماری ستور قلاعه پاره از وی و صخره بزرگ در صحرا افتاده
و هر کلوخ و سنگ که آن را بدست یا بفلاخن اندازند قلع بالکسر بادبان قلاع جات سفن مقلعات کشتیهای بادبان **قمع** … قهر کردن و خوار گردانیدن
اقماع مثله مقمعه بالکسر عمود آهنین مقامع جات انقماع خوار شدن قمعه بالتحریک نام مردی و سر کوهان شتر قمع جات و مگس … که بر ستور نشیند قمع بالتحریک ایضا
مگس … آن عم کافه قمع بالکسر مع سکون و حرکة و بالفتح ایضا سر خنورهای سر تنگ … تا آن قمع مصدر منه
و قمعت الوطب ای صنعت فی رأسه القمع اقماع از سوراخ مشک آب خوردن مثل الاقتباع و یقال للبخار یقمع ای یحرک راسه **قنوع** بالضم خواستن خوار مندی و نیاز
نمودن در سوال عم بفتحهما قانع و قنیع نعت منه و یقال قنوع … و رضا نمودن و قانع بمعنی الراضی و هو المعنی الاشهر فیه و هو من الاضداد و فی المثل خیر الغنی
القنوع و شر الفقر الخضوع و میل کردن ستور سوی چراگاه عم کافه و سوی خوابگاه عم بفتحهما قناعه بالفتح خرسندی … بنده … قسمت شد عم کافه
قنع قنوع نعت منه مقنع بالکسر سر افکنی زنان قنوع … که بر بالا مقنعه باشد و … از برگ خرما قنع بالکسر کذلک مقنع بالفتح گواه عدل یقال فلان شاهد
مقنع و رجل قنعان و مرأة قنعان بالضم یستوی فیه المؤنث و المذکر و التثنیة و الجمع ای مقنع رضی قنعان بالکسر هموار میان دو … مقنع آنکه دندانها در رون
روئیده باشد رجل مقنع خود بر سر نهاده تقنیع مقنعه بر … التقنع لازم منه و تازیانه بر سر زدن و … کردن … بوقت … جنگ
اقناع سر در روا کردن و منه قوله تعالی مهطعین مقنعی رؤسهم و دو دست بر داشتن در دعا و گردن دراز کردن شتر بحوض تا آب خورد و … جامه را تا آنچه در دست
… سبوی آب … تا پر شود و … ستور را سوی چراگاه و خوشنود گردانیدن **قوع** قیاع … نهاده عم … قیاع …
قاع زمین هموار … قیعان جات … ایضا … جمعه … **فصل الکاف** یقال … الدار … کتع ای …
بالضم و فتح بچه روباه و مرد لئیم کتعان بالکسر جات … جمع کتعا فی توکید التانیث یقال اشتریت … کتعاء … کتع و کتع
اجمعین اکتعین و لا یقدم کتع علی جمع و لا ینفرد لانه اتباع له رجل کتیع … تمام … عم بفتحهما کثوع … عم
بفتحهما … کذلک … بالضم … کرع بالتحریک باران ایستاده … آب بر دهن … خورد
از جوی عم بفتحهما و کسر اکراع … آب ایستاده … کراع … ستور … اسم … منه

و برهان آب بر داشتن ع کافه کراع بالضم پاچه گوسپند و گاو و خران و هو منزلة الوظیف فی الفرس و البعیر و هو مستدق الساق یذکر و یونث اکرع و اکارع جمع

و فی المثل اعطی العبد کراعا فطلب ذراعا لان الذراع فی الید و هو افضل من الکراع فی الرجل و یقال الکراع انف یتقدم من الحرة ممتد و قال الاصمعی هو عنق من الحرة ممتد

و الکراع ایضا اسم لمجمع الخیل کرسوع استخوان پیوند سر دست از سوی خنصر کسع سپیدی گرد اگرد شنه اسپ و آن موی‌ها است نگان بود که بر پیوند سر دست و پای است

و خر باشد الا ای سم و راندن مردم را و سپوختن در پس پشت یا به پشت پای بر سر زدن و لکیستان ناقه را تا شیر باز گردد نه یقال کسعت الناقة بغبرها ای ترکت غبرها فی خلفها

بالماء البارد لیتراد اللبن فی ظهرها و ذلک اذا خفت علیها الجدب و رجل کسع ای عزب و هو من زودت بقیته فی ظهره اکتساع دم بیان پای در آوردن سگ کسعة

بالضم خران کرو کسوم خر میم زائده کسع بضم اول و فتح ثانی حی از یمن و منه قولهم ندامة الکسعی و هو رجل من بنی ثعلبة حتی اتخذ منها قوسا فرمی الوحش عنها لیلا فاصاب و ظن انه اخطاء

فکسر القوس فلما اصبح رای ما اصمی من الصید فندم کشع القوم عن القتیل تفرقوا کعلعة باز داشتن لکعلع باز ایستادن و بر دل شدن و الکعة العرق لو احبس

عن وجهه رجل کعکع بهمنین جبان ضعیف کوع مصدر منه ع فاضه که و الکسر جود فهو کع و کاع کلع کفکیها و دستها کی پای ع کافه انا کلع و سقاء

کلع خنور و مشک کلیع بسته کلعة رمه از گوسپند ذو الکلاع نام یکی از ملوک یمن متبع هم خوابه کمع بالکسر کذلک مکامعة هم خوابگی کردن و منه ما نهی النبی نهی عنها

کنوع فراهم و منقبض شدن نزدیک شدن کار و میل غروب کردن ستاره و نرمی و فروتنی کردن ع بفتحهما اکناع مثله و ایضا بر دام آوردن ع نوت

فرود آمدن از هوا لنع بالتحریک در کشیده شدن انگشتان ع کافه کنع بعقف آوردن کسی را کنع لازم منه کتناع گرد آمدن قوم کوع کاع استخوان ساق

دست از سوی انگشت ابهام و یقال احمق من الذی یمتخط بکوعه اکواع کرساق کوعا مونث منه کوع برساق دست گرفتن سگ در یک ذکرها ع فاضه کیع

ترسیدن از چیزی ع فاکه فصل اللام لذع سوختن آتش کی و سوزش دادن کسی را بزبان ع بفتحهما یقال نعوذ بالله من لواذعه تلذع سوختن

جراحت و ریش بود ذعی مرد تیز خاطر و ظریف لسع گزیدن مار و کژدم ع بفتحهما لطع لیسیدن و بشش پای زدن در پس کسی ع کافه التطاع تمام آب

حوض و جز آن را خوردن لطع بالتحریک سپیدی درون لبها و آن بیشتر در سیاهان از مردم بود و رفتن دندان مردم چنانکه بجا ماند رجل الطع و امراة لطعاء منه

و اللعاء ایضا زنی که فرج او کم گوشت باشد لعاع بالضم گیاهی نازک در اول رستن و منه قیل الدنیا لعاعة لعاع رویانیدن زمین گیاه را لعی برچیدن

لعاع اصلها تلعع فکرهوا ثلث عینات فابدلوا من الاخیرة یاء لعاعة ملف سبک تعلع نام کوهی و سراب تعلعة و درخشیدن سراب و شکستن استخوان تلعلع چشم سیاه شدن کرسنگی

و شکسته شدن استخوان تعیعه تا نکادرس تلفع سر پوشیدن صلته بالباء و بشکوفه کردن توت و ان را تلفع جامه در سر کشیدن زن چادر و خود پیچیدن برگ فروگرفتن

درخت را پیری فرو گرفتن مرد را لفاع بالکسر چادر لتفاع چادر در خود پیچیدن و سبز شدن زمین به نبات لقع بچشم کردن کسی را ع بفتحهما و یقال لقعه ببعره

و لقعه بعینه ای عانه ابو عبید و لم یسمع اللقع الا فی اصابة العین و فی البعرة لقاعه بالضم و التشدید مرد حاضر جواب التقاع برگشتن گونه روی خزان و سنبل مهولا

لکع رسم جفسیدن بر اندام ع کافه رجل لکع مرد لئیم و خوار بنده و نفس و امراة لکاع مثل قطام و تقول فی النداء یا لکع بالضم و لا تومن یا ذو لکع لکاع

مصدر منه ع کافه الکع لکعاء نعت منه و لا یعرف لکع فی المعرفة لانه معدول من الکع و یقال للفرس ذکر لکع و للانثی لکعة و هذا ینصرف فی المعرفة لانه لیس

ذلک المعدول الذی یقال للمونث منه لکاع و انما هو مثل صرد و نغر لکع ایضا خرکره و کودک خرد و فی حدیث ابی هریرة اثم لکع یعنی الحسن او الحسین رضی الله تعالی عنهما لکیعه

کنیزک فرومایه بنو الکیعة گروهی لکع گزیدن مار و کژدم و نیز زدن بره پستان مادر را بوقت مکیدن ع بفتحهما لمع لمعان روشن شدن و درخشیدن ع

بفتحهما یقال لمع البیت اذا اضاء و یقال للسراب لمیع و یشبه به الرجل الکذب اتباع کذلک لماعة دشت عقاب لمعة پاره گیاه خشک و میان گیاه تر و پاره از

عضو که خشک ماند در وضو یا غسل الممی مرد زیرک تیز خاطر لمعی کذلک المانع لمعه بر آوردن زمین و پستان کردن ماده یان فی لمده خرما ده شیر و سر های پستان

سیاه شدن و بستن بر آوردن مملة بالباء اتباع مثله یقال امتع بالشی و امتعه ای اختلسه نه برگشتن سبیل ملمع اسپ ابرش یعنی چهار و آن

نقطها باشد مخالف رنگ او لوعه سوزش عشق ع فاطمه التیاع سوختن دل از عشق و یقال انا لاعة لواد الی حشیاری لاعیه لعنو و رجل ا اع

لاع مرد بد دل تهمند و بیع مصدر منه ع فاکه لیعه نام مردی فصل المیم متع بر آمدن روز و مه و دراز شدن ماتع دراز از هر چیزی و منفعت گرفتن

بچیزی صلته بالباء و هر بیدن بوزن منع لغة فیهما میزان ماتع ای راجح و حبل ماتع ای جید الفتل و نبیذ ماتع شدید الحمرة و کل جید فهو ماتع متع دراز
کردن و برخورداری دادن متاع اخر بان منفعت و منه قوله تعالی ابتغاء حلیة او متاع تمتع برخورداری یافتن استمتاع کذلک متعة بالضم برخورداری
و منه متعة النکاح و متعة الطلاق و متعة الحج لانه انتفاع امتاع برخورداری دادن و یافتن صلته بالباء متعد و لازم و بی نیاز شدن از کسی صلته بعن بالکسر
احمق مجعة بالضم مجعه مثال همزة کذلک مجاعة بی باکی کردن کمنع کافه و امرأة مجعة قلیلة الحیاء تماجع بی باکی کردن با هم مجیع نوعی از طعام که بشیر و خرما
سازند مدع گفتن بعضی خبر را و بعضی را نهان داشتن کمنع لغة فیهما و جمل انه احتفن هذا ما نکر نتواند نگاه داشت و در و تمگو... مرعی چراگاه فراخ آب و
علف مرع امراع کذا مراعة مصدر منه کمنع لغة فیهما مرعه علف ناک شدن جای مرع نعت منه و روغن بسیار بر سر کردن و امرع جای آب و علف رسیدن و فی المثل اعرت
فانزل و یقال القوم ممرعون اذا کانت مواشیهم فی خصب ارض امرعة ای خصبة مرعة مثال همزة مرعی مانند تدرو مزع شتاب رفتن آهو و سباع کمنع لغة فیهما
تمزیع جدا کردن و منه مازگردن تمزع پاره پاره شدن از خشم و فی الحدیث انه غضب غضبا شدیدا حتی یخیل الی ان انفه یتمزع قال ابو عبید لیس یتمزع
بشیء ولکنی احسبه یترمع و هو ان تراه کانه یرعد من الغضب و لم ینکر ابو عبید ان یکون التمزع بمعنی التقطع و انما استبعد المعنی مزعه بالضم پاره گوشت یقال
ما علیه مزعة لحم و ما فیه مزعة من الماء ای جرعة مزعة بالکسر پاره از پر و پنبه مثل المزقة من الخرق مشع و لنسع با دشنام مشتع و رزیدن و گرد کردن و گویند
دوشیدن امتشاع تمام شیر پستان را دوشیدن و یقال امتشع من فلان ما معه ای اخذه ما و جدت و ربودن چیزی را ذئب مشوع گرگ رباینده مصع
جنبانیدن ستور دم را و بشمشیر زدن و رجل مصع ای ضارب بالسیف و آب سر زدن پستان ناقه را و شتاب رفتن کمنع لغة فیهما و انداختن مادر بچه را
و درخشیدن برق و جز آن فهی ماصع ای براق و بازگشتن شیر از پستان ناقه ماصعة نعت منه و کل شیء ولی و ذهب فقد مصع و هو ماصع ای ذاهب
و مصعت الابل اذا ذهبت البانها و مصع البرد ای ذهب و مصع فی الارض و امتصع ای ذهب مماصعة مقاتله کردن امصاع صاحب شتران شیر باز
گشته شدن مصعة مثال همزة مرغی و میوه درخت عوسج مصع جماعت تمصیع درخت و چوب بریده را ماندن با پوست تا آب او خشک شود تمطیع
العود ماندن چوب تر با پوست تا خشک شود معمعة آواز نیستان که بسوزد و آواز دلیران در معرکه معمعان سختی گرما یقال یوم معمان ای شدید الحر
معمعة ایضا در گرما شدن معمع زن ساخته روزگار با اهل معمعی مردم که هرکه غالب باشد با او شود و مع با وی کلمة تدل علی المصاحبة و هو اسم لانه قد یکون منونا
تقول جاءوا معا مقع دشنام دادن فحش یستعمل مجهولا یقال مقع فلان بسوأة ای رمی بها و سخت خوردن شراب و آب را امتقاع گونه روی گشتن از ترس و مانده یقال
امتقع لونه مجهولا و کذلک انتقع و ابتقع بالنون و الباء و بالمیم اجود ملع رفتار تیز ساکنة لغة فیهما املاع کذلک ملع ملاع بیابان بی نبات و من امثالهم قولهم اودت به
عقاب ملاع و یقال ذلک فی الوحد و الجمع و هو شبیه بقولهم طارت به العنقاء و حلقت به عنقاء مغرب کذلک الملیع و هو الشر ایضا منع بازداشتن و هو خلاف الاعطاء کمنع
لغة فیهما مانع منوع مناع نعت منه و بازداشتن کسی را از کاری و چیزی امتناع بازایستادن ممانعة بازداشتن از یکدیگر مناعة عزیز شدن و دشوار شدن جای کمنع لغة فیهما
جبل منیع و مکان منیع و هذه منیعة و هو فی عز منیع و فی عز و منعة بالتحریک و هو جمع مانع ایضا مثل کافر و کفرة ای هو فی عز و من منعه من عشیرته و منعة منع ای تحصن میع
روان و تنک شدن چیزی چون روغن و مسکه و جز آن کذا امن کمنع کاه میع کذلک میعة رفتن چیزی ریخته چون آب و روغن و جز آن و شادمانی و اول بهار و اول جوانی و اول
روز و صمغ آن یتلم ست از درختی در روم و او سائل و یابسه باشد فصل النون نبع بیرون آمدن آب از چشمه و جز آن کمنع لغة فیهما و ضرب کذا منبوع چشمه و منه قوله تعالی حتی تفجر لنا
من الارض ینبوعا ینابیع جماعت ینابیع البعیر المواضع التی یسیل منها عرقه نبع درختیست که از وی کمان سازند و از شاخهای وی تیر سازند نبعة چوبی از وی نباعة وضح و تشبیع
شهری نباعة و بر یقال کذب بناعة اذ ارم ای ضرط و بالغین المعجمة ایضا نجع کارگر آمدن طعام کمنع لغة فیهما و طلب نیکوی آب و علف شدن و در خوردن اثر
کردن سخن و پند و دارو و ما انجع بما لغو ای ... نجع الصبی اللبن و نجع الدابة المدید و مدید آرد جو باشد که ابرا با آب و نیم تنگ کنند مثال ... و ستور را خورانند تا زود فربه شود
نجم مدید دادن ستور را نجعة بالضم آب و علف نگاه کردن انتجاع طلب آب و علف و منفعت و نیکوی شدن منتجع منجع جستن آب و هولا قوم ناجعة و منتجعون نجیع خون که بسیاه زند
قال الاصمعی هو دم الجوف خاصة نخع ... التشیع ... کشتن ... مثله و نخاع سپید ... کار دار و در ... یقال ... منخوعة و خالص کردن دوستی و نصیحت ...

بالفتحتین منخع وهو مفصل الفهقة بین العنق والرأس من باطن نخاع بالضم والفتح مغز مهره پشت که آنرا حرام مغز گویند نخع قبیله از یمن انتخاع دور شدن از زمین خود
نزع کشیدن چیزی از جای خود و برکندن و تباه شدن بید یقال نزع الی ابیه فی الشبه ای ذهب وفی المثل العرق نزاع وکشیدن کمان یقال نزع فی القوس
ای مدّها وفلان فی النزع ای فی قلع الحیوة نزاع آرزومند شدن یقال نزع الی اهله وبعیر نازع آنکه آرزومند چراگاه وجای خود باشد وغنم نزع حرامی تطلب الفحل نزیع
غریب نزائع الخیل اسپانی که از قومی دیگر کشیده باشند وکذا نزائع الابل نزائع ایضاً زنها که به بیگانگان داده باشند نزوع برو جستن از کار عع فاکه وفی المثل
الامراء ای نزعة اذا قام بصلاحه اهل الامانة وهو جمع نازع نزع نزوع بالفتح ونزیع چاه که قعر او نزدیک باشد نزع موی پیشانی بر دو جانب پیشانی الانزع نعت منه زعراء
نعت المؤنث ولا یقال نزعاء نزعه کسی که موی پیشانی او ... آنرا اجلح هم گویند وهما نزعتان منازعة باهم کشش کردن بخصومت وآرزومند شدن یقال بینهم نزاعة بالفتح ای خصومة
فی حق تنازع خصومت کردن دو گروه باهم انتزاع ... تنازع شدن ... منتزعاً الی ... نازعاً انتزاع برکندن کسی ... یقال انتزعت الشیء فانتزع
ای قلعته فانقلع تمام منتزع کننده ... منزع بکسر المیم تیر منزعة بازگشت ... کار وتدبیر یقال ... منزعة بکسر المیم ... فلان قریب المنزعة ای قریب الهمة ویقال
... منزع کار ... ای طیب ... نسعة بالکسر نوار تنگ ستور نسع بفتح اسکون ... تسوع ... ونیک
عع بفتحتما المسع مسع باد شمال نشوع بالفتح والغین المعجمة ایضاً دارو در بینی ... عع بفتحتما ... تلقین کردن ...
... در بینی چکانیدن انتشاع ... نصوع خالص شدن ... عع بفتحتما ... ناصع ای خالص یقال ابیض ناصع واصفر فاقع
قال الاصمعی کل ثوب خالص البیاض ... فهو ناصع نضع ... نصاع ... آشکارا کردن ... نطع بالفتح والکسر
والحرکة ... گستردنی از ادیم ... انطاع ... نطع بالکسر ... السکون الحرکة کام وشکنهای کام ... تنطع ... سخن بالفتح
نطاع ... بالضم ... دور شدن نجاعة بالضم ... نقع سود وسودکردن عع بفتحتما ... منفعة سود ... انتفاع
... نقع گرد ... گرد آمدن آب ... در چاه ... فی الحدیث انه نهی ان یمنع نقع البئر ... آب
... نقع جمع ... وفی المثل انه لشراب بانقع ای انه معاود للامور ... نقوعة بالضم ... نقوع بالفتح ... خرما
... بالکسر ... منقعة ... وهی ایضاً برمة صغیرة ... فیها اللبن ... منقع بالفتح موضعی ... آب گرد آید ... نقوع گرد آمدن آب ... در چاه
شدن آواز ... فریاد یقال نقع الصوت ... ای ارتفع ... از سفر رسیده ... نقیعة ... نقعت ... ای نحرت ... شتر کشتن ... مهمان ...
فی ... اذا لقی الرجل منهم قوماً یقول ... نقع لکم ... انتقاع ... یقال نقعت بلما ... ای رویت ... آب ...
خبر ... نقوعا ... قال الاصمعی نقعت بالخبر ... نقع تشنگی نشاندن فی المثل ...
... ویقال سم ناقع ای بالغ ... منقع ... جاه بسیار آب ... گرد آمده ... آب ... میوه ...
... گرد ... مسافر ... نقائع ... ای یجزرهم کما یجزر الجزور ... نقیعة
... نقاع ... میوه ... منقع قال ابو عبیدة ... استقاع ...
... انتقاع ... گوسپند ... استنقاع ... آب ... کامه
... استنقع ... یقال استنقع الشیء فی الماء ... گرد آمدن آب ... نکع ...
عع بفتحتما صلته یعنی ... نکع ... نوع گونه ... نوع ...
شدن نوع بالضم تشنگی ... یقال جائع نائع ... نوع ... بنشتن ...
... عع بفتحتما بمعنی التهوع فصل الواو ودعه بالتشدید ... یقال ... ودع ... بالنون ...
... ایضاً ... وجع ... رنجور ... اوجاع وجاع ... رنجور ...

شدت عع کافه وجع توجع ویتوجع وباجع ایضا بالیاء والهمزه فهو وجع وهم وجعون و وجعی و وجاعی ونسوة وجاعی ایضا و وجعات وتوجع توجیع
بکسر الیاء ولا یقولون یعلم استثقالا للکسرة علی الیاء غلط جمعت الیاء ان قوما احتملها لم تحتمله للمفردة وفلان یوجع رأسه بنصب السین ویجعه رأسه ایضا تحرکی
و بوجعی کرسی ای بجاع و درد مندکردن ضرب وجیع ای موجع مثل الیم بمعنی مولم توجع درد مندی نمودن مرثیه گفتن مرده را توجیع بمعنی جهه بالکسر جعبه توجیع بدرد
آوردن عع بفتحهما وداع بالفتح پدرود و تودیع التحمل ذخیره داشتن کفن از جهت کشتی و قوله تعالی ما ودعک ربک وما قلی قالوا ما ترکک تودیع نفوس و رحا دادن
نهادن جلمه را و دعه بالتحریک و بسکون شبیه گره آنرا مور چه خواننده و دعات جماعات دعة تن آسانی وما یخرج من البحر وفیه عع بضمهما و ودیع ذی صفت منه
یقال انه لفلان المکارم و ادعا من غیر کلفه رجل متدع ای صاحب دعة بدرجه مواد عه مصالحت کردن تواد ع تصالح ویقال علیک بالموادعة بالسکنه والوقار والاوقایه
ودعه کما لا یقال من المعسور المیسور عسره یسیره و دع بان وهو امر بمعنی الترک یقال دع ذا و دعه کما یقال ذره و دعه قال المولف سمعت ممن له نصاب تام و نصیب
عام من العربیة ان کلمتی دع و ذر امران فی معنی الترک الا ان دع المخاطب یترک الشی قبل العلم به و ذر امر ترکه بعد ما علمه و روی ان بعض الائمه سال الامام فخر الدین رازی
رحمة الله عن قوله تعالی اتدعون بعلا وتذرون احسن الخالقین لم لم یقل وتدعون احسن الخالقین وهذا اقرب الی الفصاحة للمجانسة بینهما فقال معناه ان الامر اتخذ هم
الاصنام آلهة وترکوا الله بعد ما علموا ان الله ربهم ورب آبائهم الاولین استنکار او استکبار او لذلک قیل لهم وتذرون ولم یقل وتدعون و اسر اهله وقال الجوهری ولا یقال
ودعه ولا هو وادع وانما یقال ترکه وهو تارک وربما جاء فی ضرورة الشعر ودعه فهو مودوع علی اصله و دیعه زنهار ودائع جمع ایداع ودیعت نهادن کسی بنزد کسی
ایداع نیز ودیعت نهادن وهو من الاضداد استیداع نگاه داشتن خواستن ودیعت مسلمانان میدعه جامه کهنه مودع جمع آن ودع نامی از نامهای کلنگ ودعان نام جای
ورع بالتحریک پرهیزگار قال ابن السکیت اصحابنا یذهبون بالورع الی الجبان ولیس کذلک انما الورع الصغیر الضعیف الذی لا غنا عنده یقال انما مال
فلان اوراع ای صغار و ورع بالضم و رع و رعه ضعیف وبی فایده شدن عع بضمهما ورع ورعه بکسرالراء پرهیزکاری عع بکسرهما ورع ورعت منه فلان
ای الرعه ای طیل الورع تورع پرهیز نمودن توریع باز داشتن فی حدیث عمر رضی الله تعالی عنه ورع اللص ولا تراعه ای اذا رایته فی منزلک فادفعه وکفه ولا تنتظر
ما یکون منه بازگردانیدن لشکر را از آب موارعه با هم سخن گفتن وریعه نام اسپی وزع باز داشتن عع بفتحهما واول و آخر لشکر را فراهم آوردن ایزاع باز
ایستادن ایزاع بر غا لایدن تحریص یقال هو موزع به ای مغری به وزع بالفتح اسم و مصدر ربیه ور الهام دادن قوله تعالی رب اوزعنی ان اشکر وبارة بول من هین ماقیه
استیزاع الهام خواستن شکر نعمت را از خدای تعالی وازع سرهنگ وسالار لشکر و باز دارنده و سلطان وزعه بالتحریک جمع قوله تعالی فهم یوزعون واکلب
ایضا یسمی وازعا لانه یکف الذئب عن الغنم توزیع قسمت کردن بر جمعی رای دیگری و پراگنده کردن توزع بر خود دیدن قسمت را و تنزع سخت اندام اوزاع من الناس
جماعات و یطلق من همدان و منهم الاوزاعی سعة فراخی و فراخی کردن و گنجیدن عع کافه و توانگری و سع یا هم کذلک و سرهم مختلطا قوله تعالی لینفق
ذو سعة من سعته ای علی قدر سعته والهاء فیه عوض من الواو ایساع با دسترس و توانگری شدن قوله تعالی انا لموسعون ای اغنیاء قادرون فراخ گردانیدن نعمت بر کسی
صلته یعنی توسیع فراخ کردن خلاف تضییق اتساع فراخ شدن استیلاع کذلک توسع فراخی و فراخ نشستن در مجلس فرس و ساع بالفتح اسب فراخ گام و ساع
مصدر منه عع بضمهما وسیع و درحر نام دو آب یسع نام پیغامبری و قد ادخل علیه الالف واللام وهما لا یدخلان علی نظائره نحو یعمر و یزید و یشکر الا فی ضرورة
الشعر قری و الیسع بلامین ایضا وشیعه زغوه ریسمان و نا کوی بافنده وللاول بافنده و خطهای برادر بر کردن سپیدی که بر سر کوه شدن عع بفتحهما
توشیع پیچیدن بافنده ترشح بر آمدن گوسپند بر کوه یکرا ایشاع شکوفه بیرون آوردن درخت وشوع بالفتح دوره در دهان مثل الشوع و شیع و شاخ نیز بعد رده
که بر سقف اندازند وصع مرغکی خرد تر از گنجشک و فی الحدیث ان اسرافیل لیتواضع لله تعالی حتی یصیر کانه الوصع موضع جایی نهادن بر جای عع
بفتحهما مکانک وضع وموضع مصدر است فیه وهو مثل المعقول وموضع بالفتح ایضا ذکره فی موضع ویقال صنعه غیر ذا الوضعة بالفتح والکسر والضعة ایضا یعنی
سه چیز این نهاد ضعة ایضا گیاه شتر وضیعة انقال و رخت ویقال ابن جلفوا و ضاحهم شتر گیاه و ما و ضیعه ایضا نحو ضیاع بکسری کان ینقل قوما من ارض
ضیعکم ارضا اخری و هم المسافر و المسالح و گیاه شتر خوردن شتر و خوییدن لازم و متعدی عع بفتحهما ناقه و ضعه و موضوعه ایضا نعت منه

وهو لاء اصحاب ابو صنیعة ای اصحاب عمل متبعین فیه وضیع خرمای تر که خورها بسته خشک شده وا بیت مردم فرومایه ویقال فی حسبه ضعة فرومایگی است در نیلد وی
مرا ضعة کرد می تبعتین با هم ما نادن خرید و فروخت با هم و بر چیزی موافقت کردن مو ضع شده فرود مون ضع نهادن زن بچه را از سر مراة و ضع لاخمار علیها بچه آوردن
و فرو افگندن از درجه صلته یمن عع بفتحهما وضع بالضم و دنا خر مهم حل گیفتن تمدن تضع با تمام کند انک سکون اعضا و جنها یقال احملته امه وضعا و تقعها
المراة واضع نعت منه موضوع تیز رفتن شتر بیعر حسن الموضع شتر نیکو تیز رفتار ایضاع تیز راندن وزیان زده شدن مردم در تجارت یقال وضع فلان فی تجارة
واوضع بیستعمل مجهولا ای خسر فهو موضوع منها ضعة بالفتح و الکسر فرومایه شدن عع بضمها وضیع نعت تواضع فروتنی و نرم گردنی نمودن اتضاع پست
کردن شتر را تا پای بر گردن وی نهند و بر نشیند توضیع بر دوختن جبه بعد از پخته نهادن برجل موضع ای مطرح لیس بمستحکم الخلق خطیب وعوع و هو نعت حسن
وعوعة آواز گرگ عهنار و عواع و هو نعت تیغ و عواع ایضا خروش جماعت مردم وفیعة با لفاء سله جامه و خرما وقع بالتسکین جا بلند و بخک دراختن
کسی صلته بالبا ریقال وقعت بالقوم فی القتال و سخن بد را نداختن از بهر جنبش صلته بعن و من یقال وقعت من کذا و عن کذا و تیز کردن مردم اسپ و کارد
و شمشیر را بفسان وقوع افتادن عع بفتحهما ویقال وقع ربیع بالارض ای یقال سقط و فرود آمدن مرغ از هوا و هو احسن الوقعة بالکسر وقعة بالفتح آسیب
کار زار و اقعه مثله والواقعة القیامة موقع جای افتادن یقال وقع الشی موقعه مرقعه بطار بفتح القاف جای فرود آمدن مرغ میقعة بیازی کرسی که بر وی
کار ذرکه جامه برو کوبد و فسان دراز و سوهان و خایسک وقع بالتحریک شکها دفعه یکی و سوده شدن پای از سنگها و از زمین درشت و تنگ شدن سم ستور عع
کافه وقع نعت منه و ابر تنک وقیع سم تنک شده از سنگ جا فرو موقع مثله و کارد و شمشیر تیز کرده بسنگ و سوهان وقیعة مغاکچه بر سنگ که در وی آب بستد و کشتن
و فتنه و قایع جماعت و غیبت کردن یقال وقع فیه رجل وقاع وقاعة نعت منه و قاع کعطام داغ گرد که بر دو کرانه ران ستور باشد داغ کوفیان مغل سعدی
را گویند نشر و اقع ستاره ایقاع بجنگ در انداختن کسی را و انداختن کسی در آنچه از و نا آید یقال اوقع به بالشر مواقعة وقاع کنایه عن الجماع و با یکدیگر بجنگ در
افتادن توقع امید داشتن استیقاع چشم داشتن بوقوع چیزی توقیع نشان کردن و نشان کردن بر مکتوب و ردی آوردن صیقل رتیز کردن شمشیر بمیقعة پشت ریش کردن
ستور را و گمان بردن چیزی یقال وقع ای ظنه علی شی طریق موقع راه کوفته و نرم رجل مرقع و بعیر موقع مرد و شتر سختی کشیده و سفر دیده سکین موقع
کارد تیز کرده و تیر موقع و حمار موقع ایضا پشت ریش شده مراة موقعة ای محددة یعنی پیکان تیز کرده وکاعة سلب و سخت شدن مشک و جز آن
عع بضمها اکاع نعت منه وکیع صلب استوار سقاء وکیع خشک که از وی آب تراوش نه کند و نام مردی فرس وکیع اسب که خوی کند و استوار رکوع بیخ انگشت
ابهام پای بر پای نشستن مردم ولوکع و کعاء نعت منه و هر دو زن فرومایه وکول و الملکیة مسکة الحراثة و الجمع ملیکع و هو بالفارسیه بران تیلکلع سخت
شدن طبیعت و گزیدن مار و گزدم و بدست زدن پستان را بوقت دوشیدن و بسر زدن بره گوساله پستان را بوقت مکیدن عع بفتحهما و من کلام
العرب قالت العقرب للافعی فان کان لا دع و قال النغبة جلب و کیع بلیس بالکسته ای تیر الحرج و جلب کل ذی وکوع و نوع حریص شدن بچیزی صلته بالبا
عع کافه و توع بالفتح حریص نعت و المصدر کلاهما بالفتح ایلاع حریص گردانیدن یقال مولع بفتح اللام ای حریص مغری به ولع بالفتح دروغ
یقال ولع و والع کما یقال مجب عاجب و دروغ گفتن و دعان کذلک عع بفتحهما والع دروغگوی و لعة نماش یقال ما ادری ما ولعه ای ما حبسه
و ما فاته لغیاه مولع جیسه بر دو دن مولع ای ملون توسع میر منگی در آمیختن و در ستور و ربع بچه شکوفه نا شکفته ولیعة حی از کنده فصل الها هبع بالضم
شتر بچه که در آخر نتاج زاید یقال ما له هبع و لا ربع وقد هبع و هبعات هباع سبعان کردن دراز کردن شتر بچه در رفتار عع بفتحهما ملع
بالکسر بسیار خوار هلیقعة بر پشته پای نشستن بنقع ای تلکر و یقع و انقع الرجل اذا جلس الهنیقعة هجوع به خواب رفتن شب و سستی گرسنگی
نا مدت عع بفتحهما تهجاع خواب سبک هجع من اللیل پاره از شب تهجیع خواب کردن و یقال انت هجعة ای بدو نومة و ضعیفة من اول اللیل
هجعة بالکسر کالجلسة من الهجوع تهجع پنشال هجرة و هجع و هجرع فلل ای کوتاه اجماع تسکین درد گرسنگی را هجنعة راز و نیک هجرع بالکسر دراز عع
بالکسر و سکون الجیم کلمة تسکین بها صغار الابل و نعرت موروع شتر مرغ هرع بالتحریک شتابان شدن عع کافه و مرع خون ای حق خلقت

بیغه زن که بوقت جماع باعث انزال بریش بهرع ای مهروع ابراع شتابانیدن قوله تعالی وجاءه قومه یهرعون الیه ای یستحثون الیه ...
و شب سیتعمل مجهولا هیرع مرد ضعیف بددل یرع یرع سریعه ابوب یلقب نامی شبان ابرع بالکسر سنگ خفتن و سنگ فرود و بدن آب چشم و گریه بالیه
هزیع پاره از شب تهزیع شکستن انهزاع شکسته و کوفته شدن هزع بالکسر به اهتزاع جنبیدن نیزه و شمشیر هزع آخرین تیر که در کیش ماند یقال ما فی
کنانته اهزع و مانی ید الیهزع ای حد هزع شتافتن **ع بفتحتها** اهتزاع تبرع که از ملک **مطوع** جستن مرد نا گرفتن آن چیزی **ع بفتحتها**
اهطاع گردن دراز کردن و تیز دویدن بیم مهطع راست کردن مطلع مرد دراز تن او **مهقعة** فی گردن **ع بفتحتها** مقعه داره بریش بیند
دیگر و ذلک یقال ان المقوع لا یسبق ابدا یکی از منازل قمر و آن سه ستاره است و جوزا نزدیک بیکدیگر مقعقه مثال همزه مرد بسیار یکیه کننده و بسیار خسپیده
در میان قوم مقعقه او زرسیدن شمشیر بر جای مقع منشدید المیم و کسر القاف بر درخت تنعب **ملموع** آرامیدن **ع بفتحتها** هلعه احمق هیع خرد تیز
**ع کافه** بیع هوع نعت منه و فی الحدیث شر ما اوتی العبد شح هالع و جبن خالع ای یجزع فیه العبد و یحزن کما یقال یوم صعف ها دلیل تام قوله تعالی
ان الانسان خلق هلوعا رجل هلوعة مثال همزه اذا کان همع و یجزع و یستجیع سریعا و یقال ماله بلع ولا بلعة بالکسر و تشدید اللام ای ماله جدی ولا عناق ...
ای سریعه حدیده مذعا هلوعه ستافتن و شب مع بیع گرگ حریص فرد حیز و الاول من الحرص یستانی من الانبلاع ما لع شتر مرغ تیز گردنده نعامة هابعة
**همع** روان شدن اشک و سرشک هوا که بر درخت افتاده باشد همع همعان که تکس **ع بفتحتها** ضعه هوع بالفتح نعت سحاب همع ابر بارنده همع ازستیر
بلع منشدید اللام شتر تیز رو و گرگ لام زائده **همیسع** بالفتح مرد توانا نام مردی **منعه** نشان بر گردن شتر بر منع نعت منه یکی از منازل ماه آن نه ستاره
است بر شکل حرفی از سوی جنوب تنع نعتین یکی بودن راست گردیدن **ع کافه** ظلیم امنع و نعامة منعا الکه منیعا و شسته و هو منبسطها هواع بالضم سقوط
فی گردن **ع قاف** صقع تهوع بقی آوردن تهوع بتکلف قی کردن **موع** ممیع میعان بددلی کردن و رسید **ع فاکه** وکاعا بینه بزرگتر بزرگتر بدن
شل المبیعة **ع فاکه** و آنچه ترساند کسی را آواز خروش و فاختة و دیده آن جای که از زیر گردد و ان انصاع درخشیدن سراب رجل ...
ای جبان جزوع و امرأة ناعه لاعه ایضا آواز تخت عیضا نام جحفه که میقات اهل شام است **فصل الیاء** ایدع زعفران تیبع بزعفران رنگ کردن
ایداع واجب کردن حج را بر خود تطیب بزعفران بعد احرام یقال ایدع الحج علی نفسه ای اوجبه **یدع** نام اسبی **یراع** خردک از نی تیز قلم سازند و گرمک بشب
شبانگاه پرد و او را آنچه نیز خوانند یراعه یکی از آن بلودبد دل **یفاع** زمین بلند یفاع کودک نا فع نعت منه ولا یقال موفع و یقال غلام یفع و
و غلمان ایفاع و یفعه ایضا **یتع** بالفتح والضم میوه رسیده **ع بفتحتها** و که ایناع مثله لم یستعمل منه تبو بما ایتعه اعتنا و قرئ بهما
در یتعه ینیع مانع میوه رسیده ینیع جمع کصاحب و صحب **باب الغین فصل الالف عین** ابلغ بالضم مع الاضافة موضع قبل الکوفه و ... 
ابلغ بولم قبل فیه المنذر بن المنذر بن ماء السماء **فصل الباء** بدغ بالتحریک آلوده شدن بگاه و بعی **ع کافه** بدغ نعت منه شاب برتع بزنع
بالضم بزاغ بالکسر ... برآمدن آفتاب و ... زدن حجام و بیطار مرنع بالکسر انزاع نشتر ... درخشیدن نوبهار **بلغ** بالکسر
و بیل بر زمین جیزی را و پای بزمین نشان زدن **ع کافه** ملبغة نوعی از نیشتر نبیع جای که بآب نزدیک باشد بیوع بیانع شتاب زده سنگ **بلوغ** رسیدن
و رسیده یعنی نزدیک رسیدن رسید و منه قوله تعالی فاذا بلغن اجلهن ای قاربنه ابلاغ تبلیغ رسانیدن و الاسم البلاغ بالفتح و هو ایضا الکفایة بلیغ ...
دراز کردن ... حد رسیده بالغ نیکو رسیده و یقال امر مبلغ بالفتح و السکون ای بالغ قوله تعالی ان الله بالغ امره و یقال اللهم سمع لا بلغ ...
وسمعا لا بلغا معناه سمع به و لا تم و یقال احمق بلغ بالکسر ... بلغ و یقال بلع تباع ... زبان **ع بفتحتها** ...
بالغات کالو شلیات یعنی النمام ... و الکسر ... فی الحدیث عائشه رضی الله تعالی عنها قالت لعلی رضی الله تعالی عنه حین ... 
بتمامی رسید در کار ... بسته باشد تبلیغ بسنده کردن و بسنده شدن ... بالعلف و ... الی ... **نبوغا** ... ست نوع ... کردن
تبیغ الفلک ... بالجماع ... **فصل التاء** ...

آواز برآید **فصل التاء** **ثغثغ** آنکه سخن از میان دندانها گوید **ثلغ** سر شکستن **ع** **بفتحهما** **ثلغ** رطب از نخل بیفتد و بکفد **ثمغ** سر شکستن **ع** **بفتحهما** قال فی المغرب هی ارض لعمر رضی الله تعالی عنه ویقال مال له ویقال موضع بخیبر **ثمغة** الجبل ای کوه یقال هو بلبن لا بالثاء ابو عمر **ثمغت** الثوب صبغته صبغا مشبعا **فصل الدال** **دبغ** دباغ دباغة پیراستن پوست و رنگ سبز دادن جامه را **ع** **بفتحهما** **وضمه** و فی الحدیث دباغها طهورها دباغ ایضاً آنچه بوی پیرایند دبغ دبغه کذلک و نیز باالفتح یکبار اندباغ پیراسته شدن **دغدغة** خارش درون گلو و ذکر بوقت انزال **دماغ** مغز سر دمغه جماعت دمغ شکستن چنانکه بدماغ رسد **ع** **بفتحهما** **وضمه** دامغة نام آن شکستگی در شجاج که احکام عیی بوی متعلق است ده نوعست قاشره و آنرا حارصه نیز گویند نگاه باضعه پس دامیه پس متلاحمه پس سمحاق پس موضحه پس هاشمه پس منقله پس آمه پس دامغه و با غیر معجمه نیز گویند بعد از دامیه دامغة ایضاً چیزیست چون شگوفه سخت که از میان درخت خرما بیرون آید که آنرا اگر بکذارند نخل را خشک گرداند **فصل الراء** **رباغ** گذاشتن شتر را تا بوقت و بی وقت آب بخورد و یقال ترکت ابلهم هملا مرتعا ردغة بالتسکین و الحرکة گل سخت ردغ ردغ جماعت ردیع احمق مردغ میان گردن و تنوره مری مردغة یکی ارزغة گلزار رزاغ گل ناک کردن باران زمین را و ضعیف شمردن و عیب کردن کسی را و کندن زمین چندانکه بگل رسد رزغ مرد بگل فروشده و در دشواری فتاده رسغ بضمتین و بسکون جزوه گاه دست و پای و آن باریکی پیوند سر دست بود رساغ بالکسر رسن که بر رسغ شتر بندند رسغ بفتحتین سستی دست و پای شتر ترسیغ بر رسغ رسیدن آب باران رزغة فراخی عیش همه وقت آب یافتن شتر رغیغة طعام که بجهت زن زچه سازند رفغ فراخی عیش و ارزانی رفاغة فراخ عیش شدن **ع** **بضمهما** ارفغ رفیغ عیش فراخ و خوش ترفغ فراخی نمودن در عیش و یقال هو فی رفاغة من العیش ای رفاهیة ارفاغ بغلها ای ران و دست رفغ بالضم و بالفتح یکی ارفاغ ردغان پوییدن روباه و میل کردن یا بوده تعالی فراغ الی اهله در دآوردن بکسی بهانه قوله تعالی فراغ علیهم ضربا بالیمین ای اقبل **ع** **فاضه** و فی المثل روغی جعار و انظری این المفر روغ پویه اراغة ارتیاغ جستن صید و خواستن یقال اریغونی ارا غکم ای اطلبونی اطلبکم مراوغة حیله در کار و کشتی گرفتن ریاغة کشتی گاه و حیله رواغة صارت الواو منه یاء الکسرة ما قبلها تراوغ بایکدیگر دستان آوردن **فصل الزاء** یقال کلمته بالزغزغة وهی لغة لبعض العجم **زیغ** میل کردن و کند شدن بینائی و میل کردن آفتاب به پستی ازاغة گمبانیدن کسی را از راه تزایغ سوی یکدیگر گمبانیدن زائغة ای زائغون تزیغ خود را آراستن **فصل السین** **سبوغ** تمام و فراخ شدن نعمت **ع** **فاضه** اسباغ تمام گردانیدن نعمت را بر کسی تمام آوردن وضو تسبیغ بچه افگندن اشتر که نزدیک آمده باشد و نوعی از تصرفات عروض سابغة زره فراخ ذنب سابغ ای وافٍ مسبغ آنکه بروی زره فراخ باشد تسبغة البیضة و هی زره که برکله تشنیه و یقال بیضة لها سابغ فحل سابغ دراز قضیب و ضده الکمش **سغسغة** در خاک پنهان کردن در روغن بر روی طعام کردن و بسر مالیدن تا فرو خورد تسغسع در خاک آمدن و صل سغسغ سنغ بثلاث غینات فابدلوا من الوسطی سینا فرقا بین فعلل و فعل و انما زادوا السین دون سائر الحروف لان فیه سینا و کذلک القول فی جمیع ما اشبهه من المضاعف مثل القلق و غیره **سلوغ** دندان شش سالگی افگندن گاو و گوسپند **ع** **بفتحهما** فهو سالغ و صالغ بالصاد ایضاً و کذلک الانثی بغیر الهاء و هو فی ذوات الاظلاف کالبزول فی ذوات الاخفاف و هو اقصی الاسنان منها لان ولد البقرة اول سنة عجل ثم تبیع ثم جذع ثم ثنی ثم رباع ثم سدیس ثم سالغ سنة او سنتین الی ما زاد و ولد الشاة اول سنة حمل او جدی ثم جذع ثم ثنی ثم رباع ثم سدیس ثم سالغ لحم اسلغ گوشت که زرد و نیز د سلغ لغة فی تلغ **سوغ** آسان بگلو فرو شدن شراب و فرو بردن لازم متعدد و روا شدن چیزی مر کسی را **ع** **فاضه** که یقال سائغ له ای جائز له تسویغ روا داشتن و روا کردن عطا را اساغة گوارانیدن شراب را یقال اسغ لی غصتی ای امهلنی و لا تعجلنی قوله تعالی یتجرعه و لا یکاد یسیغه سواغ بالکسر آنچه فرو برد چیزی در گلو مانده را یقال الماء سواغ الغصص و یقال هذا سوغ هذا و سیغ هذا این لفظ در دو بچه گویند که میان هر دو دیگری نزاده باشد یقال اخته سوغته و سوغته ایضاً **فصل الشین** **شغشغة** جنبانیدن نیزه در مطعون در نوعی از هدیر شتر **فصل الصاد** **صبغ** بالکسر صبغة رنگ اصباغ جماعت و نان خورش و منه قوله تعالی و صبغ للآکلین

صباغ جامه صبغ رنگ کردن جامه را عع بفتحهما وضمه که تصبیغ مبالغة فیه واندر نبالة رنگ در آوردن رطب ثیاب مصبغة رنگین صبیغ نام
مردی صبغة الله دین خدای تعالی اصبغ اسب سپید قش یا دم تلغ سپید دم شاة صبغاء سپید دنبه صبیغ میان چشم وگوش از مردم
وموی بچه مصبغ معترب بچه نافته والسین ایضا یقال ان قوما من بنی تمیم یقال لهم بلعنبر یقلبون السین صادا عند اربعة احرف
الطاء والقاف والغین والخاء اذا کن بعد السین ولا یبالی ثانیة کن ام ثالثة ام رابعة بعد ان یکن بعدها یقولون سراط وصراط
وسبقل وصیقل وسرقت وصرقت ومسغبة ومصغبة وسخرلکم وصخرلکم مصدغة نازبالش صدغ دوش بادوش برابر رفتن بالکسی عع بفتحهما
صدیغ بالکسر نشانی بر صدغ ویقال فلان ما یصدغ نملة من ضعفه ای ما یقتل صداغة ضعیف شدن عع بالضمهما صدیغ ضعیف بچه هفت روزه ویقال
اصدغک من هذا الامر اما صرفک انیغ فلان بعیره فاصدغه ای ماشاه وذلک اذا صلوغ فی ذوات الاظلاف مثل السلوغ یعنی دندان شش سالگی الکید
گاو وگوسپند صمغ شلم درخت صموغ جماعت وانواعه کثیرة واما الذی یقال له الصمغ العربی فصمغ الطلح صمغة پاره از وی فی المثل ترکته علی مثل مقرف
الصمغ ای ذلک ذالم ترک شیاصبر مصمغ سیاهی یا صمغ صامغان وکرانه دهان استصماغ درخستن درخت صارب تا از وی شیره تلخ بیرون آید چون صبر
صوغ در کالبد ریختن چیزی گداخته را عع فاضمه صانغ صواغ صباغ لغت منه وآفریدن یقال صاغه الله صیغة حسنة ای خلقه صیاغة زرگری کردن صائغ
زرگر سهام صیغة ای من عمل رجل واحد وهذا صوغ هذا ای برابر ها صوغان فلان یصوغ الکذب هو استعارة وفی الحدیث کذبة کذبها الصواغون فصل
الضاد ضغیغة گیاه متره سبز وتازه وخمیر تنک اقمنا عند فلان فی ضغیغ ای خصب ضغضغة خاییدن مردم بی دندان چیزی را فصل الفاء
فدغ کفانیدن چیزی کاواک را عع بفتحهما فروغ فراغ پرداختن از کاری عع فاضمه تفریغ فراغت کردن خود را بجهت کاری استفراغ توانائی
خود را بذل کردن در کاری و تهی کردن معده را از قی و تنها فراغ ریخته شدن آب عع کافه افراغ ریختن حلقه مفرغة ای مصمتة الجوانب یعنی ریخته که
پیوندی پیدا نباشد و ریختن خون تفریغ ریختن آب جز آن و خالی کردن ستور را از آنچه در وی باشد افتراغ آب ریختن بر خود و بریدن مفرغ نام مردی
شاعر فرغ مخرج آب از دلو فرغان فرغ الدلو المقدم وفرغ الدلو المؤخر وهما من منازل القمر وکل واحد منهما کوکبان نیران بین کل کوکبین قدر خمس
اذرع فی رای العین فراغة بالضم آب پشت مرد فرس فریغ اسب فراخ گام ضربة فریغة وطعنة فرغاء فراخ ویقال ذهب دمه فرغا بالفتح والکسر ای هدرا طلب
فشغ از زبر چیزی فرو گرفتن عع بفتحهما ناصیة فشغاء موی پیشانی فرو گرفته ابرو را و بر تازیانه آوردن کسی را افشاغ کذلک تفشغ بر اکنده
شدن سپیدی موی در سر سلسله بعنی و غلبه کردن خون رفتن آن بر تن و درمیان خانه در آمدن بمیان یا خبر در آمدن بجارت... کردن فشاغ قضیب
منتفخا و منتشر داگیا سیستکه بر درخت پیچد فصل اللام لثغة بالضم شکستگی زبان یعنی حرف را بر الام یا غین یا سین را گفتن لثغ مصدر منه عع
کافه لثغه اللثغ لثغاء لدغ تلداغ گزیدن مار و کژدم عع بفتحهما لدوغ لدیغ مار گزیده ویقال لدغه بکلمة یعنی طعنه زد او را فصل المیم مرغ
غلطیدن ستور در علف عع بفتحهما تمریغ در خاک غلطانیدن مرغ لازم منه مراغ مراغة متمرغ جای غلطیدن مراغة لقب مادر جریر و نام موضعی مرغ تحت
روده که او را اعور خوانند مرغ بالتحریک آب دهان مراغ روان شدن لعاب ماصه آب بسیار گفتن سست کردن خمیر را و تنک کردن از بسیاری آب تمرغ انداختن
لعاب از دهان مشغ نوعی از خوردن چیزی چون خیار و مانند آن عع بفتحهما مضغ خاییدن عع بفتحهما وضمه مضاغ بالفتح خایند آنرا یعنی
علک و مانند آن خاییدن یقال هذه کسرة علینة المضاغ نرم بخاییدن مضاغة بالضم خاییده مضغة بالضم گوشت پاره یقال قلب الانسان مضغة من جسده ما ضغان
بن هر دو زنخ معغمغة آمیزش کردن ملغ بالکسر احمق فحش گوینده ویقال ملغ ملغ بالاز دواج و قد یفرد فصل النون نبغ نبوغ ظاهر شدن
وبی آنکه در اصل شاعر بوده باشد شعر گفتن عع بفتحهما وضمه نوابغ از شعرا چون نابغة جعدی و نابغة ذبیانی وغیر ایشان الهاء فیه للمبالغة
ندغ درخستن انگشت تیره زدن و خستن بسخن عع بفتحهما منذغ بالکسر آنکه او را در خستن عادت باشد ناغة عنقبا ی کردن اهر منذغ بالفتح والکسر
سعتر دشتی نزغ تباهی افکندن بر غالیدن میان مردم عع بفتحهما و نزغه ای من بعد ان نزغ الشیطان بینی وبین اخوتی طعن کردن در ایشان

لشغ وخستن تنافیدن عع بفتحهما طعنه کردن بسخن و زبان طعن بدست بجست فشاندن نعل اللسع بتابر لمنه درجستن بطر برزدن نضغ بنضغ ابنغه
منغغه بالکسر پرکلیچه و نان که از برای حج و لبن ش با نشغ نعره دن جانکه بی هوش خاهد شود و تلقین کردن سخن آموزانیدن هو علی التعقیب عع
بفتحهما لشغ بالفتح دارو در دهان و بینی بیختن لعین جمیعا و بالضم مصدر منه منشغه دارو دان لغلغ بالضم لوشعبن کام نغانغ جماعة لغغه
الراس ومنغة الجبل سر آن و نغنغة الناس خیارهم فصل الواو وباغه بالفتح والتشدید وبالغین المعجمة لعین جمیعا کودن یقال کذبت بباغه ای
خطی و تغ بالتحریک هلاک شدن و بزه مند شدن عع کافه ایتاغ هلاک کردن و بزه بار آوردن یعنی خود را از بزه و گناه وشیغه تویی که در فرج
ناقه کنند وقتی که خواهند تا بچه دیگری مهر آرد و آنرا بچه خود بیندارد و قد مر فی دبجه من باب الجیم و تغ وشیغه ساختن ناقه را عع فاکه وزغ چوجوی
چون کربسه و زغ او زاغ و زغان بالکسر جماعت توزیغ صورت کردن کودک را در شکم یستعمل مجهولا یقال وزغ الجنین ایزاغ دفعه دفعه انداختن ناقه بول را
بوقت آبستن شدن ویقال الحوامل توزغ بالبول الطغة توزغ بالدم شیئا وشغ بالتسکین چیز اندک ایشاغ کم کردن عطا را ولوغ آب خوردن سگ از
خنور یقال مسلغ الکلب شبر ابنا ذمی شر ابنا و من شر ابنا عع بفتحهما ابلاغ خورانیدن سگ را یقال ولغ الکلب مسلغ خنور که وی آب خورد یقال لیس
من الطیور یلغ غیر الذباب استیلاغ باک ناداشتن مردم از نکوهش و عار ولغه بالسکون لو خرد فصل الهاء هیوغ به خواب شدن عع بفتحهما تهمیغ
موت سبک وشتاب و بالعین کذلک عند الخلیل یقال انهم لفی الاهیغین ای فی الخصب و حسن الحال علم الهیغ سال فراخی از علوفه و طلف تهمیغ روغن
بسیار کردن بر ثرید والله اعلم بالصواب باب الفاء فصل الالف تاثیف سه پایه نهادن دیگ را عع هو لغة فی التثفیة تاثف یکجا بودن نهان
خانه ساختن بجائی اثف کسی را پی روی کردن آثف بالمد نعت منه عع فاکه ارف حد چیزی ارف جماعت مثل غرفه و غرف فی الحدیث الارف
تقطع کل شفعة یقال ای ما اقتسم ارف علیه فلا شفعة فیه ازف بالتحریک نزدیک آمدن کوچ و شتافتن عع کافه ومنه قوله تعالی ازفت
الآزفة یعنی دنت القیمة آزف نعت منه متازف کوتاه هو المتدانی قال ابو زید قلت لاعرابی ما المحنبطی قال المتکاکی قلت ما المتکاکی قال المتازف
قلت ما المتازف قال انت احمق و ترکنی و مر اسف بالتحریک اندوه سخت اندوهگین شدن عع کافه و خشمناک شدن صلته بعلی تاسف دریغ و درد خوردن
ایساف بخشم آوردن اسیف اسوف دررو دانندو و گمین شونده و تنک دل اسیف ایضا خشمناک و اندوهگین بنده سفاء جماعت ارض اسیفه زمین تنک
که چیزی نروید یوسف ثلث لغات نام پیغمبری ع بالضم ایضا اساف و نائلة نام دو بت اشفی بالکسر درفش اشافی جماعت اصف کبر التصف خیار کلو
واغه بالضم ای قذر اله والتنوین فعنکیر مثلثه کذلک تافیف اف گفتن و قوله تعالی ولا تقل لهما اف تثلث بلا تنوین و تثلث بالتنوین ست لغات اف
تف اتباع ویقال اف لک علی رغمه و افانه بالکسر ای حینه و اوانه و جاء علی تفته ذاک مثال نعفه ذاک و هی تفعلة منه اکاف الحمار و کافه بالکسر
پالان خر اکف جماعت ایکاف پالان نهادن یقال اکفت الحمار و اوکفته ای شددت علیه الاکاف الف هزار و مانند عع فاکه و هو مذکر یقال
هذا الف واحد و لا یقال واحدة و هذا الف اقرع هزار تمام و لا یقال قرعاء ولو قلت هذه الف بمعنی هذه الدراهم جاز آلاف الدراهم الف الوف آلاف جماعت ایلاف
هزار تمام کردن و شدن و خو گرفتن بجایی و با کسی و چیزی والف دادن قوله تعالی لایلاف قریش ایلافهم رحلة الشتاء والصیف یقول اهلکت اصحاب الفیل
لایلاف قریش مکة و لتؤلف قریش رحلة الشتاء والصیف اذا ارادت یجمع بینهما اذا فرغوا من ذه والتقدیر فجعلهم کعصف ماکول لیولف قریش ضربته لکذا لکذا انجذف ایهاو الف
خو گرفتن و دوستی گرفتن بکسی و بجایی عع کافه بالکسر دوستی و یار و دوست الیف مثله و هم جمع الف و الالاف جمع الیف
مثال تبیع و تبائع آلف خو گیرنده و هزار دهنده الآف جماعت مثل کافر و کفار هو الفه الاف الف دادن کسی را بی
یابجایی یقال آلفته ایلافا و آلفته الموضع آلفه مؤالفه صار معه و افعل و فاعل ما افیه الفه بالضم خوگرفتگی تالیف
ساز واری دادن دو چیز را با هم و منه المؤلفة قلوبهم و نیز تمام کردن یقال الف مؤلفة ای مکملة تالف ایتلاف سازوار شدن
با هم تالف ایضا ساز وار یافتن کسی را بر چیزی صلته بعلی انف بینی دادن هر چیزی و بیرون آمدگی کوه آنف انوف آناف

جماعت انف الہرد سخی تیسرما انف انیاب طرفہ حین یطلع ویقال فلان بعید و انف الشداید ای ابعد وابائی کمان یعنی انوف زن خوش نفس از بینی انف بر بینی
زدن و تاب بینی رسیدن آب در حوض جوی و مرغزار ناخورده را سپردن کما فی الصراح روضۃ انف مرغزار ستور نارسیده کاس انف جام ناخورده ویقال آتیک
من ذی انف ای من ذی قبل ای فیما یستقبل ایناف مرغزار ستور نارسیده رسانیدن ستور را و دردمند کردن بینی ستور ارض انیفۃ انبت زمین زود
رویاننده ویقال تلک ارض انف بلاد اللہ انف بالتحریک انفہ ننگ داشتن عع کافہ یقال ما رایت احمی انفا ولا انف من فلان نفی یا ننگ
ترازوی و دردمند شدن بینی شتر از چوبک مہار انف نعت منہ وہو شاذ والقیاس انوف کالمصدور للذی یشتکی صدرہ والمبطون للذی یشتکی
بطنہ وجمیع ما فی الجسد علی ہذا و فی الحدیث المومن کالجمل الانف ان قید انقاد وان انیخ علی صخرۃ استناخ ایتناف از سر گرفتن کار و آغاز
کردن ایتناف کذلک انفا اکنون یقال کذا انفا و سالفا چنین بود اکنون و پیشین تانیف تیز کردن کرانہ چیزی آفۃ العت ویقال الیف الزرع مجہولا
آفت رسیده شد کشت زرع موف نعت منہ **فصل التاء** **التحفۃ** بالضم وتسکین الحاء وتحریکہا ہدیہ تحف جماعت اتحاف تحفہ دادن **ترفۃ** بالضم
تندی میانہ لب برین و نازکی از نعمت و آسایش اتراف نعمت پروردن و بی راه گردانیدن نعمت کسی را **تلف** بفتحتین ہلاک شدن **عع کافہ**
اتلاف ہلاک کردن متلف بیابان ویقال ذہبت نفس فلان تلفا و طلفا ای ہدرا استلاف بسیار تلف کننده **تنوفہ** بیابان تنوفیۃ کذلک
مثال دو ودیۃ و بروبریۃ **فصل الثاء** **ثقافۃ** زیرک شدن و سبک شدن **عع بضمہما** یقال ثقف فہو ثقف مثال ضخم فہو ضخم ثقاف
بالکسر الچہ نیزه را بوی راست کنند تثقیف راست کردن نیزه ثقف یافتن **عع کافہ** یقال ثقفتہ ثقفا بالسکون مثال بلعتہ بلعا ای صادفتہ وہو
ثقف بضم القاف وکسرہا مثال حذر و ثقف ثقفا بالتحریک مثال تعب تعبا لغۃ فی ثقف ای صار حاذقا فطنا ثقیف پدر قبیلہ از ہوازن ثقفی
منسوب بوی خل ثقیف بکسره کہ نیک تیز **فصل الجیم** **جاف** افگندن و ترسانیدن **عع بفتحہما** جافہ لغۃ فی جفہ ای صرعہ مجوف ترسنده
وگرسنہ و قد جئف یستعمل مجہولا **اجحاف** بردن یقال اجحف بہ ای ذہب بہ واجحف بہ ای قاربہ و دنا منہ صلتہ بالباء مجاحفۃ ابروی کردن
و نزدیک شدن یقال جاحفہ ای زاحمہ ویقال ہو شی مجحفا ای مقاربا سیل جحاف بالضم سیل کہ زمین را بکاود و ببرد و ہر چہ ہست جحاف ایضا آب
روان شدن شکم از بیضہ رجل مجحوف نعت منہ ویقال موت جحاف ای یذہب بکل شی جحاف بالکسر رفتن آب در دلو کسر چاه رسید تا بہ دردیدن دلو
جحوف بالفتح دلو با آب جحفۃ جای میان مکہ و مدینہ کہ میقات اہل شام است و نام آن جای مہیعۃ بوده است فاجحف السیل باہلہا فسمیت جحفۃ **جخجف**
تکبر کردن **عع فاکہ** جخاف مثل جخاخ نعت منہ جخجیف فخر کردن بزیادت از حد خویش و فی الحدیث عن ابن عمر انہ نام وہو جالس حتی سمع جخیفہ ای
غطیطہ **جدوف** بریدن مرغ بال بریده **عع فاکہ** مجداف بالکسر بال الشی و بال مرغ و ہو بالدال والذال جدف بالتحریک گور و ہو ابدال جدث و گیاہی کہ سر
گشاده باشد خشور و می نباتی کہ در یمن باشد کہ خوردنی آن تشنگی شکند تجدیف ناسپاسی کردن نعمت را و کم شمردن آن اجداف کذلک فی الحدیث لا تجدفوا بنعمۃ
اللہ جذاذف بالضم کوتاه سطبر جذاذفہ مونث **جذف** بریدن **عع فاکہ** مجذاف مثل مجداف و شتافتن در رفتن و بریدن مرغ بال بریده **جرف** کاویدن
زمین را و بیل خاک گل برکندن از زمین **عع بفتحہما** وقد جرف الشی ای ذہب بہ کلہ مجرفہ بیل جرف بضمتین و سکون آنچہ آب کنده و منہ قولہ تعالی علی شفا
جرف ہار جرفۃ جماعت تجریف کاویدن سیل زمین را انجرف کذلک جارف مرگ عام کہ مرگی ستور گاه از ابوت خوانند ترکان و طاعون جرف بالفتح داغ پرش تر سیل
جرف بالضم سیل کہ ہمہ چیز را ببرد رجل جراف مردی کہ ہمہ طعام را خورد جراف بالضم والکسر پیمانہ **جزف** آسان گرفتن کار را جزاف گزاف و ہو معرب **جعف**
افگندن و بر زمین زدن کسی را و برکندن انجعاف لازم منہ جعفی بالضم پدر قبیلہ از یمن **جفۃ** بالفتح جماعتی از مردم یقال رایت فی جفۃ ناس جاء بالقوم جفۃ جفۃ
قال ابن عباس لانفل فی غنیمۃ حتی تقسم جفۃ ای کلہا جف بالضم لذلک و غلاف شکوفہ و مشک کنایہ کہ پاره ازوی برند و دو سازند جفان و قبیلۃ بکر و تمیم جفافۃ
بالضم ریزہای است جفاف الطیر نام جای جفیف علف خشک یقال الابل فیما نشارت من جفیف و قفیف یعنی نیم خشک و تمام خشک از علف جفجف زمین
بلند نرم جفاف جفوف خشک شدن **عع فاکہ** تجفیف خشک شدن جلد کہ ستور نمناک باشد یقال جف الثوب ہرچہ نیکو خشک شود گویند قف الثوب وصلہا

بخفف فا بر نوامن الفا الوسطی حیاکما قالوا شتش من شتش تجفیف خشک کردن و برشت سپ انداختن تجفاف یعنی اسپ وانچه خوی سپ بوی
خشک کنند تا نزاید جلف زلهم بین کل و خزان و بریدن و برکندن عع فاضه جالفه سر شکستکی که بوست و گوشت سر رفته باطعنه جالفه انکه باندرون
نگذرد و هو خلاف الجائفه و سال تنگی و قحط و دیوت و ستور یقال صابتهم جلیفة عظیمة ای اصابهم موتان و هم قوم مجلفون بوت رسیدگان خلاف از بن بکندن
تجلیف هلاک کردن مال کسی مجلف انکه انکنارهای وی رفته شده و انکه چیزی از وی مانده و انکه تنگ سال وی گذشته باشد و مالها تلف شده جلف بالکسر
خم تهی و مسلوخ شکم کفانیده و تهی کرده و هرچه میانه تهی باشد از خنور و یقال اعرابی جلف ای جاف و اصله من اجلاف الشاة و هی المسوخة بلا راس
لا قوائم و لا بطن جنف بالتحریک میل کردن عع کافه قوله تعالی فمن خاف من موص جنفا اجناف میل آوردن بچیزی و یقال اجنف ای جار کما یقال
الام ای مال ایلام علیه و خنس ای اتی بالخسیس و یقال تجانف فلان لاثم ای مال قوله تعالی غیر متجانف لاثم اجنف کوز پشت حنفی بالضم و فتح نام جای
جوف میان پست شکم و درون هر چیز و درگذرانیدن طعنه باندرون جلته بالبا منافة کذلک و درپیش کردن یقال اجفت الباب و اجفته الطعنة
و جفته بها عن الکسائی اجوفان شکم و فرج جائفه طعنه که باندرون گذرد مجوف بار گیر شکم کلان استجافة استجواف فراخ شدن جوف بالضم نوعی از ماهی
جوفی مثله جوف بالتحریک فراخ و درون کاواک شدن شئی اجوف چیزی کاواک و لاء جوف ای واسعة شجرة جوفاء کاواک تجویف میان تهی کاواک
کردن مجوف ستور که سپیدی بر شکم دارد ابتیاع تجوف باندرون چیزی شدن شئی جوفی فراخ اندرون و قولهم اخلی من جوف حمار هو اسم وادی ارض
عاد فیه ماء و شجرة حمایا رجل یقال له حمار بنوه فکفر کفرا عظیما و قتل کل من مر به من المسلمین فاقبلت نار من اسفل الجوف فاحرقته و من
و غاض ماؤه فضربت العرب المثل فقالوا الکفر من حمار و واد کجوف الحمار و کجوف العیر و اخرب من جوف حمار جیفة بالکسر مردار بوی
اجیاف جماعت تجییف بوی گرفتن مردار و مردار شدن فصل الحاء حتف مرگ حتوف جماعت یقال مات فلان حتف انفه اذا مات من غیر قتل
ولا ضرب لا یبنی منه فعل حنفان و برادر حتف بن اوس و سیف بن اوس حجفة بالتحریک سپر که در وی چوب و پی نباشد و از پوست پرده بود حجف
جماعت محاجف مبارز صاحب سپر محاجفة معارضت و مدافعت کردن احتجاف خود را باز داشتن از کاری خذف انداختن چیزی و از موی بر دم
ستور گرفتن و بعصا انداختن چیزی را و پاره از سر بریدن انداختن بزخم شمشیر و انداختن حرفی از کلمه عع فاکه خذافة بالضم چیزی که از پوست خرما انداخته
شود و یقال ما فی رحله خذافة ای شئی من الطعام واکل الطعام فما ترک منه خذافة خذفة نام اسپی تحذیف آماده کردن و نیکو کردن موی یا خذف البعیر
گوسفندان سیاه ریزه از گوسپندان حجاز حذفة یکی و فی الحدیث کانها نبات حذف حرف کرانه و تیزی هر چیزی و یکی از حروف هجا و ناقة بار یکیه
میان استوار و ناقة لاغر قوله تعالی و من الناس من یعبد الله علی حرف ای علی وجه واحد ای فی السراء دون الضراء احراف لاغر کردن
را نیکو و زیادت شدن مال کسی فلان محرف بعث منه و یقال جاء فلان بالحلق و الاحراف اذا جاء بالمال الکثیر رجل محارف بفتح الراء مرد بی بخت و محروم
و هو خلاف مبارک و یقال حورف کسب فلان اذا اشدد فی معاشه کانه میل برزقه عنه و فی الحدیث عن ابن مسعود رضی الله تعالی عنه موت المؤمن عرق
الجبین یبقی علیه البقیة من الذنوب فیحارف بها عند الموت ای یشدد علیه لیتمحص عنه ذنوبه حرف بالضم تخم سپندان و منه شئی حریف بالکسر و التشدید تند زبان
گز یقال بصل حریف و بختی حرفة بالکسر مثله و ایضا پیشه محترف پیشه ور و فلان حریفی هم کار من یار من حرف بالفتح ایضا کسب کردن و خرسندان عع
فاکه مثل الغرف محراف بالکسر میل که بجراحت فرو برند تا غور آن معلوم شود تحریف گردانیدن سخن از موقع خود و برسان قلم را محرف انحراف احریرف
میل کردن برگشتن و یقال ما لی عن هذا الامر محرف ما عنه مصرف معنی اعداء متنح حرجف باد سرد حرشف بشیر باهی و سبزه کارد و شمشیر گیاهی که آنرا کنگر خوانند بعضی از
انرا بنا حرشفة زمین درشت حرقفة استخوان سر سرین یقال المریض اذا طالت ضجعته دبرت حراقفه حرقوف بالضم ستور لاغر حسافة بالضم انچه فرو ریزد از خرما تباه شده از درخت
حسف پاکیزه کردن خرما از خرمای تباه عع فاکه انحساف ریزه ریزه شدن حشف بفتحین چیزی که بدست باکنی آزاد قولهم فی صدره علی حسیفة و حسافة ای غیظ و عداوة
حشف بالتحریک تبین خرما و فی المثل احشفا و سوء کیلة و ایضا الضرع البالی احشاف حشف ملبه آوردن مجله حشفة بالتحریک سر ره تا ختنه جای حشیف جامه کهنه

متحشف مرد کهنه جامه **حصف** بالتحریک گر خشک و باگر خشک شدن پوست ع فتحه کا حصیف درست خرد و استوار حصافة مصدر منه ع بضمها
احصاف استوار کردن کار را و استوار تافتن رسن را و شتاب گذشتن اسپ فرس محصف وناقة محصاف نعت منه استحصاف استوار شدن و سخت شدن
روزگار بر کسی صلته بعلی و تنگ شدن فرج یقال فرج مستحصف **حفة** نوردن بافندگان حف نشانه و تیغ معجز بافی حفاة چوزه شترمرغ حفان جماسیتوی
فیه المذکر والمونث و خدمتگاران حفان ایضا بیانه تا لبها برشده حف حفاف برهنه و ساده کردن زن روی را از موی ع فاکه یقال
منه حفت المراة وجهها وحففت ایضا و گرداگرد آمدن چیزی را قوله تعالی وتری الملائکة حافین من حول العرش و خدمت کردن ع فاضه یقال من
حفنا ورقنا فلیقتصد من حد امنا او تنطف علینا وحاطنا وقیل هذا حدیث ویقال الفلان حاف وارف و نیک ساده کردن لب را از موی و برهنه
موی کردن سر را ع فاکه حفف بالتحریک بدی عیش و کمی مال ویقال حفتهم الحاجة تحففهم و هم قوم محفوفون اذا کانوا محاویج حفوف بی روغن ماندن
سر ع فاکه احفاف بی روغن گذاشتن سر را مدتی و آواز آوردن از اسپ بر آویدن حفیف آواز آمدن از رود در دویدن و آواز کردن بال
مرغ در پریدن حفاف بالکسر موی گرداگرد سر حفة جمع حفافان دو کرانه هرچیزی تحفیف گرد چیزی در آوردن احتفاف خوردن آنچه در دیگ باشد
از طعام استفاف خوردن آنچه در جام باشد از شراب محفة بالکسر تبه هودج بالکسر باقیه **حقف** بالکسر ریگ توده کژ حقاف احقاف جمع حقوقاف
خم گرفتن ریگ توده و ماه نو یقال احقوقف الهلال ای اعوج وفی الحدیث انه مر بظبی حاقف فی ظل شجرة ای منحن وهو الذی انحنی وتثنی فی نومه احقاف
دیار عاد قوله تعالی واذکر اخا عاد اذ انذر قومه بالاحقاف **حلف** بسکون اللام وکسرها سوگند خوردن ع فاکه محلوف کذلک وهو احد ما جاء من
المصادر علی مفعول مثل المجلود والمعقول والمعسور احلاف سوگند دادن تحلیف استحلاف کذلک حلف بسکون سوگند و عهد محالفة عهد کردن باهم
تحالف ای تعاهد وفی الحدیث انه حالف بین قریش والانصار یعنی آخی بینهم لانه لا حلف فی الاسلام الاحلاف هم قوم من ثقیف ویقال هم اسد و غطفان
لانهم تحالفوا علی التناصر حلیف هم سوگند و هم عهد حلیفان بنو اسد وطی ایضا فزاره و اسد حلیف اللسان تیز زبان و فصیح حلفاء بالفتح والمد حلفه
بفتح اللام یک بن آن قال ابو زید مثل طرفاء و طرفة و قصباء و قصبة وقال الاصمعی حلفة بکسر اللام ذو الحلیفة میقات اهل مدینه **حنف** بالتحریک کژی
پای چنانکه سر پای سوی یکدیگر میل دارد احنف نعت منه و نام مردی که او را صخر میخوانند ویقال ضربت فلانا علی رجله فحنفتها حنیف مسلمان درست دین
تحنف مسلمانی کردن یقال تحنف الرجل اذا عمل عمل الحنیفیة ویقال اختتن ویقال اعتزل الاصنام و تعبد حنیفا نام ابی ام ابی حنیفه بدر حی از عرب
ابو حنیفه کنیته نعمان بن ثابت الکوفی وهو الامام الاعظم رحمه الله تعالی **حوف** ازار از پوست که زنان حائض و کودکان پوشند حافة کرانه حافتا
الوادی دو کرانه وادی تحوف از کرانه چیزی کم کردن **حیف** جور و ستم کردن ع فاکه صلته بعلی تحیف مثل تحوف **فصل الخاء** **خندقة**
نوعی از رفتار خندف کبیر تمیم قبیلة **خذف** سنگ ریزه انداختن با انگشتان ع فاکه مخذفة فلاخن خذوف ماده خر تیز رو **خذروف** بالضم
بازیچه کودکان که چرم پاره گرد از ریسمان درکشند و او را میگردانند و از وی آوازی می آید خذاریف جمع ویقال ترکت السیوف راسه خذاریف ای
قطعا خذرف بالکسر نوعی از شوره گیاه خذرافة یکی **خرف** میوه چیدن ع فاضه یقال خرفت الثمار اخترفتها ای جنیتها خرفة بالضم
آنچه چیده شود از میوه ویقال التمر خرفة الصائم مخرفة بستان وراه مخرف مثله فی حدیث عمر ترکتکم علی مخرفة النعم مخرف بالکسر میوه دان خرف بالفتح
برده و اسپ گره شش ماهه خرائف نخلها که خرما از وی باز کرده باشند خریف تیرماه خرفی بسکون و حرکت تیرماهی خریف ایضا باران تیرماه یقال قد خرفنا و خرفت
الارض فهی مخروفة باران تیرماه رسیده مخارفة معامله تیرماه کالمشاهرة من الشهر اخراف بره تیرماهی زادن گوسپند یقال منه شاة مخرف و تیرماه در آمدن قوم خرافة
بالضم نام مردی بری زده که هرچیزی که میگفت از پریان آنرا باور نمی داشتند و هر سخن که آنرا باور ندارند گفتندی هذا حدیث خرافة وفی الحدیث عن النبی
صلی الله علیه وسلم قال و خرافة حق ولا تدخله الالف واللام لانه معرفة الا ان ترید الخرافات حکایتهای شب خرف بالتحریک بازگشتن عقل از کلان
سالی ع کافه خرف بالکسر نعت منه خارف و یام دو قبیله از یمن **خرف** دست انداز ان وتن ع فاکه خرف بالتحریک سفال **خسوف**

به زمین فرو شدن متعدی بالباء ع ف ا ک قوله تعالی فخسفنا به وبداره الارض و یستعمل مجهولا ایضا قوله تعالی لخسف بنا و فی حرف عبد الله لانخسف بنا کما یقال انطلق بنا
و بچشم خانه فرو شدن دیده و خسوف القمر کسوفه قال ثعلب کسفت الشمس وخسف القمر هذا اجود الکلام والخسف کمی یقال فلان رضی بالخسف ای بالنقیصة و بات فلان الخسف ای جائعا و سامه
الخسف و سامه خسفا بالضم والفتح ای کلفه و اولاه الذل والمشقة خسف اسب برکت جای آب برآمدن از چاه خاسف لاغر خسیف چاهی که آب او منقطع نشود و خسیف بمعنی جماعت
یقال ان عباس بن عبد المطلب سال عمر اعن الشعراء فقال امرؤ القیس سابقهم خسف لهم عین الشعر فافتقر عن معان عور اصح بصر یقال خسف لهم من الخسیف ای البئر الغزیرة الماء و منه
قول الحجاج للذی امره ان یحفر له بئرا افعل خسفت ام ثملت یرید نبطت ماء غزیرا ام قلیلا و ثملا قوله افتقر ای فتح و هو من الفقیر و هو فم القناة یعنی دهانه کاریز و قوله
عن معان عور یرید ان امرأ القیس من الیمن و الیمن لیست لهم فصاحة فجعلهم معانی عورا فتقول فتح امرؤ القیس معان عور صح بصرها خاسف الارض زمینهای بی‌گیاه خشفة جنبیدن
و در یافتن آواز آمدن از برف که بر روی زند و بسنگ کوفتن ع ف ا ک خشیف برف خشوف مرد شتابنده و شتر شب رو خاشف خاشفه کذلک مخشف کمنبر روی
باشد خشاف بالضم والتشدید شب پره و هو الخفاش و یقال الخطاف خشاف بالفتح نام مردی خشوف رفتن در زمین ع ف ا ص خصف نعل پاره زدن و نعل دوختن
ع ف ا ک نعل خصیف نعت منه و قوله تعالی و طفقا یخصفان علیهما من ورق الجنة ای یلزقان بعضه ببعض یسیرا به عورتهما خصفه کمکنسة نعل خصاف نعل دوز تا ه دوختن
و منه قراء الحسن قوله تعالی یخصفان علیهما من ورق الجنة الا انه ادغم التاء فی الصاد و حرک الخاء بالکسر لاجتماع الساکنین و بعضهم حرک علیها حرکة التاء ففتحها مخصف
بالکسر درفش نعل دوز خصفة بالتحریک زنبیل خرما خصف خصاف جماعت و بدرحی از عرب اخصف اسپ گوسپند که تهی گاه سپید دارد و در لون کلون الرماد فیه سواد و بیاض
جمل اخصف و ظلیم اخصف فیه سواد و بیاض کتیبة خصیف لشکر آهن رنگ یقال خصفت من ورائها الخیل ای اردفت فلهذا لم تدخلها الهاء لانها بمعنی مفعولة
و لو کانت للون الحدید لقالو خصیفة لانها بمعنی فاعلة و کل لونین اجتمعا فهو خصیف و الخصیف ایضا شیر ماست آمیخته خصاف بالکسر بچه نا تمام افکندن شتر ع ف ا ک
خصوف بالفتح نعت منه و ایضا ناقه که بگذرد از مدت حمل یک ماه زاید یعنی بسیزده ماه خصاف مثل قطام نام اسپی فی المثل هو اجرء من خاصی خصاف و ذلک ان بعض الملوک
طلبه من صاحبه لیستفحله فمنعه اباه و خصاه خضف تیز دادن ع ف ا ک و منه قیل للامة یا خضاف خطف ربودن ع ک ا ف دباعکس الاول لغة جیدة
فصیحة قوله تعالی یخطف ابصارهم و قری بالکسر ایضا اختطاف تخطف ربودن و قراء الحسن الا من خطف الخطفة بالتشدید یرید اختطف فادغم علی ما تفسره فی
باب اللام فی قتل ان شاء الله تعالی خطاف بالضم والتشدید فرستوک و آهن کژ که بمحور بکره چاه بروی گردد و هر چه کژ و سر تیز باشد خطاطیف جماعت و منه السباع
السباع خطاطیفها خطاف بالفتح دیو خاطف ظله مرغیست که او را رفراف خوانند خاطف گرگ برق خاطف درخشی که چشم را خیره کند انخطاف
خطا کردن تیر نشانه را اخطاف الحشی انطواء خطیفه طعام از آرد و شیر که عرب راست جمل خطیف شتر شتاب رو خطفی بفتحات آن نوع از رفتار شتر
و لقب مردی خطرفة بالظاء المعجمة شتاب رفتن شتر و گام فراخ نهادن و هی لغة فی خذرفة خف بالضم موزه خفاف جماعت و پی شتر اخفاف
جماعت خف بالکسر خفیف سبک و یقال خرج فلان فی خف من اصحابه ای فی جماعة قلیلة خفة بالکسر سبکی ع ف ا ک خفوف اندک شدن و زود رفتن
رفتن تخفیف سبک کردن استخفاف سبک شمردن و خوار داشتن خفاف بالضم سبک و نام مردی اخفاف و سبکحال شدن مرد و فی الحدیث ان
بین ایدینا عقبة کؤودا لا یجوزها الا المخف و ستوران سبک رو شدن خفان جایی است که در وی شیر بسیار باشد خلف سپس و قرنی که بعد از قرنی
یخلف هولاء خالف سوی بالاضافة و سخن تباه و خطا یقال سکت الفا و نطق خلفا ای سکت عن الف کلمة ثم تکلم بالخطاء قیل کان اعرابی مع قوم
فحبق حبقة فتشور فاشار نحو استه و قال انها خلف نطقت خلفا و آب برکشیدن و کوتاه ترین استخوانهای پهلو و الجمع خلوف و جای ستور بستن و فرزند
و هو بالتحریک حسن و بالسکون سئی یقال هو خلف سوء من ابیه بالسکون و خلف صدق من ابیه بالتحریک و المه میس کسی آید و کل ما استخلفته من شیء
خلف شتر کرانه میل کننده فاس ذات خلفین تبر تیشه خلف بالضم دروغ و دروغ کردن وعده اعنی خلاف کردن آن و هی فی المستقبل
کالکذب فی الماضی خلف بالکسر پستان ستور و مردم و یقال المشی خلفه ای تذهب مره و تجیء مره خلفة ایضا آمد و شد روز و شب
و منه قوله تعالی و هو الذی جعل اللیل و النهار خلفة و یقال ایضا القوم خلفة ای مختلفون و یقال بنو فلان خلفة یعنی شطره نصف

ذکور و نصف اناث و یقال اخذته خلفة کاهی که بحاجت کار رود و یقال من این خلفتکم ای من این تستقون خلفة علف که بعد از علف خورده شده و برد علف که بتابستان روید خلفة الشجر میوه دو باره علف بکسر اللام شتران آبستن خلفة یکی مخلف شتر که از نه سالگی در گذشته باشد یستوی فیه الذکر و الانثی یقال
یخلف عام و مخلف عامین مخلفة ناقه که آبستن نماید و نباشد رجل مخلاف کننده وعده را و مخلاف ایضا یکی از مخالیف یمن یعنی دیه‌ها و قصبه‌ها رجل خالفة مرد بسیار خلاف
و یقال لا ادری ای اخالفة هو ای ای الناس هو غیر منصرف للتانیث و التعریف و فلان خالفة اهل بیته و خالف اهل بیته اذا کان لا خیر فیه خالفة ایضا ستون خیمه
خرکاه خوالف جماعة و قوله تعالی رضوا بان یکونوا مع الخوالف ای مع النساء المخالف آب برشده خلیفی بالکسر و تشدید اللام خلافت قال عمر رضی الله عنه لو اطقت
الاذان مع الخلیفی لاذنت خلیفة ره میان دو کوه خلیفان و بنغل ناقه خلیفة هم و قد یونث خلائف خلفا جماعت جمعوه علی اسقاط الهاء فصار مثل ظریف و ظرفا لان
فعیلة بالهاء لا تجمع علی فعلاء سوا انهم جمعوه من اجل انه لا یقع الا علی مذکر خلافة بالکسر بجای کسی بودن در کاری و بجای کسی خلیفه کردن کسی را و منه قوله تعالی ان اردن
اخلفنی فی قومی متعد لازم و پس کسی آمدن **ع ع فاضه** خلوف بوی گرفتن دهان و مزه و بو گردانیدن شیر و طعام و تباه شدن کسی و کهنگی جامه بیرون کردن
و نو در آوردن بجای آن و یقال حی خلوف ای غیب و قبیله که از ایشان بجکیس نمانده باشد خلوف ایضا پس ماندگان حاضر و هو من الاضداد اخلاف متغیر شدن بوی
دهان و نیکو کردن جامه کهنه را و اخلف الله علیک گفتن کسی را که مالی از وی رفته باشد ای رد علیک مثل ما ذهب منک فان هلک له والد او اخ او غیرهما قلت خلف
الله علیک بغیر الف ای کان الله خلیفة من فقدته علیک و وعده را اخلاف کردن خلاف یافتن وعده را دست بشمشیر بردن تا برکشد و بر آوردن خلف و خلفت
البعیر ای حولت حقبه عن ثیله مما یلی الخصیة کیلا یحتبس بوله و آب برشیدن یقال اخلفت النجوم اذا امحلت و لم یکن فیها مطر و اخلف فلان لنفسه اذا کان قد ذهب منه
شیء فجعل مکانه آخر استخلاف آب برشیدن و خلیفه کردن کسی را بجای خود و یقال جلست خلفه ای بعده خلاف مخالفت خلاف کردن خلاف بالکسر درخت بید
تخلفة بستان خلاف فیها شد دشتن یقال هو یخالف الی امراة فلان ای یاتیها اذا غاب عنها زوجها تخلیف بستان ناقه تمام و شیدن صلة بالباء یقال
خلف بناقته و پس ماندن کسی را تخلف پس ماندن از کسی یقال خلفته ورائی فتخلف عنی ای تاخر و یقال فی خلق فلان خلفة بالکسر و سکون الفاء مع نون زائدة
ای اخلاف **خناف** بالکسر رسنی بر شتر **ع فا** که ناقة خنوف نعت منه و سرپیچیدن شتر از مهار خانف بینی برشنده از کبر یقال باتید خانفا عنی بانفه
کتان سطبر سپید و فی الحدیث تخرقت عنا الخنف ابو مخنف کنیت مرد **خوف** خیفة مخافة ترسیدن **ع کا فه** فهو خائف و قوم خوف علی الاصل و خیف علی
اللفظ و الامر منه خف رجل خاف ای شدید الخوف کما یقال رجل مال ای شدید الصوت علی فعل فانقلبت الواو الفا لفتحة ما قبلها مخاوفة ترسانیدن یقال
خاوفه فخافه ای غلبه بالخوف ای کان اشد خوفا منه اخافة تخویف ترسانیدن یقال وجع مخیف و طریق مخوف تخوف ترسیدن و کم گرفتن خافة خریطه از ادیم
در وی عسل چینند **خیف** جای بلندتر از آب راه و فرود تر از کوه و پوست پستان و نام جایست بمکه مسجد الخیف در منی اخافة بمسجد خیف شدن ناقه خیفاء ناقه که پستان
او فراخ باشد بعیر خیف انکه غلاف قضیب او فراخ باشد خیف بالتحریک یکچشم سپید و دیگری سیاه شدن اسب فرس اخیف و یقال الناس اخیاف ای مختلفون
اخوه اخیاف برادران مادری و بنو الاخیاف یا دریان خیفان ملخ زنگ برنگ خیفانة یکی **فصل الدال ف** دف پهلو دفا البعیر دو پهلوی شتر دف بالضم بجه دستور
زنند و بالفتح ایضا سنام مدفف کوهان فرو افتاده بر پهلوی شتر دفیف نرم رفتن **ع فا کا** ذاقه بیشکر و دفیف الطائر مره فوق الارض یقال عقاب دفوف
للذی یدنو من الارض فی طیرانه اذا انقض و دافقت الرجل مدافة و دفافا اجهزت علیه تداف بر یکدیگر نشستن و یقال خذ ما استدف لک ای
ما امکن و تسهل و استدف امرهم ای استتب و استقام **دلیف** آهسته رفتن و رفتار پیری **ع فا کا** و پیش آمدن لشکر در حرب و الف
بتر که نزدیک نشانه افتد و از جای که افتاده باشد در رشود دو گام نزدیک نهند و سبب بار گران که برداشته باشد دلف جماعت مثل راکع و رکع ندلف
رفتن و نزدیک شدن صلة بالی ابو دلف بضم الدال و فتح اللام و بفتحهن جانوریست دریائی که غریق را نجات دهد در دریا از غرق دنف
بالتحریک بیماری ملازم **ع کا فه** و بیمار یستوی فیه الذکر و الانثی و التثنیة و الجمع یقال رجل دنف و امراة دنف و هما و هم و هن دنف
فان قلت رجل دنف بالکسر قلت امراة دنفة انثت و ثنیت و جمعت و نزدیک شدن آفتاب بفرو شدن او و ناقه مثله و

ذرف فهو ذروف عم فا ترکردن مشک و سودن و آب روان دارو را ترکردن ذروف بالفتح والکسر فهو مذروف متعد لازم کردن و بیمار کردن و بیمار گران شدن
مسحوق عم فا مسکه دوخ فان العرفان بالتمام والواو من نبات العین من المعتل من منقول وملمات مسحوق ملبول ای هنا دوخ مسکه کذالک وناما وناقصا ومدوف
بالتمام الیاء من نبات کان ما اجاد فهذا منها اجتماعهما علی اقوی والیاء الواو علی الضمه لثقل الواوین احدی حذفت و دران زبان مصحوف و مبلول
مجاری مذارف عم فاکه از چشم اشک رفتن ذرفان ذرف الجلیل الشیخ وهو البه منسوب یانی مرجل جزیره بجانب وبانجیط وهو محیط وتوب نقصان والنقصان
بهاجوه علی مضت ای جمیعا والدال بالدال الابل ذعفت زادا ای المائه علی زرف یقال برصد آمدن فزون تدریف هست فتار ایضا ذرفان الدمع
ذعاف السم موت ای ذعفته ایضا ذووف و ذعوف فهو الرجل ذعفت یقال زهر بالضم ذعاف ای تقدم من مصف اذا استقل القتال فی الرجل واذعف
اندک ایضا و کذلک بالکسر ذفاف انگشتان خسته ذفیف زره سک وذفیف خفیف عم فاکه سک شدن سبک و ذفیف سریع ای وذفاف
رافته آر ار فصل ار شدن زهر دلفان ازوی لغت ذالفا اذلف عم فاکه بینی ستبر و راستی خردی بفتحتین ذلف مردی نام بالضم ذفافه
فاضه عم جنبیدن رجف لرزه رجفه اواو ناما زدن فهو ذوف عم کافه کذالک ان بالضمهما عم شدن جهان لرزیدن و بخشودن سخت
رجفه المار یهار یقال تنگ مسکه رجفه رجف الاخبار راجیف واحدها بالفتح ارجاف بکاری شدن در ارجاف در رجاف جنبیدن سخت رجفان
رسن زنگ ای ایضا رضف منه متعد ارخاف عع کافه منه مصدر بالتحریک رضف سست و رنگ خیر رضف الحلق حرف لاجل تحرک وقد رخفا ای طیبار
روز رفعان درپس برشنان داف شعرار در آمد رو حرف ز پیش که علت حروف از یکی و باشد لازم جبری سن در چه هر و نشینده سوار سپس بالکسر
خوردن و خاست بر و نشست تا مصالح کل در ملوک زندی کرد خویش دف رار یکی که بود چنان جاهلیت در را ملک بودن الکسر رواقه و شب
بودی بنصیبه چهار رک غنیمت و از نشستی مجالس بجالس تا بازگشت رفتی جنگ بجنگ ملک چون و بود رضیب آن کاری هر در ملک دوم و ستایش و بیدن و آتش
ایضا ابناء جماعت ردف مثله رویف منه لغت فی بردف شسن کار پس ارتداف اعضا سر ردف ستور از دف پستی بالکسر جای نشستن رداف
حرف مرثم کان و یقال اتبعه و تبعه ای رده مروا رده و یقال المغرب فی رقیبه غاب اذا المشرق من نوء الذی النجم وایضا واقع نسر نزدیک ستاره
یاران کانند جدا عالی علی بالضم روافی باشد برآمده نخل زنسه کار فزونی های شاخ روادف الرادفه تبعها تعالی قوله ومنه عظم اخر النجم
استرداف دیگا لا تحمل ای لاترادف دابه هذه یقال و هر دو برسی دسیوی برباده شستن الجرا دفته هرا ستاره برآمدن دیگر بیکدیگر دریی ارداف
رشف ستور زندن بافد ارساف کذالک رسف که فاضه عم ای هر بابند رفتار رسفان شدن بپای ترادف کنند بیف تار استدن درخواستن
برسنگ سنگ بالتحریک رصفه ون ره دهن خوش زن رشوف العطش ای اسکن القع الرشف اشل و فی عم فاضه کذالک ارتشاف کیدن
منارعه رصف الی رصف من بسیله ای ارق له صفی لانه آخرا رضف ناتج رصف بار من الشراب هذا ترح یقال جماعت رصف نهاده بهم بر
بریدن بابای و فاضه عع زدن تیر بر بیاو بر نهادن ر بهم بیک سنگ یکی رصفه سپید کمان تیر بر که بهبا بالکسر رصاف اباه منه
جواب و رصف عمل فرح تنگ زن رصوف رصف در قوم ادن یستا بیک نزدیک بایکدیگر تراصف لایلتی بک رصف لا امر هذا یقال و
مالصیبه الرضیفه من جاء المثل و فی یکی رضفه آرند شیرکرم تا درجوش ابوی ابوی شیر که تفسیده ای سنگهای ضمی بالضم صفة رضف صمیم ای محکم رصیف
تحیه نقصان ناتا بره سنگ بکنان مضوفه قدر کرده برمان سنگ بر مضوف شوا گرده تاب شیرسنگ رضیف فاکه عم نقصان بسنگ کردن وداغ
و شتن گذر در عف بیجان خون ای برای نیز رواعف رماح ضعیفه فیه لغه بالضم عف رمنجاضه عم رعفت آن و رفتن بینی خون بالضم رعاف
ستور بره سنگ کردن آلو خون ایضا و کذلک استرعاف کوه بینی و بینی تیزی منه لغت رعف ضمه عع بفتحها ب آ شدن پیش
بر چاه زند اندازه چاه تنگ که بمعنی بالضم زاعوفه رات شک کردن بیکر و باییدن منتها رعاف زعمه مثل مراغمه من الرغم علی فعلت یقال و را
فیه لغه اتحوبه مثل زاعوفه البیر تحت ساعوفه الرضی هو اللغه فی مسحره بعل سحر فین علیه السلام انه الحدیث و فی باشند بروی ستعی که نهند

رغیف نان گرده رغفة رغف رغفان جمعات رف برداره خانه رفوف جمع عومه ازبیش کمیدن عع فاضه گرد فراز گرفتن و فی المثل من

خفنا او رفنا فلیقصر و مارحاف لاراف قد مر رف رفیف درخشیدن عع فاکه ثوب فیف جامه تنک و شجر رفیف درخت نه جنبان رفرف

جامهای سبز و دامنهای خرگاه و کرانهای زره که او دکان باشد فروهشته یکی و ایضا بال جنبانیدن مرغ بوقتی که خواهد تا فرو و آید رفراف نحو

که آنرا خاطف ظله نیز گویند و شتر مرغ را الترنف بنیر امح البر رانفه فرود کفل مردم و فرود دنبه ازناف سست کردن ستور گوش را از ماندگی و فی

الحدیث کان اذا نزل علیه الوحی و هو علی القصوا نذرف عینا ها و ترنف باذنیها من ثقل الوحی ارناف تنگ کردن شتر بسبب ماندگی سنف و نعت

منه ریف بالکسر زمین باکشت و علف اریاف جمعات ریفت چیدن ستور در آن زمین اریاف نیز مین علف ناک و فراخی رسیدن علف ناک شدن زمین

و هی ریفه **فصل الزا** زحف لشکر رونده سوی دشمن رفتن و خزیدن کودک و تیر که فرو دنشانه افتاده باشد و نشانه دبیل کشان رفتن شتر ماند

شده عع بفتحهما سهم زاحف اهل ماحفه و زواحف لغته حاف سیل کشان رفتن شتر از ماندگی و خداوند چنان شتران شدن و زحف شترمانده شده معط

بالکسر شتر که رفتار او چنان باشد مزاحف الحیات جایهای خزیدن ماران تزحف متکلف رفتن صلته بالی زحوف بالفتح ناقه سیل کشان زحفتین آتش

که از شیخ و آله افروزند که بدین و چیز زود درگیرد و قیل لامرأة من العرب لنار الکن سخا قالت سحنا نار الزحفتین حلوقه بالضم جای

لغزان از بالا به شیب که کودکان بر وی بلغزند و هی لغة اهل العالیة و تمیم یقولونه بالقاف حالف حالیف جمع عنق حلفه سپوختن و غلطانیدن زحلاف لازم

زحرف بالضم زر و هر چه آراسته و آمیدار باشد مزخرف آراسته زخارف الدنیا آرایشهای وی زخارف الماء راه روهای آب زرف شتاب رفتن از زرف

کذلک ناقة زروف مراف آسرته و یقال به زرفت الناقة و ازرفتها انا ای حثثتها زرف بالتحریک نیز شدن جراحت عع کاف زرافه بالفتح جماعة

مردم و لیشد فاه زرافات ای جماعات زرافه بالفتح و بالضم جانوریست که آنرا اشتر گاو پلنگ خوانند زعف برجای کشتن عع بفتحهما ازعاف کذلک سم

زعاف و موت زعاف زعاف بالهمز ایضا زعنفه بکسرتین کوتاه دست و ساقها زغفه لیسکن و بحرکت زره فراخ زغف زعف جماعت یقال

زغف حدیثه اذا زاد فیه زغف دباغت نهمت زف بالکسر آن زیر مرغ و شتر مرغ یقال هیق ازف ای بین الزفف یعنی شتر مرغ زیبا زف

زفاف عروس بخانه شوی فرستادن عع فاضه ازفاف از فاف هم کذلک مزفه مخنه که عروس را در وی برند زفیف شتاب بشتاب رفتن عع فاکه و قوله

تعالی فاقبلوا الیه یزفون ای یسرعون ازفاف بشتاب راندن یقال الطائش الحلم قد زف رماله و الریح تزف هو هبوب فیه سبایا اشد به فی الکمافی زفرفه آواز

باد از درخت بیخ زرافه زرف زلفه بالتحریک حوض پر آب زلف جماعت مزالف دیهای نزدیک شهر مزلفه یکی ازلاف نزدیک کردانیدن زلفه نزدیکی

نزدیکی و منزلت و منه قوله تعالی بالتی تقربکم عندنا زلفی ای قربی و هو اسم المصدر ایضا ای تقربکم عندنا ازدلاف و پاره از اول شب زلف بفتحات جماعت

قوله تعالی و زلفا من اللیل زلف پیش شدن تزلف ازدلاف تقدم کردن مزدلفه نام جایی بمکه زنف حسکی و جستن از دهاف شتافتن و

شتابانیدن و بعف رشدن آرهاف سخن دروغ آوردن یقال ازهفت له حدیثا ای اتیته بالکذب و افگندن ستور کسی و ازهف الشی ای ذهب به

هو مزهف ازهفه فلان ازو هفا ای ذهبت و اهلکه زیف خرامیدن شتر در رفتن عع فاکه و دم در زمین کشیدن کبوتر نر و کم ماده بوقت بانگ

کردن ناروان شدن درم صلته بعلی یقال زافت علیه الدراهم تزییف متعدمنه **فصل السین** ساف ترفیدن و مشت سشته شدن بهائم نامها

عع کافه سجف بالفتح و الکسر پرده اسجاف فرو هشتن و تاریک شدن شب سجف فربهی بالپشت ماره بر داشتن از پشت سر بردن عع بفتحهما سحف

فربهی البشت مازه که بر پشت باشد سحیفه فربهی البشت مازه که بر درشته باشد و باران درشت که زمین را ببرد و شاة سحوف و ناقه سحوف آنکه پشت مازه فربه دارد و یقال

سمعت خفیف الرحی سحیفا ای صوتها سحاف بیماری سل مسحوف مسلول سخفه تنکی و لاغری از گرسنگی یقال سخفه من جوع سخف بالضم سکی عقل سخافه معدرمنه

عع بضمهما فهو سخیف کم عقل ساخفه مجامعة سدفه بالفتح و الضم تاریکی بلغة غیرهم روشنائی و هو من الاضداد اسدف بالتحریک کذلک ایضا شب و ایضا صبح و

برآمدن وی بالغلتین و ایضا سدفه روشنائی با تاریکی آمیخته چنانکه میان صبح و سفار باشد اسداف تاریک شدن شب بقعه فروهشتن و روشن شدن صبح

یقال انسد الباب ای افتحه حتی یعنی الیبت ویقال اسدفوا ای اسرجوا من السراج یعنی چراغ بیفروزید سدف بالتحریک ضد القصد یعنی فزونی کردن و بفتح اول جاه و خیری عقل و
ماندن خیر بعلت ونا خطا کردن **عع کافه** نفذ کردگی و حریص شدن سرف بکسر نام جای یقال رجل سرف الفؤاد ای مخطی الفؤاد وغافله وفی الحدیث ان للحم فاکسرف
الخمر ای ضراوه ویقال هو من الاسراف اسرف ای اسراف ای بی اندازه و بیگزاف خرج کردن مسرف نعت منه و نام مردی سرفه بالضم سپید موری که از زیر پای چوب خانه سازد
چنان نمود و فی المثل هو اصنع من سرفه سرفت بالفتح برگ درخت خوردن سرف **عع فاضه** ارض سرفة زمین بسیار سرفه اسرافیل هو و فرعه اسم عجمی فی لغة
کما قال الجوهری اسماعیل سرائین سرعوف بالضم نازک و سبک گوشت سرعوفه مونث فرزان و را زبالا و ملخ سرعفه سرعفه بالعین اللها پرورش نیکو دادن کودک را
سعفه شکوفه سر کودک که آن را شیرینه گویند سعفه بالتحریک شاخ نخل سعف جماعت و ایضا ریشه شدن بن ناخن دست **عع کافه** شیرینه که بر تقوذ شتر و سرور کی
وی برمی آید و موی فروا و در ابرنز اند چنان که غرب و گوسپند سعف و سعفا لغت منه سعف ایضا اسب که موی پیشانی سپید فاذا ابیضت کلها فهو الاصبغ اسعاف
حاجت روا کردن صلته بالباء یقال اسعفه بحاجته مساعفه دست دادن و سازواری کردن سفیف تنگ لان شتر سفیفه بوریا که از برگ خرما بافته
مصدر منه **عع فاضه** اسفاف کذلک سفوف بالفتح داروی کوفته بیخته معجون ناکرده سف مصدر منه **عع کافه** استفاف کذلک سفه من السویق بضم
ای قبضه منه یقال سفعه جهه النور ای ذرعلیه وفی الحدیث کانما اشف وجهه ای تغیر وکانه ذر علیه شی غیره سفاف نیز بکسر سین فی الحدیث ان الشعبی کره
ان یسف الرجل النظر الی امه وابنته واخته و نزدیک شدن ابر از زمین و پست پریدن مرغ و بار یک گرفتن کار را اسفاف بالفتح کار حقیر و بلایه هر چیز وفی الحدیث
ان الله تعالی یحب معالی الامور و یبغض سفسافها و خاک نرم تنگ مشفف در دم کم عطاو تیم سفسفه با دکه خاک نرم را بر انگیزد و بفتح سین گر دارد بیخته مغز
آن آسفسفه التحال الذی یعن و نحوه سقف آسمان خانه آسمان سقوف سقف جماعت شل هن و زن آخری سقفا من فضه یعنی ساخت نه شیرین **عع فاضه**
یقال سقف الطویل المسترخی سقالف تختهای کشتی سقیفه یکی تخته و صفه پوشیده و منها سقیفه بنی ساعده سقف بالتحریک دراز گوز شدن **عع کافه** سقف
نعت منه اسقف بالضم و تشدید الفا پیشوای ترسایان سکاف بکسر کفشگر اسکافه جماعت اسکوف بالضم لغة فیه اسکفة الباب آستانه در سلف هموار کردن زمین را
بماله و **عع فاضه** سلفه بالکسر ماله وفی حدیث عبید بن عمیر ارض لخبه مسلوفه ای مستویه او مسواه سلف بالتحریک در گذشتن پدران گذشته **عع فاضه** اسلاف
سلاف جماعت و نوعی از بیع که پیش بها دهند چنان سلم اسلاف بیع سلف کردن اسلاف بها پیشی گرفتن تسلف کذلک سلف التسکین ایمان فرزل سلفه
بالضم ناشتا شکستن و دادن و پیش فرستادن سلف باللام مسلف بالکسر سکون شوهران دو خواهر با هم مسلفه زن حامله که پنج ساله و هو بسفخص بر
الامانت سالفه گردن آن سلیفه پیش رفته سلوف ستور پیش آینده سلاف بالضم پیشکار انکه پیش رفتار دن خمر و شراب و سلافه هر چه فشار شود
سلفان بالکسر یکبار سلف بالضم یکی مثال صرد و صردان سلفه مونث سلحفاه بضم باخه یعنی کشف سلاحف جماعت سنف بالکسر کسرغ و آن درخت
آتش زنه است سناف بالکسر پیش سینه و شتر و رسن که بر سینه شتر بندند سنف سناف بستن بر شتر **عع فاضه** که سناف شتر که رحل پیش آید از دو سرو دوی سناف
بندند یعنی پیش بند سناف پیش شدن سپاه از سپاهان محکم کردن کار و فی المثل لمن تحیر فی امره یقال عی بالاسناف و سنف الفرس ای تقدم الخیل فاسمعنا
فی الشعر سنفه بکسر النون فهی من هذاوی الفرس تقدم الخیل فی سیرها و اسمعنا سنفه بفتح النون فهی الناقه التی شد علیها السناف سوف بوی کردن
چیزی را هلاک شدن **عع فاضه** ستیاف بوییدن مسافه دوری و اصلها من الشم و کان الدلیل فی فلاه اخذ التراب فشمه لیعلم اعلی قصد هو ام علی جور
ثم کثر استعمالهم لهذه الکلمه حتی سمو البعد مسافه ساف عرقی از دیوار سافه زمین میان کوه و ریگ درشتی سائف بگی تنگ سواف جانیست که سواف بالفتح هلاک
شدن بیماری ستور یقال وقع فی ماله السواف ای موتان و یقال بالضم ایضا لکی یقال لا دواء کلها بالفتح الا السواف والدواء والقلاع سوف حرف سرتجانم زود باشد این کلمه ایست که
فعل مستقبل را آید نیز در تاخیر افکندن یقال فلان یقتات سوف ای یعیش بالامانی تسویف امروز و فردا کردن مسافه ساک گشتن قال الشاعر ساف الرجل اذا هلک ماله
یقال ساف حتی ماتشتکی السوف هذا ای تعود الحوادث و یقال سوف الرجل امره ای اذا اکله مرکه فیبصنع مایشاء سیف شمشیر اسیاف سیوف جماعت
رجل سیفان ای الطویل ممشوق ضامر البطن امراه سیفانه سیف بضارب شمشیر **عع فاضه** سیفه شمشیر زننده شمشیر سیاف شمشیر گر سیافه جماعت

سیف مرد با شمشیر مسایفة با هم شمشیر زدن وتسایفوا ای تضاربوا بالسیف و استف الخرز ای خرزمه سعف بالکسر ساحل البحر اسیاف جماعت انجیه
بن شاخهای درخت تعسیده باشد وهو کالسیف ولیس **فصل الشین** **شافة** ریش سوختنی که زیر قدم برآید و بخشم آوردن ویقال استاصل الله شافته
ای باو هیه و صید کما اذهب تلک القرحة بالکی شارف بالتحریک سوختنی بر بدن برآمدن ع **کافة** **شدف** بالتحریک شخص شدوف جماعت **شرف**
بالتحریک بلندی و جاء بلند و بزرگی و بزرگ و بلند قدر شدن ع **بضمهما** جبل مشرف کوه بلند رجل شریف مرد بزرگ قدر شرفاء اشراف جماعت تشریف
بزرگ داشتن کسی را و بزرگ گردانیدن شرف بالتسکین جمع شدن به بزرگی ع **فاضة** مشروف مغلوب به اشرف بلندتر و بلند یقال منکب اشرف ای
عال و اذن شرفاء ای طویلة شرفة بالضم کنگره شرف جماعت شرفة المال گزیده تر آن شارف ناقه کلان سال یقال فی المثل احن من شارف
لا ابتاع اسد ضیثا علی ولدها شرف جماعت مثل بازل و بزل سهم شارف تیر کهنه و دیرینه و تشرف بکذا ای عده شرفا و تشرفت المرباء و اشرفته ای
علوته اشراف بر بالای یافتن بر چیزی و از بالا بزیر نگریستن مشرف منظر بر بلندی مشارف الارض بلندیهای زمین مشرفیة شمشیرهای منسوب بمشارف
و آن دیههاست از دیار عرب یقال سیف مشرفی ولا یقال مشارفی لان الجمع لا ینسب الیه اذا کان علی هذا الوزن ولا یقال مهالبی ولا جعافری و
لا عباقری مشارفة مفاخرت کردن با یکدیگر تشرف در برآمدن و مطلع شدن بر چیزی انشراف بر پای خواستن فرس مشرف ای مشرف الخلق
استشراف چشم برداشتن تا وی چیزی نگرد و دست بر بالای چشم داشتن چنانکه عادت نگریستن است از دور و پیش چشم کردن ستور و مال کسی را از سیر
برگشت که در اندوا نبود شود چنانکه بربند آنرا یقال شرفت الزرع اذا قطعت شرافة شریف آبی در بنی نمیر شارف نام کوهی و عربیجا روی
**شراسیف** سرهای استخوانهای پهلو که سوی شکم باشد شرسوف کرکرانک **شاسف** خشک از لاغری شسیف مصغر ع **بضمهما** لحم شسیف
گوشت نزدیک بخشک شدن **شظف** بفتحتین تنگی و سختی شظاف بالفتح کذلک شظیف درخت خشک از بی آبی یقال شظف بالضم بعیر شظف الخلاط
اسد خالط الابل مخالطة شدیدة و شظف السهم بالکسر اذا دخل بین الجلد و اللحم **شعفة** بالتحریک سر کوه شعف شعوف شعاف شعفات جماعت و یقال
رجل اصهب الشعاف یراد به شعر راسه و ما علی راسه الا شعیفات ای شعیرات من الذوابة شعفه گیسوی غلام شعفات بالکسر سر کوه و مرد بلند بنون زائده کذلک
شعوف شعف بیمار و شیفته گردانیدن دوستی دل را ع **بفتحهما** و یقال شعف فلان بکذا فهو مشعوف به و قرء الحسن قد شعفها حبا بالعین المهملة ای
بطنها حبا و مشغول کردن ستور را بقطران ع **بفتحهما** شعفین جایی و فی المثل لکن بشعفین جدود و قیل فی امراة تقول لاترابها و هی تبنی علی اربع
اجلسونی فالی خلفه **شغاف** بالفتح بیماری زیر نهی کاماز جانب راست و هو غلاف القلب ایضا یقال شغفه الحب ای بلغ شغافه و قرء ابن عباس قد شغفها حبا
قال دخل حبه تحت الشغاف **شف** بالفتح پرده تنگ و نزار کردن غم تن را ع **قاضة** شفشفة الهم کذلک شف بالکسر فزونی و سود کردن ع **فاکهة**
و کم شدن و هو من الاضداد شفوف شفیف تنک شدن جامه ثوب شف و شف ای رقیق شفوف لاغر شدن تن اشفاف بعضی را بر بعضی گزیدن شفیف گرمی
سرما یقال فلان یجد فی اسنانه شفیفا ای بردا شفان سرد باد که با نم باشد و منه غداة ذات شفان شفیفات باد خنک شفافة تا آب در خورش
خوردنی باقی آب بتمامه که پس خورده نماند و فی المثل لیس الری عن التشاف و استقصا کردن و رکا با اشتفاف و منه **شنف** گوشوار بر بن گوش شنوف جماعت تشنیف
گوشوار بنهادن زن را التشنیف لازم منه شنف بالتحریک دشمنی و ناپسند داشتن ع **کافة** شنف بالکسر دشمن دار و شنفت الی الشیء بالفتح مثل شفنت و هو
النظر من اعتراض ... و فی الحدیث انک من قوم مشتغلین **شوف** زدودن دینار مشوف ای مجلو تشوف خود را آرایش دادن زن و بر آمدن
بر چیزی تا بنگرد و النساء یتشوفن من السطوح ای ینظرن و تشوفت الجاریة تشاف شوفا ای زینت اشتیاف گردن دراز کردن و نگریستن در چیزی شیفة القوم دیده بان
قوم اشافة اطلاع یافتن بر چیزی **فصل الصاد** **صحفة** کاسه بزرگ صحاف جماعت قال الکسائی اعظم القصاع الجفنة ثم القصعة تلیها تشبع العشرة
ثم الصحفة تشبع الخمسة ثم المئکلة تشبع الرجلین و الثلاثة ثم الصحیفة تشبع الرجل صحیفة نامه صحف صحائف جماعت مصحف بالضم کراسه قال الفراء و قد
استثقلت العرب الضمة فی حروف فکسروا المیم و اصلها الضم من ذلک مصحف و مخدع و مطرف و مغزل و مجسد لانها فی المعنی ماخوذة من صحف ای جمعت فیه

وجیداء ای العنق بالجسد واطرفاء ای جبل فی طرفیه علمان وکذلک مغزل انا بهرمن یدیه وفتل تصحیف خطا و نوشته **صدف** روی گردانیدن **عع فاکه** امراة صدوف زنی که روی آرد و باز گرداند صدف میل دادن کسی گامی صدف بالتحریک غلاف مروارید صدفة یکی قد اتخاذ تردیک وسمها دور دو رنهادن اسب فرد سیرون روبه میل کردن سم ستور فرس اصدف نعت منه و بریدگی کوه صدف بضمتین کذلک قوله تعالی حتی اذا ساوی بین الصدفین بضمتین وفتحتین صدف ایضا بر جهجی که بلند نهاده باشد مصادفة یافتن صوادف شتران که یاران خود را در آب خوردن یابند و منتظر باشند در پس ایشان توابت آب راو جمد اصادفه **صرف** توبه و منه قوله لا یقبل منه صرف ولا عدل و حیله و منه قولهم انه یتصرف فی الامور و قوله تعالی فما یستطیعون صرفا ولا نصرا و صرف الدهر حدثانه صرفان روز و شب صرفة یکی از منازل قمر و شب صرف بالکسر سرخی که شراک نعل را بدان رنگ کنند و خالص هر چیزی صریف البکرة آواز چرخ دلو **عع فاکه** و بانگ در و بانگ دندان شتر ناقه صروف ای بینة الصریف صریف ایضا سیم یقال ما انتم ذهبا ولا صریفا ولکن انتم الخزف و شیر گرم دوشیده صریفون نام جای بعراق خمر صریفیة منسوب بوی صرفان ارزیر و جنسی از خرما صیرف مرد محتال تصرف کننده در کارها صیرفی مثله و صراف یعنی سیم سره کننده و قوم صیارفة والها للنسبة صیاریف کذلک یقال صرفت الدراهم بالدنانیر بینهما صرف ای فضل و فی الحدیث من طلب صرف الحدیث ای تزیینه بالزیادة فیه صرف ایضا گردانیدن **عع فاکه** رایا سکوله کردن انصراف برگشتن منصرف کذلک و ایضا جای برگشتن صروف گردشهای روزگار و خوش شدن باده سگ صراف بالکسر کذلک **عع فاکه** تصریف برگردانیدن چیزی و شراب ساده خوردن تصرف دادن کسی را تصرف دست در کاری کردن اصطراف برگشتن در کسب چیزی استطراف برگردانیدن خواستن یقال استصرفت الله المکاره **صعف** نوعی از شراب اهل یمن **صف** رسته و صف ایستادن و صففت القوم فاصطفوا اذا اقمتهم فی الحرب صفا و صافوهم فی القتال والصف الموقف فی الحرب والجمع المصاف و گوشت در سیخ کشیدن و صف کشیدن شتران پاها را یقال صفت الابل قوائمها فهی صافة و صواف و صفة ساختن زین را و درو و محلبه یا پیشتر ربلی یکدیگر دوشیدن ناقه را **عع فاضه** صفة مرز دزین گونه ناقه صفوف ناقه که چند قدح شیر دهد به یک دوشیدن صفیف گوشت سیخ در کشیده و بحیث بریانی صفصف زمین هموار صفصاف درخت بید **صلفا** زمین سخت صلیف یک کرانه گردن صلیفان دو کرانه و دو چوب که بهر دو جانب پالان باشد که محمل را بر دست بندد صلف بالتحریک لاف زدن و بی بهره شدن زن از شوی **عع کافه** یقال امراة صلفة و من صلائف و یقال للمراة صلفت عند زوجها اذا بغضها زوجها و من امثالهم فی التمسک بالدین من یبغ فی الدین یصلف ای لا یحظ عند الناس و لا یرزق منهم المحبة صلف بالکسر طعام بی مزه و خنور که آب کم برد سحاب صلف ابر بسیار رعد کم باران و فی المثل رب صلف تحت الراعدة یضرب للرجل یتوعد ثم لا یقوم تصلف لاف زدن رجل صلف متصلف مرد لافی **صنف** بالکسر گونه و بالفتح لغة فیه و موضعی عود صنفی منسوب بوی صنفة الازار بکسر النون طره میزر تصنیف گونه گونه کردن چیزی را و جدا کردن بعضی از بعضی **صوف** پشم گوسپند صوفة حی من مضر و هم الغوث بن مر و یقال اخذت بصوف رقبته و بطوف رقبته و بطاف رقبته و بقوف رقبته و بتقاف رقبته کلها بمعنی ای بجلد رقبته و قیل بالشعر المتدلی فی نقرة القفا کبش صاف بسیار پشم و صوف بسیار پشم شدن **عع فاضه** یقال صاف الکبش یصوف صوفا فهو صاف و صوف و صائف نعت منه و کذلک صوف الکبش و کبش اصوف بین الصوف و بیک سو رفتن تیر از نشانه **عع فاضه وکه** و بکسو شدن بدی از کسی و مانند به یک سو کردن **صیف** تابستان و گرما و باران تابستانی و تابستان جای اقامت کردن صیفیات کذلک مصیف مصطاف موضع تابستانی صیف صاف یعنی تابستانی گرم مصیف آب رهبه گرم یوم صائف و لیلة صائفة ای حارة و یوم صاف مثله مصایفة معاملة تابستانی مثل المشاهرة و المیاومة و المعاومة صائفة غزا بار تابستانی و غزوه روم و آن تابستان بود همیشه و یقال صفنا ای صرنا بمطر الصیف و صیفت الارض فهی مصیفة و مصیوفة اذا اصابها مطر الصیف صیف و صیفوفة بیکسو شدن تیر از هدف **عع فاکه** اصافة بکلانسالی بچه شدن مرد اصیفی بچه که در پیری شده باشد و نام مرد و نباتات که دیر آید در گرمی و بدی از کسی یقال اصاف الله عنی شر فلان ای صرفه و عدله و یقال صیفی الشی ای کفانی الصیف و یقال هذا یکفینی صیفی و شتائی ای بالکفی فی القیظ و الصیف و الشتاء صیفة

باران با بستان یقال اصابتنا ضیفة غزیرة تضیفت با بستان کردن **فصل الضاد** ضعف بالفتح والضم سستی تن و اخلاف القوة و یقال ضعف فهو ضعیف ج
بضمهما ضعاف ضعیف گردانیدن و دو چند کردن چیزی را اضعفت الشیء فهو معوف علی غیر القیاس و خداوند ستوران ضعیف شدن قوم ضعاف و ضعفاء و ضعفة
ضعیف با من تضعیف یک چیز را دو چندان کردن یا زیادت نمودن بر آن مضاعفة نیز کذلک ضعف الشیء بالکسر مثل چیز ضعفاه مثلاه اضعافه جمعه و قوله تعالی اذا لاذقناک
ضعف الحیوة و ضعف الممات ای ضعف العذاب حیا و میتا و یقال قع فی اضعاف الکتاب توقیع نهاد میان خطها یقال هو ضعیف مضعف الاول فی بدنه والثانی فی دابته
کما یقال قوی مقو تضعیف ایضا ناتوان گردانیدن و بناتوانی منسوب کردن مضاعفة زره دو کان حلقة با هم ضفف بفتحتین بسیاری عیال یقال لا ضفف یشغله
ثقل ای لا اشتغله من سکه و حجه عیال و امتاع و فی الحدیث لم یشبع رسول الله صلی الله علیه وسلم من خبز و لحم الا علی ضفف ای کثرة الایدی علی الطعام و تنگی و سختی حال و حاجت
و شتاب یقال لقیته علی ضفف ای عجلة و انبوهی کردن مردم بر آب جل ضعف الحال و هو ان یکون المال له قلیلا و من یا کله کثیرا و تضافوا علی الماء اذا کثروا علیه و مضفوف
اذا کثر علیه الناس مثل مشفوه یقال فلان مضفوف مثال مشفوه و ذا انف با عنده ضف الناقة دوشیدن ناقه به همه کف دست ضیفة بالکسر کرانه جوی ضیفتا جانبا ضیف مهمان یکون
واحدا و جمعا و قد یجمع علی اضیاف و ضیوف و ضیفان امرأة ضیفة و ضیف نعتان لها و نزدیک شدن افتاب بفرو شدن و بیکسو رفتن تیر از نشانه و فرود آمدن بکسی
ضیافة مهمان شدن نزدیک کسی ع فاکه تضیف کذلک و ایضا بفرو شدن نزدیک شدن افتاب تضییف کذلک اضافة مهمان داشتن کسی را تضییف کذلک و میل دادن
چیزی را بچیزی و بشیمان خود کردن از کاری و الجا کردن کسی را بکاری صلته بالی و منه المضاف فی الحرب و هو الذی احیط به و اضافة کردن اسمی با اسمی کقولک غلام زید
فالغلام مضاف و زید مضاف الیه و الغرض من الاضافة التخصیص و التعریف فلهذا لا یجوز اضافة الشیء الی نفسه لانه لا یعرف نفسه مضوفة کاری که ازوی ترسیده شود و مضاف
باز خوانده بدیگری تضایف تو ادا ای تضائق ضیف الکبر بهل ضیفن طفیلی نون زائده و هو فعلن لیس بفیعل **فصل الطاء** طحاف بالفتح ابر تنک طخف غم و دل
فرو گیرد طخفة بالکسر نام جای نزدیک طخفة مثال هر بر یا ده الهام دادن سخت طرف چشم یکون واحدا و جمعا لانه مصدر و قوله تعالی لا یرتد الیهم طرفهم و نگریستن و ستاره که آن را
عین الاسد خوانند از منازل قمر و باز گردانیدن صلته بعن و چشم بر هم زدن طرفة یکبار یقال اسرع من طرفة عین و چیزی بر چشم زدن که آب از وی روان شود چشم مطروفة چشم آب
روان از زخم رسیدگی طرفة ایضا نقطه سرخی که در چشم حادث شود از زخم و قولهم لا تراه الطوارف ای العیون طرف بالکسر اسب گرامی یقال فرس طرف و طرف و جماعة نعت
الذکور خاصة و جوان مرد کریم طرف بالتحریک کرانه و گروهی از چیزی و برکرانه چرا کردن ستور ع کافه ناقة طرفة التی لا تثبت علی مرعی احد رجل طرف الذی لا یثبت
علی امرأة واحدة و لا صاحب واحد طرف ایضا القیض القعد و کریم الطرفین ای من جهتی ابویه اطراف الرجل ابواه و اخوته و اعمامه و کل قریب له محرم یقال لا یدری
ای طرفیه اطول ای ذکره ام لسانه و یقال لا یملک طرفیه ای فمه و استه ناقة مطراف بالکسر که جابجا چرا کند طرفاء گز طرفة یکی نام مردی و یقال طرفاء اجمة
و جمع مطروفة زنی که در مردان می نگرد و در شعر خوانی یقال امرأة مطروفة بالرجال هی التی طمحت عینها الیهم و صرفت بصرها عن بعلها الی سواه یقال مطروف
العین ای چشم بر یک کس نهاد و مطرف بالضم و الکسر و آخر با علم و اصله الضم اطراف خریدن نو افتعال منه استطراف نو شمردن چیزی را یقال فعلت ذاک فی مستطرف
الایام و مطرف الایام ای مستانف الایام مطارف طریف مال نو خلاف تالد و تلید طرفة بالضم نو شگفت طرافة مصدر منه ع بضمهما اطراف نو آوردن و اطلاع
یافتن بر چیزی طریف در نسب آن را گویند که پدران بسیار گذشته باشند میان او و جد بزرگ ع بضمهما و هو خلاف قعدد و قد یمدح به طریقة کنایی که از نو [illegible] آید
چون رسیده و سپید شود یقال طرف البلد ای کثرت طریفته و ارض مطروفة زمین طریفناک طراف بالکسر خیمه از ادیم یقال جاء فلان بطارفة عین ای بمال کثیر طوار
زرکاه و خیمه و لعنها در اکرده تطریف کرانه لشکر زدن و باز گردانیدن خصم را در حرب تطرف نعت منه مطرف بالفتح اسپی که سر و دم او سپید و هر اسپ که سر و دم او دیگر رنگ باشد
بر خلاف سائر اعضای او و مطرف مثال مطمئن تمام خلقت نیکو اندام طفیف اندک طفاف المکوک بالفتح و الکسر آنچه بپیمانه و کذلک طفة و طففه و
فی الحدیث کلکم بنو آدم طف الصاع لم تملؤه و هو ان یقرب ان یمتلی فلا یفعل طفطف طفافة بالضم آنچه زیادت آید از پیمانه و هو ما فوق المکیال طفاف طفاو سیر
کردن پیمانه را تطفیف کم پیمودن و آن پیمانه مالاه الی اصباره ای جوانبه و فی الحدیث طفف بی الفرس مسجد بنی زریق حتی کاد ساوی المسجد ای وثب بی و قیل قارب و
لم یبلغ منالک آنها طفطاف چنبر که بر تر از لبها پر شده طفطفة تهی گاه طفطاف کرانهای ریختگی یقال اخذه باطف ذلک و باطف تعطف ای خذ ما ارتفع لک و امکن

اطلف ے ہدر و باطل یقال ذہب دمه طلفا ای ہدرا و دہش بخشش یقال اطلفنی و اسلفنی و السلف بالتحریک اطلاف بمعنی اتلاف برکردن طلنف بالتحریک
و بالفتح و الضم کرانہای دیوار که بخشت فرو کرفته باشند و پوشش در سرای و ہو لسیو ایضا و سرکوه مطنف ایندہ سرکوه طوف طواف طوفان کرد چیزی
گشتن عع فاضه تطواف استطافه کذلک رجل طاف مرد بسیار طواف طوف ایضا شلح و آن چیک باشد که بوی از آب گذرند و غائط و غائط
کردن اطیاف بجا جستگاه شدن طائف عسس م نام شهری خانه کمان طائفه گروہی از ہر چیز قوله تعالی ولیشهد عذابهما طائفة من المؤمنین قال ابن عباس
رضی الله عنهما الی الواحد فما فوقه طوفان بالضم باران آب که از زمین بر آید و ہمه چیز را غرق کند قوله تعالی فاخذهم الطوفان یقال اخذه بطوف
رقبته و بطاف قبته و قدمر فی فصل الصاد تطوف طواف کردن تطویف مبالغة فیه اطافة فرود آمدن بچیزی و نزدیک شدن طهف نان غاره
طهفه چسلیان بلند و آن گیاهیست که آنرا پاسی زبوده گویند طهافه بالضم سر شتر طهاف بالفتح ابر بر آمده طیف خیال و آمدن خیال در خواب عع
فاکه مثلا کذلک و وسوسه دیگری قوله تعالی واذا مسهم طیف من الشیطان طائف من الشیطان هما بمعنی فصل الظاء ظرف فخ رو منه ظرف
المکان و الزمان و زیرکی ظریف زیرک ظرفا ظراف ظروف جماعت ظرافه زیرک شدن عع بضهما اظراف پدر پسران ظریف شدن تظرف
بتکلف ظراف نمودن ظلف بالکسر سم شکافته چون سم گاو و گوسپند و امثال آن ظلوف ظلف ے اشداد و ہو توکید لها ظلف بالفتح برنہادن عع
فاکه ظلی مظلوف نعت منه رجل ظلیف سنی الحال مکان ظلیف ے سخت شد ظلیف ے اشد ید ظلوفه مثال اعجوبه زمین که در وی سنگهای تیز باشد ظلایف
جماعت یقال ذہب فلان بغلامی ظلیفا ے بغیر ثمن یقال اخذ الشئ بظلفه و ظلیفته ے کلا و ذہب دمه ظلفا بالتسکین و التحریک ے ہدرا و باطلا و بطلا
کذلک ایضا و یقال ذہب ظلیفا ای مجانا اخذه بغیر ثمن یقال ظلف نفسه عن الشئ ے منعها من ان تفعله او تاتیه و یقال ظلفت اثری و اظلفته
بی ناپدید کردم یعنی بر زمین سخت و درشت رفتم که اثر نکند ظلف بالتحریک ناپیدا دن عع کاقه و سختی معیشت مراة ظلفه النفس ے عزیزه عند نفسها ارض
ظلفه زمین سخت که اثر نگیرد ظلفة ایضا یکی از چهار چوب که بر پالان شتر بندند ظلفات الرجل جماعت یقال اخذه بظوف قبته و بطاف قبته لغة
فی صوف قبته و قدمر فصل العین رجل عتریف بالکسر عتروف بالضم مرد دلیر بدکار کارگزار عترفان بضمتین خروس عجف بالتحریک لاغری
عع کافه اعجف عجفاء نعت منه عجاف جماعت علی غیر قیاس لان افعل و فعلاء لم یجمع علی فعال و لکنهم بنوه علی سمان و للعرب قد تبنی الشئ علی
ضده کما قالوا عدوة بناءا علی صدیقة و فعول اذا کان بمعنی فاعل لا یدخلها الهاء اعجاف لاغر کردن یقال عجف المال بالضم و الکسر و الفصل اعجف ا
رقیق و عجف نفسه بالفتح علی فلان اذا اثره بالطعام علی نفسه تعجیف کمتر از سیری خوردن عجرفة عجرفیة تعجرف شتابزدگی و بی باکی یقال فی عمل فیه عجرفة و
عجرفیة و تعجرف ے لا مبالاة فیه و فلان یتعجرف علی فلان اذا کان یرکبه بما یکره و لا یهاب شیئا عجروف بالضم مورچه دراز پای تیز رو عجارف الدهر
و عجاریفه ای حوادثه عدف خوردن چیزی عع غاکه و یقال ما ذاقت عدفا و عدوفا و لا عدوفة و لا عذافا ای شیئا و باتت الدابة علی غیر عدوف
ای علی غیر علف هذه لغة مضر عدف بالتحریک خاشاک عدفة بالکسر ده تا پنجاه و یقال اعطاه عدفة من المال و خرج عدف من اللیل ای قطع عدفة
ایضا طره جامه یعنی ملک کرباس و جز آن کالصنفة عذف خوردن عع فاکه و هذه لغة ربیعة یقال ما ذقت عذفا و لا عذوفا و لا عذافا ای شیئا
و باتت الدابة علی غیر عذوف ے بلا علف معرفة عرفان شناختن عع فاکه و یقال ما اعرف لاحد یصرعنی ای ما اعرف عرف بالفتح بخش
اسپ بریدن و ایضا بوی خوش و ناخوش یقال ما اطیب عرفه و فی المثل لا یعجز مسک السوء عن عرف السوء عرفة ریش کف دست یقال
عرف الرجل اذا خرج به تلک القرحة فهو معروف ے دو قرحه معروف مرد شناخته و نیکوئی عارفة مثله عرف بالضم شناختگی و هو ضد النکر
و نیکوئی یقال ولاه عرفا و متر آمدن یقال له علی الف عرفا ای اعترافا و هو توکید و فش اسپ قوله تعالی و المرسلات عرفا و تاج خروس
و ریگ توده و بضم الراء کذلک عرفة مثله عرف اعراف جماعت معرفة جای فش و تاج خروس یقال الاعراف الذی فی القرآن
سور بین الجنة و النار شئ اعرف با فش اعراف دراز شدن فش اعراف با فش شدن اسپ آماده شدن جدیدی

و موج برآوردن دریا عرفان گفتار عرف بالکسر من قولهم ما عرف عرفی الا باخرة ای عرفی الاخیرا عرفه روز نهم از ذی الحجه یقال هذا یوم عرفة غیر منون ولا تدخله الالف
واللام عرفات جای وقوف آوردن بنی و هو اسم فی لفظ الجمع فلا یجمع قال الفراء ولا واحد له بصحة و هی معرفة و ان کان جمعا لان الاماکن لا تزول فصار کالشیء
الواحد و خالف الزیدین یقول هولاء عرفات حسنة ینصب النعت لانه نکرة و هی معرفة و قوله تعالی فاذا افضتم من عرفات قال الاخفش انما صرف لان التاء
صارت بمنزلة الیاء والواو فی مسلمین و مسلمون لانه تذکیره و صار التنوین بمنزلة النون فلما سمی به ترک علی حاله کما ترک مسلمون اذا سمی علی حاله وکذلک فی
اذرعات و عانات و عرنیات عارف مرد شکیبا یقال اصیب فلان فوجد عارفا ای صبورا عروف مثله رجل عروفة مرد نیک کار شناس والها للمبالغة عریف عارف
بمعنی علیم و عالم عریف شناسنده و کارگزار قوم و مهتر دون رئیس عرفا جمع عرافة مصدر منه یعنی عریف شدن عع بضمهما عرافة بالکسر عریفی کردن
یقال عرف فلان علینا سنین یعرف بالضم عرافة تعریف شناسا کردن و آگاهانیدن و گمشده جستن و خوش بوی گردانیدن ومنه قوله تعالی عرفها لهم ای
طیبها و اسم نکره را معرفه کردن و وقوف آوردن بعرفات عراف فال گوی و طبیب معرف موقف در عرفات اعتراف اقرار کردن و پرسیدن خبر و شناختن
تعرف معرفت جستن و یقال ائت فلانا فاستعرف الیه حتی یعرفک تعارف یکدیگر را شناختن قوم معارف مردان شناخته امراة حسنة المعارف ای الوجه و ما یظهر
منها واحدها معرف بفتح الراء عرصاف بالکسر پی رجل شتر عصیف جمع عرصاف الا الکاف و عصوفة و عصفورة کذلک غروف ردی بها الدلو زحرحی
صلته بمن عع فاکه و ضمه غریف آواز بربری و بانگ کردن آن عع فاکه یقال غرفت الجن سحاب غراف ابر که آواز آید از وی غراف ایضا نام ریگی در
بنی اسد معازف آلتهای لهو جمع معزف یعنی چغانه عازف چغانه زننده و آن نوعی از رود جا هاست و سرود گوی عزفت الریاح صوتها عسف
بیراه رفتن عع فاکه و قدح بزرگ تعسف اعتساف بیراه رفتن عسوف بیراه و ستمکار ناقة عاسف نزدیک آمده بمردن و دم سخت یزند عساف بالضم لرزیدن گلو
از نفس شتاب وقت مردن عسیف مزدور عسفاء جمع عسفان بالضم جای عسقفة سخت شدن چشم بوقت گریه و بی آب شدن آن عصف برگ کشت قوله تعالی
کعصف مأکول ای کزرع قد اکل حبه و بقی تبنه و نارسیده درودن کشت و سخت وزیدن باد عع فاکه ریح عاصف و عصوف و یوم عاصف ای تعصف فیه الریح
و هو فاعل بمعنی مفعول فیه مثل قولهم لیل نائم و هم ناصب و کسب کردن اعصاف کذلک و شتاب رفتن متعدی با باء نعامة عصوف و ناقة عصوف ای سریعة و یقال الحرب
تعصف بالقوم ای تذهب بهم و تهلکهم عصاف سخت وزیدن باد ریح معصف و معصفة و بابرگ شدن کشت و مکان معصف ای کثیر الزرع و شتاب رفتن سبب و
یقال اعصف الرجل ای هلک عصیفة برگ کشت که در میان او خوشه باشد عصافة بالضم آنچه از خوشه جریر دار برگ و کاه عطف میل کردن و خم دادن چوب را
و دوتاه کردن ناشی را و سخن بر سخن بازگردانیدن الاول معطوف علیه و الثانی معطوف و مهربانی کردن صلته بعلی و بازگشتن بر چیزی و حمله کردن صلته بعلی عع
فاکه ظبیة عاطف ای تعطف جیدها اذا ربضت عاطف ایضا اسپ سیم رهان عاطفة مهر خویشی و تعاطفوا ای عطف بعضهم علی بعض والناقة العطوف التی تعطف
علی البو فترامه و استعطفه علیه فعطف عطفة فسون یا مهره که زنان فسون کنند بدان مهره مرد را معطف بکسر المیم ردا اعطاف کذلک تعطف ردا بر افکندن و خود
مهربانی کردن صلته بعلی و قد تعطفت بالعطاف ای ارتدیت بالرداء و منه سمی السیف عطافا و فسی معطفة نفاح معطفة و ربما عطفوا اعدة ذود علی فصیل واحد
فاحتلبوا البانهن علی ذلک لبد رزن و قوس معطوفة و عطفت العیدان شدد للکثرة عطفا الرجل جانباه وکذلک عطفا کل شیء و یقال ثنی فلان عنی عطفه اذا
اعرض عنک منعطف الوادی بفتح الطاء خم وادی انعطاف خم گرفتن عف عفة عفاف عفافة پارسائی و باز ایستادن از حرام عع فاکه عف عفیف
پارسا عفة بالفتح عفیفة نعت منه لمونث اعفاف مثله منه استعفاف باز ایستادن و باز ایستادن خواستن تعفف پارسائی نمودن بتکلف و باقی شیر که در پستان
مانده باشد دوشیدن و خوردن و یقال تعافت یا ناقة ای احلبها بعد الحلبة الاولی عفة عفافة بالضم باقی شیر
در پستان و یقال جاء فلان علی عفان ذلک بالکسر مثل افان ذلک ای علی حینه و اوانه عقف خم دادن
چیزی را عع فاکه انعقاف خم گرفتن عقاف بالضم بیماری که قوائم ستور را اگر کند تعقیف کم کردن چیزی را و یقال
اعرابی اعقف ای جاف عکف باز داشتن عع فاضربه قوله تعالی والهدی معکوفا و یقال ما عکفک عن فلان ای ما حبسک الاعتکاف فی المسجد ماندن خود را در مسجد

علوف بر چیزی مقیم بودن و در گرد آوردن صلة بعلی قوله تعالی یعکفون علی اصنام لهم و یقال فلان عکف علی فرج حرام و گرد چیزی بر گشتن و یقال عکف بجوهر فی النظم
**علف** بفتحتین خورش ستور و جز آن علاف جمع علف خورش دادن **ع فاکه** معلف جا علاف علف بالضم و تشدید میوه درخت طلح که از اشتر خورد
علفة یکی علاف علفه بر آوردن طلح علیفة علوفة شتر طلح خوار علافیات بالکسر جلهای منسوب بکسی که نام وی علاف بوده است از قضاعة علوف بالضم مرد جافی کلان
سال **عنف** بالضم درشتی ضد الرفق و درشتی نمودن **ع بضمها** صلة بعلی و بیا عنیف نعت منه عنف جمع اعناف درشت گرفتن کار و کراهت
داشتن چیزی را و ابل معتنفة اذا کانت فی بلد لا یوافقها تعنیف سرزنش کردن و ملامت کردن عنفوان الشباب اول آن و کذلک عنفوان کل شیء
**عوف** حال یقال نعم عوفک ای نعم بالک و شانک قال ابو عبید و کان بعض الناس یتاول العوف الفرج فذکرته لابی عمرو فانکره عوف نام مرد و مرد
از بنی سعد ام عوف ملخ عوافة بالضم نام مردی **عیافة** بالکسر ننگ داشتن و کراهت داشتن طعام را و منه عاف یعاف عائف نعت منه و فال گرفتن بمرغ
عائف ای متکهن یعنی فال گوی و گرد آب و مردار برگشتن مرغ و فرود آمدن خواستن بران طیر عائف نعت عیفة اسم منه عیوف بالفتح ستور تشنه که آب را
بوی کند و نخورد **فصل الغین غدف** بالضم زاغ سیاه و کرکس پرناک غدفان جمع و بال و موی سیاه دراز اغداف فرو هاکردن زن پرده را بر روی
خویش و فرو هشتن شب تاریکی را و صیاد دام را بر صید و فی الحدیث ان قلب المومن اشد ارتکاضا من الذنب یصیبه من العصفور حین یغدف به
**غرف** بالفتح و قد یحرک درختی که پوست را بوی بیرایند سقاء غرفی ای مدبوغ به غرف بالتحریک بخور رشدن شتر از خوردن علف **ع کافه**
غریف درخت انبوه درهم از هر جنسی که باشد غریفة دوال پاره که از قبضه شمشیر آویزان باشد و نعل غریف بالکسر نوعی از درخت غرف برید ای غرف
لازم منه و پوست پیراستن بغرف و بستن آب برگرفتن اغتراف کذلک غرفة یکبار آب برداشتن بدست غرفة بالضم یک مشت آب غراف جمع در وارده
غرفات بالضم و سکون الثانی و فتحها و بضمتین جمع غرف کذلک غراف ایضا پیمانه بزرگ مثل الجراف مغرفة کفلیز **غرضوف** بالضم کرکانک مثل
غضروف **غضف** شکستن چوب و بونش سست انداختن سگ **ع فاکه** غضف بالتحریک کذلک و تاریک شدن شب **ع کافه** کلب اغضف
و سیل اغضف نعت منه عیش غضف ای ناعم سهم غضف غلیظ الریش و هو خلاف الاصمع اغضاف تاریک شدن شب غاضف نیکو حال غضف بالضم
سنگ خوار سیاه تغضف میل کردن صلة بعلی و گرد شدن و شکستن و فرو دریدن چاه انغضاف در گرد شدن مردم **غطف** بفتحتین فراخی عیش یقال
عیش غطف مثل اغطف **غطفان** پدر قبیله **غطریف** بالکسر مهتر و بچه باز غطرفة تغطرف تکبر نمودن تغطرف ایضا تکبر کردن **غفة** بالضم آن قدر
که بوی معیشت توانگر دار علوفه و خران غنغاف خوردن ستور علف در کذا بر بهاران و اندک فربه شدن ستور **غلاف** پوشش شیشه و شمشیر و جز آن
یقال غلفت القارورة اغلاف بغلاف ساختن و در غلاف کردن چیزی را غلف بالفتح غالیه کردن موی و ریش را تغلف کذلک غلفاء القب مردی قلب اغلف
الذی لا یعی شیئا کانه اغشی غلافا قوله تعالی و قالوا قلوبنا غلف رجل اغلف ای اقلف بی ختنه سیف اغلف و قوس غلفاء و کذلک کل شیء و فی غلاف
عیش اغلف فراخ سنة غلفاء سال فراخ غلف ایضا درختی مثل غرف **غیفان** نادید درخت ازجب و در است تغیف کذلک و میل کردن اسب بیکی در رفتن
و یقال حمل فلان فی الحرب فغیف ای کذب و جبن غاف نوعی از درخت **فصل الفاء فوف** بالضم سپیدی که بر ناخن پیدا آید و سپیده مغز دانه خرما برد منوف
برد تنک و با حظها و یقال ما اغنی عنی فلان فوفا ای شیئا فوفة یکی و پوست سرخ دانه خرما برد فوف بالاضافة و هی جمع فوفة **فیف** بالفتح جای هموار
ایاف و فیوف جمع فیفاء صحرای کشاده فیافی جمع و فیف الریح یوم من ایام العرب **فصل القاف قحف** بالکسر کاسه سر و قدح چوبین اقحاف قحوف
جماعت و فی المثل رماه باقحاف راسه اذا اسکته بدواهیه او رد ما علیه و یقال ماله قحف و لا قحفة ای ماله قدح من جلد و لا خشب قحف بالفتح بر کاسه سر زدن
و خوردن انچه در مقحف باشد **ع بفتحها** و یقال للحرب القحف و منه قولهم الیوم قحاف و غدا نقاف یعنی الیوم خمر و غدا امر سیل قحاف بالضم و قعاف
سیل که همه را ببرد و مثال جحاف اقتحاف برخوردن از قحف قاحف باران سخت **ع قذف** و قلاة تقذف بفتحتین و ضمتین دور دراز اندازه مردم را
قذفة بالضم کنگره و سرکوه قذاف قذف قذفات جمع رجل مقذف مرد بسیار گوشت قذف بالفتح سنگ انداختن صلة بالسار

ع فاکه یقال هم بین حاذف وقاذف الحاذف بالعصا والقاذف بالحجارة وقی کردن و دشنام دادن و بفاحشه نسبت کردن کسی را تقاذف
یکدیگر را انداختن و دشنام دادن فرس متقاذف اسپ شتاب و تقذف بالکسر تیزی رفتار بلدة قذوف ای طروح بعید منزل قذیف قذف ای بعید قذیفه
انداخته **قرف** بالکسر پوست هر چیزی ومنه قرف الرمانة قرف الخبز نان سوخته بر تنور مانده قرفة یکی منه و منسوب ازو و اینک یقال فلان قرفتی ای هو الذی اتهمه
وبنو فلان قرفتی ای الذین عندهم اظن طلبتی ویقال سل بنی فلان عن ناقتک فانهم قرفة ای تجد خبرها عندهم وفی المثل امنع من ام قرفة وهی اسم امرأة
قرف بالفتح خوره از پوست شتر و گاو که آنرا بسرانید و در دو قلیه سازند پخته بخی نهند ویقال ما ابصرت عینی ولا اقرفت یدی ای ما دنت منه لقرف ای دانا
مقرف بد نژاد و آنکه پدرش اصیل نباشد همچنین آنکه مادرش اصیل نباشد قرف ایضا سر ریش تازه کردن تقرف لازم منه و کسب کردن و عیب کردن ع
فاکه یقال هو یقرف بکذا ای یرمی به و یتهم فهو مقروف ویقال ترکته علی مثل مقرف الصمغة و هو موضع القرف ای القشر و هو شبیه بقولهم ترکته علی مثل لیلة الصدر
اقتراف در زیدن و متهم شدن بعیر مقترف شتر نو خریده قرف بالتحریک نزدیک آمدن بیماری ع کافه وفی الحدیث ان قوما شکوا الیه علیه السلام وبأ
ارضهم فقال تحولوا فان من القرف التلف ویقال هو قرف من ثوبی للذی تتهمه مقارفة آمیزش کردن بگناه و متهم کردن قارف امرأة ای جامعها ومنه
حدیث عائشة رضی الله تعالی عنها ان النبی علیه السلام کان یصبح جنبا من قراف غیر احتلام ثم یصوم **قرطف** بالفتح چیزی در ریده ای قطیفة **قرقف**
می **قشف** بفتحتین سوختن روی از آفتاب و متغیر شدن چهره اندر درویشی ع کافه رجل قشف بالکسر نعت منه یقال اصابهم من العیش قشف ای
متقشف مرد تنگ عیش قانع بر ذر قدر و خرقه قشیف مثله **قصف** شکستن باد کشتی را ع فاکه یقال ریح قاصف و بانگ کردن و سخت
غریدن رعد قصیف کذلک و ایضا آنچه بر نزد از درخت قصف بالتحریک بوسیده و زود شکسته شدن درخت و بدید شتر ع کافه رجل قصف مرد زود
شکن تقصف شکسته شدن قصفة بالتحریک بدی شتر قصف دندان پیش نیم شکسته قصفة بسکون الصاد یکتوده فرود در بیه قصف قصفان بالضم جماعت
دیا ... قصفة القوم ایضا انبوهی و یکدیگر را سپوختن قوم وفی الحدیث انا والنبیون فراط القاصفین و ذلک علی باب الجنة انقصاف منقطع شدن
یقال انقصفوا عنه ای ترکوه و تهردا **قضف** بفتحتین تنگی و باریکی قضافة مصدر منه ع بضمهما قضیف نحیف قضاف جماعت **قطف**
بریدن خوشه انگور و مانند آن و گام تنگ زدن ستور قطاف بالکسر گام تنگ قطف بالکسر خوشه انگور قطوف جماعت قوله تعالی قطوفها دانیة قطاف
بالکسر و بالفتح ایضا وقت درودن انگور قطافة بالضم غرم فتاده از خوشه مثل جرامة التمر اقطاف بوقت درو رسیدن انگور یقال اقطف
الکرم و اقطف القوم ای حان وقت قطاف کرومهم وایضا اذا کانت دابتهم قطوفا قطوف ستور تنگ گام و آهسته رو قطیفة چادر در ریده
قطائف قطف جماعت مثل صحیفة و صحائف و صحف کانها جمع قطیف وصحیف قطائف ایضا نان گوزینه و لوزینه قطوف خراشیده گیاه قطف
خراشیدن ع فاکه و گیاهی پهن برگ باشد که آنرا سرمک خوانند قطفة یکی قطیف نام جای **قعاف** بالضم سیل درشت مثل جحاف
قاعف باران درشت مثل جاحف قعف از بن بر کندن درخت ع بفتحهما و خوردن ... باشد مثل جحف انقعاف از بیخ در افتادن
دیوار **قف** تره و سبزی خشک قفوف خشک شدن جامه شسته قفلف منه قف رستن موهای تن از ترس و جز آن ع فاکه و سیم دزدی
کردن و نهان انگشتان ع فاکه قفاف سیم دزد قفیف گیاه خشک یقال الابل فما شارت من قفیف و حفیف قف بالضم و قفة زمین بلند قفاف
بالکسر جماعت قفة درخت خشک بسیده و کدوی خشک میانه تهی کرده که در وی زنان پنبه نهند یقال کبر فلان حتی صار کانه قفة اقفاف باز ایستادن یکبار
بیضه استقفاف در ترنجیدن و خشک شدن از پیری قفقفة لرزیدن از سرما **قلف** بالتحریک بی ختنه بودن ع کافه قلف بی ختنه قلفة بالضم
و ترکی غلاف سر ره قلف با تسکین بر بنده قلفه خشونت درخت و گل سرخم برداشتن و دو وقتن تخته های کشتی بر هم بدر قیر گرفتن و درزهای وی ع فاکه قلیف غلاف ...
**اقنف** اسپ سپید گردن و مردم خرد گوش قنفا مونث آنه قنیف گروه مردم و ابر بسیار باران و پاره از شب قنف بالتحریک خردی گوش ...
قناف بالضم کلان بینی **قوف** الاذن بالای گوش یقال اخذه بقوف رقبته و بقاف رقبته و قد مر فی فصل الصاد و قاف یکی از حروف معجمه کوه

کوه گرد آمده در زمین مانند پی شناس فافه جماعت یقال قفت اثره ای تبعته مثل قفوت اثره و قوف مصدر منه قیاف کذلک و یقال هو قوف الناس
فصل الکاف الکتف بالفتح و کسر التاء شانه کالمثل کذب و کذب سبد و کبد الکتا جماعت کتف فراخ کتف و الفرس النسی فی اعالی عراضیف الکتف عظم الکتف
کتیبه و سبد کتفان بالضم فرج کردن بر بند آمده تا ن کتفانه یکی و یقال بیع الجراد دبا اوسما السروه ثم الدبا ثم الغوغا ثم الکتفان کتف بالسکون آهسته رفتن و ده
کرانه رمل را بر یکدیگر بستن و دو دست سپیسا یکی بستن و کتف جهان دفتن ع فا که و قد کتف بالحبل و کتفت ای اذا تفقت فرو ع الکتف ثانی الشی کتاف رسن
که دست را بسپایکی و بی بند کتف بالتحریک لنگی ستور از کتف عل کتف ناقه کتفاء نعتان منه کتافه ع بالضم بهما کیف سیطر کالف
سعد شدن کرف بوییدن خر کمیز ماده را و سر در و اکردن و بهما بر گردانیدن و دران حال ع فا که و ضه کرناف کرنافه بالکسر بیخ درخت
بریده کرنیف جماعت کسف بالضم منه ولیفه دوات کسفه پاره از هر چیز کسف کسف بسکون و الحرکه جمعت و یقال کسف و کسفه واحد قال
الاخفش من قرء کسفا من السماء جعله واحدا و من قرء کسفا بالتحریک جعله جمعا کسف بالفتح بریدن ع قوب بشکستن و پاره کردن جامه ع فا که کسف پاره پاره
کردن کسوف گرفتن آفتاب کسف متعد منه یقال کسفت الشمس تکسف کسوفا و کسفها الله کسفا و گرفتن ماه ایضا و بد حال شدن و ترش روی ن یقال رجل کاسف
البال ای سیئ الحال کاسف الوجه ای عابس و فی المثل اکسفا و امساکا ای عبوسا مع بخل کشف گشاده و برهنه کردن ع فا که انکشاف تکشف و هو منه تکشف
البرق ای ملاء السماء مکاشفه پیدا کردن و حمی کشوف بالفتح ناقه آبستن در سال کشاف بالکسر مصدر منه الکشاف صاحب نیتران آبستن شدن کشف بالتحریک
موی با پیشانی بالا بر آمده و پیچیدگی و نفره اسپ اکشف نعت منه و ذلک الموضع کشفه و مرد بی سپر در حرب کف پنجه اکف جماعت و باز ایستادن و باز ایستانیدن
لازم متعد ع فا ضه و دو باره دوختن جامه را بر یکدیگر و عینه مکفوفه ای مشرجه مشدوده کفوف تمام سوده و کوتاه شدن دندان شتر از پیری یقال بعیر
کاف و ناقه کاف ایضا و یقال لقیته کفه لکفه بفتح الکاف ای کفاحا و ذلک اذا استقبلته مواجهة و هما اسمان جعلا اسما واحدا و بنیا علی الفتح مثل
خمسة عشر کفه القمیص نورد دامن قیل کل ما استطال فهو کفه بالضم نحو کفه الثوب و کفه الرمل و جمعه کفاف و کل ما استدار فهو کفه بالکسر نحو کفه المیزان و کفه
الصائد و هی حبالته و کفه اللثة و هی ما انحدر منها کفه المیزان بالفتح و الکسر پله ترازو کفف جماعت و ایضا داره های نگار که بر دست عروس بندد کفاف الشی
فراز گرفتن بر چیزی کافه همه مکفوف نابینا مکافیف جماعت یقال کف بصره فهو مکفوف و کف بصره ایضا کفاف بالفتح اندازه و هنا و در گذار و فی الحدیث
اللهم ارزق آل محمد کفافا استکفاف دست پیش چشم داشتن بوقت نگریستن از دور و دست پیش کسی داشتن بخواهش قال الفراء استکف القوم حول
الشی اذا احاطوا به ینظرون الیه تکفف مثله یقال فلان یتکفف الناس ای یسالهم شیئا تکفف الرجل ای کففه کلف بالتحریک لکه وی که در
روی پیدا شود سیاهی و سرخی یقال منه رجل اکلف و کمیت اکلف و بعیر اکلف و ناقه کلفاء کلفه بالضم اسم منه فیه رنج و سختی و یقال کلفت بهذا الامر و بعت به
تکلیف زیاده از اندازه طاقت کار فرمودن کسی را تکلف بخود گرفتن کاری را بی فرمودن کسی و رنج بر خود نهادن متکلف مثل بنده تکاری که فرو نیابد
از حاجت و یقال حملت الشی تکلفه اذا لم تطقه الا تکلفا و هی تفعله کنف فرا گرفتن چیزی را و نگاه داشتن ع فا ضه اکناف یاری دادن مکانفه
یکدیگر را یاری کردن کنف بالتحریک کرانه کنفا الطائر جناحاه و کنفه الابل ناصیه و ناقه کنوف التی تبرک فی کنفه الابل شاه کنفاء ای حدباء و مکنفوه
اکتنفوه ای احاطوا به کنیف مثل کنف بالکسر و غاری یکون فیه اداه الراعی و شعیره جا و الحدیث کنیف ملی علما کنیف نهان خانه و خانه دیواره بر سر نهاده
و حظیره شتر که از درخت و شاخ سازند و یقال کنفت الابل کنیفا کنف بضم الیمن کسرها اکتناف کنیف ساختن و کنفت عن الشی ای عدلت عنه کوفه ریگ توده
سرخ و نام شهری که بیرون کوفان مثل تکوئیف بکوفه رفتن و یقال انهم فی کوفان ای فی عز و منعه و ترکتهم فی کوفان ای فی امر شدید و یقال فی عنا و مشقه و دوران تکوف گرد
ریگ کوفیان مانند گردن مکوف گرد آوردن موی ... کاف یکی از حروف معجمه مذکر و مونث کذلک سایر حروف الهجا ... تشبیه و قد تقع موقع الاسم فیدخل علیها حرف الجر کما
یقال فی وصف فرس ع ورحنا بکابن الماء یجنب وسطنا و قد تکون ضمیر المخاطب المجرور و المنصوب کقولک غلامک و ضربک بفتح للمذکر و تکسر للمونث
و تکون حرف الخطاب لا موضع لها من الاعراب کقولک ذلک و تلک و ذانک و تانک و رویدک و هی للخطاب ههنا فقط و لیست

باسم کهف غار و پناه و کهوف جماعت کیف چگونه و هو اسم مبهم غیر متمکن مبنی علی الفتحة و انما حرک آخره لالتقاء الساکنین و هو للاستفهام عن الاحوال
و قد یقع بمعنی التعجب کقوله تعالی کیف تکفرون بالله و اذا ضممت الیه ما صح ان یجازی به کقولک کیفما تفعل افعل **فصل اللام** **لحف** بالتحریک مبالغه و اد
و مغاکی بر کرانه چاه تلحیف مغاکی کردن گرد اگرد چاه لحفت البئر اذا خسفت **التحاف** جامه در خود پیچیدن کاف بالکسر فرا گند لحفه فرو گند تو شیدم
اهداء عع بفتحهما ملاحقه یاری کردن با کسی خلل مکانفه الحاف ستهیدن قوله تعالی لا یسئلون الناس الحافا و یقال البس الملحف مثل البرد و ملحفه بالکسر چادر
ملاحف جماعت **لخاف** سنگهای سپید تنگ لخفه یکی المخفت مسکه تنگ و زدن سخت عع بفتحهما **لصف** چیار کبر و نوعی از خرما لصاف مثل قطام
موضعی از بنی تمیم **لطافة** ریزه و خرد شدن چیزی عع بضمهما لطف بالضم نرمی در کار و کردار و اللطف من الله تعالی التوفیق و العصمة و یقال اللطفة
بکذا ای بره به و الاسم اللطف بالتحریک یقال جاءتنا لطفة من فلان ای هدیة ملاطفة نیکوئی نمودن تلطف نرمی کردن الطاف قضیب فحل را در فرج ناقه
کردن چون فحل نتواند استلطاف و خال فحل قضیب خود را **لف** در پیچیدن عع فاضة تلفیف مبالغه فیه لفه حقه ای منعه تلفف التفاف جامه در خود
پیچیدن یقال تلفف و تلفف فی ثوبه بمعنی و التفت به ایضا التفاف النبت کثرته لفافه جامه بیرونی که بر بالا در ده و جز آن پیچند لفائف جماعت و یقال
جاءوا و من لف لفهم ای من عدفیهم لفیف گروه مردم پراگنده و از هر جای قوله تعالی و جئنا بکم لفیفا ای مجتمعین مختلطین طعام لفیف اذا کان مخلوطا من جنسین
فصاعدا و فلان لفیف فلان ای صدیقه و لفیف ایضا کلمه را گویند که از سه حرف اصلی وی دو حرف علت باشد الفاف درختان بهم در پیچیده قوله تعالی و جنات
الفافا واحده لف یقال کنا لفا ای مجتمعین فی موضع رجل الف بین اللفف ای عی بطیء الکلام و مرد گران تنگ بسته و جای انبوه بسیار مردم
امراة لفاء زن کلان سرین آگنده گوشت و منه فخذان لفاوان الفاف سر در بال کشیدن مرغ تلافیف من عشب ای نبات ملتف **لقف** سبک گرفتن
چیزی را عع کافه لقفان بالتحریک افتادن دیوار و فرود ریزان جوانب حوض و فراخ شدن کرانهای وی حوض لقف و لقیف نعت منه و یقال رجل ثقف لقف
بالسکون ای خفیف حاذق التقاف کرانهای حوض و چاه مثل الکاف لقف لجف یکی **لهف** بالتحریک دریغ خوردن و اندوهگین شدن عع کافه
تلهف کذلک صلته بعلی و یقال یا لهف فلان ای دریغ فلان و لهفی علیه دریغ بردی ملهوف مظلوم فریاد خواه لهیف بیچاره لهفان دریغ خورنده
**لیف** بالکسر پوست درخت خرما لیفه یکی **فصل النون** **نارف** خوردن طعام عع کافه و ایضا سیر شدن **نتف** برکندن موی عع فاکه تنتیف
مبالغه فیه انتتاف تناتف برکنده شدن منتاف آلت برکندن نتافة موی برکنده و اده نتفة بالضم گیاه برچیده بدست و جز آن نتف جماعت
و یقال رجل نتفة مثل همزة للذی ینتف من العلم شیئا و لا یستقصیه **نجف** نجفة بالتحریک جای بلند نجاف جماعت و ایضا آستانه در نجبة الکتیب مثل تکیه توده
نجیف تیر پهن پیکان نجف جماعت غار منجوف ای موسع نجاف پوستی که بر قضیب تکه بندند تا گشنی نکند عع فاکه تیس منجوف نعت منه انتجاف بیرون کردن
بسیر او یقال انتجفت ای استخرجت اقصی ما فی الضرع من اللبن و انتجفت الریح السحاب ای استفرغته **نحافة** لاغری و نزاری عع بضمهما نحیف نعت منه
انحاف نزار کردن **ندف** پنبه زدن عع فاکه نداف نعت منه منذف کمان وی یقال ندفت السماء بالثلج ای رمت به و الدابة تندف فی سیرها
ندفا و هو سرعة رجع یدیها ندیف منذوف پنبه زده **نزف** بر آوردن آب چاه را یا کشیدن همه آب چاه خشک شدن عع فاکه لازم و متعد یقال نزفت ماء
البئر کله و نزفت البئر و نزف البئر یستعمل مجهولا ایضا و ایستادن اشک عع کافه و انزفت البئر ای ذهب ماؤها و انزف العبرة صاحبها منها ایضا قوله
تعالی لا یصدعون عنها و لا ینزفون بالکسر ای لا یسکرون عع کافه و بالفتح ایضا نزف بالفتح و الکسر مثل منزوف و نزیف یعنی مست و بیهوش شده
نزفة بالضم آب و شراب اندک نزف جماعت نزفه الدم اذا خرج منه الدم الکثیر حتی یضعف فهو نزیف و منزوف و فی المثل احسن من النزوف ضحکا و یقال
نزف الرجل فی الخصومة اذا انقطعت حجته و انزف القوم اذا انقطع شرابهم او ماء بئرهم و منه قری قوله تعالی لا ینزفون بالکسر بهذا المعنی **نسف** برکندن بنا
و علف عع فاکه انتساف برکندن و تمام ناکردن سخن را و آهسته گفتن از خوف و یقال انتسف لونه فهو منتسف ای متغیر و یقال بینهما نسافان نسیار آن
نسیف نشان خر گزیدگی و لگد بر اندام ستور نسیف ایضا باد بر دادن خرمن و غیر آن منسف نسافة بالضم آنچه افتد از باد بر دادن گندم و یقال اغزل الناقة

وکل انخالص منسفة الت برکندن نبا بعیر نسوف ابل مناسیف شتران که علف را از بیخ برکنند ویقال للفرس انه لنسوف للسنبک اذا ادناه من الارض فی عدوه
نشف بجود و کشیدن جامه خوی را و کاغذ سیاهی را و حوض آب را عع کافه تنشف کذلک ارض نشفة نعت منه نشف بالتحریک اسم فیه و سنگهای سیاه سوخته
نشفة بالتسکین سنگ یا خار نشف جماعت نشافه بالضم سر شیر وقت دوشیدن انتشاف سر شیر خوردن نشاف سر شیر خورانیدن یقال امست الملکم تنشف و تری
ای لها نشافة و رغوة من التنشیف الرغوة نصف بالکسر نیمه و داد و هو من الانصاف و بضم النون لغة فیه و قرء زید بن ثابت فلها النصف بالضم
نصفان بالفتح خوز نیمه سر نصف بالتحریک زن میانه سال و جمع انصاف هو انجاد م نصیف تصغیره بلا هاء لانها صفة یقال امراة نصف و رجل نصف و
نساء انصاف و قوم انصاف و نصفون ایضا ناصفة آبریع نواصف جماعت نصیف معجر و نیمه چیزی و پیمانه و منه فی الحدیث ما بلغتم مد احدهم و لا نصیفه نصف به نیمه
رسیدن هر چیزی را عع فاضه یقال نصف القرآن نصف عمره و نصف الشیب راسه و نصف الازار ساقه و نصف النهار و انتصف بمعنی و نصفهم نصافا
و نصافة ای خدمهم منصف بالفتح نیمه راه منصف چاکر مناصف جماعت نصیفة بالتحریک داد انصاف داد دادن و راستی کردن
و به نیمه رسیدن انتصاف داد ستدن و به نیمه رسیدن معجر افگندن زن تنصیف خدمت کردن و معجر پوشیدن تناصف یکدیگر را انصاف دادن
تنصیف و نیم کردن و معجر بر سری افگندن مناصفة دو بخش کردن مال را نضف همه پستان را مکیدن شتر بچه عع کافه انتضاف مثله
نطفة بالضم آب صافی نطاف جماعت و آب مرد نطف جماعت ناطف شکرینه ناطفی فروشنده آن نطفان رفتن آب عع فاضه که نطوف شبی
که تا بامداد وی باران بارد نطفة بالتحریک گوشوار نطف جماعت تنطف گوشوار در گوش نهادن و آلوده شدن بعیب تنطیف گوشوار کردن دیگری را و منه
وصیفة منطفة ای مقرطة نطف بالتحریک آلودگی بعیب یقال هم اهل الریب والنطف نطف الرجل بالکسر ای اتهم بریبة و نطف الشیء ای فسد و یقال نطف
اشراف الشجة علی الدماغ والدبرة علی الجوف و قد نطف البعیر انطاف متهم کردن کسی را نطف بکسر الطاء نام مردی نظافة بالفتح پاکیزگی
عع بضمها نظیف نعت منه تنظیف پاک کردن تنظف پاکی نمودن و پاکی جستن استنظاف تمام گرفتن چیزی را یقال استنظف الخراج ای
اخذه کله ما نعف جای بلند و هموار که فرود از کوه باشد و خیف کلاهما بمعناه ایضا نعاف جماعت انتعاف ماندن چیزی بدیگری ما عفت الطریق ای
عارضه نعفة بالتحریک پوستی که پس رحل آویزند نغف بالتحریک کرم که در بینی شتر و گوسپند باشد نغفة یکی کرم دانه خرما و فی الحدیث آن یاجوج و ماجوج
یسلط علیهم النغف فیاخذ فی رقابهم نغنف هوای میان دو کوه نقف شکستن تا رسیدن مغز کفانیدن حنظل را و نزدیک دماغ رسیدن شکستگی و باندرون
رسیدن جراحت ریش ستور عع فاضه مناقفة نقاف یکدیگر را سر شکستن یقال الیوم قحاف و غدا النقاف ای الیوم خمر و غدا امر و انقفتک المخ
ای اعطیتک العظم لتستخرج مخه و قولهم لا تکونوا کالجراد رعی وادیا و انقف وادیا ای اکثر بیضه فیه انتقاف بیرون آوردن چیزی منقاف منقار طائر
شبیه که آنرا ابوحیه خوانند منقوف مرد سبک کم گوشت نکف بالتحریک غدودها که در بن گوش باشد نکفة یکی و ننگ داشتن از کاری عع کافه استنکاف
مثله و یقال نکفت الابل فهی منکفة اذا ظهرت نکفاتها نکاف بالضم آماس بنا گوش نکفتان دو اصل استخوان زنخ ذات نکیف نام موضعی یوم نکیف
روز وقعه میان قریش و کنانه و نکفت الغیث و انتکفته ای اقطعته و ذلک اذا انقطع عنک و هذا غیث لا ینکف و فلان بحر لا ینکف ای لا ینقطع و تناکفه
نکف آب چشم پاک کردن از روی بانگشت و به کم کردن عع فاضه انتکاف کذلک میل کردن و عدول نمودن از چیزی یقال نکفت عنه ای
عدلت عنه مثل کنفت و یقال ضرب هذا فانتکف فضرب هذا و الانتکاف ایضا لغة فی الاستنکاف نوف کوهان انواف جماعت و فرج زن و بلند
و [illegible] رسیدن عع فاضه نیوف نام پشته عبد مناف هو ابو هاشم و عبد شمس و النسبة الیه منافی و کان القیاس عبدی الا انهم عدلوا عن
القیاس لازالة اللبس نیف افزونی بخفف و یشد و اصله من الواو یقال عشرة و نیف کل ما زاد علی العقد فهو نیف حتی یبلغ العقد الثانی
و نیف علی السبعین ای زاد قصر منیف و جبل منیف بلند و ناقة نیاف ای طویل فی ارتفاع اناف علی الشیء ای اشرف و انافت الدراهم علی المائة ای زادت

**فصل الواو** وجف و وجیف طپیدن دل و نوعی از رفتار شتر عع فاکه ایجاف راندن شتر و اسپ را بشتاب یقال اوجف فاعجف قوله تعالی فما اوجفتم علیه من خیل

ولا ركاب اي با عظم **وحف** گياه انبوه و بال بسيار بر موي نيكو يقال شعر وحف بالسكون و الحركة و عشب وحف و وحيف و حوفة و حافة مصدر منه ع
بضمهما و وحفاء زمين كه در وي سنگهاي سياه باشند و حفة صخرة سياه و وحاف جماعت و حاف القهر بالكسر موضعي و حف الرجال اذ ضرب بنفسه الارض كذلك البعير ع
فاكه و وحف مثله و وحف الابل خوابگاه شتر و موحف شتر نزار توحيف بعصا زدن و حف نام موضعي **وخف** زدن خطمي چندانكه لعاب بيرون دهد
ع فاكه ايكاف مثله و خيفة لعاب آن و موخف احمق **ودف** الاناء اي قطر ع فاكه استيداف قطره قطره چكانيدن بيه را و دفة و دفه و دفقه مرغزار
سبز علفناك **تودف** نزديك نهادن گام و خرامان رفتن و شتافتن يقال مر فلان يتودف **ورف** و وريف فراخ افتادن سايه و گوالنيدن نبات ع
فاكه ظل وارف و نبت وارف ناضر شديد الخضرة **وزف** اي اسرع قرئ قوله تعالى فاقبلوا اليه يزفون بالتخفيف وزيف شتافتن در رفتن مثل ازيف
**توسف** پوست انداختن شتر و ريش او ريش شدن توسف جلده و تقشر و تقشقش منهى **وصف** صفة صفت كردن توصيف باهم صفت كردن و اتصاف صفت گرفتن
بيع الموصفة ان يبيع الشيء بالصفة من غير رؤية و صيف خدمتگار غلام با كنيزك و صغار بهائم و صافة خدمتگاري ع بضمهما و ربما قالوا للجارية وصيفة و الجمع
وصائف استيصاف علاج برسيدن از طبيب و الصفة كالعلم و السواد و عند النحويين النعت و هو اسم الفاعل و المفعول نحو ضارب و مضروب و ما يرجع اليهما من طريق المعنى
نحو مثل و شبه و ما يجري مجرى ذلك يقولون رأيت اخاك الظريف فالاخ الموصوف و الظريف صفة له و لا يجوز ان يضاف الى نفسه لان الصفة هي الموصوف
عندهم **وطف** بالتحريك بسيار مژه و ابرو شدن او طف نعت منه سحابة وطفاء ابر دامنها فرو هشته و باران ناك عيش او طف عيش بزم خوش
**وشيف** ! يكي ساق دو ذراع ار ستور او طفه جماعت و يقال و طفت البعير اذا قصرت قيده و يقال اوظفهم اي تتبعهم و ظيفة روزمره از طعام و خدمت
و كار و ذكرو مانند آن توظيف وظيفه كردن **وعف** ضعف بينائي و چيزي كه بر شكم چهارپا بندند تا كشتي نتواند كرد و اغاف تشابه ديدن **وقف**
دستبانه از عاج و استادن وقوف كذلك و ايستانيدن لازم و متعد ع فاكه و مطلع كردن كسي بر چيزي و وقف كردن بر مساكين چيزي را ايقاف كذلك
و لكنها لغة رديه و ليس في الكلام اوقفت الا حرف و احد اوقفت عن الامر الذي كنت فيه اي اقلعت و ذكر الاصمعي و اليزيدي عن ابي عمرو بن العلاء انه قال لو
مررت برجل واقف فقلت له ما اوقفك هنا لرأيته حسنا موقف جاي ايستادن موقفا الفرس شكمهائي تهي گاه اسپ موقفا المراة الوجه و القدم يقال
عين المراة و يداها و ما لا بد من اظهاره لها موقفها توقيف وقوف آوردن در حج و واقف گردانيدن كسي را بر چيزي يقال وقفت المراة اي جعلت في يديها الوقف
يعني منقلب و فرس موقف اذا كان في اوظفته البياض كالوقف توقف و وگردد با هم بجنگ ايستادن توقف درنگ كردن و جستجو مواقفة و وقاف
با كسي در كاري فرو ايستادن استيقاف ايستادن خواستن و ديقه نزد كوهي كه در پناه صخره ايستاده باشد از بيم سك و اقفه بطني از انصار **ولف** و كيف تركاف
كيدن سقف خانه از باران يعني درد كردن ع فاكه بكاف نوعيه ناقة و كوف سير ناك و كف ايضا نطع توكف توقع يقال ما زلت اتوكفه حتى لقيته و
بالتحريك بره و زره مند شدن ع كافه و عيب يقال ليس عليك في هذا و كف اي عيب گرانه كوه و كاف اكاف پشماگند يقال اكف البغل و اوكفه
**ولاف** بالكسر الفكر مثل الالف و هو لو بلفه در نوعي از دويدن ليعف مثله و با هم آمدن قديم برابر و ليف اشتباع **وهف** وهيف برگ برآوردن
آهون نبات و گوالنيدن ع فاكه و يقال ما يوهف له شيء اي اخذه و ما يرتفع **فصل الهاء هتف** آواز و آواز كردن ع فاكه يقال هتف الحمام هتف هتفا
و هتف به هتافا اي صاح به قوس هتافة و هتفي **هجف** مثال هزبر مردم و شتر و مرغ جافي گران سنگ **هدف** بالتحريك چيزي بلند برافراشته از بنا و ريگ و توده
و مانند آن و نشانه تير و مرد بزرگ اهدف على التل اي اشرف و امراة مهدفة اي لحيمة و اهدف اليه اي لجأ و اهدف لك الشيء و استهدف اي انتصب و ركن مستهدف اي عريض
هدفة بالكسر گروهي از مردم و خانها مثل خطبة **هرف** اطناب كردن در مدح و ثنا ع فاكه يقال لا تهرف بما لا تعرف و روز در آمدن نخل برخود را و افراشتن
از جمل مثل احرف اي نما ماله **هرشفة** بالكسر و تشديد الفاخرقه كه باران بوي برداشته از زمين و بدو فشارند بخشك سال يقال شعر طوبي لمن كان لهم
هرشفة بلا ريشها نكفه + و گنده بير كلان سال **هزف** مثال هجف شتر مرغ گران سنگ **هيف** بالكسر تنگ بي آب و كشت ازو رفت و رود و زر گنده شته
كه دانها از و ريخته باشد و نوعي از ماهي ريزه و شتنده و هيف لانه في عسل و الهيفاف البراق و مخفف ايضا و هيف هيفا ظالما و

ذ خوش قمیص هفاف و هفهاف ای رقیق شفاف و ریش هفهاف مضیف لشتاب رفتن عع فاکه امراة مهفهفة و مهفهفه باریک میان سکرد ح هفوف
بد دل و تیز خاطر هلوف مثال عدبوط گران جان جانی کلان ریش اهناف نفس نفس خندیدن مهانفة تهانف کذلک هوف بالضم باد گرم هیف
کذلک آن بادی باشد که از جانب یمن وزد و یقال ذهبت هیف لادیانها ای بعادتها و تهیف الرجل من الهیف یعنی سموم زده شد کما یقال تشقی من الشارقة
ناقة زود تشنه شونده مهیاف کذلک و اهتیاف ای عطش رجل هیفان ای عطشان و اهاف القوم ای صاروا ذا ابل عطاش هیف بالتحریک باریکی میان رجل اهیف
و امراة هیفاء و فرس هیفاء ایضا باب القاف فصل الالف ابق گریختن بنده عع فاضه و کافه ایضا ابق پنهان شدن ابق بالتحریک
کنب ارق بیداری عع کافه ارق نعت منه ایترق کذلک تاریق بیدار کردن ارقان لغة فی یرقان و آن بیماری زرد است که در مردم
و در کشت زار افتد یقال زرع مارورق و میرورق یقال جاءنا بام الربیق علی اریق یعنی بالداهیة آراق بالضم نام موضعی ازق تنگی مازق تنگی جای
حرب گاه و تمازق صدری ای ضاق افق بضمتین و سکون دوم کرانه آفاق جماعت رجل افقی آفاقی یعنی و بعضهم یقول افقی بفتحتین فرس افق
اسب نیک کذلک لاثنی منه آفق آنکه در نهایت کرم باشد افق مصدر منه عع کافه فرس افق قوبل من افق و آفقة اذا کان کریم الطرفین افیق پوست
نیم پیراسته افق جماعت مثل ادیم و ادم افق بسکون دوم پیراستن پوست عع فاکه افیق پیراسته آفقة جماعت مثل ادیم و ادمة و رغیف و ارغفة و یقال
افق فلان اذا ذهب فی الارض و افق فی العطاء ای فضل و اعطی بعضا اکثر من بعض تالق درخشیدن ایتلاق کذلک الق بالکسر گرگ القة مونثه و جمعها
الق و ربما قالوا للمراة الالقة و لا یقال للمذکر الق و لکن قرد و یقال الق ای الق مثال فوعل و ولق ای جنون ... جلبت اولق علی مثال افعل لانه یقال
الق الرجل فهو مالوق و امراة الق بالتحریک زن سبک خیر الق ای متالق و هو علی وزن امع الوقه طعام از مسکه انق شادی شاد و دمانه شدن عع
کافه شیء انیق ای حسن معجب و آنقنی الشیء ای اعجبنی تانق فی الامر اذا عمله بنیقة ای تنوق فی الامر یعنی ریزه کاری نمود از خود یقال له انا قة بالکسر و الفتح
ریزه کاری نیست او را و تانق فلان فی الروضة اذا وقع فیها معجبا بها انوق علی فعول مردار خوار و فی المثل اعز من بیض الانوق لانها تحرزه و لا تکاد تظفر بها لکن
اجبال و الاماکن بصعبة و هی تحمق و مع ذلک اوق گرانی یقال القی علیه اوقه و اوقته تاویقا ای حمله المشقة و المکروه ایهقان جرجیر که تیز است دوا را
اند و گویند بیارسی فصل الباء بثق بالفتح و الکسر در هیدن سیل جوی و جای را عع فاضه انبثاق در هیدن آب بخنق یک جنبه
کردن عع بخنقها بخنق بالتحریک ای عور بخنوق بضمتین خرقه که زیر معجر افکنند تا معجر چرب نشود بروق درخشیدن برق عع فاضه برق برق
درخش بروق جماعت یقال برق خلب بالاضافة و برق خلب بالصفة و هو الذی لیس فیه مطر و یقال رعدت السماء و برقت برقا ای لمعت و رعد الرجل
و برق ای تهدد و رعدت المراة و برقت ای تزینت و قد مر فی باب الدال فی رعد ابرق القوم ای صابهم البرق و ابرق الرجل اذا لمع السیف و ابرقت
الناقة و ترقت اذا اشالت بذنبها و تلقحت و لیست بلاقح فهی بروق و مبرق ذوق مباریق برقة اللبن یصیب علیه ماء او سمن قلیل برائق جماعت
و یقال برقوا الماء برقیت ای صبوا علیه زیتا قلیلا و برق لنا فلان طعاما بزیت او سمن برقا براق بالضم نام ستوری که رسول علیه السلام در شب معراج
بر وی نشست برق بالتحریک خیره شدن چشم عع کافه و منه قوله تعالی فاذا برق البصر ای تحیر فلم یطرف و در د کردن شکم گوسپند از خوردن
برق و آن گیاهیست و فی المثل اشکر من بروقة لانه تخضر اذا رات السحاب تبریق چشم نیکو گشادن و تیز نگریستن ابریق بالکسر معروف اباریق
جماعت و هو معرب و شمشیر نیک درخشنده ابرق خاک سنگ و ریگ و گل آمیخته و کذلک برقة بالضم برقاء رسن که دو رنگ دارد و دو گل کشتی
اجتمع فیه سواد و بیاض فهو ابرق حتی انهم یسمون العین برقاء بارق ابر با درخش و نام قبیلة از یمن و جای نزدیک کوفه بارقه شمشیر
برق بالتحریک معرب بره برقان بالکسر و الضم جماعت استبرق دیباه سطبر و هو معرب و تصغیره ابیرق براز یق رابع حروفه
بالزاء المعجمة جماعات مردم و اسب مبرنشق شادمان و ابرنشق الشجر ای ازهر بزاق بالضم بصاق خدو بزق مصدر
منه عع فاضه بساق کذلک بسق مصدره بسوق ماتین خیدن و منه قوله تعالی و النخل باسقات دراز شدن و برتری گرفتن بر قران خود عع فاضه الباسق

شیر درآمدن ربستان پیش از نتاج ناقه بسق نعت منه ونوق مباسیق **بصاق** براق وایضا نوعی از درخت خرما بصق خلو واند ضخم جمع **بصاق**
بصاقة القمر بالضم سنگ سپید درخشان **بطاقة** بالکسر رقیعة توضع فی الثوب بها رقم الثمن بلغة اهل مصر **بطریق** بالکسر سرهنگ مرد مبارز معرب
بطارقة جماعت **بعاق** بالضم ابر فرو ریزنده انبعاق بسختی انبعاق تبعق سخت فرو ریختن ابر باز او ناگاه فرو د آمدن چیزی بر کسی فی الحدیث ان الله تعالی
یکره الانبعاق فی الکلام ورحم الله عبدا اوجز فی کلامه تبعیق شگافتن خیک وفی الحدیث یبعقون لقاحنا ای ینحرون ابلنا ویسلبون ما لها ویقال
عقاب بعنقاة مثل عنقاة **بقة** پشه بق جماعت ونام جائی رجل بقاق وبقاقة مرد بسیار گوی والهاء للمبالغة بقباق مثله ابق الرجل اکثر کلامه بقبقة
بانگ کوزه ومنه بقبق الکوز وبقت المرأة وابقت اکثر ولدها بقت السماء ای جادت بمطر شدید **بلق** بالتحریک سیاهی وسپیدی بلقة بالضم مشکی ستور ابلق بلقاء بقعان
منه البلقان ابلگ شدن اسب وفی المثل یجری بلیق ویذم وهو اسم فرس کان یسبق الخیل مع ذلک بعاب ابلق نام حصاری وفی المثل مرد مارد وعز الابلق وهما
حصنان قصدتها الزباء ملکة الجزیرة فلما لم تقدر علیهما قالت ذلک بلق نام شهر مصر وخانه از پشم ونمد وجماعت ابنوه بلقاء شهری بشام تمام کشادن
در را عع **فاضه** ابلاق کذلک انبلاق گشاده شدن بلوقة بالفتح والتشدید بیابان بلالیق جماعت **بلاليق** آبهای گرد آمده درجای **بلعق** نوعی
از خرما **بنقة** خشتک پیراهن بنیقتان دو دائره سینه اسپ **بندق** بضمتین گوی گلین که اندازند بندقه یکی بنادق جماعت وفی المثل جلد ان جلدا ودر اسب
بندقة بندوقة ایضا پدر قبیلة از یمن **بوق** بالضم معروف یعنی نای بزرگ وچیز باطل یقال اصابتهم بوقة منکرة وهی دفعة من المطر انجبت ضربة بائقة سختی
یقال باقتهم البائقة بوائق جماعت وفی الحدیث لا یدخل الجنة من لا یامن جاره بوائقه ای ظلمه وغشمه وغوائله وشره بوق مصدر منه عع **فاضه**
بؤوق سختی انباقت علیهم بائقة شر مثل انباجت انفتقت وانباق علیهم الدهر اهجم علیهم بالداهیة کما یخرج الصوت من البوق باقة دسته تره **بهق** بالتحریک
پیسی لیس من البرص **فصل التاء** **تلق** پر شدن مشک از آب عع **کافه** اتاق متعد منه وپر خشم شدن وفی المثل انت تئق وانا مئق فکیف نتفق
تئق شتابنده ببدی تارقة بالتحریک سختی غضب وشتافتن به بدی یقال به تارقة **تریاق** بکسر التاء تریاک یعنی پاز هر وتسمی الخمر تریاقا ترقوة بالفتح چنبر گردن
یقال ترقیت الرجل ترقاة ای اصبت ترقوته **توق** توقان آرزومند شدن عع **فاضه** یقال المرء توق الی ما لم ینل **فصل الثاء** **ثدق** المطر
سیحا ثادق ای سائل وثادق ایضا اسم فرس **ثفروق** بالضم قمع خرما ثفاریق جماعت وهی اقماع البسر غیره **فصل الجیم** الجیم والقاف لا تجتمعان فی کلمة واحدة
من کلام العرب الا ان تکون معربا او حکایة صوت نحو **الجردقة** معرب گرده **جرموق** بالضم سر موزه جرامقة گروهی از عجم که بموصل ساکن بودند **جوسق**
کوشک **جلق** بکسرتین وتشدید اللام موضعی بشام جواق جوانق بالفتح وجوالیق جماعت **جلابق** کمان گروهه وجولاهه یعنی بافنده ونیک وبد
پسیاری آنرا که گویند **جلنبق** بانگ در که باز وفراز شود **منجنیق** معروف هو معرب من چه نیک یعنی فلاخن بزرگ هی مؤنثة ووزنه منفعیل مفعلیل
من قولهم کنا نجنق مرة ونرشق اخری والجمع منجنیقات وقیل هی فنعلیل المیم من نفس الکلمة لان جمعها مجانیق وتصغیرها مجینیق ولانها لو کانت زائدة
والنون زائدة لاجتمعت زائدتان فی اول الاسم وهذا لا یکون فی الاسماء ولا فی الصفات التی لیست علی الافعال المزیدة ولو جعلت النون من نفس الحرف صار الاسم
رباعیا والزیادات لا تلحق بنات الاربعة اولا الا الاسماء الجاریة علی افعالها نحو مدحرج **جوقة** گرده مردم **فصل الحاء** حبق بالتحریک بوی سپید حبق بکسرتین تیز
دادن عع **فاکه** یقال حبق حبقا غدق الحبیق نوعی از خرمای تباه وفی الحدیث انه نهی عن لونین من التمر الجعرور ولون الحبیق یعنی فی الصدقة حبلق
بتشدید اللام گوسپند ریزه **حدقة** سیاهی چشم حدق حداق جماعت تحدیق تیز نگریستن حدیقة مرغزار یا درخت قوله تعالی وحدائق غلبا وبوستان با دیوار
وحدقوا بالرجل واحدقوا به ای احاطوا به حدقوق سیست دستی حدلقة بزیادة اللام مثل التحدیق حدیقة مثال بدیده حدقة بزرگ چشم خانه یقال اکل الذئب
من الشاة الحدیقة قال ابو عبید هو شیء من جسدها وما ادری ما هو وقال ابو الحسن اللحیانی هو العین **حذق** بالکسر حذاقة بالفتح زیرکی حذق حذاق
زیرک شدن ونیکو دریافتن کودک عع **فاکه** حذق بالکسر لغة فیه یقال حذق الصبی القرآن ای مهر فیه ویقال للیوم الذی یختم فیه
القرآن هذا یوم حذاقة وفلان فی صنعته حاذق باذق اتباع حذق بریدن وگزیدن تیزی وترشی زبان یا خذوق ترش شدن سرکه عع **فاکه** حذق

مقطوع خداقی بالضم مرد تیز زبان کشاده گام خدلقه تحذلق دعوی زیرکی کردن **حرق** بالتحریک آتش یقال فی حرق الله ای فی نار الله وسوختگی جامه
از کوفتن گاز رحرق سوختن عع فائه وبسائیدن دندان برهم از خشم عع فاضه وکه یقال یحرق نابه ای یحکه حتی سمع له صوت ویحرق علیک الارم
غیظا احراق تحریق نیک سوزانیدن محرق لقب مردی وهو ملک من العرب یقال له عمرو بن هند سمی بذلک لتحریقه ثمانین نفرا من بنی تمیم کانوا اعاده بحرق احتراق
سوخته شدن حرقة بالضم سوزش حریق سوخته وسوزش وحرق شعره بالکسر ای تقطع ونسل فهو حرق الشعر والجناح وسحاب حرق ای شدید البرق وماء حراق
بالضم آب سخت شور وفرس حراق العدو ایضا اذا کان یحترق فی عدوه حراق حراقة بالضم سوخته چقماق والعامة تقوله بالتشدید حرقفاء لغة فیه
حراقة بالفتح والتشدید نوعی از کشتیها که نفط انداز ان آلت نفط اندازی در وی دارند حارقتان دو سر سرین محروق سر سرین کسسته حرقان نام
دو معروف تیم بن قیس وسعد بن قیس حریقه آشنام کرم یقال وجدت بنی فلان لا الهم لیس الا الحرائق حارقة من النساء الضیقة الفرج وفی حدیث علی رضی الله
عنه خیر النساء الحارقة حرقان بالضم بریکدیگر سودن رلن محارقة مجامعت **خرق** خرقة بالکسر گروه مردم ومرغان وزنبور وجراد وفی الحدیث کانهما
خرقان من طیر صواف تخرق جماعت مثله وفرق حازقة حزیق خزیقة کذلک خزق بفتحتین وتشدید القاف آنکه گام تنگ نهد در رفتن وفی کلامهم خرقة خرقة
ترق عین بقه ترق امر من الترقی خرق بر سر کستن عع فائه تخرق مرد سخت بخیل حازق آنکه موزه بروی تنگ آمده باشد یقال لا رای لحاقن ولا لحازق
حازوق نام مردی از خوارج حراق بالکسر مثله **حزرقة** تنگی وتنگ کردن وبند برکسی محزرق در تنگ وبند مانده ویقال بتقدیم الراء علی الزاء ایضا
**حق** خلاف باطل سزاوار ودرست ودرست وواجب حقوق جماعت حقه اخص منه یقال هذه حقتی ای حقی وحقیقت خبری یقال لما عرف الحقة منی هرب
وقولهم لحق لا آتیک هو یمین للعرب یرفعونها بغیر تنوین اذا جاءت بعد اللام واذا ازالوا عنه اللام قالوا حقا لا آتیک ویقال کان ذلک عند حق لقاحها
وحق لقاحها بالکسر ایضا ای حین یثبت ذلک فیها حقه بالضم معروف حق حقق حقاق جماعت حق بالکسر شتر بسال چهارم در آمده حقه وحق ایضا
مونث وفی الجمع حقاق وسقف وجمع الحقاق حقق مثل کتاب وکتب وحقائق جمع الجمع ایضا وقیل جازت الناقة الحق اذا جازت السنة ولم تلد وتمت الناقة
علی حقها ای الوقت الذی ضربت فیه عاما اول ویقال سقط فلان علی حاق رأسه ای وسط رأسه وجئته فی حاق الشتاء ای وسطه الحاقة قیامت وحاقه ای
خاصمه وادعی کل واحد منهما الحق فاذا غلبه قیل حقه ویقال ماله فیه حق ولا حقاق بالکسر ای خصومة تحاق خصومت کردن احتقاق خصومت کردن دو کس
باهم یقال احتق فلان وفلان ولا یقال للواحد کما لا یقال اختصم للواحد احتق الفرس ای ضمر وطعنة محتقة ای لا زیغ فیها وقد نفذت ویقال رمی فلان
الصید فاحتق بعضا وشرم بعضا ای قتل بعضا وافلت بعض جریحا حق راست کردن سخن ووعده ودرست کردن حق برکسی عع فاضه یقال حققت
حذره وحققته اذا فعلت ما کان یحذره وحققت الرجل وحققته اذا اتیته واحققت اذا تحققته ای صرت منه علی یقین ویقال حق له ان یفعل کذا وحقیق
ان یفعل کذا وحق لک وحققت ان تفعل هذا ای انت حقیق به ومحقوق ای خلیق له وسزاواری بدان والجمع احقاء ومحقوقون حق ایضا واجب شدن
عع فائه احقاق متعد فیه استحقاق استیجاب وتحقق عنده ای صح تحقیق درست وراست کردن کلام محقق ای رصین وثوب محقق ای محکم النسج حقیقة
الشئ خلاف مجازه وانچه واجب شود برکسی حمایت آن یقال منه فلان حامی الحقیقة وعلم الحق آنکسی که خوی نکند و آن اسب که سمهای پا بر جای سمهای
دست نهد در رفتن حق مصدر منه حقحقه بلند برداشتن اسب دست وپارا وجنبانیدن در رفتن وی ویقال شر السیر الحقحقة ویقال هو السیر فی اول اللیل نهی عن
ذلک **حلقة** بالفتح معروف ومنه حلقة الباب وحلقة القوم وجمعه حلق بفتحتین علی غیر قیاس ویقال حلق مثل بدرة وبدر ویقال الواحد حلقة بالتحریک
والجمع حلق وحلقات وجمع حالق حلقة یقال قوم حلقة للذین یحلقون الشعر حلق بسکون الثانی خشک نای گلو حلقوم کذلک حلوق جماعت وموی
ستردن وبرحلق زدن عع فائه حلق بالکسر خاتم ملک ومال بسیار تحلیق مبالغة فی الحلق وبلند تر رفتن مرغ در هوا وبشکل حلقه داغ کردن ستور
را محلق نام مردی محلق بکسر المیم کلیم درشت حالق پستان پر شیر حلق حوالق جماعت ودماک برفته بردرخت وکوه بلند وجای بلند یقال جاء من حالق ای
من مکان مشرف وقولهم لا تفعل ذلک امک حالق ای اثکلها الله حتی تحلق شعرها ویقال عند الامر تعجب منه خمشی عقری حلقی کانه من

الحلق والعقر والخمش وهو الخدش وفي الحديث انه صلى الله عليه وسلم حين قيل ان صفية بنت حيي حائض فقال عقرى حلقى ما اراها الا حابستنا قال ابو عبيد هو
عقرا حلقا بالتنوين اي اصابها الله بالعقر ووجع في حلقها احلاق موي ستردن ويقال حلق شعره ولا يقال حزه الا في العانة شعر حليق ولحية حليق ولا يقال
حليقة حلاق مرگ مثل قطام مبنية على الكسرة لانه حصل فيها العدل والتانيث والصفة الغالبة وهي معدولة من حالقة حلاقة المعزى بالضم ما حلق من شعره
غير مجلوفة حلاق ورد حلق حلاق بالكسر اسم في حلق يقال ان راسه لجيد الحلاق تحلق حلقه نشستن مردم حلق بالتحريك پوست رفتن و سرخ شدن قضيب
اسپ و خر از گشنی کردن عع کافه یوم تحلاق اللمم یوم لتغلب علی بکر ابنی وائل حلقان بالضم خرمای نیم رسیده محلقن کذلک حلقانة محلقنة یکی حولقة
لا حول ولا قوة الا بالله گفتن **حمق** بالضم وبضمتین بی عقلی وگولی عع کافه حمق نعت منه حماقة ایضا مصدر منه عع بضمهما احمق نعت منه
وکاسد شدن بازار عمرو بن الحمق نام مردی امرأة حمقاء وقوم حمق وحمقی وحماقی ونسوة کذلک البقلة الحمقاء رخت خرفه وهی الرجلة احماق احمق یافتن کسی را
وبچگان احمق زادن یقال احمقت المرأة فهی محمق ومحمقة محماق بالکسر زن بسیار احمق زاینده تحمیق بحماقت نسبت کردن محامقة بگولی یاری دادن
استحماق احمق شمردن تحامق خویشتن را گول ساختن انحماق کاسد شدن بازار وانحمق الثوب اخلق حماق بالضم آبله که بر اندام برآید محموق آبله
زده **حملاق** العین بالکسر باطن جفانها الذی یسوده الکحل او ما غطته الاجفان من بیاض المقلة حملق الرجل ای فتح عینیه فنظر نظرا شدیدا
**حنق** بالتحریک خشم حناق جماعت و خشم گرفتن عع کافه حنق نعت منه حناق بخشم آوردن وباریک شدن کوهان شتر حمار محنق خر باریک لاغر
شده از بسیاری گشنی محانیق شتران لاغر **حوق** بروفتن خانه عع فاضه حواقة بالضم خاک روبه محوقة جاروب حوق بالضم گرداگرد سر ذره **حیق**
فرا گرفتن حلقه بالبار عع فائه قوله تعالی ولا یحیق المکر السیء الا باهله وقوله تعالی وحاق بهم العذاب ای حاط بهم ونزل **فصل الخاء**
رجل **خبق** مثل جبف دراز وان خبقت کثرت الباء اتباعا للخاء فرس اشق خبقا ای طویل سریع خبقی نوعی از دویدن **خدرنق** عنکبوت والجمع خدران
بحذف القاف **خذق** سرگین وسرگین افکندن مرغ عع فاضه که مخذقة کون مرغ **خرق** دریدن تخریق کذلک انخراق تخرق اخراق
دریدن ویقال فی ثوبه خرق وهو فی الاصل مصدر خرق ایضا زمین فراخ خردق جماعت وبریدن مسافت خریق زمین پست علف ناک خروق جماعت وباد سرد
سخت وزنده وقیاسه خریقة بالتاء اخترق الریح گذشتن باد مخترق باد گذر منخرق کذلک خرق بالکسر جوانمرد تخرق فراخ دستی کردن در کرم ودر دروغ
گفتن از خود خریق مثال فسیق نیک کریم خرقة پاره جامه پاره زده ذو الخرق نام مردی شاعر مخراق بالکسر ثوب یلف لیضرب به ودره وفی الحدیث
البرق مخاریق الملائکة وفلان مخراق حرب ای صاحب حرب یخف فیها مخرقة دروغ گفتن خرق بالتحریک سرگشته شدن از بیم یا از حیا عع کافه خرق
نعت منه واخرقته ای ادهشته خرق ایضا گول شدن خرق بالضم گولی اخرق خرقاء نعتان منه وفی المثل لا تعدم الخرقاء علة ومعناه ان العلل کثیرة موجودة
بالخرقاء فضلا عن الکیس خرقاء ایضا نام زنی معروف ومیش که در گوشش او شکاف کرده باشد ریح خرقاء باد سخت **خرقبت** الثوب وخرقبته
ای شققته وقطعته ویقال جد فلان فی خرباقه ای فی ضرطه خرباق بالکسر ایضا نام مردی از صحابه وخربق علفی است خربقة نوعی از دوی
مخربق مرد سر فرو افکنده وخاموش وفی المثل مخربق لینباع ای لیثب اذا اصاب فرصة ومعناه انه سکت لداهیة یریدها **خرنق** بکسرتین
بچه خرگوش ونام زنی شاعره ارض مخرنقة زمین خرگوش بچه ناک خورنق نام کوشکی بحیره که از نعمان الاکبر نهاده بود **خزق** نیزه زدن
وبهدف رسیدن تیر عع فاکه خازق سنان یقال هو امضی من خازق وتیر بهدف رسیده وخزقتهم بالنبل ای اصبتهم بها **خاسق** لغة فی خازق
**خفق** خفقان جنبیدن علم عع فاکه ضم وطپیدن دل وسراب وبرق وباد خفیق الریح دویها واما قول رؤبة لما الخفق فانما حرکه للضرورة
خفق سر جنبانیدن از خواب غنودن عع فاکه وفی الحدیث کانت رؤوسهم تخفق خفقة وبنعل زدن زمین را وبدره زدن کسی را مخفقة دره وبیابان
شمشیر زدن مخفق شمشیر پهن وهر چیزی که پهن باشد زدن و بریدن مرغ اخفاق روی آوردن ستاره بفرو شدن وبی غنیمت وصید باز گشتن غازی وصیاد
وبی مراد باز گشتن جوینده وبال زدن مرغ در پریدن واخفق الرجل بثوبه ای لمع به خفوق فرو شدن ستاره یقال ورد خفوق النجم ای وقت مغیب الثریا

خافقان مشرق ومغرب خفاق بهن پیش قدم پای امراة حقافة الحشا ای خمیصة فلاة خیفق ای واسعة فرس خیفق سریعة جدا ظلیم خیفق کذلک خنفقیق سخی وزن
دلیر سبک نون زائده یقال داهیة خنفقیق **حقوق** باد خرکه از فرج آید آواز آید از لاغری خقیق آواز کردن فرج وغلاف قضیب اسپ **عع فاکه** خقخقة
آواز فرج وقضیب اسپ وخقت البکرة اذا اتسع خرقها اخقوق بالضم کفتگی زمین وفی الحدیث فوقصت به ناقته فی خاقیق جرذان هی شقوق فی الارض
خق بالضم حوض خشک **خلق** اندازه کردن پیش از بریدن قال الحجاج ما خلقت الا فریت وما وعدت الا وفیت وآفریدن وآفریده آفریدگان دروغ
بر بافتن **عع فاضه** ومنه قوله تعالی وتخلقون افکا ویقال هذه قصیدة مخلوقة ای منحولة خلیقة خوی آفریدگان خلائق جمع یقال هم خلیقة الله وخلق الله
ایضا وهو فی الاصل مصدر خلقة بالکسر آفرینش خلیق تمام خلقت وسزاوار وخوگیر خلاقة سزاوار آمدن وقد خلق لذلک بالضم مخلقة لذلک ای مجدة له مختلق تمام
خلقت سحابة خلیقة ای فیها اثر المطر مضغة مخلقة ای تامة الخلق والمخلق القدح اذا لین اختلاق دروغ بر بافتن قوله تعالی ان هذا الا اختلاق تخلق کذلک
وایضا خوی گرفتن وخوشبوی شدن خلق بالضم وبضمتین خوی یقال خالص المؤمن خالق الفاجر مخالقة خوی نیکو ورزیدن خلاق بالفتح بهره یقال لا خلاق له فی
الاخرة اخلق ای املس مصمت صخرة خلقاء ای لیس فیها وصم والاکسر وخلقاء ایضا زن بسته فرج ای رتقاء خلق بالتحریک کهنه ثوب خلق وملحفة خلق یستوی فیه
المذکر والمؤنث لانه فی الاصل مصدر خلقان بالضم جمع ملحفة خلیق تصغیر بلا ها لانه صفة والهاء لا تلحق تصغیر الصفات کما تقول نصیف فی تصغیر امرأة نصیف
خلوقة کهنه شدن **عع بضمهما** اخلاق کهنه شدن وکردن لازم ومتعد وکهنه پوشانیدن یقال اخلقته ثوبا ای کسوته ثوبا خلقا ثوب اخلاق بالفتح اذا کانت
الخلوقة فیه کله کما یقال برمة اعشار وارض سباسب خلوق بالفتح بوئی خوش تخلیق طلا کردن بوئی خوش زعفران تمام خلق گردیدن خلیقاء من الفرس کالعرنین من
الانسان واخلولق السحاب استوی یقال صار خلیقا للمطر واخلولق الرسم استوی بالارض **خنق** بکسر النون خبه کردن **عع فا** تخنیق کذلک
اختناق انخناق خبه شدن مخنق بالتشدید بخبه مرده وجای خبه کردن از گلو خناق بالضم مثله وبیماری خبه خناق بالکسر رسن که بدان خبه کنند مخنقة گردن بند حمیل
خانق کوچه باریک مختنق تنگی جای **خوق** حلقة خوق بالتحریک گرد فراخ شدن مفازة خوقاء وبئر خوقاء ای واسعة بعیر اخوق وناقة خوقاء خاق
باق اسم الفرج لسعتها وهو مبنی علی الکسر مثل خاز باز **فصل الدال** **دبق** بالکسر سریشم که بدان گنجشک ومانند آن گیرند دبوقاء عذره داین نام شهری والاب
علیه التذکیر والصرف **دحق** دور وقد دحقه الناس ای لا یبالی به **عع بفتحهما** ویقال ایضا ادحقه الله واسحقه دحقت الرحم ای رمت بالماء
فلم تقبله ویقال قبح الله اما دحقت به ای ولدته دحوق ناقه که رحم وی بیرون آمده باشد بعد از ولادت اندحاق بیرون افتادن رحم **درقة** بفتحتین
سپر درق جماعت درباق لغة فی تریاق دردق کودکان یقال ولدان دردق ودرادق ویقال الصغار الابل ایضا دردق وهو الصغار ایضا من کل
شئ **دورق** پیمانه شراب هو معرب من الفارسی **مدرنفق** المسرع فی السیر ویقال ادرنفق مرمعتا ای مضی مسرعا **دیسق** سپیدی سراب وحوض پر
آب یقال ملأت الحوض حتی دیسق ای ساح اداده دیسق ایضا طشت خوان وهو معرب ناقة **دمشق** ای سریعة جدا وکذلک ناقة دمشق مثال خضجر وهو ایضا
اسم بلدة الشام **دعق** سپردن وکوفته کردن راه وبرانگیختن و راندن **عع بفتحهما** یقال دعق الطریق فهو مدعوق ویقال دعقت الابل الحوض ای
ثلمته من جوانبه دعقة جماعة من الابل خیل دعق اسپان که مردم را فرو کوبند در جنگ **دعشوقة** جانوری عشیش **دغفق** بالفتح ای واسع وعام دغفق
مخصب **دفق** ریختن آب **عع فاصه** که ما دافق ای مدفوق آب جهیده کقولهم سر کاتم ای مکتوم وهو من قولک دفق الماء مجهولا ویقال دفق الله روحه
اذا دعی علیه بالموت دفقت کفاه الندی ای صبتاه مشدد للکثرة اندفاق ریخته شدن تدفق کذلک سیل دفاق بالضم سیل که پر کند دو بار را ناقة دفاق
بالکسر جهنهار رفتار دفق مثال سجف شتر تیز رو ویقال مشی فلان الدفقی اذا اسرع سیر ادفق رفتن شتاب دفق بالتحریک سیر شتاب اندکی دندان شتر بعیر ادفق نعت منه
ویقال جاء القوم دفقة وحدة بالضم ای بمرة واحدة **دقیق** باریک وهو خلاف الغلیظ دقاق بالضم کذلک دق بالکسر مثله ومنه حمی الدق هذه دقة وجلة ای
قلیلة وکثیرة دقة باریکی فو باریک شدن **عع فاکه** اشد قاق کذلک ادقاق تدقیق باریک کردن دنیکو کوفتن وآرد نرم کردن دقیق ایضا آرد دقه بالفتح
خاک نرم که بباد رفته شود از زمین دقاق جمع ویقال اتیته فما ادقنی وما اجلنی ای ما اعطانی دقیقا ولا جلیلا مداقة باهم باریکی کردن دق کوفتن واکردن دق

ناقة کوبه مدق بضمتین کذلک مداق بالفتح جماع سوقد قه آواز سم اسب اندلاق پیش شدن و اندلق السیف ای خرج من غیر سل وکل ما ندر خارجا فقد
اندلق دلق بغرهیدن یقال دلقت السیف من غمده ای اخرجته سیف دالق ودلوق سلس الخروج من غمده دالق نام مردی یقال طعنه فاندلقت
اقتاب بطنه ای خرجت امعاؤه واندلق السیل والغارة علی القوم ای هجم بغارة ودروق وخیل دلق بضمتین ای مندلقة شدید الدفعة دلوق ناقة دندان شکسته
از پیری ونقار کذلک دلقم بالکسر مثله میم زائده ویقال للناقة بعد البزول شارف ثم عوزم ثم لطلط ثم حجرش ثم حمار ثم دلقم اذا سقطت اضراسها من ادلق
بالتحریک ای درهی معرب دموق درآمدن برکسی ناگاه بی دستوری عع فاضه ود درآمدن صیاد در کازه ودمقت فاه ای کسرت اسنانه وادمق علیهم
تعتبه او ادخل بجیرا اذن وادمق ایضا دمق بالتحریک دمه معرب دملق بفتح اللام سنگ تابان وسم تغران گرد دانق بفتح النون وکسرها دانگی
دستور لاغر افتاده و ربما قالوا الدانق دانق ولله درهم دانام تدنیق نیک نگریستن در کاری واستقصا کردن یقال لا تدنقوا فیدنق علیکم
ونزدیک شدن آفتاب بفرو شدن ومغاکی فرو شدن چشم وسست کمر بستن دوق بالضم گولی یقال احمق مائق دائق وقد داق یدوق دوقا
ودوقا ودواقة دهق بالتحریک شکنجه کردن وشکستن وبریدن عع بفتحهما کاس دهاق بالکسر جام پر ادهاق پر کردن جام را وریختن آب را دهدقة
شکستن وبریدن دهمقة مثله و ایضا تنگی ونرمی طعام وهرچه نرم باشد ومنه حدیث عمر رضی الله تعالی عنه لو شئت ان یدهمق لی لفعلت ولکن الله
عاب قوما فقال تعالی اذهبتم طیباتکم فی حیاتکم الدنیا **فصل الذال** ذرق بضم او فتح ۲ سپست دشتی ذرق بالفتح سرگین مرغ وسرگین افکندن عع
فاضه وکه یقال ذرق الطائر وذرق سنی الذراق روباه این زمین سپست را ابن مذرق ای ذریق دعلوق بالضم گیاهی ذعق بالتحریک بی
آرامی و بی آرام شدن و تیز زبان شدن عع کافه اذلاق بی آرام کردن و آب ریختن در سوراخ سوسمار تا بیرون آید تذلیق تیز کردن هر چیزی
ذلق مجری محور در بکره و تیز زبان وتیزی سنان وتیزی هر چیز و تیز شدن زبان عع بضمهما لسان ذلیق وذلق واذلق نعت منه ویقال ایضا لسان ذلق طلق
طلیق ذلیق طلق بضمتین ذلق طلق بالضم وفتح اللام فیها اربع لغات وکذلک ذولق اللسان ولسان ای طرفهما حروف ذلق حرفهای که از کرانهای زبان ولب
بیرون آید وهی ستة ثلثة منها ذلقیة وهی الراء واللام والنون وثلثة منها شفویة وهی الفاء والباء والمیم خطیب ذلیق وذلوق بکسر اللام فصیح زبان ذلقة دبیقة
مونث ذلاقة تیز زبانی وفصاحت ذوق ذواق مذاق مذاقة چشیدن عع فاضه ویقال ما ذقت ذواقا ای شیئا وذقت ما عنده ای خبرته وذقت
القوس ای خبرته وترها وعلمت شدتها اذاقه چشانیدن اذاقه الله وبال امره تذوق پاره پاره چشیدن استذاق ای مجرب معلوم ذواق مرد ملول **فصل**
**الراء** ربق بالکسر رسن با گوشها که بره وبزغاله بندند ربقة یک گوشه ازان ومنه فی الحدیث خلع ربقة الاسلام من عنقه والجمع ربق وارباق ورباق وفی
الحدیث لکم العهد ما لم تاکلوا الرباق ربق بالفتح در ربقه کشیدن عع فاضه ارتباق در ربقه در آمدن و در دام بسته شدن کردن آهو ربیقة صید دام افتاده وبره
وبزغاله در بسته وقولهم رمتنی ربقة القضا ربق ربق ای هی ام ارباق فانها تمد عن قریب لانها تقرع علی راس الولد وکذلک المعزی فلذلک قالوا فیها ربق
ربق بالنون ام الربیق الداهیة رتق بستن وهو ضد الفتق وبسته عع فاضه ومنه قوله تعالی کانتا رتقا ففتقناهما ارتتاق بسته شدن رتق
بالتحریک بسته شدن شکافت رایل شده امراة رتقاء التی لا یستطاع جماعها ارتاق ذلک الموضع منها رتاق بالکسر دو جامه که انها بر هم بسته رحیق شراب
خالص رزق بالکسر روزی وروزی دادن ومرسوم عع فاضه وباران ومنه قوله تعالی وما انزل الله من السماء من رزق رزقة یکبار دادن
رزقات الجند وارزاقهم ای اطماعهم ارتزاق مرسوم گرفتن شکر وروزی یافتن وقوله تعالی وتجعلون رزقکم انکم تکذبون ای شکر رزقکم وقال الله تعالی
وفی السماء رزقکم وهو اتساع فی اللغة کما یقال التمر فی قعر القلیب یعنی سقی النخل رجل مرزوق ای مجدود یعنی با بخت رازقیة جامهای کتان
سپید رزداق بالضم روستا وهو معرب رزدق رسته از هر چیز وهو معرب رستاق رسداق روستا والجمع رساتیق وهی السواد رشق
تیر انداختن عع فاضه رشق بالکسر هو الوجه من الرمی فاذا رمی القوم باجمعهم سهما فی جهة واحدة قالوا رمینا رشقا ارشاق تیز نگریستن
وگردن دراز کردن آهو رشاقة باریک وخوش قد شدن عع بضمهما ورجل رشق ای حسن القد لطیفه رشایق سن نطفی

از قبایل سیاهان رفق بالکسر نرمی و نرمی کردن ضد العنف ع فاضه صلته بالباء و سود و نفع ارفاق نرمی کردن و سود داشتن کسی را ترفق نرمی کردن
صلته بالباء رفقه بالضم والکسر گروه هم سفر رفاق جماعت یقال رافقته و ترافقنا فی السفر رفیق مرافق یعنی رفقاء جماعت فاذا تفرقوا ذهب اسم الرفقة ولا یذهب
اسم الرفیق و هو واحد و جمع مثل الصدیق قوله تعالی و حسن اولئک رفیقا و هو ایضا ضد الاخرق یعنی گول درشت رفق بستن بازوی شتر تا آهسته رود ع
فاضه رفاق رسن که بآن بندند مرفق مرفق بکسر المیم و فتح الفاء و بالعکس آرنج و آنچه بوی نفع یابند از کاری منه قری قوله تعالی و یهیئ لکم من امرکم مرفقا
جعله مثل مقطع و من قرأه مرفقا جعله اسما مثل مسجد و یجوز مرفقا بفتح الفاء ای رفقا مثل مطلع و لم یقرأ به و مرافق الدار جای آب و برف انداختن و مانند آن
مرفقه بکسر المیم بالش و قد مرفق ای غدر و فقد بات فلان مرتفقا ای متکیا علی مرفق یدیه رفق بالتحریک تباهی آرنج جمل ارفق و ناقة رفقاء نعت منه
ماء رفق و مرتع رفق ای سهل المطلب رافقه نام شهری رق بالکسر بندگی و چیزی تنک و زمین نرم رفیق بنده و تنک و نرم واحد و جمع رق بالفتح پوست
آهو که بروی نویسند قوله تعالی فی رق منشور و سنگ پشت بزرگ رقوق جماعت رقه نام شهری و هر زمین که بر لب رود باشد که آب بر آید از وی ... رقاق
بالفتح زمین هموار که روی او نرم باشد و زیر روی سخت رقق کذلک و ایضا سستی و کمی یقال فی عظمه رقق ای ضعف و فی ماله رقق ای قلة رقاق بالضم نان
تنک یقال یخدیه غلام بخبز الجروق والرقاق یعنی گرده نان تنگ رقه بالکسر تنکی ع فاله ارقاق تنک کردن و بنده کردن ترقیق ایضا تنک کردن
و نیکو کردن سخن را ترفق تنگدل شدن استرقاق تنک شدن و بنده گرفتن مراق البطن تنک جایهای شکم ولا واحد له ترقرق درخشیدن نهر سو رفت
آب چشم رقراق السراب درخشش سراب هر چیزی رقرقه جنبانیدن کوزه آب و بر گشتن آب در چشم رمق نگریستن ع فاضه ترمیق پیوسته نگریستن رمق
بالتحریک باقی جان و رمه نهر اعرب و یقال ... نخله ... لا تموت مرافق انگه اندک اندک دوستی ترد ... دل مانده باشد و ما فی عیشه
الا رمقه و رماق ای بلغة جبل رماق ای ضعیف کما یقال ثوب اخلاق و سمال ارمقاق سست شدن کار یقال ارمق الحبل ارمقاقا وارماق
ارمیقاقا ای ضعف و عیش مرمق ای دون و عیش رمق الذی یمسک الرمق ترمق آشامیدن مرمقه محکم ناکردن کار رنق بالتحریک تیره شدن آب
و جز آن ع کافه ماء رنق بالتسکین و عیش رنق بکسر ارناق تیره کردن ترنیق مثله و ایضا در آمیختن خواب بچشم و سست شدن در کار و سستی ... بینایی و پیوسته
نگریستن در چیزی و انتظار مثل ترمیق و ترنیق یقال رنقت المعزی فرق رنق ای انتظر الولادة لانها تری ولا تضع الا بعد مدة و ربما قالوا بالمیم و بالدال
ایضا ... و مقیم بودن قوم بر یک جای و حبس کردن و یقال رنق الطائر اذا خفق بجناحیه فی الهواء و ثبت و لم یطر و رنقت فلانا ترنیقه ... آه ای
... من جوع و غیره رونق آب کار رونق السیف آب تیغ رونق الامر ... الضحی منه ایضا ترنوق ... بطین الذی فی الانهار و المسیل روق
شاخ ارواق جماعت و پاره از شب و دل هر چیزی مکان شانه رواق بالکسر شامیانه ایضا پرده که در کشیده باشند از سقف یقال بیت مروق و یقال ثلثه روق
مثل الکثیر روق بالضم و روق شباب و ریقه و ریقه بالتشدید ای اوله و ریق کل شئ افضله و یقال اکل فلان روقه اذا طال عمره حتی تحات اسنانه اروق
جمعها یقال ضرب فلان روقه بموضع کذا ای استطاله و فی الحدیث بین قرنی الشیطان روقه و بدا اطنابه و یقال القی فلان علیک اروقه و تراشیره
و هو ان تحبه حبا شدیدا و ایضا القی اروقه اذا اعدا و اشتد عدوه والقی ارواقه اذا اقام بالمکان و اطمان به و القت السحابة ارواقها ای مطرها
و ... فرو هشتن شب تاریکی را و پالودن شراب روق ایضا خوش آمدن و شگفت آوردن کسی را ع فاضه و صافی شدن شراب راوق
پالونه شراب غلمان روقه بالضم و جوار روقه ای حسان هو جمع رائق مثل فاره و فرهه و صاحب و صحبه و غلمان روق ایضا مثل اهل و ... روق
بالتحریک مقدم دندان پیش ترین دراز شدن از فرودین اروق نعت منه اراقه ریختن آب و خون و مانند آن رهق بالتحریک شتافتن گرد بر چیزی
و فرو پوشیدن ع کافه قوله تعالی ولا یرهق وجوههم قتر ولا ذلة و فی الحدیث اذا صلی احدکم الی الشئ فلیرهقه ای فلیغشه ولا یبعد منه ...
و تباهی داشتن یقال ... رهق ای غشیان المحارم من شرب الخمر و نحوه و ستم کردن قوله تعالی فلا یخاف بخسا ولا رهقا ای ظلما و سفاهت
و طغیان قوله تعالی فزادوهم رهقا ای سفها و طغیانا و ... مرد ... در یافتن چیزی ... حتی رهقته ای دنوت منه ... تکلیف

کردن و تاخیر کردن نماز را تا بوقت نماز دیگر و دشوار کردن یقال لا ترهقنی لا ارهقک الله ای لا تعسرنی لا اعسرک الله وقوله تعالی لا ترهقنی من امری عسرا ای لا تکلفنی و یقال ارهقه
طغیانا ای اغشاه ایاه و ارهقنی اثما فرهقته ای حملنی اثما حتی حملته مرهق الکذب متهم به مراهقه نزدیک بسن بلوغ شدن کودک مرهق متهم داشتن کسی را وفی الحدیث اصلی
علی امراة ترهق ای تتهم و تونین سفه و جهل مرهق ای مغشی بالناس و الضیفان قیل شعر خیر الرجال المرهقون کما خیر تلاع البلاد اکلؤها و یقال القوم رهاق مائة
بالضم و الکسر لا اضافة ای زهاء مائة یعنی نزدیک صد ریهقان زعفران **ریق** بالکسر آب دهان ریقة خص منه ایاق ج اریاق کل شیء افضله و اوله و قد یخفف
ومنه ریق الشباب و المطر ای اوله ریق آب ناشتا خورده ریوق جان دادن یقال هو یریق بنفسه ای یجود بها عند الموت ریق بالفتح درخشیدن سراب بریق مثله **فصل**
**الزاء زئبق** بکسر بای موحده عع فارسیة زأبق ای جعل فیه و هو مقلوب زنبق زنبق روغن یاسمین زیبق بالکسر سیماب و هو معرب و قد اعرب بالهمز و بکسر الباء
مثل زبرد رهم مزبق درم سیماب اندود و العامة تقول مزبق **زبرقان** بکسرتین ماه و نام مردی زبرقت الثوب ای صفرته **زحلوقة** مثل زحلوفة جای
لغزیدن کودکان زحالیق ج زحلقة ای دحرجه و قد تزحلق ای تدحرج زندیق بالکسر یکی از بدمذهبان و هو معرب زنادقة ج والهاء عوض من الیاء
المحذوفة و اصله الزنادیق و قد تزندق والاسم الزندقة معرب من الزند و هو کتاب لهم **زرق** بالتحریک کبودی چشم شدن عع کافه زرق گربه چشمی
ازرق زرقاء زرقان منه یقال نصل ازرق و ماء ازرق ازرقاق ازریقاق کذلک زرق بالضم سخت کبود چشم و المؤنث کذلک زرق جمع ازرق و زرقاء
و ایضا سنانها نیزه و رنگ تود ازرق الطائر زیرق ای ذرق و زرقت عینه نحوی اذا انقلبت وظهر بیاضها زرق بالسکون زدن بمزراق و موزع قصیر
ورحل سمیس [illegible] اسم ستاره زرنوقان دو دیوار چه دو طرف چاه که نعامه را برو نهند و آن چوبی باشد که بکره را آرد و دراو نیز زرنوقان کانتا من خشب فهما دعامتان
رقیل نعامتان و المعترضة علیهما بی البکرة و العرب تعلق بالمجاد زورق کشتی خرد زرق بالضم و التشدید باز جره معرب زان باز سپید شد زراریق جمع زرانقة
جبة صوف وفی الحدیث ان موسی علیه السلام اتی فرعون و علیه زرانقة **زعق** فریاد و بانگ کردن عع بفتحهما زعق بالتحریک ترسیدن و بعا [illegible]
عع کافه زعق نعت منه و یقال ازعقه الخوف حتی زعق فهو زعق و یقال ازعقته فهو مزعوق و یقال زعقته فهو مزعوق ماء زعاق بالضم آب شور
طعام مزعوق طعام شور **زعفوق** بالضم مرجو **زق** بالکسر مشک ازقاق ج و زقاق و زقان ایضا مثل ذئاب و ذؤبان تزقیق الجلد سلخه
من قبل راسه زقاق بالضم کوچه یذکر و یونث قال الاخفش اهل الحجاز یونثون الطریق و الصراط و السبیل و السوق و الزقاق و بنو تمیم یذکرون هذا کله زقان
ازقة جماعت مثل حوار و حوران و احورة زق خورش دادن مرغ جوزه را بدهان زقزقة ترقیص کودک **زلق** بالتحریک جای لغزان و لغزیدن
عع کافه ازلاق متعد منه و بچه افکندن ناقه و موی ستردن مزلق مزلقة جای لغزان و کذلک المزلاقة و قوله تعالی فتصبح صعیدا زلقا ای رضا ملسا لیس
بها شیء مزلاق ای مزلاج و هو الذی تغلق به الباب و یفتح بلا مفتاح و فرس مزلاق کثیر الازلاق زلیق بچه افکنده زلق سرستردن عع فاکه تزلیق کذلک
رجل زلق زملق مثال هدید و زمالق بتشدید المیم آنکه پیش از مجامعت انزال افتدش زلیق بالضم و التشدید بمعنی زرنگ و آن نوعی از شفتالو
است بی پشم **زناق** حلقة توضع تحت حنک البغل ثم یجعل فیها خیط یشد براسه تمنع جماحه و گلوبند زبان از زیور یقال زنقت الفرس
زنق بالتحریک جای زناق و هو معرب من زنخ زنقة کوچه باریک تنگ مزنوق ملعم ایسی **زاووق** سیماب فی لغة اهل المدینة
و قیل لکل منقش مزوق و ان لم یکن فیه زئبق تزویق آراستن و درست کردن کتاب و سخن را زیق القمیص بالکسر زه پیراهن زیق
نام مردی تزیق سرمه کردن و آراستن زن خود را **زهوق** مغز و گنده شدن استخوان و برشدن مغز و برآمدن جان
قوله تعالی و تزهق انفسهم و هم کافرون و بسیار فربه شدن زهقت نفسه بالکسر زهق زهوقا لغة فی زهقت پیش شدن
اسب از اسپان دیگر و نیست شدن قوله تعالی و زهق الباطل زهوق بالفتح نعت منه و ایضا ابر بعید القعر و فج الجبل المشرف و ادر نشانه
درگذشتن تیر عع بفتحهما زاهق مغز آگنده و ستور فربه پر مغز و نیست شده جمعه زهق زهق بالتحریک زمین پست زهق ای تبق ازهاق کشتن و نیست کردن و بیرون
و درگذرانیدن تیر از نشانه و برکردن خنور را و برکردن آوردن ستور زین را و یقال ارهقت دلا و یقال زاهق فلان فتی ای تعدا فی سیره فرس ذات ازاهیق ای ذات

جری سریع از ہاق بر جستن و رسیدن ستور ریزدن ہلوق بالضم فربہ لام زائدہ یقال حمر زہالق **زہرقہ** سخت خندیدن **فصل السین** **سبق** درگذشتن **ع**
**فاضہ** کہ یقال سابقہ فسبقہ و استبقا فی العدو ای تسابقا و قیل فی قولہ تعالی و منہا انستبق ای نختضل و یقال لہ السابقۃ فی ہذا الامر اذا سبق الناس الیہ **سبق**
بالتحریک آنچہ گرو بندند بران در اسپ دوانیدن و تیرانداختن و مانندان سا فاالبار قبدہ من سیر و غیرہ درہم **ستوق** بالتشدید درم بہرہ و کل ما کان علی ہذا المثال
فہو مفتوح الاول الا اربعۃ احرف جارت نوادر و ہی سبوح و قدوس و ذریح و ستوق فانہا بالضم و بالفتح **ستقہ** پوستین دراز آستین **سماق** جماعت **سحق** سودن درجامہ
کہنہ و پوسیدہ رفتن **ع بفتحہا** انسحاق سودہ شدن سحق بالضم و بضمتین دور **ع بضمہما** یقال سحقا لہ سحیق دور **سحاق** دور گردانیدن و کہنہ شدن
جامہ و سودہ شدن بسیار شتر و خشک شدن پستان با شیر در برینہ و شکم چسپیدن آن سحوق بالفتح نخل دراز **سحق** جماعت انان **سحوق** و حمار سحوق ایضا ای طویل سوحق دراز **سحق**
نام پیغمبری معروف فان اردت بہ الاسم لم تصرفہ و ان اردت بہ المصدر صرفتہ **سحوق** بالضم نخل دراز میم زائدہ **سمحاق** بالکسر پوست تنک بر سر ستخوان کہ بدان پوست سر مانند **سمحاق**
اسمار پارہای ابر و پارہ پارہ بر پردہ **سوذق** بالفتح و الذال المعجمۃ دستیانہ و جمع سوذنیق پیشنوق سوذانوق کذلک معرب **شنق** شب آتش افروختن معاد معرب
سدہ **سرق** بالتحریک منقبہای حریر سپید سرقہ یکی و ہو معرب سرہ مثل سق معرب بردہ و دزدی کردن **ع فائہ** **سرقہ** بکسر الرا دزدی یقال سرق مالا منہ
و ربما قالوا اسرقہ مالا و فی المثل سرق السارق فانتحر تسریق بدزدی نسبت کردن و فی قولہ تعالی ان ابنک سرق استراق گوش داشتن نہانی سخن کسی را و یقال
یسارق النظر الیہ سرق و سرقان دو موضع **سراقہ** بن جعشم بالضم نام مردی از صحابہ **استبرق** دیبای ستبر **سرادق** سراپردہ و ایضا جماعت و یقال بیت مسردق خانہ
با سراپردہ **سرمق** ستور گیاہ **سفق** درباز کردن انسفاق لازم منہ ثوب سفیق ای صفیق جامہ سخت بافتہ **سفاقہ** شوخ دیدگی و قد سفق بالضم و سفیق الوجہ
ای وقح سمفاسق السیف برنگ شمشیر معرب **سلق** بالتحریک دشت ہموار سلقان بالضم جماعت مثل خلق و خلقان **سلق** بزیادۃ المیم کذلک **سلاق** جماعت
سلوق بالسکون بستان افکندن و ربما قالوا اسلقہ سلقا لغۃ زید و فیہ لیبار کما قالوا حبنیتہ ای صرعتہ و یقال سلقا و سلقاہا اذا اسطحا ثم جامعہا و استلقی اذا
نام علی ظہرہ و ہو افتعل و یقال اسلنقی و ہو افنعلی سلوق لغۃ فی صلق احساح سلق بالضم سخن سخت گفتن و آزردن بزبان قولہ تعالی سلقوکم بالسنۃ حداد **مسلاق** بالکسر
خطیب بلند آواز سلاق کذلک یقال خطب مسقع مسلق مصقع و روغن دادن بنمک مزادہ را و نیم پختہ کردن تنری و بیضہ را در دیگ و گوشہ جوال در ہم
افکندن و بر پشت ستور ریش شدن و شدہ ہای سبز و جای آن سپید ماندہ سلق بالکسر گرگ و حکیند سلقہ مادہ گرگ و زن زبان دراز سلیقہ نشان نوار و تنک بر پہلوی
ستور و سرشت یقال فلان یتکلم بالسلیقۃ ای بطبعہ لا عن تعلم سلاق بالضم و میدہ گی دہان و بہای دندان و دمیدہ گی بر اندام تسلق بر دیوار برشدن سلیق آنچہ از درخت
فرو ریزد سلوق بالفتح نام دہی بیمن در دروع سلوقیہ و کلاب سلوقیہ منسوب بدو **سموق** بلند شدن و دراز شدن **ع فاضہ** سماق بالضم و التشدید
تخم و آن نوعی از برد درخت ست ترش کذب سماق بالتخفیف دروغ و سادہ سمیقان دو چوب نوع کہ برگردن گاو نشیند **سنق** بالتحریک ناگوار شدن
**ع کافہ** **ساق** معروف سوق بالضم جماعت نحو شدہ سیقان اسوق کذلک سوق بالتحریک خوب ساق شدن اسوق سوقا و نعتان
منہ و اسوق ایضا دراز ساق و یقال ولدت ثلثۃ بنین علی ساق و احد ای بعضہم علی اثر بعض لیست بینہم جاریۃ ساق
الشجر تنہ درخت ساق حر قمری نر و قولہ تعالی یوم یکشف عن ساق ای عن شدۃ مساوقہ مفاخرت کردن ساقۃ
الجیش موخرہ سوق بالضم بازار یذکر و یونث سوق الحرب حومۃ القتال سوق بالفتح راندن و دست پیمان راندن از ستور و جز آن
بعروس و بر ساق زدن **ع فاضہ** تسوق خود را بازاری کردن بخرید و فروخت سوقۃ بالضم مردم فرومایہ سوق تحریک الواد جماعت
اسیتاق راندن نسیاق لازم منہ سیقۃ بالفتح و التشدید ستور رنجا راندہ و مثل و سیقۃ سیق ابر بی باران کہ باد او را میراند و یقال انعنک
ابلاء ای اعطیتک تسوقہا سیاق جان کندن یقال رایت فلانا بسوق ای ینزع عند الموت سیاقۃ بر یک رشتہ راندن سوق بیست **سہوق** مرد دراز
و باد سخت **فصل الشین** **شبق** بالتحریک آرزومند شدن بجماع **ع کافہ** **شبرقہ** جامہ پارہ کردن شبراق کذلک گوشت پارہ کردن شبرقہ
کذلک شبرق بکسرتین گیاہی شباریق پارہ ہای جامہ اشبارق شلوار و ہو معرب **شدق** بالکسر کنج دہن شدآق جماعت اشدق بالتحریک فراخی شدق

خطیب مشدق گام گشاده تشدق فصاحت نماینده **شرق** آفتاب یقال طلع الشرق شارق مثله معنای برآمدن آفتاب برآمدن شروق مثله
و شگافتن گوش گوسپند و جز آن **عع فاضه** مشرقان یعنی مشرق تابستانی و زمستانی مشرقه بفتح الراء و ضمها شرقه و مشرق آفتاب گاه تشرق بآفتاب گاه
نشستن اشراق روشن و تابان شدن شرق بالتحریک گوش شگافته شدن ستور **عع کافه** شرقا نعت منه و اندوه و غصه ناک شدن یقال شرق بریقه و بالماء
ای غص یعنی آب خورد و بگلویش فرو مانده و فی الحدیث تؤخرون الصلوة الی شرق الموتی ای الی ان یبقی من الشمس بمقدار ما بقی من حیوة من شرق بریقه عند
الموت لحم شرق بفتح او کسر ای لا دسم علیه تشریق رفتن بسوی مشرق و یقال نشان ما بین مشرق و مغرب و قدید کردن گوشت ایام التشریق سه روز بعد از نحر
مشرق بفتح الراء نمازگاه و مسجد خیف شریق نام مردی **شفق** بفتحتین سرخی افق بعد از غروب تا نماز خفتن و تباه از هر چیزی شفقه مهربانی شفق کذلک
اشفاق ترسیدن بر کسی یا چیزی از مهربانی بر وی صلته بعلی یقال شفق علیه فهو مشفق و شفیق علیه و عطا مشفق ای مقلل و ترسیدن از کسی یقال اشفق
منه ای خاف قال ابن درید شفقت و اشفقت بمعنی و انکره اهل اللغه **شق** کفتگی شقوق جمع و یقال بید فلان و برجله شقوق و صبح و کفانیدن
و بر آمدن دندان و دشوار آمدن کار بر کسی صلته بعلی و چشم باز ماندن مرده و یقال شق علیه الامر و شق بصر المیت اذا نظر الی شیء لا یرتد الیه طرفه و هو الذی
حضره الموت **عع فاضه** و یقال شق فلان العصا ای فارق الجماعت و انشقت العصا ای تفرق الامر شقاق بالضم کفتگی رسغ ستور شق بالکسر نیمه چیزی
و کرانه کوه و برادر و دوست یقال هو اخی و شق نفسی و نام کاهنی معروف و سختی و منه قوله تعالی لم تکونوا بالغیه الا بشق الانفس و هذا قد یفتح شقه بالکسر
پاره از چوب و تخته و نیمه چیز شقه بالضم جامه پیش شکافته خلاف جبه و سفر دور قوله تعالی و لکن بعدت علیهم الشقه و یقال شقه شاقه و ربما قالوه بالکسر
و هذا اشقق هذا اذا انشق الشیء بنصفین و کل واحد منهما شقیق الآخر شقیق بضیا برادر شقیقه درد نیم سر و نام جده نعمان بن المنذر و کشادگی میان
دو کوه از ریگ که در وی علف باشد شقائق جمع شقائق النعمان لاله و حده و جمعه سواء فرس اشق ای طویل و الانثی شقاء مشاقه شقاق خلاف
و دشمنائی کردن اشتقاق گرفتن نیمه چیزی و گرفتن حرفی از حرفی و سخنی ازو خصومت بچپ و راست بردن ای قصد و بچپ و راست رفتن در جال تشقیق
سخن را نیکو بیرون آوردن و هیزم و جز آن کفانیدن تشقق شگافته شدن انشقاق کذلک شقشقه بانگ کردن شتر فحل و نخجنک شقشقه بالکسر ریه
شتر که بوقت بانگ و مستی از دهان بیرون آرد و یقال للخطیب ذو شقشقه تشبیها بالفحل **شقراق** بکسرتین و بالفتح مشدد الراء مرغی که آنرا
یقال هر دار بند شرقراق کذلک **شمقمق** دراز و نام مردی **شنق** بالتحریک میان دو نصاب از زکوة و فی الحدیث لا اشناق ای لا یؤخذ من شنق
حتی یتم و کم از دیت و در آویز شناق بالفتح دراز و بالکسر بند سر مشک شنق بسر خوانده اشناق سر مشک بستن و سر واکردن شتر را بایستانیدن و دستاینیدن
شتر لازم و متعدی شنق بالسکون باز ایستانیدن اشتر را بکشیدن مهار تا وقتی که بر روی نشسته باشی **عع فاضه** لحم مشنق ای مقطع و هو ماخوذ من اشناق
الدیه و ذلک ان یسوق ذو الحماله الدیه کامله فاذا کانت معها دیات جراحات فتلک هی الاشناق کانها متعلقه بالدیه العظمی و یقال ایضا للعجین الذی
یقطع و یعمل بالزیت مشنق **شوق** آرزومند گردانیدن **عع فاضه** شائق هو المعشوق و مشوق هو العاشق اشتیاق آرزومند چیزی شدن تشوق آرزومند
نمودن تشویق بآرزو آوردن **شیق** بالکسر نام کوهی شیاق بستن طناب **عع فاکه** شهیق آخر آواز خر ضد تنهاق مثله و زفیر اوله و یقال الشهیق رد النفس
و الزفیر اخراجه **عع بفتحها و که** شهوق بلند شدن شاهق کوه بلند و فلان ذو شاهق اذا کان شدید شهقه نعره زدن یقال شهق فلان شهقه فمات و یقال
ضحک تشهاق

## فصل الصاد

**صدق** راستی خلاف الکذب و راست گفتن و راست کردن و ثنا و نام نیکو و منه قوله تعالی و اجعل لی لسان صدق فی
الآخرین یعنی زبان ثناگوی کردان از پس من در پسینگان یقال صدق فی الحدیث و صدقه الحدیث و فی المثل صدقنی سن بکره و ذلک انه لما نفر قال له
هع و هی کلمة تسکن بها صغار الابل اذا نفرت و صدقوهم القتال تصادق بایکدیگر راست شدن در دوستی و سخن تصدیق راستگوی داشتن و صدقات گرفتن
مصدق نعت منه تصدق صدقه کردن و منه قوله تعالی ان المصدقین و المصدقات بتشدید الصاد اصله المتصدقین فقلبت التاء صادا و ادغمت فی مثلها صدقه بالفتح
دوستی مصادقه صداق با هم دوستی کردن صدیق دوست و صدیقه مونث اصدقاء جمع و قد یقال للواحد و الجمع و المونث صدیق و یقال فلان صدیقی ای اخص اصدقائی و انما یصغر علی جهة

المدح صِدّیق بالکسر والتشدید الذی هو دائم الصدق ویکون الذی یصدق قوله بالعمل صَدق بالفتح نیزه راست و درشت رجل صدق اللقاء وصدق النظر بالفتح
وقوم صدق بالضم ویقال هذا مصداق هذا ای ما یصدقه ویقال للشجاع والفرس الجواد انه لذو مصدق ای صادق الحملة والجری کانه ذو صدق فیما یعدک من
ذلک صَدُقة بالتحریک الجمله بدرویش داده شود صداق بالفتح والکسر دستپیمان وکابین زن صدقة بضم الدال کذلک ومنه قوله تعالی وآتوا النساء صدقاتهن
نحلة صدقة بالضم وسکون الدال کذلک اصداق دست پیمان نامیدن صندوق بالضم معروف صنادیق جمع صاعقة آتش که از آسمان افتد در رعد شدید
یقال صعقتهم الصاعقة وصعقهم السماء القت علیهم الصاعقة ع بفتحها و بانگ عذاب صعقة تصعاق بیهوش شدن ع کافه صعاق متعد و منه قوله
تعالی فصعق من فی السموات ومن فی الارض ای مات حمار صعق الصوت سخت آواز الصعق نام مردی بالالف واللام للازم مان له کالنجم للثریا صعقو
بالفتح خول بالیمامة وهو غیر منصرف للعجمة والتعریف ولم یجی علی فعلول شیء غیره واما الخرنوب فان الفصحاء یضمونها ویشددونه مع حذف النون والیمامة
یفتحونها ویقال الصعافقة قوم یحضرون السوق للتجارة ولا نقد معهم ولیست لهم رؤس اموال فاذا اشتری التجار شیئا دخلوا معهم فیه قال الاصمعی
الواحد منهم صعفقی وقال غیره صعفوق وجمعه صعافقة وصعافیق **صفق** دست برهم زدن که آواز آید ع فاکه دو دست بر دست دیگری زدن در بیع
وبیعت و باز گردانیدن یقال صفقته فانصفق و در فراز کردن صفقت الباب ای رددته وصفق عینه ای ردها وابریشم را بر باب جنبانیدن تصفیق دست برهم
زدن وجنبانیدن باد درخت را و شراب را از خنور بخنور دیگر گردانیدن و ستور را از چراگاه گردانیدن صفقة یکبار دست زدن در بیع یقال ربحت صفقتک وصفقة
راجحة خاسرة توصف بهما وتصافق عند البیعة انصفاق باز گشتن صفاق در فراز کردن و گرد آمدن مردم بر کاری یقال اصفق علیه و در خوردن دست
بکاری و گوسپند را روزی یکبار دوشیدن اصطفاق جنبیدن درخت از باد و ابریشم از زخمه صفاقة بالفتح ستوخ روی و ستبری جامه ثوب صفیق و وجه صفیق
بیّن الصفاقة صفاق بالکسر پوست تنک زیر پوست که بروی موی روید صفق بالفتح والضم کرانه وصفق الجبل صفحه صفق بالتحریک تباه شدن آب در مشک تو
بوی گرفته و خورد شده تا هند یقال وردنا ماء کانه صفق **صلق** آواز سخت وفی الحدیث لیس منا من صلق او حلق وبعصا زدن ع فاضه وصلق
لغة فی صلق ویقال الفحل یصطلق بنابه وذلک صریفه وصلقات الابل نیابها التی تصلق تصلق بانگ و فریاد کردن زن بوقت وضع قال الفراء
سلقوکم بالسنة وصلقوکم لغتان صلق بالتحریک مثل سلق وهو القاع الصفصف صلائق نانهای تنک بنو المصطلق حی از خزاعة صهصلق گنده پیر بافریاد وبانگ
سخت صهصلیق مثله صیق صیقة بالکسر گرد صیق جمع مثل جیفة وجیف **فصل الضاد ضیق** تنگ و تنگی و تنگ شدن ع فاکه ضیق
بالکسر تنگی ضیقة تنگ دستی و درویشی ضیق جمع ضیق تنگ و ضاق عنه الشیء ای لا یسعه وضاق الرجل ای بخل و اضاق ای ذهب ماله تضییق
تنگ کردن و تنگ گرفتن بر کسی و قولهم ضقت به ذرعا ای ضاق ذرعی به تضایق القوم اذا لم یتسعوا فی خلق او مکان ضوقی وضیقی تانیث اضیق
صارت الیاء واوا لسکونها وضمة ما قبلها **فصل الطاء طبق** بالتحریک هر چیزی طباق جماعت و قولهم وافق شن طبقه وهما قبیلتان تقابلا
فتساویا فقیل فیه وافق شن طبقه وافقه فاعتنقه و پاره از شب و روز یقال مضی طبق من اللیل وطبق من النهار ای معظم منها و استخوان تنگ که میان
دو پیوند استخوان پشت باشد و گروه مردم و ملخ یقال اتانا طبق من الناس وطبق من الجراد ای جماعة و پس یکدیگر زاده از بره و بچه یقال
ولدت طبقا وطبقة و باران عام یقال مطر طبق و حال مردم ومنه قوله تعالی لترکبن طبقا عن طبق ای حالا عن حال یوم القیمة بنت طبق سنگ
پشت ویقال للداهیة احدی بنات طبق وطبقات الناس فی مراتبهم والسموات طباق ای بعضها فوق بعض وطباق الارض ما علاها
طباق و رختی و یقال جمل طباقاء للذی لا یضرب و من الرجال العی یعنی ناتوان وطبقت یده بالکسر طبقا اذا کانت لا تنبسط ید طبقة نعت منه
تطبیق دست میان دو ران نهادن در رکوع و بر پیوند رسیدن شمشیر بوقت زدن و جدا شدن آن ویقال انه یطبق المفصل للرجل اذا اصاب الحجة
و سم بر سم نهادن اسب در رفتن و دویدن و همه زمین فرا گرفتن آب باران سحابة مطبقة نعت منه مطابقة موافقت و برابر کردن و جنبانیدن و رفتن با بند پا
و سم پای بر جای سم دست نهادن اسب در رفتن و دویدن و طابق فلان ای مرن علی الحمل تطابق اتفاق کردن طباق فراز آمدن بر کاری صلته بعلی و برهم نهادن

چیزی و بهم دوشیدن تو بیتو و تطبیق تو بر تو پوشیدن واکحی الملتقة بالکسر قبیله از عجب ونرخنک نشود دالحروف المطبقة بالفتح ابداً چهار حرف صاد ضاد طا ظا
طابق معرب تابه **طبرق** عن راه بدکردیو بوث طرقة طرق جمع طریقة نخل نیک بلند طریق جمع وتابلین دولت در گیار ریشم و جز آن بافته شده ازدیبا کلی
قوم یقال هذا رجل طریقة قومهم وطرایق قومهم ایضاً للاشراف ومنه قوله تعالی کنا طرائق قدداً ای کنا فرقا مختلفة اهواء و بعض و مذهب یقال
مازال فلان علی طریقة واحدة ای حالة واحدة طرق مطروق آب باران کرده که شتر بول اندر خته باشد و منه قول الشاعر و بعض طرق کابل اکبر حتف
من التیم و آب تنش توقال منشک زدن طراق ای شکنون طارق شکنبات وپشم زدن مطرقة چوب که بدان پشم زنند ونیز آهن آهنگر سگران یقال اتت
المرأة بوطارقة اوطرقتین ای مرة او مرتین طرقة بالضم خط که بر کمان باشد طرق جمع وعادة وخو یقال مازال ذلک طرقتک ای دأبک منه طرقة
رجل واحد صفتة رجل طرق بالکسر پیه وقوت وجله الشحم طرقة بالتحریک سسته ودوم صیاد وپی شتران یقال جاءت الابل علی طرقة واحدة وعلی
خف واحد ای علی اثر واحد و جمعها طرق طرق ایضاً التی القربة یعنی نورد مشک ومناقع المیاه وسستی زانوی شتر عع کافه یقال بعیر اطرق وناقة
طرقاء و بر بعضهم نشسته ویقال منه طرق جناح الطائر ای التف وجل مطروق ای فیه رخوة وضعف والمصدر منه طریقة بالکسر والتشدید یقال ان تحت طریقته
لعنداوة ای فی لینه و انقیاده بعض العسر ویقال منه اطراق ای اطرد مطابق جمع ویقال جاءت الابل مطاریق در پی یکدیگر طرق ایضاً پلی
اند ختن ستور در استاده طروق نیست ادن عع فاضه طرقة مثال همزة مبالغة فیه طارق نیست بینه دستاره سعد هما طرقة الرجل مجدة و عشیرة
و کشنی کردن فحل عع فاضه طروقة الفحل انثاه ای التی بلغت ان یضربها الفحل الطراق سه قرد و افکندن در خاکوش میعادت تقیمی اثل اطرق کلا اطرق
کراان النعام فی القری یضرب لمعجب بنفسه وفحل بعاریت دادن بکجت کشنی راورفتن شتران بر پی یکدیگر واطرقا علی نقط امر الاثنین اسم بلد مطرق
انکه سست چشم باشد و طلقت استطراق بعاریت خواستن فحل ویقال طرقت بالجلد والعصب ای الیست تترس طرق ومجان مطرقة التی یطرق
بعضها فوق بعض کالنعل المخصوفة طراق النعل پاره نعل که بر موزه زنند ریش طراق بر برهم نشسته مطارقة نعل بر یکدیگر زدن بر موزه یقال
طارق الرجل بین نعلین بمعنی توبین نعل مطارقة ای مخصوفة وکل خصفة منه طراق تطریق وقت کفانیدن شدن سنگ خوار بعضیه لا و یقال
ذلک فی غیر القطاة ویقال طرقت القطاة وطرقت الناقة بولدها وکذلک المرأة اذا لم یسهل خروج الولد عنها وطرق فلان بحقی اذا جحده ثم
اقر به بعد ذلک طرقت الابل اذا حبسها عن کلا او غیره وطرقت له من الطریق **طسق** خراج زمین کتب عمر رضی الله عنه الی عامل له فی رجلین اسلما رفع
الجزیة من رؤسهما وخذ الطسق من ارضیهما ویقال **طفق** یفعل کذا طفقا ای جعل یفعل عع کافه ومنه قوله تعالی وطفقا یخصفان علیهما من
ورق الجنة بر دوختن گرفتند از برگ ویقال طفق یطفق طفوقا من آ ب عع فاکه **طقطقة** آواز سم اسپ مثل دقدقة **طلاقة** گشاده روی عع
بضمهما رجل طلق الوجه وطلیق بیدین ای سمح وطلق اللسان وطلیق اللسان و سلسل طلق ذلق اربع لغات فیه قد مر فی فصل الذال یوم طلق
ولیلة طلق ایضاً اذا لم یکن فیها قر ولا شئ یؤذی طلق معروف و درد زه و قد طلقت المرأة تطلیق طلقا یستعمل مجهولا و دست گشادن بنیکی عع فاضه
طلق بالتحریک اسپ یقال عد الفرس طلقا او طلقین ای بدیک تک یا دو تک و بند از پوست خام وسیر الابل بود و نعت حوالت یکون بین الابل و بین الماء
بستان فالمیلة الاولی الطلق والابل بعد التجریز طوالق وفی اللیلة الثانیة قوارب طلق طلوق مصدر عع فاضه یقال طلقت الابل طلقتها طلق القوم
اذا طلقت ابلهم طلاق رها کردن زن بندی و دست گشادن بنیکی طلق از بند رسته و رها کرده یقال منه بعیر طلق و ناقة طلق بالضم ایضاً و بلا لام طلاق جمع و یقال
حبس فلان فی السجن طلقا ای بغیر قید و یقال ایضاً فرس طلق احد القوایم اذا کانت احدی قوائمها لا تحجیل فیها طلق بالکسر حلال یقال هو لک طلقا و بنت طلق من عذا
الامر اطلق منه تطلیق رفتن وتصغیره طلیق وتصغیر تطلیق وتصغیر منطلق مطیلق ومطیلیق استطلاق رفتن شکم بتصغیره طلیق تطلیق مستلاب ابن سیمه یعنی بکره او رسیدیم
در وی سنبه و هجمه یقال حبس السیم فهو مطلق و طلاق واذن زن را طلاق رهاشدن زن از قید نکاح عع فاضه فهی طالق وطالقه ایضاً رجل مطلاق کثیر
الطلاق للنساء طلقه مثال همزة مثله ناقة طالق وجمعه طلاق ای مرسله ترعی حیث شاءت وطلاق من الابل التی ترکها الراعی لنفسه و یقال استطلق

الرعی ناقة لغتة لهذا اخذ بالشفة تطلق رفتن آهو که روی بگرد و یقال تغنی بنفسها الامر ای اذا انشرح و هو تفعیل تصغیر اطلاق طلیق الطلب الطا
ما تحرک بطلسلوی کمافی تصغیره مضطرب مضطرب قلب الطار بحرک بلهای طلوق گردن بند اطواق جمع و توانائی طاقة مثله یقال هو فی طوق ای وسعه و طوقتی
طوق بستن برکسی تطوق لازم منه مطوقة کبوتر که در گردن وی طوق باشد جمع مطوقات تواناتر شدن بکاری ای کلفته و طوق فی الشیء اداه تکلف و توانائی و طوقت له نفسه لغة فی طوعت
ای رخصت و سهلت طاق معروف طاقات طیقان جمع و هو معرب تاک و نوعی از جامها و یقال طاق نعل و طاقة ریحان طائق برون آمدگی کوه و دیوار
و میان هر دو چوبی از کشتی **فصل العین** **عبق** بالتحریک خوشبوی شدن **عع کافه** صلته بالباء عباقیة بالتخفیف کذلک و ایضا تحی انشی الرجل
ای صار و منه عقاب عنبقاة و عقباة ای ذات مخالب و هو بتقدیم القاف و تاخیره مثل جذب جبذ و یقال ایضا شین عباقیة و هو اثر جراحة تبقی فی
عرو جبة عنقه جریش مسکه در مشک یقال ما فی ایخی عبقه ای شیء من **عشق** بالکسر ازادی مردی جمال و نیکو شدن بال و درگذشتن سب از
دیگرین و آزاد شدن عتاق عتاقة کذلک **عع فاکه** عتیق عاتق نعت منه یقال فلان مولی العتاقة و مولی عتق و مولاة عتیقه و موالی عتاق نساء عتائق
و ذلک اذا اعتق و عتق فلان بعد استعلاج یعتق صار عتیقا ای رقت بشرته بعد الجفاء و یلفظ عتاقة دیرینه شدن **عع** بضمها عتیق نعت منه **عع فاضمه**
عاتق نعت منه و ذمانه عتق و عاتق ایضا و تمر کهنه درچه مهر او شکسته باشند و خمر و زن جوان یقال جاریة عاتق ای شابة اول ما ادرکت و لم تبن الی زوج کمان
کهنه سرخ رنگ چند مرغ که بهر بدین نزدیک باشد و کتف مردم و یقال عتقت علیه یمین تعتق و عتقت ایضا بالضم ای قدمت علیه یمین و وجبت کانه حفظها فلم یحنث
اعتاق آزاد کردن و نیکو کردن مال را مردم کند از این سبب را بر و نهیدن و یقال فلان معتاق الوسیقة ای اذا طرد طریدة انجاها و سبق بها عتق آزاد کرده
عتیق مثله و دیرینه از هر چیز و گرامی و آزاده و گزیده یقال رجل عتیق و ما و تمر و بار و شحم کل واحد منها عتیق و کذلک فرس عتیق ای رائع جمع عتاق و عتاق
الطیر الجوارح منها والارصیات العتاق النجائب منها و البیت العتیق الکعبة و یقال لابی بکر الصدیق عتیق لجماله و لقول النبی علیه السلام انت عتیق من النار
و قیل قنطرة عتیقة باتیار و قنطرة جدید بلا تاء لان العتیقة بمعنی الفاعلة و الجدید بمعنی المفعول لیفرق بین ما له الفعل و بین ما الفعل واقع علیه عتیق کهنه و دیرینه
کردن معتقه شراب کهنه **عذق** بالفتح درخت خرما بار و منه قول الحباب بن المنذر انا عذیقها المرجب و به ریزن شاخ جای خرما **عع فاکه** تعذیق کذلک
و بخلاف رنگ گوسپند الشیمی بر وی بستن بجهت علامت **عع فاضمه** اعذاق مثله عذقه آن الشیم نشان عذق بالکسر خوشه خرما عذق الاذخر و اعذق اذا
طلعت ثمرته و عذقت الرجل اذا رمیته بالقبیح و وسمته به **عرق** بالتحریک خوی و ستة منا و صف اسپان مرغان هر چه صف زده باشد و زبیل
از برگ خرما بافته و تنگ اسپ یقال رجل حر اسرس عرقا و عرقین ای طلقا او طلقین عرق الخلال ما رشح لک الرجل به ای یعطیک للمودة خوی کردن
**عع کافه** یقال لتجشمت لک عرق القربة اذا احمل رجل کریم قربة بنفسه یقال لقیت من فلان عرق القربة ای الشدة و المحاجة و صله ان القرب
انما یحملها الاماء الزوافر و من لا معین له و ربما افتقر الرجل الکریم و احتاج الی حملها بنفسه فیعرق لما یلحقه من المشقة و الحیاء من الناس و رجل عرقة
مثال همزة اذا کان کثیر العرق و خنو بهم ما اکثر عرق ابلهم ای نتاجها لبن عرق بکسر راء شیر مزه گردانیده و هو الذی یجعل فی سقاء و یشد علی البعیر لیسیر منه و بین جنب
البعیر و قایه فاذا اصابه عرق البعیر فسد طعمه و تغیرت رائحته عرقه نوار گرداگرد خیمه و چوب میان دیوار نهاده و یک رسته از مرغ و اسب و همچنان آن عروق مقیر
گیاهی است زرد که بوی رنگ کنند عرق بالکسر بیخ عروق جمع و فی الحدیث لیس لعرق ظالم حق و العرق الظالم ان یغرس الرجل فی ارض غیره او یزرع فیها لیستوجب
به الارض و رگ یقال فی الشراب عرق من الماء یعنی رگ سورت و ستعرق جای حرام اهل عراق در حج عرق بالفتح گوشت از استخوان باز کردن و بخوردن **عع**
**فاضمه** معرق تعرق کذلک و استخوان گوشت ربوده عراق بالضم جمع قال ابن السکیت لم یجیء شیء من الجمع علی فعال بضم الفاء الا احرف منها تؤام
جمع توأم و شاة ربی و غنم رباب و ظئر و ظؤار و عرق و عراق و رخل و رخال و فریر و فرار قال و لا نظیر لها معروف و معرق مرد کم گوشت عراق بالکسر شهری است
معروف مذکر و مونث و دو بال که بدان در زند تا مشک فرو گیرند و دوز زیر عرق عضمتین جمع عراقین کوفه و بصره آعراق بعراق رفتن و بیخ زدن کردن
درخت و رگ دار شدن شراب عروق رفتن و زدن بیخ **عع فاکه** و یقال اعرق الرجل ای صار عریقا و هو الذی له عرق

في الكرم وكذلك الفرس فهو معرق في الكرم واللوم جميعا وعرق فيه اعمامه واخواله عارق نام شاعري تعريق ممزوج كردن شراب ومنه طلاء معرق ويقال
ايضا رجل معرق الخدين اذا كان قليل لحم الخدين وبرنا كردن دلو ومشك را از آب عرقوة بفتح العين وضم القاف چوب چنبر دلو ولا تقل بضم العين وانما
يضم مثلوة اذا كان ثانيه نون مثل عنصوة والجمع العراقي وعرق بحذف التاء ورد الواو وهو جمع عرقوة وعرقيت الدلو عرقاة لو بستم و تبا عليها ذات
العراقي كشمي نحر توبان القتبان تعرضان على الدلو كالصليب وخشبتان القتبان تضمان ما بين واسط الرجل والموخرة **غرق** زمين شگافتن ع فاكه
ارض معرقة نعت منه ولا يقال بحر الارض معرقة معرق آلة زمين كاويدن چون تيشه وجز آن **عسق** بالتحريك حريص شدن و برچسپيدن صلبة
بالبا ع **كافه** تعسق كذلك **عشق** بالكسر از حد در گذشتن دوستي ع **كافه** عشق بالتحريك مثله عشيق مثال فسيق بسيار عشق ارنده تعشق عاشق
نمودن عاشق نعت منه سواء المذكر والمؤنث فيه عشق دارا زيك عشقة مؤنث عشاقة جماعت **عشرق** بكسرين گياهي **عفق** بسيار گشني كردن
خرد غايب شدن ع **فاكه** يقال منه لا يزال فلان يعفق العفقة اي يغيب الغيبة وانه ليعفق الغنم بعضها على بعض تعفيقا اي يردها عن وجهها منعفق
اسم منعطف وقال المنصرف عن الماء عفق بسيار آمدن عفاقة زبر دالعفق سرعة الايراد وكثرته عفق رجوع كردن شتران هر روز بسوي آب ع **فاكه**
وكل راجع مختلف عافق يقال انك تعتفق اي تكثر الرجوع وتعفق القوم في حاجتهم اي مطوا فيها واسرعوا اعفقة خفة الشي ومنه العفقة الشعيرات بين
الشفة السفلى والذقن رجل معفاق الزيارة اي لا يزال يجي ويذهب زائرا عفاق بالكسر نام مردي كه ورا در قحط خوردند عفلق چيزي سست و بر گوشت
وفرج فراخ وزن گول هر سخن لازم زائده **عقيقه** پشم شتر بچه وموي سر زاد سر كودك وموي شكم هر چهار ستور بچه گان باشد عقيق عقة بالكسر
كذلك يقال العقة في الناس والحمر ولم يسمع في غيرهما عقيقة ايضا برق كه در ميان ابر درخشد وتير كه سوي آسمان بر تاب كنند والعرب يفعلونه في الجاهلية
فان رجع السهم ملطخا بالدم لم يرضوا الا بالقود وان رجع نقيا مسحوا اللحاء وصالحوا على الدية وكان مسح اللحى علامة للصلح قال ابن الاعرابي لم يرجع
ذلك السهم الا نقيا وگوسپند و جز آن كه در هفته نخست مولود قربان كردندي بجهت آن مولود انعقاق شكافتن عق بوالشق عقيق ايضا بكسين سرخ
ونام وادي نزديك مدينه وهر چه سيل بشكافد از زمين اعقة جماعت عق ايضا قربان كردن روز هفته نخست مولود صلته بعن ونكوي نحسين بچه سترن
وتير بسوي آسمان انداختن ع **فاضه** عقوق معقة بفتحين بد روما در آزردن فهو عاق وعقق مثال عامر وعمر اعقة جماعت مثال كفرة وفي
الحديث ذق عقق اي جزاء فعلك يا عاق ويقال عق فلان اذا جاء بالعقوق واعقت الابل اذا حملت فهي عقوق والجمع عقق وقولهم طلب الابلق
العقوق مثل لما لا يكون وذلك ان الابلق ذكر ولا يكون الذكر حاملا ونوى العقوق نوى رخو تعلفه الابل العقق وربما سموا تلك النواة عقيقة وعقاق
بالكسر الحوامل من كل حافر وهو جمع عقوق مثال قلوص وقلاص عقاق بالفتح بار شكم يقال اظهرت الاتان عقاقا وكذلك عقّا عقعق عكه عقعقة بانگ
وي عقة بطني از عرب ساعق مثل قع وعقه الله اي امره الله مثل قعه عقان النخل بالكسر انچه از بن خرما و درخت بر زند يقال اعقت النخلة والكرمة
**علق** بالتحريك خون بسته علقة پاره ازوي وكرمك سياه آبي كه او را زلوك خوانند علق جماعت وعلق القربة نعت في عرق القربة يقال جشمت اليك
علق القربة وقد مرد وعلق نام كوهي وعلق ايضا گوشه كه بكره چاه را بود وآويزند از قامت يقال اعرني علقك اي اداته بكرتك وعشق يقال علقها
بالكسر وعلق بها علوقا وعلق حبها بقلبها اي هويها ويقال علق يفعل كذا اي طفق وفي مثل علقت معالقها وصر الجندب اي جاء الحر ولا يمكني الرحيل ولا [illegible]
زن وو در آويختن آهو در دام وخوردن شتر سرهاي عضاه را و در دهان چفسيدن زلوك ستور را بوقت آب خوردن يقال علقة الدابة اي علقت بها العلقة
في شرب الماء و آويزش آن قدر از علف كه روز گذار باشد ستور را علقة بالضم آويزش قوت روز گذار ويقال لم يبق لي علقة عنده اي شئ وجامه
توي علق بالفتح وهو علقة نخبه يعلق بالكسر نامه ازير حرير ويقال هذا علق مضنة اي بالضن اعلاق جماعت علقة بالكسر جامه وطفل نوزاده علوق بالفتح [illegible]
علاقة بالفتح مثله والجيد بوي مردم وناقه كه بچه ديگري را بو كند وشير ندهد ويقال ما بالناقة علوق اي شئ من اللبن والخ ازاجر كند شتر چون علف
وجز آن علق خوردن شتر سرهاي عضاه را ع **واضه** عالق نعت منه عوالق جماعت وفي الحديث ارواح الشهداء في حواصل طير خضر تعلق من ورق الجنة

سست علیقه ستور که جهت میر مرزاه میاره فرستند یقال علقت مع فلان علیقة وارسلت معه علیقة معلاق معروق هر چیز اندوی چیزی چیزند معلاق بمعنا ن
خورد معلق یکی علاقه بالکسر علاقه بکمان و تازیانه و مثل آن علاقه بالفتح آویزش خصومت و دوستی آنچه بر بالا فرو گذر نند لوقت بهم قولهم ما بینهما علاقة ای شیء من
مع رجل علاقیة مثل ثمانیة آنکه جنگ در زند بجزی که از وی دست باز ندارد و معلاق سخت خصومت علیق مثال قبیط گیاهی که او نیز در برد در علیقی شد عوق بولد
ماده عالمه حریص بهر الکلام طویل العوق ای طویل الذنب اعلاق زلوک افگندن بر اندام تا بمکد و چنگال در زدن بچیزی وفی الحدیث اللدود احب الی
من الاعلاق و بر داشتن زن بچه را از حاجتگاه و علقت القوس ای جعلت لها علاقة ویقال علقت و علقت ای حبت بعلق قلق و بی لد ابیه لایعرف
مثل علق بجمع الکثیر ویقال للصاعد علقت فادرکی ای الحق الصید بحبابتک تعلیق در آویختن و نوعی از خط معلقه زن شوی گم شده قوله تعالی
فتذروها کالمعلقة و تعلقه به بمعنی و تعلقته بمعنی علقته و قولهم لیس المتعلق کالمتانق ای لیس من یتبلغ بالشیء الیسیر کمن یتانق ای کل ما یشاء و علقة ای حبه
علقی گیاهی و یکون واحدة و جمعا والفه للتانیث فلا ینون بعیر عالق للذی یرعی العلقی **عموق** بالفتح و الضم منع جاه و وادی کوه و کرانه دور از دیده
اعماق جماعت عماقة بالفتح ژرف شدن **عع** بضمهما تعمیق مغاک کردن اعماق مثله و دور اندیشیدن در کار تعمق فی کلامه ای تنطع تنعیق تبع سخن رسید
عمق ضه ذنزلی بعداه مکه والعامة تقول عمق بحکسه عمقی بکسر العین نوعی از درخت در زمین حجاز و قتبان ایه بعیر امق شتر که آن درخت را خورد امامق بالضم موضعی
عمالیق و عمالقه گروهی از مردم **عنق** بسکون و بضمتین گردن اعناق جمع اعنق دراز گردن عنقا هونث منه لقب مرد و نحوی یقال حلقت
به عنقا مغرب و عنقا مغربة هوطائر معروف الاسم مجهول الجسم و یقال هم عنق الیک ای مائلون الیک معنقه بالکسر گردن بند اعناق گردن بند ساختن عناق
معانقه دست در گردن یکدیگر افگندن تعانق و اعتناق کذلک عنیق نعت منه عنق بالتحریک نوعی از رفتار ستور و قد اعنق الفرس فرس معناق ای جید
العنق عناق بالفتح بز ماده و الجمع اعنق و عنوق و سختی و جانوریست از دوب و نامیدی **عوق** باز داشتن **عع** فاضمه اعتیاق کذلک عوائق
الدهر موانعه تعوق مشغول شدن تعویق مستعد فیه و العوق المنبط رجل عوق عوقه مثال همزة ای ذو تعویق و ترجیث لاصحابه ان الامور تحبسه من حاجته
و یقال ما عاقت المرأة عند زوجها ای لم تلصق بقلبه عیوق ستاره و اصله فیعول فلما التقی الیاء الساکنة و الواو صارتا یاء مشددة عیوق نام بت
قوم نوح علیه السلام **عوهق** دراز و نام شتر که بوی نسبت کنند شتران نیکو را و فراشتوک کوهی و زاغ سیاه و گاو سیاه و کبود رنگ و شتر سیاه
رنگ قال صاحب الصحاح قلت لاعرابی من بنی سلیم ما العوهق فقال الطویل من البرید یعنی النعائم الربد و انشد **شعر** کاتی ضمنت هقلا عوهقا اقتاد حلی
اویه محقاء **عیقة** بالفتح والکسر کرانه دریا **فصل الغین** **غبوق** بالفتح شراب شبانگاهی خوردن و خوراندن آن **عع** فاضمه تغبق
لازم منه **غدق** بالتحریک آب بسیار و قد غدقت عین الماء بالکسر غرزت شاب غیدق غیداق ای ناعم غیداق ایضا مرد کریم و بچه سوسمار قال ابوزید
اول حسل ثم غیداق ثم کم بالفتح ثم یکون ضبا و ربما کان غیادیق باران **غرق** آب از سر گذشتن **عع** کافه یقال غرق فی الماء فهو غارق و غرق و غرق
غرقه کردن و سخت کشیدن کمان را و مبالغت کردن در مدح و ذم و جز آن تغریق ایضا غرقه کردن فهو مغرق و غریق لجام مغرق بالفضة ای محلی بها و
کشتی مستغرق فرا گرفتن همه را اغتراق در آمیختن اسب با اسپان دیگر و در گذشتن از ایشان اغرورا غرورق چشم پر آب شدن غرقه بالضم مثل الشربة من
اللبن و نحوه و الجمع غرق غرنیق بالضم و فتح النون مرغی از مرغان آبی دراز گردن و از او صفت بها الرجال فهو حدیم غرانیق و غرنوق بکسر الغین و فتح النون
فیهما و غرنوق بالضم و غرانق جوان نازک اندام و نام بت غرانیق بالفتح و غرانیق و غرانقه جمعها **غسق** بالتحریک تاریکی اول شب غاسق تاریکی
بعد از غروب شفق قوله تعالی و من شر غاسق اذا وقب ای الحسن اللیل اذا دخل و یقال انه القمر و غسق اللیل یغسق **عع** فاکه ای اظلم غسق بسکون
الثانی تاریک شدن چشم **عع** فاکه غسقان زرد آب پیمیز از جهت **عع** فاکه اغسق المؤذن ای اخر المغرب الی غسق اللیل غساق شدید
و تخفیف سرد گنده قوله تعالی الا حمیما و غساقا فی العرف یمین جمیعا **غفق** همه روز شراب خوردن غفق برسانیدن آب آمدن اشتر **عع** فاکه مغفق
بکسر الفاء جای باز گشتن شتر **غلق** در بستن سی المتعددة متروکه اغلاق کذلک و غلقت الباب مغلقة معاقا او اغلقه لابواب

ورباب علق بضمتين اى مغلق وهو فعل بمعنى مفعول مثل قاردرة فتح وضدع قفل غلق بالتحريك كليد مغلاق بالكسر مغلوق بالضم كذلك مغاليق بالتحريك اى ما
سغلق بالكسر يكى وغلق الرهن غلقا اى استحقه المرتهن وذلك اذا لم يفتكه فى الوقت المشروط وفى الحديث لا يغلق الرهن **ع كافه** ويقال احتد
فلان فنشب فى حدته وغلق وغلق ظهر البعير لكثرة الدبر غلقا لا يبرا استغلاق بسته شدن سخن كلام غلق سخن مشكل غلاق نام مردى از بنى تميم باب مغلوق
پوست غلقه داده وآن درختى ست كه اهل طايف اديم بوى پيرايند غلفق چيز لاده وسبزى كه بر سر آب باشد وگياهى كه برگهاى وى بر روى آب
گسترده شود عيش غلفق اى رخى توس علفق اى رخوة واللام فى هذه الحروف زائدة **عملق** بالتحريك نم برامدن از زمين **ع كافه** ارض عملقة
اى ذات ندى ونعل وبيلة عملقة اى لثقة وبنات عمق اذا وجدت لريحه خمة وفساد امن كثرة الانداء عليه غاق حكاية صوت الغراب ن كرت وتت
تعين مختلط راى شدن **فصل الفا فتق** شكافتن وكشادن نافه مشك را وحرب افتادن ميان مردم وفتح ودرم كه نزد خصيه پيدا آيد **ع فاضه**
فتق بالتحريك كشاده فرج شدن زن فتقاء نعت منه خلاف رتقاء وصبح وفراخى سال وقد فتق العام بالكسر ويقال افتق القوم اذا انفتق عنهم الغيم وفتق
قرن الشمس اذا اصاب فتقا فى السحاب فبدا منه وقد افتقنا اى صادفنا فتقا وهو الموضع الذى لم يمطر وقد مطر ما حوله وعام ذو فتوق اى قليل المطر وامراة
فتق بضمتين اى متفتقه بالكلام ورجل فتيق اللسان اى حديد اللسان جمل فتق اى نفتق سمنا صبح فتيق اى مشرق فتين دروگر وهو فعيل منه تفتيق كشادن
وشگافتن انفتاق تفتق كشاده وشكافته شدن **فرق** فرقان جدا كردن **ع فاضه** وفرقت الشى تفريقا وتفرقة فانفرق وافترق
وتفرق بمعنى ويقال خذت حقى منه بالتفاريق وفى المثل اجدى من تفاريق العصا قال ابن الاعرابى العصا تكسر فيتخذ منها ساجور فاذا كسر الساجور
اتخذت منه الاوتاد واذا كسر الوتد تخذ منه عران البخاتى فاذا فرض سهم اتخذت منه توازى تصربها الا خلاف وقوله تعالى وقرانا فرقناه فمن
قرا مخففا قال بيناه من فرق يفرق ومن شدده قال انزلنا مفرقا فى ايام فرق بسكون الراء وبحر كه پيمانه اهل مدينه وان شانزده رطل است
جمعها فرقان مثل بطن وبطنان وحمل وحملان فرقان ايضا قرآن وانچه فرق كنند بوى درميان حق وباطل عه الفرق بالضم كذلك مثل خسر وخسران
ومنه قوله تعالى ولقد آتينا موسى وهرون الفرقان وقال الراجز **ع** ومشركى كافر بالفرق مفارقة فراق از هم جدا شدن فرقه بالضم جدائى اسم منه
فاروق اسمى ست وتعبى ست كه عمر ابن الخطاب را بآن ملقب ميكردند فرق ومفرق بالفتح الراء وكسرها تارسر وكذلك مفرق الطريق سر دراه ويقال للمفرق
مفارق كانهم جعلوا كل موضع منه مفرقا فجمعوه على ذلك فرق له الطريق اى اتجه له طريقان فروق بالضم رسيدن وبرجستن نافه وماده خر از درد زه
**ع فاضه** اتان فارق وامراة فارق ايضا والجمع فوارق وفرق وابر جدا شده از ابرها فرق بالتحريك ترسيدن **ع كافه** يقال فرقت
منك لا فرقتك امراة فروقة بالفتح ورجل فروقة ايضا ولا جمع له وفى المثل رب عجلة تهب ريثا ورب فروقة يدعى ليثا ودورى ميان دو شته وميان
دو سبل شتر وبرآمدگى يكى ران اسب فزون تر از ديگرى فرس افرق نعت منه وشاخ شاخ جدا شدن تاج خروس ديك افرق نعت منه ورجل افرق
الذى ناصيته كانها مفروقة ولحيته ايضا وجمع الفرق افراق والفرق ايضا من قولهم هذه الارض فرقة وفى نبتها فرق اذا كان متفرقا لم يكن متصلا يقال
هو ابين من فرق الصبح لغة فى فلق الصبح فرق بالكسر رمه از گوسپند وپاره از چيزى ومنه قوله تعالى فكان كل فرق كالطود العظيم ذات فرقين ثنية ميان
بصره وكوفه فرقه بالكسر گروه مردم فريق گروه بيشتر ازوى وفى الحديث افاريق العرب هو جمع افراق وهو جمع فرقة افراق از بيمارى شفا شدن قيل لا عرابى
ما امارة افراق المورود فقال الرحضاء يقول ما علامة برء المحموم فقال العرق ناقة مفرق اى فارقها ولدها بموت فرنقيه خرما كه كلبه بر نكهت زنان
زاج وچند گوسپند جدا شده از گوسپندان ديگر نسب مفرق النعم جانوريست گنده كه انرا خفسا گويند فرانق بالضم بريد وهو الذى ينذر قدام الاسد
وهو معرب پروانك ور بما سموا دبيل الحبش فرنقا از نفيه بالكسر نام شهر با **فرزدقه** زواله فرزدق جماعة وهو معرب وجمله بالفارسية برازده وايضا لقب
شاعرى كه ورا همام گويند فاذا جمعت قلت فرازق لان الاسم لو كان على خمسة احرف اصلية حذف آخر حرف منه فى الجمع والتصغير انما حذفت الدال من هذا الاسم لانها
من مخرج التاء وهى من حروف الزيادات وكانت بالحذف اولى من غيرها ولو كانت التاء فى التصغير مدحرج وجحيفل وفى الجمع دحارج وجحافل الا فالقياس فرازد وكذلك التصغير

التصغير فزيزق و فريزيد **فستق** فسوق بيرون آمدن رطب از پوست و بنده از فرمان عع فا ضمه قوله تعالى ففسق عن امر ربه اى خرج فسيق دائم الفسق
فويسقة موش و تقول فى النداء يا فسق و يا خبث تريد يا ايها الفاسق و يا ايها الخبيث و هو معرفة يدل على ذلك انهم يقولون يا فسق الخبيث فينعتونه
بالالف واللام و تقول للمرأة يا فساق مثل يا قطام **فشق** بالتحريك نشاط و حرص و خوشدلى و قد فشق بالكسر فشاقة اى ما غنه **فقفقة** بالكسر
گردن سنگ با ترس رجل فقاقة اى احمق و هذرة و كذلك فقفاقة و فقفاق انفقاق كشاده شدن چيزى **فلق** شكافتن عع فا تفليق مثله
فلقته فانفلق و تفلق و فى رجله فلوق اى شقوق و يقال كلمنى من فلق فيه از شكاف دهان فلق بالتحريك سپيده دم و اما قوله تعالى قل اعوذ برب الفلق
يقال هو الصبح و يقال الخلق كله و زمين پست ميان دو پشته و جمعه فلقان مثال خلق و خلقان و ربما قالوا كان ذلك بفالق كذا اى بفلق كذا و كنده زدن
كه برپاى زندانى نهند و شكاف هر چيزى يقال مررت بحرة فيها فلوق اى شقوق و صار البيض فلاقا بالضم والكسر اى صار افلاقا فلق بالكسر سختى و كار
شگفت يقال فلق الرجل و افلق و هو شاعر مفلق اى جاء بالفلق اى بالعجب و چوب كه ادراكفانند بجهت كمان كل واحد منها فلق فلقه پاره چيزى
يقال اعطنى فلقة الجفنة و هى نصفها و قولهم جاء بعلق فلق و هى الداهية و يقال اعلقت و افلقت اى جئت بعلق فلق و يقال مر يفتلق فى عدوه اى ياتى بالعجب
من شدته فليقه سختى و عرب يقول يا للفليقة فليق مغاكى ميان حلقوم شتر فليق بالضم والتشديد شفتالو دانه كعفيده مفلق گشته و دانه بيرون كرده فيلق لشكر فيالق عتيق **فنق**
الرجل تنعم و فنقه غيره و فانقه ايضا اى نعمه يقال عيش مفانق و يقال طلانى ابى عم ناقة فنق بضمتين جوانه فربه امراة فنق منعمة فنيق نحل نكو فنق افناق عيش خجا و يقال
هو اسم من اسماء الفحول يقال فلان **يتفيهق** فى كلامه اى يتوسع فيه و يتنطع و صله فهق و هو الامتلاء كانه ملأ به فمه فهق فرح فهق بالسكون والحركة
بر شدن خنور چنانكه از سر بيرون شود عع **كافه** انفهاق بر كردن فاهقه جراحت كه خون از وى ان باشد فهقة استخوان گردن و هو اول الفقار فهقت الرجل
اى اصبت فهقته **فوق** زبر و هو نقيض تحت و برتر از يار اتن در مرتبه عع فا ضمه و قوله تعالى ان الله لا يستحيى ان يضرب مثلا ما بعوضة فما فوقها
قال ابو عبيدة فما دونها و قال الفراء اعظم منها يعنى الذباب والعنكبوت فواق بالضم بكه و بهك شدن مردم را عع فا ضمه و يقال فلان يفوق
بنفسه فوقا اذا كانت نفسه على الخروج فوق بالضم سوفار تير افواق فوق جماعت يقال فقت السهم فانفاق اى كسرت فوقه فانكسر و فوقته اى جعلت له
فوقا افوق تير شكسته سوفار يقال رجع فلان بافوق ناصل اى بسهم منكسر لا اصل فيه اى رجع بحظ ليس بتام و فقت السهم اى وضعت فوقه على الوتر لارمى به
و اوفقته ايضا و لا يقال افوقته و هى من النوادر فواق بالفتح والضم ميان دو دوشيدن شير كه ساعتى بگذارند كه تا شير فرود آورد و باز بدوشند يقال
ما اقام عنده الا فواقا و فى الحديث العيادة قدر فواق ناقة و قوله تعالى ما لها من فواق قرى بالفتح والضم اى ما لها من نظرة و راحة و افاقة فيقة بالكسر آن
شير كه ميان دو دوشيدن جمع شود در پستان صارت الواو ياء لكسرة ما قبلها والجمع فيق ثم افواق مثل شبر و اشبار ثم افاويق و هى ايضا ما اجتمع فى السحاب
من ماء فهو يمطر ساعة بعد ساعة افاقة گرد آوردن ناقه شير را در پستان ميان دو دوشيدن ناقة مفيقة و مفيق والجمع مفاويق تفوقت الفصيل اى سقيته فواقا فواقا
و تفوق الفصيل اذا شرب اللبن كذلك و منه حديث ابى موسى انه تذاكر هو و معاذ قراءة القرآن قال ابو موسى اما انا فاتفوقه تفوق اللقوح اى اقرءه جزءا مرة
و لكنى اقرء منه شيئا بعد شىء فى آناء الليل والنهار فاقة درويشى و حاجت افتياق حاجتمند شدن يقال افتاق الرجل و لا يقال فاق فائق پيوند سر
با گردن و استفاق من مرضه و من سكره و افاق بمعنى

## فصل القاف

**قرق** بكسر الراء جاى هموار و منه قاع قرق
**قربق** بالضم و فتح الباء نام جاى كربق كذلك قال ابو عبيدة هو البصرة و قال النضر بن شميل
هو الكانوت معرب كلبه **قلق** بالتحريك بى آرامى يقال بات فلان قلقا اقلاق متعد منه **قوق** قاق مرد بلند دراز
**قيقارة** زمين درشت والهمزة مبدلة من الياء والياء الاولى مبدلة من الواو لان جمعها قواقى و هو فعلاء ملحق بسرداح و قد يجمع ايضا
على اللفظ فيقال قياقى و قيل جمعها قيق جديد به جمع قيقار اخرجه على جمع قيقه

## فصل اللام

**لبق** لبيق مرد زيرك هشيار و چرب
سخن لباقة مصدر منه و لبق بالكسر و لبق به اشتر بلى لاق و اشتر يد الملبق بالضم يقال ثريدة ملبقة **لثق** بالتحريك ترى و تر شدن

عـ كافه انشاق كذلك انشقاق ترکردن طاير شن اى مثل لحاق بالفتح دريافتن وپيوستن صلته با ونيز عـ كافه يقال الحقه اى به الحاق متعد منه
ولازم وفى الدعاء ان عذابك بالكفار ملحق بكسر الحاء وبفتح الحاء صواب لحوق باريک ميان شدن لحق خوانده برچسپانيده استلحاق خواندن باهم شوند وتلاحقت
المطايا اى لحق بعضها بعضا لحق بالتحريك آنچه با اول خود ملحق شود در انگور وخرما كه بعد از اول در رسد لاحق نام اسپ معاوية بن ابى سفيان لخقوق
بالضم شكافى در زمين مثل سوراخ كلاكوش وجزان وفى الحديث ان رجلا كان واقفا مع النبى عليه السلام فوقصت به ناقته فى اخاقيق جرذان قال
الاصمعى انما هى لخاقيق واحدها لخقوق وهى شقوق فى الارض لزوق برچسپيدن لسوق وبصوق كذلك عـ كافه صلته بالباء كذلك التزاق
والتساق والتصاق الزاق متعد منه وكذلك بالسين والصاد ويقال فلان لزقى بالكسر ولزيقى وبالسين والصاد فى جميعها اى بجنبى لزوق مرهمى
كه تا بشدن جراحت چسپان بماند لزق چيزى نا استوار لسق بالتحريك وبصق كذلك برچسپيدن شش بر تهى گاه وپهلو از تشنگى عـ كافه لعق بالضم
بسر خورانده لعق ليسيدن عـ كافه ولعق فلان اصبعه اى مات وهو كناية ملعقة كبچه در آنچه بوى ليسند ملاعق جمع عـ لعقة بالضم ليسيده ملعقة بالفتح
يكبار ليسيدن لعوق بالفتح داروى ليسيدن رجل لعو لعق اى حريص لفق درهم آوردن دو درز جامه بر دوختن عـ فاكه لفق بالكسر يكى از دو
درز تلفيق دو درز بهم دوختن سخن را بهم آوردن تلافق القوم اى تلاءمت امورهم احاديث ملفقة اى اكاذيب مزخرفة لق بر چشم زدن لقلق زبان
وفى الحديث من وقى شر لقلقه ولك لقلاق جمع لقالق مثله آواز لقلقة بانگ لكلك وهر بانگى كه باضطراب حركت باشد وسختى آواز تلقلق مثل
تقلقل مقلوب منه وكذلك تلقلقت الشئ اذا قلقلته طرف ملقلق چشم تيز سبک حركت لمق پاک كردن يقال لمقه بعد ما لمقه وچشم نهادن لمقته بعينى
مثل رمقته وما ذقت لماقا اى شيئا ومنه الصبح فى الاكل والشرب وما تلمق بشئ اى تلمج لوقة بالضم مسكه يقال لوق طعامه اى اصلحه بالزبد ويقال لا
آكل الا ما لوق لى اى لين لى حتى يصير كالزبد فى لينه ويقال لى طعام بالزبد ورطب لوقة مثله ويقال ما ذقت لواقا اى شيئا لهق بالتحريك سپيد
وسپيد شدن عـ كافه لهق بفتح ها وكسره نعت منه لهاق مثله والضا گاو سپيد لهق بالسكون سپيدن عـ بفتحتها لهوقة آنچه در دى ما لو نكند
شود از سخن وكار ودلير نمودن خود را مثل ان يظهر الرجل من سخاء ليس عليه سجيته وقد لهوقة وتلهوق فيه ليق برچسپيدن سياهى بر دوات ودر چسپانيدن
ونيكو كردن لازم ومتعد يقال لاقت الدواة اى لصقت ولقتها انا اى اصلحت مدادها فهى مليقة ليقة آنچه در دوات نهند چون ابريشم وموى وجزآن ولقتها الاقة
اى جعلت فيها ليقة ويقال ما عاقت المرأة عند زوجها ولا لاقت اى ما لصقت بقلبه ولاق به فلان اذا لاذ به ولاق به الثوب اى لبق به وهذا الامر لا يليق
بك اى لا يعلق بك يعنى درمى خورد وتو لائق بك اى موافق وملائق با من هو بما من جوده اى ما يمسكه ولا يليق به درما با ارحى لياق بالفتح اى مرتع
الاقوه نفسه اى الموقوه واستلاطوه فصل الميم ماقة بالتحريك بمعنى قرار دادن از گريستن عـ كافه مئق الصبى استاق بمعنى وفى المثل انت
تئق وانا مئق فكيف نتفق وامتاق الرجل اذا دخل سينه الماقة وفى الحديث ما لم تضمر الاماق يعنى الغيظ والبكاء مما يلزم من نحو قصة ويقال زاده الغدر
والمكث موق بالضم كنج چشم ماق آماق جمع آماقى مأقى العين لغة فى مؤق العين فعول وليس بمفعال اى اخر ولا يمان ومعنى مكسر الالهم تا در آخر لها فا تحى مفعل
قال ابن السكيت ليس فى ذوات الاربعة مفعل بكسر العين الا حرفان مأقى العين ومأوى الابل قال الفراء سمعتها بالكسر والكلام كله مفعل بالفتح نحو رميته مرمى ودعوته مدعى وغزوته
مغزى وظاهر هذا القول ان لم يتناول على ما ذكرناه غلط محق باطل كردن وپاک كردن وكاهيدن وسوختن گرما چيز را عـ بفتحتها تمحق هم
لازم منه محاق بالضم شب آخر ماه بفصل محيق اى مرق محق ويوم ماحق شديد الحر جا نافى ماحق الصيف اى فى شدة حره ومحقه الله اى ذهب بركته
والمحقة لغة فيه دونه قوله تعالى يمحق الله الربوا ويربى الصدقات محاق كاهيدن مذق آميختن شير با آب عـ فاصه مذوق بنرين نعت منه وآميختن
دوستى با طمع يقال فلان مذاق وماذق اى غير مخلص فى الوداد مرقة شوربا مرق جمع وايضا شيرينه كه در كشت وپاليز افتد مرق
شوربا كردن ديگ ويوست بوى گرفته ومرد كنيزكان ونيز مايگان وشوربا ويوست باز كردن عـ فاصه مراقة بالضم موى ويشم از پوست
بر كنده وعلف بكنده وبجهت شستن امراق بسيار كردن شوربا مروق بيرون گذشتن تير از نشانه عـ فاصه مارقه گرده ج ازج

سموا بذلک لقوله علیه السلام یمرقون من الدین کما یمرق السهم من الرمیة وفی المثل ریده الغزو وتمرق ای اهبل الغزو حتی یخرج الولد وصله قول امرأة کانت تحرق
فحبلت فذکر بها الغزو فقالت کذلک مرق سرود گوئی قد مرق تمریقا امرق الجلد ای حان له ان ینتف شعره وصوفه **مزق** جامه پاره کردن عع
**فاکه** تمزیق مبالغة فیه تمزق لازم فیه ممزق لقب مردی شاعر ویقال بالفتح الزاء ومفتوح الزاء ایضا مصدر منه کالممزق ومنه قوله تعالی ومزقناهم کل ممزق
مزق **کافه** پارهای جامه دریده مزقة یکی پاره مزق الطائر یمزق بضم الزاء وکسرها ای می ذرق ناقة مزاق بالکسر ونزاق ایضا بالنون تیزرو مزیقیاء نام ملکی
از ملوک یمن **مشق** بشتاب زدن وخستن وبشتاب خوردن ونوشتن وموی شانه کردن وکشیدن دوال تا بیازد وجذب هر چیزی برای درازی وطول وپاره کردن
جامه عع **فاضه** مشاقه بالضم انچه از موی وکتان ومثل آن بنشانه افتد متشاق ربودن وبریدن مشق بالتحریک ساییدن ران بران دیگری عع **کافه**
مشق الرجل فهو مشق والمرأة مشقاء مشق بالکسر گل سرخ ثوب ممشق جامه رنگ داده بدان گل والمشق من الثیاب اللبیس فرس مشیق وممشوق اسب باریک
میان جاریة ممشوقة حسینه کشیده بالا **تمطق** چشیدن بکام وزبان آواز برآوردن معق قلب العمق یقال من بعید معق معقاء ای من بعید بعید بعدا وقد
یحرک مثل نهر ونهر ویقال نهر معیق ای عمیق والامعاق مثل الاعماق وهو ما بعد من اطراف المفاوز الا معق جمع الجمع **مق** کفانیدن شکوفه درخت
خرما تا کشن دهند آنرا عع **فاضه** امتقاق همه شیر پستان مادر را مکیدن کره امتقی اندک اندک خوردن شراب یقال اصابه جرح فما امتقه ای لم یضره
ولم یبال به فرس امق ای طویل مقامق آنکه سخن را از اقصای حلق گوید وتقدیر ونطعافل تکریر الفاء ولا یقال بفائق ویقال فیه مقمقة ونقاعا **ملق**
محو کردن وشستن جامه ومکیدن شیر وزدن بعصا وبشتاب رفتن وبسیار سیر نمودن عع **فاضه** تملیق شتابانیدن تملق چاپلوسی کردن تملاق بکسرتین وتشدید لام
کذلک یقال انه لملقه وتملق الیه ای تودد الیه وتلطف له ملق بالتحریک دوستی ونرمی بسیار کردن وصله التلیین عع **کافه** رجل ملق الذی یعطی بلسانه ما لیس
فی قلبه ملق ایضا زمین هموار ملقة یکی املق الشیء والملق بالادغام ای صار املس وانملق منی ای فلت ملقه یقحن سنگ بختان املاق درویش شدن وبرنشی
قوله تعالی ولا تقتلوا اولادکم خشیة املاق **موق** بالضم گولی وبیهوشی یقال احمق مائق والجمع موقی مثل حمقی نوکی موافقه موق مصادر فیه عع **فاضه**
موق ایضا موزه معرب موق بالفتح ارزان آمدن بیع **امهق** سخت سپید که هیچ رنگی آمیزش ندارد ودر براق نباشد مهق بالتحریک سبزی آب یقال
مهقاعین تمهقت الشرب اذا شربته ساعة بعد ساعة ومنه قولهم ضلیل یمهق شکوته **فصل النون** **نبق** نوشتن مثل النمق وبر درخت سدره نبق فاکه
مثله نبقة یکی نبقات جمع عبث مثل کلم وکلمة وکلمات نخل منبق ای مصطف علی سطر واحد وکذلک کل شیء مستو منبق ای لبن ونبق بها ای حبق
حبقا غیر شدید وکذلک انبق الرجل ویقال انباق علینا بالکلام ای اعبث مثل انباع **نتق** فشاندن وجنبانیدن عع **فاضه** قوله تعالی واذ نتقنا
الجبل آن بر عناه وکشیدن دلو از چاه وپوست باز کردن وبسیار بچه شدن زن فهی ناتق ومنتاق ناقة ناتق ای اسرع الحمل وزند ناتق ای وار ورن ناتق
سخت فشانند برفتار **نزق** بالتحریک سبکی عع **کافه** نزاق بالکسر مثل نزق نزق بالفتح نزوق بالضم بر سکیزیدن اسپ عع **فاضه** انزاق
ونزیق متعدیه نغر **نسق** بالتحریک رسته دندان راست وخرز نسق شبه در رشته کشیده نسق ایضا سخن ترتیب داده وبا سکون سخن را بر یک سیاقت نهادن
عع **فاضه** تنسیق نظم وترتیب دادن **نشوق** بالفتح داروی که در بینی انشاق دارو کردن در بینی استنشاق آب بینی بر اندرون بینی کردن وبو کردن چیزی را
وانتشقت منه ریحا طیبة ای شممت وهذه ریح کرهته لنشق ای انشم نشقة بالضم حلقه رسن که در گردن بهایم در افکنند وگردن بند ستور ونشق نشطی فی
الحبالة ای علق فیها رجل مهار رجل نشق الذی یدخل فی امور لا یکاد یتخلص منها منطق سخن نطق بالضم سخن گفتن عع **فاکه** انطاق سخن درآوردن مناطقه
استنطاق با هم سخن کردن منطق نیک گویا وبلیغ ویقال ماله ناطق ولا صامت ای حیوان ولا مال نطاق بالکسر میان بند مردان وایضا پارچه که زنان آنرا
پوشند ودر میانش بسته حجاب بالا بشرا بر حجاب زیرین فرو هشته تا بزانو میگذارند ودو حجاب زیرین تا بزمین میرسد ولیس بها حجزة ولا نیفق ولا ساقان والجمع
نطق انتطاق نطاق پوشیدن زن ومیان بستن مرد منطقة وتمنطق آن گیاه ان میان زن بند ند وفی المثل من یطل هن ابیه ینتطق به ای من کثر بنو ابیه یتقوی بهم منطقة بالکسر
کمر بند تنطیق بستن منطقه بر کسی تنطق لازم منه ویقال جبل اشم منطق ای یبلغ السحاب جلاله وجاء فلان منتطقا فرسه اذا جنبه لم یرکبه حلقه میان بخکوی **النغیق**

بانگ کردن شبان گوسپندان خود را نعقان بالتحریک نعاق بالضم کذلک ع فاکه ناعقان دو ستاره نزدیک جوزا **نعیق** بالمعجمة والمهملة
ایضا بانگ کردن زاغ ناقة نعوق التی تمر بعیدة بین یدی مرة بعد اخری **نفوق** مردن ستور ع فاصنه نفاق بالفتح رایج و روان شدن
بیع یقال نفق البیع نفاقا ای راج نفاق بالکسر فعل منافق یعنی دو رویی کردن منه نفقة نفقه هزینه نفاق بالکسر جمع یقال نفقت بالکسر نفاق
القوم ای فنیت نفقاتهم نفق بالتحریک سپری شدن هزینه ع کافه یقال نفق الزاد ینفق نفقا ای نفد و فنی و راه باریک فی المثل ضل دریص
نفقه ای جحره و فرس نفق الجری اذا کان سریع انقطاع الجری نفاق هزینه کردن و برواج بازار رسیدن مردم و درویش شدن ... منه قوله
تعالی اذا لامسکتم خشیة الانفاق منفاق مرد بسیار نفقه نافقاء یکی از سوراخهای کلاکموش یقال فیه ذاتی من قبل القاصعاء ضرب لنا فقاء
برأسه فانتفق ای خرج نوافق جمع یقال نفق الیربوع و نافق ای اخذ فی نافقائه و منه اشتقاق المنافق فی الدین نیفق نیفه ازار بکسر النون عند
العامة منتفق نام مردی **نقیق** بانگ کردن خنزیر و اژدرم و ماکیان در آن ع فاکه نقاقة خنزر فی المثل اروی من نقاقة نقنقة بانگ خنزر و مرغ یقال
تنقنق الدجاجة للبیض و کذلک النعامة نقنق بکسرتین شترمرغ نقانق جمع **نمق** بکشتن ع فاصنه تنمیق آراستن نبشتن **نمرق** نمرقة
بکسرتین و ضمتین بالش خرد و بهالین زین **ناقة** ماده شتر فعلة بالتحریک العین و صله نوقة بالواو ذی علت جمعها نوق مثل بدنة و بدن فعلة باسکان لا یجمع
علی ذلک و جمع القلة منه علی انوق فاستثقلوا الضمة علی الواو فقدموها فقالوا اونق ثم عوضوا من الواو یاء فقالوا اینق ثم جمعوا علی اناق و جمع ناقة علی نیاق
مثال ثمرة و ثمار الا ان الواو صارت یاء للکسرة ما قبلها بعیر منوق و ناقة منوقة ای مذللة مروضة تنوق ... شتر فی المثل استنوق الجمل ای صار ناقة یضرب
من یخلط حدیثه بحدیث آخر نیق بلند ترجای در کوه نیاق جمع تنوق آراستگی نمودن در کار و الاسم منه نیقة فی المثل خرقاء ذات نیقة یضرب للجاهل
بالامر و هو مع جهله مدعی المعرفة و یتانق فی الارادة انتیاق مثل الانتقاء **نهیق** نهاق بالضم بانگ خر ع بفتحهما و کله ناهقان دو تندی رخسار
اسب و خر و یقال لها النواهق ایضا و نواهق الحمار مخارج نهاقه **فصل الواو** **وبوق** هلاک شدن ع فاکه موبق جای هلاکی و منه قوله تعالی
و جعلنا بینهم موبقا وبق بالتحریک هلاک شدن ع بکسرهما و فه یقال وبق یوبق و وبق یبق ایباق هلاک کردن **ثقة** اعتماد کردن و استوار
داشتن ع بکسرهما میثاق عهد و استواری موثق مثله مواثیق مواثق جمع علی الاصل و میاثیق و میاثق ایضا مواثقه عهد کردن باهم و منه قوله
تعالی و میثاقه الذی واثقکم به ایثاق بند کردن وثاق بالکسر و الفتح بند و منه قوله تعالی فشدوا الوثاق وثیق استوار وثاق جمع وثاقة استوار شدن
ع بضمهما و یقال اخذه بالوثیقة ای بالثقة توثیق استوار کردن و معتمد داشتن توثق استوار کاری استیثاق وثیقت گرفتن از کسی **ودق** باران
ع فاکه و نزدیک شدن ستور بآبی و فی المثل ودق العیر الی الماء ای دنا منه یضرب لمن خشع للشیء لحرصه علیه مودق جای آمدن یا فتن بچیزی صلیته
بالباء و دیش خواه شدن مادیان و ماده خر ایداق استیداق شنه فرس ودوق و ودیق نعتان منها الاسم وداق بالکسر یقال للاتان بها وداق
ذات ودقین الداهیة ای ذات وجهین کانها جاءت من وجهین و دیقه سختی گرما وداق تیز **ورق** سیم مضروب ورق بسکون الوسط مثلثة نثث لغات
مثل کبد و کبد و کبد و کلمة و کلمة ینقل کسرة الراء الی الواو و تترک علی حالها ایضا رقة لذلک و انما عوض عن الواو و فی الحدیث فی الرقة ربع العشر و تجمع علی رقین
مثل ارة و ارین و منه قولهم ان الرقین تغطی افن الافین و یقال فی الرفع هذه الرقون وراق کاغذ برنده و نویسنده و مرد بسیار سیم ورق بفتحتین برگ کاغذ بریده
و برگ شجرة ورقة یکی وریقة بسیار برگ ورق بالفتح سیاه و سبزی زمین ورق بالسکون برگ گرفتن از درخت و بیرون آوردن درخت ایراق برگ بیرون آوردن
درخت توریق مثله وارقة درخت سبز و یقال اورق الرجل ای کثر ماله و اورق الصائد اذا لم یصد و اورق الغازی اذا لم یغنم و اورق الطالب اذا لم ینل و علی التحریک
ایضا ما استدار من الدم علی الارض قال ابو عبیدة اوله ورق و هو مثل الرش و البصیرة مثل فرسن البعیر و الجدیة الاعظم من ذلک الاسارة فی طول الرمح و الجمع الاوراق ورق
القوم احداثهم و ایضا هو المال من دراهم و ابل و غیر ذلک و یقال فی القوس ورقة ای عیب اورق شتر خاکستر گون و خاکستر رنگ ورقاء گرگ و کبوتر فاخته و قولهم جاءنا
عام الربیع کالایق کانه ارادوا رق فقلب الواو الفا عام اورق ای لا مطر فیه ورق جمع ورقاء ایضا نام مردی ورا الجمع وراقی بفتح القاف و کسرها

مثال صحاری و نسبة الیه وهرقادی مدبوهت همزة التانیث وادها و فلان ابن مورق بالفتح وهو شاذ مثل موحد **وسق** بار کردن و باز گردانیدن قوله تعالی واللیل
وما وسق ای جمع وحمل اللیل الجبال والاشجار والبحار والارض فاجتمعت له فقد وسقها وا ایذن ومنه سمیت الوسیقة وهی من الابل کالرفقة من الناس و بار شتر
و شصت صاع و به داشتن ویقال لا افعله ما وسقت عینی الماء ای حملت و بار گرفتن ناقه و جز آن **ع فاکه** فهی ناقة واسق و نوق وساق مثل نائم و نیام و
مواسیق و مواسق و هو جمع علی غیر قیاس اتساق ترتیب دادن توسیق تنگ تنگ کردن بار را اتیاق گرد آمدن شتر استیاق بار کردن شتر را و بسیار
بار آوردن نخل و تیرخت میان مرغی که بال برهم زند در پریدن میاسیق جماعت **وشیق** وشیقة گوشت یک جوش قدید کرده و نجیت توشه و فی الحدیث
انه اتی بوشیقة یابسة من لحم صید فقال انی حرام ای محرم یقال اتشقت اللحم و تشقت مبنی و اشق نام سگی و نام مردی **وعاق** آواز کردن شکم
ستور آید وقت رفتار وعیق کذلک **ع فاکه** رجل وعق بکسر العین ای عسر و بد خو وعقة بالفتح وهی الشرارة و تنده خلق توعیق مرغولی شوم دو
نسبت کردن کسی را **وفاق** موافقت سازواری کردن توافق اتفاق با هم یکی شدن و هم پشتی کردن و فقته ای صادفته توفیق دست دادن
کسی را بکاری استیفاق توفیق جستن ویقال وفقت امرک تفق بالکسر فیهما ای صادفته موفقا وهو من التوفیق فی سازوار رسنده یقال حلوبة وفق عیاله
ای لها لبن قدر کفایتهم لا فضل فیه ویقال اتیتک لوفق الامر و توفاق الامر و تیفاقه و یقال کان ذلک لمیفاق الهلال و تیفاقه و توفاقه ای حین اهل الهلال تیفاق
سوفار تیر بر زه کمان نهادن یقال اوفقت السهم و اوفقت به ولا یقال وفقت **وقوقة** بانگ سگ زنده یک [illegible] مثل کوکا هو التجبان و نام
درختی و بلاد واقواق فوق بلاد الصین **ولق** شتافتن **ع فاکه** و همیشه رفتن در دروغ گفتن منه قراءة عائشة رضی الله عنها قوله تعالی اذ تلقونه بالسنتکم
و زدن یقال ولق بالسیف ولقات ای ضربات ولیقة طعامی از مسکه دار دلقی نوعی از رفتار ناقه ولقی ایضا ای سریعة اولق نوعی از دیوانگی هو فوعل لانهم
قالوا الق الرجل فهو مالوق علی مفعول ویقال ایضا مالوق علی مولوق فان جعلته من هذا فهو افعل **مقة** دوست داشتن والهاء عوض من الواو
**ع بکسرهما** و هو نعت [illegible] نام مردی **وهق** بالتحریک و تسکین کمند موهقة مثل موعدة و مواهقة نگاه کردن و از کردن گشته در رفتن یقال تواهقت
الرکاب ای تسایرت **یبنیق** بالکسر جابکر و خادم هبتقة لقب مردی و تقرب به المثل فی الحمق **هبرق** بالکسر آهنگر و زرگر **هبرق** مهره درو کاغذ
فارسی معرب مهارق جمع هرقة بالکسر ریختن آب و خون جز آن و منه هراق الماء یهریقه بفتح الهاء و اصله اراق یریق وهی فی الاصل ایضا اریق یریق و اصل
مضارعه یاریق فابدلوا الحرکة و لسکون من الراء والیاء فصار یاریق و استثقلوا الهمزتین فی قولهم انا اءریقه فقالوا اهریقه مبدلة بالهاء و فیه لغة اخری
یقال اهرق الماء یهرق اهراقا قال سیبویه ابدلوا من الهمزة الهاء ثم الزمت فصارت کانها من نفس الکلمة ثم ادخلت الالف بعد علی الهاء و ترکت الهاء عوضا من
حذفهم العین لان اصل اهرق اریق وفیه لغة ثالثة اهراق یهریق اهریاقا فهو مهریق والشیء مهراق بالتسکین و التحریک هذا شاذ و نظیره اسطاع یسطیع اسطیاعا
بفتح الالف فی الماضی و ضمه الیاء فی المستقبل لغة فی اطاع یطیع فجعلوا السین عوضا من ذهاب حرکة عین الفعل فلذلک حکم الهاء فی هریق و مثال
یهریق یفعل و مهریق مفعل و امثال هریق بالتسکین لا یمکن ان ینطق به لان الهاء والفاء جمیعا ساکنتان کذلک مهراق ویقال مطر مهرورق ایضا
من باب افعیعال **هرق فاکه** رعد سخت آواز اهراق بسیار خندیدن مهزاق زن بسیار خنده **هقهقة** مثل قهقهة رفتار سخت و سیر شدید
**هموق** فاکه گیاه تازه و مشی الهقی ای مشی علی جانب مرة **هیثق** شتر مرغ نر سبک نیز لک و المیم زائدة **وفصل الیاء** **یرقان** زرد شدن
که درکشت افتد و بیماری زرده یقال زرع ماروق و میروق و ارق فی الهمزة یارق معرب یاره و غنی و دستیانه بعضه **الیق** بفتح قاف اول و کسر
سخت سپید **یلق** بالتحریک سپید از هر چیز یلقه ماده نر سپید **یمق** قبا معرب یلمه پامق جماعت **باب الکاف فصل الالف**
**اراکه** بالفتح درخت شور از آنچه نیکی اراک همیشه در اراک ایستاده بودن شتر و بجای مقیم بودن **ع فاضه وکه** یقال ارکت
الابل ای رعت الاراک و قیل اذا قامت فی الاراک فهی ارکة والجمع اوارک و قیل ارکت الابل بمکان کذا اذا لزمته فلم تبرح و ارک الرجل
بالمکان ای قام به اروک ایضا فرونشستن ریش [illegible] یقال اهمت اریکة ای رجحت اذ بیت عینشة و ظهرت لحمة صحیحا احمر و لم یعله الجلد لیدک

اریک نام یک وادی ارک محتین بالتحریک بیماری شتر از خوردن اراک **عع کافه** ارکة اراکی نعت منه مثل طلحة وطلاحی اریکة تخت آراسته اراک جماعت

موضعی **اسکتان** دو کرانه فرج الماسوکة اتی خطات خافضها ای خاتنها فاصابت غیر موضع الخفض **افک** بالکسر دروغ افیکه مکذا لک

افائک جماعت اماک دروغگوی افک بالفتح مصدر منه وبازگردانیدن از چیزی وبرگردانیدن چیزی **عع فاکه** قوله تعالی قالوا اجئتنا لتافکنا عن آلهتنا

ای لتصرفنا والمؤتفکة المقلوبة باهلها ای انقلبت والمؤتفکات شهرهای قوم لوط که برگردانیده شده است وبادهایکه مختلف وزد از هر جهتی مأفوک ضعیف

عقل ورای مثل مأفون قوله تعالی یؤفک عنه من افک قال مجاهد ای یؤفن عنه من أفن ارض مأفوکة التی لم یصبها مطر ولیس بها نبات ورجل مأفوک ای

لا یصیب خیرا **الکتة** سخن گرما مثل اللاجة الا ان الالکة الحر المحتدم الذی لا ریح فیه والاجة التوهج والتک مثلها من افتعل وهو یوم اک والیک وسختی روزگار

**الوک** پیغام مالک مالکة بضم اللام فیهما کذلک **آنک** بضم النون سرب والحدیث من استمع الی قینة صب فی اذنیه الآنک ولم یجئ علی افعل واحد

الا آنک واشد لانه من ابنیة الجمع **ایکة** درختستان ایک جماعت ومن قرء اصحاب الایکة فهی الغیضة ومن قرء لیکة فهی اسم القریة ویقال هما مثل مکة وبکة

**فصل الباء تبک** بریدن **عع فاطمه وکه** سیف باتک ای صارم وگرفتن چیزیرا وکشیدن آن تبکة بالکسر آنچه برکشیده شود چون موی ودیر مرغ

وپشم ومانند آن تبک جماعت تبکة ایضا جمة من اللیل تاریکی شب وتبک آذان الانعام ای قطعها شدد للکثرة قوله تعالی فلیبتکن آذان الانعام **بروک**

خفتن شتر **عع فاضه** براک فرو خوابانیدن وهو قلیل والاکثر اناخه یقال تحتی استناخ ویقال ماله برک جمل کل شئ ثبت واقام فقد برک برک شتر بسیار

بروک جماعت وسینه شتر برکة بالکسر کذلک وحوض برک جماعت ویقال ما احسن برکة هذه الناقة وهو اسم للبروک کالرکبة والجلسة براک سینه بر زمین نهادن

وشتاب دویدن وبزیر سینه گرفتن کسی را براکاء بالفتح پای داشتن وثبات ورزیدن در کارزار وکوشش نمودن ویقال فی الحرب براک براک

ای ابرکوا برکة نفخات گوسپندان وشیر دوشیدن تبریک دعا کردن کسیرا ببرکت وطعام بریک کانه مبارک ویقال بارک الله فیک ولک وعلیک وبارکک قوله تعالی

ان بورک من فی النار ومن حولها وتبارک الله ای بارک مثل قاتل وتقاتل الا ان فاعل یتعدی وتفاعل لا یتعدی وتبرکت به ای تیمنت برکة بالضم مرتبت

رسیده از مرغابی برک جماعت برکیة نوعی از کشتیها برکان مثل زعفران نوعی از جامها بروک بالفتح زنی که شوی خواهد واورا کسی رسیده چون

بوده باشد برک بالکسر نام موضعی از نواحی یمن تبراک بکسرتین نام موضعی **لبک** شتابیدن ودر هم آمیختن جامه دراز ادو رود دروغ گفتن **عع فاضه وکه**

ویقال هو یبتک الکذب ای یختلقه بتاک بسیار دروغگوی ناقة بتکی سبک رفتار وسبک روح **بکة** باز داشتن ومزاحم شدن **عع فاطمه** ویقال

تباک القوم ای ازدحموا وبک عنقه ای دقها بکة ایضا نام بطن مکة ابک نام موضعی بعلبک نام شهری وهما کلمتان جعلتا واحدة فبعل اسم صنم وبک اسم رجل

اخترع بناء تلک البلدة وسماها باسمه واسم صنم فان شئت بنیت الاسم الاول علی الفتح واعربت الثانی باعراب ما لا ینصرف وان شئت اضفت الاول الی

الثانی واعربت الاول وخفضت الثانی والنسبة الیه بعلی وان شئت بکی علی ما ذکرناه فی عبد شمس **بعکوکة** الناس مجتمعهم **بلعک** شتر بسیار کلان

پسان ونوعی از خرما وهی لغة فی بلعق **نبک** بن هر چیزی معرب ویقال هو لا من نبک الارض ای من اصلها تنبک مقیم شدن بجا ویقال تنبکوا فیها ای

اقاموا به وکانت ناره وهی اسم من تنار بالبلد ای اقام بها قال ابن درید النبک من هذا الطیب عربی **نبادک** مثل نبانق **بوک** برجستن نر بر ماده **عع**

**فاضه** تبوک وهی تفعل من البوک وهو موضع ورای النبی صلعم قوما من صحابه یبوکون حسی تبوک ای یدخلون فیها القدح ویحرکونه لیخرج الماء فقال ما زلتم

تبوکونها فسمیت تلک الغزوة غزوة تبوک قال ابو زید یقیسه اول بوک بی اول شئ ویقال بوکت الناقة تبوک بوکا ای سمنت وحکی ابن السکیت

ناقة بائک ای فتیة حسنة بوائک جماعت **فصل التاء ترک** گذاشتن **عع فاضه** وتارکت البیع متارکة وتراک بمعنی اترک وهو اسم

لفعل الامر ویقال ما اترک شیئا وهو مثل ترک المیت بکسر الوسط ترانه یعنی مالیکه از مرده مانده باشد تریکة زنیکه

مانده باشد واورا کسی نخواهد وبیضه شتر مرغ که گذاشته باشد وهر غزاریکه ناچریده مانده باشد ترکة خود آهنین ترک

جماعت ترک بالضم طایفه مردم از اولاد یافث بن نوح علیه السلام اتراک جماعت **تکة** بالکسر ازاربند تکک جماعت ویقال

احمق فاتک تاک اتباع له وقد یفرد ایضاً و یقال احمق تاک و تکلت بالفتح تکوکاً و یقال ایبت لا این تحق و تنگ و تکه البنیذ یکد ترجه اذا بلغ منه و تکلت
الشئ ای طلبته حتی شدخته **تمک** دراز شدن کوهان شتر عع فاضه سنام تامک نعت منه **فصل الحاء** جاک بالکسر جنبکه بدرنگ
توده و شکل آب و زره موی و جمع الجباک حبک جمع الحبیکه حبائک و فی حدیث الدجال ان شعره حبک جبک نیکو بافتن جامه را عع فاکه جباک
استوار و نیکو کردن هر چیزی و فی الحدیث ان عائشه رضی الله تعالی عنها کانت تحتبک تحت الدرع فی الصلوة ای تشد الازار و تحکمه و گرد پای بستن
مثل الاحتبا محبوک ستور استوار اندام حبکه بالتحریک مثل عبکه بیست گوله کرده حبرکی کنه حبرکاة للتانیث و بها شبه الرجل الغلیظ الطویل الظهر
القصیر الرجلین فیقال جبرکی و تصغیره حبیرک لان الالف المقصورة تحذف فی التصغیر اذا کان خماسیاً سواء کانت للتانیث او لا تقول فی قرقری قریقر
و فی جحجبی جحیجب و فی حولایا حویلی او تثبت الالف فیه اذا کانت ممدودة **حتک** حتکان شتاب رفتن و گام خرد نهادن و یقال ادری علی ای
وجه حتکوا ای ساقوا و عتکوا احتکوا حوتکی کوتاه لاغر حواتک شتر مرغ بچگان **حرکة** بفتحتین جنبش و هو ضد السکون تحریک جنبانیدن تحرک جنبیدن یقال
ما به حراک بالفتح ای حرکة محراک آتش گا و غلام حرک خفیف ذکی حارک کتف اسپ حرک حارک زدن اسپ را عع فاکه حرکته بسر نیزه
نزل حرکه حارک عت جا حرالکیک کذلک **احتراک** بالزاء المعجمه جامه بخود در کشیدن عع فاکه و یقال خرکته خرکه بالحبل بالکسر لغة فی حزقته ای شددته
**حسک** بالتحریک خار مغیلان حسکه یکی و انچه از آهن سازند چون خار مغیلان و بر راه لشکر خصم اندازند و کینه در دل داشتن عع کافه یقال فی صدره
علی حسکة و حساکة ای عداوة و ضغن حسیکة ایضاً خار پشت **حشک** پر شدن شیر حشوک کذلک عع فاکه ناقه حشوک و حشود التی یجتمع اللبن
فی ضرعها سریعاً و حشکت النخلة ای کثر حملها و نخله حاشک و حشکت الناقه ای ترکتها و لم احلبها حتی یجتمع لبنها حشاک بالکسر چوب در آن بندند گوساله
و حشک القوم حشدوا و اجتمعوا و حشکت الریح ای ضعفت و اختلفت مهابها و ریاح حواشک مختلفات المهاب حشکة باران ریزه حشکت بسیار حشکاء نام
جوی **حک** بسودن عع فاضه یقال حک فی صدری ای تخالج و یقال حک فی صدری کذا اذا لم ینشرح له صدرک حکاک خوشتن را بچیزی
مالیدن حکاکه لنبا ه تکلک مرو سپید حلقه بالباء و کاوند بالکسی محاکة برابری کردن باهم پهلو سودن حکه بالکسر خارش حک و یقال الیقیت فی فیه حاکة ای سن
حلک بالتحریک سیاهی سپید برنم و انما ظهر فیه التضعیف للفرق بین فعل و فعل حلیک سوده حکاکه بالضم سونس هر چیزی حنبل مکلک چوب که در عطن
نهاده باشند با شتر گرگین خود را بگوید رمالد یقال انا جذیلها المحکک و عذیقها المرجب لمراد انه یستشفی برایه و عذیره **حلوکة** احلیلاک سخت سیاه
شدن عع فاضه حلکاک تاریک و سیاه شدن حلک سیاهی اسود حالک و حانک ایضاً و اسود مثل حلک الغراب و حنک الغراب ای سواده و منقاره
حلکوک بالتحریک سخت سیاه حلکه یقال بهره نوعی اند بو شنس و کرلی که در ریگ باشد حلکا امثال مغار کذلک **حمکة** سپش حمک عت جا د موریچه ریزه
ریزه باشد از هر جنس **حنک** بیشه کردن ستور را عع فاضه و که احتناک کذلک ایضاً خوردن ملخ گیاه زمین را و قوله تعالی لاحتنکن
ذریته یقال الغوغاء یرید لاستولین علیهم و استوار شدن و آزموده شدن حنکه بالضم آزمایش و تجربه مدوال که میخهای پالان لوی استوار کنند حناک
جماعت حنال برمته و برام و حنکت الشئ ای فهمته و حکمته حنک بالتحریک زیر زنخ و بتفوا از مردم و جز آن حنکت الصبی و حنکته اذا مضغت تمرا او غیره
ثم دلکته بحنکه و الصبی محنوک و محنک یقال حنکته السن و احتنکته ای احکمته التجارب والامور فهو محنک و محتنک و هذا البعیر احنک الابل ای اشدها اکلا
و هو شاذ لان الحلقة لا یقال فیها ما افعله تحنک عمامه از زیر زنخ بر آوردن **حوک** حیاکه بافتن فهو حائک و هم حاکة و حوکة و هن حوائک محاکه
جای بافتن حوک ایضاً بادرو **حیکان** رفتن کوتاه بالا عع فاکه و قد حاک یحیک حیکانا اذا حرک منکبیه و فحج بین رجلیه فی المشی
و مشیه حیکانه ای ضخمه تحیک اسرع و یقال ما حاک فیه السیف و احاک بمعنی ای اثر و عمل حیک کارگر در آمدن سخن در دل و شمشیر در زخم گاه
**فصل الدال** درک رسیدن و منتهی والنار درکات ای منازل والجنة درجات درک بالتحریک رسن پاره که بدو گوشه دلو بندند
و آنچه در پی پدید آید از عوارض یقال علیه ضمان الدرک و تسکین ایضاً ادراک در رسیدن یقال ادرکته و ادرکت زمانه

داورکته ببصری ای رائیه وادرک الغلام وادرک الثمر ای بلغ وینع وادرک الدقیق ای فنی وادرک شدن تدارک تدارکت آفات وتدارک القوم ای تلاحقوا ومنه قوله تعالی
حتی اذا اداّرکوا فیها جمیعا واصله تدارکوا فادغمت التاء فی الدال واجتلبت الالف لیسلم السکون وتدارک الثریان ای ادرک ثری المطر ثری الارض وقولهم
درک ای ادرک وهو اسم لفعل الامر وکسرت الکاف لاجتماع الساکنین ودریکه راندۀ ای طریدۀ دراک مدارکه یعنی پی شدن ودرپی آواز رفتن ونام سگی ویقال
لا بارک الله لا تارکیه ولا دارکه مبنی مدرکه لقب مرد دراک نیک دریابنده **درمک** آرد سپید بسته **درنوک** بالضم نوعی از قلندی **دعک** مالیدن
ورزم کردن ع بفتحهما یقال دعکت الادیم والخصم وتداعک الرجلان فی الحرب ای تمرسا ورجل دعک ای محک دعکة لغة فی دعقة وهی جماعة من
الابل **دک** کوفتن وریزه کردن وهموار کردن ع **فاضه** قوله تعالی فدکتا دکة واحدة ارض دک زمین کوفته وهموار کرده دکوک جماعت وقوله تعالی
جعله دکا یحتمل ان یکون مصدرا ای دکه او اراد جعله ذا دک فقری بالمد ای جعله دکاء فحذف لان الجبل مذکر جمل مدکوک ای دکته الحمی ودکت الرکی ای
دفنته بالتراب ومنه دکدکت الجبال ای صارت دکاوات وهی روابی من طین واحدتها دکا ناقة دکاء الاسنام لها والجمع دک بالضم ودکاوات مثل حمر وحمراوات
دک بالضم کوه نرم دکة جماعت مثل حجر وحجرة فرس دک اذا کان متدانیا عریض الظهر وخیل دک رجل مدک بالکسر ای قوی الوطء للارض ومنه مدکة قویه
علی العمل دکداک ریگ بر زمین چسپیده وفی الحدیث انه صلی الله علیه وسلم سال جریر بن عبد الله عن منزله فقال سهل ودکداک وسلم واراک دکادک
دکادیک جماعت حول دکیک ای تمام دکة بالفتح دکان بالضم دکانچه که بر وی نشینند **دلک** مالیدن بدست ع **فاضه** دلوک شدن آفتاب ع
**فاضه** قوله تعالی اقم الصلوة لدلوک الشمس ویقال دلوکها غروبها ومالکته مماطلة دلوک بالفتح بوی خوش که بخود در مالند دلیک حاک که بادبیخته باشد وطعام
ند خرما ومسکه تدالک خویشتن مالیدن بوقت نشستن اندام وفرس مدلوک الحجبة اذا لم یکن لحجبته اشراف **دلعک** مثل دلعس وهی الناقة الضخمة مع استرخاء
فیها **دموک** بالفتح چرخ دلو سبک گردد هر چه تیز رو باشد دمک شتاب دویدن خرگوش ع **فاضه** رحی دموک آسیای زود بس کننده دموک ایضا اسی
ودموک بالضم تابان شدن ع **فاضه** ویقال صابهم داکة من دوالک الدهر ای داهیة من دواهیه دنبک ماکیه حوب تان باز کن یعنی نغروح وهی المطرقة ایضا
مداک هو الساف من البناء دکمک سخت رحی دکمک ای شدید الطحن بفصل **مدملک** ای املس مدور تقول منه دملکت الشئ فتدملک وحافر مدملک مثل مملق
ومملج ودملوک بالضم الحجر المدور **دوک** مداک مالیدن وساییدن دارو وبوی خوش ع **فاضه** مداک ایضا سنگ صلایه مدوک بالکسر سنگ بی ما
القوم یدوکون دوکا ای باتوا فی اختلاط ودوران ووقعوا فی دوکة بالفتح ودوکة بالضم ای فی خصومة وشر ع **فاضه** وتداوک القوم ای تضایقوا
فی حرب وشر **دهک** دست آس کردن وشکستن ع بفتحهما دهک بضمتین جمع دهوک بالفتح **دیک** بالکسر خروس دیکة دیوک جماعت **فصل الراء**
**ربک** درامیختن چیزیرا ع **فاضه** یقال ربکت الشئ اربکه ای خلطته فاختلط وارتبک الرجل فی الامر ای نشب فیه ولم یکد یتخلص منه ربک
ایضا اصلاح الثرید ربیکة طعامیکه از خرما ومسکه وماست سازند وفی المثل عرثان فاربکوا له **رتک** رتکان بالتحریک پویه دویدن شتر ولا یقال هذا
الا للبعیر خاصة ع **فاضه** ارتاک متعد فیه **رک** دست را با گردن بهم غل کردن وگناه را بر گردن کسی لازم کردن وجزوی بر جزوی نهادن چیزی
افکندن ع **فاضه** یقال رککت الشئ بعضه علی بعض ای طرحته رک بالکسر باران نرم ریزه رکاک جماعت یقال ارکت السماء ای جاءت بالرک
وارکت الارض مجهولا ورک الشئ ای رق وضعف رکیک ای ضعیف واسترکه ای استضعفه وفی الحدیث انه صلعم لعن الرکاکة وهو الذی لا یغار
علی اهله رکک بالتحریک نام ابی رکب ایضا مثله مکران مرتک اذا لم یبین کلامه رکراکة زن کلان سرین ورانها وفی المثل شحمة الرکی علی وغل هو الذی
یذوب سریعا یضرب لمن لا یغنیک نفعه مکافات دستقار مرکوک تدعوج واصلح **رموک** اقامت کردن بجائی ع **فاضه** ارماک مقیم کردن
دیگریرا رمکة بالتحریک ماده یابو برذون رماک جماعت رمکات ارماک کذلک رامک بفتح المیم وکسرها شئ اسود یخلط بالمسک رمکة بالضم
نوعی از رنگهای شتر جمل ارمک وناقة رمکاء ارمکاک بدان رنگ شدن شتر رموک بالباء بوضعی ومنه یوم الیرموک یقال هو فلان یترموک
کانه یموج فی مشیته **فصل الزاء** **زحک** بیره مانده شدن شتر ازع بفتحهما وازحک الرجل اذا اعیت دابته ا ز

از عکّی کوتاه بالای ناکس عکوک بالضم کذلک و ایضاً شتر فربه از عاکک زعالیک جماً عکّی زکیک ای متعرمطارفار تکانک یقال کبّت لیداً به کما
یقال زافت الحمامة والزک الهزول رجل زکازک مرد زشت ردی خوار زمکّی دمغز جانور پرنده زونک بفتحتین مشدد کوتاه بالا زشت روزونک
کذلک **فصل السین** سبک گداختن زر و نقره **عع فاکه** سبیکه پاره نقره گداخته سبائک جماً سنبک پیش سم ستور سنابک جماً و فی
الحدیث تخرجکم الروم منها کفراً کفراً الی سنبک من الارض فشبه الارض التی یخرجون الیها بالسنبک فی غلظته و قلة خیره استحنکاک تاریک و سیاه
شدن شب و نحوه شعر مستحنکک شدید السواد سدک بالکسر آن ری زمه سفک ریختن خون **عع فاکه** سفاک بسیار خونریز و سفاح
ای القادر علی الکلام سک بند آهن و مسمار سکی مثله سکاک جماً و زره تنگ حلقه و میخ دوز کردن در آهن و از بن برکندن گوش و رفتن
شکم **عع فاضه** سکک بفتحتین خردی گوشها اذن سکاء نعت منه یقال کل سکاء تبیض و کل شرقاء تلد یعنی السکاء التی لا اذن لها و الشرقاء
التی لها اذن مشقوقة استکاک کر شدن و تنگ شدن سوراخ گوش و انبوه شدن گیاه سکه بالکسر آهن آماج و رسته خرما بنان نشانده و منه
قولهم خیر المال مهرة مامورة او سکة مابورة قال و معنی هذا الکلام خیر المال نتاج او زرع و کوچه خرد و مهره درم و دینار سک بالضم چاه تنگ و سوراخ
کژدم و نوعی از بوی خوش سکاک و سکاکه هوای میان زمین و آسمان یقال لا اطیر فی السکاک و لا اجد لک و لو نزوت فی السکاک ای فیما بین السماء و الارض سکاسک
پدر قبیله از یمن سکسکی منسوب الیه سلک بالکسر رشته و بالفتح در کشیدن چیزی در چیزی **عع فاضه** انسلاک لازم فیه اسلاک در کشیدن سلک بالضم
و فتح بچه کبک سلکة مونثه سلکان جماً مثل صرد و صردان سلیک نام مردی و طعنة سلکی ای مستقیمة تلقاء وجهه و فی المثل سلکی و لیست بمخلوجة ای
مستقیمة لا معوجة سمک برداشتن و سقف خانه **عع فاضه** یقال سمک الله السماء سمکاً سموک بلند شدن یقال سنام سامک ای عال مرتفع
مسموکات آسمانها و یقال اسمک فی الریم ای اصعد فی الدرجة مساک چوب دو شاخه که خرگاه را بوی در دراکنند سماکان دو ستاره سماک اعزل و سماک
رامح سمک بالتحریک ماهی سمکة یکی سماک سموک جماً سمکا ماهی ریزه که خشک کنند آنرا سیهک سیهوک باد سخت مثل سیهج و سیهوج یقال سهکت الریح
الارض اذا اطارت ترابها و ذلک التراب سهیک مسهک ممر الریح سهوک سبک رفتن ستور **عع فاضه** و سل مسهک بالکسر سریع الجری سودن **عع**
بفتحهما سهک بالتحریک بوی ماهی و زنگ آهن یقال یدی من السمک سهکة و من صدء الحدید سهکة کما یقال یدی من اللبن و حزة و من اللحم غمزة و یقال بعینه
ساهک ای رمد و حکة و سهکته فسهوک ای درو هلک رسواک چوب دندان مال مسواک مثله سوک جمع سواک مثل کتب و کتاب و یقال سوک فاه و
استاک و تسوک و لم یذکر الفم فیهما و جارت الابل تتساوک ای تتمایل من الضعف فی مشیها **فصل الشین** شبک در آمیختن و بیکدیگر در آوردن چیزی
و منه تشبیک الاصابع شباک و حدة الشبابیک و هی المشبکة من الحدید مرسم مشبکة و بینها شبکة نسب ای قرابة شبکة بالتحریک دام صیاد جماً و ربما سموا
الآبار شباکاً اذا کثرت فی الارض و تقاربت و اشتبک الظلام ای اختلط شریک انباز شرکاء جماً اشراک کذلک مثل شریف و شرفاء
و اشراف شریکة مونث شرائک جماً مشارکت انبازی کردن اشتراک تشارک کذلک و یقال رأیت فلاناً مشترکاً اذا کان یحدث نفسه
کالمهموم و یقال شرکته بالکسر فی البیع و المیراث اشرکه بالفتح شرکة و الاسم الشرک و هو الکفر ایضاً اشراک جماً یقال اشرک بالله
فهو مشرک و مشرکی و قوله تعالی و اشرکه فی امری ای اجعله شریکی فیه شراک بالکسر بند نعل از دوال شرک اشرک جماعت
و اشترکت نعلی ای جعلت لها شراکاً و شرکتها کذلک شرک بالتحریک دام شرکة یکی و ایضاً شاه ره و میانه راه و قولهم
الکلاء فی بنی فلان شرک بضمتین ای طرائق عن ابی نصر الواحد شراک و یقال لحمه لحماً شرکیا اضافه ای سریعاً
متتابعاً شک گمان و هو خلاف الیقین یقال شککت فی کذا و تشککت فیه و شککنی فیه فلان و شکیدن ستور ر حفیدن شکک
ته اسپی لنزق **عع فاضه** شکوک بالفتح ناقه بسیار موی که لاغری و فربهی وی پیدا نباشد شکة بالکسر
سلاح و چوب که دسته تیر را لوی فانه کنند و یقال رجل شاک السلاح و شاک فی السلاح و الشاک السلاح هردو ا سلاح تمام

وقوم شكاكى فى الحديد ويقال شكلته بالرمح اى خرقته وانتظمته شليكة گردهى از مردم شكايك جماعت **شوكة** خار وتيزى وقوت شوك جماعت وايضا قوت
وتيزى نمودن يقال شاك الرجل يشاك شوكا مثل خاف يخاف فهو شائك السلاح وشاكى السلاح ايضا مقلوب منه وپيدا آمدن پستان دختر يقال شاك
ثدى الجارية ودندان شتر برآمدن شتر البقال شاك يمها البعير طلعت انيابه شجر شائك درخت خارناك شجرة شاكة بسيار خار شوك بخار خستن وخار
درآمدن متعدى ولازم **عع فاضه** شاكة شليكة بخارستان درافتادن كسى **عع كافه** يقال شكت الرجل اى ادخلت فى جسده شوكة وشاكتنى الشوكة
اى دخلت فى جسدى وقد شكت شاكة وشكبة اى وقعت فيها انشوك پستان دختر برآمدن ودندان شتر ونمودى برآمدن بعد از ستردن وسنيح برشدن
جوزه ونهادن آن خار برسر ديوار ونهادن بر دة شوكا پر درشت بافته اشوك بسيار خار شدن درخت ارض مشوكة وشجرة نعت منه شوكة العقرب
نيش كژدم شوكة الحائك گزنده بافكاره روى جامه بوى هوا كند وهى الصيصة ايضا **فصل الصاد** صاك بالتحريك بوى خوى بدن از مردم
**عع كافه صعلوك** بالضم درويش صعاليك العرب ذؤبانها تصعلك درويشى تصعلكت الابل اى طرحت اوبارها **صك** كوفتن
وزدن ومنه قوله تعالى فصكت وجهها ودر فراز كردن **عع فاضه** وچك صك صكاك صكوك جماعت رجل اصك وظليم اصك الكه زانوى
وى بر سم زند رجل مصك وحمار مصك اى قوى شديد مصكة مونث منه صكة سختى گرما ميان روز يقال لقيته صكة عمى وهو اسم رجل ويقال تصغير
اعمى مرخما **صمكوك** صميكيك مرد درشت خوى جافى لبن صمكوك صميكيك اى لزج صمكمك قوى واصماك اللبن بالهمزاى خثر صماحى بصير كالجبن
واصماك الرجل اى غضب بقيشته اول صوك بوك اى اول شئى صوك بوى خوش گرفتن جامه واندام وجزآن **عع فاضه** صلته بالبار
**صيك** كذلك **عع فاكه** يقال صاك الطيب بجلده **فصل الضاد** ضبارك بالكسر ضبارك بالضم مرد درشت ضماحم ضبارك بالفتح
جماعت **ضحك** بكسر تين وسكون الحاء ضحك فاكه وسكونه اربع لغات خنديدن **عع كافه** ضحكة يكبار خنده متعدى بالباء وبمن تضاحك
استضحاك بمعنى ضحاك خدايدان رجل ضحكة مثال همزة بسيار خندنده ضحكة باسكون آنكه بروى خندند ضحوكة بكچه از وى خنده آيد امراة
مضحاك بالكسر زن بسيار خنده ضاحك ابر بابرق ضاحكة دندان كه در خنده پيدا شود ضحوك بالفتح راه فراخ ضحك بسكون شگوفه وضحك القرد اى
صوت **ضريك** نابينا ودرويش ضرائك ضركار جماعت **ضكضكة** نوعى از رفتار كه آنرا سكيك گويند رجل ضكضاك اى قصير وامراة
ضكضاكة اى مكتنزة اللحم **ضمكاك** سبز شدن زمين ونبات **ضنك** تنگ ضناك بالفتح زن گنده گوشت ضناك بالضم كام ضنوك
نزكوم **فصل العين** يقال جاز فت عبكة ولابكة فالعبكة مثل الحبكة وهى الحبة من السويق واللبكة قطعة تريد ويا فى الحى عبكة على شئى من السمن
مثل عبقة ومنه قولهم ما باليه عبكة **عتك** بالتحريك بي ازرق به وعتك ابول على فخذ الناقة اى يبس **عع فاكه** عاتكة كمان دريه سرخ
ونام زن قال النبى عليه الصلوة والسلام انا ابن العواتك من سليم يعنى جداته ومن تسع عواتك عاتكة بنت هلال ام جد هاشم وعاتكة بنت مرة بن
هلال ام هاشم وعاتكة بنت الاوقص بن مرة بن هلال ام وهب بن عبد مناف بن زهرة جد رسول الله صلى الله عليه وسلم من قبل امه منسوبة بهپا ونزائر العواتك فيها ابنى من غير بنى سليم
عتيك قبيلة از عرب عتكى منسوب اليها **عرك** ماليدن **عع فاضه** وگوشمالى دادن ويقال عركت السنام اذا لمسته تنظر اطرق ام
لا معاركة كارزار كردن معترك معركة معرك جاى حرب معركة بضم الراء كذلك اعتراك انبوهى عسركه يقال اوردابله العراك اذا اورد ها جميعا
الماء ونصب المصادر اى اوردها عراكا ثم دخل عليه الالف واللام كما قالوا مررت بهم الجماء الغفير والحمد لله فمن نصبه لم يغير
الالف واللام المصدر عن حاله عريكة طبيعت فلان لين العريكة اى سلس ولانت عريكته اى انكسرت نخوته عروك بالفتح
من النوق مثل الشكوك ما معروك وارض معروكة اى مزدحم عليها اى لقى عركها السائمة حتى اجدبت عروك
بالضم حائض شدن عرك بالتحريك ماى گيران وكشتى بانان واحد ازنكسر الراء مثله عرك سكيك مثل عرب وعرب رجل عرك اى
صريع وقوم عركون اى اشداء صراع ويقال لقيته عركة بالسكون اى مرة وعركات مرات عراك كشتن باگوشت عراك كشتى گرفتن **عسك** چسبيده وملازم شدن

ع ع کافه عفاک گول عفک گولی عفک باز داشتن از حاجت و مماطلت کردن حق کسی ابل معکوکة ای مجهوسة عکت الحدیث دو باره گفتن
خواستم سخن را عکة بالضم خنو مسکه عکک عکاک جماعت و ریگ توده گرم و عکة العشارون یعلو النوق عند لقاحها و اعکت الناقة اذا تهدلت لونها
غیر لونها علکة علیک عکاک تیزی گرما یوم عک عکیک شدید الحر و عک یومنا یعک ای حمی رجل عک ای صلب شدید و عکه بالسوط ای ضربه و فرس معک
اسپ تازیانه خوار عک بالفتح دائم شدن و گرم شدن تب و عک بن عدنان نام مردی و یقال ائتزر فلان ازرة عک و تک و ازرة عکی و هو ان یسبل
طرفی ازاره و بالضم ساره عکه نام شهری و یقال هذا ارض عکة و ارض عکة تصاف لا تضاف ای حارة عکوک فربه کوتاه درشت و هو فعلع بتکریر
العین لیس من المضاعف و جای درشت سخت علک بالکسر و بالفتح خاییدن علک را و اسب لگام را ع فاضه شی علک ای لزج
عوالک رگ رحم عوالک جماعت و رگ پنهان در گوشت فرج اسپ و خر و گوسپند علنکک الشعر ای حلنکک و اجتمع عنک خفتن شیر و سطبر شدن
دری ع فاضه عانک رنگ تود و بسته و سخت شده و سرخ دم عانک خون سرخ اعتناک غیر بدین تر برنگ فسرده عنک بالکسر تک آخر شب
و در معنک کلید آن فصل الفاء فتک ثلث لغات ناگاه گرفتن و ناگاه کشتن ع فاضه و که فاتک دلیر فتاک جماعت و فی الحدیث قید
الایمان الفتک لا یفتک مؤمن فدک بفتحتین نام دیهی از خیبر ابو فدیک نام مردی فرک مالیدن جامه و خوشه و پشیز ع فاضه افراک
وقت مالیدن شدن خوشه را و یقال السنبل ما یطلع نجم ثم فرخ و قصب ثم اعصف ثم سنبل ثم احب و الب ثم اسفی ثم افرک ثم حصد فرک بالکسر
دشمن داشتن زن شوی را ع کافه امرأة فروک و فارک بغت منه و فرکها زوجها و لم یسمع هذا الحرف فی غیر الزوجین رجل مفرک مردی
که زنان او را دشمن دارند انفراک سست شدن منکب فرک بالتحریک سستی بن گوش ع کافه یقال اذن فرکاء و فرکة فرسک کمثرس علی وزن
شفتالو فک جدا کردن دو چیز بهم در شده از یکدیگر و خلاص کردن و کذلک انفکاک و از رهن در رهان کردن گرو را و از گرو بیرون آوردن گردن
را و آزاد کردن بنده را ع فاضه و یکی از دو زنخ یقال مقتل الرجل بین فکیه شیخ فاک پیر فرتوت فکاک الرهن بالفتح و الکسر آنچه گرو را بدو بیرون
آرند انفکاک گردن را از گرو بیرون آوردن انفکاک از هم جدا شدن و آزاد شدن یقال انفکت رقبة فلان من الرق و ما انفک فلان قائما
ای ما زال و انفکت قدمه و اصبعه ای انفرجت و ذلت فکة گولی و سستی و گول شدن ع کافه و ستارگان گرد آمده پس سماک رامح قال الاصمعی
یسمیها الصبیان قصعة المساکین هو فاک ناک ای احمق و فلان یتفکک اذا لم یکن به تماسک من حمق افک گشاده پیوند کتف از ضعف و سستی فکک
مصدر منه و ایضا انفساخ القدم و قال الاصمعی انما هو الافک من قولک فکه یفکه فکا فاظهر التضعیف ضرورة فلکة چرخه ریسمان و پاره زمین گرد
توده گرد فلک جماعت تفلیک گرد شدن پستان دختر تفلک کذلک و دهان بند ساختن از موی که بدهان بچه شتر بندند تا شیر نخورد فلک کشتی واحد و جمع
و مونث و مذکر یکسان قوله تعالی فی الفلک المشحون جاء به مذکرا و واحدا و قوله تعالی و الفلک تجری فی البحر مونثا و قوله تعالی حتی اذا کنتم فی الفلک
و جرین بهم جمعا فکانه یذهب بها اذا کانت واحدة الی المرکب فیذکر و الی السفینة فیؤنث و عند سیبویه فلک جمع تکسیر فلک الذی هو واحد و لیست
مثل الجنب الجنب هو واحد و جمع لان فعلا و فعلا یشترکان فی الشیء الواحد مثل العرب و العرب و العجم و العجم و جاز ان یجمع فعل علی فعل مثل
اسد و اسد فلم یمتنع ان یجمع فعل بالضم و تسکین ایضا علی فعل فلک بالتحریک سپهر و گردون و سپهر افلاک جماعت و یجوزان یجمع علی فلک
مثل اسد و اسد و خشب و خشب فیلکون برده فنوک ستهیدن صلته بفی ع فاضه و مقیم بودن بجای و پیوسته خوردن طعام فنک
فی الطعام بالکسر فنوکا نعة فیه فنک بفتحتین بر له فنیک کرانه زنخ افنیک مثله و فی الحدیث اذا توضات فلا تنس الفنیکین یعنی جانبی العنفقة من عن
یمین و شمال و هما المغلة فصل القاف کرکی بالضم کلنگ کراکی جماعت کعک کاک فصل اللام لبک بسختین کار ع فاضه امر
لبک ای مختلط و آمیختن بسیت بالکبین و خبران السباک و درآمیخته شدن کار لبیکة من غنم و هو مثل البلیکة لبکة بالتحریک پاره از ثرید یقال ما ذقت عنده عبکة
و لا لبکة لحک در آوردن چیزی در چیزی و چفسیدن بهم ع بفتحتها یقال لوحک فقار ظهره ای دخل بعضها فی بعض و هی متلاحک ملاحک نند خل لیله ملاحکة

خلق بحکه مثال همزة کرمی کبود دم دراز مانند کرمیشه لک زدن عغ فاضه مثل صکک چیزی که بوی تک سرخ کنند لکّ بالضم در اردو انکا که ابہی
کردن لکیک پر گوشت لکاک عیب جماع جمل لکاک ای ضخم و ما ذقت لماکا ای شیئا کما یقال ما ذقت لماجا و تلمک عندنا لماک ای تملج تلماج تلمک
ای تلمظ و تلمک البعیر اذا لوی لحییه لوک خاییدن عغ فاضه و فلان یلوک اعراض الناس ای یقع فیهم و یقال الکنی الی فلان ای کن رسولی
الیه و تحمل رسالتی و کثر و من هذا اللفظ فی اشعارهم و قیاسه ان یقال الاکه یلیکه الاکة و هذا وان کان من الالوک فی المعنی وهو الرسالة فلیس منه فی اللفظ
**فصل المیم** متک باقی مانده ختنه زن و زیادتی در روی فرج منکا زن ختنه ناکرده محک ستهیدن عغ بفتحهما رجل محک
و ماحک مثل ماحکة ای ملاحة تماحک کذلک امساک چنگ در زدن تمسک استمساک تمساک مثله صلته بالباء تمسیک کذلک قری فلا تمسکوا بعصم
الکوافر و مسکت عن الکلام مسکت تماسک خویشتن داشتن مساک مرد بخیل مسک بضمتین کذلک و یقال فیه امساک و مساک و مساکة ای بخل مساک
ایضا جای که آب ایستد و رودی مسکه بالضم بقیه از هر چیز و من الابار الصلبة التی لا تحتاج الی طی مسک بالکسر مشک و هو فارسی معرب و کانت العرب تسمیه
المشموم و ثوب ممسک مصبوغ به مسک بالفتح پوست مسک بالتحریک دستیانه از عاج مسکة بفتحتین یکی رجل مسکة مثال همزة بخیل و یقال هو الذی لا یعلق
بشیء فیتخلص منه و الجمع مسک معک ای مطل رجل معک ای مطول و ماعک ماطل و ماین عغ بفتحهما معکت الادیم ای دلکته و معکت الدابة ای تمرغت
و معکتها انا تمعیکا و یقال وقع فی معکوکاء ای فی شر مکک مکیدن رجل مکان ای مصاص و ملجان و هو الذی یرضع الغنم من لومه و لا یحلب تمکک مغز استخوان
بیرون آوردن مکاکة بالضم مغز استخوان فی الحدیث لا تمککوا علی غرمائکم ای لا تستقصوا امتکاک همه تمام شیر پستان را مکیدن کره مکة معروف مکوک پیمانه و هو
ثلث کیلجات و کیلجة منا و سبعة اثمان منا و المنا رطلان و الرطل اثنا عشر اوقیة و الاوقیة استار و ثلث استار و الاستار اربعة مثاقیل و نصف و المثقال
درهم و ثلاثة اسباع درهم و الدرهم ستة دوانیق و الدانق قیراطان و القیراط طسوجان و الطسوج حبتان و الحبة سدس ثمن درهم و هو جزء من ثمانیة و اربعین
جزءا من درهم مکاکیک جماعت ملک بالکسر معروف و ملک کردن عغ فاکه و میانه راه ملک بالفتح خمیر سخت کردن و منه الشیء ملک یمینی و ملک یمینی
و الفتح افصح و ملکت المرأة تزوجتها مملوک بنده تملیک ملک گردانیدن چیزی کسی را فهو مملک و مال مملک و خشک گردانیدن و سخت کردن چوب را بآفتاب
یقال منه ملک النعت املاک خمیر سخت کردن و زن دادن یقال کنا فی املاک فلان و لا یقال من ملاک فلان ملکوت من الملک کالرهبوت من الرهبة
یقال له ملکوت العراق و ملکوه العراق ایضا مثل الترقوة ملک بالضم و تخفیف پادشاهی فهو ملک و ملک و ملیک کان الملاک مخفف من ملک و الملک مقصور من
مالک او ملیک ملوک املاک جماعت مملکة مواضع که در ملک آید تملکه ای ملکه قهرا املیک اتمکل نساه زن دادن و یقال کنا عبید مملکة و لم نکن عبید قن قال الکسائی
القن ان یکون ملک هو و ابواه و المملکة بفتح اللام و ضمها ان یغلب علیهم فیستعبدهم و هم فی الاصل احرار و قن هو المشتری و یقال ما فی ملکه شیء بالفتح و الکسر
و ما فی ملکته بفتحتین ایضا ای لا یملک شیئا و یقال فلان حسن الملکة اذا کان حسن الصنع الی ممالیکه و فی الحدیث لا یدخل الجنة سیء الملکة اذا کان سیء الصنع
و یقال لاذهبن فاما ملک و اما هلک بضمها و فتحها ایضا ملاک الامر بالفتح و الکسر ما یقوم به و یقال القلب ملاک الجسد و ما لفلان مولی ملاکة دون الله ای لم یملکه
الا الله تعالی و ما له ملاک بالفتح ای تماسک و ما تمالک ای ما تماسک ملکة الدابة بفتحتین قوائمها و هادیها ملک بفتحتین مذکر مشتق و احد و جمع قال الکسائی اصله مالک
بتقدیم الهمزة من الالوک و هی الرسالة ثم قلبت و قدمت اللام فقیل ملاک ثم ترکت همزته لکثرة الاستعمال فلما جمعوه ردوها الیه فقالوا ملائکة و ملائک و یقال
ایضا الماء ملک امرای ای یقوم به الامر مالک الحزین نام مرغی از مرغان آبی مالکان دو مالک یعنی مالک بن زید و مالک بن حنظلة **فصل النون** نبکة
پشته تنگ سر نبک بالتحریک جماعت نباک تنهای خرد مکان نابک مرتفع نولبک جماعت نزک بالکسر نره سوسمار نیزک نیزه کوتاه نیازک جماعت
نزکه ای طعنه و کذلک اذا ازعه و طعن فیه بالقول عغ فاکه رجل نزاک ای عیاب نسکت الشیء غسلته بالماء و طهرته فهو منسوک نسک بالضم
عبادت کردن عغ فاضه ناسک ای عابد نسک منسک ای متعبد نساکة پارسا شدن عغ بضمهما نسیکة قربانی نسک بضمتین و نسائک
جماعت منسک بالفتح و الکسر قربان جای نوک بالضم گولی نوکه ای حماقة عغ کافه انوک نعت منه مستوک مثله و قوم نوکی

ونوک وانوکه ای مع جدته انوک و قالوا ما انوکه ولم یقولوا انوک به **نهک** جامه پوشیدن تا کهنه شود ع **کمنعهما** یقال ما انبت نتوبا ای لبسته حتی خلق ومبالغه
کردن در خوردن طعام یقال انهک من هذا الطعام وانهک عرضه ای بالغ فی شتمه ونهکته الحمی ای جهدته و کاهشته ونهکته الحمی بالکسر تنهکه نهکا ونهکة لغة فیه وقد
نهک بسے ونفف وضنی فهو منهوک یقال بانت علیه نهکة المرض ونهکه السلطان عقوبة ینهکه نهکا ونهکة ای بالغ فی عقوبته وفی الحدیث وانهکوا الاعقاب او
لتنهکنها النار ای بالغوا فی غسلها وتنظیفها فی الوضوء کذلک یقال فی الحث علی القتال انهکوا وجوه القوم یعنی جهدوهم ای ابلغوا جهدهم و رجل نهیک ای
شجاع وسیف نهیک ای قاطع والنهیک الاسد نهاکة بالفتح دلیر شدن ع **بضمهما** انتهاک الحرمة تناولها بالا یحل **نیک** جماع کردن رجل نائک
نعت منه ونیاک للمبالغة وفی المثل من ینک العیر ینک نیاکا **فصل الواو ودک** بالتحریک چربی گوشت و چاچه و دیکة ای سمینة ویقال
ما اودیک ای ادرک سے ای ناس هود کا ریک توده یا جای **ورک** برسوی ران وهی مونثة وقد تخفف مثل فخذ وفخذ وورک بپهلو خفتن
**ع فاکه** تورک علی الیمنی ای وضع الورک فی الصلوة علی الرجل الیمنی ومنه الحدیث نهی ان یسجد الرجل متورکا وتورک علی الدابة ای ثنی رجله ووضع
احدی ورکیه فی السرج وکذلک التوریک وتورکت المراة الصبی اذا حملته علی ورکها ورکت الجبل ای جاوزته و ورکته ورکا ای جعلته حبال و رکی یقال ورکن ای
عدلن وورک فلان ذنبه علی غیره ای قرفه به وانه لمورک فی هذا الامر لیس له ذنب فیه ویقال نعل متورک ومورکة نعل پیروزن یعنی نعل موزه قال ابو عبیده
المورک والمورکة الموضع الذی یثنی الراکب رجله علیه قدام واسطة الرحل اذا مل من الرکوب وراک بالکسر بالشجه پیش رحل **وشک** شتافتن ع
**بضمهما** یقال وشک ذا خروجا بالضم یوشک ای سرع وعجبت من وشک ذلک الامر ووشکان ذلک الامر ویضم فیهما ای من سرعته و شکان ذا خروجا ای عجلان
وشک البین سرعة الفراق خرج وشیکا ای سریعا وامراة وشیک ای سریعة اینتاک شتافتن ومنه قولهم یوشک ان یکون کذا والعامة تقول یوشک ان یکون
بالفتح وهی لغة ردیة ومواشک مستعجل ای مسارع هذا یقال بهذا اللفظ ولا یقال منه واشک **الوعک** تیزی تب وقد وعکته الحمی فهو موعوک ایاک
غلطانیدن سگ صید را در خاک بر هنوبی کردن شتران تاب خوردن وعکه اسم منه سخت افتادن در دویدن ورفتن کارزار ایران چنانکه
در هم آویزند **وکواک** بددل و ترسنده **فصل الهاء هتک** پرده دریدن ع **فاکه** انهتاک لازم منه وتهتک الاستار شدد للمبالغة هتکه
بالضم پرده دریدگی تهتک رسوا شدن **هنادکة** هندوان **انهکاک** گشاده شدن پیوند ای بن قت و لات ویقال هک فلانا ای بالبندی یعنی در یا ادرا
فانهک سے سکر یک فرو دوید چاه وزدن بشمشیر ع **فاضه ملاک** هلوک هلکة ثلث ثلاث تهلکة نیست شدن قوله تعالی ولا تلقوا بایدیکم الی التهلکة هلک بالهم
نیستی هلاک استهلاک هلاک کردن هلکة بکسر اللام وفتحها بیابان هلک متعد منه مثل ملاک هالک نعت منه متعد ولازم هلکی هلاک جماعت وفی المثل فلان
هالک فی الهوالک شاذ کما ذکرنا فی الفوارس وقوم هلک کذا اما هلکت هلک بضم الهاء واللام غیر منصرف لی علی کل حال کما یقال فعل هذا ونوحرت
الدنیا تهالک علی الفراش ای سقط وانهلکت القطاة خرف الباز سے ای رست نفسها فی المهالک هلوک زن بدودی را افتنده بر مرد ملاعبه
کار و ولا یقال رجل هلوک هلک بالتحریک بر جه فرود افتد هلکه نتنتی یقال هی الهلکة الهلکا توکید الها لکی آنکه منیب الهالک بن عمرو
قال الکسائی یقال وقع فی وادی تهلک بضم التاء والهاء وکسر اللام مشددة وهو غیر مصروف مثل تخیب ومعناه
الباطل **انهماک** جد کردن و ستهیدن تهمک کذلک **تهوک** متحیر شدن وفی الحدیث امتهوکون انتم کما
تهوکت الیهود والنصاری ای متحیرون انتم وهو ایضا مثل التهور وهو الوقوع فی الشیء بقلة مبالاة **باب اللام**
**فصل الالف ابل** بکسرتین وسکون باء شتران لا واحد لها من لفظها وهی مونثة لان اسماء الجموع التی لا واحد
لها من لفظها اذا کانت لغیر الادمیین فالتانیث لها لازم واذا صغرتها ادخلتها الهاء فقلت ابیلة وغنیمة اما ل حتا ابلان وغنمان
ای قطیعان منها ما بله زمین مشترنا ک والنسبة الیها ابلی بفتح الباء استیحاشا لتوالی الکسرات ابل ابل مثال قبر سے مهملة فانکانت
للقنیة فهی ابل موبلة وان کانت کثیرة سے فهی ابل ابابل ویقال جاءت ابلک ابابیل ای سے

فرقا وكذا طيرا ابابيل قال ومحمد يحيى في معنى التكثير وهو من الجمع الذي لا واحد له وقال بعضهم واحده ابول مثل عجول وقال بعضهم ابيل قال ولم اجد العرب
تعرف له واحدا ابول بسبزه وعلف بسنده كردن شتر از آب ع فاضه وكه ابل نعت منه اآبال جمع مثل كافر وكفار ابل بالفتح باز بودن از مجامعت ع
فاكه تابل كذلك في الحديث لقد تابل آدم عليه السلام على ابنه المقتول كذا وكذا عاما لا يصيب حواء ابالة بالفتح دانا شدن بكار شتر ع كافه
فهو ابل وابل بالمد والقصر اي حاذق بمصلحة الابل وآبل مثل فعل للتفضيل يقال فلان من آبل الناس اي اشدهم تانقا في رعية الابل واعلمهم بها رجل ابلي بفتح
الباء اي صاحب الابل تابيل شتر گرد آوردن بجهت شير وبچه وابلت الابل اي اقتنيت فهي مابولة وفلان لا يأتبل اي لا يثبت على الابل اذا ركبها وكذلك
اذا لم يقم عليها فيما يصلحها عن ابي عبيد ابله بالتحريك ناگوار ودگرانی از طعام ومنه في الحديث كل مال اديت زكوته فقد ذهبت ابلته واصله وبلة من الوبال
فابدل الواو بالالف لتوهم الحد وصله وحدا ابالة بالكسر بند هيزم وفي المثل ضغث على ابالة اي بلية على اخرى كانت قبلها ولا يقال ابيالة لان الاسم
اذا كانت على فعالة بالهاء لا يبدل من احد حرفي تضعيفه يا مثل صنارة ودنامة وانما يبدل اذا كان بلا هاء مثل دينار وقراط وبعضهم يقول ابالة مخففا
ابيله ايضا مثل ابله بفتحتين پاره خرما ونام شهری ابيل زاهد ترسايان وكان يسمى عيسى عليه السلام ابيل الابيلين اتلان گام نزديك نهادن چنانكه
در رفتار خشمگين باشد ع فاكه اثل شور گز اثلة يكي اثلات بالتحريك جماعت وقيل الاصل اثلة يقال فلان نحيت اثلتنا اذا قال في حسبه قبيحا تاثيل با
اصل واستوار كردن يقال مجد موثل ونبيل تاثل گرفتن اصل مال وفي الحديث في الوصي لليتيم انه كان ياكل من ماله غير متاثل مالا وجاه كندن آثال
بالفتح بزرگی اثال بالضم اسم جبل ونام مردی اجل بفتحتين مهلت وبسكون اللام آری مثل نعم قال الاخفش اجل احسن من نعم في التصديق ونعم
احسن منه في الاستفهام فاذا قال سوف تذهب قلت اجل وهو احسن من نعم واذا قال اتذهب قلت نعم وهو احسن منه اجل بسكون ۲ از بهر من جلك
از بهر تو بفتح الهمزة وكسرها اجل ايضا بالكسر ماده گاو وحشی اجال جماعت وتاجلت الابهام اي صارت اجالا اجل ايضا درد كردن ودرد گرفتن گردن از
ناهمواری بالين ع كافه يقال اجل الرجل اذا نام على عنقه فاشتكاها تاجيل مهلت دادن وعلاج كردن درد گردن يقال بي اجل فاجلوني
اي داووني اجل بالكسر ومشدد و الجيم فتحا لغة في ايل وهو الذكر من الاوعال ويقال هو الذي يسمى بالفارسية گوزن قال ابو عمرو وبعض العرب يجعل الياء
المشددة جيما وان كانت غير طرف اجل اجلة آن جهان وهرچه با مهلت باشد ضد عاجل وعاجلة اجل شور انگيختن ع فاضه وكه اجل عليهم
شرا اي جناه وهيجه عليهم ماجل گول آب مآجل جماعت وقد تاجل الماء وماء متاجل واجيل اي مجتمع اجلي على عقلي موضع ادل بالكسر درد كردن در شير خفته
وترش شده يقال جاءنا بادلة ما تطاق حمضا اي من حموضتها اي من حموضتها ازل تنگی وازل الرجل يأزل اي صار في ضيق وجدب ازل
بالكسر دروغ يقال هو في جبى ازل وكذب ازل بالفتح باز داشت ع فاكه يقال ازلوا مالهم اذا حبسوه عن المرعى من خوف مازل مضيق مثل مازق
ومازل صدر ومازق اي ضاق ازل بفتحتين ديرينگی وهميشگی يقال هو ازلي ذكر بعض اهل العلم ان اصل هذه الكلمة قولهم للقديم لم يزل ثم نسب الى
هذا فلم يستقم الا باختصار فقالوا يزلي ثم ابدلت الياء الفا لانها اخف فقالوا ازلي كما يقول في الرمح المنسوب الى ذي يزن ازني ونصل اثربي منسوب
الى يثرب اسل بفتحتين درخت بلند با خار ونيزه وگل شوک طويل اسلة اللسان باريکی وتيزی زبان ورش اسيل كشيده يقال هو اسيل الخد اسالة
مصدر منه ع بضمها ويقال هو على اسال من ابيه مثل آسان اي على شبه من ابيه وعلامات واخلاق ماسل نام ريگی اصل بيخ وبن از
اصول جماعت اصل موصل استيصال از بيخ بر كندن ويقال جاؤا باصيلتهم اي باجمعهم واخذت الشيء اصيلته اي كله باصله ويقال ليس لهم اصل
ولا فصل الاصل الحسب والفصل اللسان اصيل شبانگاه ويقال توصيلا ونحن موصلون اي داخلون في الاصيل وجمعه اصل وآصال واصائل وجمع على اصلان
مثل بعير وبعران ثم صغروا الجمع فقالوا اصيلان ثم ابدلوا من النون لاما فقالوا اصيلالا ويقال لقيته اصيلالا بالتشديد ايضا اصالة محكم با اصل شدن
ع بضمها مجد اصيل اي محكم وباصل اصلة بفتحتين نوعي از مار وفي الحديث في ذكر الدجال كان راسه اصلة والجمع اصل اصطبل بالكسر جای ستوران
والف اصلية لان الزيادة لا تلحق بنات الاربعة من اولها الا الاسماء الجارية على افعالها وهي من الخماسي ابجد وقال ابو عمرو انه ليس من كلام العرب اسطبل تهی گاه مده

وکذلک الاهل بالسکون و بالحرکة امال عت جما و یا هل جمع اهیل **افول** نا پدید شدن **ع فاضه وکه** مال قائل غنودن خرد اهیل یکی اهیلة موی شامول
ابدال المافون وهو الناقص العقل **اکل** خوردن ماکل کذلک **ع فاضه** الاکلة یکبار خوردن تاسیری الاکلة بالضم لقمه وکرده یقال اکلت اکلة واحدة
ای لقمة و قرصة وهذا الاکلة لک ای طعمة لک و فلان ذو اکل ای ذو حظ من الدنیا و رزق و اکل بالضم و سکون میوه نخل و هرچه آنرا خورند منه قوله تعالی
اکلها دائم و انقطع الاکلة ای مات و رجل ذو اکل ای ذو عقل و مال و رأی و ثوب ذو اکل اذا کان کثیر الغزل صفیقا و قرطاس ذو اکل الاکلة بالضم و الکسر غیبت
یقال انه لذو اکلة اذا کان نغیاب الناس کما من قوله تعالی ایحب احدکم ان یاکل لحم اخیه میتا الاکلة بالکسر خارش آکال جما یقال انی لاجد فی
جسدی اکلة من الاکال ای حکة و نوعی از خوردن مثل الجلسة والرکبة یقال انه لحسن الاکلة و قولهم هم اکلة رأس ای قلیل یشبعهم رأس واحد و هو جمع
آکل و یقال اکلنی مالم آکل ای ادعیته علی و آکلتک فلانا اذا امکنته منه ایکال خورانیدن و یقال اکلت النار الحطب و اکلت النخل والزرع و نحو
جنین کردن میان مردم موا اکلة باهم خوردن یقال کلة ای اطعمه لو اکلت معه فصار افعلت و فاعلت علی صورة واحدة ولا یقال واکلة بالواو
اکال مهتران قبیله ماکل و ندیدن ماکلة بالفتح و بالضم موضعی که از وی خورده شود و یقال تخذت فلانا ماکلة میکلة بالکسر و جز آن که در دیگ
گوشت پزند و یقال بالفتح اکالا ای طعاما و گوئی گوسپند که بجهت خوردن فربه کنند اکیلة خوردنی و خورده شده یقال هی اکیلة السبع و انما
دخلته الهاء و انکان بمعنی مفعولة لغلبة الاسم علیه اکیل هم کاسه خورنده اکال موی براوردن اشتر بچه در شکم و رحمت دادن آن رحم را مدا کار شما
**ع کافه** فهی ناقة اکلة اکال بالضم اسم منه و خارش و خوردن شدن دندان اکل بالتحریک اسم منه ایتکال تاکل کذلک فلان یاکل بمن العضب
ای تحیرق و توهیج و فلان یستاکل الضعفاء ای خدامو الهم و یقال ظل مالی یوکل و شرب ای یرعی کیف یشاء و اکل ماکسره ای اطعمه الناس و یاکل
السیف ای توهیج من الحدة آکل خورنده و سلطان آکلة خورنده ماکول خورده شده و رعیت **ال** نالیدن **ع فائه** الال میل مثله
و درخشیدن بحربه **ع فاضه** ال ایضا جمع آله و هی الحربة الال ایضا جمع در دوشن و ماباشدن و شتافتن و فرس مل ای سریع ایل ماله ایل الماء
صوته الل السقاء بالکسر تغیر ریحه الالت اشنانه ای فسدت ال بالکسر هو الله تعالی و ایضا عهد و خویشی الال بالفتح نام کوهی در عرفات
تیز کردن و سینغ کردن کوشش **امل** بالتحریک امید و بالفتح امید داشتن **ع فاضه** تامیل کذلک و امل است هشتم زمان و یقال الملة ماهو
ای امله و هو کالجلسة والرکبة تامل اندیشه و نظر کردن در چیزی امیل پشته ریگ که یک میل عرض دو باشد و موضعی **تاویل** تاول بیان کردن
آنچه سخن بوی باز گردد ال بالمدامل و عیال و پس روان و نمایش سراب آلة دست افزار آلات جماعت و چوب خیمه آل الات جما و جنازه و حالت
یقال هو بآلة سوء ای بحالة سوء ایالت سیاست راندن **ع فاضه** یقال آل الامیر رعیته و آل فلان ماله ای ساسه و اصلحه و قد النا و ایل علینا
و بازگشتن یقال طبخت الشراب فآل الی قدر کذا و کذا ای رجع و سطبر شدن عسل و قطران آئل نعت منه آیل بالضم جمع عت و ایضا الذکر من الاوعال و
یقال هو الذی یسمی بالفارسیة گوزن ایل بالکسر کذلک ایتیال نیکو کردن و سیاست راندن اول ستکرده فی فصل فیل **اهل** کسان کسان
سرای و جای اهلة کذلک اهلات اهال جماعت و قد جاء فی الشعر آهال مثل فرخ و افرخ منزل اهل جای با کسان اهالة
چربش مستاهل آنکه چربش خورد و فلان اهل لکذا و لا تقل مستاهل والعامة تقول هو اهل زن خواستن و با اهل شدن
**ع فاضه وکه** تاهل کذلک قال الکسائی اهلت الرجل اذا انست به و قولهم مرحبا و اهلا ای اتیت سعة و صحبت اهلا فاستانس ولا
تستوحش قال ابو زید اهلک الله فی الجنة ای ادخلکها و زوجک فیها و اهلک الله للخیر ای جعلک اهلا له **ایلة** نام جایی است میان مصر و شام تعالی
یاسرمانی و قولهم جبرئیل و میکائیل انما هو کقولهم عبد الله و تیم الله **فصل الباء** **بادله** گوشت میان بغل و پستان بادل جما بابل نام جایی
که سحر و شراب را بوی نسبت کنند **تبل** بریدن و جدا کردن **ع فاله** یقال طلقتها تبة بتولا ای البتول العذراء المنقطعة عن الازواج و یقال هی المنقطعة الی الله
تعالی عن الدنیا و هی لقب فاطمة بنت النبی رضی الله عنها و سلم علیه تبول ایضا تبتل بار بندر برآمده با تسغه و از ان جنت در مستغنی شده و تبتله کذلک و انقطاع بکیند تعطا

یا گوئیت وهی بتائل عت جمع متبتل آن در اصل یستوی فیه الواحد والجمع امراة متبتلة بتشدید التاء فتحا تام خلقت لم یرکب لحمها بعضه بعضا ولا یوصف به الرجل
متبتل از دنیا بریدن بمحبت خدای تعالی تبتل کذلک قوله تعالی وتبتل الیه تبتیلا انتبال انقطاع **بجیلة** قبیلهٔ از یمن بجلی بالتحریک منسوب بدو بجلة بطنی
از قبیله سلیم بجلی بالسکون منسوب بدو ابجل رگ دست ستور چون اکحل از مردم باجل مرد دشتر بسیار به شیخ بجال ای جسیم بجال الضخام و بزرگ بهتر
البجلة الشئی ای کفاه تبجیل تعظیم کردن بجل بالسکون بس وبسنده قال الاخفش هی ساکنة اللام ابدا یقولون بجلک کما یقولون قطک ولا یقولون بجلنک
ولا یقولون بجلنی کما یقولون قطنی ویقال بجلی بسکون الجیم وحرکتها ای حسبی **بجدل** نام مردی بکسر اللام **بخظلة** بر جستن بالظاء المعجمة
**بخل** بالضم و بالفتح و بالتحریک ثلاث زفتی کردن **ع ع کافه بضمهما** باخل بخیل نعت منه بخال البخل بافتن تبخیل نسبت کردن بخل ویقال
الولد مبخلة مجبنة بخال سخت بخیل **بدیل** بدل بدل بر چه بجای دیگری بود مثل شبه وشبه ومثل ومثل ونکل ونکل قال ابو عبیدة لم یسمع فی فعل
وفعل غیر هذه الاربعة الاحرف بدل بالتحریک درد دستها و پایها **ع ع کافه** ابدال بدل کردن تبدیل مثله و دیگرگون کردن یقال بدله الله
من الخوف امنا استبدال تبدل عوض کردن این بآن قوله تعالی ومن یتبدل الکفر بالایمان مبادلة تبادل باهم معاوضة کردن ابدال قوم من الصالحین
لا یخلو الدنیا منهم اذا مات واحد بدل الله تعالی مکانه آخر واحده بدیل **بذل** دادن **ع ع فاضه** و در باختن مبذلة مبذلة بالکسر فیهما جامه زندگی
ویقال جاءنا فلان فی مباذله ای فی ثیاب بذلته ابتذال تبذل در باختن و نگاه نداشتن چیزیرا **ابرائل** بالضم موی‌هایی گردن خروس برآنکه بر موی‌ها
گردن در وا کردن وی بوقت جنگ **برطیل** بالکسر سنگ دراز براطیل جمع برطل بالضم کلاه و قد یشدد اللام **برعیل** وحده براعیل هی البلاد
التی بین الریف والبر مثل انبار و القادسیة **بزول** دندان نیشتر بر آوردن شتر **ع ع فاضه** فهو بازل ذکرا کان او انثی و ذلک فی السنة التاسعة
والتاسعة ایضا بزل و بزل بوازل جمع بازل ایضا دندان بزول که بر آید و بزلت الشراب ثقبت اناءه و استخرجته شجه بازلة شکستگی که خون از وی روان
باشد تبزل ای تشقق انبزال شکفتن غنچه و قولهم ما بقیت لهم ثاغیة ولا راغیة ای واحدة ویقال ماعنده بازلة ای لیس عنده شئی من مال ولا
ترک الله عنده بازلة ولم یعطهم بازلة ای شیئا آمرد و بزل ای ذو شدة مبزل بالکسر آلة شراب راکو بالا بید بزلت الشراب ای صفیته بزلاء ای نیکو
وفلان نهاض ببزلاء ای قوام بالامور العظام **بسل** حرام البسال حرام کردن بسلة بالضم مزد افسون گر بسالة دلیری نمودن **ع ع بضمهما**
فهو باسل بسل جمع مثل بازل و بزل مباسلة حمله کردن در حرب بسیل زشت روی و باقی مانده شراب ابسال بهلاک سپردن کسی و منه قوله
تعالی ان تبسل نفس بما کسبت قال ابو عبیدة ای ان تسلم استبسال خویشتن را در حرب افکندن و دل نهادن برآنکه کشته شود یا بکشد بسمله بسم الله
گفتن **بصل** بفتحتین پیاز بصلة یکی و فی المثل هو اکسی من بصل **باطل** ناچیز ضد حق اباطیل جمع علی غیر قیاس کانهم جمعوا ابطیل بطل بطلا بطولا بطلان بضم
اولهن مصدر منه **ع ع فاضه** ابطال متعدی به و یقال ذهب دمه بطلا هدرا بطل بالتحریک دلیر بطلة مونث بطول بطالة مصدر منه لازم **ع ع**
**بضمهما** بطالة ایضا بالفتح معطل و بیکار شدن بطال نعت منه **بعل** جفت و شوهر بعولة جماعت و یقال للمراة بعل و بعلة ایضا و بعل نام بت
قوم الیاس علیه السلام و درختی که از نم آب خورد بی آنکه او را اجری باشد و فی الحدیث ما شرب بعلا ففیه العشر و بعل الرجل ای صار بعلا **ع ع بفتحهما**
ویقال من بعل هذه الناقة ای صاحبها بعلبک نام شهری بعال مباعلة زناشوی کردن و فی الحدیث ایام اکل و شرب و بعال و المراة تباعل زوجها
ای تلاعبه وبعل الرجل بالکسر ای دهش و امراة بعلة **بغل** استر بغلة مونث بغال جمع مبغولاء جمع الجمع بغال استربان تبغیل نوعی از رفتار
**بقل** تره و سبزی بقلة یکی و خرفه مبقلة تره زار و یقال کل نبات اخضرت له الارض فهو بقل بقول جمع بقل و ریش بر آوردن کودک و دندان بستة
بر آمدن ستور را ابقال سبز شدن ستور گیاه بقال البقل الرمث فهو باقل ولم یقولوا مبقل کما قالوا اورس فهو وارس ولم یقولوا مورس و هو من النوادر و سبز
شدن زمین گیاه ابتقال چریدن ستور سبزه را بقل کتک باقلی بتشدید اللام فتحا و باقلاء بالقصر والمد معروف اذا شددت اللام قصرت واذا خففت مددت
باقلاة یکی و فی المثل اعیا من باقل و هو اسم رجل من العرب اشتری ظبیا باحد عشر درهما فقیل له بکم اشتریته ففتح کفیه و فرق اصابعه و اخرج لسانه یشیر بذلک الی احد

عشر فانفلت نطبی قصریوا به امثل من البعی **بکیلة** بکاله آرد وسپت بار وغن سرشته بکل مصدر منه **عع فاضه** متحیّن آرد وسپت واتختن سخن بشکل سخن درهم آمیختن
وبردن وبشنام فرو گرفتن کسی را وغنیمت گرفتن ویقال خلت الغنم بکیلة وحدة وعبثة وحدة اذا اختلط بعضها ببعض بکبل حی از همدان **بلة** تری بل جاعت و
یقال جار فلان ولم یاتنا بهلة ولا بلاجة قال ابن السکیت اهته من الفرح وبللة من البلل والخیر وما اصاب بلة ولا بلالة ای شیئا بلة بالضم تری رطب بلة بالکسر تری ونم ای میل ویقال
هو بلک علی بل قال الاصمعی کنت اری ان بلا اتباع حتی زعم المعتمر بن سلیمان ان بلا فی لغة حمیر مباح وقال ابو عبیدة شفاء من قولهم بل الرجل من مرضه وابل اذا برا ویقال
هو بذی بلی ای بعد ولا یعرف موضعه ویستعمل هذا فی کل من بعد ولا یعرف این هو ویقال بذی بلیان بکسرتین بلال بن حمامة موذن رسول الله علیه الصلوة والسلام من
الحبشة ویقال فی سقائک بلال ای ماء وکل ما یبل به الحلق من الماء واللبن منه وقولهم انضحوا الرحم ببلالها ای صلوها بصلتها ونددوها ویقال لا تبلک عندی بالة ای لا یصیبک
عندی ندی ولا خیر ویقال ایضا لا تبلک عندی بلال مثل قطام ویقال طویت فلانا علی بلته بالضم وبلالته وبلولته وبللته وبلولته کذلک وبلته اذا احتملته علی ما فیه من الاساءة
والعیب ودارته وفیه بقیة من الود وجمع البلة بلال وطویت السقاء علی بلته اذ طویته وهو ندی بلیل بلیلة باد نمناک بلیلة بلبال اندوه وبلبل بهمتین هزار دستان وهم سبک
بنبل ورا وخمتن زبان وباکیره جریدن ستور علف را بل شدن از بیماری **عع فاکه** ابلال استبلال کذلک و ترکردن وبلة شدد للمبالغة فی تبل ورحم بوستن
**عع فاضه** وفی الحدیث بلوا ارحامکم ولو بالسلام ای ندوها بالصلة ویقال فی الدعاء تلک الله ابنا ای رزقک الله وبلت به ای ظفرت به ویقال لبن بلت بک
یدی لا تفارقنی وتنودی حقی رجل ابل مرد ستمکار سوگند خوار ابلال جیره شدن مرد وقال الکسائی رجل ابل وامرأة بلاه هو الذی لا یدرک ما عنده من اللوم وصفاة بلاء ای اتن
مسائل بل مخفف بسکون اللام یکی از حروف عطف بمعنی نه چنانست وبجای رب نیز آمده است در شعر کقول الشاعر **ع** بل مهمة قطعت بعد مهمه ای رب مهمة وقوله تعالی ص والقرآن
ذی الذکر بل الذین کفروا قال الاخفش عن بعضهم ان بل هاهنا بمعنی ان فلذلک صار القسم علیها قال وربما استعملت العرب بل فی قطع کلام واستیناف آخر فینشد شعرا
**ع** بل ما هاج احزانا وشجوا قد شجا قوله بل لیست من البیت ولا تعد فی وزنه ولکن جعلت علامة لانقطاع ما قبله ومثل هذا یسمی خزما بالزاء المعجمة فی الزیادة وخرما بالراء
المهملة فی النقصان قال وبل حرف ناقص اقصاها مجهول وکذلک بل وقد وان شئت جعلت نقصانهما واوا فقلت بلو وقدو وان شئت جعلته یاء ومنهم من یجعل نقصانها مثل آخر
حروفها فیدغم فیقول بل وبل وقد بالتشدید **بول** کمیز انداختن و کمیز **عع فاضه** ابوال جماعت ولا اسم البیلة کالجلسة ویقال ضبه البوال بالضم ای تعتریه البول کثیرا
ویقال کثرة الشراب مبولة بالفتح مبولة بالکسر کمیزدان ویقال فی التهدید لینبلن الخیل فی عرصاتکم استبالة تبول فرا گرفتن بولان حی از طی بال دل وتن و اسامی
وحال ودهای بزرگ یقال خطر ببالی ای بقلبی وفلان رخی البال ای فی سعة من العیش ما بالک ای ما حالک وقولهم لیس هذا من بالی ای مما ابالیه بالة بوی
دان وصله بالفارسیة بیلة **بهل** اندک و سانی ونفرین وگذاشتن برا د **عع بفتحها** یقال علیه بهلة الله بالفتح والضم ای لعنة الله
باهلة قبیلة از قیس عیلان ناقة باهل التی لا صرة علیها ولا عران ولا صرار ترعی حیث تشاء تبل جماعت ابهال مصدر منه ناقة مبهلة و مباهل
جمعها مباهلة یکدیگر را لعنت کردن ابتهال زاری کردن قوله تعالی ثم نبتهل ای نخلص فی الدعاء بهلول مرد خندیده ونام معروف نی اهل
تحنم سرو ویقال هو الضلال بن بهلل غیر مصروف معناه باطل **بهدلة** نام مردی از تمیم عاصم بن بهدلة سید قراء الکوفة وهو ابن
ابی النجود و بهدلة اسم امه **بهصل** بالضم تن آور بهصلة زن کوتاه بالا **فصل التاء** **تبل** کنیه یقال اصبت بتبل تبول
جماعت وتبله الدهر وانبله ای افناه وتبله الحب وتبلته فنده و سقمه تابل بفتح الباء و کسرها خویج و ابزار توابل جماعت
یقال منه توبلت القدر تابلة شهری بیمن وفی المثل اهون من تبالة علی الحجاج وکان عبد الملک ولاه اياه فلما اتاها استحقرها فلم یدخلها
**تفل** از دهان افگندن چیزی را مثل التزق واوله البزق ثم التفل ثم النفث ثم النفخ **عع فاضه وکه** ومنه تفل الراسی فی
درجل تفل ای غیر متطیب لنفس بین التفل امرأة متفال انفال بوی ناک کردن تنفل بضم التاء وفتحها بچه روباه بزیاده تتار **تلل**
تودة تلال جماعت رجل ضال تال وجاء بالضلالة والتلالة وهو الضلال بن التلال کل ذلک اتباع شل کاذ سخت یقال رمح متل وتیل
ای صریع به ویقال ذهب تبالی ای بطلب بفرسه فتلا وهو بفاعل تبل کردن تتلة گرزه وجنبانیدن ان تلاتل ای الا زل وانحیها وتله للجبین

اى صرعه كما يقال كبه على وجهه و يقال هو تبلة سوراى بحاله سوراى اتهلال دراز شدن و درست شدن و كذلك اتمال و اتمار اى طال و اشتد تولة دو و
مثال همزه بمعنى يقال جاء نا بتولاته و دولاته و هى الدواهى تولة بالضم و الكسر نوعى از جادوئى و تعويذ و فسون دوستى فصل الثاء المثلثة ثول بالضم
آرنج با ثيل جماعت ثيل رنگ كلان سال و نام كوهى ثجلة بالضم كلانى و فراخى شكم ع كافه اثجل نعت منه ثجلاء مونث
مزادة ثجلاء اى واسعة و دشتى ثجل اى ضخم و قوم ملعن فلان فلانا الا تخليين اى با و براته من الكلام ثرملة تباه خوردن چنانكه سر ريش بيالايد ثرطلة بالضم
روباه ماده و نام مردى ثعل بالضم پستان افزونى بر شير بز و گوسپند ثعول جماعت ثعل بفتحتين دندان زياده و گرد رست بر آمدگى آن ع كافه رجل
اثعل و امرأة ثعلاء ثعال مخالف كردن ثعالة نام روباه و هى معرفة ارض مثعلة بالفتح اى كثيرة الثعالب كما قالوا معقرة للارض الكثيرة العقارب ثعل [illegible]
بدر ريسمى ثفل بالضم [illegible] تنگ نشيند از هر چيزى و يقال تركت بنى فلان مثافلين اى ياكلون الثفل اى الحب وذلك اذا لم يكن لهم لبن [illegible] حال البدو
[illegible] بالحب جمل ثفال بالفتح شتر گران رو ثفال بالكسر سفره آرد و سنگ زيرين دستاس ثقل بالكسر گرانى و بار اثقال جماعت مثل حمل و احمال قوله
تعالى و اخرجت الارض اثقالها اى [illegible] و ثقلة گرانى يقال وجد ثقلة فى جسده اى فتورا و ثقلا و يقال حملوا ثقلتهم بكسر القاف اى اثقالهم كلها
ثقل كافه گرانى و گران شدن ع كلضمها مثال صغر صغر الثقيل نعت منه ثقل بفتحتين رخت مسافر و حشم و ثقلان آدميان و پريان ثقل بسكون [illegible]
چيزى بر چيزى در وزن و دو راكردن گوسفند را بجست بر سنجيدن گوشت وى ع فاضه امراة ثقال بالفتح اى رزان يعنى زن گران سرين تثقيل
گران سنگ گردانيدن اثقال گران بار كردن و شدن لازم متعد يقال اثقله الحمل و اثقلت المرأة فهى مثقل اى ثقل حملها فى بطنها و قيل اى صارت ذات ثقل
كما يقال اتمرت اى صارت ذات ثمر مثقال بالكسر سنگ زر دينار [illegible] ذا كان لا ينقص [illegible] مثقال الشىء هم سنگ چيزى و يقال القى عليه مثاقيله اى
مونته ثكل بالضم بى فرزند شدن زن ثكل بفتحتين كذلك ع كافه امراة ثاكل و ثكلى نعت منه يقال ثكلته امه [illegible] مادر وى ع ثكله الله امه
ثكول بالفتح زن فرزند گم كرده و يقال الحرب للوالدات مثكلة كما يقال الولد مبخلة مجبنة اثكال اثكول لغة فى عثكال و عثكول يعنى خوشه خرما ثلة
بسيار از گوسپند و بز و [illegible] و يقال هى للضان خاصة و للمعزى يقال حيلة خاصة ثلل بالكسر جماعت مثال بدرة و بدر و ريشم [illegible] اثلة اى الصوف
حبل ثلة رسن از ريشم و لا يقال للشعر و لا للوبر ثلة فاذا اجتمع الصوف و الشعر و الوبر قيل عند فلان ثلة كثيرة و اثل الرجل فهو مثل اى كثرت ثلته و ثلة البئر
ما اخرج من ترابها ثلة بالضم گروه ثل سرگين انداختن ستور و خاك و را بنا شتن بچاه و ويران كردن خانه و هو ان تحفر اصل الحائط ثم تدفع فينقاض [illegible]
سيم ع فاضه و يقال ثل الله عرشهم اى هدم ملكهم و ثل عرشهم اى ذهب عزهم اثلال رخنه بر آوردن ثلمة ايضا رخنه ثلل بفتحتين هلاك شدن
و هلاك بردن لازم متعد ثميلة باقى مانده آب در سنگى ثميل جماعت و باقى مانده آب و علف در شكم ستور و باقى مانده هر چيزى و يقال ما ثملت [illegible]
بشىء من طعام و سناه ما اكلت قيل ابن شرب بعلها و ذلك يسمى الثميلة ثملة بفتحتين باقى آب در تك حوض ثملة كذلك و شبه [illegible] قطران
و روغن و [illegible] مثملة بالكسر كذلك ثمال بالضم زهر كشنده ثمل بالتشديد مثله جمع ثمالة بالضم [illegible] باقى آب در تك حوض و خم و شير ثمال بسيار
سر شير بستن يقال اثمل اللبن اذا كثرت ثمالته و باقى گذاشتن چيزى را تثميل كذلك ثمال حى از عرب ثمال بالكسر پناه يقال فلان ثمال قومه اى غياث
و عماد [illegible] ثمل بفتحتين سر آب در يافتن كسى را ع كافه ثمل كسر نعت منه ثول گرده زنبور لا واحد له من لفظه ثولة من الناس
جماعة منهم جماعت مردمان بجهت متفرقه ثول [illegible] و گرفتن كسى را علته [illegible] ثول بالتحريك ديوانگى گوسپند ع كافه شاة ثولاء و تيس
اثول نعت منه انثيال فرو ريخته شدن خاك و فرو گرفتن مردم از هر جانب ثهلان كوهى و يقال هو اضلال بن ثهلل مثل بطل غير مصروف
قال ابو عبيدة هو من اسماء الباطل ثيل بالكسر غلاف قضيب شتر و گياهى [illegible] نيز اثيل شتر بزرگ قضيب فصل الجيم جبائل على
فعيل اسم علم كفتار و هى معرفة بلا الف و لام جباله مونث و ربما قالوا اجيل بحذف الهمزة للتخفيف و تير كون الياء مفتوحة لان الهمزة
و ان كانت ملقاة [illegible] فى اللفظ فهى مبقاة فى النية جبل بفتحتين كوه جبال جماعت جبلان دو كوه طى و آن اجا و سلمى است

ذی الاذعان جبل بفتحتین کوه جبال جماعت جبلان دو کوه طی و آن اجا و سلمی است جبلة الله ای خلقه جبال بکوه شدن م دم و بستنی زمین رسیدن حا دعمر او از
اسهم ملوک غسان جبلة بالکسر خلقت یعنی آفرینش یقال انه لذو جبلة ای عظیم الخلقة ناقة جبال ای سیارجی جبل ایضا امراة مجبال عظیمة الخلق شی جبل کثیر علیط خات
جبلة بالضم کوهان جبل بضمتین جماعت مردم و فیه لغات قری بها قوله تعالی و لقد اضل منکم جبلا کثیرا بالضم و جبلا بضمتین و جبلا بالضم و جبلا بالکسر من متشدد
بضمتین مشدد و جبلة بالتشدید آفرینش و آفریده کان قوله تعالی و الجبلة الاولین و قرأ الحسن بالضم جبلات جماعت جبل بضمتین جنبل
سوی ابنه یقال یسحب فی نواحی الخیل الحبلة و هی المعتدلة فی الکثرة و الطول احتوله حتالة مصدر منه عمم بضمها حتلة موج سیاه شجرة حتلة درخت بسیار برگ دار
ویقال احتبال الطیر اذا انفتش ریشه و حتال الرجل اذا اغضب و تهیأ للقتال و حتال النبت اذا اهتز و تمکن الا ان یقبض علیه محتبل مثال مضحل بر پا ایستاده حجل بالضم حجل
زنبور و ملخ بزرگ حجال الضیا مثال برکنا و قاب پرست که آن را نیز گویند و حجل یعنی کوه غلطان و افگندن تحجیل مبالغة فیه یقال حجلة ای صرعه و حجلة بزیادة المیم
کذلک حجل فیه و کردا اندام حجداله ای صرعه حجفل لشکر و رجل حجفل ای عظیم القدر بحفلة تیغو اسب حجفاد حجفلة ای رماه و صرعه و تحجفل القوم اجتمعوا حجفل کلان لب
والنون زایده حجل اندام جدول بضمتین جماعت جدل چرم مجدل بالکسر کوشک جدالة بالفتح عوره خرما سفال سخت ناکرده جدال جماعت و زمین یقال
بالجدالة و طعنه فجدله ای رماه بالارض فانجدل ای سقط مجادلة جدال بالکسر خصومت کردن جدل اسم فیه جدل بالسکون دوم محکم تافتن رسن برتافتن فاعل
و که جاریة مجدولة الخلق ای حسنة الجدل مجدول نیچان به از لاغری غلام جادل ای شتد و الجادل من ولد الناقة فوق الراشح مطلوالذی قوی و مشی
مع امه و جدل الحب فی سنبلة ای قوی جدیل مهار ناقه از پوست جمیل جدیل و شدقم فحلان من الابل کانا للنعمان بن المنذر جدیلة خود قبیلة و کرانه و نام
نی الام قبیله است جدلی مثال تقعی منسوب الیه جدلا از زینه تا قنه مجدولة کذلک جندل سنگ و نام مردی جندل بفتحتین و کسر الدال نام جای سنگناک
جداول جوی جدیله جذل بالکسر بیخ سوته درخت و منه قول الحباب بن المنذر انا جذیلها المحکک و یقال فلان جذل مال اذا کان رفیقا بسیاسته جاذل بر جای ایستاده
جذلان بالتحریک شادی و شاد شدن فعل از ع کافه جذلان لغة منه جذلان تعدونه اجذال لازم منه جذل بفتحتین سنگ جرول کذلک و نام مردی زنده
ولقب مردی ارض جرلة و مکان جرل سنگناک اجرال جماعت و الضا جمع جرل مثال جبل و جبال جریال بالکسر رنگ سرخ و رنگ جریال الذهب گونه زر جریال الخمر گونه
شراب غرد و جل شتر سطبر جرل هیزم سطبر و خشک جزیل بزرگ و بسیار عطا جزل و جزیل ای کثیر جزال جماعت اجزال بسیار دادن یقال اجزلت له من العطاء
ای اکثرت له و فلان جزل الرای اصلب و ستقیم و امراة جزلة بینة الجزالة اذا کانت ذات رای و لفظ جزل ای صلب سخت و ضد آن رکیک جزال ایضا بدل
فاک یقال جزلت بالشی جزلتین ای قطعته بقطعتین جزلة بالکسر ای قطعة عظیمة من التمر و بدانه من الجزال ای زمن صرام النخل جزل بفتحتین بشکوبا از ع کافه
جرل الغت منه جوزل کبوتر بچه و جوان و زرجبل خرابستان کوتاه جعلة یکی و کردن مجعل کذلک عم بفتحهما و قوله تعالی و جعلنی نبیا ای صیرنی
و جعلوا الملائکة الذین هم عباد الرحمن اناثا ای سموهم جعل بالضم مزد جعالة بالکسر کذلک جعیلة مثله جعل ضیاذ کوه غلطان و انواع جعلان
ای سیاه جعلان جماعت و جعل الماء بالکسر جعل اذا کثر فیه الجعلان جعال بالکسر دست مال دیگ و هو جعل بضمتین جماعت مثال
کتاب و کتب و اجعلت القدر ای انزلتها بالجعال و بانی مزد دادن و گشنی آمدن با ده سگ و سباع اجتعال گرفتن جعل ابر
بی آب جحفال بالضم صوف بسیار و آب آورد و سر جوش دیگ و هر چه به بسیاری وصف کنند از اجحفلة من صوف ای جزة منه و هو اسم مفعول مثل
قوله تعالی الامن اغترف غرفة و یقال دعوتهم الجفلی و الاجفلی و هو ان تدعو الناس الی الطعام عامة و یقال دعی فلان فی النقری لا فی
الجفلی و الاجفلی ای دعی فی الخاصة لا فی العامة و جار القوم اجفلة و ازفلة و جاؤوا باجفلتهم و ازفلتهم ای جماعتهم و قال
بعضهم الاجفلی و الازفلی الجماعة من کل شی جفل ای اسرع جافل ای منزعج اجفیل ترسنده و بددل اجفال گرسختن و شتاب
و شتافتن جفالة گروه مردم گریزان زیج مجفل و جافلة ای سریع و جفلت الریح بالتراب اذهبته و طیرته انجفال
برکنده شدن جفیل بالفتح بادبان جفول جماعت جل بالضم پوشش ستوران جلال جماعت اجلال جماعت جلال جمع الجمع و

وایضا جل همه معرب کل و جل الشی المعظمه جلی کار بزرگ جلل جماعت جلة بالضم ختو خوا جل بالکسر نامی گشت دروز و یقال له دق و لا جل
ای دقیق و جلیل جلة شتران کلان سال و هی جمع جلیل مثل صبی و صبیة و مشیخة مجلة ای مسنة مجلة بالفتح کتاب حکمت و ادب هرچه باشد از کتابها بجنبک و جلال الله
ای عظمته و یقال فعلته من جلالک جلالة بزرگی و بزرگ شدن و مسن شدن ع عرفا که و جلت الهاجن عن الولد ای صغرت جلالة بالتشدید ماده گاو
پلید خوار و فی الحدیث نهی عن لبن الجلالة جلال بالضم بزرگ جلالة ناقه بزرگ جلل بفتحتین کار بزرگ و کار آسان و هو من الاضداد و فعلت ذلک
من جلالک ای من اجلک جلیل بزرگ و مسن چیزی که از وی ازار خرگاه سازند جلیلة [illegible] جلائل جماعت جلجل و احد جلاجل و هو معروف و هو سهم من سهام ایضا
جلجلة آواز تنک جلجل و بانگ رعد و جنبانیدن چیزی بدست مجلجل ابر با رعد و تجلجل فی الارض ای ساخ فیها و دخل و تجلجلت قواعد البیت ای تزلزلت
و فی الحدیث ان قارون خرج علی قومه یتبختر فی حلة له فامر الله الارض فاخذته فهو یتجلجل فیها الی یوم القیمة حمار جلاجل بالضم خر [illegible] آواز جلجلان کشنیز تخم
السمسم فی قشره قبل ان یحصد و هو الصاجة القلب یقال اصبت جلجلان قلبه جلول بیرون شدن از شهری بشهری دیگر ع عرفا که و هم قوم جالة جل با
پشک ستور برچیدن ع مر و اخضر و منه سمیت الدابة التی تاکل العذرة جلالة اجتلال کذلک جلة پشک گوسپند و شتر یقال ای خرج فلان و قومه
الجلة و الوالة و هم یجتلون یجلة ای یلتقطون البعرة اجلال بزرگ قدر گردانیدن فلان ما اجلنی و لا احشانی ای ما اعطانی جلیلة و لا حاشیة فالجلیلة
التی تجت بطنا واحدا و الحاشیة صغار الابل و یقال ما اجلنی و لا ادقنی ای ما اعطانی کثیرا و لا قلیلا و یقال ماله جلیل و لا دقیق ای ماله ناقة و لا شاة
تجلیل فراگرفتن و جل بست اسب افگندن مجلل از فرا گیرنده همه زمین را باران مجلل چیزی را شدن تجلله ای اخذ جلاله تجال بزرگ نمودن فلان یتجال عن
ذلک ای یترفع عنه جلولاء بالمد نام دیهی بفارس جلولی منسوب بوی جمل بفتحتین شتر نر جمال و جمالات و جمائل جماعت و بدار چیزی از مدیح جامل شتر گله
باشتربانان و سبانان قال ابن السکیت یقال للابل اذا کانت ذکورا و لم تکن فیها انثی هذه جمالة بنی فلان و قری کانه جمالة صفر و اجمل البعیر ای صار جملا
اذا اربع جمالة شتربان مثل الحمالة و الحمارة جمال خوبی و خوب شدن ع عرفا ضها جمیل نعت منه و ایضا پیه گداخته جمیلة جمیلة جملاء نعت منه مونثة جمال
بالضم و التشدید اجمل من الجمیل جمیل بالتصغیر مرغی جملان بالکسر جماعت مثال کعیت و کعتان جمل بالضم و سکون نام زنی جملة همه جمیل جماعت اجمال جملة
گردن و حساب و نیکویی کردن کسی را و نیکو کردن کار و پیه گداختن و بسیار شدن شتر جمل بالفتح پیه گداختن ع عرفا ضه اجتمال کذلک مجاملة
نیکویی و خوبی کردن با کسی جمل جمالی بالضم مشدد و الیاء عظیم الخلق ناقة جمالیة تشبه بالفحل من الابل فی عظم الخلق حساب الجمل بالضم و التشدید
از حساب جمل العینار رسن کشتی که از ملس نیز خوانند و قرا ابن العباس حتی یلج الجمل بالضم و التشدید تجمیل آراستن تجمل خوبی نمودن و پیه گداخته
خوردن و منه قیل للمراة تجملی و تعففی ای کلی الشحم و اشربی العفافة و هی ما بقی فی الضرع من اللبن جول جولان گرد بر آمدن ع عرفا ضه اجتیال اجیال
کذلک جمع [illegible] ستوران خرد جولان بالتسکین کوچ بی نشام اخاله برگردانیدن یقال فی المیسر اجل السهام تجوال برگشتن تجویل مثله جلت هذا
ای احرزه منه و اجتلبه کذلک و تجاولوا فی الحرب ای جال بعضهم علی بعض و کانت بینهم مجاولات مجول بالکسر ما لجه و سیر جول بالضم دیوار سرچاه جمال
مثله اجوال جماعت یقال ما له جول ای عقل و عزیمة تمنعه مثل جول البیر جهل نادانی خلاف العلم و نادانستن جهالت کذلک ع عرفا فه تجاهل
نادانسته آوردن تجهال نادان شمردن و سبک داشتن تجهیل نادانی منسوب کردن مجهلة کاری که بر جهل دارد کسی مجهل بالفتح بیابان بی کوه و نشان
و یقال کان ذلک فی الجاهلیة الجهلاء تاکید للاول یشتق له من اسمه ما یوکد به کما یقال وتد واتد و لیلة لیلاء یوم ایوم جیل ترک و روم و جیل من
الناس ای صنف جیلان بالکسر قومی در بحرین ترتیب داده کسری جیلان بالفتح حی از عبد القیس جیلان الحصی ما احالته الریح منه حبل ... جبل
جبال اجبل جماعت و عهد و امان و سوستکی و ریگ توده دراز کشیده و بی و رگ گردن و رگ بازو و فی المثل هو علی حبل ذراعک ای فی القرب مسک
حبلة بالضم میوه درخت [illegible] دارد فی الحدیث لقد راتینا مع رسول الله صلعم و ما لنا طعام الا الحبلة و ورق السمر و نوعی از پیرایه که در جبیل باشد
حابل سو سیاره جله خوار حبل بالکسر سختی حبول جماعت و یقال للواقف مکانه کالاسد لا یبرح حبل [illegible] حبل بفتحتین بار شکم حبلت المراة و هی حبلی و نسوة حبالی

لانه لیس لها افعل ففارق جمیع الصغری والاصل حبالی بکسر اللام مثل حبیر ثالثه الف انکسر الحروف الذی بعدها کمساجد وجعافر ثم ابدلوا من الیاء
المنقلبة من الف التانیث الفا فقالوا حبالی بفتح اللام للفرق بین الفنین کما قلناه فی صحاری ولیکون حبالی کحبلی فی ترک صرفها لانهم لو لم یبدلوا لسقطت
الیاء لدخول التنوین کما تسقط فی جوار حبلی حبلکو حبلاوی منسوب الیه قال ابو زید یقال حبلی فی کل ذات ظفر و یقال کان فی حبل فلان ای وقت حبل امه
به حبل الحبلة نتاج النتاج وولد الجنین و فی الحدیث نهی عن بیع حبل الحبلة حبلة بسکون الثانی درکه شاخ رز حبالة بالکسر دام حابل دام گسترنده وتار
و فی المثل اختلط الحابل بالنابل یعنی آمیخت تار و پود احبال بستن کردن محبول صید در آویخته بدام حابول رسنی که بوی بر درخت خرما بالا روند حبّاب
صید کردن بدام محتبل الفرس پیوند سم اسپ حبال بالکسر نام مردی حبنل نام مردی و مرد کوتاه بالا و پوستین یقال ما لی عنه حنتال
و حنتال بالضم ملین و مهموزای به حنتئل نوعی از درخت کوه و مرد کوتاه حثالة بالکسر پوست جو و برنج و خرمای کوفته و کنجاره حثال سبوس آرد دادن
کودک را محجل بالفتح والکسر بند و پای برنجن تحجیل سپیدی دست و پای ستور فرس محجل اسپی که چهار دست و پای او سفید باشد محجل الرجلین مطلق الیدین
اسپی که پایها سفید باشد و لا یکون التحجیل واقعا بید او یدین ما لم یکن معها او معهما رجلا او رجلان فان کان محجل ید و رجل من شق فهو ممسک
له من مطلق الایاسر او علی العکس وان کان من خلاف قل او کثر فهو مشکول حجلان رفتار بندی در مرغ و جهیدن رفتن عغ فاضه و که
حاجلات الابل الصغار التی ضربت سوقها فمشت علی بعض قوائمها و حجلت البعیر اذا اطلقت قیده من یده الیسری و شددته فی الاخری حجلة
بالتحریک خانه عروسی حجال جماعت و کبک حجل بفتحتین حجال جماعت حجلی بالکسر جمع حجل لم یجی الجمع علی فعلی بالکسر الا حرفان حجلی جمع ظربان و حجلی
جمع حجل و کبک دستبکر در یزه حجلة یکی حجلا کو سپیده سپید سیماه حجلة شیشه فسراخ و حجلت عینه ای غارت تحجل نام اسپی حدل میل کردن بستم عغ فالکه
صلة یفعل یقال حجل حدل آنکه غیر عدل احدل مرد کثر میان کتف و گردن بسوی سینه بیرون آید و قوس حدل لا کمان سینه بیرون آمده حذل بالضم کرانه پیراهن و ازار
حذل بالتحریک افتادن مژه عغ کرخذ یقال حذلت عینه اذا سقطت هدبها و نوعی از حبوب که نان سازند حذال بالفتح شلم که از بن درخت بیرون آید
حرمل بفتحتین را نحرمل سپند حرزال ای ارتفع حرنبل کوتاه استوار خلقت حسیل بالکسر بچه سوسمار که از بیضه بیرون آمده باشد
حسول جماعت ابو الحسل سوسمار و فی المثل لا آتیک سن الحسل ای ابدا لان سنها لا تسقط ابدا حتی تموت حسل کوساله حسلة مونثه حسالة بالضم مثل حثالة
سبوس محسول مال الحاهر و نحا بکار نا آمدنی از هر چیز حسلة ای رذلة حسل به ای خس خطه فلان یحسل نفسه ای یقصر و یرکبها الدناة حسیلة خرمای خشک تا
حسکل بکسرتین بچه سوسمار و از هر جانوری حساکل جماعت تحصیل آماده کردن حاصل الشی و محصوله البقیة و نفاده حصائل
بقایا حصیلة یکی محصلة زنی که خاک معدن گردارد تحصیل الکلام رده الی محصوله حصیل الفرس اذا اشتکی بطنه من اکل التراب الذی علی النبت حصل
بالتحریک غوره خرما سخت ناشده حصلة یکی احصل النخل غوره کرد حصالة بالضم آنچه بماند و باشد در خرمن از حبوب صلة سنگ این مرغ حوصل جماعت و حوصلة
الطیر طالما حوصلة یقال سنحو ضلی و جلبری حظل باز داشتن از تصرف و حرکت عغ فاضه صلته یعلی حل حظل حظال مرد سخت تنگ گیر در خانه
حظلان بکسر الحاء ای فیهم حظلان بفتحتین رفتار خشمگین حنظل درخت تلخ حنظلة یکی حظل البعیر بالکسر اذا اکثر من اکل الحنظلة فهو حظل و ابل حظالی حنظلة ایضا قبیلة بزرگ
از بنی تمیم و یقال لهم حنظلة الاکرمون حفل باک داشتن و گرد آمدن عغ فاله احتفال کذلک و عنده حفل من الناس ای جمع محفل محفل جای گرد آمدن ضرع
حافل پستان پر شیر و شعبة حافل و واد حافل ای کثیر السیل حفلت السماء حفلا ای جد وقعها و حفلة ای جلوبة فحفل و تحفل لا تحفل به باک مدار بوی و حفلت به
ای مالیت به حفالة بالضم سبوسه هر چیز یقال هو من حفالتهم ای و حثالتهم ای ممن لا خیر فیهم رجل ذو حفلة مبالغه کنند در هر چیزی و المحفلة اذ اجد فیه
تحفل الوادی بالسیل امتلاء تحفیل چند گاه نادوشیدن ناقه را بجهت عغ فروختن تا بزرگ پستان و پر شیر نماید شاة محفلة مصراة و کذلک نهی رسول الله صلی الله علیه
السلام عن التصریة والتحفیل حقل کشت برگ بیرون آورده سبز نا به سطبر نا شده و زمین خوش پاکیزه حقلة یکی و فی المثل لا تنبت البقلة الا الحقلة حقلة ایضا
درد شکم از تره خاک آلوده خوردن و قد حقلت الابل حقلة احقال جماعت حقیلة آب تره در شکم حقیل نام موضعی محاقلة فروختن کشت

حکل بکار رفته است تیرہ برزہ سرانجام کار و از جای بر نیامدن تیرش بسی از جای باز ماندن بنجعال عنه و قد نهی عنه و کلمه داده ... ...
بالضم آنچه شنیده نشود و صوت و معنی آواز سخن و یقال فی لسانه حکلة ای عجمة لا یبین الکلام و احکل علی الخبر ای اشکل و حکل شکل حکل کوتاه
ناکس حل گشادن گره ع مرو فاصله الحلال الازم منه و روعن گشادن و فرود آمدن جا حل محل کذلک محل الضیاجای فرود آمدن و یقال حللت بالقوم بمعنی
حلال بالفتح حلال شدن حل بالکسر کذلک ع فاکه و واجب شدن یقال حل العذاب علیهم یحل بالکسر ای وجب و یحل علیهم بالضم ای نزل و قری بهما قوله تعالی
فیحل علیکم غضبی بیرون آمدن زن از عدت یقال احلت المراة ای خرجت من عدتها و حل الدین یحل بالکسر ای انقضی اجله حلولا و بیرون آمدن جامی از حرم
احلال الذلک حل بالکسر حلال ضد حرام او لقب دی رجل حل و حلال از حرام بیرون آمده یقال انت حل و انت حرم بالضم والکسر والحل ایضا ما جاوز الحرم و یقال
با حالف اذکر حلالا ای استثن و قوم حلة ای نزول و فیهم کثرة و هی حلال بالکسر حلة محلة ایضا و حلول محله رسیدن قربانی و هی موضع النحر قوله تعالی حتی یبلغ
الهدی محله و یقال هو فی حله صدق ای محلة صدق محالة لغتیتین جای باش و جای فرود آمدن مکان محلال جای که در وی بسیار فرود آیند محل الدین مهلت
دام حلال ضیافه برد یانی حلة یکی و ایضا ازار و رداء ای السمی حلة حتی الصیر ثوبین حلیل شوی حلیلة زن بمرد و زن فرود آینده بجای احلیل بکسر بیرون
سوراخ نره و سوراخ پستان و یجمع علی احالیل و منه اشهبا الاشخوب بالاحالیل احلال فرود آوردن و حلاله کردن زن را و بها بهای حلال دادن و بجای حلال
یعنی غیر محرم محلتان بالضم دیگ و دستاس محلات دیگ و دستاس و دلو و کارد و تیر ای من کانت عنده هذه الآلات حل حیث شاء و یقال احلت الشاة ای نزل
اللبن فی ضرعها بلا نتاج محلل فی النکاح حلال کننده سه طلاقه را و محلل فی السبق در آینده در رهان شتر بشرط آنکه اگر سبق یابد بگیرد و اگر مسبوق شود ندهد و
احل نفسه ای استحق العقوبة مکان محلل ذا اکثر الناس من الحلول حلال فرود آمدن تحلل استثنا کردن و سوگند استحلال حلال شمردن تحلة از جای
جنبانیدن کسی را و از آمدن شتر را یقال حلحلت بالناقة اذا قلت لها حل بالتسکین و هو زجر للناقة و حوب زجر للبعیر و حل ایضا بالتنوین فی الوصل تحلل
و روشدن از جای تحلیل حلال گردانیدن و هو ضد التحریم یقال حللته تحلیلا و تحلة و یقال فعلته تحلة القسم ای فعلت بما حللت به یمینی و لم ابالغ و منه قوله تعالی
قد فرض الله لکم تحلة ایمانکم و فی الحدیث لا یموت للمومن ثلثة اولاد فتمسه النار الا تحلة القسم ای قدر ما یبر الله تعالی قسمه فیه بقوله تعالی و ان منکم الا واردها
کان علی ربک حتما مقضیا ثم قیل لکل شیء لم یبالغ فیه تحلیل یقال ضربته تحلیلا احلل لغتیتین بسی بی ستوه فهو احل بین الحلل حلاحل بالضم مهتر زیرک حلاحل
بالفتح جماعت حمل بالکسر بار پشت و بسر برداشتن ع فاکه و منه قوله تعالی و ساء لهم یوم القیمة حملا ای وزرا حمل بالفتح بار شکم و بار درخت و بار کردن
قال ابو درید فی حمل الشجر لغتان الفتح و الکسر و یقال حملت المراة و الشجرة حملا و منه قوله تعالی حملت حملا خفیفا و یقال امراة حاملة و حامل اذا کانت
حبلی فمن قال حامل قال هذا نعت لا یکون الا للاناث و من قال حاملة بناه علی حملت فهی حاملة و اذا حملت علی ظهرها او علی راسها شیئا فهی حاملة لا غیر
لان الهاء انما تلحق للفرق فاما ما لا یکون للمذکر فقد استغنی فیه عن علامة التانیث فان اتی بها فهو علی الاصل هذا قول الکوفیین و اما قول البصریین فانهم یقولون
هذا غیر مستمر لان العرب تقول رجل ایم و امراة ایم و رجل عانس و امراة عانس مع الاشتراک و قالوا امراة مصبیة و کلبة مجربة مع غیر الاشتراک قالوا فالصواب ان
یقال قولهم حامل و طالق و حائض و اشباه ذلک من الصفات التی لا علامة فیها للتانیث فهی اوصاف مذکرة وصف بها الاناث کما ان الربعة و الراویة
و الخجاة اوصاف مونثة وصف بها الذکران حملة بفتحات جمع حامل یقال هم حملة العرش و حملة القرآن حملة بسکون یک آهنگ کردن بجنگ متعد بعلی و حرب اتحمل
قومی و حمل علی نفسه ای جهد ها فی السیر و حملت به حمالة ای کفلت و حملت ما دالله و احتملت بمعنی قال الشاعر شعر اذلت فلم احمل و قالت فلم اجب لعمر ابیها انني
لظلوم * حمل لغتیتین بره حملان بالضم جماعت و اول برج حمال باری دادن به برداشتن و احملت الناقة فهی محمل اذا انزل لبنها من غیر حبل و
ذلک المراة و استحمله ای سأله ان یحمله و حملة الرسالة ای کلفته حملها و تحمل الحمالة ای حملها
و تحملوا و احتملوا بمعنی ای ارتحلوا و تحامل علیه ای مال و تحاملت علی نفسی ای تکلفت الشیء علی مشقة
متحامل بفتح المیم قد یکون موضعا و مصدر القول فی المکان هذا متحاملنا و فی المصدر ما فی و فلان متحامل

تحامل و ما علی فلان محمل مثل مجلس ای معتمد محمل بارگیر محامل جماعت محمل کافه دوال شمشیر حمالة بالفتح آنچه بر داشته شود از دیت و تاوان و سران
حمالة بالکسر نام اسپی بود دوال شمشیر حمائل جماعت قیل حمائل السیف لا واحد لها من لفظها و واحدها محمل کالفه حمولة بالفتح بارگی و فعول تدخله الهاء اذا کان بمعنی
مفعول بها حمولة بالضم بارها حمول بلاهاء الابل التی علیها الهودج کانت فیها نساء او لم تکن حمیل الذی یحمل من بلده صغیرا ولم یولد فی الاسلام و آب آورده
و بدزن فتاده و پسرخوانده حمل کمرضی **حول** توانائی و حیلت و سال و گذشتن حملة بعلی و یک ساله شدن کودک و سر آمدن یقال حالت الدار و حال الغلام فهو حول
و برگشتن کمان از حالت اول و کثر شدن و هی عم **فاضة** و کل ذی حافر اول سنة حولی و الانثی حولیة والجمع حولیات حول برجستن بر اسپ و بر نشستن و از
عهد برگشتن و برگشتن گونه روی و مانع شدن میان دو چیز و بجای دیگر گشتن و جنبیدن حیال بالکسر آبستن ناشدن ناقه و نخل بعد از گشتن دادن و هی حائل حیال
و یقال قعد حواله و حوالیه و حوالیه و لا تقل حوالیه بالکسر و قعد حیاله و بحیاله ای بازائه و اصله الواو و الحول بالضم الحیال و ایضا جمع حائل من النوق و یقال
حائل حول و حولل قال الکسائی اذا لم تحمل الناقة اول سنة یحمل علیها فهی عائط و حائل و جمعها عیط و عوط و عوطط و حول و حولل فاذا لم تحمل السنة المقبلة
ایضا فهی عائط عیط و عائط عوط و عوطط و حائل حول و حولل و منهم یجعل عوطط مصدرا ولا یجعله جمعا و کذلک حولل و یقال هو حولة من الحول ای داهیة من الدواهی
حولا بالضم و الکسر پوست که با بچه بیرون آید از شکم و آب که بر سر کودک بیرون آید بوقت زادن و ی قال الخلیل لیس فی الکلام فعلاء کافه مع المد الا حولاء و عنباء
و سیراء حالة گشت هر چیزی حال حالات احوال جماعت حال ایضا گل سیاه و فی الحدیث ان جبریل قال اخذت من حال البحر فحشوت فمه یعنی فم فرعون حین اغرق
و گرد و نیچه کرده و بشتواره و حال متن الفرس وسط ظهره موضع اللبد حائل شتر نازاینده و شتر بچه ماده لانه اذا نتج وقع علیه اسم تذکیر و تانیث فان الذکر سقب
والانثی حائل یقال نتجت الناقة حائلا حالت سنة و لا احول [illegible] ای زمت ائم حائل تحول گشتن از جا بجای و الاسم الحول و منه قوله تعالی لا یبغون عنها حولا و بشتواره
بر داشتن و حیلت کردن احالة محال گفتن و جستن بر پشت اسپ و احال الرجل اذا حالت ابله فلم تحمل و روی آوردن بر کار و یقال احال علیه بالسوط یضربه ای اقبل
و فی المثل [illegible] واحال یعدو و بر نشستن بر [illegible] و سال گشت شدن بر ای طعام و جز آن فهو محیل و محول و حوالت کردن و ام اذا قال احال علیه بدینه و الاسم الحوالة
و یکسال بجا بودن یقال احال الرجل بالمکان و احول و ریختن آب از دلو و نگونسار کردن دلو را محاولة خواستن چیزی بکاری [illegible]
و برگردانیدن لازم و متعدی محالة بالفتح چاره یقال المرء یعجز لا المحالة و یقال الموت آت لا محالة یعنی ناچار رجل حولة مثال همزة محتال [illegible] یقال
هو احول منک ای اکثر حیلة منک و ما احوله فی التعجب و رجل حول بالضم و التشدید ای بصیر بتحویل الامور و هو حول قلب و احتال من الحیلة و احتال علیه بالدین
من الحوالة احول کار حول لعیتین مصدر ع **کافه** یقال حولت عینه فهو احول و احولت بتشدید اللام کذلک و احولتها انا استحالة محال شمردن و شدن و یقال تحلت
الشیء ای نظرت هل یتحرک ارض مستحیلة ای لیست مستویة لانها استحالت عن الاستواء الی العوج و کذلک قوس مستحیلة **حیلة** بالفتح بزان المسباء حیلة بالکسر
دستان و چاره و هو من الواو و یقال لا حیل و لا قوة لغة فی لا حول و لا قوة و هو احیل منک ای احول منک اذا کان اکثر حیلة و ما احیله لغة فی ما احوله و یقال
ما له حیلة و لا احتیال و لا محال بمعنی واحد **فصل الخاء** **خبل** بالسکون تباهی خبول جماعت و ایضا قطع الایدی و الارجل خبل لغتین [illegible]
یقال بنو فلان یطالبون بخبل ای بشیء من اهل الارض و قد خبله و خبله و اختبله اذا افسد عقله او عضوه رجل مخبل کانه قطعت اطرافه و مخبل ایضا نام شاعری معروف و هو خبل ای
متوعلی اهله مخبل بکسر الباء روزگار و یقال فلان خبال علی اهله ای عناء خبال ایضا تباهی و منه قوله تعالی لو خرجوا فیکم ما زادوکم الا خبالا و نام آبی در
اما الذی فی الحدیث من قفا مؤمنا بما لیس فیه وقفه الله فی ردغة الخبال حتی یجیء بالمخرج منه فیقال هو صدید اهل النار و قوله قفا ای قذف و الردغة الطینة خبال ستور
بچارت دادن تا شیر او را بخورد و باز بشنید **ختل** فریفتن عم **فاضة** و که مخاتلة کذلک تخاتل فریفته شدن **ختلة** بالسکون الحرکة فرود ناف تا زهار
**خجل** تفتیش سر گشتگی و بیخودی از شرم عم **کافه** و فرو ماندن از نعمت و فی الحدیث انکن اذا شبعتن خجلتن ای اشرتن و بطرتن اخجال تعد
منه خجل مرد شرمگین و به خجلة بالفتح ای حیاء خجل بکسر جامی بسیار آب و علف و فی حدیث ابی هریرة ان رجلا اضلت له انیق فاتی علی واد خجل
مغن معشب فوجد انیقه فیه **خدل** خدالة پری و آگندگی ساق و بازو و امراة خدلاء لعنت منه خدلم بکسرتین کذلک و المیم زائدة و اعتال

یخذلها الخذل بالضم خذلان بالکسر وا گذاشتن و باز ماندن آهو از رمه خود ع فاضه و یقال خذلت الوحشیة اذا اقامت علی ولدها تقبال
هو مقلوب لانها ما المته و آیه و تخاذلت رجلاه مثلی بلاده ای ضعفتا خذل عنه اصحابه ای احملهم علی خذلانه تخاذل یکدیگر را فرو گذاشتن رجل خذلة مثال
همزة ای خاذل لا یزال یخذل خذعل بکسرتین زن گول خردل سپندان خردلة یکی ازوی و بریدن گوشت بالذال المعجمة ایضا خرمل
بکسرتین زن گول اخزال ریده شدن اختزال بریدن یقال اختزله عن القوم مثل اختزعه خزلی و خیزلی نوعی از رفتار و خزعل مشیة فی
عرج فیه بها خزعال ای ظلع قال الفراء لیس فی الکلام فعلال مفتوح الفاء من غیر ذوات التضعیف الا حرف واحد هی خزعال و زاد ثعلب قهقار
قیل هو قهقر و زاد ابو مالک قسطال هو الغبار واما فی المضاعف ففعلال فیها کثیر الخزخزال و قلقال خزعبیل ضلالة خیرهای باطل خزعبیلة سخنهای
خنداننده یقال ای بعض خزعبیلاتک مخنول بالحاء والخاء گیر بکار نا آینده رجل مخسل و رجال خسل و خسّال ای ضعفا خشل بحرکة و سکون مقل
و خشک دانه مقل خشلة یکی و سرهای دست برنجن و خلخال اخشل بلا یابزهر خیر و قد تخشل ای ذل خنشلیل روان خصل آنچه بوی پیمان بندد نضال
جزان ج تخاصل القوم ای تراهنوا فی الرمی یقال احرز فلان خصله و اصاب خصلته اذا غلب و خصلت القوم خصلا فضلتهم ع فاضه خصلة خو خصلة
بالضم یکدسته موی و نشیم و جزان خصل شاخهای درخت سرها فرو دافگنده خصیلة گوشت ران و بازو مخصل بالکسر شمشیر بران لغة فی مفصل اخضال
تر کردن اخضل تر نبات نازک خضیلة مرغزار سبز اخضال بضیضال تر شدن اخضیلال بسیار شاخ و برگ شدن درخت خضلة بضمتین مشددة اللام الخصب
و نضارة العیش خطل بفتحتین سستی و سخن سست و تباه گفتن ع کافه ازن خطلاء گوش سست ثلثه خطل بالضم رمه گوسپندان گوشهای سست
افتاده اگرما و کذلک الکلاب اخطل نام مردی و نعت ریح خطل ای مضطرب رجل جواد خطل ای سریع الاعطاء و اخطل فی کلامه ای افحش خیطل گربه
خنطول بالضم مع النون نره و شاخ دراز خناطیل گلهای گاو و شتر خنظوانة بالضم یکی خنعبیل پیراهن آستین خنعلة بوستانبان آن تخنعل پوشیدن آن
لازم خل سرکه و مرد ضعیف با خلل و راه در ریگ یقال حیة خل کما یقال افعی صریمة و جامه کهنه و یقال ما هو بخل و لا خمر ای لا خیر فیه و لا شر و سگالیدن
زبان شتربچه تا شیر نمکد ع فاضه و پیچ در گلیم جستن و درویش شدن خلة بالفتح خود حاجت و درویشی و شتربچه و رخنه و می ترش خلة بالضم علف
شیرین یقال الخلة خبز الابل والحمض فاکهتها و اذا انسبت الیها قلت بعیر خلّی و ابل خلیة ارض مخلة کثیرة الخلة لیس بها حمض و دوستی و دوستی بیشوی
فیه المذکر والمونث لانه مصدر و قد جمع علی خلال خلة بالکسر پوشش نیام شمشیر و دوالش کمان و آنچه در میان دندان ماند خلل و ستی خلل بفتحتین گشادگی و
خلال ج حجاب و قری بها قوله تعالی فتری الودق یخرج من خلاله و من خلله و هی فرج فی السحاب یخرج منها المطر و تباهی کار خلال بالکسر دندان کاو اخلة ج عیبت
و دوستی کردن با هم خلال بالفتح غوره خرما خلیل دوست و درویش ج اخلاء خلیلة مونث خلالة بالضم آنچه از دندان کاوی افتد و از میان انگشتان بیرون
آید یقال فلان یاکل خلالته و خلته مایخرج من بین اسنانه اذا تخلل وهو مثل خلالة ثلث لغات دوستی خلال ج خلول لاغر و کم گوشت شدن ع فاضه
یقال خل لحمه و یقال فصیل مخلول ای مهزول و فی الحدیث ان مصدقا اتاه بفصیل مخلول و یقال عم فی دعائه و خل و خلّل ای خص خلال درویش کردن
یقال اخل به ای افقره و حاجتمند گردانیدن یقال ما اخلک الله الی ای ما احوجک و چرانیدن شتر در علف شیرین و تباه بار آوردن نخل و واماندن مردم
جای خود را یقال اخل فلان بمرکزه ای ترکه اختلال حاجتمند شدن خصلة بالی و منه قول ابن مسعود علیکم بالعلم فان احدکم لا یدری متی یختل الیه ای یحتاج
الناس الی ما عنده و لاغر شدن و تیر دوختن تخلل خلال کردن دندان و سپری شدن چیز و باران به یکی جای مخصوص باریدن و در میان قوم شدن خلخال بالفتح پای
برنجن خلاخیل ج عیبت خلخل لغة فیه او مقصور منه تخلیل سرکه کردن و انگشتان میان یکدیگر آوردن و محاسن وقت وضو تخلل خلال کردن و وضو خمل ریشه و پرزه جامه
و نهالین گرد خمیلة درخت انبوه و ریگ توده با درختان خمال بالضم لنگی ستور خامل گمنام بقید خمول مصدر منه ع فاضه خمال متعد منه خائل نگاهدارنده خبر یقال فلان یخول
علی اهله ای یرعی علیهم تخویل دادن و مالک گردانیدن چیزی یقال خوله الله الشیء ای ملکه ایاه و خول المال خوله ای استرعاه القیام علیه یقال هو خال مال و خائل مال ای حسن
القیام علیه تخول تیمار داشتن و تعهد کان النبی صلی الله علیه و سلم یتخولنا بالموعظة مخافة السآمة والاصمعی یقول یتخوننا بالنون ای یتعهدنا و تخولت علی فلان خالا من الخزای ای خلت

و توسمت خال الرجل حشمة خائل واحده وهو اسم يقع على العبد والامة خال برادر مادر اخوال جماعت و علم لشکر و نوعی از جامها خالة خواهر مادر خال ایضا جید
ستور در رفتار و گیاهی خوله خویشی از جهت مادر یقال بینهما خولة استخالة استخال الخال گرفتن کسی را و خال خواندن بعاریت خیرستن ستور از وی انقطاع گیرد
خول نام زنی خولان قبیلة از یمن یقال تطایر الشرر اخول اخول ای متفرقا و هو الشرر الذی یتطایر من الحدید الحار اذا ضرب و ذهب القوم اخول اخوال اذ انفرقوا
اشتی و بنا اسمان جعلا اسما واحدا و بنیا علی الفتح بمعنی تفرقوا شتی خیال بالفتح خیالة شخص و آنچه دیده شود بخواب صورة و چز آن خیال چلمی که بجهت رمانیدن
مرغان برپا کنند و زمینی مرنبی تغلب الخیل اسپان سواران و منه قوله تعالی والخیل والبغال قوله تعالی و استفزز من استطعت منهم بصوتک واجلب علیهم بخیلک
و رجلک خیالة ایکه با بان خال ایضا نقطه سیاه که بر اندام باشد و نشان خیلان جماعت رجل اخیل دخال ناک و کذلک مخیل و مخول مثل مکیل و مکیول و یقال نحو
مثل مقول و تصغیره خییل فمن قاله بالیاء و خویل بالواو و کبر و نرک منشی خیلا بضافه ممدود و بالکسر مثله ایضا یقال هو ذو خال و خیلاء و ذو
مخیلة ای ذو کبر و نام کوهی و ابر یقال ما احسن خالها و مخیلتها ای خلاقتها للمطر و اخالت السحاب و اخیلت و خایلت اسرحی المطر و تخیلت السماء ای تغیمت
و یقال خلت فیه خالا من الخیر ای توسمت و رایت فیه مخیلة و تخولت فیه خالا کذلک و الخال ایضا ثوب من ثیاب الجمال و قد خال الرجل فهو خائل ای
متنحر خالة جماعت مثل بایع و باعة و کذلک رجل اخائل بالضم ای مختال مثل قولک رجل ماتر و اوابر ای قاطع الرحم و یقال فلان مخیل للخیر ای خلیق له
ارض متخیلة و متخایلة التی بلغ نبتها المدی و خرج زهرها خیل خیلة خیلولة مخیلة گمان بردن عع کافه و فی المثل من یسمع یخل و هو من باب ظننت
و اخواتها التی تدخل المبتدا و الخبر فان ابتدأت بها اعملت و ان وسطتها او اخرت فانت بالخیار بین الاعمال و الالغاء و تقول فی مستقبله اخال یا عن
نفسک اخال بکسر الهمزة و هو الافصح و بنو اسد یفتحونها علی القیاس اخالة مشتبه شدن یقال هذا امر لا یخیل لا یشتبه و خیلت الناقة و اخیلتها اذا وضعت
قرب ولدها خیالا لکیلا یقربها الذئب و خیل الیه یستعمل مجهولا ای تشبه و خیلت علیه ای وجهت التهمة الیه و خیلت علینا السماء اذا رعدت و برقت و تهیأت
للمطر و تخیلت علیه ای اخترته و تفرست فیه الخیر و خیل له انه کذا ای تشبه و تخایل مثله و یقال ایضا تخیله فتخیل کما یقال تصورته فتصور لازم متعد خایلة
برابری کردن اخیل نام مرغی که آنرا ابقال برد ارند و نام مردی و هو منصرف فی النکرة و بعضهم لا یصرفه فی المعرفة و لا فی النکرة و یجعله فی
الاصل صفة و بنو الاخیل حی از بنی عقیل رهط لیلی الاخیلیة **فصل الدال** **دال** بفتحتین نوعی از رفتار عع بفتحها دولول بالضم
سختی و آلیل جماعت یقال وقع القوم فی دولول ای فی اختلاط من امرهم دئل ضاک جانوری چون راسو وی از کنانة قال احمد بن یحیی لا نعلم
اسما جاء علی فعل غیر هذا قال الاخفش و الی المسمی بهذا نسب ابو الاسود الدؤلی الا انهم فتحوا الهمزة علی مذهبهم فی النسبة استثقالا لتوالی الکسرتین مع یاء النسبة کما
الی نمر نمری و ربما قلبوا الهمزة واوا و قالوا ابو الاسود الدولی لان الهمزة اذا انفتحت و قبلها ضمة فتخفیفها ان تقلبها واوا محضة کما قالوا فی جؤن جون و فی مؤن مون
قال ابن الکلبی هو ابو الاسود الدیلی فقلبت الهمزة یاء حین انکسرت فکسرت الدال مجاورة لتسلم الیاء کما فی قیل و بیع **دبل** گرد آوردن و بهیدن
بقمه عع فاصنه و کله و دبله بالضم یک دسته از هر چیز دبول نیرو دادن زمین را بسرگین و جز آن و سرستن هر چیزی و کل شیء اصلحته فقد دبلته و دملته دبول
خوضها ای خرد دبل بالکسر سختی یقال دبلا دبیلا کما یقال ثکلا ثاکلا دبیلة بالتصغیر ریش غربیلات و نوعی از بیماری و سختی یقال دبلته الدبیلة ای
اصابته الداهیة دوبل خر خطائی خرد اندام و لقب مردی **دجال** نام مسیح کذاب و گروه بزرگ دجالة مثله و دجلة بالکسر جوی بغداد بغیر الف و لام بعید بذجل قطران
المیدة دجل همه اندام شتر بقطران اندود او دجلته علی المساعر فذلک الدش **دحل** مغاکی در زمین و وادی دحل و دحال و دحلان جماعت دمردی سار
ضیقت و دحلت فیه آدحلت فی الدحل عع بفتحهما دحل جاه فراخ اطراف و دحلت البیر ای حفرت فی جوانبها دحول حاهی دام صیاد دحل حیل بکسر
مرد فربه کوتاه **دخول** در آمدن عع فاصنه ادخال التشدید کذلک ادخال بالتخفیف در آوردن مدخل کذلک و ایضا در آورده قوله تعالی رب ادخلنی مدخل
صدق و تدخل الشیء اندخل قلیلا قلیلا و قد اخلنی منه شیء دخل بالسکون بامد خیری و هو خلاف الخرج و عیب و تهمت یقال تری الفتیان کالنخل و ما یدریک ما
الدخل و کذلک دخل بالتحریک یقال هذا الامر فیه دخل و دغل قوله تعالی ولا تتخذوا ایمانکم دخلا بینکم ای مکرا و خدیعة و هم دخل

في بني آدم اذا انتسبوا معهم وليسوا منهم مدخل در آمدن وجاي در آمدن يقال دخلت مدخل صدق ومدخلا حسنا وقرئ قوله تعالى رب ادخلني مدخل صدق
بالفتح ايضا داخلة الازار طرفي كه بتن رسد وداخلة الرجل نهاني مرد دخلة بالضم كذلك يقال هو عالم بدخلته ودخيل دخلل آنكه در كار كسي مداخلت كند
دخل مرغيست خرد دخاخيل جماعت ودعلت كه از بيخ درخت رسته باشد دخال شتر آب خورده را ميان دو شتر تشنه در آوردن در آب خورد دخل فلان فهو
مدخول اي في عقله دخل بالتحريك و دخلة مشددة ومخففة زنبيل خرما ونخلة مدخولة اي عفنة الجوف يعني ميان پوسيده وزن شوي ديده مدخول الا غر دخلل
بالفتح موضعي دربلة نوعي از رفتار درقل مثال سجل نوعي از جامه دركلة بكسرتين نوعي از لعبت وبازيچه دعبل بكسرتين شتر بلند ونام شاعري دم
دغل بفتحتين تباهي درخت انبوه ادغال فساد وتباهي در آوردن در كاري ودرختناك شدن زمين دغاول سختيها وبلاها دغفل بفتحتين بچه پيل
ونام مردي عيش دغفل فراخ عام دغفل سال فراخي دفلى بالكسر گياهيست تلخ واحد وجمع ينون ولا ينون من جعل الفه للالحاق نونه في النكرة ومن جعلها
للتانيث لا ينونه دقل بفتحتين نخله پر بار وسي خصاب جمع خصبة دقلة يكي وتير كشتي وخرماي بلايه يقال ادقل النخل ودقل فلان اذا اختص بشيء من
ماكول دكلة بفتحتين گل تنك وگروهي كه بسلطان گردن ننهند تدكل خود را برداشتن وبزرگ كردن يقال هم يتدكلون علي اي يتدللون دليل
راه ورا رهنماي دلالة بالفتح والكسر دلولة رهنموني كردن وبالضم اعلى عم فاضه دليلى بالكسر وتشديد اللام راهبر دل نازكردن عم فاكه يقال دلت المراة دلال بالفتح
اسم منه يعني ناز تدلل نازكردن ويقال دل فاعل والاسم الدالة وفلان يدل على اقرانه كالبازي يدل على صيده وهو يدل به اي يثق به قال ابو عبيدة الدل
قريب المعنى من الهدي وهما من السكينة والوقار في الهيئة والمنظر والشمائل وغير ذلك وفي الحديث كان اصحاب عبد الله يرحلون الى عمر فينظرون الى سمته وهديه ودله
فيتشبهون به وتدلدل الشي اي تحرك متدليا دلدال اضطراب كردن دلدل بضمتين خار پشت بزرگ ونوعي از جانوران ونام استر امير المومنين علي بن
ابي طالب رضي الله تعالى عنه دمال بالفتح سرگين وخرماي بوگرفته دمل نيرو دادن زمين را واصلاح كردن چيزي را مداملة مدارا كردن با كسي اندمال
نيكو شدن ريش وجراحت دمل بالضم وتشديد الميم وفتحها نوعي از ريشها دماميل جماعت دولة بالفتح گردش نيكي وظفر بسوي كسي يقال لنا عليه الدولة
دول كافه جماعت دولة بالضم نوبت غنيمت يقال صار الفيء دولة بينهم يكون مرة لهذا ومرة لذاك دولات ودول جماعت دولة ايضا اسم الشي الذي يتداول بعينه
وبالفتح الفعل وقيل هما لغتان بمعنى وقال محمد بن سلام سالت يونس عن قول الله عز وجل كيلا يكون دولة بين الاغنياء منكم فقال قال ابو عمرو بن العلاء
الدولة بالضم في المال وبالفتح في الحرب وقال عيسى بن عمر كلتاهما تكون في المال والحرب سوا ادالة چيره گردانيدن صلة بعلي و دولت وغنيمت دادن صلة بمن
يقال ادلني عليه اي انصرني عليه والمنى منه ودالت الايام اي دارت والله يداولها كما قال الله تعالى وتلك الايام نداولها بين الناس وتداولته الايدي اي اخذته
هذه مرة وهذه مرة وقولهم دواليك اي تداولا بعد تداول ودال الثوب اي بلى واندال البطن اي استرخى واندال القوم تحولوا من مكان الى مكان قال ابن
السكيت الدول في بني حنيفة ينسب اليه دولي والديل في عبد القيس ينسب اليه ديلي وهما ديلان احدهما ديل بن شن والآخر ديل بن عمرو واما دئل بهمزة مكسورة
فهي من كنانة ومر ذكره دوبل گياه سالخورده وهو فعيل دولة لغة في تولة يقال جاء بدولاته اي بدواهيه **فصل الذال** ذألان نرم رفتن عم
بفتحهما ذؤالة بالضم گرگ وهي معرفة غير منصرف يقال خش ذؤالة بالحبالة ذألان الذئب پويه گرگ وهو يجمع ذآليل ذبل گوشت ماهي ذبالة بالضم
پليته ذبال جماعت ذبل ايضا ذبولا بزمين عم فاضه وبضمها واو باريك شدن اسب اذبال پژمرانيدن ذبل نام كوهي ذحل كينه ودشمنائي ذحول جماعت
يقال طلب بذحله كين خواست ازوي ذل بالضم خواري ضد عز ذلة كذلك ذلة مذلة خوار شدن ذليل نعت منه عم فاكه قوم اذلاء واذلة ذل بالكسر
نرمي ورام شدن وهو ضد الصعوبة دابة ذلول ستور رام شده ذلل جماعت وقولهم بعض الذل ابقى للاهل والمال غير المذلة منه ذلاذل القميص عطف دامنه
ذلذل بضمتين يكي ذلاذل القميص كذلك وهو مقصور ذلاذل اذلال تذليل استذلال نرم گردانيدن وقوله تعالى وذللت قطوفها تذليلا اي سويت عناقيدها
وذليت تذلل فروتني وزاري نمودن واذل الرجل اي صار اصحابه اذلاء ويقال جاء على اذلالها اي على وجهه ويقال دعه على اذلاله اي
على حاله ذميل نوعي از رفتار شتر عم فاضه وكذلك ذمل فراموش كردن عم بفتحهما اذهال غافل گردانيدن ذهل غافل شدن و فراموش كردن

عع کافه ذہل بالضم حی از بنی بکر و ہما ذہلان ذہل بن شیبان و ذہل بن ثعلبه و کلاہما من ربیعة و یقال جاء فلان بعد ذہل من اللیل بالضم
والفتح ای بعد ہدء ذیل دامن ذیول اذیال جماعت ذیل الریح آنچه زمین را روید از باد و دامن کشیدن عع فاکه ملاء مذیل چادر دراز
دامن اذاله فرو ہشتن دامن و ریشه و جز آن و خوار و رام کردن وفی الحدیث نهی عن اذالة الخیل و ہو امتهانها بالعمل والحمل علیها وفی المثل
اخیل من مذالة و ہی الامة لانها تهان و ہی تتبختر فرس ذائل اسب دم دراز ذیال کذلک ذائلة مونث منه و زره دامن دراز و یقال ذیل
ذائل و ہو الهوان والخزی وجاء اذیال من الناس ای اواخر منهم **فصل الراء** رأل بچه شترمرغ رألة مونث رئال رئلان بالکسر جماعت
ذات الرئال مرغزاری عام ترئال ستاکان استرآل بزرگ شدن شترمرغ بچه و دلیر کوالیدن بنات ومر فلان مرائلا ای مسرعا ربل نوعی از
درخت که بعد از گذشتن تابستان برگ و بار بیرون آرد ربول جماعت ربلة درون ران بسکن و یحرک ربلات جماعت ربال بالکسر و ہو مهموز رئبال
جماعت ذئب رئبال ولص ربال ای خبیث وفلان تیرابل شیری می نماید و یجوز فیه ترک الهمزة و یقال ربل القوم یربلون ای نموا وکثروا و تربلت
الارض اذا اخضرت بعد الیبس عند اقبال الخریف و تربلت المراة کثر لحمها رجل ربل بالکسر کثیر اللحم ربالة بالفتح اسم فیه ربلة غیر ہی ربحلة دختران نکوروی اندام
مثل ربحلة ترتیل ہموار خواندن و آرمیده و پیدا خواندن قوله تعالی ورتل القرآن ترتیلا کلام رتل بفتحتین سخن ہموار ثغر رتل رسته دندان ہموار
رجل رتل بکسر گشاده میانهای دندان رجل بالکسر پای ارجل جماعت وعهد و زمان یقال کان فی رجل فلان ای فی عهده و زمانه و گروه ملخ انبوه
وہو جمع علی غیر لفظ الواحد و مثله کثیر فی کلامهم کصوار لجماعة البقر و خیط لجماعة النعام و عانة لجماعة الحمیر رجل القوس گوشه زیرین کمان رجل الطائر
آہن داغ رجل الغراب نوعی از زند بستان نافه رجلة خرفه و ہی البقلة الحمقاء وفی المثل ہو احمق من رجلة لانها لاتنبت الا فی مسیل و آب راه رجل
بفتحتین پیاده شدن عع کافه وگذاشتن ستور را با بچه با چراگاه یقال بهمة رجل و بهم ارجال پیاده کردن و فرو گذاشتن رجل بالفتح
بمراد خود دبستان مکیدن شتربچه عع فاضه ورجلت الشاة عقلتها برجلها ارجل مرد کلان پای و اسب یک پای سپید شاة رجلاء کذلک مرجل بالکسر
دیگ مسین راجل پیاده خلاف فارس رجل جماعت رجالة رجال بالضم کذلک رجلان مثال عطشان ایضا پیاده رجلی و رجال جماعت کعجلان
و عجلی و عجال و ایضا رجل و رجالی مثل عجل و عجالی و امراة رجلی و نسوة رجال و رجالی رجل فاضه مرد خلاف المراة رجال رجلات اراجل جماعت
و یقال للمراة رجلة کما یقال للرجل مرو امرأة و یقال کانت عائشة رضی الله عنها رجلة الرای تصغیره رجیل و رویجل ایضا علی غیر قیاس کانه تصغیر
راجل رجلة رجولیة بالضم جمیعا مردی و قوت در رفتار و سپیدی یکپای اسب رجیل اسپی که سوده نشود پای او رجل رجیل ای قوی علی المشی حرة رجلاء
سنگستان ہموار سنگناک شعر رجل بفتح الجیم و کسرها موی فرو ہشته و یقال رجل شعره ترجیلا ارتجال بی اندیشه شعر و خطبه گرفتن به بدیهه گرفتن و گاه رهوار و گاه
کام رفتن اسب و گرد کردن ملخ بجهت بریان کردن ترجل پیاده رفتن و بجای فرو شدن و بر آمدن روز رحل رخت و جای باش مرد و پالان
شتر رحال ارحل جماعت و یقال فی القذف یا ابن ملقی الرحال و ملقی ارحل الرکبان و الرحال ایضا الطنافس الحیریة و پالان بر نهادن عع بضمها
کوچ کردن رحیل کوچ ارتحال ترحل کذلک و یقال رحلت له نفسی ای صبرت علی اذاه استرحال کوچ کردن خواستن مرحل منزل [illegible] فیه علم رحلة بالضم
مقصد و یقال انتم رحلتی ای الذین ارتحل الیهم رحلة بالکسر کوچ کردن یقال دنت رحلتنا ارحال فربه شدن ستور پس از لاغری و راحله
دادن کسی را راحله ستور بارکش رحل بالفتح کذلک و قیل مرکب من الابل ذکرا کان او انثی مراحلة یاری کردن بکوچ ترحیل کوچ فرمودن رحل
مرد بسیار رحلت رحیل جمع ناقة رحیلة ای قویة علی السیر ارحل اسب پشت سپید و گوسپند پشت سیاه شاة رحلاء گوسپند که پشت او سپید باشد
و دیگر تا سیاه و علی العکس ایضا رحالة بالکسر زین چرمین که بجهت تاختن آنرا نهند و در وی چوب نباشد رحائل جماعت و اذا عجل الرجل ای
صاحبه بالشر قیل استقدمت رحالتک مرحلة فرود آمدن جای مراحل جماعت رخل فاکه بره ماده رخال بالضم والکسر جماعت رذل ناکس و فرومایه رذال
معنه منه رذولة کذلک عع بضمها رذال بالضم فرومایه و بلایه هر چیزی قوم رذول [illegible] ارذال فلانا رذله و رذله غیره فهو مرذول شعر رسل موی فرو ہشته [illegible]

و ناقة رسلة نرم رو رسل بضمتین پاره از شتر و گوسپند ارسال جماعت یقال جاءت الخیل ارسالا ای قطعا قطیعا رسل بالکسر شیر نرم و شتر رسل
القوم باشیر شدند و یقال افعل کذا و کذا علی رسلک ای اتئد فیه کما یقال علی هینتک و منه الحدیث فی الصدقة الا من اعطی فی نجدتها و رسلها برید الشدة
والرخاء و رسالة نامه و پیغام کردن باهم فهو رسل و رسیل و امراة مراسل وهی التی یموت زوجها او احست انه یطلقها فهی تزین لآخر و تراسله ارسال
فرستادن به پیغام رسالة پیغام رسل رسول فرستاده و پیغامبر رسل بضمتین و بسکون دوم جماعت مرسلات بادها و فرشتگان رسول ایضا پیغام و قوله تعالی
انا رسول رب العالمین و لم یقل رسل رب العالمین لان فعولا و فعیلا یستوی فیهما المذکر و المونث و الواحد و الجمع مثل عدو و صدیق مرسل بالکسر تیر کوتاه و شتر
نرم مراسیل جماعت رسیل الرجل الذی یراسله فی نضال و غیره رسان بالکسر قوائم ستور استرسال فرو هشته شدن موی و گستاخی کردن و موانست جستن
صلته بالی ترسل بآهستگی کردن و نامه و رسالت ساختن از خود رطل نیم من و مرد سست رطل بالکسر ایضا نیم من رطیل موی چرب کردن علة کلمة ازان سبب
عیل کذلک و نخله بلند رعال جماعت استرعال در پی یکدیگر رفتن گوسپند و بیشتر در گله شدن رعیل اول باجها و اولها رعلة رعل به پدگی گوش گوسپند کاو مکان
باشد شاه رعلاء و ناقة کذلک رعل جماعت رعلاء ایضا گوسپند گوش دراز رعال سبک و سخت زدن نیزه و ارعلت العوسجة خرجت علتها و یقال مر فلان
یجر رعلا ای ثیابه و ترکت عیالا ارعلة ای کثیرا و یقال لما تهدل من النبات ارعل و الرعل و الرعال الدقل مرغل گزین مال رعلول بالفتح و الضم تره و قیل هو
الطرخون رعل در ذکوان دو قبیله رعبلة پاره پاره کردن مرعبل پاره پاره و جاء فلان فی رعابیل ای فی اطمار و اخلاق رعبل نام مردی بالضم
نوعی از علف و ترشی و قیل هو السرمق ارغال جماعت ارغال رویانیدن زمین و شیر دادن زن بچه را و بالزاء المعجمة کذلک و گم شدن شتر از چراگاه عیش
ارغل و اغول ایضا و اسم غلام ارغل ختنه ناکرده ابو رغال بالکسر نام مردی رغلة خوردن بزغاله شیر را در پی بچه رها کرده با شتاع یعنی نرم رغول
الذی احتشم کل شیء و کل رفل خرامیدن و دامن کشان رفتن عع فاضه فهو رفل و هی رفلة بکسر او هی تترفل فی مشیتها و ان لم تحسن الشی فی
ثیابها قیل رفلا و ارفل فی ثیابه کذلک رفل ایضا کول معیشته رفلة ای واسعة توسیع مثال بحث و فرس رفل طویل الذیل و الذنب و کذلک النعیم
ترفیل بزرگ داشتن و پر کردن چاه را از آب رفلة نخله بلند رفال جماعت مثل رعلة و رعال ارفال بویه رفتن ناقه مرقل و مرقال کثیرة الارقال
مرقال ایضا لقب مردی از قول آسن کبر درخت بوی بر آینه رکل بپای لگد زدن عع فاضه تراکل القوم جنگ لگد کردند با یکدیگر مرکل
بالفتح راه مرکل الدابة دو پهلوی ستور که بروی لگد رسد و وزرانند و تاختن مرکله زمین کوفته بسمهای اسپان و ترکل الرجل بمسحاته اذا ضربها برجله لیدخلها
فی الارض رمل ریگ رمال جماعت رملة اخص منه و شهری بشام اسم رمال گفتار رمل بضمتین بویه دویدن رملان کذلک عع فاضه و نام بحری
از عروض و باران اندک ارمال جماعت و خطها و پایهای گاو دشتی مخالف رنگ او ارمل گوسپند قوائم سیاه و مرد بی زن و ارملة زن بی شوی
رملا ایش قوائم سیاه ارامل بیوگان و درویشان ارملت المراة ای مات عنها زوجها ارملة بفتح المیم درویشان و محتاجان از مرد و زن سیلت
الحصیر و ارملته ای سففته ارمال بیزاد شدن قوم و یقال قد رمل سریره و ارملة اذا ارمل شریطا او غیره و نجعله الهداله و عام ارمل و سنة رملاء سال
بی باران ترمیل آلوده کردن بخون ترمل زمال لازم منه اسعلال بالعین و العین بیایه افتادن قطرهای اشک از چشم و بالعین فقط آب یعنی از دهان و کذا
افتادن قطرهای اشک از چشم و چکیدن دهن از بریان گرم و دویدن و نعره زدن و قولهم ادیغوق مرعلا ای احضر الشد و تریل بسخت الیدن بسکه دزنان و بام
بر نهادن سپ تا بمیرد و دار الکفتاب دهان را و دل کدالک و فلان یسیل رواله ای لعابه ترویل ایضا فرو گذاشتن سپ آب دهن در توبره یقال الفرس
یرول فی مخلاته قال ابن السکیت روال و روح و لعاب و بصاق کله معنی و رواول ایضا سن زائد فی الانسان و الفرس و الاصمعی انکره هابل بسته شدن
شدن گوشت اندام عع کافه فرس ربل الصدر بکسر و ربل اللحم تربیلا ربیلة نوعی از رفتار یقال جاریه ربلة فصل الزاء زبل بالکسر
سرگین زبیل بالضم الباء و فتحها جای سرگین زبلت الارض بسرودادم زمین زابل جایگه زابل بفتح الباء و کسرها کوتاه و زبیل و زنبیل فاذا کسرت الزاء شددت و تهامه کلمت
زبیل او زنبیل بالنون لانه لیس فی کلامهم فعلیل بالفتح زباله بالضم موضعی و ما فی الاناء زبالة ای شی زبال بالکسر ما تحمله النملة بفیها جملة بالضم گروهی

زجل جماعت انداختن یقال لعن الله ابا زجلته ۶ فرستادن کبوتر نامه عم فاضه زجل بالکسر گروه گوناگون زجل چوب سر نیزه مشابک زجل حمامات
زجل بفتح الجیم بالهمزة و غیره می ستیرم زجل بفتحتین آواز عم کافه مسحاب زجل فا که ای زور عد تجبیل م وخمر زنجبیل بالکسر والهمزة مرد ضعیف
اندام وقیل سوزنا بالنون زحل دور شدن از جای عم بفتحهما ترحل کذلک فهو زحل و زحلیل بالکسر زحل بالفتح جای که آنجا روند چون فرود
شوند از جای یعنی مقصد وقد یکون مصدرا یقال ان لی عنک حلا ای منتدحا زحل ستاره معروف یعنی کیوان هو من الجنس ولا ینصرف
عم زعل بفتحتین نشاط عم کافه فهو زعل والضیا گرسنه ازعال بنشاط آوردن عبل نام زنی کول و کودک که هرچه خورد هلاک کند دا ورا و شکم کلان
میشود و گردن باریک زغله بالضم دفعه از کمیز و غیر آن ازغال مول انداختن شتر دفعه دفعه و خون بیرون جهانیدن زخم از جراحت و دانه دادن
کبوتر و مرغ بچه را و یقال ازغل لی زغلة من سقائک ای صب لی شیئا من لبن زغلول مرد سبک و کودک از فلد جماعت و یقال جاء و بار قلبهم
ای یکا عم زفلة بالکسر و تشدید اللام سبکی عقل والازفلی مثل الاجفلی زغل بالنون کوتاه لغزیدن پای در گل و زمان در سخن عم فاکه والاسم
الزلیل زلیل بالتحریک کذلک عم کافه زلیلی بکسرتین ایضا اسم فیه ستیر زلال لغزانیدن زحلوفة زل جای لغزیدن المزالق خلوفة زلل کذلک
زلول کم شدن درم و در وزن درهم زال ما قص ازلة زتر زال نیک جنبانیدن ترکیز ال اللام منه زلزال بالفتح اسم فیه الامثل بفتحتین و کسر الثالث متاع درخت
عزله بالفتح ۲ و کسره جای لغزیدن انل مرد سنگ سرین و امراة زلاء و فی المثل هو اسم من الذئب الازل و هذه الصفة لازمة للذئب زلال بالضم آب
خوش ازلال نعمت دادن و فی الحدیث من ازلت الیه نعمة فلیشکرها وازللت الیه شیئا من حقه ای اعطیت والزلیة و جمعه الزلالی ازمل آواز سمعت لها
ازملا ای صوتا یقال اخذت الشی بازمله ای بکله عیالات ازملة ای کثیرة ازمول بالضم آهو و گوزن بانگ کننده و قیل هو ازمول و ازمولة
کافه ازمیل بالکسر نشتر کرده زبل زمال بالضم کلها مشدد دا ابره و ضعیف ترسنده زمیلة مونث زامله شتر که درخت و توشه بر وی نهند مزاملة عدیلی
کردن بریک زاملة تزمیل در پیچیدن بجامه و ترمل بثیابه ای تدثر وازدمله حمله و منه قوله تعالی یا ایها المزمل زمیل ردیف شغول شگفت ازدال حمله
مرد سبک ظریف که شگفتها نماید بظرافت زولة مونث زوال نیک سحرک درفتن زامله جنبنده و دونده دانسته از دمال ازالة دور کردن از جای
مزاوله مرد سبک بکاری و ترا دلو ای تعالجوا زوال بالفتح درگشتن و در شدن از جای عم فاضه و یقال زولفانزال و ماززال و مازیل یفعل
کذا وقد ذکرنا کاذ زملول بالضم لغزان و نام کوهی زیل دور کردن از جای و پاره پاره کردن و جدا کردن عم فاکه و یقال زال الله زواله و ازال
زواله اذا دعی علیه بالبلاد والهلاک و یقال ایضا زیل زویله و یقال زل منا نایک من مراک زلته فلم تنزل و مرة فلم نمر ومزیلته فتزیل ای فرقته
فتفرق و منه قوله تعالی فزیلنا بینهم مزایلة وزیال ای مفارقة و فراق تزایل تباین زیل بفتحتین دوری ران از یکدیگر

فصل السین

سئل بالضم قوله تعالی اوتیت سؤلک یا موسی بالهمزة و التلیین سؤال مسئلة خواستن عم بفتحهما یقال سل عنه و به وقد یخفف همزه فیقال سال یسال و الامر منه
سل من الخفف واسال من المهموز رجل سوله مثال همزة کثیر السوال و تساءلوا ای سال بعضهم بعضا واسالة سوله و مسالة ای قضیت حاجته سبل
بفتحتین باران و خوشه و نام اسپی نیکو در عرب و رگ سرخ که در چشم پدید آید اسبال خوشه بیرون آوردن و باریدن باشک و باران و سست کردن بند ازار
سبیل راه یذکر و یونث قوله تعالی قل هذه سبیلی و قوله تعالی وان یروا سبیل الرشد لا یتخذوه سبیلا تسبیل در راه خدای تعالی در باختن
چیزی را و قوله تعالی یا لیتنی اتخذت مع الرسول سبیلا ای سببا و وصلة سابلة و ابن السبیل رونده و آینده و اسبال الدلو دانها ای دلو
مسبل شش تیر قمار و هو المصفح ایضا سبلة بفتحتین بروت سبال جماعت سنبلة بالضم والنون خوشه سنابل جماعت و نام برجی و سنبل الزرع
اذا اخرج سنبله سلسبیل نام چشمه در بهشت قوله تعالی عینا فیها تسمی سلسبیلا قال الاخفش هی معرفة ولکن لما کان علیه الوقف للآیة زیدت
فیه الالف کما قال کانت قواریرا قواریر من فضة سجل مثال ... زن و دختر و شتر و سوسمار و خنگ ضخم سجلة مونث یقال
سقا سجل و سجال سجلة سبحان الله کفتن سبحلل وازبلال ... شدن جامه یقال جاء فلان یمشی سبهللا ای باطلا فی غیر شی و قیل

هو الضلال بن السبهلل یعنی الباطل وقال عمر رضی الله تعالی عنه انی لاکره ان اری احدکم سبهللا لا فی عمل الدنیا ولا فی الآخرة وجاء
فلان سبهللا ای لیس معه شیء **سجل** دلو آب دهوند کر سجال جماعت یقال سجلت الماء فانسجل ای صببته فانصب سجلیه دلو فخم اسجال پر کردن حوض از
آب سجیل بالفتح پستان دراز ناقة سجلاء نعت منه سجل بکسرتین والتشدید چک نامه سجیل سجل کردن سجیل مشدد الجیم سنگ گل وقالوا ای حجارة من طین
طبخت بنار جهنم مکتوب فیها اسماء القوم لقوله تعالی لنرسل علیهم حجارة من طین مساجلة مفاخرت کردن باهم در رانیدن و آب خورانیدن وجزاء
واصله من الدلو ومنه قولهم الحرب سجال وتساجلوا ای تفاخروا انسجال آب ریختن قال محمد بن الحنفیة فی قوله تعالی هل جزاء الاحسان الا الاحسان هی مسجلة
للبر والفاجر وقال الاصمعی هی مرسلة لم یشترط فیها بر دون فاجر وسجلت الکلام ارسلته سجنجل آینه وهی رومی معرب **سحل** جامه سپید از پنبه و سیم نقد
سپید سحال سحول جماعت سحل بضمتین کذلک مثال سقف وسقف وقیل کفن رسول الله علیه السلام فی ثلاثة اثواب سحولیة کرسف ویقال سحول بالضم موضع بالیمن
وهی تنسب الیه وقد روی فیها الفتح ایضا وقوله کرسف وصف لسحولیة کقولهم مررت بجبة ذراع سحلة مثال همزة خرگوش بچه مسحل بالکسر سوهان و زبان گویا
و نام مردی و خرگره مسحلان دو حلقه لگام سحیل رشته ناتافته و رسن یک تاب داده و جامه از ریسمان یکتاه بافته مبرم دوتاه بافته متام آنچه تار و پود
دوتاه باشد سحل ایضا دشنام دادن و رسن ناتافتن و سودن درم یقال سحلت الدراهم فانسحلت ای املاست و نقد کردن یقال سحلت الدراهم ای عجلت له نقدا
وزدن چنانکه پوست برخیزد و گشادن باد روی زمین را از خاک و خاشاک و یقال انسحل الخطیب فی الکلام اذا جری به و رکب مسحله اذا مضی فی خطبته
سحیل سحال بالضم آوازی که در سینه خر برگردد وقت بانگ کردن **ع ع فاکه** یقال سحل الحمار ومنه سمی العیر مسحلا سحالة بالضم سونش زر و نقره ساحل
کرانه دریا قال ابن درید هو مقلوب وانما الماء سحله **ساحل القوم** بکرانه دریا شدند سحل بکسرتین درخت مسواک **سحبل** وادی تم و وادی فراخ
و مشک و سوسمار ضخم **سخلة** بره و بزغاله نوزاده ذکرا کان او انثی سخل جماعت سخال بالکسر کذلک وایضا نام موضعی سخل مردان ضعیف ولوعی
از خرما تسخیل بار آوردن نخلة بدان موضع و عیب و ضعف نسبت کردن کواکب مسخولة ای مجهولة **سدل** فرو هشتن جامه **ع ع فاضه** سدل التجلیل
سدیل پرده که پیش هودج در کشند سدول و اسدال سدائل جماعت شعر منسدل موی فرو هشته سدل بالکسر رشته جواهر سدول جماعت سدلی
بکسرتین و تشدید اللام فتحاسه دله وهو فارسی معرب کانه ثلاثة بیوت فی بیت واحد سمندل بفتحتین مرغی **سربال** بالکسر پیراهن
یقال سربلته فتسربل ای البسته السربال فلبسه **سراویل** ازار پا مذکر و مونث و هو واحد سراویلات وقیل انها جمع سروال و
سروالة والاول اقوی ویقال سرولته فتسرول حمامة مسرولة کبوتر پر پای فرس مسرول اسب که سپیدی قوائم او از بازو یا ران در گذشته
باشد سلا پیکان بادسته سیطل مثله **سعال** بالضم سرفه و سرفیدن **ع ع فاضه** مسعل حلق سعلاة بالکسر غول سعلاء کذلک بمد و بقصر سعالی جماعت واستسعلت
المرأة ای صارت سعلاة اذا صارت صخابة بذیة **سغل** فاکه مردی آرام بدخو و بدخوار صبی سغل مسغلة بزیادة المیم ناقة طویلة **سغبلة** چرب کردن
سر را و بروغن تر کردن طعام را **سفل** بالضم والکسر سفول و سفالة بضمها والسفال بالفتح فرودی و پستی نقیض علو و علو بالضم والکسر علو و علاوة
بضمها والعلاء بالفتح یقال قعدت بسفالة الریح و علاوتها و علاوة الریح حیث تهب و سفالتها بازاء ذلک سافل فرود و پست نقیض عالی سفالة
بالفتح ناکسی **ع ع بضمها** سافلة بن مردم سفلة فاکه فرومایه ستور و مردم فرومایه یقال هو من السفلة ولا یقال هو سفلة لانها جمع والعامة تقول رجل سفلة
من قوم سفل و تخفف ایضا فیقال هو من سفلة الناس تسفیل به نشیب فرود آوردن تسفل به نشیب آمدن و فرو شدن اسافل شتران ریزه سفرجل
ابی سفارج جماعت **سل** برکشیدن شمشیر و کار دو جز آن **ع ع فی ضه** استلال کذلک یقال اتیته عند السلة وقت برکشیدن شمشیر سلة دزدی
یقال فی بنی فلان سلة ای سرقة و تنگ اسپ یقال فرس شدید السلة و خرجت سلة علی الخیل فی السابق ای دفعة و خورکه طعام و جامه و بار در وی
نهند سال بتشدید اللام آب راه تنگ در وادی سلان بالضم جماعت مسلة بالکسر سوزن کلان مسال جماعت سلول بالفتح قبیلة از هوازن و هو سلم سلسل بچه و شتر بچه نوزاد ام
و واد و فراخ درخت ناک و یقال اسلیل من سمر کما یقال خال من سلم سلیلة مونث و کلیسه که پنبه و پشم را ازکرده در ور پیچند و ریسند سلال بالضم بیماری سل یقال

اسلة الله فهو مسلول سلالة آنچه بیرون کشیده شود از چیزی و آب پشت مردم اسلال دزدی کردن و رشوت دادن و فی الحدیث لا
اغلال و لا اسلال و هذا یحتمل الرشوة والسرقة جمیعا انسلال بیرون آمدن از میان چیزی و فی المثل رمتنی بدائها وانسلت تسلسل مثله و تسلسل الماء فی
الحلق جری و سلسلة اناء ای صببته انا فیه ما سلسل و سلسال آب سرد و خوش که بگلو روان فرو شود سلاسل بالضم مثله سلسل چیزی درهم
سلسلة بکسرتین زنجیر و سلسلة الحدیث اسناد پیوسته سلسلة البرق آنچه در پهنای ابر پدید آید سلاسل بالفتح جمع سلسلة و ایضا ریگ بر یکدیگر پیچیده
و سخت شده **سمل** بفتحتین کهنه جامه یقال ثوب اسمال کما قالوا رمح اقصاد و سملة بفتحتین و ضم او سکون م اندک آب در بن خنور مانده سمل بفتحتین سمول
اسمال جماعت ابو سمال مشدد کنیت مردی سمل بالسکون چشم بیرون کردن **عع فاضه** یقال سملت عینه فی الدعا علیه و صلح کردن میان کسی اسمال کذلک
و پاک کردن حوض از گل فروای سامل سعی کننده در صلاح کار سمول کهنه شدن جامه **عع فاضه و بضمها** اسمال کذلک سوملة پیکانچه و اسمال اسملال
بالهمزای ضمر سموال بن عادیا بفتحتین مع فتح الهمزة نام مردی **سهل** زمین نرم نقیض الجبل و ارض سهلة سهلی بالضم منسوب علی غیر قیاس سهال بر زمین
نرم رسیدن و شکم راندن دارو رجل سهل الخلق نرم خوی سهلة بالکسر ریگ سهل جوی ریگناک سهولة نرمی **عع بضمها** التسهیل آسان کردن تساهل مسامحت
کردن استسهال سهل داشتن سهیل ستاره **سول** بفتحتین سستی زیر ناف **عع کافه** اسول سولا النعت منه و هم و هن سول التسویل آراستن کاری
قوله تعالی سولت له نفسه ای زینت له سحاب اسول ای مسترخ بین السول **سیل** ترجمه سیول جماعت و رفتن آب و خون و جز آن سیلان کذلک **عع فاکه**
اسالة راندن آب تسییل کذلک مسیل آب رو مسل بفتحتین مثله مسائل جماعت مسل بالضم امسلة مسلان جمع علی غیر قیاس سائلة سپیدی پیشانی و قصبه بینی
و سالت الغرة ای استطالت و عرضت فان دقت فهی الشمراخ تسایل روان شدن لشکر از هر جهت سیلان بالکسر دنباله شمشیر و کارد مسالا الرجل
دو کرانه ریش مرد مسال یکی و مسالاه ایضا عطفاه سیال بفتحتین نوعی از درخت با خار **فصل الشین** **شبل** بالکسر بچه شیر اشبل و شبال جماعت
لبوة مشبل ماده شیر با بچگان اشبال مهربانی کردن صلیه بعلی و بچگان پروردن زن بیوه شبول گوالیدن کودک **عع فاضه** **شثل** الاصابع درشت
انگشتان **عع فاکه و بضمها** و هو ابدال من شثن **شراحیل** نام مردی لا ینصرف نکرة و معرفة لانه علی زنة جمع الجمع **شعلة** بالضم زبانه و درخش آتش
شعل **ضافه** جماعت شعیلة پلیته سوزان شعل بضمتین جمع شعیلة مشعلة مشاعل جماعت مشعل بالکسر خنور از چرم که در وی نبیذ کنند شاعل ای ذو اشتعال اشعال
پراگنده شدن غارت و جز آن یقال اشعلت الغارة و کتیبة مشعلة و جراد مشعل پراگنده بهر جهتی و بقطران در گرفتن شتر یقال اشعل الابل بالقطران
و آب چکیدن از مشک از هر جای و اشعلت الطعنة ای خرج منه الدم متفرقا اشتعال در افروختن آتش و سر موی سپید شعل بفتحتین سپید شدن بفتحتین
سپیدی در دم اسپ و جز آن پیدا شدن شعلة بالضم اسم فیه فرس اشعل بعلة شعلا و قد اشعل اشعلالا اذا ابیض بعض الذنب فان ابیض کله فهو اصبغ
شعل نام مردی و ذهبت القوم شعالیل ای متفرقین **شغل** شغل کلاهما بالسکون والحرکة کار روا نا پروا ای اشغال جماعت یقال شغلت
فلانا فانا شاغل و هو مشغول و لا یقال اشغلته شغل شاغل تو کید له مثل لیل لائل و یقال شغلت عنک بکذا او اشتغلت و قد قالوا اما اشغله لانه لا یتعجب
مما لم یسم فاعله **شکل** مانند اشکال شکول جماعت یقال هذا اشکل بهذا ای اشبه شکل بالکسر ناز امراة ذات شکل **عع کافه** اشکل شکلا و گوسپید تهیگاه
سپید شکل بالتحریک مصدره شکلا ایضا حاجت اشکال مثله یقال لنا قبلک اشکلة ای حاجة شکلة بالضم سرخی سپیدی چشم کالشهلة فی سوادها شکل
بالتحریک مصدره علی شکلا و دم اشکل و رجل اشکل اذا کان فیه بیاض و حمرة اشکال ایضا سدر کوهی شاکلة تهیگاه و روش و سوی و خرد قوله
تعالی قل کل یعمل علی شاکلته ای علی جدیلته و طریقته و جهته شاکل سپیدی بناگوش شکال بالکسر پای بند شکل بضمتین جماعت و رسن پالان شتر
که بند غد تا پالان پس نرود و شکال اسپ و اسپی که سه قوائم سپید بود و یکی لون دیگر یا عکس آن اشکال پوشیده شدن کار
یقال اشکل الامر اشتبه تشاکل مثله و اشکل النخل طاب رطبه و ادرک و تشکل العنب ای ادرک بعضه و ینع و شکلت الفرس بالشکال شکلت عن التعبیر
شدد ثت شکاله بین المصدر والجعب و شکلت الکتاب ای قیدته بالاعراب **عع فاضه** و اشکلت الکتاب ای ازلت عنه الاشکال

مثالها ما به موافقت تشاکل مثله شکل بفتحتین بطبی از عرب شتل راندن عع فاضه الاسم الشکل و دوختن جامه مشلان بالکسر پراگنده کان یقال جاء واشلالا اذا
جاءوا بسیار دور الابل شلل بفتحتین ایضا ولغ جامه که نشسته نبرد و تباه شدن دست عع کافه و شلها السد دعاء علیه یقال الشلو لا تکلل اشل شلو
نعت منه و یقال لمن اجاد الرمی او الطعن لا شلا و لا عمی و لا اشل عشرک ای ما صابک شلشلو چکانیدن آب و ما و نحو شلشل شلشال ای متقطر انسکب
لاغر کوشت رجل شلشل بضمتین سبک گوشت شلیل بر پیچه که در زیر زره پوشند و زره کوتاه شلة جماعت پلاس بر گیخت شتر پوشند و میان وادی با هم
و کار دور شمول فرا گرفتن چیزی را و همه رسیدن و شوروست حب برتن گشتن با دو وزیدن باد بر کسی عع فاضه امر شامل نعت منه و یقال جمیع اللہ شمله ای
ما تشتت من امره و فرق بالیه شمله ای ما اجتمع من امره کانه من الاضداد شمل بفتحتین فرا گرفتن عع کافه و رسیدن شدن باقه آبستن گرفتی یقال شملت
ناقتنا لقاحا من فحل فلان شمله کلیم خرد که بخود در کشند و یقال اصابنا شمل من مطر و خطا ما سرید و البلة ای اصابنا منه شی قلیل و رایت شملا من الناس ای
ای قلیلا و ما علی النخلة الا شمل و شمله و شمالیل ای شی قلیل من حملها شمالیل ایضا شاخهای پراگنده درخت و مو شمالیل جمع و ثوب شمالیل قطع الطباط
مشمل شمشیر کوتاه و گلیم خرد و مشمله کذلک شمال بالفتح باد که از طرف قطب شمالی وزد و فیها خمس لغات شمل بفتحتین و سکون شمال و شمال بالهمز و شامل بالقلب و شمال مشدد
اللام ایضا شمالات عجاج و شمائل ایضا علی غیر قیاس شمول آب سرد شمال زیده و منه خمر مشموله شمول بالفتح خمر شمال بالکسر چپ اشمل عجاج و شمائل ایضا علی
غیر قیاس قوله تعالی عن الیمین و الشمائل شملال الکسر مثله و خوو عادت شمال جماعت و غلاف پستان گوسپند و غلاف نخل ترس شمال و غلاف گرفتن عع فاضه
ناقه شملیل بکسرتین و شملال خفیفه شمیلل شملیل شلیل اسپ شمال سو باد شمال شمن یک نیمه شتر از بادگاز ابستن گردن شن میوه خرما گرفتن
از درخت نخل شمال جامه در خود پیچیدن و فرا گرفتن شمردل شتر سبک شمرد لانه و نیکو خوبصورت اشمعلال شتابکردن پراگنده شدن مشمعل تیز رو
شمعله الیهود قرائتهم شول برداشتن سو شتر دنبال اصلحته الیاء اشتیال شالة کذلک و برداشتن مم شیر لازم متعدی عع فاضه و آمدن بر ترازو
باره شتران که شیر کم کرده باشد هشت یاه از نتاج ایشان گذشته باشد واحد شائله و یقال شولت الابل ای تبارت شائله و آب بی باندن بن مشک الجمع شوال
تشامل به نیزه و سبو کلید کرد جمله کردن در حرب مشاوله مثله شائل باد و شتر دم بر داشته بجهت آبستن شول آب جماعت شبوله دم گره دم کرده باشد و منه تسمی العقرب شوالة
و دو ستاره که از منازل قمر است یقال لساحته بعقرب نام بر نر گول و فیها الشل للانسان حین مقتضی شئیا انت شولة الناصحه قال ابن السکیت هی امة لعدوان و
کانت تنصح لموالیها فتعود فضیحتها و بالا علیهم فهما شوالة ام ماهی آم شوالات شوا برای عبید شابا رجل شول مرد سبک خدمت سبک کار مشتوان بالکسر راس خرد شهلة
بالضم میش چشمی شهل بفتحتین مصدره عع کافه اشهل اشهلا بفتحان منه شهلا ایضا حاجتنا امراة شهلة زن میانه تمام عقل و هو اسم لها خاصته لا
صفت
بها الرجل شهل نام مرد مشاهله شکفتن با هم و سخن گردانیدن فصل الصاد صحل بفتحتین کلو گرفتگی عع کافه یقال هو صحل الصوت اصحل نعت منه
صندل شتر بزرگ سر و چوب خوشبو معروف صیدلانی صیدلانی بالنون والیاء بیلوه روی الکنه فی صید نانی صعل سر دم و شتر مرغ خرد سر دخترنیهار سخت
صعل امور صعلة ایضا نخله کتری برک صعل بفتحتین باریکی صعفصل نکه بن کیاهی صعلان بالضم نیکاه صعقلة مثله مرس صعقل اسب درازی نگاه صیاد
صقل صقال بالکسر زدودن شمشیر و آینه و جز آن و بسین کذلک عع فاضه صقل نعت منه مسقله جماعت صیقل زداینده صقالة عجاجت صیاقل صیقل زداینده
مصقلة الکسر زدودن بالفتح نام مرد و یقال الفرس فی صقاله ای فی صوانه و صنعه صقعل شال سجل خرما خشک صلة زمین خشک سبو
یقال خف جید اصلة و باران که یک یک افتد صلال جماعت ایضا علف صلال الکسر خرد کرده سبزه شد و یقال بها صبل صعادا اکانت عنکرة مثل الانفی
یقال اللجل اذا کان داهیا منکرا انه لصل اصلال احیه من الحیات و گیاهی صلیان نشده و مو فعلیان صلیانة یکی و یقال للرجل اذا اقدم فی الکلام و تشعع
جذ باخذ العیر الصلیانة و ذلک ان العیر اقتلعها من اصلها اذا ارتعاها صلصل بضمتین فاخته و مو پیشانی اسپ صلصلة باقی مانده آب در تک حوض صلصال بالفتح گل
پخته صیحی غرش رعد افاد اطبخ بالنار یقال الفخار صلصلة اللجام صوته و تصلصل الحلی اذا صوت صلول گنده و در بوی شدن گوشت پخته باشد یا خام عع فاضه
واصل مثله صلصلة اللجام ایضا شدن للکثرة و صل المسمار غیره یصیل صلیلا صوت طین صلصال صلالا و مصلال او مصلال الصوت کما یصوت الخزف الجدید یقال جاءت الخیل

تصل عطشا ای فی جوفها صلیل مصوت و یقال صلّتهم الصالّة ای اصابتهم الداهیة صمول سخت و درشت شدن ع فاضه رجل صمل بضمتین مشدد
اللام شدید الخلق و صمل الشجر یبسها و خشونتها صامل خشک اصمئلال الهر سخت شدن و انبوه شدن نبات مصمئلة ای داهیة صول زبانی کردن و جستن و حمله
کردن صولة بعلی و یقال رب قول اشد من صول مصاولة صیال بیکدیگر حمله آوردن و تصاولان ای تواثبان صولة تحریک الهر حمله کردن شتر
ع بضمها حمل صوّل و یقال هیل فیهم کذا ای اتیح لهم یعنی تقدیر کرده شده و صهال خنور کدو خنظل تر نهند با لمخی ازوی رود و صیلة سر
چابق ... صهیل صهال بانگ است بانگ کردن اسپ ع بفتحها و کمثل نهیق و نهاق صهال فرس صهال نعت منه
فصل الضاد ضئیل نزار و ضئالة ... ع بضمها ضعیف شدن و متضائل باریک ضئولة مثال همزة ... ضئبلة ای رقة ضئبل
بکسر الهمزة مثال ... فیهما ... ضحل ... ضحل آب اندک و یقال اتان الضحل لانه لا اثر لها ... اضحلال نیست شدن و رفتن و
بتقدیم الهیم کذالک ... ضیکل ... ضلال بالفتح ضایع شدن و گم شدن و مغلوب شدن یقال
ضل الماء فی اللبن ای غلب بحیث لا یظهر اثره فی اللبن و منه قوله تعالی حکایة عن اخوة یوسف ان ابانا لفی ضلال مبین ای هو مغلوب محبتهما یعنی فی
محبة یوسف و اخیه و قوله تعالی حکایة عن موسی علیه السلام قال فعلتها اذا و انا من الضالین ای من المغلوبین فی عصبیة الدین و هلاک شدن الذی
هو یفصل و یقال ... ضل ... لا یعرف ابوه و هو الضلال بن التلال ایضا ضالة گم شده یستوی فیه الذکر و الانثی ارض مضلة بفتح
و کسره زمین که در وی راه گم شود ضلیل مضلل بسیار بی راه ضلالت رونده و کان یقال لامری القیس الملک الضلیل مضل مضلة بفتحتین
و کسره زمین درشت ضلضلة ضاد سنگ ... ضلال بالفتح ضلالة گمراهی ضد الرشاد ع قاله قوله تعالی قل ان ضللت
فانما اضل علی نفسی فهذه لغة نجد و هی الفصیحة و اهل العالیة یقولون ضللت اضل کافه و هو ضال ... اضلال ضایع
گردانیدن و هلاک کردن و یقال اضل المیت ای دفن و ضللت المسجد ... اذا لم تعرف موضعه و کذالک کل شیء مقیم لا یهتدی له و فی الحدیث
عن الرجل قال ... اضل ... اخفی علیه و اغیب عنه من قوله تعالی ااذا ضللنا فی الارض ای خفینا ...
التضلال تضلیل منسوب کردن بضلالت و منه قوله تعالی ان المجرمین فی ضلال و سعر ای فی هلاک و یقال وقع فی وادی تضلل ...
مثال تجنب ... کل لا ... یقال للباطل ضل بتضلال مضلل ... استضلال طلب ضلالت کردن ضهل آب اندک ...
مقابلة و مغالبة ضهلة ... اندک اندک دادن و تنک شدن آب و یقال هل ضهل الیکم خبر ای رفع و عطیة ضهلة ای نزرة قلیلة بئر ضهول و شاة
ضهول کم آب و کم شیر ع بفتحها ... ضهالة قلیلة الماء ضهلت النخلة ای ... الضهل البسر ... ضال ... ضالة ...
اضیلت الارض و اضالت ضالات ... فصل الطاء طبل بالفتح ... و یقال ما ادری ای الطبل هو ای ای الانسان هو
طوبالة میش طوبالات جماعت و یقال ... طحلة بالضم سبز زرد ... و شراب اطحل نه تیره و نه روشن فرس اطحل الذی یعلو خضرته
قلیل صفرة و اطحل ایضا نام کوهی ... و یقال ثور بن عبد مناة ... طحال بالکسر سپرز و یقال ان الفرس لا طحال له و هو مثل ...
... یقال البعیر ... الطحل بالفتح بر سپرز زدن ع بفتحها ... مطحلة ای ... فهو مطحول ... بالتحریک
از سپرز تباه شدن و بوی گرفتن آب ع کافه طرابل ... بالکسر ... صخرة بلند بزرگ ... طرابیل الشام
صومعهای شام و یقال طربله ... اطرجهالة ... طفیل ... و یقال ...
ای کثیر ... طفل بالکسر نوزاده مردم و جانوران و حشی و هو واحد و جمع مثل الجنب قال الله تعالی او الطفل الذین لم یظهروا
اطفال جماعت و یقال اطفلت المراة مطفل آهوی با بچه و ناقه با کره نوزاده مطافل مطافیل جماعت طفل بالفتح نازک جاریة طفلة و بنان طفل و انما جاز ان
یوصف البنان و هو جمع بالطفل و هو واحد لان کل جمع لیس بینه و بین واحده الا الهاء جاز ان یوحد و یذکر و تطفیل الشمس میلها الی

الغروب يقال طفلت الشمس الى الغروب وطفل الليل اذا اقبل ظلامه طفل بفتحتين بعد از نماز دیگر یقال اتیته طفلا آدم شبانگاه و باران تابان
از هر جاده وطفل الثريا تطفيل شتر را با بچگان نرم راندن تا از مادر جدا نشوند طفيل بالفتح نام كوهى طفيلى بالضم ناخوانده بمهمان آينده وتطفل مصدر
**طل** باران ريزه وطلال جماعت يقال طلت الارض وطلها الندى فهى مطلولة وطلالة الرجل امراته وخمر طلة اى لذيذة طلل بفتحتين اثر سراى
وجاى خراب شده اطلال طلول جماعت ويقال حيا الله طللك وطلالتك اى شخصك يقال ما بالناقة طل بالضم اى لبن ويقال ماه الله
بالطلالة وهو الداء العضال والداهية وطل دمه فهو مطلول وطله الله واطله الله اى اهدره قال ابو عبيدة فيه ثلث لغات طل دمه بالفتح وطل واطل
بالضم واطل عليه اى اشرف وهذا امر مطل اى ليس مستقر وتطال اى اشرابعنى گردن دراز كردن تا دور نگرد **طملة** بفتحتين ومع السكون لاى تك حوض
ويقال صار الماء طملة كما يقال دكلة ويقال الطملة ما فى الحوض وهو فتعل طمل بالكسر دزد طملة بالكسر لغز وچ نان بازكن طمل نان باز كردن و راندن
و ستور را معع فاضه **طول** بالضم درازى خلاف العرض و دراز شدن عع بعضها يقال طال الشئ وطلت انا واصلها من طولت بضم الواو واللام لنقلت طولت
فنقلت الضمة الى الطاء وسقطت الواو لاجتماع الساكنين ولا يجوز ان تقول منه طلته لان فعلت لا يتعدى فان اردت التعدية قلت طولته وطلته ولما توككت
طاولنى فلان فطلته فانما تعنى بذلك كنت اطول منه من الطول والطول جميعا طول بالفتح منت نهادن وفزونى كردن بركسى وغالب آمدن وفضل ومنت
عع فاضه صلته بعلى ويقال طال طوالك بالضم والكسر وطيلك اى عمرك وغيبتك ايضا ويقال طال طولك وطيلك بالسكون فيهما وطوالك بالفتح فى هذا المعنى
**طول** كافه رسن دراز كه ستور را العلف بندند يقال ارخ الفرس من طوله وطويلة كذلك ومنه طويلة الدر اى سمطه ويقال ايضا طول فرسك اى اتخ طويلته
فى المرعى طويل طوال بالضم دراز طوال طيال بالكسر جماعت طوّال بالضم والتشديد بغايت دراز ويقال لا آتيك طوال الدهر بالفتح وطوال الدهر بالضم ويقال
طالما انتظرتك ديرست كه چشم ميدارم ترا ادخلوا عليه ما ليصح تركيب الفعلين بلا واسطة والاالماصح ان يقال طال انتظرتك فلما دخلت ما صيرت الفعل مصدرا
اى طال انتظارى بك اطول درازتر وهى طولى وهم اطاول وهن طول طويل نام بحرى از عروض جمل الطول نجه بفتح برين او دراز بود وطاولة
نبرد كردن بدرازى وطاولته بمعنى ماطلته ايضا طائل فائده ولا يستعمل الا فى النفى يقال امر لا طائل فيه اذا لم يكن فيه غنى و مزية ويقال منهم
طائلة اى علاوة تطول منت نهادن وفضل كردن بركسى اطالة اطوال دراز كردن وبچگان دراز بالا زادن زن وفى الحديث ان القصيرة
قد تطيل تطويل مهلت دادن صلته باللام استطالة تكبر كردن و دراز شدن يقال استطالوا عليهم اى اكثر ما كانوا قتلوا تطاول گردنكشى و تكبر كردن
و گردن دراز كردن بوقت نگريستن طوّل بالضم والتشديد مرغى طيلية الريح اى مقابلتها فى الهبوب طولا **طهلئة** بكسرتين وفتح الهمزة ابر و تيرگى يقال
ما على السماء طهلئة اى شئ من غيم و سمرة زائده **طهل** بالفتح زشت خلقت طهلا مونث طهامل جماعت **فصل الظاء ظل** بالكسر سايه دنياه ظلال
جماعت ظل الليل تاريكى شب ظلال بالفتح سايه ابر وفى المثل ترك الظبى ظله يضرب فى النفور عن الشئ ظل ظليل سايه دائم ومكان ظليل هميشه سايه وفلان
يعيش فى ظل فلان اى فى كنفه ظلة بالضم سايه پوش وقرى قوله تعالى فى ظلل على الارائك متكؤن واول ابر كه سايه افگند وقوله تعالى عذاب يوم الظلة
قالوا غيم تحته سموم مظلة بالكسر سايه بان الظل در روز بپل شتر اظلال سايه ناك شدن روز يقال اظل يومنا اذا كان ذا ظل و سايه افگندن درخت وجز آن بر كسى
آمدن كسى يعنى سايه افگندن يقال اظلك شهر كذا اى دنا منك استظلال پناه جستن بسايه صلته بالباء و يقال ظللت اعمل كذا اظل ظلولا اذا عملته بالنهار
دون الليل ومنه قوله تعالى فظلتم تفكهون وهو من شواذ التخفيف وقد فسرناه فى مس **فصل العين عبل** الذراعين ستبر بازو وامراة عبلة
اى تامة الخلق عبلا عبال جماعت عبل الشوى اى غليظ القوائم عبالة بالفتح مصدر منه عع بعضها عبالة ايضا اسم جارية وانيه الصغرى وهم من قريش
يقال لهم العبلات والنسبة اليهم عبلى تردالى الواحد اى الى اسم يهم وهى عبلة عبل بالفتح رسن عع فاضه و برگ درخت فرو ريختن و پيكان در تير كردن
عع فاكه عبل بفتحتين بسته نافه وكل ورق مفتول مثل ورق الاثل والارطى والطرفاء يقال عبل الارطى اذا غلظ هدبه واحمر وصلح ان يدبغ به الاصمعى عبلت الشجرة
سقط ورقها وفى الحديث فى شجرة سرتحتها سبعون نبيا فهى لا تسرف ولا تعبل ولا تجرد اى لا تقع فيها سرفة ولا يسقط ورقها ولا يأكلها الجراد عبلة

سید و شهره عبلاء الحمت عِبال بالکسر جماعت مثل بطحاء و بطاح مِعْبَلة بالکسر پیکان پهن و از عبال بالفتح نوعی از گلهای کوهی و یقال التی علیه عبالة ای ثقله
بتشدید اللام عبل عبلة بالضم کنند و فی السامی عبل مِعْبَلة آنچه بگذارد دهقنه ناکرده از زمان عبابل سطر عبهلة بی کار گذاشتن ستور را و بعین مبدلة من الهمزة یقال
عبهل الابل و اهملها ای اهملها و ابل عبهلة لا راعی لها عباهلة ملوک یمن عتلة بفتحات بیرم النجار و المجنات یعنی سوراخ کن و چوب کار و کمان فارسی و چوب دستی
درشت و ناقه که هرگز آبستن نشود عتنبل مرد و عتلاء جماعت عتل سخت کشیدن چیزی اعم فاضخه رجل معتل بالکسر نعت و یقال عتلة عتوته باللام والنون جمیعا
عتل بالضمتین و التشدید مرد درشت آزار دهنده و سخت گوی قوله تعالی عتل بعد ذلک زنیم و نیزه سطبر رجل عتل چاکه بیدی شتابنده هم کافه و یقال لا انعتل معک
ای لا ابرح مکانی عثوثل کافه مشدد اللام مرد سست فرومایه مثل القتول عثوثل مثله م عثیل گفتار عثجل بفتحتین نر بزرگ شکم مثل اثجل عثکول بالضم
عثکال بالکسر خوشه خرما و نیز عثکل الغذق الکثرت شمار رجه ای عثاکلة عثکل الهودج ای زین بامثال العثاکل عجل بالکسر گوساله عجول کافه مشدد امثلة عجاجیل حجا
عجلة مونث و شکم عجل حجاجیث مثل قربة و قرب و عجال کذلک مثال سهمة و سهام عجلة ایضا نوعی از گیاه و بقرة معجل با ده گاو با گوساله عجل ایضا قبیلة عجلة بفتحتین گردون
عجل ایجال جماعت و دولاب عجل جماعت و چوب بر بیهای سر چاه و شتافتن عجل بفتحتین کذلک عم کافه عجل بضم ۲ و کسره عجلان بفتحتین منه و امرأة
عجلی مثل رجلی و نسوة عجالی مثل رجالی و عجال کما یقال رجال عاجل عاجلة این جهان و نیز مهلت نقیض آجل و آجلة و یقال عاجله بذمه ما تعجله ای اخذه و لم
یمهله و قوله تعالی اعجلتم امر ربکم ای اسبقتم عجول نیک شتابنده و ناقه بچه گم کرده عجالة بالضم هرچه بشتاب بحاضر آورده شود یقال التمر عجالة الراکب یعنی ماحضر و
یقال عجلتم کما یقال لبنتم و فی المثل ایضا الثیب عجالة الراکب عجلان ایضا نام مردی ام عجلان مثنی اعجال تعجیل بر انگیختن و یقال تعجلت له من الکراء
کذا و عجلت له من الثمن یعنی گرو بها دادم و عجلت اللحم ای طبخته علی عجلة اعجالة ما تعجله الراعی من اللبن الی اهله قبل الحلب یعنی ناشتا شکن معجل متعجل العجالة
آزرده استعجال شتابانیدن و پیش شدن عدل داد و داد دهنده و شایسته گواهی و داد کن معدلة بکسر الدال و فتحه مثله و هو خلاف الجور
عم فاکه و برابر کردن چیزی را بچیزی نه از جنس وی یقال عدلت فلانا بفلان ای سویت بینهما و رجل عدل و قوم عدل و عدول ایضا عدالة
پسندیده گواهی شدن عم بعضها عِدل بالکسر مانند و نیز بار اعدال جماعت قال الفراء عَدل بالفتح ما عادل الشیء من غیر جنسه و بالکسر من جنسه مثله و یقال
عندی عدل غلامک اذا کان غلاما یعدل غلاما فاذا اردت قیمته من غیر جنسه فتحت العین و ربما کسرها بعضهم و کانه منهم غلط عدیل همتنگ و همسنگ معادلة
اندازه کردن میان دو چیز و توقف کردن تعدیل راست کردن و شایسته گواهی گردانیدن عُدول برگشتن از راه عم فاکه ضلالة بعن انعدال
کذلک و ازگشتن بازماندن محل و قوله فی الحدیث لا یقبل منه صرف و لا عدل فالصرف التوبة و العدل الفدیة و منه قوله تعالی و ان تعدل کل عدل ای تفد
کل فداء و قوله تعالی او عدل ذلک صیاما ای فداء ذلک عادل داد دهنده و مشرک و هو الذی یعدل بربه غیره ای یشرک به و فی المثل وضع فلان
علی یدی عدل و هو اسم رجل قتال لبغرب فی کل ما کان یئس منه عدولیة بفتحتین و سکون ۲ کشتی منسوب بعدولی او هی قریة بالبحرین عدولی کشتیبان
عدمول عدمل بالضم فیهما دیرینه عندل بفتحتین بشتر ضخم الراس یستوی فیه المذکر والمونث و ۲۱ عندلة مونث منه و یقال البلبل یعندل ای
یصوت عندلیب هزار دستان عنادل جماعت عذل نکوهیدن عم فاضه عذل بفتحتین نکوهش یقال عذلنا فلانا فاعتذل ای لام نفسه و اعتب
عذلة مثال همزة بسیار ملامت کننده عاذل رگ خون استحاضه و سئل ابن عباس رضی الله تعالی عنهما عن دم الاستحاضة فقال ذلک العاذل
یغذو و فلتستثفر و لتصل قوله یغذو ای یسیل ایام معتذلات روزها سخت گرم رجل معذل بالذی یعذل لافراطه فی الجود عرجلة
جماعت پیاده روان و گروهی اسپان حرجلة بالحاء مثله بلغة تمیم عرزال بالکسر جای خفتن پالیزبان در پالیز بر سر درخت و جز آن
از خوف سباع و گرد آورده صیاد در کازه از صید قدید و جز آن عطل بالفتح و فرنگ عم العقیل عراقیب ستنبها و دشوار یهاء اعتزال
تعزل یکسو شدن و تعزله بمعنی و الاسم العزلة بالضم اعزل بی سلاح و یکی از دو سماک و اسب گژدم و ابری بی باران ۲ قوم عزل عزلان
معزال جماعت اعزلة نام موضعی عزلاء دهان مشک زیرین توشه دان عزالی بکسر اللام جماعت و بالفتح ایضا مثل صحاری معزول بی کار کردن و جدا کردن

دور شدن از کنیزک و زن **عع فا که** یقال عزل عنها اما عزل عن هذا معزال آنکه ستوران بگوشه برد بجا او مرد سست و کول آنکه از این قمار دور باشد از خساست و ایضا قومی بی نیزه معازیل جماعت **عزهول** بالضم شتر بچه گذاشته عزاهیل جماعت عزهل کبوتر نر **عسل** بفتحتین انگبین ندکر و یونث عسل طعام ساختن با انگبین **عع فاضه و که** زنجبیل معسّل معجون معسّل با انگبین سرشته عاسل انگبین گیرنده عسالة کبت انگبین یعنی زنبور عسل و جای شهد و یقال ما لفلان مضرب عسلة یعنی من النسب یا اعرفه مضرب عسلة یعنی اعراقه عسلی علامت جهود ان و العسیلة فی الجماع شبهت تلک اللذة بالعسل و صغرت بالهاء لان الغالب علی العسل التانیث و یقال اریدبه العسلة و هی القطعة منه کما قیل للقطعة من الذهب ذهبة عسیل جاروب عطار و نرم و فیل استعمال العسل جستن تعسیل عسل توشه دادن کسی را عسل عسلان پویه دویدن گرگ و مردم و جنبیدن نیزه **عع فا که** یقال ذئب عاسل و الجمع العسل و عواسل و رمح عسّال عسل که سخت زننده و سبک دست عنسل بالنون ناقه شتاب **و عشقلة** درخشیدن سراب عساقیل سراب نوعی از سماروغ سپید کلان و یقال لها شجرة الارض ایضا عسقول بالضم یکی عسقلان شهری و هی عروس شام **عصل** بفتحتین رود ده اعصال جماعت و کژی بن فرم و درختی که بخورد آن شتر را شکم روان شود و کژی دندان و ساق اعصل نعت منه شجرة عصلة درخت کژ و سهام عصل معوجة ناب اعصل دندان کژ معصّل تیر کژ پیچان رود در هوا عنصل بضمتین پیاز کوهی عنصلاء مثله عناصل جماعت و موضعی و یقال للذی ضل اخذ فی طریق العنصلین و طریق العنصل طریق من البصرة الی الیمامة **عضلة** بالضم سختی یقال انه لعضلة من العضل ای داهیة من الدواهی عضل ضافه کلا موش عضلان بالکسر جماعت عضل بفتحتین قبیله هو عضل بن الهون اخو الدیش و هما القارة و گوشتهای ساق و کل لحمة مجتمعة مکتنزة فی عصبة فهی عضلة و عضلة اک شدن **عع کافه** عضیل که نعت منه دائم عضال مارم عضان بالضم بیماری و کار سخت اعضال سخت شدن و درمانده کردن امر معضل کار بی بیرون شو معضلات سختیها اعضال سکوی باز داشتن بیوه را از شوی کردن **عع قاضه و که** تعضیل کار بر کسی تنگ گرفتن صلة بعلی و دشوار بیرون آمدن کودک و بره از رحم شاة معضلة و معضل بلا ها و دشوار زاینده و غنم معاضیل و انبوه شدن و تنگ آمدن زمین بر مردم اعضئلال بسیار شاخ و برگ شدن درخت و منه غصون معضئلة **عطل** بفتحتین شخص یقال ما احسن عطلة ای شطاط و قامته و تمامه و خوشه خرما بی پیرایه ماندن زن **عع کافه** تعطّل کذلک فهی عطل بضمتین و بسکون ۲ ایضا و عاطل و معطال کذلک قد یستعمل العطل فی الخلو من الشیء و ان کان اصله فی الحلی و یقال عطل من المال و الادب فهو عطل بضمتین و سکون ۲ و قوس عطل لا وتر علیها اعطال شتران بی رسن و مهوان بی سلاح ناقة عطلة و نوق عطلات ای حسان و تعطل الرجل ای بقی بلا عمل له و الاسم العطلة یعنی بی کاری تعطیل خالی گذاشتن بر معطلة ای خالیة عن اهلها و فی الحدیث عن عائشة رضی الله تعالی عنها فی امرأة توفیت فقالت عطلوها ای انزعوا حلیها معطّل زمین موات ابل معطلة لا راعی لها عطالة بالفتح کوهی در بنی تمیم عطیل زن و اسپ و شتر بار کردن **عطبول** بالضم زن تمام خلقت نیکو اندام عطابل عطابیل جماعت **عظال** مهالته ذاتیة تعاظل در پی ماده سگ بر زبر یکدیگر رفتن سگان نر کشتی و ملخ جراد عاظل و عظلی ملخ دوسه بر هم نشسته **عع فاضه و کافه** یوم العظالی بالضم یوم لا حرب رکب فیه بعضهم بعضا و یقال رکب الاثنان و الثلث الدابة الواحدة تعظّل گرد آمدن قوم بر چیزی عظال نوعی از تصرف در قوافی شعر **عفل** جامی در ستاره بیان پای گوسپند بجهت دانستن گرانی و سبکی و هی عل عفلة بالتحریک فتح ماده ناقة عفلا نعت منه **عفنقلیل** مرد گران جان و زن سست کم شتر نه کبر و العفنقلیل ایضا الکسار الجافی **عقل** جامه سرخ و خرد و دانش و دریافتن **عع فا که** یقال عقل یعقل عقلا و معقولا ایضا و هو مصدر و قال سیبویه هو صفة لان المصدر لا یاتی علی مفعول البتة و تاعل المعقول فیقول کانه عقل له شیء ای حبس آید و شدد و قال یستغنی بهذا عن المفعول الذی یکون مصدرا عاقل عقول نعت و دیت دادن کشته را یقال عقلت القتیل ای اعطیت دیته قال الاصمعی سمیت الدیة بذلک لان الابل کانت تعقل بفناء ولی المقتول ثم کثر استعماله بقولهم عقلت المقتول حتی سمیت الدیة بذلک ان کانت تلک دراهم و دنانیر و ماندن قصاص بدیت یقال عقلت له دم فلان ای ترکت قصاصه للدیة و تاوان کسی دیت و تاوان بذیرفتن یقال عقلت عنه ای غرمت عنه جنایته فادیتها عنه فهذا هو الفرق بین عقلته و عقلت عنه و عقلت له و فی الحدیث

لا تعقل العاقلة عمدا ولا عبدا قال ابو حنیفة رحمه الله هو ان یجنی العبد علی حر وقال ابن ابی لیلی هو ان یجنی الحر علی عبد قال الاصمعی کلمت ابا یوسف القاضی فی ذلک بحضرة
الرشید فلم یفرق بین عقلته وعقلت عنه حتی فهمته و پناه عقول جمع و ایضا بکوه بلند پناه جستن یقال عقل الوعل عقولا ای امتنع فی الجبل العالی عاقل نعت
منه و نام کوهی و عقل الظل ای قام قائم الظهیرة و بستن ظیف و ساق شتر بهم و ذلک الحبل عقال بالکسر و جمعه عقل بضمتین و بستن دارو شکم را عقول بالفتح
داروی قابض عاقلة معقلة اعقله بالضم ای غلبته بالعقل عقدة بالضم بند و گنگی از اشکال من یقال لفلان عقلة یعتقل بها الناس اذا صارع یعنی بند
کشتی و به عقلة من السحر معقل بکسر القاف پناه جای و نام مرد و جمع معاقل معقلة بضم القاف موضعی و دیت یقال لنا عند فلان ضمد من معقلة ای بقیة من دیة
کانت علیه و تاوان یقال صار دم فلان معقلة علی قومه ای غرما علیهم و منه قیل القوم علی معاقلهم الاولی ای علی ما کانوا یتعاقلون فی الجاهلیة و کذا فی
الاسلام عاقلة الرجل خویشان کشنده که دیت بر ایشان قسمت کنند عقان بالضم والتشدید لنگی ستور د عقال نام آسی عاقول جوی و ریگ توده و وادی کثیر
عواقیل الامور کارهای پوشیده و درهم عقیل بالتصغیر قبیلة عقیل بالفتح نام مرد عقیلة زن گرامی قبیله و شتر گرامی و گرامی از هر چیزی و یقال الدرة عقیلة
البحر عقال بالکسر صدقه یکساله یقال علی بنی فلان عقالان ای صدقة سنتین عقل بفتحتین تافتگی پای شتر اعقال بایه شدن مردم و رنیم و تعقیل
بستن زانوی شتر شد دللکثرة اعتقال پای گوسپند در میان پا گرفتن بوقت دوشیدن و نیزه در میان پا و رکاب گرفتن و بند کردن اعتقل الرجل
ای حبس و اعتقل لسانه ای لم یقدر علی الکلام و یقال صارعه فاعتقله الشغربیة و هو ان یلوی رجله علی رجله تعقل هش بخود آوردن تعاقل عاقلی و
که نباشد و عقلت المرأة شعرها مشطته عاقلة ماشطة و قولهم یا اعقد عنک شیئا ای دع عنک الشک عقنقل ریگ توده بر هم نشسته و روده سوسمار عقاقل
جماعة عقبولة عقبول بالضم تبخاله عقابیل جماعت عکل گرد بر هم نهادن عع فاضه باز داشتن و بر زمین زدن و کوشش کردن در کار مردن
در آن و بستن زانوی شتر یقال عکلت البعیر اعکله عکال بالکسر مثل عقال اعکل علی الخبر و اعتکل ای اشکل و اعتکل الثوران مانطحا یعنی سرون زدند
با هم عکل بر ابی احد من آی یعنی در یافت و عکلت المسرة ای ابتع فیها الدردی عکل بالضم قبیلة و نام شهری عوکل زن کوتاه و ریگ توده بزرگ کم از عقنقل عوکلة
مثله علی کلمة لاعز و مرد پیر ریزه اندام بنو العلات هم اولاد الرجل من نسوة شتی سمیت بذلک لان الذی تزوجها علی اولی قد کان قبلها ناهل ثم عل من
هذه عل بفتحتین دوبار خوردن آب یقال عل بعد نهل عع فاضه که دوباره خورانیدن لازم متعد اعلال خداوند شتر ای دوباره خورده شدن باز گردانیدن شتر را
سیر آب نا شده و یقال انه بالغین المعجمة کانه من العطش والاول هو المسموع و عل الضارب المضروب اذا تابع علیه الضرب و فی المثل عرض علی سوم عالة ای لم یبالغ لان
العالة لا تعرض علیها الشرب عرضا بالغا فیه کالعرض علی الناهلة علة بالکسر بیماری علیل نعت منه اعتلال بیمار شدن و بهانه جستن بر کسی باز داشتن کسی را از کاری و
یقال اعتل ای تجنی علیه و قولهم علی علاته ای علی کل حال تعلیل سیر آب کردن بعد سیر آبی و میوه چیدن مرة بعد اخری و مشغول کردن کسی را بچیزی یقال علله
بطعام و تعلل به ای تلهی به و تحیر و علل الشیء فهو معلول معلل بکسر الثالث یوم من ایام العجوز علالة بالضم آنچه بوی بهانه کنند و بقیه شیر باقی هر چیزی و یقال
لعلالة الناقة تا غایت قبا راد و راغد علیة بالکسر بر واره علالی جمع علی و عل بکر یقال علک تفعل و علی تفعل ای لعلی افعل و ربما قالوا علنی و لعلنی و ربما یعنی اللام الاولی
و انما زیدت توکیدا و معناه التوقع لمرجو او مخوف و فیه طمع و اشفاق و هو حرف مثل ان و ان و کان و لکن و لیت الا انها تعمل عمل الفعل لشبهها به فتنصب الاسم و ترفع
الخبر و بعضهم یخفض ما بعدها فیقول لعل زید قائم و عل زید قائم علعل بضمتین استخوانی که بر آید بر شکم مثل زبان ضکار ک نر و علعل بفتحتین اندام مردی یا الیکی بر سر
بر هم نشسته علول بالضم یکی مورهای آب عمل بفتحتین نام مرد و کار کردن عع کافه اعمال کار فرمودن در کار آوردن استعمال بکار داشتن و بکار گرفتن
اعتمال اضراب کردن در عمل عمل که مرد کارکن عمول بالفتح مثله یعملة ناقه استوار طریق معمل بفتح ح راه رفته و مسلوک عامل الرمح نزدیک سنان عاملة قبیلة از یمن
و تعمل فلان لکذا ای کاری گرفت از خود تعمیل عمل دادن عمالة بالضم مزد کارکن عمشل بفتحتین مرد کشاده و من فرو اندازنده و شتر عمشیلة ناقة شگرف عول موته
آواز بر داشتن و گریه عویل کذلک و یقال اعول فی البکاء و فی الحدیث المعول علیه یعذب و اعولت القوس ای صوتت تعویل نا گردن بر کسی بر کسی نهادن و
باری خود بر تن و یقال عولت بفلان علته اذا استعنت به عول علی بما شئت ای استعن بی کانه یقول احمل علی ما شئت و یقال ما له معول ای مستعان الاسم

عول بکسر او فتح ۲ عالة باران گریز عولت عالة ای هیئتها عول عیالة عیال داری کردن و نفقه و قوت دادن ع فاصنه عال الرجل عیاله
ای قاتهم و عال المیزان فهو عائل ای مال و منه قوله تعالی ذلک ادنی ان لا تعولوا قال مجاهد ان لا تمیلوا و لا تجوروا و عال فی الحکم ای جار و مال
و عالنی الشیء ای غلبنی و عال الامر ای اشتد و تفاقم و عیل صبری ای غلب و قولهم عیل ما هو عائله یضرب للرجل الذی یعجب من کلامه و غیر ذلک و هو
علی مذهب الدعاء و ما قیل فی الشعر عالت البیقور ای معنی ان السنة الجدبة اثقلت البقر بما حملت علیه من السلع و العشر عول ایضا زیادت کردن در برآوردن
سهام فرائض و قد عالت ای ارتفعت عوائل بالضم حیی از عرب معول کافه متین معاول جماعت و ایضا حیی از بنی ازد در بماحیان هدا دو معاول عول
ایضا کلمه مثل ویب یقال عولک و عول زید و عول لزید و قد ذکر فی ویب عیهل بالفتح ناقه تیز رو و لا یقال جمل عیهل عیهلة کذلک و ربما قالوا عیهل
بتشدید اللام للضرورة فی الشعر و امراة عیهل و عیهلة ایضا التی لا تستقر نزقا و ریح عیهل شدیدة عاهل بادشاه بزرگ و زنی که شوی ندارد عیل
خرامان رفتن اسپ ع فاکه فرس عیال نعت منه رجل عیال متبختر تعییل بخوارگی واگذاشتن اسپ در بیابان قیس بن عیلان نام مردی عیلان گفتار نر
عیلة عالة درویشی عیول کذلک ع فاکه قوله تعالی و ان خفتم عیلة یقال هو عائل و هم عیلة و ترک اولاده یتامی او عیلی ای فقراء عیال الرجل
زن و فرزند و هر که در نفقه و مونت او باشد عیل واحد العیال عیائل جماعت مثل جید و جیاید و جیاد اعالة بسیار عیال شدن معیل مرد بسیار عیال
معیلة مونث و یقال علت الضالة عیلا و عیلانا فانا عائل اذا لم تدر ای وجهة تبغیها و عالنی الشیء ای اعجزنی و منه قد عیل صبری اعوال حریص شدن
اعال و اعول آه حرص فصل الغین غرلة بالضم غلاف سر ذکر غلام اغرل بی ختنه عیش اغرل فراخ جبل غرل ای مسترخ غرین بالکسر مع اللام و
النون آبیکه در تک غدیر و حوض مانده باشد و لای سیل آورد که بر روی زمین و مغاکها مانده باشد و خشک شده غربال غربیل غربلة مصدر منه و غربلن (?)
مغربل گشته برآماسیده غرقلت البیضة بلغوده شده غرمول بالضم نره غزال بالفتح آهو بره که در حرکت و رفتار آمده باشد غزلة غزلان بالکسر فیهما جماعت
و اغزلت الظبیة ای صارت ذات غزال مغازلة سخن گفتن با زنان و عشق بازی کردن و الاسم الغزل بفتحتین و هو مصدر ایضا ع کافه غزل که
نعت منه و یقال فی المثل هو اغزل من امرئ القیس و تغزل ای تکلف الغزل و تغازلوا ای تحادثوا بالغزل غزالة آفتاب و آهو بره ماده غزالة
الضحی اول چاشت غزل رشتن اغتزال کذلک ع فاکه و رشته بمعنی المغزول ایضا مغزل ضمه و کافه دوک و فی المثل هو اخری (?) من
المغزل قال الفراء و اصله الضم و انما هو من اغزل ای فتل و ادیر و اغزلت المراة اذا ادارت المغزل غزل الکلب ک ۲ ای فتر و هو ان
یطلب الغزال حتی اذا ادرکه و ثغا من فرقه انصرف عنه و لهی عنه غسل شستن ع فاکه غسل بضمتین و سکون ۲ اسم فیه غسل بالکسر شستنی
بر اج خطمی و گل و مانند آن و منه غسلین و هو ما انغسل من لحوم اهل النار و دمائهم اغتسال غسل آوردن غسول آب غسل مغتسل کذلک و جای غسل
قوله تعالی مغتسل بارد و شراب مغسل بکسر السین و فتحها جای مرده شستن مغاسل جماعت غسالة بالضم آب دست و روی شسته یعنی مستعمل
مغسول شیئه فحل غسلة مثال همزة الذی یکثر الضراب و لا یلقح و یقال لحنظلة بن الراهب غسیل الملائکة لانه استشهد یوم احد فغسلته الملائکة اغضالت الشجرة لغة فی
اغضالت غیطلة درخت انبوه غیاطل جماعت و آهو و ماده گاو و باشیه غیاطل جماعت و انبوهی و برآمدگی تاریکی شب غفلة غفول بی خبری ع فاذمه اغفال مسعد (?)
فیه بیاد داشت ماندن چیزی را و بی داغ کردن ستور را تغافل تغفل تعمد غافل شدن از چیزی ارض غفل بالضم زمین مانده که در روی اثر عمارت نباشد غفل
ای موات دابة غفل بی داغ رجل غفل بی تجربه و المغفلة التی فی الحدیث جاء بها العنفقة غلة تم یعنی درآمد هر چیزی از حبوب و نقود و جز آن غلات جماعت غلل
آب در میان درختان اغلال جماعت و آبی که بر روی ریگ پیدا و گاه ناپیدا شود و یا لونه تشنگی و یقال غل الرجل فهو لا یغل غللا فهو مغلول غلیل عطشان غلیل
سوزش تشنگی و کینه و دانه خرما پاسیست کوفته بجهت ستور غلغله شتاب رفتن غلغلة پیغام که از شهر بشهر برند غال نعمین پست سخت ناک و منبت سلم و طلح و گیاهی غلان بالفتح (?)
جماعت بغیر غلان بالضم سخت نشسته معقل (?) کذلک و یقال بعثم (?) غلول الشیخ هذا ای الطعام الذی یدخله جوفه غلالة بالکسر شاماکچه که در زیر جامه و زره پوشند غل بالکسر کینه و کینه داشتن ع فاکه
یقال غل صدره اذا کان ذا غش و حقد غل بالضم گردن بند اغلال جماعت و قیل المراة السیئة الخلق غل قمل (?) مغلول غل نهاده و یقال الملک لا غل ای شیء من الابل و قید علة غل

ایضا سوزش تشنگی غل بالفتح درآوردن چیز را من باب نصر غله فالغل متعدی لازم یقال غل اللبن صنعته من غیر ان یضع الالیة ویقال غل فلان المفاوز
غلول بالضم خیانت کردن در غنیمت ع فاضحه قوله تعالی وما کان لنبی ان یغل ایضا قرئ معلوما ومجهولا فالاول ان یخون والثانی یحتمل ان
یکون بمعنی یخان ای یوخذ من غنیمته ویحتمل ان یخون ای ینسب الی الغلول قال ابو عبیدة الغلول من المغنم خاصة یقال غل من المغنم ای خان و اغل
مثله و آب در میان درختان تغلغل کذلک و غل البعیر اذا لم یرو وفی الحدیث لا اغلال ولا اسلال ای لا خیانة ولا سرقة و اغلت الضیاع
غله کرد آب و زمین اغلال ایضا تشنه داشتن و غله قوم فرا رسیدن و خوار بار کشانیدن و رویانیدن زمین گیاهی را که غال خوانند و تیز
نگریستن تغال غل بصره ای شدد النظر استغلال غله گرفتن و غله آوردن خواستن و بر کشانیدن غله داشتن **غمل** موضعی و پوست
خورش داده و پیچیده بجای نهادن تا نرم شود غمیل لبنت منه یمین بالنون شده خرما و میوه نیم رس بلخو بانیدن تا تمام رسد مغمول آنکه بره و چیزی در پوشند
تا خوی کند و نبات که بر هم نشسته باشد و یکدیگر را پوشیده غملول بالضم وادی با درخت و علف و کذلک کل ما اجتمع من شجر او غمام او ظلمة حتی
الشی المرواة غملولا **غول** بناگاه گرفتن و هلاک کردن و خاک و موضعی و دوری بیابان و کشیدگی قوله تعالی لا فیها غول ای لیس فیها غائلة الصداع
و در بودن بناگاه غول بالضم و هر چه بناگاه فرو گیرد و هلاک کند اغوال غیلان بالکسر جماعت و یقال غالته غول ای وقع فی مهلکة والغضب غول الحلم لانه
یغتاله و یذهب به و ارض تغتال المشی ای لا یستبین المشی فیها من بعدها و سعتها تغول گونا گون شدن و تغولت المراة ای تلونت مغاوله شتافتن غیال
بناگاه کشتن غیلة بالکسر الاسم منه والاصل الواو مغول بالکسر کارد که در میان عصا و تازیانه دارند و نام مردی غولان بالفتح گیاهی از شور **غیل**
بالکسر بیشه لانه یستتر بها غیول جماعت و جنگل و منه تغیل الشجر غیلة زن فربه و غیال الغلام ای غلظ و سمن غیلة بالکسر المجامعة مع الرضاع و فی الحدیث
لقد هممت ان انهی عن الغیلة و یقال اضرت الغیلة بولد فلان اذا اتیت امه وهی ترضعه غیل بالفتح اسم ذلک اللبن و اغالت المراة ولدها و غیلت اذا اسقته
الغیل فهو مغیل و اغال فلان ولده ای غشی امه وهی ترضعه غیل ایضا آب روان که در کشتها رود و فی الحدیث ما سقی بالغیل ففیه العشر وما سقی بالدلو
ففیه نصف العشر و بازوی سطبر و گوشت غائلة بدی مغالة بالفتح کذلک غوائل بلاها و سختیها ام غیلان میوه درخت سمر غیلان نام مرد و هو ذو
الرمة بن عقبة الشاعر **فصل الفاء** **فال** آم یعنی شگون افوال جماعت تفأل فال گرفتن و فی الحدیث انه کان یحب الفال و یکره الطیرة افتیال
کذلک فیال نوعی از بازی کودکان مفایلة مصدر **فتیله** ملیة فتیل رشته دانه خرما و ریم میان انگشتان فتل تافتن و بیسان گی بر گردانیدن
و یقال ما زال فلان یفتل من فلان فی الذروة والغارب ای یدور من وراء خدیعته فتل تفتیل دوری میان آرنج و پهلوی شتر مرفق افتل قوم فتل
الایدی ای بین الفتل **فجل** بالضم ترب فجلة یکی فجلة فتار فتار سپیدان **فحل** گشن ستاره سهیل و نام مردی و حصیر و فی الحدیث انه علیه السلام دخل علی
رجل من الانصار و فی ناحیة بیت فحل من تلک الفحول فامر بناحیة منه فرش ثم صلی علیه فحول بالضم فحال فحالة بالکسر جماعت فحلة بالکسر مصدر منه افحال فحل عاریت
دادن و فحلت ابلی ای ارسلت فیها فحلا فحیل گشن با اصل نکو از شتر یقال فحل فحیل فحال التخیل بالضم والتشدید خرما بنان نر یعنی بی بر فحاحیل جماعت و قد
یقال فحل و فحول و لا یقال فحال الا فی النخل استفحال نر بزرگ شدن کار تفحل به فحل مانستن امراة فحلة بالفتح ای سلیطة **فرعل** بضمتین بچه کفتار و فی المثل
اغزل من فرعل و هو من الغزل والمعاشقة **فسل** مرد ناکس مفسول مثله فسلاء افسال فسال فسول جماعت فسالة بالفتح مصدر منه فسولة بالضم کذلک
فسالة الحدید بالضم سوهش آهن فسکلة که بوقت انتعاظ مرد گردن کشی و بهانه کند فسیل فسیلة نهال خرما فسلان جماعت فسکل بکسر من اسب
که در میدان بسپس همه آید فسکل مرد کاهل بالکسر والعامة تقول فسکل بالضم قال ابو الغوث خیل الرهان عشرة اولها المجلی و هو السابق ثم المصلی ثم المسلی ثم التالی
ثم العاطف ثم المرتاح ثم الحظی ثم المؤمل ثم اللطیم ثم السکیت و هو الفسکل والقاشور ایضا **فشل** بالفتح چیزی از ساختگی هودج و مرد بزرنده بد دل افشال جماعت
فشل بفتحتین مصدر منه بجمع کافه تفشل سیلان شدن آب **فیشلة** سر زره **فصل** یک بخش از چهار بخش سال و از هر سخن و جز آن فصول جماعت و جدا کردن
و جدا شدن متعدی لازم و مصدر منه بمعنی انفصال جدا شدن فصال از شیر باز کردن کودک را افتصال کذلک مفاصله جدائی کردن و هر سر یک مفصل که سر و اندام و خصر

الجبل من الرملة تكون بينها رضراض وحصا صغار صغوا ... مفصل كافه زبان فاصلة نامی آيت قرآن ويكی از ادوات عروض آن دو فاصله است صغری وكبری
وفی الحديث من انفق نفقة فاصلة فله من الاجر كذا تفسيره ای التی فصلت بين ايمانه وكفره فصيل ديوار درون حصار ودختر بچه از مادر جدا شده فصلان وفصال
جماعت فصيلة الرجل گروه نزديكان مرد يقال جاؤا بفصيلتهم ای باجمعهم عقد مفصل رشته مرواريد كه ميان هر دو لولو مهره يا شبه در كشيده باشد تفصيل
پيدا كردن جدا جدا كردن وصل فصل ساختن كتاب وسخن را مانند اندام اندام كردن قصاب گوسپند را فيصل حاكم وحكم كه ميان حق وباطل جدا كند فضل وفضيلة فزونی
خلاف النقص والنقيصة افضال نيكوئی كردن صلة بعلی ورجل مفضال وامراة مفضالة علی قومها اذا كانت ذات فضل سمحة متفضل نيكوئی كننده وفزونجوينده
بر اقران خود ومنه قوله تعالی يريد ان يتفضل عليكم وافزونی آوردن از چيزی صلة بمن استفضال مثله ونيكوئی جستن تفضيل بر گزيدن كسی را بر كسی وحكم كردن بفضل
كسی مفاضلة نبرد كردن بفضل يقال فاضلته ففضلته ای غلبته بالفضل فضلة وفضالة زياده مانده وفضل منه شیء فهو يفضل ضد وفضل يفضل كافه لغة فيه
اخری ايضا مركبة من بابين وهو فضل يفضل كنصر وهو شاذ لا نظير له قال سيبويه هذا عند اصحابنا انما يجیء علی اللغتين قال وكذلك نعم ينعم ومت تموت وكدت
تكود ويقال تفضلت المرأة فی بيتها ای لبست المفضل وذلك ثوب واحد لا كمی له كالخيعل ونحوه والمرأة فضل بضمتين مثال جنب وكذلك الرجل وانما سقطت
النون من كمی له للاضافة لان اللام كالمقحمة لا يعتد بها فی مثل هذا الموضع كقولك لا اباك ولا اصل له ولا عبدی لك وهو بمنزلة لا عبديك وانما لم تحذف
النون فی مثل هذا الا عند اللام دون سائر حروف الخفض ويقال انه لحسن الفضلة مثل الركبة والجلسة فطحل مثال هزبر من الازمان لم يخلق فيه الناس
فطحل بالفتح نام مردی فعل كردن فعل عع بفتحهما وقرئ قوله تعالی واوحينا اليهم فعل الخيرات بالفتح فعل بالكسر كردار اسم فيه فعال جماعت
مثال قدح وقداح فعال بالفتح كرم ونيكوئی ومصدر ايضا مثل ذهاب ويقال كانت منه فعلة حسنة او قبيحة افتعال بهتان ودروغ بافتن بر كسی
صلة بعلی انفعال شدن كار يقال فعلته فانفعل كقولك كسرته فانكسر افكل لرزه ولا يبنی منه فعل يقال اخذه افكل اذا ارتعد من برد او خوف فل
رخنه روی كارد وتيغ فلول جماعت سيف افل نعت منه وهزيمت كردن لشكر را عع فاضه وشكستن فل مصدر منه ايضا يقال فله فانفل ای كسره فانكسر
تفلل رخنه شدن وشكفتن روی تيغ ونصل مفلل اذا اصاب الحجارة فكسرته ويقال جاء فل القوم ای منهزموهم يستوی فيه الواحد والجمع يقال رجل فل وقوم
فل وفلول وفلال بالكسر ايضا ويقال من فل ذل ... فل بالكسر زمين خشك بی نبات وتری افلال بچنان زمين رسيدن وبی ستور
ومال ماندن فليل وفليلة موی انبوه ودندان شتر كه رخنه شده باشد فلفل بالضم پلپل شراب مفلفل شراب زبان گز وتفلفل قادمتا الضرع اذا
اسودت حلمتاه يا فل بالتخفيف هو نداء محذوف من يا فلان لا علی سبيل الترخيم ولو كان ترخيما لقالوا يا فلا وربما قيل ذلك فی غير النداء للضرورة
فهلل اسم من اسماء الباطل يقال هو الضلال بن فهلل غير مصروف فول باقلی ونخود ايضا فيل پيل افيال فيول فيلة كافه جماعت فيال پيلبان رجل فيل
الرأی بالكسر ای ضعيف الرأی قال الرای كذلك فيلولة سست رأی شدن عع فاكه تفييل ضعيف رأی كردن وبضعف رای نسبت كردن فيل فاكه شدا
ضعيف رای فائل رگ ران وگوشت ستری ورگ فصل القاف قبل پيش وهو نقيض بعد قبل بضمتين وسكون ۲ اندام پيش نقيض دبر ومنه
السهم قبل الهدف ودبره ای من مقدمه ومؤخره ويقال انزل فی قبل الجبل ای بسفحه وذلك فی قبل الشتاء والصيف ای فی اوله ويقال لی قبل
قبلك ای اتوجه نحوك قبلة بالضم بوسه وبالكسر جهتی كه روی بدو آرند در نماز ويقال ماله قبلة ولا دبرة ای لا جهة لامره ومن اين قبلتك ای جهتك
وجلست قبالته بالضم ای تجاهه يعنی رويارويی او وقبال النعل بالكسر دوال پيش نعل كه ميان انگشتان باشد وقابلت النعل واقبلتها ای
جعلت لها قبالين واخذت الامر بقوابله ای باوائله قبالة بالكسر نامی عع كافه قابلة شب آينده وعام قابل ... قبيل قبول شبله قبول
بالضم پيش آمدن ووزيدن باد صبا عع فاضه ... دلو را از ساقی گرفتن عع كافه عام قابل مقبل سال آينده ويقال قبح الله ما قبل منه وما دبر
لا يتوالی فيه فعل قبول بالفتح پذيرفتن وهو مصدر شاذ تقبل كذلك عع كافه وباد پيش ضد دبور قبل بفتحتين بلندی زمين كه پيش آيد يقال رأيت
بذلك القبل شخصا ودر آمدگی پيش هر دو پای وبيرون آمدگی پاشنه ويقال رأينا الهلال قبلا اذا لم يكن رئی قبل ذلك ... ايضا اقبال ...

طے الالف یقال قبلت علیه واقبلها انا وجمل اقبل البعیر منه شاة قبلاء التی اقبل قرناها علی وجهها و بی آمدانسته و استحضار سخن گفتن یقال تکلم فلان قبلاً فاجاد و جرته
قبلا اذا انشدته بدیهة الم تک اعددته و مهره که بر گردن اسپ بندند بجهت چشم زخم و بجهت افسون والقبل ایضا ابن شرب الابل الماء وهو تصبب علی رؤسها
وجهه قبلة وهی الفلکة و یقال رایته قبلاً ای مقابلة و عیانا و قبلا بضمتین و قبلا کافه قوله تعالی او یاتیهم العذاب قبلا قری علی العرائین ای عیانا
قبل ایضا کافه نزد و طاقت یقال لی قبل فلان حق ای عنده و مالی به قبل ای طاقة ولا الملک الی عشر من ذی قبل کجبل و عنب ای فیما
استانف قبیل پذیرفتار و جماعت مردم زیاده از سه گروه چون روم و زنج و عرب قبل بضمتین جماعت قوله تعالی وحشرنا علیهم کل شیء
قبلا ای قبیلا قبیلا و قبل عیانا قبیل انچه پیش سوی سینه فرو دارد و ریسمان ریسنده و بیرا انچه سپس سوی بر آرد و موقت رشتن و بانگ زد و لف
قوم قبالة بالفتح پذیرفتاری کردن عه فاضنه که صلة بالباء و تحت شفعالة یعنی عرافة و بکسر القاف ایضا قبیله بر قبائل جماعت جارهای کل سر
ایضا اقبال پیش آمدن و روی آوردن بر چیزی نقیض ادبار یقال اقبل مقبل بضم الباء مثال ادخلنی مدخل صدق و چیزی پیش کسی داشتن یقال اقبلنا
الرماح نحو القوم و اقبلته الشیء جعلته یلی قبالته مقابلة دو کتاب را باهم راست کردن و روبروی شدن تقابل مثل مقابل بفتح الباء ای کریم
النسب من قبل ابویه اقتبال بر گرفتن کار را اقتبل امره ای استانفه مقتبل الشباب جوان نو اقتبل الخطبة ای ارتجلها استقبال پیش
آمدن ضد استدبار شاة مقابلة گوسپندیکه گوش بریده و از پیش آویخته شده مدابرة پس او بگان گذاشته قتل کشتن یقال قتله کذا فی عه فاضنه
مقاتل الانسان جایها که زدن بر انجا مردم کشته شود یقال مقتل الرجل من فکیه و نیکو دانستن چیزی را قوله تعالی وما قتلوه یقینا ای لم یحیطوا به علما و یقال
قتلته خبرا و آمیختن شراب بآب تاکستی کردن قتال بالیاء کذالک مقاتله بکسر التا کشش کنندگان قتل بالکسر دشمن اقتال جماعت و یقال هما قتلان ای
ای مثلان اقتال بکشتن دادن تقتیل بسیار کشتن قوله تعالی وقتلوا تقتیلا شدد للکثرة و رجل مقتل مجرب قلب مقتل ذلل قتله العشق مقتال کشتن خود بجهل
قتیل و امرأة قتیل کشته رجال و نسوة قتلی فان لم تذکر المرأة قلت هذه قتیلة فلان و مررت بقتیلة لانک تسلک به طریقة الاسم امرأة قتول ای قاتلة قتال الفتح
نفس و تن ناقة ذات قتال ستوار تنا و یقال قتله یعنی بر تن زد او را کما یقال صدره و راسه و فاده و یقال قتل الرجل فهو مقتول فان کان قتله العشق
او الجن قیل اقتتل و لا یقال فی هذین الا کذا تقتل بحاجت آمدن و برگشتن و در پیچیدن در رفتار یقال فیه تقتل الرجل لحاجته ای تأتی لها و تقتلت المرأة
فی مشیها اذا تقلبت و تثنت و تکسرت تقاتل اقتتال کشش کردن یقال تقاتلوا و اقتتلوا و لم یدغم لان التاء غیر لازمة و منهم من یدغم و یقول قتلوا یقتلون بحذف
الالف من اقتتلوا و نقل حرکة التاء الی القاف و تصدیق ذلک قراءة الحسن الا من خطف الخطفة و منهم من یکسر القاف فیها لالتقاء الساکنین فی الفاعل من الاول مقتل بفتح
القاف و من الثانی مقتل بکسرها و اهل مکة یقولون مقتل یتبعون الضمة الضمة مقتول بالکسر و تشدید اللام مرد فرو مانده و سست مثل عثول قحول بالضم خشک شدن
عه بفتحهما تقحل مرد خشک اندام بد حال قحل بفتحتین لغتها مصدر عه کافه شیخ قحل بالکسر و السکون بر پوست بر استخوان خشک شده و قحل کعب الیمن بسال خورده
انقحال خشک کردن قحال بالضم بیماری گوسپند قذال بالفتح پس سر و جمعها قذا لان اقذلة عه قذل بفتحتین کذالک قذل جور کردن و در پس سر زدن عه فاضنه قذ علنا
بحال دشواری قدر اقذعلال دشوار شدن بیان ما عده قذعملة ای شیء یقذعملة یعنی زن پست چسپ تصغیر قذیعم و شتر شگرف اندام قذعمل کذالک قندفیل
شتر شگرف سطبر وطن انه معرب قرزل بالضم نام اسپی مرد فرومایه قرطالة تنگ بار خر قرطال جماعت قرعبلانة کفخصینة جانوری قراقل پیراهن زنان قرقل
یسمیه تلیه العامة قرقرل قرمل بالفتح درخت بی خار فی الشیل ذلیل عاذ بقرملة قرمل بکسرتین شتر کره بختی قرامل شتران دو کوهانه و موی بند زنان
قرنفل نگینه رشت عه کافه اقرنفل الغت منه فلان بلکان یعنی قسطل قسطل گرد و قسطال لغة فیه کانه ممدود منه مه قلة قسطلانی فی المعنی قسطلانیة قوس
قزح قصل بریدن سیف مقصل بالکسر قصال ای قطاع قصیل ما قطع من الزرع و هو رطب قصلت الدابة علفتها القصیل قصل بالکسر منعه فرو مایه
قصالة بالضم کفه گندم قصل فی الطعام مثل الزوان قصلة بالکسر یکی گله شتر قصلة ای قطعة مقصل شبان سخت عصا قصعل بفتحتین بالکسر مثل زنا
قطل بریدن بحرف قاله منقول قطیل النعت منه نخلة قطیلا اذا قطعت من اصلها فتقطلت ایام مردی جدا قطل بفتحتین منقطع منقطلة بالکسر تیغی بر ند مقاطل

جماعت قطیلة پارۀ از گلیم و جامه که خود را بوی خشک کنند وقطول موضعی قطربل بضمتین و تشدید الیا موضعی بعراق قعال بالضم کل [illegible]
افعل الکرم کل گردد ز قافلة گروه بلند قواعل جماعت قعولة نوعی از رفتار قعثل مثله مقعل تیری که نیکو نه تراشیده باشد قهل بالضم [illegible] خشک
شد از درخت قفیل مثله گیاهی و تازیانه درهم قفلة ودرم بازگشتن قفول از سفر بازگشتن جمع قافلة قافلة گروه از سفر بازگردیده قفول ایضا خشک
شدن جمع قافله قفیل قوافل اسپان باریک شده اقفال خشک کردن و باز داشتن لشکر را از رفتن قفل کردن در را [illegible] مقفل الیدین بخیل
قیقال بالکسر رگ سر و سعب اقفعلال بر گرفتن دست قفقلیل کفلیز مسب قواقل بالفتح قومی از خزرج قلیل اندک قلل جماعت مثال
سرر و سرر قوم قلیلون و قلیل ایضا قوله تعالی واذکروا اذ انتم قلیل قلة کمی و کم شدن جمع فاکه اقلال کم کردن و بی چیز و درویش شدن و بر داشتن
تقلیل کم کردن و کم نمودن قل بالضم کمی یقال الحمد لله علی القل والکثر بالضم والکسر جمیعا و یقال ماله قل و لاکثر نیست او را کم و بیش و فی الحدیث الربوا و ان کثر
فهو الی قل و یقال لحمول هو قل بن قل و قولهم لم یترک قلیلا ولا کثیرا قال ابو عبیدة فانهم یبدؤن بالادون کقولهم القمران والعمران قلة بالضم سر کوه و بلا
هر چیزی و بار سر مردم قلل بفتح اللام جماعت و شتر بزرگ قل بالکسر فسر یقال اخذه قل ای رعدة استقلال کم شمردن و بلند برآمدن و کوچ کردن و بر گرفتن
قلال بالضم اندک رجل قلقل و فرس قلقل بضمتین سبک قلقلانی مرغی جوان فاخته قلقلان گیاهی قلقل کمتر من گیاهی که تخم سیاه دارد قلقلة بانگ کردن
جنبانیدن قلقال بالکسر مصدر و بالفتح اسم یعنی جنبش مثال الزلزال و الزلزال تقلقل اضطراب کردن قلل سینه کاته یلی قمل محرکتین [illegible] شدن [illegible]
شدن جمع کافه قمل مردم قمل بالضم و التشدید کنه و اما قملة کرمی قدر کرسه اخری [illegible] کالجراد و یقال امل الرمم والرمث اذا بدا ورقه صغارا اول ما یقطع
قمیل زشت رفتار قنبلة گله اسب از سی تا چهل و گروه مردم قنابل جماعت قندل کلان سر قال ابو عمرو هو قندل و جندل کلان سر و دراز سر قندیل
بالکسر قندیل پیمانه بزرگ قناجل بکسره سی تول قوله مقال مقالة کفلس جمع فاضحة و یقال کثر القیل والقال و ممن قهبها وهو قری یقوله العالم
مریم قال الحق الذی فیه یمترون و کذلک قالة مقال کثرت قالة الناس رجل قول و قوم قول بالضم بو شکیة مثال صبور و صبر و رجل مقول و مقوال ای کثیر [illegible]
و قوال مع تقوالة مردر زبان آور بسیار سخن مقول کافه ایضا زبان و ههتر لغت اهل من مقاول جماعت قیل بالفتح ملک حمیر قبیلة ملکم محکة قیل بالتشدید کالیاء
لقول ملفظ الجمع اقیال و اقوال و قوول بالضم جمع قائل مثال راکع و رکع قال جبرئیل بر زبان زند اقوال تقویل بر کسی سخنی دعوی کردن یقال تقولنی مالم
اقل و اقولنی ای ادعیه علی و تقول علیه ای کذب علیه و اقتال علیه ای حکم متقاوله تقاول باکسی قول کردن گفت و شنید کردن و العرب تجری تقول
وحدها فی الاستفهام مجری تظن فی العمل کقولهم متی تقول الدار تجمعنا و علام تقول الرمح یثقل ساعدی ای حتی تظن و علام تظن فتنصب الدار و الرمح کما
نصب بالظن و بنو سلیم یجرون متصرف قلت فی غیر الاستفهام ایضا مجری ظن فیعدونه الی مفعولین فعلی مذهبهم یجوز فتح ان بعد القول قهل زنده
بیات شدن و گله کردن حاجت قهل قهل مرد پوست بر استخوان خشک شده و مثال معقل قهل ناسپاسی کفت و نیکو نی [illegible] قهال
مشغول شدن و نفس خود را آلودن اقهال ضعیف شدن و افتادن قائلة میان روز [illegible] نیمروز [illegible] خفتن قیل مقیل کذلک و هو شاذ [illegible] فهو قائل
و قوم قیل مثال صاحب و صحب و قیل بالضم و التشدید ایضا قیل ایضا نام مردی و مهتر بلغت یمن و اقیال الیمن گوها و نیمروز شراب خوردن القیل مثله تقیل متعد
منه یقال قیله تقییل سقاه نصف النهار فشرب قیلة مادر اوس و خزرج اقالة بر انداختن بیع یقال اقلته البیع و قلته لغة قلیلة و درگذاشتن گناه و لم
یذکر هذا المعنی فی الصحاح و المجمل و الدیوان و ذکره الزوزنی فی المصادر استقالة اقالة خواستن یقال تقیله البیع تقیل فلان اباه ای اشبهه قیال بالکسر
نام کوهی بلند در بادیه **فصل الکاف** کبال بوزن قذال کوتاه مثل کوتال مصدر منه کبول لغت منه کبیل بند سطبر کبلت الاسیر و کبلته ای قیدته فهو
مکبول و مکبل جمع فاکه [illegible] و پوستین بلند کبل پوستین کوتاه مکابلة باز داشتن و تاخیر کردن در خریدن خانه همسایه تا چون دیگر خواهد
بخرد از شفعه طلب کند و قد کره ذلک و یقال کبلتک عینک ای فزرته کتلة بالضم پاره از سرگین و جز آن کتل بالکسر بیل بزرگ رهان کتل کوتاه کتیلة نخله که دست بوی
نرسد تکتل نوعی از رفتار کتل کوتاه بزیادة النون کوثل بن کشتی و بتشدید اللام ایضا کحل سیل و محلة هی معرفة لاید خلها الالف و اللام ضرب و لا الکحال

کحلتہم السنون ای اصابتہم عع بفتحہا وآسمان ویقال صرحت کحل اذا لم یکن فی السماء غیم وفی المثل بات عرار بکحل الکحل بالضم سرمہ ومال البیار
الکحل رگی میانگی دست کہ آنرا رگ ہفت اندام گویند و ایقال عرق الاکحل مرد سرمہ گون چشم کحل بفتحتین مصدر منہ عع کافہ ویقال ع لیس التکحل فی
العینین کالکحل عین کحیل و امراۃ کحلاء کحل کحال بالکسر فیہما سرمہ کش مکحول نام مردی مکحلۃ بضمتین سرمہ دان مکحلان دو استخوان بازوی اسپ تکحل
الرجل ای اخذ مکحلۃ کحل ایضا سرمہ درکشیدن عع بفتحہا تکحل اکتحال بذلک کحیل مصغر اللفظ کہ در شتر مالند کربلۃ سستی پای یقال ہو
یمشی مکربلا کانہ یمشی فی الطین و پاک کردن گندم کربال بالکسر مندف کہ بدان پنبہ و پشم زنند کربلا مقتل حسین بن علی رضی اللہ تعالی عنہما کسل
بفتحتین کاہلی عع کافہ کسلان لغت منہ کسالی بالضم والفتح جماعت وان شئت کسرت اللام مثل صحاری امراۃ مکسال بالکسر لا تکاد تبرح مجلسہا
وہو مدح لہا مثل نؤوم الضحی اکسل الرجل فی الجماع اذا خالطہا ولم ینزل والکسل الفحل ایضا بالکسر ہمزہ وسہم چند چیزی قولہ تعالی انوکم کفلین
من رحمتہ و آنکہ بر ستور نتواند قرار گرفتن اکفال جماعت و گلیم کہ گرد کوہان شتر در پیچند تا بر نشینند ذو الکفل نام پیغمبری علیہ السلام کفیل پذیرفتار
کفالۃ بالفتح پذیرفتاری عع فاضیہ یقال کفلت عنہ بالمال لغریمہ وکفلت بنفسہ کفل پیوستہ روزہ داشتن تکفیل پذیرفتاری دادن یقال
کفلتہ المال واکفلتہ ایضا ای ضمنتہ ایاہ فکفل ہو بہ کفلا وکفولا وتکفل قولہ تعالی فقال اکفلنیہا وعزنی فی الخطاب پس کفت بہرہ من کن آنرا و
علیہ کرد مرا سخن بروی کافل پذیرندہ تعہد کسی و قری قولہ تعالی وکفلہا زکریا بکسر الفاء مخففا ایضا کفل بفتحتین سرین ویقال اکتفلت بکذا
اذا ولیتہ کلاکل کفلیلۃ ریش بزرگ کل بالفتح عیال مرد و گرانی قولہ تعالی وہو کل علی مولیہ کلول جماعت و یتیم و آنکہ او را نہ پدر باشد و نہ فرزند
کلالۃ مصدر منہ و پسران عم نزدیک و العرب تقول ہو ابن عمی کلالۃ و ابن عم الکلالۃ اذا لم یکن لحا و کان رجلا من العشیرۃ کلال کلالۃ ماندہ شدن
کل ایضا کلۃ بالکسر کلالۃ کلول کند شدن شمشیر و زبان و چشم عع فاکہ کلیل لغت منہ کلۃ بالکسر ایضا پردہ تنک و نشستہ خانہ کل بالضم ہمہ لفظہ
واحد و معناہ جمع یقال کل حضر وحضروا علی اللفظ والمعنی وکل وبعض معرفتان بلا الف ولام وفیہما معنی الاضافۃ اضفت او لم تضف اکلیل
بکسرتین تاج مرصع و یکی از منازل قمر و ابر اکلیل الملک گیاہی از داروہا کلکل بفتحتین کلکال سینہ رجل کلکل وکلاکل مرد کوتاہ درشت سخت گوشت اکلال
ماندہ کردن و خداوند شتران ماندہ شدن و صاحب عیال و خویشان محتاج شدن سحاب مکلل ای ملمع بالبرق واکتل الغمام بالبرق ای
لمع تکلیل تاج پوشانیدن روضۃ مکللۃ مرغزار با گلہای شگفتہ رجل مکلل مرد کوشا و جدکنندہ درکار و یقال حمل فکلل ای مضی
قدما لم یحجم و قد یکون کلل ایضا بمعنی جبن یقال حمل فما کلل ای ما جبن کانہ من الاضداد انکلال تبسم کردن یقال کشر و افتر وانکل
بمعنی ای بدا منہ الاسنان و بروشنائی برق نمودن تاریکی ابر کمال بالفتح تمام و تمام شدن کمل بالفتح والضم والکسر از دو باب
تکامل ای تم اکمال تکمیل تمام گردانیدن کامل تمام و نام اسپی و سہم کملۃ ویقال اعطہ ہذا المال کملا ای کلا استکمال تمام کردن خواستن
کمول بالضم بیابان و گیاہی کہ آنرا بر عنست خوانند کہل مرد میانہ سال کہلۃ مونث وفی الحدیث ہل فی اہلک من کاہل قال ابو عبیدۃ من کہل
ای من اسن و صار کہلا کاہل میان دو کتف بستور و فی الحدیث تمیم کاہل مضر و علیہا المحمل یعنی قبیلہ اسد الکہال دو موشین و تمام سیدن نبات یقال اکتہل النبات ای تم
طولہ و ظہر نورہ کہبل بکسرتین نام جائی یا آبی کنہبل بفتحات و بضم باء ایضا نوعی از درخت نونچ اندہ کولان بالفتح بردی و علف تکول گرد آمدن کیل پیمانہ نمودن
عع فاکہ مکال مکیل بالفتح کذلک و ہو شاذ لان المصدر من ہذا الباب مفعل بفتح العین مکیال بالکسر پیمانہ والاسم کیلۃ و یقال انہ لحسن الکیلۃ مثل الجلسۃ والرکبۃ وفی المثل
احشفا و سوء کیلۃ ای اتجمع ان تعطینی حشفا وان تسیء لی الکیل و کلتہ بمعنی اکلت لہ منہ قولہ تعالی واذا کالوہم او وزنوہم واکتلت علیہ ای اخذت منہ یقال کال المعطی
واکتال الاخذ مکیل مکیول مثل مخیط و مخیوط بالنقص والتمام پیمودہ و یقال کیل الطعام وکیل الطعام و یقال کول ایضا و بوع و مطور الصید و مسوق مالہ تقلب الیاء واوا
ضم ما قبلہا لان الیاء الساکنۃ لا تکون بعد مضموم مکایلۃ تکایل بیکدیگر پیمودن فہو مکایل و مکایل بلا ہمز کال الزند ای لم یخرج نارا الکیول بالفتح والتشدید آخر صف فی الحرب
فی الحدیث انہ جاء الی رسول اللہ علیہ السلام وہو یقاتل العدو فسالہ سیفا یقاتل بہ فقال لہ فلعلک ان اعطیتک تقوم فی الکیول فقال لا فاعطاہ سیفا

نکل الرجل ای قام فی الکبول والاصل تکیل وهو مقلوب **فصل اللام لعل** بکسر وهی کلمة شک اصلها عل واللام زائدة ولعلی اصلها علنی ولعل لیل
شب هو واحد بمعنی جمع وواحده لیلة مثل تمرة وتمر وقد جمع علی لیال فزادوا فیها الیاء علی غیر قیاس کاهل واهال ویقال کان فی الاصل لیلاة
فحذفت لان تصغیرها لییلیة ملیل اللیل ولیلة لیلاء ولیل لائل شب تاریک ساللیلة شب مزد کردن مثل مهاوة ومنه من الیوم لیلی تام نیز لیالی جمعت اللیل ایضا ولد
الکروان والنهار ولد الحباری وهما طائران **فصل المیم مثل** بالکسر مانند یقال هذا مثله ومثله بفتحتین والعرب تقول هو مثیل هذا بالتصغیر وهم امثالهم
یریدون ان المشبه به حقیر کما ان هذا حقیر مثل بفتحتین داستان مثال جماعت صفت مثال بالکسر مانند وکالبد پیکر مثل بضمتین وسکون جماعت مثال ایضا فرمان
امثلة مثل جماعت تمثیل نگاشتن پیکر نگاشته مانند پیکری تمثال بالکسر پیکر نگاشته تماثیل جماعت مثول بالضم سجده بیش ایستادن و برزمین جهیدن و هو من
الاضداد ماثلة چراغ پایه ماثل سوم مثل گوش و بینی بریدن عع **فاضه** والاسم المثلة بالضم و مانند شدن بچیزی صلة بالباء مثلة منه عقوبت مثلات
جماعت امثال مثله کردن کشته را و قصاص کردن و یقال للحاکم امثلنی وقصنی واقدنی و فلان امثل القوم ای ادناهم الی الخیر وهم اماثل القوم ای
خیارهم مثلی تانیث الامثل مثالة بالفتح گرامی و افزون شدن عع **بعضهما** تماثل از بیماری به شدن مع هو الیوم امثل لغت منه تمثیل بهذا البیت و مثل هذا
البیت بمعنی امتثال فرمان برداری نمودن **مجل** آبله افتادن و شوخ بستن دست از کار عع **فاضه** و یقال ایضا مجلت یده بالکسر مجلا و مجال
منه وجاءت الابل کانها المجل ای ممتلئة کامتلاء المجل **محل** خشک سال و تنگی یقال بلد ماحل وزمان ماحل وارض محل وارض محول کما
قالوا بلد سبسب و سباسب یریدون بالواحد الجمع محال خشک شدن شهر فهو ماحل ولا یقال محل و ربما جاء فی الشعر و قحط رسیدن مردم محل ایضا
مکر و بدی یقال محل به الی السلطان ای سعی به فهو ماحل و محول فی الدعاء ولا تجعله ماحلا مصدقا مماحلة ماکرة تمحل مکر نمودن متماحل وراز
سبسب متماحل بیابان درازی پایان وفی الحدیث امور متماحلة ای فتن یطول امرها مجال محالة چرخ دلو بزرگ محالة ایضا فقارات ممحل شیر
مزه گردانیده **مدل** بالکسر مرد خورد اندام کم گوشت و بالذال المعجمة کذلک تمدل دستار بر سر و مندیل بر تن در پیچیدن لغة فی تندل **مذل**
بکسر ۲ دهنده و آنکه خود را باز نتواند داشت مذل بفتحتین بسته آمدن از نگاهداشت سر کسی و خواب شدن پای عع **کافه** و یقال ایضا مذلت بکسر
امذل بالضم مذل ای قلقت وضجرت حتی افشیته والامذلال الاسترخاء والفتور والمذال مثله مذیل بیماری که آرام نیابد و ضعیف **مرجل** بالضم نوعی
از جامهای منقش قال سیبویه مرجل میمها من نفس الکلمة وهی ثیاب الوشی ویقال مرطلة بالطین ای لطخه **مسل** بفتحتین آبراه ای مسیل **مصل**
ترف مصالة آب که از ماست یعنی دوغ برون تراید و آبخانه زخم و جراحت برید یقال مصل الجرح ای سال منه شیء یسیر و مصلت استه اذا قطرت قلیلا قلیلا اعطاه ما مصل
ای قلیلا مصال تباه کردن و بنا بایست خرج کردن ملل الشجیة افگندن زن که هنوز مضغه باشد و دوشیدن شبان گوسپند را شاة ممصل و ممصال و هی التی
یصیر لبنها متصلا فی العلبة قبل ان یحقن **مطل** دراز کشیدن آهن را عع **فاضه** ممطول ای ممدود و دیر داشتن وام یقال مطله و ماطله بحقه **معل**
ربودن شباب فتی معلی عن حاجتی ومعلنی ای عجلنی و خصی کردن خر اجمار معمول و شتاب کردن در کار و بریدن و تباه کردن یقال المعلول کالمکم
ای لا تقطعوا بعضها من بعض **مغل** بفتحتین درد شکم ستور از علف با خاک خوردن عع **کافه** یقال به مغلة شدیدة امغال جدا و ستور با درد
شکم شدن و غمازی کردن یقال مغل به مغله میش و بزکه سالی دو بار نتاج دهد امغلت غنم فلان و هی غنم مغال **ممغل** بالکسر زنی که بچه از شیر باز نکرده
بدیگری آبستن شود و هر سال بزاید مغل بدگفتن کسی را پیش کسی عع **بفتحهما** یقال انه لصاحب مغالة بالفتح **مقل** بالضم نوعی از دار و با مقلة پیه
درون چشم مقل بالفتح نگریستن عع **فاضه** یقال مقلته ای نظرت الیه بمقلتی و فرو بردن در آب و جز آن و فی الحدیث اذا وقع الذباب فی طعام احدکم
فامقلوه ثم انقلوه فان فی احد جناحیه سما و فی الآخر شفاء و انه یقدم السم و یؤخر الشفاء مقلة سنگی که بدان آب بخش کنند تماقل یکدیگر را بآب فرو بردن
**مکلة** بالفتح و الضم آب که در ته چاه اندک اندک گرد آید مکلت البئر ای قل ماؤها و جمع فی وسطها و یقال اعطنی مکلة رکیتک ای جمة رکیتک والبئر مکول والجمع مکل **ملة** ملالة
ملل ستوه آمدن عع **کافه** یقال مللته و مللت منه استملال کذلک یقال رجل مل و مل ملول و ملولة و ذو ملة و امراة ملولة کلها نعت منه املال ستوه آوردن یقال

آمله وائل مِلّة اسلامیه و نقیض آل الاول فائل و ائل علیه یعنی املی علیه ایضا یقال ملّلت علیه الکتاب فامللته یعنی و ملّلت الثوب ملّا بالفتح اذا خطته الخیاطة
الاولی و قیل الکفّ مَلّة خاکستر و ریگ گرم ملّلت الخبز ملّا کو باج کرم امتلال کردن کمک مَلیل مملول کوماج یقال اطعمنا خبز ملّة و خبزا ملیلا و لا تقل اطعمنا ملّة
قال ابو عبیدة الملّة الحفرة نفسها مَلیلة حرارة یجدها الرجل و هی حمی فی العظم یقال به ملیلة و ملال بالضم و هو تململ علی فراشه و یتململ ای المّ المستقر من الوجع
کانه علی ملّة مَلَل بفتحتین نام جائی بطریق مکه مَل گشاده و سلوک و ملا فلان یمل اذا مر مراسریعا امتلال کذلک مِلّة بالکسر کیش و شریعت مَمُول الصّنیبر منه
پر مال خواسته اموال جماعت مویل تصغیره و العامة تقول مویل بالتشدید رجل مال ای کثیر المال مِعل مول بالضم با مال شدن متمول مثله عم
فاضه و عم کافه مَثَل خاف یخاف مویل بالدار گرداندن مول بالضم عنکبوت مولة یکی مَهَل بفتحتین آهستگی و زمان امهال تمهیل زمان دادن مهلة
بالضم اسم فیه استمهال مهلت خواستن تمهل درنگ کردن اتهلال و راست ایستادن و آرامیدن و سستی و قولهم مهلا یا رجل و یا رجلان و یا رجال و یا امرأة
سواء ای امهل فاذا قیل لک مهلا قلت و الله لا امهل و لا تقل لا مهلا والله و تقول ما مهل و الله بمغنیة عنک شیئا مُهل بالضم مس گداخته قوله تعالی کالمهل و دُرد
زیت و ریم و زرداب و فی حدیث ابی بکر رضی الله تعالی عنه اذا فنونی فی ثوبی هذین فانما هما للمهل و التراب مَیل میلان ممیل ممال مثل معیب معاب
الاسم و المصدر خمیدن و از راه خمیدن صلة بعن و جور کردن صلة بعلی امالة خم دادن مَیَل بفتحتین کژی و خم در خلقت یقال رجل امیل العاتق و
عنقه میل امیل ایضا آنکه شمشیر نباشد باوی و آنکه بر زین راست نتواند نشستن میلاء ریگ توده و فرک و درخت بسیار شاخ تمایل بهر سو جنبان رفتن
استماله سوی خود جنبانیدن کسی را السجن جوشش و نیکوئی تمیل متردد بودن و حیز میل بالکسر منتهای درازی بصر از زمین و چوب سرمه کشش و آهن
جرح و کحال و سه یک فرسنگ و قلم تخته خاک **فصل النون** نال نوعی از رفتار که گوی بر پشت بار دارد رجل نول و ضیع نول لغه
**نَبل** تیر و هی مؤنثة و لا واحد لها من لفظها و قیل هو واحد و جمعها نبال و انبال نابل تیر دارد و با خفتان نابل الارض و نامر نابل ایضا تیر گر ذکان
ان یکون بالتشدید مثل حجاب و قواس نبالة مصدر و هو ایضا زیرک در کار و انبل القوم علیهم بالنبل و یقال ما انتبل نبله الا باخره ای ما انتبه له
او بالی به و فیها اربع لغات یقال ما انتبل نبله و نبالة و نبالة نبلة بالضم عطیه نبل جماعت نبل کاهی و فضل نبالة مصدر منه عم الضم نهامیل
منه نبل بفتحتین جماعت مثل کریم و کرم و ایضا کبار القوم و صغارهم و هو من الاضداد نبیلة شکرف و مردار نبل صدفه سنگ استنجا و فی الحدیث
اتقوا الملاعن و عدوا النبل و المحدثون یقولون بالتحریک متابلة تیر ذکر دن به تیر انداختن یقال نابلته فنبلته ای کنت اجود منه نبلا و یکون ذلک
فی النبل ایضا نبل بالفتح تیر انداختن و غالب آمدن به تیر اندازی و فضل و بمصلحت یکشتر قیام نمودن و راندن سخت سکوت لعمر فاضه استنبال تیر خواستن
انبال تیر دادن تنبیل دادن یقال نبلنی حجارة الاستنجاء ای اعطنی و نبلت فلانا لطعامی ای ناولته شیئا بعد شیء تنبل تیر دوستی نمودن و تیر با خود داشتن
و فضل نمودن از خود و بر دن شتر و مرده و حجران تنبال بالکسر کوتاه **نَتل** کشیدن و پیش آمدگی و بیضه شترمرغ که در روی آب کنند و در بیابان دفن کنند نتل بالتحریک
مثله پیش از صف شدن یقال استنتل من الصف ای تقدم پیش آمادگی کردن کار را صلة باللام تتابل انبوه شدن بلعف ناتل بفتح التاء نام مردی
از عرب **نَثلة** زره فراخ مثل نثرة یقال نثل درعه ای القاها عنه و لا یقال نثر بالتاء نثل خاک از چاه بیرون آوردن عم **فاضه** انتثال کذلک یقال جعبتك نثل
بفتحتین ای محفورة نثیل سرگین یقال للکل حافر نثل و نثیل اذا راث و نثلت کنانتی اذا استخرجت ما فیها من النبل و کذلک اذا نفضت ما فی الجراب من الزاد و نثا نجل
الناس الیه ای الصبوا الیه نجل نسل و فرزند و زه و یقال نجله ابوه ای ولده فرس ناجل ای کریم النجل و انداختن چیزی را عم **فاضه** یقال نجل الناقة ای رمی بها سمها
و به نیزه زخم فراخ زدن یقال نجله ای طعنه و او سع شقه و شگافتن پوست را و باز کردن آب را منجول و نجلت الارض حضرت ای اخضرت
یعنی زرداب ناک شد زمین و پیش پا زدن کسی را چنانکه در غلطد یقال من نجل الناس نجلوه ای من شارهم شاره و
بیرون آوردن استنجال بسیار زه شدن زمین تنجیل شکستهای برگ هرم و آن نوعی از درختان شوره است نواجل شتران که
آن برگ را بخورند منجل بالکسر داس نَجَل بفتحتین فراخ چشم شدن عم **کافه** رجل انجل و عین نجلاء و طعنة نجلاء لغت

منه نحل جماعت و سنان منجل ای واسعة الطعنة انجیل بالکسر کتاب عیسی علیه السلام بذکر و نوشت قمس بانت ها داصحفه و من ذکر اراد الکتاب نحل زنبور نحلة
یکی یقع علی الذکر والانثی حتی تقول یعسوب و هو ذکر منه ولا غیر و سخن بستن بر کسی که او نگفته باشد منحول شعر و سخن بربسته بر خود که دیگری گفته باشد نحل بالضم عطیه
دادن عع بفتحهما نحلی علی فعلی بالضم عطیه نحلة بالکسر کابین زن دادن بی عوضی و بی طلبی و پیدا کردن و نامیدن کابین را و دعوی کردن
نحول لاغری و لاغر شدن عع بفتحهما انحال متعد منه و نحل جسمه بالکسر ایضا و بالفتح اصح نحل ناحل ای مهزول ... نواحل شمشیر باریک و تنگ شده
انتحال شعر دیگری را بر خود بستن تنحل مثله و ایضا خود را بمذهبی بستن نخل نخیل درخت خرما نخلة یکی نخل ایضا نوعی از زنبور و بیختن نخالة بالضم سبوس منخل
بضمتین پرویزن و هو احد ما جاء من الادوات علی مفعل بضمتین و بفتح الخاء ایضا لغة انتخال استقصا کردن و بهتر را گزیدن تنخل گزیدن ناخل الصدر ای
ناصح بطن و نخلة نام موضعی میان مکه و طائف منخل بفتح الخاء مشددا نام شاعری منخل بکسر الخاء نام شاعری از هذیل ندل از جائی بجائی بردن
و ربودن و ندلت الدلو اخرجتها من البئر رجل مندل کانه نعت منه مندیل بکسرتین دستارخوان و دستار که بر میان بندند یقال تندلت بالمندیل و تمندلت
ایضا مندلی بوی ناخوش مندل شهری از هند که آن عطر بوی منسوب است یندلان بضم الدال و فتحها فدر نحک معنی آنکه شبها بچشمان نماید که مردم را
فرو میگیرد و هو مقدمة الصرع نودلان دوستان منودل بکسر الدال بجنبان از غایت پیری و یقال نودلت خصیاه ای استرختا و مشی کالرجل منودلا
ای مشی مسترخیا اندوال روان شدن شکم نذالة فرومایه شدن عع بضمهما فهو نذل و نذیل نعت منه نزل بالضم آنچه پیش مهمان فرود آیند
نهند از طعام و جز آن انزال جماعت و فزونی و برکت نزل بفتحتین مثله یقال طعام کثیر النزل و النزل نزالة صلب و صاف شدن زمین چنانکه باندک باران
سیل از وی روان شود عع کافه ارض نزلة که و مکان نزل نعت منه خط نزل ای مجتمع و یقال وجدت القوم علی نزلاتهم ای منازلهم و علی
استقامتهم نزول فرود آمدن منزل بفتحتین کذلک عع فاکه منزل فاکه جای فرود آمدن و سرای و آبخور و منزلة مثله و ایضا مرتبه و
حرمت و هی لا تجمع نزلی ایضا فرودن بمعنی استنزال از مرتبه فرود او فتادن و فرو فرستادن منزل بفتح الزا، کذلک و فرو فرستاده
قوله تعالی انزلنی منزلا مبارکا تنزیل فرو فرستادن و ترتیب دادن تنزل بدرنگ فرود آمدن انزال فرود آوردن نزالة بالضم آب مرد نزال
منزل طعام بمعنی انزل و هو معدول عن النازلة نزال بالکسر فرود آمدن دو گروه باهم در حرب نازلة سختی نزلة زکام یقال به نزلة و قد نزل یستعمل مجهولا
و یکبار فرود آمدن و منه قوله تعالی و لقد رآه نزلة اخری ای مرة نزیل مهمان فرود آینده و قوله تعالی جنات الفردوس نزلا قال الاخفش هو نزول
الناس بعضهم علی بعض نسل فرزند و زه و زادن عع فاضه و برانداختن مرغ و افتادن آن و رمیدن بشتاب متعد لازم انسال کذلک و رمیدن بشتاب شدن
ستور را هستی کردن بر قوم یقال انسلت القوم ای اقدمتهم تناسل از یکدیگر زادن نسولة بالفتح ناقه که بجهت زه نگاه دارند نسل بفتحتین شیر که از پستان بی دوشیدن بیرون
آید یا عسل که ناخته و از موم جدا شده و انچه افتد از پر و پشم و جز آن نسال بالضم کذلک نسل نسلان جامه از کتف افتادن و شتاب رفتن عع فاکه و ضه
قوله تعالی الی ربهم ینسلون نشل گوشت برکشیدن از دیگ عع فاضه انتشال کذلک منشل منشال بالکسر آله گوشت برکشیدن از دیگ غذ ناشلة ران
کم گوشت نشیل گوشت بی توابل نجته منشلة بفتحتین جای خاتم خنصر نصل پیکان و تیغ و کارد و نیزه نصول نصال جماعت منصل بضمتین و فتح تیغ نصول
زائل شدن رنگ حنا از دست و بیرون افتادن پیکان از تیر و سم از ستور و موی از خضاب یقال لحیة ناصل بلا ها عع فاضه و در ماندن پیکان در جای و هو من الاضداد
تنصیل پیکان از تیر بیرون کشیدن یقال نصلت السهم و هو کقولهم قردت البعیر و قذیت العین اذا نزعت منه القراد و القذی و پیکان در نشاندن در تیر و هو من الاضداد
انصال سنان از نیزه بیرون کردن و کان یقال لرجب فی الجاهلیة منصل الاسنة و منصل الال لانهم کانوا ینزعونها فیه و لا یغزون تنصیل بیرون آوردن و بیرون کردن و سر من تحت اللحیین
تنصل بیزار شدن از گناه و بیرون کشیدن خود را استنصال بیرون کشیدن یقال استنصل الهیف السفا یعنی افکند باد گرم خاک را مناضلة نضال تیر انداختن کردن
باهم یقال ناضلة فنضلته ای غلبته فی النضال انتضال تناضل کذلک و سخن و شعر تیر کردن یقال انتضلوا بالکلام و الاشعار و فلان یناضل عن فلان اذا تکلم
عنه بعذره و دفع انتضال ایضا دست انداختن شتر در رفتن بر گزیدن نضلة نام مرد ابو نضلة کنیت هاشم بن عبد مناف ناطل کوزه که شراب پیمایند بوی ناطل جماعت نیاطل و نواطل

نطول بالضم آب جوشانیده بداروها بجای ریختن عع فاضه نطول النهر آن آب نغل ر م وهی مؤنثة نغیلة تصغیر آن زمین درشت که سنگ ریزها از وی درخشد
وپی کر برگوشه کمان تنید یقال نعلت وانعلت نعل پوشیدم عع یفتحهما ناعل بالنعل ویقال للحمار الوحش ناعل لصلابة حافره انعال نعل بستن یقال منه انعلت خفی
ودابتی ولا یقال نعلت نعل السیف آهن بن غیره بن نیام شمشیر فرس منعل بدا و رجل اسب که میان سم و رسغ وی سپید باشد و از آن بر نگذرد و چون از رسغ برگذرد
وآنرا محذم گویند ودیة منعلة نهال از بیخ برکنده نغفل کفتار نر و نام مردی دراز رسن نغفلة کفتار ماده است نغل بالتحریک تباه شدن پوست فلان نغل
ای فاسد النسب والعامة تقول نغل بالسکون وکینه ور شدن عع کافه یقال نغل قلبه علی و سخن چینی و تباهی کردن میان مردم نفل نافلة عطیة و عبادتی که واجب نبود
ومنه نافلة الصلوة ونبیره انتفال و یژه ن بیزار شدن از چیزی نفل بالتحریک غنیمت انفال جماعت تنفیل غنیمت دادن تنفل تطوع گذاردن نفل ایضا گیاهی نفل حافه بعد
از غره ماه شب دیگر نوفل دریا و مرد بسیار عطا و نام معروف بنو نوفلة نمکدان نقل از جای بجای بردن عع فاضه و موزه و نعل کهنه و درپی کرده درپی کردن
نقل بالکسر مثله یقال جاء فی نقلین له نقال جماعت منقل بفتحتین کذلک فی حدیث ابن مسعود ما من مصلی للمراة افضل من اشد مکان فی بیتها ظلمة الا امراة قد یئست من
البعولة فهی فی منقلیها قال ابو عبید لولا ان الروایة اتفقت فی الحدیث والشعر ما کان وجه الکلام عندی الا الکسر منقل ایضا راه در کوه منقلة مرحلة نقل بالضم وهو
ما ینتقل به علی الشراب و نقلة اسم من الانتقال من موضع الی موضع نقل بالتحریک سنگی که از زیر پی برتری دیگر نهند سنگستان با درخت یقال مکان نقل بالکسر و سنگ ریزه بیاری شتر
در سیل رود و حاضر جوابی در سخن رجل نقل کتف نعت منه مناقلة بایکدیگر سخن گفتن تنقیل راه و نوعی از رفتار نقیلة زن غریبه و پاره که بر نعل دوزند شتر زنند نقائل جماعت
انقال نیکو کردن موزه تنقیل کذلک ع ایضا بسیار نقل ع حرکت کردن منقلة بکسر القاف شکستگی که استخوان از وی شکسته باشد تنقل برگشتن و خبر را نقل کردن
مناقلة الفرس ان یضع یده ورجله علی غیر حجر حسن نقلیه فی الحجارة نقال بالکسر یکباره و دوباره آب و علف خوردن شتر بی چرانیدن کسی [illegible] منه فرس منقل ناقلة
مردم از جای بجای رونده خلاف قطان انقلاء نوعی از خرما بشام نقفلة رفتار پیر گرد انگیزان نکل بالکسر بند و آهن لگام و لگام مرد ابیر رجل نکل
ونکل بالکسر و بفتحتین مثل شبه و شبه مردی که از وی در بند شوند دشمنان و یقال رماه الله بنکلة ای بامر ینکل به تنکیل عقوبت کردن و عبرت دیگران گردانیدن نکال
بالفتح عقوبت منکل بالفتح الذی ینکل به الانسان نکول باز ایستادن از دشمن و از سوگند عع فاضه ناکل ترسنده ضعیف دل عع کافه لغة فیه نکل بفتحتین مرد
دلیر و اسب قوی وفی الحدیث ان الله تعالی یحب النکل علی النکل ای الرجل القوی المجرب علی الفرس القوی المجرب نمل مورچه نملة یکی ارض نملة فاکه
ذات نمل طعام منمول اصابه النمل و درمیدگی اندام که آنرا اطبا ذاب خوانند نملة ایضا کفتکی سم اسب و هو عیب فرس نمل القوائم اذا کان لا یستقر و فلان ذو نملة بالضم
ای نمام الحرکة نملة ایضا سخن چینی نمل تمام انامل کذلک انملة بضم المیم سر انگشت انامل جماعت منوال چوب بافنده نول کذلک انوال جماعت نول ایضا نوز دیدن عع فاضه
عطا دادن یقال نلت له بالعطیة و نلته العطیة ایضا و یقال هم علی منوال واحد ای علی طریقة واحدة بر یک نیم رونده و قولهم نولک ان تفعل کذا ای حقک و ینبغی لک
واصله من التناول نوال بالفتح عطا و نائل مثله نوال ایضا صواب تنویل دادن رجل نال بسیار عطا و هما نالان و هم نال و نالة الشیء فقنا وله
ای اعطیته فاخذه منهل آبخور و منزل ناهلة آینده و رونده ناهل تشنه و سیراب و هو من الاضداد نهل بفتحتین جماعت مثل طالب و طلب و جمع
نهل نهال مثل جمل و جمال نهل بالسکون و الحرکة نخست خوردن تشنه و سیراب شدن عع کافه انهال متعد منه منهال نام مرد نهشل گرگ و
نام مردی ابو نهشل کنیت مردی نیل بافتن عع کافه مثل خاف یخاف انالة دادن نیل بالکسر رود مصر نائلة نام زنی در بت

## فصل الواو وال

وول پناه گرفتن عع فاکه موئل پناه موالة کذلک مثل مهلکة موالة رمایش حستن والة مثل
دعلة سرگین و مزبله یقال ان وقودهم الوالة اوالت الماشیة فی المکان آثرت فیه بابوالها و ابعارها استوال گرد آمدن
شتر اول نخست نقیض آخر و اصله اوأل علی افعل مهموز الاوسط فقلبت الهمزة واوا و ادغمت یدل علی ذلک قولهم هذا اول
منک والجمع الاوائل والاوالی ایضا علی القلب والاولون ایضا و قیل اصله ووءل فوعل قلبت الواو الاولی همزة ولم یجمع علی
اواول لاستثقالهم اجتماع الواوین بینهما الف الجمع وهو اذا جعلته صفة لم تصرفه تقول لقیته عاما اول و اذا لم تجعله صفة صرفته تقول

منه نحل جماعت و سنان منخل ای و سعة اللغة انجیل بالکسر کتاب عیسی علیه السلام بذکر و تونیث فمن انث اراد الصحیفة و من ذکر اراد الکتاب **نحل** زنبور نحلة
یکی یقع علی الذکر والانثی حتی تقول یعسوب و هو ذکر منه ولا غیر و سخن بستن بر کسی که او نگفته باشد منحول شعر و سخن نسبت برخود که دیگری گفته باشد نحل بالضم عطیه
دادن **عع بفتحهما** نحلی علی فعلی بالضم عطیة نحلة بالکسر کابین زن دادن بی عوضی و بی طلبی و پیدا کردن و نامیدن کابین را و دعوی کردن
نحول لاغری و لاغر شدن **عع بفتحهما** انحال متعد منه و نحل جسمه بالکسر ایضا و بالفتح افصح نحل ناحل ای مهزول و سیف ناحل شمشیر باریک و تنگ شده
انتحال شعر دیگری را برخود بستن تنحل مثله و ایضا خود را بمذهبی بستن **تنخل** نخیل درخت خرما نخلة یکی نخل ایضا نخل از زنبور و بیختن نخالة بالضم سبوس منخل
بضمتین پرویزن و هو احد ما جاء من الادوات علی مفعل بضمتین و بفتح الخاء ایضا لغة انتخال استقصا کردن و بهتر را گزیدن تنخل گزیدن ناخل الصدر ای
ناصح بطن و نخلة نام موضعی میان مکه و طائف منخل بفتح الخاء رشید دا نام شاعری متنخل بکسر الخاء نام شاعری از هذیل **ندل** از جای بجای بردن
و ربودن و ندلت الدلو اخرجتها من البیر رجل مندل کاف نعت منه مندیل بکسر تین دستارخوان و دستار که بر میان بندند یقال تندلت بالمندیل و تمندلت
ایضا مندلی بوی نا خوش مندل شهری از هند که آن عطر بوی منسوب است بندلان بضم الدال و فتحها فا در نجک یعنی آنکه بشبها چنان نماید که مردم را
فرو میگیرد و هو مقدمة الصرع نودلان دو پستان منودل بکسر الدال سر جنبان از غایت پیری و یقال نودلت خصیاه ای استرختا و مشی الرجل منودلا
ای مشی مسترخیا اندوال روان شدن شکم **نذالة** فرومایه شدن **عع بضمهما** فهو نذل و نذیل نعت منه **نزل** بالضم انچه پیش مهمان فرو آیند و
نهند از طعام و جز آن انزال جماعت و فزونی و برکت نزل بفتحتین مثله یقال طعام کثیر النزل والنزل نزالة صلب و صاف شدن زمین چنانکه باندک باران
سیل از وی روان شود **عع کافه** ارض نزلة که و مکان نزل نعت منه خط نزل ای مجتمع و یقال وجدت القوم علی نزلاتهم ای منازلهم و علی
استقامتهم نزول فرود آمدن منزل بفتحتین کذلک **عع فاکه** منزل فاکه جای فرود آمدن و سرای و آب خور و منزلة مثله و ایضا مرتبه و
حرمت و هی لا تجمع نزلی ایضا فرود ن بمعنی استنزال از مرتبه فرود او فتادن و فرو فرستادن منزل بفتح الزاء ، کذلک و فرو فرستاده
قوله تعالی انزلنی منزلا مبارکا تنزیل فرو فرستادن و ترتیب دادن تنزل بدرنگ فرود آمدن انزال فرود آوردن نزالة بالضم آب مرد نزال
مثل قطام بمعنی انزل و هو معدول عن النازلة نزال بالکسر فرود آمدن دو گروه با هم در حرب نازلة سختی نزلة زکام یقال به نزلة وقد نزل استعمل مجهولا
و یکبار فرود آمدن و منه قوله تعالی و لقد رآه نزلة اخری ای مرة نزیل مهمان فرود آینده و قوله تعالی جنات الفردوس نزلا قال الاخفش هو نزول
الناس بعضهم علی بعض **نسل** فرزند و زه و زادن **عع فاضه** و بر انداختن مرغ و افتادن آن و ریختن پشم متعد لازم انسال کذلک و وقت پشم ریختن شدن
ستور را و شتی کردن بر قوم یقال النسلت القوم ای اتقدمتهم تناسل از یکدیگر زادن نسولة بالفتح ناقه که بجهت زه نگاه دارند نسل بفتحتین شیر که از پستان بی دوشیدن بیرون
آید نسیل عسل گداخته و از موم جدا شده و ایضا اقدار پر و پشم و جز آن نسال بالضم کذلک نسل نسلان جامه از کتف افتادن و شتاب در رفتن **عع فاکه و ضمه**
قوله تعالی الی ربهم ینسلون **نشل** گوشت برکشیدن از دیگ **عع فاضه** انتشال کذلک منشل منشال بالکسر آله گوشت برکشیدن از دیگ نشخذ ناشلة ران
کم گوشت نشیل گوشت بی توابل لحیة منشلة بفتحتین جای خاتم خنصر **نصل** پیکان و تیغ و کارد و نیزه نصول نصال جماعت منصل بضمتین و فتح الصاد تیغ نصول
زائل شدن رنگ حنا از دست و بیرون افتادن پیکان از تیر و سم از ستور و موی از خضاب یقال لحیة ناصل بلا هاء **عع فاضه** و در ماندن پیکان در جای و هو من الاضداد
تنصیل پیکان از تیر بیرون کشیدن یقال انصلت السهم و هو کقولهم قردت البعیر و قذیت العین اذا نزعت منه القراد و القذی و پیکان در نشاندن در تیر و هو من الاضداد
انصال سنان از نیزه بر کردن و منه کان یقال لرجب فی الجاهلیة منصل الاسنة و منصل الال لانهم کانوا ینزعونها فیه و لا یغزون تنصیل هو ید میان کردن و سر من تحت الجنبین
تنصل بیزار شدن از گناه و بیرون کشیدن خود را استنصال بیرون کشیدن یقال استنصل الهیف السفا یعنی افگند باد گرم خاک را **مناضلة** نضال تیر انداز گردن
با هم یقال ناضلة فنضلة ای غلبة فی النضال انتضال تناضل کذلک و سخن و شعر نبرد کردن یقال انتضلوا بالکلام والاشعار و فلان یناضل عن فلان اذا تکلم
عنه بعذره و دفع انتضال ایضا دست انداختن بتیر در رفتن بر گزیدن نضلة نام مرد و ابو نضلة کنیت ناشم بن عبد مناف **نطل** کوزه که شراب پالایند بوی ناطل جماعت نطل دلو مخم

نطول بالضم آب جوشانیده بداروها بجای رسیدن ع فاصله نطول بالفتح آن آب **نغل** بالتحریک و هی مؤنثه نغیله تصغیرها و زمین درشت که سنگ ریزهای از و در خشد
و بی که بر گوشه کمان نهند تنعل یقال نعلت و انعلت نعل پوشیدم ع **بفتحتین** ناعل با نعل و یقال الحمار الوحش ناعل الصلابة حافره انعال نعل بستن یقال منه انعلت خفی
و دابتی و لا یقال نعلت نعل السیف آهن و غیره بر نیام شمشیر فرس منعل بدا و رجل اسب که میان سم و سنم وی سپید باشد و از آن برتر نگذرد و چون از سنم برگذرد
و آنرا محذم گویند و دیه منعلة نهال از بیخ برکنده **نغل** گفتار نر و نام مردی دراز ریش نغلة رفتار زیرا که است **نغل** بفتحتین تباه شدن پوست فلان نغل
ای فاسد النسب و العامة تقول نغل بالسکون و کینه ور شدن ع کافه یقال نغل قلبه علی و سخن چینی و تباهی کردن میان مردم **نفل** نافلة عطیه و عبادتی که واجب نبود
و منه نافلة الصلوة و نبیره و اسحاق و یعقوب و مزید و بیزار شدن از چیزی نفل بفتحتین غنیمت انفال جماعت تنفیل غنیمت دادن تنفل تطوع گذاردن نفل ایضا گیاهی نفل جماعه بعد
از غره ماه و شبی دیگر نوفل دریا و مرد بسیار عطا و نام معروفی نوفلة نمکدان **نقل** از جای بجای بردن ع فاصله و موزه و نعل کهنه و درشت کرده و درستی کردن
نقل بالکسر مثله یقال جار فی نقلین له نقال جماعت منقل بفتحتین کذلک و فی حدیث ابن مسعود ما من مصلی للمرأة افضل من اشد مکان فی بیتها ظلمة الا امرأة قد یئست من
البعولة فهی فی منقلیها قال ابو عبید لولا ان الروایة اتفقت فی الحدیث و الشعر ما کان وجه الکلام عندی الا الکسر منقل ایضا راه در کوه منقلة مرحلة نقل بالضم و هو
ما ینقل علی الشراب و نقلة اسم من الانتقال من موضع الی موضع نقل بفتحتین بره که از تیری بر تیری دیگر نهند و سنگستان با درخت یقال مکان نقل بالکسر و سنگ بسیار بر شتر
اسپ و حاضر جوابی و سخن رجل نقل که نعت منه مناقلت بالکسر بر سخن گفتن نقیل راه و نوعی از رفتار نقیلة زن غریبه و پاره که بر نعل خف شتر زنند نقائل جماعت
انقال نیکو کردن موزه تنقیل کذلک ع ایضا بسیار نقل و حرکت کردن منقلة بکسر القاف سر شکستگی که استخوان از وی شکسته باشد تنقل برگشتن و خبر با انتقال کردن
مناقلة الفرس ان یضع یده و رجله علی غیر حجر لحسن نقلیه فی الحجارة نقال بالکسر یکباره و دوباره آب و علف خوردن شتر تبری چرانیدن کسی یقال منه فرس منقل ناقلة
مردم از جای بجای رونده خلاف قطان ناقلاء نوعی از خرما بشام **نقنقلة** رفتار به گرد انگیزان **نکل** بالکسر بند و آهن لگام و لگام مرد ابر و رجل نکل
و نکل بالکسر و بفتحتین مثل شجه دشنه مردی که از وی بدل شوند دشمنان و یقال رماه الله بنکلة ای بما ینکله تنکیل عقوبت کردن و عبرت دیگران گردانیدن نکال
بالفتح عقوبت منکل بالفتح الذی ینکل به الانسان بدل از دشمن و از سوگند ع فاصله ناکل ترسنده ضعیف دل ع کافه لغة فیه نکل بفتحتین مرد
دلیر و اسب قوی و فی الحدیث ان الله تعالی یحب النکل علی النکل ای الرجل القوی المجرب علی الفرس القوی المجرب **نمل** مورچه نملة یکی ارض نملة فا که
ذات نمل طعام منمول اصابه النمل و دمیدگی اندام که آنرا اطبا ذباحیه انند نملة ایضا گفتگی سم اسب و هو عیب فرس نمل القوائم اذا کان لا یستقر و فلان ذو نملة بالضم
ای بخیر الحرکة نملة ایضا سخن چینی نمل تمام انامل کذلک انملة بضم المیم سر انگشت انامل جماعت **منوال** جوز دبا قنده نول کذلک انوال جماعت نول ایضا نوردیدن ع فاصله
و عطا دادن یقال نلت له بالعطیة و نلته العطیة ایضا و یقال هم علی منوال واحد ای علی طریقة واحدة بریکنو رونده و قولهم نولک ان تفعل کذا ای حقک و ینبغی لک
و اصله من التناول نوال بالفتح عطا و نائل مثله نوال ایضا صواب تنویل دادن رجل نال بسیار عطا و هما نالان و هم انوال و نلته المشی فقنا وله
ای اعطیته فاخذه منهل آب خورد و منزل ناهلة آینده و رونده ناهل تشنه و سیراب و هو من الاضداد نهل بفتحتین جماعت مثل طالب و طلب و جمع
نهال مثل جمل و جمال نهل بالسکون و الحرکة نخست خوردن تشنه و سیراب شدن ع کافه انهال متعد منه منهال نام مرد **نهشل** گرگ و
نام مردی ابونهشل کنیت مردی **نیل** بافتن ع کافه مثل خاف یخاف انالة دادن نیل بالکسر رود مصر نائلة نام زنی و بت

## فصل الواو

**وال** و وُؤل پناه گرفتن ع فاکه مؤئل پناه موألة کذلک مثل مهلکة مواءلة رهایش جستن و ائلة مثل
و علة سرگین و مزبله یقال ان وقودهم الوالة او الت الماشیة فی المکان ای اثرت فیه بابوالها و ابعارها استوال گرد آمدن
شتر اول نخست نقیض آخر و اصله اوأل علی افعل مهموز الاوسط فقلبت الهمزة واوا و ادغمت یدل علی ذلک قولهم هذا اول
منک و الجمع الاوائل و الاوالی ایضا علی القلب و الاولون ایضا و قیل اصله ووول علی فوعل قلبت الواو الاولی همزة و لم یجمع علی
اواول لاستثقالهم اجتماع الواوین بینهما الف الجمع و هو اذا جعلته صفة لم تصرفه تقول لقیته عاما اول و الفعل عام الاول تقول

ما رایته مذ عام اول بالرفع للصفة کانک قلت اول من عامنا وبالنصب للظرف کانک قلت مذ عام قبل عامنا وضمه علی الغایة فی قولک ابدأ بهذا اول ای
قبل وان اظهرت المحذوف نصبت کما تقول اول فعلک وان لم تره یوما قبل امس قلت ما رایته مذ اول من امس فان لم تره مذ یومین قبل امس قلت ما رایته
مذ اول من اول من امس ولم تجاوز ذلک یقال هذا الاول بین الاولیة اولی مونث اول جمعها مثل اخری واخر واُبل ید ر قبیله **وبلة** بفتحتین گرانی وناگوار
ندگی وَبل بال گران وناگوار شدن **عع بضمهما** وبیل نعت منه ایضا عصا عظیم سطبر موبل مثله وایضا بند هیزم وبیل مثله ویقال شاة وبلة ای شهوة
بالفحل وقد استوبلت الغنم واستوبلت البلد ای استوخمته وذلک اذا لم … افقک … بدنکسان کشت تخمة واَبل ران نزبرگ قطره وَبل بضد منه **عع فاکه**
ومنه ارض موبولة وقوله تعالی اخذا وبیلا ای شدیدا ضرب وبیل عذاب وبیل شدید وانکه گرانه کتف از سر بازو وبال بالفتح نام آبی **وَثل** بفتحتین
رسن از لیف وَثیل لیف نام مردی واثلة نام مردی **وجل** بفتحتین ترسیدن **عع کافه** موجل کذلک وبکسر الجیم جائز وفی المضارع اربع لغات توجل
ویاجل وییجل ویِیجل وکذلک فیما اشبهه من باب المثال اذا کان لازما من قال یاجل جعل الواو الفا لفتحة ما قبلها ومن قال ییجل بکسر الیاء
فهی لغة بنی اسد فانهم یکسرون یاء المستقبل اذا کان بعدها یاء اخری لتقوی احدی الیائین بالاخری ویقولون انا ایجل ونحن نیجل وانت تیجل ولا
یکسرون الیاء فی یعلم والامر منه ایجل صارت الواو یاء لکسرة ما قبلها وتقول فی نهیه لا توجل ولا یقال فی المونث وجلاء ولکن یقال وجلة
رجل وجل **وحل** بفتحتین گل تنک … وحل بالفتح مصدر منه وبالکسر المکان والاسم وحل بسکون الحاء لغة ردیة فیه واستوحل المکان ووحِل الرجل بالکسر ای وقع
فی الوحل واوحله غیره وواحله فوحله ای غلبه فیه **وذیلة** آئینه وپاره نقره وذائل جماعت وذالة بالکسر … گوشت یقال قد توذ … تو امنه اذا اقتطعوا
بغیر قسم **ورل** بفتحتین جانوری چون سوسمار ورلان بالکسر وارال ازول جماعت **وسیلة** سبب دست آویز وسیل وسائل جماعت توسیل توسل نزدیکی
جستن بچیزی یقال وسل الی الله تعالی وسیلة وتوسل الیه بوسیلة اذا تقرب الیه بعمل … یقال اخذ فلان … توسلا ای سرقة …
الرغب الی الله تعالی موسیل نام ابی **وشل** بفتحتین آب اندک فی المثل وشل بالرمل … ان منثر … شلان چکیدن آب **عع فاکه** جبل
واشل یقطر منه الماء … القوم اوشالا ای تبع بعضهم بعضا وشول بالضم کمی بهره وسستی یقال فلان … ای … وشول بالفتح … **وصل**
پیوند اوصال جماعت وضد الهجر پیوند کردن جامه ویقال هذا وصل هذا ای مثله وصول رسیدن **عع فاکه** یقال وصله وصلة ووصلت الیه وصلة بالضم
پیوستگی وبینهما وصلة ای اتصال وُصَل جماعت صِل صلة پیوستن وپیوسته شدن عطا دادن وصال مفاصل والوصیلة شاة التی تلد سبعة ابطن عناقین
عناقین فان ولدت فی الثامنة جدیا ذبحوه لآلهتهم وان ولدت جدیا وعناقا قالوا وصلت اخاها فلا یذبحون اخاها من اجلها ولا تشرب لبنها النساء
اتصال رسیدن پیوستن وصیلة ایضا عمارت وفراخی وزمین فراخ وصائل جامهای مخطط یمانی واصلة موی پیوند کننده مستوصلة آن زن
که بر موی او پیوند کنند وفی الحدیث لعن الله الواصلة والمستوصلة تواصل پیوستگی جستن … تواصل پیوستگی کردن ایصال رسانیدن و پیوند …
توصیل مبالغة فی الوصل مواصلة دمادم پیوسته … اشتق منه المواصلة فی الصوم موصل بکسر … نام شهری وپیوند رسن میان … سرین … واصل
نام مردی … اصل جماعت **وعل** بز کوهی وعول اوعال جماعت وفی الحدیث … تحوت علی الوعل ای تغلب الضعفاء الاقویاء وعل بسکون عین
پناه وجای … یقال ما لی عن ذلک وعل ووعی ای مالی منه بد توعل برآمدن بر کوهی وجز آن بر کوه معلة نام شاعری **وغول** در رخت رفتن ونهان
شدن وغل بسکون غین بر مجلس شراب کسی ناخوانده در آمدن واغل نعت منه **عع فاکه** وشرابی که واغل خورد ومرد فرومایه وجاره یقال …
عن هذا الامر وغل ای بد وغل که بد خوار … ایغال تیز رفتن توغل دور رفتن ودر شدن ورفتن **وقل** درخت مقل برآمدن بر کوه **عع فاکه** توقل
بکوه برآمدن یقال منه وعل وقل بضم القاف وکسرها مثل … وفی المثل … ای الوعل … فرس وعل … اذا احسن الدخول
بین الجبال … **وکل** بفتحتین وکلة مثال همزة وتکلة ای عاجز یکل امره الی غیره ویتکل علیه موکل بفتحتین نام جائی … الدابة ای اساءت
السیر … واکل یتکل علی صاحبه فی العدو ویحتاج الی الضرب یقال … فیها وکالا بالفتح والکسر … وکیل … توکیل وکیل کردن … کار را

بکسبی کالة بالفتح والکسر اسم منه توکل اعتراف بعجز و اعتماد بر غیر خود کردن تکلان بالضم اسم منه و اتکلت علی فلان فی امری اعتمدته واصله اوتکلت قلبت الواو یا
لانکسار ما قبلها و ابدلت منها التاء فادغمت فی تاء الافتعال ثم بنیت علی هذا الادغام اسماء من المثال و ان لم تکن فیها تلک العلة توهمان التاء
اصلیة لان هذا الادغام لا یجوز اظهاره فی حال فمن تلک الاسماء تکلة تکلان تخمة تهمة تجاه تراث تقوی فاذا صغرت قلت تکیلة و تخیمة لا تعید الواو
لان هذه حروف الزمت البدل فثبت فی التصغیر والجمع وکل و کول کار بکسبی گذاشتن **عع فاکه** یقال کلة ای بنفسه و امر موکول الی رائک مواکلة یکدیگر
اعتماد کردن **ولولة** و بوال بانگ و فریاد کردن زن **وَلِهَة** ترس بقیة اول و لهة ای اول شیء وهل بفتحتین ترسیدن **عع کافه** وهل نعت منه
مستوحل مثله و هل ایضا غلط و سهو کردن در چیزی یقال وهل فیه و عنه و هل بالسکون دل بجائی رفتن که مراد آن نباشد **عع فاکه** ویل ای سختی و نام
وادیی در جهنم یقال ویله و ویل له و فی الندبة ویلاه و تدخل علیها الهاء فتقول ویلة و یقال ویل له و ویلا له الرفع علی الابتداء و النصب علی اضمار فعل فاذا
اضفته لم یکن الا النصب **فصل الهاء** هبل بفتحتین بی فرزند شدن یقال هبلته امه ای ثکلته اهبال ای اثکال هبول بالفتح ثکول مهبل بالفتح ام
رحم هبالة نام شتری **م** هبل مثال بحف مردم و شتران گران سنگ سال خورد تهبیل اهبال ایضا گران کردن گوشت کسی را رجل مهبل نعت منه
اهتبال غنیمت شمردن و حیلت کردن یقال **اهتبلت** غفلته ای اغتنمت مهتبل کذاب هتبال طبیا و فرمینده و ذب هبل ای محتال هبل صنم و نام
بتی که در کعبه بود هنبلة رفتار کفتار لنگ نون زائده **هتتال** مثل هتان نیک باریدن ابر **عع فاکه** هتل هتلان کذلک سحاب هتل فالکه نعت منه **هتملة**
سخن پوشیده گفتن **هجل** زمین پست میان کوه تهجیل فحش شنوانیدن و دشنام دادن و عجوب و تازیانه انداختن هوجل شتر تیز رو و مرد احمق و دشت
بی نشان و زمین با هموار **هدیل** کبوتر نر و بانگ کردن **عع فاکه** یقال الهدیل فرخ کان علی عهد نوح النبی علیه السلام فصاده جارح من جوارح الطیر
قالوا فلیس من حمامة الا و هی تبکی علیه هدل فرو رها کردن چیزی را **عع فاکه** بفتح آونگان کردن شتر قصیص را دل درازیفح و ذلک ما یکون
بهدر **عع کافه** هدل نعتان منه تهدل سست شدن لبها و فرو افتادن شاخهای درخت هدال بالفتح شاخ فرو
آورده هدمل بکسرتین جامه کهنه هدملة مثال سجلة ریگ بسیار درخت هذلول بالضم مرد سبک تیز سبک تل خرد هذالیل جماعت هوذلة جنبانیدن
آمدن بول شتر و اضطراب کردن در دویدن و جنبیدن دلو و هو ذل السقاء اذا مخض هذیل مصغرا حیی از مضر و نام مرد هذلی منسوب **هذملة** نوعی از رفتار
**هرجلة** رفتار شوریده هرجل شتر تیز رو میم زائده هرجلة ناقه گزیده نیکو هرطال بالکسر دراز **هرقل** بکسرتین علی وزن خندف ملک روم هرقل
هرقل بوزن دمشق **هرکولة** علی وزن بر ذونة دختر شگرف اندام لرزان سرین هراکلة جانور موج دریا **هرملة** برکندن موی شعر هرامیل موی افتاده
**هرولة** نوعی از رفتار و دویدن **هزل** بیهوده ضد جد **عع فاکه** هزال بالضم لاغری یقال هزلت الدابة هزالا تستعمل مجهولا و هزلته انا فهو مهزول
و ابل مهازیل و اهزل القوم اذا اصابت مواشیهم سنة ای قحط فهزلت و یقال فیه هزیلة ای شیء **هشلة** الاغ شتر که بی دستوری خصم برند و بار گیرند
**هیضلة** زن ضخیم یانه سال و ناقه بسیار شیر و آواز با مردم متفضل لشکر بسیار هطل پیاپی شدن باران و اشک و رفتن آن **عع فاکه** هطلان تهطال
کذلک سحاب هطل و هطل نعت منه هطل جمع هاطل دیمة هطلاء و لا یقال سحاب اهطل کقولهم امراة حسناء و لا یقال رجل احسن هطل بالکسر شتر ماندگی کنده
ناقة هطلی آهسته رو و کاهل هیطال نام کوهی و ابر نیک بارنده هیاطلة گروه از مردم ترک و خلج و اهل طخرستان هیطل روباه و گروهی اندک از مردم
هقل بالکسر شترمرغ جوانه هیکل شکوه و کالبد هیکل و آسب بزرگ ضخیم و بنای بلند و خانه ترسایان **هلال** بالکسر ماه نو تا سه شب ثم هو قمر و هلال پنیر و جماعت و نام
قبیلة از هوازن و آب اندک در تنگ چاه و سنان دو شاخ و گوشه سنگ آسیا که شکسته بود تهلل درخشیدن برق و روی از شادی یقال تهلل وجهه استهل بضاره و
شدن اشک اهلال آب ریخته شدن باران و تهلیل لا اله الا الله گفتن یقال قد اکثرت من الهیللة ای من قول لا اله الا الله و باز ایستادن یقال حمل فما
هلل ای فما جبن هلل بفتحتین ترس یقال هلل فلان هلا ای رجع فرقا و ادانا اهلال آن استهلت السماء و ذلک فی اول مطرها یقال هو صوت وقعه و استهل الصبی ای صاح
عند الولادة و اهل المعتمر اذا رفع صوته فی التلبیة و اهل بالتسمیة علی الذبیحة و قوله تعالی و ما اهل لغیر الله به ای نودی علیه بغیر اسم الله و اصله رفع الصوت و اهل الهلال و استهل مجهولا و استهل معلوما

ای تبین مع لا یقال اہل ویقال اہللنا عن لیلۃ کذا آماہ نو دیدم و لا یقال اہللناہ فہل کما یقال ادخلناہ فدخل وہو قیاسہ ہلیل تجھلین بیہ سر وہو معرب توب جبل
جامۂ تنگ بافتہ ہلہلۃ تنک بافتن جامہ را شعر ہلہل ای رقیق مہلہل اسم امرء القیس بن ربیعۃ لانہ اول من ارق الشعر ویقال المہلہلۃ ادرکہ ای گرد کرد ہلاہل
آب بسیار وصافی ویقال فرس ہذہب بذی ہلیان بکسرتین وتشدید اللام اذا ذہب بحیث لا یدری ہلا راندن اسب تال مثلا ای قرب ہل مخففا ہو حرف
استفہام فاذا جعلتہ اسما شددتہ قال الخلیل قلت لابی الدقیش ہل لک فی ثریدۃ کان ودکہا عیون الضیاون فقال اشد الہل قال ابن السکیت اذا
قیل لک ہل لک فی کذا ای ہل لک فیہ حاجۃ قل لی فیہ او مالی فیہ او ان لی فیہ لا تقل ان لی فیہ ہلا ویقال ما اصاب عندہ ہلۃ ولا بلۃ ای شیئا وقد
فی بلۃ ہل الیقامنعنے قد قولہ تعالی ہل اتی علی الانسان ای قد اتی وبمعنی ما یقال ہل ہی الا کذا او کذا ای ماہی قولہ تعالی ہل من الہ غیر اللہ ویقال
ہل فلت حرکت الکفی وہلا استعجال وحث یقال حی ہلا الثرید ومعناہ ہلم الی الثرید بمعنی بشتابید شتاب یستوی فیہ الجمع والواحد والمونث فتحت یاحی
لاجتماع الساکنین وبنیۃ مع ہل علی الفتح وجعلتہما اسما واحدا مثل خمسۃ عشر واذا وقفت علیہ قلت حی ہلا والالف لبیان الحرکۃ کالہاء فی کتابیہ وحسابیہ
لان الالف من مخرج الہاء وفی الحدیث اذا ذکر الصالحون فحی ہل بعمر معناہ علیک بعمر ای انہ من اہل ہذہ الصفۃ ویجوز التنوین فی فحی ہلا یجعل
نکرۃ وہلا تنوین فی الوقف وقد یقولون حی من غیر ہل کقولہم فی الاذان حی علی الصلوۃ حی علی الفلاح وانما ہو دعاء الی الصلوۃ والفلاح
وحکی ان بعض العرب یقول حی ہل الصلوۃ یصل بہل کما یصل بعلی ومعناہ ائتوا الصلوۃ واقربوا منہا وہلموا الیہا وقد حیعل المؤذن کما یقال
حولق وتعبشم ترکبا من کلمتین وربما الحقوہا الکاف فقالوا حی ہلک کما یقال رویدک والکاف للخطاب فقط ولا موضع لہا من الاعراب **ہمل**
روان شدن اشک **ع فاصدکہ** ہملان کذلک یقال ہملت عینہ ای فاضت ہملت مثلہ ہمل محرکتین شتران بچرا گذاشتہ بی شتربان مثل النفش الا
ان النفش لا یکون الا لیلا والہمل یکون لیلا ونہارا یقال ابل ہمل ہاملۃ ہمال ہوامل کلہا نعت وترکتہا ہملا ای سدی بلا راع وفی المثل اختلط المرعی
بالہمل ہمل ایضا آب کہ او را باز دارندہ نباشد اہمال فروگذاشتن چیزی را نحو مہمل سخن کہ آنرا استعمال نکنند **تہویل** ترسانیدن **ع فاصہ**
مکان مہیل ای مخوف مہال بالفتح کذلک اہتیال ترسیدن تہویل ترسانیدن تہاویل کارہای ترسانندہ ورنگہای گوناگون مہول سوگند کہ آتش
خورندہ ومولۃ آتش کہ بوی سوگند خورند وآن در جاہلیت بودہ است ہوبل ایضا خود را بہ پیرایہ ولباس آراستن تہول ترسانیدن شتر بچہ
خود را در صورت گرگ نمای بوی ہالۃ بالتخفیف خرمن ماہ ہولول علی الغلول مرد سبک **ہیل** فرو ریختن آرد در انبان وریگ وخاک جزآن
**ع فاکہ** انہیال ریختہ شدن وفی المثل محسنۃ فہیلی یضرب لمن عمل ہو فیہ مصیبا ہیل ہو ان یشیع ان مالہ ریختن فہو مہال ومہیل ویقال جاء بالہیل و
الہیلمان ای بالمال الکثیر وقیل بالرمل والریح ہیلان نام قبیلۃ ونام جای **فصل الیاء** **یل** محرکتین کوتاہی دندان بالا وکثری ای رجل ایل
بتسکین اللام وامرأۃ یلاء نعتان یلیل نام موضعی **باب المیم فصل الالف** **اتوم** بالفتح زنی کہ ہر دو فرج وی یکی شدہ واصلہ فی اشفار
تنفتق خرزتان فتصیران واحدۃ مأتم شیون وزنان گرد آمدہ بجای غم یا بشادی ویقال تعقت حیوب وخدود پابدی ماتم ای نساء وعند
العامۃ المصیبۃ یقولون کنا فی مأتم فلان والصواب ان یقال فی مناحۃ فلان مأتم جماعت مأتم نام وادیی **اثم** بالکسر بزہ وخرما نزہ کار شدن
**ع کافہ** اثم اثیم اثوم نعت منہ واثمہ اللہ بانہ عدہ **فاکہ** عدہ ای عدہ علیہ اثما فہو مأثوم ایثام در بزہ افکندن تاثیم بزہ نسبت کردن تأثم
خود را از بزہ کار دیدن وباز ایستادن از بزہ اثام پاداش بزہ قولہ تعالی یلق اثاما ناقۃ آثمۃ نوق آثمات آہستہ رو **اجمۃ** بیشہ اجمات اجم
اجام اجم آجام جماعت کما قلنا فی ثمرۃ اجم بضمتین ایضا بستہ امدن از یک نوع طعام **ع کافہ** آجم نعت منہ علی فاعل ونام موضعی بشام اجم بضمتین
ایضا نام حصنی از سنگ در مدینہ وہر خانہ کہ چہار سوی مسطح باشد قال الاصمعی ہو مخفف وتقول اجام جماعت تأجم النار ای اشتد حرہ وتاجمت المناس
مثل تاججت ان لہا اجیجا واجیجا وفلان یتأجم علی فلان ای اشتد غضبہ علیہ وتابع **ادیم** روی پوست ادم آدمۃ جماعت مثل رغیف وارغفۃ وروی
آدمۃ درون سوی پوست از جانب گوشت بشرہ بیرون سوی آدمۃ ایضا گزیدہ قوم یقال جعلت فلانا آدمۃ اہلی ای اسوتہم یعنی رگاہ اہل خود وفلان موذم مبشر ای جمع لین

الادمة وخشونة البشرة ادمة بالضم گندم گونی و دسلت بحیری و سخت سپید شتر یقال بعیر آدم و ناقة ادماء والجمع اُدم و یقال هو الابیض الاسود
المقلتین من الابل آدم مرد گندم گون ادمان بالضم جماعت پیر آدمیان هو ابو البشر علیه الصلوة والسلام و اصله بهمزتین لانه افعل الا انهم لینوا الثانیة
فاذا حرکتها جعلتها واوا و قلت اوادم فی الجمع لان الغالب علیها الواو ولیس لها اصل فی الیاء معروف عن الاخفش اُدم بالضم آهوان سپید با خطها
یقال ظبیة ادماء و جاء فی الشعر اُدمانة ایضا ادم بالضم ادام بالکسر نان خورش ادم بالفتح نان خورش کردن و سازوار کردن عع فاکه یقال
ادم الخبز باللحم و ادم الله بینهما و کذلک آدم الله بینهما و فی الحدیث لو نظرت الیها فانه احری ان یؤدم بینکما یعنی ان یکون بینکما الوفاق و
المحبة ادومی اضافة منسوب ای ادیم متون الارض لا واحد لها ارم نشان علم که در بیابانها جهت راه برپا کنند آرام اروم جماعت و قوله تعالی ارم ذات العماد
فمن لم یضف جعل ارم اسمه لم یصرف لانه جعل عادا اسم ابیهم و ارم اسم القبیلة و جعله بدلا منه و من قرأه بالاضافة ولم یصرفه جعله اسم امهم و اسم بلدة
اروم بالفتح بیخ درخت و بیخ سرون و یقال بالدار ارم و اریم ای احد و ارم علی الشیء یارم بالکسر ای عض علیه ارمه بالفتح ای اکله عع فاکه
و یقال ارمت السنة باموال الناس ای اکلت کل شیء و منه سنة آرمة ای مستاصلة ازم سخت تافتن رسن را عع فاکه و بالزای المعجمة ایضا آرم بالضم
والتشدید دندانها یقال فلان یحرق علیه الارم دندان می خاید بر وی و سنگ و حجارة بارومة اذا کانت مجدولة الخلق ازمة سختی و قحط ازم
سخت شدن سال عع فاکه یقال ازم علینا الدهر و یقال اصابتهم سنة ازمتهم ازما ای استاصلتهم و ملازمت کردن یقال ازم لصاحبه ای لزمه
و گزیدن و باز ایستادن از چیزی و پرهیز کردن و فی الحدیث ان عمر رضی الله عنه سال الحرث بن کلدة ما الدواء فقال الازم یعنی الحمیة و کان
طبیب العرب و رشته سخت تافتن و بغیر المعجمة ایضا و مذکره و نوعی از گیسو تافتة آزم که انگه لبها فراهم دارد تازم لسبا مقیم بودن بجائی مازم
تنگی جائی و راه تنگ و حرب جای مازمین جای میان مشعر و میان عرفه اسامة بالضم اسم علم شیر یقال هذا اسامة عادیا و نام مرد اضم
بفتحتین خشم اضمات جماعت و خشم گرفتن عع کافه اضم نام کوهی اطم مثل اجم حصون لاهل مدینة والجمع آطام الواحد اطمة مثل اکمة اطم لا حفظ
بالضم و بضمتین نام حصنی در مین اطام بالضم گرفتن شکم یقال اطم و تطم علی الرجل و بعیر ماطوم و اطم البعیر اذا لم یبل من داء اطمیة جای آتش افروختن
اطوم بالفتح سنگ پشت فلان یتاطم علیه ای یتاجم ای شد غضبه علیه و تاطم السیل شتر لک کرد یعنی موج اکمة بفتحات پشته والجمع اکمات اکم
بفتحتین و جمع اکم اکام بالکسر مثل جبل و جبال و جمع اکام اکم بضمتین مثل کتاب و کتب و جمع اکم آکام مثل عنق و اعناق مأکم و مأکمة سرین مأکم جماعت
الم درد و درد کردن عع کافه و قولهم الم بطنک درد شکم شدی کقولهم رشدت امرک ای الم بطنک و رشد امرک تألم درد یافتن ایلام درد رسانیدن
الیم دردگین ام بالضم اصل هر چیزی و مادر امات جماعت و اصل الام امهة و یجمع علی امهات و یقال الامهات للناس و الامات للبهائم و تصغیرها
امیمة و هی ایضا اسم امرأة و یقال یا امت لا تفعلی و یا ابت افعل یجعلون التاء من یاء الاضافة و یوقف علیها بالهاء ام الجیش علم لشکر ام القتال
بیابان دور دست ام المثوی زن ام القری مکه ام البیض شترمرغ ام القوم رئیسهم ام النجوم المجرة ام الطریق راه بزرگ و یقال هو الضبع ام
الدماغ پوست مغز سر ام الراس ایضا ام الخبائث خمر ام الکتاب لوح محفوظ و سوره فاتحه قوله تعالی هن ام الکتاب و لم یقل امهات لانه علی الحکایة
و هو کما یقول الرجل لیس لی معین فیقول نحن معینک فیحکیه و کذلک قوله تعالی واجعلنا للمتقین اماما امة گروه از هر جنس حیوان امم جماعت و فی الحدیث
لولا ان الکلاب امة من الامم لامرت بقتلها و هو فی اللفظ واحد و فی المعنی جمع کالقوم و بالا مردم یقال هم حسان الوجوه طوال الامم و راه و دین
و شریعت یقال فلان لا امة له ای لا دین له و لا نحلة قوله تعالی کنتم خیر امة ای خیر اهل دین و هنگام قوله تعالی و ادکر بعد امة و قوله تعالی و لئن اخرنا
عنهم العذاب الی امة معدودة امة بالکسر نعمت و طریقت و دین و هی لغة فی امة و قولهم ویلمه ای ویل لامه فحذف لکثرته فی الکلام و یقال فی الشعر عنهم زید
ترید عنده ام زید فلما حذفت الالف سقطت الیاء من عنده و یقال لا ام لک هو ذم و دعاء علیه و ربما وضع موضع المدح اَم بالفتح آهنگ کردن یقال امه و اممه
تأممه بمعنی ای قصده و سر شکستن آمة بالمد شکستگی سر که تا پوست دماغ رسیده باشد امیم مرد دماغ شکسته ام شله امیم ایضا حجر شدخ به الراس ام عجب و یقال للبعیر العمد المتاکل السنام مؤوم امة بالکسر

بپیش نماز کردن ع **فاضه** یقال ام القوم فی الصلوة ای امام اقتدا کردن امت المراة ای صارت لها اماما بالکسر پیش و امته جماعت والاصل ائممة علی افعلة مثل اناء و آنیة فادغمت المیم و نقل حرکتها الی ما قبلها فلما حرکوها جعلوها یاء استثقالا للهمزتین و منهم من یجمع بین همزتین و تصغیره اوَیمة قلبت واو الضمة ما قبلها و قیل ایَیمة بالیاء باقلب و کتاب قوله تعالی و کل شیء احصیناه فی امام مبین ای فی کتاب مبین و الحسن و سطر چوب و رشته بناء که بدان زمین گز کنند و راه قوله تعالی و انهما لبامام مبین ای طریق امام بالفتح پیش یقال کنت امامه ای قدامه امامة بالضم نام زنی امم بفتحتین نیز و ورنه نزدیک و چیزی اندک یقال اخذته من امم ای من قرب یا سالته امماً ای یسیرا و راه امم داره ای مقابلته مؤتم بالتشدید و المد مقارب امم یا خواندن ام بالتخفیف معنا ها یا فی حرف عطف فی الاستفهام و لها موضعان احدهما ان یقع معادلة لالف الاستفهام بمعنی ای تقول ازید عندک ام عمرو و المعنی ایهما عندک و الثانی ان تکون منقطعة عما قبلها خبرا کان او استفهاما تقول فی الخبر انها لابل ام شاء یا فتی و ذلک اذا توهمت انها ابل ثم ادرکک الظن انه شاء فانصرفت عن الاول فقلت ام شاء بمعنی بل لان ما یقع بعد بل یقین و بعد ام مظنون و تقول فی الاستفهام هل زید منطلق ام عمرو فانما ضربت عن سؤالک عن انطلاق زید و جعلته عن عمرو فام معها ظن و استفهام و اضراب قال الله تعالی لا ریب فیه من رب العالمین ام یقولون افتریه و هذا لم یکن اصله استفهاما و لیس تو هم ام یقولون افتریه شکا و لکنه قال هذا لتقبیح صنیعهم ثم قال بل هو الحق من ربک کانه اراد ان ینبه علی ما قالوا نحو قولک للرجل الخیر احب الیک ام الشر و انت تعلم انه یقول الخیر و لکن اردت ان تقبح عنده ما صنع و قد تدخل ام علی هل تقول ام هل عندک عمرو و هل تاتینی ام عمرو و لا تدخل ام علی الالف لان الاصل ما وضع للاستفهام حرفان احدهما الالف فلا تقع الا اول الکلام و الثانی ام فلا تقع الا فی وسط الکلام و هل انما اقیم مقام الالف فی الاستفهام فقط فلذلک لم تقع فی کل مواقع الاصل و ام قد تقع زائدة فی الشعر کما فی قوله ع یا هند ام کان مشی رقصا یعنی ما کان تا **و یم** فریه کلان خلقت گرداینده علف ستور را و آدم بزرگ خلقت و بزرگ سر او ام بالضم حرارت تشنگی ایم بیوه جل ایم سواء کان تزوج من قبل او لم تتزوج و امرأة ایم ایضا بکرا کانت او ثیبا ایامی جماعت و اصلها ایایم فقلبت ایم ایمة ای بیوه شدن ع **فا ک** یقال آمت المرأة من زوجها و فی الحدیث انه کان یتعوذ من الایمة تایم بیوه کردن یقال ایمه الله تاییما و تاییم المرأة و تایم الرجل زمانا اذا مکث لا یتزوج و یقال کل امرء یئیم منه العرس و منها ایم قال الشاعر شعر فخوت بقوف نفسک غیر انی ... اخال این یئیم او تئیم ای سیئیم ابنک و تیئم امراتک و تقولهم لایّم و عامه ای هلکت امراته و ماشیته حتی یئیم و یعیم یعنی الی اللبن ... یقال الحرب مایمة ای تقتل الرجال فتدع النساء ایامی ... انتهی ... مثل ... الایم مخففا ... قال ابن السکیت ... بالتشدید ... مثل لین ... ایوم جماعت ایام دوده ... ودود کردن زنبور خانه را یقال ... الرجل ای دخن علی النحل **فصل الباء مع المیم** **بجارم** بالفتح سختیها توبرتو **و بذم** بسیار سان جمل ... بسیاء گشت و قیل صاحب رای و خرم و قیل ... عاقل وقت الغضب **برم** بفتحتین ستوه و ستوه آمدن ع **کا فو** یقال برما ای ... تبرم مثله ایضا برم الذی لا یدخل مع القوم فی المیسر لبخله و الجمع ابرام و فی المثل ابرما قرونا ... ابرام ستوه کردن و ستوار کردن و جامه دو رسیمان و ... برم ... تافته و جامه تار و پود ... بریم ایضا ... برام جماعت برام بالضم کفه ... سوراخ کن ... بر ... معروف ... جماعت ... ای الشقی ... فی المثل الشقی ... الرحیم **برسام** بالکسر بیماری معروف و قد برسم الرجل فهو مبرسم ... بالفتح و الکسر مع فتح السین ابرسیم ... ایس فی الکلام افعیل بکسر ... و لکن افعیل بفتح اللام مثل اهلیلج ... فی المعرفة و النکرة ... برسام بالکسر ... **برطام** ... برطم الرجل ای تعضب **برعوم** برعم بالضم ... شکفته ... براعیمها برعمة ... **ابراهیم** خلیل الله علیه السلام ... ابراهام ... بالفتح ... الهاء و کسر ... مع حذف ... ابیره و لان الالف من الاصل لان بعدها اربعة احرف اصول و الهمزة لا تلحق بنات الاربعة زائدة فی اولها و ذلک یوجب حذف آخره کما فی سفرجل فیقال سفیرج

وکذا القول فی اسماعیل و ابراهیم و هذا قول المبرد و بعضهم یتوهم ان الهمزة زائدة اذا کان الاسم اعجمیا فلا یعلم اشتقاقه فیصغر علی بریهیم و سمیعیل و قیل
و هذا قول سیبویه و هو حسن للاصل قیاس و منهم من یقول بریه بطرح الهمزة و المیم برآهمه گروهی از حکما و هم الذین لا یجوزون علی الله تعالی بعثة الرسل برزم
بندان پیش کندین عع فاکه ضه یقال برزم علیه ای عض باگشت سبابه و ابهام دو شیدن شیر یا یقال برمت الناقة برمة یکبار دوشیدن و کذلک
و برزمة ابریسم تنبیرش ازهر ساراباریم جماعت بزیم رشته جمیل تبسم لب شیرین کردن باسم نعت منه ابتسام تبسم کذلک مبسم بکسر السین و فتحها دندان مبسام بسام مرد بسیار
تبسم بسطام بالکسر نام مرد و بالفتح نام شهر ابو یزید بسطامی رحمه الله تعالی بشم بفتحتین ناگوار شدن عع کافه دستبوه آمدن یقال بشم منه بشام متعد منه
بشام درخت خوشبوی که از وی مسواک سازند بصم بالضم میان انگشت خنصر و بنصر یعنی چلک دوم عتب بفتحتین میان بنصر و وسطی و رتب میان وسطی
و سبابه و فتر بالکسر میان سبابه و ابهام و شبر میان بهام و خنصر و فوت بر از میان هر دو انگشتی بطم بالضم درختی بغام بالضم بانگ آهو
شتر عع فاکه طبیه بغوم نعت منه و کشاده ناگفتن سخن مبالغة سخن نرم گفتن بقم چو بقم معرب لیس فی کلامهم اسم علی فعل بتکریر العین الا خمسة
نام مرد و بقم و شلم موضعی بشام و بذر نام آبی در عرب و عثر موضعی بکم بفتحتین گنگی عع کافه ابکم بکیم گنگ ابلام آماسیدن فرج ناقه و آماسیدن لب
یقال بها بلمة شدیدة و در روایت شفقیه مبلمتین مبلام بالکسر ناقه که بانگ نکند از غایت اندوه گشتن تبلیم زشت نمودن کار برکسی یقال لا تبلم علی امره ای لا تقبح
ابلم بکسرتین و ضمتین و فتحتین بو سبت مقل ابلمة یکی و یقال المال بینی و بینک شق الابلمة ای انصفان بلدم بالکسر سوراخ کاو مثل بترم بلدم الرجل اذا فرق فسکت
بدال غیر معجمة بلذم بالمعجمة و المهملة انکه جنبان شد از حلقوم و سینه اسب بلنبم مرد گران سنگ مضطرب بلعم بلعوم بالضم فیهما مجری الطعام فی الحلق یعنی
راه گذر طعام در حلق و آن کلوی سرخ ست بلعمة فرو بردن لقمه بلعم مرد بسیار خوار سخت فرو برنده میم زائده بلغم یکی از چهار خلط بلم ابریشم سطبر در
جامه بوم یومه چغد یقع علی الذکر و الانثی حتی القول صدی او فیاد فیختص بالذکر بهمة ستور ریزه چون بره و بز عالیة بز و ماده بهم بالسکون
والحرکة جماعت مثل تمرة و تمر و شعرة و شعر و جمع بهم بهام آبهام ابهام بوشیده گفتن تبهیم جدا کردن بره از مادر پیش بهم ابهمة بالضم سوار دلیر بهم بفتح
جماعت و الشکر یقال فلان فارس بهمة و لیث غابة ابهام انگشت نرا بهیم جماعت و فرو بستن در و کار امر مبهم کار فرو بسته الاسماء المبهمة هی اسماء الاشارة نحو هذا
و ذاک و هؤلاء و اولئک و استبهم علیه الکلام استغلق و تبهم ایضا اذا ارتج و فی الحدیث یحشر الناس عراة حفاة بهما ای لیس معهم شیء و یقال صحاری بهمیة
ستور بهائم جماعت فرس بهیم یکرنگ بهم جماعت بهمی بالضم گیاهی قال سیبویه تکون واحدة و جماعة و الفها للتانیث فلا تنون و قیل بعضها للالحاق و الواحدة
بهماة قال المبرد لا یکون الف فعلی بالضم لغیر التانیث و یقال ابهمت الارض کثر بهماها **فصل التاء** تامت المرأة دوگانه زاد فهی متئم متآم دوگانه زاینده
توامان و همزاد یقال هذا توم هذا علی فوعل و هذه توامة هذه توائم جماعت و توام بالضم علی فعال ایضا و لا یمنع ان یجمع هذا بالواو و النون فی الآدمیین کما ان
مونثه یجمع بالتاء و توام ایضا دوم تیر قمار و یقال اصله وئام فابدلت التاء من احدی الواوین و نام شهری بر لب عمان فرس متائم اسب دوشی که بعد از روشی
آرد متآم منه دوگانه تاربود باهم جامه و ثوب متآم و اتام بهاای نفضاها تخم نزعی از برد تخم نهایت زمین و شهری یقال فلان علی تخم من الارض تخوم جماعت
و قیل تخوم الارض بالفتح و الجمع تخم بضمتین مثل صبور و صبر تخمة و ادید ذکر فی موضعه اتریم بالکسر نام جایی تلام تلامی ای تلامید اسقطت الدال تمام تمامی
تمام شدن عع فاکه یقال تم الشیء تتمیم تمام استتمام تمام کردن متمم نام شاعری و یقال اتمت الحبلی فهی متم اذا تمت ایام حملها و یقال ولدت لتمام بالفتح
و الکسر ولد المولود لتمام و قمر تمام ماه شب چهارده و لیل التمام بالکسر لا غیر درازترین شبها در سال و یقال ابی قائلها الا تماثلث لغات ای تماما و الکسر افصح تمیمة
و قبیلة تمیمة طومار و تعویذ و فی الحدیث من علق تمیمة فلا اتم الله له و یقال هی خرزة و اما المعاذات اذا کتب فیها القرآن و اسماء الله تعالی فلا باس بها متام
سخن تمام که گوینده و یقال تتاموا ای جاؤا کلهم و تکملوا ایضا متتم ایضا الذی یطلب الصوف و الوبر للموهوب له تنوم بتشدید النون درختی در بادیه
تومه یکی تومة بالضم غوزه نقره تومه جماعت تهامة بالکسر شهری و النسبة الیها تهامی و تهام اذا فتحت التاء علم تشد یا نحویان الا ان الالف فی تهام
من تهما و فیها عوض من یاء النسبة و قولهم تهامون بالفتح کما قالوا یمانون یقولون تهامی و یمانی و شامی بالفتح مع التشدید تهمة بالفتح تستعمل فی موضع تهامة

قیاس حول الاصمعی التهم بالتحریک مصدر من تهامة اتهام به تهامه شدن تهام بالکسر بسیار تهامه شونده التهمة وادی فیه ذکر هنالک تیم الله قبیلة معناه عبد الله
واصله من قولهم تیمه الحب ای عبده وذلّله فهو متیّم ای مذلل یقال تامته فلانة ای عبّدته تیم قریش قبیله گروه ابوبکر الصدیق رضی الله تعالی عنه تیمة
بالکسر گوسپند یا شتر که در خانه دارند لاحلاب وفی الحدیث التیمة لاهلها تیم تصغیر تیمة دلیل اتیام ذبح کردن تیمه تیماء دشتی و موضعی فصل الثاء ثأمت
خرزها افسدته عع فاضه الثأم الطعام ای کثر و دام ویقال الثحمت السماء ... ثرم شکستن ... عع کافه الثرم نعت
منه ثرم شکستن ... پیش بردن یا عع فاکه یقال ثرمت ثنیته فانثرمت اثرام کذلک ثلم ... مانده طعام در خنور
ثعمت الشیء نزعته عع تعجما یثعمنی ارض فلان ای اعجبتنی ثغام بالفتح گیاهی که ... سپید گویند ثغامة یکی و فی المثل الثغامة
بالضم شجرة بیضاء الثمر والزهر یشبه به الشیب ثغم که ... کننده ثلم الطریق میانه راه و ثلمت الطریق ای لزمته ثلمه بالضم رخنه ثلم بالفتح رخنه
کردن عع فاکه یقال ثلم السیف ثلم الاناء وثلم الوادی بالتحریک هو انثلام جرف و رخنه شدن عع کافه اثلم نعت منه ثلیم ...
انثلام ثلم لازم منه متثلم ثمام جابی ثمام بالضم ... یکی نیز ثمام جائی و مردی ثم نیکو کردن چیز را و مرمت کردن به ثمام ومنه قولهم
کنا اهل ثمه ورمه ... یقال لجمع الدهر ای علی ثمه ورمه ای عن قلیله و کثیره بر کندن گوسفند علف را از بن ثم ثموم نعت منه و گرد کردن چیز را
عع فاضه یقال هو یثمه یقمه یکنسه و یجمع الردی والجید رجل مثم مقم بالکسر نعت منه مثمة مقمة بالهاء ایضا للمبالغة ودست بعلف به بالیدین ثممت
یدی ای مسحت بذلک الحشیش انثام ریخته شدن ... ثمة یک مشت گیاه و یقال مالهم ثم ولا رم فالثم قماش الناس ... والرم مرمة البیت ثم بالضم
وهو حرف عطف یدل علی الترتیب والتراخی وربما ادخلوا علیها الهاء ثمت بالفتح اینجا و هو للتبعید بمنزلة هنا للتقریب کذلک ثمة ثمثم ...
... ثمثمة مثله ثمثام ... هر چه اکبر دل شکند تثمیم التعظم ابانة ثوم بالضم سیر ثومة ... فصل الجیم جثوم سینه بر زمین نهادن ...
و مردم یتعبر من الهلاک قال الله تعالی فاخذتهم الرجفة فاصبحوا فی دارهم جاثمین عع فاضه کهه جثمة مثال همزة جثامة خوابناک
مجثمة بتشدید الثاء ای مصبورة الا انها فی الطیر خاصة والارانب واشباه ذلک تجثم ثم ترمی حتی تقتل وقد نهی عن ذلک جثمان بالضم تن مثل
جسمان یقال ما احسن جثمانه و جسمانه ای جسده قال الاصمعی الجثمان الشخص والجسمان الجسم یقال منام جثمان البیت ای الکعبة و هو شخص ولیس ...
جحیم یکی از نامهای دوزخ و آتش و هر آتش بزرگ که در مغاکی افروخته باشد من قوله تعالی قالوا ابنوا له بنیانا فالقوه فی الجحیم جاحم جای سخت گرم
و قال الاعشی الموت جاحم جحمة چشم بلغة حمیر جحم الرجل ای فتح عینیه کالشاخص عع یعجمها و عین جاحمة تجحیم تیز نگریستن اجحم مرد سرخ
چشم و فراخ چشم جحماء مونث جحام بالضم بیماری که چشم را آماساند احجام باز ایستادن از چیزی مثل احجام جحرمة تنگ خوی جحرم نعت منه
جحشم سطبر تهی گاه برآمده جحظم بزرگ چشم جحلمة ای صرعه جدمة بالتحریک مرد کوتاه جدم جماعت گوسپند بلا یه جذم بالکسر اصل
و بن هر چیزی و قد یفتح جذمة بالکسر پاره از رسن و تازیانه جذم جماعت جذم بالفتح بریدن عع فاضه و کهه جذیم نعت منه و جذم الرجل
بالکسر ای صار اجذم وهو المقطوع الید وفی الحدیث من تعلم القرآن ثم نسیه لقی الله تعالی وهو اجذم جذمی جمع اجذم مثل حمقی ... الجذام
بریده شدن جذام بالضم بیماری ... قد جذم الرجل فهو مجذوم ولا یقال فهو اجذم و قبیله از یمن جذامة ما بقی بعد الحصد جذیمة قبیله
جذمی بالفتح و قد یضم منسوب به و رجل مجذامة بالکسر ... برنده اجذام تیز رفتن شتر بر کندن ... جذیمة الابرش ملک ... جرم
بالضم گناه جریمة مثله جرم اجرم واجرم بمعنی جرم بالسکون ... من البلاد خلاف الصرود ... جرم النخل
... جارم نعت منه و قوم جرم بالضم مشددا اجرام مثله بنو جارم قوم من العرب ... الجرام بالکسر و الفتح ... گوسپند ...
عع فاکه یقال فلان جریمة اهله ای کاسبهم ... وقوله تعالی ولا یجرمنکم شنآن قوم ای لا یحملنکم ولا یکسبنکم جرم بالکسر تن ...
... جرم ... بالکسر خرما و الکور ... جلتة بالضم ... جریم ...

ایضا وانه خرما جرام بالکسر جمع جریم ویقال جلة بالکسر جریم شتران کلان سال بزرگ تن مجرّم مجرّم وسنة مجرّمة تمام تجرّم گذشتن و بسر رسیدن روز
گردن بر کسی نکرده باشد یقال تجرّم علیه لا جرم قال الفراء هی کلمة فی الاصل بمعنی لا بدّ ولا محالة فجرت علی ذلک وکثرت حتی انحولت الی معنی
القسم وصارت بمنزلة حقا فلذلک یجاب عنها باللام یقولون لا جرم لآتینک ولا جرم لا فعلن کذا ای حقا **جرثومة** بالضم اصل وخانهٔ مور
وتجرثم الشیء واجرنثم اذا اجتمع **جراجمة** گروهی از عجم باشندگان جزیره وشام وتجرجم الوحشی فی وجاره تقبض وسکن **جرذمة** فی
الطعام مثل جردبة وبسیار خوردن **جرسام** علت برسام **تجرشم** وجرشب ای اندمل بعد المرض والهزال وجرشم ای جدّ النظر وایضا گرد جمع
**جرضم** بضمتین وجراضم بسیار خوار **جرهسم** حیی از یمن ویقال جمل جراهم وناقة جراهمة ای ضخمة **جزم** بریدن ومنه جزم الحرف وهو فی الاعراب
کالسکون فی البناء یقال جزمت الحرف فانجزم وجزمت القربة ملأتها تجزیم مثله جزمت النخل وجرمته بالراء والزاء اخرصته وجزرته جزمة یکبار خوردن
وجزم القوم ای عجز واقلام جزم راست برید جزم ایضا شی یدخل فی حیاء الناقة لتحسبه ولدها فترامه کالدرجة جزمة بالکسر یک کله از شتر و یک رمه از
گوسپند **جسم** بالکسر تن جسمان بالضم کذلک جثمان مثله وذکر جسامة بالفتح تن آور شدن **عم بضمهما** وهو جسیم وجسام بالضم وبالکسر جمع جسیم
تجسم برگزیدن کسی از میان قومی یقال تجسمه من بین القوم ای اخترته کانک قصدت جسمه وتجسمت الارض ای اخذت نحوها ارید ها وتن آور
شدن وبرکاری بزرگ شدن وبر بلندی ریگ وکوه برشدن از جسمه تن آورتر جاسم نام دهی بشام **جشم** بتکلف کاری کردن **عم کافه** تجشمه کذلک
تجشیم تکلیف کردن بر کسی احشام کذلک یقال القی علی فلان جشمه بالتحریک وجشامة ای ثقله جشم البعیر جشامة سینه شتر جشم ایضا حیی از انصار
وثقیف وتغلب وهوازن **جعم** بفتحتین طمع داشتن وسخت آرزومند گوشت گردیدن مردم وشتر بستور گیاه و بی اشتها شدن بطعام
جعماء ناقه کلان سال ولا یقال اجعم الذکر **جعشم** بضمتین و فتح الجیم والشین افصح کوتاه وسطبر **جلم** بریدن **عم فاکه** و یقال
جلمت الجزور ای اخذت ما علی اعظامها من اللحم ویقال اخذت الشیء بجلمته ای باجمعه وهذه جلمة الجزور بالتحریک ای لحمها اجمع جلمة الشاة مسلوخ
گوسپند بلا حشو وقوائم جلم کارد فرید دو جلمان جلام بالکسر الجداء **اجلنجام** گرد آمدن قوم و سرکشی کردن **جلهمة** بضمتین نام دره
وقولهم فی حدیث ابی سفیان جلهمتین قال ابو عبید اراد جانبی الوادی والمعروف جلهتان بالفتح **جم** بسیار قوله تعالی وتحبون المال حبا
جما و آب گرد آمده در چاه و نام پادشاهی جموم بالضم بسیار شدن آب در چاه **عم فاضحه** که و نزدیک آمدن وقت کار یقال جم قدوم
فلان ای دنا وجان جمجم بالفتح چاه بسیار آب واسب که هر زمان رفتار دیگر آرد جمة موضع جمع شدن آب جمام بالکسر جماعت وجماعتی انبوه
یقال جاء فی جمة عظیمة بالضم ایضا تمامی موی سر و انبوهی آن جمانی بالتشدید لغة منه جمام المکوک علی ثلث حرکات وجمته ما علا راسه بعد الامتلاء
ملاء جممت المکیال واجممته فهو جمان اذا بلغ جمامه قال الفراء جمام القدح ماء بالکسر ملوه وجمام المکوک دقیقا بالضم وجمام الفرس بالفتح
لا غیر یعنی آسودگی اسب بعد از ماندگی یقال جم الفرس جما وجماما اذا ذهب اعیاؤه وجم المحل اذا ترک الضراب اجمام آسایش دادن
ستور را بجهت برنشست یقال اجم الفرس وجم ایضا مجهولا واجمم نفسک یوما او یومین و نزدیک شدن کار و یقال اجم الفراق اذا حان بنیان
اجم بی کنگره رجل اجم مرد بی نیزه در حرب شاة جماء بی شاخ وامراة جماء المرافق والجماء الغفیر جماعة الناس جمم بالتحریک مصدر منه استجمام ماندگی
افگندن و پر آب شدن چاه ویقال انی لاستجم قلبی بشیء من اللهو لاقوی به علی الحق جمجمة تجمجم سخن را ناپدید گفتن جمجمة بضمتین کله سر وقدح چوبین و چاه
ده شورستان [illegible] الجماجم موضعی جماجم العرب قبایلهم [illegible] جهمة بالفتح وبالضم ترش روی شدن عم بضمهما وهو جهم الوجه جهم روی ترش کردن بر کسی
**عم کاف** و فتحها جهمة وتجهمته بمعنی رجل جهوم بالفتح ای عاجز جهمة بالفتح والضم اول ما خیر اللیل جهام بالفتح ابر بی آب جهیم موضع جهضم مرد ستبر
بزرگ سر گرد روی وشیر تجهضم بزرگی نمودن **جهنم** دوزخ رکیة جهنام بکسر الجیم والهاء والتشدید چاه ژرف جهناک و لقب مردی **فصل الحاء** **حتم** استوار
کردن و حکم کردن و واجب گردانیدن چیزی بر کسی **عم فاکه** حتم ایضا قضاء حتوم جماعت حاتم قاضی و زاغ سیاه حاتم الطائی مردی که بسخاوت

مائده طعام بر خوان تحثم خوردن آن ریزه ریزه آن از خوان یقال هو یتحثم ای هشاش حشم خشم دادن نعم و رام کردن عع فاکه یقال حثمه ای اکله حثمة اشد انا
نما کسرخ و نام زنی حضرمیة تندی الیه ین مهم تحجم بر بردن آمدی بر چیزی و حجامت کردن عع فاضه یقال حجمه فهو محجوم و الاسم الحجامة بالکسر محجمة
بالکسر شیشه حجامت حجام نعت منه احتجام حجامت کردن تحجم ایضا کیدن یقال ما حجم الصبی ثدی امه ای ما مص و باز داشتن از چیزی یقال حجمه عن الشیء
فانحجم ای کففته فکف و هو من الشواذ حجام بالکسر چیزیست که بر دهان شتر بندند و بستن آن تا نگزد عع فاضه و فی الحدیث کالجمل
المحجوم و قولهم افرغ من حجام ساباط و انه کان یمر به الجیوش فیحجمهم من الکساد حتی یرجعوا فضرب به المثل حجمة کل سرخ حوجم جماعت احتدام افروخته
شدن آتش و روی از غضب سخت سرخ شدن خون نوم محتدم روز سخت گرم حدمة بفتحتین آواز آتش افروخته قدر حادمة مثال همزة و کیع و جوش دیگ
حذم بریدن عع فاکه سیف حذیم نعت منه و سبک رفتن و سبک خواندن یقال اذا اذنت فترسل و اذا اقمت فاحذم حذمة ضافه زن بسیار
بالاحذمیة نام مردی حذام مثل قطام نام زنی حذلم نام مردی حذلمة مثل زهلقة شتافتن یقال تحذلم کانه تیدحرج حرم بالضم احرام گرفتن
قالت عائشة رضی الله تعالی عنها کنت اطیبه لحله و حرمه ای عند احرامه و حرام شدن عع بضمهما حرمة بالضم کذلک و آنچه نگسستن آن روا نباشد
محرمة بفتح الراء و ضمها کذلک حرمة ایضا ناشایستگی و حرمة الرجل حرمه و اهله رجل حرام بالفتح ای محرم حرم بضمتین جماعت مثل قذال و قذل
و من الشهور اربعة حرم ذو القعدة و ذو الحجة و المحرم و رجب ثلثة سرد و واحد فرد حرام ایضا ناشایست ضد حلال حرم بالکسر کذلک قوی و حرم علی قریة
اهلکنا ها قال الکسائی معناه واجب حرمة بالکسر غلبه شهوت جماع و فی الحدیث الذین تدرکهم الساعة تبعث علیهم الحرمة و یسلبون الحیاء و نومید
حرم بفتحتین گرد اگرد کعبه یقال مکة حرم الله تعالی حرمان مکه و مدینه و الحرم الحرم ایضا مثال زمن و زمان حرمی بالکسر منسوب الی الحرم حرمیة مونث
و ایضا سهام تنسب الی الحرم احرام الحج اتم و حرام کردن بماه های حرام در آمدن و بحرمت شدن محرم نعت منه تحریم حرام کردن تحرم حرمت جستن
بصحبت کسی حریم البیت و الکبر گرد اگرد اگر دوی حریم ایضا جامه محرم و نام مردی محرم بالفتح ناشایسته و محرم انکه نکاح با او روا نباشد محارم اللیل مخاوفه
محرم اول دوازده ماه عرب سر سال جلد محرم پوست که تمام پیراسته نباشد ناقة محرمة التی لم تتم ریاضتها بعد سوط محرم لم یلین بعد حرمة بفتحتین گشن
خواه شدن میش عع کافه و هی کالضبعة فی النوق و الخنار فی النعاج شاة حرمی شیاه حرام و حرامی و استحرمت الشاة و کل انثی من ذوات
الظلف و الذئبة و الکلبة ایضا اذا ارادت الفحل و قولهم حرام الله لا افعل کقولهم یمین الله لا افعل حرمة بالکسر حرمیة حرمان حرم نومید کردن کسی را
از چیزی احرام کذلک عع فاکه و حرم الرجل بالکسر ذا اثم و احرمته ای قمرته یعنی بردم و چیره شدم بقمار بروی و حرمت الصلوة لغة فی حرمت و قوله
تعالی للسائل و المحروم قال ابن عباس رضی الله تعالی عنهما هو المحارف حیرمة ماده گاو حیرم جماعت احرنجام انبوهی کردن و بر یکدیگر افتادن
شتر در بازگشتن محرنجم عدد بسیار حرجمة بر یکدیگر افتادن بازگردانیدن شتر یقال حرجمت الابل فاحرنجمت حزم استواری و استوار کردن تنگ
برستور عع فاکه و زمین درواه هشیاری و آگاهی در کار و فراهم آوردن کار خویشتن را عع بضمهما حزامة مثله حازم نعت منه احتزام تحزم میان
و بستن حزمة بالضم بند هیزم و کاغذ و علف و جز آن و نام اسپی آبن حزام نام مردی حزام بالکسر تنگ ستور و دست بند گهواره و فی المثل جاوز الحزام الطبیین
یضرب فیما جاوز حده حزم بفتحتین کالنفس فی الصدر عع کافه و هی کاوه در آمدن اسپ یقال منه فرس احزم و هو خلاف الاهضم حزیم میانه سینه که موضع تنگ
بستن بود حیزوم مثله و نام اسپی حسم بریدن یقال حسمه فانحسم و باز ایستادن عع فاکه و فی الحدیث انه اتی بسارق فقال اقطعوه ثم احسموه ای اکووه
بالنار لینقطع الدم و فی حدیث آخر علیکم بالصوم فانه محسمة للعرق و مذهبة للاشر حسوم بجمله بغداد و قوله تعالی سبع لیال ثمانیة ایام حسوما ای متتابعة
و الحسوم الشوم ایضا یقال اللیالی الحسوم لانها تحسم الخیر عن اهلها حسام بالضم شمشیر بران و تیز شمشیر حسم حشم بفتحتین خشم حسمی الکسر نام زمینی در بادیه حشم خشم آوردن
کسی عع فاکه و الاسم الحشمة هو الاستحیاء و الغضب ایضا قال الاصمعی انما هو بمعنی الغضب لا بمعنی الاستحیاء و یقال فلان لا یحتشم فلانا ای لا یغضبه احتشام حشمت الشیء
یعنی شرمیدن و خشم آوردن یقال احتشمته و احتشمت منه بمعنی و رجل محتشم و حشیم بمعنی احشم الرجل حاکران دو دوستان که بهم تعصب میکنند بر دیگری یقال حشمت الدواب

ای صلحت حصرم ببا ای حبق عع فاکه و الحصم العود الکسر حصرم بکسرتین غوره انگور و مرد ترش تنگ خوی که بخیل محصرم کذلک حضرم فوشته برکمان استوار
کرد حضرم الرجل حضرمة اذا لحن و خالف الاعراب فی کلامه حطم شکستن عع فاکه یقال حطمه فانحطم تحطیم مبالغة فی الحطم حطمة قحط سال یقال
اصابتهم حطمة ای سنة و جدب و حطمة السیل و فحمة حطم شب شکسته حال از پیری حطم بالفتح کلان سال شدن ستور عع کافه حطمة بشکست داد
او ارسال حطمة مثال همزة مرغ رجل حطمة بسیار خوار و اکه بر ستور رحم نکند حطم مثله و فی المثل شر الرعاء الحطمة و یقال للعکرة من الابل الحطمة
یعنی شتر گله لانها تحطم کل شیء حطیم دیوار بیرون کعبه از سوی مغرب حطام بالضم ریزه و شکسته هر چیزی و اندک مال دنیاوی حکم نوعی از مرغان و کبوتر
بالضم فرمودن یقال حکم علیه حکم کردن میان کسی قوله تعالی الحکم بینهم یوم القیمة عع فاضه دانش و حکمت حکمة بالکسر دانش حقیقت هر چیز حکیم دانا و درست
کار استوار کار و خداوند حکمت یقال حکم فلان بالضم صار حکیما احکام استوار کردن کار را استحکام مطاوع منه و باز داشتن سفیه را از سفاهت یقال حکمت
السفیه و حکمته ایضا حکم بفتحتین و حاکم بمعنی حکم ایضا پرچی از زمین حکمة بفتحتین زنخ گوسپند و لگام لگام حکم مصدر منه و منع کردن از بدی کسی یقال
حکمت الدابة و احکمتها تحکیم باز داشتن ستور را از آنچه خواهد و حاکم گردانیدن کسی را در مال خویش احتکام حکم کردن صلته بعلی و به نزدیک حاکم شدن صلته
الی تحاکم کذلک محاکمة با خصم نزدیک حاکم شدن تحکم نام مردی محکمة قوم خوارج محکم بالفتح پیر کار آزموده با حکمت و اما الذی فی الحدیث ان الجنة
للمحکمین فهم قوم من اصحاب الاخدود حلم بالضم خواب که دیده شود و خواب دیدن عع فاضه احتلام کذلک یقال حکمت بکذا و حلمته و احتکمت به حلم بالکسر
آهستگی و بردباری عع بضمهما تحلم بردبار نمودن بتکلف و فربه شدن سوسمار و جز آن بعیر حلیم ای سمین تحالم حلم نمودن از خود که نباشد حلم بالتحریک
پوست کرم در افتادن و ورد عع کافه حلمة سر پستان همان حلمتان نوعی از نبات و کنه بزرگ و کرم و حلم جماعت حلیمات نام موضعی محلم نام جوئی و نام
مردی تحلیم بردبار گردانیدن و بحلم منسوب کردن کسی را حلام بالضم و التشدید بزغاله که از شکم مادر بیرون آرند و گوسپندان ریزه حلان بالنون کذلک حلام
نیز سر بریده حلقوم بالضم خشک نای گلو یقال حلقمه ای قطع حلقومه حمم ذنبه گداخته و چرده آن حممه یکی و ایضا چشمه گرم و یقال حممت الالیة ای اذبتها و حممت
قصدت قصد کردن و حممت ارتحال البعیر ای عجلته و حممت الماء ای صار حارا و حممت الجمرة تحمم ای صارت حممة عع کافه
و حم الشیء و احم ای قدر فهو محموم و حم الرجل من الحمی ایضا و هی الحرارة العارضة فی البدن محم بالکسر ظرفی که در آن آب گرم کنند احمام نزدیک شدن کار و مهم
شدن کار یقال احم الامر و اجم بالجیم ایضا اذا حان وقته و تب دادن یقال احمه الله فهو محموم و هو من الشواذ و تب زده و بیمار غمگین شدن مر قوم رجال و منه حم الرحیل
و احمت الارض ای صارت ذات حمی آب را گرم کردن و باب گرم غسل کردن سیاه گردانیدن حمیم آب گرم و باران گرما باره و خوی و خویشاوند و گرما حمیم
آب گرم و مال و ستور گزیده استحمام بآب گرم غسل آوردن و عرق کرمابه شدن و خوی کردن تحمیم متعه دادن زن مطلقه را و سر بر آوردن جوزه و بر آمدن موی سترده و
روی را بانگشت سیاه کردن یقال حمم امراته ای متعها بعد الطلاق و حمم الفرخ ای طلع ریشه و حمم راسه ای اسود بعد الحلق و حممه ای سخمت وجهه بالفحم
تحمم بکسرتین سخت سیاه احم سیاه کمیت احم بین الحمة قال الاصمعی فی الکمتة لونان یکون الفرس کمیتا مدمی و کمیتا احم و اشد الخیل جلودا و حوافرا الکمت
الحم [illegible] الکسر انگشت هر چه سوخته باشد حممة یکی حممة حمم بالکسر معنی ابجبت علف یحموم نام اسپی و دود حمام علی فعلاء بن دم حم جماعت حممة
[illegible] کرائم المال یقال اخذ المصدق حمائم الابل ای کرائمها و یقال ما له حم ولا سم غیره ای هم و قد یضمان ایضا و یقال مالی منه حم بالفتح
و الضم ای بد حمام مثل اهتمام حامة ای طالبة حمام بالکسر تقدیر مرگ حمة بالضم سیاهی حمة الحر معظمه حمة الفراق ما قدر و قضی و اما حمة العقرب فبالتخفیف
[illegible] وقد ذکر فی المعتل اللام حمام بالفتح کبوتر و هی عند العرب ذوات الاطواق من نحو الفواخت و القماری و ساق حر و القطا و الوراشین
و اشباه ذلک یقع علی الذکر و الانثی و الهاء فیه علی انه واحد من جنس لا للتانیث و عند العامة انها الدواجن فقط الواحدة حمامة و جمعها حمائم و حمامات
و حمائم و ربما قالوا حمام للواحد حمام بالتشدید گرمابه حمامات جماعت و اما الیمام فهو الحمام الوحشی و عند الکسائی الحمام البری منه و الیمام الذی یالف البیوت
حمام بالضم تب سخت و ستور برگزیده و فی الحدیث فعلن کما یزف الحمام ای الجمل المحمی ارض محمة ذات حمی و الحمامة النعامة یقال کیف الحمامة

مائده طعام بر خوان تحمّم خوردن آن ریزه و خرده آن از خوان یقال هو متحمّم ای هشاش تخشّم دادن نشم و رام کردن عع فاکه یقال خشمه ای انکسر خیشومه اذا
خاک سرخ و نام زنی حضرمیة تندی لب بن یعمر تحجم بر بن آمدگی هر چیز و حجامت کردن عع فاضه یقال حجمه فهو محجوم والاسم الحجامة بالکسر محجمه محجمة
بالکسر شیشه حجامت حجّام نعت منه احتجام حجامت کردن حجم ایضا مکیدن یقال ما حجم الصبی ثدی امه ای ما مصّ و باز داشتن از چیزی یقال حجمه عن الشئ
فاحجم ای کففته فکفّ و هو من الشواذ حجام بالکسر چیزیست که بر دهان شتر بندند و بستن آن تا نگزد عع فاضه و فی الحدیث کالجمل
المحجوم و قولهم افرغ من حجام ساباط وانه کان یمرّ به الجیوش فیحجمهم بالنسأ حتی یرجعوا فضرب به المثل حجمة کل سرخ حوجم جماعت احتدام افروخته
شدن آتش و روی از غضب و سخت سرخ شدن خون یوم محتدم روز سخت گرم حدمة بفتحتین آواز آتش افروخته قدر حدمة مثال همزة و کینعة و کهمش کنره
حذم بریدن عع فاکه سیف حذیم نعت منه و سبک رفتن و سبک خواندن یقال اذا اذنت فترسّل و اذا اقمت فاحذم حذمة ضافه نان بست
بالاحادیث نام مردی حذام مثل قطام نام زنی حذلم نام مردی حذلمة مثل هملجة شتافتن یقال تحذلم کانه ... حرم حرم بالضم احرام گرفتن
قالت عائشة رضی الله تعالی عنها کنت اطیبه لحله و حرمه ای عند احرامه و حرام شدن عع بضمهما حرمة بالضم کذلک و آنچه شکستن او روا نباشد
محرمة بفتح الراء و ضمها کذلک حرمة ایضا ناشایستگی و حرمة الرجل حرمه و اهله رجل حرام بالفتح ای محرم حرم بضمتین جماعت مثل قذال و قذل و
و من الشهور اربعة حرم ذو القعدة و ذو الحجة و المحرم رجب ثلثة سرد و واحد فرد حرام ایضا ناباییست ضد حلال حرم بالکسر کذلک و قوی و حرم علی قریة
اهلکناها قال الکسائی معناه واجب حرمة بالکسر غلبه شهوت جماع و فی الحدیث الذین تدرکهم الساعة تبعث علیهم الحرمة و یسلبون الحیاء و نومیدی
حرم بفتحتین گرد اگرد کعبه یقال مکة حرم الله تعالی حرمان مکه و مدینه و الحرم الحرم ایضا مثال زمن و زمان حرمی بالکسر منسوب الی الحرم حرمیة مؤنث
و ایضا سهام تنسب الی الحرم احرام الحج تم و حرام کردن بماه های حرام در آمدن و بحرمت شدن محرم نعت منه تحریم حرام کردن تحرم حرمت جستن
یتحجب سمی حریم البیت و الکبر گرد اگرد وی حریم ایضا جامه محرم و نام مردی محرم بالفتح ناشایسته و محرم آنکه نکاح با او روا نباشد محارم اللیل مخاوفه
محرم اول دوازده ماه عرب سر سال جلد محرم پوست که تمام پیراسته نباشد ناقة محرمة التی لم تتم ریاضتها بعد سوط محرم لم یلین بعد حرمة بفتحتین گشن
خواه شدن میش عع کافه و هی کالضبعة فی النوق و الحنار فی النعاج شاة حرمی شیاه حرام و حرامی و استحرمت الشاة و کل انثی من ذوات
الظلف و الذئبة و الکلبة ایضا اذا ارادت الفحل و قولهم حرام الله لا افعل کقولهم یمین الله لا افعل حرمة بالکسر حرمیة حرمان حرم نومید کردن کسی را
از چیزی احرام کذلک عع فاکه و حرم الرجل بالکسر ذاقمر و احرمته ای قمرته یعنی بردم و چیره شدم بقمار بروی و حرمت الصلوة لغة فی حرمت و قوله
تعالی للسائل و المحروم قال ابن عباس رضی الله تعالی عنهما هو المحارف حیرمة ماده گاو حیرم جماعت حرنجام انبوهی کردن و بر یکدیگر افتادن
شتر در باز گشتن محرنجم عدد بسیار حرجمة بر یکدیگر افتادن باز گردانیدن شتر یقال حرجمت الابل فاحرنجمت حزم استواری و استوار کردن و تنگ
بستن عع فاکه زمین درشت و هشیاری و آگاهی در کار و فراهم آوردن کار خویشتن را عع بضمهما حزامة مثله حازم نعت منه احتزام تحزم میان
و بستن حزمة بالضم بند هیزم و کاغذ و علف و جز آن و نام آبی ابن حزام نام مردی حزام بالکسر تنگ ستور و دست بند گهواره و فی المثل جاوز الحزام الطبیین
یضرب فیما جاوز حده حزم بفتحتین کالنعص فی الصدر عع کافه و هی گاه در آمدگی اسپ یقال منه فرس احزم و هو خلاف الاهضم حزیم میانه سینه که موضع تنگ
بستن بود حیزوم مثله و نام اسپ جبرئیل حسم بریدن یقال حسمته فانحسم و باز ایستادن عع فاکه و فی الحدیث انه اتی بسارق فقال اقطعوه ثم احسموه ای اکووه
بالنار لینقطع الدم و فی حدیث آخر علیکم بالصوم فانه محسمة للعرق و مذهبة للاشر محسوم بچه بد غذا و قوله تعالی سبع لیال و ثمانیة ایام حسوما ای متتابعة
و الحسوم الشوم ایضا یقال اللیالی الحسوم لانها تحسم الخیر عن اهلها حسام بالضم شمشیر بران و تیز شمشیر حشم بفتحتین مولع حشمی بالکسر زمینی و ریاده حشم خشم آوردن
کسی عع فاکه و الاسم الحشمة و هو الاستحیاء و غضب ایضا قال الاصمعی انما هو بمعنی الغضب لا بمعنی الاستحیاء و یقال فلان ما یحشم فلانا ای یغضبه احتشام حشمت الشئ
یعنی شرم بخشم آوردن یقال احتشمته و احتشمت منه بمعنی و رجل محتشم و حشیم بمعنی حشم الرجل چاکران و کسانی که بهر او خشم گیرند یقال حشمة الدواب

ای صلحت حصم مبا ای حبق ع فاکه الحصم العود الکسر حصرم بکسرتین غوره انگور و مرد ترش تنگ خوی بخیل محضرم کذلک الحضرم قرنشه برکمان استوار
کرد حضرم الرجل حضرمة اذا لحن و خالف الاعراب فی کلامه حطم شکستن ع فاکه یقال حطمه فانحطم تحطیم مبالغة فی الحطم حطمة قحط سال یقال
اصابتهم حطمة السنة و جدب و حطمة السیل و فعته حطم اسپ شکسته حال از پیری حطم بالفتح کلان سال شدن ستور ع کافه حطمه بشکست داد
او را سال الحطمة مثال همزة و مزخ رجل حطمة بسیار خواره اگر بر ستور رحم نکند حطم مثله و فی المثل شر الرعاء الحطمة و یقال للعکرة من الابل الحطمة
یعنی شتر گله لانها تحطم کل شیء الحطیم بوید بیرون کعبه از سوی مغرب حطام بالضم ریزه و شکسته هر چیزی و اندک مال دنیاوی حکم نوعی از مرغان و کبوتر حکم
بالضم فرمودن یقال حکم علیه حکم کردن میان کسی قوله تعالی الله یحکم بینهم یوم القیمة ع فاضه دانش و حکمت حکمة بالکسر دانش حقیقت هر چیز حکیم دانا و درست
کار و استوار کار و خداوند حکمت یقال حکم بالضم صار حکیما احکام استوار کردن کار را استحکام لازم منه و باز داشتن سفیه را از سفاهت یقال حکمت
السفیه و حکمته ایضا حکم بفتحتین و حاکم بمعنی حکم ایضا پدر حی از یمن حکمة بفتحتین زنخ گوسپند و لگام حکم مصدر منه و منع کردن از بدی کسی یقال
حکمت الدابة و احکمتها تحکیم باز داشتن ستور را از آنچه خواهد و حاکم گردانیدن کسی را در مال خویش احتکام حکم کردن صلة بعلی و به نزدیک حاکم شدن صلة
بالی تحاکم کذلک محاکمة بالخصم نزدیک حاکم شدن تحکم نام مردی محکمة قوم خوارج محکم بالفتح پیر کار آزموده با حکمت و اما الذی فی الحدیث ان الجنة
للمحکمین فهم قوم من اصحاب الاخدود حلم بالضم خواب که دیده شود در خواب دیدن ع فاضه احتلام کذلک یقال حلمت بکذا و حلمته و احتلمت به حلم بالکسر
آهستگی و بردباری ع بضمها تحلم بردبار کردن بتکلف فربه شدن سوسمار و جز آن بعیر حلیم ای سمین تحالم حلم نمودن از خود که نباشد حلم بالتحریک
پوست کرم درافتادن ور د ع کافه حلمة سرپستان و همان حلمتان نوعی از نبات و کنه بزرگ و کرم و حلم جماعت حلیمات نام موضعی محلم نام جوئی و نام
مردی تحلیم بردبار گردانیدن و بحلم منسوب کردن کسی را احلام بالضم و التشدید بزغاله که از شکم مادر بیرون آید و گوسپندان ریزه حلان بالنون کذلک حلام
شیر سطر شده حلقوم بالضم خشک نای گلو یقال حلقمه ای قطع حلقومه حم دنبه گداخته و جرده آن حمة یکی و ایضا چشمه گرم یقال حممت الالیة ای اذبتها و حممت
ای قصدت قصدک و حمم ارتحال البعیر ای عجلته و حممت الماء ای سخنته ع فاضه و حم الماء ای صار حارا و حممت الجمرة تحم ای صارت حممة ع کافه
و حم الشیء و احم ای قدر فهو محموم و حم الرجل من الحمی ایضا و هی الحرارة العارضة فی البدن حم بالکسر ظرفی که در آن آب گرم کنند احمام نزدیک شدن کار و مهم
شدن کار یقال احم الامر و احتم بالجیم ایضا اذا حان وقته و تب دادن یقال احمه الله فهو محموم و هو من الشواذ و تب و بیمار غمگین شدن قوم و جاء و منه احم الرحیل
و احمت الارض ای صارت ذات حمی آب را گرم کردن و به آب گرم شستن سیاه گردانیدن حمیم آب گرم و باران که در گرما بارد و خویشاوند و گرما تحمیم
آب گرم و مال ستور گرفته استحمام به آب گرم غسل آوردن و گرمابه شدن و خوی کردن تحمیم متعه دادن زن مطلقه را و بر برآوردن جوزه و برآمدن موی سر و
روی را بالضم سیاه کردن یقال حمم امراته ای متعها بعد الطلاق و حمم الفرخ ای طلع ریشه و حمم راسه ای اسود بعد الحلق و حممة ای سوخت وجه بالفحم
حمم بکسرتین سوخت سیاه احم سیاه کمیت احم بین الحمة قال الاصمعی فی الکمیت یونان یکون الفرس کمیتا مدمی و کمیتا احم و اشد الخیل جلودا و حوافر الکمیت
الحم حمام هنا صفحه خاکستر انگشت و هرچه سوخته باشد حممة یکی حمة تحمم بالکسر بمعنی سبب علف محموم نام اسپی دو حمام علی فعلال بن دعم حم جماعة حمیمه
داء اصحاب و هی کرائم المال یقال اخذ المصدق حمائم الابل ای کرائمها و یقال ما له سبد ولا لبد ای و قد یضمان ایضا و یقال مالی منه حم بالفتح
و الغم ای بد احتمام مثل اهتمام حامة ای طالبة حمام بالکسر تقدیر مرگ حمة بالضم سیاهی حمة الحر معظمه حمة الفراق ما قدر و قضی و اما حمة العقرب فبالتخفیف
و الهاء فیه عوض و قد ذکر فی المعتل اللام حمام بالفتح کبوتر و هی عند العرب ذوات الاطواق من نحو الفواخت و القماری و ساق حر و القطا و الوراشین
و اشباه ذلک یقع علی الذکر و الانثی و الهاء فیه علی انه واحد من جنس لا للتانیث و عند العامة انها الدواجن فقط الواحدة حمامة و جمعها حمائم و حمامات
و حمام در بیاقاب رفا احمام للواحد حمام بالتشدید گرمابه حمامات جماعت اما الیمام فهو الحمام الوحشی و عند الکسائی الحمام البری منه و الیمام الذی یالف البیوت
حمحم بالضم تب شتر و شتر تب گرفته و فی الحدیث فلان کانه فی الحمام ای الحل المحمی ارض محمة ذات حمی و الحمامة الخامة یقال کیف الحمامة

للعامة وهو الاء الرجل ای مافيه باده واهل حامية ستتران گزيده وال حم سورتهای هفتگانه از قران قال الفرا انما هو کقولک ال فلان کانه نسب السور کلها الی حم واما حواميم فليس من کلام العرب فهو قول العامة حمان بالفتح نام مردی حنتم بالنون والتاء کوزه سبز حناتم والصفا اربا سيا خنده وان بکسر تين کرده مردم حوم حومان گير ديمنری برگشتن مرغ وجزان عم فاضه کوم کلا انبوه از شتر حومة القتال معظمه وکذلک من الماء والرمل وغيره حوم ماث بالسکون هم معنی حام يکی از پسران نوح نبی عليه السلام وهو ابو السودان يقال علام حامی وعبد حامی
فصل الخاء ختم مهر کردن عم فا که يقال ختمت الشئ فهو مختوم ومختم شد وللمبالغة وتمام گردانيدن يقال ختم الله له بالخير وتمام خواندن قرآن اختتام بپايان بردن نقيض الافتتاح خاتم بفتح التاء وکسرها ختيام بالياء خاتام بالالف انگشتری خواتيم جماعت تختم انگشتری در انگشت کردن خاتمة الشئ آخره ومحمد خاتم الانبياء بالفتح صلوة الله عليه وعليهم اجمعين ختام گل وموم که بروی مهر کنند وقوله تعالی ختامه مسک ای آخره لان آخر ما يجدونه رائحة المسک ويقال عليها ختم بالتحريک ای طينة مختومة مثل نفض وقبض بمعنی منقوض ومقبوض ختم بالتحريک پهناء سمی يقال ثور ختم لغت منه ختم للعول رخنه شد روی کاسد لعل مختمة پهنا در خلقيه نام مردی خثارم مردی فال گير ونام مردی خثعم پدر قبيله از يمن خدمة بالکسر چاکری کردن عم فاضه وکه خادم چاکر خدام بالفتح چاکران غلاما کان او جارية خدام خادم دادن کسی را خادمة بالتحريک ودال آپريدست ويای شتر بندند ويای برنجن خدام بالکسر جماعت وحلقه قومی وفی الحديث الحمد لله الذی نفس خدامتکم ای فرق جمعکم مخدمة خاوی خلخال ازساق تخدم سپيدی زير خرد گاه پای اسپ فرس مخدم واخدم ايضا لغت منه قوم مخدمون يراد به کثرة الخدم والحشم رجل مخدوم انکه اوراخادم بری باشد خدما گوسپند سمهای سپيد خدم بريدن عم فا که تخديم پاره پاره کردن خذام بالکسر پهلان فرس خذم که اسپ تيز رو ورجل خذام جوانمرد خذفا ماده گوش از پهنا کفانيده خذم بالتحريک رفتار تيز ظليم خذوم نعت منه ابن خذام بالکسر مردی از شعرا خرم ببی سار کوه ودرز بازکردن موزه را الم کردن وبريدن وبرگشتن عم فا که اخرم يعنی بريده وگوش سوراخ وقد انخرم ثقبه ای انشق فاذالم ينشق فهو اخرم وذلک الموضع منه الخزمة واخرم الکتف طرف عنيره محرم بکسر الرا بريدگی بينی سار کوه خارم جماعت يعنی دهانهای راه کوه بين ذات مخارم ای ذات مخارج مخرمة بالفتح نام مردی اخترام تخرم بريدن وازين برکندن يقال اخترمهم الدهر وتخرمهم ای اقتطعهم واستاصلهم وتخرم زيد فلان ای سکن غضبه وتخرم ای دان بدين الخرمية وهم اصحاب التناسخ ولاباخة خرمان بالضم دروغ يقال جاء فلان بالخرمان خورم صخرة با درزها خورمة کرانه بينی مردم مخرنشم بالضم الشن بزرگ نش وگونه گشته لاغر خرطوم بالضم بينی وخراطيم القوم مهتران مخرنطم مردمتکبر خشمناک سر کرده ويقال الخثم بن الخزرج وعوف بن الخزرج خرطومان خزم بالتحريک درخت کازپوست درسن بازند خزمة يکی سوق الخزامين بازاری در مدينه اخزم مار نر ونام مردی خزامة بالکسر حلقه موئين که در بينی شتر کنند ومهار بروی بندند يقال خزمت البعير بالخزامة عم فا که ويقال لکل مثقوب مخزوم والطير کلها مخزومة لان وترات انوفها مثقوبة وخزمت الجراد فی الشعر بسيخ درکشيدم خزامخازمة دو کس از دوراه مخالف رفتن بايکديگر پيش آيند خزومة ماده گاو وبلغت هذيل خزامی خيری دشتی مخزوم پدر حيی از قريش ابن ابی خزم شاعری از بنی اسد خشوم بن ی يقال خشمته خشما ای کسرت خشومه عم فا که خياشيم الجبال انوفها رجل خشام بالضم سطبر بينی وکذلک الجبل رجل خشم ماعلت بينی خشم بالتحريک مصدر منه عم کافه مختشم مست بجهت خشم اللحم بالکسر ای تغير خشرم جماعت زنبور انگبين لا واحد له من لفظه وخانه زنبور ايضا وسنگلج ونام مردی خشارم بالضم والمرة بالخصم ميستوی فيه الجمع والمونث لانه فی الاصل مصدر ومن العرب من ثنيه ويجمعه فيقول خصمان وخصوم خصيم مثله خصمانه جماعت خاصمة خصام پيکار کردن با هم والاسم الخصومة يقال خاصمت فلانا فخصمته اخصمه بالکسر ولا يقال بالضم وهو شاذ ومنه قراة حمزة وهم يخصمون لان ما کان من قولک فاعلته ففعلته فان يفعل منه يرد الی الضم اذا لم يکن عينه حرف من حروف الحلق سوای باب کان من الصحيح تقول عالمته فعلمته اعلمه بالضم وفاخرته ففخرته بالفتح لاجل حرف الحلق واما ماکان من المعتل مثل وجدت وبعت ورميت وخشيت وسعيت فان جميع ذلک يرد الی الکسر الا ذوات الواو فانها ترد الی الضم تقول خاضته

فیقلب الثاء صادا فیدغم و ینقل حرکته الی الخاء منهم من لا ینقل و یکسر الخاء لاجتماع الساکنین خصم کہ سخت خصومت کنند خصم با کسر گوشه جوال و جامه و زنبیل و جز آن یقال
وقع المتاع فی خصم الوعاء ای فی زاویة الوعاء و خصم کل شی ناحیته و جانبه اخصام العین ما ضمت علیه الاشفار اختصام تخاصم بمعنی و السیف یختصم جفنته
اذا اکله من حدته خضم همه دهان خوردن عع کافه خضمة بفتحتین و التشدید سطبر بازو و معظم هر چیز خضم مثال هجف مرد بسیار عطا و جماعة کثیره و
فسان خضیمة که شکیه خضم بالفتح و التشدید نام مردی و نام ابی النجم مخضرم بفتح الراء الماء لا یدری من ذکر هو ام من انثی مخضرم ایضا شاعری که جاهلیت
و اسلام را دریافته باشد بعضی نسبه و پدرش هو مخضرم النسب ای دعی ناقة مخضرمة گوشه از گوش بریده امراة مخضرمة ختنه کرده خضرم بکسر تین
بسیار عطا بحر خضرم بسیار آب هر چه فراخ و بسیار باشد خضارم جماعت خضارمة قومی از شام و ذلک ان قوما من العجم خرجوا فی اوائل الاسلام فتفرقوا فی
بلاد العرب فمن اقام منهم بالبصرة فهم الاساورة و من قام منهم بالکوفة فهم الاحامرة و من اقام منهم بالشام فهم الخضارمة و الجرجمة و کذلک من اقام منهم بالجزیرة
فهم الجراجمة و الخناجرة و من اقام منهم بالیمن فهم الابناء و من اقام منهم بالموصل فهم الجرامقة خضرم مثال هدبد بچه سوسمار و اول حسل ثم مطبخ ثم خضرم
ثم ضب خطم بفتحه و هو من کل طائر منقاره و من کل دابة مقدم انفه و فمه و المخاطم الانوف مخطم بکسر الطاء واحدها اخطم دراز بینی خطام بالکسر مهار خطم
ایضا مهار کردن شتر را عع فاکه ناقة مخطمة و نوق مخطمة شد للمبالغة مخطم غوره خرما که بر وی خطها سپید پیدا آید خطیم نام مردی خطمة نام مردی
از انصار خطمة بالضم بلندی کوه خطمی بالکسر خیرو خلم بالکسر دوست خانه آهو مخالمة دوستی کردن اخلام یاران و دوستان تخلیج دراز لحم خام و لحم
گوشت گندہ شدن گوشت پخته یا خام عع فاکه اخام مثله و فی المثل هو السمن لا الخم یضرب للرجل اذا ذکر بخیر و اثنی علیه در و گفتن و پاک کردن
چاه و خانه عع قاضه اختمام مثله قلب مخموم نقی من الغل و الحسد خمامة بالضم خاک روبه و خاک چاه و یقال هو من خمان الناس بالضم و بالفتح ای
من رذالهم خمان ایضا نیزه سست خمخمة مثل خنخنة و هو ان یتکلم الرجل کانه مخنون او نوع من الاکل قبیح خمخم بکسرتین گیاهی که دانه او را علف
شتر سازند و بالحاء ایضا غدیر خم جایی میان مکه و مدینه بجحفه خمخام بالفتح نام مردی خامة گیاهی تازه و تر و فی الحدیث مثل المومن مثل الخامة
من الزرع تمیلها الریح مرة هکذا و مرة هکذا خیمة م خیم مثله خیام بالکسر جماعت و عند العرب هو بیت من عیدان الشجر خیمات خیم جماعت تخییم خیمه
ساختن و بجای مقیم بودن و تخیم بمکان ضرب خیمته به خیم بالکسر خو و طبیعت لا واحد له من لفظه خیم کافه نام کوهی خیومة ترسیدن و بد دلی
کردن عع فاکه خیم پایی بر داشتن فصل الدال تداءم الماء و الشی بوزن تفعل ای غمره و تراءم الفحل الناقة ای تجللها و تداءمه الامر
تراکم علیه و تراحمه ایضا داما علی فعلاء دریا دامت الحائط ای رفعته دحم سخت سپوختن و دحمان و دحیم اسم دحسمان بفتحتین قلب دحمان
یعنی مرد گندم گون فربه دخشم بالفتح نام مردی درم درمان نزدیک نهادن خرکوش کام را و نرم رفتن ستور عع فاکه دارم بن مالک نام
مردی درم بفتحتین پوشیدن گوشت استخوان آئی عع کافه کعب ادرم و امراة درماء بغت منه درم جماعت و سوده شدن دندان و حل
ادرم و درع درمة ای لینة متسعة و الادرم من العراقیب الذی عظمت ابرته بنو الدرم قبیله درماء گیاهی از شورها و خرکوش ادرمت الابل
للاجذاع اذا ذهبت رواضعها و طلع غیرها درم درم ناقة مسنة درامة بالفتح زن کوتاه بالا درم کمام مردی درخمین مثال شرحبیل سختی درهم بالکسر
درهام درهم و هو فارسی معرب و بکسر الهاء لغة فیه و جمعها دراهم و دراهیم ادرهام بهام افتادن از پیری بر جای شیخ مدرهم پیری بر جای مانده دسم بفتحتین
چربش و چرب شدن عع کافه تدسیم روغن تر کردن دسمها المطر ای بلها دسمة بالضم مرد فرومایه ثیاب دسم ریمناک دسام بالکسر آنچه گوش بدان
استوار کنند و جراحت را و سر بوش شیشه و مانند آن مصدر دسم عع قاضه دسیم بچه خرگوش و گیاهی دسیمة سوراخ دسم الانثی طمس دسیم ایضا
دعم بالفتح ستون فرو نهادن عع بفتحها دعامة بالکسر ستون خانه و مهتر قومی که تکیه بر وی کنند در کارها ادعام تکیه کردن بر چیزی و عامان دو چوب
بکره و یقال الا دعم بفلان اذا لم تکن له قوة و لا سمن دعمی بالضم قبیله دغم بالفتح فرو گرفتن عع بفتحها و کافه ادغام کذلک یقال ادغمهم الحر و دغمهم
ای غشیهم ادغم اسب سیه و دغماء مونث شاة دغماء و فی المثل الذنب ادغم دغمان بالضم مرد سیاه چرده ادغام الکلام در سخن آه و حرف را بحرفی در آمدن لجام در دهان

افتعال منه دُغم شکستن بینی دُغم دندان شکستن بمشت عع فاکه وصنه یقال دُغم فاه مثل دمق وهو علی القلب ادلم مرد سیاه و خر سیاه دُلم محتق
مصدر منه عع کافه ادلیام تنک ادلک عظیم گروهی داهیة صحتی و دشمنان و تجار مو رچه و کنه و شیح نزد القم بکسر تین ناقه کهنه و دندان شکسته از پیری هیم
زایده و قد مرفی القاف ادلهام تاریک شدن لیلة مدلهمة شب تاریک لهم بالفتح نام مردی دمام بالکسر گوار و که بر چشم خانه و پیشانی کودک
مالند و جز آن و هم طلا کردن عع فاضه موم سرخ رنگ پیه آکنده از شتر و جز آن و قد دُمم بالشحم ای اوقع قدر مدمومة و دمیم دیگ سیر و جز آن
طلا کرده بر دُمامة زشت روی عع بضمها و فاکه دمیم نعت منه دمة بالضم بازیچه و روش دِمّة بالکسر شک اماه مثال اهطار کی از
انهای کلا کموش دِوامّ جماعت علی فواعل کذلک دُمّة و دُممة و دم الیربوع حجره ای کنبه دُمادم پشتهای نرم خاکین دمدمة بر زمین سایند
چیزی را وانداختن و هلاک کردن یقال دمدم الله علیهم ای اهلکهم دیمومة دشت بی آب والمدمم المطوی من الکرار دُمامة و دمله
بالکسر والتشدید فیها کوتاه مثل دِ آبه و دنبه دَوم دوام و دیمومة همیشگی عع فاضه و کافه دوم ایضا درخت مقل و مقیم بودن فی الحدیث
نهی علیه السلام آن یبال فی الماء الدائم ای الساکن و یقال ظل دائم و دَوَم بمعنی اوامة همیشه داشتن و جوش دیگ فرو نشاندن تدویم همیشه
بودن بر جای یقال دوّمت الشمس فی کبد السماء کانها لا تمضی و سست کردن و سر گشتن از مستی دُوام بالضم گردش سر یقال اخذه دوام ای دوار
تدویم ایضا جوش دیگ فرو نشاندن و تر کردن چیز و سودن زعفران و زبان گرد دهن در آوردن و نیک بر آمدن کبوتر و جز آن در هوا و گرد بر گشتن
و یقال دَوّم فی الارض و فی الهواء ایضا وانکره الاصمعی یقال دوّی فی الارض و دوّم فی السماء و منه اشتقت الدوامة و هی فلکة ترمیها الصبی علی الارض
فتدوّم ای تدور ولفتوت یقال هی مشتقة من دوّمت القدر ای سکنتها من غلیانها و دوّم الکلب ای بعد و بعیدا و دومة الجندل بالضم نام حصنی اهل
الحدیث یفتحون دامادام مداومة خمر مدیم آنکه از بینی وی خون آید استدامة بدرنگ انداختن کار را و دوام خواستن مداومة پیوسته بکاری بودن تداوم
گرد بر گشتن و دوم مثال هدا آب سرخ که از درخت سمره بیرون آید یقال حاضت السمرة اذا خرج منها ذلک دهم عدد بسیار از هر چیز دهوم جماعت و
فرد کردن بانبوهی عع کافه یقال دهمهم الامر و دهمتهم الخیل دُهمة سواد فرس ادهم بعیر ادهم ناقه دهماء لیل ادهم ادهام ادهیمام شدن ادهیمام سیاه
شدن قوله تعالی مدهامّتان ای سوداوان من شدة الخضرة والری والعرب تقول لکل اخضر اسود و منه سواد القری لکثرة خضرتها دهماء دیگ و طاة
دهماء دیرینه و طاة حمراء نو دهماء ایضا هیات مرد شاة دهماء سرخ خالص دهماء الناس جماعت مردم دُهیماء تصغیر دهماء و هی الداهیة ادهم ایضا بند
قال الشاعر او عدنی بالسجن و الاداهم دهیم ام الدهیم سختی و داهیة و نام ناقة عمرو بن الزبان الذهلی که او را برادران او را کشتند و سرهای
ایشان را بر دهیم بار کردند و مثل شده است که اثقل من حمل الدهیم و اشأم من الدهیم ارض دهثمة بالفتح زمین نرم رجل دهثم مرد نرم خوی تدکم
بنا خواست در آمدن و چیزی را دکم بالفتح پیر سال خورد دیمة بالکسر باران پیوسته بی برق و رعد دیم جماعت و فی الحدیث کان عمله دیمة تدیم پیوسته
باریدن یقال دیمت السماء مفازة مدلومة ای دائمة البعد دیمیم جماعت ارض مدیمة زمین باران زده فصل الذال ذام بالفتح عیب کردن
عع بفتحهما یذئم و لا یقال ذأمه ذامه فهو مذءوم و یقال اذأمتنی علی کذا ای اکرهتنی علیه ذم نکوهیدن عع فاضه مذمیم نکوهیده قال ابن
السکیت یقال فعل کذا و کذا فخلاک ذم یعنی خلا منک ذم ای لا تذم بئر ذمة ای قلیلة الماء ذمام بالکسر جماعت مار و میم ای مکروه آب بینی و بول
ذمیم الانف چیزی چون بیضه مور که از مسام نرم بینی بیرون آید ذمام بالکسر حرمت اهل ذمة جهود و ترسا ذمة بالکسر ایضا امان و عهد و زینهار اذمام
زینهار دادن و نکوهیده یافتن یقال اذممته فادممته ای وجدته مذموما و سزاوار نکوهش شدن و خوار مندی نمودن صلیبا البانه و سیس ماندن مرکب
سوار را از کاهلی و ماندگی یقال اذم به بعیره و اذمت رکاب القوم ای اعیت و تأخرت عن جماعة الابل و لم تلحق بها و یقال اخذتنی منه مذمة بفتح الذال و کسر ملامت
رقت و عار من ترک الحرمة و یقال اذهب مذمتهم بشیء ای شیئا فان لهم ذماما و فی الحدیث ما یذهب عنی مذمة الرضاع فقال غرة عبد او امة یعنی بمذمة الرضاع
ذمام المرضعة قیل فی تفسیره کانوا یستحبون عند فصال الصبی ان یامروا للظئر بشیء سوی الاجرکانه سأله ای شیء یسقط عنی حق التی ارضعتنی حتی اکون قد ادیته

کالمذمة بالفتح لاغیر وهی البخیل خلاف المحمدة استذم الرجل الی الناس ای اتی بما یذم علیه تذمم ای استنکف یقال لو لم اترک الکذب تاثما لترکته تذمما رجل مذمم ای
مذموم جدا و رجل مذم للذی لاحراک به و شیء مذم ای معیب ذیم ذام عیب فی المثل لاتعدم الحسناء ذاما بطل ذمة اذیمة و ذامة و ذممة کلها بمعنی عهد الاخنش
و هو ذمیم و ذمیمهم و مذموم و مذموم **فصل الراء** رام بچه شتر و پوست شتر بچه آگنده که آنرا بوگویند رئمان بالکسر مهر آوردن ناقه بر بچه و بران پوست آگنده
**عع کافه** ناقه رءوم و رائمة نعت منه و نیکو شدن و فراهم شدن سر جراحت رئوم گوسپند که جامه و هر چیز را لیسد و مهربانی نماید قال الغیبانی رامت
شعب القدح اذا اصلحه آرام مشهور کردن و بر شیم استوار کردن **عع بفتحهما** ارآم آهوان سپید خالص لون واحد ریم رؤمة بالضم سریشم آرام مهربان
گردانیدن ناقه را بر بو و دارو کردن جراحت را تا بسر فراهم آرد رتیمة رشته که بر انگشت بندند بجهت یاد کردن چیزی که گفته باشند رتمة کذلک رتمة بفتحتین نوعی از درخت
رتم جماعت ارتام رتیمة بستن رتم شکستن **عع فاکه** رتم یا لی رتم انفه بالتاء و الثاء رتم ایضا بمعنی مرتوم و یقال ما رتم فلان بکلمة ای ما تکلم بها رثم شکستن
بینی و خون آلود کردن **عع فاکه** و طلا کردن بوی خوش بر بینی و آلودن **عع فاضه** رثم بالتحریک سپیدی لب بینی اسپ ارثمام مصدر منه رثم نعت منه
رثمة بالضم سپیدی خفیف مرثوم مثل ملثوم سبل شتر که بر سنگ آید و خون آلود شود رجم سنگسار کردن **عع فاضه** فهو رجیم و مرجوم المقتول رجمة واحدة الرجم و
الرجام و آن سنگهای کلان باشد که بر گور نهند تا خبر بسته شود قیل فی وصیته لا ترجموا قبری ای لا تجعلوا علیه الرجم اراد ان لا یسنم قبره و المحدثون یقولون
لا ترجموا قبری و الصحیح انه مشدد رجم ایضا گمان سخن گفتن قوله تعالی رجما بالغیب یقال صار رجما لا یوقف علی حقیقة امره رجم بفتحتین گور رجام ایضا مرجاس جلب
مرجم بالکسر ای شدید کانه یرجم به معاد به و فرس مرجم یرجم الارض بحوافره و تراجموا بالحجارة ای ترامو بها و راجم فلان عن قومه اذا ناضل عنهم رجام بالکسر ایضا
موضعی رجامان خشبتان تنصبان علی راس البئر علیهما القو رجمة بالضم و جار الضبع یعنی خانه کفتار و یقال ترجم کلامه ای فسره بلسان آخر ترجمان
بفتحتین تلمیا جی تراجم جماعت مثل زعفران و زعافر و یقال ترجمان بضم الجیم و ترجمان بضمتین لاتباع المیم مثل یسروع و یسروع رحمة بخشودن و مهربانی کردن
مرحمة کذلک رحم بالضم کذلک قوله تعالی و اقرب رحما و قد یحرک الحاء بالضم ایضا **عع کافه** ترحم کذلک یقال رحمة و ترحمت علیه و تراحم القوم ای رحم بعضهم بعضا
رحموت من الرحمة یقال رهبوت خیر من رحموت ای لان ترهب خیر من ان ترحم رجل مرحوم و مرحم شدد للمبالغة رحمن رحیم بخشاینده و هما اسمان مشتقان
من الرحمة و نظیرهما ندمان و ندیم و هما بمعنی و یجوز تکریر الاسمین اذا اختلف اشتقاقهما علی طریق التوکید کما یقال فلان جاد مجد الا ان الرحمن مختص لله
تعالی لا یجوز ان یسمی به غیره الا تری انه تعالی قال قل ادعوا الله او ادعوا الرحمن فعادل به الاسم الذی لا یشرکه فیه غیره و یقال لمسیلمة الکذاب رحمان
الیمامة و رحیم ایضا بمعنی مرحوم ام رحم بالضم نام مکه رحم بالضم بکسره زه دان و هی مؤنثة و خویشی رحم بالکسر مثله کلثوم بالفتح ناقه رحم درد مند بعد از نتاج رحامة
مصدر فیه **عع بضمهما** رحم بفتحتین کذلک **عع کافه** رخمة بفتحتین مرغ مردار خوار و الرخمة ایضا قریب من الرحمة یقال وقعت علیه رخمته ای
محبته و لینته و یقال القی علیه رخمته رخمة و رخمه رخمه و هما سواء شاة رخماء سپید سر مخمرة کذلک و لا یقال مخمة و فرس ارخم و کلام رخیم ای رقیق رخامة نرمی آواز
**عع بضمهما** ترخیم نرم گردانیدن و انداختن حرف آخر کلمه در ندا رخام بیضه زیر بال گرفتن ماکیان فهی مرخمة و مرخم ایضا و یقال ما دری ای ترخم
هو ای الناس هو بفتح الخاء و ضمها مثل جندب و طحلب ترخم ایضا ای ای ضرب رخام بالضم سنگ سپید و نام موضعی رخامی درختی ست ردم رخنه برآوردن
و دربی کردن جامه **عع فاکه** و سد برآورده ردام بالضم تیز دادن **عع فاضه** ردیم جامه کهنه ثوب مردم مثله و
تردم الثوب ای اخلق و استرقع فهو متردم بالکسر و بالفتح موضع دربی کردن تردم دربی کردن جامه را و هو متعد لازم
ارادم ساکن بودن بر جائی و برقرار بودن تپ و منه ورد مترادم و سحاب مرادم رذم از سر بیرون شدن آب از
خنور **عع فاضه** بخشنة رذوم و جفان رذم و رذم و یقال ارذم علی الخمسین المنیا ارازم شتر بر زمین
مانده از لاغری رزوم رزام بالضم فیهما مصدر ان منه **عع فاضه و که** فهی رازم و یقال هنا بات القائم علی الارض
رزمة و مرازمة اقامت دراز کردن بر جائی و پی یکدیگر خوردن دو چیز را جمع کردن میان دو چیز بخوردن چنانکه گوید مانند آن یقال رازت

الابل اذا اختلطت بين مرعيين وفي الحديث اذا التم فرازموا بربه سوالاة الحمد ويقال زم الرجل بجولا اذا اضربه المرض زمزمه بفتحتين آواز تاقه بيش بحرکه آن
بانکنند بر شمال له وهو خفي من الحنين وفي المثل زمزمة ولا درة يضرب لمن يعد ولا يفي ويقال زمزمت الناقة اذا اخذت عند ولدها وازرم الرعد ايضا زمزمة
السباع صوتها زریم برنگ شیر بمعنی زیر مرزبان لکنه بود وستاره آم مرزم با دشمال زم بالفتح گرد کردن عع فاضه وکه زمته بالفتح والکسر ستواره جامه چرخ کن
ترزیم رشتو استن از ریام خشم شدن رزام بالکسر پدر حیی از تمیم رسم نشان آمدن رسم کذالک وایضا معنی مهر که بر چوب کنده باشد کیت انبار غله
وهو ایضا بالشین المعجمة وشی تجلی به الدنانیر ونبشتن یقال رسم علی کذا وکذا ای کتب وکار فرمودن ورسیم کتابهای وقته جاهلیت رسم الدار نشان
سرای با زمین هموار شده ترسم نشان سرای جستن رسم آب وان ناقه رسوم آنکه اثر سیل وی بر زمین ماند از سختی رسیم مصدر منه عع فاضه ونوعی
از رفتار شتر عع فاکه والرسوم الذی یبقی علی السیر یوما ولیلة ارتسام فرمان بردن وتکبیر آوردن ودعا کردن بر چیزی ثوب مرشم مخطط
رشم مهر کردن انبار را عع فاضه روشم مهر چوبین رشم بالتحریک علف که نخستین برآید وبوی بردن طعام وحریص شدن بر آن عع کافه
رشم نعت منه وهر چه بر روی خطها ونکار باشد وچیزی اندک کوهیده غیث ارشم ای قلیل مذموم وارشم البرق ای لمع مثل اوشم
رضم رضام سنگهای بزرگ که در عمارت بر هم نهند رضمه یکی یقال رضم علیه الصخر یرضم بالکسر رضما ورضم فلان بیته بالحجارة والرضیم البناء بالصخر
ورضمت الارض اثرتها للزرع ورضم به الارض ای جلد به الارض ورضم البعیر بنفسه اذا رمی بها الارض بر زدن مرضوم العصب کانه قد تشنج عصبه
رطم در گل افکندن عع فاضه ارتطام در گل افتادن ودر کاری که نتوان از وی بیرون شدن یقال ارتطم علیه امر رطوم بالفتح مرد احمق
وزن فراخ فرج ورطم الرجل یرطم بالضم ای نکح والراطم اللازم للشئ رعام بالضم آب که از بینی گوسپند رود ویعلتی عع بفتحها رعمت
الشاة وارعمت بمعنی شاة رعوم نعت منه رعامی مثل فعالی فزد فی جگر وبالغین المعجمة کذالک ورعمت الشمس ای رقبت عینو نهار رغام
بالفتح خاک ویقال ارغم الله انفه ای الصقه بالرغام ومنه حدیث عائشة رضی الله تعالی عنها فی الخضاب اسلتیه وارغمیه رغامی ذکر فی العین
وهی ایضا قصبة الرئة مراغمة خشم کردن با هم ترغم غضب نمودن رغم ثلث لغات خاک آلود شدن عع بفتحها مرغمة مثله قال النبی
علیه السلام بعثت مرغمة ویقال فعلت ذلک علی الرغم من انفه ویقال رغم فلان اذا لم یقدر علی الانتصاف یقال رغم الفی لیدرعما بالفتح والضم
مراغم بالضم وفتح الغین گریز جای ورفتن جای قوله تعالی یجد فی الارض مراغما کثیرا وسعة رقم نبشتن ومهر کردن عع فاضه
قوله تعالی کتاب مرقوم ونوعی از بردها وکتابه کردن ترقیم کذالک رقمه کرانه وادی مرغزار مرقومه زمین کم نبات رقمیات
دو شدی دو بازی ستور رقمیات تیرهای منسوب بموضعی در مدینه یوم الرقم روزی از روزهای عرب رقم که سختی بنت الرقم الداهیه
ویقال وقع فی الرقم والرقاء اذا وقع فیما لا یقوم به ارقم مار بیسه اراقم جماعت وایضا حیی از تغلب رقیم نبشته ولوح که نامها وقصه
اصحاب الکهف بر آنجا نبشته است رکم بر هم نشاندن عع فاضه ارتکام تراکم لازم فیه وگرد آمدن رکمه بالضم گل گرد آمده رکام ریگ توده
وابر بر هم نشسته مرتکم الطریق جاده راه رمّ مرمّة نیکو کردن چیزی با خلل را عع فاضه وکه خوردن فی الحدیث البقر ترم من کل
شجر ویقال کنا اهل ثمه ورمه ثلث لغات فالثم من الاصلاح والرم من الاکل واسترم الحائط مرمت خواه شد مرمه بالکسر لب کاو و هر چهارپا
باشد وبالفتح لغة فیه ارتمام خوردن ما منه حم ولا رم ای بد بالفتح والضم فیهما ویقال ماله حم ولا رم ای شی رمه بالضم رسن پاره بوسیده رمم
جماعت وبها سمی ذو الرمة ویقال دفع الیه برمته ای بجملته رمه بالکسر استخوان بوسیده رمم رمام جماعت وبوسیدن عع فاکه رمیم نعت منه قوله تعالی قال من
یحیی العظام وهی رمیم رمه بالکسر خاک نمناک ومغز استخوان یقال ارم العظم وناقه مرمم ویقال جاء بالطم والرم بالکسر ای المال الکثیر ونعجة رماء ای بیضاء
ویقال المشاة اذا کانت مهزولة ما یرم منها مضرب ای ما یکسر من عظامها ما لم یصب فیه مخ وارم القوم ای سکتوا ارموم جنبانیدن لب باجهت سخن رمرم
بالفتح نوعی از درختان وگیاه ارمام بالفتح موضعی یرمرم کوهی در بیابان قالوا ایلم باللام رنم بفتحتین آواز وسرایدن عع کافه ترنم آواز گردانیدن ترنیم مثله وکذلک

الطائر و ترنم القوس ترنموت ترنم کردن و ادوا فیه الواو والتاء کما فی ملکوت رَوْم جستن عع فاضه و روم الحرکة الذی ذکره سیبویه هی حرکة مختلسة
مختفاة لضرب من التخفیف وهی اکثر من الاشمام لانها تسمع وهی بزنة الحرکة وان کانت مختلسة مثل همزة بین بین قال الشاعر ع ان رمت اجمال و فاق
جیرة + قوله ع ان رم تقطیعه مفعولن لایجوز تسکین العین قوله تعالی شهر رمضان فمن اخفی انما هو بحرکة مختلسة ولا یجوز ان تکون الراء الاولی ساکنة لان الهاء
قبلها ساکن وکذلک قوله تعالی انا نحن نزلنا الذکر و امن لایهدی و یخصمون واشباه ذلک ولا یعتبر بقول القراء ان هذا ونحوه مدغم لانهم لا یحصلون هذا
الباب و من جمع بین الساکنین فی موضع لا یصح فیه اختلاس الحرکة فهو مخطئ کقراءة حمزة فی قوله تعالی فما اسطاعوا لان سین الاستفعال لا یجوز تحریکها بوجه
من الوجوه ویقال رومت فلانا و رومت بفلان اذا جعلته یطلب الشئ مرام موضع جستن رامة موضعی در بادیه یقال فی المثل تسالنی برامتین شلجما
والنسبة الیه رامی علی غیر قیاس وکذلک النسبة الی رام هرمز و هو بلد وان شئت رامزی رام نوعی از درخت رومان بالضم نام مردی روم هم من ولد روم
بن عیصو یقال رومی و روم مثل زنجی و زنج فلیس بین الواحد و الجمع الا الیاء المشددة کما بین تمرة و تمر لم تکن الا الهاء رهمة بالکسر باران نرم و ضم
رهم رهام عجاب روضة مرهومة نعت منه و ارهمت السحابة ای اتت بالرهام و یقال کنا فی ارهم جانبی فلان ای اخصبهما رهم بالضم نام زنی مرهم الجبر جراحت
نهند معرب زنجیم دور شدن عع فاکه یقال لا ترمه ای لا تبرحه و یقال رمت فلانا ای رمت من عند فلان بمعنی و اشتر ان که بعد از قسمت خرد ماند
و لور و بانه نردبان و فزونی و فضل یقال لهذا علی ذاک ریم و یکساعت از یقال قد بقی ریم من النهار قال فی الجمهرة ابن درید عن الاصمعی قال
قال ابو عمرو بن العلاء کنت بالیمن فاتیت دار رجل اسال عنه فقال رجل من الدار اسمک فی الریم ای اصعد الدرجة قال فی الجمهرة و فی السامی ریم
بالکسر آهو سپید تیز رو و الجمع آرام و یقال ریم بالرجل بالساقی اذا انقطع به تریم مقیم بودن بجائی و تیره بودن و مقیم بودن ابر بی باران تریم بالکسر
و فتح الیاء موضعی و مریم مفعل من رام یریم **فصل الزاء** زأمة آواز سخت و سخت خوردن چیزی یقال زئم به بالکسر ای صاح به و زئم مجهولا اذا ذعر
زام لی فلان بالفتح زامة اذا اطرح کلمة لا یدری احق هی ام باطل و زآم ای مات موت زؤام بالضم کریه و ازآمه علی الامر ای اکرهه علیه مثل ذامه زجمة
و هی بمنزلة نباة یقال ما تکلم بزجمة ای ببنسة و سکت فما زجم بحرف ای نبس یقال ما یعصیه زجمة ای شیئا زجوم کمان سست و از جمة انبوهی یقال زحمة
و زحمة و ازدحم القوم علی کذا و تزاحموا علیه زرم البول که اذا انقطع و کذلک کل شئ ولی و ازرمه غیره قال النبی صلی الله علیه و سلم لا تزرموا
ابنی یعنی الحسن بن علی رضی الله تعالی عنهما ای لا تقطعوا علیه بوله و زرم الکلب ای یبس جعبه فی جاعرته ای فی استه زرم که هر دو تنگ شدن و بخیل تر زرم تنگ
کردن و بخیل کردن و یقال زرمت به امه اذا ولدته مزرم مرد کرفته از زرام مصدر منه ازدرام فرو خوردن زردمة موضع الازدرام
کلو راز عم ثلث لغات گفتن عع فاضه قال فی المجمل الزعم القول من غیر صحة ولا اعتماد قوله تعالی زعم الذین کفروا ان لن یبعثوا زعم بالفتح
زعامة پذیرفتار ای زعیم پذیرفتار و فی الحدیث الزعیم غارم زعامة ایضا مهتر زعیم القوم رئیسهم زعامة ایضا سلاح زعم بفتحتین طمع داشتن
عع کافه ازعام متعد فیه مزعم کاری که بران اعتماد نباشد و یقال فی قول فلان مزاعم تزعم دروغ بر بافتن ناقة زعوم و شاة زعوم اذا کان
یشک فیها ابها طرق ام لا فتغبط بالایدی زغوم فرو مانده در سخن تزغم بالمعجمة خشمگین شدن در سخن گفتن و تزغم الفصیل ای حن حنینا خفیفا
زقوم بالفتح والتشدید طعام که در روغن خرما و مسکه باشد زقم خوردن آن عع فاضه قال ابن عباس لما نزل قوله تعالی ان شجرة الزقوم طعام الاثیم قال
ابو جهل التمر بالزبد نتزقمه فانزل الله تعالی انها شجرة تخرج فی اصل الجحیم طلعها کانه رؤس الشیاطین ازقام فرو خورانیدن ازدقام فرو خوردن تزقم
لقمه کردن و افراط کردن در خوردن قال ابن درید الزقوم بالضم و اللام الحلقوم زکام بالضم بیماری سر و دماغ زکم الرجل مجهولا و ازکمه الله
فهو مزکوم و یقال فلان زکمة ابویه اذا کان آخر ولدهما زلم بالتحریک مضافه تیر قمار ازلام جمع هو ایضا الذی یکون خلف الظلف زلم ایضا واحد
و الجمع الازلام و الازلم الجذع روزگار و زلمت الحوض ملأته عع فاضه و یقال هو العبد زلمة بالضم و الفتح مع سکون اللام و زلمة حرکة و زلما بالفتح ای حقا
و قدا ما قده و کذلک یقال فی الامة و یقال امرأة مزلمة زنی که دراز نباشد رجل مزلم ای مخفف الهیاة قدح مزلم و زلیم الذی اجید قده و صنعته

و ما احسن ما رثم سمه مرثم ایضا بد غذا و زلمه بالتحریک شان و در وش که بر گلو باشد و نشان که بر گوش باشد آنرا زلمه گویند بالنون ازلم ازنم نعتان منها زلمه

زنار مونث ملمت عطاءه ای قللته ازلیام زود برگشتن و کوچ کردن و بر پا شدن چیزی و بلند بر آمدن چاشت یقال ازلام النهار ای ارتفع ضحاه زمام

بالکسر مهار و رشته که در چوب بینی شتر بندند و بر ی و مهار بندند زمام النعل آنچه دوال بر و بندند یقال زممت النعل و البعیر عع فاضه زمم

پیش شدن در رفتن و زمم بانفه ای تکبر فهو زام و قوم زمم ای شمخ بانوفهم من الکبر فزمم الجمال شد هلکة و یقال لغة الذئب بسخلة فذهب بها زمارا

ای افعاد و زمها الذئب ازومها بمعنی زمزمة بفتحتین آواز رعد و کلام المجوس عند الکلم زمزم بفتحتین جای بمکه و زمزم و عظیل اسمان للناقة و زمزمة بکسرتین جماعة ای زمزم

زمزم الجلة من الابل زمزیم کذلک یقال دارای من داره زمم بفتحتین قریب یقال لا والذی وجهی زمم بیته ما کان کذا و کذا ای تجاهه و تقاره و امر بنی

فلان زمم ای قصد مثل امم زم بالضم موضعی و یقال هو العبد زلمة بالفتح و الضم مع سکون الوسط و حرکته ای قده محد العبید قال الکسائی ای حقا

کما مر فی زلمة زلمة و روش گوش بز یقطع فی الاذن فیترک معلقا و یفعل ذلک بالکرام من الابل و غیرها یقال بعیر زنم و ازنم و مزنم و ناقة زنمة

زنماء و مزنمة و اما الذی فی الحدیث الضائنة الزنمة فهی الکریمة لان الضأن لا زنمة لها و انما یکون ذلک فی المعز زنیم و مزنم مردی که بقومی ملحق

شده باشد که نه از ایشان بود قوله تعالی عتل بعد ذلک زنیم و یقال هو اللئیم الذی یعرف بلومه کما تعرف الشاة بزنمتها مزنم ایضا نتیه ابن یزم

و نام فحلی از نعم بطنی از یربوع زهم بالضم پیه زهمان نام سگی زهمة با دگنده زهومة بوی ریم و چربش زهم بالتحریک چرب شدن دست زهم گرفتن

عع کافه زهم که نعت منه و قربه مزاهمة نزدیکی یقال ازهم الثمانین ای دانا ازهدم نام اسپی و نام مردی و چرغ و بچه باز زهدمان دو برادر از بنی عبس

لحم زیم کافه گوشت متفرق بهر موضع زیم نام اسپی و موضعی **فصل السین** سأم سآمة سأما سآمة بستوه آمدن عع کافه جبل سوم

نعت منه سئیم کذلک ستهم بضمتین کلان سرین میم زایده سجوم سجام روان شدن اشک عع فاضه انسجام کذلک سجم متعد منه عع

فاضه و که عین سجوم نعت منه ارض مسجومة ای ممطورة و انسجمت السماء مثل انجمت سجم و هو الجبل الذی لا یرغو سحمة بالضم سیاهی سحم

نعت منه و عبارت از گیسوان و روش سحام بالضم نام سگی سحم بفتحتین درختی سحاء مثله اسحمان بکسرتین کوهی سخمة سیاهی سخم نعت منه سخام سیاهی دیگ

تسخیم سیاه کردانیدن ثوب سخام الملمس بالضم جامه نرمینه چون خز و قز و مانند آن ریش سخام قطن سخام لین الملمس لا من السواد سخام سخامة

خمر نرم خوار سخیمة کینه سدم بفتحتین پشیمانی و اندوه عع کافه نادم سادم ندمان سدمان نعت و یقال هو اتباع و یقال ماله هم و لا سدم الا ذا

رکیة سدم بفتحتین سکوان اذا دفنت یعنی الگنده شد سدم گر فحل غالب شهوت و رجل سدم خشمگین فنیق مسدم فحل هر بسته سدوم بالفتح شهر قوم

لوط سرم بالضم دهان رود که مخرج ثفل ست سرجم دراز مثل سلجم سیاسم درختی ست سیاه سرطم دراز یقال فلان فی اسطمة قومه ای فی اعظمهم

و اشرفهم و بالصاد کذلک اطسمة مثله علی القلب اسطم جماعت و مع التاء ایضا یعنی اسانم ملبغة تمیم اسطم بضمتین میانه دریا سطام بالکسر تیزی تیغ و

فی الحدیث العرب سطام الناس احدهم سعم بفتحتین نوعی از رفتار شتر عع بفتحهما ناقه سعوم بالفتح نعت سقام بالفتح بیماری سقم بالضم سقم بفتحتین

کذلک مثل حزن و حزن عع کافه فهو سقیم و اسقمه الله مسقام بیمار غنج سقام نام وادی سلم دلو که یک گوشه دارد و نام مردی سلمی نام زنی و یکی

از دو کوه طی و حیی از دارم سلمة بفتحتین نام مردی از بنی قشیر و هما سلمتان سلمة الشر و سلمة الخیر سلمة بکسر اللام ایضا نام مردی و سنگ سلام جماعة سلیم

بالتصغیر قبیله و نام مردی ابو سلمی نام مردی سلمان نام کوهی و نام مردی سلم بفتحتین پیش دادن بها و منه بیع السلم و گردن نهادن استسلام

مثله و درخت عضاه سلمة یکی مسلم بالضم و التشدید نردبان سلالیم جماعت و ربما سمی الغرز بذلک سلام سلامة بالتشدید فیهما نام مردان سلم بالکسر آشتی و صلح

و هو بفتح یکسر یذکر و یونث و سلام کردن اسلام و منه قرأ ابو عمرو ادخلوا فی السلم کافه ذهب بمعناها الی الاسلام و صلح کننده یقال انا سلم لمن سالمنی

سلام بالفتح تحیت و گزندگی و گردن نهادن و نامی از نامهای خدای تعالی و درختی و هو بالکسر ایضا سلامة یکی و یا کی از عیبها سلامان درخت سلامیات بالضم و فتح المیم استخوانها

انگشتان سلامی علی افعالی استخوان که در سپل شتر باشد سالم پوست میان بینی و چشم و نام مردی سلیم مار گزیده کانهم تفألوا له بالسلامة و درست نام مردی

قلب سلیم ای سالم قال ابن السکیت یقال لا بذی تسلم ما کان کذا وکذا ولا بذی تسلمان ولا بذی تسلمون ولا بذی تسلمین ولا بذی تسلم قال معناه لا والله الذی
یسلمک ما کان کذا وکذا ویقال لا وسلامتک ما کان کذا ویقال اذهب بذی تسلم یا فتی ویثنی ویجمع ایضا ای اذهب بسلامتک قال الاخفش قوله ذی
مضاف الی تسلم وهو نادر لانه لیس شیء من الاسماء یضاف الی الفعل غیر اسماء الزمان کقوله تعالی هذا یوم ینفع الصادقین صدقهم ومثله قول شاعر
شعر بآیة تقدمون الخیل شعثا کأن علی سنابکها مداما اضاف آیة الی تقدمون سلامة بی گزندی وبی عیب شدن ورهایش یافتن ع کافه یقال
سلم فلان من الآفات سلامة تسلیم رهانیدن یقال سلمه الله منها وبی گزند داشتن یقال سلمه الله وسپردن یقال سلم الیه الشیء فتسلمه ای
اخذه وگردن دادن بحکم وقضا وسلام کردن یقال سلم علیه اسلام بیع سلم کردن وکار بکسی سپردن یقال اسلم امره له قوله
تعالی ومن یسلم وجهه بمعنی تصالح در آمدن واسلام آوردن وفروگذاشتن تسالم تصالح مسالمة مصالحة استلام بسودن سنگ را
بلب یا بدست استسلام گردن دادن ویقال سلمت الجلد اسلمه بالکسر اذا دبغته بالسلم اسیلم عرق بین الخنصر والبنصر سلامة بالکسر نام
ابی سلمی بکسرتین والتار غول [illegible] وخط سال سلجم بالفتح دراز سلاجم تیرهای دراز پیکان ویقال جمل سلجم وسلاجم بالضم دراز وانثه
فیها سلاجم بالفتح سلهم بالکسر نام مردی سلهم بالفتح نام قبیله از مذحج مسلهم گونه گشته اسلهام گونه برگشتن سم بالفتح سوراخ وزهر وهما بالضم ایضا سموم
سمام جماعت زهر دادن زهر در طعام کردن وقصد کردن یقال سممت سمک ای قصدت قصدک وصلح کردن درمیان دو کس وسر قاروره استوار
کردن ع فاضه سم الخیاط سوراخ سوزن سموم الانسان ومسامه سوراخهای گوش وبینی ودهان مردم سم یکی بالفتح والضم مسام الجسد سوراخهای
تن هر موی السم ایضا بالفتح کل شیء یخرج من البحر کالودعة ویقال ماله سم ولا حم غیرک یعنی سمان سمان دهرک یعنی اسپ وسممت النعمة ای خصصت
سامة خاصة یقال کیف السامة والعامة وجانور زهر دار سام ابرص کربه اهل السمة خاصه وخویشان اهل اللخاة آنها که خویش نباشند
فلان یسیم ذلک الامر بالضم ای یسبره وینظر ما غوره سموم بالفتح باد گرم وتؤنث یقال منه سم یومنا بالضم فهو یوم مسموم سمائم جماعت قال ابو عبیدة
السموم بالنهار وقد تکون باللیل وقد تکون بالنهار سمامة بالفتح نوعی از مرغان سمام جماعت وایضا ناقه سریعه سمسم بالفتح روباه ونام موضعی رمل
سمسام خفیف سریع سمسمانی بالضم ایضا سمسم بکسرتین کنجد سمسمة بکسرتین مورچه سرخ سماسم جماعت سنام بالفتح کوهان اسنمة جماعت سنام
الارض نحرها ووسطها اسنمة بالفتح وضم النون پشته [illegible] نبت سنم بکسر گیاه بلند بعیر سنم بزرگ کوهان ویقال اسنم علی وجه الارض اسنم الدخان ای
ارتفع تسنم برآمدن برچیزی تسنیم آبی در بهشت وتسنیم القبر خلاف تسطیحه یعنی خرپشته کردن گور را سومة بالضم نشان کوسپند ونشان بر در حرب
تسوم نشان جنب بستن برخود وفی الحدیث تسوموا فان الملائکة قد تسومت تسویم گذاشتن حکم برکسی رها کردن تا هرچه باید کند ورها کردن ستور بچرا الخیل
المسومة المرعیة والمسومة ایضا المعلمة قوله تعالی من الملائکة مسومین قال الاخفش معلمین یکون مرسلین خلیم من قولهم سومت الخیل ای ارسلتها ومنه السائمة
وانما جاء بالیاء والنون لان الخیل سومت وعلیها رکبانها وغارت کردن یقال سومت علیهم ای اغرت علیهم فعثت فیهم قوله تعالی حجارة من طین مسومة ای علیها
امثال الخواتیم سامه گهای زر در کان سامة یکی نام مردی ومرگ ومنه قولهم علیک السام نام پسر نوح علیه السلام هو ابو العرب سام ابرص جنفره سوم حریدن ع
فاضه سائم سائمة نعت سوام جماعت اسامة بعلف سعی آوردن ستور را قوله تعالی فیه تسیمون سوم المبایعة المکاس یقال ساومه سواما آهسته رفتن سوام علی مکاس [illegible]
کذلک سیماء نیک تعبیر کرسیمیة حسنة وانه تعالی السیمة وسمة حسنا اولیته ایاها یعنی خوار ونذلت داد مرا وساءه ای کلفه وسلم ای بتر ومنه سامته الریح سیمار تقصیر علامت نشان
درود قوله تعالی سیماهم فی وجوههم وقد یجیء سیمار وسیمیاء ممدودین سهم تیر سهام جماعت وبهره سهمان بالضم جماعت سهم البیت گرد اگرد خانه مسهم برد مخطط سهمة بالضم خویشی
نصیب سهام بالفتح گرمی سموم یقال سهم الرجل مجهول اذا اصابه السموم سهام بالضم باریکی وتغیر ویقال منه سهم جهه بفتح الهاء وضمها سهوم بالضم والفتح سهما وبیاری شتر تغیر مسهوم
نعت منه وسهام واہل مسهمة ساهمة ناقه باریک اہل سواهم آنچه تغیر ها السفر مساهمة تیر قرعه زدن باهم یقال ساهمه فسهمه واسهم بینهم الی قرع استهام اقراع تساهم تقارع [illegible]
ذرد ریش و باشه فصل الشین شام [illegible] شهام [illegible] شام علی فعال [illegible] یقال شامی وشآم [illegible] الشعر ضرورة فیحمل علی الاتصاد النسبة علی ذکر البلد وامرأة شامیة وشآمیة بالتخفیف

فیها مشائمة سوی دست چپ و کذلک شأمة یقال قعد فلان شأمة و یقال یا فلان شائم باصحابک ای خذ بهم شأمة و یقال نظرت یمنة و شأمة شوم بالضم بدفالی
نقیض یمن رجل مشؤم و مشوم شائم نقیض ایامن یقال شام فلان علی قومه یشأمهم فهو شائم اذا جر علیهم الشؤم و شئم علیهم فهو مشؤم و قوم مشائیم و العامة
تقول فهو میشوم و تشائم قال بدر دبوی تشؤم خویشتن را بشام نسبت کردن اشأم بشام رفتن شئم بفتحتین سرما و سرد شدن عع کافه
یقال غداة شئمة و ماء شئم شبام بالکسر چوب بفنوز بند بر غاله و حی از عرب شبامان دو رشته بند برقع شبرکم بالضم دانه است که نخود و مرد کوتاه بخیل
و نام مردی شبربان نام جای شتم دشنام دادن عع فاضه و که شتیمة دشنام تشاتم تساب مشاتمة مسابه شتیم مرد ناخوش بروی شتامة مصدر
منه عع بضمهما و شیر شحمة بیه شحمة الارض مار وع سپید شحمة الاذن نرمه گوش مشحم بیه بسیار خورنده و دارنده شحیم فربه شحامة مصدر منه عع بضمهما
و یقال شحم فلان اصحابه ای اطعمهم الشحم عع بفتحهما فهو شاحم شحام بیه فروش شحم که بیه خوار شحم بفتحتین مصدر منه عع کافه اشحام بوی گردانیدن
شیر و یقال شخم الطعام و شخم ای فسد بالفتح و الکسر و شخمه غیره شدقم نام فحل نعمان بن المنذر شدقمیات شتران منسوب بان فحل و ایضا فراخ گوشه دهان
منه زایده شذمان بضم الذال کرک شرم و م شریم زن مفضاة یعنی هر دو فرجش یکی شده شرم ساخایه از دریا و شکافتن و اندک مال دادن
عع فاکه صلته باللام عشب شرم گیاه بلند که سر او بی خورده شود شارم تیر که گوشه نشانه را شکافد تشرم خسته بازگشتن صید و شکافتن و فی
حدیث ابن عمر انه اشتری ناقة فرای بها تشریم الظبیار فردها و تشرم ای تمزق و تشقق شرمة بالضم نام کوهی شرم کفته بینی شدن عع کافه شرم
نعت منه شرذمة بکسرتین گروهی از مردم و پاره از هر چیز توب شراذم ای قطع یعنی پاره پاره شیظم سخت دراز شیظمة مونث شیظمی جوان
تن آور و اسپ خوش آینده رجل شغموم و جمل شغموم بالضم دراز شغامیم درازان نیکو صورت شکم بالضم پاداش دادن عع فاضه اشکام کذلک
فاذا کان العطاء ابتداء فهو شکد بالدال یقال منه شکمه ای جزیه و فی الحدیث انه صلی الله علیه و سلم احتجم فقال اشکموه ای اعطوه اجره شکیم
دهانه لگام شکیمة کذلک و گوشه دیگ شکائم جماعت و فلان شدید الشکیمة اذا کان انفا ابیا و فی المثل ذو شکیمة لا ینقاد و شکمت الوالی ای
رشوته شکم شکیم ایضا گزیدن مشکم بالکسر نام مردی شلم بالفتح و التشدید نام موضعی بشام و یقال هو اسم مدینة بیت المقدس بالعبرانیة و هو لا ینصرف للعجمة و وزن
الفعل شلیم شلغم شلجم بوییدن شمیم کذلک عع کافه قال ابو عبیدة عع فاضه لغة و قولهم یا ابن شامة الوذرة کلمة معناها القذف شمام بوییدن
اشتمام تشمم بوییدن مشامة مفاعلة منه و ایضا الدنو من العدو حتی یتراای الفریقان و یقال شائم فلانا ای انظر ما عنده و شامت الرجل
ای قاربته و دنوت منه تشام تقارب شمام بالفتح نام کوهی و بکسر المیم ایضا و له راسان یسمیان ابنی شمام شمم بفتحتین بلندی بینی اشم نعت منه جبل اشم
و بی اشمة شمام ایضا سر استیخ رفتن و جیب و دست گرفتن قال الخلیل یقال للوالی اشممنی یدک و هو احسن من ناولنی یدک و یقال عرضت علیه کذا فما اشمأم
ای لا یسیره اشمام الحرف هو ان تشمه الضمة او الکسرة و هو اقل من روم الحرکة لانه لا یسمع انما یتبین بحرکة الشفة و لا یعتد بها حرکة لضعفها والحرف
الذی فیه اشمام ساکن او کالساکن مثل قول الشاعر متی انام لا یؤرقنی الکری قال سیبویه العرب تشم القاف شیئا من الضمة و البیت من الرجز فلو
اعتدت القاف بحرکة الاشمام لانکسر البیت و لصار من الکامل لان تقطیع رقنی الکری متفاعلن و ذلک من ارکان الکامل قنت شمیم
ای مرتفع مشموم مشک یقال اشمهم ای افزعه مشهوم مذعور شهامة تیز خاطر و چالاک شدن عع بضمهما فهو شهم نعت منه ای جلد
ذکی الفؤاد شیهم خار پشتک نر شهام غول شامة خال شام جماعت شیم مشیوم شیم باخال اشیم جماعت و هی ایضا ضرب من السمک و بالد
شامة و لا زهرا ای ناقة سوداء و لا بیضاء شوم بالضم سیاهان یقال بنات المخاض شومها و حضارها ای سودها و بیضها و رواه ابو عمرو
و شیمها شیمة بوستی که بچه در وی باشد در رحم مشائم جماعت شیم در نیام کردن و بر کشیدن شمشیر و هو من الاضداد و سر در آوردن آستین یا میدار آن
در برق و جز آن عع فاکه تشیمه الضرام ای دخله انشام الحی ای صار منظورا الیه اشیام در آمدن در چیزی شیمة بالکسر خوی و خاک کنده از زمین شیم جماعت اشیمان نام دو
موضع اشیم نام مردی فصل الصاد صتم درشت عبد صتم و جمل صتم و رجل صتم بسکون التاء و تحریکها و الجمع صتم ناقة صتمة و یقال الف صتم بالتسکین ای تام

ای محکم **صحم** سیاه که بزردی زند اصحمة نام مردی صحا تره ازتره ها ابلده صحا گرد ناک اصحیمام زرد رنگ شدن و زرد شدن تره یقال اصحمت **فانا**
مصطحم ای قائم منتصب **صدم** کوفتن **عع فاکه** مصادمة تصادم اصطدام باهم کوفتن و برهم زدن صدمتان بکسر الدال و کرانه پیشانی فی الحد
الصبر عند الصدمة الاولی یعنی الصبر یحمد عند اول الرزیة صدام بالکسر بیماری که در سر ستور شود و العامة تضمه و هو القیاس **صرم** حرم معرب برن **عع**
**فاکه** و سخن را قطع کردن یقال صرمت کلامه ای قطعته و الاسم الصرم بالضم و بریدن درخت خرما از بن اصرام وقت بریدن درخت شدن و درویش شدن
یقال اصرم الرجل اذا افتقر اصطرام بریدن انصرام تصرم بریده شدن و تصرم ای تجلد تصارم ای تقاطع تصریم پاره پاره کردن کره را و بریدن
درخت را ناقة مصرمة شتر پستان بریده بی شیر صرم بالکسر خانهای مردم مجتمع بیکجا اصرام صارم جماعت صرمة بالکسر یک گله شتر مقدار سی عدد و یک پاره از
صرم کافه جماعت صرمان گرگ و زاغ صرماء دشت بی آب صرام بالفتح و الکسر بارهای درخت بریده صرام بالضم باقی مانده شیر که بار دیگر دوشیده شود و نامی از
نامهای حرب و سختی مصرم بالکسر داس خشاوه صارم تیغ بران رجل صارم مرد دیر جلد صرامة مصدر منه **عع** **بضمها** صریم شب تاریک و صبح و هو من الاضداد
و بریده قوله تعالی فاصبحت کالصریم ای احترقت فاسودت صریمة عزیمت بر کاری و پاره ریگ توده جدا یقال فی صریمة و پاره از طاقستان و سلمستان زمین
در دهکشت صیرم در شبانروزی یکبار خوردن یقال فلان یاکل الصیرم یقال **صکمته** ای ضربته و دفعته صکمة کوفتن سخت یقال صکمة صوائکم الدهر و
یقال الفرس صیکم اذا اعض علی لجامه و تدارسه **صلم** گوش از بن برکندن **عع فاکه** رجل اصلم نعت منه صلّم گوش از بن بریده و یقال للظلیم مصلم الاذن
و انه کذلک خلقة صلامة بالکسر گروهی از مردم صلامات جماعت صیلم داهیة و شمشیر اصطلام از بن برکندن **صلخام** بر پای ایستادن **صلخدم** شتر استوار میم
زایده فرس **صلدم** بکسر تن سپ استوار صلدمة مونث رأس صلادم بالضم سر سخت سلادم بالفتح جماعت **صلقمة** برهم زدن دندانها و یقال فیه
میم زائده **صمام** بالکسر بند قاروره تقول صممت القارورة ای سددتها **عع فاضه** و اصممت القارورة ای جعلت لها صماما صمم بفتحتین کری **عع کافه**
اصم نعت منه صم جماعت جمع اصم اصلب مصممت صمم ناشنودن اصمام کر کردن و کر شدن و کر یافتن کسی را تصامم خویشتن را کر ساختن یقال اصمه الله فصم اصم
ایضا بمعنی و یقال صمت حصاة بدم ای الدماء کثرت حتی لو القیت حصاة لم یسمع لها وقع لانها لا تقع علی الارض و یقال صمام صمام ای تصاموا فی
السکوت صمامنة و داهیة و یقال للداهیة صمی صمام مثل قطام ای زیدی و قول امری القیس صمی ابنة الجبل لهذا المعنی شهر الله الاصم ماه رجب قال الخلیل انما
سمی بذلک لانه لا یسمع فیه صوت مستغیث و لا حرکة قتال و لا قعقعة سلاح لانه من الاشهر الحرم و یقال صممه بالعصا ای ضربه بها و صم صداه ای هلک **عع**
**فاضه** و قولهم اشتمل الصماء ای اشتمل الشملة التی تعرف بهذا الاسم لان الصماء ضرب من الاشتمال و هو ان یرد الکساء من عن یمینه علی یده الیسری و عاتقه
الایسر ثم یرده ثانیة من خلفه علی یده الیمنی و عاتقه الایمن فیغطیهما جمیعا و عند الفقهاء هو ان یشتمل بثوب ثم یرفعه من احد جانبیه فیضعه علی منکبیه فیبدو منه
فرجه صم بالکسر نام سیر و لامیة صمة مرد دلیر و مار نر صمم جماعت دریدبن الصمة نام مرد صمیم الشیء خالصه و لبه یقال هو فی صمیم قومه و صمیم الحر و البرد اشده بهما صمصام
بالکسر زمین درشت و نام جای صمصام صمصامة تیغ بران که باز نگردد و نام شمشیر عمرو تصمیم گذشتن در کار و در عزیمت و گذشتن شمشیر از آنچه بر وی آید و استخوان
و آهن و جز آن فاما اذا اصاب السیف المفصل یقال طبق و لا یقال صمم و گزیدن و دندان فرو بردن رجل صمصم بالکسر مرد درشت گذاره بابه و بن شیء
**صنم** بفتحتین بت اصنام جماعت و یقال انه معرب شمن **صهمیم** خالص هر چیز از نیکی و بدی و یقال المیم فیه زائدة صهمیم ایضا شتر بدخوی و
الذی لا ینثنی عن مراده **صوم** روزه و درخت بلغت هذیل واحده صومة و کلیسای ترسایان و سرگین شترمرغ و روزه داشتن صیام مثله و
ایستادن بی کار یقال صام الفرس ای قام بلا اعتلاف و میان روز راست ایستادن یقال صام النهار و ایستادن باد و خاموش بودن و منه قوله تعالی انی
نذرت للرحمن صوما قال ابن عباس رضی الله تعالی عنهما صمتا قال ابو عبیدة کل ممسک عن طعام و کلام و سیر فهو صائم قوم صوم و صوّم و صیم بالتشدید رجل
صومان ایضا و خیل صائمة و صیام الفضاء مصام الفرس معامته موقفه **فصل الضاد** **ضبارم** شیر سخت خلقت **ضنیتم** شیر مثل ضیغم ابدلت غینه
تا و منهم من یقول ضبثم لبابه من الضبث و هو القبض و المیم زائدة **ضجم** بفتحتین کژی **عع کافه** و آن میل الانف الی احدی جانبی الوجه ضجم الوجه جانب الملل مثل الدم

اختلف انجم کرشمنی دکر کتف تعصا جم کژدمان ضبیئة انجم قومی از عرب ضخم سطبر از هر چیزی ضخمة مونث ضخامات بالتسکین تحقیقا لانه صفة وانما یحرک اذا کان
اسما مثل جفنات وثمرات ضخامة نیخم کانه مصدران منه عع بضمهما فهو ضخم وضخام بالضم وهم ضخام بالکسر وهذا انجم منه وقد شدد آخره فی الشعر کقول روبة
شعر ثمة جبت جبیة اضخما ‌‌+ منجا یحب الخلق الاضخما + لانهم اذا وقفوا علی اسم شددوا آخره اذا کان ما قبله متحرکا یقولون هذا احمد وعامر وجعفر ضخومة
عظامة المراة یعنی بالشحیه سرین که زنان بندند تا کلان نماید ضرام بالکسر فروغ آتش و هیزم ریزه ضرمة بفتحتین نیم سوخته یقال بها نافخ ضرمة ای
احد ضرم حباحب فخر به سوخته یقال ضرم الشی ای اشتد حره وضرم الرجل اشتد جوعه وضرمت النار واضطرمت وتضرمت ای التهبت اضرام تضریم فروزانیدن
وتضرم علیه تغیظ شدید و فرس ضرم که شدید العدو وضرم ایضا گرسنه و جوزه عقاب ضرزمة سخت گزیدن و دندان فرو بردن افعی ضرزم بکسرتین
نعت منه ناقة ضرزم اندک شیر کلان سال ضرغامة شیر ضرغام کذلک ضرغم الابطال شیری نمودن لیران ضغم گزیدن عع بفتحهما
ضغامة بالضم گزیده و انداخته ضیغم گزنده و شیر ضم فراهم آوردن چیزی را بچیزی انضمام فراهم شدن یقال ضمه الیه فانضم ضامة و تضام القوم وضممت
علیه اصابعی ای قبضت اضمامة من الکتب الاضبارة یعنی بکشواره یقال جاء فلان باضامة من کتب والاضمامة الجماعة و یقال للفرس سابق الاضمام
ای الجماعات ضمام بالکسر آنچه فراهم آوردن اسد ضاضم بالضم ای یضم کل شی ضمضم مثله وایضا غضبان نام مردی ضیم ستم کردن عع فاح
نحو مضیم مستضام ای مظلوم وقد ضمت ای ظلمت مجهولا وفیه ثلث لغات نکیم و ضیم و شوم کما قیل فی نیع ضیم بالکسر کرانه کوه فصل الطاء
طحمة السیل معظمه طحمة اللیل کذلک یقال اتتنا طحمة من الناس ای جماعة مجهاد نوعی از گیاه ورجل طحمة مثال همزة شدید العراک طحرمت السحاب
وطحرمته ای ملاته و کذلک القوس اذا وترتها طخمة بالضم سیاهی نوک بینی کیش الطخم و فرس اطخم لغة فی ادهم طرم بالکسر مسکه طرم بفتح
ای ابر سطبر طرامة بالضم سبزی دندان یقال طرمت اسنانه و اطرمت ایضا طارمة خانه ای چوبین طارم اطرخم ای تکبر بالنفخ وطلم
نه نبت طرم ای حسن تام طرسم سرفرو بردن وطلسم مثله اطرهام باعتدال و امیدوار شدن طسم قبیله از عاد و نابدید
اطسم شدن طواسیم ای سورتهای قرآن که اولش طسم جمعت علی غیر قیاس والصواب ان یجمع بذوات تقول ذوات طسم و ذوات حم طعام
خوردنی و گندم طعم بالضم خوردنی و فی الحدیث کنا نخرج صدقة الفطر علی عهد رسول الله صلی الله علیه وسلم صاعا من طعام او صاعا من شعیر طعم بالفتح مزه
و اشتهای طعام یقال لیس له طعم و ما هو بذی طعم و خوردن طعم بالضم چشیدن عع کافه طاعم نعت منه طعمین قوله تعالی فاذا طعمتم ای اکلتم
و قوله تعالی و من لم یطعمه ای لم یذقه و یقال قل طعمه ای اکله طعمة بالضم خورش یقال جعلت ضیعتی طعمة له و وجه کسب یقال فلان عفیف الطعمة و خبیث
الطعمة ای الکسب و یقال فلان طیب الطعمة بالکسر والشربة ایضا استطعام طعام خواستن تلقین خواستن امام در قرأت و فی الحدیث ان استطعمکم الامام فاطعموه
ای اذا استفتح فافتحوا علیه اطعام خورانیدن و رسانیدن درخت میوه را یقال اطعمت النخلة اذا ادرک ثمرها اطعام هوافتعال مزه گرفتن عع یقال اطعمت البسرة
مستطعم تر بفتح العین مثل المخافة و رجل مطعم بکسر المیم شدید الاکل و بالضم مرزوق و طعمة بفتح العین و اسرها کما قال الشاعر و فی الشمال من الشریان
مطعمة کابنا عجمها عطف و تقویم مطعام بالکسر بسیار طعام دهنده قال الفراء یقال جزر طعوم و طعیم اذا کان بین الغثة و السمینة و قولهم تطعم تطعم ای ذق
حتی تشتهی و تاکل مطعمتان دو انگشت پیش هر مرغی طغام بالفتح فرومایه واحده و جمعه سواء و فرومایه مرغان طغامة واحد الطغام للمذکر و المونث
سواء مثل ربعة و لا یعرف له اشتقاق طلمة بالضم کولاج و فی الحدیث انه علیه السلام مر برجل یعالج طلمة لاصحابه فی سفر قد عرق فقال لا یصیبه حر جهنم ابدا
اطلخم ای تکبر بالنفخ مثل اطرخم و اطلخم اللیل ای احلولک طلخام بالکسر موضعی بالحجاز ایضا و ماده فیل طلخوم آب بی مزه طلم درانداختن عع فاح
یقال فرق کل فی ای حلم طامة و برید ان موی طلوم گره زدن موی را الطامة روز قیامت طامة وقت بریدن موی و پشم شدن استطعام للامر
تطلیم بر شاخ درخت فرو آمدن مرغ طمیم شتر گرفتن و دویدن عع فاکه رجل طمطم بکسرتین گنکلاج طمطمانی بالضم مثله طم بالکسر دریا یقال جاء بالطم والرم
ای بالمال الکثیر فرس مطهم و رجل مطهم تمام الخلق و هو التام من کل شی و جه مطهم ای مدور تام و منه الحدیث فی وصف النبی صلی الله علیه وسلم

لم يكن بالمطهم ولا بالمكلثم اى لم يكن بالبدور الوجه ولا بالموجن ولكنه مسنون الوجه ويقال تطهمت الطعام اذا كرهته وما ادرى اى الطهم هو اى اى الناس

طهمان بالفتح نام مردى طامة لسد على الخير يطيمه اى جبله مثل جانه **فصل الظاء ظاءم** مثل فاء وهو بخام الحلبة **ظلم** مظلمة ستم كردن [illegible]

واصله وضع الشئ فى غير موضعه وقوله تعالى ولم تظلم منه شيئا اى ولم تنقص يقال من اشبه اباه فما ظلم و فى المثل من استرعى الذئب فقد ظلم ظلامة

ظليمة مظلمة بكسر اللام دادخواهى تظلمنى فلان اى ظلمنى مالى و تظلم منه اى فرياد كرده شد از وى [illegible] تظالم القوم [illegible] انظلام ستم [illegible]

واحتمال كردن و افتعال [illegible] لغات منهم من يقلب التاء طاء فيظهر الظاء والطاء جميعا فيقول اظطلم [illegible] ومنهم من يدغم [illegible] فيقول

اظلم وهو اكثر اللغات ومنهم من يكره ادغام الاصلى فى الزائد فيقول اظطلم ظليم مثال فسيق بسيار ستم ظلمة [illegible] تاريكى خلاف النور وبضم اللام لغة

فيها ظلم ظلمات جماعت ظلمات بفتح اللام وسكونها كذلك اظلام تاريك شدن قالوا اما اظلمة [illegible] و ظلمة بالكسر بمعنى و در تاريكى

شدن قوله تعالى فاذا هم مظلمون ظلام بالفتح تاريكى اول شب ظلماء شب تاريك تاريكى يقال [illegible] كل شئ اواخر

وقيل اول فى ظلمة بضمتين اى اول شئ يسد بصرك فى الرؤية وقيل لثلث من ليالى الشهر [illegible] على [illegible] قياس

لان قياسه ظلم بالسكون لان واحدتها ظلماء مظلوم شير كه پيش از جغرات شدن خورده شود و ظليم [illegible] اذا سقى

منه قبل ان يروب ويخرج زبده وظلمت البعير اى نحرته من غير داء وظلم الوادى اذا جاوز [illegible] لم يحفر [illegible]

وذلك التراب ظليم وهو ايضا شتر مرغ نر ظلمان بالكسر والضم جماعت ظلم بالفتح آب دارى دندان [illegible] جماعت اظلم [illegible]

**فصل العين عباءم** درمانده **عتمة** وقت نماز خفتن وبعد از غيبت شفق از ثلث اول شب [illegible] فرود آرد ستور

بيستان يقال حلبنا عتمة عتوم هى ناقة لا تدر الا عتمة ويقال عتم الليل يعتم [illegible]

عاتم وقرى عاتمة اى ممس بطئ وعتم قراه واعتم وعتم اى ابطأ وعتم عن الامر اى كف [illegible]

اى [illegible] خمس فى ضربه والعامة تقول فما عتمت يقال عتمنا من العتمة كما يقال [illegible]

بستى **عتم** كر لبسته شدن استخوان شكسته **عع فاكه** وكر بستن لازم متعد و [illegible]

عثم مذكر و تكبير و فى المثل الا اكن صنعا فانى اعتثم اى ان لم اكن حاذقا فانى اعمل على [illegible]

جمل عيثوم شتر بزرگ و پيل ماده و كفتار عيثام درختى عثمان نام مردى و بچه شوات **عجم** [illegible] صعصع [illegible] خرد سال

عجوم جماعت و دندان فرو بردن برچوب خران بجهت آستن سختى و سستى آن **عع فاضيه** ويقال [illegible] عواجم [illegible]

ويقال هو المعجم اذا كان عزيز النفس والتو ضيح [illegible] اذا ضرب به الشجرة يبلوه و جنبانيدن شمشير بجهت تجربه و نقطه نهادن

برحرف ويقال اعجمت الحرف وعجمه ولا يقال عجمت الحرف ومنه حروف المعجم ومعناه [illegible] الخط المعجم كما تقول مسجد الجامع

وصلوة الاولى اى مسجد اليوم الجامع وصلوة الساعة الاولى والمعجم ايضا بمعنى الاعجام مثل المخرج [illegible] المدخل ويقال اعجمت الكلام [illegible]

خلاف اعربته عجم بفتحتين دانه خرما وتكسك انگور و مانند آن عجمة يكى وغير عرب از مردم عجمى يكى عجم بالضم خلاف عرب يقال فى لسانه عجمة بالضم يعنى [illegible]

عجمة ايضا آخر ريگ توده عجمة بالتحريك ايضا درخت خرما كه از تخم رسته باشد عجمات جماعت وصخرهاى سخت اهل عجم [illegible]

خار از شوره خر سند [illegible] عجماء چهارپاى وفى الحديث جرح العجماء جبار وسميت بذلك لانها لا تتكلم [illegible]

اعجم ايضا آنكه سخن پيدا و فصيح نتواند گفتن و اگرچه از عرب باشد عجماء مؤنث منه اعجما [illegible] عاجم [illegible] قوله تعالى [illegible]

قرآنا اعجميا اى منسوبا اليهم بلسانهم و قوله تعالى ولو نزلناه على بعض الاعجمين ويقال لسان اعجمى وكتاب اعجمى ولا يقال رجل اعجمى فتنسبه

الى نفسه الا ان يكون اعجم و اعجمى بمعنى واحد مثل احمر و احمرى [illegible] اذا امر [illegible] اعجم ايضا [illegible] آواز [illegible] شنود

اختلف الجم کرنبی و کرکنف تسفا جم کرد مان ضیغة الجم قومی از عرب **ضخم** سطبر از هر چیزی ضخمة مونث و ضخمات بالتسکین [illegible] لانه صفة وانما یحرک اذا کان
اسما مثل جفنات وثمرات ضخامة بزرگ ضخم کان مصدران منه **عع بضمهما** فهو ضخم وضخام بالضم و هم ضخام بالکسر وهذا اضخم منه وقد شدد آخره فی الشعر کقول رؤبة
شعر ثمة جئت حیة اصما ضخما یحب الخلق الاضخما لانهم اذا وقفوا علی اسم شددوا آخره اذا کان ما قبله متحرکا یقولون هذا احمد و عامر و جعفر [illegible]
عظامة المرأة یعنی بالشحمه سرین که زنان بندند تا کلان نماید **ضرام** بالکسر فروغ آتش ومنه [illegible] ضرمة بفتحتین نیم سوخته یقال ما بها نافخ ضرمة
ای احد [illegible] ضرمة سوخته یقال ضرم الشیء ای اشتد حره و ضرم الرجل اشتد جوعه و ضرمت النار و اضطرمت و تضرمت [illegible] اضرام تضریم فروزانیدن
وتضرم علیه [illegible] و فرس ضرم که شدید العدو و ضرم ایضا گرسنه و جوزه عقاب **ضرزمة** سخت گزیدن و دندان فرو بردن افعی ضرزم بکسرتین
نعت منه ناقة ضرزم اندک شیر کلان سال **ضرغامة** شیر ضرغام کذلک ضراغم الابطال شیری نمودن دلیران **ضغم** گزیدن **عع بفتحهما**
ضغامة بالضم [illegible] ضیغم گزنده و شیر **ضم** فراهم آوردن چیز با چیزی انضمام فراهم شدن [illegible] ضمه الیه فانضم ضمامة و تضام القوم و [illegible]
علیه [illegible] اضمامة من الکتب الاضبارة یعنی پشتواره یقال جاء فلان باضامة من کتب [illegible] الجماعة و یقال للفرس سباق الاضامیم
ای الجماعات ضمام بالکسر آنچه فراهم آوردن است [illegible] بالضم ای یضم کل شیء [illegible] **ضیم** ستم کردن **عع فاعل**
هو مضیم و مستضام ای مظلوم [illegible] اطلعت عجولا وفیه ثلث لغات [illegible] کما قیل [illegible] کوه **فصل الطاء**
**طخمة** [illegible] طخمة اللیل [illegible] یقال [illegible] طخمة من الناس ای الجماعة [illegible] رجل طحمة [illegible] شدید العراک **طحرمت** السفار
[illegible] **طخمة** بالضم سیاهی نوک بینی گوسپند [illegible] **طرم** [illegible]
[illegible] یقال طرمت [illegible] **اطرخم** [illegible]
[illegible] ای حسن تام [illegible] **اطرهام** [illegible] **طسم** [illegible]
[illegible] فائدة [illegible] ای سورتهای قرآن [illegible] علی غیر قیاس [illegible] **طعام**
[illegible] و فی الحدیث کنا نخرج صدقة الفطر علی عهد رسول الله صلی الله علیه و سلم صاعا من طعام او صاعا من شعیر طعم بالفتح مزه
و اشتهای طعام یقال لیس له طعم و ما [illegible] طعم و خوردن طعم بالضم چشیدن **عع کافة** طاعم نعت منه [illegible] قوله تعالی فاذا طعمتم ای اکلتم
و قوله تعالی و من لم یطعمه ای لم یذقه و یقال قل طعمه ای اکله طعمة بالضم خورش یقال جعلت ضیعتی طعمة [illegible] کسب یقال فلان عفیف الطعمة و [illegible]
الطعمة [illegible] استطعام طعام خواستن [illegible] و فی الحدیث اذا استطعمکم الامام فاطعموه
ای اذا استفتح فافتحوا علیه اطعام خورانیدن و رسانیدن درخت میوه را یقال اطعمت النخلة اذا ادرک ثمرها [illegible] مزه گرفتن [illegible] یقال طعمت البسرة
مستطعم [illegible] بفتح العین [illegible] رجل مطعم بکسر المیم شدید الاکل و بالضم مرزوق [illegible] بفتح العین و کسرها [illegible] قال الشاعر و فی الشمال من الشریان
مطعمة [illegible] مطعام بالکسر [illegible] طعام [illegible] قال الفراء یقال جزور طعوم و طعیم اذا کانت بین الغثة و السمینة و قولهم تطعم تطعم ای ذق
حتی تشتهی [illegible] **طغام** بالفتح فرومایه واحده و جمعه سواء و فرومایه مرغان طغامة واحدها للمذکر و المؤنث
سواء مثل النعامة ولا یعرف له اشتقاق **طلمة** بالضم کوماج و فی الحدیث انه علیه السلام مر برجل یعالج طلمة لاصحابه فی سفر قد عرق فقال لا یصیبه حر جهنم ابدا
**اطلخم** ای [illegible] بالفتح مثل اطرخم و اطلخم اللیل ای اسحنکک طلخام بالکسر موضعی بالحجاز ایضا [illegible] طلخوم [illegible] **طم** [illegible] **عع فاعل**
یقال [illegible] طامة [illegible] طموم [illegible] الطامة روز قیامت [illegible]
تطمیم [illegible] درخت فرود آمدن مرغ [illegible] **عع فاکه** رجل طمطم [illegible] طمطمانی [illegible] یقال [illegible] الطم و الرم
ای بالمال الکثیر **فرس مطهم** و رجل مطهم تمام الخلق و هو التام من کل شیء و وجه مطهم ای مدور تمام و منه الحدیث فی وصف النبی صلی الله علیه و سلم

لم یکن بالطعم ولا بالکثم ای لم یکن بالمدور الوجه ولا بالموجن ولکنه مسنون الوجه ویقال تطعمت الطعام اذا کرهته وما ادری ای الطعم هو ای ای الناس

طعان بالفتح نام مردی طامة لسد علی الخیر یطیمه الجبلة مثل حانة **فصل الظاء ظام** مثل زاد هو شام الجبلة **ظلم** بالضم ستم کردن **عع فا**

واصله وضع الشیئ فی غیر موضعه وقوله تعالی ولم تظلم منه شیئا ای ولم تنقص یقال من اشبه اباه فما ظلم [illegible] الذی [illegible] ظلامة

ظلیمة مظلمة بکسر اللام داد خواهی تظلمنی فلان ای ظلمنی مالی وتظلم منه ای فریاد کرده شد از وی [illegible] القوم [illegible] ظلام ستم [illegible]

واحتمال کردن وافتعال [illegible] لغات منهم من یقلب التاء طاء فیظهر الظاء والطاء جمیعا فیقول اظطلم [illegible] فیقول

اطلم وهو اکثر اللغات ومنهم من یکره ادغام الاصلی فی الزائد فیقول اظلم ظلیم مثال فسیق بسیار ستم [illegible] تاریکی خلاف النور وبضم اللام لغة

فیه ظلم ظلمات جماعت ظلمات بفتح اللام وسکونها کذلک اظلام تاریک شدن قالوا [illegible] وظلمة [illegible] تاریکی

شدن قوله تعالی فاذاهم مظلمون ظلام بالفتح تاریکی اول شب ظلماء شب تاریک تاریکی یقال [illegible] ظلام بالنحر [illegible] کل شیئ اوادا

وقیل اول ذی ظلمة بضمتین ای اول شیئ یسد لبصرک فی الرؤیة وقیل لثلث من لیالی الشهر [illegible] علی غیر قیاس

لان قیاسه ظلم بالسکون لان واحدها ظلماء مظلوم شیر که پیش از جنرات شدن خورده شود ظلیم [illegible] منه ظلم [illegible]

منه قبل ان یروب یخرج زبده وظلمت البعیر ای نحرته من غیر داء وظلم الوادی اذا جاوز [illegible] لم [illegible]

وذلک التراب ظلیم وهو ایضا شتر مرغ نر ظلمان بالکسر والضم جماعت ظلم بالفتح آب داری دندان [illegible] بالضم جماعت ظلیم [illegible]

**فصل العین عبام** درمانده **عتمة** وقت نماز خفتن وبعد از غیبت شفق از ثلث اول [illegible]

[illegible] یقال حلبنا عتمة عتوم هی ناقة لا تدر الا عتمة ویقال عتم اللیل یعتم [illegible]

عاتم وقری عاتم ای ممس بطی وعتم قراه واعتم وعتم ای ابطأ وکتم عن الامر ای [illegible]

ای فما احتبس فی ضربه والعامة تقول فما عتمت یقال اعتمنا من العتمة کما یقال [illegible]

دشتی **عثم** کژ البسته شدن استخوان شکسته **عع فاکه** وکژ بستن لازم متعدی [illegible]

عثیثم مذکر وتکبیر وفی المثل الا اکن صنعا فانی اعتثم ای ان لم اکن حاذقا فانی اعمل علی قدر معرفتی [illegible]

جمل عثوم شتر بزرگ وبسیار ده وکفتار عیثام درختی عثمان نام مردی بچه شوات **عجم** [illegible] شتران خرد سال

عجوم جماعت وندان فرو بردن برچوب جزآن بجهت آنستن سختی وسستی آن **عع فاضبه** یقال عجمت عوده ای عضضته [illegible]

ویقال هو الصلب العجم اذا کان عزیز النفس والتور یعجم قرنه اذا ضرب به الشجرة یبلوه وجنبانیدن شمشیر بجهت تجربه ونقطه نهادن

برحرف ویقال اعجمت الحروف وعجمته ولا یقال عجمت الحروف ومنه حروف المعجم ومعناه حروف الخط المعجم کما تقول مسجد الجامع

وصلوة الاولی ای مسجد الیوم الجامع وصلوة الساعة الاولی والمعجم ایضا معنی الاعجام مثل المخرج المدخل ویقال اعجمت الکلام ای [illegible]

خلاف العربیة عجم بفتحتین دانه خرما وتکسک انگور ومانند آن عجمة کی وغیر عرب از مردم عجمی یکی عجم بالضم خلاف عرب یقال فی لسانه عجمة بالضم یعنی [illegible]

عجمة ایضا آخر ریگ توده عجمة بالتحریک ایضا درخت خرما که از تخم رسته باشد عجمات جماعت وبغیرهای سخت اهل عجم [illegible]

خار از شوره خیزد [illegible] عجمار چهار پای وفی الحدیث جرح العجماء جبار وسمیت بذلک لانها لا تتکلم [illegible]

اعجم ایضا آنکه سخن بیدا وفصیح نتواند گفتن واگرچه از عرب باشد عجماء مونث منه اعجمی [illegible] عاجم [illegible] وقوله تعالی ولو جعلناه

قرآنا اعجمیا ای منسوبا الیهم بلسانهم وقوله تعالی ولو نزلناه علی بعض الاعجمین ویقال لسان اعجمی وکتاب اعجمی ولا یقال رجل اعجمی فتنسبه

الی نفسه الا ان یکون اعجم واعجمی بمعنی واحد مثل جمل قعسر وقعسری هذا اذا ورد وورود الا یکن رده اعجم ایضا موجی که آواز او شنوده نشود

ومنه قيل صلوة النهار عجماء لانه لايجهر فيها القراءة ناقة عجمة اى سمينة وقوية على السير وما عجمتك عينى منذ كذا اى ما اخذتك ويقال آية محكمات غير العجمة كانها تعرف
بيان عجم امقفل واستعجم عليه الكلام اى استبهم عجمة ناقة استوار عجرم بالكسر كوتاه سخت اندام عجارم بالضم مرد سخت استوار وربما كنى عن الذكر بذلك عجرمة درختى
عجرمته بالفتح شتافتن عدهم بفتحتين سستى وكم كردن **عع كافه** ودرويشى عدام بالضم مثله اذا ضممت له خففت واذا فتحت ثقلت وكذلك الجهد والجهد
والصلب والصلب والرشد والرشد والحزن والحزن اعدام نيست كردانيدن ودرويش شدن فهو معدم وعديم ويقال ما يعدمنى هذا الامر اى ما يعدو
عدايم بالفتح نوعى از رطب كه در مدينه باشد عدامة نام زنى عندم چوب بقم ويقال دم الاخوين آن نوعيست از رنگها ودارو **عذم** گزيدن وخوردن
بسختى **عع فاكه** فرس عذوم كه بانعت وملامت كردن الاسم العذيمة عذايم جماعت دفع كردن از خود ويقال عذمه عن نفسه اى دفعه عرم
فاكه بندهاى آب الواحد له من لفظه وقيل احده عرمة عرم گوشت از استخوان باز كردن ودرخت خائيدن ستور **عع فاضه** كه عرام بالضم
استخوان گوشت از وى باز كرده ودرخت خائيده وشوخى عرامة مصدر منه يقال صبى عارم بين العرام عرم كه مثله تعرم اى تعرق يعنى گوشت از
استخوان باز كردا عرم انكه در روى سياه وسپيد باشد عرم بالضم جماعت بيضه ها سنگ آرتة عرما ما ر سياه وسفيد قطيع اعرم رمه كه در وى بز و گوسفند آميخته باشد
عرمة بالضم سپيدى لب گوسفند عرمة بفتحتين ريگ توده وخرمن كوفته گرد كرده عرمة مصغرا ريگ توده قم عرمرم لشكر بسيار عرام الجيش بالضم بسيارى لشكر عرمة
توك بينى يقال كان فى الك على رغم عرمته وعرتبته بالباء وعرنته بالنون ايضا على رغم انفه **عرد ام** بالكسر شاخى كه بر وى خوشها باشد **عرزم** بفتحتين چيزى
گرد سخت اعزرام گرد آمدن جمل عراهم مثل جراهم وناقة عراهمة ضخمة **عزم** بالفتح والضم عزيمت وآهنگ كردن **عع فاكه** ودانها ها دانا بر چيزى قوله تعالى
ولم نجد له عزما اى صريمة امر اعتزام قصد كردن اعتزمت على كذا وعزمت بمعنى وبر جاده راه رفتن وعزمت عليك بمعنى اقسمت عليك عزائم افسونها عوزم
ناقه كلان سال گنده پير **عسم** بفتحتين خشك شدن كف وقدم وكژ شدن آن **عع كافه** اعسم عسما بالغت منه عسم بالسكون طمع داشتن **عع فاكه** يقال
هذا الامر لا يعسم فيه اى لا يطمع ومالى فيه معسم اى مطمع ودر آمدن در ميان جنگ صف حرب بيباكى وكسب كردن يقال فلان يعسم اى يجتهد ويعمل نفسه فيه عسام
دادن انچه مطموع باشد والاعتسام ان تقطع لشاء ويأتى الراعى فيلقى الى كل واحدة ولدها عاسم نام موضعى **عشمة** بفتحتين مثل عشبة پير وخرف يقال
شيخ عشمة وعجوز عشمة اى هم وهمة عشم بفتحتين نان خشك عشمة پاره نان خشك عاشم ريگ توده عيشوم شور گياه خشك شده عيشومة يكى **عصيم** بقيه پايانده حنا
قطران ومانند آن بر دست عصم بالضم مثله عصمة بالكسر باز داشتن يقال عصمه الطعام اى منعه من الجوع ونگاهداشتن از گناه وخوف كسى را يقال عصمة فانعصم
عصم رزيدان **عع فاكه** اعتصام چنگ در زدن قوله تعالى واعتصموا بحبل الله جميعا اى تمسكوا وقوله تعالى لا عاصم اليوم من امر الله يجوز ان يراد لا معصوم اى
لا ذا عصمة ابو عاصم كنيت پست عيصوم بسيار خوار وبالضاد المعجمة ايضا عصمة بالضم حميل وسپيدى بازوى آهو وما نند آن اعصام جماعت معصم بالكسر جاى دست
برنجن غراب اعصم زاغ كه توك بال او سپيد باشد اعصم ايضا آهو وزنگ كه بازو يا سپيد دارد عصماء مونث عصام بالكسر بند مشك ودوال كه بوى بر دارند مشك را
ونام حاجب نعمان بن المنذر وفى المثل كن عصاميا ولا تكن عظاميا اعصام بند ساختن مشك را وبر رحل از زين چيز ساختن كه راكب دست بر وى
زند تا نيفتد ودست در ان چيز زدن از خوف افتادن عصام استعصام كذلك وملازم يار رفيق خود بودن عواصم ديههاى انطاكيه **عضم** سراج وبيل
گندم پاك كن وقبضه كمان ودو مغزه شتر اعضمة جماعت عضم جماعت **عظم** استخوان عظام جماعت وچوب حل عظامة بزرگ شدن عظم كافه مثله **عع بالضم كلاهما** فهو
عظيم وعظام بالضم وعظم الشى بالضم بزرگى وبيشتر چيزى ويقال فى التعجب عظم البطن بطنك بمعنى عظم انما هو مخفف منقول وانما يكون ذلك فيما كان
مدحا او ذما وكل ما حسن ان يكون على نعم وبئس صح تخفيفه ونقل حركة اوسط الى اوله وما لا يحسن لم ينقل وان جاز تخفيفه تقول حسن الوجه وجهك و
حسن الوجه وجهك بلا نقل وحسن الوجه وجهك منقولا ولا يجوز ان تقول قد حسن وجهك كما تقول نعم الوجه لانه لا يصلح فيه نعم ويجوز ان تخففه فتقول قد حسن وجهك
تقبس عليه اعظام تعظيم بزرگ كردن وبزرگ داشتن تعظم بزرگى نمودن استعظام بزرگ شمردن وبزرگى نمودن ويقال تعاظمه امر كذا واصابنا
مطر لا يتعاظمه شيء اى لا يعظم عنده شيء عظيمة معظمة نازلة شديدة اعظامة بالكسر پنبه كه بر سرين بندند زنان تا كلان نمايد عظمة بالضم عظامة

بالتشدید کذلک عظمة بفتحتین بزرگی قدر عظمة الذراع سطبری بازو عظلم بالکسر تین نیل و سیمه و شب تاریک عقم عقمة بالفتح والکسر نوعی رنگ و نگار
عقام بالفتح سانیده و حربست و بخود بیماری دشوار و قیاسه بالمعنی الاخیر بالضم الا ان المسموع هو الفتح معاقم پیوندها معقم یکی گره گاه عقم بالضم و الفتح نازایندگی
عع فاکه و کافه کلام عقمی بالفتح و بالضم غامض رجل عقیم و امرأة عقیم بالضم و بضمتین ریح عقیم لا تلقح شجرا و لا سحابا و قیل الملک عقیم لان الرجل یقتل ابنه
داخا مخافة الملک و یوم القیمة عقیم لانه لا یوم بعده و الجمع عقم بضمتین و بالسکون عقمت مفاصله ای یبست و فی الحدیث تعقم اصلاب المشرکین و اعقم
رحمها فعقمت مجیع لا اذا لم تقبل الولد رحم معقومة ای مسدودة لا تلد اعتقام هو ان تحفر البئر فاذا قربت من الماء احتفرت بئرا صغیرة بقدر ما تجد طعم الماء
فان کان عذبا حفرت بقیتها و عاقمت فلانا اذا خاصمته عکم بالکسر تنگ بار عکمان و تنگ و جامه دان عکمت المتاع شددته عکام بالکسر بار بند عکم تنگ بار بستن و
برای کسی تنگ بار بستن و انتظار کردن عع فاکه اعکام یاری دادن و بار کردن و یقال عکم فلان عنا مجهولا اذا اصرف عن زیارتک تعکیم فربه شدن
رجل معکم بالکسر مرد آکنده گوشت عکرمة بالکسر ماده کبوتر و نام مردی و نام قبیله علم بالکسر دانستن عع کافه و یقال عالمت الرجل فعلمته اعلمه بالضم ای
غلبته بالعلم علم بالفتح شکافیدن لب عع فاکه علم بفتحتین نشان و درفش و کوه و درگاه جامه و نامی که مرد بوی معروف باشد و علم الرجل یعلم علما اذا
صار اعلم و هو المشقوق الشفة العلیا و المرأة علماء علامة بالتشدید نیک دانا استعلام پرسیدن از چیزی اعلام آگاه گردانیدن و نشان کردن کالا زرجامه
و نشان کلیمان برخود بستن یقال منه علم الفارس تعلیم آموزانیدن تعلم آموختن و یقال تعلم بمعنی اعلم و اذا قیل لک اعلم ان زیدا خارج قلت علمت و اذا قیل
تعلم لا تقل تعلمت و تعالمه الجمیع ای علموه ایام معلومات هی ذی الحجة و قولهم علماء بنو فلان یریدون علی الماء تخفیفا معلم بالفتح نشان که بر راه نهند علامت
کذلک علام بالتشدید جناعیلم چاه بسیار آب و فربه نازک اندام عیلام کفتار نر عالم بالفتح یک گونه خلق عالمون عوالم جماعت علجوم بالضم چغز نر و آب بسیار و تاریکی
شتر استوار علاجیم جماعت علقم درخت تلخ مزه و هر چیز تلخ باشد علقمة نام مردی علکوم بالضم شتر سخت استوار یستوی فیه المذکر و المؤنث العلاکم العظام
من الابل عم برادر پدر اعمام عمومة جماعت و النسبة الی عم عموی و گروهی از مردم عمومة مثل ابوة و خؤولة یقال عممت عمومة و بینی و بینه عمومة و یقال یا ابن
عمی یا ابن عم بلا یاء و یا ابن عماه بالهاء للندبة و تحذف الهاء ایضا و یقال یا ابن عما کقوله یا ابنة عما لا تلومی و اهجعی عمة خواهر پدر و قوله تعالی
عم یتساءلون اصله عن ما بادغام النون حذف الالف و هو للاستفهام معم مخول بالفتح و الکسر مرد بسیار عم و خال یقال هما ابنا عم و لا یقال هما ابنا خال و
یقال هما ابنا خالة و لا یقال هما ابنا عمة استعمام بعمی گرفتن تعمم عم خواندن و عمامه بر سر بستن عمامة بالکسر دستار سر عمائم جماعت تعمیم عمامه پوشانیدن
کسی را و رنگ بر سر آوردن شیر و یقال عمم الرجل ای سود یعنی مهتر کرده شد لان العمائم تیجان العرب کما قیل توج فی العجم اعتمام عمامه بستن فلان حسن
العمة حسن الاعتمام و تمام رسیدن نبات و بالاکثین کودک رسیده عمیم تمام عمم بفتحتین تمام جما مثل سریر و سرر و علف خشک شده و یقال هو من عمیمهم
صمیمهم جسیم و جسم عمم ای تام معتم تام مرد و یقال استوی علی عممه بضمتین یریدون به تمام جسمه و شبابه و ماله و یقال نخل عمیمة و امرأة عمیمة ای الطویلة و نخیل عم ای
طوال عامة خلاف خاصة عموم فرا گرفتن همه را عع فاضه عمیة بالضم و التشدید بزرگ منشی مثل عبیة عمائم جماعات پراگنده معمم
گوش و موی پیشانی و گرداگرد آن سپید باشد و کذلک شاة معممة عنم بفتحتین درختی و گیاهی بنان معنم انگشت رنگ کرده عوم شنا
کردن در آب عع فاضه و سیر الابل و سفینه عوم ایضا عومة کرکی سیاه که بر روی آب شناه کند عوم بتحریک الوسط جماعت عام سال
و یقال سنون عوم بالضم و التشدید و هو توکید للاول کما یقال شغل شاغل نبت عامی گیاه خشک یکساله عائم بت معاومة سال بر شدن درخت سالی
بر دن عوام بالتشدید نام مردی و اسب سوار و قولهم لقیته ذات العویم ای لقیته من الاعوام عامة یک بند گندم یا علف روده و پیچ دستار و شاخ
که بر شکم بندند و از آب گذرند تعویم دسته دسته نهادن کشت درووده عیهم ناقه تیز رو و استوار از هر چیزی و نام موضعی عیهمان مرد کر شب نزد
در خواب شود عیمة آرزوی شیر آمدن کسی را یقال منه عام یعیم و یعام عیمة فهو عیمان و امرأة عیمی و یقال اعامه الله ای ترکه بلا لبن عیمة بالکسر گزیدها از مال
اعتیام عیمة گرفتن از مال و یقال رجل عیمان ایمان بالذی هبت به و ماتت امرأته فصل الغین غثم گرای دم گیر سخت غثمة بالضم یعنی بجمیعت اغثم انگ

غثمة فا عع را کسی دادن نیکو زال بسیار غثم بالورقة شبیة بالضم غثمة باشد غالب سپید و سیاهی موی که اغثم جماعت غثم گفت اند توان سپید
خوردن بسیار تغذم کافه عع و سختی شوازی دن خوار و المال من له غذمت یقال فا عع غثم مثل غذام عرب اند انداز ملخ روی که در طعامی
چیزی و نفقه بگزاف غذمرة و غذرمة گیاه آن یانند و زمین غذیمة گیاهی بفتحتین غذم شیر از بری بالضم غذامة خوردن پستان همه اغتذام
سخت تعزم لازما ای کان غرامها ان عذابها تعالی قوله عذاب پیوسته بدی بالفتح غرام مثل غذام بسیار آب ایضا مغذارم غذارمة گیل
من الحبل و فی ایضا الدین علیه الذی الدین له الذی هو غریم به اولع ای الشی عن غرم یقال شیفتگی ایضا غرام بالغرم و بالمنکم متعدد [illegible] دباغ
یقال شب ریکی بفتحتین غثم کافه عع الدیة الرجل تغرم قد غرم و ان تاوان بالضم غرم مغرم غرامة دادن وام ده از تاوان تغرم غرام [illegible] غریم السبو
تصغیر کودک بالضم غلام خو فراخ مرد و آب بسیار بزرگ دریای مشدد المیم کافه غطمطم و دلیر خودرای بفتحتین غشمشم بالکسر مغشم و غشوم علیه الحرب یقال ستم غشم ایل
غیلم بفتحتین غیلم بمعنی اغتلم و غلمة البعیر غلم یقال کافه عع جماع شهوت تیزی غلمة مونث غلامة و کودکی بالضم علومیة غلومة جماعت اغلمة غلمان علمة
اندوه غموم جماعت اندوه غم قطعة علصمة آن و تندی حلقوم سر علصمة شهوت غالب ضیق مثال علیم موضعی نرم نشیب و سنگ سپیده شهوت دخند
تعالی قوله پوشیده کار غمة و اندوه بالضم غمة [illegible] عمام فاضه عع هوا شدن ناک ابر پوشیدن و فرو العمامة لیس خرا تیفور کردن
ایضا غم لیلة و الحر شدة من النفس یاخذ کان اذا غم و بالقلم پوشیدن غم و گیر ابر دم تیره روز بالفتح غم یوم دریا تنگ و غمة علیکم امرکم یکن لا ثم
شبهة از الهلال و غم مثل اغمی تعمیم [illegible] علیه الخبر غم عمائم جماعت تیفور بند بالکسه عمامة کذلک و غمة عمی و لیلة المعد [illegible] سماء
تغار پیشانی موی فتن بفتحتین غمم شدن ناک ابر اغمام یکی غمامة ابر بالفتح غمام ممدودة بالفتح الغمار و بالضم و الفتح الغمی همنا یقال [illegible]
غمنت شدن پوشیده العمام پوشانیدن تغیم موضعی الغیم را شده سطبر گرم شیر و ماند خشک تر علف منه غمیم نعت [illegible] کا عع
یقال جمیعا علیهما و الاناث و الذکور علی تقع للجنس موضوع مونث هو و گوسپند بفتحتین غنم اغتن تا بید سخن تغنغم [illegible]
غنیمة [illegible] الهاء ادخلتها صغرتها فاذا ذکرنا ما جمیع فی کالغنم الابل لکا [illegible] ان بنت [illegible] اقلت واذا [illegible]
اغتنام و غنیمت تغنیم تغنیم ای کذا ای غاتیک کذا تفعل ان عناما یقال و کافه عع گرفتن غنیمت [illegible] حاصل [illegible]
اغنم القوم بمعنی کله و غنیمت و تغنمت و غنیمت را اغامت ابر غنیم تغلب از درجی بالسکون غنم شتری [illegible] تغنم
[illegible] بوده از بالان و رحل کردن تر فراخ تفئیم آم افئام الفاء فصل منه نعسان غیمی غیمان فا که عع دردن گرمی و تشنگی غیم
[illegible] من لفظه لا واحد له احد مردم گروه فئام بفتحتیهما عع العشب من ملأفاه البعیر فآم کذلک پیه آگنده بعیر و مفاد مفاد رحل
اللیل من افحموا یقال ظلمة العشاء فحمة مثل فحیم بحرکت دو قد یکی فحمة انگشت فحم جماعت قوم درکشند هودج بر که کلیم و بلاهم فیام [illegible]
شود سیری از آن چند کودک گریستن بعضها فحام فحوم و اسود ای فاحم شعر گردن سیاه ایضا تفحیم الکذلک فحمة و فحمة اول از [illegible]
[illegible] خصومت در حجت گردانیدن خاموش افحام لحجته صونه فی لما ای فحم حتی الکبش اثغا یقال بفتحتیهما عع شدن زنگ سیاه ایضا فحوم
الماله لی حرف و اشتن بزرگ تفخیم القدر عظیم ای فخم رجل بضمهما عع شدن و بر سطبری بالفتح فخامة حجت و سخن از ماندن فرو العی [illegible]
صنیع مقدام تو کردن سیر انگشت جامه را افدام بجوس بند دهان و الیضا بتلة و التشدید بالفتح فدم ریق ابریق سر پوش بالکسر افدام [illegible] منطق خواندن
مصدر فدامة لنکاج فدم رجل فا که عع دهان بند نهادن دهن را فدام خور ساختن سر پوش تفدیم پوشیده سر خورهای [illegible] مشبع [illegible] ای فدم
یحجم استغرمة ابن یا الحجاج الملک عبد کتب فرح من کرد تنگ استفرام کنند تنگ را دان فرج زنان الخ فرم فرمة بیات [illegible] بزرگ صورت مرد و عظم فدم منه
ای کیسان ابن قال ایضا سخنار ای الفرای ذکر و فرار و اهو الا بالتحریک فعلار الکلام فی بیس ثعلب قال مضعی بالتحریک قرار [illegible] بکردن افرام البیت
ورة غرضه الناس مدة ممقصورة مد بها و فیه الدیه بسیت فرار و شعر و نهر المثل فی التحریک یسوغ کما الحلق جف المکار کنا ماجر فا سحنار و [illegible]

ونظیر الخمرای فی باب الفعر فرزوم بضمتین کنده موزه دوز قرطوم بالضم یعنی موزه خفاف تقرطمه فسیحم بالضم فراخ سینه میم مده فصم شکستن
بی جدا شدن عع فاکه یقال فصمته فانفصم وتفصّم قوله تعالی لا انفصام لها ای لا انقطاع لها فصم السطر ای قطع یعنی اسیا دور افصمت الحمی کذلک فطام بالکسر از شیر باز کردن
کودک را عع فاکه فطیم کودک از شیر باز شده فطم بضمتین جمع عجب از ایستادن از عادت یقال فطمت الرجل عن عادته ناقه فاطم ناقه برکشیده سال بچه را
از وی باز کنند فاطمة مؤنث منه ونعت بتول بنت رسول الله صلی الله علیه وسلم فطم بریدن رسن را فعم آکنده یقال ساعد فعم کعابة فعومة مصدر منه
عع بضمهما انعام آکنده کردن و پر کردن انعم المسک والعود البیت بریحه وانعمت الرجل ملأته غضبا یقال وجدت فغمة الطیب ای ریحه وفغمتنی الطیب اذا سد
خیاشیمک عع بفتحهما فغم الورد وتفغّم ای تفتّح وفغمه ... قبله وفاغمه کذلک فغم بالتحریک الحرص یقال فغم بکذا ای اولع به وحرص علیه کلب فغم ای
حریص فقم بالضم ... وفی الحدیث من حفظ ما بین فقمیه ای ما بین لحییه فقم بالتحریک آن اناهای پیش زیرین بیرون بودن عع کافه افقم نعت منه فقما
مؤنث افقم ایضا کار کنند تفاقم کلان شدن کار مفاقمه مجامعت کردن فقیم بالتصغیر حی از بنی کنانه والنسبة الیهم فقمی کهندلی فیلم بزرگ فیلم ا
واسعه فیلم البینا شانه فلقم فراخ فلهم اندام پیش زن با کوی یا فندگان فم دهان اصله فوه نقصت منه الهاء ولم تحتمل الواو الاعراب لسکونها وعوض
منها المیم فاذا صغرته او جمعته رددته الی الاصل قلت فویه وافواه فمی فموی منسوب الیه وفی التثنیة فمان ... فم مخففا ورایت فما ومررت بفم ومنهم من
یضم الفاء علی کل حال ومنهم من یکسرها ومنهم من یعربها علی وجه آخر فتقول هذا فم ورایت فما ومررت بفم وقد تشدد المیم فی الشعر فوم بالضم سیر مثل ثوم وگندم و
هرگیاه ... خوشه دانه سیه ... فوم ایضا ... یقال فوموا لنا ای اختبزوا فیوم بالفتح والتشدید ... از مصر فهم قبیله ودانستن فهامیة کذلک
عع کافه فلان فهم نعت منه واستفهمنی الشیء فافهمته وفهّمته تفهیما تفهم اندک اندک دریافتن فصل القاف قام بالفتح گروه قثمه بالضم نوعی از
رنگها اقثم بدان رنگ اقثمام بدان رنگ شدن و باز اقثم الریش واسود قاتم وقاتن ایضا بالنون وقاتم الاعماق ای مغبر النواحی قثم
له من المال ای عطاه دفعة من المال جیده عع فاکه مثل قذم وغذم وغثم وقثم ... نام مرد معدول عن قاثم وهو المعطی ایضا ...
... قثام مثل قطام مؤنث منه ویقال للامة قثام کما یقال ... قثم بسیار عطا وبسیار خیر قثوم مثله ویقال ایضا فی الشه قثم واقثم
قحم ... مثل قحل اقحوم خویشتن در کاری افکندن بی اندیشه عع فاضه قحمه بالضم هلاکت جا و تنگ سال سخت قحم الطریق ... دشوار
راه ... اهل البادیة ای اجدبوا فدخلوا بلاد الریف اقحام در افگندن سخت یقال اقحم فرسه النهر فانقحم واقتحم النهر ایضا دخله قوله تعالی فلا
اقتحم العقبة ... بفتح الحاء البعیر الذی یربع ویثنی فی سنة واحدة فیقحم سنا علی سن تقحیم در آوردن چیزی در چیزی بی اندیشه واندر خلق سبع الراء قحمه
عینی ... تقحام ... مخل که بسوی باده رود و بی آنکه رها کنند او را قدوم مقدم از سفر آمدن عع کافه ویقال وردت مقدم الحاج
تجعله ظرفا وهو مصدر ای وقت مقدم الحاج قدم بالضم پیش شدن عع فاضه قوله تعالی یقدم قومه یوم القیامة قدم کافه دیرینه شدن عع بضمهما قدم
نعت منه تقادم مثله ویقال قدیما کان کذا ... وهو اسم من القدم جعل اسما من اسماء الزمان ومعنی قدما بضمتین القدم لم ینثن اقدام ... آمدن
وشتافتن ... یقال اقدم ... الفرس قدمه قدمه مثل ... قدم من ... یعنی پیش در آمد قوله تعالی لا تقدموا بین یدی الله ورسوله قدم ...
پیشی یا اقدام ... یقال لفلان قدم صدق ای اثره حسنة وکذلک القدمة بالضم ویقال مشی القدمیة ای تقدم رجل قدم فاکه ای متقدم
مقدام مقدامة بالکسر ... ویقال ضرب فرکب مقادیمه اذا وقع علی وجهه ... تقدم وتقدم بمعنی ویقال هو یجری المقدم بالضم الی جری عند
الاقدام لمقدم العین بکسر الدال ... الی الانف یعنی گنج چشم که موخرها الی الصدغ یعنی دنباله چشم ویقال المشطها المقدمة وهی مشطة قوادم الطیر مقادیم
ریشه یعنی پرها ... از بال ... وهی عشر فی کل جناح الواحدة قادمة وهی القدامی ایضا قادم الانسان سه قیدوم الجبل انفه ومن کل شیء صد
و وجه مقدمة نقیض موخرة مقدمة الجیش بکسر الدال ... تقدمیة بضم التاء والدال ... الیاء اسم فی التقدم پیش شدن یقال مضی
القوم التقدمیة ... قدوم بالیا نام مرد قدام بالضم والتشدید پیش قدیدمة وقدیدیمة مصغرة ... باز آیندگان از سفر قادمان ...

ودر بیان پیش قادمی الرحل وفیه ست لغات مقدم ومقدمة بکسر الدال مخففة ومقدم ومقدمة بفتح الدال مشددة وقادم وقادمة وکذلک هذه اللغات
کلها فی آخرة الرحل قدوم بالفتح پیشه قدم بضمتین عع جا وجمع القدم قدام وقدم جائی قدم مثال نجف سخت تیز رو تقدم ای اسرع وقدمت له من المال
قشمت ورجل وقدم مثل قیم ورجل قدم مثال خضم اذا کان سید ایعطی الکثیر من المال ویا خذ الکثیر مقرم بفتح الراء شتر گرامی که بروی بار نکنند بجهت کشنی از بهر
اورا جهت آنکه فربه شود وبکشد اورا یقال قرمته فهو مقرم قرم مثله ومنه قیل لسید القوم قرم مقرم تشبیها بذلک قرمة قرامة بالضم پاره چرم بریده که از بینی
شتر او نگان باشد بجهت نشان یقال قرمت البعیر وهو مقرود قرم قروم نخست خوردن آمدن کودک بچه بسکو عع فاضه تقرم مثله قرامة بالضم آنچه سوخته بر تنور
مانده وعیب قرم بالتحریک آرزوی گوشت آمدن مردم را عع کافه صلته بالی قرام بالکسر پرده با نقش مقرم مقرمة مثله ویقال اقرم بکر فلان قبل اناه ای صار
قرما قردمانی بضمتین زره دلی قردمانی قبای آژده یخته آکنده بجهت حرب یقال هو شعالیل بقردمة بکسر القاف وسکون الحاء ای تفرقوا قردم بضمتین
تخته کفش وزان قرشوم بالضم کنه بزرگ قرطم تخم عصفر قرطم مثله مقرقم بفتح القاف کودک شیرزده قرزم بالتحریک فرومایگی وفرومایگان یستوی فیه
الواحد والجمع الذکر والانثی لانه فی الاصل مصدر وتقرقم ارد المال والشاء قرمة قرام بالکسر فرومایگان قسم بخش کردن عع فاکه تقسیم موضع آن یقال قسمت
الشئ فانقسم واندازه کردن ونوبت میان زنان نگاه داشتن تقسیم بالکسر نام مردی قسم بالکسر بهره قسم بفتحتین سوگند مقسم بالضم مثله وایضا موضع القسم قسمت
حلفت یقال الصلة من القسامة وهی الایمان تقسم علی الاولیاء فی الدم قسمة بفتحتین وکسر روی قسام بالفتح خوبی عع بضمها یقال هو قسیم الوجه
ومقسم الوجه بالتشدید قسام ایضا شدت گرما ودلکی مقسم بالکسر محسن ویقال قاسمه احلف له قوله تعالی وقاسمهما انی لکما لمن الناصحین قاسمه المال
وتقاسماه واقتسماه بخش کردن الاسم القسمة وتقسمهم الدهر ای فرقهم فتقسموا ای تفرقوا متعد ولازم والتقسیم التفریق واستقسم طلب القسم بالازلام
قوله تعالی وان تستقسموا بالازلام قسامی بالفتح آنکه جامه را درنورد قشم خوردن وکفانیدن نی بجهت باشن عع فاکه وقشمت الطعام اذا القیت
منه الردی ما اصابت الابل منه مقشما بالفتح ای لم تصب ما ترعاه قشم بالکسر تن وگوشت یقال رایته قد ذهب قشمه ای ما علاه قشم بفتحتین غوره و
ارچه وخرآن که بدان مزه گیرند ویقال رماد التمحل القشام بالضم اذا انتقض ما علیه لسبر ام قشامة باقی مانده خوان قشام ایضا نام مردی قشعم بالفتح گرس
پیر ومرد پیر نام قشعم مرگ وبلا قشعمان بضمتین کرکس نر بزرگ قصم شکستن جدا عع فاکه انقصام لازم منه تقصم کذلک اقصم نیمه دندان شکسته اقصما
نرشاخ شکسته قصمة بالکسر پاره شکسته جدا شده قصمة بالفتح پایه نردبان رجل قصم که سریع الانکسار قصم منافه مثال قشم آنکه هرچه ببیند پاره پاره کند قصیمة
ریگ تو ده با درخت قصیم جماعت قیصوم گیاهی قضم خوردن ستور علف را وخاییدن وخوردن چیزی خورد کو ریزه که بکرانهای دندان کفانیده شود عع
کافه ویقال ما ذقت قضاما بالفتح ای شیئا قال اعرابی ان هذه بلاد مقضم ولیست ببلاد مخضم والخضم اکل بجمیع الفم والقضم دون ذلک قولهم یبلغ الخضم
بالقضم ای ان الغایة البعیدة تدرک بالرفق قضم بفتحتین جمع قضیم هو الجلد الابیض الذی یکتب فیه وقضیم ایضا علف استور وجو قضمت الدابة ای علفتها
القضیم قطم کشتم روزگار بر آمده با دردها فرو ریخته ونی مضاربه قضم بالتحریک انکسر قطم گزیدن وچشیدن عع فاکه قطم بالتحریک تیز شهوت آرزوی
گوشت رجل قطم که ای شهوان اللحم والجماع ویقال قطم الفحل الی الضراب وقطم الصقر الی اللحم قطامی بالضم لقب شاعری وچرغ وبالفتح ایضا کذلک مقطم
بفتح الطاء کوهی بمصر قطام نام زنی واهل الحجاز یبنونه علی الکسر فی کل حال واهل نجد یجرونه مجری ما لا ینصرف وقد ذکرناه فی رقاش فی باب الشین
واقعمته الحیة ای لدغته واقعم الرجل ای اصیب بداء یقتله قعم بفتحتین کژی بینی قلم ناخن چیدن عع فاکه تقلیم کذلک للمبالغة قلامة بالضم چیده
ناخن مقلوم الظفر ضعیف کلیل الظفر مثله قلم بالتحریک خامه تراشیده وتیر قمار وکارد فرنر گوسفند وجز آن اقلیم بالکسر هفت اقالیم جماعت قلام بالضم
والتشدید ونوعی از شور گیاه مقلم بالکسر غلاف قضیب شتر مقلمة قلمدان مقالم الرمح کعبها نیزه بومقلمین بفتحتین نوعی از جانوری
که در روم خیزد وتیلوتن الوانها للعیون قلحم بالکسر کلان سال میم زائده وذکر فی باب الحاء قلنذم بفتحات جای
بسیار آب قلهذم دریای بزرگ وایضا سگ قمة بالکسر بالای مرد یقال فلان حسن القمة والقامة والقومیة

بمعنی وگروہی از مردم قیامۃ کذلک قماسیر وبالاہرچیز قیمۃ لبہای گاو وگوسفند ومانند آن و بالفتح لغۃ در جاروب قمت البیت ای کنست ع فاضیہ قمامۃ
بالضم خاک روبہ تمام حاجات قیمتہ خشک قمت الشاۃ من الارض واقتمت ای اکلت من القمۃ ثم یستعار فیقال قمّ الرجل علی نحوں قمۃ ای کلہ کلا فہو جاحم
وقم الفحل الابل ضربہا کلہا حتی قمّت ویقال شد الفرس علی الحجر فتقمقمہا یعنی سخت کرد برما دیان برآمد ہو تقمقم ای تتبع القمامات وتقمقم اللہ عصبۃ ای جمعہ وقصیہ
تمقمۃ بضمتین کناسۃ وفی المثل علی ہذا دار القمقم ای الی ہذا صار معنی الخبر یضرب للرجل اذا کان خبیرا بالامر وکذلک قولہم علی یدی دار الحدیث والجمع قماقم
ویقال سید قماقم بالضم مہتر با خیر قمقام دریا و مہتر و کار بزرگ و عدد بسیار قمقان بالضم مثلہ وکنہ ریزہ و نوعی از پشم قمقامۃ یکی قنمۃ بفتحتین بوی زرعن
وچرش و زیت یقال لہ بوئہ کیمنۃ وبدی من النزلیت قنمۃ وقنم سقاہ ای ہمہ بوی گرفت ع کافہ وقنم الجوز تباہ شد فہو قانم ای فاسد والاقانیم الاصول
واحدہا اقنوم **قوم** گروہ از مردان نہ زنان قولہ تعالی لا یسخر قوم من قوم وقولہ تعالی ولا نساء من نساء وربما دخلت النساء فیہ للتبعیۃ اقوام جماعت
اقاوم جمع الجمع وہو یذکر ویؤنث لان اسماء الجموع التی لا واحد لہا من لفظہا اذا کانت للآدمیین یذکر ویؤنث مثل رہط ونفر وقوم قولہ تعالی
وکذب بہ قومک وقال تعالی کذبت قبلہم قوم نوح ذکر وانث ولم یدخل الہاء فی تصغیرہ یقال قویم ورہیط ونفیر ویدخل الہاء فیما یکون لغیر الآدمیین
مثل الابل والغنم لان التانیث لازم لہ وقام الکلام فی غنم قیام بالکسر برخاستن ع فاضہ قومہ یکبار خاستن و در اشارات میان رکوع وسجود قام
بامرکذا وقام الماء ای جمد وقامت الدابۃ ای وقفت من الکلال وقامت السوق ای کسدت وقال الفراء قامت السوق نفقت و قادیۃ المصلی
وغیرہا برابری کردن وتقاوم وہوافی الحرب اقام بینہم بعض قامۃ آرام کردن بجای رالہاء عوض من عین الفعل لان اصلہ اقوام
وپیوستہ برپا داشتن قولہ تعالی یقیمون الصلوۃ ای یواظبون علیہا مقامۃ بالضم مثلہ و بالفتح مجلس وگروہی از مردم مقام بالفتح و بالضم قد یکون لما
واحد منہا بمعنی الاقامۃ وبمعنی موضع القیام لانک اذا جعلتہ من قام یقوم فمفتوح وان جعلتہ من اقام یقیم فمضموم لان الفعل اذا جاوز الثلاثۃ
فالموضع مضموم المیم لانہ مشبہ ببنات الاربع نحو دحرج یقال ہذا مدحرجنا وقولہ تعالی لا مقام لکم بالضم ای لا اقامۃ لکم وبالفتح ای لا موضع لکم وقولہ
تعالی حسنت مستقرا ومقاما ای موضعا قیمۃ بالکسر از ہر چیز قیم کافہ جماعت اصلہ الواو لانہ یقوم مقام الشی قومت السلعۃ واستقمتہا ثمنتہا
کردم خرت استقامۃ راست ایستادن قولہ تعالی فاستقیموا الیہ ای فی التوجہ الی اللہ تعالی دون الآلہۃ وقومت الشی فہو قویم ای مستقیم وما اقومہ
شاذ وقولہ تعالی وذلک دین القیمۃ انما انثہ لانہ اراد بہ الملۃ الحنیفیۃ قوام بالفتح ستی قولہ تعالی وکان بین ذلک قواما وبالضم مردہ قومیتہ
مثلہ قوام الامر بالکسر نظامہ وعمادہ یقال فلان قوام اہلہ وقیامہم وہو الذی یقیم شانہم ومنہ قولہ تعالی ولا تؤتوا السفہاء اموالکم التی جعل
اللہ لکم قیاما وقوام الامر ملاکہ الذی یقوم بہ و بالفتح ایضا قامۃ بکرہ دلو یا تمام ساختہ ذی قیم کافہ جماعت مثل تارہ وتیر قامۃ الانسان
بالای مردم ویجمع علی قامات وقیم مثل تارات وتیر قائم السیف وقائمتہ قبضہ تیغ قائمۃ ایضا یکی از چہار دست و پای ستور قوائم جماعت معوم
چیلی کہ آنرا گیرند در سر ایلیج قوام بالضم بیماری در قوائم ستور قیوم نامی از نامہای عزوجل وقرأ عمر رضی اللہ تعالی عنہ الحی القیام وہو لغۃ فیہ لیوم القیمۃ
روز رستخیز **اقتام** نا بیستن از طعام وکسی اقتمت السماء اذا اقشع الغیم عنہا **فصل الکاف** کتم کتمان نہان داشتن ع ق
اکتتام کذلک تکتیم مبالغۃ فیہ استکتام نہان داشتن خواستن مکاتمۃ سر خود را نہان داشتن از کسی یقال کاتمنی سرہ سر کاتم ای مکتوم
سحاب مکتتم بالکسر ای لارعد فیہ رجل کتمۃ مثال ہمزۃ نیک نگاہدارندہ ویقال الفرس اذا اضاق منخرہ عن نفسہ قد کتم الربو ویقال منخرہ وامع لا یکتم
الربو کتوم بالفتح کمان سوفار ناکردہ ناقۃ کتوم آنکہ وقت برنشستن بانگ نکند خرز کتیم وسقاء کتیم ودرزیدہ مشک کہ آب از وی بیرون نیاید کتم
بفتحتین گیاہی کتمان بالضم نام کوہی کتامۃ قبیلۃ **اکتام** برکردن مشک اکتم فراخ شکم وسیر شکم اکتم باز داشتن از کاری ع فاضیہ اکتم المعنا
نام مردی کدم گزیدن ع فاضہ وکہ درخستن با بن دندان گزیدہ کدامۃ باقی ہر چیز کہ خوردہ باشند ویقال بالبعیر کدمۃ اذا لم یکن
بہ اثرہ ولا داشتم کرم بالتحریک جوانمردی ومردمی وعزیزی نقیض لوم ع بضمہا فہو کریم وہم کرام وکرام

وهن کرائم و یقال رجل کرم وهم وهی وهن کرم ایضا علی المصدر وکرام بالضم مثل کریم فاذا افرط فی الکرم یقال کرّام بالتشدید کرامون جماعت والکرم الصفوح
وکرم السحاب اذا جاء بالغیث و یقال فی التعجب ما اکرمه وهو شاذ و یا مکرمان بفتح الراء نقیض یا ملامان کارمة فکرمته اکرمه ای فاخرته فی الکرم فغلبته فیه و قری
قوله تعالی ومن یهن الله فما له من مکرم بفتح الراء ای اکرام وهو مصدر مثل مخرج و مدخل اکرم زر و جمیل یقال ای فی عنها اکرمها حسنا من لؤم و اکرومة تندسر من کرمة
بضم الراء بزرگی مکارم جماعت ارض مکرمة زمین صالح مر نبات را مکرم کذلک قال الکسائی لم یجئ مفعل للمذکر الا حرفان نادران لا یقاس علیهما مکرم
ومعون و قال الفراء هو جمع مکرمة و معونة اکرومة زمین کرم کالعجوبة من عجب تکرم کرم نمودن بتکلف اکرام گرامی کردن تکریم مثله و فرزندان
کریم آوردن والاسم الکرامة وهی ایضا سرپوش خم استکرام بزرگواری بدست آوردن و چیزی نفیس گرامی پیدا کردن فی المثل استکرمت فاربط کرم
کوتاه سطبر گردیدن و دو دمیان کوتاه و دویدن خر کردن مثله کرزم کرزن تبر کرزیم کرزین بکسرتین فیهما مثله کرکم بالضم زعفران کرکمة قطعة منه کرزم
بدندان پیش شکستن عع فاکرم بفتحتین کوتاهی و سطبری بینی و انگشتان یقال فرس اکرم و انف اکرم و ید کزما کروم بالفتح ناقه که دندان نیش
نماند از پیری کسم شکستن مالیدن و پاک کردن چیزی خشک را عع فاکسیوم علف خشک بسیار خیل کاسم مکادیر کب بعضها بعضا من الکثرة ابو کسیوم
الحبشی صاحب الفیل کشم بفتحتین نقصان در خلقت و حسب رجل اکشم نعت منه یقال جدع جانبیه و افی و آخرها بالکشم اذا کان ابوه حرا و امه امة کشم از بن
بینی بریدن عع فاکظم خشم فرو خوردن رجل کظیم فرو خورنده غیظ مکظوم فرو خورده کظیم ایضا کلیدان کظوم بالضم خاموش بودن عع فاکعم
واز نشخوار باز ایستادن شتر یقال ای الابل کظوما الجرّة و قوم کظم ای ساکتون و یقال اخذت بکظمه ای بمخرج نفسه کظائم جماعت کاظمة موضعی
کظامة بالکسر جای پهلوی جاهی که آب براه بردن یکی باشد و حلقه سر عمود ترازو که رشته بر وی نهند و لی که بر سر های تیر زنند و دوالی که بر کمان بندند
کعام بالکسر بند بر پوز شتر یقال کعمت البعیر فهو مکعوم و کعمت الوعاء اذا اشددت راسه کعمه الخوف فلا یرجع مکاعمة بوسه دادن یقال کعمها و کاعمها
اذا التقم فاها فی التقبیل کلام سخن با فائده یقع علی القلیل و الکثیر و قیل فی حد الکلام انه صفة یتمکن بها الحی من الاعلام فی نفسه تارة بواسطة اصوات
المقطعة و تارة بواسطة الکتابة و تارة بواسطة الاشارة کلمة فاکه یک سخن کلم کلمات جماعت کلمة بالفتح والکسر و سکون ۲ کذلک ثلث لغات مثل کبد و کبد و کبد
و یک قصیده تمام تکلیم هم سخن تکلم کلام بالکسر التشدید سخن گفتن مثال کذبته تکذیبا و کذابا و یقال تکلمت کلمة و بکلمة و کالمته ای جاوبته و یقال کانا متصارمین فاصبحا
یتکالمان ای لا تقل یتکلمان ما احد متکلما بفتح اللام موضع کلام کلمانی بالفتح و الکسر سخن گوی فصیح کلم بالفتح خستگی و خسته کردن کلوم کلام خستگیها یقال
کلمه کلما و قری قوله تعالی اخرجنا لهم دابة من الارض تکلمهم ای تجرحهم تکلیم ایضا جراحت کردن کلمة الله نام عیسی علیه السلام کلثوم بر گوشت روی
و بسیار کلثمة گوشت گرد آوردن روی امراة مکلثمة نعت منه ام کلثوم نام زنی کمه بالضم آستین الحمام کممة جماعت کمة بالضم کلاه گرد کمامة بالکسر غلاف
شکوفه کمام اکمة اکمام جماعت اکامیم جمع الجمع کمت النخلة فهی مکمومة و کم الفسیل اذا استر بشیء فهو مکموم و یقال اکمت النخلة و کممتا ای اخرجت اکمامها
کمام کمامة بکسرهما اسیانا یکم به فم البعیر لئلا یعض کممت بپوشیدم سر خم را و اکممت القمیص جعلت له کما تکمکام بالفتح گرد آمدن کم جند و هو اسم ناقص مبنی علی
السکون و له موضعان الاستفهام و الخبر تقول فی الاستفهام کم رجلا عندک نصبت ما بعده علی التمیز و فی الخبر کم درهم انفقت ترید الکثیر خفضت ما بعده کما تخفض
برب لانه للتقلیل و هذا للتکثیر و ان شئت نصبت ما بعده و ان جعلته اسما ما شددت آخره و صرفته فقلت اکثرت من الکم و هو الکمیة کومة کومه بزرگ تن سب
و مانند آن برباد یان عع فاضنه کومة بالضم من تراب مثل صبرة من طعام یقال کومت کومة اذا جمعت قطعة من تراب و رفعت راسها کوماء ناقه
بزرگ کوهان کوم بالضم گله از شتر کیمیا بالکسر آمیز زر و سیم سیف کهام بالفتح کند سان کهام کذلک فرس کهام کاهل رجل کهام و کهیم
مردکلان سال قوم کهام ایضا الکهم بصره ای کل و رق فصل اللام لئیم ناکس بخیل لوم بالضم مصدر منه عع فاضیها ملامة و لائمة
علی مفعلة و فعالة کذلک یقال للرجل یا ملأمان خلاف یا مکرمان تلام ملام بالقصر و المد آنکه عذر ناکسان خواهد الام کاری
کردن که بآن ناکس خوانند لؤمة بالضم ساختگی آباج و آنچه از متاع خانه بعاریت نه دهند از نعیم آن لامة زره لؤم جماعت و ملئم

ایضا لوم کذلک استلام پوشیدن زره لأم بالتشدید زره ورا مدرع لام نام مرد لوام بالضم تیرے که پرہا راست گرد تیر و منه لأمت السهم لأما و سهم لأم ای
علیه ریش مثل یقال لأمت الجرح والصدع استوار کردم جراحت را و کف شیر کردم کفشکے را التئام کف شیر گرفتن و سر استوار کردن جراحت الملتئم نعت منه ملا
ءمة سازواری و صلح کردن میان قوم والتأم الشان ای آنچه انقطاعا ما ملائم سازوار وفی الحدیث لتزوج الرجل لمته بالضم والتخفیف ای مثله و شکله
والهاء عوض من الهمزة لثم بالکسر صلح و اتفاق میان دو کس والتلبیین ایضا لثم زدن بر سوراخ بینی عع فاضة و کسع لثم بوسه دادن
عع کافه و بالعکس ایضا یقال لثمت فاها ای قبلتها و دهان بند نهادن عع فاکه یقال لثمت المراة لثم لثما والتثمت وتلثمت اذا شددت
اللثام وهی حسنة اللثمة و کوفتن شتر سنگ را بسپل خف و ملثم الذی یصک الحجارة به شکستن و خون آلود کردن سنگ سپل شتر را الملثوم نعت منه
لثم بالضم جمع لاثم لثام بالکسر دهان بند لجام بالکسر لگام فارسی معرب و آنچه بوقت حیض بندند زنان و فی الحدیث تلجمی ای شدی لجام و یقال جا
فلان وقد لفظ لجامه اذا انصرف من حاجته مجهودا من الاعیاء والعطش ملجم نام مردے لحم گوشت لحمة اخص منه لحام لحوم لحمان بالضم جماعت لحمه
بالضم خویشی و پود کرباس و هو بضم و بفتح و گوشت صید بازگر که او را خورانند ملحمة فتنه و حرب بزرگ و استلحم الرجل ای حزنته العدو فی القتال
ملحم بالضم نوعی از جامها متلاحمة شجه یعنی شکستگی که بگوشت رسیده باشد رجل ملحم ای مرزوق من الصید ملاحمة بر چفسانیدن دو چیز را با هم لحم
لام کشنده والفتل لحم بالعوم ای ملتصق لحیم کشته و قد لحم ای قتل و گوشت ناک و منه لحم الرجل بالضم فهو لحیم و لحم بالکسر اشتهی اللحم فهو لحم
لحمت القوم ای اطعمتهم اللحم الحام کذلک لاحم نعت منه و ایضا ذو لحم مثل تامر و لابن لحام گوشت فروش لحمت العظم الحمه بالضم
اذا عرقته التحام ساکن شدن ستور و گلی را العوض کسی شد نام دادن و پود کردن جامه را و فی المثل الحم ما اسدیت ای تمم ما ابتداته و با گوشت
بسیار شدن مردم و دانه آگنده شدن خوشه و شدت کردن بجرب یقال الحمت الحرب فالتحمت و سر استوار کردن جراحت الخم حی از یمن لخمه
بالضم نوعی از ماهی یقال هو الکوسج لدم صدا از سنگ چون آنکه بر زمین افتد و دبی کردن جامه را تلدیم مثله ثوب ملدم و لدیم ای مرقع و زدن
عع فاکه و فی الحدیث والله لا اکون مثل الضبع تسمع اللدم حتی تخرج فتصاد فهو لادم و قوم لدم نعت منه مثل خادم و خدم و در زدن کوهاج اکف دین تا
بر سنگ و ... التدام اضطراب کردن و سینه زدن زنان نوحه لدام بالکسر پاره دربے کردن بر جامه و موزه تلدم کهنه شدن جامه و موزه و در پے کردن جامه پاره زدن بر موزه لام
شعر ... الدمت علیه الحمی ای دامت ملدم بالکسر کنیت تب ملدم الفدام ... گران استخوان و سنگ که دانه خرما بوی کوبند بجهت علف ستور ملدام مثله لدم بالتحریک حرمتها
خویشان و تقول العرب اللدم اللدم اذا رادوا التوکید المحالفة ای حرمتنا حرمتکم و بیتنا بیتکم لا فرق بیننا لذم لازم بودن بجای عع کافه و شکفت بودن چیزی
کسی را یقال لذم به الشی ای اعجبه اللذام ترغیب کردن کسی را یقال الذم به ای اولع به فهو ملذم به و لازم گردانید الی لزوم بالضم لازم بودن چیزی را عع کافه
یقال لزمت الشی و لزمت به و لازمته لزاما و ملازمة لزام ایضا ملازم و یقال صار کذا و کذا ضربة لازم لغة فی ضربة لازب التزام در گردن کسی کردن کاری را
الزام ستیزیدن و نیز کردن یقال الزمه الشی فالتزمه یقال سبیته تکون لزام مثل قطام ملزم بالکسر نوعی از دست افزار سوزن گر د صیقلے لطم طپانچه
زدن عع فاکه و فی المثل لو ذات سوار لطمتنی قالته امراة لطمتها من لیست بکفو لطیم اسپ سپید رو و ایضا یک رو سپید و منه یقال لطم الفرس
مجهولا فهو لطیم و ... ملطم شد ... و آنکه پدر و مادر او مرده باشد و شتر بچه سهیل دیده یقال انه فصیل اذا طلع سهیل اغذه الراعی و قال له انی سهیلا
والله لا تذوق عندی قطرة ثم یلطمه و ینحاه و نیز اسپان بان لطیمه ستور که بار و رخت عطر و بزاز بر دارد تا شده و بازار عطاران لطیمة المسک طبله مشک
و یقال انه لطیمة و لاطمه فتلاطما التطام برهم زدن موج تلعثم الرجل فی الامر اذا تمکث و تانی و فی ... تخلیل تحل عنه و تبصره لغام بالضم کفک دهان
شتر ملاغم گرد اگرد دهان و بینی تلغمت بالطیب اذا جعلته فی الملاغم و یقال فی جواب فی لک منے المسیر تلغموا یوم السبت یعنی ذکر وه و استنفاقه من لغم ... حرکوا املاغمهم قال
الکسائی لغمت اللغم اذا اخبرت صاحبک بالشی لا تستیقنه لغم مصدر منه عع فاکه لغیم بفتحتین لفام بالکسر روبند یقال لفمت المراة وجهها بلفامها ای انتقبت به و تلفمت و التفمت شددت
اللفام قال الاصمعی اذا کان النقاب علی الفم فهو اللفام و قال ابو زید تلفمت تلفما اذا اخذت عمامة علی کلیک فحسب النقاب و لم تبلغ بها ارنبة الانف و لا مارنه قال و بنو تمیم تقول فی هذا

المعنى بلثمت تلثما فاذا انتهى الى الانف وغشيه فهو النقاب لقم بفتحتين ميانه راه لقم بالتسكين وباه نه راه بستن ع فاضة التقام فرو خوردن لقمه ولقمتها بالكسر لقاو
وتلقمتها اذا ابتلعتها في مهلة ولقمت غيري تلقيما والقمته رجل تلقامة اي كثير اللقم لقمان نام حكيمي لكم مشت زدن ع فاضة ملكمة كلچه بست زبرده
لكام بالضم والتشديد كوهى ملكوم نام اسبكه لم جمع آوردن ونيكو كردن يقال لم الله شعثه اى اصلح وجمع ما تفرق من اموره ومنه قولهم ان دارکم لمومة اى
تلم الناس وتجمعهم وخوردن بخش خود و ياران خود ومنه قوله تعالى وتاكلون التراث اكلا لما اى نصيبكم ونصيب صاحبكم قال ابو عبيدة يقال لممته اجمع حتى
اتيت على آخره الماما فرود آمدن يقال الم به اى نزل به غلام ملم نزديك بلوغ ع وفي الحديث ان مما ينبت الربيع ما يقتل حبطا او يلم اى يقرب من
ذلك وگناه صغيره كردن ومنه قول من قال شعر ان تغفر اللهم فاغفر جما ؛ واي عبد لك لا الما ؛ لمم بفتحتين زلت ونزديكى بگناه قوله تعالى الذين يجتنبون
كبائر الاثم والفواحش الا اللمم ونوعى از جنون رجل ملموم اى به لمم اى جنون لمة ايضا الجنون يقال اصابته من الجن لمة وهو المس وچيزى
اندك ويقال اعيذه من حادثات اللمة فيقال هي الدهر والشدة والشدائد الفراء شعر على صروف الدهر او دولاتها ؛ يدلننا اللمة من لماتها
لمة واقعة ونازلة كلها بمعنى لمات جماعت لامة حشم خدم يقال اعيذه من كل هامة ولامة لمة بالكسر موى سر جماعت لمام كذلك ويقال
زرته لماما يعنى گاه گاه ململمة الفيل خرطومه وكتيبة ململمة وملمومة مجتمعة مضمومة بعضها الى بعض صخرة ملمومة وململمة مستديرة صلبة يلملم والملم
ميقات اهل يمن درحج لم نه وهى حرف نفى لما مضى وهى جازمة تقول لم يفعل ذلك تريد انه لم يكن ذلك الفعل منه فيما مضى من الزمان وكذلك
لا ولن حرفان للنفي الا ان لم نفي لقولك فعل ولا نفي لقولك يفعل ولم يقع الفعل منه وما نفي لقولك هو يفعل اذا كان في حال الفعل ولن
نفي لقولك سيفعل ولما ايضا حرف الجزم والم والما كذلك ولما اصله لم وما وهي نفي لقولك قد فعل تقول للرجل قد مات فلان فيقول لما يمت
وهو يقع موقع لم يقال اتيتك ولما اصل اليك اى لم اصل اليك وقد يتغير معناه عن معنى لم فيكون جوابا وسببا لما وقع ولما لم يقع تقول
ضربته لما ذهب ولما لم يذهب وقد يختزل الفعل بعده تقول قاربت المكان ولما تريد ولما ادخله اى يجوز ان يختزل الفعل بعد لم واما قوله
تعالى وان كل لما ليوفينهم بالتشديد قال الفراء اصله لمن ما فلما كثرت فيه الميمات حذفت منها واحدة وقرأ الزهري لما بالتنوين اى
جميعا ويحتمل ان يكون اصله لمن من فحذفت منها احدى الميمات وقول من قال لما بمعنى الا فليس يعرف في اللغة لم چرا وهو حرف استفهام تقول
لم ذهبت والاصل لما فحذفت الالف قوله تعالى عفا الله عنك لم اذنت لهم وتدخل الهاء عليه في الوقف فتقول لمه لوم نكوهيدن ع فاض
لومة كذلك ملامة نكوهش ملاوم جماعت يقال لامه ولومه ايضا للمبالغة فهو ملوم وذلك لائم لوم جماعت لائمة لومى نكوهش لائمة كارى ملامت
ناك وزره اللائمة سزاوار ملامت شدن وملامت كردن وفي المثل رب لائم مليم ويقال استلام الرجل الى الناس اى استذم ملاومة يكديگر را
نكوهيدن تلاوم كذلك تلوم انتظار ودرنگ رجل لومة بالضم اى يلوم ولومة مثال همزة نكوهنده مثل هزأة وهزاة الاول مفعول الثاني
فاعل لام الانسان شخصه واللام حرف من حروف الزيادة وهي على ضربين متحركة وساكنة فاللامات المتحركة ثلث لام الامر للغائب كقولهم
ليقم زيد بالكسر وربما امروا بها المخاطب وقرئ فبذلك فلتفرحوا بالتاء خطابا وقد يجوز حذف لام الامر في الشعر كقوله لك الويل حر الوجه او يبك من
بكى ؛ اراد ليبك وكذلك لام المواجهة كقوله شعر قلت لبواب لديه دارها تئذن فاني حموها وجارها اراد لتأذن فحذف اللام وكسر التاء على
لغة من يقول انت تعلم ولام التوكيد فهو على خمسة اضرب منها لام الابتداء كقولك لزيد افضل من عمرو ومنها التي تدخل في خبر ان المشددة والمخففة كقوله
تعالى ان ربك لبالمرصاد وان كانت لكبيرة ومنها التي تكون جوابا للو ولولا كقوله تعالى لو تزيلوا لعذبنا الذين كفروا ولولا انتم لكنا مؤمنين ومنها التي تدخل في
الفعل المستقبل المؤكد بالنون كقوله تعالى ليسجنن وليكونا من الصاغرين ومنها لام جواب القسم وجميع لامات التوكيد تصلح ان تكون جوابا للقسم كقوله تعالى
وان منكم لمن ليبطئن فاللام الاولى للتوكيد والثانية جواب لان القسم جملة توصل باخرى وهي المقسم عليه لتوكيد الثانية بالاولى ويربطون بين الجملتين بحرف
المكسورة المشددة وذو اللام المعرض بها بمعنى واحد كقولك والله ان زيدا خير منك والله لزيد خير منك وقولك والله ليقومن زيد اذا ادخلوا اللام القسم على فعل مستقبل

او ضلوا فی آخره النون المشددة او خفیفة لتاکید الاستقبال و اخراجه عن الحال لا بد من ذلک و بحرف ان الخفیفة المکسورة و ما و هما بمعنی کقولک والله ان فعلت
و الله ما فعلت و بحرف لا کقولک والله لا افعل و لا یتصل الحلف بالمحلوف الا باحد هذه الحروف الخمسة و قد تحذف و هی مرادة و الثالث لام الاضافة و هی علی
ثمانیة ضرب منها لام الملک کقولک المال لزید و منها لام الاختصاص کقولک اخ لزید و منها لام الاستغاثة کقول الشاعر شعر یا للرجال لیوم الاربعا
اما ینفک یحدث لی بعد النهی اطرابا و اللامان جمیعا للجر لکنهم فتحوا الاولی و کسروا الثانیة للفرق بین المستغاث به و المستغاث له و قد یحذف فون المستغاث به
یقولون یا لا نما بالکسر ای یا قوم للماء ادعوکم فان عطفت علی المستغاث به بلام اخری کسرتها لانک قد امنت اللبس بالعطف کقول الشاعر شعر یا للکهول و
للشبان للعجب و کقول الاخر یا لبکر انشروا لی کلیبا * و قال بعضهم صلیا آل بکر فخفف فحذف الهمزة و منها لام التعجب مفتوحة کقولهم یا للعجب یا عجب احضر فهذا
اوانک و منها لام العلة بمعنی کی کقوله تعالی لتکونوا شهداء علی الناس ای لکی تکونوا و ضربته لیتادب ای لکی یتادب و منها لام العاقبة کقول الشاعر مصرع
فللموت تغذو الوالدات سخالها * ای عاقبته ذلک و منها لام الجحد و لام الصحب لام النفی کقوله تعالی و ما کان الله لیعذبهم ای لان یعذبهم و منها لام التاریخ
کقولک کتبت لثلث خلون ای بعد ثلث من شهر و اما اللامات الساکنة فعلی ضربین احدهما لام التعریف فلسکونها ادخلت علیها الف الوصل لیصح الابتداء
بها و سقطت اللات بالوصل کقولک هو الرجل و الثانی لام الامر اذا ابتدأت بها کانت مکسورة و ان ادخلت علیها حرفا من حروف العطف جاز فیه
الکسر و التسکین کقوله تعالی و لیحکم اهل الانجیل **لهم** فرو خوردن ع **کافه** لهم بالفتح ناقه شیر پاک و مرد سخی و اسپ نیکو لهام لشکر بسیار لهیم سختی
ام اللهیم کذلک فرس لهم مثال خضم اسپ گذرنده انا سیان شگرف و مرد بسیار عطا و قول الشاعر ع با اللهم لا ادری و انت الداری یرید اللهم ای
یا الله و المیم المشددة فیه عوض من یا و بعضا لهم لان معناه یا الله لمم بالفتح موضعی لهام و در دل افکندن و آنچه در دل افکند خدای تعالی یقال الهمه
الله و استلهمت الله لهام بمسر شستیر بیتا بانرا خوردن بچه الهزیق **لهجم** بالفتح راه فراخ کوفته و قدح بزرگ لهجم شقوز دو کردن بچیزی لهذمته برید
لهدم سنان برنده و دندان لهادم جماعت **لهزمة** در انجیدن سپیدی بسیاهی موی یقال لهزم الشیب خده ای خالطها لهزمتان کسبرتین دو بندی زیر
زنخ گوش لهزمه یکی لهازم جماعت

**فصل المیم** **موم** بالضم شمع و روغن عسل و برسام یقال میم الرجل فهو مموم ای برسم ناقه نام حرفی میم یکی از
حروف هجا **مهیم** بسکون الاخر کلمة استفهام یعنی چیست حال تو و کار تو

**فصل النون** **نامة** آواز یقال اسکت الله نامته و نامّته بالتشدید
ایضا ای نغمت و صوته نئیم ناله زرم ع **فاکه** آواز دادن کمان و شیر **نجوم** ستارگان و برآمدن نبات ستاره و دندان و شاخ
ع **فاضه** و پدید شدن هر چه از بیخ خارج و یقال نجمت و ناجمه بموضع کذا ای نبت و فلان منجم الباطل و الضلالة بفتح المیم و الجیم ای معدنه
منجم بالکسر چوبی که در وی زبانه ترازو باشد نجم ستاره و نبات بی ساق قوله تعالی و النجم و الشجر یسجدان و اسم علم پروین و در وی الف و لام لازم
باشد قوله تعالی و بالنجم هم یهتدون و یقال طلع النجم و اصل یقال لیس لهذا الحدیث نجم ای اصل و وقت معین و منه سمی المنجم یعنی وقت شناس ستاره
شناس ایضا انجام و بعدن آسمان از ابر یقال انجمت السماء ای اقلعت انجمت و رفتن ابر و باران تنجیم وقت ستاره شناسی کردن و پاره پاره گزاردن
وام را نجمه نوعی از گیاه **نخیم** رخیدن و تنحنح کردن ع **فاکه** فهو نخام نعت منه و ایضا آمر غابی سرخ و نام اسپی **نخامة** بالضم آب بینی و دهان و نخمة
ای تنخع **ندم** ندامة بالتحریک پشیمانی ع **کافه** ندم مثله و فی الحدیث الندم توبة اندام پشیمانی دادن ندمان بالفتح پشیمان ندیم همدم کذلک ندیم حریف
شراب و همنشین بزرگان ندمان مثله و جمع الندیم ندام و جمع الندمان ندامی المرأة ندمانة منادمة مصدر منه و مقلوب مداهنه کالقسی من القوس و جذب و جبذ
و ما اطیبه و ایطبه و احد و حادی و داد ما اشبهها کثیر من کلامهم **نسیم** باد نرم ع **فاکه** یقال نسمت الریح نسما و نسمانا نسیم اول باد که در بیرون گیرد
و فی الحدیث بعثت فی نسم الساعة ای حین ابتدأت و اقبلت اوائلها نسمة بفتحتین دم و دمه نسیم جماعت و فی الحدیث تنکر الغبار فمنه تکون النسمة یعنی دم
تنسم نفس زدن و دم بخود کشیدن و فی الحدیث لما تنسموا روح الحیوة ای وجدوا نسیمها و ناسمه ای شامه منسم بکسر سین سپل شتر و سپل شتر
مرغ و یقال من این منسمک ای و جهتک **منشیم** کوزه گرد هندن و حوی از رفتن گوشت و یقال دق منشمه که بوی ناک مسبت ۱

جوشش خوردن و درکار بد شدن مردم منه قولهم نشم الناس فی عثمان رضی الله عنه نشم بفتحتین درخت که از وی کمان سازند و خال خال شدن پوست گاو
و نحو آن عع کافه و هو قلیب نمش نور نشم که ای فیه نقطة بیض و سود منشم نام زنی عطاره و فی المثل اشأم من عطر منشم و دانه بلسان نظم شعر
و رشته مروارید و گروه بسیار از ملخ و ستاره سه گانه از جوزا و در کشیدن جواهر در رشته و سخن موزون و ترتیب دادن عع فاکه تنظیم مثله نظام بالکسر
رشته جواهر انتظام در کشیده و راست شدن و یقال طعنه فانتظمه ای اختله و انتظمت الدجاجة اذا صار فی بطنها بیض نعمة بالکسر دست و دسترس
و نیکی و ناز و مال و منت ایزد که کرده شود از نیکوئی در حق کسی نعمی بالضم و القصر کذلک و ان فتحت مددت فقلت نعماء نعیم کذلک و یقال ان فعلت
ذاک فبها و نعمت ای نعمت الخصلة نعم و بئس یعنی نیک است و بد است و هما فعلان ماضیان لا یتصرفان تصرف سائر الافعال لانهما استعملا للحال بمعنی
الماضی و فی نعم اربع لغات نعم بالفتح و الکسر مع سکون العین نعم بکسرتین و فتح الاول تقول نعم الرجل زید و نعمت المرأة هند و نعم المرأة هند فالرجل فاعل
نعم و زید مرفوع اما بان یکون مبتدأ قدم علیه خبره او بان یکون خبر مبتدأ محذوف کانک قلت نعم الرجل قیل لک من هو فقلت هو زید و ساقی قلت
نعم رجلا کانک قلت نعم الرجل رجلا لان فاعل نعم و بئس لا یکون الا معرفة بالالف و اللام او ما یضاف الی ما فیه الالف و اللام و یدخل ما علیه فتجمع بین
الساکنین کقوله تعالی فنعما هی و ان شئت حرکت العین بالکسر و ان شئت فتحت النون مع کسر العین تقول غسلته غسلا نعما یکتفی بما مع نعم عن
صلته ای نعم ما غسلته نعم بالضم نام زنی و نازکی و نرمی و نیکوئی خلاف بؤس یقال یوم نعم و یوم بؤس و الجمع انعم و ابؤس نعومة نرم و نازک شدن
عع بضمهما و عع کافه و عع کاضه مرکبة من بابین مثال فضل یفضل و عع بکسرهما و هو شاذ نعمة بالفتح ای تنعم و یقال نعمة و ناعمة فتنعم
رجل منعام بالکسر ای مفضال و یقال انبتت ارض فلان فتنعمتها ای اذا وافقته و یقال انعم الله علیک من النعمة و انعم الله صباحک من النعومة و انعم له ای
قال له نعم و انعم ای زاده نعم الله بک عینا ای اقر الله عینک و کذلک نعم الله بک عینا و نعمة بالضم مثل علم علمة و نزه و نزهة و نعمک عینا نعمان بضمها نام مرد
و هو نعمان بن المنذر ملک العرب نسب الیه شقایق النعمان لانه حماه نعم بالتحریک چهارپایه و احد الانعام و هی المال الراعیة و اکثر ما یقع هذا الاسم علی
الابل قال الفراء هو ذکر لا یونث یقولون هذا نعم وارد و یجمع علی نعمان مثل حمل و حملان و الانعام تذکر و تونث قال الله تعالی فی موضع مما فی بطونه و فی موضع مما فی
بطونها و جمع الجمع اناعیم و یراد به التکثیر فقط لان جمع الجمع اما ان یراد به التکثیر او الضروب نعم بفتحتین و سکون الآخر آری و هو عدة و تصدیق و جواب الاستفهام
و ربما ناقض بلی اذا قال القائل الیس عندک ودیعة فتقول نعم تصدیق لما قبله و بلی تکذیب بکسر العین لغة فیه نعام بالفتح شترمرغ و هو اسم جنس مثل حمام
نعامة یکی و هو یذکر و یونث و ایضا چوب که بر سر چاه و یقال شالت نعامتهم و زیر قدم و نشان که در راه ها نصب کنند نعام کذلک و ایضا موضعی و علم
منزلی از منازل قمر نعامة نام مرد ابو نعامة کنیت مرد نعمة العین قرة عین و یقال نعمة عین و نعم عین بالضم فیهما و نعام عین و نعامة عین بالفتح
فیهما و نعمی عین کلها بمعنی ای افعل ذلک کرامة لک و انعاما لعینک نعامی بالضم باد دست راست و یقال نعامک بمعنی قصارک نعمان الاراک بالفتح نام
وادی یقال عم صباحا کلمة تحیة کانه من نعم ینعم بکسر العین فیهما تنعیمة درختی تنعیم موضعی بمکة انعیم بالضم موضعی نغم بالفتح سخن آهسته عع بفتحهما
و فاکه یقال سکت فما نغم بحرف و ما تنغم نغمة آواز نقم عتاب کردن بر کسی عع فاکه و یقال ما نقمت منه الا الاحسان و نقمت بالکسر لغة فیه و
ناپسند داشتن کار انتقام کینه کشیدن نقمة که اسم فیه نقمات نقم جماعت مثال کلمات و کلم نقمة بالکسر مثال کلمة کذلک و الجمع نقم کافه مثال نعمة و نعم و یقال فلان
میمون النقیبة و هو بدل النقیبة ناقم نام مرد ناقمیة زنی نکم سخن چینی کردن عع فاضه و کاضه و الاسم النمیمة و ایضا نفس حرکت یقال اسکت الله
نامته ای ما ینم علیه من حرکته و نفسه و قد یهمز فیجعل من النئیم نم نمام نعت منه نمام ایضا گیاهی خوشبو نمنمة نقش کردن و آراستن جامه ثوب منمنم و منمنم
سپیدی که بر ناخن افتد نمی نیشه و الدرهم الذی فیه رصاص و نحاس یقال بها نمی ای احد نوم خواب و خواب شدن عع کافه علی الاصل و تصریفه نام
نیام فهو نائم و الجمع نیام و جمع نائمة نوم علی الاصل و نیم علی اللفظ یقال نمت و اصله نومت بکسر الواو فلما سقطت لاستثقال الحرکة علیها نقلت حرکتها الی
ما قبلها و کان حق النون ان تضم لتدل علی الواو الساقطة کما ضمت القاف فی قلت الا انهم کسروها فرقا بین الساقط المضموم و المکسور و المفتوح و اما

كلت مكسر بالبدل حمل على اليا والساقطة وعلى مذهب الكسائي القياس مستمر لانه يقول اصل قول فعل بضم الواو واصل كال كيل بكسر اليا وزدا الامر منه كم
مثل خاف يخاف وخف ويقال يا نومان لكثير النوم ولا تقل رجل نومان لانه يختص بالندا انامه تنويم بخواب كردن و خوابانيدن ويقال اخذه نوام بالضم كغراب
گرفتن تناوم خويشتن خوابيده نمودن ويقال ناومته فنمته اي غلبته ونامت السوق اي كسدت ونام الثوب اي اخلق واستنام اليه اي سكن
واطمان اليه رجل نومة بالضم مرد بي اعتبار مغفل ورجل نومة مثال همزة بسيار خواب منامة جاي خواب وجامه خواب وبستر ودكان فلان حسن النيمة
مثل الجلسة ليل نائم شب آراميده وهو فاعل بمعنى مفعول فيه كيوم عاصف نهمة سيدن همت در چيزي وحرص نمودن يقال نهم بكذا فهو منهوم اي
اي مولع به وفي الحديث منهومان لا يشبعان منهوم بالمال ومنهوم بالعلم ونهم نهيم فاكهة لغة في نحم ينحم اي زجر نهم بفتحتين نيك شتها آمدن بطعام عع كا
نهم نهيم راندن وزجر نمودن در راه ستور را عع بفتحهما وفاكه منهام ستور كه براندن جلد رو ود النهم ايضا الخذف بالحصى ونحوه نهيم ايضا مثل نحيم
نئيم وهو صوت الاسد والفيل عع بفتحهما يقال نهم الفيل نهيم نهما ونهيما نهامي بالفتح آهنگر نهام بالضم نوعي از مرغان نيم بالكسر نيز در ها ريگ كه از دريا
باد نشسته و درپوستين كهنه و درختي وفصل الواو مواامة اي موافقت ومباهات وفي المثل لولا الوئام لهلك الانام وثم كوفتن وشكستن و
درپيدن عع فاكه خف ميثم شديد الوطي كانه يثم الارض اي يدقها وثيمة علف وطعام گرد كرده وسنگ يقال ثم لها اي اجمع وثامة بالفتح گو
اگنده شدن عع بضمهما وثيم لغت منه ووجوم خاموش شدن از اندوه وخشم عع فاكه يقال مالي اراك واجما ويقال لم اجم عنه فرعا اي لم
اسكت عنه يوم وحيم اي شديد الحر وبالحاء ايضا وجمة بالتحريك عار وبالتسكين بر و درافتادن در خوردن وحم بالتحريك شان در راهها اسحم ارحام
جماعت وحام بالكسر من الدواب ان تستصعب عند الحمل وقد وحمت بالكسر وآرايش شدن زن آبستن وحام بالفتح كذلك و وحم بفتحتين مصدره عع كا
وهي مراة وحمى نسوة وحامى وفي المثل وحمى ولا حبل ويقال وحمت وحمه اي قصدت قصده توحيم آرزوانه زن آبستن دادن طعام ودبح
كردن وخيم بالتسكين وكريم اي ثقيل وخام بالكسر او خام جماعت وخامة وخومة گران سنگ ناگوار شدن عع بضمهما يقال ارض وخمي وخومة
تني وخيم اي وبي وبلدة وخمة ووخيمة اذا لم توافق ساكنها استيخام گران ناگوار شدن طعام وجز آن توخم كذلك تخمة بنا فيه على ما ذا اين
وكانه ناگوار وتخم تخمات جماعت وخم الرجل واتخم من الطعام والتخمة الطعام واصله وخمة على انعله وطعام متخمة بالفتح واصله موخمة وتقول العامة تخمة
بالسكون ايضا وذم دوالها گوشه ودوذمة يكي ذمت الدلو انقطع وذمها عع كافه وگوشتها وآرنهاي رحم شهر كه از ولادت بازدا
تو ذيم علاج كردن آن گردن بند ساختن سگ را وافزودن شدن يقال ذمت على الخمسين اي زدت عليها وذام بالكسر شكنبه و درده وذمة يكي مثل
تمرة وتمار وفي حديث علي رضي الله تعالى عنه لئن وليت بني امية لانفضنهم نفض القصاب الوذام التربة ايذام واجب كردن حج بر خويشتن وذمة هدية بيت
الحرام كعبة وذائم هدايا ورم بفتحتين آماس عع بكسرهما وهو شاذ تورم مثله او ورم جماعت تورم متعدية ومبني بريا دكردن از كبر وورم انفه اي غضب وامرت
الناقة وارم ريعها وزمة بر و درافتادن خوردن زيم وزيمة گوشت خشك شعر سمار وملح وجز آن وزيم ايضا تره وسبزي گرد كرده جمع زم مرد
ستبار گوشت رجل متوزم اي شديد الوطي وسم سمة نشان كردن داغ كردن عع فاكه والهاء عوض عن الواو وسمة كه وسكونه يعني رنگ ابريشم
واذا امرت به قلت توسم وستمي بار انختين بهار ارض موسومة زمين وسمي رسيده توسم علف وسمي جستن موسم بكسر السين جا گرد آمدن هنگام حج وغير حج
توسيم موسم حاضر شدن يقال وسموا وعرفوا كما يقال عيدوا العيد وسيم بالكسر داغ وجمال زيبائي يقال امراة ذات ميسم مياسم جماعت على اللفظ ومواسم على
الاصل وفلان وسيم احسن الوجه والوسيم ايضا وقوم وسام امراة وسيمة ونسوة وسام وسامة بالفتح فيهما مصدر ان منه عع بطمهما واسمت فلانا فوسمته اي غلبته
بالحسن توسم خود رابنشاني مخصوص كردن فلان موسوم بالخير وقد توسمت فيه الخير اي تفرست وشم نقش ونگار وشام بالكسر جماعت ونام شهري يقال وشم اليد وشما
ارزن نقش نگردن عع فاكه واستوشمه اي سال ان يشمه وفي الحديث لعن الله الواشمة والمستوشمة ويقال ما عصيته وشمة اي كلمة وما اصابتنا العام وشمة اي قطرة وشمها
وشيمه اعداد وشم البرق لمع واوشمت الارض ظهر نباتها واوشمت فيه انظرت فيه وشم شكاء وشكاء چوب جدا يقال له وشمة بعد صم يفا وصمت الشي اذا شدده تنفسه وعار وعيب

یقال ما به وصمة ای عیب وصمة توصیم شکستن بدنها وگرانی وکاهلی ویقال وصمته الحمی وضم بالتحریک تخته که بروی گوشت نهند یا بوریا ونشان وضم مصدر منه
عع فاکه یقال وضمت اللحم اضمه ای وضعته علی الوضم واوضمته ای جعلت له وضما واوضمته ای وضمته ویقال الحی وضمة واحدة ای جماعة متقاربة وضمة وضیمة یک گروه
مردم از دویست تا سیصد عدد وگروهی اند که برگردی نزول کنند یقال وضم بنو فلان علی بنی فلان اذا حلّوا علیهم وضیمة من الطعام مثل الوضیمة من
الکلا وطعام ماتم واستوضمت الرجل ای ظلمته وتوضّم الرجل المرأة اذا وقع علیها وغم کینه او غم حقد وخبر غیر یقین دادن کسی را عع فاکه
وغم علیه بالکسر ای حقد وتوغم ای اغتاظ وقم کشیدن عنان وباز داشتن کسی را از حاجت وبازگردانیدن عع فاکه وقرای ذکه وقهره وشکستن و
خوار کردن یقال وقم الله العدو ای اذله موقوم نیک اندوهگین شکسته حال المستقبت الارض ای حلبت واکل نباتها فهی موقومة وربما قالوا وکمت بالکاف
کذلک الموقوم وتوقمت الصید قتلته وفلان یتوقم کلامی ای یحفظه وتیقیة اتم حصنی در مدینه موکوم مثل موقوم ووکمه الامر ای حزنه ووکمت الارض
مثل وقمت ای وطئت ولیمة طعام عروسی وقد اولمت وفی الحدیث اولم ولو بشاة ونیم الذباب گوه مگس وریدن وی عع فاکه وهم بالتحریک غلط
کردن در حساب عع کافه وهم بالتسکین رفتن دل بسوی چیزی بی قصد آن عع فاکه توهم گمان بردن ایهام توهیم بگمان افکندن ویقال اوهم
من الحساب مائة ای اسقط واوهم من صلوته رکعة ای ترک واوهمت الشیء اذا ترکته کله اتهام تهمت نهادن کسی را تهمة ضافه اسم فیه واصل التاء فیه واو علی
ما ذکر فی وکل ویقال اتهمت ایضا مثل اوهمت اوداد اتهام مثله یقال قد اتهم الرجل اذا اصابه الریبة ووهم ایضا شتر ضخم نرم ووهمة مونث وراه فراخ
ویقال لا اوهم من کذا ای لا بد منه **فصل الهاء** هتم بالفتح شکستن دندان از بن عع فاکه یقال ضربه فهتم فاه وهتم الازم منه هتم بالتحریک شکسته
شدن دندانهای پیشین عع کافه اهتم نعت منه ونام مردی هتامة بالضم شکسته وافتاده هر چیزی هیتم لابن مالک کما یقال قثم عع فاکه هیثم چوزه
عقاب وریگ توده سرخ ونام مردی هجوم درآمدن بر کسی یا چیزی ناگاه عع فاضه ویقال هجم الصباح وهجم الشتاء وهجمت عینه ای غارت هجم قدح
بزرگ وهمه شیر پستان دوشیدن وویران کردن خانه را ریح هجوم باد که خانها ویران کند واهجمت عینه ای دمعت هجمة گله شتر از چهل تا بیشتر وهنیدة صد شتر اهجمة
الشتاء والصیف سختی سرما وگرما هجیمة شیر که در مشک ریزند تا تسترید الخضة وقیل ما لم ترب هجانة بالیاء وضم الجیم مرد اریر بزرگ ونام زنی هدم ویران کردن
عع فاکه تهدیم مبالغة فیه انهدام تهدم ویران شدن وتهدم علیه من الغضب اذا اشتد غضبه هدم بالکسر جامه خلق اهدام جمع مهدوم وتسیر خفضوبط
شده هدم بالتحریک آنچه از کرانهٔ چاه فرو دریده باشد ویقال دماءهم بینهم هدم ای هدر وهدم بالسکون ایضا هدمة یک دفعه باران ناقة هدمة که سخت
گشن خواه وقد هدمت الناقة بالکسر مهندم با نذام واندازه وهو معرب هذم بریدن وشتاب خوردن عع فاکه سیف مهذم بالکسر تیغ برا
هذام کذلک هیذام بالیاء دلیر هذرمة بشتاب خواندن یقال هذرم ورده وکذلک هذرم فی الکلام هرم بالتسکین گیاهی از شوره ها هرمة یکی هرم نام
شتری که آن گیاه خورده اهل هو ابن هرمة شاعری هرم بالتحریک کلان سالی عع کافه اهرمه مستد منه فهو هرم وقوم هرمی ایضا نام مردی
وبیت الم هم یوبع هرمک ای نفسک وعقلک هرمان بالضم هوش وعقل یقال ماله هرمان فلان تهارم وخود را خرف وپیر می نماید هرماق نفخیرین ببانگ
در مصر یقال انی الهرمان والنسر فی الطلسن وترک بعضا هرمته شیر نام مردی هرشم بالکسر ونشده المیم سنگ نرم وکوه نرم هرشمة کوشیده ناک +
هزمة مغاک پشته ویب هزم الضرع ما تکسر منه یعنی زیرهای شبرق وآن گیاهی است هزم شکسته شدن یقال تهزم السقاء اذا یبس فتکسر هزم برهم شکستن
لشکر را عع فاکه انهزام لازم منه هزمة چاه اهتزام آواز رفتار اسب وسکو بریدن گوسفند هزیم الرعد آواز رعد ولهنه تهزیم الرعد غیث هزیم که
باران که بانک آید مهزام نوعی از لعب هشم شکستن نان خشک عع فاکه یقال هشم الثرید ومنه سمی هاشم بن عبد مناف واسمه عمرو وقال فیه شاعر شعر
عمرو العلا هشم الثرید لقومه ◦ ورجال مکة مسنتون عجاف ◦ هشیم گیاه خشک ودرخت پوسیده جل هشیم ای ضعیف البدن تهشم علیه ای تعطف اهتشام همه شیر پستان دوشیدن
اهتشمه الشیخة ای تهشم هضم شکستن عع فاکه هضیم شیر معده وبیرون قوی ونوعی از سنگ املس هضم شکستن طعام در معده چیزی از حق کسی باز شکستن
اهتضام مثله ومانند بچشی از حق کسی تهضم ستم کردن ومنقاد شدن وکم آمدن از حق هضم منقطع الی مظلوم هضیمة ستم مهضام دندان شیر افکندن

رو دگیری بر آوردن شتر کره و گوسپند یقال اهمت الابل للاجذاع والاسداس جمیعا اذا ذهبت رواضعها انهضوم گوارش طعام سریع الانهضام زود گوار
وکذا طعام هاضوم للانهضام بهضیم ایضا غنچه ناشکفته وزن نازک تهیگاه کشح مهضم بالکسر زمین پست انهضام بضوم جماعت یقال فی التحذیر اللیل
واهضام الوادی ای خذر بها هضم بالتحریک پهلوها بهم درآمدن عع کافه منهضم اسپ تهیگاه درآمده والانثی هضماء ورجل اهضم بین
الهضم ویقال لم یسبق فی الحلبة اهضم قط هضم بالتحریک نوعی از طیب اهضام جماعت ع هقم که مرد سخت گرسنه هقم بفتحتین بصدر عع کافه
هقم بشال یحیف مرد بسیار خوار و دریا هیقم شتر مرغ دراز و ایضا زائده و آواز موج دریا و آواز لقمه بگلو بردن وفلان یتهقم الطعام اذا ابتلعه
عظاما هکمت البئر ای تهدمت وتهکم علیه ای اشتد غضبه وتهکم به ای تهزأ به متهکم ای متکبر وتهکمت تغنت وتزمت تهکم شعد منه هلم بیا وتعالی
هلم الینا قال صلة لم من قولهم لم الله شعثه ای جمعه اراد لم نفسک الینا ای قرب وها للتنبیه وحذفت الفها وجعلا اسما واحدا یستوی فیه الواحد والجمع
والتانیث فی لغة اهل الحجاز واهل نجد یصرفونها فیقولون للاثنین هلما وللجمع هلموا وللمرأة هلمی وللنساء هلممن والاول افصح وقد یوصل باللام فیقال
هلم لک وهلم لکما الی الکذا کما قالوا هیت لک وهلمن یا رجل وهلمن بکسر المیم یا امرأة وهلمان للاثنین وهلمن للجمع وهلممنان للنسوة واذا دخلت علیه النون
الثقیلة واذا قیل لک هلم الی کذا قلت الام اهلم مفتوحة الالف والهاء کانک قلت الی ام ولا اهلمه ای لا اعطیکه ویقال [illegible]
اللام وفتحها ای بالمال الکثیر هلقام بالکسر شیر دراز و شتر و نام مردی هم اندوه هموم جمع [illegible] بیماری تن را یقال همنی المرض [illegible] ع
فاصه یقال هممت بالشیء وقوله تعالی ولقد همت به وهم بها ویقال لا همه لی بالفتح ولا همام لی [illegible] ولا افعله وهو مبنی علی الکسر [illegible] نام
ای آرام گردن کار کسی را و اندوهگین کردن یقال اهمک امرک اهتم کار سخت اهتمام غمخوارگی کردن یقال اهتم له بامره اهتمام گداخته شدن قال الشاعر
یضحکن عن کالبرد المنهم انهمام [illegible] گداخته شدن همة بالکسر قصد دل یقال فلان بعید الهمة بالکسر والفتح هم جماعت همیم نرم رفتن عع فاکه هم بالکسر [illegible]
همة گنه پیر هم بالضم مرد بزرگ همت هموم بالفتح چاه بسیار آب اذا قیل لنا ابقی عندکم شی تقول همام ای لم یبق شی هامة خزنده وگزنده ویقال الهامة
ایضا [illegible] همیمة باران نرم تهمیم گردانیدن آواز در سینه حمار همیم بکسرتین یهمهم فی صوته وهمت المرأة فی رأس الصبی در خواب کردن کودک را آواز دادن
ویقال وهبت الهمة [illegible] همهمة آواز نرم [illegible] زبان [illegible] فسون [illegible] هویم سر فرو افکندن از خواب [illegible]
جماعت [illegible] تهییم [illegible] هیمان سرگشتگی از عشق عع فاکه هام [illegible] مستهام سرگشته هیام بالضم تشنگی سخت ونوعی از جنون [illegible] نوعی
از بیماری ستور هیوم [illegible] شتر بیمار وناقة هیماء مونث بیمار [illegible] هیام بالفتح ریگ روان هیم بکسرتین [illegible] جماعت هیام بالکسر شتران تشنه
[illegible] هیمی مونث قوم هیم وابل هیم قوله تعالی فشاربون شرب الهیم وهی الابل العطاش تیم رفتار نیکو [illegible] وتقصیر نام [illegible] طلب
الیای یتیم مرد بی پدر و ستور بی مادر و جوهر بی نظیر ایتام [illegible] جماعت یتم بالضم والفتح مصدره عع کافه ایتمت المرأة [illegible]
یتیم کردن ویقال فی سیره یتم بالتحریک ای ابطاء یاسمین گلی است وهو معرب وبعضهم یجرونه مجری الجمع فیقول [illegible]
وهذا یاسمون وقد جاء فی الشعر یاسم یلملم میقات اهل الیمن لغة فی الملم یممته ای قصدته تیمم قصد کردن و بخاک دست و روی مالیدن
به نیت عبادت قوله تعالی فتیمموا صعیدا طیبا ای اقصدوا صعیدا ویممته بالرمح ای توخیته وقصدته دون من سواه تیمیم دادن نماز
و عبادت را یمام کبوتر وحشی یمامة یکی و نام کنیزک کبود چشم که از سه منزله راه سواره میدید یقال ابصر من زرقاء الیمامة
ویقال الیمامة بلاد کان اسمها الجو فسمیت باسم هذه المرأة لکثرة ما اضیف الیها وقیل جو الیمامة والنسبة الی الیمامة یمامی
یم دریا وقد یم الرجل فهو میموم اذا طرح فی البحر ینم بالتحریک نوعی از نبات ینمة یکی یوم روز ایام جماعت واصله ایوام فادغم قال الاخفش
فی قوله تعالی لمسجد اسس علی التقوی من اول یوم ای من اول الایام کما تقول لقیت کل رجل ای کل الرجال میاومة روز مزد کردن یقال یوم الیوم کما یقال لیل الیل ولیلة لیلا
[illegible] یام قبیلة [illegible] یام پسر نوح علیه السلام قال ابن السکیت [illegible] تشتق منها نهار [illegible]

## باب النون فصل الالف

آبنة بالضم گره چوب ج أبن جمعت آخر ملوک غسان یعنی جبلة بن الایهم آخر مردی بنام بلند و کوه دیرو مرد کرد و ایضاً مثله ایهم بایان
ویقال ایضاً بینهم آبن ای عداوة ویقال ابنه یابنه **عع فاضه** ای تهمه وفلان یوبن بکذا ای یذکر بقبیح وفی ذکر مجلس رسول الله صلی الله علیه وسلم
لا توبن فیه الحرم ای لا تذکر تابین در پے چیزی شدن و چشم داشتن و برمرده گریستن و مرثیه گفتن آبان بالکسر و تشدید وقت و هنگام آبان کوه
**آتان** ماده خر و ثلث اتن مثل عنق اتن جمعت بالحرکة و السکون ماتونا مثله و استاتن الرجل ای اشتری تانا وفی المثل کان حمارا فاستاتن ای صار
اتانا و الحجر بسر چاه و صخره بزرگ اتن اتون بجای مقیم بودن آتنان گام نزدیک نهادن **عع فاکه** اتون بالتشدید تشدان انش و جماعة تخفیفه اتاتین
جمعت ویقال هو مولد **اجن** آب مزه برگشته اجن اجون مصدر اسنه **عع فاضه** اجن بالحرکة کذلک **عع کافه** اجن جمعت منه حانة بالکسر و تشدید
ریگار چاچین جمعت اجنه بالضم حسارتنه فی وخته و اجن بقصار الثوب ای دقه **احنة** بالکسر کینه احن کافه جمعت وقد احنت علیه بالکسر و اخنه دشمنی کرد بانسم
**اذن** بالکسر دستوری **عع کافه** یقال اذن له ویقال اذن لی علی الامیر و قول الشاعر **شعر** قلت لبواب لدیه دارها ** تیذن فانی حموها وجارها ** ای تاذن
بحذف اللام و کسرتا علی لغة من یقول تعلم بالکسر و دانستن منه قوله تعالی فاذنوا بحرب من الله و رسوله واذن له اذنا ای استمع اذان آگاهی دادن الصلوة
بانگ نماز اذین مثله وقد اذن اذانا و مئذنة بالکسر جای اذان آذین بر رفتار رو جای که از هر جهتی بانگ نماز زده شنوده شود اذن بالضم و بضمتین گوش و هی مونثة اذان
جمعت ویقال اذنته ای ضربت اذنه رجل اذن بضمتین مرد سخن شنو یستوی فیه الواحد و الجمع اذانی بالضم کلان گوش نعجة اذنا و کبش اذن نعت منه تاذین
گوشه ساختن نعل را گوش نهادن کودک را و دستوری دادن کسی بر کاری اذن حاجب اذان تاذن آگاه کردن یقال تاذن الامیر فی الناس اذا نادی فیهم
و یکون ذلک فی التهدد و قوله تعالی واذ تاذن ربک ای اعلم اذن بالکسر آنگاه و هی حرف مکافاة و جواب ان قدمتها علی الفعل المستقبل نصبت بها لا غیر اذا
قیل لک انی ازورک الیوم قلت اذن اکرمک وان اخرتها الغیت فقلت اکرمک اذن وان وسطتها و جعلت الفعل بعدها معتمدا علی ماقبلها الغیت ایضا کقولک
انا اذن اکرمک وان ادخلت علیها حرف عطف کالواو و الفاء فانت بالخیار ان شئت الغیت و ان شئت اعملت وان وقفت علی اذن قلت اذا
**ارن** بالتحریک شادمانی و نشاط نمودن **عع کافه** یقال ارن البعیر فهو ارن اران بالکسر تابوت مرده و خانه وحش ارن جمعت میران مثله آرین جمعت
ارتة الحرباء بالضم جای که گربه زر چوب که در انجا بازار **اربون** اربان بالضم بنها لغة فی عربون و عربان و هو ان یساوم الرجل فی السلعة ثم یدفع الی صاحبها
دینارا او درهما عربونا علی انه ان اشتری السلعة کان الدینار و الدرهم من الثمن و ان لم یشترها کان لصاحب السلعة یعنی بیعانه و هو معنی عشق البیع و العامة
تقول ربون **اسون** مزه و بوی گردیدن آب **عع فاکه** اسن نعت منه مثل اجن اسن کذلک **عع کافه** اسن الماء فهو اسن و اسن الرجل ایضا ای غشی علیه من ریح
گرفت مرد اسن کذلک و درنگ کردن و بهانه جستن بر کسی یقال منه تاسن علی و خوی و وش پدر گرفتن پسر یقال تاسن اباه و هو علی اسان من ابیه ای علی شمائل من
اخلاق منه و جمعها اسن بضمتین مثل خلق و اخلاق اسن ایضا ناه رسن تا جمعت اسن جمعت دا باقی به دستور یقال سمنت ناقته علی اسن قدیم ای عن قدیم **افن** بالتحریک
ضعیف رای **عع کافه** افن الرجل و افن فهو مافون و افین و فی المثل ان الرقین تغطی افن الافین و افنه الله فهو مافون **عع فاکه** جو زمافون تباه شده افن
بالفتح کمی شیر و نقص و همه شیر پستان خوردن و دو شیدن وقت و دفع باوقت دوشیدن و تو را **عع فاکه** دکم شدن شیر ستور **عع کافه** یقال افنت الناقة ای
قل لبنها فهی افنة ویقال جاء علی افان ذلک بالکسر ای علی ابان ذلک **افتة** بالضم خانه از سنگ برآورده افن جمعت **امان** ا امته رینار ای بی بیم یقال فانا
امین ایمان گرویدن و بی بیم گردیدن ایمن بی زنهار دادن خدای عزوجل آمن نامنده و گرونده بخدا تعالی و اصل آمن اامن بهمزتین لینت الثانیة و منه المهیمن و اصله مامن لینت الثانیة و قلبت
یاء و قلبت الاولی هاء امن امنة ضد خوف و بی بیم شدن و منه قوله تعالی امنة نعاسا وقوله تعالی اذ یغشیکم النعاس امنة منه امنة بضمتین بالضم ایضا مثال همزة انکه بر هر کس اعتماد کند
و امنة علی کذا اعتماد کرده ام او را برین و امنته کذلک وقری قوله تعالی مالک لا تامنا بین الادغام و الاظهار قال الاخفش الادغام احسن ویقال ومن فلان مجهولا ویقال
استامن الیه ای دخل فی امانه و هذا البلد الامین قال الاخفش یرید الامن آمین انابت دار و اعتماد کرده بمعنی مامون امان بالضم و التشدید کذلک امون بالفتح شتر استوار امین
فی الصحاح حاجت کن جنین باد و یمد و یقصر بینا علی الفتح ما مین امین کنقص امین مالا دما مین **عع فاکه** امان بالضم کذلک امان البتا کذلک ویقال ما اناه ولا حاجة

ای ناقة وشاة ویقال لا افعله ما انّ فی السماء نجما ای ما کان نجم فی السماء وماانّ فی الفرات قطرة ای ما کانت ولا افعله ما انّ السماء سماء ای ما کانت وانّ بالکسر
والفتح مشدد وتین معنا بدرستی وراستی وهما حرفان تنصبان الاسم وترفعان الخبر والمکسورة منهما یؤکد بها الخبر ولها صدر الکلام وتجیٔ بعد القسم والقول
والمفتوحة وما بعدها فی تاویل المصدر وقد تجیٔ بمعنی لعلّ کقوله تعالی وما یشعرکم انّها اذا جاءت لمن قرأها مفتوحة ای لعلّها وفی قراءة ابیّ لعلّها اذا
جاءت وتزاد علی المکسورة منهما هاء ساکنة وتسمی هاء السکوت کما فی قول قیس الرقیات شعر بکرت علیّ عواذلی یلحیننی والومهنّه ویقلن شیب قد علاک
وقد کبرت فقلت انّه ای انّه قد کان کما یقلن قال ابو عبیدة وهذا اختصار من کلام العرب یکتفی منه بالضمیر لانه قد علم معناه وقال الاخفش انه بمعنی
نعم یرید تاویله لا وضعه فی اللغة لذلک والهاء للسکوت مثبتة کمثبة نثانی وهی منفعلة من انّ المکسورة المشددة کما یقال محلفة ومحراة قال ابن مسعود رضی الله تعالی
عنه انّ طول الصلوة وقصر الخطبة مئنّة من فقه الرجل معناه ان الذی تقصیر الخطبة وتطویل الصلوة فقیه ای یقال فیه انه فقیه والهاء بها السکت ای نعم او انه
فقیه علی التحقیق والهاء للضمیر اختصار الجواب کما قال ابو عبیدة وتزاد علی المفتوحة کاف التشبیه تقول کانّه شمس وقد تخفف مع الکاف فلا تعمل شیأ
کقوله کان ثدیاه حقّان ویروی ثدییه علی الاعمال والرفع اجود وقد تخففان کلاهما واذا خففتا فان شئت اعملت وان شئت لم تعمل اما المکسورة المخففة
معناها اکر فهی حرف الجزاء یوقع الثانی لاجل وقوع الاول کقولک ان تأتنی آتک وان جئتنی اکرمتک وتکون بمعنی ما فی النفی مع الّا بعدها کقوله تعالی ان
الکافرون الّا فی غرور وقد تکون فی جواب القسم تقول والله ان فعلت ای ما فعلت وربما جمع بینهما للتاکید قال شعر ما ان رأینا ملکا اغار اکثر
منه قرة وقارا وقد تکون زائدة مع ما کقولک ما ان یقوم زید ای ما یقوم وقد تکون مخففة من المشددة فهذه لا بد من ان تدخل اللام فی خبرها
عوضا مما حذف من التشدید کقوله تعالی ان کلّ نفس لما علیها حافظ وان زید لاخوک لان لا یلتبس بان التی بمعنی ما للنفی واما المفتوحة المخففة معنا اینکه
قد تکون مع الفعل الماضی والمستقبل فی معنی مصدر فتنصبا المستقبل تقول اعجبنی ان قمت ای قیامک الذی مضی واریدان تقوم ای قیامک وتکون
مخففة عن المشددة فلا تعمل تقول بلغنی ان زید خارج وقوله تعالی او نودوا ان تلکم الجنة وتکون بمعنی ای کقوله تعالی وانطلق الملأ منهم ان امشوا وتکون
صلة لمّا کقوله تعالی ولمّا ان جاء البشیر وتکون زائدة کقوله تعالی وما لهم ان لا یعذبهم الله ای لا یعذبهم وقد تزاد علی المکسورة المشددة ما فصار للتعیین
کقوله تعالی انما الصدقات للفقراء وتوجب اثبات الحکم للمذکور ونفیه عما عداه وتزاد علیها یاء المتکلم الواحد کقولک انی وانّنی بالکسر والفتح فیهما ونون
الجمع کقولک انّا وهما بالکسر والفتح فیهما فحذفت احدی النونین تخفیفا لکثرة استعمالهم وکذلک کانّی وکانّنی بالفتح ولکنّی ولکنّنی وکذلک لعلّی ولعلّنی لان اللام
قریبة من النون انا مفتوحة مخففة معناها من فهو اسم مکنی وهو للمتکلم الوحده وانما بنی علی الفتح فرقا بینه وبین ان التی هی ناصبة للمستقبل والالف الاخیرة
انما هی لبیان الحرکة فی الوقف فان توسطت سقطت کقول علی علیه السلام انا الذی سمّتنی امی حیدرة الا فی لغة ردیة کقول الشاعر ع انا سیف
العشیرة فاعرفونی ٭ وقد توصل بها تاء الخطاب فیصیران کالشیٔ الواحد من غیر ان تکون مضافة الیه تقول انت بفتح التاء للمذکر معناها تو وتکسر للمؤنث
وانتما للتثنیة منهما وانتم للرجل وانتنّ للنساء وتدخل علیه کاف التشبیه تقول انت کانا وانا کانت وقیل لا تتصل الکاف الا بالمظهر تقول انت کزید ولا تقول
انت کی الا ان الضمیر المنفصل عندهم کان بمنزلة المظهر فلذلک حسن فارق المتصل اوَن تن آسانی وآرام ع فاضه رجل ان ای فقد ودع
ورفاه آهسته ویقال ان علی نفسک ای ارفق فی السیر ویک گوشه خرجینه یقال خرج ذو اونین وهما کالعدلین ویقال بینا وبین مکة ثلث لیال
اوائن ای روافه وعشر لیال آئنات ای وادعات آوین علف وآب خوردن وشکم درآکندن خر وان هنگام آوند جاث مثل تبان وازمنة ویقال فلان
یفعل ذلک آونة اذا کان یصنع ذلک مرارا ویدعه مرارا ایوان اوان بالکسر فیها صفه بزرگ ومنه ایوان کسری اون بالضم جمع اوان مثل خوان وخون
وایوانات جمع ایوان اوادین کذلک مثل دیوان ودواوین وحلة آن فابدل من احدی الواوین یاء اهان تنه درخت برید شاخها
وباآ وی ایمن ماننگی لا بمنی منه فعل وما ردیقال ان اینگه آن آنک ای حان چنانکه ع فانه وان لک ان تفعل کذا ای حان لک مثل انی لک وهو
مقلوب منه این کجا وسؤال عن مکان مبنی علی الفتح اذا قلت این زید فانما تسأل عن مکانه ایّان کی وسؤال عن زمان مثل متی ومعناه ای حین قوله تعالی ایان

ومنها وبکسر الهمزة لغة سلیم وبه قرأ السلمی قوله تعالی ایان یبعثون آلان اکنون وهو اسم للوقت الذی انت فیه وهو معرفة ولم تدخل علیه الالف واللام
للتعریف لانه لیس له ما یشرکه وربما فتحوا اللام وحذفوا الهمزتین **فصل الباء بثنة** بالفتح زمین نرم بثنیة تصغیرها وسمیت بها قریة کندم منسوب بموضعی در شام
وهر گندمی که در زمین نرم روید خلاف الجبلیة **بخنة** بالفتح نام زنی بخونة بمثال قسورة مشک فراخ وازآنده نحون کلان شکم **بدن** بالتحریک تن
قوله تعالی فالیوم ننجیک ببدنک ای لو الجسد لا روح فیه وقال الاخفش قول من قال بدرعک لیس بشیء رجل بدن ای مسن وبدل بدن مثله وننده کوتاه بدنة
شتر وگاو قربانی که بمکه قربان کنند بدن بالضم جماعت وایضاً فربهی وگوشت آلندگی مثل عسر وعسر **عـ فاضه** بدانه کذلک **عـ بضمهما** بادن نعت منه
والمراة بادن وبدین ایضاً وبدن ای اسن وفی الحدیث انی قد بدنت فلا تبادرونی بالرکوع والسجود بادنة نام زنی **بَرنی** نوعی از خرما برنیة خنور سفالین
بیرین موضعی در ریگ **برائن** بال چنگال دده ومرغان شکاری برثن بضمتین یکی وایضاً حی از بنی اسد **برذون** بالکسر وفتح الذال ستور ونوعی
از اسپان برذونة مونث منه **برزین** کوزه از پوست طلع **بردان** بالضم جحبت بردن علیه ای اقام الحجة **برزیون** بالضم وسباه **حسن** بسن
اتباع بیسان موضعی در نواحی شام **بطن** شکم خلاف ظهر گروه کمتر از قبیله وزمین مغاک وجانب دراز بطنان بالضم جماعت وبطنان الجنة وسطها وبرشکم
زدن **عـ فاضه** بطنه وبطن له ودرون وادی در آمدن واندرون کار شناختن یقال بطنت الامر ای عرفت باطنه وهمدونی وخاصه کسی
شدن یقال بطنت به ای صرت من خواصه الباطن نامی از نامهای خدای عز وجل ونهان ویقال بطن الرجل مجهولاً فهو مبطون شکم درد مند
بطین بضمتین کلان شکم شدن **عـ کافه** بطان بالکسر تنگ ستور وفی المثل التقت حلقتا البطان یقال اذا اشتد الامر وضاق بطان تنگ
بر شکم ستور بستن وخاصه کردن کسی را وشمشیر زیر کش گرفتن وجامه را آستر کردن تبطین مثله بطانة آستر هر چیز خلاف ظهارة ودوست درونی
وخاصه البطن تنگ بار وسبب بطنه بالکسر سیری وپری شکم از طعام یقال لیس للبطنة خیر من خمصة تتبعها بطن که شکم پرست مبطان بسیار خوار وکلان
شکم مبطن باریک شکم بطین بزرگ شکم ودور یقال شأو بطین ای بعید بطین مصغر یکی از منازل قمر وهو بطن الحمل استبطان درون دانستن تبطن
کسی را در زیر خود گرفتن وتبطنت الکلا جولت فیه استبطنت الناقة عشرة ابطن ای نتجتها عشر مرات **بلسن** بضمتین حبه ایست مانند عدس یقال هو بیفی
بلهنیة من العیش ای فی سعة ورفاهیة **بنة** بوی خوش وناخوش بنان جماعت وابن وبن بالمکان ای اقام به والبنبس فیه بنانة
سر انگشت بنان جماعت یقال بنان مخضب بلاهاء لان کل جمع لیس بینه وبین واحده الا الهاء فانه یوحد ویذکر بنانة بالضم نام زنی
ثابت البنانی منسوب الیها **بوانة** بالضم نام جایی بوان بحذف الهاء مثله شعب بوان بالفتح والتشدید موضعی در فارس بوان بالکسر ستون
خیمه بون جماعت بان نوعی از درخت بانة یکی **بهنانة** زن خوش بوی خوش نفس بهنان نام زنی مثل قطام **بهکن** تازه وتر درها قالوا
بهکل وامراة بهکنة ای غضة **بین** جدائی وپیوستن وهو من الاضداد **عـ فاکه** بینونة کذلک وقری قوله تعالی لقد تقطع بینکم بالرفع والنصب
فالرفع ای انقطع وصلکم والنصب علی الحذف ای ما بینکم بون فضل ودوری ویقال بانه بینه وبیونه وبینهما بین بعید وبون وبون افصح فاما فی
البعد فیقال ان بینهما لبیناً لا غیر بیان سخن پیدا وکشاده گفتن وفصاحت وفی الحدیث ان من البیان لسحراً ویقال فلان ابین من فلان ای افصح منه واوضح
کلاماً ابین ایضاً نام مردی که عدن منسوب باوست یقال عدن ابین ویقال بان الشیء بیاناً ای اتضح فهو بین بیدا ابیناء جماعت مثل هین واهیناء وکذلک ابان الشیء
فهو مبین ابانه پیدا وکشاده کردن شدن متعدی ولازم وجدا کردن یقال ضربه فابان راسه من جسده ای فصله فهو مبین وذاک مبان مبین ایضاً نام آبی
واستبان الشیء ای ظهر وبین مثله واستبنته انا عرفته وتبینته انا کذلک وتبینیا ای ظهرته وهو ایضاً لازم ومتعدی تبیین پیدا شدن وکردن وفی المثل قد بین الصبح لذی
عینین تبیان بالکسر مصدر فیه وهو شاذ لان المصدر انما یجیء علی تفعال بالفتح تاء مثل تذکار وتکرار وتوکاف ولم یجیء بالکسر الا حرفان تبیان وتلقاء
مباینة جدا شدن از هم تباین بریدن از یکدیگر باین انکه از جهت دراید وشیدن شعر حتی انکه از دست در آید وتطلیقه بائنة وهی فاعلة بمعنی مفعولة بائنة
ایضاً کمانی که دور باز بی زه بوده باشد بائن کذلک وچاه فراخ بیون بالفتح کذلک غراب البین زاغ بیس بین میان یقال جلست بین القوم یقال

وسط القوم وہو ظرف وتقول لقیتہ بعیدات بین اذا لقیتہ بعد حین ثم امسکت عنہ ثم اتیتہ وہذا
بین بین اے بین الجید والردے وہما اسمان جعلا اسما واحدا وبنیا علی الفتح والہمزة
المخففة تسمی ہمزة بین بین وبنیا علی فعلی من البین اشبعت الفتحة فصارت الفا یقال
فبینا نحن نرقبہ اتانا اے بین اوقات رقبتنا ایاہ والجمل مما یضاف الیہا اسماء الزمان
کقولک اتیتک زمن الحجاج امیر ثم حذف المضاف الیہ ہو او فات وولی الظرف الذی ہو بین
الجملة التی اقیمت مقام المضاف الیہا کقولہ تعالی واسئل القریة وکان الاصمعی یخفض بعد
بینا اذا صلح فی موضعہ بین وینشد قول ابی ذؤیب **شعر** بینا تعنقہ الکماة
وروغہ یوما اتیح لہ جری سلفع وغیرہ یرفع ما بعد بینا وبینما علی الابتداء والخبر
وقد زیدت علیہ ما فقال بینما نحن فیہ ومعناہما واحد بین بالکسر پارہ از زمین مقدار
مد بصر بیرون جماعت وکرانہ **تبتن** بالکسر کاہ بستہ یکی برگ کاہ تبن ایضا قدح
بزرگ انداز بیست کس انگاہ صحن نزدیک بوی انگاہ عس اندازہ سہ یا چہار تن انگاہ
قدح اندازہ دو تن انگاہ قعب یک مردہ انگاہ غمر فروتر از ان تبن بالفتح کاہ دادن ستور
را **عع فاکہ** تبانة زیرکی **عع کافہ** فہو تبن نعت منہ اے فطن دقیق النظر فی
الامور تبتین ریزہ کاری وباریک بینی کردن وفی حدیث سالم بن عبد اللہ کما تقول
فی الحامل المتوفی عنہا زوجہا انہ ینفق علیہا من جمیع المال حتی تبنتم
ما تبنتم اے ادققتم النظر فقلتم غیر ذلک تبان کاہ فروش تبان بالضم عورت
پوش کشتی بانان **اتقان** استوار کردن کار را رجل تقن بالکسر اے حاذق ابن تقن نام مردی
تیرانداز یقال ہو ارمی من ابن تقن تقن ایضا طبع واصل یقال الفصاحة
من سوسہ وطبعہ **تلنة** بضمتین وبفتح الاول حاجت ودرنگ یقال لی فیہم تلنة
تلنة اے حاجة وفیہم تلنة اے لبث وتلان بمعنی الان تن بالکسر حریف یقال
فلان تن فلان وہما تنان اے حتنان وحریفان واتن المرض اضنی اے
اقصعہ سپنے کلان نشود تنین بکسرتین اژدہا وجائی در آسمان **تین** انجیریہ
نیکی قولہ تعالی والتین والزیتون قال ابن عباس ہو تینکم وزیتونکم ہذا ویقال ہما
جبلان بالشام **فصل الثاء** **بثن** بثان درنوشتن عطف جامہ ودوختن **عع
فاکہ** بثان بالکسر ان تعطف ذیل قمیصک فتجعل فیہ شیئا تقول منہ تبثنت الشی
اذا جعلتہ فیہ وحملتہ بین یدیک تبثن ایضا آمن برچیزی بی در چیدن
**تخن** بضمتین گندہ شدن گوشت وہنا بی دندان و بوی گردن آن **عع
کافہ تخانة** سطبر شدن **عع نظم ماعخن** نعت منہ رجل ثخین مرد با آہنگ
اثخان سست کردن جراحت کسی را و بسیار کشتن قولہ تعالی حتی یثخن فی الارض

ثمدان اللحم تغیر رائحته ثدن کرمشدن مرد بسیار گوشت **ثفنه** فاکه الجنبه بر زمین رسد
از شتر چون نخسپد چون زانوها و سینه و جز آن ثفنات جماعت ذو الثفنات
نام رئیس خوارج مثافنت هم زانو نشستن و یاری کردن ثفن المزادة گرد اگرد سفره
و توشه دان ثفن زدن شتر کسی را ثفنات ع فاکه **ثغن** بالتحریک شوخ بستن
دستها ع کافه الثغان متعد منه **ثکنه** بالضم گروهی از کبوتران ثکن جماعت
ثکن بفتحتین گوهی **ثمانیه** رجال هشت مرد ثمانی نسوة هشت زن و ثمانی
مائة کما تقول قاضی عبدالله و تسقط الیاء مع التنوین عند الرفع والجر و تثبت
عند النصب لانه لیس بجمع فیجری مجری جوار فی ترک الصرف و ما جاء فی
الشعر غیر مصروف فهو علی التوهم انه جمع ثمنیة تصغیر ثمانیة بحذف
الالف و ان شئت حذفت الیاء فقلت ثمینة قلبت الالف یاء و ادغمت فیها یاء
التصغیر والاول احسن ثمن بالضم هشت یک ثمن بالکسر تشنگی هشت روزه شتر ثمن
بالفتح هشت یک گرفتن ع فاضه یقال ثمنت القوم اخذت ثمن اموالهم و هشتم قوم شدن
ع فاکه ثمان هشت عدد شدن و خداوند شتران ثمن شدن یعنی آنکه در هشت
روز بهیار نوبت آب یابند و بها کردن متاع را یقال اثمنت الرجل متاعه و اثمنت
له ثمن بفتحتین بها مثمن هشت سو ثمانون ثمانین هشتاد و فی المثل هو احمق من صاحب
ضان ثمانین و ذلک ان اعرابیا بشر کسری ببشری سر بها فقال سلنی
ما شئت فقال اسالک ضانا ثمانین ثمین هشت یک و گران ثمینة نام جائی مثمنة لکبر
توبره **ثنه** بالضم موی پای دراز که بر تندی پاشنه اسپ باشد ثنن جماعت و میان
ناف و زهار ثنن بالکسر علف خشک **فصل الجیم** **جبن** بالضم پنیر جبنة اخص منه و بفتحتین
تشدید النون و ضم الباء ایضا و بددلی و ترسندگی جبان بالفتح بددل و قد
جبن الرجل فهو جبان ع فاضه و جبن بالضم ایضا فهو جبین و امراة جبان ایضا
کما قالوا حصان و رزان و اجبنته ای نسبته الی الجبن و فی الحدیث الولد مجبنة
مبخلة جبان جبانة بالتشدید فیها صحرا و تجبن ای غلظ جبین بخریه و هما جبینان
عن یمین الجبهة و شمالها **جحن** بفتحتین ناگوار شدن کودک صبی جحن نعت منه
ع کافه جحان متعد فیه جحن ایضا بطئ الشباب مجحن گیاه کوتاه
بی آب جیحون رود میان ماوراء النهر و خراسان جیحان نام جوی
به شام **ذو جدن** بفتحتین مهتری از مهتران حمیر **جرون**
بالضم نرم شدن و عادت کردن ستور بر کاری ع فاضه و سوده و نرم
شدن جامه و زره جارن بچه مار و راه ناپدید اشده جرن زمین درشت

مجرن جرین جای خرما خشک کردن جران البعیر بالکسر پیش گردن شتر از مذبح تا منحر جرن بفتحتین عت جا جرن العود لغتیست شاعری جریان لغة فی الجریال یعنی خمر
جیرون بالفتح دروازهٔ دمشق **جوشن** بالفتح سینه و زره و نام مردی و میانهٔ شب و اول شب یقال جوشن من اللیل ای صدره جعشن بکسرتین بیخ حلیا
و نام خو ابر فرزدق **جفن** پلک چشم و نیام تیغ و نام جای و درخت کیایی تاک انگور جفنة یکی از وی ایضاً کاسهٔ بزرگ جفان بالکسر جفنات بفتحات
جماعت و ایضاً قبیله از یمن و یقال عند جفینة الخبر الیقین بالفاء قال ابن السکیت هو اسم خمار و لا تقل جهینة بالهاء قال ابو عبیدة فی کتاب الامثال
هذا قول الاصمعی و اما قول هشام بن الکلبی انه جهینة بالهاء و کان من حدیثه ان حصین بن عمرو بن معاویة بن عمرو بن کلاب خرج و معه رجل من جهینة یقال له
الاخنس فنزلا منزلا فقام الجهنی الی الکلابی فقتله و اخذ ماله و کانت صخرة بنت معاویة تبکیه فی المواسم و تسائله فقال الاخنس **شعر** تسائل
عن حصین کل رکب * و عند جهینة الخبر الیقین * قال و کان ابن الکلبی بهذا النوع من العلم اکبر من الاصمعی **جمانة** غوزه نقره جمان جماعت **جنون** نویسید
**ع فاصحه** یقال جن علیه اللیل و جنونا و جنة بمعنی جن بالکسر پری و هو خلاف الانس الواحد منه جنی بالکسر تین و جن الرجل جنونا دیوانه شد و جنه الله فهو مجنون و لا
تقل مجن و ما اجنه فی المجنون شاذ لا یقاس علیه لانه لا یقال فی المضروب ما اضربه نخلة مجنونة ای طویلة و جن النبت جنونا ای طال و التف و خرج زهره و جن
الذباب ای کثر صوته یستعمل کلها مجهولا و یقال کان ذلک فی جن شبابه ای فی اول شبابه و یقال افعل الامر بجنه ای بجدثانه اجنان دفن کردن مرده را یقال
اجننت المیت ای واریته و جننه کنانک پنهان داشتن چیزی را در دل و کودک افکندن زن جنین بالفتح کودک در شکم و مرده در گور اجنة جماعت جن بفتحتین
و جنن بفتحتین بمقصور جنون جنة بالضم سپر و پرده و جنن ضافه جماعت یقال اجتن بجنة ای استتر بستره مجن بالکسر سپر مجان بالفتح جماعت جنة بالفتح بهشت
و بستان جنان بالکسر جنات جماعت و جنان الناس بالفتح و هم دهماؤهم یعنی جماعة مردم و جنات عدن اقامة جنان بالفتح دل یقال ما علی جنان ای
ثوب یواریني و جنان اللیل تاریک شدن شب جنة بالکسر پریان قوله تعالی من الجنة و الناس و دیوانگی قوله تعالی ام به جنة فالاسم و المصدر علی صورة
واحدة جان پدر پریان جان بالکسر جماعت و مار سپید جنّ علیه و تجانّ ای اری من نفسه انه مجنون مجنة بالفتح جای پریان و دیوانگی و نام جای نزدیک
مکه و جای پنهان شدن جنبان شوریده شدن استخان اضطراب و تویم اجنک کذا ای من اجل انک فحذف اللام و الالف اختصاراً و نقلوا الکسرة اللام
الی الجیم جناجن استخوانهای سینه و احدها جنجن و جنجنة بکسرتین منهما و قد یفتح منجنون بالفتح دولاب منجنین کذلک **جون** سپید و نام اسپی و سیاه و هو من الاضداد
جون بالضم جماعت مثل رجل صتم بالفتح و قوم صتم جون ایضاً سخت سیاه از شتر و اسپ جونة بالضم مصدر منه مثال عسبة و ردة و جونة العطار طبلة عطار
جون بتحریک الواو جماعت در با همز و یقال لا قیلة حتی تبیض جونة تفاری سواده جو سیلی نوعی از سنگ خوارجونة بالفتح جشمة آفتاب و خم قاربند
جونیة قبیله **فصل الحاء** **حبن** بفتحتین مرض تشنگی **ع کاف** احبن حبنا بفتح منه یعنی استسقا گرفته و به حبن ای استسقا حبین ای استسقا حبین
حبنة بالکسر دبل ام حبین جانورکی و یقال لها ایضاً حبنة و هی معرفة مثل ابن عرس و اسامة الا انه تعریف جنس و ربما ادخل علیه الالف و اللام ثم لا یکون بحذف
الالف و اللام نکرة و هو شاذ **حتن** بالفتح و الکسر قرین و همسر یقال هما حتنان ای سیان اذا تساویا فی الرمی او غیر ذلک و تحاتنوا ای تساووا
و کل اثنین لا یتخالفان فهما حتنان و وقعت النبل حتی ای متساویة و حتن الحری شتید بوم حاتن ای متواله دایره فی الحرو المحتن المستوی الذی لا الهاب
بعضه بعضا و حونان بلد **حجن** بفتحتین کزی یقال صقر اجحن المخالب ای معوج و محجن بالکسر چوگان و منه ان کان یستلم الرکن بمحجنه و یقال حجنت الشی الجنة و حجنه
ای جذبته بالمحجن محجنة المغزل بالضم کژی سر دوک بشیه و احجن الثمام اذا خرجت محجنته و هی خوصه حجون بالفتح کوهی بمکه و بر مقبرهٔ دو در خدنة بفتحتین
دوستی گوش و هما خدنان **حرون** بالفتح توسن و نام اسپی و لقب مردی و بالضم توسنی کردن **ع فاضه** حران بالکسر توسنی
**ع لضها** محاربن زنبور کره بر انگبین جسبیده باشد و یقال حمن سیف ابیح اذا لم یرد و لم ینقص حران بالفتح دو التشدید
نام شهری و النسبة الیه حرنانی علی غیر قیاس **حرذون** مثال بر ذون سوسمار نر **حزن** بالضم حزن بفتحتین اندوه خلاف السرور **ع کاف**
حزن بکسر تین شتان منه حزنة و حسنه اندوه گین کرد فهو محزون حزن زمین درشت و شهرهای عرب و حی از غسان احزن و تحزن بمعنی حسرة دنه

بالضم درشتی بعیر خزنی یرعی فی الحزن من الارض خزنة بالضم کوه درشت خزن جماعت خزنان بالفتح گوسپند بر خوخزانة بالضم عیال مرد که کفیت ایشان اندوه
خورد و یقال فلان یقرء بالتحزین اذا ارق صوته حسن بالضم خوبی و نیکوئی نقیض قبح محاسن جمع علی غیر قیاس وقد حسن الشیء و ان شئت خففت الضمة
فقلت حسن الشیء ولا یجوز ان تنقل الضمة الی الحاء لانه خبر وهنا یجوز النقل اذا کان بمعنی المدح او الذم ورجل حسن بسن اتباع وامرأة حسنة وحسناء ولا یقال
رجل احسن لانه اسم انث من غیر تذکیر کما یقال غلام امرد ولا یقال جاریة مرداء فهو یذکر من غیر تأنیث حاسن ماه تحسین آراستن و نیکو کردن و
به نیکوئی نسبت کردن احسان نیکوئی کردن یقال احسن الیه قوله تعالی و احسن کما احسن الله الیک و احسن به لقوله تعالی وقد احسن بی و هو یحسن الشیء
ای یعلمه استحسان نیکو شمردن و نیکو داشتن حسنة نیکی خلاف سیئة محاسن خلاف المساوی حسنی خلاف سوأی حسان بالضم و التشدید احسن من الحسن حسانة
مؤنث و یقال انی احسان لک انا من ذو الطعام محسنة للجسم بالفتح حسان بالفتح نام مادح رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فان جعلته فعالا من الحسن اجریته
وان جعلته فعلان من الحس لم تجره و تصغیر فعال منه حسیسن و فعلان منه حسیسان حسن حسین پسران فاطمه زهرا علیهم السلام و نام دو ریگ توده قال
المبرد هما جبلان و ذکر الکلبی ان فی طی الطبین حشنة بالکسر کینه و چرک السقاء ای تن حصن بالکسر بناء حصون جمع یقال حصن حصین حصانة
استوار و استوار شدن عع بعضهما تحصین گرد اگرد شهر را بر آوردن تحصین و حصن شدن احصان زن خواستن مرد فهو محصن بفتح الصاد و هو احد
ما جاء علی افعل فهو مفعل بالفتح و حصنت المرأة ای عفت و احصنها زوجها فهی محصنة بالفتح والکسر فکل متزوجة محصنة بالفتح لا غیر و قری قوله تعالی
فاذا احصن مجهولا ای زوجن حصن بالضم پارسا زن عع بعضهما فهی حاصن و حصان بالفتح و حصناء ایضا بینة الحصانة و فرس حصان بالکسر بینة التحصین
و التحصن حصنان بالضم شهری حصنی منسوب الیه و نسب البحرانی الی البحرین قال الیزیدی سالنی و الکسائی المهدی عن النسبة الی البحرین و الی حصنین لم قالوا
حصنی و بحرانی فقال الکسائی کرهوا ان یقولوا حصنانی لاجتماع النونین فی حصنانی و قلت انا کرهوا ان یشبهوه لنسبة البحر و ابوالحصین کنیت روباه حصین
نام مردی حضن بالکسر کنار حضن کنار حضنا الشیء دو کرانه چیزی احضان کرانها و حضن بغضنع و جاره حضن حضانة بالکسر در کنار گرفتن
ما در بچه را و زیر بال گرفتن ما کیان خایه و بیضه را عع فاضه حاضنة دایه و انکه کار تعهد بچه و یقال حضنت الرجل عن کذا اذا نحیته
عنه و تفردت به دونه و حضنته من حاجته احضنه بالضم ای حبسته عنها و احتضنته عن کذا مثله و احتضنت الشیء جعلته فی حضنی حضون بالفتح گوسپند
که یکی از دو پستان او بسبب درد از کار باز ایستاده باشد عع بعضهما حضن تحضین کو پی نجد یقال انجد من رأی حضنا ای من راه لا یحتاج الی ان یسال عن
نجد … یقال احضنت بالرجل ای ازریت به حفنة دو مشت از طعام و جز آن منه یقال نحن حفنة من حفنات الله تعالی ای یسیر
بالاضافة … حفن دو دست … را اندک چیزی دادن عع فاضه احتفان گرفتن و کندن جست از بیخ حفنة بالضم سوراخ گندگی
حفن ضیافه جمع حفان و هو فعلان من … الفا بچگان شتر مرغ و شتران ریزه حفانة یکی للذکر والانثی جمیعا حقن ریختن شیر در مشک و گرد کردن شیر … شده
بر شیر … عع فاکه و حقین نام جنس … بالکسر مشک … فی المثل ابی الحقین العذرة ای العذرة … خون … نگاه داشتن بول
و مانند آن حاقن که … بگرفته باشد یقال لا رأی لحاقن حاقنة مغاک میان چنبر گردن و کتف و هما حاقنتان فی المثل لالحقن … الذاقنة
طرف الحلقوم و منه قول عائشة رضی الله تعالی عنها توفی رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم بین سحری و نحری و بین حاقنتی و ذاقنتی و یروی شجری و هو ما بین اللحیین
و یقال الذاقنة هی اسفل من البطن حقنة بالضم دارو … حقان … محقان بالکسر کیز نگاه دارنده و بسیار ریزنده حلان حلام بره از شکم
مادر گرفته و هما جمیعا صغار الغنم … حلزون بفتحین کرم که در … حلقنة نیم رسیدن غوره خرما … حمنة بالفتح نام
زنی حمنانة کنه قال الاصمعی اول القمانة صغیر ثم قرادة ثم حلمة ثم علل ثم طلح حومانة جای درشت کوفته حواضن جمع حنین آرزومندی
عع فاکه فهو حان … از بچه … ناقة مشتحن … جنان بالفتح بخشودن عع فاکه و منه قوله تعالی حنانا من لدنا حنانا بالتشدید بخشاینده طرف
حنانة … نام موضعی قوس حنانة … مهربانی نمودن و یقال حنانیک یا رب حنانیک یعنی ای رحمتک حنانة نام شتر بانی

خنة الرجل زن وی ویقال جن عنی وجین بالضم ای صدو ماتحنی شیا من شرک ای ماتصرف عنی حنون بالفتح باد ای که آواز حنین شتر آید از وی حنین بتصغیر موضعی یذکر اذا اردت به الموضع والبلد ویصرف قال الله تعالی ویوم حنین ویونث اذا ارید به البلدة والبقعة ولا یصرف ونام مردی فی المثل رجع بخفی حنین یقال کان حنین اسم اسکاف من اهل الحیرة ساومه اعرابی بخفین فلم یشتره فغاظه ذلک علق احد الخفین فی طریقه وتقدم وطرح الآخر وکمن فجاء الاعرابی فرای احد الخفین فقال ما اشبه ذلک بخف حنین لو کان معه آخر لاخذته فتقدم فرای الخف الثانی مطروحا فی الطریق فنزل وعقل بعیره فرجع الی الاول فذهب الاسکاف براحلته وجاء الی الحی بخفی حنین جن بالکسر قبیله از پریان رجل مجنون ای المجنون به جنة بالکسر ای جنة ویقال الجن خلق بین الجن والانس جن بالضم نام مردی حین بالکسر هنگام ومنه حینئذ آنگاه وربما ادخلوا التاء علیه کقول الشاعر العاطفون تحین ما من عاطف ومدت وزمان ومنه قوله تعالی هل اتی علی الانسان حین من الدهر وهنگام آمدن عع فاکه یقال حان حینه ای قرب وقته وحینت الشی جعلت له حینا وحینت الناقة اذا حلبت لها فی کل یوم وقتا تحلبها فیه وفلان یاکل الحینة والحینة بالفتح والکسر ای المرة الواحدة فی الیوم واللیلة ویفعله احیانا وفی الاحایین وتحین الوارش اذا انتظر وقت الاکل حین بالفتح هلاکی وحان ای هلک واحانه الله حانیة بالتشدید خمر منسوبة الی الحانة وهی حانوت الخمار حانات دکانهای خمر فروشی یعنی خرابات حانة یکی حانوت الصیاد دکان واصله حانوة مثل ترقوة فلما سکنت الواو انقلبت الفا تاء حوانیت جماعت فصل الخاء خبن خبان در نوشتن جامه وجز آن ودوختن تا کوتاه شود وپنهان کردن ونهادن طعام روز سختی را عع فاکه خبن ایضا نوعی از تصرفات عروض خبنة بالضم آنچه زیر کش گرفته شود وفی الحدیث ولا تتخذ خبنة وانه لذو خبنات وهو الذی یصلح مرة ویفسد اخری خبعثنة بالضم وکسر الثاء شکرف سخت ختن بفتحتین داماد وعند العرب کل من کان من قبل المرأة مثل الاب والاخ فهم الاختان اما عند العامة فختن الرجل زوج ابنته ختن ختنه کردن عع فاکه ختان ختانة بالکسر فیهما الاسم فیه وجای ختنه از ذکر ومنه اذا التقی الختانان خدن خدین دوست ومعشوق ومنه قوله تعالی ولا متخذات اخدان مخادنة دوستی کردن خذنة مثال همزة بسیار دست گیرنده خزن گنجینه نهادن مال را عع فاضه اختزان کذلک اختزان مثله وخزنت السر واختزنته الکلمة مخزن خزانه بالکسر گنجینه خزائن جماعت خزن اللحم بالکسر ای انتن وهو مقلوب خنز خشونة خشنة بالضم فیهما درشتی وهما ضدا لین عع بضمهما فهو خشن نعت منه خشن مثله خشن جماعت اخشیشان [illegible] خاشنة [illegible] کردن به درشتی وشیان وفی الحدیث اخیشن فی ذات الله تعالی کتیبة خشناء لشکر بسیار سلاح ومعشر خشن ج خوره تکلیف خشنة خلاف اللینة وخشنت صدره اوغرته [illegible] مخاشنة عشقبازی کردن تخشن گمان وقیاس سخن گفتن خمان ضعیف یقال رمح خمان قناة خمانة وخمان الناس خشارتهم ورذالتهم خنة بالضم منکیدان کالغنة اخن اغن نعت منه خن عنب جماعت مخنة بالفتح بینی وفلان مخنة لفلان ای ما کانه له ومخنة القوم حریمهم خنین خندیدن و گریستن در بینی عع فاکه وخنت الجلد اذا استخرجت منها شیا بعد شیء خنخنة در بینی سخن گفتن خنان بالضم بیماری بینی وبیماری مرغ در گلو خون خیانة خانة مخانة نا راستی عع فاضه خانه واختانه یعنی قوله تعالی تختانون انفسکم ای یعضکم بعضا رجل خائن خانیة ایضا والتاء للمبالغة مثل علامة قوم خونة کما قالوا حوکة تخوین بخیانت منسوب کردن خوان شیر تخون تیمار داشتن و کم کردن حق کسی خوان بالکسر مخففا هرچه بر وطعام نهند معرب اخوان خونة خون عت خان جم فصل الدال دثنة بالفتح موضعی یا آنی دجن فرو پوشیدن ابر آسمان را عع فاضه یقال دجن یومنا دجنا ودجونا دجنة ابر برهم نشسته ابر تاریک یا باران یقال یوم دجن بالاضافة ویوم دجن بالصفة ویوم دجنة بضمتین ویوم دجنة وکذلک لیلة علی یوجهین بالوصف والاضافة داجنة ابر بارنده برهم نشسته دجن ایضا بسیار سحابة داجنة ای دائمة المطر وادجنت السماء دام مطرها دجنة بالضم تاریکی دجن جماعت وزمت و هی الابل [illegible] بعیر دجن ناقة دجنات دجن مقیم بودن بجای عع فا ادجان کذلک شاة داجن ورجن الرابعضا اذا الفت البیوت وکذلک غیر الشاة وتها ایضا دجنة ابو دجانة کنیت مردی از صحابه دحن دحنة ومردی بلند دحن کند ودبیست کلان شکم دحونة بالکسر ودیه النون مثله دخن بفتحتین مصدر منه عع کالف دخن بفتحتین دخان بالضم دود دواخن جماعت علی غیر قیاس و اینا دخان غنی

وبالمه وهذنه على دخن محركة اى سكون لعلة لا يصلح دخن دود برآمدن ع ع بفتحهما وضمه دخان مثله و دخنت النار بالكسر اذا القيت عليها حطبا رطبا
حتى يهيج لذلك دخان و دخن الطبيخ اذا تدخنت القدر رجل دخن الخلق مرد تيز خو دخن بالضم ارزن دخنه بالضم چيز خوشبو كه بخار آن بدان دود كنند و نيز
ع كافه دخن بالتحريك مثله كشتن ا دخن شاة دخناء ليلة دخنانة ددن بفتحتين بازي دادن مرد بي فائده و شمشير كند و لم يوجد الفاء والعين
في كلمة من جنس احد بلا فاصلة بينهما وهما متحركان الا في اتين الكلمتين ددن بفتحتين مرد آن بالفتح خود عادت ديدبون بازي درن بفتحتين
ريم و چرك الثوب بالكسر فهو درن دادرنه صاحبه ازين بهم ماضيب اليه العطر المسك يقال مسك دارين و آن نسبة اليها داري در علف خشك
ريزه ام درين زمين تنگي و قحط ناك درني بالضم موضعي در دوزنيه منسوب اليه درانيه در بانان فارسي معرب درخمين بالضم و فتح سخني
و فن بخاك پنهان كردن ع فاكه دفين مدفون بمعني و ادفن الشئ على افتعل اندفن بمعني دار دفين بيمار كه معلوم نباشد ركيته دفين فنان ابكر جاجره كه بعضي
از وي انباشته باشد در كاويا دفن اودفان گريختن بنده عبد دفون ناقة دفون اذا كان من عادتها ان تكون في وسط الابل تدافن پنهان
شدن يقال لو تكاشفتم لما تدافنتم اى لو انكشف عيب بعضكم لبعض تقرع دافنة الجرم دندان سعده از زيرين و فان اللك مشك كينه دفني بفتحتين مشددا الياء نوعي از جامه
مخطط دكنة بالضم زنگ كه بسياهي زند دكن الثوب بالكسر دكن گشته شتي ادكن كان فارسي معرب هو فعلان لا فعال بدليل قولهم الدكة في معناه دكانين جماعت ددمن
بالكسر سرگين دمنة سواد مردم و تار ششش مرد كينه دمنت قلوبهم بالكسر من كافره حماعت و يقال دمن القوم الدار و من اثار ما ناهرامن البعر وعليه متدمن آب
سرگين باشد ابن منت علي فلان ضعنت و دمنت الارض مثل ملتهاع ع فاكه ادمان پيوسته شراب خوردن و پيوسته كاري كردن دمان بالفتح عفونتي كه
بخرما رسد دمون مشددا موضعي فرس ادن كوتاه دست نابفتحتين مصدر ... دهو من الارض دهو من الحرة اعوب بقبل آن كوز پشت شد
ادن سست دن خم زنان بالكسر جماعت دندنة باوازي سخن گفتن كه فهم نشود و في الحديث حولها ندندن دندن علف سياه خشك شده دون فرود و خرد
نقيض فوق و معناه تقصير عن الغاية و يكون ظرفا و حقير و اندك و لا يشتق منه فعل و بعضهم يقول منه دان يدون دونا و ادان ادانة و يقال
هذا دون ذلك اى اقرب منه و يقال في الاغراء بالشئ دونكه يعني بگير او را ديوان ايم اصله دوان فعوض من احدي الواوين ياء لانه يجمع على دواوين
و لو كانت الياء اصلية لقالوا دياوين و يقال دونت الدواوين دهن بالضم روغن ج باران ضعيف دهان جماعت و چرم ازيم دهان بالكسر الصباديم سرخ
و منه قوله تعالى فكانت وردة كالدهان تدهن چرب شدن مطلي كردن بروغن بر خود دهن چرب كردن بروغن غ ع فاصيه يقال
دهنته بالدهن ادهنه دهن يقال دهنته بالعصا اى ضربته بها و تر كردن باران زمين را اندكي فهي مدهونة قوم مدهنون عليهم آثار النعم مدهن
بضمتين شيشه روغن و مغاكي در كوه كه آب روي گرد آيد و هو احد ما جاء على مفعل مما يستعمل من الادوات و تمدهن الرجل اتخذ مدهنا مداهن
جماعت دهنة چرب زباني و مصانعت مداهنه آن داهان صنعت كردن قوله تعالى ودوا لو تدهن فيدهنون و قال قوم داهنت بمعني واريت و ادهنت بمعني
غششت ناقة دهين قليلة اللبن و دهانة مصدر منه ع ع بضمهما دهناء موضعي در تميم بمد و بقصر و نام زني دهقان بالكسر و بالضم كشاورز معرب يقال
تدهقن الرجل و له دهقنة بموضع كذا دهن بضمتين ... النون طحل ربما قالوا دهر بالراء و في المثل هدبن سعد القين يضرب للكذاب دين
ديون ج حماعت وام دادن ع ع فاكه فهو مدين و مديون وام دار و وام خواستن فهو دائن مديون بضا مر و بسيار وام مديان بالكسر كسي كه عادت بدين گرفتن
دارد و امراته بمهلت چيز خريدن و بيار ادام دار شدن يقال منه ادني عشرة دراهم و ادان استقرض هو فتعل في الحديث ادان معرضا و هو الذي
يعترض الناس فيستدين ممن امكنه تداين نسبه وام خريد و فروخت كردن استدانة وام خواستن مداينه معامله نسيه كردن و وام دادن دين بالكسر كيش عادت
و كار زم شدن و گردن دادن نرم كردن و رام گردانيدن لازم و متعد يقال دان اى القاد له و اطاعه و دانه اى اذله و استعبده و يقال منه دان و في الحديث
الكيس من دان نفسه و عمل لما بعد الموت و مذاش باداش دادن يقال انه اى جازاه و كما تدين تدان اى كما تجازي بفعلك قوله تعالى انا لمدينون اى مجزيون محاسبون و
منه الديان في صفة الله تعالى و قوم دين اى دائنون دين بالفتح بنده مدينه كنيزك و شهرستان شهر هجرت رسول عليه و آله السلام قال الفراء دينة اى ملكته ديانة

بالکسر پرستی و دینداری و تدین فهو متدین تدین بی کسی بر دین خود ماندن **فصل الذال** ذنون بضمتین والهمزة گیاهی یقال خرج الناس یتذننون
ای یاخذون الذنین **اذعان** گردن نهادن و فروتنی نمودن زنخ و فی المثل مشغل شعفان بذقنه یضرب لرجل ذلیل یستعین بآخر مثله ذقن بر زنخ زدن **عع**
**فاضه** ذاقنه سندی حلقوم ذواقن فرود های گلو و شکم ناقه ذقون کسی که زنخ دراز دارد ذقون وقد ذقنت بالکسر اذا اخرجتها فجارت شفتها مائلة **ذنن**
آب بینی روان ذنان بالضم مثله ذنن بدن ذنینا اذا سال ذنین بفتحتین هر آن صفت شدن **عع کافه** اذن ینعت منه ذنا مونث و ایضا زنی که حیض او
نه ایستد ذنانة بالضم باقی مانده چیزی هلاک شده و باقی مانده وهم و وعده و یقال ان فلانا لیذن اذا کان ضعیفا هالکا هزالا و مرضا فلان یذن فلانا علی
حاجة ای یطلبها منه و یسأله ایاها اذانا ذن تنقیص مثل ذلاذل ذنذن بضمتین وکسرتین یکی **ذان** عیب **ذهن** تیزی خاطر و یاد داشتن و قوت ذهن بفتحتین
مثله ذاهن جماعت **فصل الراء** **رتن** آمیختن مرتبه نان روغنی **رثان** باران پیاپی ارض مرثنه **ارعنان** سستی مرعن برفرود افگنده مهنا
**رجون** اقامت کردن بجائی **عع فاضه** رجن خو کرده و الف گرفته بجائی یقال رجنت الابل و رجنت ایضا بالکسر و رجنها اجسنها العلف حبس نه داشتن
ستور را از چرا و با خور علف دادن و باز ایستادن ستور از چرا متعد لازم ارتجان آمیخته و شوریده شدن کار بر کسی و صافی نا نشستن و تباه شدن مسکه بجوشانیدن
**ارجحنان** گرائیدن میل کردن و جنبیدن و یکبار افتادن و جیش مرجحن و رحی مرجحنة ای ثقیلة **ردن** بالضم تریز دین آستین اردان جمع تردین
اردان پیراهن را ... دن ساختن و اردنت الحمی مثل اردمت ای دامت مردن بکسر الدال تاریک ردن بفتحتین برگرفتن و در کشیده شدن پوست بر اندام **عع کافه**
و خز و ریسمان ... دن بالکسر دوک زدن ایضا آب تنگ از رحم با بچه بیرون آید ردن بر رحم تافتن و در رحم نشاندن **عع فاضه** یقال اردت المتاع رفادی
بعضه و آواز کردن سلاح بر یکدیگر اردن بضمتین و تشدید النون جوی نام جوی و شهری بشام اردن خز سرخ و قناة ردینیة و رمح ردینی منسوب ردینة
نام زنی و یقال حطینة رزن و رماح لدن من غزان و یقال بعیر رادنی و ناقة رادنیة اذا خالطت صفرته حمرة کالورس **رزن** جای بلند و هموار
که آب ایستد بروی رزون رزان بالضم رزان بالکسر جمع عت قال ابو عبیدة الرزان منافع الماء واحدها رزنة رزانة بالفتح آهستگی **عع بضمها** فهو رزین
امرأة رزان اذا کانت رزینة فی مجلسها رزن بفتح گرفتن چیزی تا گرانی و سبکی وی معلوم شود **عع فاضه** شی رزین گرانمایه سنگ ارزن و رزن حتی یخته حبوب
که از وی عصا سازند روزنه بالفتح روزن خانه و هی معربة **رسن** بفتحتین م ارسان ارسن جمع عت و رسنت الفرس ارسنه فهو مرسون وارسنه شد دته بالرسن مرسن
جای رسن از بینی ستور ثم کثر استعماله حتی قیل مرسن الانسان یقال فعلت ذالک علی رغم مرسنه ای انفه **ارشن** ناخوانده مهمان آینده و هو الطفیلی و اما الذی یعین
وقت الطعام فیدخل علی القوم و هم یاکلون فهو الوارش یقال رشن فلان اذا تطفل و دخل بغیر اذن رشن الکلب فی الاناء رشنا و روشنا اذا ادخل راسه فیه روشن روزن
**رصن** تمام کردن و دشنام دادن یقال رصنته ملتباً و غالب آمدن شناخت چیزی **عع فاضه** ارصان استوار کردن رصین استوار رصانة مصدر منه **عع**
**بضمها** و الرصینان فی رکبته یعوزبین اطراف القصب منکب فی الرصفه و فلان رصین بحاجة ای حفی بها و رصین الحرف ای متوجع الحرف **طحان** سخن چیزی با
عربی گفتن **عع فاضه** یقال طحنت له و طحنته و تراطن القوم قال الفرابل اذا کانت رفاقا و معها اهلها فهی رطانة والرطون بفتحهما **رعن** بفتحتین سستی
رعونة گولی و سستی **عع بضمها** ارعن رعناء نعت منه و مارعنه و رعنته الشمس فهو مرعون ای مسترخ و ذو رعین بالتصغیر نام یکی از ملوک حمیر رعین نام حصنی من بنی
ساره کوه عوین بضم و رعان بالکسر جمع عت و شبه به الجیش فیقال جیش ارعن و یقال الجیش الارعن مضطرب لکثرته و سمیت البصرة برغاء **رغن** گوش داشتن و
قبول کردن سخن ارغان مثله و ارغن له فی ذلک ای لا تطعمه و رغن الیه ای اصطلح و رکن الیه **فرس رفن** **کافه** مشددة النون ... دراز رفل که دنبال
و ... الاصل ارفینان ... سیدن و بازار امیدن **رفشنة** فاضه فرخی رقون آبی **رقون** بالفتح رقان بالکسر حنا یقال
ترقنت المرأة اذا اختضبت بالحناء و ارقن لحیته و رقن ای اختضب مرقون مرقوم ترقین سیف کتاب الحساب تسوید الموضع لئلا یتوهم
آنه ابیض کیلا یقع فیه حساب **رکون** میل کردن بچیزی یقال رکن الیه و ساکن شدن **عع کافه و فاضه** قوله
تعالی و لا ترکنوا الی الذین ظلموا و رکن یرکن بفتحهما ایضا علی الجمع بین اللغتین رکن سوی الشی

بالضم کرانه قوی تر چیزی قوله تعالی او آوی الی رکن شدید و جبل رکین ای له ارکان عالیة و رکن پستان بزرگ و ناقة مرکنة الضرع و رکن بالکسر لگن تغاره که در وی
جامه شویند رکین مرد آهسته آرمیده رکانة بالفتح مصدره عع بضمهما رکانة بالضم نام مردی رمان بالضم و التشدید انار رمانة یکی آن بالفتح کویی در ملک
ارمینیه بالکسر شهری از روم ارمنی بفتح المیم منسوب بوی رنة آواز و آواز کردن عع فائه ازمان فریاد کردن قوس و رنینها اذا ترنمت و یقال شجرة
مغنیة و طیاره مرنة قمریة ایضا کمان مرنان بالکسر شله رن بفتحتین جانوری کرتابستان بانک کند در آب ارونان بفتح الهمزة و الواو آواز بلوم ارونان
و بلیة ارونانة ای صعبة شدیدة رشن گروی و گرو دادن عع بفتحهما رهان بالکسر جمع رهن بضمتین جمع الجمع یقال رهنت الشیء عنده رهنا بمعنی و لم
یحک الاصمعی ارهنته و رهن ایضا دائم و ثبت راهن ای ثابت و مهزول من الابل و الناس و قال ابو زید ارهنت فی السلعة ای غالیت بها و هو من الغلاء خاصة و قال
ابن السکیت ارهنت فیها بمعنی سلفت مرتهن گرو گیرنده مرهون رهین رهینة گروی مراهنة رهان گرو بستن تراهن بستن یقال راهنت فلانا علی کذا و ارهنت به
ولدی و ارهنت لهم الشراب و الطعام ای ادمته لهم و هو طعام راهن ای دائم رهدن بالفتح طریکه امثال العصافیر بهدآن یکی آن رهدن و ارهدنة طائر شبیه الحمیر
الا انه ادبس و هو اکبر من الحمر رین زنگ و زنگ گرفتن منه قوله تعالی کلا بل ران علی قلوبهم ای غلب و قیل هو الذنب علی الذنب حتی یسود القلب رُیون کذلک
عع فائه و قیل کل ما غلبک فقد ران بک یا کمت و ران علیک و یقال رین به اذا وقع فیما لا یستطیع الخروج منه و رین به ای انقطع به و ران النعاس و ران الخمر ای
غلبه و رنت نفسه ای خبثت و اران القوم ای هلکت ما شیتهم و هم مرینون فصل الزاء زبن کلب زبنی بالهمز و هو المقصور لا تقل ضبعی زبون الذی یخالط الزبین
سپوختن عع فائه و زبن الوز دن مشتر کرسی زبنت الناقة اذا ضربت ثفنات رجلیها عند الحلب و الزبن بالثفنات و الرکض بالرجل و الخبط بالید منه ناقة زبون و حرب
زبون تزبن الناس ای تدفعهم و تصدمهم زبانیة عند العرب الشرط یعنی جاوشی و دوزخ بانان الواحد زبان و زابن و زبنیة بالکسر و رجل فیه زبونة بالفتح و تشدید
الباء ای کبر و رجل ذو زبونة ای مانع جانبه زبانیا العقرب بالضم قرنها زبانیان دو ستاره در برج عقرب از منازل قمر زبان نام مردی مزابنة بیع رطب بر درخت
خرما و نهی عن ذلک زبون بالفتح گول و نادان زحن درنگ کردن عع بفتحهما ترحن مثله و تزحن علی الشیء اذا فعله مع کراهیة له زحزون بفتحتین
خمر و زرد و قیل هو معرب زرگون یقال صبغ احمر زحزنین فارسی معرب یعنی زنجیر در دقد رزکن قصد غلبه ای جنبده زفن بای کوفتن عع فائه زیفن مثال
تبرر بحت زفنت الحمل از قهنا اذ احملته و ازفنت فلانا ای عنته علی الحمل زکن بفتحتین دانستن عع کافه و گمان بردن یقال زکنته صالحا
ای ظننته و تفرسته و ازکنته شیأ بمعنی علمته ایاه و اهمته حتی زکنه تزکین تشبیه کردن یقال زکن علیهم و زکم ای شبه علیهم و لبس زمان زمن روزگار
و هو اسم لقلیل الوقت و کثیره ازمان ازمنة ازمن عتب جا و لقیته ذات الزمین یرید بذلک تراخی الوقت کما یقال لقیته ذات العویم یعنی زمانی و سالکی ای بین الازمان
و بین الاعوام و عاملته مزامنة کما یقال مشاهرة زمانة بالفتح بر جای ماندگی عع کافه رجل زمن بینت منه و اقنی و هو حیوانات زبان بالکسر و تشدید المیم بدر
حوار بکر و یقال ازمنته ای اقمته به و هو بزمن کنید ابو زید یکی بنی حمدونة زون بالضم بت زدن مثال نحیف کوتاه بالا زونة مونث زوتری
بفتحتین کوتاه زون آن بالضم و الکسر دانه تلخ که با گندم آمیزد و یهمز ایضا و قدمر زینة بالکسر آرایش یوم الزینة روز عید زین آراستن نقیض الشین
زانه و زینه بمعنی مزین فیهم فقد و الشعر و بالکسر آرایه دار و ازدان و تزین بمعنی و الاول افتعل من الزینة الا ان التاء لم توافق الزاء لشدتها فابدلوا منها
و الا فهو مزدان و ان ادغمت قلت مزان و تصغیر مزدان مزین مثل مخیر تصغیر مختار و مزین مشبعا اذ اعوضت کما تقول فی الجمع مزاین و مزاین یقال
ازینت الارض بعشبها و ازینت نخله و حلة تزینت فسکنت التاء و ادغمت فی الزاء و جلبت الالف لیصح الابتداء بها فصل السین سأتن
بالفتح بیخ درخت پوسیده استنة یکی سجن بالکسر زندان و باز داشت و بالفتح مصدره عع فاضه ضرب سجین ای شدید و سجین
موضعی که در وی نامهای فجار و کفار بود قوله تعالی کلا ان کتاب الفجار لفی سجین سحنة فاد و سکون ۲ هیأت و نهاد روی مردم یقال انه لا
قوم حسن سحنتهم سحنا کذلک و هو حسن السحناء بالسکون و الحرکة و انما حرک لمکان حرف الحلق مساحنة بنیکوئی معاشرت فرس مسحنة حسن المنظر و
سحنت الحجر کسرته مسحنة بالکسر تیشه سنگ شکن سخن بالضم گرم سخونة مصدر منه عع بضمهما و فتح الاول اسخان سخین گرم کردن ماء سخین

مانرسخون وسخین آب گرم و مارسخاخین بالضم لذلک علی مفاعیل لیس فی الکلام غیره وسخنه بالکسر دیگ آب گرم کن یوم سخن بالضم و ساخن و سخنان گرم ولیلة
سخنة وساخنه وسخنانة وانی لاجد فی نفسی سخنة بالتحتین وهی فضل حرارة وسخنة العین نقیض قرتها ویقال سخنت عینه فهو سخین العین اسخن الله عینه ای ابکاه
سخون بالفتح شوربای گرم کرده سخینة آرد اله یعنی اوماج سخین ای سخاة یعنی بیل برشته لب تساخین موزها لا واحد لها من لفظها وفی الحدیث انه امرهم
ان یمسحوا علی المشاوذ والتساخین مثل التعاشیب سادن خادم کعبه وبتخانه سدنة جماعت سدن سدانة بالفتح مصدر منه عع فاضه وکانت
السدانة واللواء یعنی عبد الدار فی الجاهلیة فاقرها النبی صلی الله علیه وآله وسلم لهم فی الاسلام آسدان لغة فی الاسدال وهو سدول الهوادج یعنی پرده های گرد
سدن الرجل ثوبه سدنا ن الستر اذا ارسله سرجین بالکسر سرگین لانه لیس فی الکلام فعلیل بالفتح ویقال سرقین ایضا اسطوانة بالضم ستون والنون اصلیة
وهو افعوالة مثل اقحوانة لانه یقال اساطین مسطنة وقیل هو فعلوانة وقیل فعلانة وجمل سطران ای مرتفع سعن بالضم خیک و مشک وهی التی تقطع من
نصفها فینبذ فیها وربما استقی بها کالدلو وجعلت المرأة فیها غزلها وقطنها سعنة جماعت ویقال ماله سعنة ولا معنة بالفتح فیهما ای شیء سعن بالتحتین نیشه
چوب بمزاشی مسعن بالکسر شبله و پوست درشت مثل پوست نهنگ قبضه شمشیر نبند سعن پوست بازکردن از درخت و جز آن عع فاکه دهاک ره ننن بادر زمین
عع فاضه سوافن بادهای خاک ربا حدتها سافنة سفینة کشتی سفین جماعت سفن سفان کو ماسفان خداوند کشتی سفانة نام دختر حاتم طائی سکون
بالضم آرمیدن عع فاضه تسکین آرام دادن سکینة آرامش وآهستگی سکنت الدار وسکنتها غیری سکنی بالضم باشش هو اسم من الاسکان سکان بالضم
والتشدید باشندگان وهم نیز سکن بکسر الکاف موضع از کوفه وایضا جای باشش و خانه وبالفتح عند اهل الحجاز وسکن بسکون کاف باشندگان خانه وفی الحدیث
حتی ان الرمانة لتشبع السکن سکن بالتحتین آتش و هرچه بوی آرام گیرد مرد چون زن و فرزند و جز آن ونام مردی سکین مصغرا حی از عرب مسکین بالکسر درویش وضعیف
وبیچاره ویقال تسکن الرجل وتمسکن قالوا تمدرع وتمندل من المدرعة والمندیل وفی الحدیث لیس المسکین الذی ترده اللقمة واللقمتان انما المسکین الذی لا یسأل
ولا یفطن له فیعطی مسکینة مسکین ایضا مونث ومفعال ومفعیل یستوی فیه المذکر والمونث ویقال مسکینة تشبیها بالفقیر والفقیرة مساکین مسکینون جماعت
ومسکینات للاناث سکنة هاکه جای قرار کردن وفی الحدیث استقروا علی سکناتکم فقد انقطعت الهجرة ای علی مواضعکم ومساکنکم ویقال الناس علی سکناتهم
ای علی استقامتهم سکین مثال فسیق کارد نیز گوید بونث والغالب علیه التذکیر سکون بالفتح حی از یمن سکینة دختر حسین بن علی رضی الله تعالی عنهم طرة سکینیة منسوبة
الیها سمن روغن ومسکه سمان جماعت وروغن کردن برطعام عع فاضه وسمنت لهم الطعام سمان روغن فروش تسمین روغن توشه دادن
وفربه کردن وفی المثل سمن کلبک یاکلک وخنک کردن بلغة اهل الطائف والیمن حکی ان الحجاج اتی بسمکة فقال للطباخ سمنها ای بردها سمین فربه سمن
کافه مصدر منه عع کافه تسمن مثله سمنة بالضم داروی فربهی زنان آسمان خداوند ستور فربه شدن یقال اسمن الرجل ملک شیئا سمینا واعطاه
غیره استسمان فربه شمردن وروغن خواستن خویشتن را سمانی بالضم مرغی سمانات یکی سمانیات جماعت ثمینة وسمنیة فرقة من عبدة الاصنام اهل التناسخ
سنن بالتحتین روش یقال امض علی سننک وبالضم ایضا ای علی وجهک واستقام علی سنن واحد ویقال تنح عن سنن الطریق بالفتح
وبالضم وبضمتین ایضا وجاءت الریح سنائن اذا جاءت علی طریقة واحدة لا تختلف سنة بالضم روش ونوعی از خرمای مدینه ویقال سن الرجل
ابله اذا احسن رعیتها والقیام علیها وسنوا المال ای ارسلوه فی المرعی حماء مسنون گل سیاه بوی ناک وسنة الوجه صورت روی مسنون صورت
کرده و روشن وتابان کرده سن مصدر منه عع فاضه وقد سننته اسنه سنا اذا صورته ورجل مسنون الوجه ایضا اذا کان فی وجهه
وانفه طول وتیز کردن کارد بافسان مسن بالکسر فسان سنان مثله وایضا سر نیزه وعصا وتیزی هر چیزی اسنة جماعت
سنین بالفتح سونش سنگ و آهن و جز آن سنون بالفتح دارو که بر دندان مالند استنان بر جستن وتوسنی کردن ستور
ومسواک کردن دندان ادنی فی المثل استنت الفصال حتی القرعی مسانة سنان راندن وخوابیدن نخل ناقه را الکبث
کشتی سن بالکسر دندان اسنان جماعت ویجمع الاسنان علی اسنة مثل قن وقنان واقنة وفی الحدیث اذا سافرتم فی الخصب فاعطوا الرکب

انتهاها ای اکثرها من المرعی وتصغیر سن سنینة وسال وعمر وتوهم لا آتیک سن الحسل ای لا آتیک ابدا لان الحسل لا تسقط له سن ویقال کم سنک یعنی سال تو وسن
القلم زبان قلم وهو موضع البری منه یقال اطل سن قلمک وسمنها وحرف قطک وایمنها اسنة مهر ورم یلد ایه مسیر یقال اعطی سنة من ثورک ویقال سن الرجل
ای کبر وسن سد لیس لها ثنایا ای سهت وذلک فی السنة الثانیة وسنها الثالثة ای انبتها سنا سن سرآ جرخ ولعود تیز بهای مهره پشت سنس بکسر تین یکی سنینة
ریگ توده بلند سنان عت جا سن بفتحتین ریختن خاک بر زمین وبلند کردن عع فاضه وآب بر روی ریختن یقال سنت الماء علی وجهی اذا ارسلتها
ارسالا من غیر تفریق فاذا فرقتها فی الصب قلت بالشین المعجمة وسخت را نرن ستور رامسان بالفتح شتران کلان سال سین حرفی از حروف تهجی است
من حروف الزیادات وقد تخلص الفعل للاستقبال تقول سیفعل قال ابو زید من العرب من یجعل السین تاء فی روی الشعر ومن العرب من یجعله کاف ویجعلها لالات الا لکسین
سینة ای شعبة من شعیبة سلث دیس کقوله تعالی الم وحم فی اوائل السور ومعناه قال عکرمة یا انسان لانه قال انک لمن المرسلین طور سینا بالفتح والکسر یعنی بشام طور
سینین کذلک والفتح اجود فی الاولی لانه بنی علی فعلاء ودرختی وکذلک سینین جمعها سینینة وسین فی الکلام فعلاء بالکسر والمد وکان ابو عمرو بن العلاء یختار الکسر فیها
وبعضهم یقول سینین هو اکثر فی القراءة والکسائی یختار الفتح وهو صحیح فی النحو **فصل الشین** **شان** کار وحال ودر زد آبراز سر شون عت جا ویقال
لا تشانن شانهم ای لا تفسدن امرهم شانا مورگ که از سر تا قرو آید وشیمها فرود آید وشانت شانه ای قصدت قصده وما شانت شانه ای لم اقرت له
**شثن** بفتحتین درشت وشثوخ بستن دست عع کافه رجل شثن الاصابع بالسکون کذلک بعضهم شثنت مشافر الابل من اکل الشوک **شجن** بفتحتین
حاجت شجون عت جا واندوه اشجان عت جا واندوهگین شدن عع کافه شاجن نعت منه اشجان اندوهگین کردن شجن بازداشتن حاجت کسی از کار واندوهگین کردن
عع فاضه وراه وادی شجون عت جا یقال الحدیث ذو شجون ای یدخل بعضه فی بعض شاخنه وادی بسیار درخت شجنة بالکسر نام مردی ورگهای بیخهای درخت در هم
شده وبضم الشین کذلک یقال بینی وبینه شجنة رحم ای قرابة مشتبکة فی الحدیث الرحم شجنة من الله ای الرحم مشتقة من الرحمن والمعنی انها قرابة من الله مشتبکة
کاشتباک العروق **شحن** پر کردن عع تضحها قوله تعالی فی الفلک المشحون وشحنت البلد بالخیل ای ملاته وبالبلد شحنة بالکسر من الخیل ای رابطة ورانده
یقال مر یشحنهم شحنا ای یطردهم شحابد ومنه شحنة بالکسر کذلک ومنه عدو مشاحن وشحن الصبی اذا تهیا للبکاء **شدون** قوت گرفتن وشاخ بر آوردن آهو بره
عع فاضه شادن آهو بره شدن المهر قوی وشدنت الظبیة فهی مشدن اذا شدن ولدها شادن مشادین عت جا شدنیات شتران منسوب به موضعی از یمن
**شزن** بفتحتین درشتی زمین ومانده شدن ودشنا انگ که بوی باری کنند شزن بضمتین کرانه **شطن** بفتحتین رسن دراز شطان عت جا ووصف اعرابی
فرسا فقال کانه شیطان فی اشطان شطن به رسن ومخالفت کردن از قصد عع فاضه شطون دور شدن اشطان متعد منه بیر شطون ونوی شطون
دور نگ وبی پایان شیطان دیو وکل عات متمرد من الجن والانس والدواب فهو شیطان ومارد قوله تعالی طلعها کانه رؤس الشیاطین قال الفراء
شبه طلعها برؤس الشیاطین فی القبح لانها موصوفة به او برؤس الحیات وهی ایضا موصوفة به او نبت قبیح یسمی برؤس الشیاطین ونونه اصلیة
اذا کان فیعالا من قولهم شطن الرجل منصرفا وزائدة اذا کان فعلان من شاط وشیط وغیر منصرف **شعیبان** زدیده سوی شدن **شعن**
زیرک ودانا شفون بفتح چشم نگریستن عع فاکه فهو شافن وشفون بالفتح ویقال شفنت الیه وشفنت بمعنی هو نظر فی اعتراض
قال ابو عبیدة هو ان یرفع الانسان طرفه ناظرا الی الشیء کالمتعجب منه او کالکاره له **شقن** یقال قلیل شقن بتاع له مثل
قیح ودعر شقوتیه یکی عع تضحها یقال شقنت عطیته ای قلت اشقان کم کردن وکم دادن یقال شقنها واشقنها عع فاضه **شن** شانیدن
آب وپراگنده کردن عع فاضه ومنه قیل شن علیهم الغارة واشن اذا فرقها علیهم من کل وجه ومشک کهنه دریده شننة
مثله شنان بالکسر جماعت وحی از عبد القیس ومنه المثل وافق شن طبقة شنین چکیدن آب واشک ما رشنان متفرق شنانة بالضم
آب که از مشک واز درخت چکد شنان بالفتح بالهمز لغة فی شنان تشنن کهنه شدن مشک وبر آگرفتن وخشک شدن اندام جمع اشنان
از پیری وتشنن القربة ای اخلقت وتشنن الجلد ای یبس شنون بالفتح شتر میانه گوشت گر سنه منشنة خورد طلعت وشن الرجل ای نزل **شین** عیب ازرشتی

زرشتی و هو خلاف الزین ع فاکه مشائن معلب و مقابح نحز فی از حروف معجمه مهمله **فصل الصاد** صبن بازداشتن نیکی و هدیه از کسی ع فاکه و اذا

سوی المقامر الکعبتین فی الکف تم بضرب بها قیل صبر و تعاله اجل و اقصین صابون م صحن سکو کردن و صلح کردن میان دو قوم و زدن ناقه مر دوشنده را بپای و

لگد زننده و طبق بزرگ و دادن چیزی در طبق ع بفتحها و سیح و بیا صحان بضرب مه بها علی الآخر صحنا بالکسر آن خورش پیه و تعمیم صحناة ماهیسانه

تیسایانی طور و جانوری که در زمین خانه سازد و آن ورا ناپدید کند صیدن مثله و پادشاه **صعون** بالکسر و تشدید النون شتر مرغ خرد صعفن بفتحتین پوست خایه

مردم صفنان بالضم جماعت صفن بالضم سفره و خنوار چرم و ادیم که در وی آب کنند و توبره شبانان و شتربانان که زاد و اسباب خود در وی نهند تصافن بخش بخش

کردن آب صافن اسپ بر سه پای استاده و سم چهارم بر زمین نهاده و ایضاً القائم الذی یصف قدمیه صفون بالضم مصدر منه ع فاکه و منه قوله

تعالی الصافنات الجیاد و فی الحدیث کنا اذا صلینا خلفه فرفع رأسه من الرکوع قمنا صفونا فاذا سجد تبعناه ای قمنا صافین اقدامنا صافن رگیست در

ساق صفینین بالکسر مرضی **صن** بالکسر کمیز و بر هم نشستن جدا آوردن روزی از ایام عجوز و سله سر پوشیده که در وی نان نهند صنان بالضم گند بغل و قد صن الرجل

ای صار له صنان و صن اذا شمخ بانفه تکبرا و صنت الناقة اذا حملت فاستکبرت علی الفحل و فلان مصن غضبا ای ممتلی **صون** صیانة نگاه داشتن و هو

مصون و مصوون بالنقص و الاتمام و قد فسر فی و ف صوان بالضم و الکسر صیان بالکسر جامه دان و تخت جامه و صان الفرس اذا قام علی طرف حافره

من وجی او حفا صوان بالفتح و التشدید نوعی از سنگها صوانة یکی **صین** بالکسر چین و هی بلد الترک صدائی چینیا و هی الاوانی المنسوبة الیها **فصل

الضاد** ضأن میش نر خلاف ما عز و الجمع ضأن خلاف معز مثل کب و رکب ضأن بالتحریک ایضاً مثل حارس و حرس و قد یجمع علی ضئین و هو فعیل مثل

معاز و معزی ضانیة مونث ضوائن جماعت و ضأن الرجل ای کثر ضانه **ضبن** بالکسر کش و هو ما بین الکشح و الابط و اول الجنب الی الابط ثم الحضن ثم الحضن و ابط

الشی و اصطبنه زیر کش گرفتم ضبنته الرجل بالکسر و ضبنة بفتح الضاد و کسر الباء عیال مرد مکان ضبن ای ضیق و المضبون الزمن **ضحن** بفتحتین کوهی م ضحنان

بالسکون کوهی در ناحیه مکه **ضیزن** دشمن زحمت دهنده و آنکه با زن پدر یکی باشد و آنکه بر سر چاه زحمت دهد و انبوهی کند و نام بت **ضغن** بالکسر و ضغینة

مثله ضغن بفتحتین عصدر منه ع کافه و میل کردن و آرامیدن یقال ضغن فلان الی الدنیا ای رکن الیها و تضاغنوا و اضطغنوا ای انطووا علی الاحقاد و اضطغن

الشی ای اخذه تحت حضنه یقال کانه مضطغن صبیا ای حامله فی حجره فرس ضاغن سپ که تا نزنی نرود و قناة ضغنة ای عوجاء و ضغنی الی فلان ای میلی الیه

**ضفن** دست اندر زدن شتر و غایط افگندن ع فاکه و بار کردن بر شتر یقال ضفن البعیر برحله و ضفن بغائطه ای رمی به و ضفن علی ناقته ای من ورائها

و صفنت الیه ای اتیته و ضفنته ای ضربته برجلی علی العجزة و اضطفن هو اذ ضرب بقدمه مؤخر نفسه و صفنت بالانسان الارض ای ضربتها به ضفن مثال عجف کول و ر

خلقت ضفنف طفیلی و ذکر مع الضیف **ضمان** بالفتح پذیرفتن ع کافه و انا ضامن و ضمین تضمین پذیرانیدن و در سپاه در جای آوردن و در

آوردن بیتی از غیر دیگران در شعر خویش مضمن شعر با تضمین و بیتی که موقوف بیت دوم باشد در معنی تضمن در برگرفتن مغرامه گرفتن مکتوب و لفظ معنی را

ضمن الکتاب بالکسر طیه یقال کان فی ضمنه ضمنة بفتحات ماندگی مرض یقال به ضمنة ای زمانة ضمانة مثله و هو ضمن بالکسر ای زمن و الاسم الضمن ضمن بفتحتین

ایضاً مصدر منه ع کافه و فی الحدیث من اکتتب ضمنا بعثه الله ضمنا ای من کتب نفسه فی دیوان الزمنی و المضمن ضمانه خرما بن که در شهر

باشه و فی الحدیث انه صلی الله علیه و سلم کتب ان لنا الضاحیة من البعل و لکم الضامنة من النخل و الضاحیة ای الظاهرة التی فی البر من النخل و البعل

الذی یشرب بعروقه من غیر سقی و الضامنة ما تضمنها امصارهم و قراهم من النخل مضامین ما فی اصلاب الفحول و نهی عن بیع المضامین و الملاقیح

**ضن** بالکسر ضنانة بالفتح بخیلی کردن ع کافه و بکسر ع کافه نیز و فلان ضنی سیبی خاص و فی الحدیث

ان لله تعالی ضنائن من خلقه یحییهم فی عافیة و یمیتهم فی عافیة و هذا علق مضنة بکسر الضاد و فتحها ای نفیس مما یضن به ضنة

بالکسر قبیله مضنون غالیه که بر سر و ریش دو بند ضیون بالفتح گربه نر ضیاون جماعت **فصل الطاء** طبن بفتحین زیرکی

ع کافه طبانة طبانیة طبونة بالفتح فهو طبن کذالک ع فاکه فهو طابن و طبن بها احلوق و آتش خوابانیدن ع فاکه طابون جای آتش خوابانیدن یقال طابن ...

بالحفیرة طامنها و طأطأها مطمئن اشار اطمئن و اطمان مثال اطمأن و معناه ما ادری ای الطمن هو ای ای الناس هو طمنه بالضم بازیچه طمن جماعت طحجن طاجن
بفتح الجیم تابه معرب لان الطاء و الجیم لا یجتمعان فی اصل کلام العرب طحن آرد کردن ع فتحها طحنت الرحی و طحنت البر طحن بالکسر آرد و طحنت
الافعی ترحت و سیتدارت فهی مطحان بالکسر طاحونه آسیا طحون آسیا طواحن دندانهای بزرگ طحانة طحون بالفتح اشتران بسیار طحون ایضا لشکر طحن ضافه جانوری
طحان آسیابان طعن زدن بنیزه ع فاضه و بفتحها طعن کردن در کسی طعنان مثله و در بیابان رفتن و گام زدن بشب در حرف عینا ای تزال المشی فیه یقال
یطعن الفرس فی العنان مطعان بالکسر بسیار نیزه زننده و طعن کننده مطاعین عت جما و تطاعنوا و اطعنوا و فی الحدیث لا یکون المؤمن طعانا ای فی عرض الناس
طاعون مرگ وبا طواعین جما اطمینان طمانینه بالضم آرامیدن و مطمئن و تصغیر مطمئن طمیئن بحذف المیم من اوله و احدی النونین من آخره و طمینینه تصغیر طمانینه
بحذف احدی النونین لانها زائده و طمان ظهره و طامن مبنی علی القلب و طامن منه سکنت طنین بالفتح آواز مگس و بانگ طشت و بکان و مطنطن و مانند
آن مردن یقال طن فلان ای مات اطنان بیانگ آوردن طشت و جز آن طن بضم سندی طنه یکی و یقال ضربه فاطن ساقه ای قطعها طنین بالکسر
کل طنبه احص منه و ست و خوتطین ایعنو دن و بعضهم لا یشدد و یقول طنب السطح فهو مطین و طان فلان کتابه ختمه بالطین و یقال طانه الله علی الخیر و طامه ای
جبله علیه یوم طان و مکان طان در حرض طانة کلکک فلسطین کافه شهری فصل الظاء ظعن بالسکون و الحرکة رفتن و کوچ کردن ع
بفتحها اظعان بر و ظاعنه هودج و زن که در هودج باشد ظعن بضمتین و بسکون الثانی ظعائن ظعان جما قال ابو زید لا یقال حمول و لا ظعن الا للابل
التی علیها الهوادج و بنده بعیر نظعنه المراة ای ترکبه فی الانتقال ظعون بالفتح شتر هودج کش ظعان بالکسر رسن کجاوه که بوی بندند ظن گمان و یقین و دانستن
تقول ظننتک زیدا و ظننت زیدا ایاک و قوله تعالی و ظن داود ای علم و ایقن و اظنه ظنین بمعنی تهمت کرده شده ع فضه بالکسر تهمت ظنن کافه جما یقال اظنه و اظطنه
بالظاء و الطاء ای اتهمه علی افتعله و فی حدیث ابن سیرین لم یکن علی یظطن فی قتل عثمان رضه و هو یفتعل من الظن فادغم قال الشاعر شعر و لا کل من یظطنی
انا معتب و لا کل ما یروی علی اقول تظنی گمان بردن و صله تظنن فابدل من احد النونات یاء مظنة الشیء بالکسر موضعه و المعه الذی یظن کونه فیه مظان
جماعت ظنون بالفتح مرد بدگمان و چاهی که در وی آب بسیار نه معلوم نباشد و کم آب و وام که گزارده شده یا نه معلوم نباشد فصل العین عثن بسیر عثن
مشدد النون کرس ضخم و کذلک الجمل و عثنی مثله ملحق بفعلی بیار اذا وصله نوبت عثناه مونث عثنیات جما عثان بالضم دود و گرد عثن که لک
عثوان عت جما یقال عثنت النار تعثن بالضم اذا دخنت تعثین بوی دود دادن جامه را عثون بالضم موبهای دراز زیر زنخ شتر و اول باران عثانین
جماعت عجین بالفتح خمیر عجن خمیر کردن و دست بزمین بریدن و هر خیری دست زدن شتر بر زمین در رفتن و بزمین تکیه کردن بوقت خاستن از ضعف و پیری
ع فاکه اعجان خمیر رفتن عجن تعجین فربه شدن ع فاکه بعیر عجن ناقه عجنا و عجنه نعت منه واما میان فرج و دبر ناقه یقال ناقه عجنا ای
بالکسر بنیا خصیه و برعجان نا شدید گول علی بن گول لام زائده عجان بالضم خادم و خو السار عی منه بالفتح عت جما و بالضم نعت مونث منه و قد تعجن
عدن اقامت کردن و در جای همیشه بودن ع فاکه و ضه و منه جنات عدن ای جنات اقامة معدن جای باش بالنبات و در مسا دمرکز هر چیزی عدن ناقه که بجای
باشنده از علف عدن بالفتحتین شهری عدن ابین بحر کرانه دریا عدن خرابان درازه فذ مرنی الدال عدنان نام مردی عنه یاره بن اولو عدان عت جما یقال عدن ای قطع
اسفله ثم حز برفعه عدان اول کرده مردم عرن بن الکسر اول بر خیری هر قوم یقال سم عرابین القوم و بن بنی تر دنگ بر عرانبه بالضم آنچه موج از آنکار ساران بر
عران بالکسر چوب بینی شتر عرن مصدر منه ع فاضه عران الکره چوب بکره و مرغ عرن بنیره بنان منج دو زکرده بر عرن و عی چوب بینی ان ایضا
دوسی و یقال دار بهم عارته ای بعیده عرن بفتحتین کفتگی با پی ستور ع کافه و ریش کردن ستور عرنیه بالضم قبیله گروی کار تداد آوردند در عهد رسول الله
علیه السلام و سم العرن بتوعرین عرنه جای شیر یعنی بیشه و درخت یقال لیث عرنه و لیث غابة عرین ایضا گوشت و بطنی از تمیم عرنه مصغره قبیله از بجیله عرنه بالکسر
افتاده از بنی طائفی و بیخ درخت که بوی خوردش دهند بوست را عرنان بالکسر کوی ستغارا مروه مسک برشته عرنه عربن عرانه بالضم فیهما و عربون بفتحتین بو
تقول منه عربنته اذا اعطیته ذلک عربون پیلیاسکه بوی داده کنند و صله عربون مثل فی فعل حذف منه النون و ترک علی حاله ادیم مرن ای مدبوغ

بالعرتن عرتیات موضعی عرجون بالضم درخت گرشده و شاخهای بریده از وی منه قوله تعالی حتی عاد کالعرجون القدیم عرجنه ای ضربه بالعرجون عرن بالضم
شکرف **عسن** بفتحتین کوار یدن آب و علف و در خوردن آن دستور **عع کافه** عسنت الابل ای نجع فیها الکلاء و سمنت و دابة عسن ای شکور عسن بفتحتین بقیه و رنجیه
دیرینه اعسان الشیء آثاره و مکانه و تعسن فلان اباه ای نزع الیه فی الشبه و تعسنت الشیء ای طلبت اثره و مکانه **عشن** و اعتشن ای قال برایه یعنی بگمان خود گفت
عشانة بالضم تنه درخت ابو عشانة کنیت مرد عشوزن مرد درشت سخت عشوزنة مونث **عطن** پوست را در شوره نهادن بجهت دباغت تا موی آن بریزد **عع**
**فاضه وکه** معطون نعت منه عطن بفتحتین گندیده شدن پوست در پیر بن معطون شمیدن **عع کافه** انعطن کذلک وجه آبگاه شتران که شتران را گرد آب نزدیک سیند نزدیک آب معطن بکسر الطاء
کذلک اعطان و معاطن جمعت عطون بالضم سیراب شدن و خفتن شتر **عع فاضه وکه** ابل عاطنة عطون و عواطن جمع اعطان خوابانیدن شتر را خداوند شتران
عاطنه شدن و عطن الرجل بعیره اذا لم یشرب فرده الی العطن منتظرا فلان واسع العطن و البلد اذا کان رحب الذراع عفونة دلگیری و بوی گی **عفن**
بفتحتین مصدر منه **عع کافه** عفن نعت منه و عفن الحبل ای بلی علکة بالضم نوری شکم از فربهی **علن** اعکان جمع و تعکن البطن صار ذا عکن نعم عکنان کثیرة بالتحریک
و التسکین علانیة آشکارای خلاف سر علون بالضم مصدر منه **عع فاضه** علن بفتحتین کذلک **عع کافه** اعلان متعد منه علان بالکسر آشکارا کردن بالهم و
پیدا کردن علنة مثال همزة راز پنهان نادارنده علوان الکتاب عنوانه و علوانة و عنوانة بمعنی **علجن** ناقه آگنده گوشت و یقال نونه زائدة و تعلجن المرأة ای اختبه
**عمن** بالمکان یعمن ای اقام به عمان بالضم مخففا شهری بیمن و اما الذی بالشام فهو عمان بالفتح و التشدید و اعمن الرجل اذا صار الی عمان **عنن** بفتحتین مثل العنن خری و سستی
کردن کسی را **عع فاضه وکه** رجل معن کافه ای عریض و ایضا خطیب و امرأة معنة عنین بکسرتین نامرد عنینة زن که او را از مرد نباید بر فعیل بمعنی مفعول
و عنن الرجل عن امرأته اذا حکم القاضی علیه بذلک او منع عنها بالسحر و غیره و الاسم العنة بالضم و هی ایضا حظیرة الابل عنان بالکسر اعنة جمع و معارضه کردن عنان
المتن دو رگ پشت و یقال انه طرف العنان یعنی سبک شد شرکة العنان و هو ان یشترکا فی شیء خاص دون سائر اموالهما کانه عن لهما شیء فاشتریاه مشترکین فیه عنان
بالضم ان یفعل کذا ای جهدک و غایتک کانه من المعانة ای المعارضة من عن یعن ای اعترض و عننت الفرس حبسته بعنانه و اعننت اللجام ای جعلت له
عنانا تعنین مثله عننت الکتاب و عنته کذا ای عرضته له و صرفته الیه عنوان الکتاب بالضم و هی اللغة الفصیحة و قد یکسر یقال عنیان بالضم و الکسر و عنونت
الکتاب و عنته و عننته بمعنی اعتنان پیش گرفتن و هو الاعتراض عنون بالفتح ستور پیش رونده و یقال عطیة عین عنة ای خاصة من بین اصحابه و رایته
عین عنة ای الساعة من غیر ان طلبته و عننت نعته لا ادری ما هی ای تعرضت لشیء لا اعرفه و لقیته عین عنة اذا رایته عیانا و لم یرک عنان بالفتح
ابر عنانة و جمع ها عنانة مثله و عنان السماء صفائحها و ما اعترض من اقطارها کانه جمع عنن و العامة تقول عنان السماء بالکسر عنعنة همزه را عین گردانیدن در لفظ
چنانکه بعث تمیم است تقول عن فی موضع ان مخففة از و هی کلمة البعد و المجاوزة تقول رمیت عن القوس لانه بها قذف سهمه عنها و عداها و طعمه عن جوع
جعل الجوع منصرفا به تارکا له و قد جاوزه و قد یقع من موقعها الا ان عن قد یکون اسما یدخله حرف جر لانک تقول جئت من عن یمینه ای من
ناحیة یمینه و قد یوضع عن موضع بعد کما یقال تحت عن حیال ای بعد حیال و قد یقع عن موضع علی یقال لا افضلت فی حسب عنی ای علی **عون**
بالفتح میانه سال از هر چیز عون بالضم جمع و فی المثل لا تعلم العوان الخمرة و تعوین عون میانه سال شدن یقال عونت المرأة و عانت ایضا حرب
عوان و هی التی قوتل فیها مرة کانهم جعلوا الاولی بکرا بقرة عوان لا فارض و لا بکر کقوله تعالی انها بقرة لا فارض و لا بکر عوان عون یار و گروه اعوان جمع
معونة اعانت یاری دادن یقال رب اعنی و لا تعن علی و یقال ما عندک معونة و لا معانة و لا عون رجل معوان بالکسر کثیر المعونة للناس استعانة یاری خواستن
و موی زهار ستردن معاونة یاری کردن تعاون یکدیگر را یاری کردن اعتوان مثله و المتعاونة من النساء التی طعنت فی السن و لا یکون الا مع کثرة
اللحم عانة گله خر کره عون جمع و موی زهار و نام دهی بر لب فرات ینسب الیها الخمر فیقال عانیة و ربما قالوا عانات و هی من اسمائها عاهن شاخ درخت
خرما که نزدیک تنه باشد عواهن جمع و ایضا اعضای جوارح مردم و رگهای رحم ناقه و یقال عهنت عواهن النخل عهن بالضم ای مست رمی فلان
بالکلام علی عواهنه اذا لم یبال اصاب ام اخطا عهن بالکسر پشم عهنة پاره از وی عهون جمع و فلان عهن مال اذا کان حسن القیام علیه و یقال عهنه و فلان

عين چشم مونث اعين عيون اعيان جمع عيينة تصغيرا من جاهز ماله و اهنه اى من تلاده عا هن حاضر و مقيم ثابت و هو بالمكان بعين اى على قام به وهنه قيل ذو عيينين للجاسوس و نام رجل و چشمه و چشم زانو و چشمه آفتاب و نقد درست و ملك بيدا و ديدبان و جاسوس و گزيده هر چيزى و شخص و نقش هر چيز يقال هو هو عيناً و هو هو بعينه و قول الحجاج لعينك اكبر من امرك يعنى منظرك اكبر من شنك و مردم يقال بها قليل العين اى قليل الناس و چشمه ترازو و يقال فى الميزان عين اذا لم يكن مستويا و باران چند روزه كه نايستد و حرفى حلقيه از حروف هجا و يقال فعلته عمداً عين اذا تعمدته بجد و يقين و كذلك عمدا على عين و يقال لقيته اول عين و اول عين اى اول عائنة و هو فى عائنة اى قبل كل شئ و فى المثل الجواد عينه فراره و يقال لا اطلب اثرا بعد عين اى بعد معاينة و عائنة بنى فلان هو اليهم و رعيانهم و بابها عائن و كذلك بابها عين احمد اسود عين كوهى است عين شمس شهرى عيون البقر نوعى از انگور اعيان القوم اشرافهم اعيان برادران مادرى و پدرى برادر مادرى و پدرى بودن و يقال هو عبد عين اى هو كالعبد لك مادمت تراه و اذا غبت فلا و يقال انت على عينى فى الاكرام و الحفظ جميعا قال الله تعالى و لتصنع على عينى و يقال بالجلد عين و هى دوائر رقيقة و ذلك عيب فيه تقول منه تعين الجلد و سقاء عين و متعين و تعين الرجل المال بچشم كردن تعين عليه الشئ لازم شد بروى بعينه و حفرت حتى عنت اى بلغت العيون و عينت الماء مثله ماء معين معيون على النقص و التمام آب روان روغن عينان بالتحريك روان شدن آب و شيك يقال شرب من عان اى من ماء سائل و عنت الرجل بالكسر چشم كردم فانا عائن و هو معين و معيون تعيين مخصوص كردن چيزى از جمله و آب در مشك نو ريختن تا چشمهاى وى بگيرد و مرواريد سوراخ كردن و در روى كسى بد بهاوى و رگفتن معين بالفتح محل گاو و بالكسر نيز بو قا معاينة عيانا ديدن بچشم ابنا عيان دو خط كه بجهت فال قمار بر زمين كشند عيانا بالكسر ايضاً اين ابا ج عين جماعين بالتحريك اهل سراى و عيت جمع يقال جار فلان فى عيره اى فى جماعة اعين فراخ چشم عيناء مونثه عين جمعها و صله فعل بالضم و منه قيل لبقر الوحش عين و ثور اعين و البقرة عيناء بالكسر بيشى يقال اعتان الرجل اذا اشترى الشئ بنسيئة و يقال هذا عينة المال اى خياره مثل عيمة و ثوب عينة اذا كانت حسنا فى مرآة العين اعتيان بنسيه خريدن خيرى و گزيده گرفتن و ديدبان شدن يقال اعتان لنا فلان اى صار عيناً و يقال ايضاً عان علينا فلان يعين عيانة اى صار لنا عينا و يقال ذهب و اعتن لنا منزلا اى زنده **فصل الغين غبن** نقصان فروختن در **بيع ع فائه** يقال غبنه فى البيع اى خدعه و غبن فهو مغبون غبن بالتحريك نقصان در راى **ع كافه** و غبن رايه اذا نقصه فهو غبن اى ضعيف الراى و فيه غبانة و الغبينة من الغبن كالشتيمة من الشتم تغابن يكديگر را در زيان افكندن يوم التغابن روز قيامت مغابن بنهاى ران غبنت الثوب و الطعام مثل خبنت قد ذكر اغديدان تمام رسيد و درست شد موى گياه و شباب نعد انى غصن عدد يغجن بين بشتى عدانه بالضم جى از تمى **يربوع عرين** مثال درهم لاى سيل آورد و طبا كان اوشبا بسا غزل كذلك **غسن صافه** دسته موى پيشانى فرس اسب و گيسو و مانند آن غسنه بالضم عساة يكى غسيان بالفتح تيزى جوانى و هو فتعال منه غسان نام آبى و قبيله **غصن** بالضم شاخ درخت اغصان غصون جمع غصنة بالكسر كذلك مثل قرط و قرطة و غصنة اى قطعة ابو الغصن كنيه جحى **غضن** باز داشتن **ع فاله** و صمه يقال ما غضنك عنا اى ما عاقك عنا اغضان چشم بر هم زدن تغضين از نيك روى گرديدن تغضن لازم منه غضن بفتحتين و سكون اشكنج پوست و شكن و غضن العين جلدتها الظاهرة مغاضنة شكنهاى چشم نمودن و يقال للمجدر اذا البس الجدرى صبح جلده غضنة و حدة و يقال لها ايضاً **غمن** پوست تر بود زير چيزى تا تنهاى وى بريزد **ع فاضمه** فهو غمين غميل خوابانيدن ميوه خرما تا رسيده تا رسد **غنة** بالضم آواز در بينى غن از بينى سخن گفتن يقال منه غنت اغن و هى غناء غنات الابل مثل نعاد بزرگى يقال غين على كذا اى غطى و منه الحديث انه ليغان على قلبى و اغان الغين السماء اى البسها و حرفى حلقيه و حروف معجمه عينه بالكسر اغين مردار حلوق و اعن بسيار علف كه در وى مگس و آواز دهى بسيار باشد قريه غناء ده بسيار مردم اغن استغنى اى امتلاء اغن الوادى فهو مغن **غين** تشنگى يقال منه غنت جون ريم و خون و جز آن و عانت نفسه تغين اى غشت غين سبز شجرة غيناء الشجرة الورق غلته بالفتح درختانى بى آب مغيفة درختان با آب **فصل الفاء فتنة** بالكسر آزمايش و فتنت الذهب خلته بنار دينار مفتون اى ثابت آزمودن فتنان زر كه در پوتن سوختن **ع فاضمه** قوله تعالى يوم هم على النار يفتنون و رق فتين اى فضة محرقة فتين ايضا زمين سنگناك فتان ديو فتنه انداختن مال عقل ربود فتن الرجل و فتن فهو مفتون در فتنه افكندن كسى را فتون آزمودن

ونفته افگندن وبفتنه شدن وبفتنه بشدن بعد لازم فلب فاتن ای مفتن فتنة المراة وافتنته ای ولهته فاجبها فاتن گراه کنند وقال الفراء اہل الحجاز یقولون ما انتم علیہ بفاتنین واہل نجد یقولون بمفتنین ومنہ قولہ تعالی بایکم المفتون الباء زائدة کالباء فی وکفی باللہ والمفتون الفتنة وہو مصدر کالمعقول والمجلود وبایکم الابتداء والمفتون خبرہ وقیل المفتون رفع بالابتداء وما قبلہ خبرہ کقولک بمن مرورک وعلی ایہم نزولک لان الاول فی معنی الظرف فیتقدم نقتین ورفتنہ افگندن مفتن مفتون جماعتان بالکسر غلاف از پوست کہ در پای کشند فتحین بالفتح سداب غدن بفتحتین کوشک فدان بالتشدید بت ساختہ آماج گشنا ورزرگاو قلب ان فعال فداون مخففا جماعت فنن بالضم فرین کہ بروی نان پزند فرنی بالضم نان فرین بخت قرشی مقصور نام زنی وکوشکی وکنیز کے فرعون مثال فرعون بہشت خار ستور ومنہ فرعنت الدابة فرس بکسرتین سبل شتر وسم گوسپند والنون زائدة وقد ذکر فرعون لقب کافری وہم ولید بن مصعب وستمگار فراعنة ستمکاران وقد تفرعن وہو ذو فرعنة ای دہاء ومکر فطنة بالکسر زیرکی وتیزی خاطر ودانستن عم فاضہ فطن کہ نصرہ فطنة ایضا فطانة فطانیة بالفتح فیہا حدانا وزیرک شدن عم کافہ وبضمہا مفاطنة باہم زیرکی نمودن شفکن پشیمانی برگذشتہ وقرئی قولہ تعالی فظلتم تفکنون بالنون فن کونہ فنون جماعت افانین روشہای سخن ورا ہہای وی رجل متفنن وفنون وافتن ای نجا بالافانین فن بسیار راندن عم فاضہ فنن شاخ افنان افانین جماعت شجرة فنا ذات افنان ج فنوار کذلک علی غیر قیاس تفنین درہم آمیختن ومنہ ثوب فیہ تفنین اذا کان فیہ طرائق رجل مفن کافہ الذی یاتی بالعجائب وامراة مفنة فنان الحمار الوحشی الذی یاتی بفنون من العدو وفلان بالضم کنایت از کسی کہ سخن وی گفتہ شود ویقال فی النداء یا فل بحذف الالف والنون لغیر ترخیم ولو کان ترخیما لقالوا یا فلا وربما جاء ذلک فی غیر النداء فیکون بروی وہی فعلول فینات ساعتہا یقال لقیتہ الفینة بعد الفینة ای الحین بعد الحین وفینة بالالف واللام کما قالوا للعقبة العقبة وفی الندرة الندری وفی الندرة ورجل فینان حسن الشعر طویلہ وہو فعلان فصل القاف قبون زمن ورزمین عم فاکہ حمار قبان فعال والوجہ انیکون فعلان من قہہ وقد ذکر فی الباء وقبان کبان معروف بخفف ایضا وفلان قبان علی فلان آمین علیہ وقبان ای التعضیر قتانة کم خوار واندک طعام شدن عم بضمہا رجل وامراة قتین سواء قتین ایضا کفنہ قحزنة بالفتح چوب دستی وافکندن بزدن یقال ضربہ فقحزنہ ای صرفہ وضربہ حتی قحزن ای سقط وادقم قرن شاخ دسوئلہ قرنان ای صغیر نان وکوہی خرد تنہا وتیک اسب یقال جلبنا الفرس قرنا وقرن ہشتاد سال وقیل سی سال وہم سال مردی یقال ہم علی قرن ای علی سن واہل یک روزگار از مردم یقال مضی قرن بعد قرن وفتنہ زن وآن چیزی باشد کہ از فرج بیرون آید چون غدو آن علی زکر سست قیل اختصم الی شریح فی جاریة بہا قرن فقال اقعدوہا فان اصاب الارض فہو عیب وان لم یصب فلیس بعیب ویک سوی ہودج ویک سوی سر ومنہ سمی ذو القرنین لانہ دعاہم الی اللہ تعالی فضرب علی قرنہ وہو لقب اسکندر الرومی وایضا اسم رجل من عرب لہ قرنان ای صغیرتان وقرنان ایضا منارتان علی راس البیر یوضع فوقہما خشب تعلق البکرة منہ وقرن الشمس ناحیة بخشت پیدا شود از آفتاب قرن بالتحریک گیسو از حرم وشمشیر تیر با پیکان ورجل قارن معہ سیف ونبل وسپر کہ دو شتر بہم بندند وشتر بربستہ یا دور بستہ وموضعی کہ میقات اہل نجد است بجہت احرام حج ومنہ اویس القرنی وپیوستہ ابرو شدن عم کافہ اقرن لغت منہ قرن بالکسر حریف وہمدست در شجاعت وکشتی قرنة بالضم یک سوی برون آمدہ از ہر چیزی یقال قرنة الجبل وقرنة النصل وقرنة الرحم وہی احدی شعبتیہ قران بالکسر بہم آوردن حج وعمرہ وبہم آمدن دو ستارہ در برجی ودو خرما باہم خوردن ودیک جفت تیر وتیرا برد تیرہا بکہ تراشیدہ یک کس باشد ورسنیکہ دو ستور بوی بستہ باشد باہم قرن بالفتح ایضا بستن ودو ستور را باہم عم فاضہ وسم پاے اسب برجای دست افتادن در رفتن وپیوستن چیزی بچیزی وقرنت الاساری فی الحبال شدد للکثرة قال اللہ تعالی مقرنین فی الاصفاد اقتران ہا رشتن برنگیری مقارنہ یار گردن دو چیز را باہم اقران بر داشتن نیزہ ونزدیک آمدن آنکہ دمل سرکند وبسیار شدن خون در رگ یقال اقرن الدم فی العرق واستقرن ای کثر وتوانا ای وقوت دادن قولہ تعالی وما کنا لہ مقرنین ای مطیقین مقرن بکسر الراء آنکہ اورا یاری گرنبا شد در ستور راندن وکشاورزی قرین یار قرینان ابوبکر وطلحة لان عثمان بن عبید اللہ اخا طلحة اخذہما فقرنہما فی حبل فلذلک سمیا القرینین قرینة الرجل امراتہ یقال اذا جاذبتہ قرینة بہرہا ای اذا قرنت بہ الشدیدة اطاقہا وغلبہا وجمعہ قرائن انما کان یستقبل بعضہا بعضا ویقال ارسمعت قرونة وقرینة بالفتح وقرونہ وقرینہ ای دلہ

تابعة حتی الام، قرون بالفتح ناقه که شیر گرد آرد در پستان میان دو دوشیدن و ستور خوی کننده و هم پای بر جای دست نهنده و در نشستن شتر که زانوها بهم نهد
چون بجسبد و ناقه دو پستان پیش و دو پس بهم نزدیک آرند دو دو، خرما بهم خورنده ویقال لها ابرما قرونا قارون آنکه بزمین فرو شده در عهد حضرت موسی علیه السلام
ومثل شده در توانگری غیر منصرف، و قرن سقاء قرنوی و مقرنی مشک که بقرنوة دباغت کنندش آن گیاهی است که در ریگ بر آید ولم یجی علی هذا المثال الا ترقوة
وعرقوة وعنصوة وثندوة **اقسان** کلان سال و دوتاه شدن قسانیة مثال طمانیة خشک و سخت شدن چوب سخت تاریک **قلون** ست افا کردن
بجای عع **فاضه** هو قاطن قطان قاطنة جماعت قطین کذلک قطین ایضا چاکران قطینة باشندگان خانه یقال جاؤا بقطینتهم قطان بالکسر چوب که در
شکنجه بود قطن بفتحتین میان دو ران و دو مغزه مرغ وکوهی قلنته فاکه هزار خانه شکنبه وتقولها العامة رمانه قطنة بالکسر و سکون کوک وکلاء اضخم قطنة
بالضم لقب مردی وهو ثابت قطنة العتکی والاسماء المعارف یضاف الی القابها وتکون الالقاب معارف وتعرف بها الاسماء کما قیل قیس قفة وزید بطة و
کرز قطن بضمتین بسکون پنبه قطنة اخص منه مقطنة پنبه زار قطنیة بکسرتین یکی از حبوب مانند عدس یقطین گیاه بی ساق چون درخت کدو و مانند آن یقطینة کدوی
نر قیطون نخجیبه بلغت اهل مصر ویقال للکرم اذا بدت زمعاته قد قطن یقطن تقطینا **قعین** ضافه بطنی از بنی اسد قیعون بالفتح گیاهی **قفنیة** گویند
از قفا ذبح کرده قفن مصدر منه عع **فاکه** وهو منهی عنه قفن بفتحتین و تشدید النون موضع قفاقرا فیه نون مشدده و قول عمر رضی الله تعالی عنه انی
استعمل الرجل الفاجر لاستعین بقوته ثم اکون علی قفانه یعنی علی قفاه والنون زائدة وقال ابو عبیدة هو معرب قبان الذی یوزن به یعنی کیا یقال آ تمن
ان تفعل لذا ای خلیق وجدیر لا یثنی ولا یجمع ولا یونث فان کسرت المیم قلت قمین ثنیت وجمعت وهذا الامر مقمنة لک ای مخلقة لک و مجدرة تقمن تحقق
جستن **قن** بالکسر بنده کما زید رو مادر بنده زاده باشد یستوی فیه التثنیة والجمع والمونث وربما قالوا عبید اقنان ثم یجمع علی اقنة قن تعمیص و قنا بستن قنا
ایضا گوی بخیل قنة بالکسر پاره رسن قنن جماعت نوعی از ابزار و نا یقال لها بیرز دبالفارسیة قنة بالضم بالای کوه مثل قلة قنون قنان جماعت قنن قنات کذلک اقنان بر قنة
بر شدن بر کوی قنان بالفتح کوهی است از بنی اسد قنعفن بکسرتین نوعی از موش دشتی و راه بالا و آب شناخن صحرا قنا قن بالضم کذلک و بالفتح جماعت قینة بالکسر شیشة قنا
جماعت قانون اصل هر چیزی قوانین جماعت و لیس هو بعربی **قین** آهنگر قیون اقیان جماعت آهنگری و نیکو کردن چیزی و فراهم آوردن شکافتگی خنور عع
**فاکه** یقال منه قنت الشیء ای لممته و اصلحته وقن انا که هو عند القین فی المثل اذا سمعت بسری القین فانه مصبح وهو سعد القین صار مثلا فی الکذب
والباطل یقال له ده درین و سعد القین بنات قین نام جای ویقال للنبی القین من بنی اسد بلقین کما قالوا الحارث وهو من شواذ التخفیف ولو نسبت الیه قلت
قینی ولا تقل بلقینی و قیقیان موضع القیقة من وظیفی ید البعیر اقتیان نیکو شدن نبات و نهایت سبزی رسیدن منغز ارمقیته مشاطه عروس تقیین آراستن تقین
آراسته شدن قینة کنیزک سرود گوی قیان بالکسر جماعت قال ابو عمرو کل عبد عند العرب قین و الامة قینة **فصل الکاف** **کبن** درنوشتن لب دلو
و در نوشتن عع **فاکه** و بازگشتن از چیزی و ناپیدا کردن چیزی را و کبن فلان ای سمن کبنة بضمتین و تشدید مرد فرو هشته بخیل و اکبان ای انقبض و رجل مکبون
الاصابع وهو مثل الشتن ویقال کبن الظبی اذا لطی بالارض کبان بالضم بیمار ستور و بعیر مکبون **کتان** بالفتح و التشدید معروف **کتن** بفتحتین ریم
و دود گرفتگی خانه عع **کافه** و لثنت جحافل البعیر من اکل العشب ای الزرق به از خضرة سفار کتن ریمناک **کدن** بالکسر نهالین که در هودج گذرخود
نهند زن و پالان چرمین کدون جماعت کدنة بالکسر پیه و گوشت یقال للرجل انه لحسن الکدنة بعیر ذو کدنة و رجل کدن وامراة کدنة ای ذات لحم و شحم کودن
بالفتح ستور پالانی و مرد کاهل کول یقال ما ابین الکدانة فیه ای الهجنة کدیون مثال الفرجون دقاق التراب علیه درد من الزیت تجلی به الدروع **کدران**
بالکسر یا ورقیل جنک کرزنة زن مطربه **کرزن** کرزین فاکه تبر **کفن** صوف رشتن عع **فاکه** کفنة بالضم درختی کفن بفتحتین جامة مرده مکفین
کفن ساختن مرده را **کمون** پنهان شدن عع **فاضه** و منه الکمین فی الحرب ناقة کمون الحیاء التی تخفی لقاحها ای ما تستبین خود پنهان دار و حزن کمین اندوه
پنهان کمون بالفتح و التشدید زیره **کن** بالکسر پوشش اکنان جماعت قوله تعالی و جعل لکم من الجبال اکنانا ای کنه برده ها قوله تعالی و جعلنا
علی قلوبهم اکنة جمع کنان بالکسر یقال کننت الشیء سترته و صنته من الشمس و اکننته فی نفسی اسررته و بها ایضا بمعنی فی الکن

الکن ودی النفس جمیعا وکننت العلم واکننته فهو مکنون ومکن وکننت الجاریة واکننتها فهی مکنونة ومکننة بالضم پوشش زیر برد رخانه یعنی بچه کنات
جماعت منوکنانه قومی از عرب کنه بالفتح زن پسر وبجمع علی کنائن کانه جمع کنینة قال الزبرقان ابغض کنائنی الی البغیضة الطلعة کنانه بالکسر تیردان وقبیله
از مضر بوکنانتر قبیله از تغلب اکتن واستکن ای استتر مستکنة کینه کانون کانونتان تشدان ودر دیگران سنگ کانون الاول کانون الآخر نام دو ماه از
ماههای رومی **کون** کینونة بودن وهست شدن عع **فاضه** شیوه الجیدودة والطیرورة من ذوات الیاء ولم یجیء من الواو علی هذا
الاحرف کینونة وهیعوعة ودیمومة وقیدودة والاصل کینونة بتشدید الیاء فحذفوا کما حذفوا من هین ومیت ولولا ذلک لقالوا کونونة وانما الجیدودة
فاصله مقولة بفتح العین فسکنت للتخفیف لانه لیس فی الکلام مقول وکان اذا جعلته عبارة عن ما مضی من الزمان احتاج الی خبر لانه دل علی الزمان فقط
تقول کان زید عالما واذا جعلته عبارة عن حدوث الشیء ووقوعه استغنی عن الخبر لانه دل علی معنی وزمان تقول کان الامر وانا اعرفه مذ کان ای خلق
وقد تقع زائدة للتوکید کقوله تعالی وکان الله غفورا رحیما وکان زید منطلقا ای الله غفور رحیم وزید منطلق وقولهم لم یک اصله یکون فلما دخلت علیها
لم جزمتها وحذفت الواو لالتقاء الساکنین فبقی لم یکن فحذفوا النون ایضا لکثرة استعمالها وهذا تحرکت اثبتوها وقالوا لم یکن الرجل واجاز یونس حذفها
مع الحرکة وقال **شعر** اذا لم تک الحاجات من همة الفتی * فلیس بمغن عنک عقد الرتائم * وتقول جاؤنی لایکون زیدا تعنی به الاستثناء کانک قلت لایکون الآتی
زیدا تکوین هست کردن تکون شدن وبودن کیانة بالکسر پذیرفتاری یقال کنت علی فلان اکون کونا وکیانا ای تکفلت وبه اکتنت به اکتیانا والاسم الکیانة
کنت وکنت بک کما تقول ظننتک زیدا وظننت زیدا ایاک کون وجه الاکوان جمع الکیان نام کتابی مرعجم را استکانة فروتنی کردن مکانة پایگاه ومنزلت
وفلان مکین عند فلان بین المکانة مکان مکانة جایگاه قوله تعالی ولو نشاء لمسخناهم علی مکانتهم ولما کثر لزومهم توهمت اصلیته فقیل تمکن کما
قالوا تمسکن من المسکین ویقال للرجل اذا شاخ هو کنتی کانه ینسب الی قوله کنت فی شبابی کذا وکذا **کاهن** فال گوی کهان بالضم والتشدید لغة +
بفتحات جماعت کهانة بالکسر فال گوئی کردن عع **فاضه** کهانه بالفتح کاهن شدن عع **بضمهما** کاهنان دو قبیله **کین** تحرید وجل افرج
المرأة والجمع کیون وهی کالغدود تا فلان بکینة سوء بالکسر ای بحالة سوء کأین کائن مثال کاعن وکعین بسکون النون چند وبمعنی کم فی الخبر والاستفهام یقال
کأین تعد ای کم تعد فی الاستفهام وتقول کأین من رجل لقیته ترید بها التکثیر فتخفض النکرة بعدها بمن وادخال من بعدها اکثر من نصبها وجرها **فصل اللام**
**لبن** بفتحتین شیر وسم خبس لبان افعی جا ودرد کردن از بالش عع **کافه** وشیرناک شدن میش یقال لبنت الشاة بالکسر وناقة لبنة ای غزیرة
لبون بالفتح شیردار لبن بالضم والکسر جمع یقال کم لبن غنمک ولبن غنمک ای ذوات الدر منها وقال الکسائی کم لبن غنمک ای رسل غنمک ابن اللبون
بچه دوساله سیوم درآمده بنت لبون مونث لبن شیر خورانیدن عع **فاضه** که مناه بن وزدن بعصا عع **فاکه** رجل لابن ای ذو لبن کتامر لابن
شیر شدن مردم شیر فرود آمدن به پستان ناقه فهی ملبن وفرس ملبون لبین پرورده شده از شیر مثل علیف من تعلف ویقال قوم ملبونون اذا ظهر منهم
سفه یصیبهم من البان الابل مما یصیب اصحاب النبیذ ویقال نهاء عشب ملبنة بالفتح علف شیرناک کننده ستوران استلبان شیر جستن لبنة که خشت
لبن خام مثل کلمة لبنة ولبن بالکسر فیهما کذلک تلبین خشت زدن ملبن بالکسر کالبد خشت وهیئه در دو لبنة القمیص خشتک پیراهن تلبین درنگ کردن
ملبن بالتشدید فلاته لبان بالفتح سینه لبان بالکسر شیر دادن یقال هو اخوه بلبان امه ولا یقال بلبن امه وانما اللبن الذی یشرب
لبان بالضم کندر لبانه حاجت لبنان کوهی **لم** لبنی درختی با شیر چون عسل ونام زنی لبنی مثله تلبین موضعی **لجن** برچسبیدن
وباکنا شدن ریم از سر شستن وبرگ را با نواة خرما کوفتن بجهت علف ستور تلجین زدن خطمی ودگل تا سطبر شود تلجین برگ افتاده
ناقة لجون گران رفتار لجون بالضم مصدر منه عع **فاضحه** بضم باضم نقره **لحن** خطا کردن در اعراب عع **بفتحتیهما** یقال فلان لحان
ولحانة ای بخطی تلحین بخطا نسبت کردن لحن نیز آواز الحان لحون جاد آواز گردانیدن فی الحدیث اقرؤا القرآن بلحون العرب ولحن فی قراءته
اذا طرب بها وغرد وهو الحن الناس ای احسنهم قراءة وغناء ولحن الیه ای مال ولحن فی کلامه ای اخطأ لحن بالتحریک زیرکی عع **کافه**

وفي الحديث ولعل احدكم الحن بحجته اي اعرف بها واحذق لها ولحنت له بالفتح لحنا اذا قلت له قولا يفهمه عنك ويخفى على غيره عم بفتحهما ولحنه عني بالكسر يلحنه لحنا اي فهمه
والحنته انا اياه افهمته ولاحنتهم اي فاطنتهم ويقال خير الحديث ما كان لحنا اي ما يتكلم بشي ويراد غيره وقوله تعالى ولتعرفنهم في لحن القول اي في نحوه
ومعناه وكان اللحن في العربية العدول عما يتكلم به عن الصواب ايضا لحن بفتحتين غلط كننده شدن مثك عم كافه ومنه اللحانة لحّانا وقيل هي اللحن
لم تختن ورجل الحن لعنت منه رمح لدن اي لين ورماح لدن بالضم تلدن چونئيک گردن يقال تلدن عليه اذا تلكأ عليه لدن نزد وهو ظرف
غير متمكن بمنزلة عند وقد دخل عليها من وحدها قوله تعالى من لدنا وجارت مضافة تخفض ما بعدها وفيه ثلث لغات لدن ولدى ولد وقال الراجز من لد لحيته
الى منحوره وقال ذو الرمة لدن غدوة فنصب غدوة لانه توهم ان هذه النون زائدة تقوم مقام التنوين فنصب كما تقول ضارب زيدا ولم يعملوا لدن
الا في غدوة خاصة لزن سختی عيش وتنگی وبالتحريك گرد آمدن قوم بر سر چاه بجهت آب وانبوهی كردن در هر كاری عم كافه لسان بالكسر زبان
ويكنى بها ايضا عن الكلمة فتؤنث حينئذ فمن ذكره قال في الجمع ثلثة السنة مثل حمار واحمرة ومن انثه قال ثلث السن مثل ذراع واذرع لان ذلك قياس
ما جاء على فعال من المذكر والمؤنث وذبانه ترازو ولسن بفتحتين زبان آوری وفصاحت عم كافه فهو لسن والسن وقوم لسن بالضم وفلان لسان القوم
يعني تيلماجی وسخن گذار لسن بزبان گرفتن عم فاضه يقال لسنه اذا اخذته بلسانك ملسون دروغگوی لسن بالكسر لغة يقال لكل قوم لسن
يتكلمون بها ملسن بالضم والتشديد نعل باريك ولطيف وكذلك امراة ملسنة القدمين لعن راندن ودور كردن از نيكی ورحمت عم بفتحهما لعنة
اسم فيه لعان بالكسر لعنات جماعت لعين لعنت كرده شده وراندة از رحمت بمعنى ملعون يستوي فيه الذكر والانثى ومسخ كرده رجل لعين وخرشه يعني صورت كه
باليزها بر پای كنند بجهت گريختن سباع ووحش وآنرا مترس نيز گويند ملاعنة لعان بر يكديگر لعنت خواندن ملعنة راه كوفته ومنزل مردم وفي الحديث اتقوا
الملاعن يعني محل الحدث رجل لعنة مثال همزة بسيار لعنت كننده بر مردم ولعنة بالسكون بسيار لعنت كرده شده بر روی الغنون بضمتين لغة في اللغد يعني گوشت
گرانه وگردن لغانين جماعت وبعض بني تميم يقول لغنك بمعنى لعلك لقنت الكلام بالكسر اي فهمته وتلقنته اي اخذته لقانية تلقين تفهيم كردن غلام لقن كسريع
الفهم لقانة اسم فيه لكن بالتحريك لكنة بالضم درماندگی در سخن عم كافه رجل الكن لعنت منه وقد تلاكن الرجل اذا اری من نفسه اللكنة ليضحك الناس
لكن بسكون النون حرف اضراب وهي خفيفة وثقيلة حرف عطف للاستدراك والتحقيق يوجب بها بعد نفي والثقيلة منها تعمل عمل ان في النصب والرفع
يستدرك بها بعد النفي والايجاب تقول ما جاءني زيد لكن عمرا قد جاء والخفيفة لا تعمل لانها تقع على الاسماء والافعال وتقع ايضا بعد النفي اذا ابتدأت
ما بعدها تقول جاءني القوم لكن عمرو لم يجيء فترفع وما جاءني القوم لكن زيد جاء ولا يجوز ان تقول لكن عمرو وتسكت حتى تأتي بجملة تامة فاما اذا كانت عاطفة
اسما مفردا على اسم لم يجز ان تقع الا بعد نفي وتلزم الثاني مثل اعراب الاول تقول ما رايت زيدا لكن عمرا وما جاءني زيد لكن عمرو وقد يحذف نونه للضرورة
[illegible] وبعض النحويين يقول اصله ان والكاف واللام زائدة وقوله تعالى لكنا هو الله ربي يقال اصله لكن انا فحذفت الالف فالتقت النونان فجاء
التشديد لذلك لن حرف نفي الاستقبال ومعناه هرگز وهي تنصب الفعل المستقبل تقول لن تقوم لون گونه چون زردی وسرخی ومانند آن
ونوع ونوعی از خرما واحدتها لينة انقلبت الواو ياء لكسرة ما قبلها ومنه قوله تعالى ما قطعتم من لينة وتمر يسمى العجوة والجمع ليان وجمع اللين
الوان تلوين گونا گون كردن تلون لازم منه ويقال فلان متلون آنكه بريك خو نباشد ولون البسر تلوينا اذا بدا فيه اثر النضج لهنة بالضم ناشتا
شكن تلهيه ناشتا شكستن بچيزی اندک لازم منه يقال الهنة قلهن اي سلفة الهان هديه دادن از سفر آينده را وقولهم لهنك فاكره كلمة التوكيد مبدلة من لانك
كما ابدلت الهمزة ها في اياك هياك لين بالكسر نرمی ضد خشونت لينة مصدر عم فاكه لين ولين بالتخفيف والتشديد لغتان منه الليناء لينون جماعت ويقال هو في ليان من
العيش بالفتح اي في نعيم وخفض تليين الانة متعديان منه لينة والنة والينة على التمام ايضا ليان بالكسر نرمی كردن باهم ويقال فلان ذو ملينة
اي لين الجانب استلانة نرم شمردن وتلين له اي تملق له فصل الميم مؤنة بار وگرانی بهيمه لا يهمز وهي فعولة قال الفراء وهي مفعلة من الاين وهو التعب
والشدة ويقال هي مفعلة من الاون وهو الخرج والعدل لانه ثقل على الانسان ومانت القوم امانهم مانا اي احتملت مؤنتهم ومن ترك الهمزة قال منتهم امونهم

ومامت مان فلان ای لم اکثرت له ویقال ماتهیأت له ویقال ای ماعلمت بذلک و هو بیانه ای میده بانت فیه ما تمنته ای اعلمته اعلاما منته فانی قال الجوهری رحمة الله تعالی علیه حقه عندی ان مثال میئة علی فعیلة ان المیم اصلیة الا ان یکون اصل هذا الحرف من غیر هذا الباب فیکون میئنة علی مفعلة من آتن المکسورة المشددة و مر ذکره فی بابه وکان ابو زید یقول مئینة بالتاء ای مخلقة و مجدرة و هی مفعلة من انه یونه اتاه اذا غابه بالحجة ما ماتنه باندیشه کاری کردن ویقال ایان مالک و اشان نساکنه ای عمل ما تحسنه مان انه تهیکاه ما انات جماعت متن کنه کنک و بر تهیگاه زدن و چوب و یا آهن که زمین شیار کنند بوی **متن** زمین سخت وبلند متان بالکسر جماعت متانة مصدر منه **عع بالضمها** متین نعت منه متنا بطهر و تندی رگ پشت از دو جانب پذیر کردیونش و بر پشت زدن و همه روز بردن کسی را **عع فاضه** و کفانیدن خایه و نچقار و بیرون آوردن خصیه و می من الشتم فرود پر از تیر تا در میانش و رجل متن ای صلب متن متناسا ربه جمیع مع ماتنه مباعدة فی الغایة سار سیرا بیابانی شدید او تنه ای باطله متین استوار کردن کمان به پی و اصلاح استعار بالرب **مثانة** آبدان ضن برآبدان زدن **عع فاضه** فهو ممثون مثن بالتحریک جلکبر شدن **عع کافه** امثن نعت منه مثناه مرتث و یقال رجل مثن و ممثون للذی یشتکی مثانته **مجون** بیباکی **عع فاضه** مجانة کذلک فهو ماجن و هم مجان بالضم و التشدید مجان بالفتح رایگان مخن ناقه که شیر بسیار دهد بوی و بارگیر د طریق مجری ای ممدود مخنون دولاب مجاجین جماعت سیر و تمخین **محن** گل و خاک چاه بیرون آوردن و پاک کردن **عع بالفتحها** محنة بالکسر آزمایش و بلا محن جماعت یقال محنته و امتحنته ای اختبرته و محنه عشرین سوطا ای ضربه و ما محنی شیأ ای ما اعطانی **محن** مرد دراز بالا و گرستن گشتین از چاه **عع فاضه بدن** همیشه بودن بر جایی **مدینة** شهر و شهر رسول علیه السلام مداین بالهمزة و مدن بضمتین و بسکون جماعت و هی فعیلة و قیل انه مفعلة من دنت ای ملکت فلان من اهدائن کما یقال مصر الامصار و قیل مداین ای بهمزة اذا کانت فعیلة من مدن بالمکان ای اقام و بغیر همزة اذا کانت مفعلة من قولک دین ای ملک لاانهم مجالیف و اذا نسبت الی مدینة الرسول قلت مدنی و الی مدینة المنصور مدینی و الی مداین کسری قلت مداینی مدین بالفتح قریة شعیب النبی علیه السلام **مرون** نرم شدن و عادت کردن بر چیزی **عع فاضه** یقال مرن علیه مرانة مثله و یقال مرنت یده علی العمل ای صلبت و مرن جمع علی هذا الامر وانه لمرن الوجه ای صلب الوجه فالکه حال و خو مران سکون و گوستین و چرب کردن یا ستو و سبب سودگی **عع فاضه** امران اندراع پی بازو و دوش مرانة نرمی و موضعی و نام ناقه تمرین نرم کردن با ران زمی بنی ترم نرم مارن مثل مماجن ممارنة بکش رسیدن ناقه و آبستن ناشدن و مران بالضم و التشدید نیزها مرانة گری مران بالفتح موضعی **مزنة** بالضم باران ابر سپید مزن جماعت حب المزن تخمه ابن مزنة ماه نو مازن بیضه مور و پدر قبیلة از تمیم مزدن نام عمار مزینة مصغرا قبیلة از مضر مزنی منسوب بوی **مشن** نوعی از تاریانه زدن **عع فاضه** امتشان بریدن و ربودن و شمشیر کشیدن مشنة پوست باز رفتگی از اندام بزدن یقال مشنه بالسیف اذا ضربه فقشر الجلد تمشین بکر امت شیر دادن ناقه مشان بالضم نوعی از خرما و فی المثل تعلة الورشان باکل رطب المشان بالاضافة ویقال مشن منه ما تیسر لک ای خذ ماتجد معن چیزی اندک و آسان و رجل معن فی حاجته و نام جوانمردی معروف و قال الشاعر **عع** فان یلک لک عز معن ای لیس بهین و توهم حدث عن معین ولا حرج ویقال ماله سعنة ولامعنة ای شیء ماعون قماش خانه و آب معن روان برای تو له تعالی و یمنعون الماعون قال ابو عبیدة الماعون فی الجاهلیة کل منفعة وعطیة و فی الاسلام الطاعة والزکوة و یقال اصل الماعون معونة والالف عوض عن الهاء امعان دور شدن سب در دویدن و حق کسی را بردن و سیراب شدن زمین باران معین آب روان و یقال هو مفعول من عنت الماء ای استنبطته کلام مونه جری فیه اما معنان بالضم زشتهای آب در وادی معان بالفتح منزل و جای باش و موضعی بشام **مکن** بیضه سوسمار مکین پای برجا کردن یقال مکنه الله من الشیء و امکنه منه بمعنی و استمکن من الشیء و تمکن منه بمعنی امکان دست دادن و زیر بال گرفتن سوسمار بیضه را یقال مکنت الضبة و الجرادة ایضا فهی مکن و قال الکسائی فهی مکون و قولهم ما امکنه عند الامیر شاذ مکنة مکه واحدة المکن و المکنات یعنی خانهای مرغ و فی الحدیث اقروا الطیر علی مکناتها بالضم الکاف و کسرها و قیل وکنات بفتحتین بمعنی و کنات للنصب قال ابو عبیدة یجوز فی الکلام ان المکن والمکان للضباب ان یجعل للطیر تشبیها بذلک کقولهم مشافر الحبشی و انما هی للابل

ويقال الناس على مكاناتهم اى على استقاماتهم مكمان بالفتح گياهى است كه در آخر وى غرب بسيد آيد فاذا انصرف مع ذلك فهو المتمكن الامكن وغير المتمكن
هو المبنى ومعنى قولهم فى الظرف انه متمكن انه يستعمل مرة ظرفا ومرة اسما فينصب برفع وغير المتمكن هو الذى لا يستعمل فى موضع الا ظرفا فينصب ولا يجوز الرفع
بناء اذا كان معرفة واما اذا كان نكرة او دخلت عليها الالف واللام تكلمت رفعا ونصبا وجرا **منّة** بالضم قوت يقال هو ضعيف المنة ومنّة
السير اضعفه واخيله ومنت الناقة حسرتها يعنى مانده كردم منين اى ضعيف وقوى ضد وحسن سست وگرد سست من بريدن ولكم كردن قوله تعالى
لهم اجر غير ممنون ونعمت دادن ومنت نهادن ع **فامتنه** صلتها بعلى منان اسمى است از اسماء الهى بمعنى بسيار نعمت دهنده منّينى تخصيص بالقصر بمعنى
المنة يقال المنة تهدم الصنيعة وترانگبين منّ رسا دو رطل امنان امناء جمات منّة بالكسر نعمت دادن امتنان منّه وبيان كردن نيكى خويش بر كسى منون
بالفتح بسيار منت دهنده وروزگار ومرگ وهى مؤنثة وتكون واحدة وجمعا من مخففة معناه كسى هو اسم لمن يصلح ان يخاطب مبهم غير متمكن وهو فى
اللفظ واحد ويكون فى معنى الجماعة كقوله تعالى ومن الشياطين من يغوصون له وكيست وهذا للاستفهام نحو من عندك آنكه وهو للخبر نحو رايت من عندك
وهر كه وهو للشرط والجزاء نحو من يكرمنى اكرمه ويكون نكرة نحو مررت بمن محسن اى بانسان محسن ويحكى بها الاعلام والكنى والنكرات اذا قال رايت زيدا
قلت من زيدا وفى النكرة اذا قال رايت رجلا قلت منا وفى جاءنى رجل قلت منو وفى مررت برجل قلت منى وفى جاءنى رجلان قلت منان
وفى رجلين قلت منين بتسكين النونات فى الجميع وكذا قلت منون ومنين فى الجمع وتقول فى المرأة منة متان منات وان وصلت قلت منه يا هذا
بالتنوين ومنات وان قال رايت رجلا وحمارا قلت من وايا وفى مررت بحمار ورجل قلت اى ومنى فقس عليه وهذا كله لغة اهل الحجاز وغير اهل
الحجاز لا يرون الحكاية فى شئ منه ويرفعون المعرفة بعد من اسما كان او كنية او غير ذلك واذا جعلت من اسما متمكنا شددته من بالكسر مخففا معناه
از وهو حرف خافض وهو لابتداء الغاية كقولك خرجت من بغداد الى الكوفة وللتبعيض كقولك هذا الدرهم من الدراهم وللبيان والتفسير كقولك
لله درك من رجل وفى قوله تعالى وينزل من السماء من جبال فيها من برد فالاولى لابتداء الغاية والثانية للتبعيض والثالثة للتفسير والبيان وجاء
للتوكيد ايضا نحو قولك ما جاءنى من احد اى احد ويحه من رجل اكدتها بمن وكقوله تعالى فاجتنبوا الرجس من الاوثان اى الرجس الذى هو الاوثان وقوله
تعالى ما جعل الله لرجل من قلبين فى جوفه ويقال ايضا ما رايته من سنة اى منذ سنة قال الله تعالى لمسجد اسس على التقوى من اول يوم وجاء بمعنى
على كقوله تعالى ونصرناه من القوم الذين كذبوا بآياتنا اى على القوم وقولهم فى القسم من ربى ما فعلت وضعت موضع الباء ههنا لان حروف الجر تنوب بعضها
عن بعض اذا لم يلتبس المعنى وقد يحذف نونه عند الالف واللام ويقال للكذب **مون** مونة بر داشتن ع **فاضمه** فهو رجل ممون
مهنة بالفتح والكسر خدمت كردن ع **فاضمه** مامن خادم ودوشيدن اشتر بوقت باز گشتن امتهان بذل كردن چيزى وخوار
وضعيف داشتن مهانة بالفتح سستى وخوارى ع **بعضهما** مهين نعت منه **مين** دروغ ميون جماعت يقال اكثر الظنون ميون و
دروغ گفتن ع **فاكه** مائن ميون بالفتح نعت منه دهمتان ووده مغشوشة **فصل النون** **نتن** بوى ناخوش ع **فاكه وضمهما**
منتن ونتن مبنى فهو منتن بكسر الميم اتباعا ونتنه غيره وقوم مناتين ويقال ما انتنه فى التعجب **نحن** ما وهو جمع انا لا من لفظها وحرك آخره
بالضم لالتقاء الساكنين لان الضمة من جنس الواو والتى هى علامة الجمع **نون** ماهى نونان نينان جمات وتيزى تيغ ونام شمشيرى ودوات در بعضى
تفاسير والقلم آورده اند وحرفى از حروف معجمة وهو من حروف الزيادات وذو النون لقب يونس عليه السلام ونون للتاكيد مشددة ومخففة فى فعل
المستقبل بعد لام القسم كقولك فى المشددة والله لاضربن زيدا وتلحق الامر والنهى تقول اضربن ولا تضربن وتلحق فى الاستفهام تقول هل تضربن وبعد الشرط
اذا زدت على ان ما كقولك اما تضربن زيدا اضربه قال الله تعالى فاما تثقفنهم فى الحرب فشرد بهم وفى التثنية اضربان وفى الجمع اضربن بضم الباء وللمؤنث
بكسرها وجمعها اضربنان جعله اضربن ثلاث نونات فتفصل بينهن بالالف وتكسر نونها ولا المخففة اذا استقبلها ساكن فسقطت واذا وقفت
عليها وقبلها فتحة ابدلتها الفا لقول الاعشى ع ولا تعبد الشيطان والله فاعبدا وربما حذفت فى الوصل لقول الشاعر **شعر** اضرب عنك

البوم طا وقها حتى يركب بالسوط وتونس الفرس تقديره اضربن عنك وفي المخففة تصلح مكان المشددة الا في موضعين في فعل الاثنين كقولك اضربان وفي جماعة المؤنث
اضربنانّ فلا تصلح فيهما الا المشددة لئلا تلتبس بنون التثنية ويقال نونت الاسم تنوينا والتنوين لا يكون الا في الاسماء **فصل الواو** **وتين** رگ دل
تدوانيستگای صبت وتينه وشئي واتن اي ثابت وتون وتنة دايم بودن **عع فائه** واتن آب روان دايم مواتنه ملازمت كردن **وثن**
بفتحتين بت وثن اوثان جماعت واستوثن من المال اي استكثر منه واستوثنت لنا ايضا وارثن وارتن بمعنى **وجين** زمين درشت وهموار وبلند ناقة
وجناء سخت واستوار وقيل هي العظيمة الوجنتين وكرانة وادي ووجنه مثلث حركات رخسار وجنة بالهمزة مضموما كذلك فيها اربع لغات رجل موجن
عظيم الوجنات ويقال ما ادري اي من جن الجلد هو اي اي الناس هو وجن كوفتن گازر جامه را **عع فائه** ميجنه كوتنك گازر مواجين بالفتح
جماعت **ودن** بالفتح ودان بالكسر نهادن چيزيرا **عع فائه** مودون ودين تر كرده ودر كار عروس اهتمام وآمادگي كردن وفرزند
لاغر زادن **عع كافه** ايدان مثله ولد مودن وموادن بمعنى واتدن الشئ اي تبل واتدن ايضا لازم متعد مودن ايضا نام آب وجاءوان يكون
ميدان بالكسر مشتقا من هذا المعنى كالمضمار لما فيه من معنى التضمير والاعلاف للفرس في الرهان **ميزان** بالكسر ترازو واصله موزان انقلبت الواو
ياء لكسرة ما قبلها فاما ميزان النهار اي انتصف وزن زنة سنجيدن **عع فائه** يقال وزنت فلانا ووزنت لفلان بمعنى قوله تعالى واذا كالوهم او
وزنوهم درهم وازن با سنگ موازنة برابر كردن ميان دو چيز ويقال وزن المعطي واتزن الآخذ كما يقال نقد المعطي وانتقد الآخذ وزين حفظ اين
كرده وفلان وزين الرأي اي رزين الرأي وقولهم هو وزن الجبل بالنصب على الظرف اي ناحية منه وهو زنة الجبل اي حذاءه وزن وحضار دو ستاره
كه نزديك سهيل بر آيند موزن بفتحتين موضع هو شاذ مثل موحد وموهب **وسن** بفتحتين خواب سنة مثله **عع كافه** وسن ووسنان نعت منه
ووسنى واستوسن بمعنى ووسن الرجل ايضا اي غشي عليه من نتن البئر مثل اسن واسنة البئر وهي ركية موسنة توسن الرجل اي اتاها وهي نائمة وامرأة ميسان
بالكسر كان بها سنة من زرانتها ميسان بالفتح موضعي **وضين** نوار هودج وهو بمنزلة البطان للقتب والتصدير للرحل والحزام للسرج وضن
بضمتين جماعت وضن نوار بافتن **عع فائه** موضونة زره در بافته وجامه وتخت مرصعة قوله تعالى على سرر موضونة **وطن** بفتحتين جاي باش
مردم وقد تخفف اوطان جماعت واوطان الغنم مرابضها توطين جاي باش ساختن استيطان اتطان كذلك توطين النفس على الشئ دل نهادن بر چيزي
ويقال من اين ميطانك اي غايتك ميطان اول غايت حلبه رهان كه اسب از انجا دوانند يتار مبدا آخر غايت آن موطن بكسر الطاء حرب جاي قال
الله تعالى ولقد نصركم الله في مواطن كثيرة **وعنة** زمين درشت سخت توعنت الناقة اي سمنت غاية السمن وكن جانه مرغ موكن مثله وسفيد درززير
گرفتن مرغ **عع فائه** وتوكن اي تمكن واكن نشسته قال الاصمعي الوكن مأوى الطائر في غير عش والوكر بالراء ما كان في عش قال ابو عمرو الوكنة والأُكنة
بالضم فيها مواقع الطير حيثما وقعت وكنات بضمتين وسكون ٢ وفتحة وكن جماعت **وهن** سستي وسست شدن وكردن **عع فائه** يقال وهن
دو بنه لازم متعد وسست ابنوه ونزديك نيم شب موهن بكسر الهاء مثله وهن بفتحتين سستي **عع كافه** واوهنته ووهنتانا واوهنا اي صرنا في تلك الساعة
وابهنة استخوان كوتاه پهلو وامرأة وسنانة فيها فتور وانا **فصل الهاء** **تهتان** باران يكساعت وباريدن وچكيدن هتن هتون كذلك
**عع فائه** سحاب هتون واهاتن نعت منه هتن هتن جماعت **هجان** بالكسر شتران سپيد هو يستوي فيه المذكر والمؤنث والجمع يقال ناقة هجان وابل
هجان وهجائن ايضا وارض هجان طيبة الترب مرتب وامرأة هجان اي كريمة وقول علي رضي الله تعالى عنه هذا جناي وهجانه فيه وكل جان يده الى فيه
يعني خياره هجانة گرانمايگي ونيكوئي هجنة بالضم ناكسي وفرومايگي وپدر آزاد ومادر بنده بودن **عع بضمهما** هجين نعت منه اجن دختر نارسيده كه در ا شوهر
دهند وكذلك الصغيرة من البهائم وفي المثل جلت الهاجن عن الولد وجلت الهاجن عن الرفد وهو القدح الضخم وقال ابن الاعرابي جلت الجلبة عن الهاجن اي
كبرت حال هي بنت لبون تحمل عليها فتلقح ثم تنتج وهي حقة تهجين زشت ساختن وزشت وباعيب كردن اهتجان نارسيده را دختي كردن هنجته بالكسر تخله كه اول
بار آرد ونو باوه نمايد **هدون** آرميدن وآرام دادن لازم ومتعدي **عع فائه** مهادنة مصالحة هدنة بالضم الشئ وصلح يقال هدنة على دخن اي سكون

على غل وتهاون الامور اى استقامت بدان بالکسر گول گران سنگ **هنن** بفتحتین جماعت تهدین آرام دادن زن کودک را بسخن و آهستگی **هوازن**
قبیله از قیس **هلیون** مثل برذون گیاهی است **مهیمن** گواه و آنکه ایمن کند دیگری را از خوف وصله مؤمن و قد ذکر فی فصل الالف من هذا الباب و هو من صفات
الله تعالى **هنین** نالیدن عع فاکه و گریستن و یقال ما بالبعیر هنانة بالضم ای به طرق و آهنه الله فهو مهنون هنته کافه نوعی از خار پشت **هون**
آرام و آهستگی کردن عع فاصه ومنه قوله تعالى یمشون على الارض هونا و سبک شدن یقال هان علیه ای خف و هونه تهوینا آسان کرد و خوار و سبک گردن کسی هین ای
سهل و هین بالتخفیف هونا رجا عت قوم هینون لینون هون بالضم خواری و نام مردی اهانة سبک داشتن هوان و مهانة بالفتح خواری و سبکداشت رجل فیه مهانة
ای ذل و ضعف و استهان به و تهاون به استحقره و قوله لا تهین الفقیر علک ان ترکع یوما والدهر قد رفعه اراد لا تهینن بنون التاکید المخففة فحذفت عند الوصل و یقال
امش على هینتک ای على رسلک هون روز دوشنبه اون **هاون** معرب و کان اصله هاوون لان جمعه هواوین مثل قانون و قوانین فحذفوا منه الواو الثانیة
استثقالا و فتحوا الاولى لانه لیس فی کلامهم فاعل بالضم **فصل الیاء یتن** نخست پا بچه بیرون آمدن کودک از رحم یقال ایتنت المرأة اذا جاءت بولدها یتنا **یدن**
فاضه آب کشنده هو ستم فروبرن **ذو یزن** بفتحتین نام ملکی از ملوک حمیر رماح یزنیة منسوب الیه یقال رمح یزنی و ازنی و یزانی و ازانی **یقن** بفتحتین پیر فرتوت
**یقین** بیگمانی یقن مصدر منه عع کافه و یقنت و ایقنت و استیقنت و تیقنت کله بمعنى و انا على یقین منه و ربما عبروا عن الظن بالیقین و بالظن
عن الیقین **یمن** بفتحتین بعضی از شهرها یمنی و یمان بتخفیف الیاء منسوب بوی و الالف عوض من یاء النسبة فلا یجتمعان و قیل مشددة قوم یمانیة و یمانون
مثل ثمانیة و ثمانون و امرأة یمانیة ایضا و ایمن الرجل و یمن و یامن اذا اتى الیمن و کذلک اذا سار یمینا و یقال یامن باصحابک ای خذ بهم یمنة و لا تقل تیامن بهم و العامة
تقول تیمن خویشتن را بیمن منسوب کردن و تبرک کردن تیمنی کردن یمن بالضم برکت یقال یمن على قومه فهو میمون و یمنهم فهو یامن ای صار مبارکا علیهم فهو میمون
و یامن یمین خلاف یسار را یامن خلاف المشائم میمنة سوی راست خلاف المیسرة یقال قعد فلان یمنة ای میمنة خلاف الیسرة و میسرة یمین قوت و فلان
عندنا بالیمین ای بمنزلة حسنة و قدم فلان على ایمن الیمین ای على الیمن و سوگند ایمن ایمان جماعت یقال سمی بذلک لانهم اذا تحالفوا ضرب کل امرئ منهم یمینه على
یمین صاحبه و سوی دست راست و لا یجمع لانه ظرف و الظروف لا تکاد تجمع لانها جهات و اقطار مختلفة الالفاظ و دست راست و تصغیره یمین بالتشدید بلا هاء
و اما الذی فی حدیث عمر رضی الله تعالى عنه زودنا یمینتها من الهبید فانها تصغیر یمنى فابدل من الیاء الاولى تاء اذ کانت للتانیث یمنة بالضم
نوعی از برد است یعنی ام ایمن نام دایه فرزندان رسول علیه السلام **ایمن الله** اسم وضع للقسم هکذا بضم المیم و النون و الفه الف وصل و لم یجئ فی الاسماء الف
الوصل مفتوحة غیرها و قد تدخل علیها اللام لام الابتداء للتاکید یقال لیمن الله فتذهب الالف فی الوصل و هو مرفوع بالابتداء و خبره محذوف و التقدیر لیمن الله قسمی
و یمین الله ما اقسم به و تدخل فیها کاف الخطاب کما فی حدیث عروة بن الزبیر لیمنک لئن کنت ابتلیت لقد عافیت و ربما حذفوا منه النون فقالوا ایم الله بالفتح
و الکسر و ربما حذفوا منه الیاء فقالوا ام الله و ربما ابقوا المیم وحدها مضمومة و قالوا م الله ثم یکسرونها لانها صارت حرفا واحدا فیشبهونها بالباء فیقولون
م الله و ربما قالوا من الله بضم المیم و النون و من الله بفتحهما و من الله بکسرهما قال ابو عبیدة کانوا یحلفون بالیمین ایضا و یقولون یمین الله لا افعل کذا ثم یجمع
الیمین على ایمن و حلفوا به فقالوا ایمن الله لا افعل کذا قال فهذا هو الاصل فی ایمن الله و قیل الفه الف قطع و هو جمع یمین و انما خففت همزتها و طرحت
فی الوصل لکثرة استعمالهم لها **باب الهاء فصل الالف ابه** به فراموش کردن و بازیاد آوردن کار یقال ابهت للامر آبه ابها و ما ابهت له بالکسر
مثل بهت ابه ابهة بالضم و التشدید بزرگی و بزرگواری و تابه الرجل ای تکبر **تاته** مبدل من توته **افه** فرمان برداری و عیب کانه مقلوب آفة **اله**
بالکسر على فعال پرستیده شده بمعنى مفعول مثل امام بمعنى ماموم و مؤتم به و منه الله و اصله الاله لانه مالوه ای معبود فادخلت علیه الالف و اللام و حذفت
الهمزة تخفیفا لکثرته فی الکلام و لو کانتا عوضا منها لما اجتمعا مع المعوض منه فی قولنا الاله و قطعت الهمزة فی النداء للزومها تفخیما لهذا
الاسم و قیل الالف و اللام عوض منها و دل على ذلک استجازتهم لقطع الهمزة الموصولة الداخلة على لام التعریف فی القسم و النداء کقولهم
افالله لافعلن و یا الله اغفرلی الا ترى انها لو کانت غیر عوض لم تثبت کما لم تثبت فی غیر هذا الاسم و اله الاهة ای عبد عبادة و قسری

نزد تعالی و بزرگ و آهنگ ای دعبا دتنگ و آهنه ایضاً نام موضعی بجزیره و نام آفتاب غیر منصرف بلا الف ولام و ربما صرفوه و ادخلوا علیه الالف واللام آلهة
بان الیه پرستش فرمودن تاله ای تعبّد و تنسّک آله بفتحین سرگشته شدن عع کافه وصله وله یوله و یقال ابتّ علی فلان ای اشتد جزعی علیه امه بفتحین
فراموشی و فراموش کردن عع کافه و قری وادکر بعد امه امیهة آنکه بر گوسپند بر آید کالحصبة والجدری یقال امهت الغنم تومه امها فهی ماموهة و یقال فی
الدعاء علی الانسان آهة و امیهة امهة بالضم مادر امهات جماعت انه اینه اوه رخیدن از گرانی بار عع فاکه قوم انه مثل انح و قولهم عند الشکایة
اوه من کذا ساکنة الواو و انما هو توجع و ربما قلبوا الواو الفا فقالوا آه من کذا و اوّه من کذا بالتشدید و بحذف الهاء ایضاً او من کذا و یقال آوه
بالمد و التشدید و فتح الواو و یقال آوتاه ایضاً بادخال التاء تشدید دلاتاویه تاوّه آه گفتن والاسم آهة و یروی آهّة مشددة من آه اذا توجع و یقال
فی الدعاء علیه آهة لک و اوّه لک بحذف الهاء مشددة الواو ایه بالکسر اسم للامر بمعنی دیگر گوی وایه حدیثاً بالتنوین اذا وصلت قیل اذا قلت ایه بلا تنوین
فانما تامره بان یزیدک من الحدیث المعهود بینکما کانک قلت ایت الحدیث وان نونتها کانک قلت ایت حدیثاً ما لان التنوین تنکیر فاذا اسکته و کففته
قلت ایهاً عنا و اذا اردت التبعید قلت ایهاً بفتح الهمزة بمعنی هیهات و ایهات بمعنی هیهات و ایهان بالنون مکسورة کالتثنیة کذلک تابه خواندن شتر را
یقال ابهت الجمل و ابهت بالجمل اذا صحت بها فصل الباء بدامته بالضم اول رفتار سپ بده ناگاه و نا اندیشیده آمدن عع بفتحهما و بدهه
بامر اذا استقبله بعد بادمه فاجاه والاسم البداهة و البدیهة بالفتح فیهما و هما تبادهان بالشعر و رجل مبده بالکسر برهة بالضم و بالفتح مدتی دراز
از روزگار ابرهة یکی از ملوک یمن و هم ثلثة ابرهة بن الحارث و یقال له ذو المنار و ابرهة بن الصباح ایضاً من الیمن و کان جواداً عالماً و ابرهة الاشرم
الحبشی ایضاً من ملوک الیمن و هو ابو یکسوم صاحب الفیل برهرهة زن با گوشت لرزان اندام برهوت بفتحین جایی بحضرموت و فی الحدیث خیر بئر فی الارض
زمزم و شر بئر فی الارض برهوت یقال فیها ارواح الکفار و یقال برهوت بالضم و التخفیف مثل سبروت بله بلاهت بالتحریک نادان و سلیم دل شدن
عع کافه تبله تشابه ابله بلهاء نعتان منه بله بالضم جماعت و فی الحدیث اکثر اهل الجنة البله یعنی البله فی امر الدنیا لقلة اهتمامهم بها و هم اکیاس فی امر
الآخرة شباب ابله و عیش ابله سود و قلة غموه تباله ابلهی نمودن که نباشد و هو فی بهینة من العیش ای فی سعة بله کلمة مبنیة علی الفتح مثل کیف و معناه دع یعنی بمان
و فی الحدیث اعددت لعبادی الصالحین ما لا عین رأت ولا اذن سمعت ولا خطر علی قلب بشر بله ما اطلعتم علیه بوه بالضم مرغی مانند بوم بوهة بومی مونث
و یشبه به الرجل الاحمق و قولهم صوفة فی بوهة یراد بها الهباء المنثور الذی یری فی الکوة و یقال ما بهت له و ما بهت له بالضم و الکسر ای ما فطنت له باه لغة
فی الباءة و هو الجماع الابه الابح یعنی گلوگرفته بهی تن آور بهباه فی الهدیر مثل بخباخ فصل التاء ترهات بالضم و التشدید راهها که از راه بزرگ
بیرون رود ترهة یکی فارسی معرب ثم استعیر فی الباطل و ناس یقولون تره ای باطل و الجمع ترار تافه چیز حقیر اندک عع کافه یقال قد تفه فی
المحدث فی ذکر القرآن لا یتفه و لا یتشان تفه بکسر تاء ای بهره تمه بفتحین تباه شدن طعام و گوشت تماهة کذلک عع کافه و تباه گشتن شیر و بوی گرفتن
شاة متماه بالکسر التی تمه لبنها اذا حلب تهتهه در ماندگی زبان بسخن مثل لکنت تهاتة ترهات باطل تیه بالکسر و بالفتح تکبر کردن و فن بهر جای سر گردان
بهان شدن عع فاکه و هو اتیه الناس و یقال تیه نفسه و توّه ای حیرها و طرحها و ما اتیهه و ما اتوهه بمعنی تیه بالکسر الطیابیابان ایناه و اتاویه جماعت
و فلاة تیهاء و ارض متیهة و جمله مضله فصل الجیم جبهة پیشانی رجل اجبه بزرگ پیشانی جباه موئث و تصغیره یمی جبیهاء الاشجعی جبهة الاسد یکی از منازل
قمر است فی الحدیث لیس فی الجبهة صدقة ای الخیل و جماعت مردم جبه بر پیشانی زدن و بکرده پیش آمدن با کسی دو کسی آوردن و بی دیو دخو را
آمدن عع بفتحهما یقال جبهنا الماء اذا وردناه و لیست علیه اداة الاستقاء یقال سمعت جراهیة القوم بالفتح و التخفیف ای جلبتهم و کلامهم علانیة
جلهة کرانه وادی جلاه بالکسر جماعت و جلهت الحصی عن المکان ای نحیته عنه و ذلک الموضع جلهة عع بفتحهما جله بفتحین ریزه شدن پیش سر از موی
عع کافه و قد جله فهو اجله ثور اجله لی شاخ مثل اجلح جلهی تشدید یا شاخ باریک درختی جاه بزرگی و منزلت و
سلاة ذو جاه و جاه زجر للبعیر دون الناقة و هو مبنی علی الکسر بالتنوین ایضاً جوه نبا جوش بروی کسی آمدن یقال جابه بالمکروه

بفتحهای عع عن القوم در **فصل الدال** ایته عنی الجحجحة یقال بیکف احجت باسبع جهجهت یقال زدن بانگ بر دوه **جهجهة** جو ها ای جبهه
ای بد اندیش باسکین دنسوها دب یقال عت جا مداره قوم یاکار رئیس بالکسر تدره واراق الماء نحو هراق منه مبدل وهو ذات شل عنهم دفعت
علفان **دهدهة** تندن دلو ها دلده وله العنا عن بالکسر دلت و نالان ناقة بالفتح دلوه وتدله فدله واد هشه حیره ای الحب دلهه یقال زعشق عقل رفتن در بخودی
شتران دهداه بسیار شتران بفتحتین دهدن ها بضمتین دهدها او ودهداه دهدیتة یادهدها تدهده وغیره الحجر تدهدی فیقال الهاء من الیاء تبدل وقد منه لازم تدهده نشک
مغاکی **دهدة** **فصل الراء** لا یکون بعد الامرآلان ان لم یکن فلا دة الا ذره معناه هوو قولهم الناس ای ای الدهر هوا ای ماادری یقال و ریزه
شیطان یقال نهروان بالمقتول ذکر السلام علیه انه الحدیث فی الحجارة کثیرة الکمة شبه دهتة الخلیل قال کذلک بالکسر رداه جا عت ردة گرداید درو آب که سنگ در
دربر و عن علف ششرتاب دریاز اسکان تن ارفاه ارکون وسکون بالکسر رفه فیه والاسم **عع بفتحها** سانی تن و تر غشیدن آب و علف سیر رفوه **رفه** الردیة
رفهة لیلة وبنک بینی یقال والزایدة والنون بالضم رفهنیة در فاهنة صد العیش من رفاهته فی وهو وادع ای فاره رجل عنه نهی وقد روز هر شاد ن وعکو کردن
الس رب ای **ترتیه** الرفه عن الشبع والرفه عن اللبغة من غی الشل فی و عنه نفس ای عرعیک ورفه عن الینادرفهین لیسار کان اذا روانه لیال وثلث
الدبر حلقة **است** کذلک مشبه حرف سر مسوه بری ز عقل عن بفتحتین **سبه** **فصل السین** شونده ناپدید رخشنده یعنی مرع ای ربه سرب تربع
بیتاهی بفتحتین سهم کلا است العفل لام بحذف است کا و ویرد السه کا العین فی الحدیث سه قلت الثار ویحذف جا عت استاه الات فی اصلی بتحتین
دسته حالة علی ترکته استی قلت شبت وان سهی قلت الیها نسبت واذا **عع بفتحها** برکون زدن رفتن کسی پس از ستهم ستهاء وامراة کذلک
سبکی و بخردی بفتحتین **سفه** بالجنون یعرف لم یزل ای مجنونا الدهر است علی فلان مازال للعرب شتم فلان باست وقولهم واحرج قالو کما الستار بکسر ایضا
مسافهة وسافهه السفه الی نسبته ای وسفهته اذا اسمعه الیه و علیه وتسفهت خدعته ای بالمال عن وتسفهته به لت مالت ای تحرکت الریح تسفهت ویقال الحلم ضد وهو
حول فلما لعرة رشد در زید نفس سفهت الاصل کان امره رشد فی ملوره دو بطنه والم عیشه وبطر رایه غبن و نفسه سفه ویقال مسافها یجد لم سفیه یقال
المنصوب هذا تقدیم عندهم ویجوز والکسائی البصریین قول هذا بالتشدید نفسه سفه معنی فی صار لانه علیه الفعل وقوع بعده ما انتصب الرجل الی الفعل
سفه یکون ان حکمه کان و فیه السفه ان علی الدلیل مفسر بعده ما خرج صاحبها الی النفس من الفعل حول لما الفراء قال زید ضرب غلامه یجوز کما
وطبت ذرعا به ضقت قولهم ومثله تقدیمه عنده یجوز ولا بها تشبیها النکرة نصب فنصب الاضافة علی ترک ولکنه النکرة الا یکون لا المفسر لان نفسا زید
سفیه **فاکه** **عع** کذلک بفتحتین سفه **عع بضمها** شدن سبک خرد ای فیهما بالفتح سفاهة سفاه نفسی به دطابت وعی و ضاق والمعنی نفسا به
فاعدته اذا الوطب او الدن ساقیت و الشراب ینفد سفنک تردد فلم منه اکثرت اذا بالکسر الشراب سفهت یقال خوردن بسیاری آب از شدن سیر و منه نعت
السمهی فلان وجری دش ای سامه فهو و سمه جا عت سمه فهو **عع بفتحها** شود مانده چنانکه اسپ رفتن **سموه** ساعة بعد ساعة منه فشربت
بفتحتین **سنة** والارض السماء من هواء والسمهی متفرقة ذهبت ای السمهی ابله ذهبت و باطل دروغ والتشدید بالضم السمهی والسمهی معرفة غیر امر الی اجری اذا
سنة تحمل ای برا سال سنهاء ونخلة السنون علیها اتت اذا وتسنهت النخلة سنهت من استنهه ای سنوات وجمعها سنوة واصلها قحط سال سنین وجمعه
ویقال تاک قحط یعنی مجدبة کانت اذا مسنتة فلان بنی ارض ویقال تاک قحط یعنی مجدبة کانت اذا سنة فلان بنی ارض ویقال اخری تحمل ولا
والضم بالکسر سنون فقلت والنون بالواو جمعت فاذا مسانهة و مسانهة استاجرته و شدیدم سالی بابنک کردم سال عنده وتسنهت عنده تسنهت
وکسرت فعیل انه والثانی شاذ جمع وهو محذوفة علین مثل فعلین احدهما ان قولان ففیه النون برفع ومئین سنین قال من واما بکسرتین وسنین
بدلا المائة وفی الواو من بدلا آخره فی النون یجعل القول هذا صاحب ان الا وعبید کلیب نحو جمع فعیل علی جار وقد بعده ما لکسر فاده
وغیرها والشراب الخبز علی یقع الذی التکرج والسنة السنون تغیره لم ای یتسنه لم تعالی وقوله اسناد من
شبیه مانند ایضا وفتحه الثانی وسکون اول بکسر **سغبه** **فصل الشین** وجزان دنان شراب بستن گره یعنی

مثله بنهاشبه بتحتین مشابه مشابه جمع علی غیر قیاس لمحاسن و مذاکیر شبهه بالضم پوشیدگی کار اشتباه پوشیده شدن مشتبهات کارهای ماننده و مشکل
متشابهات مشکل تشبیه مانند کردن تشبه ماننده شدن اشتباه مشابهه تشابه مانا شدن شبه بتحتین برنج کوز شبه بتحتین و شبه بالکسر گوزه برنجین شبهان بتحتین
نوعی از طارق و شنور گیاهیها شده بیخودی و دهشت والاسم الشده بالضم و شده بتحتین مثل نخل و نحل یقال شده الرجل ای دهش و شغل فهو مشدوه
شره آز ناک و حریص شدن ع کافه شره آزمند شفة بتحتین لب واصلها شفهة لان تصغیرها شفیهة شفاه جماعت شفی و شفهی منسوب
بسوی رجل شفاهی بالضم بزرگ یعنی سطبر لب شفهی الکلمه بیبا لیش فراهم بیاید و زعم قوم ان الناقص من الشفة واو لانه یقال فی الجمع شفوات ولا دلیل
علی صحته ویقال فلان خفیف الشفة ای قلیل السوال للناس ویقال له فی الناس شفة ای ثنا حسن بنت الشفة سخن شفه مشغول و الحاح کردن در
سوال ع بفتحهما یقال شفهنی عن کذا ای شغلنی و قولهم نحن نشفه علیک المرتع ای نشغله عنک ای هو قدرنا لا فضل فیه رجل مشفوه اذا کثر سوال
الناس ایاه ما مشفوه هو الذی کثر علیه الناس مشافهة رو یاروی سخن گفتن و الحروف الشفهیة الباء والمیم ولا تقل شفویة یقال شا لهه مشافهة و شکالها
ای شابهه و قاربه و شاکله الامر ای اشکل شوه و شوهة زشت شدن روی ع فاضه تشویه بتعدمنه فرس شوها صفة محمودة فیها و یقال لا دبها
و قبها ولا یقال للمذکر اشوه شوها ایضاً قبیحه ونیک ضد رجل اشوه ای سریع الاصابة بالعین یعنی چشم رساننده و یقال لا تشوه علی ای لا تقل
ما احسنک فتصیبنی بعین و تشوه له ای تنکر له و تغول و رجل شاة یعنی صدید البصر شاة گوسپند و گاو وحشی نر و ماده و بوشت و معنی الجمع واصل الشاة
شاهة لان تصغیرها شویهة و الجمع شیاه بالهاء فی العدد تقول ثلث شیاه الی العشر فاذا جاوزت فبالتاء تقول احدی عشرة شاة و اذا کثرت
قیل هذه شاء کثیرة و جمع الشاء شوی و تشوهت شاة ای صطدته ارض مشاهة بالفتح ای ذات شاء شاوی منسوب الی الشاء نسبة الشاة شاهی
فصل الصاد صه خاموش باش و هو اسم فعل بنی علی السکون فان وصلت نونته و قلت صه صه فان قلت صه یا رجل فانما یرید الفرق من تعریف
والتنکیر لان التنوین تنکیر فصل العین معتوه دل شده و بی عقل و هو من عته مجهولا و عته بالفتح والضم عته دل شدگی و بی عقلی رجل عناهیة ای احمق
ابو العتاهیة کنیت مردی عنجهی بالضم مرد کول کالیوه و نادان و متکبر و فیه عنجهیة و عنجهائیة و تخفف و هی الکبر و العظمة والجهل عیده بدخوار بسیار
وجزان و فیه عیده و عیدهیة ای سوء خلق و کبر فهو عیده و عیداه عزهاة بالکسر والقصر عزهاة بالکسر والمد عزهی منون الذی لا یطرب للهو و بعید عنه یعنی الکه
طرب و جماع دوست ندارد و الجمع عزاه و عزهون و فیه عزهوة بالتنوین ای کبر عضاه درختان بلند با خار عضاهة و عضهة و عضة بالکسر فیهن و لحذف
الهاء الاصلیة ایضاً کما تحذف من الشفة یکی بعیر عضهی الذی یرعی العضه و عضاهی و ابل عضاهیة و بعضهم یقول نقصانها الواو لانها تجمع علی عضوات
بعیر عضوی و ابل عضویة بفتح العین علی غیر قیاس و عضهت الابل تعضه عضها ای رعت العضاه فهو بعیر عاضه و عضه و جمال عواضه و ناقة عاضهة ایضاً
و اعضه القوم ای رعت ابلهم العضاه ارض معضهة بکسر الضاد کثیرة العضاه عضیهة دروغ و بهتان یقال بالعضیهة بکسر اللام و هی استغاثة تعضیه
بریدن عضاه عضه بالفتح بهتان نهادن بر کسی ع بفتحهما عضاه بهتان آوردن عضه دروغ و بهتان عضون جماعت قوله تعالی جعلوا القرآن عضین
یقال نقصانه الواو و هو من عضوته ای فرقته لان المشرکین فرقوا اقاویلهم فیه فجعلوه کذبا و سحرا و کهانة و شعرا و یقال نقصانه الهاء و اصله عضهة تقول
للساحر عاضه جنیه عاضه و عاضهة التی تقتل من ساعتها اذ نهشت علة بتحتین بر کشتگی و دهشت ع کافه و تیزی و جد و حرص ملیدے
نفس و رعت بحمار رجل علهان و امراه علهی مثل غرثان و غرثی ای شدید الجوع فرس علهی نشیطة فی اللجام علهان شتر مرغ ز عاله شتر مرغ علهاء
ثوبان یشد فیهما و بر الابل بمیسان تحت الدرع عمه بتحتین سرگشتگی و دو دله بودن ع کافه فهو عمه و عامه و عمه بالضم جماعت قوله تعالی
فی طغیانهم یعمهون ارض عمهاء زمین که در وی نشان و کوه نباشد و ذهبت ابله العمهی بالضم و تشدید و العمهی بالیاء اذ لم یدر این ذهبت عاهة آفت
عیه الزرع و یقف مجهولا آفت رسیده ارض معیهة ع هاه القوم ای اهابت ما شیتهم العاهة و دعوه تهریه با خر شب فرود آمدن و کل من خیس بنفسه مکانه
نقد تهوه فصل الغار فاره مرد زیرک و راهنه مصدر منه ع بضمهما فهو فاره و فرهاد در بعباسه فرنه یقال البراذین الفرهة و البغال و حمار فاره من الفروهة

والفراهة والفراهية وبراذين فرهة مثل صاحب وصحبة وفره ولا يقال للفرس فاره لكن رائع وجواد وان ذهبت ناقة فهي مفره ومفرهة اذا كانت تنتج الفره
ومفرهة ايضاً ويقال فره بكسر الثاني اي اشر وبطر ومنه قرئ قوله تعالى وتنحتون من الجبال بيوتا فرهين ومن قرأ فارهين فهو من فره بالضم **فقه** بالكسر دانستن
عع **كافه** فقيه نعت منه يقال فلان لا يفقه ولا ينقه وافقهته اي علمته ثم خص به علم الشريعة والعالم به فقيه فقاهة فقيه شدن عع بضمهما وفقهه الله
وتفقه سو بنفسه مفاقهة مباحثه في الفقه **فاكهة** ميوه فواكه اجناس ميوها فاكهاني ميوه فروش فكاهة بالضم خوش منشي م بالفتح مصدره عع **كافه** رجل فكه
الطيب النفس مزاح وايضاً الاشر البطر وقرئ قوله تعالى ونعمة كانوا فيها فكهين اي اشرين وفاكهين اي ناعمين مفاكهة ممازحت يقال لا تفاكه امة ولا
تبل على اكمة وتفكه اي تعجب تندم ايضاً قوله تعالى فظلتم تفكهون اي تندمون وتفكهت به اي تمتعت به افكهت الناقة اذا احدث في لبنها خثورة عند
اكل الربيع قبل ان تضع فهي مفكه فاكه بن المغيرة نام مردي **فوه** بالفتح اصل الفم لان الجمع افواه فاستثقلوا اجتماع الهائين في قولك هذا فوهه فحذفوا
الهاء فقالوا فوه وفو زيد وفا زيد وفي زيد في الاعراب الثلثة وهكذا في الاضافة الى نفسك هذا في دستوي فيه الاعراب الثلثة فاذا افرد لم تحتمل الواو التنوين
فحذفوها وابدلوا الميم من الهاء وقالوا هذا فم وفمان وفموان وقيل لو كان الميم عوضاً من الواو لما اجتمعا ويقال كلمته فاه الى في اي مشافهاً ونصب فوه
على الحال ويقال فاها لفيك اي الخيبة لك اي جعل الله لفيك الارض والتراب كما يقال بفيك الحجر وبفيك الاثلب فوه بالتحريك فراخ دهن شدن
عع **كافه** افوه فوهاء نعتان منه وبرآمدن ثنية عليا و دراز شدن آن محالة فوهاء التي كانت اسنانها التي تجري الرشاء بينها طوال فوهة بالضم
والتشديد دهانه كوي ودهانه جوي افواه جمع وايضاً بوي فراز وهو ما يعالج به الطيب كما ان التوابل ما يعالج به الاطعمة يقال فوه وافواه وافاويه فوه نام
شاعري ويقال ان رد الفوهة لشديد اي القالة وهو من فهت بالكلام وتخفيف الواو ايضاً يقال هذا المثل ان رد الفوهة ويقال فوهه الله اي
جعله افوه وفاه بالكلام يفوه اي لفظ به ويقال ما فهت بكلمة وما تفوهت بمعنى اي ما فتحت فمي بها مفوه مرد سخن گوي واستفاه الرجل فهو مستفيه اذا اشتد
اكله بعد قلة **فيه** بسيار خوار وصله فيوه وهو المنطيق ايضاً فيهة مؤنث **فهة** فهاهة درماندگي سخن عع **كافه** رجل فه وامرأة فهة نعتان
منه ويقال فههت فيها اذا عييت ويقال سفيه فهيه وافهه الله وفههه ويقال خرجت لحاجة فافهني عنها فلان حتى فههت اي انسانيها حتى نسيت
وفي الحديث ما سمعت منك فهة في الاسلام قبلها يعني السقطة والجهلة ونحوها **فصل القاف** **قامه** قامح اي شتر سر در هوا دارنده قمه بالضم حجامت
**قوهة** بالضم شير فره گردانيده قوهي نوعي از بارجهاي سپيد **قهقهة** خنده سخت با آواز يقال قه وقهقه بمعنى ونوعي از رفتار وهو مقلوب
بهقهقة **قاه** فرمان برداري وطاعت يقال ما لك علي قاه اي سلطان وايقه الرجل واستيقه اي اطاع وايقه اي فهم يقال ايقه لهذا الامر اي
افهم **فصل الكاف** **كده** كدوده خراشيدن روي عع بفتحتهما يقال به كده وكدوه وكدهه الحجر اذا صكه واثر فيه اثراً شديداً كراهة
وكراهية ناپسند داشتن عع **كافه** فهو كريه ومكروه كريهة سختي حرب ذو الكريهة شمشير برآن كره بالضم سختي يقال قمت على كره اي مشقة كره
بالفتح ناخواست ويقال هما بمعنى اكراه بناخواست دستم بر كاري داشتن تكره ناخواست وناپسند نمودن كاري بمعني صلته بالي استكراه ناخوش
شمردن كره ايضاً ستر سخت سر **كمه** بفتحتين نابينائي مادر زادي عع **كافه** اكمه نعت منه كامه گشته يقال خرج يكمه في الارض
اي لا يهتدي اين يتوجه **كنه** الشي بالضم نهايته ووقته ولا يشتق منه فعل ولا يكتنهه الوصف اي لا يبلغ كنهه كلام مولد **كهكهة** الاسد
في زئيره كانه حكاية صوته كهكاهة ترسنده وكذا الكران بكة اذا شنكته فكه في وجهك **فصل اللام** **لهله** بفتحتين زمين فراخ
كه دروي سراب بسيار باشد اهالة جماعت **لهلة** بفتحتين جامه سست بافته وسخن وشعر ركيك وبلا به يقال لهلة ولهلهل النساج الثوب
بمعنى **ليه** پوشيده شدن عع **فاكه** وجوز سيبويه ان يكون لاه اصل اسم الله تعالى ادخلت عليه الالف واللام فجرى مجرى
الاسم العلم كالعباس والحسن الا انه يخالف الاعلام من حيث كان صفة وقولهم يا الله بقطع الهمزة انما جاز لانه ينوى به الوقف على حرف النداء
تفخيما للاسم وقولهم لاهم واللهم فالميم بدل من حرف النداء وربما جمع بين البدل والمبدل منه في ضرورة الشعر كقول الراجز ع غفرت او عذبت يا اللهما

برد التي اي صلة وقول الشاعر لاه ابن عمك لا افضلت في حسب اراد لله ابن عمك فحذف لام الجر واللام التي بعدها واما الالف فمنقلبة
عن الياء بدلالة قولهم لهي ابوك الا ترى كيف ظهرت الياء لما قلبت الى موضع اللام واما لاهوت فان صح انه من كلام العرب فاشتقاقه من لاه ووزنه
فعلوت مثل رغبوت ورحموت واللات اسم صنم ثقيف فبعضهم يقف عليها بالتاء وبعضهم بالهاء قال الاخفش سمعنا من العرب من يقول افرأيتم اللات والعزى
ويقول وهي اللات في السكوت هي اللاه فاعلم انه جر في موضع الرفع فهذا مثل امس مكسور على كل حال وهو اجود منه لان الالف واللام التي في
اللات لا تسقطان وان كانتا زائدتين **فصل الميم** **مده** اي تمدح مده مثل مدح جمع ماده **مره** بفتحتين تباه شدن چشم از بی سرمگی عم كافه
عين مرها وامرأة مرهاء ورجل امره ومرهة بالضم سپیدی خالص **مقه** بفتحتين كبودی چشم وجراب امرأة مقهاء وسراب امقه وهو ايضا مثل مهاه
**مهاه** طراوت وخوبی وهذه الهاء لم تصر تاء اذا اتصلت بالكلام وانما تصير تاء اذا ارادوا بالمهاة البقرة الوحشية وفي المثل كل شيء مهه
ومهاه ما خلا النساء وذكرهن ويقال كل شيء مهه ومهاه اي يسير حسن مهمه بيابان دور دست مهامه جماعت مه باز ايست وهو اسم فعل فان
وصلت نونت وقلت مه مه ويقال مهمهت به اي زجرته ماء آب مائي منسوب بوی ماوي كذلك والهمزة فيه مبدلة من الهاء واصله موه
بالتحريك يجمع على امواه في القلة ومياه في الكثرة وتصغيره مويه وتانيثه ماءة مثل ماعة موه موؤه آب برآمدن از چاه وبسيار شدن آن عم كافه
**وذاك كذلك** ماهت الركية تموه وتميه وتماه وماهت السفينة اذا دخل فيها الماء وموهت الرجل ومهته بالكسر والضم اذا سقيته الماء ورجل ماه اي كثير ماء القلب
وبئر ماهة وميهة اي كثيرة الماء وامهاه الى فلان اي انبط الماء يعني چاه كن بآب رسيد وامهت الارض اي ظهر فيها النز يعني زهيد زمين وامهت الرجل
والسكين اي سقيتهما اذا امهت الدواة صببت فيها الماء وامهاه الفحل اذا القى ماءه في رحم الانثى تمويه سيم وزر اندودن وكردن چيزيرا آب وتاب دادن
چيزيرا وتلبيس كردن ماويه آئينه ونام زنی ماه موضعي يذكر ويونث ماء السماء لقب جد عمرو بن **فصل النون** **نبه** بالتحريك
وكاسے مشهور وگم شده بی طلب يافته يقال وجدت الضالة نبها اي وجدتها عن غير طلب نباهة نام آور وبزرگ شدن
عم بضمها فهو نبيه ونابه وهو خلاف خامل ونبهته اي رفعته من الخمول يقال شيعوا بالكنى فانها منبهة انتباه بيدار شدن انباه بيدار كردن وبرآوردن
كردن حاجت كسي را فهي منبهة بفتح الباء تنبيه بيدار كردن وواقف كردانيدن بر چيزي تنبه بيدار وهوشيار شدن ونبهت للامر بالكسر
نبها يادآوردم كاري كه فراموش بود ونبهت به مثل ... **نجه** راندن وباز داشتن عم بفتحهما يقال ما نجهت الرجل وما نجهته
وما نجهته ناجه آنكه بشهری در آيد وناخوش آيدش **نده** راندن شتر را يقال ندهت البعير اذا زجرته عن الحوض وغيره وندهت الابل
سقتها مجتمعة عم فاصة وبفتحهما ويقال كان طلاق الجاهلية قولهم اذهبي فلا انده سربك اي لا ارد ابلك تنده ... ندهة بالفتح والضم
بسيار مال ... **نزه** بالضم دوری از ناخوش وبرتری عم كافه يقال نزهت الارض ومكان نزه واصله من البعد قال ابن
السكيت ومما يضعه الناس في غير موضعه قولهم خرجنا نتنزه في الرياض اذا خرجوا الى البساتين وانما التنزه التباعد من المياه والارياف يقال فلان
يتنزه عن الاقذار وينزه نفسه عنها اي يباعدها عنها والنزاهة البعد من السوء وهو الغلاة تباعد منها عن المياه ويقال هذه ... تنزها اي باعدها عن
عم بفتحهما وفلان كريم نزيه البعيد عن اللوم وهو نزيه الخلق ومكان نزيه اي خلا بعيد من الناس يقال **نقهت** اي ... عم كافه ناقه مانده شد نقه
جماعت نقاه ونقهة مستعديان فيه وجمل متفه متقوه ضعيف ... عم بفتحهما نقه بفتحتين برخاستن از بیماری عم كافه نقوه بالضم كذلك عم بفتحهما ناقه
نعت منه نقه جماعت النقاه متعد ومنه ونقه الكلام ونقهته ... فلان لا يفقه ولا ينقه استنقاه ... سمعك اي ارعنيه يعني گوش بمن دار
بوی دهن نكه بالفتح ... بوی دهان يقال نكهته اي تشممت ... بوی دهان ومعلوم كنند ... يقال استنكهت الرجل فنكه في وجهي نكها
... عم كافه وبفتحهما ... نكه بالضم والتشديد ... از ضعف ... في النقه ... اي تغيرت ... ويقال منه في الدعاء ...
... نهنهة ... ونهنهت ... مثل ... والاحمق

الوسطى نونا لافرق بين مثل وفعل وزادوا النون لان فى الكلمة نونا **ناه** الشئ ينوه اى ارتفع فهو ناه سد توبتة تنوه بها اذا رفعته ونوهت باسمه اذا رفعت
ذکره بلند نام کردن وتاهت نفسى اى قويت وناه النبات اى ارتفع فهو ناه **فصل الواو وبه** يقال فلان لا يوبه به ولا يبنى باك نسبت بوى
اى لا يبالى به وما وبهت له وما وبهت له فطنت له ندانستم اورا **ع كافه وبفتحها** وابه تيه بالكسر مثل تجل اى ابه تبالى **وجه** روى وجوه جاعت
ويقلب الواو همزة فيقال اجوه وسوى وجهه مثله والهاء عوض من الواو وهذا وجه الرأى اى هو الرأى بعينه والاسم الوجهة بالضم والكسر مواجهة رو بارو
كردن وقعدت وجاهك بالكسر والضم اى قبالتك واتجه له رأى اى سنح له يعنى روى داد واصله اوتجه صارت الواو ياء لكسرة
ما قبلها وابدل منها تاء وادغمت ثم بنى عليه قولك قعدت تجاهك بالضم والكسر وتجيت اليك الجة اى توجهت اليك ووجهته فى حاجة
ووجهت وجهى لله وتوجهت نحوك واليك وتوجه الشيخ اذا ولى وكبر وفى المثل احمق ما يتوجه اى لا يحسن ان يأتى الغائط يعنى يتوجه اى على جهة
الخلف وجاهه روى شناخته وبا قدر شدن **ع بضمها** وجيه با قدر وجاه وجيه كه نخست وقت زادن از شكم مادر بيرون آيد بر پايش
ونام اسپى وا وجه الله اى صيره وجيها واوجهته اى صادفته وجيها ووجوه البلد اشرافه ووجهته جهته توجيه قال الخليل هو الحرف الذى بين الف
التاسيس والقافية فلك ان تغيره باى حرف وحركة شئت كقول امرء القيس فى قصيدته التائية انى افر مع قوله صبر اليوم قرولذلك
قيل له توجيه وقيل التوجيه اسم لحركاتها اذا كان الروى مقيدا واما نفس الحرف فسمى الدخيل وحركته اشباع **اسيداه** گردا من در فن شعر ومنقاد
ومغلوب شدن خصم يقال استودهت للإبل عند اسيدهت اذا جمعت والناقة ومستوده الخصم واسينده اى انقاد وغلب **وره** بفتحتين
گولى وناشادى در كار رجل اوره وامرأة ورهاء يقال ورهت توره ورها **ع كافه** وريح ورهاء التى فى هبوبها خرق وخرقه **وافه**
خادم كليسا وفى الحديث والتغير وافه عن وفهته والقسيس عن قسيسته **وقه** فرمان بردار وطاعت مقلوب من فاه وفهت وبعت
واستيقت اى اطعت **وله** تعجيبى نجودى وسرگشتگى از عشق رجل واله وامرأة واله ووالهة ايضا وقد وله يوله ولها وولهانا **ع كافه**
وتوله وانله تولية جدا كردن بچه از مادر وفى الحديث لا توله والدة بولدها اى لا تجعل والها وولهانا فذلك فى السبايا ميلاه بالكسر آنكه تحت
والرشو بجبت فرزندو ناقة ميلاه اذا اشتد وجدها على ولدها صارت الواو ياء لكسرة ما قبلها مولهة مونثة اسل فذهب فى الصحراء موله بالتخفيف
ايضا عنكبوت واماله يا طيبه اذا تعجبت من طيب الشئ اى شگفتگى چه خوش است ويقال **ويها** يا فلان وهو تحريض كما يقال دونك يا فلان
يعنى بلا من اى فلان سيبويه نام استاد نحو وبعت فهو اسم بنى مع صوت فجعلا اسما واحدا وكسر آخره وكذا عمرويه وسعدويه ونفطويه ومنهم من اعربه كاعرب
ما لا ينصرف وتقول هذا سيبويه ورأيت سيبويه وتثنيه وجمعه فقال سيبويهان وسيبويهون ومن لم يعربه يقول فى التثنية ذوا سيبويه وكلاهما
سيبويه والجمع ذوو وكلهم سيبويه **وهوه** الاسد فى زئيره فهو وهواه ووهوه الكار حول اتته اشفاقا عليها **فصل الهاء** رجل
**هوهة** بالضم مرد بد دل **هيهات** دور است وتاء مفتوحة مثل كيف واصلها هاء وكسرها ايضا على كل حال بمنزلة نون التثنية وقد تبدل
الهاء همزة فيقال ايهات والوقف عليها بالتاء لمن نصبها وبالهاء لمن كسرها فيقال هيهات وهيهاه قال الاخفش يجوز فى هيهات ان تكون
التاء التى فيها تاء الجمع التى للتانيث ولا تجوز ذلك فى الات لان لات وكيت لا يكون مثلها جماعة لان التاء لا تزاد فى الجماعة الامع
الالف وان جعلت الالف والتاء زائدتين بقى الاسم على حرف واحد **فصل الياء ياه ياه** على التكرار وكسر الهاء اى قبل ودعاء
الراعى صاحبه وصيت بالابل اذ قلت ياه ياه **باب الواو والياء** قال صاحب الصحاح ابو نصر الجوهرى رحمة الله عليه جميع
ما فى هذا الباب من الالف اما ان يكون منقلبة عن واو مثل دعا او من ياء مثل رمى وكل ما فيه من الهمزة فهى مبدلة من الياء او من الواو نحو القضاء
واصله قضاى لانه من قضيت ونحو العزاء واصله عزاو لانه من عزوت ونحن نشير فى الواو والياء الى اصولها ان شاء الله عز وجل **فصل**
**الالف اباء** بالفتح والمد نى ابارة يكى تعلق نيستان ونيستان اباء بالكسر باز زدن **ع بفتحها** مع خلوه عن حرف الحلق شاذ فهو ابى

وابّی وابیان بفتحتین نعت منه وتابی علیه ای تمنع وابی فلان الماء واتبه الماء غیر ابواء وقد ابیت تابی ابی بالفتح وقیس ابی بن الآبی اذ اشتم بول الاروی فمرض
منه یقال اخذه ابا بر علی فعال بالضم او اجل بابی الطعام وقولهم فی تحیة الملوک فی الجاهلیة ابیت اللعن یعنی ابیت ان تأتی من الامور ما تلعن علیه بصله ابو
بفتحتین من جمعه آبار مثل قفاء وقفاه لذاهب منه الواو ومفعول فی التثنیة ابوان وبعضهم یقول ابان علی النقص وفی الاضافة ابیک واذا التثنیة ابوی وجمعت بالواو
والنون فقلت ابون وکذلک اخون وحمون وهنون وعلی هذا قرا بعضهم قوله تعالی واله ابیک ابراهیم واسمعیل واسحق یرید جمع اب فحذف النون للاضافة ویقال
ماله اب یابوه ای یغذوه ویربیه ابوان پدر ومادر ویقال بینی وبین فلان ابوة یعنی پدریست والابوة ایضا پدران مثل العمومة والخؤلة یعنی عمان وخالان
وقولهم یا ابت افعل یجعلون تاء التانیث عوضا عن یاء الاضافة کقولهم فی الام یا امت ویا ابت بالفتح والکسر لغتان فمن فتح اراد الندبة فحذف ویقال لا اب لک
ولا ابالک وهو مدح وربما قالوا لا اباک بحذف اللام کالمعجمة ویقال فلان بحر لا یوبی بکسر الباء وفتحها وکذلک کلا لا یوبی ای لا ینقطع من کثرته ابواء بالمد والفتح
موضع **ایتان** بالکسر آمدن **ع فا** اتی کذلک اتوته اتوة لغة فیه وقوله تعالی انه کان وعده ماتیا ای آتیا کما قال حجابا مستورا ای ساترا وتیت
الامر من ماتاته ای من وجهه الذی یوتی منه کما یقال ما احسن معناة هذا الکلام ای معناه وقری یوم یات بحذف الیاء کما قالوا
لا ادر وهی لغة هذیل وتقول آتیته علی ذلک الامر مواتاة اذا وافقته وطاوعته والعامة تقول واتیته ایتاء دادن وآوردن ومنه قوله تعالی آتنا
غداءنا ای ایتنا به اتاوة بالکسر خراج اتاوی بکسر الواو وفتحها جمع یقال منه اتوته اتوه اتوا واتاوة اتو عطاء ویقال للسقاء اذا مخض وجاء الزبد
جاء اتوه ویقال ما احسن اتو یدی هذه الناقة واتی یدیها ایضا ای رجع یدیها فی السیر وتاتی للشیء ای تهیأ وتاتی له ای ترفق واتاه من وجهه جاء
فلان یتاتی للمعروف ای یتعرض وتایت الماء تایته وتاتیا ای سهلت سبیله یخرج الی موضع اتی جویچه ویقال جاء ناسیل اتی واتاوی اذا جاءک ولم
یصبک مطره اتی واتاوی ایضا مرد غریب ونسوة اتاوات اتیا آستیا کنش خواهش دن ماده آتا ء بالکسر در بعضی نسخ گشتگی دررخل ویقال اتت النخلة تاتو اتاء
میدان میدار محدودات پایان میدان سپت با ختن وراستهم وجمع راهها ویقال بنی القوم بیوتهم علی میتاء واحد ومیداء واحد ومیداد واحد ای میتا ود ار فلان بمیداء
ای تلقاء دار ومحاذیه لها **اتاوة** اتایه غازی کردن یقال اثابه علیه یا ثو ویاثی بضم الثاء وکسرها ای وشی به **اخ** برادر صله خو بالتحریک
لانه جمع علی آخاء مثل آباء والذاهب منه واو لان تثنیته اخوان وبعضهم یقول اخان علی النقص ویجمع علی اخوان ایضا وعلی اخوة بضم الهمزة وکسرها وقد
یتسع فیه فیراد به الاثنان کقوله تعالی فان کان له اخوة وهذا کقولک انا فعلنا ونحن فعلنا وانتما اثنان ویستعمل الاخوان ایضا فی الاصدقاء والاخوة فی الولادة
وقد جمع بالواو والنون ایضا وقد مر فی اب ولا یقال اخو وابو الا مضافا اخوة برادری کردن **ع فا** اخت خواهر اخوات جماعت
والنسبة الی الاخ اخوی وکذلک الی الاخت وقیل اختی ما اخاه اخاء برادری کردن ودوستی یقال آخاه والعامة تقول واخاه وتقول لا اخا لک
بفلان ای لیس هو لک باخ تاخی برادر گرفتن تآخی برادری کردن دو گروه باهم تاخی برادر گرفتن وصواب جستن آخیة بالمد والتشدید میخ دگوشه دوال ابریشم آخور بندد
بندد اواخی جماعت واخیت للدابة آخیة ایجلت لها اخیة وخرمن وعهد وتقول لفلان اواخی واسباب ترعی **اداة** دستافزار بود ادوات جماعت ایداء
قوت دادن وقوت گرفتن بسلاح ویاری کردن بر چیزی یقال من یودی علیه ای من یعینی فهو مود بلا همزة ای شاک فی السلاح ومودی بلا همزة ای
مالک فمن اودی واستادیت الامیر علی فلان فادی لی علیه یعنی استعدیته فاعدانی واستادا داده ما لا ای اصادره واستخرج منه وآدیت للسفر
فانا مود علیه اذا کنت متهیا له وتادی ای خذ للدهر اداته اودی سلاح وتادی یقال حق علی ادی للصلوة ای تهیأ لها خمم ادیه ای قلیله وادو
له وادیت ای ختلته یعنی فریفتم او رایقال للذئب یادو للغزال ای یختله وادی اللبن یادو ادوا ای خثر یعنی سطبر شد ویقال قطع الله ادیه ای
یدیه ب اودی یودی ای واسع ادیة وادم گزاردن والاسم الاداء ویقال هو ادی منک للامانة علی التفضیل یعنی امانت گزارنده تر تادیه
الیه بکلمة ای انتهی یعنی خبر رسید بوی اداوة مطهره یعنی آبدستان اداوی جماعت ایذاء رنجانیدن اذی واذاة واذیة رنج شم منه تاذیت ازرنده
بوی آذی فتنی بالمد موج دریا اواذی جماعت ایدی او اذیة انکه بر یک جا آرام نگیرد بی کله درسته کودن وذلک خلقه بها اری عسل آری کردن انبار

وعسل کردن زنبور یقال ارت النحل تاری اریا ای عملت العسل و سوختن دیگ و چفسیدن طعام بروی یقال ارت القدر التزق بها
شی من الاحتراق مثل شاطت واری صدره بالکسر ای وغر یعنی پر شد از کینه و خشم و تاریت بالمکان ای اقمت و تیاری ای تحری اری بالمد آخور
و علفدان اواری جماعت و قد تسمی الاخیة ایضا آریا بالمارة ای ساختن و یقال تاری الدابة الی الدابة ای انضمت الیها و العلفت معها معلفا واحدا و تیها
انا ناریة ایضا آتش تیز کردن یقال ارثت النار ارثا که آتش و دانه صله ار بالکسر فالهاء عوض عن الیاء و الجمع ارون و سنبر دی روان نام جائی تیغ الهمزة ازا بالکسر جای
ریختن آب در حوض و آن سنگی باشد که بروی پیزد یقال ازیت الحوض تازیة و توزیا و ازیته تازیة اذا جعلت له ازا و هو الحجر الذی تشرب منه تلک الموضع و یقال
للقیم بالامر هو ازاؤه وازاء ماله و یقال هو بازائه ای بحذائه یعنی برابر و وازیته ای حاذیته ازی آزی بالضم والتشدید گرفته شدن ع فاکه ازاه ای تقبض و ازیت
علی صنیعته ایزا ای اضعفت علیه فضلت منه تاسیة تعزیت کردن و غم اندوه نمودن مواساة بمال و تن با کسی غمخوارگی کردن یقال آسیته بمالی و واسیته ضعفته فیه سوء
بالضم والکسر پیشوا و رهنمات وما یاتسی به الحزین للتعزی آسی بالکسر جماعت و آسی بالضم ایضا و صبر نیبا اقتدا کردن یقال لک ائتس به لیس لک به اسوة مثل القدوة تمن
لیس لک القدوة و تاسی به التعزی و تاسوا ای آسی بعضهم بعضا آسی بالقصر والفتح دارو و علاج نمودن اسا ممدود او معنوی جا دوا و بالمد و الکسر پزشکان و اسی
مثال فاعل پزشک و هم اساة مثل راع و رعاة و اساء بالضم مثل رعاء اسو مثال فعول بالفتح مرهم اسوم مرهم نهادن ع فهو ماسو و آسی علی فعیل ایضا
اسوت بینهم ای اصلحت آسیة زن خلته کننده و خانه محکم و نام زنی و ستون آسی اندوه ماندن و گین شدن ع کافه یقال اسی علی مصیبته
حزن و اسیت لفلان ای حزنت له اشاء بالفتح و المد خرماستان ریزه شاره یکی و الهمزة فیه منقلبة عن الیاء لان تصغیره اشی و لو کانت منقلبة
لکانت اشی و هو ایضا واد بالیمامة فیه نخیل و امشی العظم اذا بر من کسر کان روی ابو عمرو و الفراء امشی بالنون آصیة شامی از خرما اضاة
بالفتح بارگین اضا جماعت مثل قناة و قنا و اضاء کذلک مثل اکمة و اکم و اکام الو تقصیر کردن و درنگ نمودن ع فامنه یقال فلان لا یالوک
نصحا فهو آل الیه مونث و الی جماعت و توانستن یقال الاه یالوه والوا ای استطاعه و فی المثل الا حظیة فلا الیة تقصیر و درنگ کردن و یقال الاء درخت
والانبلیت علی افتعلت ای ما استطعت و یقال تالیت ترو سیح للکلام ای بالفتح والکسر نعمت الاء بالمد جماعت و یکتب بالیاء امثاله معی و امعاء
سوگند خوردن آلی و تالی و ایتلی بمعنی ای حلف و اتلی فی الامر ای قصر الیة علی فعیلة سوگند الایا جماعت و کذلک الوة بثلاث حرکات الو بضمتین
والتشدید بالفتح و بالضم ایضا چوب عود میلاة بالکسر خرقه که زن بوقت نوحه بر میان بندد مالی جماعت الاء درخت نیکو منظر تلخ بر الیة بالفتح دنبه
نقل الیة و لا تقل لیة الیان بلا تا رغبتیة الاء علی فعلان فروس تکبش الیا علی فعل و فعلاء و نبه ناک الی علی فعل جماعت یقال ایضا کبش الیان بالتحریک
الیانات الی بزرگ سرین و ام اعجاز و لا یقال الیا و بعضهم یقول والی بالکسر الی فعل منه الیة المجا فر موخره الیة ایضا گوشت گشت بزرگ امة کنیزک
اما و جماعت قال الشاعر شعر محلة سوء اهلک الدهر اهلها فلم یبق فیها غیر ام خوالف اموان بالکسر کذلک مثل اخوان و اصلها اموة بالتحریک یقال ما کنت امة و لقد
امیت اموة کنیزکی کردی و منسوب الیها امیة تصغیر و هو نام پدر قبیله از قریش اموی بالضم والفتح و هی یجمع منسوب الیه و هو فی الاصل اخوان یقال لهما
العیصان ابنا عبد شمس بن عبد مناف و یقال استام امة غیر ای تحد و تامیت امة و امت السنور تامو ماءا ای صاحت و کذلک ماءت تموء موا آما بالکسر
والتشدید بالفتح و هو حرف عطف بمنزلة او فی جمیع احکامها الا فی وجه واحد و هو ان تبتدی بها متیقنا ثم یدرکک الشک و اما تبتدی بها شاکا و لا بد من تکریرها تقول
جاءنی اما زید و اما عمرو و للشرط و بجزاء ایضا تقول اما تاتنی اکرمک فی قوله تعالی فاما ترین من البشر احدا فقولی انی نذرت للرحمن صوما اما بالفتح فهو لافتتاح الکلام و لا بد من الفاء
فی جوابه لان فیه تاویل الشرط و الجزاء تقول اما عبد الله فقائم کانک قلت مهما یکن من شی فعبد الله قائم و قولهم ع ایا ای حبة فهو اما ابدلت من احدی
میمیها یاء و قد یکسر و اما مخففان لتحقیق الکلام الذی یتلوه تقول اما ان زیدا عاقل یعنی انه علی الحقیقة عاقل لا علی المجاز و تقول اما و الله قد ضرب زید عمروا
انی بالکسر وقت شدن ع فاکه یقال انی یانی ای حان و ادرک قوله تعالی غیر ناظرین اناه و انی الحمیم ای انتهی حره و منه قوله تعالی من حمیم آن انتهاء
بوئیه اناءا ای آخره و حبسه و ابطاه و الاسم منه انا علی فعال بالفتح آناء اللیل ساعات واحدها انی مثل معی و معا و انی و الو ایضا یقال مضی انوان

وانيان من الليل وتملّى في الامر توقف وتنظّر واستاني به اي انتظر به والاسم اناة مثل قناة يعني درنگ المقابل تا بنگ حتى لا اناة لي وزن كه
بگراني خيزد از جاي واصله وناة مثل احد ووحد من الونى رجل آن على فاعل مرد با سنگ وحلم اناء بالكسر ظرف آنية جماعت اواني جمع الجمع آو
بضم اول وكسر ثاني آواد بالكسر پناه گرفتن **ع ع فاكه** ماوى پناه جاي وجائي كه شب روز باشش در رو كنند قوله تعالى ساوى الى جبل يوا جاي
دادن واوية وآوية بمعنى وماوى الابل بكسر الواو لغة في ماوى الابل خاصة وهو شاذ وقد قرئ في قوله تعالى جنة الماوى من آب القافة تاوت الطير تاويا
تجمعت وهن اوي بالضم جمع آو مثال بابك ويكى ومتاويات ايضا ويقال اويت بفلان فانا آوى له اية واية تقلب الواو ياء لالتقائهما وسكون اليهما وتدغم وتكسر
مخففة ماواة ايضا ابي ابى له اوارق ابن آوى ابن آوى شغال بنات آوى جماعت او حرف معناه يا هو مع الخبر دل على الشك والابهام كقولك رايت زيدا او عمرا
للشك كقوله تعالى وانا او اياكم لعلى هدى او في ضلال مبين للابهام ومع الامر والنهي دل على التخيير والاباحة كقولك كل السمك او اشرب اللبن للتخيير
كقولك جالس الحسن او ابن سيرين للاباحة ويكون بمعنى الى ان كقولك لاضربنه او يتوب يكون بمعنى بل في توسع الكلام قوله تعالى وارسلناه الى مائة
الف او يزيدون بمعنى بل يزيدون ويقال معناه الى مائة الف عند الناس او يزيدون لان الله تعالى لا يشك احرف يمد ويقصر فاذا مددت نونت و
كذلك سائر حروف الهجاء والالف ينادى بها القريب دون البعيد تقول ازيد اقبل بالالف المقصورة والالف من حروف المد واللين فاللينة تسمى الالف
والمتحركة تسمى الهمزة وبها جميعا من حروف الزيادات وقد تكون الالف ضمير الاثنين في الافعال نحو فعلا ويفعلان وعلامة التثنية في الاسماء نحو
زيدان ورجلان آية نشان ويك سخن تمام از قرآن وجماعت حروف از وي واصلها اوية بالتحريك اي واي وآيات جماعت آية الرجل شخصه تقول
تاييته على تفاعلته وتاييته على تفعلته اذا تعمدت آيته وتعمدته وخرج القوم بآيتهم اي بجماعتهم تا يا اي توقف وتمكث تقدير تعبا ولقال ليس منزل
تاية اي منزل تلبث وتحبس اي كدام وهو اسم معرب يستفهم به ويعتبر ويجازى فيمن يعقل وفيمن لا يعقل تقول ايهم اخوك وايهم يكرمني اكرمه وهو معرفة
للاضافة وقد تترك الاضافة وفيه معناها وكيون بمعنى الذي تقول ايهم في الدار اخوك ويكون نعتا تقول مررت برجل اي رجل واي رجل ومررت
بامراة اية امراة وبامراتين ايتما امراتين وهذه امراة اية امراة وتقول اي امراة جاءتك وجاءك واية امراة جاءتك ومررت بجارية اي جارية
وجئتك بملاءة اي ملاءة واية ملاءة كل جائز قال الله تعالى باي ارض تموت وتقول في المعرفة هذا زيد ايما رجل فتنصب ايما واياعلى الحال وهذه امة
الله ايتما جارية وتعجب قال الفراء يعمل في اي ما بعده ولا يعمل فيه ما قبله كقوله تعالى لنعلم اي الحزبين احصى فرفع وقوله تعالى وسيعلم الذين ظلموا اي
منقلب ينقلبون فنصبه بما بعده قال الكسائي تقول لاضربن ايهم في الدار ولا يقال ضربت ايهم في الدار فرقا بين الواقع والمنتظر وتدخل عليه يا
التنبيه في نداء الاسم المعرف باللام فقلت يا ايها الرجل ويا ايتها المراة فاي اسم مفرد مبهم معرفة بالنداء مبني على الضم وها حرف تنبيه عوض من
المضاف اليه وترفع الرجل لانه صفة اي وقد يحكى بأي النكرات ويستفهم بها فاذا استفهمت بها عن النكرة اعربتها باعراب الاسم الذي هو
استثبات منه فاذا قيل لك مر بي رجل قلت ايٌّ يا فتى ورايت رجلا قلت ايًّا يا فتى او ايا في الوقف مررت برجل قلت ايٍّ يا فتى وفي التثنية و
الجمع والتانيث كما قلنا في من اذا قيل جاءني رجلان قلت ايان ورجال قلت ايون ورجلين قلت ايين في النصب والجر واية باذه للمؤنث واي
في الوصل على الاعراب الثلث وكذا آيات في الاحوال الثلث للجمع وليس في اي مع المعرفة الا الرفع وان استثبت عن معرفة رفعت ايا لا غير على كل
حال وتدخل عليه الكاف فتنقل الى تكثير العدد بمعنى كم في الخبر وتكتب تنوينه نونا وفيه لغتان كاين مثل كاعن وكاين مثل كعين تقول كاين رجلا
لقيت تنصب ما بعد كاين على التمييز ويقال ايضا كاين من رجل لقيت وادخال من بعد كاين اكثر من النصب بها واجود ويقال بكاين تبيع
هذا الثوب اي بكم تبيع ايا بالتخفيف حرف من حروف النداء ينادى بها القريب والبعيد تقول ايا زيد اقبل واي مثال كي حرف ينادى
بها القريب دون البعيد تقول اي زيد اقبل وازيد اقبل بحذف الياء ايضا للاقرب المخاطب في النداء وهي ايضا كلمة
تقدم التفسير تقول اي كذا يعني يريد كذا كما ان اي بالكسرة كلمة تتقدم القسم معناها بلى تقول اي وربي واي والله **فصل الباء**

**باو** فخر و تکبر کردن ع **بفتحتین** یقال باوت علی القوم **بثاء** زمین نرم و زمینی بنی سلیم **بجار** بالضم قبیله بجاویات شتران منسوب بدان قبیله
**بخو** بالفتح رطب بلایه بخوة یکی **بدو** بضمتین پیدا شدن **ع فاضمه** ابدا ر مستعد منه بدو به بادیه شدن و بادیه بدوی منسوب بدو و فی الحدیث من بدا جفا ای من
نزل بالبادیة صار فیه جفاء الاعراب بداوة بالفتح و الکسر بادیه مقیم شدن خلاف حضارة بالفتح و الکسر بدا له فی هذا الامر بداء بالمد ای نشأ له فیه رای
و هو ذو بدوات مبدار خلاف محضر و باد فلان و بادی بادو ای ظاهر بها و تبدی ای اقام بالبادیة و تبادی تشبه باهل البادیة بدی نام وادی یقال ابنه فی منطقة ای
اعدیت و منه قولهم السلطان ذو عدوان و ذو بدوات بفتحتین فیهما و بدیت مبنی بدأ و بادو بدوة بر بدیه اسم للداهیة و هما کان جبلا و احدا مثل معدی کرب **بذاء** بالمد بیهوده گفتن
**ع بضمهما** و صله بذاءة فحذفت الهاء لان مصادر المضموم انما هی بالهاء مثل خطب خطابة و صلب صلابة و هو بذی اللسان و المرأة بذیة و منه بذیت و ابذیت و بذوت
علی القوم بذو نام اسپی **بری** خاک بریتا فرید کا و صله الهمزة برایا بریات جماعت قال الفراء ان اخذت البریة من البرء و هو التراب فهی غیر مهموزة تقول منه براه
الله یبروه بروا ای خلقه مبارات برابری کردن و معارضه کردن و هم یتباریان انبرار پیشی آمدن و تبریت معروف ای تعرضت له برایة بالضم تراشه براه لذلک و یقال
للبعیر اذا کان باقیا علی السیر انه لذو برایة و هو الشحم و اللحم مبراة بالکسر بدی تراشیدن قلم و مانده و لاغر کردن ستور **ع فاکه** برة ضافة حلقه مینی شتر از مس
و موی و هر حلقه که باشد چون دستیانه و خلخال و گوشواره و اصلها بروة بالضم لانها جمعت علی بری مثل عروة و عری برات برون جماعت و بریت الناقة ای
جعلت فی انفها برة فهی ناقة مبراة یقال **برا** علیه یبروا ای تطاول بازی بازبراة بالضم جماعت بروان بفتحتین حرکتین و بسکین نام مردی اخذ منه برو
ای عدنه و نحوه بزی بالقصر برون آمدگی سینه و در آمدگی پشت **ع کافه** رجل ابزی و امرأة بزواء و ابزی الرجل اذا رفع عجزه و تبازی مثله و ابزی فلان
بفلان اذا غلبه و قهره و هو مبزی بهذا الامر ای قوی علیه ضابط له **باطیة** بالضم باتیله معرب **بطا** لحمه یبطو ای کثر یعنی آگنده گوشت شد و یقال لحمه خطابها
**بعو** گناه و خطا **ع فاضنه** و **بفتحتین بغی** ستم و فزونی کردن **ع فاکه** و تحت باریدن باران یقال بغت السماء و آماس و ستم کردن ریش و بغی
الوادی ای جاوز حده و یقال برا جرحه علی بغی و هو ان یبرا و فیه شی من نغل یعنی چیزی از پوست رشتی بغیة بالضم و الکسر حاجت قال الاصمعی ابغیته بالکسر
الحال التی تبغیها و ناهم باجته نفسها و بغی ضالته ای طلب بغاء بالضم و المد بغایة حسبته بغاء بالکسر و المد زنا و فاحشه کردن قوله تعالی و لا تکرهوا فتیاتکم علی البغاء
فهی بغی و هن بغایا قوله تعالی و ما کانت امک بغیا و هی بتابعی ای تزانی و یقال للامة ایضا بغی و لا یراد به الشتم و البغایا ایضا الطلایع التی تکون قبل ورود الجیش
بغی ایضا خرامیدن و خوش منشی اسپ **ع فاکه** و لا یقال فرس باغ و جستن یقال بغیت المال من مبغاته و تبغیک الشی ای طلبته لک و معنی الکاف تفعل
کذ من افعال المطاوعة یقال ابغیته فانبغی کما تقول کسرته فانکسر انبغا بر طلب داشتن و یاری دادن در طلب و بغیت الشی و ابغیته و بغیته ای طلبته و تباغوا
ای بغی بعضهم علی بعض **بقاء** زیستن و زندگانی و ماندن چیزی در جهان **ع کافه** بقیة مانده یقال بقی الشی بقاء و بقی من الشی بقیة باقیة
توضع موضع المصدر منه قوله تعالی فهل تری لهم من باقیة ای بقاء ابقاء باقی گذاشتن یقال ابقاه الله و ابقیت علیک اذا رعیت علیه و رحمته و الاسم
البقیا بالضم و القصر بقوی کذلک و بقیته ای نظرت الیه و ترقبته **ع فاکه** و فی الحدیث بقینا رسول الله صلی الله علیه و آله السلام ای انتظرناه و تبقیه و تبقیة
و ابقیته مثله بمعنی و استبقیت من الشی ای ترکت بعضه و استبقاه ای استحیاه من الحیاء و طی تقول بقت و بقی بالفتح مکان بقی و بقیت و کذلک اخواتها
من المعتل **بکاء** بالضم و المد گریه و وا زد بالقصر اشک چشم باریدن **ع فاکه** و یقال ابکیته و بکیت علیه و بکیت بالتشدید کذلک البکاء و کریا مذ
بالبیت باهم گریستیم ابکیته و استبکیته بمعنی تباکی گریه دروغ نمودن بکی بالفتح بسیار گریه کننده بکی علی فعول بالضم گریندگان مثل جالس و جلوس قلبت الواو
یاء مجاورتها ناقه **بلو** سفرو ای سفر بالکسر فیهما سفر آزموده و کهن گشته در روی ابلاء جماعت بلوة بالکسر کوبلیه بلاء آزمایش و سختی بلایا جماعت
(٦) بلیة ایضا ناقه که بر سر گور خداوندش می بستند یا حفره می کنند و در وی می انداختند تا بمیرد در جاهلیت و منه یقال ابلیت و بلیت بلی علی فعیل قبیله از
قضاعه بلوی منسوب بر بلو بلا آزمودن **ع فاضمه** ابلاء ابتلاء بدان کذلک مبالات باک داشتن یقال لا ابالیه لا ابالی به ای لا اکترث له یعنی التفات
نمیکنم و باک نمیدارم و یقال لم ابل حذفوا الالف لالتقاء الساکنین مع حذف الیاء او لا تخفیفا لکثرة لم لادرین لا ادر و کذلک یفعلون فی المصدر فیقولون

ما ابالیه بات و الاصل بالیته بلی بالکسر کهنگی عع کافه بلی الثوب یبلی بلی فان فتحت الباء مددته بلاء ایضا متعدی منه یقال للجد ابل و تحلیف ابلد یعنی نو بوشند درا
گویند کهنه کن خدا بی خلف دهد و یقال ابلیت فلانا یمینا ای عطیته او طیبت نفسه بها و البلیة معروف ای عطیته و یقال نزلت بلاء علی الکفار مثال قطام بلی ای
وهی حرف نقیض لا وهی جواب للتحقیق یبنی نعم الا ان بلی یجاب بها بعد النفی فی السوال و نعم یجاب بها بعد الاثبات قال سیبویه و ثمان بنا ر بالکسر و المد برآوردن
خانه یقال بنی بنیا و زن خواستن و زفاف کردن عع فاکه یقال بنی علی اهله والعامة تقول بنی باهله وهو خطاء و کان الاصل فیه ان الداخل باهله کان
یضرب علیها قبة لیلة دخوله بها فقیل لکل داخل باهله بان و بنی قصور مشدد للکثرة و ابتنی دارا و المبنی بنیان بالضم دیوار گرد برآورده و قوس بانیة بنت
علی وترها اذا لصقت به حتی یکاد ینقطع نبتیه علی مفعله کوبه یقال لا و رب هذه البنیة ما کان کذا و کذا ابنی بالقصر و الضم و الکسر بنیة کذلک بنا دو فرینش
چیزی یقال فلان صحیح البنیة ای الفطرة و مبناة بالکسر جامه دان و نطع و بنیت فلانا ای جعلته مبنی بنار او فی المثل المعزی تبهی و لا تبنی ای لا تجعل منها الا
بنیة لان ابنیة العرب طراف و اخبیة فالطراف من ادم و الخباء من صوف او وبر لا یکون من شعر ابن بسر و صله بنو بفتحتین و الذاهب منه الواو کما ذهب من اب
و اخ لانک تقول فی المونث بنت و اخت و جمعه ابناء مثل جمل و اجمال لا تمحو هذه الهاء موتها الا و مذکره محذوف الواو و یدلک علی ذلک اخوات و بنوات
فیمن رد و وزنه فعل بفتحتین لا یجوزان یکون وزنه فعل او فعل بالکسر و الضم الذین جمعها افعال مثل جذع و قفل لانک تقول فی جمعه بنون بفتح الباء و لا یجوز
ان یکون بوزن فعل بسکون العین لان جمع هذا البناء علی افعل نحو کلب و اکلب او فعول مثل فلس و فلوس و حکی الفراء عن العرب من ابناوات الشعب و هم حی من
بنی کلب و یقال ابن بین البنوة ای پسری و تصغیره بنی قال الفراء یا بنی بالفتح و الکسر لغتان فیه مثل یا ابت و تصغیر ابناء ابینا و ابینون و النسبة الی ابن ذوی
و بعضهم یقول ابنی و اما قولهم ابناوی فهو منسوب الی ابناء سعد لحی و البقبلة کمد انی للبلد و کذلک اذا انسبت الی بنت و الی بنیات و الی بنات الطریق
قلت بنوی لان الف الوصل عوض من الواو فاذا حذفتها فلا بد من رد الواو و یقال رایت بناتک بفتح التاء و یجرونه مجری التاء الاصلیة
و بنیات الطریق راههای خرد که از راه بزرگ جدا شود نبات بعنها که دختران باوی بازی کنند و فی الحدیث عن عائشة رضی الله عنها کنت العب مع
الجواری بالبنات بنت الارض و ابن الارض نوعی از تره و هذه ابنة فلان و بنت فلان بتاء ثابتة فی الوقف و الوصل و الجمع بنات لا غیر ابنم ابن بزیادة
المیم و هو معرب من مکانین یقال هذا ابنم و رایت ابنما و مررت بابنم تتبع النون المیم فی الاعراب کما تتبع الراء الهمزة فی امرء و الالف مکسورة علی کل حال
و تثنیه ای نخدة ابنا بو پوست شتر بچه که آکنده بوند تو الا تا فی خاکستر بوی بابان مثل مواه و هو موضع کهار خربی یقال منه بهی الرجل و بها عع
بضمها و کافه و نهو بهی بمعنی ناقه که با دو شنده انس گرفته و آمیخته باشد فهی من باب الهمزة و هی البیت ایضا ای تحرق و عطل و بها و عیره و بهیت
الاباء فرغته و بیت باه ای خالی لا شی فیه بهو خانه در پیش سرای جداگانه مباهاة مفاخرت و تباهوا تفاخروا و فی الحدیث انه علیه السلام سمع صیاحا
حین فتحت مکة فقال اهوا الخیل ای عطلوها من الغزو فقد وضعت الحرب اوزارها فقال علیه السلام لا تزالون تقاتلون الکفار حتی یقاتل بقیتکم
الدجال **الباء** نوی حرف من حروف المعجم فالمکسورة منها حرف جر و هی للالصاق الفعل بالمفعول به یقال مررت بزید و للاستعانة تقول
کتبت بالقلم و هی زائدة کقوله تعالی و کفی بالله شهیدا و حسبک بزید و هی الاصل فی حروف القسم تشتمل علی المظهر و المضمر تقول بالله لا فعلن کذا و
به لا فعلن و قولهم حیاک الله و بیاک معنی حیاک ملکک و بیاک عندک بالتحیة عند الاصمعی و جاء بک عند ابن الاعرابی و تو کو نزل اعند فلف لاحمر
ترکت همزتها و حولت واوها یاء او ازدواج حیاک هذا احسن و او فی و فی الحدیث ان آدم علیه السلام لما قتل ابنه مکث مایة سنة لا یضحک
ثم قیل له حیاک الله و بیاک فقال و ما بیاک قال اضحکک و قیل له اتباع قال ابو عبیدة لیس باتباع لان الاتباع لا یکاد یکون بالواو و هذا بالواو
و قولهم ما الفد ای بی بن بی سوای ای الناس سوء و هیان بن بیان اذا لم یعرف هو و لا ابوه **فصل التاء** تعنت الجاریة تغنیا سترت
صحکها فعالها و الانسان هلک تو شی بالکسر پس رو چیزی و تو انسانه بچه او توه من النعم ای تبع قبل الصغر به تلا بالفتح و المد
عهد و زینهار تلیه باسی تو ماند ام تلاوة بالضم کذلک یقال تلیت لی من حقی تلیة و تلاحة ای بقیت البقیة تلاوة بالکسر خواندن

قرآن عع فاضه تفضيتن دربي رفتن عع فاضه يقال تاز لت اتلوه حتى اتليته اي تقدمته وصار خلفي ويقال ايضا تلوته اي خذلته
وتركته تا پي اسپ جايع رهان متالي الذي يرسل المغني بصوت رفيع واتلت الناقة اذا تلاها ولدها ومنه الدعاء على الانسان لا دريت ولا ائتليت
وجار عليه بان لا تتلى ابله اي لا تكون لها اولاد ومنه المتليات وهي النوق التي تتبعها اتلاؤها اي اولادها واتليت حقي عنده اذا ابقيت منه بقية و
اتلاه الله اطفالا اي اتبعه اولادا واتليته اي سبقته واتليته اي احلته من الحوالة والتلية ذمة اي عطيته اياه اتلى الرجل بالتشديد اذا كان خرج من تلعت وتليت
حقي حتى استوفيته اي تتبعته وجاءت الخيل متاليا اي متتابعا تو تنها وطاق وفي الحديث الطواف تو والاستجمار تو وجه فلان من خيله بالف تو اي بالف
واحد وجاء الرجل توا اذا جاء وحده توى بالقصر هلاك عع كافه والتواء غيره وهذا مال تو على فعل **فصل الثاء** ثاي بازشدن ...
بفتحتما يقال اي الخرز واثايته اثاء اذا خرمته واثايت في القوم جرحت فيهم تثبية دائم بودن بر چيزي وثنا گفتن بر مرد در زندگي ثبة بالتخفيف جماعت
وگروه و ميانه حوض ثبات وثبون جماعت جماعت اثبية مثلا اثابي جماعت كذلك وميانه حوض فالهاء عوض من الواو لان اصله ثوب ثدي پستان ذكر و يونث
وهي للرجل والمرأة ايضا والجمع اثد وثدي على فعول وثدي بكسر من لاتباع الكسرة امرأة ثدياء بزرگ پستان ولا يقال رجل اثدي ثداء بالضم والمد
مثال مكاء گياهي ذو الثدية لقب مردي ثندوة بالنون فعلوة بن پستان فاذا ضممت همزت ثرى خاك نمناك ارض ثرياء زمين نمناك ويقال
التقى الثريان وذلك ان يجيء المطر فيرسخ في الارض حتى يلتقي هو وندى الارض قال الاصمعي يقول العرب شهر ثرى وشهر ترى وشهر مرعى اي
يمطر اولا ثم يطلع النبات فتراه ثم يطول فترعاه ثراء بسياري مال وتوانگري عع كافه مال ثري على فعيل بسيار مال رجل ثروان وامرأة ثروى بسيار
مال والتصغير ثريا وهي ايضا نام زني و پروين ثروة بسياري عدد يقال انه لذو ثروة وذو ثراء يراد به انه لذو عدد وكثرة مال يقال هذا مثراة للمال اي
مكثرة ثريت بك كثرت بك ثريت بفلان فانا ثري به اي غني به وثري به ثرى اذا سر وفرح وثرا المال غيره وثرا القوم اذا كثروا وثرا الله القوم كثرهم و
ثرونا القوم اذا كنا اكثر منهم واثرى اذا كثرت امواله واثرت الارض اي كثر ثراها واثرى المطر بل الثرى وفي المثل لا تيبس الثرى بيني وبينك اي لا ينقطع
لم ييبس الثرى بيني وبينك كما قال عليه السلام بلوا ارحامكم ولو بالسلام ثرثرة آب دن پست و آشوريدن آب ثرثار بسيار گوي ثروان نام مردي ثغاء بالضم والمد
بانگ گوسپند و بز و گاو و جز آن ثاغية گوسپند وقد ثغت تثغو ثغاء اي صاحت يقال ماله ثاغية ولا راغية وبها الشاة والبعير وما بالدار ثاغ ولا
راغ اي احد اثفية بالضم والتشديد على افعولة ديگپايه اثافي جماعت وبالتخفيف ايضا ويقال بقيت من فلان اثفية خشناء يعني عدد بسيار ثفت
مانده است ويقال هو ثالثة الاثافي فيمن لا يتبع الفتنة الا به يعني سر فتنه و بدي اوست مثفاة زني كه دو شوهر دارد و ... سه شوهر
زني كه او را سه شوهر مرده باشد مثف مردي چنين ثفيته بر سه پايه نهادن ديگ را اثفاه سه پايه ساختن ديگ را قال الراجز عع وصاليات ككما يؤثفين اراد
يثفين فاخرجه على الاصل ثناية بالكسر رسن از موي و پشم برنشانده ثناء بالمد شكال شتر ... ثني بالكسر ...
وادي ... اثناء جماعت لا يقال ثنيت ... ثني بالكسر الفصر كار دوباره ... وفي الحديث لا ثنى في الصدقة ...
... من الاستثناء ويقال جاء مثنى اي اثنين اثنين ... كذلك ... من باب الثناء يعني الايادي ...
دوباره گرفتن وفي الحديث من اشراط الساعة ان توضع الاخيار وترفع الاشرار وان تقرأ المثناة على رؤس الناس ... بالفارسية ... وهو الغناء ويقال ايضا
ترانه ... في تاويل الى غيره اثنى ... عع بفتحتما ... باز گردانيدن يقال ... باز ... از حاجت
يقال ثنية اي صرفته عن حاجته ... ثنيان بالضم الذي يكون دون السيد في المرتبة ... بالكسر جماعت
ثني بالضم والكسر مثل ثنيان فلان ثنية اهل بيته اي رذلهم ... دو دندان پيش ثنايا جماعت ... ومنه قولهم فلان طلاع الثنايا اذا كان ساميا لمعالي
الامور كما يقال طلاع انجد ... على فعيل دندان پيش ... في الظلف والحافر في السنة الثالثة وفي الخف في السنة ... دسته ...
جماعت ... مؤنث ثنيات جماعت ... ثنتان ... بحذف الالف يوم الاثنين روز دوشنبه ... ولا يجمع لانه مثنى ...

من تجمعه كانه نفط بني للواحد قلت اثنين وقولهم هذا ثاني اثنين اي هو احد الاثنين وكذلك ثالث ثلثة يضاف الى العشرة ولا ينون العدد منصوب ما بين احد
عشر الى تسعة عشر في الرفع والنصب والخفض الا اثني عشر فانك تعربه وتقول للمونث اثنتان ان شئت ثنتان لان الالف انما اجتلبت لسكون
الثاء فلما تحركت سقطت اما قول الشاعر شعر كان خصييه من التدلدل ظرف عجوز فيه ثنتا حنظل اراد ان يقول فيه حنظلتان فاخرج الاثنين مخرج
سائر الاعداد للضرورة واضافه الى ما بعده واراد ثنتان من حنظل كما يقال ثلثة دراهم واربعة دراهم كان حقه في الاصل ان يقال اثنا دراهم اثنتا نسوة
الا انهم اقتصروا بقولهم درهمان وامرتان عن اضافتهما الى ما بعدهما ولو سمي رجل باثنين واثني عشر قلت في النسبة اليه ثنوي كما يقال في ابن بنوي واثني كما يقال
ابني اثناء دوتاه شدن و بازگشتن يقال اثنيي واثنوني على افعوعل ثناء ستايش گفتن يقال اثني عليه خيرا والاسم الثناء واثني اي القى ثنية وثنى في
مشيه اي انحنى مثاني من القران ما كان اقل من المائتين وتسمي سورة فاتحة الكتاب مثاني لانها تثنى في كل ركعتين ويسمى ايضا جميع القران مثاني
لاقتران آية الرحمة بآية العذاب ثواء بالفتح والمد ثوي بالضم بودن بجائي ع فاكه يقال ثويت بها واثويت بها لغة في ثويت بها واثويت غيري
ايضا لازم ومتعد تثوية مقيم كردن كسي را بجائي ثوى على فعيل مهمان ابو مثوى ميزبان ام مثوى زن ميزبان ثوية آغل گوسپند ثاية بالفتح گله
وسنگ توده كه در صحرا باشد بجهت نشان ثوية نام جائي فصل الجيم جاي گزيدن ع بفتحهما يقال جاي عليه اي عضه جؤوة بالضم رنگي از
رنگهاي اسپ آن سرخي است كه بسياهي زند فرس اجاي نعت منه جاء وانرا مونث قد جئي الفرس وكتيبة جاواء اي التي يعلوها السواد لكثرة الدروع
وقولهم احمق لا يجاي مرغاه اي لا يحبس بعابه انكه آب دهان نتواند باز داشت وسقاء لا يجاي شيئا اي لا يمسك جاء ق بالكسر غلاف ديگ جيارة جاء يقال
جياء وجئاء واحد وليس بجمع وفي حديث على رضي الله تعالى عنه لان اطلي بجواء قدر احب الي من ان اطلي بالزعفران جبا بالفتح والقصر خاك گرد بر گرد
چاه امراة جباي زن روستان جبا بالكسر والقصر آب گرد آورده بجهت شتر وكذلك الجبوة والجباوة وجبيت الماء في الحوض جبوته اي جمعته جابية حوض
که اب گرد آمدن آب جوابي جماعت ومنه قوله تعالى وجفان كالجواب شهري بشام جباية گرد كردن خراج جباوة كذلك جبيت الخراج وجبوته بمعنى اصله الهمز
لكن لا يهمز ع فاكه اجباء فروختن كشت ناسيده وفي الحديث من اجبى فقد اربى واصله الهمز تجبية پشت خم كرده ايستادن في حديث ابن مسعود في ذكر
القيامة حين ينفخ في الصور قال فيقومون فيجبون تجبية رجل واحد قياما لرب العالمين قال ابو عبيد التجبية هي ان يكون اضعا يديه على ركبتيه قائما او يكون
منكبا على وجهه باركا وهو كالسجود واجتباه اصطفاه جثوة بالحركات الثلث سنگ توده وجثى الحرم بالضم والكسر ما اجتمع فيه من حجارة الجمار جثو جثي
بضمتين وكسر تين بر زانو نشستن ع فاضه وكه واجثاه غيره وقوم جثي ومنه قوله تعالى نذر الظالمين فيها جثيا بالضم والكسر وجاثيت ركبتي الى ركبته
زانو بزانو نشستيم وتجاثوا على الركب سورة الجاثية نام سورتي از قران اجتحاه قلب اجتاحه اي استاصله واهلكه جحوان بالفتح نام مردي جحي بالضم لقب
مردي قال الاخفش هو لا ينصرف فلانه مثل عمر تجخية ميل كردن ومنه قول حذيفة كالكوز مجخيا لانه اذا مال انصب ما فيه وپشت خم كردن پيري وفي الحديث انه
جخى في سجوده اي خوى وهو ضبعيه وتجافي عن الارض جدية قوم زين رجل وهما جديتان جدى جديات بالتحريك جماعت وجدية على فعيلة مثله جدايا جماعت
وهي ايضا خون خشك بر پوست جفسيده جدي بزغاله اجدي وجداء جماعت ونام برجي وستاره نزديك قطب كه قبله را بوي توان شناخت و
يقال له جدي على التصغير جدا بالفتح والقصر عطا جدي ومثله ومطر جدي عام يقال اللهم اسقنا غيثا غدقا وجدا طبقا ويقال جدا الدهر اي يد الدهر
اي ابدا وفلان قليل الجداء بالمد اي قليل النفع جداية بالفتح والكسر آهو بره وجدوة واجتداء واستجداء اي طلب جدوا وكلها بمعنى جادي خواهنده
اجداء عطا دادن بعطا رسيدن ما يجدي هذا عنك اي ما يغنيك جذوة بالثلث جذر آتش جذي بالضم والكسر جماعت جذاء مثله قال المجاهد في
قوله تعالى او جذوة من النار اي قطعة من الجمر وهي لغة جميع العرب قال ابو عبيدة الجذوة مثل الجذمة وهي القطعة الغليظة من الخشب كان
في طرفها نار او لم تكن جاذي بر سر پاي نشسته و بر سر انگشتان ايستاده وقال ابن الاعرابي الجاذي على قدميه والجاثي على ركبتيه جذاء بالكسر
والمد جماعت مثل نائم ونيام وقال ابو عمرو جذا وجثا لغتان بمعنى واجذ وجذا بمعنى اذا ثبت قائما وفي الحديث مثل الارزة المجذية على الارض اي الثابتة

وکل من ثبت علی شیء فقد جذا علیه جذوّ ع فاضه و تجاذی فی مشیه اجحرش التجانی رجل جاذ ای قصیر الباع والمرأة جاذیة مجذو ذی الذی یلازم
الرحل والمنزل لا یفارقه قال الکسائی یضیل مجذوا احل ای مشیه متمادیا جری جریا جریة رفتن ع فاکه اجراه وعن جریان ویقال ما اعد جریة هذا الماء
بالکسر و قوله تعالی بسم الله مجریها و مرسیها هما مصدران من اجریت السفینة وارسیت و بالفتح فیهما من جرت السفینة و رست جریة بالکسر طبیعه روان جرو با تثلیث
بچه سباع چون سگ و گرگ و خرس و خرزان والجمع اجرو و اصلها اجرو و هی مثل مجراء بالکسر اجریة جمع الجمع و خیار خرد نو رسیده جرو الحنظل والقثاء مثله و فی
الحدیث اتی النبی صلی الله علیه و آله و سلم باجرز غب بنو جروه بطنی از عرب و کان ربیعة بن عبد العزی بن عبد شمس بن عبد مناف یقال له جرو البطحاء
والقی جروته اذا صبر علی الامر و ضرب علیه جروته ای وطن علیه نفسه و کلبة مجرو و مجریة ای مهاجر او ها جاریة بینة الجراء بالفتح والکسر والجرایة بالفتح والجرایة
دختر خرد جاریة ایضا آفتاب و کشتی جوار جمع جاری تجاراه جراء با هم رفتن و جاراه فی الحدیث و تجاروا فیه جری و کیل و رسول والجمع اجریاء جرایة
بالفتح والکسر و سمی تجریة استجراء و کیل گرفتن و فی الحدیث قولوا بقولکم ولا یستجرینکم الشیطان ای لا یتخذنکم وکلاء و سمی الوکیل جریا لانه یجری مجری موکله
و یقال فعلت کذا لکذا من جراک و من جرائک ای من اجلک و تخفیفان ایضا جریة بکسرتین و تشدیدین ای الحوصلة اجریا بالکسر والقصر مشدد داء روش
و عادت جراء بالفتح یا روش جریه و جاریة مثنی و یقال جاریة فجریة ای غلبته و جری علی هذا الامر ای قضی و منه قوله تعالی لا تجزی نفس عن
نفس شیئا و یقال جزت عنک شاة و بنو تمیم یقولون اجزأت عنک شاة بالهمزة تجازیت دینی علی فلان ای تقاضیته تجازیة متقاضی و هذا رجل
جازیک من رجل ای حسبک جزیة بالکسر ما یوخذ من اهل الذمة جزی جمع جفاء بالمد بری و ستم ع فاضه یقال جفوته فهو مجفو و لا تقل
جفیت و فلان ظاهر الجفوة بالکسر ای ظاهر الجفاء جفا السرج و جفیته انا عن ظهر الفرس ای رفعته عنه و جافاه عنه فتجافی و تجافی جنبه عن الفراش
ای نبا و استجفاه ای عده جافیا و جفیت الماشیة فهی مجفاة اذا اتعبتها و لم تدعها تاکل جلی آشکار نقیض خفی جالیة خبر یقین جالیة از خان
و مان رفتگان جالة کذلک یقال استعمل فلان علی الجالیة ای علی جزیة اهل الذمة جلاء بالفتح والمد امر جلی و منه جلا لی الامر ای وضح آواره کردن
و از خان و مان رفتن و بیرون کردن لازم و متعد ع فاضه یقال جلوا عن اوطانهم و جلوتهم و کذلک اجلوا عن البلد و اجلیتهم و اجلوا عن القتیل
لا غیر ای نفرجوا و جلوت ای اوضحت و کشفت جلاء نام مردی کسمی بالماضی و جلوت بصری بالکحل و جلوت همی عنی ای اذهبته و جلوت السیف جلاء بالکسر صقلته و جلوت
العروس جلاء و جلوة بالکسر فیهما و اجتلیتها اذا نظرت الیها مجلوة و جلاها زوجها وصیفا ای اعطاها و یقال ما جلوتها بالکسر فیقال کذا و کذا و ما جلاء فلان
ای بای شیء یخاطب من الاسماء والالقاب فیعظم به جلاء بالکسر والمد ایضا سرمه جلاء بالفتح والقصر برهنه شدن پیش از سر موی مثل جلیه ع کافه
رجل اجلی نعت منه جلواء مونث مجالی پیشهای سر که موی زده مجلی و جد نهاد و اشتقاقه من الجلاء و هو ابتداء الصلع و اجلیت العمامة عن راسی اذا رفعتها مع
طیها عن جبینک سماء جلواء مصحیة مثل جهواء جلی مصغر البطنی از عرب تجلیة روشن کردن چشم بدان الحتن یقال منه جلی ببصره و هو تجلی عن نفسه ای معرض عن
ضمیر محلی اسپاء ل ... ان انجلی انکشف تجلی تکشف و یقال جالیته بالامر و جالحته اذا جاهرته به و تجالینا ای انکشف حال کل منا لصاحبه
جلوی نام اسپی جماء جماة بالفتح والمد فیهما شخص هر چیز جنی بالفتح میوه چیدن ع فائه اجتناء کذلک جنی مقصورة میوه چیده یقال
اتانا بجناة طیبة تمر جنی خرمای تازه چیده جنایة گناه کردن تجنی گناه جستن بر کسی یقال جنی علیه و تجنی علیه ایضا و فی المثل اجناؤها ابناؤها
ای ان الذین جنوا علی هذه الدار بالهدم هم الذین بنوها قال الجوهری حکاه ابو عبیدة و انا اظن ان اصل المثل جناتها بناتها لان فاعلا لا یجمع
علی افعال و اما الاشهاد والاصحاب فانما هما جمع شهد و صحب الا ان یکون هذا من النوادر لانه یجیء فی الامثال ما لا یجیء فی غیرها و اجنی
الشجر ادرک ثمره و اجنت الارض کثر جناها و هو الکلاء والکماة و نحو ذلک جوة بالضم و رسی مشک و مانند آن و نوعی از بوهیا
و قطعة من الارض فیها غلظ تجویة در پی کردن مشک را و جزآن جواء بالکسر وادی فراخ و موضعی و غلاف دیگ جاء مثله جو میان آسمان
و زمین و کشادگی وادی و نام شهری جوی سوز سینه و اندوه عشق ع کافه یقال جوی فهو جو و جوی آب بو گرفته و گنده یقال ماء جوو

وجوبت نفسی اذا لم یوخذ کعف البلد و جتویت البلد اذا کرهت المقام فیه وان کنت فی نعمة جهی الجبیث ای خرب فهو جاء جنابه مجنة لا ستر علیه بهشت جهوی بون
برهنه ومن کلامهم عن قبس البهائم قالوا یا عنز جاء القوفالت یا ویلاه ذنب لوی و مبت جهوی مبیت جهی لا سقف لسماء جهوا الصحیتة اجهاء گشاده
شدن مواو بهوا گشاده رسیدن یقال اجبت لنا السماء ای نقشع عنها الغیم و اجهنا جیار بالکسر علاء فشوگی بی الجباوة جبیة نیشد دو بخفیف
آب ایستاده جی نام شهری از سپاهان معرب و صفهان **فصل الحاء** احتباء دستها گرد زانو حلقه کرده نشستن یقال احتبی بیدیه ای بهما علی
ساقیه وحتی الرجل اذا جمع ظهره وساقیه بعمامته والاسم الحبوة بالضم والکسر یقال حل حبوته اعقد ته والجمع حبی وانه لحابی الشرسیف ای مشرف الحبنین جبی بر
بر کوه نشسته حبا کنعیا شعلهٔ جو غیر زدن کودک **ع فاضه** و نزدیک شدن تقول حبوت للخمسین ای دنوت لها و کل دان فهو حاب و بلند بر آمدن ریگ و بر زمین
غیزان رسیدن تیر بر نشانه حبوة بالفتح دادن حبا بالکسر و شش **ع فاضه** و یقال فلان یحبوا حوله ای یحمیه و یمنعه و کذلک تحبی باحوله محاباة محاباکردن
و بیع حتی علی فصل بست منقل حتوت هدب الکساء حتواً ای کفقته بیمزو لا **حتو** حتی خاک زدن بر روی کسی **ع فاضه و که** تختا مثله و چیزی اندک
و اندیقال منه حتوت له الارض حتو ار بسیار خاک خشا بالقصر کاه ریزه **حجوت** بالمکان اقمت به و کذلک تحجیت به تحجیت الشی اتممته و حجوت بالشی ضننت به
و یسمی الرجل حجوة و حجیت بالشی اولعت به و لزمته بهمزولا و کذلک تحجیب به حجاة قبه آب که از باران و جزان پدید آید حجا حجاة و ایضا کرانه چیزی احجاء
و تحجیت بهذا المکان ای ستقلم الیه و لزمته قبلکم و تحجت الریح السفینة ای ساقتها و احجیة تحجیا بالضم چیستان و منها احجیة تیجاجون بها و تحاجیته فحجوته ای
غلبته اذا داعیته و یقال ما حجیاک ای لعبته و غلوطته قال ابو عبیدة هو نحو قولهم اخرج ما فی یدی و لک کذا و یقال ایضا انا حجیاک فی هذا ای من
یحاجیک حجی کافه خرد احجاء جماعت و یقال هو حجی بذلک و حج و حجی بذلک ای خلیق کله بمعنی الا انک اذا فتحت الجیم لم تونث و لم تثن و لم تجمع لما قیدنا
فی قمن و کذلک یقال المحجاة ان یفعل کذا ای مقمنة و انها لمحجاة و انهم لمحجاة و ما احجاه لذلک ای ما اخلقه و احج به ای اخلق به فی التعجب یعنی به چه سزاوار است آبان و دا
التجوبه حیزا ای الطن به و حجا القوم ای خراسم **حدو** راندن اشتر بسرود و آواز **ع فاضه** حدا بالضم و الکسر کذلک حدوا باشمال و لا یقال الحذاء
حادی سرود گوی و ربما قیل للحمار اذا قدم اتانه حاد تحدی برابری کردن در کاری و پیش خواندن خصم را و غلبه جستن یقال تحدیت فلانا ای باریته فی فعل و
نازعته الغلبة و یقال انا حدیاک ای ابرز لی و حدیا که و حادی عشر مقلوب من واحد فاخر الفاء و جعل واو و قلبت یاء الانکسار ما قبلها و قدم آخر فصار فاعل
علی التقدیر عالف **حذو** راست کردن با هم دو چیز را و منه حذو النعل بالنعل حذو القذة بالقذة و برابر ای چیزی بودن یقال حذوته ای قعدت بحذاء **ع فاضه**
حذی بالفتح زبان گزیدن تیزی سرکه و جز آن و دست برنده بکارد **ع فاکه** یقال حذی الخل فاه یحذیه حذیا اذا قرصه و حذیت یده بالسکین حذو الشفرة
النعل حذی بالقصر درد شکم شدن گوسپند از انقطاع سلاد در شکم **ع کافه** خذاء بالکسر نعل و یل شتر و سم اسپ آن حذو النعل حذیا کردن حذیه نعلا ای
اعطیته و استحذیته فاحذانی هو حذیته من الغنیمة عطیته منها حذیا علی فعلی بالضم و هی القسمة من الغنیمة حذاء ایضا برابر جهت حاذاه ای صار بحذائه و احتذی
مثاله اقتدی به حذیة علی فعیلة مثل حذیا من الغنیمة حذوة بالکسر کذلک یقال داره حذوة داره و حذوة داره بالضم و حذة داره ای حذاؤها حذیة
بالکسر قطعة من اللحم قطعت طولا **حروة** حراره گرمی مثل حراقة و ذلک من حرافة شی لوکل یعنی کرمی که از تیزی چیزی پیدا شود در حال خوردن
سیر و پیل و مانند آن حراة گشادگی و ناحیة موضع حری بالقصر کذلک بالک و از سوختن آتش در رفتن اندوه پدید آید یاد بر دد و جای بهاد نشفیه نقاء
و یقال لا تطر حرنا ای لا تقربنا حرنا و یقال فی الکلام ما یحری ان یکون کذلک یعنی سزاوار است و هذا الامر محراة لذلک ای مقمنة مثل محجاة و ما احراه
و احر به فی التعجب یعنی چه سزاوار است مثل احجاه و احج به و یقال هو حری ان یفعل ذلک ای خلیق لا یثنی و لا یجمع و هو حر و حر علی افعل و فعیل منزاد لمر
و هما حریان و هم حریون و حریا و هی حریة و هن حریات و حرایا ای یجمع و یونث و انتم احرا جمع حر و منه اشتق التحری و هو طلب ما هو احری بالاستعمال
فی غالب الظن یقال فلان یتحری الامر ای یتوخاه و یقصده و یتحری فلان بالمکان ای یمکث و قوله تعالی فاولئک تحروا رشدا
ای توخوا و عمدوا و حری الشی حریا ای نقص **ع فاکه** یقال یحری القمر و احراه الزمان حاریة افعی یرنا قصرت و ذلک خبث

ما یکون یقال ما لک الله بامعنی حاشیة حرا بالکسر المذکور بمکه بذکر دیونث و یمنع یقال حرنځ علی الشیء یحرنه بخرو و از اقدر و خرص یعنی اندازه کرد و یقال
خرص النخل و خزی السراب الشخص اذا رفعه عع فاضه و کحاری آنکه بنگریستن بخیال کفدست قال گوید خزوی بالضم یک قوم از قوم خزاوی منسوب
بوی حسوت امید ان عع فاضه و یوم لحسوا لبطر ای یوم قصیر حسو علی فعول ... حسار بالفتح والمد والقصر ایضا مثله رجل حسو کثیر الحسو قال ابو زید ان
العنعش شوخ الی الحسو الفسو وقد حسوت حسوة واحدة وفی الاثار حسوة بالضم ای قدر ما یحسی مرة اندازه یک آشام و حسیة المرق فحسا فی حسناه
بمعنی و تحساه کذلک فی مهملة حسی بالکسر ما تنشفه الارض من الرمل فاذا صار الی صلابة امسکته فتحفر عنه الرمل فتستخرجه و هو الاحتساء و جمعه احساء و هی الکرار
حساء بالکسر و المد موضع حسیت الخبر بالکسر و احسیته مثل حسسته و احسسته حشو آگنه و آگندن عع فاضه و شتران ریزه و مردم خرد حاشیة کذلک
احتشاء بنه درخود گرفتن حائض حشا بالقصر و رمان تن حشار جماعت و جمعیة حشوة البطن بالضم و الکسر رودکانها و فلان من حشوة بنی فلان ای من فی الهم جله
کرانه حواشی جماعت عیش رقیق الحواشی ای رغد حاشیتان ابن المخاض و ابن اللبون منه یقال قد شبعت حاشیتا بنی فلان من الکلاء حشیة فرش گرده
واحدة الحشایا محتشی بالکسر بالشیء که زنان بر سرین بندند تا کلان نماید محاشی جماعت قال الاصمعی المحاشی اکسیة خشنة واحدها محشاة حشی تاسیدن و تاسیاه
عع کافه فهو رجل حشی و حشیان ایضا و یقال ربو محشیة الکلاب خرگوش تاسیده را افگنند سگان سست بدویدن حشی علی غیر ... 
و حاشاک و حاشا لک بمعنی یعنی دور باد و یقال حاشا لله و حاش لله بلا الف ای معاذ الله الاصل بالالف و هی کلمة یستثنی بها و قد تکون
حرفا خفضت بها و قد تکون فعلا نصبت بها قال سیبویه لا تکون حاشا الا حرف جر لانها لو کانت فعلا لجاز ان تکون صلة لما کما یجوز ذلک فی خلا فلما
امتنع ان یقال جاءنی القوم ما حاشا زیدا دل علی انها لیست بفعل و قال المبرد حاشا فعل لانه یقال حاشا لزید فحرف الجر لا یجوز دخوله علی حرف الجر و لان الحذف
یدخلها کقولهم حاش لزید و الحذف یقع فی الاسماء و الافعال دون الحروف و یستدل ایضا بقول النابغة عع و ما احاشی من الاقوام من احد فتصرفه یدل
علی انه فعل حصاة سنگریزه حصی و حصیات جماعت حصاة المسک قطعة صلبة توجد فی فارة المسک و خرد و هوش یقال فلان ذو حصاة ای ذو عقل
والارض محصاة ای ذات حصی احصاء شمردن یقال نحن اکثر منه حصی ای عددا و هو اکثر من ان یحصی ای یعد حصو باز داشتن عع فاضه
یقال حصونی حقی ای منعت حضو افروختن آتش عع فاضه حضوت النار سعرتها محضاء بالکسر علی مفعال آتش کاو محضا علی مفعل مثله
کذلک حظوة بالضم و الکسر بهره مند و دولتی شدن زن از شوی حظة کذلک عع کافه یقال هی حظیتی و احدی حظایا و فی المثل الا حظیة
فلا الیة یقول ان اخطاتک الحظوة فیما تطلب فلا تال ان تتودد الی الناس لعلک تدرک بعض ما ترید رجل حظی مرد با قدر و دولتی و صاحب ... ان
و یقال حظی فلان عند الامیر و احتظی به بمعنی و حظیته علی فلان ای فضلته علیه حظوة بالفتح تیر کوتاه و اذا لم یکن فیه نصل فهی حظیة بالتصغیر و فی المثل احدی
حظیات لقمان و هو لقمان بن عاد و حظیاته سهامه و مرامیه یضرب لمن یعرف بالشرارة ثم جاءت منه هنة حظوات جمع حظوة بالفتح حظاء بالکسر و المد کذلک
حظی به ... فی عنظی به ای اندر به و اسمعه المکروه حفوة حفیة حفاوة بالکسر فیهما حفاء بالمد و الفتح پای برهنه رفتن عع کافه حاف نعت منه حفا
والقصر سودگی پای و سم عع کافه فهو حف احفاه غیره و حفی الفرس انسحج حافره و احفی الرجل ای حفیت دابته حفاوة بالفتح مهربانی عع کافه حفی
نعت منه و مبالغت کردن در سوال حال کسی فی المثل مأربة لا حفاوة یقال منه حفیت به و تحفیت به ای بالغت فی اکرامه و الطافه و حفیت الیه بالوصیة ای
بالغت الحفی العالم الذی یتعلم الشیء باستقصاء و ایضا المستقصی فی السوال و احفی الرجل استقصی فی المنازعة و الکلام و احفی الشارب یعنی نیست کردن
موی لب را و فی الحدیث انه امر ان تحفی الشوارب و تعفی اللحی ای تکثر و حافیت الرجل ای ماریته فی الکلام حفو منع کردن از چیزی عع فاضه حقوة درد شکم
یقال حقی الرجل فهو محقو و محقی حقو السهم باریکی تیر نزدیک پر و از و جای ازار بستن از میان یقال ثلثة احق و اصله احقو علی افعل فحذفت الواو لانه لیس
فی الاسماء اسم آخره حرف علة و قبلها ضمة فاذا ادی قیاس الی ذلک رفض فابدلت من الضمة کسرة فصار الآخر یاء مکسورا ما قبلها و صار بمنزلة القاضی و الغازی فی
سقوط الیاء لاجتماع الساکنین و جمع الکثرة منه حقی علی فعول فقلبت الواو الاولی یاء ثم ادغم فی التی بعدها حکایة باز گفتن از چیزی عع فاکه یقال حکیت عنه و حکوت عنه

لغة فيه واستحسن محاكاته كذلك يقال فلان يحاكي الشمس حسنا ويحاكيها وحكيت فعله وحاكيته اذا فعلت مثل فعله واحكيت العقدة لغة في احكمتها اي
شددتها وقويتها حلو بالضم شيرين نقيض مر حلاوة مصدر منه **عع فاضه** وحلا وحلوا حلوا بمعنى ولم يجي على افعوعل متعديا الا هذا الحرف وحرف
وهي اعروريت الفرس واحليت الشي جعلته حلوا وجدته حلوا وحاليته طايبته ويقال يا امر وما احلى اي ما لم يقل شيئا حلوا بالضم نقيض مري يقال خذ الحلو
واعط المري ونحالت المراة اي اخذت حلاوة وعجبا حلو حلوان بالضم فيهما چيزي دادن كسي مزد ودر الحجوش آمد كاروي **عع فاضه** في الحديث نهي
عليه السلام عن حلوان الكاهن حلوان ايضا ارمكا مين وخرخو دستدن چيز بجهت خويش نام شهري حلي بير ايه حلي بالضم التشديد جماعت مثل ثدي وثدي
وهو فعول بالضم افعال وكسر بحار هاهنا لمكان اليا وقوله تعالى من حليهم عجلا جسدا يقرا بعضهم بالكسر حلية السيف آرايش شمشير حلي بالضم والكسر جماعت مثل لحية ولحى
حلية الرجل نيكو صفت وحليته بالفتح نام جائي شير ناك در نواحي يمن حلي على فعيل خشك شده گياهي كه آنرا نصي خوانند احلية جماعت حلى ايضا پيرايه كردن
زن را **عع فاكه** حلية المراة احليها حليا وحلوتها اذا جعلت لها حليا حلاوة نوش آمدن بچشم يقال هو حلي بعيني وفي عيني اذا اعجبك وكذلك حلا فلان
بعيني وفي عيني يحلو حلاوة وقال الاصمعي حلي في عيني بالكسر وحلا في فمي بالفتح و پيرايه شدن زن **عع كافه** فهي حلية وحالية ونسوة حوال
تحلية آراستن ومنه سيف محلى حليه مرد را صفت كردن وبخشم كسي خوش نمودن چيز را وشيرين كردن طعام را وقيل حلات السويق فهمزوا و
استحلاه شيرين شمردن او تحلي پيرايه بست بخود وآراسته شد ويقال لم يحل منه بطائل اي لم يستفد منه كثير فائدة ولا يتكلم به الا مع الجحد حلوا وبالمد والقصر
حلاوي بالضم على فعالي گياهي ويقال وقع فلان على حلاوة القفا اي على وسط القفا وكذاك على حلاوي القفا وحلاوا القفا اذا فتحت مددت
واذا ضممت قصرت حماية بالكسر نگاه داشتن كسي را از بدي **عع فاكه** يقال حميته اذا دفعت عنه وهذا شي حمي بكسر الحاء على فعل اي محظور لا يقرب احماء تويهم
كردن جاي يقال احميت المكان اذا جعلته حمي وفي الحديث لا حمى الا لله ولرسوله حمي سوزان شدن سخت گرم شدن روز وتنور وغضب كردن **عع
كافه** يقال حميت عليه حموا الشمس حميها اي حرها حماة المراة خشه امن زن لا لغة فيها غير هذه وكل شي من قبل الزوج مثل الاب والاخ فهم الاحماء واحدها حم مثل
قفا وحمو مثل ابو وحم مثل اب واصله حمو بالتحريك وحم بسكون الميم بهمزة وكل شي من قبل المراة فهم الاختان والصهر يجمع هذا كله حماة موشك گوشت و في
ساق الفرس حماتان وهما اللحمتان العمتان في عرض الساق تريان كالعصبتين من ظاهر وباطن حموات جماعت حامي فحل ويرينه كه حيوان
نبيره وي ونتاج آيد او را از آن كنند وبر نه نشينند وموي پشم وي نگيرند وگويند حمي ظهره وهو يرعى حيث شا وحاميتان با سقب سم استيل ويقال
فلان حامي الحقيقة وحامي الذمار وحامي الحميا اي يحمي حوزته وما وليه والجمع حماة وحامية حمة العقرب بالضم نيش گزدم وزهر وي واصلها حمو او حمي والهاء
عوض عن الواو او عن اليا واما حمة الحراي معظمه فبالتشديد حميا سورت شراب قوت او وحموة الالم تخفيف تيزي درد وحمية حموة بالكسر فيهما پرهيز بيمار
يقال احميت المريض الطعام احتمار پرهيز كردن حمية بالتشديد محمية بالتخفيف ننگ عار داشتن از چيزي **عع كافه** يقال حميت عنه وفلان حمي انف وامنع
من فلان محاماة از كسي دفع كردن چيز را ونگاه داشتن يقال حاميت عنه محاماة وحماء او حاميت على ضيفي فلان اذا احتفلت له ويقال الفرس يتحامى
عن ولدها ويقال حمار الكتب بالمدني معنى فذلك احميت الحديد في النار فهو محمى لا يقال حميته وتحاماه الناس اي توقوه واجتنبوا يعني خويشتن را از دم نگاه
داشتند حنوة بالفتح گياهي خوشبوي حنو بالكسر زين پالان اخناء جماعت وحنو كل شي اعوجاجه ومنه حنو الجبل حنو ايضا موضعي وجانب چيز حنية كمان
حني جماع حنيا بالكسر والتشديد محدودا ام ومن في الهمزة حنيت ظهري محو حنيت ايضا گوژ كردم پشت را وكذا حنيت العود ورجل احني الظهر وامراة حنيا وحنواء
التي في ظهرها احديداب وحنوت عليهم **عع فاضه** اي عطفت عليه يعني شفقت كردم بر وي وهو احني الناس ضلوعا عليك اي اشفقهم عليك امراة
حانية اذا اقامت على ولدها ولم تتزوج بعد ابيهم فمنه يقال حنت عليهم تحنو حنوا وحنت المنحنة اذا اشتهت الفحل فهي حان وربما حنا بالكسر وذلك البقر
الوحشية لانها عند العرب نعجة وتحنى عليه اي تعطف مثل تحنن وانحنى الشي اي انعطف محاني خمهاي وادي محنية يكي حوية كليم گرما گرد وكمان شتر
مثل سوية مهموز بالفا وحنية حوية شتر يقال حوية لا تكون الا للجمال وسوية تكون لها ولغيرها وحرب وود حوايا جماعت وحلوا يا البطن وحاوية البطن ايضا حوادي

جماعت حوار بالکسر خانهای مردم بر یکجا از خرگاه و جز آن احویة جماعت حوة نام موضعی و سمرة الشفة ع کافه احوی نعت حوّاء مؤنث منه وماء در آدمیان
حوة ایضا سرخی سیاه رنگ احوّ و احوا مصدر منه یقال احووی الفرس یحووی احوواء کذلک یقال منه حاوی یحاوی و یقال حوی الفرس یحوی حوّة حی گرد
کردن ع فاکه حتوا کذلک و احتوی علیه ای الماء علیه یعنی فراز آمد بروی و تحوّی علیه ای تجمع و استدار یعنی حلقه شد یقال منه تحوت الحیة و بعیر احوی
اذا خالط خضرته سواد و صفرة و تصغیر احوی احیو کما یقال اسید و اختلفوا فی لغة من ادغم قال عیسی بن عمر احیّ فصرف و قال سیبویه هو خطاء و لو جاز ذا
لصرف اصم لانه اخف من احوی و لقالوا اصیم فصرفوا و قال ابو عمرو احیّ کما قالوا احیو قال سیبویه و لو جاز ذا لقلت فی عطاء عطیّ و قال یونس احیّ قال
سیبویه هذا هو القیاس و الصواب و تقول فی تصغیر یحیی یحیّی لان کل اسم اجتمع فیه ثلث یاءات اولاهن یاء التصغیر فانک تحذف منهن واحدة و ان لم یکن
اولاهن یاء التصغیر اثبتهن کلهن تقول فی تصغیر حیة حییة و فی تصغیر ایوب اییب باربع یاءات و احتملت ذلک لانها فی وسط الاسم و لو کان طرفا لم یجمع بین
حوار بالضم و التشدید و المد گیاهی حواة یکی حیوة زندگانی و زیستن ضد موت ع کافه حیّ زنده و قبیله احیاء جماعت محیا مفعل من الحیوة تقول محیای
و مماتی محایا جماعت حیاء زنده کردن یقال حیاه الله فحیی و حیّ بالادغام و الاظهار و الادغام اکثر لان الحرکة لازمة و اذا لم تکن الحرکة لازمة لم تدغم کقوله تعالی
الیس ذلک بقادر علی ان یحیی الموتی و یقرأ و یحیی من حیّ عن بینة و تقول فی الجمع حیوا کما تقول خشوا قال سیبویه ذهبت الیاء لالتقاء الساکنین لان الواو
ساکنة و حرکة الیاء قد زالت کما زالت فی ضربوا الی الضم و لم تحرک الیاء بالضم لثقلها علیه فحذفت الیاء و ضمت الباء الباقیة لاجل الواو و قیل حیّوا بالتشدید
ایضا ترکه علی ما کانت علیه للادغام و حیا القوم و احییت حال مواشیهم و اذا اردت تفهیم قلت حیوا و احیت الناقة اذا حیی ولدها فهی محی و محیة لا یکاد
یموت لها ولد و احیاء القوم ای صاروا فی الحیاء و هو الخصب و المطر حیا بالقصر باران فراخی سال و حال و تثنیة حییان فتبین الیاء لان الحرکة غیر لازمة و یقال
احییت الارض فاحییتها ای وجدتها خصبة و الحیاء بالمد شرم و شرم داشتن ع کافه و فرج و رحم ناقه احییة جماعت استحیاء شرم داشتن یقال استحییته
و استحییت منه کذلک و استحیت بیاء واحدة ایضا و اصله استحییت فاعلوا الیاء الاولی و القوا حرکتها علی الحاء قال سیبویه حذفت الیاء لالتقاء الساکنین
لان الیاء الاولی تقلب الفا لتحرکها و قال انما فعلوا ذلک لکثرة استعمالهم و قال المازنی لم تحذف لالتقاء الساکنین لانها لو حذفت لذلک لردوها اذا قالوا هو
یستحی و لقالوا یستحی کما قالوا یستبیع قال الاخفش استحی یستحی بیاء واحدة لغة تمیم و بیائین لغة اهل الحجاز و هو الاصل لان ما کان لامه معتلا لم یعلوا عینه الا تری
انهم قالوا احییت و حویت یقولون قلت و بعت فیعلون العین لما لم تعتل اللام و زنده گذاشتن قوله تعالی و یستحیون نساءکم حذفت الیاء الاولی استثقالا
و قوله تعالی ان الله لا یستحیی ای لا یستبقی حیة ما ر یکون للذکر و الانثی و دخلته الهاء لانه واحد من جنس مثل بطة و دجاجة علی انه روی عن العرب رأیت
حیا علی حیة ای ذکرا علی انثی و هو حیة ذکر حیوی منسوب الیه حیوت مار نر حاوی مارگیر ارض محیاة و محواة زمین مارناک حیوان جانور خلاف موتان حیوة
بسکون الیاء نام مردی و مخیار وی تحیة ملک التحیات لله قال ابن حیویه ای الملک لله و حیاک الله ای ملکک و یقال امراة محیة بیتی لان الهاء غیر لازمة
و رجل محیی و کل اسم اجتمع فیه ثلث یاءات فینظر فان کان غیر مبنی علی فعل حذفت منه اللام نحو تصغیر عطاء عطی و فی احوی احی و ان کان مبنیا علی
فعل ثبتت نحو قولک حی من حیا یحیی و قولهم حی علی الصلوة ای هلم و اقبل و قد ذکر حی هلا فی باب اللام **فصل الخاء** خابیة خم و هو مهموز
لانه من خبأت و لکنهم ترکوا همزها خباء بالکسر و المد خرگاه و خیمه ایضا اخبیة جماعت و هو یکون من وبر او صوف و لا یکون من شعر و هو علی عمودین او ثلثة
و ما فوق ذلک فهو بیت و استخبینا الخباء ای نصبناه و دخلنا فیه و اخبیت الخباء و تخبیته اذا عملته و خبیئة ایضا جو فرو مردن آتش ع فاضه
اخباء متعد فیه **خثی** بالکسر سرگین گاو اخثاء جماعت خثی بالفتح مصدر منه ع فاکه **خجوجی** امرد دراز پای و هو
نوع للانثی خجواة خذت الناقة تخذی ای اسرعت مثل وخدت و خذوت کذلک بمعنی **خذو** سست شدن ع فاضه
و خذی بالکسر لغة فیه و یقال اذن خذواء بینة الخذا و یقال للاتان خذواء مسترخیة الاذن و بینة خذواء ای لینة و هی بقلة
و استخذیت ای خضعت و یهمز ایضا و یقال استخذأت **خزو** قهر و سیاست ع فاضه قال الکسائی خزاه خزوا فخزیته اخزیه خرید کرد

وکرهت ان اخزیه خزی بالکسر خواری و رسوائی و در بلا افتادن عع کافه و اخزاه الله متعد منه خزایة بالفتح شرم داشتن عع کافه فهو خزیان
وهم خزایا آخزار بالمد گیاهی یقال خسا او زکا ای فرد او زوج یعنی طاق و جفت خشیة ترسیدن عع کافه فهو خشیان وهی خشیا و خاشانی فخشیته
اخشیته ای کنت اشد خشیة منه وهذا المکان اخشی ای اهیب و اشد خوفا وقوله تعالی فخشینا ان یرهقهما طغیانا و کفرا قال الاخفش کرهنا تخشیة ترسانیدن
ویقال خشن ذوات ته بالحبالة یعنی الذیب خشی علی فعیل خشک خشو خرمای تباه ریزه و خشت النخلة تخشو اذا حشفت یعنی خرمای ریزه تباه بار آورد
خصیة بالضم خایه خصی جماعت و بالکسر کذلک وقال ابو عبیدة لم اسمعها بالکسر ویقال خصیاه ولا یفرد قال ابو عمرو الخصیتان البیضتان والخصیان
الجلدتان اللتان تهما فیها و تثنیتها خصیان بلا یا و کذلک الالیة والیان و ایهما دران خصاء بالکسر والمد خایه کشیدن عع فاکه خصی نعت منه خصیان جماعت
خصیة بالکسر کذلک مخصی موضع بریدن خصیه خطوة بالضم گام خطوات بالسکون والتحریک جمع القلة و خطی جمع الکثرة منه خطوة بالفتح گام
و گام نهادن عع فاضه خطوات بالتحریک خطاء بالکسر والمد جماعت و فی الدعاء یقال خطی عنه السوء ای دفع و مسطو خطوت و خطیت بمعنی و خطیئة ای حملة علی ان
یخطو و تخطیة و تخطیت رقاب الناس ای تجاوزته خظا لحمه یخظو خظوا ای اکتنز ویقال لحمه خظا بظا ای مکتنز خظوان بالتحریک آگنده گوشت و رجل
خنظیان بکسرتین فاحش و خنظی به اذا ندد به واسمعه المکروه خفیت الشی خفیا پنهان کردم و آشکارا کردم و هو من الاضداد عع فاضه خفی بیرون
آوردن باران موش را از سوراخ عع فاکه یقال خفی المطر الفار من انفاقهن ای من جحرتهن اخفاء پوشیدن و پنهان داشتن خافی نعت و پری خافیة
مالجعنی فی البدن من الجن ویقال به خفیة ای لمم و مس و هو خفیة لقوله سود خلیته وبها ماسدتان خفاء بالفتح والمد پوشیدگی اثر و پنهان شدن عع کافه
شی خفی ای خاف و یجمع علی خفایا ویقال ایضا برح الخفاء ای وضح الامر خفیة چاه ابن السکیت کل رکیة کانت حفرت ثم ترکت حتی اندفنت ثم احتفرت
و نثلوها فهی خفیة ویقال ذو حسن من المرأة خفیا ها حسن سایر بها یعنی صوتها و اثر وطیها فی الارض خوافی پرهای بال مرغ نزدیک بغل و آن ده پر باشد چهار
نوک درخت وهی فی لغة اهل الحجاز العواهن ویقال استخفیت منه ای تواریت ولا تقل اختفیت خفو ضعیف درخشیدن برق در ابر عع فاضه خفی کذلک
عع فاکه فان لمع قلیلا ثم سکن ولیس له اعتراض فهو الومیض وان شق الغیم واستطال فی الجوالی وسط السماء من غیر ان یاخذ یمینا و شمالا فهو العقیقة و اختفیت
الشی ای استخرجته مختفی نعت منه و کفن آبیخ اختفیة که پوشنها که بر منک آب جامه پوشند خفار بالکسر والمد یکی قوله تعالی ان الساعة آتیة اکاد اخفیها بالضم
والفتح و معنی الضم ازیل عنها خفارها ای غطاها و هو کقولهم اشکیته ای ازلته عما یشکوه خلو تهی شدن عع فاضه خلو، خلاء بالفتح تنهائی ساختن
و فسوس داشتن حلفتها با او و گرد آمدن در خلوت باکسی صلته بالی قال الله تعالی و اذا خلوا الی شیاطینهم ویقال الی بمعنی مع کما قال عز و جل من
انصاری الی الله قوله تعالی وان من امة الا خلا فیها نذیر ای مضی و ارسل ویقال انا منک خلاء ای براء و هذا الاثنین ولا یجمع لانه مصدر وانا منک خلی علی
فعیل ای بری و جمع و ثنی و فی المثل خلاک اقنی لحیائک خلاء بالفتح والمد ایضا آبدست جای و جای خالی خلیة سنتور باکرده و ناقه که بر بچه دیگری مهر آرد
و شیر دهد و کنایه از طلاق یقال انت خلیة و کشتی بزرگ و خانه زنبور که در وی عسل نهد ویقال انا خلو من کذا ای خالی خلا بالفتح و القصر حرف و هی کلمة
یستثنی بها و تنصب ما بعدها علی انه فعل کما تقول جاؤنی خلا زیدا و تضمر فیها الفاعل کانک قلت خلا من جاءنی من زید و تجر ما بعدها بالحرفیة تقول جاءنی القوم
خلا زید و هی عند البعض حرف جر بمنزلة حاشا و عند بعضهم مصدر مضاف و اما ما خلا فلا یکون فیما بعدها الا النصب لان خلا لا تکون بعد ما الاصلیة لانها و هی
مع ما مصدر کانک قلت جاؤنی خلو زید ای خالین من زید ویقال افعل کذا و خلاک ذم ای عذرت و سقط عنک الذم خلاوة بالفتح بربطنی خلی بی
خلاف شجی خالی موبلی زن فروان خانه قرنهای گذشته خلی بالقصر گیاه تر خلاة یکی وجاء فی المثل عبد و خلا فی یدیه انه مع عبودیته غنی ذا مال
یعقوب یقال خلیت الخلی و خلیته درودم گیاه تر را فالخلی الیبس درود شده عع فاکه مخلی بالکسر داس علف درو مخلاة ما فلو توبره علف ان خلیت
در تیع خلیها ای خرزت لها الخلی و السیف یختلی ای یقطع مختلون خالون گیاه دروندگان اخلاء بسیار علف شدن زمین تقول اخلت الارض ای کثر خلاها و خالی شدن
یقال خلا لک الشی و اخلی بمعنی و خالی کردن جای خالی یافتن و خلوت کردن متعدی و لازم و تهی شدن شکم از طعام استخلاء خلوت جستن و خالیت الرجل تارکته

تحلیت تفرغت علیت عنه سبیله را کردم فهو مخلی خخی سخن بیهوده گفتن عع کافه کلام خخ کلمة خفیة واخنی علیه فی منطقه اذا افحش واخنی علیه
الدهر ای علیه واهلکه واخنیت علیه ای افسدت خخی بی باران شدن عع فاکه یقال خوت النجوم تخوی خیا اذا امحلت وذلک اذا سقطت
ولم تمطر فی نوئها واخوت مثله خواء بالفتح والمد خشک ماندن بی باران شدن وبیفتادن عع فاکه وکافه ومنه قوله تعالی فتلک بیوتهم خاویة ای
خالیة ویقال ساقطة کما قال الله تعالی فهی خاویة علی عروشها ای ساقطة علی سقوفها خوی تهی شدن شکم حامله نزادن بچه تخویة نوعی
از طعام تخویة ساختن این طعام را از زمین وا ماندن شکم شتر چون خسپد ومرد چون سجده کند ومرغ چون پرها فرو هلد ومیل کردن ستاره بفرو شدن
وغروب … خوی زمین نرم فصل الدال دائی از شتران جایگه جای جوب حل بود سد ریش کند ومنه قیل للغراب ابن دایة وفرخش +
عع بفتحها یقال ابت للشیء ادای ودداوت لغة فیه ونقیل الذئب ابدا ای للتغزل لیاخذه ای تختا مثل یادوا ابن دایة زاغ دایات بالتحریک
جماعت وجمع دائی دئی مثل ضان وضئین دبی بالفتح والقصر الجراد قبل ان یطیر یعنی چون ملخ پیاده دباة یکی ارض مدبیة زمین ملخ خورده ارض
مدبیة مدباة زمین ملخ ناک وادبی الرمث اذا اشبه ما یخرج من ورقه الدبی یعنی برگ شوره گیاه چندان شود که بملخ مانند گردد دبا بالضم والتشدید
والمد کدو دباءة یکی ویقال جاء فلان بدبی دبی اذا جاء بمال کالدبی فی الکثرة یعنی چون ملخ دجی بالضم تاریکی دجو بضمتین تاریک شدن عع
فاضه لیلة داجیة نعت منه ودجا اللیل وادجی وتدجی بمعنی دیاجی تاریکیها کانه جمع دیجاة قال الاصمعی دجا اللیل اذا هو البس کل شیء ولیس
هو من الظلمة ومنه دجا الاسلام ای قوی والبس کل شیء دجیة بالضم کازه صیاد وتاریکی دجی جماعت ویقال انه لفی عیش داج کانه یراد به الخفض
والدعة مداجاة مدارا کردن واجیة داریة کانک ساترة العداوة والمداجاة ایضا المنع من الشدة والرخاء دحو گستردن عع فاضه قوله تعالی
والارض بعد ذلک دحیها ای بسطها ودحا المطر الحصی عن وجه الارض ویقال للاعب بالجوز ابعد المدی وادحه ارم الجوز دست وا انداز …
عع فاضه دحیة بالکسر نام مردی وهو الذی کان یاتی جبریل علیه السلام علی صورته وکان من اجمل الناس ودحیة دحیة بالفتح فیهما نام دو نفر معادیین …
… مدحی النعامة جای بیضه نهادن وادحی النعامة جای جوزه بیرون آوردن وهو افعول ددا بازی یقال هذا ددا مثل عصا ودد مثل
دم وددن مثل حزن وقد ذکر فی النون دری بالفتح دریة بالفتح والکسر درایة بالکسر دانستن عع فاکه دریته ودریت به ای علمت ولا ادری اذا علم
ویقال بحذف الیاء لکثرة استعمالهم وقالوا لا ادر کما قالوا لم ابل ولم یک ولا ادراکما … قری ولا ادراکم به بفتح الراء مداراة بایکدیگر نرمی کردن … ولا
دریة علی فعیلة بالهمز وبغیر الهمز وهی دابة یستتر بها الصائد فاذا امکنه رمی مدری مدراة سیخ وشاخ باریک که زنان بوی موسر راست کنند وتدرت
المرأة ای عقصت شعرها … درا مکانا کانهم اعتقدوه بالغزو والغارة وتدراه بمعنی ای ختله تدسیة پوشانیدن … اخفاها وهو فی الاصل دسسها فابدل
من احدی السینین یاء دعوة بالفتح بطعام خواندن عع فاضه یقال کنا فی دعوة فلان ومدعاة فلان بالکسر بطعام خواندن دعوة نسب کردن یقال فلان
دعی بین الدعوة والدعوی هذا کلام اکثر العرب وبعضهم یفتحون الدال فی النسب ویکسرونها فی الطعام … قوله تعالی وما جعل ادعیاءکم ای ابناءکم دعوی قوم ادعاء
دعوی کردن … ونسب نام خویش گفتن … تداعت الحیطان للخراب … ادعیة بالکسر … احاجی … المدم لدعیة جماعت
خواندن … دعوت الله له بالخیر وعلیه بالشر واصله دعاو لانه من دعوت الا ان الواو لما جاءت بعد الالف همزت ویقال للمرأة انت تدعین وانت تدعوین …
… بالعین المضمة وللجماعة انتن تدعون کما للرجال لان هذا تفعلن کما تقول تبصرن بلا اعلال وذاک تفعلون کما تقول تبصرون بلا اعلال
والدعیة للبن … فی الضرع لیدعو ما بعده وفی الحدیث دع داعی اللبن … ویقال ما بالدار دعوی بالضم ای احد ولا یستعمل الا مع الجحد ویقال فی بعض
… دعونا الا ندعینا ای لا صبنا کما تقول لو بعثونا لانبعثنا دغوة … خوی بد یقال فلان … دغوات ودغیات ای اخلاق ردیة دغة
لقب … یقال احمق من دغة واصلها دغو … والهاء عوض دفو … کشتن عع فاضه دفوت الجریح ودافیته وادفیته وفی الحدیث
انه علیه السلام اتی باسیر فقال للقوم منهم اذهبوا به فادفوه یرید فادفئوه من البرد یعنی گرم کردن فذهبوا به فقتلوه فوداه رسول الله علیه السلام یعنی دیت داد او را رسول صلعم

دفا بالقصر خمیدن عع کافه دفی کوزوعل او فی هو الذی طال قرنه جدا و ذهب قبل اذینه یعنی دراز شده شاخهای وی و سوی گوشها خمیده و خم
دفوا و طائر ادفی طویل الجناح و فواء عقاب بسبب اعوجاج منقارها و درخت بزرگ ادفی دریافتن و کشاده رفتن شتر و فوار شتر نیکو دراز کردن دا تفصیل بالکسر ادفی
دفی اذا اکثر من شرب اللبن حتی لتشم یعنی چندان خورد که ناگوار و گرد شش فهو دق و دقیه مونث قیل قوان و قوی دلوم لاه مثله دلا بالفتح دلاء بالکسر جماع دلی کذلک
الدل جمع قلة منه قلبت الواو یاء الوقوعها طرفا بعد ضمة و یکی از بروج و داغ شتر و سختی یقال جاء بالدلو اباالداهیة دالیة ای دولاب دلو برکشیدن دلوا جاء به
عع فاضه یقال دلوت الدلو بجاه فرو رها کردن آن را ادلاء مثله نرم راندن ستور را و نرمی کردن با کسی یقال منه دلوته و دالیته اداریته و شفیع آوردن کسی
یقال دلوت بفلان علیک ای استشفعت الیک ادلی دلی ای اسرع و هو افعوعل یقال دلاه بغرور ای اوقعه قوله تعالی فدلیهما بغرور و تدلی من الشجرة و قوله تعالی
ثم دنا فتدلی ای تدلل کقوله تعالی ثم ذهب الی اهله یتمطی ای یتمطط و ادلی بحجته ای احتج بها و هو یدلی برحمه ای یمت بها و ادلی بماله الی الحاکم دفعه الیه و منه
قوله تعالی و تدلوا بها الی الحکام یعنی الرشوة دم خون الدمة اخص من الدم کما قالوا بیاض و بیاضة و اصله دمو بالتحریک انما قالوا دمی یدمی للکسر التی قبل
الیاء کما قالوا رضی یرضی و هو من الرضوان و قال سیبویه اصله دمی بسکون المیم لانه یجمع علی دماء و دمی مثل ظباء و ظبی یظبی و لو کان مثل قفا و عصا لما
جمع علی ذلک و قال المبرد اصله فعل بالتحریک و ان جاء جمعه مخالفا لنظائره و الذاهب منه الیاء و دل علیها قولهم فی التثنیة دمیان الا تری ان الشاعر لما
اضطر اخرجه علی اصله فقال شعر فلسنا علی الاعقاب تدمی کلومنا ✣ ولکن علی اقدامنا یقطر الدما ✣ فاخرجه علی الاصل و تصغیره دمی و النسبة الیه
دمی و دموی و المصدر منه ایضا دمی عع کافه دمی کذلک یقال دمی الشیء فهو دم علی فعل فمصدره متحرک بالاتفاق و انما اختلفوا فی الاسم دمیة بالضم
بت صورت دمی جماعت بیاتید ما نام دوی یقال کانها اسمان جعلا واحدا دمی تبری که بروی خون خشک شده باشد و سیاه نیک سرخ و هرچه بغایت سرخ
باشد مستدمی آنکه برفق و مدارا از غنیم حق خود بگیرد و خون آرنده از بینی خود را تدمیة خون آوردن و خون آلوده کردن دامیه شجه که خون پیدا آید
از وی و نزدو دم الاخوین نوعی از دوبه دنو نزدیک آمدن صلته من عع فاضه دناء متعد منه دنیا این جهان نزدیک مونث ادنی از دنو بمعنی اقرب
نزدیک تر فی جماعت مثل کبری و کبر دنیاوی دنیوی دنیی منسوب بوی ادنت الناقة نزدیک شد نتاج وی و دانیت بین الامرین اقاربت بینهما دنا و د
ای قرابة دنی نزدیک بلا همز و بالهمز ناکس و فرومایه و لقیته ادنی دنی و ادنی دنی ای اول شیء و یدنی فلان فی الامور ای یتبع خسیسها و صاغرها و فی
الحدیث اذا اکلتم فدنوا ای کلوا مما یلیکم مدنی مرد ضعیف و تمنی ای دنا قلیلا قلیلا و تدانوا ای دنا بعضهم من بعض دنا موضعی اودنیان دو موضع و
یقال هو ابن عمی دنیا بالکسر و بالضم اذا ضممت لم تجر الاجراء و فی الکسر جاز الاجراء و السکون اذا انفت العم الی معرفة لم یجز الخفض فی نحو دنی کقولک
هو ابن عمه دنیا و دنیة لان دنیا نکرة لا یکون نعتا لمعرفة دواء المداراة و داروی فربهی زن و لاغری و باریکی اسپ و آن شیر است که میدهند اسپ را
که میخورد و باریک می شود نه لاغر دویه جماعت بالکسر لغة فیه یعنی دواء و یقال بالکسر هو مصدر مثل مداواة و دواء رجل دو و امراة دویة ای فاسد الجوف
من داء و رجل و امراة دوی یستوی فیه المذکر و المونث و رجل دوی بالفتح ای احمق و یقال ترکت فلانا دوی ما اری به حیوة ارض دویة دوا ناک
دوی بالقصر بیماری عع کافه ددوی دوی المرض و دد صدره ای ضغن و ادواه امرضه و داواه عالجه و یقال هو یدوی و یداوی ای یمرض و یعالج
تداوی به آنکه علاج کند دوی الشیء ای عوج ولا یدغم فرقا بین فوعل و فعل دوایة بالضم و الکسر سرشیر و جغرات و شوربا تدویة سرشیر بستن جغرات ع
شیر او دواء خوردن سرشیر دوی الریح و دش و آواز باد و کذلک دوی النحل دوی الفحل اذا کان لهدیره دوی مدوی سرشیر خورنده دوامه
بازیچه کودکی ع کلک فی الارض اذا دار و تحول کما دوم الطیر فی السماء اذا دار فی طیرانه و یقال التدویم فی الهواء والتدویة فی الارض فقیل بما
بمعنی و منه اشتقت دوامة الصبی و ذلک لا یکون الا فی الارض دواة بالفتح دوی جماعت مثل نواة و نوی و دوی علی فعول جمع الجمع و بیاض
دوی دویة کذلک لانها مفارقة مثلها فنسبت الیها و هو کقولهم تعسر و تعسری و دهر دوار و دواری و ربما قالوا اداویة قلبوا الواو الاولی الساکنة الفا
الانفتاح ما قبلها و لا ینقاس علیه و ایضا جاء و یقال ما بها دواء ای احد داهیة کار سخت و دشوار و سختی دواهی جماعت و یقال دهیته اصابته داهیة هو ادهی و دمیا و توکید لها

ذهنی بالسکون زیرکی و کاردانی رجل داهیة بین الدهی و الدهاء بالمد و الهمزة منقلبة من الیاء و دهاد هیادن یقال دادها کسی ای جملک عع
فاضه فصل الذال واو راندن دستوری عع بفتحتین و فاضه و ترمرده شدن تره و بیان بالضم و الکسر مد و مثلیه ذرا پناه و پوشش یقال
انا فی ذراک ای فی کنفک و ستر کی و انچه بر باد شود و خشک ریخته از چشم ذری بالضم بالای هر چیز و بالای کوهان و کوه ذروه بالضم و الکسر یعنی تذری برین
هر بالای کوه و کوهان و زن از برتران قبیله خویشتن و یقال ذرا الشی ای سقط و ذروته ای طیرته اذهبته ذاریات باد ها ذرو شتاب رفتن عع فاضه
یقال مر فلان یذرو و ذرو ای یمر مرا سریعا و تذرون القول ای طرف منه و لم یکامل و بر داشتن باد گاه را و خاک را و بباد کردن خرمن را ذری مثله عع
فاکه یقال ذرت الریح التراب و غیره تذروه و تذریه ذروا و ذریا ای نسفته و منه قولهم ذری الناس الحنطة اذرا بمعنی تخم دندین و شک ریختن چشم
و یقال بمعنی فاذراه عن ظهره ای القاه استذرا کشتن خواه شدن میش و بز و بسایه درخت شدن و پناه گرفتن یجری مجری صلته بالیاء رفقذیه بباد کردن
خرمن و ستودن حسب خود را بر داشتن خود را و بر باد کردن خاک کار ازطلب زرد و فر بزر کردن گوسپند را و نهند آن ملدن پاره از پشم بز و گوسپند
بجهت نشان مذری بالکسر سکو ذره بالضم و تخفیف ارزن و صله ذرواو ذرنی والیاء عوض هر دو ان و کرانه سرین لا واحد لها و سو هندی کما قیل و سر های
کمان انجا که زه بر وی نشیند و جاء فلان ینفض مذرویه اذا جاء باغیا یتهدد ذکار بالمد تیزی خاطر یقال سنه ذکی الرجل فهو ذکی عع کافه دیگر
هو رنفرگا یقال ذبحت الدابة اذکا ذکا بالضم معروف آفتاب معرفة لاید خلها الالف و اللام یقال هذه ذکاء طالعة ابن ذکار صبح تذکیه کلو بریدن
گوسپند را و بر افروختن و تیز کردن آتش و سال بر آمدن مردم مذاکی سنان ازمیانه سال برگذشته مذکی یکی فی المثل جری المذکیات علاء ذکا بالقصر تیز شدن آتش عع
فاضه اذکا ستودن به دیدن تنها بر گماشتن یقال اذکیت علیه العیون ذکوان قبیله ذکیه بالفتح و بالضم انچه آتش بوی تیز شود از فروزینه اذ لیلا بنیان فیتن
ذمار بالمد باقی جان در مذبوح یقال بعضب اطول شی ذماء اذ جنبیدن مذبوح عع کافه و بالعکس الضیافة فیه ذمیا شناختن عع فاکه ونا خوش
کردن بوکسی یقال ذمتنی ریح کذا ای آذتنی و استذمیت ما عند فلان ای تتبعته و خذته و یقال خذ من فلان ما ذمی لک ای ما ارتفع لک و ی بالضم
ذیر مردان عع فاکه و بالعکس الضیافة فیه ذاوی نعت منه را و ذوه الحرای ذبله فصل الرا رویة دیدن بچشم متعدی بمفعول و دانستن متعدی بمفعولین
یقال راه ای ابصره و راه عالما ای علمه و راه مثل رعه کذلک بمعنی بدل و بینای دل ارآر و آراء جماعت در بی علی مثیل بضیا مثل صان و صین یقال به رئی من الجن
ای مس یقال رای فی الفقه رایا و قد ترکوا الهمزة فی مستقبله للکثرة فی کلامهم و ربما احتاجوا الیها فهمزوه الضیا و ربما جاء ضیه بالهمز الضیا یقال بن ریت
و بل سمعت و فی اراتت و ارایتک ارایت و ارایتک و الامر من الاصل ارء و من الحذف ره و یقال رئیه الشی فراه و جمله رایته و ریاه بهو فعل من الرؤ و تقدیر
و ارئیته ... اذا اعطیتها فهو مرئی مرئیه ریاء بالکسر و المد خویشتن را بنیکی بخلق نمودن یقال فعل ذلک ریاء و سمعة و هو مرائی و هم مراون و قوم ریا ء
و هو تم ریاء ای یقابل بعضهم بعضا ترائی الجمعان ای رای بعضهم بعضا و ترائی ای نیظر الی وجهه فی المرآة و السیف و ترائی له من الجن شی و یقال فلان
یستتر من الریاء کما یقول یتحمق و یستعقل و یقال بعین ما ارینک ای اعمل کانی انظر الیک رئة بالکسر شش و الهاء عوض من الیاء ریات ریاء جماعت
و ریه ای اصبت ریه ترئیه اندک زردی تیرگی که حائض بعد از غسل بیند و قوله تعالی هم احسن اثاثا و ریا ذا قری بالهمز فهو من حسن المنظر من الرویة
و هو ما رانه العین من حال حسنة و کسوة ظاهرة و من لم یهمز فاما ان یکون سے علے تخفیف الهمز او یکون من رویت لوانهم و جلودهم ریا ای نعمت
و حسنت و تقول فی خطاب المونث منه انت ترین و فی جمعها انتن ترین سوا الا ان النون التی فی الواحدة علامة الرفع و التی
فی الجمع للجماعة فلم تسقط کال و تقول انت ترنی و ان شئت قلت ترینی بتشدید النون کما یقال تضربنی سامرا ممدود و مقصور ا
شهریست بنا کرده معتصم و فیها لغات یقال سر من رای و سر من رای و ساء من رای مرآة بالکسر آینه مرای مرایا جماعت
مرآة علی مفعلة بالفتح دیدار خوب و امراة حسنة المراة و المرای خوب دیدار و فی المثل تخبر عن مجهولة مرآته ای ظاهره خالیه تحرک عما غاب
عنک ای ظاهره یدل علی باطنه ترئیه آینه پیش کسی داشتن رواد بالضم نیکوئی و خوبی دیدار رویا علی فعلی خواب که دیده شود بلا تنوین

بلا تنوین مروی بالتنوین مثل عمی و عماست و فلان منی بمرای و مسمع ای بحیث اراه و اسمع **ربو** فزونی و فربه شدن و برآمدن بر بلندی و تاسه یعنی افتادن
دم با النفس ای غده الربو لعدو و نیتی باب **عع فاضه** رابیه بلندی و زمینه ربوة مثلث لغات رباوة مثله قوله تعالی فاخذهم اخذة رابیة ای ایدة
و ربوت فی بنی فلان و ربیت ای نشات فیهم و یقال اربیت اذا اخذت اکثر مما اعطیت و منه الربوا بالکسر و القصر و آن زیادتی گرفتن است در وام
و بیع قوله تعالی و احل الله البیع و حرم الربوا ربوان ربیان تثنیة و قد اربی الرجل ربیة لغة فی الربی و نوعی از حشرات تربلی جمات و فی الحدیث فی صلح
اهل نجران لیس علیهم ربیة و لا دم قال الفراء ربیة بالضم و التخفیف سماع من العرب و القیاس ربوة بالواو و کذا حبیة من الاحتباء و معنی الحدیث انه
اسقط عنهم کل دم کانوا یطلبون به و کل ربوا کان علیهم الا رؤس اموالهم فانهم یردونها تربیة پروردن ربیبه تربیه مثله ای غذوته هذا لکل ما ینمی
کالولد و الزرع و نحوه زنجبیل مربی و مرتب ای معمول بالرب یقال له علی ربابة الفتح و الکسر ای طول ربیته بالضم و التشدید بر زان و صلة ربوة فاستثقلوا
التشدید مع [illegible] و ربیان و یقال جار فلان فی اربیة قومه ای فی اهل بیته و عشیرته من بنی الاعمام و نحوهم و لا تکون الاربیة من غیرهم [illegible]
بالکسر و تخفیف نوعی از ماهی **رتوة** گام زدن **عع فاضه** و فی الحدیث فی معاذ انه یتقدم العلماء یوم القیامة برتوة ای بخطوة و یقال
[illegible] درست کردن و سخت کردن و هو من الاضداد و فی الحدیث ان الحریرة ترتو فؤاد المریض ای تشده و تقویه و آن نوعی از حلیه و طعام بیمار است
[illegible] چیزی [illegible] آشکار کردن **رثیة** درد زانو و مفاصل رثیات جمع مرثیة بر مرده ستایش گفتن و گریستن **عع فاکه** یقال رثیته
و رثوته ایضا و فی لغة رثأت له بالهمزة ایضا فیقال رثات المیت و [illegible] و حلأت السویق تحلئة [illegible] و امرأة رثاءة و رثایة
[illegible] بعد الالف [illegible] و کذلک یقول فی سقاء و سقایة [illegible] و رثیت عنه حدیثا اذا ذکرته عنه
و رثایة مثل [illegible] روایة **رجو** رجا بالمد امید داشتن و ترسیدن **عع فاضه** قوله تعالی ما لکم لا ترجون لله وقارا ای لا تخافون عظمة
رجاوة کذلک ما اتیتک الا رجاوة الخیر و ارجیت الامر اخرته یهمز و لا یهمز و قرئ قوله تعالی و آخرون مرجون لامر الله بالهمز و بلاهمز ترجیة ترجی ارتجاء امید
داشتن [illegible] امید داشتن یقال ما لی فی فلان رجیة ای ما ارجوه رجا بالفتح و القصر کرانه چاه و کل ناحیة و منه ارجاء البئر رجوان دو کرانه و یقال رمی
به الرجوان ای طرح فی المهالک [illegible] قوله تعالی و الملک علی ارجائها و ارجیت الناقة اذا دنا نتاجها یهمز و لا ارجوان [illegible] سخت سرخ و در معنی
[illegible] ارجوانی منسوب **رحی** بالقصر سنگ آسیا رحیان [illegible] یقال ثلث ارح و ارحاء کثیرة فی الجمع
و کل من مد قال رحاء و رحاءان و ارحیة مثل عطاء و عطاءان و اعطیة و زمین بلند گرد و دندان و بزرگ قوم و سینه شتر [illegible] و شتران که به
[illegible] برگردند و [illegible] التی تستقل بنفسها مستغنی عن غیرها و رحی الحرب حومتها و رحی السحاب مستدارها و رحیت الرحی و رحوتها اذا ادرتها و رحت
الحیة ترحو و ترحت اذا استدارت **رخو** بالفتح و الکسر سست [illegible] رخوة بالکسر رخاء بالفتح و المد رخاوة بالفتح سست شدن
**عع کافه** و بعضها ایضا فرس رخوة سهلة مسترسلة رخا پرده فرو گذاشتن یقال ارخیت الستر و غیره اذا ارسلته و ارخت الناقة اذا استرخی
صلاها استرخاء سست [illegible] فرو هشتن [illegible] یقال استرخی [illegible] فرو هشته [illegible] و یقال [illegible] فروافراخته شود چون پرده و
مانند آن تراخی درنگ کردن ارخاء ایضا نوعی از دویدن [illegible] فرس مرخاء [illegible] مرخاء کثیرة الارخاء رجل رخی البال ای واسع الحال رخاء
بالضم باد نرم قوله تعالی فسخرنا له الریح تجری بامره رخاء ای حیث اصاب [illegible] **ردی** [illegible] فرو افتادن [illegible] یقال منه ردیت
علی الخمسین ای زدت و اردیت مثله و کوفتن و شکستن چیزی را **عع فاکه** مردی بالکسر سنگ [illegible] یقال للشجاع انه لمردی الحرب [illegible]
و کذلک المرداة و فی المثل کل ضب عنده مرداته [illegible] مرداة [illegible] جماعت مردی بالضم و التشدید
[illegible] برجستن کودک [illegible] افتادن در چاه و فرو افتادن [illegible] **عع فاکه** تردی مثله یقال
[illegible] ما ادری این ردی [illegible] و کل اسم ممدود

فلا يخلوا اما ان تكون همزة اصلية فتركت في التثنية على حالها وما قلبت يقال خزاءان وخطاءان والا للتانيث فقلبت في التثنية واوا لا غير يقال حمراوان
وسوداوان واما ان تكون منقلبة من واو او ياء مثل كساء ورداء او ملحقة مثل علباء وحرباء ملحقة بسرداح وشملال ففيها وجهان قلبت واوا مثل التانيث
ويقال كساوان ورداوان وعلباوان وحرباوان او تركت على حالها مهموزة ويقال كساءان ورداءان وعلباءان مثل الاصلية وهو اجود ردي
رداء برافكندن ارتداء مثله ردية بالكسر منه كالركبة والجلسة يقال منه هو حسن الردية ورديته ترديته وراديت عن القوم مراداة اذا راميت بحجارة
وراديت فلانا اي راودته وهو مقلوب راداه ايضا بمعنى داراه ردي بالقصر هلاكى و هلاك شدن **عع كافه** ارداء متعد فيه رجل ردى اى هالك
امراة ردية رذية ناقة لاغر شده از رفتن و ناقة فرومانده براه رذايا جماعت رذي مذكر منه ارذاء نزار ولاغر كردن و انداختن براه المهدي المنبوذ رزا بناه
گرفتن بكسى يقال ارزيت ظهري الى فلان اي التجأت اليه رسو رسوا بضم والفتح مشدد او مخففا ايستادن بر جاى واستوار شدن **عع فاضه** بر جا ماندن
پاى در حرب و بر جاى ايستادن كشتى در بحر يقال رست قدامهم في الحرب اي ثبتت وجبال راسيات قوله تعالى بسم الله مجريها و مرسيها وقد مر في فصل الجيم و اصلاح
كردن ميان دو كس و سخن گفتن بچيزى از كسى سوة نوعى از شبه و مهره كه در رشته در كشند مرساة بالكسر لنگر كشتى و الفت السحابة مراسيها اى دامت رواسي
من الجبال كوههاى محكم واحدها راسية و يقال رسا الفحل بالشول و ذلك اذا اقعا عليها و يقال امرة رسيانة بكسر النون نوعى از خرما رشا بالكسر المدرس
رشية جماعت رشوة بالضم والكسر پاره رشى جماعت رشو پاره دادن **عع فاضه** ارتشاء پاره گرفتن استرشاء پاره خواستن بر حكم و شير جستن كره از مادر
ارتشاء رشوت دادن و رسن بر دلو بستن و يقال ترشيت الرجل نرمى كردن با كسى رشية اى ظاهرة و ارشى الحنظل اذا امتدت اغصانه شبه بالارشية رشاء
ستارگان خرد در برج حوت وهى من المنازل رضوان بالكسر والضم خوشنودى مرضاة كذلك و پسنديدن **عع كافه** رضى بالكسر مصدر محض يقال رضيت عنه
واصله رضوت و يقال رضيت الشئ وارتضيته فهو مرضى و مرضو على الاصل والاسم الرضاء بالمد و عن الكسائى رضوان و حموان فى تثنية الرضا والحمى والوجه رضيان
ورضيان و جميع ذلك من الواو عيشة راضية اى مرضية لانه يقال رضيت معيشته على مالم يسم فاعله لا يقال رضيت بالفتح و يقال رضيت به صاحبا و رضيت
عليه فى معنى رضيت به و عنه ايضا ارضاء ترضية خشنود كردن تسنيته اذا ارضيته بعد جهد و استرضيته فارضانى و راضانى فلان فرضوته ارضوه
بالضم اذا غلبته فيه رضوى كوهى بمدينه رضوى منسوب به ارطى درختى از درختان ريگ رطاة يكى و هو فعل من وجه و فعلى من وجه لانه يقال اديم
ماروط اى مدبوغ بورقه و اديم مرطى ايضا و لحوق تاء التانيث فى واحدها يدل على ان الالف ليست للتانيث وانما هى للالحاق او بنى الاسم عليها
وارطت الارض اذا انبتت الارطى راطية موضعى اراة بالضم كذلك رعى بالكسر علف گياه ارعاء جماعت رعى بالفتح چريدن و چرانيدن و چشم داشتن
**عع بفتحها** يقال منه ارعى النجوم و رعى البعير الكلاء وارتعى و رعيت الابل ارعاها رعيا مرعى گياه و چراگاه و چريدن و فى المثل مرعى ولا كالسعدان راعى
چرانيده و نگاه دارنده و لقب مردى رعاة و رعيان و رعاء بالكسر والمد جماعت مثل قاض و قضاة و شاب و شبان و جائع و جياع قوله تعالى حتى يصدر
الرعاء و فلان يرعى على ابيه اى يرعى غنمه و يقال رجل ترعية بكسر التاء و ضمها و الياء مشددة فيهما الذى يجيد رعية الابل ترعاية بالكسر مثله رعادى بالضم و
الفتح شتران گرد اگرد قوم چرا كننده مراعاة چشم داشتن و نگريستن و نگاه داشتن حق كسى و با هم چرا كردن ستور و گوش داشتن بكسى و منه قوله تعالى لا تقولوا راعنا
قال الاخفش يقرء راعنا بالتنوين على اعمال القول فيه كانه قال لا تقولوا هجرا و هو من الرعونة استرعاء نگاه داشتن خواستن و فى المثل من استرعى الذئب فقد
ظلم رعاية بالكسر پاسبانى و پاس رعيت داشتن امير و حرمت كسى نگاه داشتن يقال رعيت عليه حرمته رعى والى رعية عامه مردم و يقال ليس المرعى
كالراعى رعوة بالفتح والكسر باز ايستادن از بدى **عع فاضه** ارعواء مثله يقال فلان حسن الرعوة و قد ارعوى عن القبيح رعيا بالضم والقصر و رعوى
بالفتح الاسم منه مثل بقيا و بقوى ارعاء بخشودن بر كسى يقال ارعيت عليه اذا ترحمته و يقال منه ارعى الله الماشية اى انبت لها ما ترعاه ارعيته
سمعى اى اصغيت اليه رغاء بالضم والمد بانگ كردن شتر **عع فاضه** فى المثل كفى برغائها مناديا ترغية كفك بر آوردن شير و منه قولهم
كلام مرغ اذا لم يفصح عن معناه و يقال ايضا اسمعت الهم ترغى و تنشف اى لها نشافة و رغوة رغوة ثلث لغات كفك و سر شير رغى جماعت

وکذلک غایة اللبن و رغاوة بالضم مع السماء المیلی بعکس الضیاء مرغاة بالکسر کفک گیر ارتغا سرشیر خوردن و فی المثل یسر حسوا فی ارتغا یضرب لمن یظهر امرا
ویرید غیره ناقة رغو علی فعول ای کثیرة الرغاء ای الصوت و رغیته ای حملته علی الرغا و تراغوا ای رغی کل واحد منهما و حد منها و ماله ثاغیة ولا راغیة ای شاة
ولا ناقة و قد مر نهرا و آتیته فما اثغی و لا ارغی ای لم یعط شاة ولا ناقة **رفوت** الثوب رفوه بالتلیین و الهمزة و رفوت الرجل ای سکنته من الرعب فاذا ما زوال
بسکار بالکسر و المد کفت شیر گرفتن ع برجهیدن شین و سکن و وای و منه بالرفا و البنین دعا للمتزوج ترفیه این دعا گفتن **رقی** برآمدن بر نردبان **ع کا** یقال رقیت
فی السلم رقیا و رقیا ارتقا مثله مرقاة بالفتح پایه نردبان و بالکسر آله یعمل بها و من فتح قال هذا موضع یفعل فیه و رقی علیه کلاما ترقیة اذا رفع و ترقی فی العلم
رقی فیه درجة درجة، توه ریگ توده گرد ویقال ارق علی ظلعک ای امش و اصعد بقدر ما تطیق رقیة بالضم افسون رجا عت تقول منه استرقیته فرقانی رقیة
و رقیة نام زنی قیس الرقیات نام مردی منسوب بزنانی که برین نام بوده اند و هو عبد الله بن قیس الرقیات رقی بالضم وکسر الثانی موضع رکیة چاه رکیت
رکایا جماعت رکوة کوزه آب خوردنی و مشک آب رکا رکوات جماعت و فی المثل صار القوس رکوة یضرب فی ادبار و انقلاب الامور رکاء بالکسر والمد موضعی رکو
حوض بزرگ و جری بوزرک و چاهک رکو بار برافسردن بر ستور بصلاح آوردن و استوار کردن خلل و باقی روزها شیدن یقال منه رکوة بقیة یومی ای اقمت و گله بر
نهادن یقال رکوت علی فلان الذنب ارکا پناه گرفتن یقال ارکیت الیه تاخیر کردن و مهلت دادن یقال منه ارکنی الی کذا و ساختن و آماده کردن گرگ کردن گناه
برکسی نهادن و یقال انا مرتک علی کذا ای معول مالی مرتکی الا علیک ای معول **رمی** انداختن **عغ فا که** یقال رمیت الشیء من یدی فارتمی و تیر انداختن رماه
بالکسر کذلک قال ابن السکیت یقال رمیت عن القوس و رمیت علیها ولا یقال رمیت بها و فرود شدن یقال رمیت علی الخمسین و رمیت و دشنام دادن بفاحشه
قوله تعالی والذین یرمون المحصنات والرمی السقی وهی السحابة العظیمة القطر الشدید الوقع من سحائب الحمیم و الخریف و الجمع ارمیة و اسقیة و یقال خرجت اترمی
اذا خرجت ترمی فی الاغراض من اصول الشجر و خرجت ترتمی مثل ارتمیت تقنص و یقال للمرأة ترمین فی الخطاب للواحدة والجمع سواء مراماة درمار
و ارتمینا و ترامینا و کانت بینهم رمیا ثم صار و الی حجیزی قال ابو عبیدة رمی الله لک ای نصرک و صنع لک رماء بالفتح والمد ربوا و فزونی و ارمی فلان ای
اربی قال عمر رضی الله عنه لا تشتروا الذهب بالفضة الا یدا بید هاء و هاء انی اخاف علیکم الرماء ارماء اطلق ارمیت الحجر من یدی القیت ویقال سابه
فارمی علیه ای زاد و ترامی الجرح الی الفساد و یقال طعنه فارماه عن فرسه ای القاه عن ظهر دابته یقال اذراه رمیة شکار به تیر افکندن یقال بئس الرمیة الارنب
مرماة بالکسر پیکان گرد و پایچه ستور و فی الحدیث لو ان احدکم دعی الی مرماتین لاجاب و هو لا یجیب الصلوة **رنو** بپیوسته نگریستن **عع فا ضم**
ارنار منعدد منه یقال رنانی حسن ما رأیت کاس رنوناة علی فعللة ای دائمة ساکنة و یقال فلان رنو فلانه علی فعول بالفتح ای دائم النظر علیها و جل رناء
کذلک رناء بالضم و المد آواز رنا بالفتح و بقصر چیزی که در وی نگرند و قولهم یا ابن ترنی کنایة عن اللئیم **ارویة** بالضم و تشدید بزکوهی ماده و نام زنی
اراوی جماعت دارد علی افعل کذلک هذا بعیر قیاس ایضا نام زنی ریان سیراب ریا مؤنث و لم یبدل من الیاء واو لانها صفة و انما
یبدلون الیاء فی فعلی اذا کانت اسما و الیاء موضع اللام کقولک شروی من شریت و تقوی من تقیت و ان کانت صفة ترکوها علی اصلها
یقال امرأة خزیا و ریا و لو کانت ریا اسما لکانت روا لانک کنت تبدل الیاء واوا موضع اللام و تترک الواو التی هی عین فعلی علی الاصل ریا بوی
خوش و یقال ریا ریح طیبة من نفحة ریحان او غیره ریان ایضا نام کوهی رویة حاجت و اندیشه در کار دام رواء بالکسر
والمد رسن پاره که بان بار بر شتر بندند اروییه جماعت یقال منه رویته علی الرجل ای شددته به علی البعیر و رویت علی اهلی
ولاهلی اذا اتیتهم الماء و یقال من این ریتکم بالفتح ای من این ترتوون الماء ری بالفتح والکسر و تخفیف سیراب شدن **عع کا فه**
رویت و ارتویت و ترویت بمعنی، روایة بالکسر بازگفتن سخن و شعر از کسی **عع فا که** فهو راو فی الماء والشعر من قوم رواة
و رویت القوم اندیهم ریا اذا استقیت لهم الماء ترویة بر روایت شعر داشتن کسی را و سیراب گردانیدن روا کذلک و در نشستن
از ماه ذی الحجة و اندیشه کردن در کار روایة شتر آبکش و توشه دان عند العامة علی الاستعارة ما ربها بالفتح و المد مار کذلک

بالکسر والقصر روار بالضم والمد دیوار رجل رادیة للشعر الهار للمبالغة وقوم رواء من الماء بالکسر والمد بین ریه بالکسر بسیار آب روی حرف قافیه شعر دار بزرگ
سخت بارنده ویقال شربت شربا رویا وارتوی الحبل ای غلظت قواه وارتوت مفاصل الرجل اعتدلت وغلظت رهو میان هر دو پای گشاده رفتن و نرم رفتن
عع فاضه ومنه قوله تعالی واترک البحر رهوا ای ساکنا علی هینه وزن فراخ فرج ونوعی از مرغان ویقال هو الکرکی رهوه رهوة جای بلند و پست و هوا من الاضداد
و آب راه میان محله وفی الحدیث انه علیه السلام قضی ان لا شفعة فی فناء ولا طریق ولا منقبة ولا رکح ولا رهو رها رجاعت وارهبت لهم الطعام و الشراب
اذا ادمته لهم مثل ارهنت و هو طعام راهن و راه ای دائم دارة علی نفسک ای ارفق بها عیش راه ای ساکن کراهه ورها البحر ای سکن رها زمین فراخ
وربا بالضم والفتح جیبی از نیح ورهاوی منسوب الیه فصل الزای زبی بار کردن عع فاکه از وبا مثله یقال زبیت الشیء وازدبیته
ای حملته زبیه بالضم پشته زبی جماعت وفی المثل قد بلغ السیل الزبی ومغاکی جهت صید شیر وده یقال تزبیت زبیه ازبی شتاب زدگی ونشاط و بیکی
علی الفعول ورفتار مختلف و شرو کاری بزرگ ازابی جماعت تزجیه بنرمی راندن کار یقال کیف تزجی الایام ای کیف تدفعها رجل مزجی ای فریح
وتزجیت بکذا اکتفیت به ازجاء راندن مزجی چیزی اندک مزجاة مونث منه قوله تعالی وجئنا ببضاعة مزجاة ای قلیلة والریح تزجی السحاب والبقر تزجی
ولدها ای تسوقه زجاء بالفتح والمد باسانی گرد آمدن خراج و روانی کار یقال فلان ازجی بهذا الامر من فلان ای اشد نفاذا فیه منه ویقال عطاء طعل
یزجوا خیر من کثیر لا یزجو ویقال ضحک حتی زجا ای انقطع ضحکه زدو گوز باختن کودک و انداختن آن در مغاک عع فاضه مزداة بالکسر مغاکی که اختن
و این را خانج گویند یقال البعد المدی وازده ویقال العبد المدی فی سدد و هو مد الید بنحو الشیء زرایة بالکسر خشم و عتاب کردن عیب کردن عع
فاکه یقال منه زریت علیه و تزریت علیه بمعنی وقال ابو عمرو الزاری علی الانسان الذی لا یعده شیئا و ینکر علیه فعله ازراء خوارمندی نمودن و تقصیر
کردن یقال ازریت به اذا قصرت به وازدریته ای حقرته زفیان سخت وزیدن باد زفته الریح ای طردته و نام مردی شاعر ناقة زفیان سریعة و قوس
زفیان سریعة الارسال للسهم زفی بال برداشتن شتر مرغ و برداشتن سراب چیزی را در هوا زقو زقی بانگ کردن عع فاضه و که زقاء بالمد و بظم
صوت و کل صائح زاق زقیه بالفتح ای صیحه یقال فی المثل و هو اثقل من الزواقی و هی الدیوک لانهم کانوا یسمرون فاذا صاحت الدیک تفرقوا زکوة تم تزکیه
زکوة دادن از مال و پاکیزه کردن و ستودن خود را و زکوة از کسی گرفتن قوله تعالی تطهرهم و تزکیهم بها زکا بالقصر جفت یقال خسا او زکا یعنی طاق جفت
زکاء بالفتح والمد گوالیدن عع فاضه و لائق آمدن و منعم کردن زکو کذلک یقال هذا الامر لا یزکو بفلان ای لا یلیق به ازکاء گوالیدن غلام زکی و زاک
والمصدر منه زکو بضمتین و تزکی تصدق زنا مقصور عند اهل الحجاز ممدود عند اهل نجد با زن حرام جمع آمدن عع فاکه زنوی منسوب از مقصور زنائی از ممدود
تزنیة بر زنا منسوب کردن وزانی خواندن کسی را زناء بالتشدید حمدونه ماده و قوله هو ابن زنیة بالفتح والکسر نقیض قولهم لرشدة والمراة تزانی مزاناة و زناء ای تباغی زاویة
کنج و بیغوله زوایا جماعت زویت الشیء جمعته و قبضته عع فاکه وفی الحدیث زویت الی الارض فاریت مشارقها و مغاربها وانزوت الجلدة انقبضت یعنی در
کشیده شدند زی بالکسر پوشش و هیات و صله زوی یقال منه زیته و القیاس زویه و زوی الرجل ابن عنه یعنی از زنک در افکند و زوی المال عن وارثه زبا ایی
زفه نام کوهی و قضاء و قدر یقال حم زوی ای قضی و قدر زوزیة زواریة دیگ بزرگ که یک شتر گوشت بزد و ساحرفی از حروف معجمه ممدود و مقصور ولا یکتب الا بیاء
بعد الالف قال زید بن ثابت فی قوله تعالی ثم ننشزها ای نرفعها یعنی القرئة بالزای زوزاه پشت خم کرده رفتن و گام نزدیک نهادن یقال
منه زوزی الرجل یزوزی ازوزی وراندن زهو بالفتح والضم لغة الحجاز غوره خرمای زرد و سرخ در نگ گرفتن غوره خرما یقال اذا ظهرت
الحمرة و الصفرة فی النخل ظهر فیه الزهو وزها النخل زهو آزها مثله و دیدار نماینده خوب یقال زها الشیء بعینک و برداشتن سراب چیزی را یقال زهاه السراب
الشیء ای رفعه ونهرا بالالف لا غیر و ربما قالوا زهت الریح الشجر تزهاه اذا هزته و وزیدن باد و سبک و سهل داشتن یقال زهاه وازدهاه و رفتن ماده بعد از
درد یکشبانروز و راندن متعد لازم و کار باطل و دروغ و جنبانیدن باد درخت را و بستان کردن بیش نزدیک زادن عع فاضه و کبر و ناز کردن
یقال زهی الرجل فهو مزهو بنفسه ای معجب و لا یقال زهی فهو مزدهی و العرب احرف لا یتکلمون بها الا علی سبیل المفعول به و ان کان بمعنی الفاعل

الفاعل مثل قولهم زهی الرجل وعنی بالامر ونتجت الناقة واشباهها واذا امرت به قلت لتزه وکذلک الامر من کل فعل لم یسم فاعله وامر الغائب لا یکون الا باللام
کقولک لیقم زید وفیه لغة اخری زهائر هو زهوا ای تکبر ومنه قولهم ما ازهاه ولیس هذا من زهی لانه لا تعجب من فعل مجهول بل زاهیة اذا کانت لا ترعی
الحمض ویقال هم زها مائة ای قدر مائة **فصل السین سانحة** ونورد خاطر وجایگاه باش ودوری قصد وهمت وکوشش وکجی یقال منه
انت ذو ساو ای بعید الهمة ماه بمعنی ساره مقلوب منه **سبی** سار برده کردن **ع فاکه** استبار مثله ودل بردن معشوق عاشق را وخمر
از شهری بردن فاما اذا اشتریتها للشرب بها قلت سبأت بالهمز سبیئة الخمر وبالهمز ایضا آن زن برده وغریب کردن ودور گردانیدن یقال سباه الله ویقال
ذهبوا ایدی سبا وایادی سبا ای متفرقین وسماسان جیلا وحدا ساسیا بیاریا و مشیمه که با بچه بیرون آید از رحم ونتاج وگوسپند کثیر النسل سوابی جماعت
اسبائی الدمار راهها خون سباة بالکسر یکی **شانقة** می سدی الثوب یعنی تار وسبیت الثوب مثل اسدیته واسبات الناقة اسبیاء استرخت من الضعف
**سجیة** خو وطبیعت سجو بضمتین آرام گرفتن ودائم شدن **ع فاضة** قوله تعالی واللیل اذا سجی ای ظلم وسکن ومنه البحر الساجی وطرف ساج
ای ساکن تسجیه پوشانیدن مرده را **سحا** شتیره سحاة یکی وهما مفتوحتان مقصوران وسحاة کل شیء قشرته سحا جماعت وساحیت خانه وانندآن
سحاء الکتاب بالکسر والمد مهر نامه سحارة یکی سحیة جماعت وگیاهی که زنبور عسل آنرا خورد ضبثه ساج خورنده آن گیاه واسحی الرجل کثرت عنده
الا سحیة وما فی السماء سحارة من سحاب ای قطعة وسحوت القرطاس وسحیته ای قشرته **ع بفتحهما فاضة** که نمث لغات وسحوت الطین عن وجه الارض وسحیته
ای جرفته یعنی رندیدم وسحوت الکتاب سحیته ای شد وه باسحا یعنی مهر کردم رجل اسحوان بضمتین مرد بسیار خوار ساحیة باران سخت بارنده مسحاة بیل آهنین
وکلند **سخاوة** سخا جوانمردی **ع فاضة وکافة** وما زیاندن از چیزی یقال سخیت نفسی عنه اذا ترکته وجوانمرد شدن **ع بضمهما** سخو فروزانیدن
آتش به بیرون آوردن خاکستر وآتش از دیگدان **ع فاضة** سخی مثله **ع کافة** ویقال اسخ نارک ای اجعل لها مکانا ترقد علیه سخی با لقصر لنگی شتر
ویقال منه سخی فهو سخ مثل عم وفلان یتسخی ای یتکلف السخاء مکان سخاوی جای نرم وارض سخاویة سخاوار زمین نرم فراخ سخاوی بفتح الواو وکسره
جماعت مثل صحاری **سدو** دست دراز کردن بچیزی یقال سدت الناقة تسدو وهو تذرعها فی المشی وکام فراخ نهادن ستور **ع فاضة** یقال
ما احسن سدو رجلیها وانوید نهاد توق سواد وفلان یسدو وسدی فلان ای نحو نحوه سدیة وسدی غوزه تر سداة تری شب وتار جامه اسدیة جماعت
سدی کذلک یقال سدیت الارض وبالکسر سدیة نمناک شد واسدی النخل ای سدی بسره وذلک اذا استرخت ثفاریقه اسدار باهستن تبیان السدیت
الثوب واستینه وسیدن طلبت الشیء فاسدیته ای اصبته فان لم تصبه قلت اعمته ومهمل گذاشتن یقال ابل سدی بالضم مهمل گذاشته قوله تعالی
ایحسب الانسان ان یترک سدی وبفتح السین ایضا وتسداه ای علاه سادا ای وسی یعنی ششم ابدلت من السین تاء کما فسر فی ست **سروم** سروة
یکی وجای بلند تر از آب راه وفرود تر از کوه وملة حمیر وجوانمردی ومردمی وجوانمردی نمودن **ع فاضة وکافة** سری بغت منه سراة جماعت سروات جمع
الجمع سری ایضا جوی خرد واسریة سرایا جماعت سراوة سرشی آن **ع بضمهما** تسری تکلف مردمی نمودن وسریت گرفتن کنیزک راقال یعقوب
اصله تسرر من السرور فابدلت من احدی الراآت یاء کما یقال تقضی من تقضض سریة بالضم والتشدید کنیزک بجهت فراش سراری جماعت سریة بالفتح
والتخفیف انبار پاره از لشکر سرایا جماعت یقال خیر السرایا اربعمائة رجل سروت الشاء وسریته عنی ای القیته وسروت الدرع سرا ونا نزعته ای
انسری عنه الهم انکشف وسری عنه مثله سرو بالکسر تیر خرد وسروة جماعت وجرادة اول ما تکون وهی دودة واصلها الهمزة وسریة لغة فیه وارض سروة
ذات سروة سراة کل شیء ظهره ووسطه والجمع سروات وفی الحدیث لیس للنساء سروات الطریق ای لیمشین فی الجوانب سراة النهار وسطه سراة بالمد
والفتح درخت که از وی کمان سازند سراة برگزیدن مردم وشتر وگوسپند یکی سری الیه وسراة الموت بنی فلان ای اختار سراسم سار یة ستون سحابة بر
شب سوای جماعت ونام مردی سری بالضم مسری بشب رفتن **ع فاکه** سریت واسریت بمعنی سریة سری بالضم منهما اسم فیه وبالالف لغة اهل الحجاز وجاء
القرآن بهما جمیعا ویقال اسریه واسری به قوله تعالی سبحان الذی اسری بعبده لیلا وان کان السری لا یکون الا باللیل ذکر للتاکید کما یقال سار امس

نهار او نهار خه لیلا سرایة بالکسر در گذشتن از چیزی مجزی و السرایة سری اللیل و هو مصدر دو قیل فی المصادر ان تجیٔ علی هذه البناء لانه من ابنیة الجمع
بعض العرب یونث السری الهدی توهما انهما جمع سریة وهدیة اسرائیل نام مردی یقال هو مضاف الی ایل هو و لا اسرئین بالنون کما یقال جبرئین
و سماعین **سطو** دست در رحم ناقه کردن راعی تا آب فحل را بیرون کند و و رنهادن اسپ گام را و بسیار شدن آب تحت گرفتن و حمله کردن
**عع فاضه** یقال سطا به سطوة یکبار سطوات جماعت و الفحل یسطو علی طروقته ساطی آنکه بغلبه شهوت از میان شتران بیرون آید از یکی بر دیگری و اسپ
گام دور نهنده و فرس ساط الذی یسطو علی سایر الخیل و یقال هو الذی یرفع ذنبه فی حضره **سعی** دوید و شتافتن و کسب کار کردن خراج
و باج گرفتن **عع بفتحتها** ساعی خراج و باج ستان و آنکه کاری بر کسی افگند و کثیر اما یقال ذلک فی ولاة الصدقة سعاة جماعت مسعاة وحدة المساعی
فی الکرم و الجود و سعو بالکسر یکساعت از شب یقال مضی من اللیل سعو و سعواء مثله یقال ساعانی فسعیته ای غلبته فیه سعایة بالکسر غمازی کردن یقال
سعی به الی الوالی اذا وشی به سعایة ایضا پاره از بهای خود دادن مکاتب بجهت آزادی خواستن سعیت العبد فی قیمته و یقال زنی کردن بالامة و ساعی فلان بامته
و یکون المساعاة فی الاماء خاصة **سفی** باد خاک را بردن **عع فاکه** سفی نعت و ابر سفی بالقصر خار گیاه و خاک سفاة اخص منه و کم موی شدن پیشانی
اسپ فرس اسفی نعت منه بغل اسفی استر سبک رو و یقال الشیء اسفی لخفة ناصیة الا الفرس فانه سفواء سریعة سفو شتاب رفتن سفا ای اسرع فی المشی
و الطیران اسفی الزرع اذا خشن اطراف سنبله سفیان نام مردی بفتح و بضم و بکسر سفوان بالتحریک موضعی نزدیک بصره مسافات مسافة فهت **سقاء** بالکسر و المد
مشک شیر و آب اسقیة اسقیات اساقی جماعت وطب مشک شیر خاصه نحی خیک روغن خاصه قربة مشک آب خاصه سقی آب دادن و سقیا لک گفتن **عع**
**فاکه** یقال سقیت فلانا و سقیته آب خور انیدم و سقیا لک گفتم و سقاه الله الغیث و اسقاه آب داد و الاسم السقیا بالضم و یقال سقیته لشفته و اسقیته
لماشیته و ارضه و الاسم السقی بالکسر اسقیة جماعت ساقیه جوی خرد سواقی جماعت سقی ملی بفعیل ابر بزرگ قطره اسقیة جماعت علی خلاف القیاس مهره سقیة
ملی ازوی دختر ابن جهل سقاء امراة سقاءة و سقایة فی المثل اسق رقاش انها سقایة یضرب للمحسن ای احسن الیه لاحسانه سقوی گشته ای عذیا بالکسر
کشت دشتی که تا بار آن آب خورد مسقاة بالفتح جائی آب خوردن و بالکسر آلت آب خوردن سقی بالکسر زرد آب یقال منه سقی بطنه و استسقی ای جمع فیه ماء
صفرا فهو مستسق و بهره آب یقال کم سقی ارضک سقیة جماعت استقاء عیب و غیبت کردن تسقیة آب دادن شد دللکثرة و سقاک الله گفتن سقاء کذلک
مساقاة تیمار و تعهد کردن درخت ببرکت و خل وی تساقی یکدیگرا خورانیدن استقاء آب خواستن و برکشیدن از چاه و استقیت فی القربة و سقیت فیها بمعنی
سقایه بالکسر آب و پیمانه شراب و منه قوله تعالی جعل السقایة فی رحل اخیه و هو صواع الذی کان الملک یشرب منه **سلو** **سلی** بالضم فیهما خرسندی و بیغمی
**عع فاضه و کافه** یقال سلوت و سلیت عنه سلوا و تیج و سلی قال الاخفش لم اسمع له بواحدة و یحتمل ان یکون جمعه و احدته سواهنا فی دفلی و یقال
هو فی سلوة من العیش ای فی رغد سلی بالقصر پوستی که بر روی شتر بچه در کشیده زاید و آنرا بپارسی پار گو اند ناقه سلیا آنکه سلی در شکم وی مانده باشد
و آن مهرگ است و دیته خرسندی و بی غمی دادن مسلی اسپ سوم رهان و نعت منه بیرون کشیدن سلی از رحم ناقه و فی المثل وقع القوم فی سلی جمل ای فی
امر صعب و ان لم یکن فی الجمل سلی و یقال فی المثل انقطع السلی فی البطن اذا ذهبت الحیلة کما یقال بلغ السکین العظم اسلاء بیغم کردن اسلاء لازم منه و اسلیه
عنی الهم و سلی بمعنی و هی انکشف سلوانه بالضم خرزه کانوا یقولون اذا صب علیها ماء المطر فشربه العاشق سلی سلوان بالضم نام آن آب و بیغمی دارد
که آنرا معرع ماننده **سماء** آسمان یذکر و یونث اسمیة سماوات جماعت و سقف و سایه بان و باران یقال ما زلنا نطاء السماء حتی اتیناکم ای ستیر علی قول
جماعت و پشت اسپ سمو بلندی و بر آمدن یقال سموت سمیت مثل علوت و علیت **عع فاضه و کافه** و تسامو ای توازروا و سمالی شخص
ارتفع حتی استبنته و سما بصره ای علا قروم سوم ای مخولا فحه رو سما دیقال ما رو دست من سامی طرفه اذا ازلت نخوته و سما الفحل سماوة اذا سطا علی
شوله سماوة ایضا شخص هر چیز و موضعی در بادیه و سماوة البیت سقفه و اما قول الشاعر **ع** سماء الاله فوق سبع سمائیا فجمعه علی فعائل کما
یجمع سحابة علی سحایب ثم رده الی الاصل و لم ینون کما ینون جوار ثم نصب الیاء الاخیرة لانه جعله بمنزلة الصحیح الذی ینصرف کما تقول مررت بصحایف

اسم تام سماء جماعت تقديره ارفع والذهب منه الواو لان جمعه اسماء وتصغيره سمي وهو مشتق من سموت لانه تنويه ورفعة واختلف في تقدير اصله قال
بعضهم فعل بالكسر وقال بعضهم بالضم وافعال جمع لهذين مثل جذع واجذاع وقفل واقفال ولا يدرك صيغته الا بالسمع وفيه اربع لغات اسم بالكسر والضم
وسم بهما والالف للوصل وقطع لضرورة الشعر ايضا كقول الاحوص شعر وما انا بالمحسوس في جذم مالك ٭ ولا من تسمى ثم يلتزم الاسماء ٭ ويسمى منسوب
وسمى ايضا على حاله وجمع الاسماء الاسامي وحكى الفراء اعيذك باسماوات الله تسميته نام بردن ونام خوازن ونام نهادن يقال سميت فلانا زيدا او
بزيد واسميته مثله فتسمى به وسمى على فعيل هم نام ونام تو ويقال هو سميه كما يقال هو كنيه وقوله تعالى هل تعلم له سميا اي نظيرا يستحق مثل اسمه ويقال ساميا
يسامية بسمى فلان اي اخذ ناحيته السماوة سماة بالضم صيادان مثل رماة وسموا واستموا اي خرجوا للصيد سنا بالقصر روشنائی برق ودرخرآن
وگیا هی ازادویه منسوب بمکه وبا المد بلندی سنی بلند وسناه اي رفعه وسناه اي فتحه وسهله وساينت الرجل اذا راضيته وداريته واحسنت معاشرته وتسنی
اي تغير واصله تسنن فابدلت من احدى النونات ياء مثل تقضی اصله تقضض مسناة بند آب سانیه شتر آب کش وفي المثل سير السواني سفر لا ينقطع يقال سنت
الناقة تسنو اي سقت الارض وسحابة تسنو الارض وقوم يسنون لانفسهم اذا استقوا ارض مسنوة ومسنية قلبوا الواو ياء ويقال خذه بسنايته وصنايته
اي اخذه كله سنة سال سنون سنوات سنهات جمعت جماعت اذا جعلت نقصانه الواو فهو من هذا الباب يقال منه اسنى القوم يسنون اسناء اذا لبثوا
في موضع سنة واسنتوا اذا اصابتهم الجدوبة يقلب الواو تاء للفرق بينهما سواء برابر ودر استاء راست قوله تعالى فانبذ اليهم على سواء وميانه چيزی قوله تعالى
في سواء الجحيم و خبر يقال ما عدلت عنك سواك اي بغيرك سوى بالضم والكسر والقصر راست سواء بالفتح والمد كذلك مكان سوى وسواء اي عدل ووسط فيما بين
الفريقين وتقول مررت برجل سواك وسواك اي غيرك هما سواء وسواءان وهم سواء واسواء وسواسية اي اشباه على غير قياس قال الاخفش
وزنه فعلفلة ذهب عنه الحرف الثالث قال فاما سواسية فان سواء فعال وسية يجوز ان يكون فعة او فعلة الا ان فعة اقيس لان اكثر ما يلقون موضع
اللام وانقلبت الواو ياء لكسرة ما قبلها لان اصلها سوية ليلة السواء شب سيزدهم از ماه اسوى اي اسقط واغفل يقال اسويت الشيء اذا تركته واغفلته
ولا يساوي هذا الذي ولا يسوى ايضا ولا يساويه اي لا يعادله تسوية راست وبرابر كردن يقال سويته فاستوى اي اعتدل وهما على سوية اي على سواء
وقسمته بينهما بالسوية ورجل سوي الخلق اي مستو ويقال استوى من اعوجاج واستوى على ظهر دابته اي استقر وساويت بينهما اي سويت واستوى الى السماء
اي قصد واستوى عليه اي اقبل واستوى عليه اي استولى عليه وظهر واستوى اي انتهى شبابه وقصدت سوى فلان اي قصدت قصده سوية كساء
محشو بثمام ونحوه كالبرذعة وحويت شتر سوايا جماعت ويقال كيف اصبحتم فيقال مسوون صالحون اي اولادنا ومواشينا سوية صالحة وفي الحديث
اذ تساووا هلكوا وقوله تعالى لو تسوى بهم الارض اي تستوي بهم سوى بالضم نام آبی سهی ستاره ريزه في بنات النعش الكبرى والناس يمتحنون
به ابصارهم وفي المثل اريها السهى وتريني القمر سهوه مانند صفه وخانه خرد وگنجینه وناقه نرم رفتار سهاء بالكسر والمد جماعت سهوا آرام ونرمی سهاء جماعت
مثل دلو ودلاء وغفلت ع فاصبه يقال سها عنه فهو ساه وسهوان ويقال عليه من المال ما لا يسهى اي لا يبلغ غايته وحملت المرأة سهوا
اذا حملت على حيض والمساهاة في العشرة ترك الاستقصاء سهواء ساعتی از اول شب وفي المثل ان الموصين بنو سهوان معناه انك لا تحتاج الى ان توصي بها
وانما يوصي من كان غافلا ساهيا سية القوس سر بار گشته کمان سیات جماعت والهاء عوض من الواو والنسبة اليها سيوي يهمز ولا قال الفراء
يقال هو في سواء رحمه اذا كان في النعمة وقد يفسر اي في عدد شعره من الخيرى بالفتح زمینی از دیار عرب بیابان قوم لا سيانه بها دحاحة
وحوري كلمة يستثنى بها وهي سي ضمنه مثنا وبرابر وتثنيته سيان جمع اليها ما والاسم الذي بعده لك فيها وجهان الجر على ان تجعل ما زائدة وتجر الاسم بسي لان
سي هي مثل ويفسد قول امرئ القيس شعر الا رب يوم لك منهن صالح ٭ ولا سيما يوم بدارة جلجل ٭ مجرور ومرفوعا تقول اضرب القوم ولا سيما
اخيك اي ولا مثل ضربة اخيك والرفع تقول ولا سيما اخوك اي لا مثل الذي هو اخوك فتجعل ما بمعنى الذي وتضمر هو وتجعله مبتدا واخوك خبره فاعلم قال
الاخفش يقال ان فلانا كريم ولا سيما ان اتيته قاعدا فان ما ههنا زائدة لا تكون من الاصل وحذف ههنا الاضمار وصار ما عوضا من المضمر كانه

قال ولا مثلان اتينه قاعدا **فصل الشين** **شأو** غايت هر چیز و تک در گذشتن **ع فاصله** و خاک چاه مشاة مثل مشعاة زبيل فرو بر منائى جمع
وشأوت من البئر اذا نزعت منها التراب وتشاءى ما بينهما مثل تشاعا اى تباعد وتشاءى القوم اى تفرقوا وعدا شأوه اى طلقه وشأوت القوم شأوا اذا
سبقتهم وشآه على فاعله اى سابقه وشآه مثل شعاه وشاءه مثل شاعه على القلب اى سبقه قال ابو عبيدة شآنى اى شوقنى وقيل سبق **مشباة** تیری بر حزر شبا
شبوات جمع شبوة العقرب يعنى دم كژدم شبوات جمع واشبى الرجل اى ولد له ولد ذكى واشبى فلانا ولده اى اشبهه واشبيت الرجل اى رفعته واكرمته واشبيت الشجرة
اى ارتفعت **شتاء** بالكسر والمد زمستان قال المبرد هو جمع شتوة وجمع الشتاء اشتية شتوى بالتحريك وتسكين منسوب بشتوة وشتيت و تشتيت بموضع كذا اى اقمت
به الشتاء واشتى القوم دخلوا فى الشتاء مشاتاة معاملة فى الشتاء شتى شتوى باران زمستان وهذا الشى يشتينى اى يكفينى لشتائى **شجو** اندوه و اندوهگين كرد
**ع فاصله** واشجاه اى اغصه شجا غصه مند واندوهگين شدن و استخوان و جز آن در گلو ماندن **ع كافه** شج غمگين و بى نخبه شجوى منسوب الى شج ويقال
ويل للشجى من الخلى مشدده و ياء الشجى مخففه وقد شدد فى الشعر شعر نام الخلون عن ليل الشجينا * شأن السلاة سوى شأن المحبينا * وان جعل شجى على فعل
من شجاه الحزن اى مشجو وشجى بالتشديد لا غير مفازة شجواء صعبة المسالك رجل شجوجى دراز پای والنسبة الى الشجى شجوى بفتح الجيم كما فتحت ميم نمرى فانقلبت الياء
الفائم قلبتها واوا **اشجو** دهان باز كردن و باز شدن **ع فاصله** فرس بعيد الشجوة اى الخطوة وجارت الخيل شواحى اى فاتحات افواهها **شدو** راندن
و شعر خواندن و برده **ع فاصله** شادى رانده و آنكه بعضى از ادب تعلم كرده باشد و بآواز خواننده **شذا** بالقصر گزند وريح يقال شذيت اى اذيت
و مگس سگ و حد هاشذاة و بقيه قوت و شدت و نمك و تيزى بوى و نوعى از كشتيها و درخت و پاره هاى چوب و گرسنگى يقال ضرم شذاه اى اشتد جوعه **شراء** بالكسر
خريدن و فروختن و هو من الاضداد ويمد ويقصر **ع فاكه** قوله تعالى ومن الناس من يشرى نفسه اى يبيعها وشروه بثمن بخس اى باعوه وقوله تعالى اشتروا الضلالة
بالهدى اصله اشتريوا فاستثقلت الضمة على الياء فحذفت واجتمع الساكنان الياء والواو فحذفت الياء وحركت الواو بحركتها لما استقبلها ساكن ويجمع
شرى على اشرية وهو شاذ لان فعلا لا يجمع على افعلة **شرى** بتسكين ۲ حنظل و درخت وى يقال لفلان طعمان ارى وشرى شرية يكى و نخله كه از دانه رسته باشد
شرى فرومايه ستوران و ابله ريزه بر اندام كه از اخراج گريند ويقال منه شرى جلده فهو شر على فعل و راه در كوه سلمى و هو جبل كثير الاسد و بكشدن عضب از
**ع كافه** و بسيار درخشيدن درخش و بسيار جنبيدن مهار در رفتار فرس شرى على فعيل وشرى الرجل واستشرى اى لج فى الامر اشراء الحرم
نواحيه واحدها شرى اشراء بر كردن كاسه و حوض شريان بالفتح والكسر درختى كه از وى كمان سازند و بالكسر منه رگ جهنده شرايين جمع شروى بالفتح
مانند شرورى على فعوعل اسم جبل شراة بالضم بعضى از خوارج شراة كه سموا بذلك لقولهم انا شرينا انفسنا فى طاعة الله اى بعناها بالجنة حين فارقنا الائمة
الجائرة ومنه يقال تشرى الرجل اشتراء خريدن مشترى خرنده و كوكبى كه سعد اكبر است **شصو** بالضم باز ماندن چشم **ع فاصله** شصا بصره اى شخص
واشصاه صاحبه رفعه وفى المثل ذالك حين شاصيا فارفع يداى اذا سقط ورفع رجليه فالكف عنه و برآمدن ابر و دست و پاى مرده و آن از مرده مردار كه آماسيده شصى
نه اك فهو شاص شاصية جنك در آينده ربابها وى در روده باشد شواصى جمع شاصى مثل قالى گياهى اذا شد و قصر و اذا خفف مد **شطا** نام ديهى در حد
مصر شطوى منسوب بوى **شظية** پاره از عصا شظايا جمع وتشظى الشى اى انطاير شظايا ه شظى استخوان تنگ كه بباز و چفسيده است و نگيدن اى بسبب
عثريدن آن استخوان ومنه قيل شظى الفرس بالكسر و گفتن پى شظا القوم اتباع وملحق شوندگان بيرون بر ايشان و هو خلاف صميم القوم غارة **شعواء** اى
متفرقة ماشيه ومنه اشعى القوم الغارة وجارت الخيل شواعى وشواييع اى متفرقة سن **شاغية** اى ممتدة ومنه رجل اشغى وامراة شغواء وهم شغو شغا مصدر
منه **ع فاصله** و رقه كاشغواء ايضا عقاب **شفا** كرانه و گوشه ويقال للرجل عند موته وللقمر عند امحاقه وللشمس عند غروبها ما بقى منه الا شفا اى قليل
وشفا كل شى حرفه قوله تعالى وكنتم على شفا حفرة من النار وتثنيته شفوان قال الاخفش الالف فيه بدل من الواو لانه لم يجئ فيه الامالة والا مالت بالياء
شفاء بالكسر والمد تندرستى و تندرستى دادن **ع فاكه** يقال شفاه الله من مرضه واشفى على الشى اشرف عليه يقال اشفى المريض على الموت واستشفى
اى طلب الشفاء واشفيتك الشى اعطيتكه تستشفى به واشفيت بكذا وتشفيت من غيظى اى استشفى به ويقال اشفاه الله عسلا اذا

اذا جعلہ انشفاء اشقی بالکسر والقصر درشش **اشقا** شقاوة بالفتح بدبختی نقیض سعادت و قرأ قتادة شقاوتنا بالکسر وهی لغة وهی وی یقال شقی الرجل انقلبت
یاء الکسرة ما قبلها لشقی فقلبت الفا لفتحة ما قبلها واشقاه الله فهو شقی بین الشقوة بالکسر وفتحہ لغة مشاقاة ومحنی کشیدن ومحنی بردن وشاقانی فشقوته
شقوة ای غلبته فیہ **شکو** شکایة شکیة شکاة گلہ کردن **عع فاضمہ** شکوی گلہ اشکا بگلہ آوردن وگلہ دور کردن از کسی وهو من الاضداد یقال اشکیتہ ای حملتہ
شاکیا وایضا ازلت عنہ الشکایة واشکیتہ مثل شکوتہ واشتکی وتشکی عضو من اعضائہ واشتکی ای تحذ شکوة مشکاة بالکسر سوراخ ناگذارہ کہ چراغ در وی نهند
رجل شاکی السلاح اذا کان ذا شوکة وحد فی سلاحہ وهو مقلوب شائک تشکی گلہ کنند و گلہ کردہ شدہ و دردناک شکوة بالفتح پوست برہ شیر خوارہ کہ در وی
شیر کنند **شلو** بالکسر اندام یا گوشت اشلاء جماعت وفی الحدیث ایتنی بشلوها الایمن واشلاء الانسان اعضاؤه بعد البلی والتفرق و بقایای مردم یقال بنو
فلان اشلاء فی بنی فلان ای بقایا فیہم وقول الناس اشلیت الکلب علی الصید خطاء قال ابو زید اشلیت الکلب دعوتہ وقال ابن السکیت اوسدت الکلب
بالصید واسدتہ اذا اغریتہ بہ ولا یقال اشلیتہ وانما الاشلاء الدعاء یقال اشلیت الشاة والناقة اذا دعوتہما باسمہما تحلبہما وقیل الاشلاء انما هو
الدعاء للتغریة علی الصید وغیره واستشلاه واشتلاه ای استنقذه وکل من دعوتہ حتی تخرجہ وتنحیہ من موضع او مکان فقد استشلیتہ واشلیتہ ویقال ما
بالشیة فلان وبقیت شلیة وجمعها شلایا ولا یقال الا فی المال **شتی** بریان کردن **عع فاکہ** شواء بالکسر یا دہ ونیز بریان شواء بالمد بریانی
واشتویت ای اتخذت شواء وقد انشوی اللحم ولا یقال اشتوی شاوی خداوند گوسپند واشویتہ اطعمتہ شواء وتعشی فلان فانشوی من عشائہ ابقی منہ
بقیة شواة بالفتح پوست سر شوی جماعت وایضا دستہا و پایہا و سر مردم ویقال لکل ما لیس مقتلا شوی ویقال رماه فاشواه اذا لم یصب المقتل ویقال
لا تشوی ما یمکن تقتل شوی ایضا زوال المال یعنی ستور ریزہ زندہ و هر چیزی سهل اندک شویة بقایای مردم شوایا جماعت شواية بالضم شیء صغیر من کبیر
کالقطعة من الشاة یقال لم یبق من الشاة الا شوایة وشوایة الخبز القرص شیان دم الاخرین وآن نوعی از دارو هست مرد دور نگرندہ شو شاة
مثل مواة ناقة سبک رو شی اتباع لہ وبعضہم یقول شوی وما اعیاه و ما اشواه واشیاء وجاء بالتی والشی **شهوة** خواہش تن و آرزو طعام شہی ای
مشتہی ورجل شہوان ویقال منہ شہیت الشیء شہوة وشہیتہ وشہیت علی فلان کذا وهذا الشیء یشتہی الطعام ای یحمل علی الاشتہاء رجل
شاہی البصر ای حدید البصر قلب شائہ البصر **فصل الصاد صئی** علی فعیل آواز جوزہ **عع فاکہ** یقال صای الفرخ یصئی صئیا اذ صاح مثل صعی و آواز
خوک و موش و بچہ و کلا گوش و یقال فی المثل جاء بما صای وصمت ای بالمال الناطق والصامت ویقال ایضا جاء بما صار وصمت وهو مقلوب منہ وفی
المثل تلدغ العقرب وتصئی **صبی** کودک صبیة صبیان جماعت تصغیره صبیة وقد جاء اصبیة وهی صبیة صبایا جماعت مثل مطیة ومطایا وصبی بین الصبا
والصباء مقصور بالکسر ممدود بالفتح صبیان دو خط زنخ صبا بالکسر والقصر کودکی ویقال منہ تصابی من الشوق صبوة صبو بضمتین میل کردن بکودکی
و جوانی و نادانی **عع فاضمہ** صباء بالفتح والمد بازی کردن با کودکان **عع کافہ** اصباء دل بردن از کسی یقال منہ اصبتہ وصبتہ الجاریة وهو نام
شدن زن فهی مصبیة ای ذات صبیة صبا بالقصر باد برین صبو وزیدن باد برین **عع فاضمہ** صابیة باد صبا صبا و شمال دصابیت السیف والرمح اذا جعلتہما
فی غمدہا مقلوبا وضابیت الرمح ای هیاتہ للطعن **صحو** بالکسر خود هشیاری و هشیار شدن از مستی **عع فاضمہ** **مصحاة** و **کافہ** و دور شدن ابر یوم صاح ر گشادہ
وصحت السماء ای انکشف عنها الغیم فهی مصحیة وصحو واصحینا ای سرنا فی یوم صحو **صدی** بوم نر آواز کوہ وسرای او ماننداَن ویقال صم صداه واصم صداه واصم
اللہ صداه ای اہلکہ وقد صدی الجبل تصدیة دست زدن وصادیت فلانا اذا داجیتہ وساترتہ وداریتہ وعارضتہ ایضا تصدی پیش آمدن یقال تصدی
ای عالم بہا ومصلحتہا صدی تشنگی **عع کافہ** فہو صاد وصد وصدیان وهی صدیا صادی خرامانان درازی آب **صری** بالفتح والکسر آب ایستادہ در تک وبوی گردندہ
وقد صری الماء بالکسر وهو نطفة صراة وصری الماء فی ظہرہ زمانا ای حبسہ بالامتناع عن النکاح صری برید **عع فاکہ** یقال صری بولہ ای قطعہ و دفع کردن
بدی از کسی یقال صری اللہ شرہ و باز داشتن وصریت الماء اذا استقیتہ ثم قطعت وجدا کردن دو خصم را از هم یقال اختصمنا الی الحاکم فصرى ما بیننا ای فصل
وحجز میان دو دست کسی بگردد یقال صری فلان فی یده فلان اذا بقی فی یده محبوسا مثنا صراة نهری بعراق و ... الخطمی والصغر ...

بلد حنظل و فینکه زرد شود صریة کی تصریة دوشیدن گوسپند تا شیر مجتمع شود در پستان صاری کشتیبانان جمع اعت مثال قاری و قراء صعوة سنگانه صعو صعاء
بالکسر جمع صغو میل کردن ع فاضه صغی صغی کذلک ع کافه یقال صغت النجوم اذا مالت للغروب یقال صغوة بالفتح و الکسر و صغاه معک
میله الیک و یقال اکرموا فلانا فی صاغیته و هم الذین یمیلون الیه اصغاء گوش داشتن بسخن کسی یقال اصغی الیه اذا امال سمعه نحوه و نگون کردن خنور را تو
ریختن یقال اصغیت الاناء ای املته و یقال هو مصغی اناده اذا نقص حقه و صغت الناقة اذا امالت رأسها الی الرحل صفاء بالمد روشنی خلاف
کدر ع فاضه تصفیه روشن کردن و صفوة الشئی خالصه و محمد علیه السلام صفوة الله من خلقه و مصطفاه صفوة مالی بالضم و الفتح و الکسر و صفو مالی بالفتح
لاغیر اذا کان بلا ها و صفوت القدر اخذت صفوتها صفاة سنگ روشن یقال فی المثل ما تندی صفاته صفا بالقصر جمع صفاة صفاء و صفی کذلک صفواء
بالمد سنگها صفوان کذلک الواحد صفوانة و یوم صفوان اذا کان صافی الشمس شدید البرد صفا مقصور موضعی بمکه و نام جوی مصفاة بالکسر پالونه صفی
ناقه بسیار شیر صفایا جمع و کذلک الشاة و لقد صفت تصفو دوست خالص و گزیده از غنیمت و هو صفیة ایضا صفایا جمع و نام زنی و صفیة الرجل خلصته له
و صافیته و تصافینا تخالصنا و اصطفیته اخترته و صفیته بالشئی اذا اثرته به و اصفی الرجل من المال و الادب اخلا و اصفی الامیر دار فلان و استصفی ماله
اذا اخذه کله و اصفت الدجاجة اذا انقطع بیضها و اصفی الشاعر اذا انقطع شعره صلوة نماز و دعا از بنده و رحمت از خدا و درود بر رسول و فرشتگان
و هو اسم یوضع موضع المصدر تقول منه صلیت صلاة و لا یقال تصلیة تصلیة نماز گزاردن و درود گفتن و راست کردن عصا و چوب باتش مصلی نماز
گزار و دوم از اسپ ربان و صلی الفرس اذا جاء مصلیا و هو الذی یتلو السابق لان رأسه عند صلاه صلاة صلایة بالفتح سنگ بن جلاة کذلک و ایضا نام مردی
صلی بریان کردن گوشت ع فاکه و فی الحدیث انه اتی بشاة مصلیة و بدسگالیدن هلاک افکندن کسی را و منه المصالی جمع مصلاة و هی الشرک یعنی دام
و فی الحدیث ان للشیطان فخوخا و مصالی و باتش در آوردن صلی بالضم و الکسر سوختن باتش ع کافه قوله تعالی هم اولی بها صلیا و شیون گرمی سختی
کاری اصلاء تصلیة در آتش در انداختن قوله تعالی فسوف نصلیه نارا و قری قوله تعالی و یصلی سعیرا و من خففه فهو من صلی النار بالکسر ای احترق و یقال
تصلیت بالنار و اصطلیت بها و فلان لا یصطلی بناره اذا کان شجاعا ای لا یطاق صلا بالقصر طرف سرین و هما صلوان و صلت الفرس اذا استرخی صلواها
و ذلک اذا قرب نتاجها صلاء بالکسر و المد بریانی صلاء النار بالمد و الکسر و صلا النار بالقصر و الفتح و قوله تعالی و بیع و صلوات قال ابن عباس هی کنائس الیهود ای
مواضع الصلوات صیان نباتی دشتی صمیان برگشتن و جستن رجل صمیان ای شجاع و یقال صمی الصید یصمی اذا مات و انت تراه اصماء سایدن تیر
بصید و کشتن معاینه و فی الحدیث کل ما اصمیت و دع ما انمیت و لگام را استوار گرفتن اسپ بدهان و گزیدن بر دو اصمی علیه اذا انصب صنو بالکسر
یکی از چند تنه درخت که همه از یک بیخ رسته باشند و برادر پدر و مادری صنوان تثنیة صنوان جمع و فی الحدیث عم الرجل صنو ابیه صنوان و چاه نزدیک که آب
بر دو از یک موضع باشد صنی بتصغیر صنو مغاکچه که آب در وی گرد آید و یقال هو شق فی الجبل و یقال خذته بصنایته ای بکلیته صوة بالضم سنگ توده برای
نشان اصوا جمع و الصوی ما غلظ من الارض و ارتفع و لم یبلغ ان یکون جبلا و بادراعه صاوی خشک صوی مصدر منه یقال صوت النخلة تصوی تصویة بارها کردن
شتر را و برادا کداشتن تا گشن شود و یقال منه صویت لا بل فحلها اذا اخترته و ربیته للفحل و خشک گردانیدن شیر گوسپند و ناقه تا فربه شود و یقال منه صویت
الشاة تصویة صهوة میان پشت اسپ و بالای کوه و بالای هر چیزی و جای گردآمدن آب صهاء بالکسر و المد جمع و برج بر بالای توده و پشته صهی زیسدن
آب و سال شدن جراحت ع بفتحهما و کافه فصل الضاد ضبو متغیر کردن و بریان کردن آتش چیز را ع فاضه مضباة بالفتح مغاکی که در وی نان پختن
و اضبیت علی الشئی اشرفت علیه ان اظفر ضابی خاکستر گرم ضحوة هنگام چاشت ضحی بالضم و القصر چاشتگاه مذکر و یونث فمن انث قال انه جمع ضحوة و من
ذکر قال انه اسم علی فعل مثال طرد و طرف غیر متمکن مثل سحر یقال لقیته ضحی و ضحی بلا تنوین اذا اردت ضحی یومک ثم بعده ضحاء بالمد و الفتح چاشت فراخ یقال اقمت
بالمکان حتی اضحیت کما تقول اصبحت من الصباح و طعام چاشت یقال منهم یتضحون ای یتغدون لیلة ضحیاء بالمد ای مضیئة لا غیم فیها و لیلة اضحیانة کذلک
اضحی اسپ سپید شهب ضحیاء بالمد مونث و نام اسپی ضحیان نام مردی ضاحیة کل شئی ناحیة البارزة کرانه ظاهر هر چیزی یقال هم ینزلون الضواحی

ومکان ضاح ای بارز و غلة ضحانة باررة للشمس و فعل ذلک الامر ضاحیة ای علانیة ضواحی آسمانها نحو پیدا و کشاده شدن عع فاضه یقال
ضحت الطریق ضحی خوبی کردن عع کافه ضحکت بالکسر ضحی عرقت و ضحیت بالفتح ایضا ضحا اذا برزت للشمس عع بفتحهما و کا ومنه قوله تعالی
لا تظمأ فیها و لا تضحی اضحی امر بالبروز الی الشمس و یقال اضحی فلان یفعل کذا کما تقول ظل یفعل کذا و ضحی فلان غنمه ای رعاها بالضحی و ضحی بشاة من الاضحیة و هی شاة تذبح یوم
الاضحی و فیها اربع لغات اضحیة بالضم والکسر اضاحی جمع و ضحیة علی فعیلة ضحایا جمع و اضحاة اضحی جمع کما تقول ارطاة و ارطی و بها سمی یوم الاضحی
قال الفراء الاضحی یذکر و یونث و ضحیت عن الغنی رفقت به ضح رویدا ای لا تعجل ضرو بیرون جستن خون از رگ عع فاضه عرق ضری الذی
لا ینقطع دمه ضار کغاز ضرو بالکسر صمغ یمنی و ذکر المکام نیز خو هند و سگ بچه دونده ضرو موش ضر و ضراء جمع مثال ذیب و ذوب و ذئاب ضراوة بالفتح در پی صید
دونده شدن سگ عع کافه کلب ضار کلبة ضاریة و ضراه صاحبه ای عوده و اضراه به ایضا ای اغراه و ضراه کذلک و منه یقال ضریت بذلک الامر ضری ای دق
تعود و منه قول عمر رضی الله عنه ایاکم و هذه المجازر فان لها ضراوة کضراوة الخمر ضریر ابر آمدن شکم از طعام و مبتلا شدن ضراء بالفتح والمد درد جستن نیزه و درد آن و یقال توارا صید
منی فی ضراء ابوالاد و یمشی الضراء اذا مشی مستخفیا فیما یواری من شجرة و یقال للرجل اذا ختل صاحبه هو یدب له الضراء و یمشی له الخمر و مضریه بعید اذ ختله من حیث لا یعلم ضریه بی برراه
بصره بسوی که ضفة درختی و الها عوض الواو و ضفوت جماعت ضفوی منسوب بوی و ایضا مصدر من وضع یضع و قد ذکر فی باب العین ضغو ضغاء بالضم والمد بانگ روباه و گربه
عع فاضه و آواز هر مقهوری بر خواری ضفو تمام شدن و بسیار شدن عع فاضه ثوب ضاف ای سابغ و بسیار شدن مال یقال فلان فی ضفوة من عیشه ضاف الرجل بسیار موی
ضناء بالفتح والمد بسیار بچه شدن زن عع فاکه بهمرو الضنو بالفتح والکسر بالهمز فرزند ضنی بالقصر بیمار عع کافه فهو رجل ضنی و من مثل حری و حر یقال ترکته ضنی
و ضنیا و هو ضنی یستوی فیه المذکر والمونث والجمع لانه فی الاصل مصدر و لو کسرت النون ثنیت و جمعت و ضناه المرض ای ثقله مضاناة معاناة ضوة ضوات آواز و فریاد و یقال سمعت
ضوة القوم ضوضاة ضوات ایناس یقال ضوضوا بلا همز و ضوضیت و ضوضیت الیه ضویا اذا اویت الیه و انضممت و ضویت الامر ضغفته و لم تحکمه و بعیر ضواة ای سلعة و هی لا غری
عع کافه غلام ضاوی علی فاعول باریک اندام و جاریة ضاویة و فی الحدیث اغتربوا لا تضووا ای تزوجوا فی الاجنبیات قال لا تزوجوا فی العمومة و ذلک ان یعرب عن ابی الرجل
من قرابته یجی ضاویا نحیفا غیر انه یجی کریما علی طبع منه ضهیا بالمد زنی که در حیض نیاید امرأة ضهیاة و ضهیاء بتاء و اسأله و هذا یقتضی ان یکون ضهیاء مقصورا مضاء
استن بهمزة لا و قری یضاهون بلا همز و هم اضهی هذا ای شبیه **فصل الطاء الطاء** مثال اطحاة لا نی بالمدار کهون دانال الطعم حد **جطی** بالضم والکسر بان و دیای سباع حرا
و اسب و قد یکون نیز و الخف ایضا و فی المثل جاوز الحزام الطبیین طبا بار گماشتن طیبی حا ندن عع فاضه که و باز گردانیدن از کاری عع فاکه صلته بعد المباه ای بعاد
و طبی بنو فلان فلانا اذا خاتوه و قتلوه و خلف طبی ای مجیب طحو گستردن و بدنان پیدیدگی و فرو برو که حسب حیثیت عع فاضه بفتحهما یقال طحا الرجل و ماد و زین طحا ای ذهب و طحی ای
زمین گسترده طاحی کشنده ای ممتد یقال ضربه ضربة طحی منها ای تمتد طواحی گرگسا برسواکردن مرد گرد نده طحا بالمد ابر آمده و تنگی و یقال ما فی
السماء طحیة بالضم ای شی من سحاب و طخیاء شب تاریک کلمة طخیاء سخن باریک نا مفهوم طخا ام شل سیل و اوج طحادی ای ثابت قدیم مقلوب جد طری تازه طراوة طراءة
تازگی عع بضمهما و کافه اطراء ستودن و پیروردن دار و دل و جز آن عسلة مطراة ای مریاة بالفاویة فیعسل بها الرأس و لعسل او جه کذلک و المطراء المبنی منه تنحریه مثل البهر تطرية نم کردن جامه
اطریة بکسرین مثال ... [illegible] طغیان و طغوان بالضم طغوی بالفتح از حد در گذشتن عع بفتحهما وقاموا تبعه یقال طغی یطغی و یطغو طغیانا ای جاوز الحد
کل مکار زد حده فی عصیانه طاغ و طغی یطغی مثله و موج زدن دریا و جوشیدن خون طغا السیل اذا جاء بماء کثیر و طغاه المال ای حمله علی الطغیان بالای کوه مکان بلند و بلند
بالفتح و بالضم مقصور صغیر من البقر الوحش طاغیة سنگ بزرگ و صاعقه فی قوله تعالی فاهلکوا بالطاغیة ای صیحة العذاب طاغوت جادو دیو و هر رئیس و هر راه گمراه کننده شاید
بمعنی واحد و جمع قوله تعالی یریدون ان یتحاکموا الی الطاغوت و قد امروا ان یکفروا به و قوله تعالی فی الجمع اولیاؤهم الطاغوت یخرجونهم و هو ... طغا و طاغوت و ان جاء علی وزن
لاهوت فهو مقلوب لانه من طغی او لاهوت غیر مقلوب لانه من لاه بمنزلة الرغبوت و الرهبوت طفی بالضم برگ مقل طفیة بالضم ی یدیا سیمی الحیة طفیة لیجا و رتها طفاوة بالضم خرمن آفتاب و هی از
قیس عیلان و یقال ما طفاوة من ربیع ای شی منه طفو طفو بر سر آب آمدن چیزی عع فاضه و طفی یطفو اذا خف علی الارض و اشتد عدوه طلا بالفتح نحس یقال انه
بجمیل الطلا و بچه آهو و گاو و گوسفند بعنی فرزند ... طلاء جمع و تطقطر آن اندود طلو بای بچه چارپایان استن عع فاضه ابطلی خلیه عع فاکه یقال طلو

بلد حنظل و قبیله زرد شود صریة یکی تصریة دوشیدن گوسپند تا شیر جمع شود در پستان صاری کشتیبان صراء جماعت مثال قاری و قراء **صعوة** شکانه صوعاء
بالکسر جماعت **صغو** میل کردن **عع فاضه** صغی صنی کذلک **عع کافه** یقال صغت النجوم اذا مالت للغروب یقال صغوة بالفتح و الکسر و صغاة معک
میله الیک و یقال اکرموا فلانا فی صاغیته و هم الذین یمیلون الیه اصغاء گوش داشتن بسخن کسی و یقال اصغی الیه اذا امال سمعه نحوه و کژ کردن خنور تا آب
ریختن یقال اصغیت الاناء ای املته و یقال هو مصغی اناءه اذا انقص حقه و صغت الناقة اذا امالت رأسها الی الرحل **صفاء** بالمد روشنی خلاف
کدر **عع فاضه** تصفیه روشن کردن و صفوة الشیء خالصه و محمد علیه السلام صفوة الله من خلقه و مصطفاه صفوة مالی بالضم و الفتح و الکسر و صفوه مالی بالفتح
لا غیر اذا کان بلا هاء و صفوت القدر اخذت صفوتها صفاة سنگ روشن و یقال فی المثل ما تندی صفاته صفا بالقصر جماعت صفاة و صفی کذلک صفواء
بالمد سنگها صفوان کذلک الواحد صفوانه و یوم صفوان اذا کان صافی الشمس شدید البرد صفا مقصور موضعی بمکه و نام جوئی مصفاة بالکسر پالونه صفی
ناقه بسیار شیر صفایا جماعت و کذلک الشاة و لقد صفت تصفو و دست خالص گزیده از غنیمت و هو صفیه ایضاً صفایا جماعت و نام زنی و صفیة الود خالصته و له
و صافیته و تصافینا تخالصنا و اصطفیته اخترته و صفیته بالشیء اذا اثرته به و اصفی الرجل من المال و الادب ای خلا و اصفی الامیر دار فلان و استصفی ماله
اذا اخذ کله و اصفت الدجاجة اذا انقطع بیضها و اصفی الشاعر اذا انقطع شعره **صلوة** نماز و دعا از بنده و رحمت از خدا و درود بر رسول و فرشتگان
و هو اسم یوضع موضع المصدر تقول منه صلیت صلاة و لا یقال تصلیة تصلیة نماز گزاردن و درود گفتن و راست کردن عصا و چوب باتش مصلی نماز
گزار و دوم اسب از اسبان رهان و صلی الفرس اذا جاء مصلیا و هو الذی تیلو السابق لان رأسه عند صلاه صلایة بالفتح سنگ بسی جلاة کذلک و ایضاً نام مردی
صلی بر پا کردن گوشت **عع فاکه** و فی الحدیث انه اتی بشاة مصلیة و بد سگالیدن و بهلاک افکندن کسی را و منه المصالی جمع مصلاة و هی الشرک یعنی دام
و فی الحدیث ان للشیطان فخوخا و مصالی و باتش در آوردن صلی بالضم و الکسر سوختن باتش **عع کافه** قوله تعالی هم اولی بها صلیا و شیون گرمی سختی
کاری اصلاء تصلیة در آتش در انداختن قوله تعالی فسوف نصلیه نارا و قری قوله تعالی و یصلی سعیرا و من خففه فهو من صلی النار بالکسر ای احترق و یقال
تصلیت بالنار و اصطلیت بها و فلان لا یصطلی بناره اذا کان شجاعا ای لا یطلق صلا بالقصر طرف میرین و هما صلوان و صلت الفرس فاسترخی صلواها
و ذلک اذا قرب نتاجها صلاء بالکسر و المد بریانی صلاء النار بالمد و الکسر و صلا النار بالقصر فتحا و قوله تعالی و بیع و صلوات قال ابن عباس هی کنائس الیهود ای
مواضع الصلوات صلیان نباتی دشتی **صمیان** بر گشتن و جستن رجل صمیان ای شجاع و یقال صمی الصید یصمی اذا مات و انت تراه اصماء ساییدن تیر
بصید و کشتن معاینه و فی الحدیث کل ما اصمیت ودع ما انمیت و لگام را استوار گرفتن اسب بدهان و گزیدن بر وی و تصمی علیه ای انصب **صنو** بالکسر
یکی از چند تنه درخت که همه از یک بیخ رسته باشد و برادر پدری و مادری صنوان تثنیة صنوان جماعت و فی الحدیث عم الرجل صنو ابیه صنوان و چاه تنگ که آب
بر دو از یک موضع باشد صنی بتصغیر صنو مغاکچه که آب در وی گرد آید و یقال هو شق فی الجبل و یقال اخذته بصنایته ای بکلیته **صوة** بالضم سنگ توده برای
نشان صوی جماعت و الصوی ما غلظ من الارض و ارتفع و لم یبلغ ان یکون جبلا و باد داعه صادی خشک صوی مصدر منه یقال صوت النخلة تصوی تصویة باره نا کردن
شتر را دهر اد و کذا نشتن تا گشن شود و یقال منه صویت لابل فحلها اذا اخترته و ربیته للفحلة و خشک گردانیدن شیر گوسپند و ناقه تا فربه شود و یقال منه صویت
الشاة مصوت **صهوة** میان پشت اسب و بالای کوه و بالای هر چیزی و جای گرد آمدن آب صهاء بالکسر و المد جماعت و برج بر بالای توده و پشته صهی زسیدن
آب و سال شدن جراحت **عع بالتحها و کافه** **فصل الضاد** **ضبو** متغیر کردن و بر پا کردن آتش چیزی را **عع فاضه** مضباة بالفتح مغاکی کو با آتش پختن
و اضببت علی الشیء اشرفت علیه ان ظفر به ضابی خاکستر گرم **ضحوة** هم چاشت ضحی بالضم و القصر چاشتگاه بذکر و یونث فمن انث قال انه جمع ضحوة و من
ذکر قال انه اسم علی فعل مثال طرد و طرف غیر متمکن مثل سحر یقال لقیته ضحی و ضحی بلا تنوین اذا اردت ضحی یومک ثم بعده ضحاء بالمد و الفتح چاشت فراخ یقال اقمت
بالمکان حتی اضحیت کما تقول اصبحت من الصباح و طعام چاشت یقال منهم یتضحون ای یتغذون لیلة ضحیاء بالمد ای مضیئة لا غیم فیها و لیلة اضحیانة کذلک
اضحی اسب سپید شهب ضحیاء بالمد مونث و نام اسبی ضحیان نام مردی ضاحیة کل شیء ناحیته البارزة گرانه ظاهر هر چیزی یقال هم ینزلون الضواحی

ومکان ضاح ای بارز ونخلة ضحیانة بارزة للشمس وفعل ذلک الامر ضاحیة ای علانیة ضواحی اسمانها نمودار گشاده شدن عع فاضحه یقال
ضحت الطریق ضحی خوی کردن عع کافه ضحیت بالکسر ضحی عرقت وضحیت بالفتح ایضاً ضحاً اذا برزت للشمس عع بفتحها وکا ومنه قوله تعالی
لا تظمأ فیها ولا تضحی اضحی امر بالبروز الی الشمس ویقال اضحی فلان یفعل کذا کما تقول ظل یفعل کذا وضحی فلان غنمه ای رعاها بالضحی وضحی بشاة من الاضحیة ذبح یوم
الاضحی وفیها اربع لغات اضحیة بالضم والکسر اضاحی جماعت وضحیة علی فعیلة ضحایا جماعت واضحاة اضحی جماعت کما تقول ارطاة وارطی وبها سمی یوم الاضحی
قال الفراء الاضحی یذکر ویؤنث وضحیت عن الغنی رفقت به ضح رویداً ای لا تعجل ضرد بیرون جستن خون از رگ عع فاضحه عرق ضری الذی
لا ینقطع دمه ضار کنعامة ضر و بالکسر صمغ یمنی وآنرا الکمکام نیز خوانند و سگ بچه دونده ضروة مونث اضر ضراء جماعت مثال ذئب وذئاب دب ویا ضراوة بالفتح دریی
دوینده شدن سگ عع کافه کلب ضار کلبة ضاریة وضراه صاحبه ای عوده واضراه به ایضاً ای اغراه وضراه کذلک ومنه یقال ضریت بذلک الامر ضری وضراوة
ومنه قول عمر رضی الله عنه ایاکم وهذه المجازر فان لها ضراوة کضراوة الخمر ضریراً بر آمدن شکم از طعام و ممتلا شدن ضراء بالفتح والمد درختان انبوه درواد یقال توارى الصید
منی ای ضراء ابواد و هو یمشی الضراء اذا مشی مستخفیاً فیما یواری من الشجرة ویقال للرجل اذا ختل صاحبه هو یدب له الضراء ویمشی له الخمر و مثل سریت بعید اذ ختلته من حیث لا یعلم ضربه نبی برراه
بصره بسوی کرضعة درختی والعامة عوض العین والعرج لا اصوات جماعت صنوی منسوب بوی وایضاً مصدر من وضع یضع وقد ذکر فی باب العین ضغو ضغاء بالضم للدبانک روباه وگربه
عع فاضحه وآواز بیم مقهوری بر خوارے ضفو تام شدن و درازشدن عع فاضحه ثوب ضاف ای سابغ و بسیار شدن مال یقال فلان فی ضفوة من عیشه ضافی الرحمن بسیار موی
ضناء بالفتح والمد بسیار بچه شدن زن عع فاکه بچه واضنو بالفتح والکسر بلا همز فرزند ضنی بفتح بیمار عع کافه بفور جل ضنی وهم مثل حری وحجر یقال ترکته ضنی
وضنیاً وفی ضنی یستوی المذکر والمؤنث والجمع لانه فی الاصل مصدر ولو کسرت النون ثنیت وجمعت وضناه المرض ای اثقله مضاناة معاناة ضوة ضواة آواز فریاد و یقال سمعت
ضوة القوم ضوضاة ضوات اصوات الناس یقال ضوضوا بلا همز ضوضیت ضویت الیه الضوی ضویاً اذا اویت الیه وانضممت وضویت الامر ضغفته ولم تحکمه ویا بهضوة ای سلعة ضوی لا غری
عع کافه غلام ضاوی وعلی فاعول باریک اندام وجاریة ضاویة وفی الحدیث اغتربوا لا تضووا ای تزوجوا فی الاجنبیات لا تتزوجوا فی العمومة وذلک ان الغریب اعلی وانجب الرجل
من قرابته یجیء ضاویاً نحیفاً عرائکی کریماً علی طبع منه ضهیا بالمد درختی در بنگله درخیلی شبیه آید امرأة ضهیاة وضهیاءة بالهاء وهذا یقتضی ان یکون الضهیا مقصوراً مضاف
الستان بیهمز ولا قری ایضا هون بلا همز وهم اضهی ای اشبهه فصل الطا طاة مثال اطحاة لای بالمدارخود مثال طمع جلبی جلبی بالضم والکسر پستان بادیان سباع حرو
وسب وقد یکون ان ندوة الخف ایضا وفی المثل جاوز الحزام الطبیین اطباء جماعت بخیه آمدن عع فاضحه که وباز گردانیدن از کاری عع فاکه صلته یعنی المباه ای دعاه
وطبی فلان فلانا اذ اخانوه وقتلوه وخلف طبی ای محبب طحو گستردن و دیدن آمدن وپاره گرانی چیب بشفقن عع فاضحه وبفتحها یقال طحا الرجل وپا ادرکها ای ذهب طحی بدی
زهیبی بخت کل شیء طحا بالقصر زمین گسترده طاحی کشیده ای ممتد یقال ضربه ضربة طحی منها ای تمدد طواحی کرکسان بر هوا کرده و مردار گرداننده طحا ، بالمد ابر بر آمده و تنگی دم یقال ما فی
السماء طحیة بالضم ای شیء من سحاب لیلة طحیاء شب تاریک کلمة طحیاء سخن باریک نامفهوم طحا ام مثل بسل و اخ طادی ای ثابت قدیم مقلوب و اجد طری تازه طراوة طراءة
تازگی عع بضمها وکافه اطراه ستودن و بیرون رفتن وازحد در گذشتن عسله مطراة آنچه بدان آمیخته باشد تاخوش بو گردد و کذلک عود مطرای مطری منه ینتشر مثل المطرزة نم کردن جامه
اطریة بکسر مثال بیسرة آرد سودی نوع من طعام طغیان وطغوان بالضم طغوی بالفتح از حد در گذشتن عع بفتحها وفاضحه وانا فی نیت منه یقال طغی یطغی ویطغو طغیانا ای جاوز الحد
وکل مجاوز حده فی العصیان طاغ وطغی یطغی مثله وموج زدن دریا وجوشیدن خون طغا السیل اذا جاء بمار کثیر واطغاه المال ای جعله طاغیاً طاغیة بانگ گرده مکان بلند و سر
از هر چیز طغوة مثله طغیا بالفتح والضم مقصور صغیر من بقر الوحش طاغیة ملک ستمگر ودر عقوبة قوله تعالی فاهلکوا بالطاغیة ای بصیحة العذاب طاغوت جادو و دیو و سر هر گمراه شاید
بود واحد وجمع قوله تعالی یریدون ان یتحاکموا الی الطاغوت وقد امروا ان یکفروا به وقوله تعالی فی الجمع اولیاؤهم الطاغوت و جمعه طواغیت جماعت وطاغوت وان جاء علی وزن
لاهوت فهو مقلوب لانه من طغی ولاهوت غیر مقلوب لانه من لاه بمنزلة الرغبوت طفی بالضم برگ مقل طفیة یکی از برسیمی الحیة طفیة لمجاز در تها اطفاوة بالضم خرس قتاب وعلی از
قیس عیلان ویقال ما طفاوة من الربیع ای شیئا منه طفو طفو بر سر آب آمدن مثل چیزی عع فاضحه وطفا یطفو اذا خف علی الارض و شتدعدوه طلا بالفتح بچه یقال انه
لجمیل الطلا ونیز بود کاد و گوسفند یعنی خود آنست طلاجماعت و یقطران اندوده طلو بچه چهار پایان عع فاضحه اطلی خطبة عع فاکه یقال طلوت

الطلا و طلیة اذا ربطه و حبسته فهو طلی و مطلی طلیان بالضم جمع للصغیر من اولاد الغنم و یقال ما اتانه طلی و طلیان مثل صبی و صبیان ای شیء تقول منه طلی فوه بالکسر
یطلی طلی طلیته بالضم طلاه گردن طلی بالفتح جماعت اطلا گز شدن گردن مردن و نخوان طلاوة بالفتح والضم خوبی و نیز برائی دل یقال ما علیه طلاوة طلا بالمد والکسر گیلی
وانزاع بالفتح خوانند اطبا یعنی می پخته و قطران و هرچه آنرا در بند ساها برجائی که رسن که پای بره بندند و طلیة بالمد من ذیره طلیا و تطلیت به و اطلیت به علی فتعلت تطلیة
بیمار کردن کسی را اطلا بالضم خون مطلا علی مفعال زمین نرم ریا ساه و مطالی زمین که آهوان بچه را در وی چرانند **طمو** بر آمدن رود و بر شدن آن **ع فاضه**
طمی مثله **ع فاکه** و منه همت امرأة تبرد بها اذا ارتفعت به و طمی یطمی مثل طم یطم ای مر مسرعا **طنی** برچیدن سپرز بر پهلو از تشنگی **ع کافه** یقال منه طنی البعیر
و بعیر طن نعت منه تطنیة مثاکه طنی کردن **طی** نوردو در نوشتن **ع فاله** یقال طویته فانطوی و گرسنه داشتن خود را **ع فاکهیه** بالکسر نوردونیت و موضعی
که قصد بدان دارد یقال مضی لطیته ای لنیته التی انتواها و بعد عنا طیته ای مقصده و منزله الذی انتواه طوی گرسنگی **ع کافه** طاوی نعت منه طیان ایضا و طوی گشتن اذا عرف بوده
طوی البطن باریک شکم و تطوت الحیة ای تحوت یعنی حلقه شد طوی بالضم نام موضعی بالشام و قری بالضم والکسر یصرف و لا یصرف فمن صرفه جعله اسم وادی و مکان منکرا و من لم یصرفه جعله
بلدة و بقعة معرفة و قال بعضهم هو مثل ثنی المثنی و قالوا فی تفسیر قوله تعالی بالواد المقدس طوی طوی مرتین ای قدس قال الحسن ثنیت فیه البرکة والتقدیس مرتین و ذو طوی
بالضم موضعی بمکه طویة نهانی دل طوی چاه برآورده طایة بام و تودهٔ خرما اطواء الناقة طرائق شحمها **طهو** گوشت پختن **ع فاضه** طهی بر تو لکس **ع مفخها**
و فی الحدیث نما طهوی اذا ما علی و رفتن در زمین طهاء طباخ طهاة بالمد ابر آمد یقال ما علی السماء طهاءة ای قزعة یعنی یکپاره ابر طهیة حیی از بنی تمیم طهوی بالتحریک
و التسکین منسوب بدو **فصل الظاء ظبی** آهو و آهوی دونلثه اظب جمع قله ظباء ظبی ظبیات بفتحات جمع کثرة ظبیة فرج زن قال الاصمعی هی لکل ذات حافر و قال
الفراء هی للکلبة و آبهادة و من دعائهم عند الشماتة به الظبی ای جعل الله ما اصابه لازما ظبة السیف طرفه و صلها ظبو ظبی جمع القلة ظبات ظبون جمع الکثرة ظبیان
نام مرد **ظمی** سیاه شدن لب **ع کافه** شفة ظمیاء نعت منه و لثة ظمیاء قلیلة الدم عین ظمیاء رقیقة الجفن ساق ظمیاء قلیلة اللحم ظل الظمی اسود و رمح الظمی ای
مظمی منسوب گشت و کشتی که از باران آب می یابد و قیل مظمی علی مفعل و الاول الصواب و هو خلاف مسقوی یعنی کشتی که از آب باشی کنند **تظنی** من الظن فابدل
من احدی النونات یا مثل تقضی من تقضض **ظیان** یاسمین دشتی **فصل العین عباءة** عبایة نوعی از گلیم عبارات جماعت تعبیة یعنی آراستن لشکر بالهمز
و بیاء **عتو** عتی بالضم والکسر از حد در گذشتن **ع فاضه** اصله عتوو فابدلوا احدی الضمتین کسرة فانقلبت الواو یاء فصار عتیا ثم اتبعوا الکسرة فصار عتیا
نسوة عات و هم عتی قلبوا الواو یاء و فعول اذا کان جمعا فحقها القلب و اذا کان مصدرا فحقها التصحیح لان الجمع عندهم اثقل من الواحد عتی عتی نعابیة ای بری سیدن
**ع فاضه** و تعتیت مثل عتوت و عتی لغة فی حتی بهذیل و ثقیف و قری سی عتی حین **عثی** یعثو فی الارض ای افسد و هو عاث
ای مفسد و کذلک عثی بالکسر یعثی قوله تعالی و لا تعثوا فی الارض مفسدین عثواء کفتار کنند بر اعثی مرد بسیار موی و مرد احمق گران جان
و کفتار نر عثیان بالکسر ضبعان **عجو** شیر خورانیدن کودک را **ع فاضه** عجی کودک که بشیر بیگانه پرورده شود عجیة مونث
عجوة خرمای نیکو به بنیه لینة درخت و بی ما حیث الصبی ای غذیته بالطعام و منعته اللبن او ارضعته بلبن غیره لیه و یقال لقاه الله
ما عجاه و عطاه ای ماساره یعنی آنچه بد آید او را واند دهگین کند ش **ع فاضه** عجی بالضم والقصر پوست های خشک شده که آنرا بزند و خورند عجیة
یکی عجا بنیان بالضم دو پی دست اسپ از درون عجایة عجاوة نعتان دیما فد مضغة من لحم موصول بعصبة تنحدر من رکبة البعیر الی الفرس **عدو**
دشمن ضد صدیق اعداء جماعت و هو وصف و لکنه ضارع الاسم هو عدو و هی عدو و عدوة قال ابن السکیت فعول اذا کان بتاویل فاعل
کان مونثه بغیر ها نحو رجل صبور و امرأة صبور الا عدوة و هی نادرة و قال الفراء انما ادخلوا فیها الهاء تشبیها بالصدیقة لان الشیء
قد یبنی علی ضده عدی بالکسر دشمنان و هو جمع لا نظیر له قال ابن السکیت لم یات فعل فی النعوت الا حرف واحد یقال هولاء قوم عدی
ای غرباء و قوم عدی ای اعداء و قوم عدی بالضم والکسر اعداء مثال سوی و ان ادخلت الهاء فیه قلت عداة بالضم و هو جمع
عاد و هو العدو و یقال **ع** اشمت رب العالمین عادیک تعاد و من العداوة و تعادی ما بینهم ای فسد و بینا عدا

عدار بالکسر والمد در رود وصید را در پی یکدیگر زدن داند ختن غدار بالفتح والمد دوری و پنهانی هر چیز وستم کردن وازحد درگذشتن و بازگردیدن از کاری
عع فاضه عدوان بالضم ستم آشکار یقال عدا علیه عدواً وعداءً قوله تعالی فیسبوا الله عدواً بغیر علم وعدا مثل الاستثناء ینصب ما بعدها تقول جاؤنی عدا زیداً
و تدخل ما فتقول جاؤنی ما عدا زیداً والفاعل مضمر فیها وعداه ای جاوزه وبالی عنه معدی ای لا تجاوز الی غیره تعدی گذشتن چیزی از یکی بدیگری یقال
عدیه فتعدی وستم کردن برکسی یقال منه تعدی علیه وعدعنه ای اصرف بصرک عنه وتعادی القوم من العدوی ای یموت بعضهم فی اثر بعض وعتدی علیه ای ظلمه
عدوا و بازداشتن عدوة بالضم والکسر کرانه وادی وجای بلند قوله تعالی اذ انتم بالعدوة الدنیا عدا بالکسر عدیات جماعت مثل برمة و برام استعدا یاری خواستن
بکاری یقال استعدیت الامیر علی فلان فاعدانی ای استعنت به علیه فاعاننی علیه والاسم العدوی وهی المعونة وایضاً ما یعدی من جرب وغیره وهو مجاوزته من
صاحبه الی غیره یقال اعدی فلان فلاناً من خلقه او من علته وجربه وفی الحدیث لا عدوی ای لا یعدی شیء شیئاً عدو دویدن خواستن عدیت الفرس وعدیته
ای استحضرته عدا او سیر کردن در سخن وگذشتن چیزی بچیزی یعنی بیکبار و سو معدی علیه ای معدو ابدلت الیاء من الواو استثقالا عدوا مثل غلواء جائی که نشیته
و جنبان و بی آرام باشد و بروی آرام نتوان یافتن یقال جئت علی مرکب ذی عدواء ای لیس بمطمئن ویقال نمت علی مکان متعادا اذا کان متفاوتاً لیس
بمستو ارض متعادیة زمین مختلف ابنیه وکلوخ و عدوار الشغل مو نعه ودوری جای عدو عدوان سخت دویدن ذئب ذو عدوان یعدو علی الناس
و منه قولهم السلطان ذو عدوان و ذو بدوان عدوان با لتکین قبیله عادیة عادیات شتران باشنده در طاقستان که بشور گیاه میل نکنند و شتران سخت
دونده عادیة ایضاً ظلم یقال دفعت عنک عادیة فلان ای ظلمه وشره عدا الذین یعدون علی اقدامهم جمع عاد مثل غزی و نماز و قبیله از قریش که عمر
عمر بن الخطاب رضی الله عنه عدوی منسوب بوی بنو العدویة قومی از تیم واز حنظلة عدویة گیاه وعلف تابستانی محمول من عادیار بالمد نام مردی عدی
بالکسر کشتی وکشتی و نام جائی عداة زمین خوش خاک عدیة کذلک عدوات جماعت عرا مقصور درگاه وسایه سرای عراة کذلک وایضاً سختی سرما
بالمد کشادگی بی حجاب قوله تعالی لنبذ بالعراء عروی پشته عروة بالضم گوشه قوله تعالی فقد استمسک بالعروة الوثقی عری جماعت دگروه دم در دستوار
وشتر و نام مردی ویقال هو عرو منه بالکسر ای خلو عرانی الامر وعرانی فرو گرفت مرا کاری عرو فرو دآمدن چیزی بکسی از تب و گرفتن مهمان مرا عع فاضه
عریة درختی که میوه آن را بمحتاجی و خشند وهی فعیلة بمعنی مفعولة وفی الحدیث انه رخص فی العرایا بعد نهیه عن المزابنة و با دسرد ویقال ان عشیتنا هذه لعریة
ویقال اهلک فقد اعریت ای غابت الشمس و بردت العریة عروار مثل علواء فسره اول تب ومنه عری الرجل فهو معرو اعرار عریت دادن و دور شدن
از کسی یقال اعراه صدیقه ای تباعد منه ولم ینصره واستعری الناس ای اکلوا الرطب من العریة عری بالضم والقصر برهنگی عری عریة بالضم فیهما مصدر منه
عع کافه عار عریان برهنه عاریة عریانة مونثه بالها اعرا تعریة برهنه کردن تعری لازم منه ویقال ما احسن معاری
هذه المرأة وهی یداها ورجلاها ووجهها فرس عری بالضم اسب بی زین اعرا جماعت ویقال اعروریت الفرس ای رکبته عریاً بلا سرج واعروریت منه امراً قبیحاً
ای رکبت عاریة بتشدید الیاء کانها منسوبة الی العار لان طلبها عار وعیب عار وقیل منسوبة الی العارة من الاعارة کالغارة من الاغارة وقیل هی
بمعنی الخطار وقیل من عار یعیر اذا جاء وذهب سمیت عاریة لتحولها من ید الی ید وقیل من التعاور وهو تداول القوم الشیء بینهم وقد یخفف ایضاً عزار
بالمد خویشتن را با دیگری را بکسی بازخواندن و نسبت کردن عع فاضه وکه یقال عزوته و عزیته الی ابیه ای نسبته الیه فاعتزی و تعزی هو ای انتمی
و انتسب یعنی بازبست خود را و الاسم العزاء وفی الحدیث من تعزی بعزاء الجاهلیة فاعضوه بهن ابیه ولا تکنوا یعنی نسبت جاهلیة عزا ایضاً شکیبائی و صبر
عع کافه تعزیة بصبر فرمودن مصیبت زده را یقال عزیته تعزیة فتعزی عزة گروهی از مردم والهاء عوض من الیاء عزی بالکسر و عزین و عزون بالکسر جماعت مردم یقولون
عزات کما قالوا ثبات فی جمع ثبة ومنه قوله تعالی عن الیمین وعن الشمال عزین عسو وعساء بالمد خشک و درشت شدن عع فاضه درخت بر شدن
عسی سال و درشت شدن دست از کار و یقال للعیث اذا اغلظ قد عسا وفیه لغة اخری عسی بالکسر ایضاً اذا غلظ عاسی نوره خرما عسی بالقصر شاخ خرما وعسی
فعل من افعال المقاربة بمعناه باشد که و فیه طمع واشفاق و یاتی منه وجوه الماضی لا المستقبل تقول عسی زید ان یخرج وعست فلانة ان تخرج

یخرج فزید فاعل عسی وان تخرج مفعولا فهو بمعنی الخروج الا ان خبره لا یکون اسما ولا یجوز ان تقول عسی زید منطلقا واما قولهم عسی الغویر ابوسا فنا
در وقد یاتی فی الامثال ما لا یاتی فی غیرها مه باشد عسی یکاد واستعمل فعله بغیر ان یقال عسی زید یخرج ویقال عسیت ان افعل ذلک بفتح السین وکسرها
عسیت ان تفعل ذلک ولا یاتی منه فاعل ولا یفعل وعسی من الله سبحانه وتعالی واجبة فی جمیع القرآن الا قوله تعالی عسی ربه ان طلقکن قال ابو عبیدة عسی
من الله سبحانه تعالی ایجاب فجارت علی احد معنیی العرب لان عسی رجاء ویقین یقال ظنی بهم عسی ای ظنی بهم یقین **عشی** عشیة عشاء بالکسر والمد
شبانگاه وهی ما بین المغرب والعتمة وزعم قوم ان العشاء من زوال الشمس الی طلوع الفجر عشیان تصغیر عشی والجمع عشیانات وقیل ایضا فی تصغیره
عشیشیان والجمع عشیشیانات وعشیشیة تصغیر عشیة عشاء ان مغرب وعتمة عشاء بالفتح والمد طعام شبانگاه بی عشوت وتعشیت بمعنی ای تعشیت طعام شبانگاهی
خوردم وعشیان هو المتعشی معشویة فعیل ای العتمة عشاء او کذلک عشیة تعشیة ویقال عشی الابل تا نعتروا واتیل لک تعش قلت ما بی تعش ولا یقل
بالی عشاء وعشیت الابل التعشی اعشاء اذا تعشت فهی عاشیة وهی عشیتها وفی المثل العاشیة تهیج الآبیة ای اذا رأت التی تأبی العشاء التی تتعشی
تبعها فتعشت معها واشی شتران شب چرکننده عشا بالقصر شب کوری **عع کافر** اعشی نعت منه عشواء مؤنثه ورأتان عشواوان وعشاه الله
عشی وهما یعشیان ولا یقال یعشوان لان الواو لما صارت فی الواحد یاء لکسرة ما قبلها ترکت فی التثنیة علی حالها تعاشی شب کوری نمودن از خود
والنسبة الی الاعشی اعشوی والی العشیة عشوی وعشواء ایضا هی الناقة التی لا تبصر امامها فهی تخبط بیدیها کل شیء یقال رکب عشواء اذا خبط امره علی
غیر بصیرة وفلان خابط خبط عشواء اعشوة کار ناپیدا نمودن وکردن یقال وطئتهم عشوة ثلث لغات ای امرا ملتبسا ویقال مضی من اللیل عشوة
بالفتح وهو ما بین اوله الی ربعه عشوة اللیل ایضا سواده وظلمته عشوة بالضم ایضا شعلة من نار وعشوته ای قصدته لیلا هذا هو الاصل ثم صار کل قاصد
عاشیا وعشوت الی النار ای استدللت علیها ببصر ضعیف وعشوت عنه ای صددت عنه الی غیره ومنه قوله تعالی ومن یعش عن ذکر الرحمن وعشیت
عنه ایضا ای رفقت به مثل ضحیت عنه **عصا** مؤنث قوله تعالی هی عصای اتوکؤ علیها عصوان تثنیة عصی بالضم والکسر جمع اعص کذلک فی
القلة مثل زمن وازمن وعصی هو فعول کسرت العین للمجاورة ما بعدها وفی المثل العصا من العصیة ای بعض الامر من بعض والعصا ایضا نام اسپی معروف
لجذیمة الابرش وفی المثل رب بعصا قصیر وقولهم انه ضعیف العصا ای ترعیة یعنی نیکو چرانندهٔ ستور را ویقال القی عصاه اذا اقام وترک السفر
وهو مثل ویقال فی الخوارج شقوا عصا المسلمین ای اجتماعهم وائتلافهم وانشقت العصا ای وقع الخلاف وهو لین العصا ای رفیق حسن السیاسة
لما ولی وقولهم لا ترفع عصاک عن اهلک یراد به الادب عصی بکسرتین استخوانهای بال وعصوته بالعصا ای ضربته بها وعصوت الجرح ای شددته
عصا بالقصر زدن بشمشیر **عع کافه** اعتصاء تکیه کردن بر عصا وعیصی السیف ای یجعله عصا عصیان بالکسر نافرمانی کردن خلاف الطاعة عصی
معصیة کذلک **بعع فاضه** عاص عصی نعت منه وعصاة عاصاه مثنی واستعصی علیه ای تجنی علیه یعنی گناه حبست بر او واعتصت النواة اذا اشتدت
واعصی الکرم اذا خرج عیدانه عاصی رگ خون که نایستد عصیة بطنی از سلیم وفی الحدیث عصیة عصت الله ورسوله عضوة بالضم یک ترک از موی ویقال
فی ارض فلان عناص من نبت وهو القلیل المتفرق وما بقی من مال فلان الا عناص ای قلیل یسیر **عضو** بالضم والکسر اندام اعضاء جماعت تعضیة اندام
اندام کردن وجدا کردن وفی الحدیث لا تعضیة فی میراث الا فیما حمل القسم ای لا تجزئة فی شیء کالجبة من الجوهر ونحوها من طلبوا القسم ولکن یباع فیقسم
ثمنه وقوله تعالی الذین جعلوا القرآن عضین واحدها عضة ونقصانها الواو والهاء وقد ذکر فی باب الهاء ویقال فی الدار فرق وعزون وعضون ای جماعات
من الناس کلها بمعنی **اعطار** دادن والاسم العطاء یعنی دهش واصله عطاو بالواو لانه من عطوت الا ان العرب تهمز الواو والیاء اذا جاءتا بعد
الالف لان الهمزة احمل للحرکات منهما واذا الحقوا هاء فمنهم من یهمزها بناء علی الواحد فیقول عطاءة ومنهم من یردها الی الاصل فیقول عطاوة وفی التثنیة
عطاءان وعطاوان واستعطی وتعطی ای سأل والتمس العطاء رجل معطاء بالکسر کثیر العطاء وامرأة معطاء ایضا ومفعال یستوی فیه المذکر والمؤنث
قوم معاطی ومعاطی قال الاخفش هو مثل قولهم مفاتیح ومفاتح وامانی وامانی وتعطیة الشیء المعطی عیشی داده شده عطایا جماعت ویقال لها

ای اعطاه للمال کما یقال ما اولاه للمعروف وما اکرمه لی فی التعجب وهذا شاذ لا یطرد واعطی البعیر انقاد ولم یستصعب وقوس عطوی علی فعلی مواتیة سهلة و
عطوت الشیء تناولته بالید معاطاة ومناولة وفی المثل عاط بغیر انواط ای یتناول ما لا مطمع فیه ولا متناول وهو یعطینی بالتشدید یعاطینی ای کان یخدمک
وتعاطاه تناوله وتعاطی کذا ای تخوض فیه وتعاطینا فعطوته اذا اغلبته فیه وقیل فی قوله تعالی فتعاطی فعقر ای قام علی اطراف اصابع رجلیه ثم رفع یدیه فضربها
وقیل فی السؤال اردت ان یعطیک بل انت معطیه بیاء مشددة مفتوحة یعنی مبتلی تو دهنده من آنرا وبل انتم معطیه ایضا بالجماعة لان النون سقطت من معطون
للاضافة وقلبت الواو یاء وادغمت وفتحت یاء لان قبلها ساکنا وبل انتما معطیا بفتح الیاء فقس علی ذلک واذا صغرت عطاء اخذفت اللام فقلت
عطی وکذلک کل تصغیر اجتمعت فیه ثلث یاءات مثل عدی علی اذا لم یکن مبنیا علی فعل فان کان مبنیا علی فعل نحو محیا من حیی تحیة لم تحذف عطار بالفتح
والمد کربه عطارة وعطایة یکی و یقال لقی فلان ما عظاه وما عجاه ای شدة ولقاه الله ما عظاه ای ما ساءه عفار بالفتح والمد خاک و پلید شدن
و سپید شدن یقال علیه العفار اذا دعا علیه و حرکة عفا بالکسر والفتح والقصر مثله و بالکسر والمد نبری پشم والمد نبری پشم شتر و بز و مرغ یقال ناقة ذات
عفار عفو زمین غفل که بروی پی کسی نیامده باشد عفو مثلث لغات حرکة عفوة مونث عفو المال زیادتی مال از نفقه واعطیته عفو المال یعنی بغیر مسئلة عفوة
بالکسر گزیده بر خیری یقال ذهبت عفوة هذا النبت ای لینه وخیره واکلت عفوة الطعام ای خیاره ومن الشراب کذلک یقال اعفی من الخروج معک
ای عفی منه واستعفاه ساله الاعفاء وعافاه الله واعفاه بمعنی والاسم العافیة وهی دفاع الله عن العبد وتوضع موضع المصدر یقال عافاه الله عافیة
عافی خواهنده رزق از مردم و ستور و مرغ و باقی طعام در دیگ درازمو عفاة بالضم جماعت وعافیة الماء باب آینده عفادة بالکسر ما یرفع من المرق
اولا ویخص به من یکرم یعنی سر دیگ خوردی از روغن و مانند آن وقیل اول المرق واجوده عفادة بالضم باقی مانده خوردی در بن دیگ یقال عفوت
له من المرق اذا غرفت له اولا وعفوت القدر اذا ترکت فی اسفلها شیا وعفا المنزل وتعفی ای کهنه شد وعفت الریح المنزل وعفته ای درسته لازم متعد
وعفی علی ما کان منه اذا اصلح بعد الفساد وعفی بالضم جمع عاف وهو الدارس عفو بالفتح درگذشتن از گناه عع فاضمه عفو علی فعول بسیار عفو کننده
و دروش ناندن از انبوه شدن موی علف و مانند آن ومنه قوله تعالی حتی عفوا ای کثروا وانبوه گردیدن لازم متعد عفوته واعفیته بمعنی وفی الحدیث
امر ان تعفی الشوارب وتعفی اللحی وعفوته واعتفیته ای اتیته اطلب معروفه ومنه فلان تعفوه الاضیاف ای تنزله وتعتفیه الاضیاف ایضا وهو کثیر العفاة وکثیر العافیة وکثیر
العفی عقفاة عقوة پیرامون خانه گرداگرد سرای یقال ذهب فلان بنیک یعقونی و یقال ما یطور بعقوته احد عقی بالکسر نخستین بچه از کودک نوزاده آید از بول و غائط
عقی یعقی کردن کودک خرد عع فاکه ومنه احرص من کلب علی عقی صبی وهو الرجیع فی السنة والدهر بار ز داشتن عع فاضمه یقال منه عقاه قلب عاقه
اعتقاء احتباس وهو قلب اعتیاق یعنی باز ایستادن و از چیب درست کندن چاه تحت آب و نشیب و سپس اگرفتن سخن عقیان بالکسر زر خالص عقاء تحت
تنخ شدن چیزی از چشمن زدن ها سبب نمی یقال اعقیت الشیء اذا ازلت من فیک کما تقول امکیت اذا ازلت شکایته وفی المثل لا یکن حلوا فتسترط ولا مرا
فتعقی وعقی بسهمه اذا رمی به فی الهواء ونه فی عقه وذکر فی باب القاف وعقی الطائر اذا ارتفع فی طیرانه علوة بالضم بیخ دم ستور علی جمع عکگرهٔ زدن
دم ستور عع فاضمه عکی بغیر گوسپند بر کبید یکرد شیدهٔ و دو فزک شده وعکت الناقة ای سمنت وغلظت و یقال ما لیته معکا ای بالکسر ای ما ان غلاظ عکوا ر گوسپند
سپید و سیاه جمله اعضا وعکت المراة شعرها اذا لم ترسله وعکا فلان علی قومهم ای عطف علیهم علو بلندی بلند شدن جای و بر بلندی بر آمدن عع فاضمه
علاء بالفتح والمد بلندی در قدر و منزلت عع کافه وفتحها علی بالضم والقصر علاة بالفتح کذلک معالی جماعت و یقال هو من علیة الناس وهو جمع علی ای
شریف رفیع القدر مثال صبی وصبیة وعلوت الرجل ای غلبته وعلوته بالسیف ضربته وعلا فی الارض ای تکبر والمصدر علو وفی هذه الکلمة علو الدار بالضم
والکسر نقیض سفلها واتیته من عل الدار بکسر اللام ای من عال واتیته من علا ومن عل بالضم علی ثلث احوال واتیته من عالی انیفا
ومن معال بالضم ایضا ومن علو بثلث حرکات الواو ایضا و یقال عال عنی ای تنح واعل عن الوسادة وعال علی
ای احمل علاوة الدار بالضم وعلاوة الریح وسفالتها ای جهة فوقها وتحتها علیا بالفتح والمد جای بلند و بالضم والقصر

تانیث اعلی علاة بالفتح سنگ که بروی پنیر خشک کنند و سندان آهنگر علا بالقصر جماعت و ناقة سنوا خلقت رجل علیان و امرأة علیان مثل عطشان و عطشی در
فیه والعالیة ما فوق نجد الی ارض تهامه و الی ما وراء مکة و هی الحجاز و ما والاها والنسبة الیها عالی و یقال علوی بالضم علی غیر قیاس و عالی الرجل و اعلی اذا
اتی عالیة نجد علیة بالضم و التشدید غرفه یعنی بر واره ملالی جماعت و هو فعیلة و اصله علیوة فابدلت الواو یاء و ادغمت و قیل بیے علیة بکسر تن علی فعیلة
و هو من المضاعف لانه لیس فی الکلام فعیلة بالضم و جمع علی علیون علیین قوله تعالی کلا ان کتاب الابرار لفی علیین و انما جمع علی السلامة و هو مختص باولی
العلم جبرا لکسر حقه و هو ان علالا من جهته تقلب الیاء ادغام او تعویضا من حذف التاء المقدرة علی تاویل ان فیه معنی الرفعة کما اولوا ذلک فی فلسطین و
اخواته قال الزجاج اعراب هذا الاسم کاعراب الجمع کما تقول هذه قنسرون و رایت قنسرین و منهم من یجعل النون حرف اعراب فیقول علیین و قنسرین و فلسطین
و رایت قنسرین و مررت بقنسرین باثبات الیاء فی الاحوال الثلث عالیة الرمح ما دخل السنان الی ثلثه و معلّی بفتح اللام مشدد تیر قمار و نام سهمی بکسر
اللام الذی یانی الحلوته من قبل منها علوی شمال و یعلی نام ابی یعلی صغر یعلی و هما اسما رجلین و استعلی الرجل ای علا و استعلاه ای علاه لازم و متعد و اعتلاه
مثله و تعلی ای علا فی مهلة و تعلت امرأة من نفاسها ای سلمت و تعلی الرجل من علته و العلی الرفیع و اعلاه الله و عالاه ای رفعه و علیت الجبل ای رفعته
الی موضعه من البکرة تعالی بلند شدن و بر آمدن و تعال بفتح اللام ای جی یعنی بیا و تعالی للمرأة و تعالیا انتما و تعالوا انتم و تعالین انتن و لا یجوز ان
یقال منه تعالیت و لا ینهی عنه و تقول قد تعالیت و الی ای شیء تعالی و یقال علیک زیدا ای خذه و الزمه لما کثر استعماله صار بمنزلة هلم و ان کان
اصله من الارتفاع و علا بالامر اضطلع به و استقل علی معناه بعدها ثمنیة مواضع قال المبرد لفظة مشترکة للاسم و الفعل و الحرف اسم فی قولک اتیته
من علا ای من علا الدار و یدخل علیه حرف جر کقول الشاعر **شعر** غدت من علیه تنفض الطل بعدما + رأت حاجب الشمس استوی فترفعا + ای غدت
من فوقه و فعل فی قولک علا زید ثوب و حرف فی قولک علی زید ثوب و هو حرف جر و قد یوضع موضع فی یقال کان کذا علی عهد فلان ای فی عهده
و موضع من کقوله تعالی اذا اکتالوا علی الناس یستوفون ای من الناس و یقال علی زیدا و علی بزید ای ائتنی به و اعطنی زیدا و الفها منقلبة من واو الا انها
تقلب مع المضمر یاء تقول علیک و بعض العرب یترکها علی حالها کقول الشاعر **ع** طاروا علاهن فطر علاها + ای علیها و هی لغة لحارث بن کعب و علون
الکتاب بالضم عنوانه و علونت الکتاب عنونته علاوة بالکسر بار سر بار و علاوه جماعت و سر مردم با دام که بر گردن باشد یقال ضرب علاوته ای راسه
**عمی** نابینائی **ع کافه** فهو اعمی ای عمیاء و هم عمی و من عمی فاعماه الله و تعامی ای اری من نفسه العمی و پوشیده شدن کار بر کسی و منه قوله تعالی فعمیت
علیهم الانباء و رجل عم القلب علی فعل ای جاهل و امرأة عمیة عن الصواب و عمیة القلب و هم عمون و یقال فیهم عمیتهم ای جهلهم اعموی منسوب به اعمی و الی عم عموی
کما قلنا فی شجوی اعمیان سیل و شتر مست و عمی الموج بالفتح یعمی عمیا اذا رمی القذی و الزبد تعمیة پوشانیدن سخن یقال عمیت معنی البیت و المعمی
من الشعر و قری فعمیت علیهم الانباء بالتشدید و یقال ترکناهم عمی اذا اشرفوا علی الموت عماء بالمد ابر بر کوه نشسته هند رد و عمایة بالفتح گوهی
معامی زمینها بی بی عمارت و بی مردم اعماء کذلک و اعمیت الشیء ای اخرته و هو قلب عتیام و قولهم ما اعماه یراد به ما اعمی قلبه لان
ذلک نسب الی الکثیر بضلال و لا یقال فی عمی العیون ذلک لان ما لا یتزید لا یتعجب منه و یقال لقیته ظهرا صکة عمی ای وقت الهاجرة
و هو تصغیر اعمی مرخما یقال هو اسم رجل من العمالقة اغار علی قوم ظهرا فاستاصلهم فنسب الوقت الیه عنو فرو تنی و خواری نمودن **ع**
**فاضه** یقال عناه و اعناه غیره و منه قوله تعالی و عنت الوجوه للحی القیوم و یقال عنا فیهم اسیرا ای قام فیهم علی اسار تعنیه باز داشتن و رنجانیدن تعنی
رنجانیدن و رنجیدن لازم متور عانی اسیر و بندی و هم عناة و من عوان و عنت بهم امور ای نزلت و عنوت الشیء اخرجته و اظهرته و عنت الارض بالنبات
تعنو و تعنی اذا اظهرته یقال لم تعن بلادنا بشیء بالضم و الکسر اذا لم تنبت شیئا و ما عنت الارض شیئا ای ما انبتت و عنیت بالقول کذا ای اردت به و معنی
الکلام و معناته و معنیه واحد عنیة علی فعیلة بول شترکه برگر بالند یقال عنیت البعیر تعنیة اذا طلیته بها و فی المثل العنیة تشفی الجرب عناء بالفتح و المد رنج دیدن
**ع کافه** عنایة رنج دیدن بجهت کسی یقال منه عنیت بحاجتک اعنی بها علی مجهولا فانا معنی بها علی مفعول و اذا امرت بها قلت لتعن بحاجتی و فی الحدیث من

حسن سلام المرتركه مالا يبغيه اى لايمه دم ريا خون روان اعنا گرانها وقومى پراكنده از قبايل شتى **عنو** بالكسر گرانه عنا بالقصر كذلك عنونت الكتاب
وعلونته والاسم العنوان والعلوان بالضم معنى فخل بكار ويقال هو من العنه فابدل من احد النونين يا ونام مردى معاناة سختى كشيدن يقال عاناه وتعناه
فتعنى وهم مايعانون مالهم اى مايقومون عليه **عنى** تافتن بوى ورسن وگزكردن ناقه را **عع فاكه** يقال عويت راس الناقة فانعوت وناقة تعوى
بر تهانى سيرها اذا لوتها بخطامها تعوية تافتن رسن ودروغ داشتن سخن كسى را استوار رستا فتن خويشتن واستعوى فلان جماعة اى نعق بهم الى الفتنة عواء بالضم
والمد بانگ گرگ وسگ وخران وبانگ كردن بها **عع فاكه** وهو يعاوى والكلاب اى يتعاوى عواء بالمد والتشديد سگ بانگ كننده ودم هو مقصور
منزلى از منازل قمر سر دو بقصير عوة آواز وفرياد يقال سمعت عوة القوم وضوتهم اى اصواتهم وجلبتهم وتصغير معاوية معيّة هذا قول اهل البصرة لان كل اسم فيه ثلث
ياءات اولاهن يا التصغير حذفت وحدة منهن فان لم يكن اولاهن يا التصغير لم تحذف شيئا تقول فى تصغير مية ميية واهل الكوفة لايحذفون منه شيئا يقولون
معيية على قول من يقول اسيد ومعيوية على قول من يقول اسيود **عى** بالكسر درماندگى سخن وهو خلاف البيان يقال عى فى منطقه وعى ايضا فهو عى على فعل
وعى ايضا على فعل وهم اعياء واعيياء وفى المثل اعيا من باقل وعى بامره وعى اذا لم يهتد والادغام اكثر وتقول فى الجمع عيوا مخففا كما قالوا حيوا وبالتشديد
ايضا اعياء مانده كردن وشدن لازم ومتعد ودشوار شدن كار بر كسى يقال منه اعيا عليه الامر وتعيا وتعايا عليه بمعنى عى بالفتح والقصر پر بطنى از عرب
والنسبة اليه عيوى داء عياء اى صعب كانه اعيا الاطباء والمعاياة ان تأتى بشىء لا تهتدى به جمل عياياء اذا لم يهتد للضراب ورجل عياياء اذا عى
بالامر والمنطق

## فصل الغين

**غبية** باران اندك غبا اندك باريدن يقال اغبت السماء فهى مغبية ودرها شبه بها الجرى الذى يكون بعد جريها
الاول وقال ابو عبيدة الغبية الدفعة فى السير غباوة كولى وكول شدن يقال غبيت عن الشىء وغبيته ايضا **عع كافه** وبالعكس وتغابى عن
على الشىء اذا لم تعرفه غبى على فعيل گول وهو من الواو وتغابى اى تغافل **غثاء** بالضم والمد كف آورد وبتشديد الثاء كذلك اغثاء جماعت
غثو درشوريدن سيل چراگاه را **عع فاضه** اغثاء مثله غثيان بفتحتين شوريدن دل غثى مثله **عع فاكه** **غد** فردا اصله غدو حذفت
الواو بلا عوض وقد جاء على الاصل النسبة اليه غدى وان شئت غدوى غدوة بالضم ميان طلوع فجر وشمس ويقال اتيته غدوة بلا تنوين لانها
معرفة مثل سحر الا انها من الظروف المتمكنة ويقال اتيتك غداة غد والجمع غدوات وقيل انى لآتيه بالغدايا والعشايا لازدواج الكلام غدو وتغمير
بامداد كردن نقيض رواح **عع فاضه** قوله تعالى بالغدو والآصال اى بالغدوات فعبر بالمصدر عن الوقت كما يقال آتيك طلوع الشمس اى وقت طلوع
الشمس غداء بالفتح والمد طعام چاشت خلاف عشاء واذا قيل لك ادن فتغد قلت ما بى من تغد ولا تعش ولا تقل ما بى غداء ولا عشاء لانه الطعام
بعينه وكذلك اذا قيل ادن فكل قلت ما بى اكل بالفتح وغاداه اى غدا عليه غادية ابر بامدادى اغتداء بامداد كردن غديان متغدى نعت منه امرأة
غديا على فعلى وغدية متغدى چاشت خورنده بيش پس چاشت خورد **غذى** بزغاله غذاء بالكسر جماعت مثل فصيل وفصال غذى المال وغذويه
اى صغاره كالسخال ونحوها ويقال الغذوى ان يباع الشىء بنتاج ما نزا به الكبش ذلك العام ويروى بالدال المهملة منسوب الى الغد غذاء بالمد والكسر
خورش وپرورش وغذوت الصبى باللبن ربيته فاغتذى به وغذيته بالياء كذلك غذا الماء سال والعرق يغذو غذوا اى سال ماويغذى تغذية
بشار بغذاء البول اى انقطع وغذا اى اسرع غذوان بالتحريك سب سبك تيز وتغذية پروردن وبريدن شتر بول را **غراء** بالكسر والمد سريشم ماهى و مخففت
الغين قصرت واذا كسرت مددت وغروت الجلد غروه الصقته بالغراء وقوس مغروة ومغرية ايضا وفى المثل اذكنى ولو باحد المغروين اى باحد السهمين اد
بسهم او بسهمين غريان بناطر بالحيرة دو صخره يا دو خرسته يقال هما قبرا مالك وعقيل نديمى جذيمة الابرش وسميا غريين لان النعمان بن المنذر كان
يغريهما بدم من يقتله اذا خرج فى يوم بؤسه اغراء برانگيختن سگ را بر صيد وبرغالانيدن ميان دوكس غراة اسم فيه وغرى به اى اولع به والاسم الغراء
بالفتح والمد ويقال ما زلت بين الشين غراء اذا ولجت غرى فلان اى تمادى فى غضبه وهو من الواو غرا بالقصر خوبى رسل غريت نغروا وشگفت
داشتن **عع فاضه** يقال لا غرو اى لا عجب **غزو** بادشمن دين جنگ كردن **عع فاضه** وغزاة بالفتح الاسم فيه غزاه ودهم غزاة بالضم وغزى بالتشديد

و التنوين و غزي على فعيل و غزار بالضم و المد و التشديد مثل قضاة و سبق و حجيج و فساق و منه قوله تعالى اذ كانوا غزى لو كانوا عندنا غزوي منسوب الى الغزو و اغزيت
فلانا اي جهزته للغزو و امراة مغزية غزا زوجها و الناقة التي جازت السنة و لم تلد و اتان مغزية اي متأخرة النتاج و اغزت الناقة اي عسر لقاحها و اغزيت
الرجل امهلته و غزت مالي عليه من الدين مغزى بالقصد يقال عرفت مغزاه و ما تغزى من هذا الكلام اي ما تريد و غزية قبيلة و غزوان نام مردی غشو بفتحتين تاریک
شدن عع فاضه كافه انصار كذلك غشار بالمد و الكسر پوشش و على بصره غشاوة و غشوة ست لغات اي غطاء و منه قوله تعالى فاغشيناهم
الغاشية اي قيامت قوله تعالى هل اتاك حديث الغاشية اي القيامة و درد و بيماری شکم يقال به غاشية و اين كس كو بهر رحل فرزين و پوشش
زین الغشي اسب پوشیده سر غشوا مونث تغشية فرو پوشیدن و تازیانه فرو گرفتن غشیان بالكسر بجامعت فرو گرفتن و آمدن اغشاء پوشیدن و بر پوشانیدن
و کور کردن و بالتحريك بيهوش شدن عع كافه غشية و غشي كذلك يقال غشي عليه فهو مغشي عليه و استغشى ثوبه و تغشى اي تغطى به غضا بالقصر
درخت طاق و منه قولهم ذئب غضا و ارض غضاة كثيرة الغضا و بعير غاض و ابل غاضية ترعى الغضا التي تاكل الغضا يعني طاق خوار فاذا اشتكت
بطونها من اكل الغضا قلت بعير غض و ابل غضية و غضايا و قد غضيت غضى بعير غضوي منسوب اغضاء چشم فرو خوابانیدن و تاریک شدن و سیل
منقض لغة قليلة و اكثر ما يقال سيل غاض و ليلة غاضية اي مظلمة و نار غاضية اي مضيئة و هو من الاضداد غطاء بالكسر و المد پوشش غطي و تغطية
پوشانیدن عع فاضه و ليه غطا الليل يغطو و يغطي اي اظلم و منه الغاطية و هي الكرمة لسترها وجه الارض و غطا الماء و كل شي ارتفع و طال على شي
فقد غطا عليه و غطى يغطي غطيا بالضم و الفتح اذا امتلا شبابا اغفاء خواب شدن تغفا بالقصر بالتحريك ما يعلو الطعام كالزوان فرع و نحوه كه از آنچه خوانند
که در گندم بیرون آید و ایضا آفه تصيب النخل و هو شبه الغبار يقع على البسر فيمنعه من الادراك الضبع تسمى طعمه غلي غليان جوشیدن دیگ عع
فاكه غلو از حد در گذشتن در هر چیز عع فاضه يقال منه غلا في الامر يغلو و تغليه للحد غلاء بالفتح گران شدن نرخ غلوة مقدار رمی تیر نخاب
مقدرت غلوة يك تير بر تاب مسافت و نشانه غلاء جماعت ذي المثل جري المذكيات غلاء اغلاء جوشانیدن و گران کردن نرخ را و گران خریدن
چیزی را يقال منه اغلى بالام و غلى به و تغالى لحم الناقة اي ارتفع و ذهب غالية بياهي خوشبوی را بوی خضاب کنند و منه تغليب بالغالية تغالي
معناه و ابوي و هو نفي ذاتي بعث خفافها اعتيا بشيبها فضمن غلو از حد در گذشتن کسی تا ب گشتن جوانی و آن در غمي بالفتح و القصر بیهوشی يقال تركت
فلانا غمى مثل غشي عليه و تركتها و تركتهم و تركتها غمى سواء لانه مصدر و ان شئت قلت هما غميان و هم اغماء بیهوشی يقال اغمي عليه فهو مغمى عليه و غمي عليه فهو غمي
يستعمل كلاهما مجهولين و اغمي عليه الخبر اي استعجم مثل غم و غمى البيت مانوق السقف من القصب و التراب نحوه فان كسرت مددت و قلت الغماء و قد غميت
البيت غنية بالضم بی نیازی يقال غني به غنية و غنيت المراة بزوجها غنيانا بالضم اي استغنت غني بالمكان اقام به و غني اي عاش كلها
بالكسر غناء بالمد و بالفتح فائده و سود غناء بالكسر و المد سرود و غنى بالقصر توانگری و دستگاه تقول منه غني فهو غني و هو الضحى من غطفان اغناء بی نیاز
کردن و يقال اغنيت عنك مغناة فلان بالضم و منى فلان بالضم و الفتح فيهما اي اجزأت عنك مجزاة فلان و يقال ما يغني عنك هذا اي ما يجدي عنك و ما ينفعك
قوله تعالى و ما يغني عنه ماله اذا تردى غانية زنی که بی نیاز باشد بکوی خود از پیرایه و یا بشوی خود از سرمایه غواني جماعت و قد غنيت كرضي مغنية بالضم و التشديد
سرود اغاني جماعت اغنية سرود گفتن تغني كذلك و تغنى الرجل اي استغنى و تغانوا اي استغنى بعضهم عن بعض مغني بالفتح جای باشیدن و باشندگان مغاني جماعت
غي بالفتح گمراهی و نومیدی غواية بالفتح مثله عع فاكه غاو و غوي منه و اغواه غيره فهو غوي تغاوي برکشتن با هم در گمراهی گرد آمدن و یار شدن کما
يقال تغاووا على عثمان فقتلوه غوى بالفتح و القصر سیر ناشدن بره و بزغاله از شیر یا درد لاغر ماندن آن و ناگوار کردن شیر و هلاک شدن از آن عع
كافه و فاكه غوغاء بالفتح و المد ملخ بوده و بامعنی همه اغشادن و نبک غافنه مردم انبوه در آمیخته و ملخ تو بال بر آورده و مگس ریزه غادة نام کوهی اغوية بالضم و التشديد مخواة
مغاکی و کنده منخوت با تنه اليوم مقعوها حجاو في المثل من حفر مغواة و وقع فيها غياية بالفتح روشنائی تابش آفتاب و تک چاه مثل غيابة و سایبان بر وبرابر سایه کند چون ابر و تاریکی
و جز آن و في الحديث تجى البقرة و آل عمران يوم القيامة كانهما غمامتان او غيايتان و غايا القوم فوق راس فلان بالسيف كانهم اظلوه غاية با یا سر چیز از هر زمان و مکان غایات جماعت مثل آیة و آی و علم

ودکان خمار و بناذ یقال مَنیت غایته و مَنیت اذا نضبها و فلان یفنیه نقیض قوانک شده **فصل الفاء فأو** و **فأی** شگافتن سر بزخم شمشیر عع بفتحهما
یقال منه فأوت راسه و فأیت راسه فانفأی ای انشق فأو ایضا آنچه میان دو کوه **فئة** بالکسر گروه فئون جماعت والهاء عوض من الیاء **فتی** جوان
و جوانمرد فتاة مونث فتاء بالفتح والمد مصدر منه **عع کافه** فهو فتی السن بین الفتاء قد ولد له فی فتاء سنه اولاد افتاء ستوران جوانه خلاف مسان وجدها فتی علی
فعل ویقال لفلان بنت تفتت ای تشبهت بالفتیات و فتیت الجاریة اذا خدرت و منعت اللعب مع الصبیان فتوة بالضم جوانمردی یقال هو فتی وهم
فتیان و فتیة و فتو و فتی مثل عصی قد تفتی و تفاتی ویقال لا افعله ما اختلف الفتیان یعنی اللیل و النهار کما یقال الجدیدان والاجدان استفتاء جواب فتوی
خواستن افتاء جواب دادن بر فتوی والاسم الفتوی والفتیا مقصورین و تفاتوا الی الفقیه ای ارتفعوا الیه فی الفتیا **فجوة** شگاف میان دو کوه جز آن ومنه قوله
تعالی وهم فی فجوة منه و تفاجی الشیء ای صار له فجوة الدار ساحتها فجا بالقصر دوری در میان دو پاشنه شتر **عع کافه** قوس فجواء
کمان که زه آن دور باشد از کمان فجو دور کردن آن **عع فاضه** فجا گشاده شدن کمان از زه **عع کافه** **فحا** بالقصر دیگ افزار و بالکسر کذلک والفتح
اکثر افحاء جمع و فی الحدیث من اکل فحا ارض لم یضره ماؤها یعنی البصل یقال فح قدرک تفحیة فحوی الکلام معنی سخن یقال عرفت ذلک فی فحوی کلامه و فحواء
کلامه بالمد و انه لیفحی بکلامه الی کذا و کذا ای یذهب **فداء** بالکسر یمد و یقصر و بالفتح والقصر و فدیة بالکسر سربها و سر خرید یقال فدی لک ابی یعنی
سربهای تو باد پدر من و فداء لک بالمد و کسر الهمزة منونا اذا جاور لام الجر خاصة لانه نکرة یریدون به معنی الدعاء ویقال فاداه و فداه اذا اعطی فداءه
فانقذه و فداه بنفسه سربها داد او خود را و فدّاه تفدیة اذا قال له جعلت فداک یعنی گوید سربهای تو باد بهای من و تفادوا ای فدی بعضهم بعضا
و افتدی منه بکذا قوله تعالی فلن یقبل من احدهم ملء الارض ذهبا و لو افتدی به و قوله تعالی لو یفتدی من عذاب یومئذ ببنیه و تفادی فلان من
کذا ای تحاماه و انزوی عنه فداء بالفتح والمد انبار غله **فرو** پوستین فراء بالکسر والمد جماعت و افریت الفرو ای لبسته فروة پوست سر و نام مردی
و توانگری و هو مبدل من ثروة قال الفراء انه لذو فروة من المال و ثروة بمعنی پاره علف خشک فری بریدن موزه و توشه دان و مانند آن
جهت صلاح آن و بریدن مسافت و رفتن و دروغ بر بافتن **عع فاکه** یقال فری فلان کذبا ای خلقه و افتراه ای اختلقه والاسم الفریة
بالکسر فری بالقصر متحیر شدن و مدهوش گشتن **عع کافه** و فری فلان یفری ای تحیر و دهش یقال فلان یفری الفری اذا اتی بالعجب فی عمله و قوله تعالی
لقد جئت شیئا فریا ای مصنوعا مختلقا ویقال عظیما و فریت الاوداج قطعتها و فریت الشیء شققته فانفری و تفری ای تشقق یقال تفری اللیل
عن صبحه و افری الذئب بطن الشاة ای شقها و افریت الادیم قطعته علی جهة الافساد و فریته قطعته علی جهة الاصلاح و تفرت الارض بالعیون
ای انبجست **فسو** گند کردن **عع فاضه** و قبیله از عرب فسوی منسوب الیه فساء بالضم والمد گند و تفاست الخنفساء کون برآورد خبر دوک
تا گند کند و فی المثل اتخش من فاسیة وهی الخنفساء فسو علی فعول بسیار گند کننده و فی المثل اقرب محساة من مفساة ای فم من استه **فشو** بضمتین پراگنده
شدن خبر **عع فاضه** افشاء متعدی منه یعنی فاش کردن و تفشی ای اتسع فواشی گوسپندان چراگاه پراگنده شده و فی الحدیث ضموا فواشیکم حتی
تذهب فحمة العشاء **فصیة** رهایش و تفصی فلان ای تخلص من البلیة و تفصیت من الدیون ای خرجت و تخلصت منها و فصی اللحم من العظم ای انفصل فصیة منه
ای مخلصه ویقال افص عنک الحر ای خرج ولا یقال افصی عنک البرد و افصی المطر ای اقلع افصی نام مردی **فضا** بالفتح والمد گشادگی و فراخی زمین فضی بی فراخ
و گشاده شدن و افضیت ای خرجت الی الفضاء و افضیت الی فلان بسری و افضی الی امراته ای باشرها و جامعها افضاها ای جعلها مفضاة وهی التی جعلت مسلکاها واحدا
و ... ویقال الیاء ... و افضی بیده الی الارض اذا مسها بباطن راحته فی سجوده فضا بالقصر خرمای آمیخته یقال امرهم فضی بینهم ای لا امیر علیهم **افعی** مار بزرگ و افعل بودن از آن
و افاع جمع ... ارض مفعاة زمین افعی ناک مفعاة ناقه داغ کرده بشکل افعی و تفعی الرجل صار کالافعی فی الشر **فغو** فاغیة گل حنا فغی ... بالفتح
... **فقوة** ... سهم ... بالقصر ... **فلاة** دشت بی آب فلا و فلوات جمع ... شدن ...
فلا ... کند ... بالفتح و تخفیف ... **عع فاضه** ...

کذلک ع فاکه و ایضا سپس جستن در سر و معانی شعر و غرائب آن برآوردن یقال فلوته بالسیف وفلیته وفلیت رأسه من القمل وفلیت الشعر ای
تدبرته و استخرجت معانیه فلا و از شیر بازکردن و پروردن فرس مفلی و مفلیة ذات فلو و آه استفلا سپس جستن در سر خواستن فنار بالفتح والمد سپری
شدن ع کافه بالفتح و تمام و افناه غیره و تفانوا ای افنی بعضهم بعضا فی الحرب فنا بالکسر والمد کرد و کناره و منه فناء الدار افنیة جماعت ویقال هو من فناء
الناس اذا لم یعلم من هو شجرة فنواء ذات افنان هو علی غیر قیاس و قیاسه فنا فنا بالفتح والقصر انگور سگک فناة یکی و ایضا بره کار و فنوات جمع
افانیه گیاه تر افانی جماعت ویقال هو یفیا عنب الثعلب فانیة ای داریة و سکنه قوة رودن ثوب مقوی ای مصبوغ بها فی بالکسر حرف جر و معناه وهو
للوعاء و الظرف وربما قد تقدیر الوعاء یقال المال فی الاناء و زید فی الدار و الشک فیه اتجره و یکون بمعنی علی کقوله تعالی ولاصلبنکم فی جذوع النخل و ربما
استعمل بمعنی الباء **فصل القاف** قباء بالمد قم اقبیة جماعت تقبی پوشیدن قبا تقبو ضم کردن حرف را بضمة مقبوة ای مضمومة قبة الشاة مخففة پرزه خانه
گوسپند والهاء عوض من الواو قباء بالضم والمد موضعی بحجاز نزدیک یونس قتو خدمت کردن ع فاضنه مقتی کذلک یقال قتوت قتوا و مقتی
کما یقال غزوت غزوا و مغزی مقتوی خادم قال ابو عبیدة هذا رجل مقتوین وهما مقتوین وهم مقتوین وهی مقتوین وهم الذین یعملون للناس بطعام
بطونهم ویقال بالفارسیة نان خانه قال سیبویه سالوا الخلیل عن مقتوی ومقتوین فقال هو بمنزلة الاشعری والاشعرین اقحوان بالضم بابونه علی
افعلان ویجمع علی اقاحی بحذف الالف والنون واقاح ویصغر علی اقیحی مقحوّ داروی که در آن اقحوان باشد اقحوانه نام موضعی قدوة بالکسر پیشوا یقال
فلان قدوة تقتدی به بالکسر والضم مقدة ایضا قدو خوشبوی بامزه شدن گوشت ع فاضنه قدی مثله ع فاکه قدی بالکسر کذلک ع کافه
یقال قدا اللحم والطعام یقدو قدوا و قدی یقدی قدیا وقدی بالکسر یقدی قدی اذا شممت له رائحة طیبة و شممت قداة القدر فهی قدیة علی فعلة ای
طیبة الریح ویقال ما اقدی طعام فلان ای ما اطیب طعمه در الحنک قدیان شناختن ع فاکه یقال هو فلان یقدو به فرسه وهذا اقدی رمح بالکسر ای قدر
رمح ویقال عندی هدیة قد تیک بالکسر فیها ای فیما کنت فیه و اتتنا قادیة من الناس ای جماعة قلیلون وجمعها قواد ویقال هی بالذال المعجمة ایضا
عن ابی عمرو و هو اول من یطرا علیک و یقال منه قدت قادیة تقدی قدیا قذی خاشاک یقال منه قذیت عینه بالکسر قذی فهو قذا العین علی فعل
اذا سقطت فی عینه قذاة وهی واحدة القذی قذی بیرون انداختن خاشاک ع فاکه یقال منه قذت عینه ای رمت بالقذی قذت الشاة ای القت
رحمها بیاضا یقال کل ذرة ذریت کل اثنی تقذی اقذاء خاشاک انداختن در چشم تقذیة خاشاک برون کردن از چشم یقال قذیت عینه تقذیة ای اسقط فی عینه
قذاة فاخرجها وقاذیة ای جاریة واما القاذیة من الناس فذکرها ابو عمرو وانها بالذال المعجمة فیکون من هذا الباب قرو قدح چوبین کاسه سنگ و بن
درخت که انرا کاواک کنند و در وی نبیذ ریزند و بزرگ شدن پوست خصیه رجل قرو ای نفخت منه قروة مونث و ناو بزرگ در انکه دد وی ستور آب خورد ویقال
ترکت الارض قروا واحدا اذا طبقها المطر ویقال رایتهم علی قرو واحد ای علی طریقة واحدة قری پشت قریة دیه قری بالضم جماعت علی غیر قیاس لان ما کان
علی فعلة بفتح الفاء من المعتل جمع علی فعال مثل رکوة ورکاء وظبیة وظباء ویقال قریة بکسر القاف لغة یمانیة جمعت علی ذلک مثل ذروة وذری ولحیة
ولحی قروی منسوب و قوله تعالی علی رجل من القریتین عظیم وهی مکة والطائف قری علی فعیل مجری الماء فی الروض اقریة قریان جماعت قریة علی فعیلة خشبات
فیها فرض یجعل فیها راس العمود من بیت مقری بالکسر کاسه بزرگ مقراة یکی و بالفتح جای گرد آمدن آب باران قاریة بالتخفیف مرغی از مرغان
که عرب بدان یمن کنند ویشبهون الرجل الکریم به والعامة یشددونه قواری جماعت ویقال الناس قواری الله فی الارض ای شهداء الله قاریة ایضا
تیزی و نوک سنان و تیزی شمشیر و جز آن و قروت البلاد و قربتها و اقتریتها و استقریتها ای تتبعتها و خرجت من ارض الی ارض ویقال هانی کل قاریة و هی ابدا
من نزل القریة والبادیة و اقریت الجل علی ظهر الفرس ای الزمته ایاه و قریت الضیف قری بکسر قاف و قراء بالفتح والمد مهمانی کردم و نیکوئی کردم و اذا کسرت
القاف قصرت و ان فتحت مددت و تقریت المیاه ای تتبعتها و قریت الماء فی الحوض جمعته قری بالکسر آب گرد آمده در حوض قریه تا فی قری بالضم والتشدید بلد به
والسیر یقری بعلف فی شدقه ای یجمعه ناقة قرواء طویلة السنام شدیدة الظهر یقری لا یقال جمل اقری قروری موضعی قروان علی فعلان بفتح الفاء وضم العین

معرب کاروان وفی الحدیث یغدو الشیطان بقیروانه الی السوق وبمعنی لشکر **قتوة** قتادة قتار بالفتح والمد سختی دل **عع فاضه** یقال قسا قلبه قسوة وقساوة

الذنب یقال الذنب مقساة للقلب حجر قاسٍ ای صلب و قاساه ای کابده قسا موضعی درهم ناسره قسان جماعت مثال صبی صبیان و دراهم قسیة قسیات کذلک

وقست الدراهم تقسو یوم قسی شدید الحر والشر لیلة قسیة باردة قسی ایضا لقب مردی **قشو** بوست بازکردن از چیزی **عع فاضه** مقشو ای مقشور

یقال قشرت وجهه وقشیته فهو مقشی ای مقشر **قصو** بضمتین دور شدن **عع فاضه** قصا المکان فهو قصی وارض قاصیة وقصیة وقصوت عنهم ای بعدت

قصا بالقصر والمد دوری وکرانه **عع کافه** قصی عن جوارنا وقصیته انا فهو مقصی لا یقال مقصی وذهبت قصا فلان ای ناحیته وکنت منه فی قاصیته ای

ناحیته وهلم الی اقاصیک ای ادننا ابعد من الشر وقصوت البعیر اذا قطعت من طرف اذنه فهو مقصو وشاة قصواء وکذا ناقة ولا یقال جمل اقصی وانما یقال مقصو ومقصی

ترکوا القیاس فیه مثله امراة حسناء ولا یقال رجل احسن وکان لرسول الله صلی الله علیه وآله وسلم ناقة تسمی قصواء ولم تکن مقطوعة الاذن قصیة دورتر شتر اسود دیلم

که بر وی بارنکنند ونه دوشند وادراجلبت روزی ذخیره بدارند وقصیت اظفاری یعنی قصصت مکان قصی دورناحیه مقصوی قصیا بالضم منها ویقال ترلنا مکانا لا تقصیه

البصر ای لا یبلغ انقصاه واستقصی وتقصی بمعنی قصی بالتصغیر نام مردی از جد ابو رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم قصوی منسوب بوی **قضا** بالمد حکم وحکم کردن **عع**

**فاکه** واصله قضای من قضیت لا ان الیاء لما جاءت بعد الالف همزت اقضیة جماعت قضیة مثله قضایا جماعت علی فعالی واصله فعائل قوله تعالی وقضی ربک ای

حکم وامر ربک و برداختن یقال قضیت حاجتی وضربه فقضی علیه ای قتله کانه فرغ منه قوله تعالی فوکزه موسی فقضی علیه و مردن یقال فلان قضی نحبه ای مات وتمام

قاض ای قاتل وگزاردن وام ورسانیدن ودر وا کردن حاجت واگاهانیدن یقال قضیت دینی وقوله تعالی وقضینا الی بنی اسرائیل فی الکتاب وقوله تعالی

ثم اقضوا الی وقضی فلان ای مات ومضی وقضاه ای صنعه وقدره قوله تعالی فقضیهن سبع سموات فی یومین ومنه القضاء والقدر واستقضی فلان ای صیر قاضیا

وقضاه الامیر ای جعله قاضیا وانقضی وتقضی سپری شد وانقضی دینه وتقاضاه بمعنی وقضوا بینهم منایا بالتشدید ای انفذوها وقضی اللبانة ایضا بالتشدید

وقضاها بالتخفیف بمعنی قضاء بالتشدید والمد زره محکم وتقضی البازی ای انقض واصله تقضض فلما کثرت الضادات ابدلت من احدیهن یاء قضیة بالکسر

گیاهی وموضعی قضات قضین جماعت **قطا** بالقصر سنگ خوار قطاة یکی وایضا جای نشستن ردیف از ستور قطوات قطیات جماعت وفی المثل لیس قطا مثل قطی

ای لیس الاکابر کالا صاغر ریاض القطا موضعی قطو گام نزدیک نهادن از نشاط **عع فاضه** قطا فی مشیته واقطوطی بمعنی فهو قطوان بالتحریک وقطوطی

علی فعوعل قطوان بالتحریک موضعی بکوفه کسار قطو ای **اقعاء** برکون نشستن سگ وقد نهی عن الاقعاء فی الصلوة وهو ان یضع الیتیه علی عقبیه بین

السجدتین علی تفسیر الفقهاء وفی اللغة هو ان یلصق الیتیه بالارض وینصب ساقیه ویتساند الی ظهره وفی الحدیث انه علیه السلام اکل مقعیا قعو

برجستن گشن بر ماده **عع فاضه** یقال منه قعا الفحل مثل قاع و قعا الظلیم ایضا قعوا زن باریک ساق قعو دو چوب بکرة دلو که محور بروی

باشد **قفا** بالقصر پس سر یذکر ویونث قفی جماعت علی فعول مثل عصا وعصی اقفاء ایضا علی القلة وقفیة ایضا علی غیر قیاس لانه جمع الممدود

مثل سماء واسمیة قفی بر قفا زدن واز قفا بریدن گلوی گوسپند **عع فاکه** یقال شاة قفیة ای مذبوحة من قفاها عن ابی زید وقال غیره قفینة

بالنون الزائدة تقفیة در پی فرستادن یقال قفیت علی اثره بفلان ای اتبعته ایاه قوله تعالی ثم قفینا علی آثارهم برسلنا ومنه الکلام المقفی وسمیت قوافی الشعر

قوافی لان بعضها یتبع اثر بعض وعویف القوافی نام شاعری وهو ابن معاویة بن عقبة وقافیة القفا ایضا وفی الحدیث یعقد الشیطان علی قافیة راس احدکم ثلث عقد

قفو بالضم مثله **عع فاضه** ودشنام دادن وتهمت بدی صریح وفی الحدیث لا حد الا فی القفو البین وبکار بتاه اندختن کسی را والاسم القفوة بالکسر نوله

وبخشش دادن کسی که نیکو داشته باشد وقفیة قفاوة آنچه مهمان را بدان گرامی کنند یقال منه قفوته واقتفیته ایضا ای اثرته فهو مقتفی به ای موثر مکرم والاسم القفوة بالکسر یقال

فلان قفوتی ای خیرتی او تهمتی کانه من الاضداد وقیل بمعنی فرفتی واقتفاه ای اختاره وتقفی اثره واقتفاه ای تبعه ولا افعله قفا الدهر ای ابدا **قلی**

بریان کردن گوشت ودست وجز آن **عع فاکه** فهو مقلی وکذلک **عع فاضه** فهو مقلو قال ابو زید قلیته علی فعلته اسم موضع من الطعام قلیا جماعت

مقلاه مقلی بالکسر مرتابه کفلیه بریان کنند درو مقلیان مثنی مقالی جماعت وقلا الی مثله یقلوها قلوا ای ساقها وطردها قلی بالکسر والقصر قلاء بالفتح

والمد و دشمنی و دشمن داشتن **ع فاکه** ونقلی بالفتح ایضاً و هی لغة طی و تقلی ای تبغض مغلاة بالکسر ملی مفعال و قلة بالتخفیف عودان یلعب بها الصبیان یعنی غوک چوب

قنی قلو باختن غوک چوب **ع فاضه و گه** و اصل القلة قلولانها من قلوت یقال قلوت القلة و قلیتها ای سقت و الهاء عوض و کان الفرا یقول لناضم انما

یسیل علی الواو قلات و قلون بالضم والکسر جماعت قلو بالکسر خر سبک قلی بالکسر آب شستان قلولی فاز قلیلا ببند برآمدن بر هوا یقال اقلولی الطائر و اقلولی الرجل

فی امره اذا انکمش و اقلولت الحمر فی سیرها و قلت الناقة براکبها قلوا اذا تقدمت به و قال قلا موضعی و بهما آسمان جعلا و احدا **قنوة** قنیة بالضم والکسر

فیهما جمع کردن گوسپند و جز آن بهر خوردن **ع فاضه که** قنیة بالکسر مال نهاده یعنی مال قنیان بالضم والکسر الذی تتخذ منه قنیة و بزرگی و خایه نشستن که کرات

دختر را یقال قنیت الجاریة ای منعت من اللعب و سترت فی البیت اقتنا ذخیره کردن و فی المثل لاتقتن من کلب سوء جروا قنی بالکسر والقصر خشنود شدن ابی رضیت

**ع کافه** اقنا ذخیره نهادن و قنا بسیار عطاه ما یقتنی یقال قنیته و اقنیته خشنود کردن و قناه ای ارضاه و اعطاه ما یسکن الیه و یقال من اعطی مایة من المعز فقد اعطی القنی

و من اعطی مایة من الضان فقد اعطی الغنی و من اعطی مایة من الابل فقد اعطی المنی قنو بالکسر خوشه خرما قنوان اقنا جماعت قنا مقصور بالفتح ایضا خوشه خرما و نیزه

قناة یکی قنوات قنی علی فعال جماعت و کاریز و مهرهای پشت مقناة جای که آفتاب تتابد بهمز و لا و نقیض مضحاة و کذلک مقنوة و یقال لا یقنوک قناء نک

بالکسر ای لا یجزینک جزائک یقال ما یقانینی هذا ای لا یوافقنی مقاناة آمیختن چیزی با چیزی و مدایم شدن یقال مه فانی لرائشی ای لم حمر قانی ای سخت سرخ یعنی قنا

کژی خرک بینی و پشت یقال هو اقنی و هی قنوا قنیان بالضم لازم شدن با چیزی یقال قنبت الحیاء بالکسر ای لزمته **قوة** توانائی خلاف صنف و تاه رسن قوی

جماعت و توانا شدن **ع کافه** یقال منه قوی الضعیف فهو قوی و تقوی باز ایستادن باران تقویة توانائی دادن و توانا کردن و یقال قادینه فقوبته ای غلبته شدید

القوی یعنی استوار خلقت اقوا درشت و خشکی فرود آمدن و بی سبر شدن توشه و منه قوله تعالی و متاعا للمقوین و خالی و خشک شدن منزل از مردم یقال اقوت الدار

و قویت ای خلت و اقوی القوم صاروا بالقوا و فی المثل انقطع قوی من قاویة و خداوند ستور توانا شدن یقال فلان قوی مقوا ای قوی فی نفسه و المقوی فی دابته

و مختلف شدن حرکت روی در شعر و اقوی الشاعر فی قوا قوا بالقصر والمد دشت و بیابان خشک و خالی منزل قوا خالی و بات القوا ای بات جائعا علی غیر طعم قوموضعی قواة بالفتح

زمین خشک مانده و بیابان و قطعه زمین باران زده و یقال اشتری الشرکا شیاثم اقتووه ای تزایدوه حتی بلغ غایة ثمنه و توقیت مثل صوصیت ای صحت والدجاجة تقوی ای

تصیح قوقاة و یقال مصدر منه قیقاة بالکسر زمین درشت و فی باب القاف قهی الرجل عن الطعام آرزو نا کردن طعام مثل اقهم **قهوة** خمر یقال سمیت بذلک

لانها تقهی ای تذهب بشهوة الطعام قاهی تیز خاطر **فصل الکاف کبو** افتادن برروی **ع فاضه** فهو کاب و اخذنت الفرس فلم

یعرق قیل کبا الفرس و کذلک اذا اکتم الربو و بی آتش شدن سنگ آتش زنه و روفتن و رکیتن ای که در کوزه باشد از آب کبا و دود کردن یقال

اکباه اذ ادخن و لم یور و کبی نوره ای بخره و کبی و اکتبی ای تبخر کبا بالکسر والقصر خاک روبه اکبا جماعت کبة مثله کبون جماعت کبا بالمد نوعی از چوب

خوشبوی کبوة مثل و قفه باز ایستادن بهر اهت و یقال جبت ابنار ای سکن لهبها و کنب غطاها الرماد و ابجمر تخته و سنده ذا طفئت و لم تبق

منها شئ و انبته و فلان کابی الرماد ای عظیم الرماد بهال **التوقی** الرجل ذا بالغ فی صفة نفسه من غیر عمل و تتعتع ایضا **کثود** نام شاعری

**کدیة** بالضم زمین سخت یقال ضب کدیة و جمعها کدی و اکدی الحافر ای بلغ الکدیة فلا یمکنه ان یحفر و یقال حفر فاکدی اذا بلغ الی الصلب

کند و درنگ برآمدن نبات زمین یقال کدت الارض تکدو فهی کادیة کدی نوعی از بیماری سگ بچه و تباه شدن معده ستر بچه از ناگوار و

کند شدن ناخن انگشتان از کندن زمین **ع کافه** اکدا و کم خیر شدن و منه قوله تعالی و اعطی قلیلا و اکدی ای قطع العطیل

و اکدیت الرجل عن الشئ ای رددته عنه **کذا** چنین یقال فعلت کذا و کذا و چندین و هو کنایة عن العدد فتنصب ما بعدها علی

التمییز یقال لی عنده کذا درهما کما تقول عندی عشرون درهما **کری** خواب **ع کافه** فهو کری کریة و هو کریان ایضا کریے

کندن جوی **ع کافه** فعاکره و برتور دن جاه و دست اندا ختن سپ در رفتن و نوعی از خرامان رفتن زن و امراة کروا ای دقیقة

الساقین و گوی باختن **ع فاضه** کرة بالضم گوی اصلها کرو کرین بالضم والکسر و کرات جماعت ازار تا خیر کردن یقال منه اکریت العشاء ای اخرته و کذا شدن

یقال اکرینا الحدیث اللیلة ای اطلناه و دراز کردن و کم شدن و هو من الاضداد و بکرایه دادن ستور و خانه را اکترا بکرایه گرفتن استکرا مکاری مثله کرا بالکسر والمد مزد و بکری دادن ستور و خران مکاراة مثله فهو مکار و هم مکارون و ذهبت الی المکارین و لا تقل المکارین بالتشدید و فی الاضافة الی نفسک قلت مکاری مفتوحة الیاء مشددة و هؤلاء مکاری سقطت نون الجمع للاضافة و قلبت الواو یاء و فتحت یاء ک و ادغمت و هذان مکاریای بفتح یاء ک و کذلک العرانی القاضی و الرامی و نحوهما کری خر بنده و بکرایه دهنده و بکرایه گیرنده کریة گیاهی و در رنگ بکری خشترزن ماهی رفتار کرا بالمد و بفتح موضعی کردن بغتین جاری و یقال للسلع الحباری و آنرا چوبینه دشوات نیز گویند کری نرووی و یقال له اذا صید اطرق کرا ان النعام فی القری کرادین جماعت کروان بالکسر ایضا جمع جمع علی غیر قیاس کسوة بالکسر والضم جامه بپوشیدنی عع کافه کسی بالضم جمع کسوة توبا اکسوه فالتکسی کساء بالکسر والمد گلیم اکسیة جمع و حله کساء جارت الواو بعد الالف فهمزت و نسبت الی الکساء البنة والکاسی بمعنی المکسو کشیة بالضم پیه سو سمار کشی بالضم جمع کظا لحمة یکظو ای کثر و اکتنز و خظا و بظا کذلک کفایة کارگزاری کردن عع فاکه یقال کفاه مؤنته و بس آمدن چیزی کفاک الشیء اکتفا بسنده کردن استکفا و تکفا خواستن یقال استکفیته فکفانیه مکافاة باداش کردن و یقال رجو مکافاتک ای کفایتک و همچنانکه و تکفی مثل سالم و سلیم و هذا رجل و رجلان کافیک من رجل و رجال کافیک من رجال و کفیک تسکین نقار ای حسبک کفیة بالضم روزگار از قوت کفی جمع کلیة بالضم گرده کلوة لغة فیه کلیات و کلی جمع و تیره کر تو شه وان و خران و روزند کلیتان من القوس دو تیری نزدیک قبضه وی از دو طرف و هما عن یمین النصل و شماله ایضا کلیة السی فرددی کلی جمع یقال در عجب کلاه کلی برگرده زدن اکتلاء برگرده سیدن یقال کلیته فاکتلی اذا اصبت کلیته کلب مکلی سگ گاو بر بهتیگاه وی بر زدن دشته با دیقال جار فلان تبجه حمر الکلی ای مهاز ل کلا بالکسر و هو تاکید اثنین نظیر کل فی المجموع و هو اسم مفرد غیر مثنی و قال الفراء هو مثنی و هو ماخوذ من کل محففت اللام و زیدت الالف للتثنیة و کذلک کلتا للمؤنث و دخلا علی المظهر فتقول جاءنی و رأیت کلا الرجلین و کلتا المرأتین و رأیت کلا الرجلین و کلتا المرأتین و مررت بکلا الرجلین و کلتا المرأتین بالالف فی الاحوال الثلث و اذا اتصل بمضمر قلبت الالف یاء فی الجر و النصب و تبقی فی الرفع علی حالها تقول جاءنی کلاهما و رأیت کلیهما و مررت بکلیهما و کذا المؤنث و لا یکونان الا مضافین و لا یتکلم منهما بواحد و لو تکلم یقیل کل و کلت و کلان و کلتان و احتج بقول الشاعر شعر فی کلت رجلیها سلامی واحدة ❊ کلتاهما مقرونة بزائدة ❊ اراد فی احدی رجلیها فافرد و هذا القول ضعیف عند البصریین لانه لو کان مثنی لوجب ان ینقلب الفه فی النصب و الجر یاء مع المظهر و لان معنی کلا مخالف لمعنی کل لان کلا للاحاطة و کلا یدل علی شیء مخصوص و هذا الشاعر حذف الالف للضرورة و قدر انها زائدة و ما یکون ضرورة لا یکون حجة فثبت انه اسم مفرد کمعا الا انه وضع لیدل علی التثنیة کقولک نحن اسم مفرد یدل علی الاثنین فصاعدا و یدل علی ذلک قول جریر شعر کلا یومی امامة یوم صد ❊ و ان لم تاتها الا لماما ❊ فان قیل لم صار کلا بالیاء فی الجر و النصب مع المضمر و لزمت الالف مع المظهر کما لزمت فی الرفع مع المضمر قیل له کان من حقها ان تکون بالالف علی کل حال مثل عصا و معا الا انها لما کانت لا تنفک عن الاضافة شبهت بعلی و لدی للزومهما الاضافة جعلت بالیاء مع المضمر فی النصب و الجر لان علی لا تقع الا منصوبة او مجرورة و لا تستعمل مرفوعة فبقیت کلا فی الرفع علی اصلها مع المضمر لانها لم تشبه بعلی فی هذه الحالة و اما الف کلتا التی فی التانیث فان سیبویه یقول هی للتانیث و التاء بدل من لام الفعل و هی واو و الاصل کلوا و انما ابدلت تاء لان التاء علم التانیث و هذا الالف قد تصیر یاء مع المضمر فتخرج عن علم التانیث فصار فی ابدال الواو تاء تاکید للتانیث و قال ابو عمر و الجرمی التاء ملحقة و الالف لام الفعل و تقدیرها عنده فعتل و نسبتها کلتوی علی هذا القول فما قالوا کلوی و اسقطوا التاء دل علی انهم اجروها مجری التاء فی اخت التی نسبتها اخوی کمی نهان داشتن گواهی عع فاکه یقال کمی شهادته اکمار مثله انکمار نهان شدن تکمی پوشیدن و کمت لغتة اسناس و اعشیتهم کمی مرد بادرد سلاح پوشیده شده کماة جماعت کمیا بالکسر و المد اصل زر و سیم و نام صناعتی درو سے کنایة بالکسر سخن که بر غیر موضوع له خود دلالت کند یقال کنوت و کنیت بکذا عن کذا و هو کان در اسم کا نون و الکنیة بالضم و الکسر واحدة الکنی و تکنی فلان بکذا و فلان یکنی بابی عبد الله و لا یقال یکنی بعبد الله و کنیة ابا زید و بابی زید تکنیة

و هو کنیة کما یقال اسمیه و کنا الرویا هی الامثال التی یضربها ملک الرویا یکنی بها عن اعیان الامور **کَلّی** فراخ گردن ع **فاکه** و یقال اکراللّه اکی ای واکوی
هو و کواه بعینه ای حدد النظر الیه و کوة العقرب لدغته و کاویته ای شاتمته مثل کاوحته مکواة آهن داغ و فی المثل العیر یضرط و المکواة فی النار کوة
روزن خانه کوی بالمد و القصر جماعت کوی بالضم فیها و حدها کوة بالضم کی مخففة معناه تا و هو للتعلیل و العاقبة کاللام و هو جواب قولک لم فعلت کذا
فتقول کی یکون کذا و تنصب الفعل المستقبل و تدخل علیه اللام ایضا فتقول لکی و تتصل بلا النفی کقوله تعالی لکیلا تاسوا کیت و کیت معناه چنین چنین
بفتح التاء و کسرها و اصل التاء فیها ها فصارت تاء فی الوصل و حکی ابو عبیدة کان من الامر کیه و کیه بالوصل ایضا و کیه فی الوقف کما یقال لمه
**کهاة** ناقه بزرگ صخرة الکی نام کوهی **فصل اللام** **لای** سختی و ابتلی ع بفتحهما التیار مثله لاوا بالمد سختی و فی الحدیث من کان له ثلاث
بنات فصبر علی لاوائهن کن له حجابا من النار و یقال فعل بعد لای ای شدة و لای ایضا ای البطاء و التاء ی الرجل ای افلس لائی بوزن لعی گاو وحشی
آلاء جماعت لاة علی لعاة مونث لائی نام مرد لوی تصغیره منه لوی بن غالب لائی ایضا سختی در عیش **تلبیة** لبیک گفتن در حج یقال لبیت
بالحج و لبأت مهموز ایضا و صله ترک الهمزة و جواب دادن خواننده را قال یونس بن حبیب ان لبیک اسم مثنی و هو مثل علیک و الیک و حکی ابو عبید
عن الخلیل ان صله الاقامة بالمکان یقال لبیت بالمکان و البیت به اذا اقمت به ثم قلبوا الیاء الثانیة یاء کما قالوا تظنیت و اصلها تظننت
و یقال هو مثنی کما ذکر فی باب الباء و یقال منه الملبیة غیر مهموز ای متعاوضون لا یکتم بعضهم بعضا انکار التی آن زن و هو اسم مبهم للمونث کالذی
للمذکر و هی معرفة و لا یقال بغیر الالف و اللام للتنکیر و لا یتم الا بالصلة و فیه ثلث لغات التی و اللت بکسر التاء و اللت بالاسکان و کذلک فی تثنیتها
ثلاث اللتان مخففة النون مشددتها و بحذفها و فی جمعها خمس لغات اللاتی و اللات بلا یاء و اللواتی و اللوات و اللوا باسقاط التاء و تصغیرها اللتیا
بفتح الیاء و تشدیدها و فی تثنیة المصغر و جمعه حذفت الالف یقال اللتیان و اللتیات و بعض الشعراء ادخل علی التی حرف النداء و حروف النداء لا یدخل علی
ما فیه الالف و اللام الا فی قولنا یا الله وحده فکانه شبهها به حیث کانت الالف و اللام غیر مفارقتین لها قال الشاعر شعر من اجلک یا التی تیمت قلبی
و انت بخیلة بالود عنی و یقال جاء بعد اللتیا و التی و وقع فی اللتیا و التی ای فی الداهیة **لثی** مناک شدن جامه و درخت ع **کافه** فهو لث علی فعل و هی
الثوب و سخه و لثی الشجر ما یسیل منه کالصمغ فاذا جمد فهو صعرور و الثت الشجرة ما حولها اذا کانت تقطر منها ما لثة بالکسر بن دندان و اصلها لثی و الها عوض من الیاء
و جمعها لثات و لثی **لحی** بالفتح جای رسیدن ریش لحوی منسوب به لحیان و ثلثة الح علی افعل الا انهم کسروا الحاء لتسلم الیاء و لحی بالضم جمع کثرة علی فعول مثل ثدی و ثدی
و دلی و لحیة بالکسر ریش لحی بالضم و الکسر مع القصر جماعت لحیان بالکسر بر قبیله رجل لحیانی بزرگ ریش و التحی الغلام ریش بر آورد و تلحی العمامة ای جر قبالحت الحنک
و فی الحدیث نهی عن الاقتعاط و امر بالتلحی لحاء بالکسر المدبست درخت و فی المثل بین العصا و لحاها پوست از چوب باز کردن ع **فاضه** لحی مثله ع
بفتحهما یقال لحوت العصا و لحیتها و ایضا ملامت کردن فهو ملحی ای ملوم و لحاه الله ای لعنه و قبحه و لاحیته ملاحاة و لحاء ای نازعته و فی المثل من لاحاک
فقد عاداک و تلاحوا اذا تنازعوا **لخی** بیهوده بسیار گفتن الخی لغت منه و هی لخواء ع **کافه** و بعیر لخ و الخی و ناقة لخواء اذا کانت احدی رکبتیها اعظم من الاخری
الخی کج و عقاب لخواء لخی بالفتح و القصر دارو دان لخی مثله یقال منه لخوته و لخیته و الخیته بمعنی ای سعطته ع **فاضه** و لخی ایضا فرج آن انک و یقال لخیته بالطمة
لخار بالکسر و المد نان ترنهاده و منه یلتخی الصبی اذا اکل خبزا مبلولا **لدی** نزد لغة فی لدن قوله تعالی و الفیا سیدها لدی الباب و اتصاله بالمضمرات کاتصال علی **الذی**
آنکه و آن مرد که و هو اسم مبهم للمذکر و هی معرفة و لا یتم الا بصلة و اصله لذی ادخل علیه الالف و اللام و لا تنزعان منه للتنکیر و فیه اربع لغات الذی و الذ بلا یاء و الذ بسکون
الآخر و الذی بتشدید الیاء و فی تثنیته ثلث لغات اللذان مشدد النون و مخففها و اللذا و فی جمعها لغتان الذین بالنون فی الرفع و النصب و الجر و حذف النون
کلفظ الواحد قال الشاعر شعر و ان الذی حانت بفلج دماؤهم هم القوم کل القوم یا ام خالد و منهم من یقول فی الرفع الذون و زعم بعضهم
ان اصله ذا لانک تقول ماذا رایت بمعنی ما الذی رایت و هو بعید لان الکلمة ثلاثیة و تصغیر الذی اللذیا بفتح الذال و تشدید الیاء و اللذیان و اللذیون
**لطاة** پیشانی و دایره اللطاة گردش موی که بر پیشانی اسب و جز آن باشد و گرانی یقال القی لطاته ای ثقله ملطاة ملطی بالکسر منها نوعی

از سر شکستگی **لظی** زبانهٔ آتش و نام دوزخ لظت النار و تلظت النار زبانه زد **لعو و لعی** تیز شهوت یقال رجل لعو و کلبة لعوة ای حریصة لعوة قومی از عرب لعوة
الجوع حدته ویقال للعاثر لعاً لک عاره ان ینتعش و لعوة ایضاً سیاهی سر پستان و یسمی ذو لعوة و هو قیل من اقیال حمیر ویقال ما بها لاعی قرو ای
ما بها من یجیس عشا معناه ما بها احد ویقال خرجنا نتلعی ای نأخذ اللعاع و هو اول نبت خرج و اصله نتلعع ابدلت من احدی العینات یاء و العت الارض اخرجت
اللعاع و تلعی العسل ای تعقد **لغو** بیهوده گفتن عع فاضته اللاغیة مثله و قوله تعالی لا تسمع فیها لاغیة ای کلمة ذات لغو و هو مثل لابن و تامر و اللغو فی
الایمان ما لا یعقد علیه القلب قوله تعالی لا یؤاخذکم الله باللغو فی ایمانکم و هو کقولک بلی و الله و لا و الله و بچه در حساب شمار نیاید از شتر بچه که در دیت
داده شود بسبب حقارت و خردی و بانگ کردن سگ عع فاضته لغی مثله عع کافه و آوا کردن و لغی به ای لهج به و لغی بالشراب ای اکثر منه لغا
باطل کردن و از شمار افکندن لغة بالضم نوع سخن و اصلها لغو و لغی و الهاء عوض و جمعها لغی و لغات و قال بعضهم سمعت لغاتهم بالنصب تشبیها بالتاء التی
توقف علیها بالهاء لغوی بالتحریک منسوب **لفاء** بالفتح و المد چیزی اندک و خسیس یقال رضی من الوفاء باللفاء ای من حقه الوافی بالقلیل و لفاه حقه
ای بخسه الفاء یافتن لفیته وجدته و تلافیته ای تدارکته **لقاء** بالکسر و المد لقی بالضم و القصر لقی بالتشدید لقیان بالضم و الکسر دیدار کردن عع کافه
لقیانة یکبار روا نقل لقاءة فانها مولدة و لیست من کلام العرب القاء افکندن یقال القه من یدک والق به من یدک و القیت الیه المودة و بالمودة و القیت علیه
القینه کقولک القیته کل ذلک یقال التقاء تلاقی دیدار کردن لقیه اسم فیه تلقی پیش آمدن استلقاء بر قفا خفتن و قوله تعالی اذ تلقونه بالسنتکم ای یاخذه بعضهم عن بعض تلقاء
سوی و برابر دیدار کردن لقی انداخته القاء جماعت ملتقی لقی اتباع لقوة کجی دهان در روی از علت یقال منه لقی الرجل فهو ملقو [illegible] عقاب
ماده و بکسر اللام مثله **لکی** حریص شدن عع کافه ویقال لکیت بفلان ای لزمته **لمی** سیاهی در لب و هو من الحسن و الملاحة عع کافه و هو المی و هی
لمیاء ظل المی کثیف سود شجر المی الظلال من الخضرة و ربما سمی لونه مثل التمع و ربما یهمز و لمة الرجل بالضم تربه و شکله یعنی همزاد و همانند و الهاء عوض فی الحدید لثیر و ج
الرجل لمته و گروه و یاران از سه تا ده **لی** تافتن رسن و جز آن عع فاکه یقال لویت الحبل ای فتلته و لوی [illegible] قوله تعالی و ان
تلووا او تعرضوا قال ابن عباس رضی الله عنهما هو القاضی یکون لیه و اعراضه لاحد الخصمین علی الآخر [illegible] قال
تلووا الشهادة فیقیموها او تعرضوا عنها فیترکوها و لوی الناقة ذنبها و التوی ذنبها اذا حرکتها و ذنب الوی [illegible] لیانا بالفتح [illegible] درنگ کردن و دار کردن
اعناق الرجال فی الخصومة شدد للکثرة و المبالغة قال الله تعالی لووا رؤسهم و التوی و تلوی بمعنی [illegible] و لوی الرمل
و القصر منقطعه [illegible] القوم ای صاروا الی لوی الرمل و یقال الویتم فانزلوا و هما لویان و الجمع الویة لواء بالمد و الکسر رایت [illegible] الویة جماعت
و علمها [illegible] خردوی بالفتح و القصر پیچش شکم و یقال منه لوی بطنه بالکسر لوی علی فعیل گیاه نیم مرده و قد الوی البقل ای ذبل لویه طعام نهاده بجهت کسی و التوت
المراة لویة و الوت بحقی ای ذهبت به و الوی [illegible] اذا لمع و اشار و الوت به عنقاء مغرب ذهبت به الوی [illegible] مرد تنها گوشه گرفته و ذنب الوی معروف
خلفه مثل ذنب العنز و اللاؤن جمع الذی من غیر لفظه بمعنی الذین و اللائین فی النصب و الجر و اللاء بلا نون و اللائی همه مردان و زنان [illegible]
فیها و اللاء بلا یاء و لا همز کذلک لکن هذه للنساء خاصة **لهاة** کام هی جماعت لهوات لهیات بفتحتین فیها ایضا جماعت لهوة بالضم خورش شناس [illegible]
یک مشت آب یقال منه الهیت فی الرحی ای جعلت [illegible] و عطا و یقال انه لمعطاء اللهی ای جواد معطی الکثیر لهیان بالضم فیهما شگفتن از چیزی و در گذشتن
از وی عع کافه الهاء مشغول کردن الهاه به و لهاه به ای علله لهو بازی کردن عع فاضته تلهی کذلک و تلاهوا ای لعبوا [illegible]
و منه قوله تعالی لو اردنا ان نتخذ لهوا قالوا امراة و یقال ولدا و یقال لهی عنه ای ترکه و فی الحدیث فی البلل بعد الوضوء اله عنه قال الاصمعی اله عنه و منه قولهم فلان
هو ملهی الخیر علی فعول الهیة بازیچه کما یقال الحجیة و هی الفوتة و یقال هم لباء [illegible] مثل زمارة **لیاء** بالکسر و المد نوعی از حبوب سپید [illegible]
وصفت المراة بالبیاض قلت کانها لیاءة لیا بالقصر زمین که از آب دور باشد **فصل المیم ماء و مای** فراخ کردن پوست را کشیدن عع بفتحهما
و تماءی الجلد ای اتسع مائة صد و اصلها مای مثل معی و الهاء عوض من الیاء و مئون بالضم و الکسر و مئات مثل معات جماعت قال

سیبویه یقال ثلثمائة وکان حقه ان یقال ثلث مئین او مئات کما تقول ثلثة آلاف علی الجمع ونحو ثلثة رجال وعشرة رجال ولکنهم شبهوه باحد عشر وثلثة عشر ومن
قال مئین بالتنوین مرفوعة بنون نفی تقدیره تو ان احدهما مئین مثال غسلین وهو قول الاخفش وهو شاذ والآخر فعیل بکسر الفاء منه بالکسر ابعد الواو صلة حتی
مثل عصی فابدل من الیاء نونا وامأی القوم ای صاروا مائة وامأیتهم انا وامأت غنم فلان اذا صارت مائة وامأیتها لک ای جعلتها لک مائة مؤثر باک
کردن گربه ع فاضه مأی تباهی کردن میان قومی ع بالفتحتین یقال مأی بینهم ای افسد وتمأی ای فسد متوث الشیء مددته تمتی کشیدن کمان
محو پاک کردن نبشته ونقش از لوح ع فاضه وبالفتحتین محی کذلک ع فاعله فهو محو ومحی صارت الواو یاء للکسرة قبلها فادغمت فی الیاء التی
هی لام الفعل امحاء سوده شدن وپاک شدن وامحی وامتحی مثله والثانی لغة ضعیفة محوة باد شمال وهی معرفة بلا الف ولام غیر منصرف یقال ترکت
الارض محوة واحدة اذا طبقها المطر محاة بالکسر خرقه پاک کردنی محوه ایضا نام موضعی تمحیت من الشیء وانحیت منه اذا تبرأت منه وتحرجت مدی
غایت یقال قطعته ارض قدر مدی البصر وقدر مده البصر ایضا بالتشدید مدی علی فعیل حوض گرد اگرد وی سنگ نهاده اشند امدیة جمعها مدیة بالضم والکسر
مدیات مدی جمعها مدی بالضم پیمانه اهل شام امداء جمعها مذی آب مرد که بوقت ملاعبت آید یقال مذی الرجل وامذی یقال کل ذکر یمذی وکل انثی
تقذی ع فاله مذاء بالکسر والمد ملاعبت کردن با یکدیگر که مذی آرد وفی الحدیث الغیرة من الایمان والمذاء من النفاق قال ابوعبیده هو ان یجمع
الرجل بین رجال ونساء یخلیهم یلاعب بعضهم بعضا وقال الاموی مذی وودی ومنی ثلاثتهن مشددات وقیل یخففن وامذیت فرسی وامذیته ای ارسلته فی المرعی ماذی عسل سپید
ماذیة زره سپید ونرم وخمر اسان خوار مرو جمع مروة وهی حجرة بیضاء براقة تقدح منها النار ونوعی از ریاحین مدان نام مردی مرو ایضا نام شهری
از خراسان مروزی منسوب الیه علی غیر قیاس وهم مراوزة ذوب مروی علی القیاس مرواة بیابان ج مرورات مراری جمع مروة ایضا نام جایی بمکه مری سودن پستان
بستان ازع فاکه امرار بسیار شدن شیر ناقه مری علی فعیل غیر مهموز ناقه بسیار شیر ج مرایا جمع مریت الفرس اذا استخرجت من الفرس عدوه من الجری بسوط
او غیره مریة بالکسر اسم منه وشک وقد یضم وقری بهما قوله تعالی فلا تک فی مریة منه مری الفرس بیده اذا حرکها علی الارض والریح تمری السحاب وتمتریه
ای تستدره وماراه حقه ای جحده وقری قوله تعالی افتمرونه علی ما یری وماریت الرجل مراء اذا جادلته امتراء فرو دوشیدن شیر وشک شدن تماری کذلک ماریة نام
زنی ونام مادر ابراهیم فرزند رسول الله صلعم ماریة بالتشدید سنگ خوار وفی المثل خذه ولو بقرطی ماریة مزیة فزونی مزایا جمع یقال له علیک مزیة ای
فضیلة ولا یبنی منه فعل مساء بالمد شبانگاه خلاف صباح امساء شبانگاه کردن قال الشاعر شعر الحمد لله ممسانا ومصبحنا + بالخیر صبحنا ربی ومسانا وهما
مصدران وموضعان ایضا واذا الاسم فیهما مسی وصبح یقال اتیته لمسی خامسة بالضم والکسر وقد اتیته مسیانا وهو تصغیر مساء واتیته صبوحة کل یوم وامسیة کل یوم
واتیته مسی امس ای عند المساء من امس وکل ذلک بالضم مسی بالفتح بیرون آوردن نطفه از رحم علی ماهستر فی البسط یقال مساه یمسیه ع فاعله ومسیت الناقة
ومسوت علیها اذا سطوت علیها واخرجت ولدها مشی تمشیة رفتن ورانیدن لازم ومتعد ع فاکه مشاء راندن بامواشی بسیار شدن مایه ستور
وستور بسیار نهادی جمعها مشاء بالفتح والمد بسیار فرزند شدن زن ع فاکه ومشت فیه حمیا الکاس ای دبت وجرت مشو ومشی دارویی مسهل
ومنه استمشیت ومشانی الدواء مصوار زن لاغر سرین مضی بالضم رفتن گذشتن یقال منها مضی الشیء ای ذهب ومضی فی الامر مضاء ای نفذ ویقال
مضیت علی الامر مضیا ومضوت علی الامر مضوا بالضم والفتح مثل قعود وصعود ونهر الامر مضو علیه ای مضی قاطع امضاء درگذرانیدن تمضی درگذشتن مضواء
مثال صعداء تقدم کردن ع فاکه قال الشاعر شعر فاذا خشنت مضی علی مضوائه مطا بالقهر پشت مطاء جمع مطیة بارگی مذکر ومؤنث مطی واحد وجمع
ایضا مطایا جماعت مطی خرامیدن میازیدن ویقال هو ماخوذ من المطیطة وهو الماء الخاثر فی اسفل الحوض لانه یتمطط ای یتمدد وهو مثل تمطیت من التمطی و
تقضیت من تقضض مطو مثال صعد رفیع التمطی مطو کشیدن یقال منه مطوت بالقوم اذا مددت بهم فی السیر امطاء امتطاء بارگی گرفتن یقال امتطیناها ای جعلناها
مطایانا معو بالکسر خرمای خرمای معاء جمعها مثل جرو واجراء نظیر ریحی دیار معوی یقال نادیته معواء ای صاحبی ومعو ای صاحبی معی بالکسر والقصر
روده امعاء جمعها وفی الحدیث المؤمن یاکل فی معی واحد والکافر یاکل فی سبعة امعاء یعنی ان المؤمن یاکل من جهة واحدة وهو الحلال والکافر

یا کس من وجوه ولا یبالی باالکل ومن این اکل واکب تنگ یعنی جای ایستادن آب در خور معو رسیده ومهموزه یکی یقال منه سعت النخلة رساید نخل طلب بالمهموز ایضا
رطب نیم خشک **مقو** روشن کردن شمشیر وطشت وآینه ودندان ونگاه داشتن **عع فاضه** یقال من ذا مقوک مالک ای صن هذا صیانتک مالک
**مکا ر** بالضم والمد شخولیدن مکوکنه مکس **عع فاضح** قوله تعالی وما کان صلوتهم عند البیت الا مکاء وتصدیة ومکت استه ای خرطت مکار بالضم وتشدید
مرغی مکاکی جماعت مکا بالقصر والفتح سوراخ خرگوش وروباه ومانند آن مکوکنه امکاء جماعت وتمکی بهورش اذا حک عینه بر کبته مکا ایضا سوراخ گرفتن دست
کار **عع کافه** میکائیل فرشته روزی بهار آسمان ضیف حد ما الی الآخر میکائین لغة فیه مهموز او غیر مهموز ومیکال لغة فیه ایضا یقال **ملاک** ابد حبیک
ای متک به وباشنک سه طویلا وتثلیث عمری ای تمتعت به یقال لمن لبس الجدید ابلیت جدیدا وتملیت حبیبا ای عشت معه ملاوة من دهر برکت وعثت به دا
عنده ملاوة من الدهر تثلث لغات ای حینا وبرهة وکذلک ملوة تثلث لغات یعنی پاره از دهر یقال اقام ملیا من الدهر قوله تعالی واهجرنی ملیا ای طویلا
ومضی ملی من النهار ای ساعة طویلة ملا بالقصر صحرا الملوان روز وشب واحدهما ملا آملا زمان دادن یقال املاه الله در روزگار دراز کردن یقال املیت له
فی غیه ای اطلت قوله تعالی واملی لهم ودراز رسن گذاشتن ستور را یقال املیت لبعیر ای وسعت له فی قیده وکتاب املا کردن یقال املیت الکتاب واملته
املیت وامله گستان چیدتان جا بها القران کسملا املاحراستن **منا** بالقصر ملمن نوان وزن من ها جماعت ودر افصح من المن بالتشدید واندازه یقال منی له
الماتی ای قدر لفقاد ریقال داری منا دار فلان ای مقابلتها منی اسم دو موشند دبلاف منی ودو دو با مخففان منی منا رمنی امر حصن وقوله تعالی من
منی یمنی قری بالتاء علی النطفة والیاء علی المنی فالظاهرا استمنا امنی بیرون آوردن خواستن منیة ای الموت والاجل بها مقدرة منایا جماعت منیة بالضم
آرزو ومنی جماعت ومنیة الناقة الایام التی یعرف فیها لقاحها من حیالها یقال هی فی منیتها وقد ابتنی الفحل منی بالکسر والقصر موضعی بمکه که قربان در آنجا کنند
وبوی کوبیعرف وتمنی بالقوم اذا اتوا منی وامنی القوم کذلک امنیة آرزو وامانی جماعت یعنی آرزو بردن دوخواندن نشبه قوله تعالی ومنهم امیون لا یعلمون الکتاب
الا امانی ویقال هو اشتی روبیه ام تمنیه وفلان تمنی الاحادیث ای یفتعلها وهو مقلوب من المین وهو الکذب ویقال منوته ومنیته اذا ابتلیته ویقال لا تمینک
منا وتکلی بالاخرینک خبر رک تمنیه آرزو آوردن وآرزو دردل افگندن قوله تعالی ولامنینهم ولامرنهم ممانات دراز کشیدن وانتظار کردن ومکافات کردن
یقال لا تمینک بالاخر ای کافاتک مناة نام بتی منوی منسوب الیه عبد مناة وزید بن مناة ودبی ایمنه ودعقه **موماة** دشت موامی جماعت واصلها موموة وهو مفعلة
علی فعللة فقلبت واو الفا لتحرکها وانفتاح ما قبلها **مهاة** گاو دشتی مها بالقصر جمع مهوات کذلک مهاة بلور مهاات مهوات جماعت مهاة بالفتح آب فحل
دررحم ناقه ومهو من سیار فهی جماعت مثل بطبة ورطب وعشرة وعشر مهو شیر تنک آب وشمشیر تنگ ودیه ومدرحی از عبد القیس وفی المثل اکذب صفقة من شیخ
مهو مهاده آب ناک شدن شیر **عع لضمها** یقال مهو اللبن ومهیت اللبن وناقة ممهار رقیقة اللبن نطفة مهوة ای رقیقة مهار بالمد گونی عیب امهار
تیز کردن آهن را وآب دادن تیغ را وگرم کردن سپ را تاختن ویقال حفر البیر حتی امهی ای انتهی الماء علی العقبه دقی نام زنی

## فصل النون بای

دور شدن
یقال نایته ونایت عنه ای بعدت عنه **عع بفتحها** ونایته فانتای ای ابعدته فبعد تنایی ای تباعد منتای موضع ودور نو بالضم جویکه گرداگرد خرگاه نثای ایضا
نثیلة نوی علی فعول جماعت نئی کذلک ارایضا جماعت وتقدیم الهمزة ایضا علی القلب انآر مثل آبار ویقال منه انئت نویا وانتیت نؤیا بمعنی نوی بفتح الهمزة
لغة فی نوی ویقال ان نویک لے صلحه اذا وقفت علیه قلت نه مثل زیدا واذا وقفت علیه قلت ه زیدا ویقال ایضا انا نویک مثال انا نعیک **نبو نبو** آرام
نیافتن دور شدن از جای **عع فاضح** یقال نبا عنی وانبیته انا دفعته عن نفسی وموافق نا آمدن جائی کسی را یقال نبا به المنزل والفراش ای لم یوافقه وباز جستن
تیغ از زخمگاه وکار نکردن آن یقال نبا السیف اذا لم یحل فی الضربة ونبا بصری عن الشئ نابیة کمان که از زه در داد ودور باشد نبوة نباوة برآمدن
وبلند شدن زمین بلد نتی پیدا بیر ونساغ ان یکون خوذ منه غیر مهموز وهو فعیل بمعنی مفعول ای لانه شرف علی الخلق کالتصغیر نبی انبیا جماعت
نابیة بنی جماعت مثل غاز وغزی **نوق عع ضم** گشتیان نوائی جماعت **نشا** بالقصر خبر نثر فاش کردن **عع فاضه** وتناثوا الشئ ای
تذاکروه **نجا ر** بالمد ونجاة رستن **عع فا ضبط** یقال الصدق منجاة ابجار نجیه رهیدن رستگی بها قوله تعالی فالیوم ننجیک ببدنک المعنی لا تعقل بل

تهلکات فامنن قوله لا تنفل و قال بعضهم تنجیک ای نوتمک علی نجوة من الارض فنظهرک لمن قال هیه تک و لم یقل ببرد مکث نجاء بالمد ایضا شتافتن و در گذشتن ناجیه نجاة
ناقه تیز رو و بعیر ناج کذا و استنجی ای اسرع و فی الحدیث اذا سافرتم فی الجدوبة فاستنجوا نجوا ناجیه قرمی از عرب ناجی منسوب الیه نجوف ها رد یار و نجوت فلانا اذا
استنکهته نجو سرگین و ده و هر چه از شکم بیرون آید و انجی ای حدث و یقال شرب دوا فما انجاه ای ما اقامه و منه الغائط نجو نفسه ای خرج نجو نفیا ابری بارن
از وی رفته باشد نجاء بالکسر و المد جماعت و بریدن درخت را یقال نجوت غصون الشجرة ای قطعتها و راز گفتن با کسی یقال نجوته نجوا ای ساررته نجا بالقصر پوست
و پوست باز کردن یقال نجوت جلده و انجیته ای سلخته و یقال النجو عصنا نجا الجلد اضاف النجا الی الجلد لان العرب تضیف الشئ الی نفسه اذا اختلف اللفظان
کقولهم حق الیقین و حب الحصید و ای نوع و فلان فی ارض نجاة یستنجی من شجرها العصی و القسی انجا ببریدن فرمودن درخت را و بریدن یقال انجی غصنا ای قطع لی با
گشتن ابر نجاة شاخ درخت نجا جماعت نجوة نجاة زمین و جای بلند نجیته ایناشتن زمین را و بلند کردن آن نجوا مثال علواء بازیدن و یقال منی و بینه نجاة
من الارض ای سعه استنجاء ما یبدن موضع نجو و شستن آن و استنجی الوتر ای مد القوس و رطب برچیدن و بریدن درخت از بیخ و استنجی الناس فی کل وجه اذا اصابوا
الرطب مناجاة با هم راز گفتن انتجاء کذلک و فی الحدیث ما انجیته و لکن الله انتجاه ای ان الله امرنی ان اناجیه و انتجی القوم و تناجوا ای تساروا و انجیته ایضا
اذا خصصته بمناجاتک الاسم النجوی و قوله تعالی و اذ هم نجوی فجعلهم هم النجوی و انما النجوی فعلهم کما تقول قوم رضی و انما الرضی فعلهم نجی علی فعیل همراز
انجیة جماعت قال الاخفش قد یکون النجی جماعة مثل الصدیق قال الله تعالی خلصوا نجیا و قال الفراء و قد یکون النجی و النجوی اسما و مصدرا **نحو** سوی
و راه نحاء نحو جماعت و آهنگ کردن **عع فاضه و لقیتها** یقال نحوت نحوک ای قصدت قصدک و برگردانیدن یقال نحوت بصری الیه ای صرفت و اعراب
سخن عرب یقال ما احسن نحوک فی الکلام نحو نحو ترمی از عرب و انحیت عنه بصری ای عدلته و انحی فی سیره ای اعتمد علی الجانب الایسر و الانتحاء مثله هذا هو الاصل ثم
صار الانتحاء الاعتماد و المیل فی کل وجه و انحیت لفلان ای عرضت له و انحیت علی حلقه السکین ای عرضت نحیته عن موضعه تنحیة فتنحی نحی بالکسر مشک روغن
انحاء جماعت و فی المثل اشغل من ذات النحیین یقال هی امرأة من تیم الله بن ثعلبة تبیع السمن فی الجاهلیة فجاءت بنحیین من سمن فاتاها رجل من الانصار اسمه
خوات بن جبیر فساومها فحلت نحیا مملوا فقال امسکیه حتی انظر الی غیره ثم حل آخر و قال لها امسکیه فلما شغل یدیها ساورها فقضی منها ما اراد و هرب ثم اسلم الانصاری
و شهد بدرا فقال له رسول الله صلعم یا خوات کیف کان شراؤک و تبسم رسول الله صلعم فقال یا رسول الله صلعم قد رزق الله خیرا و اعوذ بالله من الحور بعد الکور
اهل المنحاة بیگانگان منحاة راه آب کشش ناحیه کرانه نواحی جماعت **نخوة** نازو تکبر یقال انتخی علینا ای افتخر و تعظم **نداء** بالکسر و المد آواز و فرو خواندن
و قد یضم ایضا مثل دعاء و رغاء مناداة مثله و نادی و آواز دادن بعضهم بعضا و النداء بالسوابق التنادی و ناداه ای دعاه و جاء فی الشعر ناداه ایضا نادی
نادی منتدی انجمن و منه سمیت دار الندوة التی بمکه لانهم کانوا یندون فیها للمشاورة ای یجتمعون و قوله تعالی فلیدع نادیه یرید عشیرته و هم اهل النادی
و النادی المکان و المجمع فسماه بما تقول تقوض المجلس یعنی تفرق ندو انجمن حاضر شدن **عع فاضه** انتداء مثله حاضر آوردن مردم را لازم و متعد جوانمردی
کردن ندا دادن و رکسیدن اسم منه یقال فلان یسن للناس الندی ای العطاء و هو ندی الکف ای سخی جواد و چرا کردن ستور میان نهل و علل یعنی میان دو نوبت آب
یقال منه ندت الناقه و الابل و تندت فهی نادیه و ندیتها و اندیتها انا و موضع ندی و مشش کردن ناقه با صل خود یقال نده الناقه نده الی نوق کرام ای نزع الیهن نسبب
ندوة بالضم آبخور مندیات ای مخزیات و یقال ما ندیت بشئ تکرهه ندی بالقصر عطا یقال هو اندی منک ای اسخی منه و هو اسخی و تنیدی ای تسخی و لا تقل تندی علی صحابه و غاشیه
هر جبر مثل مربی سعد ذات الصوت یقال هو اندی صوتا ای ابعد الصوت و بیرو تری نداوة مثله و باران ابرا جماعت اندیة مثله و هو شاذ و نم یقال رمیة علی نخله و بحر زمان
و علف و نم و تری روز و سدی نم و تری شب و ربما یعبر بها مثلا الجود و ندی الشئ اذا ابتل فهو ند و اندیته و ندیته انا ایضا **نزو و نزوان** برجستن و جستن کردن نحیز **عع**
**فاضه** نزاء بالکسر و المد برجستن نر بر ماده و ذلک فی الحافر و الظلف و السباع و نزاه و نزاه عجره نزاء بالضم و المد نوعی از بیمار گوسپند و قلبی نزو الی کذا ای ینازع یقه نزی
ای نوثب و تسرع نازیة کاسة بین **نسوة** بالضم و الکسر نساء و نسوان بالکسر جماعت زنان و هی جمع امرأة من غیر لفظها کما یقال خلفة و مخاض و ذلک و نک النسبة و التصغیر
نسوة نسیات تصغیر جمع الجمع و نسیان بالکسر فراموشی و فراموش کردن **عغ کافه** و نامزد گردانیدن و ترک کردن و نسوا الله فنسیهم ای ترکهم نسیا بالفتح آنکه فراموش برود

غالب باشد تنسیة انساء فراموش گردانیدن چیزی بر کسی یقال انسانیه الله ونسانیه وقوله تعالی وما انسانیه الا الشیطان تناسی فراموشی نمودن ومنه قوله تعالی ولا
تنسوا الفضل وجاز بعضهم الهمز فیه قال المبرد کل واو مضمومة لک ان تهمزها الا واحدة فانهم اختلفوا فیها وهی قوله تعالی ولا تنسوا الفضل بینکم وما اشبهها من واو الجمع
والاختیار ترک الهمزة فی الجمع واصله تنسیوا فسکنت الیاء وسقطت لاجتماع الساکنین فلما احتیج الی تحریک الواو رددت فیها ضمة الیاء نسا بالفتح والقصر رگی از ران
تا پاشنه ویقال له عرق النساء ولا یقال عرق النسا لان الشیء لا یضاف الی نفسه نسیان نسوان والجمع النساء ومنه نسی الرجل فهو نسی اذا اشتکی نساه ونسیة فهو منسی اذا اصابت نساه
نسی بالفتح والکسر رگوک حیض والخرقة ما نند فراموشی یا انداختنی وفرزلی که کوچ کرده باشند از وی یقال تتبعوا انساءکم وقری قوله تعالی بالفتح وکنت
نسیا منسیا نسثا بالقصر بوی خوش دنشاسته فارسی معرب حذف شطره کما قالوا للمنازل منا نشوة بالکسر بوی خوش زدن و بوئیدن تنشی
و برسیدن و دانستن خبر یقال تنشیت هذا الخبر ای نظرت من این جاء ویقال من این تنشیت هذا الخبر ای من این علمته ع کافه رجل نشیان للاخبار
متعهد لها وهو الا انه قلبت الواو یاء انشیه فرقا بینه وبین نشوة بالفتح مستی نشوان مست و انتشی ای سکر ناصیة موی پیشانی نواصی جماعت
ناصاة مثله بلغة طی نصوته ای قبضت علی ناصیته ع فاصنة قالت عائشة رضی الله عنها ما لکم تنصون میتکم ای تمدون ناصیته کانها کرهت تسریح
راس المیت ونواصی الناس اشرافهم تنصیة ازیدگان مردم و شریف و مهتران یقال هذه نصیتی ونصیتی ای خیرتی وقد نصیت بنی فلان و منهم اذ اخترت
فی القدوة والناصیة منهم تنصت المرأة ای جلت شعرها نصی الشعری جال نصی گیاهی سپید و هر رطب السیم نصیا فاذا ابیض فهو طریفة واذا ضخم ویبس فهو
الحلی ویقال انصت الارض بسیار نصی شد زمین فلاة تناصی فلاة ای تتصل بها مناصاة موی پیشانی یکدیگر را گرفتن نضو بالکسر ستور لاغر انضاء
جماعت نضوة مونثة وقد انضیتها الاسفار فهی منضاة وجامه کهنه انضاء لاغر کردن نضاه و تنضاه بمعنی ستور لاغر دادن کسی را و کهنه کردن جامه را انتضاء بیرون
کردن جامه و بر کشیدن شمشیر نضی درگذشتن اسب از ساتر ون سپری رفتن و درگذشتن تیر و بیرون کردن جامه از کسی و بر کشیدن شمشیر و برهنه شدن خضاب از موی و فرسو
و دور شدن رنگ حنا و جز آن نضو سهم بالکسر تیر یعنی از پیکان تا پر نضی گذلک انضاء النبل آنهای پیکان نضی علی فعیل تیر قمار یکبار داشته و بیکار تیر و میان
کتف و گردن نطو دوری ارض نطیة دور مکان نطی نطت منه و تناطیت الرجال ای تمرست بهم ویقال بلدة نطیا طیها نطی ای طریقها بعید نطاه هو الاعطاء بلغة اهل الیمن
نطاة نام حصاری بخیبر نعی خبر مرگ خبر مرگ دادن نعیان بالضم کذلک یقال منه نعاه له ع بالفتح نعی علی فعیل خبر مرگ و خبر آرنده بدو خبر دهنده ناعی کذلک
تأنیثه مونث یقال نعاء فلانا ای مه اظهر خبر وفاتیه مبنیة علی الکسر مثل دراک و نزال فی الحدیث یا نعاء العرب ای انعهم منعی منعاة ایضا خبر مرگ یقال ما کان
منعاة منعاة وحده ولکنه کان منایا و تناعی بنو فلان لو نعوا قتلاهم و استنعی ای تقدم واستنعیت الشاة اذ انقدمتها و دعوتها لتتبعک و استنعی بفلان الشر
اذ تتابع به الشر واستنعی رحب الخمری تمادی به واستنعی ذکره ای شاع واستنعی الابل والقوم اذا تفرقوا من شیء وانتشروا بشوش وگستکی لفی منتشر یقال هلکت
فلان فما نغی بحرف ای ما ینبس نغیة آواز و سخن خوش و خبر نخست از هر چیز مناغاة کسی بفریب سخن نرم گفتن و مرأة تناغی صبیها ای تکلمه بما یعجبه و تسر به و هما
الجبل یناغی السماء ای یدانیها لطوله نفی راندن و دور کردن و دور شدن لازم ومتعد ع فاکه یقال نفاه فانتفی ونفی ایضا ویقال هذا ینافی ذلک وهما
یتنافیان نفوة نفیة بالکسر نفیها رانده و دور کرده نفایة بالضم چیزی بلا به وزننده نفی المطر ای فیل با ینفیه و پرشنه و آنچه از دلو چکد و ترشح شد از آب نفی الریح
خاک گرد آورده از آب و در بنهای درخت نفیان مثله و نفیه به ما تطیر من معظم الجنین ویقال تانی نفیکم ای عیدکم الذی توعدوننی نقاوة اشتی بالضم خیار نقاوة
مثله کانه بنی علی ضده وهو النقایة لان فعالة یاتی کثیرا فیما یسقط من فضلة الشیء نقاوة بالفتح پاکیزگی ع کافه فهو نقی ای نظیف نقا بالمد مثله نقا بالقصر
ریگ توده وهما نقوان ونقیان نقاة بالفتح ما یرمی من الطعام اذا نقی وقال بعضهم نقاة کل شیء ردیه ما خلا التمر فان نقاته خیاره تنقیة پاک کردن انتقاء
برگزیدن تنقی گذلک نقو والکسر مغز با استخوان نقاء جماعت نقی مغز استخوان و پیه چشم از فربهی نقو نقی بیرون کردن آن یقال نقوت العظم انقوه ونقیته انقیه بمعنی ای استخرج
نقیه و انتقیته مثله وانقت الابل ای سمنت وصار زدت نقی نقاوی بالضم نوعی از شور گیاه نکایة جراحت کردن و برسکانیدن وکشتن دشمن را
ع فاکه یقال نکیت فی العدو نکایة اذا قتلت فیهم و جرحت نکو بضمتین کوسپیدن ع فاصنة تار بالمد مثله ع فاکه انا ر متعد فیه وفی الحدیث

لا تمنّوا انابیة الله یعنی الخلق لانه نمی و برداشتن حدیث و خبر کسی یقال منه نموت و نمیت الیه الحدیث و برآمدن نرخ و درنگ گران شدن یقال نمی الخضاب و السعر
اذا ارتفع و غلا فهو نامی و نسبت کردن بکسی یقال منه نما ایده انتمی الیه و یمود نمی الیه و نمیت الشیء علی الشیء رفعته علیه و سخن رسانیدن بوجه صلاح و نیکوئی و یقال
نمیت الحدیث الی غیره نمیا اذا اسندته و رفعته و نمیت الرجل الی ابیه نمیا نسبته الیه و انتمی هو ای انتسب تنمیة سخن بالیدن بید و سخن چینی کردن و بر زم آتش
نهادن و در گیرانیدن و یقال رمیت الصید فانمیته اذا غاب عنک ثم مات و فی الحدیث کل ما اصمیت و دع ما انمیت نامی رستکار و نمی ای ارتفع تنمیة [illegible] نوا
آهنگ کردن ع کافه انتواء کذلک و یقال نواه بنواته ای رده لحاجته و قضاها قال الشاعر شعر صرفت امیة ممتی و صلاتی و نوت [illegible] تما ستوی نوائی
ای لم تقض حاجتی و نواک الله ای صحبک فی سفرک و حفظک و نویة ای وکلته الی نیته نوی هم نیت و هم قصد نیة ایضا حاجت و جهت که مسافر بوی رود
آرد نوی مثله و هی مونثة لا غیر و ایضا جمع نواة التمر و هی تذکر و تونث و ایضا دوری و جدائی و یقال انوی القوم منزلا موضع کذا و کذا و استقرت نواهم ای اقاموا
نواة ایضا دانه خرما یقال اکلت التمرة و نویت النواة و انویتها ای رمیت بها و الجمع نوی و جمع النوی انواء عن ابن کیسان و پنج درم کما یقال للعشرین نش و مناواة
دشمنی کردن با هم و اصله الهمزة من النوء و هو النهوض نوایة نی فربه شدن ستور ع فا که جمل ناو و ناقة ناویة و جمال نواء مثل جایع و جیاع و ابل نودیة
اذا کانت تاکل النوی فی بیته و اصله نوی بیان بوصفی نهی بازداشتن از کار و گفت و خرد ع بفتحتها و هو خلاف الامر یقال نهیته عن کذا
انتهاء بازایستادن و بغایت رسیدن نهایة بالکسر غایت و پایان هر چیز یقال انتهی و تناهی عنه ای کف و تناهوا عن المنکر ای نهی بعضهم بعضا و قول الفرزدق
فنهاک عنها منکر و نکیر انما شدد للمبالغة و یقال هو امور بالمعروف و نهو عن المنکر علی فعول و ماله ناهیة ای نهی و یقال هذا رجل ناهیک من رجل و نهاک من رجل
ای یکفیک من طلب غیره و هذه امراة ناهیتک من امراة یذکر و یونث و یجمع و یثنی و اذا قلت نهیک من رجل کما تقول حسبک لا یونث و لا یجمع لانه مصدر و
تقول فی المعرفة هذا عبد الله ناهیک فتنصب ناهیک علی الحال جزور نهیة علی فعیلة ای ضخمة سمینة و یقال طلب الحاجة حتی نهی عنها بالکسر ای ترکها ظفر بها
او لم یظفر نهیة بالضم خرد نهی جمع و غایت چیزی نهی بالکسر و بالفتح حوض بزرگ و تناهی الماء اذا وقف فی الغدیر و سکن تنهیة الوادی حیث ینتهی الیه الماء
من حروفه تناهی جمع نهاء الماء بالضم و الکسر ارتفاعه و هی القواریر و الزجاج ایضا و یقال هم نهاء مائة بالضم و الکسر ای قدر مائة مثل زهاء مائة انهاء
رسانیدن پیغام و خبر یقال انهیت الیه الخبر فانتهی و تناهی ای بلغ **فصل الواو** و وأی وعده کردن ع فا که و ای تحریک الهمزة حمار وحشی
و اسب جران و ناقة وئیة جوال سطبر کلان و کذلک قدر وئیة و ناقة وئیة ای ضخمة البطن قال سیبویه سالت الخلیل عن فعل من وأیت فقال وئی فقلت فمن خفف
و بین فقال اوی ابدل من الواو همزة فقال لا یلتقی واوان فی اول الحرف و قال المازنی و الذی قاله خطاء لان کل واو مضمومة فی اول الکلمة فانت
بالخیار ان شئت ترکتها علی حالها و ان شئت قلبتها همزة فقلت وعد و اعد و وجوه و اجوه و وری و اری و وری و اری داوری لاجتماع الواوین
و لکن بضمة الاولی **وبی** سوده شدن ستور ع کافه فهو وبیء و هی وبیئة [illegible] متحدفیه و یقال انه لیتوجی و یقال ترکته [illegible] قطعی منه وجی ای
عینت منه و ساءته فاوجی علی ای کف **وحی** نامه و جمع وحی مثل حلی و حلی و اشارت و پیغام و در دل افکندن و سخن پوشیده و هر چه بدیگری رسد
و اندازی یقال وحیت الیه و اوحیت الیه و وحیت له و اوحیت بخبر کذا ای اشرت و صوت یدید لو حی بالقصر مثل وغی آواز و حاه کذلک یقال سمعت وحاة
الرعد ای صوته الممدود الخفی و الرعد یحی وحاة [illegible] صیاحهم [illegible] و یقال الوحی الوحی یعنی البدار البدار و توحّ یا هذا ای اسرع
و وحاه توحیة ای عجله و وحی علی فعیل ای سریع و منه موت وحی **وحی** میانه رفتن یعنی نه آهسته و نه شتاب ع فا که و یقال هذا وحی الملک ای سمت الملک حیث
سار و او وحیت و خیک ای قصدت قصدک و این وحی فلان ای این توجه توحی صواب جستن و اوخاه بنوه تصغیر اخاه و یقال استوخ لنا بنی فلان ما خبرهم
ای استخبرهم **ودی** [illegible] که بعد از بول برون آید انزو تشدید الیاء و کسر الدال مثله تقول منه ودی بغیر الف و دزره فرو [illegible] کردن آب تا بول
کند [illegible] ع فا که دیة خون بها و دیات جماعت و الهاء عوض من الواو الدیة و دیت دادن ع فا که یقال ودیت القتیل ای اعطیت دیته و اتدیت
ای اخذت دیته و اذا امرت منه قلت د فلانا و للاثنین دیا و للجماعة دوا [illegible] و ادی فلان ای هلک فهو مود [illegible] علی فعیل نیال درخت دیة [illegible] و ادی [illegible] رود

دربحا الکتفوا بالکسر عن الیائی کما قال فرزدق رأی الوادی بالشاہق اودیة جماعت علی غیر قیاس گاہ نہ جمع ودرتوادی جو بہا کہ بہ بستان ناقہ بندند تا شیر جمع شود وذیہا
یکی وذیة عیب یقال ما بہ وذیة ویقال اصبحت وما بین بہا وذیة ولیس بہا وذیة یعنی الایام واللیالی وری بالفتح آتش جستن از آتش زنہ عع فاکہ وبکسرہما
ایضا واکندہ شدن مغز در استخوان عع بکسرہما ناقة واریة ای سمینة ولحم وری ای سمین وخانہ کردن ریم در درون ست بو عع فاکہ وفی الحدیث لان یمتلی
جوف احدکم قیحا حتی یریہ خیر لہ من ان یمتلی شعرا تقول منہ ریا رجل وللاثنین ریا وللجماعة روا وللمرأة ری وللمرأتین ریا وللنساء رین وبفتحین القصرام
فیہ یقال سلط اللہ علیہ الوری وحمی خیبر ای ایضا آفریدگان ایراء آتش برآوردن از آتش زنہ توریة مثلہ ایضا پوشیدن حقیقت خبر وظاہر کردن غیر آن وتو
کردن شیئی جہت ادبار کنندہ را مواراة پوشیدن چیزی را تواری پوشیدہ شدن وفلان یتوری زیاد الضلالة ای یطلب الابراء منہا ووراء بالمد پس پیش
وہو من الاضداد وقال الاخفش لقیتہ من وراء علی الرفع للغایة اذا کان غیر مضاف وجعلہ اسما وہو غیر متمکن کقولک من قبل ومن بعد وقولہم وراءکم اوسع لک
نصب بالفعل المقدر وہو تاخر وقولہ تعالی وکان وراءہم ملک ای امامہم تصغیرہا وریئة بالہاء وہی شاذة ووراء ایضا فرزند فرزند وری کوتاہ سخت مستوی
الخلق بلند یقال اوسی راسہ ای حلق موسی آہن ونام حضرت کلیم اللہ قال الفراء ہی فعلی مؤنثة وقال عبد اللہ الاموی ہو مفعل من اوسیت ویذکر لا غیر قال
ابو عمرو وہو مفعل ویدل علیہ انہ یصرف فی النکرة وفعلی لا تنصرف علی حال والنسبة الیہ موسوی وموسی فیمن قال فعلی وقد ذکر فی عیسی واساہ لغة ضعیفة فی
آساہ وآسیة اقلیت لہ واستی شیة بالکسر والتخفیف نشان ونون مخالف کل اعضای اسپ جز آن والہاء عوض من الواو مثل عدة والجمع شیات
ویقال ثور اشیہ کما یقال فرس ابلق وقولہ تعالی لا شیة فیہا ای لیس فیہا لون یخالف سائر لونہا وشی منقش نگار کردن جامہ را عع فاکہ توشیة کذلک بمکرر
للمبالغة ثوب موشی وشوی منسوب الیہ والامر منہ شہ بالہاء لانہم لا ینطقون بحرف واحد واقل ما یحتاج الیہ البناء ہو ثلاثة احرف حرف یبتدأ بہ وحرف یوقف
علیہ فاذا وصلتہ لشیء ذہب الہاء استغناء عنہا ونوعی از جامہا وشاہ بالکسر والمد جماعت دروغ گفتن وآراستن سخن بدروغ وبسیار شدن اہل قبیلہ وفرزند
کسی یا دشت ہذہ الماشیة عدد لشیء ای ما ولدت وشاة سعایت کنندہ نزدیک والی یعنی بد سگالیدن سخن دروغ را آراستن واشیة زن بسیار فرزند
والرجل واش وستور بسیار بچہ ویقال استوشی فلان فرسہ بعقبہ ای یطلب ما عندہ لیزیدہ یعنی بہ پاشنہ زد اسب را تا تیز رود وآن شاہ بر انگیخت او را بہ سخن بکار
وصیة اندرز ایضا توصیة اندرز کردن الاسم الوصاة والوصایة ویقال اوصیت لہ بشیء واوصیت الیہ ای جعلتہ وصیک والاسم الوصایة بالفتح والکسر تواصی
القوم وصی کردن بعضہم بعضا وفی الحدیث استوصوا بالنساء خیرا فانہن عوان عندکم ووصیة بکذا اذا وصلتہ وارض واصیة متصلة النبات ووصت الارض
اذا اتصل نبتہا تواصی النبت کذلک نبت واص ای واصل وعاء بالکسر والمد خنور اوعیة جماعت العاء در وعاء نہادن چیزی را وعی بالفتح نگاہداشتن ویاد گرفتن عع
فاکہ یقال منہ وعیت الحدیث اذن واعیة ای حافظة وریم کردن جراحت وگرد آمدن ریم وگرفتن استخوان شکستہ قولہ تعالی واللہ اعلم بما یوعون ای یضمرون
فی قلوبہم من التکذیب یقال لا وعی عن ذلک الامر ای لا تماسک دونہ ومالی عنہ وعی ای بد وعی بفتحتین آواز وفریاد کردن واعیة فریاد وغیو کنندہ وعی
بالکسر وفریاد ومنہ قیل للحرب وغی بما فیہا من الصوت والجلبة اوداغی سفیدی کہ در کشت زار افتد وفاء بالفتح والمد بسر بردن دوستی عع فاکہ وعہد
وسخن وہو ضد الغدر یقال وفی بعہدہ واوفی بمعنی ووفی علی فعول بالضم تمام شدن وبسیار شدن وفی بالفتح تمام درسانیدن اوفی علیہ ای اشرف وغیر میفا علی
الاکام کور خرہ پشتہا بسیار بر آیندہ ایفاء گزاردن حق کسی تمام ویقال منہ اوفاہ حقہ ووفاہ استیفاء توفی تمام گرفتن حق وتوفاہ اللہ قبض روحہ
ووفاة مردن موافاة رسیدن وآمدن توافی القوم آمدن ہمہ وافی نام مرد اتقاء پرہیز کردن اتقی اصلہ اوتقی قلبت الواو یاء لانکسار ما قبلہا وابدلت
منہا التاء وادغمت فلما کثر استعمالہ علی لفظ الافتعال توہموا ان التاء من نفس الحرف فجعلوہ اتقی یتقی بفتح التاء والتخفیف فیہما ثم لم یجدوا لہ مثلا فی کلامہم
یلحقونہ بہ فقالوا تقی یتقی مثل قضی یقضی ویقال فی الامر تق وللمرأة تقی وبنی الامر علی التخفیف واستغنی عن الالف بحرکة الحرف الثانی فی المستقبل تقی
بالضم وتقوی بالفتح پرہیز والواو مبدلة من الیاء علی ما ذکرناہ فی ربا تقاة تقیة پرہیزگاری یقال اتقی تقاة وتقیة مثل اتخم تخمة تقی متقی پرہیزکار و
یقال ما اتقاہ للہ فی التعجب ویقال ق علی ظلعک ای الزمہ واربع علیہ وشبح دہق زینی کہ پشت ریش کند ستور را وفرہ ... واق اذا کان

یهاب الشیٔ من وجع یجده فی حافرہ ای سم بجایگاه نهنده وقد وقی یقی ویقال اتجاع مؤاق ای مؤتی جدا وتوقی واتقی بمعنی وقایة بالکسر نگاهدارنده وحیه
بان جزیرا الکاه دارنده وپناه دهنده وبالفتح کذلک وقار بالفتح والکسر والمد ودامثله وقایة بالکسر ایضاً نگاهداشتن **عع فاکه** اوقیة چهلدرم قال الجوهری کذلک
کان فیما مضی فاما الیوم فیما یتعارفه الناس ویقدر علیه الاطباء فالاوقیة استار وثلثا استار واواقی جمعت بتشدید الیاء وتخفیفها وایضا جمع واقیة وصلها ووا قی علی
فواعل فکرهوا اجتماع الواوین فقلبوا الاولی الفاً واقی ورکاک یقال هو واق بلا یاء سمی بذلک لحکایة صوته **وکاء** بالکسر والمد بندسر مشک وفی الحدیث احفظ
عفاصها ووکاءها ویقال اوکاعلی ما فی سقایه ای شده بالوکاء وان فلانا لوکاء ای باسط لشیٔ ویقال سالته فاوکی علی ای بخل وفی الحدیث انه کان یوکی
بین الصفا والمروة ای یملؤ ما بینهما سعیا کما یوکی السقاء بعد الملؤ ویقال معناه انه کان یسکت فلا یتکلم کانه یوکی فمه ومنه یقال اوک حلقک ای اسکت و
استوکت الناقة ای امتلات شحما **ولی** نزدیک شدن **عع بکسرهما** وهو شاذ یقال تباعد نا بعد ولی وکل مما یلیک ای مما یقاربک وداد لیت الشیٔ ا
قربته فولیه ولایة بالکسر تصرف کردن دست دادیافتن **عع فاکه** یقال ولی الوالی البلد وولی الرجل البیع وقلان ولی وولی علیه کما یقال ساس علیه وسیس علیه
ولاء بالکسر والمد وولایة بالکسر پادشاهی ولایة بالفتح پادشاهی راندن ویاری کردن ویقال هم علی ولایة ای مجتمعون فی النصرة وقال سیبویه هو بالفتح المصدر
وبالکسر الاسم کالامارة ولی باران دوم وتسکین اللام وتخفیف الیاء مثله علی فعیل وفعل اولیة جمعت ویقال منه ولیت الارض ولیا والنسبة الیه ولوی
کقولهم علوی ودوست ومتصرف بر کسی کل من ولی امر واحد فهو ولیه مولی خداوند وازاد کننده وازاد کرده وپسر عم ویاری کننده ودوست وهمسایه وهم
سوگند والنسبة الیه مولوی تولیا روادن یقال ولیته معروفا وفی التعجب ما اولاه للمعروف وهو شاذ تولیة کار در گردن کسی کردن یقال ولاه الامیر عمل کذا ولاه
بیع الشیٔ وروی آوردن بچیزی وکاری قوله تعالی فول وجهک شطر المسجد الحرام وقوله تعالی لکل وجهة هو مولیها ای مستقبلها بوجهه وروی گردانیدن قوله تعالی ولی
مدبرا وبرگردانیدن قوله تعالی ما ولیهم عن قبلتهم تولی بخود گرفتن کار را وبگردن کردن یقال تولی العمل وروی گردانیدن قوله تعالی ومن یتولهم منکم ودوستی با کسی
کردن استیلاء تمام دست یافتن بر چیزی وتولی علی الامر ای بلغ الغایة فیه مولاة دوستی وپیوستگی باهم نمودن وپیاپی کاری کردن ولاء ایضاً پیوسته یکدیگر کردن
یقال افعل علی الولاء ای علی التتابع وتوالی ای تتابع ویقال منهما ولاء بالفتح ای قرابة وایضاً ولاء العتق وفی الحدیث نهی عن بیع الولاء وعن هبته ویقال
هم ولاء فلان ای مواله یعنی دوستداران ولیة پیشانی گند ولایا جمعت وقوله کالبلایا رؤسها فی الولایا یعنی الناقة التی کانت تعکس علی قبر صاحبها ثم تطرح الولیة
علی راسها الی ان تموت وقولهم اولی لک تهدید ووعید قال الاصمعی معناه قاربک ما یهلکک اولی سزاوار تر یقال هو اولی به ای احری وهما الاولیان وهم الاولی والی
والاولون مثل الاعلی والاعلون وهی الولیاء وهما الولیان وهن الولی والولیات مثل الکبری والکبریان والکبر والکبریات **ونی** سستی ماندگی فی کذلک
**عع فاکه** ویقال ونیت فی الامر فانا وان وهی ناقة وانیة وانیتها ای اتعبتها واضعفتها وهو لاینی یفعل کذا ای لایزال یفعل میلاد ونیة ای بطالوت وامراة ونا
وناة یقلب الواو همزة فیها فتور وتوانی فی حاجته ای قصر فیها بالکسر والمد جای ینبت من خشب وهو مکیال السفن مرفوع وهو مفعال من الونی **وهی** دریدن
ودکفیدن مشک **عع فاکه** وفی السقاء وهی ووهیة علی التصغیر وهو خرق قلیل وفی المثل خل سبیل من وهی سقاءه ومن هریق بالفلاة ماؤه یضرب لمن
لا یستقیم امره وضعیف شدن وفرزدیک شدن دیوار بافتادن ویقال ضربه فاوهی یده ای صابها بکسر او ما اشبه ذلک ووهت عزالی السماء بمائها وکذا کل
شیٔ استرخی رباطه واوهیت السقاء فوهی وهو ان تهیاه للخرق وقولهم غادر وهیة لا ترقع ای فتق لا یقدر علی رتقه **وی** کلمة تعجب یقال ویک وویی لعبد الله
تدخل علی کان المشددة والمخففة قوله تعالی ویکان الله وویکان **فصل الهاء بهاء** بالمد گرد وهو آنکه از روزن پیدا آید در آفتاب ایضاً دقاق
التراب ویقال منه اذا ارتفع هبا یهبو وهبوا **عع فاضه** واهباه اناهبوة گرد انی خاک گور هباة زمینی ومنه یوم الهباة هی هبیة دختر خرد سی سلن
الهاء نوعی از آواز که سپ را بدان برانند یقال هات یا رجل بکسر التاء بیار وهاتی یا امراة هاتاة مفاعلة منه یقال ما اهاتیک ای ما انا بمعطیک
هجاء بالکسر والمد نکوهیدن خلاف المدح **عع فاضه** هجوته هجاء کذلک المراة یهجو زوجها ای تذم صحبته ویقال منهما هجوة بعضیین والهجیة دهاهاة
تهیا جون بها وحروف مقطعات خواندن یقال تهجیت الحروف تهجیها وتهجیتها بمعنی **هوی** راه راست نمودن راه یکدیگر نمودن **عع قوام** یقال

یقال هداه الله للدین هدی هدایة راه راست نمودن و پیدا و آشکار کردن و آگاهانیدن یقال هدیته الطریق و البیت هدایة ای عرفته و قوله تعالی اولم یهد لهم قال ابو عمرو اولم یبین لهم و هدیته الی الطریق فهدی و اهتدی راه راست یافت بمعنی هداء بالکسر المدعروس بخانه آوردن و فرستادن عروس را یقال هدیت المرأة الی زوجها و هدیت المرأة فهی مهدیة و هدی علی فعیل هدی قربانی که بحرم فرستند هدی مثله و ایضا اسیر و قری حتی یبلغ الهدی محله بالتخفیف و التشدید هدیة بالتخفیف و التشدید یکی هدیة بالکسر روش کار رحبت یقال خذ فی هدیتک بالکسر ای فیما کنت من الحدیث و العمل و نظر هدیة امره ای جهة امره ما احسن هدیته بالفتح و الکسر ای سیرته و الجمع هدی و یقال هدی هدی فلان ای سار سیرته و فی الحدیث و اهدوا هدی عمار و هادی ای تقدمه هادی راه نماینده و کاویکه در مرکز خرمن بندند او هو عمود الذی وسط البیدر و علیه الثیران فی الدیاسة گردن و پیکان تیر هوادی الخیل اعناقها و یقال اول رعیل منها هادیة

تم هدایا جمع هدیة ارمغان و ره فرستادن و دعوت یقال اهدی له و اهدی الیه هدی بالکسر آنچه هدیه در روی آرند چون طبق و خوان که با هدیه باشد مهدی بالکسر و المدبیات نیز مهدیه آرنده مستهدار هنمونی جستن و هدیه خواستن تهادی یکدیگر را هدیه دادن و فی الحدیث تهادوا تحابوا و تیقال جاء فلان یهادی بین اثنین اذا کان یمشی بینهما معتمدا علیهما من ضعف او سکر و کذلک المرأة اذا تمایلت فی مشیتها من غیر ان یماشیها احد تهادی و یقال لک عندی هدیا استلهاء هدیت تبسم ترجیت بتبسیم احمد هدیان بیهوده گفتن عع فاکه ضه هذت و تاسیف نیل هدت هراوة بالکسر چوب تیر گنده هراوی مثل مطایا جمع هراویة بالکسر هرویه بها منعلی ای ضربته و هریت العمامة ای صفرتها یعنی زرد گردانیدم هراة شهری از خراسان فان وقفت علیها وقفت بالها هردیة بالتحریک منسوب گوی هفوة شکوخیدن عع فاضه و بال زدن مرغ و پیدن و جنبیدن و یقال هفا الطائر بجناحیه ای خفق و طار و هفا الشی فی الهواء اذا ذهب کالصوفة و نحوها و یقال مر الظبی یهفو و الخیل تهفو مثل یطفو هوافی النعم مثل هوامی هفو گرسنگی هاف جایع هفاة بالفتح باران همی همیان رفتن و مشدن آب و اشک و برا گندن ستور بچراگاه عع فاکه هوامی الابل ضوالها یعنی کم شدگان در چراگاه همیان بالکسر تم معرب و ام مرد و بضم ایضا هن مثال دم کلمة کنایة معناه شئی و اصله هنور یقال هذا هنک و هنوک ای شیئک و به اخوان الجمع هنون و ربما جاء مشدد و فی الشعر کما شدد والواو و فی الحدیث من تعزی بعزاء الجاهلیة فاعضوه بهن ابیه و لا تکنوا و فی المثل من یطل هن ابیه ینطق به ای یتقوی باخوته و یقال هنة تکمو هنت بسکون النون و التصغیر هنیه و هنیهة ایضا ابدلت الیاء الثانیة هاء و الجمع هنات و هنوات علی الاصل و یقال فی فلان هنات ای خصلات شر و لا یقال ذلک فی الخیر و یقال هذا هنوک و رأیت هناک و مررت بهنیک و قد فی اخ و فی النداء یا هن اقبل و یا هنان اقبلا و یا هنون اقبلوا و لک ان تدخل فیه الهاء لبیان الحرکة فتقول یا هنه کما تقول لمه و مالیه سلطانیه و قد تشبع النون منه فتقول یا هناه اقبل و هذه اللفظة تختص بالنداء بها مضمومة و یا هناناه اقبلا و یا هنوناه اقبلوا و حرکة الهاء فیهن منکرة لکن هکذا رواه الاخفش و تقول فی الاضافة یا هنی اقبل و یا هنی اقبلا و یا هنی اقبلوا و للمرأة یا هنت اقبلی بتسکین النون کما تقول اخت و بنت و یا هنتان اقبلا و یا هنات اقبلن و یا هنتاه اقبلی و یا هنتانیه اقبلا و یا هناتوه اقبلن و یقال ذهبت و هنیت کنایة عن فعلت هواء میان آسمان و زمین اهویة جمع عبث و خالی قوله تعالی و افئدتهم هواء ای خالیة لا عقول فیها هوی بالقصر خواست اهواء جمع و فی الاضافة الی نفسک قلت هوی و هذیل تقول هوی کقفی و عصی و هم اهوی الی ای احب الی و دوست داشتن عع کافه هوی فرود افتادن بمعنی عع فاکه بدر گذشتن و هوی و اهوی بمعنی و دهان کشادن جراحت و اهوی الیه بیده لیاخذه و اهویت به ای اومأت به و اهویت له بالسیف یعنی فرود آوردم شمشیر را برو هوة بالضم مغاکی اهوتة علی افعولة مثلها مهوی مهواة بالفتح مغاکی میان دو کوه و مانند آن و تهادی القوم فی المهواة اذا سقط بعضهم فی اثر بعض و المهاواة الملاحة و شدة السیر و مضی هوی من اللیل ای هزیع منه یعنی پاره از شب و استهواه الشیطان ای استهامه یعنی سرگشته کردش قوله تعالی کالذی استهوته الشیاطین فی الارض حیران هو هاره بالمد احمق و یقال ما ادری ای هی بن بی هو ای ای الخلق هو و یقال لمن لا یعرف و لا یعرف ابوه یبان بن بیان هاویة دوزخ و هی معرفة بلا الف و لام قوله تعالی فامه هاویة ای مستقرة النار و مغاکی و یقال ثکلته امه هاویة ای ثاکله سوء اسمحن هال الهول و یقال یا لی ای عجبا مالی و یا ای یا عجبا فصل الیاء ید دست بسنه یاید بسکون الوسط لان جمعها علی افعل و یدی

على فعول وهذا جمع فعل مثل فلس وفلوس افلس وفلوس ولا يجمع فعل على افعل الا في حروف معدودة مثل زمن وازمن وجبل واجبل وعصا واعص وقد جمعت ايدي في
الشعر على اياد والتصغير يدية وبعض العرب يقول لليد يدا مثل رحا ويديان مثل رحيان توانائی و دسترس اياده اي قوة وما لي به يدان اي طاقة وقوله
تعالى والسماء بنيناها بايد وقوله تعالى حتى يعطوا الجزية عن يد اي عن ذلة واستسلام ويقال عن نقد لا نسيئة ونعمت ونیکوئی ويجمع على يدي ويدي بالضم والكسر
عصي وعصي وعلى ايد ايضا ويقال يدي فلان من يده اي ذهبت يده ويبست هو دعاء عليه كما يقال تربت يداه ويديت للرجل اي اصبت يده فهو ميدي و
اديت عنده يدا اي اصطنعت اليه فانا مود وهو مودى اليه ويديت لغة فيه ويقال في السول حين وقع الظبي في الحبالة اميدي ام مرجل يعني اوقعت يده او
رجله في الحبالة ويادية اي جارية يدا بيد وعطية مبادأة اي من يده الى يده وعطية مالا عن ظهر يد يعني تفضلا لا من بيع ولا من قرض ولا مكافاة وابتعت الغنم
باليدين يعني بثمنين مختلفين بعضها بثمن وبعضها بثمن آخر [illegible] وهذا ما قدمت يداك للتاكيد اي ما قدمت كما يقال هذا ما جنت يداك اي جنيته وبقية
اهل ذات يدين معناه اهل شيء ويقال سقط في يديه واسقط يستعملان مجهولين اي ندم قوله تعالى ولما سقط في ايديهم اي ندموا ويقال ذهبوا ايدي سبا و
ايادي سبا اي متفرقين وهما اسمان جعلا اسما واحدا ويقال لا افعله يد الدهر اي ابدا وهذا في يدي اي في ملكي وتصرفي والنسبة يدي ويدوي وامرأة يدية اي
صناع ورجل يدي ايضا وما ايدي فلانة في التعجب وثوب يدي وادي واسع ويد الثوب ما فضل منه اذا التعفت والتحفت ويقال ثوب قصير اليد وقال الفراء بعضهم
يقول ذا اليدية ذا الثدية وهو المقتول بنهروان ذو اليدين يكى از صحابه سمى بذلك لانه كان يعمل بيديه جميعا **باب الالف اللينة** اعلم ان الالف
على ضربين لينة وتسمى الفا ومتحركة تسمى همزة وقد ذكرنا الهمزة وذكرنا ما كانت الالف منقلبة من الواو والياء وهذا الباب مبني على الفات غير منقلبات
من شيء فلهذا افردناه آخر حرف هجاء مقصورة موقوفة فان جعلتها اسما مددتها وهي تؤنث ما لم تسم حرفا فاذا صغرتها وذلك اذا كانت صغيرة في الخط
او خفية وكذلك القول فيما اشبهها من الحروف والالف من حروف المد واللين ومن الزيادات وحروف الزيادات عشرة يجمعها قولك اليوم تنساه وقد تكون
في الافعال ضمير الاثنين نحو فعلا ويفعلان وفي الاسماء علامة للاثنين ودليلا على الرفع نحو رجلان فاذا تحركت فهي همزة وقد تزاد في الكلام للاستفهام تقول
ازيد عندك ام عمرو فان اجتمعت همزتان فصلت بينهما بالف مثل ءانت في ءانت وينادى بها ايضا الا انها للقريب دون البعيد والف وصل هي كل ما سقط
في الوصل ولا تكون الا زائدة والف قطع هي كل ما يثبت في الوصل وقد تكون زائدة مثل الف الاستفهام واصلية مثل اخذ وامر اذ حين هو اسم يدل على
زمان مستقبل لم يستعمل الا مضافا الى جملة يقال اجيئك اذا قدم العيد وقوعها موقع قولك اجيئك يوم يقدم فلان ودليل اسميتها وهي ظرف وفيها معنى
الشرط والجزاء كقوله تعالى اذا علم من آياتنا شيئا اتخذها هزوا وقوله تعالى وان تصبهم سيئة بما قدمت ايديهم اذا هم يقنطون وتكون للمفاجاة معك
في حال كقولك خرجت فاذا زيد قائم اي خرجت ففاجاني زيد في الوقت بقيام اذ حين فهي لما مضى من الزمان وتكون للمفاجاة مثل اذا ولا يليها الا
الفعل الواجب نحو قولك بينا انا كذا اذ جاء زيد وقد تزادان جميعا في الكلام كقوله تعالى واذ واعدنا موسى اي وواعدنا وقوله تعالى حتى اذا اتوا على
واد النمل اي حتى اتوا الى سو هو حرف خافض وهو منتهى لابتداء الغاية كقولك خرجت من الكوفة الى مكة وقد يجيء بمعنى عند وقد يجيء بمعنى مع كقوله تعالى
ولا تاكلوا اموالهم الى اموالكم اي مع اموالكم وقوله تعالى من انصاري الى الله اي عند الله او مع الله وقال سيبويه الف الى وعلى منقلبتان من
واو لان الالفات لا تكون فيها الامالة ولو سمي به رجل قيل في تثنيته الوان وعلوان واذا اتصل به المضمر قلبت ياء نحو اليك وعليك وبعض
العرب يتركه على حاله فتقول الاك وعلاك الا ادان وانكاه [illegible] هو حرف يفتتح به الكلام للتنبيه كقولك الا ان زيدا خارج كما تقول اعلم ان زيدا
خارج اولو بضمتين خداوندان هو جمع لا واحد له من لفظه واحده ذو واولات للاناث واحدها ذات اولاء اينها فهو ايضا جمع لا واحد له من لفظه
وواحده ذا للمذكر وذه للمؤنث يمد ويقصر ومقصوره يكتب بالياء نحو الى هولاء ومده الذي ومدوده مبني على الكسر يستوي فيه المذكر والمؤنث وتصغيره
اليا بضم الهمزة مشدد الياء بالمد والقصر وتدخل عليه ها التنبيه كقولك هؤلاء بالكسر على البناء ومن العرب من ينون الهمزة مكسورة
ويقول هولاء قوم ويلحق الكاف للخطاب تقول اولئك واولاك قال الكسائي واحد اولئك ذلك [illegible]

أولاك ذاك وأولالك مثل أولئك وربما قالوا أولئك في غير العقلاء قوله تعالى إن السمع والبصر والفؤاد كل أولئك وأما الألى بوزن العلى فهو أيضا جمع لا واحد
من لفظه واحده الذي وأما قولهم ذهبت العرب الألى فهو مقلوب من الأول لأنه جمع أولى مثل أخرى وأخر. إلا وهي حرف استثناء يستثنى بها وجاز أن يوصف
بها كقولك جاءني القوم إلا زيد وكقوله تعالى لو كان فيهما آلهة إلا الله لفسدتا وأصل إلا الاستثناء والصفة عارضة وأصل غير صفة والاستثناء
عارض وجاءت بمنزلة واو العطف أيضا كقول الشاعر شعر: وأرى لها دارا بأغدرة السيدان لم يدرس لها رسم * إلا رمادا هامدا دفعت عنه الرياح
خوالد سحم * يريد أرى لها دارا ورمادا هامدا. أنى: أين وكيف تقول أنى لك هذا أي من أين لك هذا وهي من الظروف التي يجازى بها تقول أنى تأتني آتك
أي من أي جهة تأتني آتك وقد تكون بمعنى كيف تقول أنى لك أن تفتح الحصن أي كيف لك ذلك وقوله تعالى قال يا مريم أنى لك هذا أي كيف لك. إيا: اسم
مبهم ويتصل به جميع المضمرات المتصلة المنصوبة تقول إياك وإياه وإياي وإيانا فالكاف والهاء والياء والنون جعلت بيانا عن المقصود ولا موضع
لها من الإعراب فهي كالكاف في ذلك وأرأيتك وكالألف والنون التي في أنت فتكون إيا الاسم وما بعدها للخطاب وقد صار كالشيء الواحد لأن الأسماء
المبهمة وسائر المكنيات لا تضاف لأنها معارف وقال بعض النحويين إن إيا مضاف إلى ما بعده واستدل على ذلك بقولهم إذا بلغ الرجل الستين
فإياه وإيا الشواب فأضافوه إلى الشواب وخفضوها وقال ابن كيسان الكاف والياء والهاء والنون من الأسماء وإيا عماد لها لأنها لا تقوم بأنفسها
ولا يصح أن تقول ضربتني بل تقول ضربت إياي ولا تقول ضربت إياك لأنك إنما تحتاج إلى إيا إذا لم يمكنك اللفظ بالكاف فإذا وصلت إلى الكاف تركتها
ويجوز أن تقول ضربتك إياك لأن الكاف اعتمد بها على الفعل وقد تكون للتحذير تقول إياك والأسد وهو بدل من فعل كأنك تقول باعد ويقال هياك
بالهاء مثل أراق وهراق وتقول إياك أن تفعل كذا بلا واو ولا يقال بلا واو ومعنى إيا يا بانگ راندن باشد. آياة الشمس بالفتح والكسر روشنائی
آفتاب ويقال الآياة للشمس كالهالة للقمر. با: حرف من حروف الشفة بنيت على الكسر لاستحالة الابتداء بالموقوف وهي من عوامل الجر في الأسماء وهي للإلصاق بالمفعول
به تقول مررت بزيد كأنك ألصقت المرور به وللتعدية وكل فعل لازم يتعدى بالباء والألف والتشديد تقول طار به وأطاره وطيره وتزاد في الكلام كقولك بحسبك قول
السوء وقوله تعالى وكفى بربك هاديا ونصيرا وقد تجيء بمعنى من أجل تقول لبيد مصرع: غلب تشذر بالذحول كأنها * أي من أجل الذحول وتوضع موضع على كقوله تعالى
ومنهم من إن تأمنه بدينار أي على دينار كما توضع على موضعها كما في قول الشاعر مصرع: إذا رضيت علي بنو قشير * أراد رضيت بي. تا: اسم يشار به إلى المؤنث مثل
ذا للمذكر وته مثل ذه وتان للتثنية وأولاء للجمع وتصغيره تيا بالفتح والتشديد وتدخل عليها ها التنبيه تقول هاتا هند وهاتان وهؤلاء وتيا تصغيره وكاف الخطاب قلت تيك وتلك
بالكسر وتلك بالفتح وهي لغة ردية وتاك وتثنيته تانك بالتشديد والتخفيف وفي الجمع أولئك وأولاك وأولالك فالكاف لمن تخاطبه في التذكير والتأنيث والتثنية والجمع و
ما قبل الكاف لمن تشير إليه فيهن جميعا وتدخل ها على تيك تقول هاتيك هند وهاتاك ولا تدخل على تلك وتالك لغة في تلك. تا أيضا حرف من حروف الزيادات
وتزاد في المستقبل في قولك تفعل لمخاطبة المذكر ومغايبة المؤنث وفي أمر المواجهة للحاضر كما قرئ قوله تعالى فلتفرحوا وفي آخر الماضي مفتوحة لخطاب
المذكر ومكسورة لخطاب المؤنث وموقوفة لمغايبتها فإن تأخرت عن الاسم كانت ضميرا وإن تقدمت كانت علامة ومضمومة للحكاية عن نفسك وتاء القسم بدل من
واو كما أبدلوا منها في تترى وتراث وتخمة وتجاه والواو بدل من الباء وتقول تالله لقد كان كذا ولا تدخل في غير هذا الاسم وقد تزاد التاء في أنت فتصير
مع الاسم كالشيء الواحد من غير أن تكون مضافة وتنسب القصيدة التي قوافيها على التاء تائية. حا: حرف هجاء حلقية تمد وتقصر وتنون في التنكير واسم حي من
العرب. حاء: مبني على الكسر وقد يقصر زجر للإبل ويقال منه حاحيت بالمعز خاصة حيحاء وحيحاة إذا دعوتها وذلك أن تقول لها حاء قال سيبويه أبدلوا الألف لشبهها
في قولهم حاحيت بالمعز حيحاء وإنما هو صوت بنيت منه فعلا كما أن رجلا لو أكثر من قول لا لجاز أن تقول لاليت فأجرى حاحيت وهاهيت وعاعيت
مجرى دعدعت إذا كن للتصويت قال أبو عمرو وحاء أيضا بمعنى خذ وحلا أي ادن. خا: حرف هجاء حلقية قال أبو زيد خاء بك معناه اعجل جعله صوتا مبنيا على
الكسر ويستوي فيه التثنية والجمع والمذكر والمؤنث. ذا: اسم مبهم وهو اسم إشارة إلى المذكر وذي بكسر الذال للمؤنث تقول ذي أمة الله فإن وقفت عليه قلت ذه
بهاء موقوفة وهي بدل من الياء وليست للتأنيث وإنما هي صلة وتدخل عليهما ها التنبيه يقال هذا زيد وهذي وهذه بتحريك لها

وتصغير ذا ذَيّا وذَيّان في التثنية وتصغير هذا هذيّا ولا تصغّر ذي للمؤنث وانما تصغّر تا وقد اكتفوا به عنه وتثنية ذا ذان لسقوط احدى الالفين على الف ذا لالتقاء
التثنية لسكونها فمن اسقط الف ذا قرأ قوله تعالى ان هذين لساحران فاعرب ومن اسقط الف التثنية قرأ ان هذان لساحران لان الف ذا لا يقع فيها اعراب و
قيل انها على لغة بلحارث بن كعب والجمع اولاء من غير لفظه وتدخل عليها كاف الخطاب تقول ذاك وذلك واللام زائدة وتدخل ها على ذاك تقول هذاك
زيد ولا تدخل على ذلك ولا على اولئك كما لم تدخل على تلك ولا تدخل كاف الخطاب على ذي للمؤنث وتدخل على تا تقول تيك وتلك ولا تقل ذيك
وتقول في التثنية جاءني ذانك الرجلان بالتشديد والتخفيف ورأيت ذينك الرجلين وفي المؤنث تانك بالتشديد والتخفيف شددوا تأكيدا وتكثيرا للاسم لانه بقي
على حرف واحد كما ادخلوا اللام على ذلك تكثيرا له وانما يفعلون مثل هذا في الاسماء المبهمة لنقصانها وتصغير ذاك ذيّاك وتلك تيّاك وتصغير ذلك
والجمع اولئك واما ذو بمعنى صاحب يعني خداوند فهو لازم للاضافة فان وصفت به نكرة اضفته الى نكرة وان وصفت به معرفة اضفته الى الالف واللام ولا يجوز ان
تضيفه الى مضمر ولا الى زيد وما اشبهه في العلمية تقول جاءني رجل ذو مال وهذه امرأة ذات مال ومررت برجل ذي مال وبامرأة ذات مال ومررت برجلين
ذوي مال بفتح الواو وكذا في النصب قوله تعالى واشهدوا ذوي عدل منكم وفي الرفع ذوا مال وبرجال ذوي مال بكسر الواو وفي النصب مثله وفي الرفع
ذوو مال وبنسوة ذوات مال وفي الحكاية الثلث واصل ذو ذوًى مثل عصًى يدل على ذلك قوله تعالى ذواتا افنان في التثنية ونرى ان الالف
منقلبة من واو ثم حذفت من ذو عين الفعل لكراهتهم اجتماع الواوين في التثنية لانه كان يلزم حينئذ ذووان مثل عصوان فبقي ذا منونا ثم ذهب
التنوين منه للاضافة كما تقول رأيت رجلا ذا مال وتقول رأيت رجلا ذوا وتقلت هذا ذوًا قد اقبل فرد ما ذهب لانه لا يكون اسم على حرفين احدهما حرف لين
لان التنوين يذهبه فيبقى على حرف واحد وان نسبت اليه قلت ذووي وكذلك النسبة الى ذات لان التاء تحذف في النسبة واذا جمعت ذو مال قلت هؤلاء ذوو
وفي الاضافة ذوو مال واما ذو بمعنى الذي فهو لغة طي خاصة ان توصف بها المعارف تقول انا ذو عرفت وانا ذو سمعت وهذه امرأة ذو قالت
كذا يستوي فيه الجمع والتثنية والتذكير والتأنيث قال سيبويه ان ذا وحدها بمعنى الذي كقولهم ماذا رأيت فتقول متاع حسن وهي مع ما بمنزلة اسم واحد كقولهم
ماذا رأيت فتقول خيرا بالنصب كانه قال ما رأيت ولو كان بمنزلة الذي لكان الجواب خير بالرفع كقوله تعالى واذا قيل لهم ماذا انزل ربكم قالوا اساطير
الاولين بالرفع وكقوله تعالى وقيل للذين اتقوا ماذا انزل ربكم قالوا خيرا بالنصب نظرا الى الاول واما قولهم ذات مرة وذا صباح فهو من ظروف الزمان التي
لا تتمكن تقول لقيته ذات مرة وذات يوم وليلة وغداة وعشاء وذات الزمين والعويم وذا صباح ومساء وصبوح وغبوق وانما سمع في هذه الاوقات
ولم يسمع ذات شهر ولا ذات سنة وقال الاخفش في قوله تعالى واصلحوا ذات بينكم انث ذات لان بعض الاشياء قد يوضع له اسم مؤنث ولبعضها اسم مذكر
كما قالوا دار وحائط انثوا الدار وذكروا الحائط ويقال ذيت وذيت يعني اين واين مثل كيت وكيت واصله ذيو على فعل ساكنة العين فحذفت
الواو وشددت الياء للحذف ثم عوض من التشديد التاء وان حذفت التاء وجئت بالهاء ترد التشديد وتقول ذيّه وذيّه وان نسبت اليه قلت ذيوي كما تقول
بنوي في النسبة الى البنت **فا** وهي حرف من حروف المعجم وهي للعطف ولها ثلاثة مواضع وهي ان تعطف بها وتدل على الترتيب والتعقيب مع الاشتراك كقولك
ضربت زيدا فعمرا وان تكون ما قبلها علة لما بعدها على العطف والتعقيب دون الاشتراك كقولك ضربته فبكى وان تكون للابتداء وذلك في جواب الشرط ويكون
ما بعد الفاء كلاما مستانفا يعمل بعضه في بعض كقولك ان تزرني فانا محسن لان قولك انا ابتداء ومحسن خبره وصارت الجملة جوابا بالفاء وكذلك تدخل
الفاء في جواب الامر والنهي والاستفهام والنفي والعرض والتمني الا انك تنصب ما بعد الفاء في هذه الاشياء الستة باضمار ان تقول زرني فاحسن اليك وكذا
البواقي لم تجعل الزيارة علة للاحسان ولكنك قلت ذاك من شاني ابدا ان احسن اليك على كل حال **كذا** كنية وكنايات وهو اسم مبهم تقول فعلت
كذا وقد يجري مجرى كم فتنصب ما بعده على التمييز تقول عندي كذا درهما **كلا** وهي كلمة زجر وردع ومعناه انته ولا تفعل قوله تعالى ايطمع
كل امرئ منهم ان يدخل جنة نعيم كلا اي لا يطمع ويكون بمعنى حقا كقوله تعالى كلا لئن لم ينته لنسفعا بالناصية **لا** وهي حرف نفي للفعل كقولك
لا تفعل غدا او للاخبار وللاسم كقولك لا رجل في الدار ولا اله الا الله وقد تكون للنهي نحو لا تقم ولا يقم للحاضر والغائب وقد تكون ضدا

بنعم بمعنی نعم کقوله تعالی و یفعلون ما یؤمرون ان تسجد فقد یکون للعطف بمعنی اخراج الثانی مما دخل فیه الاول کقولک رایت زیدا لا عمرا فان ادخلت
علیها الواو خرجت من ان یکون حرف عطف کقولک لم یقم زید و لا عمرو لان حرف النسق لا یدخل بعضها علی بعض فالواو للعطف و لا لتاکید النفی و قد
تزاد فیه التاء فیقال لات و قد ذکرناه فی باب التاء و قولهم امّا لا فافعل کذا بالامالة اصله ان لا و ما صلة و معناه ان لا یکن ذلک الامر فافعل کذا **لو**
اگر حرف تمنی و هی لامتناع الثانی من اجل امتناع الاول تقول لو جئتنی لاکرمتک و هو خلاف ان الشرطیة لانها توقع الثانی من اجل وقوع الاول **لولا** معناه
اگر نه مرکبة من معنی ان و لو و ذلک ان لولا منع الثانی من اجل وجود الاول تقول لولا زید لهلکنا ای امتنع وقوع الهلاک من اجل وجود زید و قد یکون لولا
بمعنی هلا و هو کثیر فی القرآن و ان جعلت لو اسما شددته و قلت اکثرت من اللوّان حروف المعانی و الاسماء الناقصة اذا صیرت اسماء تامة بادخال الالف
و اللام علیها او باعرابها شددتها هو مبنی علی حرفین بان یزاد فی آخره حرف من جنسه فیدغم و یصرف کقولک اکثرت من اللوّ و من لوّ و ربما ینعت کقولک
کبتت لوّا جیدة **ما** چه و چیست و هر چه و آنچه و چیزی و نه و نیست و آنکه و چند آنکه و آن کلمه ایست دال بر معانی مختلفه بعضی اسم و بعضی حرف ما تعجب کقوله
تعالی فما اصبرهم علی النار یعنی چه صبورند ایشان که بر آتش و ما استفهام کقوله تعالی و ما تلک بیمینک یا موسی یعنی چیست و ما خبر کقوله تعالی ما عندکم ینفد و ما عند الله
باق یعنی آنچه نزد شما است و ما شرط کقوله تعالی و ما تفعلوا من خیر یعلمه الله یعنی هر چه کنید و ما نکرة کقولک مررت بما معجب لک یعنی معجب یعنی گذشتم
بچیزی شگفت و قوله تعالی ایا ما تدعوا فله الاسماء الحسنی و ما نافیه و آن بر سه وجه است بمعنی لا و بمعنی لم و بمعنی لیس الاول کقوله تعالی و ما نطیر هو لا الا صیحة
واحدة و قوله تعالی ما ماتوا و ما قتلوا و الثانی کقوله تعالی ما فعلوه الا قلیل منهم و الثالث کقوله تعالی ما هذا بشرا و قوله تعالی و ما هم بضارین به من احد و ما
بمعنی من کقوله و السماء و ما بناها ای من بناها یعنی آنکه بنا کرد آسمان را و ما مصدریة و الله خلقکم و ما تعملون ای و عملکم یعنی خدا آفرید شما را و کردار شما را و ما زائدة
و او را معنی نیست و آن بر دو وجه آید کافه یعنی مانع از عمل کقوله تعالی انما الله اله واحد و غیر کافه کقوله تعالی فبما رحمة من الله لنت لهم و ما زائدة کقوله تعالی
ما دامت السموات و الارض یعنی چند آنکه باید آسمانها و زمینها و ما نفیهم کقوله تعالی القارعة ما القارعة یعنی چیست و چه چیست و قد یحذف منها الالف اذا ادخلت علیها حرفا کقولهم لم و بم و عم
و علام و حتام و اللام و نسب القصیدة الیها فیقال مادیة و قد تجیء ما زائدة بعد ان الشرطیة فتدغم فیها فتصیر اما و قد تجیء بعدها النون الثقیلة و الخفیفة نحو قولک اما تقومن
اقم و کقوله تعالی و اما تخافن و کذلک مهما فی معنی الشرط و زعم الخلیل ان اصلها ماما ضمت الیها ما لغوا فابدلت من الالف الاولی ها و قال سیبویه یجوز ان
یکون کاذ ضم الیها ما **ماء** مال مبنی علی الکسر حکایة صوت الشاء **متی** کی و هو ظرف فی معنی السؤال عن زمان و هو للشرط و الجزاء ایضا قال
الاصمعی هو بمعنی من فی لغة هذیل و بمعنی وسط ایضا قال ابو عبیدة سمعت بعضهم یقول وضعته متی کمی ای وسط کمی **وا** حرف الندبة تقول وا زیداه
و یقال ایضا وا زیداه و الواو من حروف العطف للجمع لا للترتیب و یدخل علیها الف الاستفهام کقوله تعالی او عجبتم ان جاءکم کما تقول افعجبتم
و تکون بمعنی مع لما بینهما من المناسبة فی الجمع بین الشیئین فصاعدا کقول النبی علیه و آله الصلوة و السلام بعثت انا و الساعة کهاتین و یشار الی
السبابة و الابهام ای مع الساعة و تکون للحال کقولهم قمت و الناس قعود ای قمت و الناس قعود و تکون للقسم تقول و الله لقد کان
کذا و هی بدل من الباء فیه لتقربها منها فی المخرج اذ کانتا من حروف الشفة و لا تجاوز الاسماء المظهرة نحو و الله و حیاتک و ابیک و تکون ضمیر جماعة
المذکر فی نحو فعلوا و یفعلون و علامة الرفع فی نحو ابوه و مسلمون و تکون زائدة کقول الرجل لآخر یعنی هذا الثوب فیقول و هو لک و قوله تعالی حتی اذا جاؤها
و فتحت ابوابها یجوز ان تکون الواو هنا زائدة **ویک** کلمة مثل ویب و ویح و الکاف للخطاب و یکان مرکبة منها قال الکسائی هو ویک ادخل
علیه ان المشددة و المخففة و معناه الم تر و قال الخلیل هی وی مفصولة ثم تبتدی فتقول کان **ها** حرف معجمة حلقیة من حروف الزیادات
و هی یا لقصر حرف تنبیه کقوله تعالی ها انتم هولاء جمع بین التنبیهین للتوکید و مثله الا یا هولاء و هی غیر مفارقة لای فی النداء تقول یا ایها الرجل و قد
تکون جواب النداء بالمد و القصر نحو قولک ها و ها فی جواب من دعاک و اسکن ها التنبیه و قد یقسم بها فیقال لاها الله ما فعلت ای لا و الله ابدلت
الهاء من واو القسم و ان شئت حذفت الالف التی بعد الهاء و ان شئت اثبت و قولهم لاها الله ذا اصله لا و الله هذا ففرقت بین ها و ذا و جعلت الاسم بینهما و جررته

بحرف التنبيه والتقدير لا والله ما فعلت هذا فحذف الكلام اختصر لكثرة استعمالهم هذا في كلامهم وقدم ها كما قدم ها هو ذا وها انا ذا وتكون كناية عن الغائب والغائبة نحو
قولك ضربه وضربها وغلامه وغلامها وهو للمذكر وهي للمؤنث وانما بنوا الواو في هو والياء في هي على الفتحة فرقا بين هذه الواو والياء اللتين هما من نفس الاسم
المكني وبين الواو والياء اللتين تكونان صلة في قولك رأيتهو ومررت بهي لان كل مبني فحقه ان يبنى على السكون الا ان يعرض ما يوجب الحركة وهو اما اجتماع الساكنين
كما في نحو كيف واين وحيث او كونه على حرف واحد مثل الباء الزائدة او للفرق بينه وبين غيره كالفعل الماضي بني على الفتح لانه ضارع الاسم بعض المضارعة
تفرق بالحركة بينه وبين ما لم يضارع وهو فعل الامر المخاطب نحو افعل وربما حذفت من هو وهي الواو والياء في ضرورة الشعر كما قال ع فبيناه يشري
رحله قال قائل ۞ وقال ع دار لسعدى اذه من هواكا ۞ وربما حذفوا الواو مع الحركة كما قال الشاعر ع في قوارع ومطواي مشتاقان له ارقان ۞
قال الاخفش وهذا في لغة ازد شنوءة كثير وقال الفراء العرب تقف على كل هاء مؤنث بالهاء الا طيئا فانهم يقفون عليها بالتاء فيقولون هذه امت وجاريت وطلحت
واذا ادخلت الهاء في الندبة اثبتها في الوقف وحذفتها في الوصل وربما ثبتت في ضرورة الشعر فتضم كالحرف الاصلي وتكسر ايضا لالتقاء الساكنين هذا عند
الكوفيين وانشد الفراء شعر يا رب يا رباه اياك اسل ۞ عفراء يا رباه من قبل الاجل ۞ وهو كثير في الشعر وليس شيء منه بحجة عند البصريين وقد تزاد الهاء
في الوقف لبيان الحركة في نحو لمه وسلطانيه وماليه وماهيه وثم مه يعني ثم ماذا وقد اتت هذه في ضرورة الشعر كما قال شعر هم القائلون الخير والآمرونه ۞
اذا ما خشوا من معظم الامر مفظعا ۞ فاجراها مجرى هاء الاضمار وقد تكون الهاء بدلا من الهمزة مثل هراق واراق وهاء بالمد والكسر زجر للابل وقد تقصر
تقول هيت بالابل اذا دعوتها كما قلناه في حاحيت وها بالقصر للتقريب اذا قيل لك اين انت قلت ها انا ذا يعني ها انا كم من المرأة تقول ها انا ذه وها هو ذا اذا كان
قريبا وها هو ذاك اذا كان بعيدا وها هي ذه للقريبة وها هي تلك للبعيدة والهاء تزاد في كلام العرب على سبعة اضرب احدها للفرق بين فاعل وفاعلة كضارب وضاربة
وكريم وكريمة والثاني للفرق بين مذكر ومؤنث في الجنس نحو امرء وامرأة والثالث للفرق بين الواحد والجمع في نحو بقرة وبقر وتمرة وتمر والرابع لتانيث
اللفظية وان لم يكن تحتها حقيقة تانيث نحو قرية وغرفة والخامس للمبالغة مثل علامة ونسابة وهذا مدح وهلباجة وفقاقة وهذا ذم فما كان منه مدحا يذهبون
بتانيثه الى تانيث الغاية والنهاية والداهية وما كان ذما فيذهبون به الى تانيث البهيمة ومنه ما يستوي فيه المذكر والمؤنث نحو رجل ملولة وامرأة ملولة والسادس
ما كان واحدا من جنس يقع على الذكر والانثى نحو بطة وحية والسابع تدخل في الجمع لثلاثة اوجه احدها ان تدل على النسب نحو المهالبة والثاني تدل على العجمة
نحو الموازجة والجواربة وربما لا تدخل عليها الهاء كقولك كيالج والثالث ان تكون عوضا من حرف محذوف نحو المرازبة والزنادقة والعبادلة وهم عبد الله
بن عباس وعبد الله بن عمر وعبد الله بن الزبير وتكون الهاء عوضا من الواو الذاهبة من فاء الفعل نحو عدة وصفة وعوضا عن الواو والياء الذاهبة
من عين الفعل نحو ثبة من ثاب الحوض واقامة وعوضا من الياء الذاهبة من لام الفعل نحو مائة ورئة وبرة وهلا زجر للخيل وللناقة ايضا اي تنحي وقد تسكن بها
الاناث عند دنو الفحل منها اي توسعي وتنحي وهلا بالتشديد معناه حرانه فاصلها لا بنيت مع هل فصار فيها معنى التحضيض كما بنوا لولا ولوما وجعلوا كل واحد
مع لا بمنزلة حرف واحد فاخلصوه للفعل هنا وههنا بالضم ايجاز وهما للتقريب اذا اشرت الى مكان وهناك وهنالك للتبعيد واللام زائدة والكاف
للخطاب وفيها دليل على التبعيد يفتح للمذكر ويكسر للمؤنث قال الفراء اجلس ههنا اي قريبا وتنح هنا اي تباعد وهنا ايضا اللعب واللهو وانشد الاصمعي لامرئ
القيس شعر وحديث الركب يوم هنا ۞ وحديث ما على قصره ۞ وهنا بالفتح والتشديد اي ههنا وهناك اي هناك ومنه قولهم تجمعوا من هنا وهنا اي من
ههنا وههنا ويقال في النداء خاصة يا هناه بزيادة هاء في آخره تصير تاء في الوصل معناه يا فلان وهي بدل من الواو التي في هنوك وهنوات وهيا
من حروف النداء واصلها يا مثل هراق واراق ياء حرف معجمة من حروف المد واللين وهي من حروف الزيادات ايضا ويكنى بها عن المتكلم
المجرور ذكرا كان او انثى كقولك ثوبي وغلامي ان شئت سكنتها وان شئت فتحت ولك ان تحذفها في النداء خاصة تقول يا قوم ويا عباد بالكسر فان
جاءت بعد الف مقصورة فتحتها لا غير نحو عصاي ورحاي وكذلك بعد ياء الجمع كقوله تعالى ما انتم بمصرخي واصله بمصرخيني سقطت النون للاضافة فاجتمع
الساكنان فحركت الثانية بالفتح لانها ياء المتكلم ردت الى اصلها وكسرها بعض القراء توهما ان الساكن اذا حرك حرك بالكسر وليس بوجه وقد يكنى بها عن المتكلم المنصوب

الا انه لا بد له من ان تزاد قبلها نون وقاية للفعل ليسلم من الجر كقولك ضربني وقد زيدت في المجرور في اسماء مخصوصة لا يقاس عليها في نحو
مني وعني ولدني وقطني وانما فعلوا ذلك ليسلم السكون الذي بني الاسم والحرف عليه وقد تكون علامة للتانيث في نحو قولك
افعلي وتفعلين وتنسب القصيدة منها يائية وهي حرف النداء للقريب والبعيد تقول يا زيد اقبل وقول الراجز ع يا لك
من قبّرة بمعمر + كلمة تعجب واما قوله تعالى الا يا اسجدوا بالتخفيف فالمعنى الا يا هؤلاء اسجدوا فحذف المنادى اكتفاء بحرف النداء كما
حذف حرف النداء اكتفاء بالمنادى في قوله تعالى يوسف اعرض عن هذا اذ كان المراد معلوما وقال بعضهم ان يا في هذا الموضع انما
هو للتنبيه كانه قال الا اسجدوا فلما ادخل عليه يا للتنبيه سقطت الالف التي في اسجدوا لانها الف وصل وذهبت الالف التي في يا لاجتماع
الساكنين لانها والسين ساكنتان قال ذو الرمة شعر الا يا اسلمي يا دارمي على البلى + ولا زال منهلا بجرعائك القطر +
تم الكتاب والله نحمد حمدا لا يحويه العد والحساب عليه تم هذه النسخة انتساخا ضحوة الاثنين الثالث والعشرين من ذي القعدة سنة سبعمائة هجرية و
اتفق الفراغ من تاليفه وتسويده بيمن توفيق الله وتاييده ظهيرة الثلاثاء السادس عشر من صفر سنة احد وثمانين وستمائة بكاشغر حرسها الله بلطفه العميم كرمه

# تمت

قد استتب بعون الله المحمود بكل اللغات وجلها + والموصوف بكثرة الهبات وقلها + طبع هذا الكتاب من الصحاح +
المفيد لذوي المناطق الفصاح + المسمى بالصراح + مع الحاق القراح + جعل الله
طبعه مقبولا عند العالم القمقام + صفوة النبلاء الاعلام + حسب امر ذي الهمة الرفيعة +
والمنزلة البهية + التاجر الامين القاضي عبد الغفور بن القاضي
بن يامين + سلمهما الله اعلم + وصانهما الله من كل تعب والم +
في مطبعة هندو پريس دهلي باهتمام بنشي پياري لال + ادامه الله ناعم
البال بتصحيح بديع الانشاء + انيق الاملاء + عمدة البلغاء والمتادبين +
كنز الخطباء ذخر المعربين + امام اللغويين وراس الادب +
عين النحاة ووجه العرب المتحلي كلامه بقلائد العقيان + المولوي
محمد اسد علي الاسلام آبادي والمولوي محمد عبد الرحمن
اللوء محمد آبادي سلمهما الله المنان + في غرة محرم الحرام سنة ۱۲
ثمانين واثنين بعد الف ومائتين + من الهجرة
النبوية + على صاحبها الف
الف صلوات
والتحية

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله و اصحابه اجمعین اما بعد پس این لغاتی ست چند فارسی غیر متعارف که در کتاب صراح ترجمهٔ صحاح
واقع است و حکیم عبد المجید خان مرحوم معانی آنرا بفارسی سلیس و هندی بعلامت رقوم هندسی زیر خط عرضی بپائین هر صفحه نگاشته و اکثر جا باتحاد معنی برسم
خط ذکر اکتفا نموده اند چون در تفحص آن احتیاج بتصفح بسیار می افتد و نیز بخفای رقوم دقتی رو میداد نظر بران لغات مذکوره را چیده و یکجا نموده بطریق فرهنگ
بترتیب ابواب و رعایت حرف اول و ثانی که رعایت الفاظ مقتضی همین بود مرتب نمود جز قراح در فرهنگ صراح مسمی نمود و اکثر جا معانی آنرا از برهان قاطع و شمس کشف و
بحر الجواهر و غیر ذلک بتحقیق نموده تغییر داده شد و در بعضی مقام تصرف را جایز نداشته بحال خودش درگذاشته اگرچه تائید آن ازین کتابها یافته نشد و هو
حسبی و نعم الوکیل **باب الالف** آآب آورد کفک آب هندی پانی کا پهین آآب جامه بروزن کارنامه جام آبخوری ظرف آب را گویند
آآب خور مشربه و کنار دجله و امثال آن باشد که مردمان و جانوران ازان جا آب بردارند و خورند هندی گهاٹ آآب خیز سیل و طغیان آب ضد جزر
جوارسا آآب کامه نانخورشی ست که از پودینه و شیر و آب زیره وغیره بترکیب مختلفه ترتیب دهند آآب کند زمینی را گویند که آب را کنده باشد و جا کهاد جزها دران
افگنده آآتش کاو چوبی که بدان آتش را برهم زنند آآخریان بسکون ثالث و کسر رابع اسباب و متاع دکان را گویند آآخور بضم ثالث و سکون واو معدله
جای علف خوردن و آب را بود عربی معلف آآرد هاله آشی باشد مانند کاچی یعنی حلوای روانی که از آرد پزند و بیشتر مردم و ریش خورند بعربی سخینه گویند
آآرنج بند گاه ساعد عربی مرفق هندی کهنی آآروغ بادی را گویند که از گلو با صدا بر آید هندی ڈکار آآژدن بروزن آمدن خلانیدن سوزن و
امثال آن آآژخ بروزن و معنی آزخ که ثولول باشد یعنی دانهٔ سخت بیدرد که براندام پدید آید هندی مسا آآشام زش یعنی خوردنی تنک مثل حریره
که توان آشامید آآغل بکسر ثالث بمعنی آغال است و آن جایی باشد که در کوهسار بجهت خوابانیدن گوسپندان سازند آآلفت بفتح کاف فارسی
و کسر آن آزار و رنج و محنت و آفت آآلج آلتی را گویند از آهن که برزگران زمین را بدان شیار کنند آآمیغ آمیختن و آمیزش دو چیز باشد باهم آآوک
خشکی میان دریا هندی ٹاپو آآونکان بروزن نافرمان آویخته و آویزان را گویند آآیینه زانو کاسهٔ زانو آادرفن بروزن ظلمن نام علتی
است که در پوست بدن آدمی بهم میرسد و آنرا داد میگویند آارزن بالفتح نام غله است که بهندی چینه گویند آازار بمعنی تنبان و پیکی لنگ باشد آاسپ
درازخانه درازچانه صفت اسپی است که دراز خلقت باشد آاسپرک با کاف فارسی گیاهی است زرد که بدان چیزها رنگ کنند آاسپانه
بفتح نون و میم برگستوان را گویند و آن پوششی است که در جنگ بر اسپ پوشانند آاستیخ بالکسر و بیای مجهول ستیخ راست و بلند و گردن استیخ کردن بمعنی
بلند کردن گردن باشد اسکنه اسکنک که افزاری است مردرو درگران را آافروشه نام حلوایی است که از آرد و روغن پزند آالاغ بضم اول قاصد
و پیک را گویند آالنج بفتح اول و ثانی میوه است صحرایی یعنی کیل انبان انبانه و آن پوستی دباغت کرده که درست از گوسپند بر می آورند آانداو تره
تیزک باشد و آن سبزی است خوردنی است آانداوه بفتح واو افزاری است که بدان گل و گچ بربام و دیوار اندایند آاندخسیدن بمعنی حمایت کردن و کشتی
کردن و پناه دادن و گرفتن باشد آاندرز بفتح اول و ثالث پند و نصیحت آانگدان انگدان و آن درختیست که صمغ آن را بعربی حلتیت خوانند
بفتح انگزه انگز انگزه مخفف انگوزه که صمغ درخت انگدان باشد هندی هینگ آانگشت زدن بمعنی انگشت زدن باشد یعنی در هنگام خوشحالی
انگشتان را برهم زنند چنانچه صدای ازان ظاهر گردد هندی چٹکی آانگور سگک گیاهی است که بار و میوهٔ آن گرد است کوچک برخار که در
جامه آویزد انگور سگک باران گیاه است آاوماج بروزن محتاج نوعی از آش آرد باشد **باب الباء** باب سنجاب گیاهی است

آفتاب پرست **باخه** سنگ پشت هندی کچهوا **بادروج و بادرنج** که ریحان کوهی است هندی بابری **بادمهره** مهره مار است سیاه رنگ که از
قفای سر افعی برمی آید که گزندگی مار را نافع باشد و چون بر جاییکه مار گزیده باشد بگذارند فی الحال بچسپد **بار انبار** یعنی بر زمین حیوانات را گویند که بجهت
قوت زراعت بر زمین کم زود ریزند **باران گریزه** ناگاه رهروان از باران وغیره **باردان** خرجین و جوال و هر ظرفی که در آن چیزی کنند **بارشکنی**
خوار یا یعنی خوراک اندک که قوت لایموت باشد **باره** دیوار و حصار قلعه و شهر را گویند **بازیار** برزیگر و زراعت کننده و تیر شکار و صیاد و حامل باز را گویند
**بازپیچ** بر وزن باز پیچ ریسمانی باشد که در ایام عید و جشن از جایی آویزند و زنان و دختران بر آن نشسته در هوا آیند و روند **باسکونه** بر وزن و معنی اسکونه
**باع** مقدار کشادگی هر دو دست یا سینه را گویند و نیز قولاج یعنی جست برجست رفتن سبب آن باشد **باغره** بسکون ثالث گرهی را گویند که در عصا بسبب آزار
و درد و مانند عضو دیگر بهم رسد **باغنده** بضم غین نقطه دار پنبه حلاجی کرده را گویند که بجهت رشتن گلوله کرده باشند **بالار** شه تیر خانه و آن چوب
بزرگ را گویند که بر هر دو دیوار آن بنهاده دیوار عمارت باشد و سر چوبهای دیگر را بر بالای آن گذارند **بالشنه** بالش خرد **بام چشم** جفن یعنی پلک چشم که سر مژهای
بپوشاند **باپچه** زهار و اما در کتب موجوده یافته نشد و در منتهی الارب بمعنی غدا به زهار و زهار نوشته و ظاهرا باپچه کنایه از زهار بوده باشد **بادچشم کننده**
**مردم** آنکه چشم زخم رساند مردم وغیره را **برزه گاو** گاو زراعت را گویند و آن گاوی است که زمین را بدان شیار کنند **برمه** مثقب و درودگری که با
کرمان چوب و تخته سوراخ کنند **برواره** بر وزن همواره بالاخانه و حجره بالای حجره باشد **برغاله** بالضم بچه بز را گویند و بز گوسپند دگی باشد **برزن**
بفتحتین ماله برزیگران و آن چوبی یا تخته است که زمین را شیار کرده را بدان هموار کنند **بسباسه** گیاهی و فارسی آن بزبار است که بعضی پوست جوز را
هم گفته اند یعنی جاتری **بطانه مرد** دوست رازدار او باشد **بلغنی** بفتح اول و سکون ثانی و کاف فارسی شرابی باشد که از برنج و ارزن و جو و امثال آن سازند
**بلایه** بکسر اول بمعنی هرزه گوی و نابکار و فاسق و بدکاره و فحاش باشد و این لفظ را بر زنان بیشتر اطلاق کنند و تضرع و چاپلوسی کردن را
نیز گویند **بلایه** بفتح اول تباه و ناکاره را گویند و بکسر اول هم آمده است **بلغده** بفتح اول و ثالث بمعنی گنده و ضایع گردیده چه هرگاه گویند مرغ
بیضه را بلغده کرد مراد آن باشد که گنده و ضایع کرد و بچه بر نیاورد **بناج** بفتح اول بمعنی بناغ است که آن دو زن باشند که یک شوهر دارند هر یکی مر دیگری را
بناج باشد و بعضی مرد را نیز گویند که دو زن داشته باشد **بن ستور** کنایه از سوراخ دبر ستور است **بنه** بفتحتین جناب باریک را گویند **بوستان**
**افروز** گلی است که آنرا تاج خروس گویند بسبب آنکه شباهتی بدان دارد **بی اصل** کنایه از شخصی باشد که پدر آزاد و مادر کنیز دارد **بیرزد** بفتح رابع
صمغی باشد مانند مصطگی سبک و خشک و بوی تیزی دارد **بیل** بیای مجهول آلتی باشد آهنی که باغبانان و امثال ایشان زمین را بدان کنند و پارو
و بیلی را نیز گویند که کشتیبانان بجهت راندن بر آب زنند و بیل کشتی هندی ڈانڈ **بینی کوه** قلعه کوه را گویند که از کوه بلند برآمده باشد **باب الباء**
**الفارسی** **پاخشنه** پاره دیوار بلند اما در کتب لغت موجوده یافته نشد **پاردم** بضم دال و سکون میم چرمی باشد که بر پس زین اسب بندند و بر زیر
دم اسب اندازند **پارکین** با کاف فارسی گوی را گویند که آبهای کثیف و چرکین در آنجا رود **پارنامه** بمعنی پاج نامه است یعنی نامیکه ... پادم
دال باشد **پاغنده** بر وزن و معنی باغنده **پالونه** پالوانه و آن آلتی است حلوائیان را مانند کفگیر بسیار سوراخ دارد و هر دوغ و جلاب ... صاف کنند
**پای دام** نوعی از دام است و آنچنان باشد که سیخ های باریک از چوب بمقدار یک وجب تراشند و بر سر هر یک دامی بندند و سر دیگران را بر زمین فرو
برند و صیاد در پناه گاوی یا خری در آمده بپس رود و جانوران را رم داده بجانب دام آورد تا پای های ایشان در میان دام بند شود **پایکار**
با کار است و آن مردی باشد که چون تحصیلدار بجایی آید او از مردم تحصیل کرده بتحصیلدار رساند و کناس را نیز گویند **پتفوز** تفوز یعنی گرداگرد دهان و منقار
مرغان هم باشد **پتک** بالضم خایسک آهنگری و زرگری در عربی مطراق هندی هتوری **پچشک** بفتحتین طبیب و داروفروش
**پچشکان** جمع **پتیچ** بفتح اول و سکون ثانی و جیم پارسی بمعنی بخت که بخش و بهره باشد **پرچچی** یعنی پهناوری آن **پده** بفتحتین نام درختی
است که هرگز بار و میوه ندهد **پرکار** بالضم زیرک و عیار **پرنگ** بکسر اول و فتح ثانی فرند و زیرک شمشیر و تیغ جوهردار را نیز گویند

پروا فراغت و ترس و بیم باک و غیره باشد پرویزن آلتی باشد که بران آرد و شکر و ادویه و مانند آن بیزند هندی چلنی پشر بالفتح
زمین پست و بلند و کوه کمر را گویند و بضم اول برف ریزه که از شدت هوای سرد باشد ریزه ریزه از آسمان بریزد پژمانی بکسر اول بمعنی افسردگی و غمناکی
و اندوهگینی باشد بفتح و بضم نیز آمده است پست بکسر اول هر آردی را گویند عموماً و آردی که گندم و جو و نخود آنرا بریان کرده باشند خصوصاً
و آنرا بعربی سویق خوانند پستک تصغیر پست بمعنی تصغیر و کوتاه پش بالفتح موی گردن و کاکل اسپ را گویند و طره که بر سر دستار و کمر گذارند
و فش معرب آنست پشت خار ستور آلتی ست موضوع برای خاریدن پشت ستور هندی کهربرا پشتواره بالضم مقداری از هر چیز باشد که
آنرا بر پشت توان برداشت پشک بفتحتین شین و سکون ثانی سرگین آهو و گوسپند و زبره شتر و امثال آنرا گویند پشماگند بفتح اول با کاف
فارسی مفتوح چیزی باشد که آنرا بر پشم کنند و مابین پشت ستور و تنگبار گذارند و پالان الاغ را نیز گفته اند پلارک بالفتح جنسی از فولاد
جوهردار باشد و شمشیر و جوهر شمشیر را نیز گویند پناغ بروزن چراغ بخیه مانندی باشد از ریسمان خام که در دوک پیچیده شود هندی لگری پنج
پایک خرچنگ هندی کیکرا پنگان بالکسر که معرب آن فنجان است طاس مس سوراخ کرده باشد که آنرا در میان آب ایستاده گذارند و ساعات
شبانه روزی را از آن معلوم کنند پوپک بروزن کوچک بمعنی هدهد پوست پیراسته جلد مدبوغ پوشش رهگذر صفه که در دیوار باشد
و در نشیب آن راه بود پیر منچه بروزن خورده پیسه با یای مجهول بمعنی سیاه و سفید بهم آمیخته عربی ابلق پیشاره با یای مجهول خوانچه و طبقی را
گویند که تنقلات و گل دران کنند و بمجلس آرند پیلور بفتح واو مخفف پیله ور شخصی که دارو و اجناس عطاری و سوزن و ابریشم و مهره و امثال آن
بخانها گرداند و فروشد پیله با یای مجهول غوزه ابریشم که کرم تنیده باشد و کرم ابریشم را نیز گویند باب التاء تاسه صدای نفس مردم
فربه و فشردن گلو بسبب سیری یا ملال و بمعنی اندوه و ملالت باشد تاتاک تا حرفی از حروف تهجی و تاک بمعنی خداوند و صاحب و سخن تاتاک کنایه
از سخنی است که دران بسیار تا گفته شود تاه زنگی باشد که بر روی شمشیر و امثال آن نشیند تبخ تفشل یعنی موی برافراشتن ترف نوعی از
کشک سیاه باشد و کشک نوعی خشک شده را گویند ترنجیده بضم اول و ثانی درهم کشیده شده ترید بروزن و معنی ثرید که ریزه نان در شیر
و دوغ و غیره باشد تغاره طشت گلی را گویند تفسان بمعنی تفته و گرم تفسه بالضم اندوهگین و بی آرام و بیقراری دل تکسک بفتح
اول و ثانی و سکون ثالث بمعنی مگس است که تخم در استخوان انگور باشد تکه بفتح اول بروزن عکه بزی را گویند که سرگرده و پیش رو گله گوسپندان
باشد و بزنر را نیز گویند عام از بز کوهی و غیر کوهی تک بفتح اول بمعنی ته و بن و پایین باشد تل بفتح اول پشته بلند و کوه پست هندی ٹیلا
تمام اندام فربه و پر گوشت تندر بضم اول و سکون ثانی و فتح ثالث بمعنی غرنده و رعد که آواز نازل از سحاب برآید تنگ بفتح اول
و سکون ثانی با کاف فارسی نواری که بر زین اسپ مضبوط کنند و دوالی که بدان بار بر پشت باردار محکم سازند تواره بفتح اول نشیمن و خانه
و دیوار را گویند که از نی و علف سازند توجبه بالضم و فتح جیم سیاه توسن بروزن گردن چشمی و رام نشونده و اسپ سرکش و جهنده را گویند
توسنی کردن سرکشی و حرونی کردن توک بالضم با یای مجهول یکدسته موی و پشم را گویند تیرک بروزن زیرک آبهایی که در
دیگ جوشان بسبب پخته شدن گوشت یا در میان روغن جوشان بهم رسد و بخاری که از بار شدن آبله دیگ شله و حلیم و امثال آن می جهد
تیز بکسر اول و سکون ثانی معروف و صدای حزین که از پایین برآید و نیز دادن از دهان و بغل مراد از برآوردن آوازی مانند آن از آن تیغی
پشت بلندی نسبت و تیغ بمعنی بلند آمده است تیم بروزن میم کاروانسرای بزرگ باب الجیم جاش انبار غله پاک کرده
در خرمن را گویند جواز بضم اول هاون سنگین و چوبین را گویند هندی کهرل و اکهلی جوال بضم اول عربی آنکه از پشم بافته که چیزها دران کنند
جونه بضم اول با یای مجهول جایی را گویند در شهر که استاده و متعهد غله داریکه از اطراف از جهت فروختن آورند از آنجا فروخته شود جوشن بروزن
گودن سلاحی باشد غیر زره از حلقه و تکمه آهن باهم باشد جهجهان جهنده باب الجیم الفارسی چادو چاذان بالفتح فریاد

ونویاد کنان مصدر آن چاویدن بمعنی فریاد کردن است **چاووش** بروزن پاپوش نقیب لشکر و قافله **چابک ترید** مغاکی خرد در ثرید که درون
چربیش باشد **چپار** بروزن نقار اسپی که نقطها و گلهای سیاه یا غیر رنگ خودش در بدن داشته باشد **چپ دادن** کنایه از فریب دادن
و دغا دادن **چپیه** بفتح و ثانی مشدد کسی را گویند که کارها بدست چپ کند **چرخشت** بضم ثالث و سکون رابع بمعنی چرخست و آن چرخی و
حوضی باشد که انگور در آنجا ریزند و بمالند تا شیره آن برآید **چرخده** بفتح اول و ثالث بمعنی چرخ دره است که چرخ خاله باشد یعنی و بنه و پیه ریزه کرده
بریان شده **چشمهای پرده** مراد سوراخها و شگافهای پرده باشد **چغز** بالضم وزق و غوک هندی مینڈک **چغزلاوه** چغزواره بمعنی جل
وزق و جامه غوک و سبزی که بر آب جمع شود **چک** بالفتح بمعنی برات و وظیفه و موجب و بیعانه و حجت و منشور و قباله خانه و باغ و امثال آن
باشد و معرب آن صک است آواز زخم تیغ و صدائی که از چیزی برآید همچو شکستن چوب و سنگ و خوردن چیزی بر چیزی **چکاوک** مرغیست بقدر گنجشک
**چکمیزک** بالفتح مرضی است که بول آدمی و حیوانات دیگر قطره قطره می چکد و بعربی تقطیر البول خوانند **چنبر** حلقه و قید و گرفتار بودن را نیز
گویند و چنبر کردن حلقه گردن باشد چه چنبر مطلقا محیط دایره را گویند عام از چنبر دف و چنبر گردن اما بمعنی ترقوه پس کتب لغت مساعد آن نمیشود
**چوزه** بروزن کوزه بچه ماکیان و غیره پرندگان **چینه** هر مرتبه از گل باشد که بر دیوار گذارند **باب الخاء حرونی کردن**
توسنی و سرکشی کردن هندی اُڑیل **باب الخاء خاد** زغن را گویند که غلیواج باشد **خارپشت** جانوریست معروف که بر پشت
مانند خارها دارد هندی سیاهی **خاک** معروف قبر و مزار را نیز گویند **خامیازه** بمعنی خمیازه است که خمیازه دهان دره باشد یعنی باز کشادن
دهان برای دفع بخار کسلین هندی جمهائی **خایسک** پتک و چکش زرگری و آهنگری و غیره باشد **خبزدوک** بروزن پتوک جعل و سرگین
گردلک باشد و خبزباره را نیز گویند **خبه** بفتحتین بمعنی گلو فشردن باشد **خج** بفتح اول و سکون ثانی ورم و آماسی را گویند که در گلو هم رسد
و در دملند هر چند بماند بزرگ تر شود هندی گهینگا **خجک** بالفتح نقطه و نشانی باشد و خال سفید را نیز گویند که در چشم افتد **خدرک**
بالضم شراره خرد آتش است چه خدره بروزن مهره شراره آتش را گویند و کاف تصغیر است **خدو** بفتحتین آب دهن را گویند که از تر
مزه چیزی بهم رسد **خران گور** ای گورخران چه گور بمعنی دشت و صحرا است **خربنده** کسی را گویند که خر الاغ بکرایه دهد و نوعی از بازی هم است
**خرجینه** خرجین یعنی باردان و جوال **خرده گاه** بندگاه سر دست و پای اسپ و استر و خر و امثال آن باشد که چیدار بران نهند و ریسمان
بران بندند و جائی را نیز گویند از سینه شتر که در وقت خوابیدن بر زمین بندد و آن پینه کف پای آدمی باشد **خرسنگ** بالفتح سنگ
بزرگ ناهموار ناتراشیده را گویند که در میان راه افتاده مانع عبور روا ند شدن مردم گردیده باشد **خرک** بفتحتین حجاب مابین المنخرین یعنی پرده
که مابین هر دو بینی باشد **خرمگس** مگس بزرگ را گویند مطلقا و مگس سبز هم هست که چون بر گوشت و زخم نشیند کرم در آن افتد **خرمن کردن ماه**
هاله پیدا کردن ماه چه خرمن ماه کنایه از هاله است که بر دور ماه بهم میرسد **خره** بفتحتین پهلوی مجید شاه **خریدار کم** نافقه یعنی چیزیست که از
رواجی باشد و زود فروخته شود نقیض آن ناکاسده گویند **خستن** بالفتح بمعنی مجروح کردن و خسته شدن است **خشو** بالضم مادر زن و مادر
شوهر هم باشد **خشاده** بالکسر خشاده و آن پیراستن است که ببرند شاخهای زیادتی درخت باشد **خشتک** بالکسر پارچه مربع زیر بغل جامه و میان
تنبان و شلوار را نیز گویند **خشکانج** کسی که پوستش بر استخوان چسپیده باشد یعنی گوشت بدنش سخت و خشک باشد و از و بوی عرق آید **خشکنای**
نای گلو را گویند عربی حلقوم **خشودن** بضم اول بمعنی پیراستن شاخهای زیادی درخت را بریدن باشد **خشوده** اسم مفعول خشودن
است **خفتان** نوعی از جبه و جامه روز جنگ باشد که آنرا قزاگند گویند **خله چوب** بالفتح چوبی باشد که ملاحان بدان کشتی را رانند
**خم چشم** بالکسر چرک چشم هندی چیپڑ **خنک** بالکسر اسپ که سفید را گویند و سبز خنک اسپ سبز رنگ و موی سفید **خنور** بالفتح بروزن تنور
اثاث و ضروریات خانه و ظروف و ادوات مانند کاسه و کوزه و خم و امثال آن باشد و بضم اول اسم آمده است و با تشدید ثانی هم آمده است **خوار بار**

بروزن کازار خوراک اندک است که قوت لایموت باشد خورنق بروزن فرزدق معرب خورنه است و آن عمارتی بود بسیار عالی که نعمان بن منذر بجهت
بهرام گور ساخته بود خیک زق یعنی پوست گوسفند که درست کنده باشد و در آن آب و روغن وغیره نهند با لفظ خیک در کتب لغت موجود یافته نشد بجای
یافته شد خنیگ بالکسر با کاف فارسی شراب دان خمار و مشک بزرگ است هندش کپهال گویند کشف باب الدال دار و گردن کنایه
از دیر پائیدن و ثبات داشتن و مدار کردن که بسیار ماندن داروی دیگ شکسته یعنی خاکستر مخلوط بخون که بدان دیگ شکسته را بیالایند
داس افزاری است که بدان غله درو کنند و بعربی منجل هم خوانند هندی هنسوا درفش بکسر اول و فتح ثانی و سکون فا افزاری است کفشدوزان
و امثال ایشان را که بدان چرمها سوراخ کنند دره ابفتح اول یعنی گشته و گردان و حیران باشد دروش بضم اول با واو معروف داغ و نشان
درو ای بمعنی دروا دست آس آسیائی باشد که آن را بدست گردانند دستان بالفتح مکر و حیله و تزویر و گزافه و هرزه دست بند
حنا دست بند لعل و مروارید و امثال آن را گویند که ندمان برگشته کشند و بر دست بندند یا دست بند حنا بمعنی بقیه اثر حنا در کتب لغت موجود اثر آن
یافته شد دسته قبضه آسیا که بدست گرفته آسیا بگردانند دستیانه بمعنی دستینه که حلقه طلا و نقره و امثال آن باشد یعنی دست برنجن هندی کنگن
دستورده بفتح اول بروزن بیدرده چوبی باشد که بدان گلوله خمیر را پهن کنند هندی بیلن دفرک بمعنی فربه گنده و سطبر باشد دلق بضم
جمع دلقار بالفتح بمعنی ناقه دندان شکسته از پیری دله بفتحتین جانوری باشد که آن را قاقم گویند و گربه صحرائی را هم گفته اند دمغزه بالضم بروزن حمگده
هیچ دم و استخوان میان دم حیوانات که بعربی عسیب گویند دمه پی در پی دم زدن هندی هانپنا دنبه بالضم بمعنی دم باشد دوکارد بروزن
گذارد معروف قینچی دوکارگریبان کاو مقراض یعنی پیکان دوزبان و دوکارد بروزن گذارد مطلق مقراض را گویند دیدبان بروزن
ریسمان مخفف دیده بان شخصی را گویند که بر جای بلند مثل سر کوه و بالای تیر کشتی نشیند و هر چه از دور ببیند خبر دهد دیزه بروزن ریزه بمعنی ویزست که رنگ
و لون سیاه باشد و اسپ و اشتر و خری را نیز گویند که از کاکل تا دمش خط سیاهی کشیده شده باشد دیگ افزار افزار دیگ را گویند یعنی آنچه در دیگ
طعام ریزند از نخود و بادام و کشمش و فلفل و دارچینی و قرنفل و زیره و مانند آن عربی تابل و جمع آن توابل است دیگ پایه بمعنی دیگدان و سه پایه آهنی باشد
باب الراء راسو جانوری است معروف که آن را موش خرما گویند هندی نیول راقه گیاهی است مانند سیر و پیاز راوچه نوعی از انگور رخیدن
بروزن رسیدن بمعنی نفس کشیدن باشد بسبب برداشتن و کشیدن بار گران و مشقت دیگر رست بالضم سخت و محکم رش بالفتح مخفف ارش است و آن از
آرنج تا سر انگشتان دست باشد و گز رشک بالکسر تخم سپش هندی لیکهه رگ دار شدن شراب شراب رگدار شرابی باشد که با نداختن
اندک آب در آن مانند رگها پیدا آید در گداختن شراب موصوف باین صفت شدن باشد رکوی بکسر اول و سکون ثانی و فتح ثالث بمعنی نته گنده کرباس
از هم رفته باشد رنده بفتح اول افزاری باشد که درودگران چوب و تخته را بآن هموار کنند رندیدن بروزن خندیدن بمعنی تراشیدن رنک
بروزن سنگ بز کوهی و گاو دشتی رود بالضم با واو مجهول نام سازی است معروف که نوازند رودگانی رودگان که جمع روده باشد
بمعنی مفرد روده هم گفته اند روز کشش بضم کاف و کسر شین اول کنایه از روز جنگ و جدال باشد رویاروی بمعنی مقابله و روبرو است
روین بالضم بروزن سوزن گیاهی است که بدان جامه ابریشم و امثال آن رنگ کنند ریخ بکسر اول فضله انسان و حیوانات دیگر که روان
و آبکی باشد ریش خند کنایه از سخریه و استهزا است باب الزاء زاک با کاف فارسی گوهری است کانی که بهندی ... معرب آن زاج
است هندی پهٹکری زاو استاد بنا و گلکار را گویند زامده الکبد جگرگوشه کذا فی بحر الجواهر زبوده بروزن مژده ... تا ما در
بحر الجواهر بمعنی سعتر آویشن بمعنی پودینه کوهی نوشته است زچه بفتحتین زنی را گویند که زائیده باشد و در آنجا چهل روز زچه می توان گفت زرپاره
در هندوستانی زر خالص تمام عیار را گویند که ریزه و کوچک باشد و براده زرگری را نیز گویند زرفین بضم اول بروزن خرچین حلقه باشد که بر چهارچوب
در نصب کنند و زنجیر در را بران اندازند زرغاره کادوس بروزن ... و مانند آن را نیز گویند زرغاک بالفتح شاخ درخت انگور زغونه بفتح

خاگینه و تره و پخته گوشت **زرباورد** بالضم بخیلی و ممسکی **زفتی** بالفتح بخیل و ممسک [illegible] پیچیده و شود [illegible] اول گرد به [illegible]

باشد چهار چوب بروزن چنبر **زنبر** از سرما شاه روم باشد کاه زمین زیر خرد کرمی **زنکن** بالضم و اللغم [illegible] [illegible]

بالفتح **زوالنه** ببرند بجائی جائی از بسته رشته کس دو کنند پر آن امثال و خشت خاک از و [illegible] جرم یا بارانوار یا سیمان ازار [illegible]

بارک الله آفرین هم گویند تحسین محل در که باشد کلمه یکی ریش یا بمعنی ثانی سکون و اول بکسر **زه** باشند ساخته [illegible] بقدار یا [illegible]

ابریشم و کمان چله زه اند گفته هم فرزند و بچه نطفه بمعنی و است آمده هم اول بفتح بمعنی باشد دیگر [illegible] آدمی [illegible] و بعضی [illegible]

جوشیدن مکا بمعنی اول بفتح و پیراهن گریبان یعنی پیراهن زه آن بچه یعنی زهتاج و زه حوض و گریبان زه کناره هر چیز و کناره تابیده و رشته

روان شدن آب **زه کردن** آلتش و جراحت امثال آن تالاب و چشمه و رودخانه کنار از باشد آب تراویدن اول بفتح **زهاب** آمدن بر و

**زوژ** یاره خرقه کهنه و خنده بروزن **ژنده** **باب الزاء الفارسی** چکیدن و افتادن بالفتح و زائیدن بالکسر **زهیدن** باشد آن

**باب** مانند خاب راس او و باشد می سرخ او گردن و سر که است پرنده گویند بعضی و گنجشک بزرگی به سبز رنگ سرخ است پرنده ثانی سکون و اول بفتح

**السین** **ساود** مضارع از ساویدن بمعنی سودن و چسپ شدن است **سبک روح** کنایه از مردم بی تکلف و خندان و شگفته و ظریف و بذله گو

و عنا باشد **سبوسه** بفتح اول یا واو مجهول خشکی باشد مانند سبوس که بسبب یبوست مزاج در سر آدمی پیدا میشود **سپردن** بکسر اول و ضم ثانی

پایمال کردن و شدن هم هست **سپسایلی** بکسر اول بازگشتن و پس یا رفتن **سپست** بفتح اول و کسر ثانی و سکون ثالث گیاهی باشد بغایت نرم

و املس که چارپا را خوردن آن فربه سازد **سپیش** بفتحتین با دم پارسی خزنده سیاه که در سر آدمی باشد و سفید در جامه آدمی باشد **سپل**

بروزن اجل سم شتر و ناخن پیل را گویند **سپوختن** بکسر اول و واو مجهول بروزن فروختن بمعنی چیزی را در چیزی بعنف و تشدد فرو بردن و بر آوردن

با غدر این لغت از اضداد است **سپنیچه** بضم اول و تحتانی مجهول کفک شراب چرا که بر روی خم شراب و سرکه و مانند آن بسته شود **ستان** خفته

ستان بروزن نشان بر پشت خوابیده و ستان خفته گویند **ستنبه** بکسر اول بروزن شکنبه مردم درشت و قوی هیکل و دلیر را گویند و شخص سخن ناشناس

و ستهنده و ستیزه کننده نیز باشد **ستونه** میخ آهنی و چوبی را گویند و ستونه آسیا میخی که بر آن سنگ آسیا و چرخ گردد **ستیم** بکسر اول و ثانی و سکون تحتانی

مجهول خون و چرک و ریمی باشد که در جراحت جمع شود تا نشتر نزنند بر نیاید **سرباری** بار دسته کوچکی را گویند که بر بالای بار و دسته بزرگ بندند **سرجوش**

بروزن سرپوش شوربائی را گویند که در اول جوش از دیگ بر آرند و نمک چشی خورند **سرخه** دانهای سرخ که بر پلک بر آید **سرخگان** بالضم دانها

همچو عدس که از چشم بر آید از جنس طاعون است غالبا مهلک می باشد **سرشک** بمعنی اشک **سرکار** کارگاه و کارخانه جامه بافان **سرون** بالفتح

شاخ گاو و گوسفند و امثال آن **سری** قیف **سفال** بالضم بمعنی تخم است و پوست گردگان و پسته و بادام و امثال آن را نیز گویند **سفره** آنچه

چرمی که زیر آسیا وقت طحن اندازند تا آرد بر آن افتد **سکالیدن** بکسر اول اندیشیدن و فکر کردن و دشمنی و خصومت کردن و سخن بر گفتن **سکنجبین**

بکسر اول و ثانی ترانگبین و کرنجبین و بفتح ثانی هم آمده است **سکو** بکسر اول و ضم ثانی چیزی است چهار شاخه و پنج شاخه مانند کف دست و دسته

هم دارد که دهقانان غله کوفته شده را بآن باد دهند تا از کاه جدا شود **سکیزیدن** بالفتح جستن و خیز کردن **سکلابی** سنگ لا بآن

پید ستر باشد یعنی حیوانی است بحری که هم در آب و هم در خشکی زندگانی تواند نمود و خصیه او در آتش بیکان گویند **سله** بروزن غله زنبیل را گویند که چیزها

در آن گذارند **سمارغ** بروزن ما ... بمعنی سمارغ است و آن رستنی باشد که در دیوارهای حمام و زمینهای نمناک و زیر پای خم سرکه و امثال آن بروید و بهندی چهتر

و کهمبی **سمج** بضم اول و سکون ثانی و جیم جائی را گویند که در زیر زمین یا در کوه بجهت درویشان و فقیران یا گوسپندان بکنند و لقب زندان را نیز گویند

**سنج** بالکسر جلاجل دف و دایره **سندان** بروزن زندان آلت آهنگری باشد معروف گران و زرگران و آهنگران را بهندی نهائی **سنگخوار** نام

مرغیست کوچک سیاه رنگ و کاکلدار که سنگ ریزه میخورد و بعربی قطاة گویند **سنگانه** پرنده است کوچک **سنور** بالضم هنگامه و جشن و مهمانی و

...ش بکسر زمین ریگی فلزت راگویند هندی گوه ... شود سطبر شود مانند آهو لیکن از جانوری است مانند شوبار بروزن سگو مار ایام عیدست ... وبنر ... وعرو کسی

کنند هندی ... شامانچه کرسینه بند زنان باشد بروزن ومعنی شاماچه بروزن ومعنی پاشیدن وبول کردن شاشیدن باب الشین المعجمه ریزد سوهان ... کرازدم

شاره ... سنگ ... کرازان ... آن چیزی باشد کرازچوب وغیره سازند ماننده ستورخار آن شانه آهنی غیره خاردار باشد ... وآن چیزیست معروف شانه ستورخار ... شانه ستور خار

... ازین بازی کنند کعب گوسفند گاو ... شتالنگ ... بندگاه پا وقیمت ... باشد کعب ... بکسر اول وفتح لام استخوان ... شتالنگ بمعنی شانه کردن ... استانیدن

... بمعنی صفیر زدن فریاد وبانگ ونعره کردن باشد شخولیدن ... هندی ... بکار برند باران صابون ... گویند که ... فیلبار بالفتح شخار چیزی محکم بالفتح شستیح باشد

... بروزن خروشیدن بمعنی بغریدن شکوخیدن ... شکوخ ... بانک ... شکلنبه ... قطعه ... شکاله ... شکال بالفتح بروزن ومعنی نسغال

... که موی آدمی موی ... عتیق است ... شکوفه ... سطبر وبزرگ ... شکرف بکسر اول وفتح ... بمعنی ... فاعل ... شکوخ ... واصل ... آمدن ... بسر درآمدن

... بالفتح خیک یعنی ... شاخ ... هندی ... شلیست ... صمغ است ... بکسر اول وثانی بمعنی ... شلم ... میشود ... برپزاند واکثر کودکان را عارض ... مزه را

... نیز گفته‌اند ... ببعضی ... گویند ... جنس ... بیشتر برنده است ... شوار بالفتح وبضم ... شوات کنند گذاره برآب ... دست ... کم

شوره ... خاک شور ... بضم اول ... شوره ... بروزن ... شوخلین ... هندی ... باشد ... بسته ... سخت شده ... گردن ... اعضا ... دوست ... شوخ

... شود ... ازدوغ جدا ... بهم زنند تا مسکه ... شور ... بدان ... که چوبی را گویند ... شیرزنه ... شیره ... که ... باشد ... شیر ... وسازند ... ازان

... که موی را ... بیماری است ... سعفه ... در منتهی الارب ... اطفال ... الرب ... در ... شیرینه ... بمعنی ... بروزن ... شیرینه

... از ... نام ... علم بفتح وثانی ... باب العین ... نازک ... گوشت ... بزم ... طبابه ... وطبایه ... باب الطاء ... گنجه ... هندی ... بیرانند

... بالضم مردم ... خانه ... غر ... شده از برای ... ساختن ... مهیا ... دن ... لیسم ... عارکن ... باب الغین ... بیاید ... سفید ... سیاه ... کلاغ ... کمس

... دران ... آن ... کاه وسرگین ... بینه ... بیندیم ... باشند ... بافته ... ریسمان ... دام ... باشد ... گویند ... جوالی را ... بکسر اول ... غراره ... شده ... بزرگ ... خصیه ... شخصی که ... یعنی

... بدان ... بندند که ... چادر ... که ... گیاهی است ... گویند ... دران ... وکفش ... جوالها ... گلیم ... است ... غروش ... بالفتح ... غرداب ... کانی برند ... ازجا ... شده

... بالضم بمعنی ... غرم ... باشد ... جوتها ... ابر ... آب ... گل ... یعنی ... بالفتح ... غریدن ... باشند ... مینهند ... جامه ... آب وامار ...

... باشد ... کوچک ... که ... زر ... نوعی از ... گویند ... وبعضی ... سرخ ... نرگس ... نوعی از ... غورنکس ... باشد ... تازه ... شیره ... جدا ... خوشه ... انگور ... که دانه ... است

... باریدن ... بوقت ... بیشتر ... مانند ... شیشه ... ازان ... آب ... کنایه از ... غوزه آب ... گویند ... را ... بروزن موزه ... غوزه ... است ... رنگ ... سبز ... کبود ... چشم ... نرگس

... اطفال وجوانان ... رسد وجیب ... بمقدار ... دراز ... قبضه ... یک ... بمقدار ... کوتاه ... باشد ... چوب ... غوک چوب ... آب ... غوک ... برسد ... بهم ... آب ... بر ... باران

... دران ... سوراخی ... گیرند ... بجرم ... که سرآن ... باشد ... کوزه ... وآن ... غلکیست ... بمعنی ... مجهول ... وتانی ... بضم اول ... غولک ... باشد ... تیزمی ... کوتاه ... چوب ... سر ... ببرد ... کنند ... بازی ... مدان

... غرندیدن ... است ... بمعنی ... غزیدن ... از ... نغران ... غیژان ... بریزند ... دران ... گیرند ... دم ... کرازه ... بندی ... سیم ... ایشان ... وامثال ... بازان ... قمار ... ازاین ... ومعاجیان ... کنند ... جرم

... بروزن ومعنی بیشه که ... غیشه ... باشد ... مردمان ... طفلان ... رفتن ... براه ... نوشته ... وبانو ... بیمار ... است ... تعریدن ... بمعنی ... خیزیدن ... ومعنی ... بروزن ... مجهول ... تانی

... فاحریست ... فاناک ... واست ... بروزن ومعنی ... فام ... باب الفاء ... گویند ... بسیار ... بلند ... صدای ... آوازه ... دیوآ ... بروزن ... غیور ... نیز ... دبستان ... شده ... جنگل

... بمعنی آلوده ... ماتندان ... وعمناک ... ناک ... طرب ... همچو ... آورند ... درآخر کلمات ... بعضی ... موقف ... اتصاف ... بیان ... جهت ... است که ... لفظی ... خاک ... بروزن ... وناک ... فتحی ... حروف ... از

... جانور گیرند ... آن ... بمعنی ... بسکون ... بالفتح ... مشدد ... فخ ... آمده ... بسیار ... فا ... دران ... است ... کنایه از ... فاناک ... سخن ... است ... آمده ... باغفته

بروزان ... فدرنگ ... میبندند ... ریخته ... آن ... بالای ... گل ... وخاک ... اندازند ... خانه ... سقف ... برپردازها ... وبر ... باشند ... وغیره ... خرما ... ازبرگ ... باشد که ... بوریایی ... بفتح اول ... فدره

... بمعنی ... باشد ... ایستادن ... درست ... برکاستن ... بمعنی ... فراخیدن ... نگردد ... گشوده ... در ... تا ... اندازند ... که ... درپس ... قوی ... وسطبر ... کنده ... باشد ... جوبی ... بر

... ریز ... بمعنی ... بروزن ... فرغار ... رنگ ... سیاه ... علت ... آن ... باشد ... خطاف ... که ... است ... پرستوک ... بروزن ومعنی ... بفتح اول ... فرستوک ... بمعنی

شده و شکسته گردیده و ناشسته باشد **فرناق** خلاجای و طهارت خانه که بالای خانه حجره سازند **فرفیره** خار و خاشاک که بدان آتش افروزند **فریز**
بفتح اول بر وزن مویز یعنی کندن و ستردن موی و پشم باشد خواه از سر خواه از عضو دیگر **فریش** پیچی است گره دار هندی پیچ و بمعنی در برهان فریج یافته شده
**فسار** بالفتح بمعنی افسار و آن چیزی باشد که از چرم دوزند و بر سر اسبان کنند **فسان** بالفتح سنگی باشد که کارد و شمشیر بدان تیز کنند **فسوه** بکسر اول
و فتح ثانی و ثالث لرزه خواه از سرما باشد خواه از ترس و بیم **فسوس** بکسر اول و واو مجهول بازی و مسخره و فسوس کننده و لاغ باشد **فشنگ** بالفتح کاکل است
و آنچه از سر دستار بمقدار یک وجب بطریق طره و علاقه گذارند و بضم اول آلات و وجوهات اسب را گویند **فلاته** بکسر اول و فتح ثانی نوعی از حلوا است که از نان شیر گوسپند
پزند و در فارس سیده خوانندش **فله** بفتح اول و ثانی مشدد و غیر مشدد بمعنی آغوز است که شیر اول حیوان نوزاییده باشد هندی پیوسی اما فله و ترجمه
مترس غلطی چهاپه است و مادفه صحیح و معنی در محل آن باید دید **فلیخ** بفتح اول و سکون ثانی دبه خایه را گویند یعنی بیماری است که بسبب شکافته شدن پوست تنک
زیر پوششی که بر آن تخم زهار است روده ها در او در خایه افتاده باشد عربی قیله و فتق نیز **فور** بر وزن مور رنگ سرخ کم رنگ **فرنده** فاعل فریدن بمعنی
خرامیدن و بتمت شدن باشد **فیرندگی** تبختر و مال مستی **باب القاف** **قچقار** بضم اول بر وزن کهسار گوسپند کشتی را گویند **قلاوز** بر وزن
گجاوز قلاوز است که سواران را گویند که بجهت محافظت لشکر بیرون لشکر باشند و بمعنی رهبر نیز آمده است **قوز** گوسپند شاخ دار جنگی اما در برهان
و غیره بمعنی قوچ یافته شد **قولاج** جهیدن اسب فیل مست بجهت رفتن اسب باشد **کشف باب الکاف** **کارکرد** جستن مخفف
کار کردن جستن است **کاریز** بتحتانی مجهول جوی آبی را گویند که در زیر زمین کنند تا آب از آن روان شود **کاژ** بمعنی کج چشم **کازه** بفتح زاء نقطه دار
مطلق منزل و خانه باشد و علاقتی را گویند که صیادان در کنار دام از شاخهای درخت سازند و چیزها از آن آویزند تا صید از آن رمیده بطرف دام رود و اندر آید یا خود
در عقب آن پنهان شده دام را کشند **کاژه** خانه و منزل و کمین گاه صیاد را گویند **کاسوی** موی سبلت روباه و موی خوک که بدان خز کنند **کالیوه**
بمعنی کالیو که نادان و احمق و سرگشته و دیوانه مزاج و کر باشند یعنی اصم **کام** **لگام** جزو لگام را گویند که بوقت کشیدن لگام بکام اسب می رسد
هندی جهبی لگام **کاواک** میان خالی و بی مغز را گویند هندی کهوکلا **کبت** بالکسر و بالفتح و سکون ثانی زنبور عسل را گویند **کبچه** چوبی باشد که بدان
آرد گندم بریان کرده شده را که با چیزی آغشته کنند بر هم زنند و بشورانند عربی مجدح **کبی** بر وزن صبی میمون سیاه را گویند **کپان** بر وزن و معنی
قپان است و آن ترازویی است که یک پله دارد و بجای پله دیگر سنگ از شاهین آن آویزند **کپچه** بر وزن و معنی کمچه است **کنب** بفتحتین تخم بنگ و بنگ
هندی بهنگ **کتف ساره** موضعی را گویند از پشت اسب که بیشتر زین بر آن باشد **کدنگ** بر وزن تفنگ چوبی باشد که گازران و قاقان جامه را بدان
دقاقی کنند **کرلیشه** بر وزن قمشه کرسه است که بمعنی جلیباسه باشد هندی چهپکلی **کرد** بالضم قطعه زمینی را گویند که کنارهای آن را بلند کرده باشند و میان
آن تخم سبزی بکارند یا زراعت کنند **کرکرانک** استخوان نرم که آن را بعربی غضروف خوانند **کرنده** بالضم و بالفتح لیف جولاهگان که بدان آهار بر تار
جامه نهند **کره** بفتحتین زنگار هندی را گویند که بر روی نان و میوه و امثال آن نشیند **کره** بضم اول و فتح ثانی مشدد بچه اسب و ستور و خر الاغ را گویند
و با غیر مشدد گوی را گویند که با چوگان بازند و بچه اسب و خر را نیز گویند **کریز** بالضم خانه کوچک و خانه علفی باشد و بر ریختن پر پرندگان را نیز گویند
**کرنابه** بر وزن و معنی گرمابه **کسیل** بضم اول و تحتانی مجهول بمعنی روانه و رخصت کردن و دفع نمودن هم است **کش** بفتح اول سینه و بغل و تهیگاه را گویند
و زخم و ریشی را نیز گویند که بر دست و پای شتر بهم رسد و از آن پیوسته زرداب بیرون می آید **کشاورز** بفتح اول بمعنی دهقان و برزیگر و زراعت کننده باشد
**کشاورزی** برزیگری **کشته** بالکسر شفتالو و آلو و امرود و زردآلو و امثال آنها که دانه آنها را برآورده و خشک کرده باشند **کفچلیز** بر وزن [illegible] جانوری
باشد آبی که سر وی تنه مدور و دو پای باریک دارد و گویند بچه وزغ است و بعضی گویند که نوعی از ماهی باشد که آن را سنگ ماهی خوانند **کف سنگ** مقدار یک
مشت سنگی که با آن دارو سایند **کفشیر** و آن داروئی باشد مانند نمک که طلا و نقره و فلزات دیگر را بسبب آن بالحیم پیوند کنند و بعضی گویند که قلعی و ارزیر است
و بدان شکستگی های ظروف مس و برنج را لحیم کنند **کفک** بفتح اول و سکون ثانی بمعنی کف باشد و آن چیزی لطیف که بر روی آب و شیر و امثال آن می نشیند و لاز

... نعیبان دیگر بهم میرسد لقلیفر ...

خرمن کوفتن انها کوفته نشده باشد و بعد از پاک کردن انبار ایکونید کلا موشن نابیل کو بر موش صحرایی و دشتی باشد چکلاک دشت و صحرا را گویند و موش
نوعی از موش باشد بغایت گنده و مرکو و کرمینه و در ماه بیرون نیاید هندی چهچهوندر کلنج بالفتح با جیم فارسی چوگ بدست و با د ببندند و نشیند عربی صنج
کلو بضم اول و ثانی با مجهول آن برگ و شعبی را گویند کلیدان بالکسر آلتی است که گشاد در باغ و در کوچه و مثال آن را گویند کماسه بفتح
کاسه چوبین باشد کمرسار مرکب است از کمر که بمعنی میانه و از سار که بمعنی سر باشد یعنی سر کمر بند کمیز بر وزن گریز شاش را گویند و بعضی بول خوانند کنانه
بر وزن زنانه بمعنی کهنه باشد کنجاره بر وزن بیچاره بمعنی کنجار است که نخاله و ثفل تخم کنجد و هر تخمی که روغن آن را کشیده باشد هندی کهلی کنبانید بالفتح کنبانیدن
در جنبانیدن هم هست کنده بر وزن بنده گو را گویند که گرد حصار و قلعه و لشکرگاه کنند و گوی بزرگ زمین برا زاکنده باشد کنگاش بکسر اول و سکون ثانی بر وزن [illegible] و معنی
کنکاج است که صلاح و مشورت باشد کینه بفتح اول و ثانی جانوری است که بر بدن گوسفند و گاو و غیره می چسپد و خون مکیده [illegible] هندی کلنی کوبه با واو مجهول
چیزی را گویند که بدان چیزی کوبند کوتنک گازری است که گازران بدان جامه را کوبند یعنی دقاقی کنند کوک بالضم با ثانی مجهول کاسه آن ترد است که
خورند آن جوب آورد کول بضم اول با ثانی [illegible] بمعنی تالاب و آبگیر بود کول آب کذلک کوم بضم اول گیاهی باشد خوشبوی کوماج بمعنی کماج [illegible]
نانی است معروف که بر روی اخگر و زغال پزند کیک بفتح اول و سکون ثانی معروف است که بر ادرش [illegible] باشد هندی پسو کیمخت بکسر اول با ثانی مجهول و ضم [illegible]
پوست کفل باب الکاف الفارسی گاز آلتی باشد که بدان طلا و نقره و مس و غیر آن ببرند و مقراض را هم گفته اند گاوچشم نام گلی است که از [illegible] باشد
و زرد باشد و هم گلی را گویند که بیرونش سفید و درونش زرد می باشد و بعضی عین البقر نامند گاودوشه بمعنی گاودوش است و آن ظرفی باشد که در آن شیر
دوشند گران جان کنایه از مردم سخت جان و هم مردم بسیار پیر و سالخورده و [illegible] از مردم فقیر و بیمار و از جان سیر آمده را نیز گویند گربز بضم اول و ثالث
مکار و محیل را گویند و بمعنی دلیر و زیرک و دانا و بزرگ هم آمده است گردباد بکسر اول بادی باشد که خاک را بشکل مناره بر آسمان برد گرد و بچه کوکب [illegible]
[illegible] علیها الصبی گرنج بفتح اول و کسر ثانی [illegible] گروهه بضم اول با واو مجهول بر وزن [illegible] بمعنی گلوله است مطلقا خواه گلوله ریسمان خواه گلوله توپ و
تفنگ و گلوله کمان و گلوله خمیر نان و پنبه و امثال آن باشد گز بفتح اول درختی باشد که بیشتر در کنارهای آب و رود خانه روید و از آن [illegible] خوانند گشن بضم و
سکون ثانی بمعنی نر باشد که مقابل ماده است و درخت خرما که بعربی فحل گویند گشنی بضم اول و سکون ثانی و ثالث تحتانی رسیدن فحل جانور نر باشد بر ماده
یعنی جفت شدن حیوانات با هم و گشنی دادن درخت خرما یعنی چیزی از درخت خرمای نر بدرخت ماده دادن گلخن بالضم آتش خانه و آتش گاه حمام را گویند گلنوشه بر وزن
و معنی گلگونه است که غازه باشد و آن سرخی را گویند که زنان بر رو مالند گلوی آسیا سوراخ وسط آسیا را گویند که دانه از آن راه ریزند تا آرد گردد گندم
مایه کبیده بر وزن کلیچه یعنی آرد را گویند که گندم آن [illegible] باشد گندنا کاسنی گنگلاج بالضم شخصی را گویند که [illegible] گرفتگی باشد هندی توتلا
[illegible] نمو کردن و ما بین نبات و حیوان گوزمه بالفتح نارجیل هندی ناریل [illegible] خروش [illegible]
گوش [illegible] از جمله حیوانات صدفی هندی گهونگا [illegible] بمعنی صدف آمده گوشوار زیوری که در گوش آویزند عربی قرط گوغلطان گوگار و گگال بمعنی
جانوری است که سرگین را گلوله کند و بگرداند و غلطان [illegible] بعربی خنفا نیز گویند هندی گبرگوبی گوی بر وزن [illegible] بمعنی [illegible]
است و مطلق گلوله را نیز گویند و یک تصغیر آن باب اللام لاس ابریشم فرومایه باشد هندی [illegible] لاع [illegible]
[illegible] لانه خانه زنبور لبیشه بر وزن همیشه [illegible] سنگی است که [illegible] لخلخه [illegible] بضم اول و سکون ثانی بمعنی کنج
[illegible] باشد که در آب روید [illegible] لنجشان [illegible]
[illegible] باب المیم مادیان اسپ ماده مازه استخوان میان پشت را گویند و پشت مازه یعنی مازه پشت هندی [illegible] ماشوره
با واو مجهول [illegible] مافه چوبی را گویند که در [illegible] مالکو [illegible] ماله [illegible]

گل کرده گل و کم و اندک بر دیوار لند ماهیانه ماهیانه بفتح ها و یای موحده نام زری شیست که از ماهی سازند منّ بفتح اول و ثانی مشدد کرمی که در شکنبه افتد عربی سوس
مردم چشم نقطه که در وسط طبقه عنبیه است هندش پتلی گویند مرزنگوش بالفتح گوش موش آن نوعی از ریحان است و بعضی سبزی و خوشبوی و گل کبودی
دارد و برگ آن شبیه بگوش موش است مرگامرگی بفتح هر دو میم با یای مصدری بلای عام و مرگ عام که آنرا طاعون گویند مردیدن با واو مجهول عادت
کردن بچیزی دریغ بردن در کاری بوقت بی چیزی و مفلسی مرمزان خوردن اندک اندک چیزی خوردن مژدگانی بمعنی نوید و بشارت دهنده
باشد که خبر خوش است مشت آب یک کف دست آب مشک زمین نوعی گیاهی باشد بغایت خوشبو هندی موتها مغ بالفتح ژرف باشد
مغندی بضمتین و سکون ثالث مصدر منبنده (?) و آن گریبان کنده را گویند که بر اندام مردم ادگوی (?) باشند گردگان برمی آید بعضی گره و گندهای کوچک را
گفته اند که در میان گوشت و گاهی در زیر پوست باشند اشپل ماهی می باشد و بعضی غده میگویند مراد [illegible] آمدن چیزی بصورت آن مقل بالضم بوی خوش
و آن صمغ درختیست بقدر درخت کندر هندی گوگل منگیدن بفتح اول آهسته آهسته در زیر لب سخن گفتن از روی قهر و غضب و نیز بمعنی چیز دزدیدن منبت (?)
چیزی که در آن نقش و نگار تمام باشد دندان خوش باشد مویز بالفتح میوه ایست معروف هندش کیلا گویند میل بروزن هشتمین میل آهنی باشد که بدان شکنجه شده
و بشگافند و بکنند میزیدن با ثانی مجهول بمعنی شاشیدن و بول کردن باشد باب النون ناخنه مرضی است از امراض چشم و آن گوشتی باشد که در گوشه
چشم بهم رسد بتدریج تمام چشم را میگیرد نان جامه الرجل الذی یخدم بطعام بطنه ناو نا بروزن گاو جوی آب را گویند و بمعنی خرام
بسیار آمده است که رفتاری از روی ناز باشد و ناوان [illegible] نهادن است بمعنی خم کردن و خم دادن و تازه کردن (?) باشد و ناو و ناوان رفتن کنایه از خرامان رفتن است
ناویدن بمعنی خرامیدن بناز رفتن و خم شدن باشد ناوه دانه گندم شسته خرما نرسک بفتحتین و سکون ثالث نام غله ایست معروف هندش مسور
نرمه سر کودک یعنی موضعی که از تارک سر کودک می جنبد نره آله تناسل نشتر بروزن جعفر مخفف نیشتر است که آلت فصد کردن حجام باشد و نشتر
کنایه از تیر است نشخور بالضم با واو معدوله نشخوار بالضم است یعنی آنچه شتر و گاو و گوسفند و مثال آن خورده باشند باز از معده بدهن آرند و بخایند و فرو برند هندی
جگالی نشکرده بکسر اول و کاف فارسی ابزاریست صحافان و کفش دوزان و سراجان را که بدان پوست را ببرند و تراشند نمغروچ بالضم چوبی باشد که خرمن را
بدان بهم سازند هندی هیلن نکاف بالکسر پیله و آن برتنی باشد که باندام بچه است دو زند و میر شکاران برند که کشند بجهت برداشتن باز و شاهین و امثال آن نگنده
بروزن فگنده بخیه دور دور و گشاده نواله باغنده بالکسر یک باغنده که گلوله پنبه حلاجی کرده باشد نورد بفتحتین و سکون ثانی پیچ و تاب که در چیزی افتد
و نام افزاری است جولاهگان را و آن چوبی باشد مدور و طولانی یعنی استوانی که هر قدر که از پارچه بافته شود بر آن چوب پیچند نهالین نوعی از بستر نیم کال چیز
ناتمام را گویند و دوشیدن شیر نمکاره کنایه از دوشیدن بعضی شیر و باقی داشتن بعضی در پستان باشد باب الواو وادیج بروزن و معنی وادیج چوبی را گویند که تاک
انگور را با آن افرازند هندی مچان وریج بروزن تدریج پرنده است شبیه به تیهو لیکن از تیهو کوچکتر است ورکاک بروزن افلاک مرغیست که
و آنرا شیر گنجشک خوانند و بعضی گویند مرغ مردار خوار است باب الهاء هزارخانه چیزی است که با شکنبه گوسفند باشد و شکنبه را نیز گویند هرینه بروزن
و معنی خزینه که نفقه عیال یعنی روزمره که بجهت زن و فرزند مقرر کنند باشد هکه بضم اول و فتح ثانی مشدد جستن گلو و فواق باشد هندی هچکی [illegible]
همواره همیشه و دائم باب الیاء یاره دست برنجن هندی کنگن یازیدن بروزن و معنی بالیدن است که نمو کردن باشد و بمعنی قصد و آهنگ و بلند شدن
هم هست یخچه تگرگ هندی اولا یخنی بفتح اول و سکون ثانی بمعنی پخته باشد و بمعنی ذخیره هم آمده است و آن هر چیزی باشد از مال و زر و اسباب و غله و جز آن غیر ها
که اندوخته نگاه دارند تا بوقت حاجت بکار آید یرا بفتح اول چین و شکنجی را گویند که در اندام آدمی و چیزهای دیگر بهم رسد یراغ بفتح اول اسبی را گویند که از بسیاری سواری قابلیت آن
پیدا کرده باشد که بعد سوار شدن از جای بجای ایلغار کنند یعنی بر دوند یزک بروزن نرگس گیاهی باشد پر خار که باطراف خیمه و جایگاهی نهند که مردم [illegible]
آمد یوت بالضم مرگ عام ستوران را گویند یعنی آنکه مرگ عام مردان را وبا خوانند یوز بالضم حیوانی است شکاری کوچکتر از پلنگ هندی چیتا
یوغ بضم اول با واو مجهول چوبی باشد که بر گردن گاو زراعت و گاو گردون گذارند تمام شد [illegible] تاریخ [illegible] ۱۲۸[illegible]